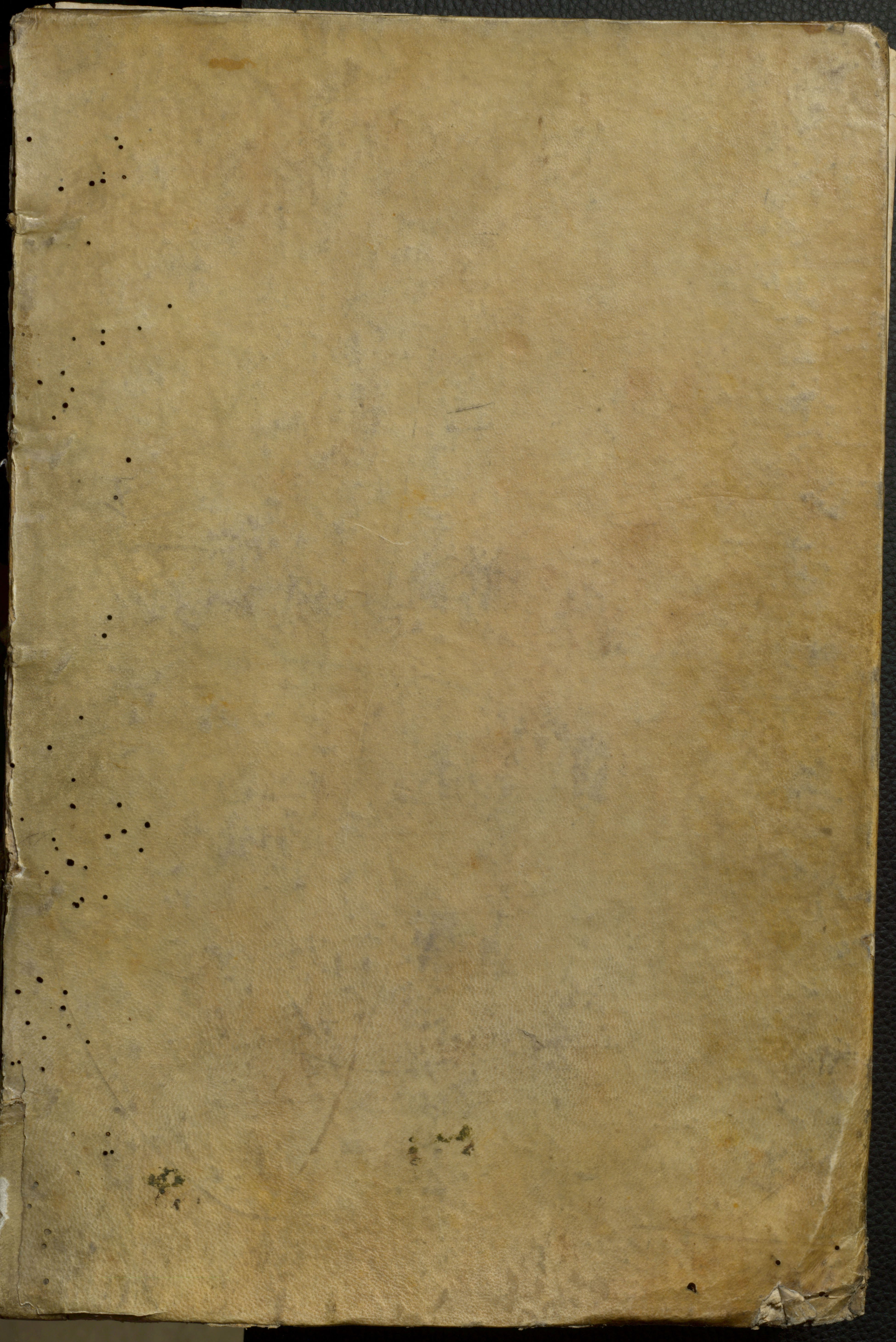
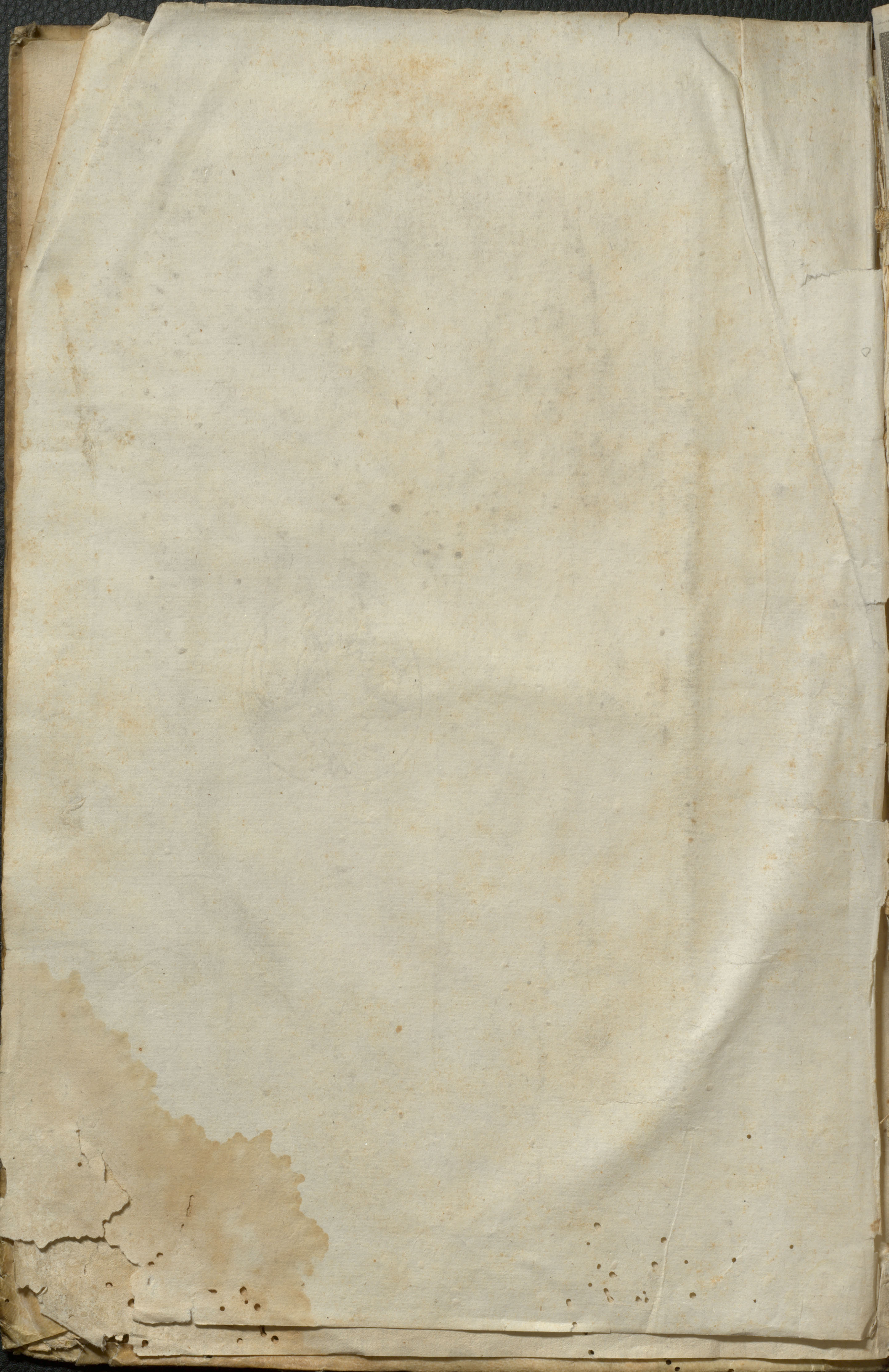

Ex Libris
Marchionis
Salsac

COMME JE FUS

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRICII BONONIENSIS

MONSTRORVM HISTORIA.

CVM PARALIPOMENIS HISTORIÆ OMNIVM ANIMALIVM.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

in patrio Bonon. Archigymnasio Simpl. Med. Professor Ordinarius, Musęi Illustriss. Senatus Bonon., et Horti publici Pręfectus Labore, et Studio uolumen composuit.

MARCVS ANTONIVS BERNIA in lucem edidit Proprijs sumptibus.

AD SERENISS. ET INVICTVM

FERDINANDVM II

MAGNVM HETRVRIÆ DVCEM.

cum Indice copiosissimo

Io. Bapt.ta Coriolanus F. Bonon.

BONONIÆ Typis Nicolai Tebaldini MDCXLII
Superiorum permissu.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONONIENSIS MONSTRORVM HISTORIA.

ORDINIS RATIO.

CVNCTORVM inuulgatis animantium moribus, & naturis, physica miracula nomine Monstrorum vulgò nuncupata, in aspectum publicum modò producenda succedunt; quæ aliquando contingere, explorata fatetur veritas, & potissimùm quando, non iuxta consuetam naturæ normam, peregrina quædam, vel toti generatorum corpori, vel eiusdem partibus (siuè de homine, siuè de brutis, siuè de plantis verba fiant) figura, vel character imprimitur. Non enim hæc authorum sunt deliria, vel somnia, qui fucata persuasione, arbitrio suo, monstra delireare velint: quandoquidem de his quotidiana nos certiores facit autopsia. Idcircò pro comperto affirmandum est, quòd humana curiositas vastissimam generatorum solitudinem peruagans, interdùm in aliquid naturales excedens leges, & nouitatem pariens incidat: vnde tunc inquieto sciendi appetitu exagitata, ob illud ignotum, graui admiratione necessariò detinetur. Nos igitur in præsentia ad hanc obliterandam admirationem, ad exterminandam sciendi appetitionem, & deniq; ad recreandam nouitatum famem, abdita naturæ atria innumeris decorata iconibus pandere decreuimus. Sed cum rectum sui, & obliqui index, & examen esse perhibeatur, operæ pretium esse videtur, si prima fronte perfectam Hominis constitutionem paucis complectamur verbis; non solum vt deinceps errata naturæ euidentiora legentibus innotescant; verùm etiam ne humanis prærogatiuis hæ nostræ Historiæ careant. Deus enim in ipso corporis humani creationis initio, immortalis vitæ spiraculum, nempè animam insufflauit, qua tanquam rationali Duce regeretur, superna meditaretur, & sensibus dominaretur. Deniquè in rebus etiam inanimis, admiranda aliquando eueniunt, suarum naturam causarum non referentia, veluti varia aquilarum, seu aliorum animantium, vel equitum simulacra in aere apparentia monstra cœlestia à nonnullis appellata; quorum etiam mentionem perpulchris exornatam imaginibus, hisce historiarum monumentis mandare statutum est.

Monstra attinent ad animalia, & plantas.

Sciendi appetitus mirab.lis.

Monstra inanimatorũ.

Monstra cœlestia quæ.

DE HOMINE. Cap. I.

A

ÆQVIVOCA.

Primus hominis significatus.

NOMEN hominis simpliciter prolatum hominem ex humano corpore, & rationali anima integratum designat, ideò, in hoc intellectu, vir non vulgariter eruditus, nec non in tenebris inscitiæ versans, immò infans, & adultus comprehenditur. Amplius hominem interdum appellamus, qui perfectum corporis incrementum est assecutus: vnde ab hoc significatu puer, & adolescens excluditur. Præterea, nomine hominis, vir quandoque summa præstans eruditione denotatur: quare hæc vox ineruditum, & infantem explodere videtur. Cæterùm cum hæc vox (homo) apud Latinos sit promiscui generis, non solum hominem masculum, verùm etiam fœminam, nempè mulierem significabit. Hic autem sensus sacris Biblijs est admodum familiaris, vbi hæc vox (homo) singulari prolata numero, vt plurimum grato animo, sed numero multitudinis, opposito modo accipitur; & quamuis apud Mattheum legatur, homo inimicus, nempè Diabolus, superseminauit zizaniam, nihilominus id ratione epitheti additi factum fuisse asseueramus.

Homo promiscui generis. B

Cap. 15.

Homo herba quæ sit.

Botanici herbam quandam passim Balsaminam fœminam nuncupatam, hominem indigitant, quia caules plantæ adeò crassescant, vt homuncionem perbellè æmuletur. Pictores quoq;, & Cælatores delineatum, vel sculptum hominis simulacrum, hominem nominant. Apud Platonem, ex Ficino, homo nonnisi vis animæ in ratione, & sensu posita, à veteribus Theologis anima nuncupata, exprimitur. Hinc nonnulli non immeritò hominem interiorem animam, & corpus hominem exteriorem nominarunt. Dialectici in suis propositionibus hominē pro specie specialissima collocant, ideòq; apud ipsos propositio indefinita, cuius minor extremitas sit vox (homo) ad vniuersalem reducitur propositionem: sicquè intelligendus est Apostolus scribens ad Corynthios: quando inquit. *Probet autem se ipsum homo*, licet aliquando prædicta vox, Indiuiduum scilicet aliquem particularem designare possit: hunc enim intellectum legimus in sacris litteris, *Homo non erat, qui operaretur terram*. Tandem si huic vocabulo (homo) aliquid addatur, adhuc varias sortitur significationes: siquidem homo alicuius dicitur, qui alterius obsequio addictus est. Quamobrem in sacris paginis, homo Dei, interprete Oleastro, Propheta exponitur; quoniam Prophetæ diuino ministerio essent mancipati. At Diuus Augustinus corpus appellauit hominem mundanum. Ficinus verò, per hominem igneum, Dæmonem intellexit. Paulo Scaligero hominis magni nomine, mundus intelligitur, quia vicissim, mundi parui nomine, homo designetur.

Homo interior, & exterior.

Lib. 1. c. 11. C

Genesi c. 5.

Lib. 3. Reg. c. 13.

Li. 8. de Ciu. Dei c. 4.

Homo mundanus.

Homo igneus

Homo mag.

Homo paruus.

Denique Chymistæ cucurbitam cum suo alembico, nempè vas Philosophorum, hominem altum, vel hominem galeatum nominant. Quamuis apud ipsos metalla quoq; dicantur homines: quapropter in ipsorum libris, homines interdum in Dæmones, & Dæmones in Deum transmutari perhibentur: quando scilicet homines, nimirum metalla imperfecta in Dæmones, nempè in argentum, & tandem in aurum ab ipsis vocatum Deum transformantur. Pariter apud Græcos ἀνὴρ, quemadmodum vir apud latinos, varijs modis vsurpatum; interdum simpliciter pro ἀνθρωπος accipitur; quandoquè hæc vox masculum, nec non euiratum, ad differentiam Eunuchi, item hominem in virili ætate constitutum, identidem virum strenuum, & fortem, immò etiam maritum significat.

D

Homo altus chymistarũ.

Hominis nomina Græca.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

E

ANTIQVI omnes vno ore confirmarunt hoc vocabulum (homo) sine aspiratione nulla ratione esse proferendum: propterea Diuus Augustinus hoc meditatus dicebat; Mirandum esse, quomodo filij hominum pacta litterarum, & syllabarum à maioribus accepta diligenter obseruent, deinde pacta æterna salutis perpetuæ negligant. Vnde Isidorus hominem fortè ab humo deriuauit; cum legatur in Genesi, hominem de humo, nempè de limo terræ ab opifice omnipotenti fuisse creatum. Huic sententiæ assentitur Varro, dum inquit, humo humorem, siue terram caliginosam signari, quæ mollis, & tractabilis est, ideòq; facillimè rotam figuli sequitur; vt homines, nominis etymo, ad nutum, & imperium summi Dei, circumducendos esse intelligant: quamuis alij velint hominis etymologiam ab humo minimè esse deducendam; quia hæc omnibus animantibus est communis. Placuit igitur aliquibus hoc etymum à verbo Græco ὁμόνοια, scilicet concordia esse desumendum: cum homines, inter cætera animantia, concordiæ, & consortij vinculo maximopere connectantur. Nisi velimus cum Goropio asserere, in prima lingua hominem vocatum fuisse Hoomoet, quæ vox animum altissimum homini inesse indicat.

Li. 1. confes. cap. 18.

Homo vnde dictus.

F

Lib. 7. Hermath.

Aliter homo vocatur etiam vir, vel à vi, vel à virtute, tum animi, tum corporis; qua mirandum in modum pollet.

Apud Hebræos multa sortitur nomina, in primis appellatur Adam, terra, Gheber, ortis, Methim, mortalis, Enos, obliuiosus, & fragilis; & tandē, Isc, vir, in qua dictione est Iod littera, & nota diuinitatis, qua, iuxta sententiam Burgonij, ab homine masculo Deus inuestigari potest, quæ littera in nomine mulieris Issah non inuenitur: hac de re mulieri sacramentorum administratio inhibetur. Itaquè Isc exponitur vir, nimirum virtute præstans à verbo Isch fortem denotante. Immò Græci ab hoc vocabulo verbum ἰσχύω, idest viribus polleo deriuarunt. Addit Goropius hominem nuncupari etiam Mensch, quæ vox liberi arbitrij hominem esse indicat; cum, Mensich, ducens se ipsum exponatur.

Hominis nomina hebraica.

Lib. 14. hierogly.

G

Apud Græcos legitur ἄνθρωπος, vel à verbo ἀναθρέω attentè considero, & contemplor; quia solus homo inter animantia, quod videt, attentè intuetur, & meditatur. Vel ex mente Etymologi, παρά τό ἄνω ἀθρεῖν, quia homo ad alias comparatus animantes sursum aspiciat. De hoc non inconcinnè canebat Ouidius.

Hominis nomina Græca.

Pronaquè cum spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cælumquè videre
Iussit, & erectos ad sydera tollere vultus.

Lib. 1. Met.

Hoc enim factum est, vt Deum cognosceret, non autem, vt, vrna terebrata, aquam ferret; quòd hominis Deum neq; timentis, nequè cognoscentis symbolum esse perhibetur. Idcircò tunc possemus sic canere.

Quid mentem traxisse polo? quid profuit altum
Erexisse caput?

H

Aliter Græcis dicitur ἀνὴρ à verbo ἄνω, vel ἀνύω perficio; cum homo animal sit perfectissimum. Quamobrem vocitatur etiam μικρόκοσμος, quasi paruus mundus, quoniam, teste Galeno, tantum artificium in constructione hominis, & aliorum animalium, quantum in mundi opificio obseruantur: idcircò Aristoteles, & Auerroes hominem, & cæteras animantes minorem mundum indigitarunt. His addamus, cerebro hominis, in quo ratio, & mens residet, repræsentari Cœlum Empyreum, vbi diuina residet maiestas: deinde à capitis parte imaginatiuam, & cogitatiuam continente, sphæras, & intelligentias, & à sensitiua Dei ministros referri, & indicari. His addimus, quòd tot faciei ianuæ, per quas rerum species sensus admittunt, septem planetas æmulantur. Nam, si Cœli oculos Solem, & Lunam vocamus, oculi pariter humani Solem, & Lunam repræsentant. Os, in quo venustas vultus consistit, Venerem refert; Iouem, & Mercurium nasus; cum is pro Iouis sceptro, & pro Mercurij caduceo sumi possit. Saturnum tandem, & Martem aures, ob siccitatem, præ se ferunt.

Homo paruus Mundus.

Homo æmulatur vniuersa, quæ in mundo sunt.

Næui deniquè, & cæteræ naturales maculæ per faciem diſperſæ cæterarum Stellarum octauæ ſphæræ gerunt ſimilitudinem.

Immò partes humanæ, per quas excrementa truduntur, illas æmulantur tenebras, ad quas mali Angeli, & improbi homines tanquam mundi fæces deſtinantur. A

Lib. Armon. Amplius homo, ex D.Auguſtino, eſt cum lapidibus, vegetat cum plantis, ſentit cum brutis, & intelligit cum Angelis. Inſuper, authore Georgio Veneto, dum homo diuinam interpretatur mentem, munere Angeli fungitur; dum cunctis dominatur, quibus præſidere ei conceſſum eſt, tunc Archangeli prærogatiuam participat; dum vires omnium ſubditorum complectens, eas vi quadam cœlica attrahit, tunc muniũ hoc Principatibus Cęleſtibus acceptum refert; quando virtute quadam aduerſus veritatis hoſtes corroboratur, hanc facultatem à Poteſtatibus; auxilium ad familiarem ſubigendum hoſtem, à Dominationibus; opem ad proprium, & debitum perueniendi finem, à Thronis; lumen concipiendarum ſupercœleſtium imaginum, à Cherubinis; & tandem ſingularem, erga diuina, amorem, à Seraphinis conſequitur. Iuſtis igitur de cauſis à D. Ioanne homo mundus fuit nuncupatus, quando dixit. *Mundus eum non cognouit*. Italicè dicitur homo, Gallicè Homme, Hiſpanicè El varon, Germanicè Ein Mentſch. B

Homo varÿs munÿs fungitur.

Cap.1.

Mulieris ſynonyma. Homo fœmina Latinis vocatur mulier, quaſi mollier à mollitie, vt voluit Varro; Plerumquè hoc nomine intelligitur, quæ amplius non eſt Virgo: Cicero enim obiurgantibus nonnullis, quia ſexagenarius Popiliam Virginem duxiſſet, reſpondiſſe fertur, cras mulier erit, nihilominus, vt placuit Caio Iuris Conſulto, mulieris appellatione, Virgo etiam, nempè viri potens, & nubilis intelligitur. Vlpianus quoquè hoc vocabulum in vtroq; ſignificatu, tam pro virgine, quàm pro nupta vſurpauit.

L. quæritur. ff. de Edil. edict.

Apud Hebręos mulier vocatur Iſſah, quaſi virago, quia de coſta viri, ſcilicet Adami formata fuerit, vel quia viro opem eſſet allatura, aut quoniam animum, in familia regenda, minimè mollem, ſed virilem exercere deberet, aut deniquè quia ratione prolis viro fuerit tradita. Alio nomine dicitur Necheuah à verbo Nachah excauauit, quoniam in mulieris vtero, tanquàm in loco concauo, proles ad debitum vſquè tempus deliteſcat: quamuis hoc nomen fœminis etiam aliarum animantium competat. Cæterùm vocabula Naſcim, & Eſcieth ſignificant quidem mulierem, ſed vt C plurimum pro vxore, & coniuge vſurpantur.

Nomina hebraica mulieris.

Mulieris græca nomina. Græcis mulier appellatur γυνὴ, quaſi γονὴ, pariens; cum Euæ primæ parenti cæteras mulieres repræſentanti dictum fuerit. *In dolore paries filios*. Itali mulierem vocant Donna, quaſi Danno, cum damnum non vulgare humanæ proli attulerit: hinc poeta quidam huc reſpiciens canebat.

Eſt mulier tanquam generalis regula: quare?
In multis fallit regula, ſic mulier.

Etenim in ipſo ſtatim creationis initio, pernicioſo detrimento, & funeſta pernicie mundum affecit. Non eſt igitur mirum, ſi quidam cecinerit ad rem.

Amiſit coſtam cauſa mulieris Adamus,
Vxoris cauſa perdidit ipſam animam.

Gallis mulier dicitur Femme, Hiſpanis Mugier, Germanis Ein Meip Oder fraum. D

DIFFERENTIÆ.

Hominum duplex genus. SATIS iam de ſynonymis ſcriptum, pergamus modò ad differentias: nam variam hominum indolem meditantes, in duplex hominum genus incidemus, quorum alterum indoctum eſt, & agreſte, quod ſemper anteferet vtilitatem honeſtati; alterum logica naturali valdè imbutum, quòd rebus omnibus dignitatem anteponit: huic generi laus, honor, gloria, fides, omniſq; virtus, illi autem alteri quæſtus emolumentum, & voluptas virtuti maximè inimica præponitur. Si diligentes ponderemus morum varietatem, tunc omnium animalium naturas, & vires homines ſubire, obſeruabimus: quandoquidem horum alij ſunt truculenti, vt tigres, alij rapaces, vt lupi, alij immanes, vt ſerpentes, alij fortes, vt leones, alij timidi,

vt

vt lepores, alij inuidi, vt canes, alij sordidi, vt sues, alij natant, vt pisces, alij virulenti, vt viperæ, alij placidi, vt agni. Quamuis ex nonnullorum sententia, id ratione Climatis, vel horæ natalis contingere soleat; quoniam Indi quidam sunt mansueti, Parthi, & Scythæ feroces, & feri, & potissimum Tartari. Nascentes in momento terræmotus, timidi semper sunt, & imbecilles. Nati verò tempore interlunij, iuxta mentem Aristotelis, vel non viuunt, vel admodum debiles esse solent. Cardanus verò hos atra bile laborare obseruauit. Si specimen acris, vegetiq; ingenij meditemur; proculdubiò mares validiori constare mente, fœminas autem imbecilliori comperiemus. Id eleganter nos docuit Ouidius his versibus.

Differentiæ ratione Climatum.

Differentiæ ratione ingenij.

E

Vrimur igne pari, sed sum tibi virimus impar,
Fortius ingenium suspicor esse viris.

Epist. 17.

Immò viri ipsi inter se ratione ingenij valdè discrepantes esse videntur. Horatius id significabat his verbis.

——*Non omnes eadem mirantur, amantquè*
Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
Ille Bioneis sermonibus, & sale nigro.

lib. 2. Epist.

F Persius quoque idem videtur attestari, quando cecinit.

Mille hominum species, & rerum discolor vsus;
Velle suum cuiq; est, nec voto viuitur vno.

Satyr. 3.

Rectius id expressit Propertius, quando dixit.

Hic satus ad pacem, hic castrensibus vtilis armis;
Naturæ sequitur semina quisq; suæ.

Lib. 3. Eleg.

Sed magis admirandum est, quòd in vno, & eodem homine diuersitas obseruatur ingenij id declarauit optimè Ouidius, quando scripsit.

Quod licet, ingratum est, quod non licet, acrius vrit,
Quod sequitur fugio, quod fugit ipse sequor.

Lib. 2. Amor.

Hoc intactum non reliquit Catullus his versibus.

Odi, & amo, quare id faciam, fortasse requiris,
Nescio, sed fieri sentio, & excrutior.

G Idem possumus attestari de aliqua cibi, potusquè specie, qua nonnulli interdum summopere delectantur, cum ab eadem alij valdè abhorreant, aduertendum autem est huiuscemodi proprietatibus indiuidualibus nullo modo varias posse constitui species; cum hoc munus formis tantummodo substãtialibus assignetur; quare, doctrina hac Philosophis demandata, ad perfectionem huius historiæ de varijs solum hominum figuris verba facere nostra intererit. Hæ autem hominum figuræ partim ab ore, naribus, oculis, auribus, labijs, situ capitis, pedibus, pilis, & pelle desumentur, hinc postea de hominibus Syluestribus, Satyris, Centauris, & similibus differendi occasio sese offeret. Partim à magnitudine, & sexu hinc natura Gigantum, Pygmeorum, & Hermaphroditorum examinanda succedet.

Differentiæ huius ratione figuræ.

Quocirca varium apud Indos hominum genus, figura, deformatione, statura diuersum, quod sæpius in historijs Plinij vanum esse censuimus, iam fidem aliquam impetrauit, & posteaquam huius generis monstra iam nouus orbis ostendit. Fides

H tamen sit penès authores, quos in multis fide dignos inuenimus. Scribunt igitur, circa fontem Gangis, homines astomos, nimirum absq; ore, & excrementorum exitu versari, toto corpore hirtos, qui halitu tantùm, scilicet odore naribus attracto viuunt; cui opinioni Plinius adstipulari videtur, dum meminit gentis lingua carentis, & loco sermonis nutibus, & motibus vtentis. Immò Ioannes Mandauilla nominat Insulam Defracan, quam homines parui tanquam Pygmei colunt, & odore tantùm pomorum syluestrium victitant; ideòq; in partem remotam iter facientes non solum pomorum, sed herbarum etiam odoriferarum halitu, tanquam commeatu, vtuntur. Præterea addit Solinus, aliquibus Æthiopum concreta esse ora, modico tantùm foramine, quo per calamos auenæ ad nutriendum corpus, liquorem hauriunt. Hoc hominum genus solebat deridere Strabo: nihilominus Diuus Augustinus hanc gentem memorat; præterquamquòd apertissimis etiam verbis id confirmat Isidorus. Quamobrem in gratiam lectoris huius gentis figuras in Musæo inuentas adiecimus.

Homines astomi vbi viuant.

Cap. 171.

Cap. 32.

Lib. 15.

Lib. 16. de ciuit. Dei cap. 8.

Num verò ἄστομοι populi, item Βραχύστομοι prædictas colãt regiones, non facilè, vt

HOMO

Αστομος.

HOMO

Βραχύστομος.

credat quis adduci poterit. Nos tamen, vt veritatem fateamur, non Aſtomos, ſed illos tantummodò parui orificij concedimus. Namq; obſeruatores, & illarum regionum exploratores, tam paruum os habitantium meditantes, tanquam nullum orificium fortè ſcripſerunt. A

Præterea ad radices excelſorum Scythiæ montium quidam habitare dicuntur, qui non ſolum caluitiem habent naturalem, verùm etiam ingenti mento, & adeò ſimis naribus ſunt præditi, vt illis prorſus carere videantur. De his fortè ſermonem habuit Licoſthenes, quando meminit gentis loco naſi, exigua foramina habentis.

Homines ſimi vbi.

Lib. 6. cap. 3.

De labijs Plinius author eſt, partem Orientis intimam coli à populis ſuperiori labro priuatis. At Licoſthenes in Chronicis, Nigritas deſcribens, eos proceræ ſtaturæ eſſe ſtatuit, cum labio inferiori ad pectus vſq; pendulo, vltra menſuram vlnæ, cuius pars interior, ob caliditatem climatis, facilem nanciſceretur putredinem, niſi ſale illi mederentur. Cadamuſtus poſtea, & Iſidorus conſpiranter cum alijs id teſtificantur. Nigritæ igitur ſic deſcribuntur.

Nigritarum deſcriptio.

Hi populi ſunt nigerrimi, proceræ ſtaturæ, habentes labrum inferius ad pectus vſq; promiſſum, cuius interna pars rubore ita ſaturato eſt referta, vt aliqua exulceratione vexari videatur; ideòq; eorum dentes omnes noſtris maiores conſpiciuntur, immò duos habent reliquis eminentiores. Id totum ſequenti icone oſtenditur. B

In fabrica humani corporis.

Ad aures ſi conuertatur ſermo, Veſſalius anatomicus inſignis narrat ſe, temporibus ſuis, obſeruaſſe duos viros Patauij, quibus aures erant mobiles. Verùm inceſſit noſtro animo admiratio non mediocris de populis Faneſijs, ſiue Satmolis, vt Pomponius Mela, & Strabo recitant, quorum aures ita creſcunt, vt more veſtium, incedentibus, & more ſtrati, iacentibus famulentur. Quapropter Pigafeta ſcriptis mandauit Incolas Gilon Inſulæ iuxta Moluccas ſitæ auribus à natura eſſe donatos ad humeros vſque propendentibus: immò huic finitimam memorat inſulam, cuius habitatores auribus tam magnis muniuntur, vt in altera, iacentes, altera totum corpus tegant. Quamobrem, teſte Euſebio Ieſuita, nauigationes Hollandorum, & Anglorum, fidem faciunt homines inueniri Turanuchos dictos (aurem ſignificat hoc nomen, quemadmodum ſimilia ſpectacula in vetuſto orbe ab auribus ſtupendis nuncuparunt Enotocitos) quibus adeò prolixæ ſunt aures, vt vſq; ad terram pendeant, & habitare verſus Californiam; quemadmodum in ſequenti figura conſpicitur. C

Homines auribus longiſſimis.

Lib. 8. hiſt. nat. cap. 1.

De oculis quid non ſupereſt examinandum? Gellius in primis ſcriptum reliquit homines eſſe tam mares, quam fœminas, quorum oculis duplex ineſt pupilla, qui ingentem irarum motum concipientes, quos intuentur, interimunt. Hos etiam in Regione Illyrica, & Scytica ſtabulari author eſt Plinius. Sed noſtram mentem maior inuadit admiratio, dum homines ceruice carentes, & pectus oculis decoratum habentes contemplamur, quorum Plinius, & Solinus meminerunt. Hi per ſyluas Aſiæ vagantur, tectis velamento pudendis, & latiſſimo pileo humeris, ad arcendum ſolis ardorem, dum piperis non mediocrem colligunt quantitatem, quam exteris vendunt mercatoribus, Blemmias has gentes vocant. Qua in re facilè credendum eſt Diuo Auguſtino, optimæ fidei authori, qui hæc habet. *Ego iam Epiſcopus Hipponenſis eram, & cum quibuſdam Chriſti ſeruis ad Aethiopiam perexi, vt eis Chriſti Euangelium prædicarem, & vidimus ibi multos homines, & mulieres capita non habentes, ſed oculos in pectore fixos, cætera membra habentes nobis æqualia.* Hunc eumdem Diui Auguſtini locum ad rem citauit Fulgoſius. Quare nos in præſentia tantam authoritatem magnificantes non poſſumus niſi aſſeuerare hoc hominum genus collo carere; hinc capite thoraci adhærente, eorum oculi intuentibus in pectore fixi eſſe videntur. Licoſthenes, qui multa vana ſcripſit, nonnullos memorat populos in quibuſdam Arabiæ locis verſantes tribus oculis inſignitos, cum mamillis adeò magnis, & tumidis, vt difficillimè tegi poſſint, meminimus etiam legiſſe in Æthiopia occidentali, homines quatuor oculis deformes habitare, vti in ſequenti figura conſpicitur; verùm ne noſter ſermo vnquam à veritate abhorreat, non oculos, ſed oculorum ſimulacra circa tempora à natura in primordio generationis imprimi credimus. D

Differentia ratione oculorum.

Sermo. 37.

Homines collo carentes.

In Taprobana inſula, ex Licoſthene, habitant homines nonnulli collo gracili, capite maximo, vnico in fronte oculo, cruribus breuibus, & craſſis. Immò ad mentem aliquorum in Scythia verſus ſeptentrionem huiuſcemodi homines malæ naturæ, &

praui,

Nigrita labio inferiori pendulo.

Homo Faneſius auritus.

Æthiops quatuor oculis.

praui ingenij Arimaſpi dicti verſari feruntur, quorum frontis medium vnico inſignitur oculo, id liberiùs aſtruit. Mondognetus, dum narrat Fuluio Torquato Conſule, aduerſus Volſcos, è Mauritania Romam aduectum fuiſſe hominem Monoculum, qui per Vrbem, miraculi gratia, ſpectandus circumferebatur. Hos populos Monoculos, ſeu monophthalmos, vel potius Arimaſpos conceſſit Plinius. Quandoquidem, Arima, Scytharum lingua vnum, ſpu, verò oculum deſignat. Nos communi nomine hos Cyclopes vocare poterimus. Hi, ex Gellij ſententia, ſolis Ferarum carnibus veſcuntur; quapropter ab aliquibus Agriophagitæ appellantur. Hæc Natio non fuit Ariſtidi incognita, qui ſæpè deridens Philippum Macedonem, ſagitta Aſteris egregij militis, oculo priuatum, Arimaſpis cognatum nuncupabat. Diuus Auguſtinus hanc nationem, referente Fulgoſio, vir inconcuſſæ fidei non explodit; immò dum eſſet Antiſtes Hipponenſis, & per inferiores Aethiopiæ partes itinerans, vt ad frugalem cultum, & ad viam ſalutis, humanum reuocaret gregem, ſimiles gentes ſe conſpicatum fuiſſe affirmauit. Idcircò in gratiam lectoris iconem exhibemus. Theuetus tamen in nouo orbe huiuſmodi gentes nunquam obſeruaſſe in ſua fatetur hiſtoria.

In vita M. Aurel. *Homines Monoculi.* *Lib. 7. cap. 37.* *Lib. 1. de Mirac.* A

Superioribus huius hiſtoriæ litteris demandatum eſt populos collo, ſeu ceruice carentes in hoc terrarum orbe verſari. Viciſſim in præſentia prodimus in Eripia, vt nonnulli ſcribunt, vel ſecundum Lycoſthenem, in partibus extremis Siricanæ, vel vt alijs placet, in aliquibus Tartarorum conuallibus ſtabulari gentem, tam oblongi colli, vt gruinum prorſus æmuletur: deinde in colli ſummitate facies eſt ferina, oculis, & naribus humanis, nec non roſtro, & barbulis inſtar galli ornata. Id iuuabit magis legere, quàm credere. Nihilominus homines ſemiferos oblongiore collo, & ferina facie in illis regionibus degere non negamus, quorum fœminæ non ità deformes, vt mares, & rarò admodum videri perhibentur. Hæc Natio magna vi in hoſtes, & potiſſimùm aduerſus Tartaros fertur. Horum quoque ſimulacrum lectori perpendendum exhibetur.

B *Homines oblongi colli.*

Antequam de ſtupendis naturæ miraculis circa pedes humanos verba fiant, primum nonnihil de hominibus cauda inſignibus agemus: cum, ex Petro Martyre, incolæ regionis Inzignanin retulerint quondam pelago aduectum eſſe genus hominum cauda longitudinis ſpithamæ admirandum, non mobili, ſed ſolida, turbinata, & caudis crocodilorum ſimillima: quapropter ſedibus perforatis vtebantur. Immò Paulus Venetus homines in Regno Lambri, cauda vnius palmi longa ſpectandos memorat. Quæ omnia nugamenta eſſe non audemus atteſtari. Scimus quidem in Annalibus Anglorum memoriæ hoc eſſe proditum, vt Ioannes Maior recitat, illic olim infantes cauda munitos ab vtero matris in lucem prodijſſe; hocq; inde originem traxiſſe affirmant, quando in Diuúm Auguſtinum è Græcia in Angliam, iuſſu Gregorij Magni, Euangelicam doctrinam ſuo eloquio, & mira orationis facultate diſſeminaturum vulgus iocosè caudas piſcium proiecit: vnde Sanctus, diuino prius implorato numine, in pœnam peccati impetrauit, vt illic deinceps fœtus humani cauda deturpati naſcerentur, vt moniti diſcerent diuinam doctrinam non aſpernari: idcircò hoc neq; influxui cæleſti, neq; tempeſtati atribuendum erat: pœna enim illis ad tempus fuit inflicta, vt gens incredula tantum virum probatiſſimæ, & optimæ fidei authorem admiraretur.

Homines caudati vbi. C *Lib. 2. de Geſt. Scot.* *D. Auguſtini miraculū in Anglia.* D

Iam tempus eſt, vt figura, vel numerus pedum alias hominum differentias nobis ſuppeditet. Plinius gentem cum pedibus cubitalis longitudinis in India eſſe retulit; fœminæ verò pedes habent adeò paruos, vt ſtruthiopedes nuncupentur. Item in quibuſdam Tartarorum locis, ex Vincentio in ſpeculo hiſtorico, homines vnico brachio, nec non vno ſolùm crure, & pede vagantur, quorum hominum duo munus Sagittarij obeunt, dum arcu ab altero apprehenſo, alter ſagittam vibrat; deinde in illis mira pernicitas obſeruatur; ſiquidem tanta velocitate manu, & pede currunt, vt equos anteuertant, & quando brachium defatigauerint, tunc pede tantùm ſaliendo incedunt. Verùm Solinus alios huius generis monoſcellos vocatos (exponitur μονοσκελής vnicum crus habens) Indiam peruagari, & perniciter ſalire pronunciauit: Immò tam vaſtum ſcripſit habere pedem, vt eiuſdem ad Solem eleuati vmbra facillimè ſe protegant; quare ſciopodes etiam dicuntur (nam σκιά vmbra, & πούς pes expri-

Lib. 7. cap. 2. *Lib. 32. cap. 16.* *In Polyſt. cap. 53.* *Monoſcelli qui.*

CYCLOPS, SIVE

Μονόφθαλμος.

Homo, ore, & collo Gruis.

exprimitur (horum hominum ſimulacra in foro Carthaginenſi iuxta portum effigiata fuiſſe Diuus Auguſtinus teſtatur. Præterea Plinius, & Solinus diuulgarunt, in onualle magna montis Imani, vel potius Timai, eſſe regionem vocatam Abarimon, E quam homines plantis poſt crura auerſis mirandæ velocitatis, & aſſiduè cum Feris verſantes colunt. Hi in alio Solo, quàm in proprio minimè ſpirare dicuntur. Quapropter ad finitimos Principes deferri haudquaquam poſſunt; quorum figura eſt hęc.

Lib. 16. de Ciuit. Dei cap. 8.

Lib. 7. nat. hiſt. cap. 2

Homo pedibus auerſis.

Demum pili,& pellis postremam nobis ministrant differentiam:nam Ioannes Mandauilla quandam describit insulam, cuius incolæ, præter palmas, & faciem pilis frequentibus redundant, & Pigafeta delineauit homines insulæ Buthuan pilosos, feroces, & antropophagos. Deinde, vt missos faciamus homines syluestres à Plinio,& Solino memoratos, in præsentia, quos Petrus Martyr recenset, meditabimur. Is igitur posteritati scriptum reliquit homines syluestres in Prouincia Guacaiarina stabulari, qui cryptas inelegantes, & depressas habitant fructibus syluestribus victitant, & nunquam cum cæteris insulæ incolis consuetudinem ineunt: immo comprehensi,& benignè tractati nunquam cicures fieri potuerunt;quare neq; imperium, neq; leges noscere creduntur. Item in Hybernia insula Anglorum regi subiecta infiniti ferè homines syluestres sunt, qui nullam vnquam consuetudinem inire cum habitantibus secus mare voluerunt. Portionem pellis hominis syluestris Sarmata quidam ad Excellentissimum Vlyssem Aldrouandum detulit, quæ adhuc in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis seruatur, retulitq; hanc in annulo gestari ad conuulsiones, cum maxima patientis vtilitate.

Cap. 171. A

In summ. ind. Occid.

Homines syluestres vbi sint.

Hoc syluestre genus hominum Bononiæ primùm visum est, cum Illustrissima Soranij Marchionissa Bononiam se conferens ab Illustrissimo viro Mario Casalio honorificentissimè fuit suscepta: secum enim deducebat puellam octo annorum pilosam, filiam illius syluestris hominis, ætatis annorum quadraginta, in insulis Canarijs orti, qui non solum hanc filiam, sed aliam natu maiorem annorum duodecim, & filium annorum viginti genuit; horumq; omnium icones exhibentur. B

Pater annorum quadraginta, & filius annorum viginti toto corpore pilosi.

Puel-

Puella pilosa annorum duodecim.

Erat facies puellæ vnà cum fronte pilosa, præter nares, & labia circa os. Pili frontis longiores, & hispidiores erant in comparatione ad illos, qui genas tegebant, cum hi tactu essent molliores: reliqua pars corporis, & potissimum dorsi hispida erat, & flauis scatens pilis ad lumborum vsq; principium. Gula, pectus, manus, & brachia pilis erant nudata: cæteræ corporis partes asperæ, & cutim auium nondum plumescentium æmulabantur. Neq; quis hoc necessarium sibi persuadere debet, vt totum corpus generis syluestrium hominum pilis scatere debeat; siquidem (teste Eusebio Iesuita) visi sunt syluestres homines tam in Orientali, quàm in Occidentali Plaga, siuè in Regione America egredientes ex materna aluo candidi, nitidi, & leues veluti nostrates infantes. Sin tractu temporis postea pili in aliqua corporis parte valdè excrescant, non tamen dicendum est totos hirsutos esse debere.

Descriptio puellæ pilosæ.

Puella pilosa annorum octo alterius soror.

A genere

A genere hominum syluestrium non sunt segregandi Cinnamij populi, qui ornatu prolixæ barbæ, & pilorum totius corporis in conspectum veniunt admirandi. Hi à finitimis Barbaris homines syluestres proprio vocabulo indigitantur. Quandoquidem ad vitæ tutelam, numerosum canum gregem nutriunt, quoniam ab æstiuo ad hyemale solstitium, innumeri boues indici eorum patriam assiduè ingrediuntur. Huius rei causa adhuc incerta est, num huiusmodi boues alias feras vitantes, vel impulsu hominum acti, vel inopia pabuli ad Cinnaminos confugiant. Itaq; hi populi, examinatis viribus, quæ insultui talium boum sufferendo non erant pares futuræ, multitudinem canum alentes se tuentur, quibus boues etiam permultos venando capiunt, quorum alios recentes quidem edunt, & alios etiam sale conditos ad futurum vsum recondunt. Deinde infinita alterius generis animantia canibus comprehensa edunt. Harum gentium icones nimirum, tam maris, quàm fœminæ exhibemus.

Populi Cinnamij hirsuti.

Canes ad tutelam alti.

E

Mas Cinnaminiæ gentis.

Fœmina Cinnaminiæ gentis.

Huc referenda eſſent cętera hominum ſyluestrium genera à Licoſthene enumerata, veluti illæ fęminæ craſſiſſimę in Oceano Orientali repertæ, collum præter naturam oblongum habentes, brachia cruribus coniuncta, tibias aſininas, & pedes alterius formæ. Mares fœminis ſimiles deſcribit, ſed multò minores. Item hoc in loco recenſendæ eſſent mulieres compertæ in Deſertis Libyæ, cum mammillis vſque ad genua promiſſis vſu loquendi carentes, ſed vehementer vociferantes. Aliæ inſuper in alpibus libycis degentes, quibus inſunt crura bouina, facies, & pedes humani, cauda vulpina, mammæ caprinæ, & dorſum inſtar cameli tumidum; ſed quoniam Licoſthenes monſtra potius vocum, quam rerum, & prodigioſa figmenta aliquando recitauit: idcircò hæc omnia conſultò miſſa facimus, & ad inuulgandam eorum hominum hirſutorum iconem, nosmet conuertemus, quibus natura inſitum eſt, vt ſerpendo gradiantur: ideòq; ἑρπιςάνθρωπος Græcis, & manugradi Latinis nuncupari poſſent, quorum effigies eſt hæc.

Homines corlentes Deſerta Libyæ.

E

Homo villoſus manugradus.

Præ-

Lib. 31. cap. 11.

Glacies inſtar tutelarium armorum.

Prædictis addi poſſunt Cynomulgi, ſiuè Cynocephali pariter hirſuti, quorum capita,& ora belluas magis, quam homines eſſe demonſtrant. Hi ſecundum Licoſthenem, corpus humanum habent eleganter formatum,excepto capite rictum caninum æmulante, nec non Æthiopiam Aquilonarem colunt. Inſuper apud Vincentium in ſpeculo hiſtorico, hæc natio regiones Tartarorum abſq; metu peruagatur: nam, hyeme aſperrima,in aquis ſe mergit,deinde illicò in puluere volutatur,donec puluis admixtus aquæ congeletur, idq; pluries repetitur, donec craſſities glaciei, armorum, & ſagittarum ictibus reluctari poſſit. Quo facto aduerſus Tartaros hæc natio magno impetu fertur, nam tunc ſagittæ ab Aduerſarijs in eos vibratæ retrò redeunt, pariterq; alijs armis nullo modo lædi poſſunt. Quocirca Cynocephali illeſi inſul-

A

Cynocephali effigies.

tum

rum in Tartaros facientes mordicus vulnerando multos interimunt: Item Marcus Polus hanc Nationem rictus caninos habentem in insula Angaman versari, & ab ijsdem aduenas coerceri, & deuorari asseuerauit. Verùm hæc censemus esse vana, & veritatem multis esse dehonestatam nugamentis. Sunt quidem Cynocephali Simiorum astutissimorum Nationes, qui humanam mentem ferè simulant, & de quibus in Historia Quadrupedum Digitatorum fusiùs actum fuit. Non negamus postea fuisse, & esse posse homines rictus caninos imitantes, sed hi inter monstra recensendi esse videntur. Non pigebit tamen in gratiam lectoris figuram Cynocephali putati ostendere.

Lib. 3. relat. Ind.

Cynocephali qui sint.

In serie hominum syluestrium à multis meritò collocantur Satyri, Tritones, Nymphæ, Nereides, & Syrenes: propterea operæ pretium erit hoc in loco sigillatim de

Satyri figura.

cunctis

cunctis sermonem habere. Circa Satyros ita vocatos à nomine σαθὴ membrum virile significante, quia semper in libidinem sint proni, primùm Antiquitatis opinionem in medium proferemus. Plinius multis in locis testatur, in montibus Indorum Subsolanis regionem esse Cartadulorum nominatam, vbi Satyri nempè homines cornuti, villosi,& perniciſſimi viuunt, humana effigie, pedibus caprinis, nihil habentes moris humani, & gaudentes syluarum latebris: ideòq; propter velocitatem, nisi fortè ęgri, vel senes comprehendi nequeunt. Addit Pomponius Mela hos homines esse semiferos, qui, præter figuram, nihil humani possident, & alibi promulgauit vltra Atlantem Mauritaniæ montem noctu persępè visa lumina, & crepitus cymbalorum,& fistularum cãtus auditos, nec die repertum quemquam: idcircò pro cõstanti habitum, hos esse Faunos, & Satyros. Vnde Antiquitas huiuscemodi monstra pro

Lib.5.c.8.
Lib.7.c.2.

Satyri vbi visi.

A

Satyri figura altera cum tuba.

semi-

Satyri altera species.

Semidei qui habiti. Semideis, vel pro Dijs ſylueſtribus coluit; deinde Satyros, Faunos, & Syluanos Deos ſyluarum, & nemorum, Panos agrorum vocitauit. Poetæ tamen hæc nomina ſæpiſſimè confundunt: de his Ouidius ſic cecinit. *Lib. 1. met.*

A

Sunt mihi Semidei, ſunt ruſtica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Syluani.

Quapropter iuſtis de cauſis poſſumus aſſeuerare, priſcis temporibus Diabolum omnibus modis ſtuduiſſe hominem deducere, in varias ſe transfigurantem effigies, ſed noſtro ſæculo poſteaquàm Deus Omnipotens immenſam pietatem nobis eſt largitus, mittens filium ſuum vnigenitum, vt ſanguine ſuo humanum genus redimeret, tunc omnes maligni ſpiritus euanuerunt. Nos tamen iuuat in præſentia duas Satyrorum icones publicare, quarum altera cum tuba, altera ſine tuba fuit delineata.

Cæterum maior nos premit difficultas; quandoquidem Conſtantino regnante, vt referunt Hiſtorici, homo villoſus ex Satyrorum genere perductus fuit Alexandriam, eiuſq; cadauer ſale conditum Antiochiam miſſum, vt à Cæſare videretur. Præterea Albertus Magnus, & ipſe promulgauit in ſyluis Saxoniæ verſus Datiam, paulò ante illa tempora, comprehenſa fuiſſe monſtra piloſa humanam referētia formam: horum fœmina canum morſibus, & venatorum telis ſaucia interijt, mas verò cicur factus bipes incedere didicit: quamobrem hæc animantia ad familiam Satyrorum reducenda eſſe iure optimo cenſuit, quoniam ſalaciſſima libidine in dies vrebantur. His addamus, quod Diuus Antonius in Eremo monſtrum huius generis Deſertum peruagans aliquando obſeruauit. Immò Iſaias Propheta, quando piloſos Babyloniam habitaturos nominauit, docti expoſitores hos eſſe Satyros voluerunt. Quapropter ad ſuperandam hanc difficultatem, aliam Satyri ſpeciem eleganter delineatam lectori offeremus, vt illa diligenter examinata, videat num doctrinæ Ptolomæi ſit conformis, qui inſulas Satyrorum Indiæ adiacentes tres eſſe pronunciauit, & incolas caudis eſſe prçditos, quales Satyris pictores attribuunt: hinc huiuſcemodi inſulæ Satyrides fuerunt appellatæ. Num verò hæc animalia ad genus humanum, vel brutorum referenda ſint, id optimè nos docuit D. Auguſtinus, dum ſcripſit inueſtigandum eſſe an aliquod veſtigium rationis in his inueniatur, quia tunc genus humanum hæc animalia complecteretur, ſin ſecus in genere brutorum ſunt collocanda.

B

C

Satyri marini qui. His ſic conſtitutis, iam ad Nereides, ſeu Nymphas, & Satyros marinos nimirum Tritones animum appellemus. In primis, aliqui ſapientes viri in hanc venerunt ſententiam, Satyros marinos, ſeu Tritones, ſiue homines marinos nullibi reperiri. Sed ſolum viſos homines natandi peritiſſimos, veluti Ichthyophagos, qui pro eſca piſcibus tantummodò vtuntur. Siquidem olim natandi peritia ita probabatur, & magni fiebat, vt factus ſit prouerbio locus in hominem ignauum. *Neque natare, neque litteras didicit.* Ex altera parte homines, vel Satyros marinos in pelago degere, auctores eruditi liberè aſtruunt. Tradit primùm Alexander ab Alexandro Tritonem repertum in littore, qui identidem mulieres accedentes coercebat, ſed tandem per inſidias captus, & cibaria oblata reſpuens interijt. Inſuper Ludouicus Viues ſcriptum reliquit hominem marinum aqud Batauos deprehenſum, qui mutus per bienniũ fuit detentus, ſed iam incipiebat loqui, quando bis peſtilentia ictus ad mare fuit remiſſus. In Luſitania quoq; marinus homo eſt viſus, qui concham inflans reſonabat. Et Aelianus Satyros marinos in piſcem deſinentes circa Taprobanam verſantes memorat. In volumine rerum Romanarum legitur, quòd Menas Aegypti Præfectus Mauritio Imperatori hæc ſcripſit. Cum ego multis aſſociatus viris, oriente Sole, per locum Aegypti Delta, nominatum, deambularem, animalia humanæ formæ apparuerunt in flumine, membris ſuperioribus vſq; ad lumbos nudatis, reliquis partibus aqua coopertis, quorum alterum mas, & barbatum, alterum verò imberbe, & fæmina videbatur: hæc apud Pareum eleganter delineata ſub nomine Monſtrorum Niliacorum conſpici poſſunt: Gillius quoque narrat, dum verſaretur Venetijs, ſe à Dalmatis quibuſdam ſpectatæ fidei viris intellexiſſe, ſecus oppidum Dalmatiæ, Spalatum nuncupatum, quandoq; apparuiſſe marinum hominem, qui cunctis ſpectantibus ſummum terrorem incutiebat, & ab alijs, qui circa mare rubrum per longum temporis ſpatium verſati ſunt, illic marinos homines ſæpè capi ſolere, ex quorum duriſſimis pellibus calcei tam robuſti fabrefiunt, vt ad quindecim annos durent. Prçter-

Lib. 3. Gen. dier. cap. 8.

Li. 2. de ver. fid. Chriſt.

D

Monſtra Niliac. quæ.

Homines marini.

Monstrum Marinum humana facie.

terquamquòd Pausanias in Bæoticis, Tritonem describit in templo Bacchi seruatum Tanagre,& Plinius quoque horum meminit: non igitur quod de Tritonibus, & Nereidibus, iam vsque à Priscis temporibus in hominum sermonem venit, vanum esse con- E stat, & potissimùm, cum anno vigesimo tertio supra sesquimillesimum repertum dicatur Romæ marinum monstrum in maiore ripa hominiforme vsque ad vmbelicum, deinceps piscis, cauda bifida,& repanda in speciem semilunæ,veluti Apollonius Tritones descripsit, cuius figuram hic damus. Huius similem imaginem recenset Gesnerus, eamq; à pictore, qui viuum viderat monstrum, accepisse prodit, frons huius cornibus aspera, auribus prominentibus, brachijs ferè humanis, cætera piscis. Captum est in mari Illyrico, dum ab aquis in litus, pusionem illic versantem abrepturum emersisset; nam coniectis in id à piscatoribus obseruantibus saxis, monstrum læsum paulò post in litus, vnde aufugerat,reuersum exspirauit. In maiorem assertorum confirmationem Rondeletius, & Bellonius scribunt captum fuisse in Noruegia apud Diezunt appellatos populos, iuxta oppidum Den Elepoch, monstrum marinum Monachi effigie, cuius delineamenta superior ostendit figura. Tres tamen dies vixisse aiunt,& nullam vocem edidisse, præterquàm suspiria quædam summum referentia mœrorem. Hinc veritati consonum esse nouimus, quod à veteranis piscatoribus intelleximus, nimirum cum mare vicinum est ad patiendas tempestates, se ex alto humanos gemitus exaudiuisse. His tanquam coronidem addamus, quod de pisce Episcopo recitauit Rondeletius;scilicet anno millesimo quingentesimo trigesimo primo propè Poloniam comprehensum in mari monstrum mitram, & reliqua Episcopi indumenta referens, Regiq; Poloniæ oblatum. Quamobrem de his monstris Boussuetus eleganter sic cecinit.

Li.4. Argon.

Monstrum marinum saxis necatum.

In li. de nat. Aquat.

Monstrum effigie Monachi.

In lib. de nat. Aquat. cap.5.

In epigr. de nat. Aquat.

Si tales partus edunt vada cærula Nerei,
Non est quod tellus efferat ipsa suos.
Frons hominem præfert, in piscem desinit aluus,
Quid tam dic sodes dissimile esse potest?

Denuò id elegantius sic exprimit.

Si talem fætum mare glaucum protulit vnquam,
G *Semihominemq; ferum, semiferumq; hominem,*
Et veniunt miranda nimis portenta subinde,
Quid mirum Tellus si quoq; plura ferat?

Itaque Tritones denominantur vel à voce Τριτῶ apud Aeolos significante τὴν κεφαλὴν, quoniam capite tantùm humanam referant formam: vel potius à nomine τρίαινα Tridentem, idest instrumentum piscatorum indicante, quo mariores pisces figuntur: vnde tridens postea veluti insigne Neptuno maris, & piscatorum numini à Poetis assignatur.

Historia Monstrorum marinorum ad cognitionem Nereidum Nympharum, & Sirenum aditum nobis patefecit: ideòq; de his nonnihil in præsentia necessariò dicendum esse censuimus; quandoquidem veluti monstra marina mascula indigitantur Tritones, vt superius fuit exaratum, pariter monstra fœminea Nereides à Nereo Oceani Numine putato, Nymphæ, quasi Lymphæ (Prisci enim aquam non Lympham, sed H nympham vocabant: hinc Nympheum lauacrum, & Nymphea planta aquis gaudens) & Sirenes tandem denominantur, quia aqua currendo musicos quosdam sonos efficiat, quales à Syrenibus edi credebantur. Itaque nationem Nereidum Nympharum, & Syrenum esse, historia nuper allata nobis persuadet. Præterquamquòd Galliarum legatus nunciauit Cæsari Augusto, ea forma, qua pinguntur Nereides, inuentas fuisse. Et Franciscus Massarius Venetus in commentarijs ad nonum librum Plinij, eas in nauigationibus fuisse visas recitat. Immò recenter in Phrisia captum est monstrum marinum virgo ore, & pube tenus, infernè piscis. Isaias prædixit Syrenes futuras, vbi antea fuerant delubra voluptatum. Chaldæus intelligit. Dracones veluti etiam in historia Serpentum significauimus. Diuus Hieronymus exponit Dæmones, vel Dracones magnos, & crista insignes. At Scholiastes Græcus Isaiæ voluit Sirenes vocari, quæ inter volatilia emittunt vocem querulam, quare ab hoc authore colligendum est Syrenes inter volatilia, non autem aquatilia collocandas esse. Pariter Latinus interpres his alas addere videtur: propterea hoc animal non

Nereides, Nymphæ, & Syrenes, quæ.

Quædã volatilia Sirenes nuncupata.

erit fortè absimile illis in nouo orbe repertis, de quibus Petrus Martyr fusiùs egit, dum scripsit esse regionem nomine Camaram, vbi memoria viuentium est proditum, maximam ventorum, & turbinum vim fuisse exortam, quæ obuias quascunq; arbores euellebat, atq; eadem violentia deportatas esse in regionem duas volucres decantatis Harpyis simillimas vultu virgineo, & tantæ molis, vt nullius arboris ramus posset accedentes sustinere, quæ viatorem vnguibus deprehensum ad excelsa montium culmina vorandum deferebant. Itaq; ex his quodammodò intelligendum est Sirenas inferiori parte aues esse, & in superiori, forma humana præditas. Conspirant in hoc multi Authores, & Poetæ, dum illis assignant corpus virgineum vmbelico tenus, & deinceps gallinaceos pedes. Amplius certamen Sirenum cum Musis, quod Pausanias in Bæoticis explicauit, aliquam naturam auis in Sirenibus indicare videtur, dum pronunciauit ab euulsis earum pennis serta sibi musas in æternum monumentum contexisse. His igitur sic se habentibus, peccatum Pictorum est Sirenas aquatiles pingi. Sed mille fabulis historia Sirenum veluti Gryphum, & Harpyarum corrupta est. Demùm ad calcem differentiæ hominum syluestrium, & semiferorum, Centauri anticam partem humanam, & posticam equinam habentes à nonnullis reponuntur, quorum originem alij aliter tradunt. Seruius in Commentarijs ad sextum Æneidos, Centarum Ixionis, Nubisq; filium esse scribit: namquè amata Iuno, cum de stupro ab Ixione interpellaretur, ex mente Iouis, nubem in sui formam amanti obtulit, vnde sic natus Centaurus esse perhibetur. Pindarus autem Centaurum quidem ex Ixione, & nube genitum concedit, sed hunc Centaurum hominem fuisse indicat sic nominatum, quia se cum equabus Magnesijs, sub monte Pelio, commiscuisset, & sobolem vtriq; parenti similem fuisse editam. Huic opinioni videtur fauere Plinius, qui libro septimo naturalis historiæ hæc habet. *Claudius Cæsar scribit Hippocentaurum in Thessalia natum eodem die interijsse, & nos principatu eius allatum illi ex Aegypto in melle vidimus.* Hæcq; opinio magis stabilitur, quoniam post dispersionem gentium è diluuio, lasciuiente per omne nefas libidine, licentia cupiditatum aliqua generauit monstra. Idcircò Plutarchus videtur existimasse, Centauros, Minotauros, & similia monstra ex promiscuis hominum, & brutorum congressibus produci posse. Præterea in mirabilibus Phlegontis Traliani memoratur Hippocentaurus, qui carnibus vescebatur, & captus, mutato aere, interijt. Apud Authores leguntur etiam Onocentauri partem anticam humanam, & posticam asininam repræsentantes: nã septuaginta interpretes apud Isaiam, Onocentauros Babyloniam desertam habitaturos referunt: licet vulgaris interpres exponat vlulas. Ad stabiliendam opinionem, addimus D. Antonio Paulum primum Eremitam per desertum quæritanti Centaurum venisse obuium, veluti Diuus Hieronymus in vita Diui Pauli primi Eremitæ exarauit. Præterquamquòd Licosthenes diuulgauit, in regionibus magni quondam Tamberlani repertos esse Centauros talis formæ, vt superior pars humanam referret, cum duobus brachijs instar bufonis, & cætera equum. Deinde idem author exhibet aliam iconem, quam hic damus, vt lector diligenter meditetur, num tale animal in rerum natura esse possit.

Sirenes in parte inferiori aues.

Centauri qui.

Centauri origo.

In lib. inscripto, an brutis ratio insit.

Hippocentaurus.

Onocentaurus.

Cẽtauri vbi.

A

B

Hactenus partem affirmatiuam in campum adduximus nunc pars negatiua examinandam est. Primitus ijdem poetæ, qui multis in locis Centauros approbarunt, tandem nugamenta esse attestati sunt. Ouidius enim libro quarto Tristium sic canit.

D

Quod precor esse liquet: credam prius ora Medusæ
Gorgonis anguineis cincta fuisse comis.

Elegia 7.

Et paulò post.

Quadrupedesq; homines cum pectore pectora iunctos,
Tergiminumq; virum, tergiminumq; canem.

Lib. 4.

Item Lucretius Centauros commentitia prædicat monstra his versibus.

Sed neq; Centauri fuerunt, nec tempore in vllo
Esse queunt, duplici natura, & corpore bino.

Lib. 2. Physic.

Idem videtur placuisse Virgilio, quando in foribus inferorum Centauros collocauit, quasi quæ contra naturam creantur, citò pereant. His addenda est doctrina Aristotelis, quæ talia non admittit. Scribit enim; quemadmodum non inuenitur

planta

Icon Centauri ex Licosthene.

planta ex olea, & vite conflata, quæ vinum, & oleum producat: pariter animal ex homine, & tauro integratum non inuenitur. Hæc ſententia alio eiuſdem Philoſophi aſſerto roboratur: ſiquidem in hiſtorijs animalium docuit animantia diuerſi generis congredientia non generare, niſi ferendi vteri tempora eadem fuerint, & magnitudines corporum non valdè diſcrepauerint. Galenus quoq; validis argumentis abſurdam Centaurorum procreationem eſſe demonſtrat; ſubſtantiam enim hominis, & equi permiſceri minimè poſſe arbitratur. Eamdem fouet ſententiam Iuſtinianus

Lib. 8. cap. 28.

Li. 3. de vſu part. cap. 1.

A

HIPPOPOS.

in suis institutionibus, quando inquit. *Si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse non potest, fuerit stipulatus, veluti Titium mortuum, quem viuere credebat, aut Hippocentaurum, qui esse non potest; inutilis erit stipulatio.* Hanc amplectitur opinionem Marcus Tullius Cicero, in Tusculanis quęstionibus, dum Centauros nunquam fuisse liberius astruit.

Sub tit. de inutil. stipul.

E

Quando igitur narratum fuit Centauros in Thessalia habitasse, & tales à Lapythis fuisse creditos, sciendum ęst ex Seruio in commentarijs ad Virgilium rem sic se habere, quoniam primum in Pelethronio Thessaliæ oppido equorum domandorum

Lib. 1,

Centauri alia species.

repertus eſt vſus: etenim cum quidam Rex Theſſalus ſuis ſatellitibus imperaſſet, vt ad boues agitatos œſtro reuocandos ſe conferrent, illicò ad id præſtandum cucurrerunt, ſed curſus illis cum non ſufficeret, aſcenderunt equos, quorum mira velocitate boues ſecuti, & aſſecuti, eos ſtimulis ad tecta reuocarunt. Propterea ſatellites viſi vel quando tanta ferebantur velocitate, vel quando eorum equi capitibus inclinatis circa flumen Peneon potarent, locum fabulæ dederunt, vt Centauri eſſe crederentur. Dicti enim fuerunt Centauri ἀπὸ τȣ̃ κεντεῖν τȣ̀ς ταύρȣς, quia ſtimulis boues agitauerint, & quamuis Diuo Antonio per ſolitudinem vaganti Centaurus obuius veniſſe perhibeatur; nihilominus ex doctrina D. Hieronymi in eiuſdem Vita colligimus, hunc fuiſſe cacodæmonem, qui ſimili forma ſanctum ludificare voluit, & potiſſimum cnm D. Chryſoſtomus ad caput tertium epiſtolæ ad Coloſſenſes, Hippocentauros fictitia ſuiſſe monſtra tradiderit.

Centauri Etymologia.

Si centauri à parte poſteriori equina eſſent denominandi, proculdubiò homines verſantes in inſulis, tridui nauigatione diſtantibus à litore Scytharum, propriè Centauri eſſent appellandi, quia pedibus equinis præditi, ideòque Hippopodes nuncupati eſſe feruntur, quemadmodum in ſuperiori figura apparet.

Quamuis alij ſcripſerint eos cruribus aſininis eſſe refertos, & onoſcelos nuncupatos; quoniam ὀνόσκελος crura habens aſinina exponitur. Hinc ὀνόσκελοι Dæmonum genus ab aſininis cruribus dictum, vt voluit Rhodiginus: Neq; à ſerie Centaurorum, vt noſtra fert opinio, ſegregandi eſſent animantes, vno tantùm crure equino, altero humano integrati (ſi tamen dantur) de quibus Licoſthenes hæc recitat. A Luſitanis nauigantibus in medio itinere ad Calecuthum, vbi potiſſimum Cynoſura videri non poteſt, reperti ſunt in quadam inſula, homines duobus brachijs, & manibus in dextro latere muniti, auribus aſininis, facie humana, copioſis circa pudenda pilis, dextro crure equino, altero humano, vt ſuperior oſtendit figura. Hi inſtar Ceruorum currunt, crudeles, & amentes ſunt; eorum fęminæ ſimiles, auribus tamen minoribus, & bis ſingulis annis parere perhibentur; niſi ab omni veritatis tramite recedentia Licoſthenes ſcriptis mandauerit: quemadmodum arbitramur.

Lib. 2. lect. antiq. cap. 6.
In Append. Chronic.

Penultima differentia à magnitudine, & paruitate ſtaturæ humanæ nobis ſe ſe offert, quæ Gigantes, & Pygmeos complectitur; quod animaduertens quidam poeta ſic canebat.

Monſtra, Gigas, Manuſq; duo contraria formis,
Vir, Gigas, immanis, Nanus inanis homo.

Cum igitur nonnulli in animo hanc opinionem immotam habeant, Gigantes nunquam fuiſſe, apud nos hanc eſſe falſam decretum eſt; Itaq; quamuis multi Veterum arbitrati ſint neminem creſcendo poſſe longitudinem ſeptem pedum excedere, quia hanc Herculis altitudinem fuiſſe atteſtantur: nihilominus quemdam nomine Gabbarum ex Arabia aduectum ad altitudinem nouem pedum, & totidem vnciarum excreuiſſe Plinius retulit. Id confirmatur à Solino ſcribente Æthiopes Syrbotas creſcere ad pedes duodecim, & alibi quoſdam Indiæ populos adeò grandes, vt facillimè elephantos aſcendant, Oniſicritus in locis Indiæ, vbi vmbræ non ſunt, ſtaturam hominum quinum cubitorum, & duorum palmorum eſſe ſtatuit. Cæterùm Olaus Magnus tales homines in partibus etiam Aquilonaribus collocat, & præcipuè in Regno Helſingorum, qui Regi Suecorum parent; memorat Gigantem fuiſſe altitudine nouem cubitorum, quem duodecim Athletæ contubernales proceræ ſtaturæ comitabantur. Immo viuentium memoria prædictis fuiſſe ſimiles in Prouincijs Suetiæ, & Gothiæ narrat, tanta fortitudine firmatos, vt equum, vel bouem ad plura Stadia facilè baiularent, & obuium equitem armatum mira agilitate in terram deijcerent, quapropter Virgilius ad rem de Turno canens ſic inquit.

In Polyhiſt. cap. 32.
Cap. 5.
Lib. 5. cap. 2.

Saxum antiquum ingens campo, qui fortè iacebat
Limes agro poſitus, litem vt diſcerneret aruis,
Vix illum lecti bis ſex ceruice ſubirent,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.
Ille manu raptum valida torquebat in hoſtem.

Lib. 12. Aeneid.

Quocirca ex motione immanis ſaxi magnitudinem, & robur huius viri arguimus. Quid dicendum erit de Mauritio Imperatore, qui ex Plinio pro annulo, dextrocherio

tio vxoris nempè brachiali ornamento vtebatur? immò auget admirationem, quando diuulgat, quòd, indictis apud Augustam comitijs, Maximiliano Cæsari vir prodigiosæ vastitatis fuit oblatus, qui vnica vice ouem siue assam, siue elixam, fame tamen inexpleta, deuorabat. Pigafeta vir integerrimæ fidei, Gigantem apud Cannibales Armeniæ conspicatus est. Et Hollandi mare sulcantes Magelanicum, in insulam ab hominibus staturæ nouem pedum habitatam inciderunt. Item Americus Vespucius, qui incognitas orbis regiones penetrauit, insulam Gigantum hodie quoq; sic appellatam inuenit, sed magis recens est, quod narrat Melchior Nugnez Iesuita in suis litteris, quibus res Sinarum complexus est. Tradit enim in vrbe regia Paquin nuncupata, custodes portarum esse Giganteæ proceritatis, nempè quindecim pedum, & Rex Sinarum quingentos huius generis homines, amplo eis persoluto stipendio ad suam tutelam conducit.

Statura Mauritij Imperatoris

E

Gigantes in Regno Sinarum.

Hic damus icones Gigantum nouem, vel decem pedum, habitantium in quadam regione Americæ, qui Patagones nuncupantur, & varijs coloribus ex herbis quibusdam expressis facies suas pingunt: sic enim in tabula Americæ à Cornelio Iudæo delineantur: Horum fortè meminit Ioannes Laurentius Anania, quando hæc retulit. *Populi Patagones Giganteæ staturæ vndecim palmos alti fuerunt inuenti à Fernando Magaliane Lusitano: hi in animantibus Mulis similibus, in varia loca equitant, & ex horum pellibus quasdam vestes inconcinnas parant; & arcubus delectantur. Denique horum Iuniores coloribus primùm crines, deinceps totum corpus inficiunt, vt coram alijs eleganti forma conspicui euadant.*

Patagones.

Tract. 4. *Cosmographus.*

F

Gigantes Americæ.

Neque

Neque recenſebimus mulieres Selenitides, quæ contra naturam aliarum, oua pariunt; vnde naſcentes homines ad Giganteam excreſcunt ſtaturam, vt, referente Lycoſthene, Rauiſius Textor aſtruit.

A

Icon mulieris Selenetidis.

Cap.6. Nume r. cap.15.

Nam memoria Gigantum ſacra non caret pagina, nam legitur in Geneſi. *Gigantes erant ſuper terram in diebus illis*. Item alibi hæc habentur. *Vidimus monſtra quædam filiorum Enach de genere Giganteo, quibus comparati quaſi locuſtæ videbamur*. Præterea nonne Goliath Gigas fuit, quem Dauid funda in terram deijciens interfecit? Inſuper Rabba, ſeu Rabbath filiorum Amon vrbs ſic appellata, fuit ob magnitudinem, & tandem Philadelphia regia, & metropolis terræ Amonitarum, in qua olim habitauerunt Gigantes, quos filij Loth interemerunt. Vrbs hæc erat ſedes Regis Amonitarum; vnde poſtea dicta Amonitis. Hanc expugnauit Og Rex Baſſan gigas; vbi monſtrabatur eius lectus ferreus longitudinis nouem, & latitudinis quatuor cubitorum. Demum Dauid ipſam deſtruxit, & populum trucidauit. Poſtmodum à Philadelpho Aegypti Rege vrbs, & tota regio ſubiugata, & Philadelphia vocitata eſt, quod nomen adhuc retinet. Habuit temporibus Chriſtianorum metropolitanum Antiſtitem, cui duodecim Epiſcopi parebant.

Lectus Gigantis qualis.

D

In Chronicis.

Ad hanc ſtabiliendam opinionem, oſſa humana molis immenſæ varijs temporibus inuenta, homines Giganteæ ſtaturæ olim vixiſſe teſtificantur. Narrat enim Sigisbertus in littore Vticenſi penes Africam, dentem Giganteum tam ingentem fuiſſe inuentum, vt conciſus ad figuram noſtrorum, proculdubiò dentes centum produxiſſet. Petrus Simon eſt author, in expeditione Aluarez ad nouas terras, inuentos eſſe Gigantes, & ex eodem, cum villa quædam Societatis Ieſu ædificaretur, quatuor à Mexico Leucis, oſſa Gigantum inter cæmenta reperta fuiſſe, & dentem molarem magnitudinis humanæ manus in pugnum contractæ æqualem; quem magnitudinem, dentes hic picti arguunt numero 3. & 4.

Dentes

Dentes Gigantei.

Lib.1.cap.6. *In offic. tom. 2.* *In lib.25. ſpec.hiſt.cap. 34.* *Lib.21.cap. 97.* *Gigas ad vitā reuocatus.* *Os fæmoris Sancti Chriſtophori vbi.*

Præter dentes, Rex Galliarum Carolus Septimus, authore Fulgoſio, in parte montoſa Galliæ Narbonenſis, iuxta Valentiam, obſeruauit cadauer, cuius dimenſio pedes triginta implebat. Immò cadauer Orionis cubitorum ſex ſupra quadraginta in Cretæ quodam abrupto monte repertum fuiſſe prodit Textor. Amplius corpus Palantis anno Domini milleſimo trigeſimo nono (teſte Vincentio) Romæ inuentum eſt, cuius altitudo muros Vrbis æquabat. Præter hæc, ex eodem authore, Diuus Maclouius Epiſcopus Britannus, qui propagandæ Chriſtianæ fidei gratia, inſulas petijt fortunatas, Gigantis corpus tumulatum conſpicatus, & admiratus, iuſſit ſupra leges naturæ ad vitam reuocari, qui gigas poſtea Sanctum multa alterius ſæculi edocuit, & Sacro Baptiſmatis fonte luſtratus diutinam vitam traduxit. Narrant quoq; apud Paulum Tertium Pontificem Maximum oſſa quædam humana monſtroſæ magnitudinis fuiſſe, & hodie Venetijs in Templo Cruciferorum aſſeruatur os fæmoris Diui Chriſtophori, licet aliqua ex parte comminutum, tantæ magnitudinis, vt eorum, quæ de huius viri proceritate leguntur, fides viſu aſtrui poſſit. Quid plura? Hic Bononiæ in Eccleſia Parochiali Sancti Laurentij Portę ſterij ſepultum eſt Gigantis cadauer. Nam Carolus Quintus Imperator, cum Bononiam à Summo Pontifice Clemente Septimo diadema Imperij, accepturus perueniſſet, ſeruum à pedibus habuit viſendæ magnitudinis; proceritatem tamen ſeptem pedum non excedebat. Hic lethali febre exanimatus, in prædicto Templo fuit tumulatus, cum epitaphio huius tenoris, quod hominis ſtaturam, nomen, cognomen, & patriam indicat.

NVNC SEPTEM PEDVM LONGITVDINIS GIGANTEM
ANTONIVM POPVLIER
NON FABVLA, SED FLANDRIA DEDIT
NON ADVERSVS SYDERA, SED ADVERSVS CAROLI QVINTI
HOSTES MILITEM
NON FVLMINE, SED FEBRE PERCVLSVM
NON SVB MONTIBVS, SED HIC SEPVLTVM
ANNO DOMINICÆ SALVTIS MDXXX.

Mulieres Gigantea. *Lib.15.de ciuit. Dei cap. 23.*

Quod hactenus de procera hominum ſtatura fuit exaratum, de mulieribus etiam proceris intelligendum eſt. Quandoquidem Author libri de natura rerum memorat mulierem inſignis ſtaturæ in occiduis regionibus repertam. Legimus quoq; anterioribus ſeculis, ſub Iuſtino Thrace, mulierem quandam è Cilicia fuiſſe aduectam immenſæ molis; nam ſupra quoſcumq; proceros homines integrum cubitum eminebat. Meminit tandem Diuus Auguſtinus mulieris Giganteæ, quæ maxima omnium admiratione Romæ viſa fuit, antequam Vrbs excidijs Gothorum peteretur.

Hominum proceritati ſuccedit ſtaturæ breuitas, quæ differentia Pygmæos, & Nanos, nempè homunciones, & Pumiliones complectitur. Quare huc reſpiciens Mantuanus canebat, *Inter Pygmæos non pudet eſſe breuem.*

Pygmæi qui. *Lib.8.de hi. Anim. cap. 12.* *Lib.4. hiſt. nat.cap.11.* *Lib.3.cap.4.* *Lib. 2. de Gente Septentr.*

Πυγμαῖοι dicuntur homines πυγμὴν menſuram æquantes: πυγμὴ enim menſura eſt continens ſpatium à cubito vſq; ad digitos clauſos. Item Nani vocantur humi corpore homines, & pumiliones: ſiquidem νανὸς deducitur παρὰ τὸ νη priuatiua, & ἄνω augeo, cum huiuſcemodi homunciones non augeantur, neq; creſcant. Cæterum de vita Pygmęorum, veluti & Gigantum, inter probatos authores ſententijs variatur. Ariſtoteles in primis Pygmęos concedit, cuius teſtificatio ad aliquam fidem comparandam deberet ſufficere: cum ſummus rerum naturalium fuerit indagator. Plinius Pygmæos in Thracia verſari pronunciat: conſtat etiam in hac regione plurimos eſſe Grues, quæ Strimoniæ à Strimone Thraciæ fluuio denominantur, quibus cum Pygmæi certamen inire dicuntur. Pomponius Mela Arabiam interiorem olim Pygmæos coluiſſe prodit. Immò Philoſtratus, cum multa hominum monſtra ex Apollonio fabuloſa eſſe tradiderit, Pygmæos tamen excipit, quorum nationem minimè vanam eſſe ſcribit. Olaus Magnus Pygmæos eſſe aſtruit. Inter recentiores Iouius Pygmæorum fidem facit, dum in legatione Moſcouitica vltra Iaponem Pygmæos collocat. Nunc quoq; in Tartaria plurimos Nanos eſſe Luſitani diuulgarunt. Gemma Friſius narrat Cymbam Pygmæorum viſam in Septentrione vi tempeſtatum appulſam ad regnum Noruegiæ. Odoricus de rebus indicis, Pygmæos

triũ

trium cubitorum à se conspectos refert, qui anno quinto generant, & octauo senescunt. Pusillum quoq; genus hominum in quadam insula Orientis, quæ tota est aurifodina, inuenitur, quos veros esse Pygmeos, Argensola liberè asseuerat. Neq; E diuersitas locorum ab hisce pumilionibus habitatorum vanitatem historiæ parere debet: quandoquidem hac eadem ducti ratione nationem Gigantum fabulosam fuisse arguere possemus.

Pygmeum quis habuerit.

Præterquamquòd omni ferè ætate, huiusmodi homunciones visi sunt. Marcus Antonius Sisyphum pumilionem intra bipedalem mensuram, ingenioq; viuacem habuisse fertur. Deinde Canopas, authore Plinio, fuit in delicijs Iuliæ neptis Augusti, qui duos tantum pedes cum palmo altus erat. Insuper Augustus Lucium adolescentulum honesto loco natum bipedali statura minorem spectaculis exhibuit. Nicephorus meminit cuiusdam in Aegypto nati infra incredibilem staturæ breuitatem, & talem sua ætate conspexisse fatetur; hunc mulier pusilla enixa est, & filius tam paruus, vt perdici similis videretur, prudentiaq; ei qualis magno viro inerat, vitā autem ad annum vigesimum quintum non perduxit. Præteritis nuper annis, teste Eusebio Iesuita, homuncio optimè constitutus membris, in Hispania visus est, septenis iam barbatus erat, decennis omne suum robur habuit, & filium genuit. Quid F plura? sex tantum ab hinc annis conspicati sumus Bononiæ Nanum triginta tantummodo vncias altum Illustris.& Excellētis. D.Ducis Caroli de Creqy, cuius iconem ad viuum delineatam in Musæo Illustris. Senatus Bonon. seruamus, cum hac inscriptione. MICHAEL MAGNANVS ANNOS NATVS VNVM, ET QVADRAGINTA IN OPPIDO BARONIS DE SESSONAGIO SITO IN DELPHINATV PROPE GRATIANOPOLIM, NANVS ILLVSTRISSIMI, ET EXCELLENTISSIMI D. CAROLI DE CREQY PARIS MARESCALCHI FRANCIÆ, PROREGIS DELPHINATVS, ET LVDOVICI XIII. FRANCIÆ, ET NAVARRÆ REGIS CHRISTIANISSIMI AD SANCTISSIMVM VRBANVM OCTAVVM ORATORIS OBEDIENTIÆ ANNO M. DC. XXXIV.

Lib. 12. cap. 37.

In hist. nat.

Huic duos non absimilis staturæ simillimos, & eleganti membrorum constitutio- G ne formatos Illustrissimus Eques Ferdinandus Cospius domi alit.

Opinio Alberti de Pygmeis.

Ex altera parte authores non proletarij Pygmeos negarunt. Primum Albertus Magnus hos quidem concedit, sed genus bestiarum hominiformium esse arbitratur, quæ opinio doctrinæ Aristotelicæ conformis esse videtur: nam quando Philosophus Pygmeos concessit, palam tamen homines esse non asseuerauit. Hac ratione fortè munitus Suessanus, Pygmeos homines non esse fasus est, quia perfectum rationis vsum non participent; idq; magis astruit, quoniam religione careant: cum tamen, iuxta Platonis mentem, religio soli, & omni homini propriè conueniat. Neq; officit Pygmeos ab Ezechiele fuisse memoratos: quandoquidem nonnulli in hanc venerunt sententiam, ab ipso, per Pygmeos, immanes viros intellectos fuisse, quia cubito, & non pede mensurarentur. Diuus Hieronymus Pygmeos pugillatores interpretatur: cum Græcis πυγμὴ lucta significetur. Aut, ex aliorum sententia, homines in excelsa turri versantes Pygmei appellati fuerunt; quoniam eminus con- H specti magnitudinem non vltra cubitum participare videbantur; quæ sententia minimè improbanda est. Scaliger, inter cæteros authores, Pygmeos negat hac solùm ductus ratione, quia hac ætate non viuant; quod argumentum nullius videtur esse valoris; cum iam abundè probatum sit Gigantes fuisse, qui modò non reperiuntur. Meliorem amplexus est Cardanus opinionem, qui inter genera Simiorum Pygmeos collocauit: cui adstipulatur Marcus Polus in historia Indica, quando scriptum reliquit insulam Basman nuncupatam à multitudine Simiorum occupari: quapropter venatores illarum regionum plurimos coercent, & depilatos, intactis tamen barbæ, & pudendorum vilis, in capsulis ligneis exsiccatos, & caphura conditos mercatoribus vendunt; qui postmodum hos circumferentes tanquam Pygmeos ostentant. Qui plura de Pygmeis videre cupit, confugiat ad librum vigesimum Ornithologiæ, vbi de pugna Gruum cum Pygmeis agitur.

Cap. 27.

In comment. ad Ezechielem.

Lib. 3. relat. Indicarum.

Hermaphrodit. historia.

Ad calcem huius Rubricæ collocatur differentia ex vtroq; sexu composita, quæ Androgynos, siue Hermaphroditos complectitur. Etenim ἀνδρογύνη, siue ἀνδρογύ-

Nanus Illuſtriſ. & Excellentiſ. D. Ducis Caroli de Creqy.

ces Latinè exponi potest marifæmina, nempè vir, & fæmina vtrumq; participans sexum, quamuis aliquando Græcis ἀνδρόγυνοι vocentur illi, quibus virilia sunt excisa, & interdum ita nuncupantur etiam homines debiles, & inualidi. Item Androgynos dicitur ερμαφροδιτος, quasi mixtum genus è Mercurio, & Venere, pariter vocatur διφυής anceps, seu duplicis naturæ; amplius αρσενοθηλυς promiscui generis. Hoc vocabulo tales vocat Pollux quasi cōcubinos, vt voluit Dalechampius. Quamobrem Plato prodidit in initio tria hominum genera fuisse, nimirum marem, fæminam, & tertium quoddam genus ex vtrisq; compositum, quod Androgynum vocabant, hoc defecit, & nomen tantùm infame relictum est. Hieronymus tamen Montuus se nouisse Hermaphroditum fatetur, qui viro nuptus fæmineæ naturæ credebatur, filiosq; pariter, & filias peperit; nihilominus ancillas comprimere, & in his generare solebat. Clarissimus vir Columbus, ad comparandam incredulis Hermaphroditorum fidem, recitat se obseruasse Androgynum, qui, præter vuluam, virili etiam membro erat refertus: ideòq; in cadauere dissecando diligenter vasa seminaria inuestigauit, nunquid vllus inter hæc esset consensus, & vasa præparantia, à vasis aliarum fæminarum præparantibus minimè discrepare reperit; ibi tantummodò vnum discrimen notatu dignum erat, quòd natura, hæc vasa ex binis quaterna fabrefecerat, quorum duo maiora ad concauum vteri, & reliqua ad radicem penis descendebant. Vterus, & ceruix eiusdem, necnon testes à matrice, & testibus aliarum fæminarum non dissentiebant. His sic constitutis, Hermaproditorum quatuor ab Authoribus solent assignari differentiæ. Prima est Hermaphroditus mas, qui sexum virilem perfectum, & validum participat, in perineo tamen rimam minimè peruiam, ad formam vuluæ efformatam habet: cum tamen ab illa quidquam lotij, aut seminalis materiæ non prodeat. Secunda species vocatur Hermaphroditus fæmina, quando, præter vuluam naturaliter constitutam, lotio, semine, & mensibus manantem, circa os pectinis emergit quædam carnea substantia ad similitudinem imperfecti penis scroto, & testibus carentis. Tertia species est eorum, qui expressam vtriusq; sexus referunt imaginem sæpiùs aduerso sibi situ respondentem, sed tamen ad generationem, & seminis profusionem inefficacem, immò alterutra tantum ad mictionem confert. Quarta, & postrema differentia est eorum, qui non solum vtroq; sexu potiuntur, sed etiam possidet genitalia, quæ omnibus conditionibus ad perfectam generationem necessarijs gaudent. Immò, vt voluit Philosophus, dextram mammā virilem, & sinistram fæmineam possidet. Hi sunt populi Africæ, & supra Nasamones, atq; illis finitimos Maclias viuere Plinius, & alij authores non vulgares tradiderunt; quorum icon hic conspicitur.

In Annotation. ad Plinium.

Li. 1. Theor. cap. 6.

Lib. 3. Aa.

Hermaphroditi Anatomia.

Hermaphroditorum quatuor differentiæ.

Hi inter nonnullos Barbaros sunt frequentes. In Virginia multò plures, & Indis exosi: propterea his iumentorum loco vtuntur, quia ad baiulanda onera, propter virium robur, sunt idonei. In primis annonam Regum ad prælia proficiscentium deferunt, defunctos ad tumulum baiulant, & pestilenti, seu contagioso correptos affectu, ad destinata loca ferunt, & ijs medentur.

Officia hermaphroditorum.

Antequam vlterius progrediamur, non sunt omittenda signa ab Authoribus assignata, quibus Androgyni validi, vel inualidi in vno, vel altero sexu sint dignoscendi. Primitùs si vulua omnibus suis dimensionibus sit exacta, & mensibus scateat; deinde si adsit mollities faciei, & totius corporis, necnon timiditas, tunc Androgynus in fæmineo sexu potentior iudicandus est. Verum quando perineum pilis est obsitum, & penis conuenientis est magnitudinis, & semine scatens, tunc Androgynus virilem potentiam possidet. At quando vtriusq; genitalis in figura, mole, & efficacia æqualis erit conformatio; tunc Androgynum in vtroq; sexu potentem debemus constituere. Quamuis ex sententia Aristotelis, qui vtroq; sexu sunt referti, semper alteram potentiam ratam, alteram irritam habeant. Modò multi quærunt, an Androgyni in matrimonium sint collocandi; ideò ad hanc dirimendam dubitationem respondendum est, ratione prolis, ratione sacramenti, & ratione imbecillitatis carnis, illis matrimonium minimè negandum esse, dummodò facultas vtroq; sexu vtendi non concedatur, sed tantum illo, ratione cuius magis validi sint. Ita enim de Hermaphroditis in matrimonium collocandis iuris prudentes statuerunt. At si vtriusq; sexus potentia sit æqualis, tunc iureiurando coguntur ad electionem sexus, quo imposterum vti velint. Sed si tractu temporis contingat, vt Hermaphroditus

Hermaphroditorũ discrimen ratione vigoris.

Hermaphroditorum matrimonium.

ANDROGYNOS.

ditus fœmina masculescat, & iuxta alterum sexum operari velit, vxoremq; poscat, tunc illi neganda est, quia semper promissis iuramento firmatis standum est. Præterquamquod Clarissimus Pareus addit, quòd Hermaphroditi in sexu electo, iniuncta capitali pœna, semper manere, & viuere debent.

E

GENERATIO, ET CONGRESSVS.

CVM Deus optimus maximus cunctarum sit causa causarum, consentaneum est, vt homines eorum originem illi acceptam referant. Cum ipse, inuitis Philosophis, vt sacræ manifestant paginæ, non solum vniuersum terrarum orbem ex nihilo creauerit, verùm etiam hominem ex limo formauerit. Vnde Isaias huc respiciens dicebat. *Conculcate ipsos tanquam lutum.* Summus igitur mundi opifex cum sexto die hominem creauerit, deinde ex costa Adami dormientis fæminam deprompsit, vt omnium hominum ortus ad vnam vnius hominis scaturiginem reduceretur. Nam deinceps Deus homines per coniugium progigni voluit, vt perpetua necessitudine coniuncti, patres filios, & filij patres mutua se beneuolentia complecterentur. Hinc postea poetæ, & potissimùm Ouidius, sumpta fabulandi occasione cecinerunt, quòd in terrarum orbe constituto, deerat tantum homo, qui terram possideret, & coleret. Quare Prometheus Iapeti filius ex terra imbre madefacta, hominem Deo quam maximè similem formauit, qui non instar aliorum animalium pronus incederet, sed erectus perpetuò cœlum suspiceret his versibus.

Hominis creatio.

F

Lib. 1. Met.

Quam satus Iapeto mixtam fluuialibus vndis
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum;
Pronaq; cum spectent animalia cætera terram
Os homini sublime dedit &c.

Quod Ouidius de Iapeto, Hesiodus postmodum de Pandora cecinisse videtur, & alia infinita huius generis nugamenta apud Poetas leguntur. Veteres Philosophi de origine hominis varia monimentis mandarunt: Nam horum quidam humanum genus ab æterno fuisse alij genitum, & corruptibile esse statuerunt. Prima opinio explodenda est, quoniam si præter parentes, nulla alia causa humanæ originis esset cognoscenda, proculdubiò Philosophia primam omnium causam frustra meditaretur. Insuper Auicennas ausus est astruere post immensas terrarum inundationes, ex tabidis cadaueribus, & influxu cœlesti, absq; vllo semine, non solum humanum genus, verùm quoq; cætera animantia producta fuisse. Verùm adduci non possumus, vt credamus, tam nobile animal ex putri materia erui potuisse, circa cuius creationem totus Deus fuit occupatus: quocirca tantum, & pulcherrimũ opus, quod diuino labore fuit dignum, spontè prodire non potuit; præterquamquòd nec etiam Philosophia id reprobat, quæ spontaneum ortum brutis non assignat, ergo neq; homini, animali nobilissimo talem originem poterit attribuere, & quamuis aliquando visi sint homines marini ignotæ originis, qui ex aquis prodierant; nihilominus hoc ex luxuria maris, aut ex ludibrio Dæmonum dimanasse videntur: cum verus homo mentis compos, quæ est quædam diuinitatis particula ex vili origine prosilire minimè possit.

Veterum opinio.

G

In opere de Diluuijs.

Homines marini.

H

Dubitant postea alij, an humanus fœtus aliunde, præterquàm ab humana vulua prodire possit: quandoquidem Plutarchus ab asina filiam humana facie cruribus asininis Onoscelin dictam fuisse editam, & alibi ab equa similem partum exiuisse pronunciauit. Iterum Plutarchus in sympofio, pueri vagientis cruribus equinis ab equa editi meminit. Immò quidam refert apud Belgas, infantem è vacca fuisse genitum: hoc tamen adhuc est parùm exploratum. Sed vehementer verum, atq; indubitatum est verum hominem, & mente insignitum nonnisi à muliebri vulua exilire posse. Verumtamen si virtus maris sola est, quæ fœtum fabricat, & fęmina tantummodò est officina, fortassis iuxta Philosophos, post nefandum congressum, homo in brutorum vtero foueri poterit; Sed hoc nunquam contigisse decet Theologos asseuerare. Ideò si fœtus bestiarum quandoq; nescio quid humani habuerit, inanes potius mentis fuisse credendum est.

Lib. 2 Paradox.
Puella onoscelis quæ.

Demùm

Demùm quærunt aliqui, an ex semine non humano verus homo generari possit: nempè num post detestabilem congressum mulieris, & Feræ perfectus homo prodeat. Hanc enim sententiam fouere videntur Olaus Magnus, & alij Authores, qui promulgant Reges Danorum Vrsum progenitorem habuisse: & alij Historici attestantur in Pegu eam Nationem à cane dimanasse, qui cum puella naufraga rem habuerat. In Hispania fama est familiam inter Galletios, quam Marinorum vocant, à Tritone cum adolescentula concumbente ortum traxisse. Pariter Antonius de Turrecremata scriptum reliquit, nostris ferè temporibus, è simio quodam mulierem in quamdam insulam delatam aliquot liberos sustulisse. Hæc tamen liberè non sunt credenda propter rationes in Rubrica differentiarum allatas. Neq; tamen putandum est hæc esse vltra naturæ vires, si mulieris semen aliqua potitur efficacia.

Olai Magni opinio circa ortū humanum.

Cum igitur homo post congressum mulieris, & viri prodeat; nostra interest modum conceptionis examinare. Sed antequam id fiat de tempore, & ætate humani congressus differendum est. Circa primum tradit Plinius pauca esse animantia, quæ grauida, præter mulierem, permixtionem appetant. Ideò cæteris animantibus statuta sunt congressus tempora, quia tantummodò quibusdam anni temporibus copulantur. Homo tamen omni tempore, & omni hora permiscetur; quare homines tanquam intemperantes, in venereos actus procliues semper feruntur. Exemplum dedit Messalina Claudij Cæsaris vxor, quæ æstro venereo stimulata, & lupanar ingressa quamdam meretricem vigesimo quinto concubitu superauit. Ideò possumus meritò canere vulgatum carmen.

Lib. 7. c. 11.

Tempus humani congressus.

Delassata viros nunquam satiata recessit.

Vnde Seneca, in quadam declamatione, naturam quodammodo arguere videbatur, quæ concubitus brutorum, quàm hominum melius formauerit. Hinc obseruantes animantia rationalia in mollitiem, & prodigum luxum propensa, possumus cum Baruch asserere. *Bestiæ sunt meliores illis.* Circa secundum. Aetas maris ad copulam accommodata innotescit mutatione vocis, testium magnitudine, & potissimum ortu pilorum pubis. Aetas verò mulieris ad congressum idonea manifestatur, quando vbera exurgunt, menses erumpunt, & vox in grauiorem degenerat. Nihilominus Schenchius in obseruationibus memorat pueros septem, nouem, & decem annorum, qui congredientes generarunt, & puellas octo annorum, quæ vtero gestantes pepererunt. Et quamuis homo mas vsq; ad annum septuagesimum, & fæmina vsq; ad quinquagesimum generare possit: veruntamen Schenchius meminit mulieris sexagenariæ, quæ ex sene septuagenario concepit, necnon virorum, qui ad octuagesimum sextum annum, & vsq; ad centesimum congredientes pepererunt.

Cap. 6.

Aetas ad cōgressum apta tam maris, quàm fæminæ.

Li. 4. Obser. cap. 125.

Lib. cit. Obser. 121. & 124.

Itaq; vt reuertamur vnde digressi sumus, circa conceptionem obseruandum est, quòd mixtis ambobus seminibus, maris scilicet, & fæminæ in vtero, illicò quadam tenui tunica ex calore vteri producta concluduntur, & instar oui, tenuissima pellicula inclusi copulantur. Iam post conceptionem generato loculo, munimenta fætus nimirum tunicæ producuntur: nam ex seminis extrema superficie tenuis membrana progignitur, quæ propter humiditatem latius extenditur, hæc post partum in fasciculum conclusa, & chorion appellata reijcitur. Verùm ex huius superflua humiditate resultant aliæ duæ tunicæ, quæ à superfluis fætum tutantur; harum altera vocatur allantoides admodum sinuosa, in quam vrinam, & sudor fætus profluit, vbi ad tempus vsq; partus detinentur; cum infans non per vreteres, sed per quosdam meatus vmbelicales vrinam excernat. Tertia tunica valdè mollis, & Amnæa dicta totum ambit fœtum, vt à lædentibus defendi possit. Harum autem tunicarum differentias cum mixtura vtriusq; geniture præsens ostendit figura.

Membranarum fætus generatio.

Figura

Figura ostendens tunicas cum mistura genituræ.

Generatio partium præcipuarum.

Cum igitur ambo semina ad formam coaguli mista, & conclusa sint, vt superius fuit relatum, à primo die vsque ad septimum plurimæ,& subtilissimæ fibræ emergunt, in quibus hepar cum suis organis præcipuis, naturali virtute, producitur: siquidem in concreto semine tres paruæ, & albæ bullæ lacti concreto non dissimiles loco iecoris, cordis, & cerebri enascuntur. Mox etiam vena per vmbilicum directa sanguinem ad alendum idoneum attrahit; quare necessariò bifurca vena generatur, quemadmodum in sequentibus figuris conspicitur.

Figuræ monſtrantes ortus trium ampullarum.

Cordis, & Cerebri generatio.

In altero enim eius venæ ramo ſanguis colligitur, ex quo primùm hepar generatur. Vndè liquidò conſtat, hepar nil aliud eſſe, niſi concretum ſanguinem. In altero ramo generantur texturæ illæ venarum cum dilatatione aliarum venarum; hinc venæ omnes ad vnum truncum in ſuperiori iecoris parte, nempè ad venam cauam referuntur.

Deinde cor cum ſuis venis, ope virtutis vitalis, hoc modo producitur: nam venæ calidiſſimum, & ſubtiliſſimum ſanguinem attrahunt, ex quo cor naturaliter carnoſum,& craſſum in primordio generatur: vbi etiã arteria aorta obſeruatur, quæ omnes alias arterias ſpiritum vitalem per totum corpus diffundentes progignit. Quoniam verò ex vtraq; concauitate cordis venæ erumpunt, & pulmoni inſeruntur, ex his pulmo quoq; procreatur. Vena enim ex dextra cordis concauitate procedens, ſanguinem producit ſubtiliſſimum, qui, diſperſis hinc inde fibris, in ſubſtantiam pulmonis facilè tranſmutatur. Sed ex magna vena cordis, & hepatis, nimirum caua, & aorta non modò totum pectus, ſed ſucceſſiuè etiam crura cum brachijs ganerantur.

Cordis generatio.

Cæterùm intra prædicti temporis ſpatium, præcipua pars humanæ ſtructuræ, nempè cerebrum in tertia pellicula huius maſſæ procreatur; ſiquidem animali ſpiritu repletur: qui magnam humoris genitalis partem contrahit in quandam cauitatem, vbi cerebrum figuratur, & operculo quodã circumquaq; tegitur, quod ſiccatum in cranium reducitur; quemadmodum in duabus propoſitis figuris intueri licet.

Cerebri generatio.

Ve-

Verùm sicuti venæ ab hepate, & arteriæ à corde, ita nerui molliores à cerebro originem trahunt, qui præcipua sensuum organa esse perhibentur, deinde ex cerebri medulla etiam spina dorsi dependet; indeq; omnes alij nerui proprium sumunt initium, qui sensum, atq; motum toti corpori communicant. Hæc igitur omnia sanguine nutriuntur menstruo per venas vmbilici ad vterum directas attracto. A

Fœtus quot diebus formatur.

Itaq; sex primis diebus post conceptionem materia seminalis in vtero contenta similitudinem lactis præ se fert, subsequentibus alijs nouem diebus in sanguinem transmutatur, & alijs duodecim consolidatur; reliquis verò decem, & octo vsq; ad quadragesimum quintum, omnia membra prefectissimam formam adipiscuntur, vt deinceps fœtus tantummodò augeantur, iuxta Aegilij carmen.

Sex in lacte dies, ter sunt in sanguine terni,
Bis seni carnem, tar seni membra figurant.

Hoc etiam aliter sic exprimitur.

Iniectum semen sex primis certe diebus
Est quasi lac, reliquisq; nouem fit sanguis, & inde.
Consolidat duodena dies, bisnonaq; demum
Effigiat &c.

B

Hæc omnia lector in sequenti figura contemplari poterit, quæ primordium generationis fœtus ostendit. Hæc autem figura alia icone melius exprimitur.

Primordij fœtus generatio.

Deli-

Delineatio conceptus.

A. Fundus vteri.
B. Ceruix vteri aperta.
C. Orificium vteri.
D. Venæ, & arteriæ, quæ in superficie concaua vteri formant cotyledonas.
E. Tunica allantoides.
F. Parenchima fœtus.
G. Vasa varicosa.

Fœtus assimilatur fructui.

Hoc opus membris omnibus eleganter constructum, & integratum natura cute obdocuit, deinde operi absoluto Deus naturæ, & rerum omnium author animam infundit, quemadmodum Diuus Augustinus attestatus est. Idcircò, ex sententia huius viri, si quis mulierem vtero gestantem ita percutiat, vt abortiat, pœnam morte luat, dummodò infans perfectam membrorum formationem, & distinctionem adeptus fuerint; sin secus ære luere debet. Fœtus enim, ad menrem Galeni, quemadmodum fructus in arbore, ita ligatur in matrice. Immò sicuti fructus flori succedens tenerrimus est, & leui de causa ruit, adultus verò magis firmatus arbori adhærescit, & perfectam adeptus maturitatem spōtè cadit: ita infans cum primum ex semine educitur tenellis vinculis vtero alligatur: ideòq; ob quamlibet leuem causam mulier abortire potest, sed paulò post magis firmatus, magis etiam adhæret, & aduentante paritionis tempore tanquam perfectè maturus spontè in lucem egreditur.

Varij situs infantis in vtero.

Determinatum autem infantis situm in vtero perfectè scire, atq; cognoscere est difficillimum; quandoquidem clarissimus Pareus variam in viuis, & mortuis mulieribus fœtus sedem obseruauit. Quandoq; enim infantem cum pedibus sursum elatis, interdum deorsum porrectis conspicatus est. Immò fatetur se vidisse fætum, dissecta matre statim postquam expirauit, in longum exporrectum, facie sursum conuersa, & manibus veluti ad supplicandum iunctis. Vt plurimum tamen fœtus orbiculari figura gaudere solet, nimirum capite in genua reclinato, geminis manibus sub genis, & calcibus ad nates iunctis, vt in sequenti figura ostenditur.

Situs infantis in vtero.

PARTVS.

DICI non poteſt quàm acerbiſſimè ferant mulieres inc comparatione ad cęteras animantes, cruciamenta partus, quibus in partitudine vexantur: immò nonnullæ à primordio conceptionis vſq; ad maturitatem fœtus aduerſa valetudine laborant. Si tempus partus perquiratur, id cæteris animantibus eſt determinatum; homini verò nequaquam: cum inſantes nati ſeptimo, octauo, & decimo menſe vixerint. Et quamuis aliqui authores monimentis mandauerint fœtus ante ſeptimum menſem in lucem editos, & octauo menſe natos non eſſe vitales, & exeuntes menſe ſeptimo eſſe admodum imbecilles: nihilominus memorat Schenchius in obſeruationibus infantes quinto, ſexto, ſeptimo, octauo, nono, decimo, & vndecimo menſe natos, & fuiſſe vitales. Conſtat etiam apud Diuum Bernardum in Vita Sancti Malachiæ, nobilem mulierem ſexto decimo menſe, aqua luſtrali pota, peperiſſe. Immò Schenchius prodidit fuiſſe olim vxorem Ducis Baruch Vandalæ, quæ concepit, & biennio prægnans, tandem puerum gradientem, & loquentem peperit. Inſuper ex eodem authore, fuit mulier, quæ quadriennio vtero geſtauit abſque moleſtia; immò cum ante conceptionem innumeris vexaretur affectibus, vtero geſtans à cunctis liberata eſt.

Tempus partus quale.

Lib.4.obſer. 152. 153. 154 & ſeq.

Li.cit. obſer. 159.

Li.cit. obſer. 160.

Vt plurimum tamen menſis paritudinis nonus eſſe perhibetur. Idcircò Auicennas tempus partus ponderans tandem protulit fœtum formatum duplicato tempore

Lib.9. de an.

moueri

moueri, & deinceps duplicato motus tempore fœtum in lucem prodire. Nam ſi exempli gratia, die trigeſimo infans fuerit formatus, hoc tempore duplicato, dies ſexaginta reſultant, quibus triginta additis, nonaginta conſtituuntur, qui dies menſes tres conſtituunt, & tunc fœtus moueri incipit. At duplicato motus tempore, quod diebus ſexaginta conſtat, ſeorſum à tempore formationis, tunc dies viginti ſupra centum numerantur, ex quibus quatuor menſes emergunt. His præcedenti tempori additis, fœtus in lucem prodibit. Hinc colligendum eſt fœtum trigeſimo die formatum, ſeptimo menſe naturaliter ab vtero egredi poſſe. Sicq; poterimus etiam pronunciare partum decimi, & vndecimi menſis naturalem eſſe poſſe. Aſtrologi moram fœtus in vtero ſcrutantur, iuxta opinionem Ptolemei in Centiloquio; vbi ſcribit, quod locus Lunæ in natiuitate eſt locus caſus ſpermatis, & locus Lunæ in hora, qua ſemen cecidit, eſt gradus aſcendentis in hora natiuitatis.

Mora partus in vtero.

Propoſit. 51.

Itaq; pariendi tempus diuerſum homini à cæteris animantibus datum eſſe probauimus. Præterquamquòd Cteſias promulgauit quaſdam Indorum mulieres ſemel tantùm in vita parere, natoſq; confeſtim caneſcere. Neq; mirandum eſſe arbitramur, cum legerimus apud authores non proletarios quaſdam nationes in iuuentute caneſcere, & aduentante ſenio nigreſcere, quoad numerum fœtus, homo verſatur in ancipiti: nam licèt pleruq; ſit vniparum, interdum quoq; multiparum eſt animal: cum mulieres in Aegypto ſæpiſſimè geminos pariant. Immò hic Bononiæ nouimus mulieres, quæ tres viuos fœtus enixæ ſunt, qui poſtea ſacri fontis aqua luſtrati diu non ſuperuixerunt. Et nobis retulerunt ſpectatæ fidei obſtetrices vnico partu quaternos fuiſſe editos. His adſtipulatur Paulus Iuris Conſultus in Pandectis Iuſtiniani, vbi diuulgat ab honeſta matre familias quatuor puellas fuiſſe vnica partitione editas, & mulierem Peloponneſiam quinquies quaterno enixam eſſe fœtus. Ariſtoteles quoq; non recedit ab hac veritate in hiſtoria animantium, dum memorat viginti fœtus, quos mulier quatuor vicibus in lucem emiſerat. Hoc non debet quiſquam admirari; ſiquidem hic Bononiæ, dum hæc ſcriberemus, anno ſcilicet quadrageſimo ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, menſe Nouembris, Vxor cuiuſdam Fabrilignarij quatuor fœmellas enixa eſt. Item Fauſta mulier è plebe Oſtię, duos mares, & totidẽ fęminas vnico partu edidit; ſi vera Textor recolit. Amplius multæ fuerunt, quæ quinos dederunt fœtus. Gellius enim quinq; infantium à muliere græca ſemel editorum meminit, vnde Ariſtoteles mulieri grauidæ quinos tantùm fœtus concedere videtur, quocirca ex eodem Gellio, ancilla quædam Auguſti Imperatoris, cum quinque natos vnica vice peperit; eiuſdem Imperatoris iuſſu, in via Laurentiana vnà cum prole, & epitaphio id ſignificante, honorificè tumulata fuit. Ex Pareo memoratur nobilis familia Maldemera dicta, & Domini Maldemeræ vxor primo, quo nupſit anno gemellos peperit, ſecundo ternos, tertio quaternos, quarto quinos, quinto ſenos fętus, & hoc partu perijt, & ex his ſenis vnus ſuperſtes Maldemeræ Dominus adhuc viuere dicitur. Albertus Magnus ſcribit fuiſſe quadam mulierem Germanam, quæ ſexaginta filios peperit, ſingulo enim partu quinq; enitebatur: cum horum nullus ad ætatem dimidij anni peruenerit. Plinius multò plures recenſet fœtus, dum ex Trogo refert ſeptenos in vtero ab Aegyptia muliere fuiſſe conceptos. Neque hoc diſcrepat ab eo, quod legimus in Annalibus, quorum titulus eſt de initijs Regnorum, vbi quædam meretrix in Germania, regnante Agamundo Hunnorum Rege, ſeptenam prolem vnico partu dedit, licèt hos fœtus in lacum proiectos peremerit præter vnum, quem Agamundus illac venandi gratia tranſiens, in aquis palpitantem obſeruans extrahi, & ali iuſſit; qui poſtmodum adultus, Agamundo defuncto, & ſedente Benedicto Primo Summo Pontifice, à Longobardis in Imperium electus fuit. Amplius ex Schenchio, Comitiſſima quędam Querfrutenſis vnico partu nouem infantes reddidiſſe fertur, qui omnes, proculdubiò interempti eſſent, niſi pater aduentans eos ſeruaſſet. Quid plura? vndecim etiam quædam mulier concepit: nam Franciſcus Picus Mirandula (referente Pareo) narrat Dorotheam Italam gemino partu viginti filios edidiſſe, primò quidem nouem, altero autem vndecim: idcircò geſtans vtero, longa, & lata faſcia circa humores nodata, aluum ad genua procumbentem fulcire cogebatur, cuius effigies eſt hæc.

Numerus fœtuum humanorum.

Lib. 5. *tit.* 4.

Lib. 7. *hiſt. cap.* 4.

Lib. 10. *cap.* 12. *noc. Attic.*

Mulier quinq; fœtus enixa.

Lib. 7. *nat. hiſt. cap.* 3.

Lib. 4. *obſer.* 162.

Nouem, & vndecim fœtus.

Icon mulieris ſobole multiplici grauidæ.

Si progrediamur vlterius, apud Plinium inueniemus, extare in Medicorum monumentis duodecim mulieris abortiones vnico partu visas. Hanc historiam Schenchius alia recentiori stabilire videtur, dum recitat vxorem Isiberti Comitis de Altorf vnica paritione tres liberos esse enixam, ideoque à marito impudicitiæ crimine taxatã, quia ex vnius viri concubitu tres natos concipi posse, minimè credendum esse opinabatur. Verùm eadem denuò grauida anno vertente, & marito absente, duodenos mares effudit. Quare, vndecim ob diuulgatum læsæ pudicitiæ timorem, obstetrici in proximo flumine mergendos commisit. Interea pater obstetrici obuius velatam cistam intuens, de materia contenta interrogat, cui obsterrix deformes catulos in fluuium proijciendos respondit. At ille curiositate ductus, detracto velamine, vndecim filios obseruauit, cui postea obstetrix, venia prius impetrata, totum negotium aperuit. Itaque Comes, re apud vxorem dissimulata, omnes educari præcepit, quos omnes post sexennium viuos in arcem adduci iussit; ibique coram omnibus amicis, imprudentia vxoris detecta, ei benignè pepercit. At Albucasis magis numerosam prolem recenset, dum in muliere abortiente quindecim fœtus formatos obseruauit. Immò Auicennas addit aliam mulierem viginti duos abortus eiecisse. In Cracouiensi regione quædam honesta matrona nomine Margherita, vxor Comitis Virboslai sex fœtus supra triginta vnica paritione viuos dedit, vt in historia Poloniæ legitur. His addatur relatum ab Alberto Magno, de quadam muliere, ex qua septuaginta abortus formati exierunt. Prædictis tandem tanquam coronidem annectemus, quod recitat Fulgosius vir spectatæ fidei de Margherita Hollandiæ Comite, qua parte Rhenum illabitur Oceanum, quæ vnico partu trecentos sexaginta sex filios enixa est viuos, itaut baptismi characterem susceperint.

Lib. 7. hist. nat. cap. 11.
lib. 4. obser. 162.
Duodecim fœtus mulieris.
L. 2. Chirur.
Fœtus triginta sex mulieris.
Lib. 7. ca. 13.
Lib. 2. de anima. cap. 5.

Idem repetit Andreas Eburensis, & ambobus adstipulantur Annales Hollandiæ. Res igitur sic se habet in historia Batauiæ. Hæc mulier nobilis probro insectabatur egenam gemellos enixam, & vtrinque ab vberibus lactantem, & stipem flagitantem, quia ex vno marito binam nasci prolem pernegabat: tunc misella pudicitiæ intemeratæ Deum citans testem, imprecatur illi sobolem, quæ numerum anni dierum adæquet, si pudicitiæ suæ constaret honos; Precum efficaciam partu incredibili comprobasse euenti fides dicitur. Propterea ad testandam sempiternam huius rei memoriam extat adhuc tabula his litteris exarata. *Illustris Domini Florentij Comitis Hollandiæ filia, cuius mater fuit Mathildis, filia Henrici Ducis Brabantiæ, fratrem quoque habuit Gulielmum Alemaniæ Regem hæc præfata Domina Margherita anno Salutis millesimo ducentesimo septuagesimo sexto, ætatis suæ anno quadragesimo secundo, ipso die Parasceues, hora nona ante meridiem peperit infantes viuos promiscui sexus, numero trecentos sexaginta quinque, qui postquam per venerabilem Episcopum Dominum Guidonem Suffraganeum, præsentibus nonnullis Proceribus & Magnatibus, in pelui quadam baptismi Sacramentum percepissent, & masculis Ioannes, fœmellis verò nomen Helisabeth impositum fuisset, ipsorom omnium simul cum matris anima ad Deum æternaliter victuræ redierunt, corpora autem sub hoc saxo requiescunt,* sed fides penès Authores maneat.

Trecenti sexaginta fœtus.
Cap. 20.

Iam cum de tempore partus, & de numero filiorum satis superque dictum, sit reliquum est, vt de ratione ortus disseramus. Quando igitur fœtus est maturus, & perfectus, prægnantes doloribus corripiuntur propter infantis impetum, qui rotatur, & deorsum, exeundi gratia, tendit. Ruptis enim ex impetu tunicis, & recluso matricis orificio, humores fluere incipiunt, & fœtus versus os vteri capite voluitur, & hæc est vera, legitima, & naturalis forma partus, quando caput primitus ad orificium ducitur, manibus super coxas plicatis, veluti apparet in his figuris, quarum prima situm naturalem infantis perfecti in vtero monstrat, antequam ad exitum properet: secunda verò formam fœtus ad exitum naturaliter festinantis.

Naturalis forma partus.

Situs naturalis maturi fœtus.

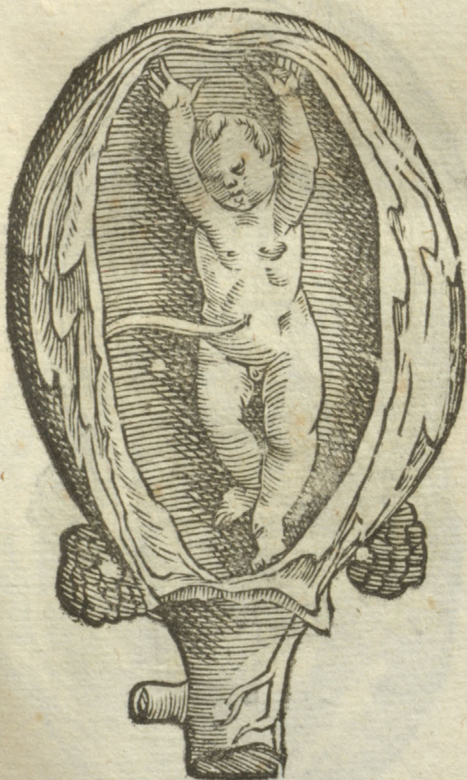

Partus naturalis.

Partus verò non naturalis vocabitur, quãdo prędictis conditionibus carebit: nam sæpissimè accidit, vt infans præmissis pedibus, & manibus ad fęmora deorsum deductis ad partum veniat, & hæc erit prima forma non naturalis partus. Secũda cõtingit, quãdo fœtus pedibus accedit ad exitum, manibus tamen non ad latera, seu fęmora, sed supra caput porrectis: quemadmodum appositæ figuræ exprimunt.

Partus non naturalis manibus ad latera demissis.

Partus non naturalis manibus supra caput porrectis.

In prima forma diligẽs obstetrix omnes conatus huc inflectere debet, vt brachium vtrumq; infantis adeò apprehẽdat, ne illa reducere possit; itaut hoc modo ad partũ necessariò veniat. Partum verò in alia forma descriptum sedula obstętrix nullo modo excipere debet, nisi infans fuerit admodũ gracilis, & orificium vteri valdè diductũ, vt facilis sit exitus sine vllo matris, & pueri detrimento. Aliter tutius erit fœtum in matricem repellere, vt ad legitimam, & naturalem partus formam conuertatur.

Infans gracilis quid præstet.

Tertia forma partus non naturalis erit, quando infans quærens exitum, vnum tantùm porrigit pedem, manibus quidem ad femora demissis, sed altero pede ad latus inflexo.

Tertia forma partus non naturalis.

Quarta forma contingit, quãdo infans per transuersum apparet, dorso versus orificium matricis inclinato, veluti icones appositæ patefaciunt. Idcircò sagaces obstetrices, & mulieres clinicæ parturiẽti assistentes, debent ita assiduo labore contendere, inclinando matrẽ, vel supra lectum, vel alia ratione, vt pes exiẽs intromittatur; quo facto, mater tandiù debet sese in lecto volutare, donec infans aliquãtulum conuersus deprehendatur, quæ volutatio in omni partu debet fieri, in quo fœtus modò inconcinno apparuerit. In quarta forma parturiens non erit vllo modo stimulanda ad expellendum fœtum: propterea quòd fieri vllo modo nequit, vt prædicta ratione fœtus exeat, quare obstetrix manu oleo linita, infãtis dorsum debet impellere, & submouere, itaut ad exitum caput dirigere possit.

Mulierũ clinicarum officium.

Quarta forma partus non naturalis.

E

Quinta Icon partus non naturalis.

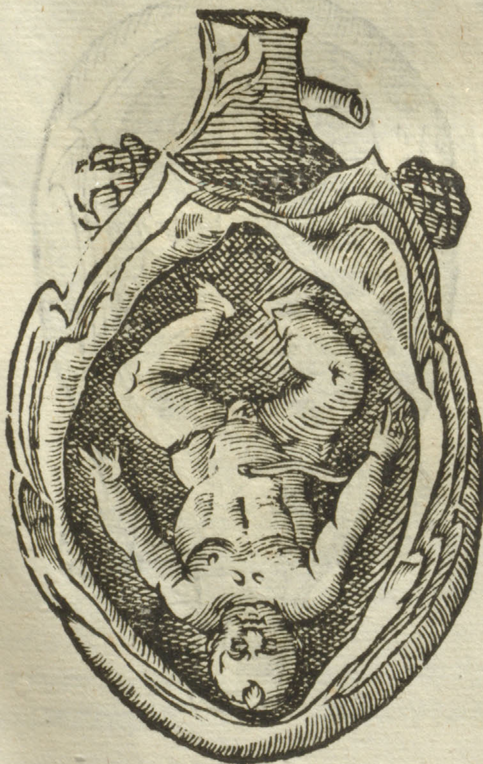
F

Quinta forma erit, quando infans pedibus, brachijſque inflexis progreditur ad exitum, tunc enim, fœtu ſurſum impulſo, patiens decumbat tandiù, donec ad commodiorem formam reducatur, vel perita obſtetrix oleo liliorum alborum manu perunɛ̃ta, vtrumque pedem in vnum coniungat, & manus ad latera, ſi fieri poteſt, deducat, & hac tutiſſima ratione illum ad exitũ dirigat.

Oleum liliũ alborum.

In ſexta forma infans vtroque genu ad vteri orificium ptocedit, manibus ad latera porrectis. Tunc autem obſtetrix, dextra inſerta manu, vtrumque genu ſurſum pellat, donec pedes prorumpere incipiant, nam tunc altera manu, brachijs ad fæmora retentis, fœtum ad exitum ſolicitare debet, At ſi hæc ratio tuta non videbitur, matre in lecto reclinata, motione frequenti laborandum eſt, vt infans commodiorem formam acquirat; id totum in ſequentibus apparet figuris.

G

Sexta Icon partus non naturalis.

H

Forma ſeptima valdè periculoſa eſt, quando infans ambabus manibus ori matricis ſe ſe offert. Tunc enim obſtetrix diligens omnem curam adhibeat, vt quãprimùm infantem in vterũ reuocet, deinde manu ita operetur, vt fœtus totus in vterum recidat, & ne denuò eadem ratione infans ad orificium relabatur; inſerta manu, ad latera deducat brachia, itaut ad formam naturalem partus reducatur.

Verùm ſi hæc iuxta mentem non ſuccedant, parturiens ad lectum reducenda eſt, vt poſt aliquam quietẽ, obſtetrix rurſum prędictam poſſit moliri operationem, quæ ſi fuerit inanis, neq; infans aliam mutet formam, tunc vtero deorſum cõpreſſo, mulierem adſtantiũ ope, obſtetrix matrice peruncta brachia fœtus, quoad fieri poteſt, in vnũ iungat, & hoc modo prorumpentem partum excipiat.

Partus periculoſus qualis.

Octauò accidit interdũ, vt infans natibus ortui appropinquet, & quoniam fieri nulla ratione poteſt, vt infans hoc modo naſcatur, ſine euidenti matris, & infantis diſcrimine: propterea obſtetrix nates infantis, ita ſubleuabit, vt caput ad exitum vertat; ſed diligenter præſtandum erit, ne in deteriorem formam partus prolabatur. Hæc in ſequentibus monſtratur figuris.

A

Partus ſeptimus non naturalis.

B

C

Partus octauus non naturalis.

D

Nonò

Nonus partus non naturalis. Decimus partus non naturalis.

Nono contingere solet, vt fętus in pectus aliquando procidat, pedibus, manibusq; auersis, & retrò coniunctis, quæ forma omnium periculosissima habetur. Ideò sedula obstetrix, manibus perunctis, & manu inserta, brachia infantis inuestiget, illaq; prę-hendat, & teneat, & omnes adhibeat vires, vt primò ad exitum caput reuocetur, deinde manus infantis submoueat, & ad latera dirigat. Verùm si hæc operatio non valeat, satiùs erit matrem ad lectum conducere, vt interea à fœtu forma commodior eligatur.

Partus periculosissimus.

Decima forma non naturalis erit, quando fœtus pedibus, manibusq; iunctis exitum sollicitabit. Nam tunc obstetrix pro virili parte, totoque molimine conari debet, vt summotis aliquantisper pedibus, atque manibus confestim caput apprehendat, vt quoad fieri potest, ad facilem exitum fœtus inclinet. Id in præsentibus figuris explicatur.

Partus non naturalis Geminorum. Partus manu ad exitum porrecta.

Vndecimo loco memoranda eſt figura partus non naturalis, vbi infans alteram manum orificio vteri porrigit, altera manu ad latus demiſſa, & pedibus ſurſum exporrectis. Hunc fœtum obſtetrix non debet excipere, ſed parturientem ad cubile ducere, vbi natibus altius locatis, & capite in loco humili poſito, venter leniter ſtringendus eſt, vt infans denuò in vterum relabatur. Immò etiam obſtetrix, niſi infans ſponte in vterum recidat, inſerta manu, humeros pueri debet reprimere, vt in vterum reuerſus legitimam, & naturalem exitus formam acquirat.

Mater ad cubile quando ducenda.

D

Duodecimo loco recenſetur quædam forma partus ex naturali, & non naturali compoſita,& eſt,quando geminorum alter capite,alter autem pedibus ad exitum veniunt. Tunc obſtetrix ſœtũ naturaliter locatum excipere debet, alterum poſteà paulatim ſummoueat, vt ad naturalem formam pedetentim diſponatur: ſin ſecus, manibus ſtatim apprehenſis exitus erit ſolicitandus, antequam partes ob geminum partum, & inflatione, & inflammatione corripiantur. Hæc autem forma erit tota præter naturam, quando gemini ad exitum ſe ſe offerent, veluti in præſenti figura delineantur.

Forma partus compoſita ex naturali,& non naturali.

Tertia

Figura decima tertia non naturalis.

Tertia decima figura erit, quando infans ceruice inflexa, pronis ad partum humeris, capite retrorſo, & pedibus, atque manibus ſurrectis ad lucem properat. Hic partus non ſolet eſſe admodum difficilis, quia motis aliquãtiſper humeris ab Obſtetrice, caput ad exitum comparere ſolet, cum orificio vteri ſit valdè proximum.

Partus non difficilis qualis.

Quarta decima forma partus non naturalis hęc erit. Quãdoquidem id, quod accidere ſolet in pàrtu ſimplici, id etiam in gemino obſeruari poterit, nam quemadmodum ſimplex partus vnam tantũ legitimam, & naturalem formam, plures verò formas nõ naturales ſortitur: pariter geminus partus ab ijſdem conditionibus non recedit. Quapropter quando geminus partus in forma naturali ad exitum properabit, obſtetrix inuigilabit, vt alterum orificio proximiorem diligenter excipiat, & alterum, priori egrediente, non dimittat, ne denuò in vterũ lapſus, formam non naturalẽ adipiſcatur. Quare, altero in lucem edito, alterum illicò excipere debet: ſiquidem hic ſecundus partus minus periculoſus, & facilior erit, quoniam prior infans poſteriori viam planam, & leuem ſtrauit. Figuræ præſentes id explanant.

Partus naturalis Geminorum.

Partus gemellorũ periculoſus qualis.

Quintò decimo loco collocatur figura partus geminorum non naturalis, quæ accidit, quando pedes vtriuſque infantis ori matricis vno, & eodem tempore appropinquant, qui partus admodum periculoſus eſſe ſolet, niſi ſedula prudentis obſtetricis opera corrigatur. Nam, perunƈto matricis ore, vt lenior fœtui ſternatur via, debet toto contendere conatu, vt inſerta manu, brachia alterius infantis apprehendat, & firmiter tenens ad fæmora deducat, caputque ad orificium ſolicitet, quo nato, ſtatim totis neruis adlaborabit, vt eamdem operam in alterius ortu præſtet. At ſi fælicis partus bona ſpes non expeƈtetur, parturiens ad leƈtum erit ducenda, obſeruando, num poſt aliquam quietem, partus meliorem formam nanciſcatur: id ſequens figura monſtrabit.

Partus non naturalis geminorum.

Abortus quando dicatur.

Cauſæ abortus.

Haƈtenus naturam maturi, & tempeſtiui partus paucis verbis complexi ſumus. Nunc ad calcem huius Rubricæ, rationi conſonum eſſe videtur, vt de intempeſtiuo etiam partu, nimirum de abortu verba faciamus. Abortum igitur appellare debemus præproperam fætus iam formati, & vitalis excluſionem: nam ſi aliquando contingat, vt ſemina in vtero per aliquod dierum ſpatium coagulata, extra vterum, nec non aliquando portiones ſanguinis concreti dilabantur, hæc materia non abortus, ſed effluxiones erunt appellandæ. Abortus igitur accidere ſolet, vel propter affeƈtiones infantis, vel vteri (loquendo tamen de cauſis internis) ſiquidem ratione infantis, interdum cotyledones ſunt debiles, hinc fit, vt acetabula citò rumpantur, & ſuccedat abortus: quandoque membranæ fœtum inuoluentes adeò ſunt tenues, & imbecillæ, vt facilè ante tempus ſcindantur, hinc humores diffluunt, & fœtus deficit. Ratione matricis contingit abortio, ſi mulier infirmæ ſit naturæ, & ſi matrix aliquibus affeƈtionibus ſit obnoxia. Reliquas cauſas Medici in ſuis monumentis ſigillatim recenſent. Vt autem id totum legentibus pateſiat, nonnullas figuras abortionis exhibemus. Prima figura veram abortus formam oſtendit, in qua fœtus Parenchimati affixus obſeruatur. Secunda monſtrat abortum cum ſuis membranis, & vaſis vmbilicalibus: tertia demum eſt abortus trimeſtris pollicis longitudine, quem Clariſſimus Varolus inſignis Anatomicus nobiliſſimo, & doƈtiſſimo viro Vlyſſi Aldrouando dono dedit.

Abor-

Abortus Parenchimati affixus.

B. Chorion cum Parenchimate.

C. & D. Amnios membrana tenuissima fœtum immediatè inuoluens.

Hoc loco aduertendum est duas tantùm esse tunicas fætum inuoluentes, veluti doctissimus Pareus animaduertit, quicquid Prisci authores de tribus tunicis, Chorio, Allantoide, & Amnio scripserint: siquidem fœtus in Chorio tantùm, & Amnio inuolutus conspicitur. Veteres autem scriptores, ex obseruatione in Brutis facta, tertiam tunicam, nempè Allantoidem, addiderunt.

Abortus cum membranis, & vasis vmbilicalibus.

Abortus trimestris.

VOX.

A

INFANTIS nulla vox auditur antequam ab vtero prodeat, verum ſtatim atq; emerſit, vagire incipit: hinc verbum Βαβάζω apud Græcos fortaſſis ab imitatione vagientis pueri formatum. Sed quando puer inarticulatè loqui incipit, id à Græcis per verbum Βαυβαίνω exponitur: hinc fortè nomen (Bambino) deductum, quo Bononienſes puſionem balbutientem exprimunt. Siquidem Infantes tantummodo anniculi fari incipiunt: quamuis vox poſtea anno tertio decimo roboretur, eademq; ſenio adueniente, fiat exilior. Et licet nonnulli arbitrentur vocem propriè homini conuenire, quia vox ſit aer ſpiritu verberatur, vnde verba quaſi verbera, quæ non niſi ab ore humano prodeunt. Nihilominus vox ſignificat id omne, quod ſonat, & alijs etiam animantibus competit: deducitur enim ἀπὸ τοῦ Βοάω, ideſt clamo. Idcircò cætera animantia vocem quidem emittunt, ſed nullum, præter hominem, loqui poteſt. Neq; officit in medium proferre multas aues, veluti Picam, & Pſitacum humanam edentes vocem, cum de Pſitaco canatur.

Bambini etymologia.

Quale animal loquatur.

B

Pſitacus humanas depromit voce loquelas.

Et de Pica legatur.

Pica loquax certa Dominum te voce ſaluto,
Si me non videas, eſſe negabis auem.

Quandoquidem prædictæ animantes talem vocem proferunt, qualem docentur, neq; earum vox poteſt eſſe intentio eorum, quæ ſunt in mente; cum hæc animalia ratiocinio careant. Etenim vox humana articulata eſt, & loquela nuncupatur ad exprimendas varias humani animi intentiones: quare ſolebat dicere Cicero, tot eſſe mutationes vocis, quot animi. Hinc (teſte Eraſmo) nullum eſt animal, cui tam varia ſit vox, quam homo. Et quamuis tot voces, & loquelæ, quot Nationes eſſe perhibeantur; cunctarum tamen Nationum intentiones in vnum confluunt.

Quæ vox ſit articulata.

Varietatem igitur vocum humanarum, & ſermonis inde originem traxiſſe arbitramur, quoniam poſt vniuerſalem inundationem, Arca in Montibus Armeniæ quieuit. Tunc Noe cum ſuis in terram egreſſus, humanum genus, breui temporis ſpatio, Numine propitio, reparauit. Deinde vt totus terrarum orbis rurſum coleretur, Filios, Nepotes, & Pronepotes, ad varias terræ plagas veluti in tot Colonias diſtribuit, Primitus in Aegyptum miſit Eſennium, in Lybiam, & Cirerem, Tritamen, & in reliquam Africam Iapetum Priſcum. Aſiæ orientali præfecit Gangem, Arabiæ fælici Sabum cognomento Turiferum, Arabiæ deſertæ Arabum, & Petreæ Petreium. In Damaſco Canaiam collocauit. In Europa Regem conſtituit Turiſconem à Tanai ad Rhenum flumen. Iunctiq; ſunt illi omnes filij Iſtri, & Meſæ cum fratribus ſuis ab Adula monte ad Meſembriam vſq; ponticam; ſub quibus Tyrus, Arcadius, Emacius tenuerunt Italiam. Comerus Gallus Samotes poſſedit Celtas, & Iubal Celtiberos. Fuit igitur breuis illa, & immatura filiorum à Progenitoribus alienatio, quorum viuendi ritum, & mores nondum ſatis imbiberant, & hæc fuit potiſſima cauſa omnis diuerſitatis. Quandoquidem Chamus, ob ludibrium, quo Patrem habuit, cum vxore, & liberis in illam Arabiæ partem profugere coactus eſt, quæ poſtmodum ab ipſo nomen eſt ſortita: propterea nullum poſteris ritum ſacrorum tradidit, cum nullum à Patre accepiſſet. Hinc factum eſt, vt tractu temporis, in errores inextricabiles inciderent, & hac ratione vox, loquela, ſeu lingna variata eſt, immò cognitio veri Dei, & omnis cultus perijt.

Varietatis ſermonum origo.

C

Filiorum à Patribus alienatio immatura qd præſtiterit.

D

SYM-

SYMMETRIA.

E

HOminis proportionem, & ſymmetriã eſſe mirabilem inde colligimus, quoniam ad hanc Architecti cuncta Templorum, Domorum, & Nauigiorum ædificia referunt Immò arcam Noe ad humani corporis dimenſionem fabricatam fuiſſe perhibet. Siquidem cum humanum corpus longitudinis ſit trecentorum minutorum, latitudinis quinquaginta, & altitudinis triginta; pariter arca ad longitudinem trecentorum cubitorum, latitudinem quinquaginta, & altitudinem triginta fuit conſtructa. Præterca trimeſtris puer, ex Plinio, dicitur habere dimidiam menſuram ſtaturæ, quam viuens, tractu temporis, adipiſci debet. Immò natura corpus humanum ita compoſuit, vt eius partes inter ſe maximam haberent proportionem. Qnamobrem inchoando à capite, lacunula illa, quæ in labio ſuperiori obſeruatur totius faciei minima quidem, ſed æqualis eſt dimenſio; ſiquidem multiplicata perfectam, & certam regulam in hoc oſtendit. Hæc enim duplicata, ſpatium, quod à naſo ad labium abſoluitur, complere ſolet. Quadruplicata plurimarum aliarum partium menſuram conſtituit; nempè longitudinem oris, & oculorum ſpatium, quod inter vtrumq; iacet, atq; etiam quod ab inferno labio ad terminum menti extenditur. Naſi verò, & aurium longitudo, & illius maximus ambitus, necnon ſpatium à naſo ad confiniũ capillorum, & deorſum ad mentum, pari menſura conſtant, & proportione ſeſquialtera ad prædictas quatuor particulas ſe ſe habent, nimirum ſex menſuras minimas adæquant. Oris, auriumq; ambitus; pariter ſpatium ab extremo vnius oculi ad alterum productum, duplicata proportione, proximè nominatas partes reſpicit, & duodecim minimas menſuras explet. Sed vniuerſæ faciei longitudo, frontiſq; circuitus, oris ambitum ſeſquialtera proportione ſuperat, & octodecim minimas menſuras complectitur.

Arcæ Noe dimenſio.

F

Naſi Symmetria.

Longitudo faciei.

Spatium capillorum ab extrema fronte ad primam colli vertebram, pariter ſpatium à mento ad verticem capitis productum, longitudinem faciei ſeſquialtera proportione repræſentat, & viginti quatuor menſuras minimas comprehendit. Inſuper manus tanquam totius corporis munus, faciei etiam menſura eſt. Tantam enim faciei naturalis longitudinem eſſe arbitrari debemus, quanta à carpo ad extremitatem digiti medij continetur, ita ſpatium idem à cauitate naſi ad ſuturam coronalem pertinet, qua regula Chirurgi vtuntur, vt eamdem ſuturam, pro inuſtione ſincipiti imprimenda rimentur; quæ ratio in pauciſſimis hominibus fallit. Immò non ſolùm faciei partes omnes certa proportione metimur, verum quoq; ipſe manus partes inter ſe, & cum reliquis partibus dimenſionem non habent fallacem.

G

Menſura à manu deſũpta.

Sutura coronalis qua via inueſtigetur.

Primitùs longitudo Indicis ab extremo vngue ad tertium articulum (loquendo de exteriori parte) iuſtam totius manus dimidiatam magnitudinem indicat, & ſemper inuenitur æqualis reliquo ſpatio, quod ad carpum vſq; tendit. Intrinſecus verò id totum digitus medius docet, quam ſi ab extremitate ad radicem vſq; trans monticulum meriti fuerimus, tantum ſpatij inueniemus, quantum inde ad carpum reliqua manus continet. Vngues quoq; ſingulorum digitorum tantam poſſident longitudinem, quantum ſpatium eſt à radice vnguis ad primum articulum. Item ambitus digiti craſſioris certa menſura longitudini eiuſdem reſpondet.

H

Digiti, & vngues.

Denique è manu tanquam ex tabula facies vniuerſa facilè conſtituitur: nam tanta eſt longitudo faciei, & ambitus frontis, quanta eſt longitudo manus. Spatium, quod à radice capillorum per frontem ad orbiculum naſi extenditur, medio digito, reliquum verò ad menti extremitatem, reliqua manu exactè menſuratur. Altitudinem inſuper frontis repræſentat pars palmæ vicina, quæ prima, & maxima Indicis eſt. At ſecundam, ſimulque iunctam tertiam in extremitatem vnguis deſinentem ab illo ſpatio, quod à ſupercilio ad naſi orbiculum deſumit, nunquam diſcrepare obſeruabimus. Prima quidem, & maior pars digiti medij æqualis penitùs illi ſpatio reperitur, quòd à naſo ad extremum mentum porrigitur. Secunda verò mentum metitur. Cæterum pars maior annularis digiti illud ſpatium iuſta menſura adæquat,

Facies manu menſuratur.

quat, quod à mento ad inferius vſque labrum ſe ſe inſinuat. Amplius tertia pars digiti medij vngui copulata totam ſuperioris labri lacunam æquè menſurat. Pariter in digito medio tanta primi internodij eſt longitudo, quanta oris, ſi labri arcus filo commenſuretur: quinimò ab eadem parte altitudo frontis etiam oſtenditur. Palma manus, & ipſa ſecundum longitudinem, & latitudinem, malam metiri ſolet; atq; hac ratione manu tanquam perfecta menſura, ad explorandas vultus diſpoſitiones vti poſſumus, vt deinde ipſam faciem, ad diſtinguendas ſine errore reliquas totius corporis partes, iuxta proportionem à natura aſſignatam, adhibeamus. A

Palma manus quid metiatur.

Quare ſi vniuerſum corpus ad ſymmetriam ſic reuocandũ, vulgatam corporis longitudinem nouena totius faciei longitudine conſtare ſtatuemus; dummodò noſtræ Regionis homines ſpectemus. Non negamus enim inueniri poſſe homines, qui maiori porrectam, aut minori contractam menſura, corporis Naturam habeant; cum nonnulli longitudine corporis ſpatium vultus decies expleant: immò nonnullorum proceritas octies ſolùm, nonnunquam, ſed rarò ſepties tantùm faciem contineat. Grandiores autem homines faciem decies repetitam toto corpore reddunt.

Longitudo corporis qualis.

Itaq; in præſentia neceſſarium eſſe duximus, huius vtriuſq; magnitudinis meminiſſe, nempè illius, quæ noueno vultus ſpatio abſoluitur, & plurimis conuenit, necnon illius, quæ hanc magnitudinem excedit, & perpaucis competit. In facie igitur rectè à natura conſtituta, tria æqualia ſpatia obſeruantur. Primum ſpatium eſt inter confinia capillorum, & principium naſi. Secundum totum naſum occupat, tertium à naſo ad menti extremitatem porrigitur. Itaq; prima menſura eſt ipſe vultus, ſecunda ſpatium à gula ad pectoris extremitatem, vbi cartilago enſiformis obſeruatur, tertia ab hoc loco ad vmbilicum, quarta hinc ad principium coxarum, quinta, & ſexta inde ad genua, ſeptima, & octaua inde ad talos peruenit. Nona ex tribus diuerſis partibus conſtat, quæ quidem partes inter ſe, & cum tribus illis in facie deſcriptis exactè conueniunt. Harum prima eſt ille arcus, qui à confinio capillorum ad verticem vſq; capitis extenditur. Secunda eſt gula, quæ ab extremo mento ad pectoris, vſq; furculam peruenit. Tertia eſt illa, quæ à talo ad plantam vſq; pedis deſcendit. B

Communis lõgitudo corporis.

Nona pars ex tribus cõſtat.

Itaq; mater natura in prima hominis formatione perfectam, æquilateram, & quadratam figuram affectaſſe videtur: namq; centrum in inguine conſtituit, & hominem æquè latum, & longum effinxit. Quandoquidem illæ nouem partes, quibus longitudo totius corporis diſtinguitur, ſimiliter in brachijs extenſis cum thorace obſeruantur. Nam ſiuè ab humeris forinſecus per cubitum ad primam iuncturam digitorum, ſiuè ab axillis intrinſecus ad palmæ, & digitorum confinium deſcendamus, iuſta ratione, ter vultus longitudinem explebimus. At ſpatium digitorum, vtriuſq; manus ſemel faciem continebit: namq; duo brachia, & manus ſimul ſua longitudine ſepties faciem reddunt. Et latitudo corporis ab humero ad humerum tanta eſt, quanta facies ipſa bis ſumpta. Atq; hac ratione extenſa brachia conſtituunt illud ſpatium, quod natura à vertice capitis ad plantam pedis delineauit. Hactenus de homine, qui vt plurimum nouam faciei menſuris deſcribitur. Modò nonnihil dicendum eſt de homine, qui prædictam excedens menſuram, nouæ ſubijcitur. Siquidem huius prima menſura à vertice capitis ad extremitatem narium deducitur, ſecunda à naribus ad principium pectoris, tertia hinc ad extremum thoracem peruenit, quarta vmbilicum pertingit, quinta ad inguen extenditur, vbi centrum humani corporis collocari ſolet. Reliquæ autem quinq; partes per fœmora, & crura deinceps iuſtis ſpatijs deſcribuntur. C D

Centrũ hominis vbi ſit.

Spatium digitorum vtriuſq; manus faciem ſemel continent.

Noua hominis mẽſura.

His ſic conſtitutis nunc intelligendum eſt, quòd quemadmodum vultum in tres partes æquales diſtinximus, pariter etiam reliquum corpus tres æquales inter ſe diuiſiones admittit, nimirum illam medij corporis, nec non fœmoris, & tandem tertiam à fine coxarum ad pedes vſq;. Iterumq; hæc triplex diuiſio in medio, etiam corpore narranda eſt, nempè ſpatium à pube ad vmbilicum, deinde hinc ad mamillas, poſtea inde ad colli principium: præterea ſpatium in mamillis concluſum, frontis circumferentiam adæquat, ſed frons in longitudinem triplicata dorſi exactam dimenſiones præbet; veluti etiam ſpatium vultus nouies, vel decies ſumptum totius corporis proceritatem metitur: Aſſimiliter frontis altitudo nouies, vel decies accepta

Spatium inter mamillas quid denotet.

cepta

cepta dorsi longitudinem absoluit. Item supercilij semicirculus duplicatus rotunditatem spatularum refert, & qualis circulus oculum ambit, talis peripheriam axillarum describit. His addamus, quod non solum facies, quemadmodum superius E demonstratum fuit, sed illud etiam spatium, quod à cubito ad extremitatem medij digiti percurrit, totius corporis certa, & iusta mensura esse potest. Id autem consultò omittimus, ne limites breuitatis excedamus, & lectorem ad Albertum Durerum, & alios Authores hanc materiam pertractantes relegamus.

Axillarũ peripheria, à quo designetur.

ÆTAS.

ÆTAS, quasi Aeuitas nuncupata ab Aeuo, quod à Censorino velut quid immensum sine origine, & fine definitur, olim iustioribus de causis quàm hodie, hoc nomen promerebatur: siquidem ab Adamo, & Eua annos vitæ noningentos cum triginta impletos fuisse legimus. Immò Matusalem filius Enoch vitam annorum sexaginta nouem supra noningentos, & Lamech Matusalem filius F septuaginta supra sexcentos, necnon Noe quinq; supra noningentos vixerunt; sed maiori admiratione dignum videtur, apud Athenes fuisse insulam, quam Athenienses muris dum munirent, fodiendo, sepulcrum inuenerunt, cum cadauere, & epitaphio, ex quo defunctum mille quinquies peractis annis vitam duxisse intellexerunt. Quamuis postea multi eruditi viri computationem annorum, apud Aegyptios quatuor tantùm mensium fuisse decreuerint. Vtcunq; tamen sit, humana vita semper breuis vocari poterit: iuxta pulcherrimum Distichon in hominis vitam prolatum.

Annos multos Patres nostri vixerunt.

Est tua vita breuis, spes in te nulla salutis,
Hospes abi, quid stas? non tua regna colis.

Scriptum tamen inuenitur apud Aristotelem, nullum animal homine diuturniorem traducere vitam, præter Elephantum, & quamuis publica opinione receptum sit, cornicibus vitam esse longissimam, iuxta vulgatum carmen.

Elephanti ætas.

Viuere Cornices centum dicuntur in annos.

G Nihilominus, per annos cenntum, multi anni, in comparatione ad ætatem aliarum auium intelligendi sunt. Præterea sunt, qui credant hominem vltra spatium annorum centum viuere minimè posse; cum Varro tradiderit cor hominis anniculi duas pendere drachmas, quod postea, singulis annis, vsque ad annum quinquagesimum pondus duarum drachmarum adipiscitur; ita vt tunc temporis drachmas centũ pendat: deinceps verò vsque ad centesimum annum singulis annis binis decrescere drachmis vsque ad defectum perhibetur. Quare vltra hoc spatium hominem haudquaquam viuere posse statuunt. Sed hoc parum adhuc est exploratum. Alij ex Pollione, centum annis viginti addunt, asseruntque vltra hunc terminum cuique viuere non fuisse concessum, & suam stabiliunt sententiam vita Mosys, qui centum, & viginti quinq; annorum vitam traduxit, deinde moriens de breui vita cum conquereretur; responsum accepisse referunt, neminem vltra hos vitæ limites esse victurum. Id autem magis probandum est, cum habeamus in sacris paginis Deum vitæ hominis H metam centum viginti annorum præfixisse. Item Psalmographus humanæ vitæ septuaginta annos, & reliquum tempus doloris, & laboris statuit. Quicquid scripserit Plinius de Cyrnijs Indorum populis ad annos centum, & quadraginta viuentibus, & de gente Aetolia, quæ ducentos annos vitæ explet. Homines quoq; longæuæ ætatis in regionibus Aquilonaribus Europæ degunt. Siquidem memorat Olaus Magnus Dauidem Episcopum Scotum, qui annos septuaginta vltra centum vixit. Item memorat Textor quemdam nomine Marin, antica corporis parte humana, & postica equina, qui primus equum conscendisse dicitur, & annum vigesimum tertium supra centesimum attigit.

Cor hominũ crescit, & decrescit.

Anni Mosys quot fuerũt. Gen. c. 6. Psal. 89.

Lib. 7. c. 2. & c. 48.

Lib. 4. Septent. c. 4.

Itaq; ex prædictis colligendum est ætatem esse transitum temporis in vita, quam Galenus, & Auicennas in quadruplicem, nempè in pueritiam, adolescentiam, ætatem consistentiæ, & senectutem distribuerunt. Hæc autem diuisio ætatum, iuxta quasdam insignes naturæ operationes esset facienda, sed quoniam hæ in omnibus indi-

indiuiduis, eodem tempore, & ſtatutis annis, ex maiori, vel minori temperamenti robore, non celebrantur: idcircò neceſſarium erit iuxta quemdam annorum numerum has ætates conſtituere. Pueritiam igitur à primordio ortus ad annum vſq; decimum quartum extendunt, quam ætatem in infantiam ſeptem annorum, & veram pueritiam ad annum decimum quartum peruenientem ſubdiuidunt. Secundam ætatem ab anno decimo quarto ad annum trigeſimum quartum adoleſcentiam nuncupant. Verùm hæc tres patitur diuiſiones. Prima attingens annum vigeſimum primum vera nominatur adoleſcentia, altera perueniens ad annum vigeſimum octauum pubertas, & tertia demum iuuentus. A

Aetatũ numerus.

Tertium membrum primæ diuiſionis, ætas conſiſtentiæ, ſiuè virilitas nominabatur, quæ à perfecta iuuenta inchoans annum quadrageſimum nonum attingit. Illa tandem, quæ ab anno quadrageſimo nono per reliquum vitæ tempus protrahitur ſenectus vocatur, quæ poſtea primum, & ſecundum ſenium complectitur. Primum in ſexageſimum tertium annum terminat, ſecundum in annum octuageſimum primum extenditur. Hinc colligendum eſt hominem per diuerſas ætates, quaſi per tot ſcalæ gradus ad finem vitæ properare: idcircò quicunq; annus, in quem prædictæ ætates terminant, poterit nuncupari κλιμακτηρικὸς, quoniam Græcis κλίμαξ ſcala, & κλιμακτὴρ ſcalæ gradus exponitur. Erit igitur conſtituenda ætas, tanquam ſcala ſuis integrata gradibus, & primus gradus erit infantia ita dicta, quia homo in illa ætate fari nequeat, & quoniam hæc ætas in annum ſeptimum terminat; idcircò id erit primus annus climactericus, ſuccedit ſecundus gradus, nempè pueritia à puritate nominata, terminans in annum decimum quartum, ſecundum climactericum. Sequitur adoleſcentia ad generandum adulta, ſecundum aliquos, tertium annum climactericum attingens: vel ſecundum alios ad annum vigeſimum octauum protrahitur nomine pubertatis à pube, ſeu pudendis, quæ tunc lanugine veſtiri incipiunt. Reliqua ætas ad annum trigeſimum quintum pariter climactericum iuuentus à iuuando appellatur, tunc enim homo in ſummo incremento eſt collocatus, deinceps ſpatium ætatis perueniens ad annum quadrageſimum nonum pariter climactericum, dicitur virilitas, quia maior vis in illa ætate, quàm in alijs conſiſtat. Huic additur ſenectus, quam ſextæ ætatis terminus (loquendo tamen de prima, & viridi ſenectute) hæc tamen tangit annum climactericum ſexageſimum tertium; nam quod ſupereſt vitæ ſpatium, nuncupatur decrepitas, quoniam homo in illa conſtitutus ætate ne crepitum quidem edere poſſit, & in vltimum annum climactericum, nempè octuageſimum primum terminat. Quanquam verus climactericus annus ſexageſimus tertius vitæ conſtituatur. Quemadmodum numerus climactericus eſt, ad quem per gradus, & veluti quaſdam ſcalas paulatim aſcendimus, qualis eſt numerus octuageſimus primus, qui ex nouem nouenarijs reſultat. Cæterum ad finem aduertendum eſt, quod illi diutiùs viuere dicuntur, qui malitia animum minus imbuunt: propterea quod breuioris ætatis ſunt plerumq; illi, quorum ingenitus calor calidum producit ingenium. Sicuti vice verſa longæuiores ſunt, qui ſimpliciori ſunt mente, nam hi quoq; membra validiora, & corpus robuſtius poſſident. B C D

Senium duplex.

Anni climacterici qui, & quot ſint.

Singularum ætatum etyma.

Numerus Climactericus qualis.

TEMPERAMENTVM.

CVM homo moderatam temperiem obtinuiſſe perhibeatur, iuſtis de cauſis ab Authoribus reliquorum omnium animantium mẽſura, & canon eſſe dicitur; & potiſſimùm cum ſcripſerit Galenus hominem non ſolũ animalium, & ſtirpium, ſed etiam reliquorũ omnium maximè eſſe temperatum. Verùm non poſſumus exactam hominis temperaturam intelligere, & aſſequi, quoniam optimè docuit Galenus hominem in varijs ætatibus conſtitutum, varijs etiam gaudere temperamẽtis. Quandoquidem prima ætas calida dicitur, & humida; ſecunda ad caliditatem, & ſiccitatem vergit; tertia recedit à caliditate, & maiorẽ ſiccitatem adipiſcitur; poſtrema tãdem omniũ frigidiſſima habetur. Rurſũ addamus, ex mẽte Gal. quod exactã nõ poſſumus

Lib. 2. de Temp. cap. 1.

Lib. 8. de decret. Hipp. & Plat. c. 7.

Lib. 1. de Aliment. fac. cap. 1.

ſumus humanæ naturæ aſſequi temperaturam, propter varia hominum inſtituta, & victus rationes, quæ omnia natiuum corporis habitum immutant. Neque omittenda ſunt diuerſa Cæli climata, quæ non ſolum humanas temperies, ſed etiam mores, & E animi propenſiones variant. Siquidem homines in meridiana plaga verſantes criſpis ſunt capillis, corpore breui, gracilioribus cruribus, & leui referti animo. Viciſſim Aquilonarem colentes regionem, corpore ſunt amplo, prolixis capillis, colore albo, cruribus craſſis, carne laxa, conſequenterq; ſtoliditate non carent. Alpini, cæterique montium Accolæ rudis ſunt aſpectus, & macilenti, guttura plerumque habent ſtrumoſa, immò non ſolum diuturniorem degunt vitam, verum quoque ſunt robuſtiores illis, qui in planitie verſantur.

Vt igitur, niſi perfecta, ſaltem rudis aliqua humanæ temperaturæ cognitio habeatur, duo prænoſcenda Medici proponunt. Primò quemdam temperamentorum numerum aſſignant, deinde humorum naturam diligenter explorant, ex cuius perfecta cognitione humanas temperaturas elicere profitentur. Quoad primum, temperamenta in nouenario numero conſtituunt, & horum quatuor appellant ſimplicia, iuxta quatuor ſimplices elementorum qualitates, & quatuor compoſita, iuxta quatuor F rationales qualitatum elementarium combinationes. Verùm quia horum temperamentorum exceſſum noſci minimè poſſe aſſeuerant, niſi temperies temperata aliorum norma perfectè intelligatur: idcircò ab ipſis ea duplex, nempè ad pondus, & ad iuſtitiam conſtituitur, deinde omiſſa conſultò temperie ad pondus ab æquali portione elementorum emergente, tanquam imaginaria, vnam tantummodo temperaturam æqualem ad iuſtitiam eſſe ſtatuunt, quæ in ſymmetria quadam elementorum ad perfectas operationes obeundas conſiſtit. Ideòq; illum hominem vocant temperatum ad iuſtitiam, qui ad omnes functiones perficiendas eſt paratus, atq; idoneus, illumq; intemperatum appellant, qui à prædicto recedens temperamento, ad vnum ex octo intemperatis vergit.

Temperamentorũ numerus.

Tẽperatura ad iuſtitiam.

Præterea circa naturam humorum, Medici obſeruant cuncta eſculenta, & potulenta per ſpatium ſex, vel ſeptem horarum in humano ventriculo morari, quia ibi prædicto tempore, perfecta digeſtio celebratur. Vnde quidam reſpiciens alimento-G rum coctionem in ſomno potiſſimum perficiendam canebat.

Septem horas dormiſſe ſatis iuueniq; ſeniq;.

Siquidem alimenta in humano ſtomacho, tanquam in olla apud ignem caloris naturalis locata alterantur, & in ſubſtantiam valdè ſimilem cremori ptiſanæ chilum nuncupatam tranſmutantur. Poſtmodum materia hæc per inteſtina tenuia venarum copia referta deſcendens ab ijſdem ſugitur, vt tandem per venam portam iecur ingrediatur, vbi denuò alterata à facultate hepatis in ſanguinem mutatur, qui poſtea per venam cauam, & ramos ab ea deſcendentes exiens à iecore, cæteris partibus humani corporis, nutritionis gratia, diſtribuitur. Inſuper animaduertunt Medici prædictam materiam in iecore quidem alterari, ſed non totam in ſyncerum ſanguinem, ſed maiorem ſolùm partem conuerti; & propterea portio coctionem effugiens, & alba remanens, pituita, portio calidior, bilis, & demùm craſſior, melancholia nuncupatur. Hi igitur quatuor humores, ex ſententia Galeni, elementa ani-H malium ſanguine præditorum nominantur: immò, vt retulit Hippocrates, prædicti humores omni tempore, & omni ætate, humanas venas implere ſolent. Itaq; Medici ſanguinem naturæ aereæ, & bilem igneæ conſtituunt, pituitam verò aquæ, & melancholiam terræ aſſimilant. Quamuis Auguſtinus Donius, in libro de natura hominis, prædictam ſimilitudinem admittere non videatur, dum potius ſanguinem igni, & pituitam aeri conferat, quam dubitationem Lector, apud citatum Authorem meditari poterit.

Chilus aſſimilatur cremori ptiſanæ.

Humorum numerus.

Lib. 2. de Element.

In lib. de nat. humana.

His ita conſtitutis, & notatis, Medici hominum temperaturam plerumque ab humore prædominante eliciunt. Quocirca prædominium ſanguinis manifeſtabitur, quando homo erit carnoſus, hilaris, optimo habitu, acri ingenio, & rubicundo coloræ præditus: huic enim Medici temperaturam calidam, & humidam aſſignant. Bilis verò dominium ex leuitate mentis, aſtutia, agilitate, actionum cæleritate, & denique ex colore inter flauitiem, & rubedinem medio cognoſcunt; ideòq; talem hominem, ad calidam, & ſiccam temperiem referunt. At pituitam in corpore ſuperantem ex ſegni-

Dominium humorũ quo modo cognoſcatur.

ſegnitie, ingenij ſtupiditate, obliuione, & albo colore coniectant, huiuſque hominis temperamentum frigidum, & humidum conſtituunt. Tandem, humore melancholico dominante, hominem timidum, memorem, vafrum, colore plumbeo refertum, ad ſpeculandum, & ad magna perpetranda facinora idoneum, necnon frigidum, & A ſiccum declarant.

Modò ſi lubeat temperaturas ſingularum partium humani corporis examinare, adire Galenum neceſſe eſt, qui in primis, cutem inter alias corporis partes temperatiſſimam, immò illam, quæ tegit volam manus, hac præcipua gaudere prærogatiua decreuit. Reliquarum poſtea partium aliæ calidæ, & humidæ, vt omnes partes carnoſæ conſtituuntur, aliæ frigiditate, & humiditate gaudent, vt cerebrum, ſpinalis medulla, & pinguedo, aliæ veluti oſſa, cartilagines, nerui, ligamenta, membranæ, venæ, arteriæ, tendones, & pili, frigida, & ſicca temperatura potiuntur. Aliæ deniq; vt cor, & ſpiritus caliditatem, & ſiccitatem participant.

Partiũ temperatura.

NATVRA. B

AB homine duo corpora, alterum mortale, & alterum immortale naturaliter poſſideri vnanimes Platonici diuulgarunt; quoniam per corpus immortale, partem animæ rationalem, & corpus quodammodo ſpirituale, & æternum intellexerunt, & per mortale corpus id, quod videtur, & ſentitur ex quatuor compoſitum elementis, conſequenterq; corruptioni obnoxium. Idcircò, ratione primi, homines natura impelluntur, vt plurimis, & præcipuè docendo proſint; conſequenterq; ſoli homines, ex mente Ciceronis, ad diſcendum, & docendum propenſi ſunt. Cum nullum animal, præter hominem, mente, & intellectu exornetur; & huius rationem attulit oraculum in Reuelationibus S. Brigidæ, vbi legitur. *Omnia quæcumque creata ſunt, ad vtilitatem hominis ſunt, aut ad neceſſitatem eius, & ſuſtentationem, aut ad informationem, & correctionem, aut ad conſolationem, & humiliationem. Si ergo bruta haberent intellectum, ſicuti homo, eſſent vtique homini in tribulationem, & potius nocerent, quàm prodeſſent, ideò vt omnia ſubiecta ſint homini, propter quem omnia facta ſunt. & omnia ipſum timeant, ipſe verò neminem, niſi Deum ſuum: propterea brutis non eſt datus rationalis intellectus.* C

Lib. 1. de finibus.

Ratio intellectus hominum.

Præterea homini ſoli riſum, & fletum à natura inditum eſſe credendum eſt; & quamuis Authores referant cuculum, & quandam auem flauam apud Indos ridere, & canes paulò ante obitum Cæſaris luxiſſe; & Virgilius in arenam educat equum Palantis lacrymas effundentem; idemque Homerus de equis Achillis repetat: vnde poſtea Iſidorus his ductus authoritatibus, homini, & equo lacrymas naturaliter competere affeuerauerit: immò Aelianus aſinis Mauritanis lacrymas tribuit, & Xiphilinus Elephanto lugubrem vocem aſſignauit: Attamen aduertendum eſt, num prædictæ proprietates affectui rationali copulentur, quæ iuxta hunc ſenſum, in ſolo homine obſeruantur. Amplius volunt, ex mente Ariſtotelis, naturam homini aurium immobilitatem congenuiſſe: cum tamen Procopius Cæſarienſis tradat Iuſtinianum ab Aduerſarijs vocatum fuiſſe Aſinum, non propter ſtupiditatem, ſed quia ritu aſinino, aures moueret. Addit etiam Veſſalius ſe Patauij duos nouiſſe viros, qui aures motitabant: immò Laurentius prodit ſe in quibuſdam obſeruaſſe aures mobiles; idq; ope exiguorum muſculorum fieri aſſeuerauit. Quod cum admodum rarò contingat, non poſſumus doctrinam Ariſtotelis exterminare. D

Lib. 1. de Hiſt. Anim. cap. 11.

Lib. 2. de fabrica humani corporis.

Lib. 11. Anat. c. 12.

Addit Galenus, quòd commodè ſedere in iſchijs, ſiue coxendicibus, natura ſoli homini indidit. Quare poſtea à cranio humano, mus araneus, gallus gallinaceus, & Hyæna ſummopere abhorreant, ſuis locis videndum eſt. Vnã ſolùm hic admiranda eſt hominis, & Delphini naturalis ſympathia: cum Hiſtorici ſcripſerint Arionem inter marinas vndas latrones vitantem à Delphino ad portum ſalutis fuiſſe deductũ. Addunt quoq; Heſiodi cadauer in mare proiectum à Delphinis in litus iuxta Locridem fuiſſe delatum: quamobrem Georgius Camerarius hac naturali proprietate, & ſympathia ductus delineauit puſionem ſupra Delphini dorſum cum hoc titulo,

Lib. 3. de vſu part. c. 1.

HVMA-

HVMANO FLAGRANT DELPHINES AMORE. Deinde subscripsit pulcherrimum octastichon huius tenoris.

In Emblem. amatorijs.

E

Sic premis amplexu dorsi tua gaudia Delphin,
Temnis, & aquoreas pulcher Ephebe minas.
En quanta è patrio piscem migrare profundo,
Quanta fides puerum fidere iussit aquis?
Sic audax elementa Venus confundit, & amens
Debita naturæ vincula nescit amor.
Heu mea, quàm subito plorando exhausta cremabit
Pectora, qui gelidas aliger vrit aquas?

Amplius sexus muliebris duo præcipua à natura sibi comparauit. Primùm, authore Socrate, vt ad omnes disciplinas, & virtutes sit docilis, si diligenter instruatur. Deinde naturalem quamdam sibi vindicauit inconstantiam, & leuitatem; iuxta illud distichon.

Penna leuis, leuis est pumex, leuis aura, sed ipsa
Fæminea leuius quid leuitate vides?

F

Idq; magis attestari possumus, cum videamus mulieres qualibet in re sibi applausum, manifestum leuitatis signum, quærere: quapropter maximus consensus inter mulierem, & pauonem est collocandus: cum, & ipsa mulier pauonino ambitu identidem se circumspectet. Non demirabimur ergo historiam mulieris Leucadicæ ita adamatæ à Pauone, quem aluerat, vt ipsa defuncta, ipse quoq; abstinentia cibi commori voluerit.

Mulierum leuitas.

Cæterùm non modò natura specifica, sed etiam indiuidualis (vt ita loquamur) particularibus hominibus mirificas dotes ingenerat: itaut quandoq; ab ipsa magnam potestatem, immò maiorem, quàm ab ipsa specie hauriant. Idcircò Albertus id occultæ cuidam proprietati, vel influxui cælesti assignauit; cum indiuidua mirabilem patiendi, & operandi energiam, non specificam, sed propriam, & peculiarem possideant. Narrat idem Albertus fuisse gemellos, alteri quorum latus erat, cuius tactu portæ omnes patebant, aiterius reseratæ repentè claudebantur. Nouimus, & nos homines, qui mures, vel feles, vel alia animantia adeò perhorrescebant, vt eorum aspectu in animi deliquium inciderent. Solinus tradit plenilunium per quamdam antipathiam mulieribus prægnantibus nocere: veluti res salsæ fœtui obesse solent; siquidem mulier grauida rebus iustò salsioribus delectata, fœtum sine vnguibus in lucem plerumq; edere solet. Pariter alijs, vel sanandi strumas, vel diuersa curandi vlcera ita impressa est cælitus facultas, vt quod Chirurgi manus diù fatigauit, nec vllo medicamine liberari potuerit, solo saliuæ tactu sanetur. Et sic deinceps alias indiuiduorum dotes poterimus admirari, & meditari, quæ à specifica proprietate haudquaquam dimanant.

G

Proprietates indiuiduales.

H

CIBVS.

GALENVS verba faciens de alimentorum facultatibus, cuicumq; animantium generi quemdam familiarem cibum à totius substātiæ proprietate assignauit; ideòq; quemadmodum equis, & asinis palea, fœnum, & hordeum, necnon leonibus carnes animantium crudæ competunt; sic etiam hominibus carnes coctas, & panes ex seminibus triticeis paratos conuenire affeuerauit. Non immeritò igitur homines Græcè ἀρτοφάγοι quasi paniuori nominari poterunt: licèt rectius appellari possint ὀψοφάγοι, cum nullū animal, quam homo obsonijs, & coquinalibus delicijs magis inhiet. Hinc postmodū varia panum, & placetarum genera ab hominibus excogitata sunt, vt Coliphium apud Plautum, Artolaganum, Artoptesia, Maza, panis rigidus quali vtuntur Nautæ, Pythiriæ nempè panes viliores, & furfuracei, immò Nasti panes additis vuis passis parabantur. Præterquamquòd homines in instructa epularum magnificentia, carnibus auium, piscium, & quadrupedum vtuntur. Nonne habemus ex Tiraquello patinam Vitelij, scarorum iecinoribus, Phasianorum, & Pauonum

Lib. 2. cap. 6.

Homines paniuori.

Patina Vitelij qualis.

uonum

uonum cerebellis, Phenicopterum linguis, & lactibus murænarum fuiſſe exornatam. Homines verò vt plurimum veſcuntur carne bubula, ſuilla, veruecina, hedina, aliquando leporina, ceruina, muris alpini, ſciuri, capreæ, gliris, ouis, capræ, echini, cuniculi, caſtoris, lutræ, taxi, teſtudinum, ranarum, necnon promuſcide, & labijs Elephanti. Indi clunes Tygrium comedunt; quidam populi Aethiopiæ carnibus pantherarum, & leonum veſcerentur. Afri in eleganti conuiuio lacertis viridibus, & ſimijs vtuntur. Boruſſi olim Scythiæ populi Hippophagi vocabantur, quia carnibus equorum veſcerentur. Inſubres Italiæ, lupos, feles, vulpes, pardales, & pullos aſinorum comedunt. Immò, & carnes aſinorum vetulorum, & camelorum, ex Galeno, aliquando in lautitijs fuerunt habitæ. Nomades, ex Plinio, lacte Cynocephalorum viuunt, & Incolæ occidentalis Indiæ ſerpentes, viperas, & bufones comedunt.

A

Qui bufonibus viuant.

Præterea homines ex omnibus terræ naſcentibus, & potiſſimum oleribus edulia ſumunt; propterea in caritate annonæ Menſis ſolæ herbæ inferuntur. Ad rem prodit Bugatus hiſtoriographus, Anno Domini trigeſimo tertio ſupra milleſimum, & ducenteſimum, Incolas agri Patauini, ob inſignem victus inopiam, tanquam belluas herba in campis naſcente victitaſſe. Cæterùm hoc demirari non debemus, cum po-

Lib. 3. hiſt.

Populi Carpophagi.

puli

puli quidam, quorum hic figuram damus solis fructibus. seminibus, & herbis viuant, qui propterea carpophagi,& spermatophagi appellantur. Aestiuo enim tempore fructus ex arboribus facillimè colligunt; reliquo tempore herbas in opacis nascentes locis pro victu decerpunt. Hi cum filijs, & vxoribus nudi ad campestria accedunt quamcunq; ascendentes arborem; nam tanta assuetudine pulsi de arbore in arborem veluti tot aues prosiliunt, & licèt pedibus labantur, mira manuum agilitate confestim à casu se se vindicant. Et si interdum fortè deciderint, ob magnam corporis leuitatem paruam incurrunt noxam. Hi, ex Licosthene, baculis muniti pro Lotis inuicem præliantur, & victis dominantur; verùm, vt ipse refert, fame plerumq; pereunt, nam incurrentes cœcitatem, priuantur eo sensu, quo victum quæritabant.

Cæterùm non modò simplicia alimenta, sed potius composita humano stomacho gratificari videntur; cum in Veterum monumentis multa huius generis probentur. In primis caricam genus cibi Lydij ex multis lautitijs, & sanguine parabant, Coccentum edulium, ex melle, & papauere conficiebant, Botellum genus farciminis ex carne suilla, necnon lucanicam ex eadem materia paratam commendabaut. Vnde Martialis de hoc sic canebat.

Edulia varia.

Filia Picenæ venio lucanica porcæ.
Pultibus hinc niuets grata corona datur.

Minutal ex marino pisce, liquamine, oleo, vino, porris, & coriandro laudabant. Deinde libum laganum, pulmentum, pulpamentum, buccellatum, & mustaceum extollebant. Neque illis erant incognita artocreata ex pane, & carne, fortè Nuperis (Pasticij) nuncupata. Tomacula parabant edulia ex porcino iecore minutim inciso, cum ouis, caseo, pipere, aniso, zinzibere, deinde suillo omento tecta, quæ recentioribus fortè (Tomaselle) nuncupantur. Vt omittamus ozima edulia ab odore ozimi fortassis denominata, cibaria ex lacte, & melle, nec non ex vuis passis, & amygdalis parata, & denique tot tragemata, & bellaria, quæ in tertia mensa apponebantur, & nunc etiam apponuntur. Qui verò hodiernos epularum apparatus, & mensas insigni magnificentia instructissimas scire desiderant, adeant Bruyerum Campeggium, Bartholomæum Scappium, & alios nuperos authores, qui de elegantibus conuiuijs, & miris epularum lautitijs diligenter pertractarunt.

Artocreata qualia.

PARTES HOMINIS EXTERNÆ.

CAPVT à capiendo, vel intelligendo dictum, est illa pars, quæ collo sustentatur; hanc partem Prisci tanquam principaliorem ad reuerentiam nudabant, quo corporis gestu, idem de animo indicabant, Græci verò per hanc partem iurabant. Pars capitis anterior sinciput, posterior verò occiput, siue occipitium nominatur. Os capitis, vnde capilli emergunt, calua, os verò nudum caluaria appellatur. Verùm pars dextra, & sinistra capitis dicuntur tempora, quia ex his anni, & ætates hominum dignoscuntur. Capillus quasi capitis pilus multa sortitur nomina, aliquando dicitur cirrus, cum multi capilli simul iuncti in modum caudæ pendent: propterea quædam ostreorum species capillatæ, cirres nuncupantur. Alioquin cincinni sunt multi capilli intorti, quos Martialis annulos vocare solebat.

Capitis partes quot sint.

Succedit frons quasi propter oculos forata, hæc mentem hominis denotare traditur, dum in mœrore corrugatur, & in lætitia dilatatur, ad latera, temporibus, circa partem superiorem radice capillorum, & circa inferiorem supercilijs terminatur. Supercilia quasi cilijs superposita mobilia sunt: siquidem his homo annuens, & negans, partem animi indicat. Hic aduertendum est ex Nonio, homines prominentioribus supercilijs insigniti Silones dici à Silone, qui hirsutis supercilijs fuisse tradebatur. Illud autem interstitium inter supercilia, quia hoc spatium glabrum esse consueuit, glabella vocitatur. Hinc nasus sumit initium, & nares sunt partes nisi latiores ad dextram, atq; sinistram mobiles, quasi à nando denominatæ, qui autem sine naribus, vel ipsis compressis nascuntur, secundùm Plinium, Simones nominantur. Nasus postea sagacem sapientiam repræsentat, sumpta ab animalibus meta-

Silones qui sint.

Simones qui sint.

phora, quoniam canes, & vultures olfactu eſcam inueſtigant. Oculi ab occulendo dicti, quia ſub cilijs, & genis latibulentur, pupulam, ſiue pupillam habent, qua homo intuetur. Cilium fortaſſis à cilleo moueo, genæ ſuperioris eſt extremitas. Gena verò eſt quicquid intra barbam, & cilium cadit, & pilis tanquam vallis munitur, & à palpitando palpebra vocatur. Sed genarum concauitates, in quas lacrymæ dilabuntur, ob quamdam ſimilitudinem, ſinus appellantur. A

Genis ſuccedunt malæ, quas homini tantummodò Plinius attribuit; hæ à malo fructu, veluti genæ à genu ob curuaturam denominantur: nam mala in vultu eſt pars rotundior, & eminentior. Deinde à mala nomen diminutiuum, nempè maxilla deducitur, non quia parua ſit mala, ſed quoniam infra malam locata ſit. Buccæ ſunt faciei partes, quæ inflari, & barba veſtiri poſſunt. A bucca oritur buccula armaturæ genus buccas tegens: etenim buccula, cuius maſculinum eſt bucculus aliam ſortitur ſignificationem; denotat enim paruos boues, quia ab ipſis palearia tanquàm bucculæ pendeant. Amplius à bucca bucceam, & buccellam deriuant indicantem eſcæ quantitatem, quæ ore capi poteſt: hinc etiam bucculenti, & buccones vocantur illi, qui tumidioribus buccis ſunt referti.

Buccula, & Bucculus, quid denotent.

Aures, ſecundùm nonnullos, ab haurienda voce, vel potius ab audiendo nuncupatæ, ideò aures, quaſi audes dictæ. Ab his homo dicitur auritus, quod non ſolùm ad exquiſitum ſenſum, ſed etiam ad magnitudinem aurium refertur. Qui nihil, ſurdi, qui verò parùm audiunt, ſurdaſtri indigitantur. Cæterum, ex Plinio, herbæ ſine nomine ſurdæ dicuntur, quoniam earum nomina non audiantur: hinc poſtea (abſurdum) dimanauit, quia nunquam ſimile auditum fuerit. Tandem ab auribus languidis, & flaccidis, cognomentum familiæ Flaccorum originem duxit. Priſci quoque aurem attingebant, quando atteſtabantur, vellendo aurem teſtis ad memoriam: teſtis tamen primus aurem vellendam offerebat; cum nemini aurem teſtis nolentis tangere liceret. B

Herbæ ſurdæ quæ dicantur.

Præterea in ſuperiori labro quædam obſeruatur vallecula, quam Lactantius lacunam appellauit. Labia, ſiue labra ſunt partes os conſtringentes, & dilatantes, à quibus cognomen labeonum (teſte Plinio) deductum eſt. Labrum poſtea eſt nomen æquiuocum; quia ſecundum Plinium vas etiam deſignat. Os tandem eſt buccarum foramen, nihilominus multi Authores, & potiſſimum Poetæ hoc nomine ad humanam faciem indicandam vtuntur. Oris diminutiuum eſt oſculum, nempè os paruum; quamuis aliquando baſium etiam denotet, cum baſium nonniſi ore in oſculum contracto celebrari poſſit. Aliud inſuper oris diminutiuum eſt oſcillum. Ex radice inferioris labri mentum trahit originem, quod licet Plinius homini tantummodò attribuat, Plautus tamen aliquibus brutis aſſignare videtur. Inoleuit autem conſuetudo apud Græcos, authore Plinio, vt ſupplicantes mentum attingerent. Modò illa pars faciei, quæ in ridente homine lineis quibuſdam, nimirum gelaſinis terminatur, rictus appellatur, qui plurimas paſſionum notas præ ſe ferre ſolet. At faciei humanæ pars tota, quæ in lætitijs effunditur, & in mœroribus coarctatur, multas indicans animi perturbationes, à volendo, vultus cognominatur, & vultum in genere neutro apud Lucretium legitur, & in nullo animante, præter hominem, eſſe poteſt. Ex vultu poſtea plures ſannæ, nempè irriſionis ſpecies emergunt, ideò Antiquitas homines diſtortionibus vultus aliquem ludificantes, ſanniones indigitauit. C D

Os oſculũ, & oſcillum.

Vultus Etymologia.

Sanniones qui.

Ceruix vocatur pars poſterior capitis, veluti pars anterior gula, iugulus, aut iugulum: nam ex hac vtraque parte integratur collum dictum à colendo, vt voluit Sipontinus, quia torquibus, & varijs ornamentis colatur. Collo adhæret truncus: per truncum enim pars corporis humani ſine brachijs, & fœmoribus intelligenda eſt, quæ Græcis thorax nuncupatur; quamuis Medici, nomine thoracis, partem cor, & pulmones continentem intelligant. Truncus in partem poſteriorem, & anteriorem diſtribuitur: hæc initium ſumit à iugulo, vbi quædam lacuna obſeruatur, cædi obnoxia: propterea iugulare, nempè gladio occidere dicimus. A iugulo quoq; pectus inchoat perueniens ad ſtomachum, & duobus lateribus concluditur. Medium pectus exornant mammæ, vbera ſignificantes; alioquin mamma apud nonnullos eſt nutrix: immò mammæ Priſcis dicebantur etiam Tatæ, licet Tata nutricem quoque denotet. Mamma deinde format diminutiuum mamillam, pupillam etiam dictam; quamuis, pro-

Thoracis limites.

Mamma, mamilla, & pupilla.

propriè loquendo, papilla sit illud tuberculum mammarum, quod infantes ad lac sugendum ore capiunt. Insuper Antiquis mamma rumen etiam appellabatur: vnde Plinius de Romulo, & Remo verba faciens scribebat: *Inuenta est lupa præbens infantibus rumen.* Rumen tamen, siue frumen vocatur pars colli interior eminentiæ gutturis respondens. Quare, secundùm Seruium, fruges à frumine denominatur; deinde à Rumine verbum formatur (rumino) nempè cibum denuò ad rumen, scilicet ad guttur reuoco.

Lib. 15. nat. hist.

Rumē quid.

E

Humeri, ex Sipontino, ab humo nuncupati, quia tanquam humus oneribus ferendis sint idonei; vocantur etiam Armi, quoniam delata arma ab his pendeāt: hinc deducuntur armillę fœminea brachiorum ornamenta, quia Antiquitas humeros cum brachijs armos indigitabat. Sub humeris continentur alæ, quæ in hominibus pilis vestiuntur, cuius nominis diminutiuum est axilla. Præterea humana latera iuxta dextras, & sinistras costas terminantur. Ilia tam per secundam, quàm per tertiam declinationem inflexa, inter coxas, & pubem sita sunt: hic autem situs ad ilia potius interiora spectat; quandoquidem exteriora latius patent. Venter in parte superiori habet pectus in inferiori pubem, & hincinde suos limites in latera terminat, in huius medio obseruatur vmbilicus ab vmbone clypei medietate nuncupatus, sub vmbilico autem pubes est, & pecten. Si respiciamus posteriorem thoracis partem, primò incidemus in scapulas, inter quas vallecula quædam obseruatur, quam Latini Interscapilium nuncupant. Deinceps verò tota posterior pars thoracis referens vallis similitudinem, dorsum, & tergum cognominant; in cuius extremitate est culus inter nates, siue clunes, quasi culeus, nempè vagina; quamuis appelletur etiam anus, quasi rotundus, & podex, quasi pedex, à pedo, quia per hanc partem ventris crepitus emittantur. Deniq; inter hanc partem, & cincturam cadunt lumbi.

Ala, & Axilla, quæ partes.

F

Inter scapiliū quæ pars sit.

Varia nomina podicis.

Modò si rursùm ad scapulas reuertamur, & ab his paulatim recedamus, inueniemus partem ab humero ad cubitum descendentem ab aliquibus armum nūcupatam; siquidem Prisci (vt paulò ante fuit exaratum) humeros cum brachijs armos vocitabant. Verùm pars à cubito ad manus articulationem dicitur Lacertus: quapropter Hercules, cum huius partis maximam fortitudinem præ se ferret, Lacertosus nominabatur. Curuaturam postea brachij cubitum indigitant.

Cur Hercules lacertosus diceretur.

G

Lacerto adhæret manus, quasi totius corporis munus, quæ in quinq; digitos distribuitur (hi sic dicuntur, quia decem, vel quia decenter iuncti) nempè in pollicem ita dictum, quia magna vi polleat, Græcis dicitur ἀντίχειρ, quoniam pari robore cum reliqua manu contendat, & quasi alterius manus vicem subeat. Immò veteres Gręci huc respicientes pollicem cognominabant hallum, quia solus in reliquorum omnium digitorum dorsa insiliret, nomine deducto ab ἅλλομαι, quod significat salire. In digitum salutarem, vel secundùm Naperos, Indicem, aut quia nos nō salutamus, nisi re indicata, aut quoniam hoc digito comprimitur os ad silentium, quod præceptum salutare esse perhibetur: hunc eumdem alij vocant Medicum, fortè, quia Chirurgi hoc sæpissimè vtantur in profunditatibus vulnerum, vel vlcerum explorandis. In digitum medium, quem aliqui vocitant infamem, & impudicū; tùm quia per eum probri insectatio exprimatur: tùm ob longitudinem, quia tutela aliorum indigeat. Sunt qui hunc dicant lichanon παρὰ τὸ λείχειν, nimirum à lambendo, quia in explorandis cuiuscumq; rei saporibus adhibeatur, & lingatur. In digitum annularem, siue pronubum dictum, cum hic in coniugijs annulo circumdetur, vel etiam medicinalem nuncupatum, quoniam ad hunc immediatè arteria à corde penetrare credatur, & propterea in affectibus cordis curandis, medicamina huic digito applicanda esse perhibent. Et tandem in digitum minimum ob paruitatem, vel auricularem dictum, quia hoc homines, ad aures tetgendas vtantur. Sunt qui pollicem vocāt Principem, Indicem, Mercatorem, Medium, Stultum, Annularem, Studentem, & Auricularem amatorem: quoniam tales personæ annulis prædictos ornarent digitos. Vnde versus.

Digitorum omnium varia nomina.

H

Princeps, Mercator, Stultusq;, Studens, & Amator.

Itaque manus extensa instar palmæ arboris vocatur palma, compressa dicitur pugnus, concauitas manus nuncupatur vola; hinc inuolare, abscondere, & furari significat. Vngues postremò summitatem digitorum operiunt, ex quibus nonnulli mores hominum comprehendere nituntur.

Reliquum eſt, vt ad cæteras inferiores partes ſigillatim nominandas deſcendamus: Ab inferiori parte trunci inter coxas, virilia, nimirum teſtes, & priapus pendent (alioquin in fœminis obſeruatur vulua, quaſi valua, quia per hanc tamquam per portam fœtus exeat.) Hæc pars vocatur etiam membrum ob excellentiam, cum hoc ſolum, inter cætera membra, generare poſſit. Idcircò Antiqui curam hortorum Priapo aſſignarunt, cum horti agris ſemper ſint fœcundiores. Vocatur inſuper mentula ab eminendo, Muto, Verpa ab inuerſa pellicula, idcircò Iudæi, quia circumciſi, Verpi cognominantur. Vocatur etiam natura, quia magna naſcendi virtus ei inſit. Item Neruus, Vena, & Inguen apud Iuuenalem; quamuis hoc nomen ad vtrumq; ſexum pertineat. Rurſus penis, quia deorſum inſtar caudæ bruti pendeat. Aliquibus nominatur Pſoleon, ſed hoc nomen originem trahit à Græco ψωλυ præputium ſignificante. Alijs dicitur Colis, quaſi Caulis, quæ vox fuſtem, vel haſtam indicat, hinc poſtea colei nominantur teſtes. Tandem Veretrum cognominatur, fortè à Verendis, cum hæ partes non niſi verecundia nominentur. Ab huius membri radice membrana, ſcrotum, vel hernia nuncupata dependet, teſtes, vel teſticulos continens ita nuncupatos, quia teſtimonium virilitatis exhibent: vnde quidam, de his, canendi occaſionem arripiens, ſic ſcripſit.

Pudendorũ varia nomina. A

Teſtes cur ita dicti. B

An quia teſtamur ſexum, ſic dicimur? an quod
Nequitiæ teſtes adſumus ambo tuæ?

Coxæ hincinde, vel fœmora dicta à ferendo dependent, quamuis inter fœmur, & fœmen ſecundùm nonnullos aliquod cadat diſcrimen; nam priori vocabulo partem coxæ exteriorem, poſteriori verò, partem interiorem, & molliorem ſignificant. Termini coxarum ſunt genua à genis dicta, quia genua infantis in vtero à genis tangantur. Horum partes ſuperiores poplites vocantur. A genibus inchoant crura à κρέω pulſo, nominata, & in talum terminata, quorum anteriores partes tibiæ, poſteriores ſuræ appellantur. Pars à flexione pedis ad finem calcanei dicitur petaſus, & perna; ideòq; tumores à frigore in illa parte excitati perniones à Medicis appellantur. At Imperiti quidam hanc partem ſuis cum reliquis appendicibus, pernam, & petaſonem cognominarunt. Hæ autem partes, quæ petaſi nomine comprehenduntur, in brutis ſuffragines, quaſi ſubtus factæ nominantur. Poſtremo loco pes recenſetur multis integratis partibus, nimirum calce, ſiue calcaneo, talo, vola, & digitis. Planta enim pedis calcaneum, volam, & digitos comprehendit. His tanquam coronidem addamus diſcrimen inter membra, & artus cadens: nam membra truncos denotant, artus verò ab arctando dicti nodum, & colligationem membrorum ſignificant.

Suræ quæ partes.

Differentia inter membra, & artus. C

ANATOMICA.

PARTIBVS externis diligenter ponderatis, operæpretium eſſe duximus internas quoq; ſigillatim explorare. Hoc autem, vt exactè aſſequamur, corpus in partes diuidere neceſſe eſt: quapropter nõnulli corpus humanum in caput, ventrem, & membra diſtribuerunt: quamuis Plato in Timæo caput non membrum, ſed totum appellauerit, innuens hominem contemplationis gratia fuiſſe natum: ideòq; cætera membra fuiſſe fabricata, vt capiti famularentur. Ariſtoteles corpus humanum in caput, collum, thoracem, duplex brachium, & duo crura diuiſit. Anatomici recentiores hoc corpus, exceptis brachijs, & cruribus, in tres ventres ſegregarunt. Primum ventrem, caput; ſecundum, thoracem; & tertium, ventrem infimum cognominarunt. Primus venter, ad mentem Galeni, in gratiam cerebri, ſecundus in gratiam cordis, & tertius in gratiam hepatis fuit conſtructus. Caput totum oſſeum à natura fuit fabricatum ad tutelam celebri; cum hoc membrum eſſet præcipuum, & principium motus voluntarij. Venter inferior totus eſt carneus, non ſolum, vt magnam cibi copiam continere, & in mulierum conceptu extendi, verum quoq; vt ad fæces explodendas eſſet aptior, medius venter, nempè thorax partim ex oſſibus, partim ex carne fuit contextus, non modò vt in aere attrahendo melius dilatari poſſit, verum quoq;

D

Lib. 1. de hiſt. Anim. cap. 7.

Tres vẽtres in corpore humano.

quoq; ne musculi, si totus esset carneus, concidentes cor, & pulmonē comprimerent.

Primitùs inchoando à capite, omnes sensus capiente, iuxta sententiam Galeni, & Auicennæ, capitis partes, capillos, cutem, carnem, pericranium, cranium, panniculum durum, & tenuem, nempè duram, & piam meningem, cerebrum, eiusdem tres ventriculos, rete mirabile, & os basilare esse statuemus. Cranium, ad mentem Galeni, ex septem ossibus per suturas copulatis constat: non enim vnum os continuum natura fabricauit, vt melius per suturas excrementa truderentur. Contingit tamen quandoq; humana crania absq; suturis videri: nam Hesiodus in strage Platæensi caput Persæ, absq; suturarum compage repertum fuisse narrat. Immò Cælius Rhodiginus capita Aethiopum nullis laxa saturis memorat. Aristoteles quoq; cranium humanum absq; vlla sutura conspectum esse fatetur. Ablato cranio, duæ membranæ scilitcet dura, & tenuis apparent, quibus eleuatis, tanta cerebri quantitas obseruatur, quanta nunquam in animali eiusdem magnitudinis conspici potest. Cerebrum igitur duas habet partes, anteriorem, & posteriorem: pars anterior in duas partes segregatur per quandam intersecantem membranam, quæ à figura, falx messoria ab Anatomicis cognominatur. Sub cerebro tres sunt ventriculi, in quibus spiritus animales procreantur, vbi etiam quædam substantia effigiem vermis æmulans obseruatur. Iuxta partem anteriorem cerebri eleuati, conspicari licet caruncculas capitibus mammarum simillimas, quæ ideò processus mamillares nuncupantur, per quos sensus odoratus perficitur. Item apparent duo magni nerui vocati optici, nempè visorij, qui à cerebro orientes ad oculos perueniunt. Deinde si cerebrum magis eleuetur, secundum par neruorum subtilium apparet, qui in gratiam voluntarij motus ad oculos penetrant, nam tertiū par neruorum ad membra faciei se extēdit. Quartum par vnà cum portione tertij paris ad medium ventrem descendit. Ex his postea nerui recurrentes proprij vocis, originem sumunt. Quintum par ad os petrosum in radice auris situm se confert. Sextum par neruorum subtilium ad palatum, ratione sensus, extenditur; & septimum par linguæ famulatur.

Fen. 1 lib. 3. cap. 1.

Lib. 11. de vsu part. c. 20.

Lib. 9.

Lib. 13. lect. antiq. c. 28.

Li. 3. de hist. Anim. cap. 7.

Processus mammillares vbi.

Neruorum paria quot.

E F

Ablato prorsus cerebro, conspiciuntur duo panniculi inferiores, os basilare, quod cæterorum ossium durissimum, basis, & fundamentum cerebri, & capitis dicitur; hoc diuiditur in ossa petrosa narium, duo ossa lateralia, & ossa oculorum. In oculo postea musculos, septem tunicas, & tres humores, scilicet aqueum, cristallinum, & vitreum rimari licet. Auris autem in vtroq; capitis latere locata est, vt sonus hinc inde perciperetur, pars extetior cartilaginosa ad tutelam fuit fabrefacta. Cauernam auris tegit panniculus subtilis ex villis neruorum auditionis contextus, qui vocatur tympanum. Paulò inferius dentes se se offerunt considerandi ita nuncupati, quoniam Græci eos vocant ὀδόντας. Horum numerus solet esse varius, cum plures in viris, & pauciores in fœminis conspiciantur: immò in aliquibus viris quandoq; triginta, cum in alijs viginti octo tantùm obseruentur. Cuncti dentes non sunt eiusdem figuræ, nam anteriores ad incidendum apti, nominantur incisores, & subsequentes canini, ad figuram dentium canum formati, quorum duo dextram partem, & duo sinistram muniunt; reliqui molares appellantur, quia cibaria ab anterioribus incisa, & fracta moliant.

Tympanum quale.

Dentium numerus.

G

H

Iam ad ventrem medium, nimirum ad thoracem descendemus, qui diaphragmate superiori, & inferiori furcula continetur: hæc pars nonnullis vocatur pectus, quasi factum ex compactis costis, vel quasi pecten, cum hæc ossa figuram pectinis æmulentur. Ossa hanc partem integrantia sunt vigintiquatuor costæ, septem ossa sterni, & additis duabus furculis, clauibus nuncupatis, ossa tria supra triginta resultant. Obiter notandum est numerum costarum quandoq; variari: siquidem Schenchius meminit mulieris, quæ vigintiquinq; costis erat munita. Et Iacobus Carpus in publica anatome anni millesimi quingētesimi vigesimi quinti costam veram duplicem conspicatus est, vbi potissimum ossibus pectoris iungebatur. Inter duodecim costas vndena continentur interstitia ab vtraq; parte, in quibus sunt duo, & viginti musculi intercostales, Græcis μεσοπλεύριοι dicti, præter quos, & diaphragma, duo in parte superiori, & duo in inferiori obseruantur, item tres musculi colli, septem in dorso, & octo in ventre inferiori, itaut ad numerum quaternarium supra quadraginta ascendant.

Thoracis ossa quot.

In Isagoge Anat.

Intra

Membranæ pectoris quot ſint.

Intrà pectus tres ſunt membranæ, quarum prima eſt pleura coſtas interiores veſtiens; ſecunda eſt mediaſtinus, non ſolum concauitatem pectoris, ſed etiam pulmones in duas partes ſegregans; tertia eſt diaphragma, quæ potius muſculi, quàm membranæ naturam participat. Inter pulmones cor figuræ pyramidalis intra capſulam, A vel pericardium ſitum eſt. Hoc in aliquibus piloſum repertum perhibetur, veluti Dodoneus narrat de Iacobo latrone è patibulo ſuſpenſo, qui veluti iam mortuus, cum tamen adhuc viueret, depoſitus, atq; curatus conualuit, ſed quia erat homo prauæ mentis, & mali ingenij ad ea denuò ſcelera deuolutus, pariterq; captus, & ſuſpenſus fuit; quare hominis nequitiam admirati, cadauere eius inciſo, inuenerunt cor ob eximiam caliditatem vndiq; refertum pilis. Hoc idem obſeruatum eſt in corde Ariſtomenis Græci, qui ſolus integras acies præliando in fugam vertiſſe perhibetur. In corde igitur pinguedinem, duas auriculas extrinſecus, ſed intrinſecus duos ventriculos Galenus obſeruauit. Quamuis Ariſtoteles tertij ventriculi cordis meminerit; cum tamen hic tertius ſit pars dextri ventriculi, quæ ad læuam declinat. In dextro ventriculo duo apparent orificia, vnum venæ cauæ ſanguinem deferentis, alterum venæ arterialis ad pulmonem ſanguinem tranſmittentis: quapropter niſi ſanguis ad ſiniſtrum cordis ventriculum remitteretur, proculdubiò orificium venæ arterialis orificio venæ cauæ eſſet latius; & totus ſanguis cor ingrediens ad pulmonem transferri poſſet. Præterea in ſiniſtro cordis ventriculo orificium venæ aortæ (hanc Patauij totam oſſeam Clariſſimus Faloppius in diſſectione cuiuſdam cadaueris conſpicatus, & admiratus eſt) obſeruatur latius orificio venalis arteriæ, per quam aer recipitur: hinc Anatomici percipiunt cor à dextro ventriculo aliquid recipere, cum orificium, quo emittitur, maius ſit, quo recipitur. B

In obſeru.

Cor piloſum.

In lib. de diſſect. arter.

Pulmo ex quibus conſtet.

Succedit conſiderandus pulmo, qui ex carne fungoſa, membrana, neruo, & vaſis integratur. Vaſa ſunt aſpera arteria, quam Cardanus oſſeam in quodam de patibulo ſuſpenſo, & non mortuo eſſe retulit, arteria venalis à ſiniſtro cordis ventriculo, & vena arterialis à dextro dimanantes. Canna pulmonis, ſeu aſpera arteria in quatuor ramos, iuxta quatuor pulmonis pinnulas, diſtribuitur: licèt Schenchius in cadauere Caroli Noni Sabaudiæ reguli, quinq; lobos pulmonum obſeruauerit. Iuxta caput aſperæ arteriæ, caro glanduloſa, humectationis gratia, à natura fuit fabricata, ne ratione ſiccitatis, vox raucеſceret. Occaſione partium reſpirationi, & voci famulantium, labia veniunt ponderanda, quæ ex neruis, carne, cute, & membrana ſunt compoſita, quoniam verſus omnem differentiam motus mouenda erant. C

Labia ex quibus integrata.

Poſtmodum in fine palati quædam caruncula ad formam vuæ, ideòq; vuea nuncupata, conſpicitur. Supra caput aſperæ arteriæ cartilago epiglottis dicta à natura locata eſt, ne quid cibi in cannam pulmonis cadere poſſet. Lingua quoq; ibi obſeruatur, ad cuius radicem ſitum eſt os figuram litteræ græcæ Λ repræſentãs; hæc duos recipit neruos, alterum mollem in linguæ ſuperficie extẽſum, alterum intra eiuſdem ſubſtantiam diſſeminatum, vt altero læſo, alter illæſus proprio fungeretur munere.

Lingua.

A thorace ad infimum ventrem fit tranſitus, qui conſtat ex partibus continentibus, & contentis. Continentes ſunt partes exteriores, & potiſſimum abdomen integratum ex cuticula, cute, pinguedine, membrana carnoſa, muſculis rectis, muſculis lateralibus aſcendentibus, & deſcendentibus, necnon ex peritoneo: hæc membrana Græcis appellatur περιτόνεον, quaſi circumcirca tenſum; inciſo igitur abdomine, & eleuato peritoneo, aſpectui ſe ſe offert omentum, quod partem anteriorem ſtomachi, & inteſtina tegit. Ablato omento inteſtina duplicis generis, nempè gracilia, & craſſa conſpiciuntur. Gracilia in numero ternario ſunt conſtituta, quorum primum à longitudine duodecim digitorum, duodenum vocatur, alterum ieiunum, quia ſemper inane inueniatur, & tertium ileon, aut quoniam paſſionem iliacam patiatur, aut quoniam ſitum iliorum occupet. Craſſa inteſtina pariter tria ſunt, nempè cæcum vno tantum orificio præditum, quod in homine valdè paruum eſt, & potius alicuius ligamenti, quàm inteſtini vicem gerit. Secundum eſt colon, quoniam multa cola, ideſt multas cellulas habeat, poſtremum à figura rectum nuncupatur. D

Partes ventris inferioris.

Inteſtina quot ſint.

Meſenterium verò eſt illa mẽbrana venarum copia ſcatens, & cuncta inteſtinà ſimul iungens; ideòq; Græcis μεσεντέριον dicta, quia ſit ἐν μέσῳ τῶν ἐντέρων, ideſt in

medio

medio intestinorum. His visis, consideratur stomachus, idest ventriculus, quasi paruus venter locatus inter hepar, & lienem formam rotundam, vel potius cucurbitinam habens, cuius pars superior ad sinistram, & inferior ad dextram vergit: cum hæc figura quantitatis materiæ esset magis capax. Præterea stomachus duo habet orificia: superius inferiori latius, vocatur os stomachi, & æsophago continuatur, inferius dicitur pyloron, nempè ianitor. Alligatur os stomachi dorso inter duodecimum, & tertiumdecimum spondylum, vbi postrema finit costa; quare in affectibus oris ventriculi satius esset partem posteriorem, & non anteriorem inungere.

Lienis forma quæ.

Hepar, siue iecur in dextro locatum hyppocondrio vocatur officina sanguinis, in cuius parte concaua reducuntur ad vnum omnes venæ, quæ meant ad intestina. Schenchius tamen hepar quandoque in parte sinistra, & lien in dextra obseruauit. Immò meminit vnius qui duplici iecore fuit insignitus. Sed maiori afficit nos admiratione, quod narrat de homine ambobus visceribus carente: siquidem Anno Domini sexagesimo quarto supra sesquimillesimum die vndecima Octobris, in cadauere dissecto Matthiæ mercatoris Antuerpiensis, natione Germani, ne vastigium quidem hepatis, & lienis repertum est, substantia autem omnium intestinorum erat carnosa, & vena caua ab intestinis ortum trahebat: quare in hoc homine viuente intestina, vtriusque visceris munium obibant. Vt redeamus, vnde digressi sumus, iuxta concauitatem iecoris cystis fellis, aut vesica fellea conspicitur, quæ vesica ad mentem Galeni, superuacaneum bilis humorem recipit, qui postea per duodenum intestinum descendens paulatim expurgatur. Splen sinistrum occupat hyppocondrium, estq; figuræ quadrangularis, cum stomacho rotundo adhæreat: huius visceris officium est fæcem sanguinis, & humorem melancholicum attrahere. Sed mirandum est, quod notauit Schenchius, in aliquibus duos, & tres lienes fuisse repertos, & quandoque nullum, quod contigit nostra ætate Bononiæ in muliere, quæ spontè se submerserat, & in aperto cadauere, hepar tantummodò conspectum est, cuius altera pars nigra, & quadrangularis instar splenis erat, quæ pars proculdubiò alterius visceris vicem subibat.

Lib.3. obser. obser.8.
Lib.3. obser. obser.7.
Lib.4. de vsu part. c.5.
Lib.3. obser. 84.
Mulier liene carens.

Ablatis interaneis, & visceribus, in dextra, & sinistra parte, renes vna cum ramis venarum à vena caua orientibus apparent, quorum vnus ad dextrum, alter ad sinistrum renem permeat. Hic admirari oportet situm renum inæqualem, cum horum vnus altior sit altero: idcircò scribebat Galenus venam cauam ab hepate orientem, adhucq; sublimem versus dorsum flecti, & dextrum renem petere, consequenterque paulò inferiùs ad sinistrum renem penetrare. Hę autem sunt illæ venæ, quæ emulgentes appellantur, quoniam aqueam attrahentes substantiam per renes ad vesicam detrudant. A renibus vreteres in vesicam inseruntur, per quos humor aqueus à sanguine segregatus, nempè vrina expurgatur. Hi meatus tanto artificio vesicam ingrediuntur, ne lotium semel ingressum per eamdem viam egredi possit, vt Galenus horum vasorum artificium contemplatus prouidentiam, & eximiam quandam Creatoris Sapientiam fuerit admiratus. Vesica deinde neruosa obseruatur cum collo carnoso, & musculoso, vt opportunè lotium retineretur, & expelleretur. Hic obiter notandum est in hominibus aliquando duas vrinæ vesicas repertas esse: nam meminit Schenchius mulieris annorum triginta, cuius cadauer apertum duas vesicas repræsentauit, alteram in naturali sede locatam, alteram verò ex dextro latere colli matricis prognatam naturali vesica duplo maiorem, lotioq; plenam; cum tamen in illa nullus meatus admittens, & emittens vrinam conspiceretur.

Lib.14. de vsu part. c.7.
Lib.5. de vsu part. cap.13.
Lib.3. obser. 232.

Succedunt vasa generationi destinata, quæ Galenus eadem tam in viris, quàm in mulieribus esse pronunciauit. Illius verba sunt hæc: quæcunque particulæ sunt generationi dicatæ, hæ quoque omnes in mulieribus inueniuntur, in hoc autem tantummodo discrepant, quòd in mulieribus tales partes intus occultantur, in viris autem forinsecus apparent. Sunt igitur in viris virga, testes, & vasa spermatica. Virga continuata est collo vesicæ multis nexa ligamentis, quæ ab osse pubis originem sumunt. Sed vasa spermatica duplicis generis esse feruntur, quia alia præparant, alia semen deferunt. Præparantia sunt, quæ à testibus discedunt, & circa eorum partem superiorem inuoluuntur, substantiam verò testium nequaquam ingrediuntur. Alia sunt, quæ magis penetrant ad meatum vsq; virgæ, & semen iam genitum eiaculantur.

Lib.14. de vsu part. c.6.
Partes genitales virorũ

Atin

At in muliere partes genitales ſunt triplices, nimirum vaſa ſpermatica, teſtes, & vterus; hæc vaſa ſunt ſex, ſcilicet quatuor præparantia, nempè duæ venæ, & totidem arteriæ, quarum illæ iuxta dextram partem à trunco venæ cauæ infra renes deſcendentis oriuntur, & iuxta partem ſiniſtram ab emulgente, ſed ambæ arteriæ à trunco Aortæ deſcendunt, quæ vaſa præparantia, antequam vtrumque attingant teſtem, in duas partes diſtribuuntur, quarum vna materiam ſeminis ad teſtes, & altera proprium alimentum ad corpus vteri defert, necnon magna ex parte nutrimentum fœtus; imò ſanguinem menſtruum, & cum eo identidem magnam humorum colluuiem. Alia duo vaſa vocantur deferentia, quæ à teſtibus orta ad cornua vteri extenduntur, ſemenq; perfectè elaboratum in cauitatem vteri ducunt.

Vaſa genitalia mulieris.

Vterus cum orificio exteriori, & vaſis adhærentibus.

Vterus

Vterus igitur inter rectum intestinum, & vesicam situs partibus simplicibus, & compositis integratur. Simplices sunt tunicæ, venæ, arteriæ, nerui, & ligamenta; recipit enim matrix neruos à lumbis, & osse sacro, in quos ramusculi quidam sexti paris inseruntur: hinc fit, vt tantus sit consensus vteri cum stomacho, cerebro, alijsque partibus superioribus.

E

Hic obseruandum est vterum humanum rarissimè bicornem instar matricis brutorum inueniri; præterea interna cauitas nullis cellulis distinguitur, vt multi perperam crediderunt. Verùm quoniam interanea mulieris, & viri nihil pariunt discriminis, nisi in partibus generationi dicatis, ideò placuit iconem matricis cum orificio exteriori, annexis poris vreteribus, & tota eiusdem structura spectandam exhibere.

Cæterum in figura subsequenti, eundem vterum resecto pudoris sinu, cum occulto eiusdem orificio ostendimus, vbi conceptus formatur, & semen ad determinatum paritionis tempus concluditur. In hac eadem icone vesicá etiam à collo recisa obseruetur: sed id exactiùs explicare non conamur, cum id passim in monimentis Anatomicorum demonstretur.

Vterus orificium internum ostendens.

Pudẽda muliebria quæ. Verùm vt partes vteri compoſitæ magis innoteſcant, hic paulò accuratius de illis diſſeremus. Hæ igitur ſunt quatuor, quarum prima omninò eſt externa, pluribus, & diuerſis partibus conſtans; quapropter nomine pluralitatis donatur, & pudenda muliebria appellantur; propriè tamen hæc pars externa vocatur vulua, quaſi vallis, aut valua; quamuis totus vterus in ſuas quatuor partes diuiduus appelletur vulua, quia per rimam ampliſſimam in duas partes, ſcilicet dextram, & ſiniſtram diuidatur, quæ minimo negotio tanquam valuæ ædium recluduntur, & clauduntur: *In lib. de diſſect. vului.* hanc partem Galenus multis in locis Cunnum nuncupauit, forſan à cunneo, vel fiſſura, quam hæc pars repræſentat. Altera pars vocatur ſinus pudoris, tertia collum verum matricis, quarta corpus vteri. Prædictarum partium aliæ ſunt adeò externæ, vt omnium oculis ſubijciantur, aliæ verò ita internæ, vt nonniſi diſſectione pateant. Deinde harum partium plures virginibus, & mulieribus corruptis ſunt communes, paucæ verò propriæ. A

Itaq; primo loco de partibus vtriq; mulieri communes agemus, & inchoando ab his, quæ magis patent, hæ ſunt pubes, duo labia pudendi, rima in eorum medio *Partes externæ pudendorum.* conſiſtens, & in ea productio nympharum. Pubes dicitur illa pars exterior, quæ pilis ſuo tempore veſtitur; labra ſunt tanquam duo molles monticuli compoſiti ex ſubſtantia quadam cutanea, carnoſa, glanduloſa, ſpongioſa, & adipoſa, ad latera magnæ rimæ ſiti. Extra hæc labia propendent duæ apophyſes, partim carnoſæ, partim membranoſæ, quas paſſim Medici nymphas appellant: alioquin Græcis πτερύγια, nimirum alæ vocantur. Quare modò nymphæ dicantur prædictæ partes, *Nympharum muliebrium etymum.* non ſatis conſtat; niſi velimus dicere nymphas Græcis appellari ſponſas, & quoniam hæ partes ſunt primæ, quæ in concubitu ſponſum admittunt, ideò nymphæ nominatæ videntur, vel potius nymphæ, quaſi lymphæ, quia aquis, & fontibus præſint, pariter hæ carunculæ meatui vrinario, & ſinui pudoris adſtant, à quibus varij humores tanquam à fontibus proſiliunt. His addamus, quod veluti nymphæ aliquando montium præſides appellantur, ſimiliter hæ carunculæ veluti inter colles ſtabulantur. B

Modò ad magnam rimam accedamus, in qua quinq; digna obſeruatione inueniuntur. Primum eſt huius degeneratio in Foſſam, ſecundum eſt clitoris, qui locatus eſt in fine anteriore, & ſuperiore rimæ, tertium vrinæ ductus, in cuius extremo *Clitoris quid ſit.* eſt orificium colli veſicæ valdè breue, & in eius ambitu prominentia quædam carnea orificium tegens, quartum eſt orificium ſinus pudoris in medio foſſæ locatum, quod in virginibus longè quàm in mulieribus aliter compoſitum apparet, quintum eſt foſſa caua, & lata ante ſinum pudoris ſita, quæ nauiculæ figuram præ ſe fert. Partes igitur difficiliores prius explicantur. Clitoris, ſiue κλειτορὶς, quaſi rimam claudens non videtur differre à mentula virorum, niſi longitudine, meatu vrinæ, emiſſione ſpermatis, & defectu muſculornm, titillatione poſtea hæc pars maximè præſtat: idcircò Nuperi Anatomici, vt Columbus hanc particulam, oeſtrum veneris, & dulcedinem amoris indigitarunt. Hæc eſt illa pars, qua mulieres perditæ libidinis, *Tribades mulier quæ.* & nefariæ inuicem in confricationibus abutuntur: quamobrem Græcis τριβάδες nempè confricatrices appellantur. Tandem carunculæ illæ ſecus ductum vrinæ à natura ſunt locatæ, vt aeri eſſent impedimento, ne poſt emiſſum lotium, capacitatem veſicæ ingrederetur, & hæc de quacumq; parte virginibus, & mulieribus corruptis communi dicta ſufficiant. C D

Modò ſi ad alias properemus, incidemus in orificium ſinus pudoris, in foſſa ſedem habens, & in virginibus tale eſt, quale à natura fuit formatum; in mulieribus verò tale conſpicitur, quale poſt compreſſionem relinquitur, abſq; vlla ſpe priſtinæ *Flos virginũ Hymen, & clauſtrũ virginale quid.* integritatis recuperandæ: hæc productio, vel ſinus multis gaudet nominibus; vocatur flos virginum, hymen, quaſi limen, germen floris, columna, & clauſtrum virginale: hæc particula componitur ex quatuor carunculis myrti baccas æmulantibus, quæ quaſi in quatuor angulis dicti ſinus locatæ ſunt, connectuntur poſtea à quatuor membranis carnoſis ſitis inter ſingula caruncularũ interſtitia, quibus cum ferè æqualiter protenduntur: quamobrem hæc productio ex quatuor carunculis, & totidem membranis conſtructa in conũ truncatũ deſinit: ideò perbellè alabaſtro, ideſt calyci roſæ ſemiexpanſo aſſimilatur, & à Galeno membrana præputio ſimilis appellatur; eſt enim productio in extremitate perforata velut præputium, ſed paulò carnoſior,

& mollior præputio existit. Verùm notandum est in aliquibus virginibus has caruncula, & membranas prædictam productionem efficientes, modò breuiores, modò longiores, modò tenuiores, modò crassiores esse: quemadmodum, & orificium ex-

Vteri Icon cum fœtu intus sito.

tremitatem huius productionis occupans in quibusdam angustius, & in alijs latius progignitur: hinc maior, vel minor in primo congressu difficultas oritur. Sanguis igitur in primo concubitu profluens non modò à vasis, sed à membranis carneis lacceratis, & à carunculis attritis dimanat: hæc autem laceratio vocatur defloratio, quoniam destruitur illa productio, quæ calycem rosæ æmulabatur.

Defloratio quid sit.

A

His intellectis, venit explicanda tertia pars, quæ collum vteri dicitur, quod substantia membranosa, sicuti reliquæ eius partes, constat, huiusq; orificium figuram oris catuli recens nati, aut Tineæ piscis repræsentat, & interius matricis orificium Medicis, & Chirurgis nuncupatur. Hoc quamuis amplæ cauitati sinus pudoris continuum sit, nihilominus est angustissimum, excepto eo temporis momento, quo semen virile recipit, aut quando fit solemnis aliqua euacuatio, qualis est menstruorum, aut vitiosorum humorum expurgatio. Verùm ne semen semel receptum à matrice facilè dilaberetur, natura quasdam asperitates, quales in linguis felium obseruari solent, longitudini totius cauitatis prædicti colli apposuit, quarum radices inferne sitæ sunt, acies verò sursùm tendunt, vt facilem ingressum, difficilem verò egressum haberent. Vnde post receptum semen à conceptione ad partum vsque os vteri ita exactè clausum est, vt ne specillum quidem admittat, quemadmodum Galenus optimè attestatus est. Hoc tamen perpetuò necessarium non esse quotidiana monstrat experientia, cum in grauidis magnæ interdum fiant euacuationes sanguinis, humorum purgationes, & quandoque prauæ conceptiones, saluo fœtu, expellantur. Sed hæc rara sunt sicuti rariores superfætationes.

Colli matricis descriptio.

Lib. 15. de vsu par. c. 7.

B

Quarta pars omnium præstantissima est vterus, cuius gratia prædictæ partes tàm simplices, quàm compositæ à natura fabricatæ fuerunt. Vocatur autem vterus ab vtre, quia, illius instar, facilè extendatur, & contrahatur, deinde pyri mediocris formam præ se fert, & substantiam reliquarum partium substantiæ similem, nempè membranosam habet? In grauidis postea vterus per extensionem maior redditur, & potissimum in augmento fœtus, immò tunc infans curuatur, & figuram sphæricam assumit, caput ad genua vertit, vtrumque crus attrahit, ambabus manibus super genua locatis, parte antica tergum matricis respiciens, & posticam ventri matris obuertens: quicquid multi Anatomici scripserint; Rufus tamen id experientia deprehendit, veluti in superiori figura obseruatur.

Vterus pars præstantissima.

C

Tandem vt finem huic Rubricæ imponamus, restat vt de ossibus dorsi, & reliquorum membrorum nonnihil dicamus. Dorsum ex pluribus ossibus compactum est, in quibus medulla spinalis, seu dorsalis residet, & diuiditur dorsum in quatuor partes in collum, metaphrenum, lumbos, & os sacrum, nempè magnum, cum ἱερὸν Græcis sacrum, & magnum significet; hoc enim os in comparatione ad cæteras dorsi vertebras magnum meritò appellari potest. Spondyli igitur, siue vertebræ ad os vsque sacrum, ex mente Galeni, sunt quatuor supra viginti, quarum vertebrarum septem collum, duodecim thoracem, & quinq; lumbos constituunt. Si respiciamus brachia, & manus, omissis musculis chordis, neruis, arterijs, & venis, ossa se se offerunt, & primum vocatur os brachij, siue adiutorium, ab aliquibus vlna. Hoc os copulatur scapulæ, & versus cubitum alijs duobus iungitur ossibus focilibus nominatis, quæ ad rasetam vsque siue carpum perueniunt. Carpus verò ex Galeno octo ossibus, & metacarpium quatuor integratur.

Vertebræ quot sint.

H

De ossibus digitorum, & eorum vsibus, cum fusè Galenus pertractauerit, ad illum lectores relegamus. Si meditemur ossa inferiora, incidemus in os fœmoris, siue coxæ, sed vt melius horum ossium compages intelligatur, reuocandum est in memoriam, quòd in fine spondylorum, vbi os sacrum esse dicebatur, huic ossi alia duo adhærent, & pars anterior dicitur os pubis, superior os iliorum, posterior os anchæ, cuius concauitas os pyxidis cognominatur; quam cauitatem postea caput ossis coxæ implet, quod altera parte in genu cum quadam rotula copulatur. Indeque ossa tibiæ sequuntur, quæ duo sunt, Auicennas cannam maiorem, & minorem appellauit; alij fistulas indigitarunt. Hæc ossa in fine duas habent eminentias, quæ clauiculæ, vel tali nominantur.

Li. 1. de vsu par. c. 10.

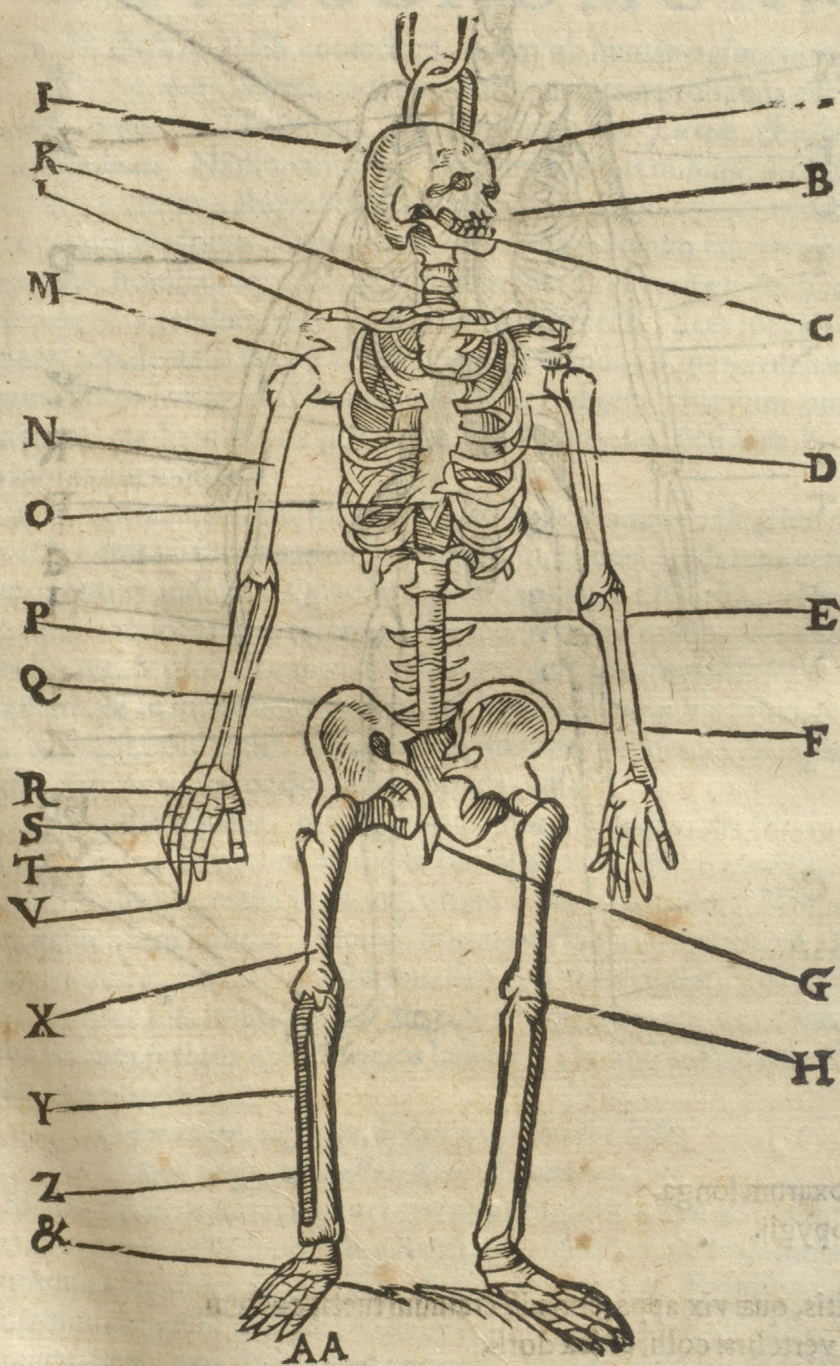
Tandem pes hominis non solum ad gressum, sed etiam ad apprehensionem à natura fuit fabrefactus: idcircò eamdem cum brutis non habuit constructionem: quapropter

propter Galenus prodidit partes pedis proportione respondere partibus manus, quoniam digiti, ratione figuræ, numeri, & ordinis inuicem assimilantur: hinc patere numerum ossium, nempè sex esse supra viginti existimamus. Quare autem maior digitus pedis duo tantùm habeat ossa, cum pollex manus tria possideat, ratio est hæc, ex mente Galeni, quoniam os inferius pollicis manus seiunctum est à metacarpio, cum pollex pedis sit illi copulatus. Præterea pollex pedis maior fuit, quã manus, quia flexioni pedũ opitulari debebat. Ad maiorem igitur ossium cognitionem, non piguit iconẽ humani sceleti, necnon auis ante oculos repræsentare, vt lector magnã vtriusque conuenientiam cõtemplari possit, posteaquam has icones in Musæo inuenimus.

Lib. 3. de vsu part. c. 6.

Pollex pedis duo habet ossa.

Hominis Sceleton.

Explicatio figuræ coaceruationis ossium humanorum cum sceleto auium comparatæ est hæc.

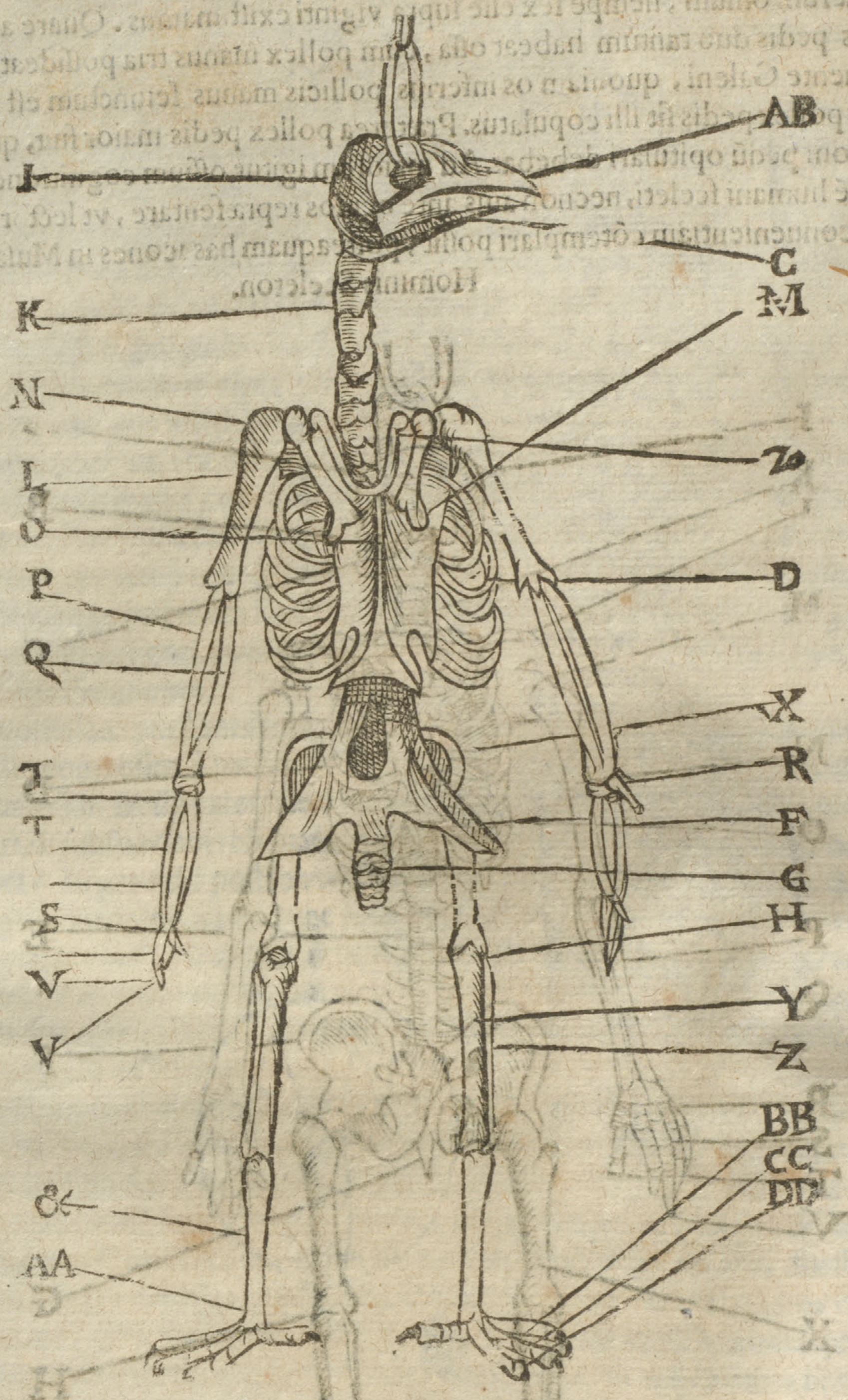
A. B. Rostrum, quod dentium, & labiorum munio fungitur.

M. Ossa quæ Galli vocant Pallerons longa, & angusta scilicet vnum in vnoquoque latere.

℔. Os, quod furcula dicitur in nullo est animali præterquàm in aue.

D. Sex costæ thoraci cohærentes in parte anteriori, & sex vertebris in parte posteriori.

Auis Sceleton.

F. Duo oſſa coxarum longa.
G. Oſſicula vropygij.
H. Patella.
I. Suturæ capitis, quæ vix apparent, niſi cranium fuerit coctum.
K. Duodecim vertebræ colli, & ſex dorſi.
L. Oſſa duarum brachium.
N. Oſſa brachiorum, aut ſcapularum.
O. Thorax.
P. Os paruum cubiti, ſiue radius.
Q. Maius os cubiti, ſiue vlna.
R. Carpus.
S. Condyli.
T. Appendix, quæ eſt in alis, iuxta proportionem eſt loco pollicis manus.
T. Metacarpium.
V. Extremum Appendicis, quæ eſt veluti digitus.

Plura

V. Plura ossa in extremitate alarum referentia palmam.
X. Maiora ossa fœmorum, vnum in quolibet latere.
Y. Os maius cruris, quod dicitur tibia.
E Z. Os minus cruris.
& Os datum auibus loco cruris humano talo respondens.
AA. Digiti pedum, quorum posterior est loco maioris digiti.
BB. Quatuor articuli in digito maiori, seu exteriori.
CC. Tres articuli in hoc digito.
DD. Duo articuli in hoc digito veluti in posteriori.

PHYSIOGNOMONICA.

DIVINATIONIS coniectura, quam ab humano aspectu elicere consueuerunt, iuxta sacram paginam, haudquaquam probanda esse videtur; cum legatur apud Ioannem. *Nolite iudicare super faciem, & aspectum, sed rectum iudicium iudicate.* Nihilominus hoc assertum Ioannis minimè prohibet, quin, ex aspectu, & effigie humana aliquid iudicare possimus: quandoquidem hoc refertur in illos, qui ex prauis affectibus, & non ex re, aut causa iudicium faciunt; sed ex personarum acceptione, hominumq; odio, vel contemptu, à rei veritate declinant; quod vitium maximoperè vitandum est. Itaq; hominum aspectus licet specie essentiali non discrepent, accidentalis tamen differentia obseruanda est, quoniam hæc pro morum discrimine nobis summoperè famulatur. Quamobrem si breuiter omnes humani corporis partes meditemur, ex illarum varia dispositione, & figura diuersi etiam hominum mores eliciuntur.

Cap. 7.

F

Caput in primis, si fuerit magnum in comparatione ad reliquum corpus, homines indicat hebetes; si fuerit paruum, & minutum, fatuos, mediocre verò naturale est, & optimos sensus indicat. Quando figura capitis ita est aucta, vt fructum pini æmuletur, tunc homines simili referti capite inuerecundi erunt, & iactatores: sicuti homines breuis, & globosi capitis, insipientes sunt, & immemores. Cum verò caput sit crassum, & in superficie planum, ad homines omni vitiorum genere imbutos attinet. Si fuerit oblongum instar mallei, homines prudentes, & sagaces, si concauum in parte anteriori, iracundos, & dolosos significat.

Caput acutum instar pini.

G

Caput capillo tegitur, qui si fuerit crispus in timidis, erectus in hominibus rudibus obseruatur. In horum mediocritate optimum signum consistit.

Capillus durus, qualis Ferarum, virum ferinum denotat. Mollis, & copiosus naturam muliebrem indicat. Idcircò horum mediocritas probatur. Coma nigra conspicitur in vafris, rufa, & subalba, qualis Scytharum, rusticitatem, & ignauiam significat. Leuiter rufa homines dociles, & prosperos exornat. Nam intensè rufa improbatur: cum ferinos mores socios habeat. De hoc colore fortassis verba fecit ille Poeta, quando cecinit,

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

H Si frontem intueamur, hæc vel erit iustò angustior, quæ ad homines stolidos, indociles, & ventri deditos spectabit, vel erit iustò latior, veluti in bobus obseruatur, & hæc ad homines obtusioris intellectus, & pigros attinebit. Frons demissior erit hominis pusillanimi, demissior verò, & rotundior hominis inepti, & inconstantis: sicuti longior hominem benignum, & docilem exornat. Frons quadrata, & rectè formata magnanimitatis, prudentiæ, & probitatis est indicium. Tensa verò, & lucida adulationem significat. Frons nebulosa audacibus, & eleuata liberalibus conuenit. Quando verò iuxta tempora erit inflata, homines superbia tumidos, & ingenio rudes denotabit. Rugosa est hominis cogitabundi. Quando verò erit aspera, & diuersis in locis tumida, hominem malitiosè fatuum, & aurum immodicè sitientem designabit.

Frons quadrata, & rectè formata.

Si considerentur variæ oculorum figuræ, colores, & motus; hinc etiam varios hominum mores poterimus haurire; siquidem oculi parui sunt hominis pusillanimi, & oculi magni hominis segnis, & mansueti. Concauitas oculorum homines maleficos, & inuidos ostendit: quemadmodum eorumdem eminentia fatuos. Oculi parùm

Oculi parum concaui.

concaui ad magnanimos, & valdè aperti ad impudentes spectant. Oculi oblongi insunt illis, qui fucum facere, & impostura verborum vti nituntur. Parui, & tremuli amatorum sunt proprij. Obliqui, homines in iram procliues, & fallaces ostendunt. Quando verò citò, & variè mouentur, & interdum quiescunt, hi temerarijs competunt. Oculi velociter moti cum acutie visus, in fraudulentis, & infidelibus conspiciuntur. Deniq; oculus quantò maior erit, tantò minor malitia, & maior stultitia superabit. A

Quando anguli oculorum carne referti naribus adhærebunt, homines omnium colluuione vitiorum contaminatos denotabunt. Colores etiam oculorum apud Physiognomos aliquid solent indicare: siquidem oculi subsanguinei in homine inuerecundo, & valdè petulante obseruantur. Color perniger timiditatem prænunciat, sicuti niger, & flauescens animi bonitatem. Si fuerit fuluus, qualem colorem oculi Leonum repræsentant, proculdubiò ad magnanimitatem spectabit. Si igneus inuerecundos denotabit. Si tandem fuerit lucidus, quemadmodum in oculis gallorum obseruamus, absq; dubio talem oculum ad homines in mollitiem, & prodigum luxum propensos referemus.

Oculi Leonũ quales.

Aures à coniectura diuinationis non sunt remouendæ; nam paruæ, quales simiarũ ad scurrilitatem spectant, magnæ hebetudinem sensuum indicant; cum tales in asinis conspiciantur. Homines flacci, nempè grandes, & flaccidas habentes aures stolidi sunt. Rotundis auribus referti, vt plurimum sunt indociles. Longis, & angustis insigniti, inuidia non carent. Deniq; quando homines aures capiti valdè adhærentes habent à maleuolentia recedere nequeunt. Demum aures pilis refertæ ad bonum auditum, moderatæ verò, & naturales ad optimum sensum reducuntur. B

Nasi extremitates crassæ, homines concupiscentes, crassæ verò, & euersæ pigros, & segnes indicant. Si eædem fuerint acutæ, in iram valdè procliues denotant: quemadmodum nasus patens, & apertus idem solet significare. Si nasus fuerit rotundus, extremitatibus obtusis, indicium est magnanimitatis, quam nasus aquilinus solet etiam ostendere. Quando nasus est rotundus cum extremitatibus gracilibus, tunc ad inconstantes refertur. Si curuitatem à fronte ductam nanciscatur, inuerecundiam, & leuitatem generat. Simus nasus solutos in luxuriam concomitatur. Deniq; longus, & ad os protensus, absq; probitate, & audacia non inuenitur. C

Nasus simus quid indicet

Ex labijs gracilibus, & relaxatis, qualia in leonibus obseruantur, possumus magnanimitatem præsagire, ex gracilibus, & duris, qualia apparent in sue, iracundiam; ex superioribus labijs tantummodò crassis, qualibus asinus est refertus, fatuitatem. Si tandem aliquem cum superiori labro euerso, gingiuis detectis intuebimur, qualis canum rictus esse solet, illum contumeliosum manifestare debemus. Item dentes canini longi, & firmi in homine voracitati famulante, & iræ motum facilè concipiente apparent. Crassos verò, & latos in hominibus cenodoxiæ captatoribus, & libidine intemperatæ cupiditatis exardescentibus licet intueri. Vocem magnam, & grauem edunt contumeliosi, quæ verò à graui incipit, & in acutum desinit, ad iracundos spectat. Non valdè grauem, & altam emittunt, qui in iram procliuiores sunt, quàm tigres. Acuta, & mollis obseruatur in effæminatis. Vocem mollem instar ouium, emittunt mansueti. Siquidem acuta, & fortis qualis est caprarum, ad insanos attinet. D

Dentes lati, & crassi quid significent.

Si faciem meditemur, homines Pigri faciem carnosam habent: Curiosi macilentam: Timidi magnam, & carnosam: Illiberales paruam: Maligni, & simulatores habent faciem deorsum spectantem: Rixosi planam absq; tumore: Malemorigerati deformem, & obtortam: Inuerecundi longam: Simplices valdè minutam, & rotundam: Audaces longam, & macilentam: Mendaces à fronte ad maxillas latiorem, & tandem Inuidi à maxillis ad mentum angustiorem faciem habent. Præterea color faciei rubescens obseruatur in Verecundis, sed quando genæ nimio rubore sunt inspersæ, amatores vini indicant. Obscæni genas, & nasum rubore hepatico respersum habent.

Color faciei varius esse solet.

Amplius faciem integrat mentum, quod etiam meditari debemus: quandoquidem mentum acutum, vt in cane, homines fideles denotat, paruum, & breue, vt in serpente, homines inuidos, & immites. Nam mentum quadratum in hominibus virtutum

tum propè omnium deſiderio flagrantibus conſpicitur. Mentum longum, & circa partem inferiorem acutum homines verſipelles deſignat, & rotundum effæminatos. Si tandem intueamur carnem ſub mento verſus gulam cum fouea, hominem E pernicioſa libidine oppreſſum præſagiemus. A mento dependet barba, quæ copioſis referta pilis ad melancholicos ſpectat. Sin fuerit rectè formata, optimam hominis temperaturam demonſtrat; nam in barba inconcinna,& informi totum oppoſitum contingit. At mulier barbata à rei venereæ proluuio non poterit abduci. Ideò conſtat adagio. Mulierem barbatam eminus eſſe ſalutandam.

Barba qualis

Iam tempus eſt, vt ad partes inferiores per collum, & pectus deſcendamus. Nam collum craſſum eſt in homine forti, gracile in debili, & effæminato. Si collum fuerit craſſum, & carnoſum, vt in tauris, homines oſtendit iracundos; moderatum, quale Leonum, magnanimos, longum, & gracile, quale Ceruorum, timidos, & tandem collum perbreue, quale Luporum, doloſos demonſtrat.

Colli variæ qualitates.

Pariter pectus magnum, & rectè formatum obſeruatur in hominibus robuſtis; amplum in fortioribus. Si fuerit piloſum, quale auium, homines animoſos quidem, ſed inſtabiles ſignificat. Pectus abſq; pilis, timidos, & molles oſtendit. Pectus valF dè carnoſum, ignauos, & indociles. Sed interſtitium à iugulo ad ſtomachum maius, quàm ab extremitate thoracis ad vmbilicum, homines prudentes præſagit. Mammæ autem pingues, & deorſum pendentes in hominibus tantum effæminatis conſpiciuntur. Tandem ſi in parte ſiniſtra pectoris caro appareat craſſa, & eleuata, cum næuo, vno, vel pluribus pilis referto, Ptolomeus inde honorem, & diuitias prædicebat. Si in parte poſteriori pectoris conſideretur metaphrenum, ſiue interſcapilium, hoc vel erit magnum, rectè formatum, & minimè carnoſum, & tunc virorum robur indicabit. Viciſſim quando erit paruum, & informe, tunc ad homines molles, & fæminas attinebit. Si fuerit curuum cum humeris ad pectus, contaminatos mores oſtendit. Si fuerit ſupinum, quale equorum, dementia in ſubiecto dominabitur. Similiter humeri magni ſunt fortes, parui debiles, & tales ſunt fæminarum, & hominis delicati. At humeri eleuati ad inſidioſos, & lati ad viros fortes, & cuti ingenij pertinent. Hinc etiam colligendum eſt coſtas amplas eſſe in hominibus validis, & anguG ſtas in mollibus, & delicatis. Item tumor circa coſtas loquacitatem, & ſtultitiam arguit.

Metaphrenum, ſiue interſcapiliū.

De humeris vlnæ dependent: ideò qui has adeò longas habent, vt manibus genua abſq; corporis curuatura tangere poſſint, ſunt viri fortes, ſed huiuſmodi homines ſunt rari: plures ſunt, qui has habent mutilas, & hi peſſimi, & maleuoli eſſe perhibentur. Adamantius notat eſſe aliquos, qui comedendo caput potius manibus, quàm manus capiti admoueant, & hos malis imbutos moribus eſſe iudicat. Digiti manus ſi quodammodo coaleſcere videantur, pertinent ad intemperatos; ſi breues fuerint, & erecti, ad temerarios. Pollex intra manum clauſus, auaritiæ eſt indicium. Digiti valdè longi, & delicati, ſtultitiam ſignificant. Magni tandem, & rectè formati optimam corporis conſtitutionem arguunt. Digitorum vngues lati, albi, & ſubrufi, in viris robuſtis, anguſti, & oblongi in ſæuis hominibus obſeruantur. Quando obliqui fuerint more auium, impudentes, & rapaces ſignificant. Vngues exigui ad H veteratores, elati, & albi ad delicatos attinent. Ex vngue ſubtili lucido, & ſubrubri coloris, acumen ingenij poſſumus argumentari. Præterea aſperitas, & rotunditas eorumdem homines in luxum procliues, breuitas verò malignos deſignat. Item vngues punctis albis ſignati in hominibus decenter natis, & punctis nigris inſigniti in inuidis conſpiciuntur.

Humeri quales.

Vngues quales.

Regio ventriculi pinguis indicat fortes, minimè pinguis molles, venter prominens edaces, paruus, & eleganter formatus, ingenioſos, valdè piloſus infra vmbilicum, loquaces demonſtrat. Si longum fuerit interſtitium ab imo pectore ad vmbilicum, ad homines voracitati ſeruientes pertinebit. Sin fuerit æquale optimam conſtitutionem arguet. Item hyppocondria gracilia, & preſſa, qualia ſunt ranarum, in hominibus timidis obſeruantur. Si carne fuerint referta, indociles denotant. Pecten valdè piloſum non modò fœcunditatem, ſed libidinem etiam immoderatam oſtendit: quando eſt pilis nudum, caſtitatem arguit. Oſſa anchæ prominentia fortitudinem, gracilia, vt in fæminis, debilitatem deſignant. Coxæ toroſæ ſunt fortes, carno-

Ventriculi regio qualis.

Coxarum conditiones.

carnoſæ verò molles, & delicatæ. Item nates acutæ, & oſſeæ ſunt robuſtæ, carnoſæ, & pingues, effæminatæ. Nam exiccatæ, vt in Simijs, ad male morigeratos ſpectant. Genua gracilia monſtrant timiditatem, curua, in parte anteriori, quibus fæminæ plerumq; ſunt refertæ, effæminatos, pinguia timidos, & liberales, macilenta robuſtos, & audaces ſignificant. A

Cruna. *Suræ.* *Talus.*

Succedunt crura, quæ pilis pluribus referta in hominibus luxu perditis conſpiciuntur. Hæc craſſa, & toroſa hominis fortitudinem comitantur. Neruoſa verò, & ſubtilia, vt in auibus, libidinem arguunt. At ſuræ craſſæ ad intemperatos, molles autem ad effæminatos attinent. Quando ſuræ moderatæ, & rectè formatæ fuerint, ingenioſos homines oſtendunt. In fine cruris eſt talus, qui neruoſus, & latus in robuſtis, carnoſus in fœminis, & hominibus delicatis conſpicitur. Sin huiuſmodi partes fuerint longæ, & carnoſæ, amentiam, ſicuti calcanea gracilia timiditatem demonſtrant. Reliquum eſt, vt de pedibus nonnihil dicamus; quia abſurdum quodammodo videretur phyſiognomiam pedis ſicco pede tranſire. Pedes igitur magni, & rectè articulati ſpectant ad robuſtos, anguſti, & parui, quales ſunt fœminarum, ad molles, & delicatos. Planta pedis minimè concaua, ſed ita plana, vt toto veſtigio terram tangat, iuxta doctrinam Ariſtotelis, homines verſutos denotat. Pedes craſſi, & carnoſi in hominibus fatuis, craſſi, & breues in debilibus, graciles, & breues in malignis, valdè prolixi in doloſis, carnoſi, & duri in hebetibus, parui, & pulchri in fornicatoribus conſpiciuntur. Tandem pedum digiti, & vngues curui, vt apparent in auibus, ad homines inuerecundos, vngues ſubtiles, & benè colorati ad homines honeſto loco natos, & digiti vincti, vt in coturnicibus, ad pauidos referuntur. B

Pedes. *Lib. 1. de hiſt. Anim.* *Pedis digiti.*

Color cutis.

Amplius à colore, à motu, & à varijs actionibus totius corporis, mores ad phyſiognomiam attinentes elicere poſſumus: nam color totius valdè niger, vt in Aethiope, necnon pallidus ſpectat ad meticuloſos, ſicuti peralbus, qualis fæminarum, ad Puſillanimes, fuſcus ad Robuſtos, flauus, vt in Leone, ad Generoſos. Rufus vt in Vulpe, ad Verſipelles, & Ingenioſos, mellinus ad Pigros, & flammeus ad Maniacos.

Inſuper homo ceruice inflexibili, pede inſtabili, naſo contumeliam ſpirante, riſu petulante, oculos modò huc, modò illuc dirigens, conſenſum, & negationem ſimul proferens, rationem nulla ratione conſiſtentem habens, cum inordinata interrogatione, & reſponſione minimè congrua, eſt, inquam, homo, in cuius animum tanquam in cænoſam latrinam omnia flagitia confluunt, & talem Gregorius Nazianzenus Iulianum Apoſtatam delineauit. Homines poſtea humeris incuruis gradientes, vt Leones, ſunt elati animi, qui cruribus, & pedibus conuerſis ambulant, ſunt molles, tanquam fæminæ; qui corpore, in greſſu ſe contorquent, ſunt Adulatores; qui tandem ad dextram inclinant progrediendo, ætatem luxu perditam degunt. C

Greſſus.

Ad finem ſunt nonnulli, qui ex Phyſiognomia capitis, oculorum, ſtaturæ, & ſimilium, Planetam genituræ diſpoſitorem cognoſcere profitentur: nam Georgius Venetus hominem formoſæ, & mediocris ſtaturæ, cum oculis ſubnigris ad magnitudinem tendentibus, capillis flauis, cum aliqua caluitie, & dentibus inciſorijs iuſtò longioribus refertum contemplatur; ſicq; Iouem huius genituræ diſpoſitorem fuiſſe atteſtatur. Deinde virum fidelem, iuſtum, honeſtis moribus imbutum, & parentibus obſequentem meditatur; hincq; Iouem in genitura benè diſpoſitum arguit. Poſtea conſiderat rubeum hominis colorem, cum oculis varijs ad citrinum tēdentibus, necnon barbam capillos, cæteroſq; pilos cum obſcuritate denſos, & craſſos, ſtaturam mediocrem, faciem rotundam, & quibuſdam maculis reſperſam, nares amplas, aſpectum horridum, & dentes iuſtò longiores; tuncq; Martem in genitura dominatorem conſtituit. Idem Georgius Venetus ponderans hominem longam faciem habentem, cum oculis inæqualibus, iunctis ſupercilijs, varijs inſignitum maculis, dentes turpes, pilos nigros, & raros, Saturnum genituræ diſpoſitorem fuiſſe exiſtimat. Alia multa huius generis apud prædictum authorem legenda ſunt. D

Planetarum cognitio in Genituris.

Ad Phyſiognomiam duo alia obſeruatione digna eſſent referenda. Primum eſſet Metopoſcopia, quæ ex contemplatione linearum frontis coniecturam diuinationis facit; quia frons ab aliquibus ſpeculum totius vitæ fuit appellata: quandoquidem in ira, & in alijs animi perturbationibus, varij in fronte motus apparent: quamobrem

Metapoſcopia quæ.

iuxta

iusta de causa Cicero frontem animi ianuam nuncupauit. Metoposcopi igitur lineas frontis ætatibus hominum assignatas meditantur, quæ si benè dispositæ, & minimè intercisæ appareant, totum ætatis cursum fælicem, & quietum prænunciant, & totum E oppositum prædicunt, quando lineæ frontis obliquæ, rugosæ, & ineleganter locatæ fuerint. Id autem breuitati studentes consultò omittimus. Alterum consideratione dignum esset præsagitio ex vnguibus, sed quoniam clarissimus vir Camillus Baldus nostræ ætatis Philosophus non vulgaris, dum adhuc inter viuos esset, librum de hoc præsagio typis mandauit: idcirco hoc ommisso ad vlteriora accedemus.

MORES.

CVM variæ, & ferè infinitæ Orbis terrarum sint Nationes, innumeras etiam hominum consuetudines affirmare poterimus: cum vulgò tot mores, quot Nationes esse perhibeantur. Sed augetur difficultas, quoniam mores antiqui in dies obsolescunt, & noui, ob diuersæ gentis commercium, ritus semper intro- F ducuntur. In hoc arduo negotio si consulamus Hippocratem, is à natura loci, & habitationis, mores hominum colligere videtur; dum in hominibus campestribus mitiores contemplatur mores, quàm in montium incolis: immò habitantes montem orientalem, & septentrionalem moribus fæmineis imbutos esse existimat; & partem montium oppositam colentes moribus ferinis refertos esse opinatur. Maris, & Regionum finitimarum accolas, mercatores, necnon artis nauigandi, & natandi peritos constituit.

In lib. de Aere, aquis, & locis.

Astrologi aliter mores gentium inuestigant, dum morũ diuersitatem varijs astrorum naturis, quibus subiacent Nationes, assignant. Ideò Britannos, Germanos, & habitantes Galliam Narbonensem in potestate Arietis, & Martis constituentes, moribus trucibus insignitos esse prædicant. Italiam, Apuliam, & Galliam Cisalpinam subditam Leoni, atq; Soli referunt: idcircò benignos mores in his contemplantur: G Hetruscos, Cæltas, & Hispanos ad Dominium Sagittarij, & Iouis reducunt: quapropter libertatis, simplicitatis, & mundiciæ amatores esse statuunt. Maritimis locis minoris Asiæ, Cycladibus Insulis, & Cypro, Taurum, & Venerem præficiunt, consequenterque in illis mores voluptuosos obseruant. Græcos, & Cretenses doctrinæ cultores prædicant, quoniam Virgini, & Mercurio subditi sint. Macedones, Thraces, & Illyrici, cum Capricorno, & Saturno subiaceant à mansuetudine morum alienos esse pronunciant. Parthia, Media, & Persia, ob Iouis, & Veneris dominium eleganti vestitu vtuntur, & delicijs victus indulgent. Assyria, Babylonia, & Mesopotamia, sub potestate Virginis, & Mercurij, in mathematicas incumbunt disciplinas. India, Ariana, & Gedrosia Saturno subsunt: quocirca Incolæ non solum informes, sed etiam moribus ferinis sunt imbuti. Iudæi, Cælesyrij, & Idumei ad dominium Scorpionis, Arietis, atq; Martis reducuntur: vnde insidijs, audacia, & impietate sunt noti. Phænices, & Chaldæi sub Leone sunt, & Sole, hinc simplici- H tate, humanitate, & Syderum obseruatione delectantur. Arabia fælix alit homines dexteritate, & liberalitate vitæ vtentes, quia Sagittario, & Ioui subesse dicuntur. Armeni, & Hyrcani cum nobiles habeant mores, ad Geminos, & Mercurium referuntur. Bactriani, & Caspij vnà cum Scythis Libræ, & Veneri obediunt: qua de re musicæ, & delicijs indulgent. Sauromatæ, Oxianæ, vel Oxolæ Aquario, & Saturno obtemperantes, ferocia minimè carent. Phryges, Bithyni, & Colchi ad Cancrum, & Lunam spectant: hinc leues, & effæminati esse feruntur. Syria, Comagenæ, & Cappadocia, cum sublint Scorpioni, & Marti, improbis moribus abundant, & magnos labores patiuntur. Lydia, Cilicia, & Pamphilia ad Pisces, & Iouem pertinent; sic enim ad merces incumbunt, & quoslibet contractus facilè amplectuntur. Cancer, & Luna Numidis, Carthaginensibus, & Afris dominantur, illosque à Commercijs minimè alienos reddunt. Incolentes Mauritaniam, & Getuliam, Scorpioni, & Marti obsequuntur: propterea moribus bellicosis imbuti, & carniuori sunt. Nasamones, & Garamantes Piscibus, & Ioui sunt subditi; ideòque moribus liberalibus,

Mores hominum iuxta mentē Astrologorum.

Italia. *Græcia.* *India.* *Arabia.* *Phrygia.* *Mauritania.*

bus, & conſilijs ſcatent, necnon Iouem Amonem, nempè ſimulacrum Arietis fi-ctum venerantur. Marmaricæ, & inferioris Aegypti incolæ Geminis, & Mercurio adſcribuntur: vnde prudentia præſtant, & Magi cognominantur. Qui colunt Thebaida, & Troglodyticam, Libram, & Venerem agnoſcunt, propterea in ſententijs mobiles ſunt. Azani Aquario, & Saturno attribuuntur; ſicq; mores ferinos exercent, & vitam ruſticam degunt. Qui plura huius generis ſcire cupit, Aſtronomos, & præcipuè Ptolomeum petat, qui fuſiùs de hac materia pertractauit. A

Lib. 2. de Iudicijs.

Cæterùm ſi peculiares Priſcorum mores meditemur, prima facie incidemus in eorum volumen, quod nil aliud erat, niſi oblonga membrana opiſtographa minutiſſimè perſcripta, quæ intra thecam ligneam torno pereleganter elaboratam, aduerſus pul-

ueris, & aeris iniurias inuoluebatur; ideòq; volumen fuit nuncupatum: hanc pariter chartam pergamenam Lector ex theca diligenter extrahendo explicabat. Simile Antiquorum Volumen litteris græcis exaratum in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis seruatur; huiusque iconem ex vtraq; parte delineatam exhibemus, cuius loco hodie libris papyraceis vtimur.

E

Priscis etiam temporibus consuetum erat Dijs, operto capite sacra fieri; vt longè inæquali honore Dij, atq; homines afficerentur; namq; in honore alicui exhibendo, caput aperiebatur, vt omnia honorantis, honorato aperta essent. Pariter apud Antiquos, ex Varrone, dextram iungere dextræ, salutationis fuit indicium, qui ritus ad nostra vsque penetrauit tempora: immò, ex Cornelio Tacito, mos fuit quorumdam Regum gentis barbaræ apprehendere dextras, quoties in Societatem coirent, pollicibusque vinctis, & vulneratis, cruorem vicissim inde emanantem lambere. Insuper olim manus sublata, & potissimum in allocutionibus militaribus consensum, & approbationem indicabat; sed hic ritus primum apud Hebræos fuit obseruatus, quoniam legitur in Leuitico, quòd Aaron tollens manum populo benè precatus est. Rursus porrectæ in Cœlum manus adorationem significabant, veluti etiam manus auersa ad osculum exposita. Quapropter scribebat Plinius quamdam esse in dextra religionem, quia osculis auersa peteretur. Fuit etiam institutum in Veterum religione, Sacerdotes euiratos perpetuæ Deum matris seruituti addictos esse, vt ostenderent, qui parentum nomen violassent, eo supplicio esse puniendos, ne vnquam parentes fieri possent, sicq; eorum fronti nota ingrati animi erga parentes inusta foret. Id expressit Lucretius hunc in modum.

Salutationis ritus.

Manus sublata quid denotet.

F

Manuum osculatio.

Gallis attribuunt, quia nomen qui violarint
Matris, & ingrati genitoribus inuenti sunt,
Significare volunt indignos esse putandos,
Viuam progeniem qui in oras luminis edant.

Crediderunt etiam Prisci scelus esse quoddam inexpiabile, tumulos defunctorum violare: quapropter legem posuerunt, locum esse sacrum, vbi humana cadauera conderentur: idcircò dicere solebant, minxisse in patrios cineres, cui omnia sinistrè contingebant.

G

Cæterum ad consuetudines magis peculiares cuiuscumq; Nationis accedendum est, nam præcipuas tantummodò memorabimus. In primis Aethiopes antiqui Solem orientem adorabant, & occidentem diris imprecationibus insectabantur, defunctos in profluentem proijciebant. At nuperi Aethiopes suum Regem Præteianum, tanquam Sacerdotem venerantur. Aegyptij sacrificantes, alta voce, & populo audiente, secundam valetudinem Regi præsenti precabantur, varia animalia adorabant, & morbos solo vomitu, & ieiunio curabant, domorum ædificia negligebant, sepulcra verò sumptuosa magnificentia extruebant, vt hæc sempiternas defunctorum ædes esse ostenderent. Deinde in cœnis ingenti epularum apparatu instructissimis simulacrum mortis ab aliquo circumlatum ostentabatur his verbis.

Aethiopes.

Aegyptij.

Contuere hoc, quid sit, genio tantumq; vacato,
Quàm lubet: huic fies, tu similisq; semel.

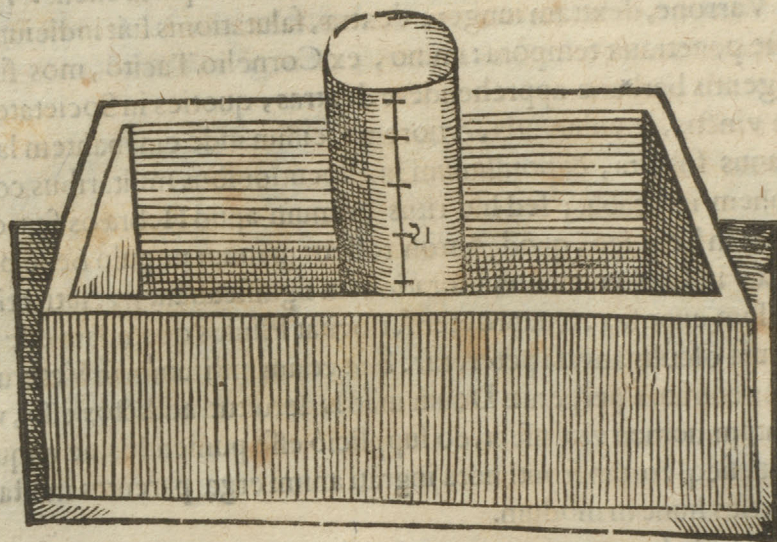
H

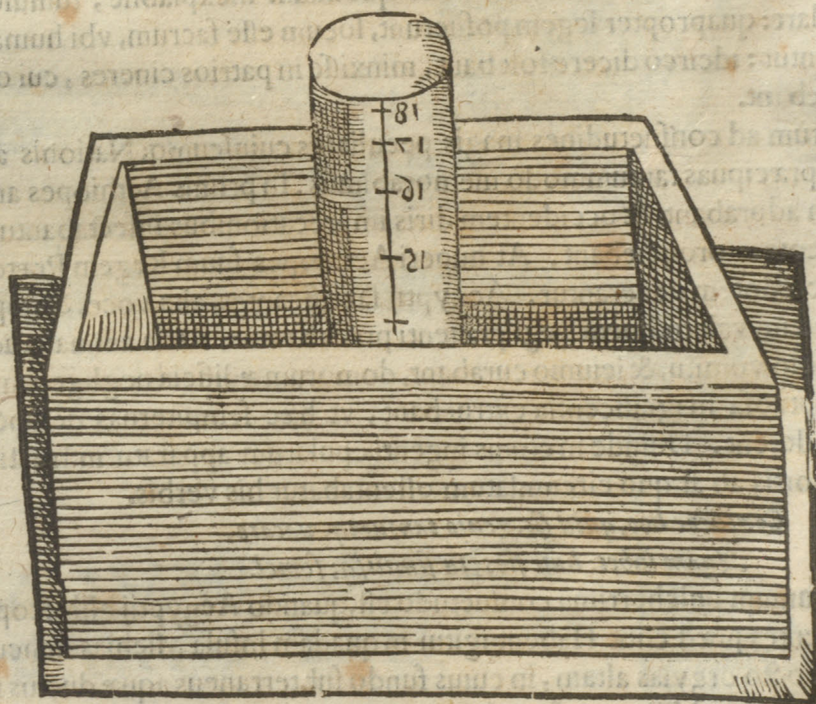
Sed omnium pulcherrima consuetudo est, quando Aegyptij Niloscopio, alluuiem Nili metientes prædicunt. Habent igitur in quadam insula Michias nuncupata fossam decem, & octo orgyias altam, in cuius fundo subterraneus aquæ ductus fluit, ad perpendiculum aquæ Nili correspondens, præterea in eadem fouea erecta est columna inæqualibus octodecim orgyis distincta: quare aquam Nili in foueam per aquæductum deriuatam animaduertunt illi, quibus hæc cura data est, num ad primam, vel alteram columnæ distinctionem perueniat: namq; talem fore Nili inundationem præsagiunt; idq; statim per pueros, vice præconum, in totam regionem emissos diuulgant. Quandoquidem longa edocti experientia obseruarunt aquam ad decimam quintam orgyiam columnæ peruenientem, ob Nili inundationem, annum fore fęcundissimum, ad duodecimam, mediocrem, & ad octauam, annonę caritatem. Sin aqua superans decimam quintam orgyiam, decimam octauam attingat, tunc metuunt, ne tota Aegyptus inundatione abluatur, quæ postea per spatium dierum octuaginta perdurare solet. Verùm vt id manifestius appareat, Niloscopij figura exhibetur.

Nili inundatio.

Nilo-

Niloscopium.

Pœni, & cæteri populi Africæ sacrificantes, pecudis aurem tanquam primitiam præcidebant, eaq; super ædes proiecta, ceruicem auertebant, deinde Soli, & Lunæ immolabant. In Africa etiam erant populi ῥιζοφάγοι radicibus arundinum victitantes; Item Cyneci Feras timentes; propterea in arboribus fabricabant; insuper ἀκριδοφάγοι locustis vescentes, Cynnamini; syluestrium copiam canum nutrientes, de quibus in Rubrica differentiarum actum fuit. Lotophagi cadauera parentum in mare abijciunt, & nil curant, ex Cælio, si cadauera igne, terra, vel aqua, absumantur. Psylli Austrum ventum suæ regioni noxium; sumptis armis tanquam viuum aliquem hominem insectabantur. His adduntur ἰχθυοφάγοι piscibus solùm viuentes; nec non Amazones mulieres bellicosæ, quæ mammas inurebant; cum eas ad præliandum impedimento esse iudicarent.

Populi Rizophagi vbi.

Ichthiophagi.

In Asia sunt populi ὀφιοφάγοι, qui serpentes comedunt: Nabathei omniũ continentissimi, & in quærendis opibus mira vtentes industria. Panchaia alebat Sacerdotes, quibus sacrum exire locum non erat concessum. In Assyria fuit hæc consuetudo, vt supplices post tergum manus reiectas, & connexas ferrent; reliqui annulum signatorium habent, & sceptrum eleganter fabricatum in propatulo gestant. Chaldæi mundum æternum prædicarunt, & ex syderibus futura prædixerunt. Iudæis Sabbathum erat sacrum, & victima nonnisi annicula, & mascula immolabatur; deinde lege cautum erat, ne hostis insepultus relinqueretur. Medi sagittandi, & equitandi studio delectabantur. Parthi non alia carne, quàm venatu petita vescebantur. Persæ Solem in primis, deinde Lunam, Venerem, Ignem, Terram, Aquam, & Ventos venerabantur, & sacra non in aris, sed in excelso loco, & subdio peragebant; immò, ex Cicerone, defunctos cera circumlinibant, vt diutiùs seruarentur. Hyrcani non ad alium vsum canes alebant, nisi vt mortuos vorarent.

Iudæorum ritus.

Cadauera cera circumlinita.

In India victimas non iugulabant, sed præcluso spiritu necabant, vt quid integrum Deo offerreretur. Alij Indi homines semiuiuos cremabant, quoniam fati diem præuenire quid excelsum, & diuinum esse opinabantur. Alij tot pisces in sepulchra proijciebant, quot hostes interfecissent. Apud Indos Coybæ, mendaces capitali iudicio puniebantur. Comanenses Indi tutissimo pacto Medicis vtebantur: nam Medicus primùm diligenter animaduertere debebat, cuius ægrotantis curam admittere vellet; siquidem, ægro sanitati restituto, Medicus liberali, & egregio præmio donabatur; sin obibat, Medicus nulla mercede recepta, occidebatur. Alij nefando pollutos scelere, ad muliebrem conditionem damnabantur, nempè ad colum, & ad coquinam, cum deinceps nullus alius vsus, nisi fæmineus illis permitteretur. Mexicano Regi, qui ob paupertatem aliud tributum soluere non poterant, singulis annis, sacculos pediculis plenos ad aulam deferebant. Item lex quædam Perùana pro egenis iubebat, claudos, cæcos, mutos, senes, & ægrotos publico censuali, & ad conuiuia publica adduci: immò alia lege cautum erat, reseratis foribus, mensæ accumbere, vt Conuiuæ à ministris publicis visitari commodius possent. Insuper Andaguillæ populi (referente Eusebio Iesuita) suggestionibus Dæmonum inducti Pilatum verum Deum appellantes adorabant, quia Christum Deum Christianorum necare potuerit. Iuxta littora Sinarum, simulacra colossea ex duriori lapide fabrefacta erigebantur tantæ magnitudinis, vt eminus per multa milliaria conspicerentur, & Pagodi Chinenses appellabantur, veluti apparet in hac icone.

Indorũ varij ritus.

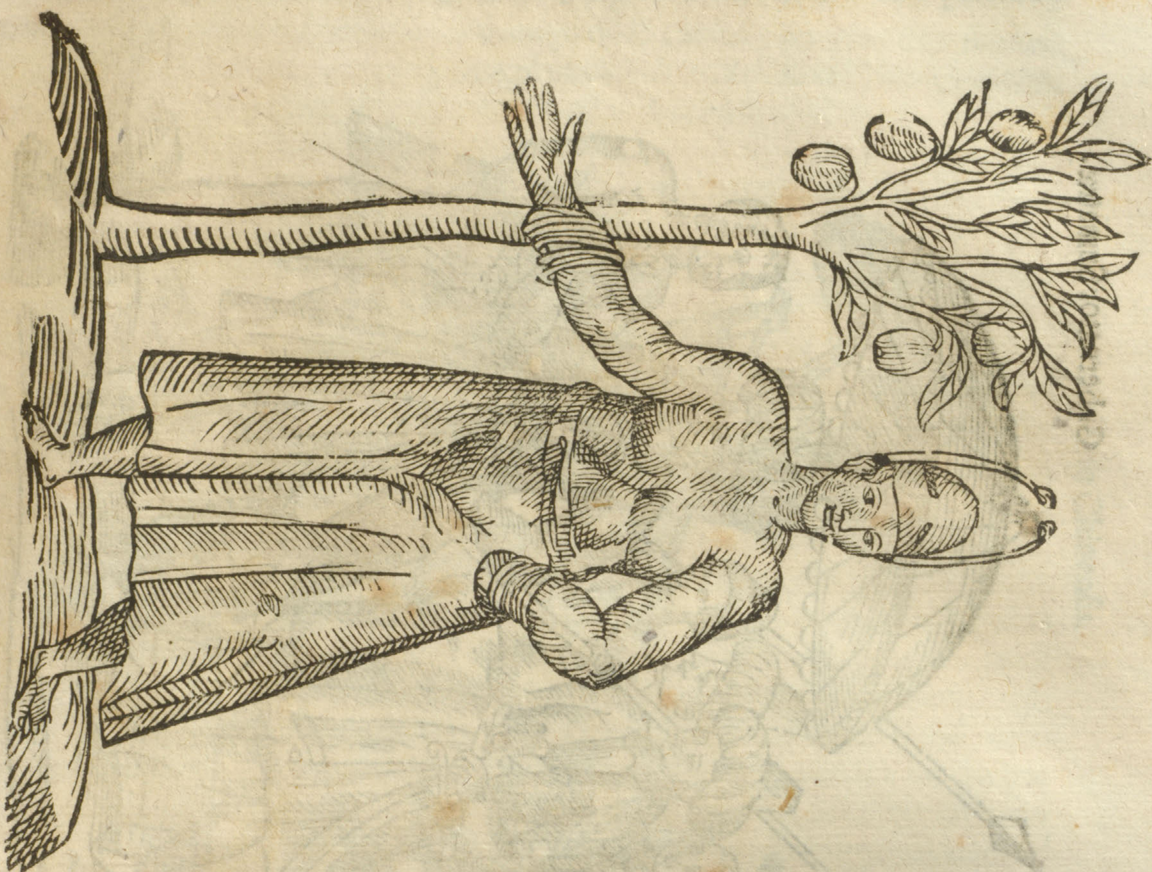
Mexicanus mos obseruandus.

In hist. nat.

Pagodus Chinenſis

Placuit etiam exhibere ſimulacrum Regis Sinus Magni Antongil, qui nigri eſt coloris, capite duo geſtat cornua more Diaboli, & circa brachia multas armillas æneas. In hac eadem tabella conſpicitur icon viri militaris eiuſdem regionis gerentis haſtam ferro duarum ferè orgyiarum munitam, necnon parmam ligneam glandibus tormenti manuarij minimè reſiſtentem.

Rex sinus Antongil.

Miles sinus Antongil.

In figura subsequenti intueri licet Sumatræ gubernatorem paruos oculos habentem, magnas palpebras, pilos barbæ paucos sub ore, turcico more vestitum, & cidarim capite gestantem. Præterea ibi licet etiam contemplari vestimenta Lusitano-

tanorum in Vrbe Bentan vera piperis patria degentes, qui Batauis in Indiam orientalem nauigantibus primi obuiam venerunt.

Gubernator Sumatræ.

Luſitani Vrbem Bentan habitantes.

Amplius additur icon, in qua licet prima facie intueri hominem Chinenſem ad Vrbem Bentan accedentem, cum vaſis porcellanicis venalibus, & pluribus alijs, nimirum ſerico cuiuſcumq; coloris eleganter præparato. Gens enim hæc eſt induſtria, & ex China non ſolum prædicta, ſed etiam Moſchum, Zibettum, Ambram, Argentum viuum, Plumbum, Cuprum, Pugiones, & alia arma venalia defert: deinde licet conſpicere virum Iauanum, nempè ex Iaua inſula, linteo goſſypino circumdatum,

datum, qui pugione flammiformi munitus multam præ se fert audaciam. Huiusmodi gens plura vaframenta semper machinatur, & inanibus promissis homines ludificant. Tertio loco conspicitur mulier Iauana ad forum Vrbis Bentan proficiscens, vt orizam emat, quam manu eleuata portat, quod admirandum, & visu pulchrum videtur.

L.1. genial. dier. cap. 26.

Scythæ cranijs humanis, defunctorum suorum honoris gratia, inter epulas, pro poculis vtebantur; & illorum Rex, vt scribit Alexander ab Alexandro, abscindebat illius aurem, quem summo amore prosequebatur. Tartati Idola quædam ex lana, & serico ad fotmam humanam effigiata ex vtraq; parte tentorij, tanquam pecudum suorum custodes appendunt; & ob lignorum inopiam stercoribus boum exsiccatis ignem fouent. Turcæ in suo Alcorano legem scriptam habent, ne quis sub capitali pœna, de eorum lege disputare velit, & diem Veneris tanta religione, quanta Iudæi Sabbathum colunt.

A

Turcarum mores.

In Græcia (si de Europæis populis sermo fiat) tres leges à Cecrope in placationem Neptuni latæ fuerunt in mulieres, à quibus suffragijs Mineruæ fuit posthabitus: nimirum ne mulieres vnquam Senatum ingrederentur, ne vlla earum maternum nomen sibi arrogaret, & ne quis illas Athenæas, siue Athenienses, sed Atticas appellaret. Apud Lacedæmonios statum fuit, ne puellæ innuptæ velata facie in publicum prodirent, & ne nuptæ, nonnisi fascijs tecto vultu, domo egrederentur. Deinde Lacedæmoniorum quisquis graui vti debebat oratione, iucundam, breuem, & sententijs non carentem pronunciabat: itaut deinceps in prouerbium abierit, facilius homines posse philosophari, quàm sermonem laconicum imitari. Cretenses in publicis gymnasijs pyrrhichiam saltationem exercebant, quæ flexionibus corporis fiebat, vt plagæ, & tela melius euitarentur. Thraces nonnulli, tempore tonitruum, & fulgurum, sagittas in Cœlum iaculabantur Deo ministrantes, quia nullum præter suum, esse arbitrabantur; & quoniam singuli vxores ducebant plures, defuncto marito, coram Iudice, illa eligebatur, quæ præ cæteris à viuente marito magis diligeretur: hęc enim postea mactabatur, & vnà cum coniuge humabatur alijs vxoribus id pro insigni calamitate lugentibus. Olim Constantinopoli, ex Isidoro, inualuit hic vsus, vt primo die, quo capiti Imperatoris Corona Cæsarea imponebatur, ad eum Cementarius cum tribus marmorum speciebus accederet, his verbis.

Mulieribus nuptis, & nubilibus, quid agēdū.

Sermo laconicus.

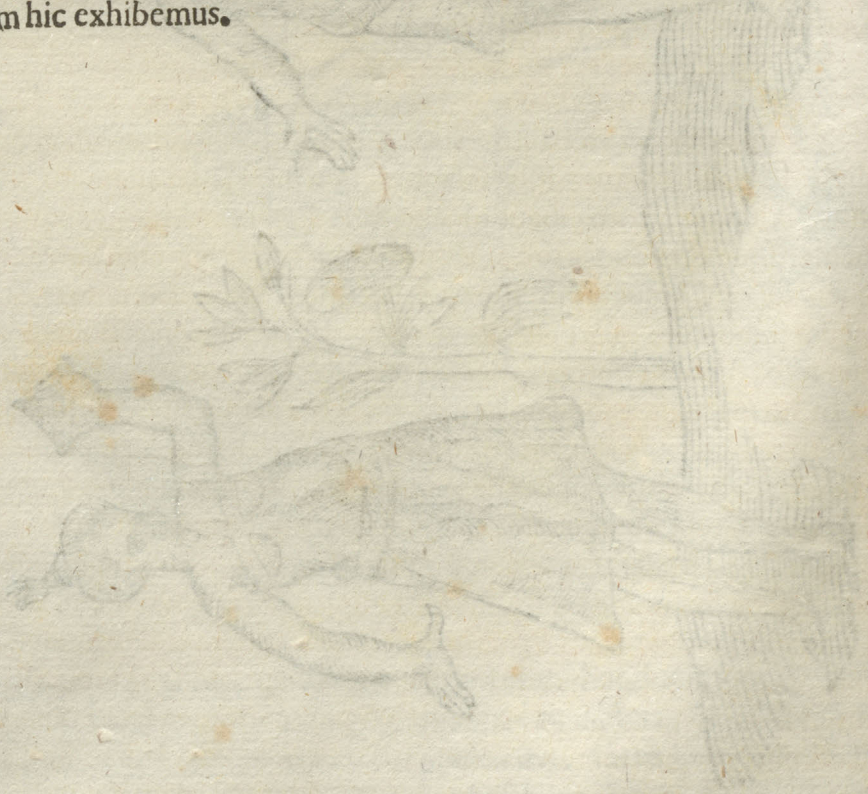
B

Elige ab his saxis, ex quo Augustissime Cæsar,
Ipse tibi tumulum me fabricare velis.

In Ruthenia Vrbs Regia Moscouia dicitur, in cuius foro lapis est quadratæ formæ, quem si quis ascenderit, nec inde vlla vi auelli possit, principatum vrbis adipiscitur: quamobrem de hoc inter ciues sæpissimè pugnatur. Moschi igitur populi, Italis Moschouitæ appellati hodie quamdam Crucem ligneam varijs Sanctorum iconibus decoratam collo suspensam gerunt, cuius veram effigiem ab vtroq; latere delineatam hic exhibemus.

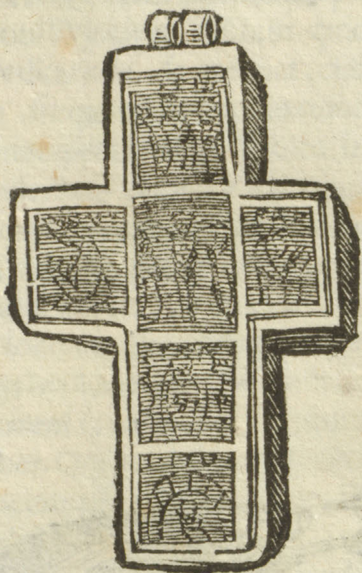
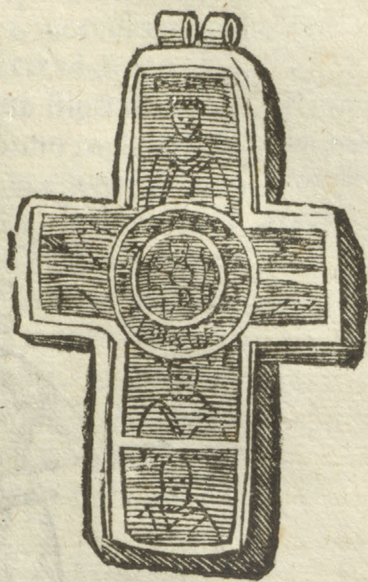
Moschouitæ.

C

Crux

Crux lignea Moscouitarum.

Lituani olim colebant ignem, immò ex eodem varia captabant auguria, deinde Solem specie mallei ferrei, tanquam Ducem habebant. In Pruscia, & Liuonia, singulæ familiæ focum, & domum sacram in Syluis habebant, vbi suorum cadauera defunctorum, vnà cum equis, sellis, & pretiosiori vestimento comburebant. Poloni sunt viri prudentes, & multa comitate hospites prosequuntur. In Hungaria, quando *Hungaria.* G causa erat anceps, nec aliter dirimi poterat, ferro decernebatur; nam actor, & reus coram Iudice præliabantur; ille autem victus esse dicebatur, qui limites exibat, quibus pugnæ locus circumscribebatur. Bohemi defunctis parentare vanum esse arbi- *Bohemia.* trabantur: Germanorum Magistratus nihil, nisi armis instructus, aut publicè, aut priuatim peragebat. Hodie quodcunque laboris fastigium attingere posse Germani perhibentur, ideò ad rem quidam canebat.

Germani possunt cunctos perferre labores,
Verùm vtinam possent tam benè ferre sitim.

Saxones duriori vtebantur cibo, & quod per hebdomadam comedendum erat, die Solis colligebatur; suos infantes, non pulte, sed alimento solidiori, ore prius nutricis leuiter attrito cibant, quia postmodum crescentes, validiores esse creduntur. In plerisque Franconiæ locis, Virgines quotquot per anni curriculum, choreas fre- *Franconia.* quentauerint, à iuuenibus, die cinerum congregantur, & cum tibicine ad flumen, vel H lacum trahuntur: quare autem id fiat, opinatur Ioannes Bohemus sic expiari illas, quæ festis diebus contra præceptum Ecclesiæ, à leuitate sua non abstinuerint.

In Sueuia hunc habebant sacrificandi ritum, vt omnes eiusdem sanguinis populi, statuto tempore, in syluam se conferrent, & cæso homine publicè celebrarent, & talem habebant huic loco reuerentiam, vt nemo in illum, nisi vinculis ligatus ingrederetur. Gothi quoque, siue Getæ, hominem sorte immolandum in fonte submergebant. Sed Massagetæ, nempè graues Getæ morbo aliquo peremptos, canibus *Gethæ sunt* obijciebant deuorandos, sed in prælio mortuos, præstantissimo honore tumulabant. *Gothi.* Thalitarum mulieres, ex Procopio, infantes lacte non alebant, sed fœtum mox edi- *Lib.2.de bel-* tum, & pelle inuolutum de arbore suspendebant; postea cerebellis, & medullis Fe- *lo Gothorum* rarum identidem cibabant; nam ipsæ ob puerperium in lecto minimè decumbentes, ad consuetas venationes vnà cum viris reuertebantur. His addimus venatores quosdam Plagæ Septentrionalis, qui pileo turcico tecti, & calopodijs quadratis induti, contis apros, & sagittis capreolos venantur.

Vena-

Venatores plagæ Septentrionalis.

Bauari hanc legem posuerunt de canibus, vt qui canem venaticum furatus fuerit, ipsum, aut similem redderet, & sex solidis componeret; pastoralem tribus. In Carinthia quoties nouus Princeps regimen Reipublicæ subibat, hæc solemnitas nusquam alibi audita seruabatur. Latissimum pratum marmoreus occupabat lapis, quem die creationis noui Principis, rusticus quidam, cui per suæ stirpis successionem id contingebat hæreditarium, ascendebat, cum boue fœta nigri coloris ad dextram, & equa ad læuam, frequenti hominum cuiuscunque generis corona stipatus, ex aduerso futurum Principem Pastoris habitu indutum, & purpuratorum multitudine associatum aduenientem alta voce interrogabat: quis est hic; qui tam superbè incedit? Respondebat hominum cætus Principem Regionis aduentare: tunc rusticus, iustus ne iudex? salutem patriæ quærens? liberæ conditionis? Christianæ pietatis cultor? clamabatur iterum, est quidem, & erit. Denuò rusticus ille dicebat, quonam iure ab hoc loco me dimouebit? tunc respondebat Oeconomus aulæ Principis, sexaginta denarijs hic locus abs te emitur, iumentaque hæc erunt tua, manu ad bouem, & equam extensa, vestimenta à Principe exuta habebis: erisq; tum cum tua familia à tributo liber. Quibus dictis, rusticus ille manu malam Principis leuiter percutiens æquum iudicem esse iubebat, & præmio abducto, & Principe lapidem ascendente, loco cedebant.

Carinthiorum mos in Principe eligendo.

In Italia erant variæ hominum consuetudines; nam ex Crinito, Romæ olim neminem sepeliri licebat, nisi de republica optimè meruisset: deinde apud Romanos veluti etiam apud Græcos, in morte alicuius consanguinei, barbam, & capillos ad grauem exprimendum dolorem tondebant. Hodie Itali Christianam pietatem colunt, & triplici iure Pontificio, Cæsareo, & municipali vtuntur. In Galatia homines vini sunt amantissimi, & à mercatoribus merum delatum bibunt, sed paulò post somnum, vel insaniam incurrunt. Galatarum nobiliores adeò longam fouent barbam, vt totum ferè corpus tegat, deinde pellibus luporum, vel canum induti sedentes in solo cænant. Prætermissis moribus priscis Galliæ; nunc digni obseruatione videntur illi nobiles, qui duodecim Pares Franciæ nominantur, quos, referente Ruberto, Carolus Magnus instituit, & secum in militiam ductos Pares cognominauit, quia æquali inter se dignitate decorati Regi adsisterent, neq; cuiuspiam, quam Senatus, nempè Parlamenti, iudicio obtemperarent, & Regi coronando adessent. Hispani, quamuis in munditia victus sint elegantes, nihilominus in vno tantum immundi esse videntur, dum lotio vniuersum corpus abluunt, & eodem dentes fricant, quoniam inde optimam valetudinem resultare opinantur.

Italorum ritus.

Galatarum Nobiles.

Pares Franciæ qui.

Lusitani varijs vaticinij ritibus vtuntur, in sacrificio extis diligenter inspectis multa coniectant: immò ex interaneis hominum maximè captiuorum plura diuinare profitentur. In Anglia vulgus ferum, & inhospitale est, mitior tamen nobilitas, aperto capite, alteroque genu flexo hospites salutant. Prædictis addenda est consuetudo Insulæ Taprobanæ in electione Regis, quoniam non Nobilium, sed cunctorum suffragia præualent: nam spectatum moribus virum, clementem, annis grauem, filiosq; non habentem eligunt. Immò si regnans filium sustulerit, illicò potestate exuitur, ne regnum fiat hæreditarium: deinde quadraginta rectores admittere debet, ne solus in caussis capitalibus, iudicare valeat. Quid si addantur nonnulli Floridensium mores. Rex enim huius insulæ in nouis nuptijs multas puellas congregat capillis sub occipite vinctis, & deinceps supra humeros sparsis, sub vmbilico lato vinciuntur cingulo, ex quo ab anteriori parte, quoddam veluti marsupium dependet ad pudenda tegenda, per reliquum deinde cingulum appensæ sunt formulæ ouales ex auro, & argento ad coxendices demissæ, vt strepitum in saltu excitent, dum encomia Regis, & Reginæ recitantur. Præterea de auribus perforatis vesiculæ piscium inflatæ rubeo colore tinctæ instar vnionum dependent. Idcircò mirandum est, quemadmodum Gentes barbaræ tam varijs inuentis sint refertæ. Hic dabimus iconem Reginæ insulæ Floridæ lectori ponderandam.

Taprobanæ mores.

Floridensium mores.

Præte-

Regina Inſulæ Floridæ

Homo Sylueſtris.

Icon Regis Quoniambec.

Rex apud Cannibales.

Præterea homines Americæ, syluestres ab Andrea Teuetho nuncupati, nudi incedunt: non quia ibi deficiat materia, ex qua indumenta facilè parari possint, aut quia nimio Regionis calore premantur; sed quoniam facilius, & melius nudos se exercere referunt. Quapropter si quis subucula gossypina indutus, qua identidem delectantur, hostem eminus intueatur, repentè illam exuens ad certamen se accingit. Tradunt enim, vt inquit Teuethus, vestes illis impedimento esse, ne inimicum superare possint, imò hostibus adiumento esse, vt facilius præhendi valeant. Quocirca iconem hominis syluestris exhibemus capitio plumario tecti: hac enim ratione instructi, & baculo muniti ad bellum proficiscuntur. Etenim in Regionibus Americanis pulcherrimæ auium species peruagantur, quas Incolæ magni æstimant; quoniam illas ter, vel quater singulis annis deplumant, & ex his peristromata, & potissimum capitia, pileos,& multa alia opera concinnant. Sunt huiusmodi aues pedibus, capite, & rostro Psittacis quàm simillimæ, & adeò familiares, vt circa tuguria Americanorum tempus in omne versentur, & quamuis Vesperi ad syluas dormitum progrediantur, nihilominus, cum diluculat, ad Diuersoria syluestrium reuertuntur. Irridet postea Teuethus illos, qui tales homines syluestres hirsutos prædicarunt; quandoquidem non solum glabri sunt, sed villos aliqua in parte nascentes vnguibus euellunt,& hodie,referente eodem Teuetho,quibusdam volsellis vtuntur. Postmodum hi populi ratione audaciæ, inter se discrepant, siquidem illi magis bellicosi sunt, qui littora maris incolunt, nam non modò hostibus, sed cæteris etiam adnauigantibus reluctari maximoperè conantur, horumq; Rex lingua vernacula Quoniambec nominatur, longus pedes octo, & latus ad proportionem, quem Teuethus se vidisse in historijs narrat. Huius Subditi staturam quoq; giganteam æmulantur, & ritu Cannibalorum humanis carnibus victitant, & cursu quamlibet Feram assequuntur. Huius Regis effigies repræsentatur.

Homines syluestres Americæ.

Aues Americæ quales.

Populi audaces qui.

Verum quoniam in tabula Americæ habetur icon Tarizich Regis apud Cannibales,qui populi sunt etiam Anthropophagi, decreuimus illius quoq; iconem in medium afferre, vt lector quamdam conuenientiam inter has duas icones meditari possit.

Idolum triceps.

Huic tandem Rubricæ finem imponentes, Idolum triceps addimus, quod tanquam Deus in Laponia adoratur. Immò regionis incolæ, animarum immortalitatem non prorsus ignorare perhibentur: In tabula Asiæ hæc figura sic delineatur. Hæc autem de moribus Gentium dicta sufficiant, qui plura, & magis diffusè scripta legere cupit, adeat illos Authores, qui non solum de moribus, sed etiam de varijs Nationum vestimentis verba fecerunt; vel potius canat cum Poeta hoc Distichon.

Non mihi tot mores numero comprehendere fas est,
Addit enim cultus proxima quæq; dies.

E

AGNATIO, ET COGNATIO.

CONSANGVINITAS, & affinitas, seu agnatio, & cognatio, quarum prima lineam rectam, & altera transuersalem, seu lateralem respicit, si conferatur ad superiora, parentes: si ad inferiora, filios; si deniq; ad latera, fratres, & sorores indicabit. Gradus igitur consanguinitatis in Institutionibus Iustiniani ita recensentur, vt in primo gradu, & superiori Pater, & Mater, in inferiori filius, & filia collocentur; in secundo gradu superiori Auus, & Auia, in inferiori Nepos, & Neptis, in laterali Frater, & Soror reponantur: in tertio superiori Proauus, & Proauia, in inferiori Pronepos, & Proneptis, in laterali Fratris, & Sororis, Filius, & Filia, consequenterq; Patruus, & Amita, Auunculus, & Matertera numerentur: quartus gradus superior comprehendit Abauum, & Abauiam, inferior Abnepotem, & Abneptem, lateralis fratris, & sororis Nepotem, & Neptem, consequenterq; Patruum magnum, F Amitam magnam: Item Auunculum magnum, & Materteram magnam, necnon Consobrinos. Quintus gradus superior complectitur Atauum, & Atauiam, inferior Adnepotem, & Adneptem, lateralis Fratris, & Sororis Pronepotem, & Proneptem, consequenterq; Propatruum, Proamitam; Item Proauunculum, & Promaterteram, necnon Fratres Patrueles, & Consobrinos. Sextus gradus superior continet Tritauum, & Tritauiam, inferior Trinepotem, & Trineptem, lateralis Fratris, & Sororis Abnepotem, & Abneptem, consequenterque Abpatruum, & Abamitam, item Abauunculum, & Abmaterteram, & eos, qui ex fratribus, & sororibus Patruelibus, & Consobrinis procreantur. Hinc colligendum est propinquitatem his gradibus paulatim dirimi, sed postmodum vinculo matrimonij repetitur, & propinquitas quodammodo fugiens reuocatur.

Gradus consanguinitatis.

Sextus gradus.

Qui igitur primò procreantur, filij vocantur, ex filijs Nepotes, ex Nepotibus Pronepotes, ex Pronepotibus Abnepotes, ex Abnepotibus Adnepotes, ex Adnepotibus G Trinepotes oriuntur. Initium autem generationis Pater, & Mater sunt. Auus est Patris Pater, Proauus Aui Pater, Abauus Proaui Pater, Atauus Abaui Pater, Tritauus Ataui pater, qui supremum locum in figura arborea Iustiniani occupat. Itaq; pater vocatur secundum Varronem, quia semen patefaciat, & Mater tanquam materia, in qua semen reconditum germinet, & ambo dicuntur parentes, quia filios pariant, & filij, quia ex parentibus fiant, qui etiam nuncupantur liberi, vt à seruis distinguantur: nam quemadmodum serui sub potestate Domini, ita filij sub potestate patris militant, vel liberi vocantur, quoniam ex libero nati sint matrimonio: siquidem ex libero, & ancilla nati, seruilis conditionis esse feruntur; cum nascentes à deteriori parentum conditione denominationem sumant. Naturales filij appellantur ex concubinis dimanantes; cum illos Natura, non autem honestas coniugij procreauerit. Item dicuntur Nothi, quia secundum mentem aliquorum, ex muliere non nota originem habuerint, sed potius dicamus, quia Græcis νοθοι appellantur, à ν priuatiua, & θεῖο diuinus, cum non secundùm diuinum præceptum nati sint. Item nominantur spurij ἀπο τῦ σπεἰρειν seminare, cum à Patre nihil, nisi semen habeant. Quamuis nonnulli nothum de Patre Nobili, & Matre ignobili natum, & spurium de Matre nobili, Patre autem ignobili, aut ex vidua, incerto Patre, ortum vocitent. Frater dicitur, quasi ferè alter, aut secundum alios Fratres vocantur, quia ab eodem fructu dimanent. Germani Fratres dicuntur, qui ab eodem germine, nempè ab eadem genitrice, non autem ab eodem patre nascantur. Sorores, quasi diuersa sorte ortæ, quoniam, tractu temporis, seorsum à familia segregatæ ad aliam properant. Patrueles filij fratrum nominantur, quia eorum Patres fuerint Fratres; Consobrini, quasi Consororini, quia ex duabus Sororibus nati fuerint. Sobrini filij Consobrinorum, Fratrueles filij Materteræ vocantur. Auus vocatur quasi auens, nempè prolis propagatione gaudens, vel potius Auius, quia cum senex sit, à via vitæ recedere incipiat. Patruus Frater Patris, quia vicem patris aliquando subeat. Auunculus frater matris ita appellatus, quia tanquam auus tertio loco sit locatus; nam quemadmodum

Initium generationis, quid.

Etymũ procreantiũ, & procreatorũ.

H

Patrueles qui.

Fratrueles.

filius per patrem ad Auum procedit, ita per Matrem ad Auunculum graditur. Amita eſt ſoror patris, quaſi alia mater, item matertera ſoror matris, quaſi mater altera. Nepos quaſi natus poſt, cum patri poſt filium naſcatur. Patruus magnus, & Amita magna Aui frater, & ſoror dicuntur. Item Auunculus magnus, & Matertera magna Auiæ frater, & ſoror ſunt. Propatruus, & Proamita Proaui ſunt frater, & ſoror. Item pro auunculus, & pro matertera nominantur Proauiæ frater, & ſoror. Abpatruus, & Abamita Abaui frater, & ſoror, Abauunculus, & Abmatertera Abauiæ frater, & ſoror vocantur. Socer, vel Socrus appellatur, qui filiam nubens, aut filium Generum, vel Nurum ſibi aſſociauit. Gener autem à generatione denominatur. Vitricum dicimus, qui duxit vxorem filium, vel filiam habentem, & Priuignum quaſi prius genitum, cum ex alio patre natus ſit. Poſtremò Agnatos appellamus, qui deficientibus filijs, eorum loco accedunt, & Cognatos, qui poſt Agnatos ſuccedunt, cum affinitatem fœminei ſexus participent.

Cognati qui.

HOMINIS PRÆSTANTIA.

CVM ſummus rerum omnium opifex characterem Diuinæ virtutis homini impreſſerit, eo fultus homo cæteris animantibus dominetur: quandoquidem ex terra à iumentis culta non mediocrem demetit frugem, ex beſtijs doſſuarijs ad onera, magnam percipit vtilitatem, earum carnibus vitam ſuſtentat, pellibus corpus tegit, ex alijs medicamina ad valetudinem recipit: denique alia ratione cuſtodiæ, & alia ratione deliciarum homini non vulgariter proſunt: quare optimo iure poſſumus diuulgare cum Pſalmographo. *Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius oues, & boues vniuerſas, inſuper, & pecora campi, volucres Cæli, & piſces maris, qui perambulant ſemitas maris.* His additur, quod homini inter cætera animalia ſermone diſtincto vti conceſſum eſt; cum aliæ animantes, confuſa quadam voce, ſuas affectiones ſignificent. Immò quæ communia cum cæteris animantibus habet homo, ſi attentè conſiderentur, propriè ſua eſſe videntur: etenim ſenſus tum interiores, tum exteriores ita habet affectos, vt non corticem tantùm, vt cæteræ animantes, ſed medullam ſenſibilium prorſus penetret. Deinde humana memoria tanta eſt ad brutorum memoriam comparata, vt eorum nulla eſſe videatur.

Pſalm. 8.

Memoria humana qualis.

Hinc hominem animal eſſe nobiliſſimum, & in confinio vtriuſq; naturæ, mortalis ſcilicet, & immortalis collocandum eſſe ſtatuimus. Siquidem ratione partis mortalis, mortalibus adhæret, & ratione immortalis, ad immortalia euenitur. Prætere quamquòd in homine obſeruatur illa naturæ ſcala, quæ quatuor entium gradibus integratur, & horum primus eſſentiam, ſecundus eſſentiam, & vitam, tertius præter cætera, ſenſum; quartus præter cætera, intellectum denotat: quapropter Diuus Auguſtinus non immeritò ſcribebat hominem cum lapidibus eſſentiam, cum plantis vitam, cum brutis ſenſum, & cum Angelis intellectum participare. Cicero quoq; ad rem ſcriptis mandauit, homines in terra non degere tanquam incolas, ſed tanquam rerum cæleſtium ſpectatores, quarum ſpectaculum ad nullum aliud animantium genus attinere poteſt: cum præterea multæ virtutes, & animi dotes clariſſimè in hominibus, & non in brutis refulgeant. Et tandem nullum animal, præter hominem, ex eiuſdemmet Ciceronis ſententia, aliquam Dei notitiam habet.

Li. 2. de nat. Deorum.

Lib. 1. de legibus.

Non ſolum homo ob eminentiam inter cæteras animantes, vt hactenus probatum fuit, animal nobiliſſimum cognominatur, ſed præcipuè, quia homo ſolus rationis particeps nonnihil diuinitatis poſſideat. Vnde excellentiſſimè canebat Manilius.

Lib. 4.

An dubium eſt habitare Deum ſub pectore noſtro?
In Cœlumq; redire animam, Cœloq; venire?

Idcircò homo induſtria, ingenio, intellectu, & alijs egregijs animi prærogatiuis inſignitus diuinæ naturæ quodammodò aſſimilatur; quamobrem in Geneſi dixit Deus Omnipotens, *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* dummodò homines in ſanctis, & diuinis operationibus Deum æmulentur. Alioquin Lucifer è

ſuperis

ſuperis ſedibus fuit præcipitatus, quoniam Altiſſimo ſimilis eſſe voluerit. Id confirmari poteſt hiſtoria notiſſima de Camillo; cui equis albis triumphanti probro datum eſt; cum hac ratione Dijs ſimilis eſſe voluerit, Dij enim tantummodò equis albis vehi ſolebant. Legitur quoq; apud Trimegiſtum, hominem non ſolum eſſe admirandum, quia ad Dei ſimilitudinem ſit fabricatus, & ſit ſui Iuris, ſed etiam, quia facultate transmutandi ſe in quaslibet formas, potiatur; cum cætera animalia determinatas formas ſortiantur. Non propterea admirari debemus Platonem, qui in Sophiſta dicebat: mihi nullus hominum Deus, ſed diuinus aliquis eſſe videtur. Nihilominus homines olim Dij appellabantur, vel ob miraculum virtutis, vel in adulationem potentiæ, vel ob beneficia, quibus humanitatem proſequebantur. Poterimus igitur iuſtis de cauſis hominem Deum in terris, Superorum domeſticum, Inferorum dominum, Dei nuncium, & Animal Diuinum indigitare. Hinc Zoroaſter hominem contemplatus exclamauit.

Qui equis albis veherentur.

Animal diuinũ quale.

ὦ ἄνθρωπε τολμηροτάτης τῆς φύσεως ἄγαλμα.

Ideſt.

O homo audacis naturæ forma.

Plato quoque hominem cognominauit θαῦμα θαυμάτων, nempè miraculum miraculorum.

Modò aduertendum eſt hominem à Deo non ſolùm ratione, verum quoq; manibus, tanquam rerum gerendarum adiumentis donatum fuiſſe: etenim ratione duce, neceſſaria ad vitam inuenit, inuentis iuxta eorum naturam, nomina imponit: ideò non præter rationem canebat Ouidius.

Conueniunt rebus nomina ſæpè ſuis.

Deinde litteras, & characteres effingit, modum menſuræ maris, & terræ inuenit, Aſtrorum ſpatia metitur, temporum viciſſitudines, necnon ſtellarum ortus, & occaſus, & earumdem vires notat, & tandem omne genus artium excogitat. Quare non præter rem Iuuenalis de hominibus ſic loquebatur.

——— atque ideò venerabile Soli
Sortiti ingenium diuinorumq; capaces
Atq; exercendis, capiendiſq; artibus apti.

Satyr. 15.

Itaque quæ ſolius animæ ſunt munera, intellectu, & mente peraguntur, ſed operationes, quæ ſine corporis miniſterio peragi nequeunt, manibus poſtea ad perfectionem reducuntur. Hinc modò intelligimus hominem non à natura inermem procreatum fuiſſe, vt multi autumant: quandoquidem triplici præſidio cæteris animalibus denegato armatur, nimirum ratione ad inuentionem, ſermone ad auxilium, & manibus ad perfectionem: manus enim iuſſa faciunt; deinde iuſſa rationi obtemperant. Hinc tamen non debemus promulgare hominem propter manus eſſe animal prudentiſſimum, ſed quia omnium animantium homo eſt prudentiſſimus, idcircò manus eſt conſequutus: ſiquidem qui prudentiſſimus eſt, plurima adhibere poteſt inſtrumenta, & manus, Ariſtotele authore, inſtrumentum inſtrumentorum nuncupatur. Quapropter viciſſim poſſumus pronunciare rationem eſſe artem artium; namquemadmodum manus reliquis inſtrumentis nobilitate antecellit, pariter ratio cæteras artes præſtantia ſuperat. Quamobrem concludendum eſt, ſi cætera animantia ſuis armis à natura fuerunt donata; homines quoq; armorum omnium loco, manibus fuiſſe inſignitos, quibus tanquam organis nobiliſſimis, tempore belli, & pacis, vtuntur.

Animal prudentiſſimum.

Manus organũ organorũ.

Demum ex hominis creatione, illius dignitatem, & excellentiam arguere poſſumus: nam promulgabat Gregorius Niſſenus, non eſſe putandum hominem eſſe vilem, quia poſtremo loco à Deo creatus fuerit: quandoquidem hæc creatio illum Regem omnium conſtituit, quod non contigiſſet, ſi ante alia fuiſſet fabricatus: nam tunc homo creatus eſt, cum Regia prærogatiua erat decorandus. Non igitur præter rationem publicauit Pſalmographus. *Minuiſti eum paulò minus ab Angelis, gloria, & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.* Quapropter qui hominis nomine gaudet, debet hunc titulum exercitio virtutum conſeruare: cum ſcripſerit Baſilius Seleucienſis; vniuerſam hominis vitam virtutum paleſtram eſſe; ideòq; viuere non videtur, qui in hac diuina paleſtra ſe non exerceat.

Li. de opifi. homin. c. 2.

Pſalm. 8.

Orat. 1.

Immò ex eodem authore, cum cætera animantia, lege naturæ, faciem ad terram inclinent, conſequenterque nullum ius in Cælo habeant, homo ſolus ſuſcipiens, & terram pedibus leuiter attingens, nobilitatem præ ſe fert, nam pauco tempore, in ea verſans, cæleſtem patriam affectat; & hæc ſententia menti Diui Pauli conformis eſſe videtur, quando dicebat: noſtra conuerſatio in Cœlis eſt. Homo enim ſolus Deum contemplatur: hinc laudatur Anaxagoras, qui Cœlum videndi gratia, nempè Deum ſe natum eſſe aſſeuerabat: ſiquidem anima hominis templum Dei eſt: ſcripſit enim ad rem Apoſtolus. Neſcitis quia templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis, & homo eſt Dei ſimulacrum, omnia continens, quæ in Deo ſunt. In memoria eſt Pater, in intellectu Filius, & in voluntate Spiritus Diuinus reſidet. Hæc igitur ſunt, quæ clariſſimum ſtemma humano generi addiderunt. Præterquamquod homo etiam Dei numiſma nuncupatur: etenim quando in Euangelio apud Mattheum legitur. *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo*. Diuus Paſchaſius in Mattheum hæc habet. *Quia totus homo numiſma Dei eſt, ad imaginem Dei creatus, debet ſe reddere Deo, quod minimè præſtare poteſt, niſi prius ſe exuat à cenſu Cæſaris, quatenus deinceps liber eſſe poſſit*. Demùm hominis præſtantia inde elicitur, quia homo maximè Deo ſit proximus: vnde Dionyſius Halicarnaſſeus prolem humanam Dijs omnium longè cariſſimam prædicabat. Ad rem igitur in ſacra Pathologia legitur hoc hexaſtichon.

Anaxagoræ ſentētia aurea.

Cap. 22.

Lib. 10.

Lib. 15. metam.

Maieſtate Dei concluditur omne, quod vſquam eſt,
Qua ſine nil rerum ſtare, vel eſſe poteſt.
Huic homo ſi rectè famulatur proximus hæret,
Si reſilit, miſero degit in exilio.
Omnia ſic Dominus diſcriminat ordine iuſto,
Quo ſint ſumma bonis, ima parata malis.

HOMINIS MISERIA.

VITAM humanam ærumnis vexatam eſſe, ab ipſo ſtatim ortus primordio colligimus: namque infantiam innumeris obnoxiam periculis, adoleſcentiam fugacem, & ſenectam præcipitem animaduertimus. Præterea ſi pueritia ad ſenectutem deducatur, quantulum eſt, quod relinquitur? Hanc igitur calamitatem deſcripſit Ouidius hunc in modum.

Editus in lucem iacuit ſine viribus infans;
Mox quadrupes, rituq; tulit ſua membra ferarum,
Paulatimq; tremens, & nondum poplite firmo
Conſtitit, adiutis aliquo conamine neruis.
Inde valens, veloxq; fuit, ſpatiumq; iuuentæ
Tranſit, & emeritis medij quoq; temporis annis
Labitur occiduæ per iter decliue ſenectæ
Subruit hæc æui, demoliturq; prioris.
Robora.

Accedunt ſexcentæ aliæ anguſtiæ, & infinitæ ægritudinum ſpecies, quibus indies humanum genus premitur, quod eleganter expreſſit Virgilius his carminibus.

Li. 3. Georg.

Optima quaq; dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit, ſubeunt morbi, triſtiſq; ſenectus,
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.

Quocirca poſſumus ad rem canere infraſcriptum diſtichon.

Cor, niſi cura, nihil, caro nil, niſi triſte cadauer.
Naſci, ægrotare eſt, viuere ſæpè mori.

Præterea venena, ruinæ, naufragia, terræmotus, bella, lapſus, fulmina, & cætera huius generis humanum augent mœrorem. Quidam acini granum glutientes, præfocantur,

focantur, alij pilum in lacte potantes strangulantur, neque defuerunt, quibus stiria gelu concreta à tectis delapsa repentinum attulerit exitium. Quare possumus optima de causa dicere.

E

Humanum in terris nihil est, quod non sit humandum.
Auolat hinc animus, cætera sorbet humus.

Valeant igitur, qui tot, & tantos moliuntur tumultus, & quorum cupiditatibus hic orbis angustus est, & summoperè probetur sententia Pindari, qui hominem somnij vmbram appellauit: cum vmbra, & somnio nihil inanius inueniatur. Idem Pindarus alio in loco huc respiciens prodidit: si quis opes possidens cæteris venustate præcellat, & in certaminibus egregiè se gerens, maximum ostentet robur, debet ad memoriam reuocare membris mortalibus se esse integratum, & terram finem omnium esse aditurum. Propterea Diuo Chrysostomo: Homo nihil, homo terra, & homo cinis vocabatur. Id totum infrascriptis versibus eleganter exprimitur.

In Nemeis.

Homil. 1. epist. ad Hebræos.

Omnia quàm celeri pereunt mortalia lapsu,
Nostraq; quàm subito frigore vita cadit.
Tam citò non perdit varium rosa pulchra colorem:
Tam citò nec liquidis bulla recedit aquis.

F

Heu breue migrantes fugimus post tempus ad orcum:
Cunctaq; mors sæua pallida falce metit.
Nec quò abeas scitur, scimus quam soluimus oram,
Et grauior nullo fit redeunte dolor.
In vario cursu morimur puerìq; senesq;
Omnibus hoc certum est, certa nec hora tamen.

Huc spectat, quod Poetæ de mortalibus fabulantur, nimirum omnes à filis Parcarum pendere, quibus sectis, pendentes decidunt, & moriuntur. Immò fingunt alios à filis candidis, alios à pullis, alios sublimes, alios tandem terræ proximos pendere, omnes tamen pendentes, inexorabili Atropo filum truncante, cadere. Non igitur malè sensit Ouidius, quando cecinit.

Lib. 4. de Ponto.

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quæ valuere, ruunt.

G

Id optimè expressit Chrysologus, dicens: homines sumus sub incerto viuentes, & nescimus quid superueniens dies sit paritura. Vnde aliquando tradidit Homerus: homine nihil esse miserius, & auget humanam calamitatem, quòd Principes, & Villici eamdem vitæ sortem incurrunt, iuxta illud.

Serm. 10.

Introitus vitæ par regibus exitus idem.
Inter vtrumq; quid est, quod vetet esse pares.

Itaque omnes, dum viuunt, in suo statu plurimum patiuntur laboris, & res arduas semper moliuntur: quare non sine causa hunc vitæ curriculum poterimus herculeum laborem appellare.

Qui nescis, quid sit nostrum hoc, quod viuimus audi,
Transitus in mortem, herculeusq; labor.

H

Si in præsentia aliquantisper cuncta examinentur, confusa, & perturbationibus plena inuenientur. Omissis igitur ægrotantibus, captiuis, exulibus, & mendicis, quos proculdubiò miseros appellare poterimus, se se offerunt senes, & pueri, primi limen mortis attingunt, alij sub metu ferulæ viuunt. Iuuenes fælicitatem putant se esse assecutos, dum ab illis, quos immoderatis prosequuntur affectibus, redamantur: nihilominus illos etiam miseros Ouidius appellat.

Amantium infælicitas.

Quàm miser est omni tempore quisquis amat.

Item qui vitam quietam, & prosperam ducere creduntur, adhuc misellí sunt, iuxta hoc distichon.

Nec magis humana quæras in sorte quietem,
Quàm tela in Ventos, quæ modò missa volant.

Siquidem qui diuitijs carent assidua premuntur solicitudine, vt illas acquirant. Sin Principes sint diuitijs affluentes, prolem non habent: præterquamquod diuitiæ litibus, furibus, & multis alijs periculis obnoxiæ sunt. Quare Nazianzenus, cum de hominis vita multa protulisset, tandem exclamauit.

Diuitum miseria.

Hæc

Hæc igitur cernens crucior, vita optima cui quam
Si cenſetur, habet quæ mala plura bonis.

Idcircò, ex ſententia Iob, homo breui tempore viuens pluribus repletur miſerijs, vnde contemptis voluptatibus, & animo virtutibus referto, Solem orientem meditans, reſurrectionem in memoriam reuocabit, eumdemq; occidentem contemplans, mortis reminiſcetur: iuxta illud. A

Sole oriente, tui reditus à morte memento,
Scis memor occaſus, Sole cadente, tui.

Hac enim ratione homo ad omnes virtutes ſe pronum, & paratum reddet.

HOMINIS VIRTVTES.

VIRI omni virtutum laude cumulatiſſimi, & ſuarum virtutum veſtigia vbiq; imprimentes, laboribus animum, & corpus ab initio fatigarunt, & amarorem à primordio deguſtarunt, vt tandem ſuauiſſimum, & gratiſſimum virtutis fructum delibarent: iuxta illud. B

Si tibi ſit guſtu radix virtutis amaro,
Ne ſpue, poſt, gratus, plus tibi fructus erit.

Namq; ſi ſit diues ſplendidis virtutum ornamentis decoratus, magis clareſcit; cum dixerit Aeſchilus.

O quam faſciculus grauis
Diues inſipiens homo.

Deinde homo humili natus loco, eruditus tamen, tanquam in ſpeculo locatus, ſe alij tanquàm formam, & virtutum exemplar oſtentat: ideòq; ad rem ſcribebat quidam Poeta.

Obſcuris pudeat ne te natalibus ortum
Ducere, fortunam mens ſtudioſa præit.
Euripidis mater vendebat oluſcula; alumnus C
Parthenis quondam finxerat vrceolos.
Romphæas genitor Demoſthenis arte polibat:
Et pictore ſatus de Patre Cæſar erat.
Quem quoq; dixerunt ſapientem oracula Phœbi,
Rerum erat huic certè pauper vterq; parens.
Si ſatis es virtute tua iam clarus, auorum
Conſpicuas quid inops ſors tua curat opes.

Itaq; inter illa, quæ ad perfectionem hominis induſtria parandam aliqua ratione conferunt, ſcientia primas partes ſibi vendicat: quandoquidem cætera perfectibilia ſunt; & ſcientiæ adminiculo, ad perfectum finem reducuntur. In primis homo ſeptem liberales diſciplinas inuenit, & eas docet, nimirum Grammaticam, Rhetoricam, Dialecticam, ſeu Logicam, Arithmeticam, Muſicam, Geometriam, & Aſtronomiam. Etenim tam acri ingenio præditus eſt homo, vt in Cœlum vſque penetrare potuerit, Aſtrorum ortus, & occaſus obſeruans, & defectiones luminarium prædicens; quapropter Manilius ſic canere coactus eſt. D

Liberales diſciplinæ quę.

Lib. I.

Quis dubitat poſt hæc, hominem coniungere Cœlo
Eximiam natura dedit linguamq; capaxq;
Ingenium.

Inſuper homo callet Philoſophiam, Medicinam, Iuris prudentiam, Hiſtoricam, Doctrinam rei ruſticæ, Coquinariæ, & Nauticæ, immò, & Theologiam, quæ primo loco erat memoranda. Vt omittamus artes, in quibus viri tanta excellentia claruerunt, vt ad miraculum vſque ſpectandi eſſent. Vnus, inſtar omnium, prodeat Mermecides, tam induſtrius, & diligens artifex, vt currum quadriugum fabricauerit; qui ſub alis muſcæ contegebatur. Amplius eò peruenit humana induſtria, vt inuenerit modum Feram velociter currentem coercendi. Etenim legitur in Scholijs Paracelſi, quòd homo geſtans ore topacium cum folio abrotani, oculis Feram inſequens, deinde

Mermecidis induſtria.

inde id expuat in sindonem sericeam,& ligatam proijciat ad Feram, quo experimento, Fera statim pedem figit. Additur in ijsdem scholis, alio experimento, cantus auium intelligi: dummodò vir in ambas aures nonnihil radicis Mandragoræ collocet, deinde digitum annularem sinistræ manus ferreo annulo cum pice, loco gemmæ, exornet, folium pini ore gestans, & dextra virgam ferream aureo aculeo munitam, quo folium pini pungatur; tunc enim auium voces intelligentur. Rursùm in eodem loco legitur, quod morbo comitiali oppressus, absq; medicamine, poterit liberari, si quis tribus clauis fodiat terræ locum, quem epilepticus cadens primum attingerit, clauosq; terra obruens, nomen patientis voce exprimat, tunc enim perfectè illius valetudo promittitur; & sexcenta huius generis recensentur, quæ homines à morte vendicare videntur. Quare poterimus iusta de causa canere.

Epilepsiæ remedium.

Atropos, & Lachesis, nunc fabula, fabula Clotho,
Namq; suæ Parcæ est nunc fabricator homo.

Cæterùm hic est aduertendum, quòd hæc experimenta Artephij in Scholijs Paracelsi recitata parabolicam sententiam continent, quoniam ad artem chymicam spectant, & diriguntur, ideòq; iuxta litteralem sensum non sunt exponenda; hac enim ratione, non solum incredibilia, sed etiam tanquam ridicula essent celebranda.

Præterea vir Christicola non modò prædictis virtutibus imbutus esse debet, sed nulla internarum sordium labe respersus, virtutes diuinas sibi comparat. Quocirca ex Diuo Augustino, Deus nil aliud, quàm bonam voluntatem quærit, & ex Salomone, qui probus est à Domino hauriet gratiam. Hæc autem sententia erit conformis huic disticho.

In Prouerb. cap. 12.

Qui fugiet vitia, & virtutes discere quæret,
Nil certè inueniet gratius esse Deo.

Primitùs vir enarratis insignitus prærogatiuis summo amore erga Deum, & alios armatur: cum dixerit Christus in Euangelio. In hoc cognoscent omnes, quòd mei discipuli estis, si inuicem vos dilexeritis. Deinde venerandum diuinæ Maiestatis numen metuit; cum Psalmographus, & Salomon tradiderint, initium Sapientiæ esse timorem Domini. Est Iustificus, dum in eius mente inclyta residet iustitia: habemus enim apud Salomonem. Lingua Iusti considerat placita, & os Impiorum peruersa. Castitatem amat, vt sententiam Isidori assequatur, qui, perseuerantes in castitate, Angelis Dei æquales fieri pronunciat. Silentium diligit, quia prodit Salomon, in multiloquio peccatum non deesse. Fidem amplectitur; cum, ex Isidoro, beatus fit, qui rectè credendo benè viuit, & benè viuendo rectam fidem custodit. Spe munitus: siquidem Apostolus scribens ad Romanos; nos spe saluos factos esse pronunciabat: desperatio enim, ad mentem Isidori, peccatum auget. Charitatem nunquam deserit; cum apud Ioannem legatur: Deus Charitas est, & qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in illo. Hanc tanti fecerunt Prisci, vt Athenienses, non Parricidas, non fures publicæ execrationi, qua singulis annis vti solebant, obnoxios esse voluerunt, sed illos tantum, qui roganti viam ostendere, vel lumen accendere, vel aquam è puteo dare recusauerint: Vir etiam genuina bonitate præditus à patientia non abhorret: legitur enim apud Lucam: in patientia vestra possidebitis animas vestras. Est humilis iuxta præceptum Christi apud Mattheum; discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.

In Prouerb. cap. 1.
In Prouerb. cap. 10.
Loco cit.
Cap. 8.
Cap. 21.
Cap. 11.

Versatur in angore, & mœrore: nam Christus asseruit: vos tristes eritis, sed tristitia vestra in gaudium vertetur. Ab oratione non recedit; cum dicat Salomon: longè est Dominus ab impijs, & orationes Iustorum exaudiet. In confessione se exercet, iuxta assertum Pauli: ore confessio fit ad salutem. Gaudet pœnitentia; cum Christus apud Mattheum hæc verba protulerit: pœnitentiam agite; appropinquauit enim Regnum Cœlorum. Abstinentia est illi curæ: nam scripsit Diuus Augustinus hæc verba. Si temperatus erit cibus, & irrigata corporis nostri terra, spinas libidinis non germinabit. Mansuetus est, memor asserti Domini apud Mattheum, vbi legitur: Beati mites, quoniam ipsi terram possidebunt. Misericors est, quoniam ibidem habetur: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Prætérquamquod qui alienam intuens necessitatem dolore afficitur, secundùm Gregorium,

Cap. 10.
Cap. 5.

rium, crucem in mente portat. Insuper stipem emendicantibus libentissimè opitulatur, cum apud Lucam scriptum sit: Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in Cœlis. Neq; ærumnis vexatus desperat; cum per has, vt scribitur in Actis Apostolorum, in Regnum Dei introire oporteat. Immò deinceps perseuerat, cum ex Mattheo colligantur hæc verba: qui perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit. Deniq; prudentiam tanquam cæterarum virtutum ducē agnoscit: nam Salomon hominem prudentia affluentem beatum prædicabat. Ideoq; rubrica hoc disticho erit claudenda.

Cap. 12. *Cap. 14.* *Cap. 24.* *In prouerb. cap. 5.*

Ille beatus erit, qui se virtutibus ornat,
Et qui se vitijs inquinat, ille miser.

A

HOMINIS VITIA.

THRASEA, referente Plinio iuniore, promulgabat; qui vitia odit, hominem odit, innuens nullum esse hominem, qui vitijs contaminari non possit. Nihilominus non possumus haud tacere, quæ de eo sentimus, aut non sentire illa, quæ de eo dicenda essent, in quo singula vitia reperiuntur: cum scripserit Menander rem suauissimam esse hominem ab omni vitiorum genere abhorrentem: siquidem vitijs fœdatus bellua appellatur; cum in eo statu constitutus diuinæ conditionis particeps esse nequeat. Induit igitur naturam Lupi ob auaritiam, fit Canis ob detractionem, fraude Vulpem æmulatur, ira Leoni fit similis, tandem inconstantia in auem, libidine in suem, & ignauia in Asinum transmutatur. Quando igitur homo vitiorum monstrum euadit, crudelitatem incurrit, quam postea magis, quàm Feræ, exercet, quod expressit Iuuenalis hunc in modum.

B

Homo quando fiat brutum.

Satyra 15.

Sed iam serpentum maior concordia, parcit
Cognatis maculis similis Fera.

Et paulò inferius.

C

Indica Tygris agit rabida cum Tygride pacem
Perpetuam, sæuis inter se conuenit Vrsis.
Ast homini ferrum lethale incude nefanda
Produxisse parum est.

Lib. 3. de orat.

Deinde iustitiam postponit: vnde Cicero dicere aliquando solebat: plura iudicant homines, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut lætitia, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliqua alia mentis permotione, quàm veritate.

Interdum in negotijs quibusdam peragendis, euidenti alicuius detrimento, procrastinat, quod etiam summopere vitandum est, vt his versibus manifestum euadit.

Quod te facturum cras dicis, crastina lux est,
Nulli certa satis, sed neq; totum hodie.
Terra, cinisq; fumus, quod viuimus vmbra. quod ergo
Cras tibi promittis, hoc peragas hodie.
Nam in cras rem differre nocet, cum tempus abunde est.
Prensa; vel poterit pænituisse moræ.

D

Plurium quoq; fronti ingratitudinis nota inuritur, quod vitium Christus in Euangelio detestatus se decem insanibili lepra curasse, & horum tantùm vnum gratias egisse conquerebatur. Quare quidam iure meritò exclamabat.

Terra homine ingrato peius nil procreat, herbas
Ipsa licet gelidas, atq; venena ferat.

Quid pariat otium.

Homo identidem otiatur, ideoq; in vanum sermonem incidit, qui postmodum, ex mente Isidori, vanæ conscientiæ index est: hac de re curiositatem incurrit, quam Diuus Hieronymus detestans scripsit, non considerandum esse malum, quod alij peragunt, sed quod bonum facere deceat. Abominando etiam vitio nonnulli detenti, vtilitate amicitias probant: quapropter Ouidius tale vitium explodens sic canebat.

Turpe

Turpe quidem dictu, sed si modò vera fatemur,
Vulgus amicitias vtilitate probat.

Neq; displicebit audire alium in hoc genere sic loquentem.

E

Nullus amicitiam miseri vult pauperis, aurum
Atq; vnctas mensa quaris amice dapes.
Fuste agitur pauper, circoq; exploditur omni;
Nec iuuat esse bono, vel sapiente sinu.
Auro honor est, vitijsq; lepos, pietate relicta,
Atq; pudicitia, quilibet ambit opes.

Ganea insuper, & temulentia multos opprimit, quam Isidorus vitandam esse asseuerabat; cum ab hac perturbationes mentis, furores, & libidinis stimuli resultent: præterquamquod plures gladio, quàm gula necari est notissimum, ideò sic canitur.

Crapula, & Temulentia quid agant.

Plura cibo, potuq; cadunt, quam corpora ferro:
Id quàm sit verum, multa pericla docent.
Nam magè nil lædit sensus, animamq; remittit,
Quàm varijs epulæ, vinaq; sumpta modis.

F

Alij fulgore suæ fortunæ insolenter gloriantur; sed animaduertit Diuus Ambrosius Superbiam Angelos in Dæmones transfigurasse. Additur, ex doctrina Christi, Fastuosos, & Arrogantes in humiliori loco esse collocandos. Cæterùm homo inuidia deprauatus magis fugiendus est: nam ex sententia Diui Augustini, Inuidia omnes virtutes exterminat. Cenodoxiæ captator vestium luxui indulget, cum scripserit Gregorius: nemo vult esse vestimentis, & cætero corporis cultu nitido, & venusto, vbi ab alijs conspici nequeat. Immò pulchritudo formæ affectata ad vitium refertur: siquidem vir sapiens non corporis, sed animæ decorem contemplatur. Demùm iracundia mitiganda, ignorantia, tanquam vitiorum nutrix vitanda, necnon Auaritia, quam Cyprianus Inferno assimilauit. Homo mendax fraudulentus testis appellatur. Item homo animi labe deprauatus iusiurandum dicit, cum tamen apud Mattheum legatur: Audiuistis quî dictum est Antiquis, non peierabis. Discordiam amat contra diuinum præceptum, nam Deus non dissensionis, sed pacis est.

Lib. Prouerb. cap. 12.

Cap. 5.

G

Quamuis mulieres à prauitatibus animi enarratis, quemadmodum etiam viri possint irretiri; nihilominus ipsæ peculiaribus quibusdam vitijs tentantur. Mulier in primis voluntatem pro ratione habet, vt innuebat Iuuenalis canens.

Satyr. 2.

Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas,
Imperat ergo viro.

Aliquando mulieres iurgijs per noctem, atq; diem scatent, quod optimè expressit Iuuenalis hunc in modum.

Nulla ferè causa est, in qua non fœmina litem
Mouerit.

Satyr. 6.

Præterea nulla mulier casta appellari potest, nisi illa, quæ se ipsam, non quam vir custodit; iuxta illud Ouidij.

Nec custodiri, ni velit, vlla potest.

H

Damnatur etiam mulier ob intemperantiam, de qua sic loquebatur Propertius.

Vos vbi contempti rupistis fræna pudoris,
Nescitis captæ mentis habere modum.

Quocirca de labe in labem labuntur, dum mulieres vestimentorum cultum ouantes sibi nimis indulgent, vt choreas frequentantes à cunctis circumspectari possint, iuxta assertum Ouidij canentis.

Mulierum fraudes quæ.

Spectatum veniunt, veniunt spectentur, & ipsæ,
Ille locus casti damna pudoris habet.

Tandem mulier in crimine deprehensa scelus scelere velare cogitur; vt veritatem assequatur hoc distichon.

Aethere quot volucres insunt, quot littore conchæ,
Tot mala, tot fraudes mens muliebris habet.

Quam animi prauitatem aliquando ponderans M. Tullius Cicero, & ipse sic canere coactus est.

Fœmina nulla bona est, sed si bona contigit vlla,

Nescio,

Nescio, quo fato, res mala facta bona est.

Nulla igitur admiratione teneri debemus, si Diogenes mulierem ex olea pendentem, & laqueo præfocatam conspicatus dixerit: vtinam, & cæteræ arbores similem ferrent fructum. A

Prædictis tanquam coronidem nonnullas addemus fraudulentorum hominum imposturas, vt illi, qui cum impijs hominibus negotiantur, à fraudibus sibi cauere possint. Adulterabant, ætate Dioscoridis, crocum crocomagmate; hodie Impostores fibris coctæ carnis bubulæ croco infectis vitiant, nec non filamētis in medio Scolymi crescentibus. Pōdus olei augent aquis turbidis, vel decoctione raporum, & Asphodelli. Sericnm grauius reddunt fumo bullientis aquæ, sed alij augent serici pondus, dum illud in folijs viridibus iuglandis asseruant. Mellis quantitatem maiorem reddunt farina castanearum, vel milij, quæ fraus difficulter detegitur. In Cera miscent farinam fabaceam tenuissimam, quæ in candellis, sine excrementis, ardet: etenim sic augetur ceræ pondus, vt vix fraus cognoscatur. Sebum vitiant cinere tibiarum bouis in fornacibus prius concrematarum, vel addendo sulphur album: siquidem quantitas sine deformitate similitudinis crescit. Piper mentiuntur granis iuniperi, vel vtuntur granis viciæ in aqua cum capsico feruefactis: hæc enim grana exsiccata, instar piperis, rugas contrahunt, & degustata acrem linguæ saporem communicant, itaut diligentes etiam Aromatarij decipiantur. Furfuribus in aqua maceratis, & expressis pondus panis augetur. Plinius frumento pondus addit, dum vas aqua, vel aceto plenum in aceruo tritici recondit. Sexcentas huius generis imposturas, breuitatis studio, omittimus, & infrascripta carmina recitamus, vt omnium vitia, ad illa euitanda, detegantur. B

Impostura variæ.

Piperis impostura.

In primis caueant Superum, qui arcana tuentur,
Ne hos teneat ficta in relligione pudor.
Ne opprimat, & populos Princeps, sed fœdera seruet
Totus ad exemplum Principis, orbis agit.
Impius ignescit miles mauorte rapaci,
Aulicus infidus præ ambitione tumet.
Inuehit incassum, qui publica crimina taxat,
Laudat, & auditor verba, nec vllus agit.
Quam coluit sectam delirus Apostata damnat,
Lædit, & aurigam cura rebellis equi.
Blasphemat lusor, protellat crastina Iudex,
Quæ reus obtulerit munera, Prætor amat.
Sportula iudicium toties recidiua perennat,
Legibus, & nasus cereus esse solet.
Iuris consultus promittit, & accipit aurum,
Orator mendax, ære Poeta caret.
Scriba notat lites, inter distantia, sulcus
Linquitur, vt medio rana natare queat.
Fertile Causidicus studium, Venator inane
Prosequitur Mimus scurilitatis opus.
Accelerat lites Actor, differre Reorum est,
Augur ab incerto sydere falsa canit.
Vana Sophistarum satiant prælúdia Circos,
Si sanet Medicus, vel necet, æra petit.
Semper amat lites Chirurgus, vulnera, rixas,
Oderunt Fures lumina, vincla, crucem.
Furatur Pauper, Diues vult ditior esse,
Peierat mercis venditor æris amans.
Mercedem ex vno geminam vult sumere pacto
Proxeneta, fugam quærit ab arce Reus.
Infamis Leno græcatur panibus vnctis,
Miraq; Lictori carnificina placet.

Pascit

Pascit Herus famulos, tantùmq; durante labore;
Est quoq; priuignis dura Nouerca suis.
Segnis, & assiduo sibi parcit seruulus astu.
Est Meretrix fallax, ingluuiosa, procax.
Nutibus, & toruis oculis fatuantur Amantes.
Exurdat Coniux garrulitate Virum.
Interdicta cupit diuortia sæpè Maritus:
Tædet Vestales abstinuisse thoro.
Defraudat verum, qui vendit aromata, pondus,
Atq; loco milij sæpè ministrat olus.
Permultos Lanius carnem sic fallit ementes,
Dum statera graui comprimitur digito.
Reddit inæqualem Cererem pistoria tractans,
Lixiuium cum vult addere, pasta tumet.
Pollice subrefluo cubitalis labitur vlna,
Pannus in obscuro venditur atq; loco.
Inuito, sed Mercator blandus tibi merces
Vendit, & Infector tendit in arte dolos.
Et fullo, & sartor, suit hic, fouet ille, sed vrit,
Hic cita puncta trahens festa profesta facit.
Vestibus agninas hyemalibus addere pelles
Pellio promittit, vellera ponit ouis.
Dente trahit sutor crepidos, sandalia, soccos,
Vt fallat visum solea parca tuum.
Excreat in palmas Lignarius, vt requiescat,
Duraq; languidula tigna bipenne dolat.
Deserit instabilis captum, mercede recepta;
Pictor opus, si vis, finiat, æra tene.
Quiq; locant operas tardo conuitia Soli
Dicunt, Conductor Sole cadente dolet.
Rara inter crustas ponit cæmenta Redemptor,
Factaq; cæmentis mænia, calce carent.
Semianimes intermiscent farcimina muscas
Fartores, sorbent iuscula crassa coqui.
Aurifices mixtum liquefactum ducitis aurum,
Non focus, at furtum garrula lima facit.
Ducite Chymistæ, veloces ducite folles.
Namq; mutat species solus, & æra Deus.
Fercula conuiuij laudat dum cursitat hospes.
Versiculos laudat Bibliopola meos.
Simia turpiculos catulos putat esse decoros,
Non secus egregium quilibet author opus.
Inter delicias gemebunda puerpera pingues,
Et lac in mammis, atq; colostra negat.
Et quæ conuertit vuluas, di. itq; feraces,
Infantis nasum iudicat esse patris.
Pastillos Nutrix petit, oua, merumq; bibendum,
Nec vetat hæc Venerem perniciosa malam.
Basiat in somnis mulier venefica natos,
Ardua contemnit delitiosus homo.
Sunt cita Tutori, Pupillo tempora longa.
Postulat, & Solem Villicus, imber adest.
Subdola Rusticitas patitur viol. nta, superbit
Nobilitas, hospes mitis, & inde rapax.
Difficile est iuuenem sapientem, & cernere sanum:
Decrepitum inuidia non caruisse putes.

Incolumis nescit se se superesse beatum.
Vt valeat, Cressi traderet æger opes.
Discordant fratres, communio, Particulones,
Cum malè communi bulliat olla foco.
Tempora Damnistæ assignant, & pignora vendunt.
Lanifici in panno stamina rara trahunt.
Pyratis misera est, & suspiciosa Tyrannis
Vita, Pater durus, vel pia Mater amant.
Ast vbi felis abest, saliunt per scrinia mures;
Sic, Domina, Ancillæ, digrediente domo.
In speculo gaudent faciem spectare puellæ,
Infanti querulo dulcia præbe, silet.
Semper habent lites Vicini, iurgia Glores.
Et petit infausto Tibicen æra sono.
Histrioq; alludit plebi, sed puluiger affert
Mandragoram medio Pharmacopola foro;
Anguibus inuoluit guttur, gallique cerebrum,
Pungit acu, & modico puluere curat auem.
Qui iumenta locat meritoria, seu veterina,
Dat successorem, qui male semper alit,
Verberat insontes hic post conuitia mutos,
Nec vnquam cessat pungere calcar equum.
Sæuit & in Tauros, sumpto perone, bubulcus,
Nec vetat in vites Argulus ire capras.
Atque sues vastant segetem, dormiuntq; subulci
Sic ouium custos prata secanda terit.
Et messor pueris post terga relinquit aristas,
Fænisecæ falcem, cote madente, parant.
Et qui poma legunt, implent melioribus aluum;
Vua implet qualos semper acerba tuos.
Non se, non alios fælix cognoscit amicos.
Cogitur infælix quilibet esse pius.
Et sapiens qui se sapientem credidit, errat,
Dicitur Insipiens, qui putat esse sciens.
Victuros semper, dum viuimus, esse putamus.
Victurum stadio semper Athleta putat.
Vxorem moriens raperet cum prole Penates,
Si tergum Aeneæ posset habere Phrygis.
Hæres pullata gemit subueste, sub imo
Pectore dat risum; Nænia parua placet,
Et fideicommissa negat, negat æs alienum,
Et nisi successor dictus, inuncat opes.
Quiq; student, festum leue si celebretur in Vrbe,
Doctorum mergunt pulpita sub paleis,
Nocturnis frangunt, & crebris ostia rixis
Postea non cessant scribere, mitte Pater.
Mitte Pater nummos; ni vis pergamus ad Indos,
Aut citò quæramus relligionis iter.
Promittunt posthac studijs nauare laborem;
Interea cæptum continuatur opus.

ÆGRITVDINES.

E

HVMANAM valetudinem non paucis morbis obnoxiam eſſe inde colligimus, quoniam, omiſſis venenis, ſiue per morſum ſerpentum, ſiue per aculeum communicatis, vel ore ſumptis, quibus cæteræ etiam animantes quandoq; affliðantur, homines valetudinem improſperam ſæpiſſimè incurrunt. Morbi igitur vel ſunt ſimplices, vel compoſiti, & hi præſertim in conformatione, vel reſpiciunt vitiatam figuram, aut cauitatem, vel ſuperficiem aſperam, aut leuem, vel numerum, magnitudinem, & ſitum, vel deniq; morbi à ſoluta vnitate dependent. Nos in præſentia, vt infinitæ ægritudines pateſiant, inchoando à morbis capitis, particulares partium, & vniuerſales totius, deinde vulnera, vlcera, tumores, affectiones mulierum, & puerorum, & tandem cutis recenſebimus.

Morborum numerus.

F Capitis ægritudines ſunt Achores, Phthiriaſis, Caluitium, Alopecia, Ophiaſis, Leontiaſis, Hydrocephalon, Cephalalgia, Cephalea, Hemicrania; qui dolor capitis aliquando fit ex vermibus ibi natis, vel ob Scorpionem ibi genitum, vt contigit cuidam Italo ex frequenti ocymi olfactu, cuius meminit Schenchius in obſeruationibus. Immò ex calculo in cerebro cuiuſdam ciuis Lipſienſis nato, & ad magnitudinem oui aucto.

Lib. 1. obſer. 81.

Lapis in capite ortus.

Præterea cerebrum affligatur Siriaſi, Phreneſi, Mania, Eratomania, Obliuione, Melancholia, Lycantropia, Enthuſiaſmo, Lethargo, Catalepſi, Veterno. Et quoniam nerui à Cerebro originem ducunt, hic memoratur Conuulſio, conſequenterq; Epilepſia, Tortura oris, nempè ſpaſmus Cynicus, Ephialtes, Tremor, Stupor, immò ad conuulſionem reducitur ille affectus, quo laborauit ſeruus Periclis, qui dormiens in ſumma repebat tecta, & Theon Stoicus dormiens paſſim deambulabat. Succedit Apoplexia, & Paralyſis: reſolutione tamen neruorum laborantem memorat G Schenchius è ſuccenſa domo ſe præcipitaſſe, & deinceps ſanatum probe inceſſiſſe. Tandem diuturna vigilia homo cruciatur; nam refert Seneca Mœcenatem tribus integris annis abſq; ſomno vixiſſe, & ob ægritudinem fuiſſe liberatum. Item tradit Heurnius cum verſaretur Ticini intellexiſſe Nizolium illum Ciceronianum, per decennium, ſomnum non inueniſſe. Montuus quoq; fatetur ſe nobilem Matronam cognouiſſe, quæ ſpatio annorum triginta quinq; inſomnis vixit.

Vir reſolutione neruorũ quomodo liberatus.

In lib. de Prouiden.

Oculorum morbi multi ſunt in comparatione ad affectus aliarum partium, quoniam partes ad oculum integrandum multæ concurrunt. Prima affectio eſt oculi diminutio, eiuſdem expreſſio, Strabiſmus, Luſcioſitas, Amauroſis, Nyctalops, Epiphora, oculi reſolutio, Ophthalmia, Sclerophthalmia, Xerophthalmia, Lucophthalmia, Ectropion affectio, Lagophthalmiæ oppoſita, Trachoma, Palpebrarum inuiſcatio, Hordeolum, Chalazion, Encanthis, Trichiaſis, Pterygium, Phlyctenes, Hippopion, Leucoma, Aegylops, Anblyopia, Vueæ procidentia, Mydriaſis, Oculi tabes, H Suffuſio, Suggilatio, Vertigo, Scotomia, Synchiaſis morbus oculi à plaga prodiens, fiſtula lacrymalis, & lacrymatio, vnde ſanguis aliquando effluit. Siquidem Dodoneus narrat ſe vidiſſe puellam ſextum annum ſupra decimum agentem, & lacrymas ſanguinolentas fundentem, cuius cauſam ſuppreſſioni menſium attribuebat.

Oculorum morbi qui, & quot.

In obſeru. med.

Naſus aduerſa tenetur valetudine ob Grauedinem, ſiue Coryzam, Polypum, Ozenam, Hæmorrhagiam, Fætorem, Sternutamentum, & Trichiaſim; & quamuis inter morbos oculorum hæc poſtrema affectio fuerit connumerata, aduertendum eſt hoc nomen pati æquiuocationem; nam palpebræ pilis pungentibus vexatæ Trichiaſi laborare dicuntur: item quando pili naſum infeſtant, hunc affectum Medici Trichiaſim vocant, inſuper lingua Trichiaſi laborat, & tandem per Trichiaſim, capillamenta quædam per lotium quandoq; exeuntia intelliguntur. Aures vexat Otalgia, Tinnitus. Auditus diminutio, Surditas, & Vlcus.

Naſi, & aurium morbi.

Os deniq; ægra valetudine opprimitur, quando ei accidunt fætor, Alcola, Sciſſura labio-

labiorum, Batrachos, Tonſillarum inflammatio, & Columellæ, eiuſdemq; laxatio, Loquela impedita, Tumor, & Trichiaſis linguæ, qua poſtrema affectione Schenchius putauit laborare homines de genere eorum, qui corde piloſo ſunt referti. His adduntur gingiuarum apoſtemata, & Scorbutus morbus familiaris Germanis ad mare Balticum, gingiuis putreſcentibus, & ore fætente. Neq; omittitur Odontalgia, Nigredo, & Pallor dentium, Dentitio difficilis, & Eruptio dentis in palato, cuius Plinius meminit. Euſtachius quoq; memorauit Mulierem Romanam cum dente propè foramen palati nato; Item alteram degentem in Monaſterio Sanctiſſimæ Trinitatis Eugubij, in cuius palato, anno ætatis decimo, dens apparuit.

Lib. 1. obſer. 385. *Lib. 11. cap. 37.* *In lib. de dent.* *Dens natus in palato.*

Collum, & Thoracem afficiunt Catarrhus, Angina, Diſpnea, Aſthma, Aphonia, Peripneumonia, Hydrothorax, Pleuritis, Phthiſis, Empiema, Cardialgia, aliquando nata ob calculos in corde genitos; vt obſeruauit Schenchius, Syncope, Lactis copia, vel inopia, Mammarum Apoſtemata, Axillarum fætor, & Tuſſis moleſta, quam Schenchius ex animalculis muſcis ſimilibus in aſpera arteria, & pulmonibus genitis procreatam aliquando obſeruauit.

Morbi ventris infimi.

Præterea homo imbecillitate valetudinis occupatur, quando partes ventris infimi, quæ plures ſunt, afficiuntur, & præcipuè ſi vigeant Apepſia, Diſpepſia, Dolor ſtomachi, Ructatio, Inflatio, Singultus, Nauſea, Vomitus, Bulimos, Pica, Sitis immodetata, Tormina, Verminatio, Paſſio colica, Iliaca, & Cæliaca, Lienteria, Diarhea, Dyſenteria, Cordapſus morbus læthalis, cum fæces euomuntur: nihilominus Schenchius memorat nonnullos, qui ſuppoſitoria, & clyſteres, ſine vitæ diſcrimine, per os reiecerunt. Nos quoq; nouimus Iuuenē Bononienſem adhuc incolumem, duobus ab hinc annis febre tertiana duplici laborantem, qui ſumptos clyſteres paulò poſt euomebat. Prædictis additur Hydrops, ſiue ſit Aſcites, ſiue Tympanites, ſiue Anaſarca. Aſcite quidam correptus, ex Schenchio, diù decubuit, cuius vxor longitudinem morbi, & graues ſumptus ægrè ferens, patientem veneno de medio tollere decreuit: ideòq; puluerem bufonis in olla cremati propinauit, ſed ægrotus, copioſa vrina reddita, melius ſe habuit: at illa, vt patientis ærumnoſam vitam tandem morte terminaret, denuò copioſiorem exhibuit puluerem; ſed æger maiorem lotij quantitatem reddens, præter expectationem vxoris, conualuit. Quandoquidem Bufo apertus, & regioni renum applicatus gaudet hac prærogatiua, vt aquam Hydropicorum per vias vrinæ pellat.

Lib. 3. obſer. 143. *Bufonis cremati virtus.*

Si per ſeriem morborum cæterarum partium progrediamur, ſuccedet Nephritis, Lienis obſtructio, Scirus; Item Iecoris imbecillitas, Icterus, Cachexia, Scirus, affectio illa hepatica, qua laborans, apud Plutarchum, mures domeſticos accuratè obſeruat, & inſectatur. Additur lumborum debilitas, quam Feſtus lumbaginem appellauit. Neq; omittuntur hæmorrhoides, ani apoſtemata, Rhagades, Condylomata, & Imperforationes. Dodoneus enim recitat hiſtoram cuiuſdam puellæ clauſo ani meatu natæ, quæ excrementa ex pudendis detrudebat. Item ex Beniuenio, multi ano clauſo nati memorantur, quemadmodum etiam hodie, qui ſubinde arte corriguntur: ſed aduertendum eſt, ex ſententia Dodonei, aliquando infantes naſci imperforatos, quorum in ano caro altius creſcit, qui naturæ error nullo artificio emendari poteſt, ſed quando ſola membrana foramen tegitur; hac ſcalpro acutiore præciſa, infans ſanatus viuit.

In sympoſ. lib. 8. *Imperforatio*

Sequuntur morbi genitalium, & veſicæ, nimirum virilitas adempta, pudendi diſtortio, Præputij phimoſis, Satyriaſis, Gonorrhæa cum Priapiſmo, & ſine, Pollutio nocturna, Veſicæ inflammatio, Lithiaſis, Inuoluntaria lotij excretio, Vrinæ ardor, Dyſuria, Iſcuria, Stranguria. Sed mirabile circa hunc affectum narrat Dodoneus de puero decenni, qui per ſeptem dies vrinam non reddidit, meatibus à pituita occluſis, ſed tandem ex ano illam emiſit, cum tamen inteſtinum ſit ſolidæ ſubſtantiæ, & veſica minimè foraminolenta, ſed natura, quod fieri minimè poteſt, illas vias ad ſalutem patientis dilatauit. Additur deniq; Diabetes, circa quam Schenchius prodit puellam octodecim annorum, anno Domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo primo, ſex libras vrinæ ſupra triginta, ſingulis diebus, minxiſſe: cum tamen cibus, & potus ſex librarum pondus non excederet, ideò in ſpatio dierum ſexaginta, quo tempore morbus perſeuerauit, centum ſexaginta libras lotij ſupra bis mille reddi-

In obſeruationibus. *Lib. 3. obſer. 167.*

reddidit. Id autem meritò attribuebatur aeri passim in arterijs contento, qui in substantiam aqueam successiuè vertebatur. Modò prætermissis tumoribus scroti, & testium, nempè Hernijs, de quibus suo loco verba fient, ad enumerandos partium ex-
E tremarum morbos accedemus.

Morbi digitorum. Affligit digitos manuum, vel pedum Reduuium, Pernio, Podagra, quæ est species Arthritidis, ad hanc enim non solum podagra, sed Chiragra, Homeragra, Cubitagra, Gonagra, & Ischias reducuntur. Ob hanc postremam, quidam Architectus, referente Dodoneo, cum claudicaret, & de turri eminenti præceps ruisset, tantùm abfuit, vt ex tam ingenti casu incommodum aliquod reportaret, vt deinceps rectè ambulauerit. Ad finem inter pedum digitos Gemursa olim Italiæ morbus nouus nascebatur, qui secundùm Plinium extinctus est. *Gemursa morbus. Lib. 26. c. 1.*

Febriũ differentiæ. Præterea inter morbos vniuersales totum corpus occupantes Principem locum obtinet febris, nimirum Ephimera, Humoralis, & Hectica, ad quas postea referuntur, Amphimerina, Quotidiana, Tertiana maioris, & minoris famæ, Quartana, Quintana, Sextana: Nonana, Febris menstrua, Sinocha, Anniuersaria, qua Antipater Sidonius Poeta extinctus est, Leypiria, Maligna, Pestilens, Contagiosa, Pestilens stigmatica,
F Spuria, Legitima, Sudorifica, scilicet morbos Britannicus Germaniæ familiaris, Græcis posset dici ἱδρωτοπυρετός. Febris purpura sic nominata à colore sanguinis accensi, & tandem febris à pisce febrio dimanans: referunt enim in Fluuio Natan Insulæ Zeilan versari piscem, qui deprehensus illicò febrem accendit, & illo deposito, euanescit: quapropter ab hoc effectu Scaliger piscem hunc febrium cognominauit. *Exerc. 218.* Inter vniuersales affectus morbus gallicus meritò recensetur, qui quamuis primò pudenda afficiat, nihilominus paulò post per vniuersum corpus disseminatus patientes mirandum in modum vexat. Item lues noua Morauiæ, & alij morbi incogniti, de quibus Vuierus in libro Germanico egit, quem de morbis incognitis inscripsit.

Modò de vnitatis solutione aliquid dicendum est; siquidem primò se se offerunt vulnera cuiuscumque partis, tàm simplicia, quàm composita à quolibet instrumento siue ferro, siue bombarda maiore, & minore inflicta, glandibus plumbeis, & ferro sagittarum intra corpus relictis; vt contigit cuidam rustico, ex obseruationibus Do-
G donei, qui in seditioso tumultu sagitta circa dorsum vulneratus, sagitta extracta à Chirurgo, & ferro frustra perquisito, intusque remanente, post biennium, per inferna, ferrum cum omnium admiratione emisit: namq; ferrum iuxta Diaphnagma ingrediens, & secundum intestina descendens, paulatim exitum circa podicem sibi parauit. *Casus rustici sagitta vulnerati.* Non desunt postea turpes cicatrices delendæ, & ossa fracta ferruminanda, quod opus Natura optimè molitur, cum nullo modo id Medici præstare possent: Seruatur apud nos officulum tibiæ, fortè cuiusdam animalis quadrupedis, quod cum aliquo casu duobus in locis fractum esset, ea fragmenta per longum copulanda, per transuersum à natura fuerunt ferruminata, vt in sequenti figura apparet, vbi os consolidatum parte prona, & supina delineatum est.

Officulum à natura ferruminatum prona, & supina parte depictum.

Post hæc enumerantur vlcera cuiuscumque partis varicosa, verminosa, cum osse corrupto, cachoetica, siue chironia, herpetica, phagedenica, nomæ, theriomata, siue vlcera liuida, sphacelli, vlcera gallica, caries, cerium, rimæ manuum, & pedum, item rima circa spinam in longum producta, adeò exilis, vt visionem effugiat, quæ non raro, teste Schenchio, mortem ægrotanti affert. Amplius fistulæ cuiuscumque generis, scabiei omnes species, pruritus, lichen, seu mentagra, lepra, ambusta, & similia. A

Lib. 5. obser. 45.

Ad tumores præter naturam accedentes, obseruabimus eos esse infinitos, nam se se offerunt phlegmon, eresipelas, oedema, cancer, inflammatio, carbunculus, bubo gallicus, scirrhus, nodi, atheroma, steatoma, melliceris, aneurisma, emphysema, struma, ganglium, calli, & claui, verrucarum variæ species, sycosis, furunculus, parotis, parulis, crithe, chalazia, plica morbus Sarmatiæ peculiaris, Ionthi siue cossi, oxonphalon, hernia, siue sit bubonocelle, sarcocelle, hydrocelle, epiplocelle, enterocelle, cirsocelle, physocelle, & compositæ herniæ, nec non lupiæ, quæ aliquando ad pondus octo librarum excrescunt. Quid? hic recensenda est illa eminentia cornu similis, quæ interdum caput humanum deturpat, neque monstrum est, teste Scaligero, sed ægritudo. Immò Lanfrancus recitat in Chirurgia maiore se vidisse caput hominis septem eminentijs insigne, quarum altior cornu longitudinis pollicis æmulabatur. Item amatus Lusitanus meminit pueri cum corniculo in capite nati, qui iam adultus, cum ab alijs pueris cornutus appellaretur, è capite cornu deponendum curauit. Ideòq; Chirurgus iustò audacior illud radicitus resecauit, infælici tamen cum successu, quoniam breui tempore patiens perijt: cum huiusmodi cornua ex substantia medullari cerebri conflentur. Pariter anno elapso trigesimo nono supra millesimum, & sexcentesimum puer genere rusticus decennis, corniculo longitudine indicis in capite insignitus accessit Nosocomiũ Mortis Bononiæ, vt ope Chirurgica, à tali molestia liberaretur, cui Ioannes Baptista filius quondam Ioannis Caponij Medica, & Astrologica scientia celeberrimi, ægrotis Nosocomij tunc temporis Astans in omni genere studiorum perfectus, mortem de sectione corniculi nuncians, prudẽter illum dimisit. Nos quoq; in præsentia exhibemus iconem hominis cornuti in Ducatu Humenæ inuenti, cuius historia est hæc. In Ducatu Humenæ Galliæ, nostris temporibus, hic homo cum cornu arietino in dextra frontis parte nato, cui nomen erat Ferantz Trouilli, membris omnibus optimè constitutus, procera statura, & viribus validis præditus, genere rusticus, inuersis lupi pellibus indutus, in paruo Comitatu Mezires natus vitam ferè semper in syluis egit, septennis tamen nullum cornu vestigium habuisse retulit: nam ab illa ætate cornu è capite erumpere cæpit, & forma cornu arietini acutum. Sed eo tempore, quo inuentus est, trigesimum quintum annum agebat, quemadmodum ex aspectu coniectare licuit. Hac igitur ratione repertus fuit Dominus Lauerdin, venandi gratia, nemus quoddam sæpè petebat; sed quandoq; illuc ingressus, & rusticorum cateruam conspicatus, Prædonesq; esse suspicatus illicò omnes apprehendi iussit: tunc autem homo cornutus cæterorum comes, & socius primus aufugiens inter dumeta se se abdidit. Verùm violentia illinc extractus, & ad Dominum ductus, caput aperire recusabat, ne tantam deformitatem patefaceret. Pileo tandem à Domini famulis, & ministris deposito, non sine magna spectantium admiratione, cornu obseruatum fuit in capite glabro, exceptis nonnullis pilis, quibus occiput tegebatur. Tunc Dominus Lauerdin statim ad Inuictissimum Galliarum Regem, qui non longè aberat, deduci iussit, à quo postea Lutetiam fuit ductus, vt ab omnibus conspiceretur. Schenchius quoq; meminit cuiusdam viri, è cuius dorso os ad similitudinem cornu emersit: quare peracta vniuersali totius corporis euacuatione, & medicamentis exiccantibus applicatis, os spontè cecidit.

Exerc. 199. — B — *Centur. 1. curat. 51.* — *Cornu natũ in capitibus humanis.* — C — *Hic Homo quomodo inuentus fuerit.* — D — *Lib. 5. obser. 50.*

Homo cornutus in Ducatu Humenæ inuentus.

Iam properare oportet ad numerandos illos affectus, quibus mulieres tantùm corripiuntur; ſunt autem ſterilitas, nempè muliebris, quæ aliquibus eſt perpetua, quamuis aliæ, mutatis coniugijs, illam deponant, Scythæ hunc morbum effæminatum appellant. Pica eſt abſurda appetentia grauidarum: meminit enim Schenchius A mulieris cuiuſdam prægnantis, quæ morſum ceruicis cuiuſdam iuuenis appetebat, & abortum proculdubiò feciſſet, niſi, exanimato ferè iuuene, ceruicem eius momordiſſet. Vteri procidentia, Abortus, Mola, Partus difficilis, fœtus mortuus, & ſecundinæ retentæ, Paſſio hyſterica, Matricis inflatio, & tumor es præter naturam, eiuſdemque matricis hydrops, necnon lumbrici, pruritus, dolor, hæmorrhagia, & hemorrhoides colli vteri, Symptoma turpitudinis, quando nympha, ſeu potius Clitoris, inſtar pudendi virilis, erigitur, qui affectus poſtea nymphotomia tollitur, carnis excreſcentiæ inter pudenda muliebria, Imperforatio, qua laborantes mulieres vocantur ἄτρηται, Superfætatio epidemica, quam Braſauolus memorauit. His adduntur profluuium muliebre, menſium ſuppreſſio, eorundem ſtillicidium, & nimia effuſio; ſed admirandum eſt, quod legitur in hiſtoria nauigationis in Braſiliam, nimirum mulieres Americanas menſtruis purgationibus non laborare; nihilominus mulieres illas eſſe fæcundiſſimas. Obſeruatum tamen eſt, quòd in illa regione, puellæ annum B duodecimum natæ ab axilla, vſque ad genu, dente acutiſſimo cuiuſdam animalis à matribus vulnerantur: vnde facta hac larga ſanguinis effuſione, deinceps purgari non poſſe coniectant.

Morbi mulierum.

In Coment. ad Aphoriſ. Hippoc.

Amplius puerperę febre lactis laborant ob humorum commotionem, ob morbum pilarem, ob mammarum inflammationem, & ob lactis in grumos conuerſionem; aliquando vbera tanta lactis copia redundant, vt lac ſponte fluat. Hinc non eſt mirum, ſi Andreas Laurentius, aliquando obſeruauerit lac per veſicam, & anum expurgari. Interdum mulieres magnitudine mammarum laborant: nam Scaliger narrat ſe vidiſſe mammas cuiuſdam Virginis tam vaſtas, vt brachiorum latera, & partem ventris ſuperiorem occuparent. Hic caſus fortè non erit valdè diſſimilis ab illa puella, quam Albertus Magnus mammis pendentibus, cum pilis in inguine, & ſub axillis ſe conſpicatum fuiſſe promulgat. Mulieres quoque graui afficiuntur morbo, quando, ob anguſtiam orificij matricis, fœtus egredi nequeat, ni per tomotochiam C circa conceptionis, & fæcunditatis iacturam, & citra periculum vtriuſq; vitæ, fœtus educatur. Quidam Orchitomi, ex Schenchio, hoc opus exercere ſolent diligenter: nam in dextra abdominis parte, tranſuerſo digito infra vmbilicum, & vltra quatuor digitos ad latus, ſectionem moliuntur, & inde recta procedunt, vſque ad pudenda, abſq; rectorum muſculorum læſione, deinde vterum incidunt, amplo facto vulnere, vt fætui viuenti, & ſecundinis aditus facilis paretur: poſtmodum vulnere abdominis, non vteri, quinque punctis copulato, puerperam priſtinæ ſanitati reſtituunt. In fine horum morborum collocatur morbus virgineus, febris alba vulgò nuncupata, quoniam hæc affectio Virginibus tantummodò ſit familiaris; quamobrem Matronæ Brabantinæ febrem hanc albam, ob pallorem faciei, & febrem amatoriam appellare conſueuerunt.

Lib. 1. Anat. Exerc. 199.

In Coment. ad li. 2. Phyſic.

Tomotochia quod remedium.

Febris amatoria.

Quemadmodum homines ratione ſexus, & adnotatum eſt, aduerſa, & diuerſa valetudine detinentur: pariter, ratione ætatis, affectibus varijs occupantur. Pueri D igitur licet omni morborum genere premi poſſint; nihilominus vt plurimum afficiuntur morbis, inter quos ſunt morbili, variolæ, ferſuræ, quædam puſtulæ chriſtalliformes nuncupatæ, macies, vmbilici tumor, Herniæ, imperforatio, procidentia ani, intertrigo, & ſecundùm Auicennam, excoriatio, pernio, mutitas, ſiue loquelæ priuatio: cum ſcripſerit Ariſtoteles ſolum hominem hac affectione poſſe tentari, quoniam homo ſolus ſermonis eſt capax. Balbuties, vigiliæ diuturnæ, verminatio, dentitio, ſingultus, incontinentia, vrinæ. His nonnulli addunt Satyriſmum ad mentem Hippocratis in Aphoriſmis: cum tamen hoc vocabulum ab aliquo nimis diligente ſcriptore, inſertum ſit: ſiquidem doctiſſimi viri, in expoſitione huius loci, talis vocis non meminerunt.

Morbi puerorum.

Lib. 3. Aphoriſ. 27.

Poſtremò loco nominandæ ſunt omnes affectiones cutim humani corporis infeſtantes; quæ quamuis ſuperius partim inter vlcera, & partim inter tumores præter naturam memoratæ ſint; hoc tamen in loco omnes comprehendemus. Sunt igitur

Viti-

Vitiligines, Scabies, Elephantiasis, Vibices, Maculæ, Pruritus, Cicatrices, Rugæ, Vnguium casus, rediuiuium, Vitiata forma, & color, Hydroa tubercula, Exanthemata, Tinea, Sycosis, Canities intempestiua, Pilorum casus, Plica morbus epidemicus Polonis: uam quamuis vt plurimum hæc affectio pilos capitis occupet, attamen vt intelleximus, vexat etiam alia loca, à quibus pili erumpunt. Hic quoq; recensendi sunt affectus, nempè Impetigo, Mentagra, Ignis sacer, Lichenes, omnes Lepræ species, Atrophia partium, Dracunculus Aegyptijs, & Indis affectus familiaris, Epinyctis, Pustularum omnia genera, & præcipuè Boa, siue Boua, quando cutis multitudine papularum rubet, non secus, ac si à Boa serpente fuisset demorsa. Accedunt affectio furfuracea vniuersam cutim fœdans, Phthiriasis horrenda, quando vniuersa cutis pediculis scatet, item Syrones Medicis græcis incogniti, vt scribit Abenzoar, Arabibus Assoalar nuncupati: sunt enim pediculi per manus serpentes, & excitatis pustulis aqua plenis, altiùs delitescunt, & sunt animalcula tam parua, vt visionem ferè effugiant, & à mulieribus acutæ visionis acu facilè extrahuntur. Neq; omittendi sunt ricini ex sordibus barbæ, & inguinum nascentes, quos Galli Platas, & Itali cum exitu excrementorum careant, Cæcas cognominant. Tandem Albucasis meminit ægritudinis Nakir vocatæ, quæ nil aliud est nisi flatus furiosus, qui vniuersum cutis ambitum affatim occupat.

Morbi cutis.

Lib. 2. c. 93.

NÆVI.

MORBI cutis nuper enumerati næuos in mentem reuocarunt, & præsertim cum aliqui Authores non proletarij inter vitia cutis illos reposuerint. Scripsit enim quandoq; Plinius, farina fabacea in aceto cocta næuos auferri. Nihilominus tantum abest, vt næui humanum corpus deturpent, vt potius illud commendare videantur. Quapropter Ouidius faciem illam probare minimè dubitauit, in qua næuum aliquem benigna natura impressit; nam quemadmodum nauis in placido conspecta pelago, non modò illud exornat, verum quoq; tanquam nauigabilis maris signum reputatur: similiter næuus quasi ναῦς non solum venustatem faciei conciliat, verum quoq; marinas humani animi affectiones significat: cum nemini dubium sit næuos ad Physiognomiam attinere. Idcircò Melampus Medicus Atheniensis antiquissimus, necnon Abenragel inter Arabes, quid næui in vnaquaq; corporis parte à natura locati significarent, edocere sunt conati. Quandoquidem næui per vniuersum corpus veluti casu quodam sparsi, certum tamen inter se ordinem, & veluti cognationem quamdam habent.

Li. 12. c. 25.

Næui ad physiognomiam spectant.

Etenim næuus in fronte conspectus, alium veluti socium in thorace habet: immò si mediam frontem næuus occupet, vt plurimum alius in medio pectore, vel in dorso inter scapulas reperietur; & quantò næuus à medio frontis recedens ad dextram, vel sinistram partem inclinabit, tantò etiam alter ad alterutrum brachiorum, vel humerorum deflectet; itaut si in extrema fronte iuxta tempora, nimirum in confinio capillorum appareat, alium in humeris repræsentabit. Sæpius enim euenire solet næuos frontis quandoq; ad illos, qui in pectore, & quandoq; ad illos, qui impressi sunt in dorso, referri: cum pars antica, & postica pectoris thoracem constituant.

Si iuxta nasum, & supercilium næuus sit constitutus, alter in parte inferiori pectoris impressus videbitur. Præterea næuus, quem situm in naso occupabit, talem in pene næuus alter obtinebit: pariter si in naso mulieris obseruabitur næuus, in labijs pudendi alius residebit.

Næui nasi habent alias sibi respondentes in pudendis.

Quando hæ naturales verrucæ reperientur intra nasi spatium, quo oculi inter se distant: similiter alias inter scrotum, & virgam, iuxta dextræ, vel sinistræ partis situm dabunt. Si næuus aliquis in palpebra supra pupillam reperietur, alius in scroto iuxta testiculum erit. Item si in parte superiori palpebræ fuerit, alter supra testiculum in aduersa scroti parte videbitur. At si fuerit in palpebra inferiori; pariter

næuus

næuus in parte auerſa ſcroti verſus clunes conſpicietur. Verùm ſi næuus in genis appareat, in coxis etiam videbitur: adeout quantò ille naſo, tantò hic inguini erit propior, & quantò ille mandibulæ verſus aurem, tantò hic natibus erit vicinior. Cæterùm ſi ſubter oculos, ſcilicet in cauitate ſupra eminentiam malarū erit, næuum A etiam ſub axilla conſpicere licebit, altiùs, & humilius, iuxta illum ſitum, quem alter in facie occupauerit.

Næui genarum.

Næui, qui iuxta aurem ſiti ſunt, & illam ferè tangunt, ſuos comites in ſpatio alterutrius brachij oſtendunt, quod ſpatium ab humeris ad cubitum protenditur. Immò ſi næuus per tres digitos ab aure abſit, lateribus clunium næuus alter adhærebit: ſin per duos tantùm digitos ſit diſiunctus, in ſignata brachij parte, ſed verſus dorſum reperietur. Næuus ſuperiori imminens labro,& quaſi naſum tangens indicat ſocium eſſe in illo ſpatio, quod inter pudenda, & podicem apparet. Contingit tamen aliquando, vt quando næuus à naſo tres digitos eſt remotus, non amplius partem prædictam, ſed pubem denotet; licèt vt plurimum hæc prærogatiua næuis in inferiori labro, & mento natis conueniat: immò, & alios in genu deſignat, quod tantò frequentius accidet, quantò ſignum erit inferius.

Næui labij ſuperioris.

Verùm næui malis impreſſi infra tamen labium inferius, ſuos æmulos in abdomine repræſentant, quandoq; erunt in medio abdominis, dummodò alij in meditullio genarum fuerint. Et ſi in extremitate menti næuus apparuerit, næuus quoq; in pube iuxta pudenda notabitur. Næui aurem decorantes lacertos reſpiciunt, & qui auris anſam occupant, alterum carpo,ſiue manui proximum ſignificant. Quando verò erit næuus in ſummo auris capreolo, alter cubito proximus obſeruabitur, & næuus hærens meatui, ſeu conchæ auris, alterum in vola manus deliteſcentem demonſtrabit. Sin anterior auris pars næuo gaudeat, alter eodem ſitu in manu lætabitur. B

Næui auriū.

Sed aduertendum eſt, quod non ſolum facies omnium oculis expoſita hac gaudet prærogatiua, vt eius næui alios occultos manifeſtent, verùm quoq; manus, & brachia hac conditione potiuntur: quandoquidem næuus in brachio ſuperiori ſupra cubitum deprehenſus, certò certius alium in crure iuxta genu deſignabit: & ſi in brachij auerſa parte erit, alter ſuræ adhærebit, qui vero lacertum occupabunt, ſuos oppoſitos in medio crure notabunt. Sin næuus propè manum,vel carpum reſidebit, alter quoq; ſupra talum pedis exiſtet. C

Næui brachiorum.

Demum ſi digiti manus erunt næuis inſigniti, digiti quoq; pedum, ijs non carebunt. Obſeruandum tamen eſt prædictas regulas, non perpetuò veritatem aſſequi, cum res naturales ex authoritate Ariſtotelis, aliquando à veritate deſciſcant. Qui igitur cauſas, ſi non neceſſarias, ſed ſaltem veriſimiles ſcire deſiderabit,nimirum cur næui faciei ſuos æquales per corpus ſparſos, certo quodam ordine, & ſitu habeant, confugiat ad doctrinam ſymetriæ ſuperius diligenter exaratam, vbi aliqua ex parte ſuo deſiderio ſatisfaciet: quandoquidem ſi proportiones illæ partium faciei, necnon ſimilitudines proportionum admittuntur, quibus inter ſe partes, & faciei, & vniuerſi corporis conueniunt; procuidubiò legentibus innoteſcet ratio, qua næui faciei cum reliquis per reliquum corpus diſſeminatis conſentiunt: namq; explicatum fuit in ſymetria, quòd ſicuti facies totius corporis, ita partes faciei partium totius corporis figuram quamdam, & typum repræſentant. Cum igitur, vt ſuperius fuit expoſitum, frons pectus, ſupercilia, humeros,ſinus oculorum axillas aures brachia, mentum pubem, os in viris anum, & in mulieribus partes etiam verecundas repræſentāt: nulla admiratione teneri debemus, ſi næui, quibus natura, veluti notis quibuſdam, partes illas corporis ſignauit, affinitatem, & relationem inter ſe habeant. Dum igitur frons pectus, & aliæ faciei partes alias corporis partes reſpiciunt, vt in Rubrica ſymetriæ explicauimus; næuus quoq; in fronte expreſſus næuum in pectore; næuus in alijs faciei partibus, næuum pariter in alijs corporis partibus exiſtentem indicabit. D

Lib. 2. de part. Anim.

Næuorū conſimiliū cauſæ.

ME-

E

MEDELÆ.

MEDICVS Philosophiam callens: necnon Mathematicam, seu Astrologiam pedissequam, immò facultatem Botanicam, Anatomicam, Pharmacopæam, & Chymicam; primitùs valetudinem hominis omni industria fouet, & tuetur, dum incommoda aduersæ valetudinis arcet. Deinde omnia molitur, ne homo in ægritudines dilabatur, & si fortè illis oppressus fuerit, conuenientibus, & indicatis præsidijs eas exterminat. Verùm antequam hæc auxilia præscribat. Primò partem affectam ponderat, & diligenter animaduertit quonam morbo, vel per se, vel per consensum laboret: deinde quot modis pars aliqua corporis per consensum afficiatur. Namq; probè callens signa affectionum, necnon omnia symptomata, morborum genera, & causas, id celerrimè præstare potest. Amplius Medicus inter eruditos eminens, signa salutaria, & læthalia nouit, & num morbus crisi, vel sine crisi sit terminaturus, prædicit, immò an talis crisis, vel per hæmorrhagiam, vel per abscessum, vel per vomitum, vel per alui deiectionem, vel per lotium, vel per mensium fluxionem, vel per hæmorrhoides, vel per sudorem fieri debeat, optimè cognoscit. Insuper dierum criticorum scientia peritus præcipit quid agendum sit, quando vnico tantùm affectu patiens opprimitur, & quando affectibus complicatis, sæuisq; symptomatibus iactatur.

Signa morborum.

F

Crises.

Præterea, in morbis profligandis, Medicus triplici instrumento, nimirum diæta, pharmacia, & chirurgia incedit. Ratione diætæ, aerem salubrem, ciborum qualitatem, bonitatem, quantitatem, ordinem, & tempus docet; deinde exercitium, & quietem, somnum, & vigiliam, repletionem, & inanitionem instituit, necnon quænam animi affectiones vitandæ sint. Ratione pharmaciæ, diligenter considerat præsidiorum qualitatem, num hæc debeant esse temperata, seu potius calida, frigida, humida, & sicca, iuxta primum, secundum, tertium, vel quartum gradum: an tenuium sint, vel crassarum partium, & an debeant esse acria, adstringentia, aperientia, discutientia, condensantia, emollientia, indurantia, abstergentia, adurentia, attrahentia, alexiteria, pus mouentia, emplastica, deobstruentia, epulotica, exedentia, expurgantia, incrassantia, extrahentia, glutinantia, incidentia, repellentia, sarcotica, roborantia, lotium cientia, menses prouocantia, eorumdem copiam supprimentia, sudorem educentia, calculum frangentia, lac generantia, expectorantia, tussim sedantia, soporifera, dolorem mitigantia, venerea, spermatica, digestiua, ambustis medentia, bilem, pituitam, & melancholiam concoquentia, eosdemq; humores deturbantia. Item remediorum dosim, ordinem locum, atque tempus præscribit.

Diæta.

G

Pharmacia.

Sed dignum est admiratione, quod medicamina, quæ in affectionibus humanis eliminandis adhibentur, ex omnibus in toto terrarum orbe procreatis desumuntur: namque præsidium à Medico præscriptum, vel est simplex, vel compositum, & simplex est illud, quale à natura procreatur; & hoc est duplex, nempè animatum, vel inanimatum. Animatum est vegetatiuum, & sensitiuum. Vegetatiuum arborem, fruticem, subfruticem, & herbam comprædendit. Sensitiuum, vel est sanguineum, vel exangue, & sanguineum est duplex, rationale, & irrationale. Rationale est homo, ex cuius partibus multa etiam remedia Medicus elicit. Irrationale, vel est aereum, vel terrestre, vel aqueum, vel amphibium. Exangue quadruplex, nempè de genere Mollium, Insectorum, Crustaceorum, & Testaceorum. Postremò Inanimatum, vel generatur in aere, vel in visceribus terræ, & hoc est quadruplex, scilicet metallum, lapis, terra, & succus concretus. Itaque ex prædictis simplicibus cætera medicamenta concinnantur, quæ etiam, iuxta mentem Galeni, multifaria esse debent. Quando scribit, permagnam humanorum corporum esse differentiam; tum ratione natiui ipsorum temperamenti, tum ratione mutationis ætatum, & vitæ studij; ideòq; quod componitur medicamentum nullo modo cunctis competere potest.

Remedia ex quibus eliciantur.

H

Lib. 3. de Comp. Med. per gen. cap. 3.

Quamobrem Medicus præparat lenientia, syrupos, eclegmata, rob, decoctiones, soluentia, tam in substantia, quàm in infusione, necnon in bolo, vel potione exhibenda:

benda: immò componit pilularum omne genus, glandes, siue suppositoria, insufiones, pessos, clysteres, errhina, trochiscos, sternutatoria, rotulas, apophlegmatismata, pulueres catharticos, gargarismata, suffitus, collyria, sacculos, electuaria, embrochas, poma odorata, ablutiones, vnguenta, formenta, cataplasmata, emplastra, epithemata, cerata, caustica, & balnea medicata. Quapropter poterimus canere cum Ouidio,

Medicamẽta cõposita.

Mille mali species, mille salutis erunt.

Tandem Chirurgia non est prætermittenda, quæ etiam ad salutem propria instrumenta profert, cum scripserit Ouidius.

Vt corpus redimas ferrum patiaris, & ignem.

Chirurgia.

Chirurgus enim scalpello, cauterio, forcipe, ferra, specillo, nouacula, acu, volsella, deligatione, tenacula, splenijs, penicillis, siue turundis, fascijs, fibulis, & instrumentis extendentibus vtitur. Cæterum ad euitandum omne medicamentorum genus, & ad tutelam valetudinis, Galenus præceptum cedro dignum tradit, videlicet eum nunquam ægritudines incursurum, qui cruditates cauerit, commotionem à cibo vehementiorem vitauerit, & se se ante cibum exercitio commiserit.

In lib. de succor. bon. & vit. c. 3.

CASTRATIO.

APVLEIVS castrationem eleganti vocabulo detestationem appellauit, causam insinuans, quare in brutis, & potissimum in equis celebretur; nempè quoniam nimio libidinis calore laborantes hac detestatione mansuefiant. Sed quid hoc meditamur in brutis; cum Iulius Alexandrinus mulieres perniciosæ Veneris ardore vexatas olim castratas fuisse diuulgauerit? In hominibus autem nostra ætate, castratura, alijs non conferentibus præsidijs, adhibetur, quando peritoneo dilatato, vel lacerato, intestina in scrotum descendentia herniam generant; vnde homines ad labores, & ad alias functiones obeundas inepti redduntur; præterquamquod hac herniæ specie laborantibus non solum inflammationis, sed etiam læthalis voluuli perpetuum impendet periculum. Quocirca ad euitandum euidens mortis discrimen, & ad reddendos patientes laboribus aptiores, homines euirantur. Quandoquidem iuxta partem dextram, vel sinistram hernia laborantiũ, alterutrius testis auulsione, inustione, & sutura, peritoneum dilatatum, vel laceratum adeò copulatur, ne imposterum intestina descendere possint. Quod opus Orchitomi potissimum Nursini in Italia diligentissimè exercent.

Lib. 22. cap. 14.

Castrationis humanæ causa.

Olim homines ad Virginum custodiam castrabantur, vt ancillis expeditiores, & ad congrediendum inepti essent. Id vocabulum Eunuchi significat; siquidem ἐυνȣχὸς deducitur ἀπὸ τȣ̃ τὴν ἐυνὴν ἔχειν, quoniam cubilium, & gynæcorum curam haberent. Eunuchus etiam vocatur spado, nempè σπάδων à verbo σπάω extraho, quoniam his testiculi euulsi sint. Cæterùm ferunt Turcarum Imperatorem olim vidisse equum castratum equam inire, propterea iussisse, in pueris eunuchandis, penem vna cum testibus detruncari: ideòq; factum est, vt Turcæ hac etiam tempestate in castratura puerorum, virgam cum testiculis auferant.

Mulieres autem castrari posse non est in dubium reuocandum, vt ex authoritate Iulij Alexandrini superius citata intelleximus: quamuis hoc opus maiori prematur difficultate; nullum tamen vitæ discrimen imminet, quando Orchitomus est peritus. Schenchius enim recitat historiam stupendam de muliere procidentia vteri, & cancrenà affecti laborante; namq; citra vitæ periculum, vterus à Chirurgo refectus fuit. Et Vuierus meminit cuiusdam Ioannis ab Essen, qui in Comitatu Marchiæ versans, illuc enim ad castranda iumenta conductus fuerat, propriam ibi eunuchauit filiam, cum illam familiariter cum iuuene quodam versantem animaduertisset. Ex Lonicero etiam, in varia historia, habemus Lydos fuisse primo, qui mulieres castrarunt, cum illis loco Spadonum vti solerent, quam postea veritatem Cælius Rhodiginus affirmauit. Cardanus verò tàm mares, quàm fæminas, absq; Chirurgico opere eu-

Lib. 3. obser. 303.

Lib. 4. de Præstig. Dæ. cap. 2. ædit. 6.

re eunuchas fieri protulit, dummodo mares longo vsu viticis, & fœminæ periclymeni vtantur.

E

DENOMINATA.

HOMVNCVLVS, homulus, item homululus, & homuncio sunt nomina paruum hominem denotantia; quamuis apud Chymistas homunculus significet illud sperma, quod tantopere extollitur, neq; totum est ex Luna; immò ex illo magnam partem sibi vendicat Chaos nempè mixtio quatuor elementorum; quemadmodum in scholijs Paracelsi legitur. Pariter apud Græcos ἀνθρώπιον, ἀνδράριον, ἀνδρίον, siue ἀνδριακὸς vocabula sunt homulum exprimentia, veluti ἡμιάνθρωπος semihominem significat. Variæ etiam sunt affectiones, quæ ab homine denominationem sortiuntur. Est ἀνθρωπότης humanæ naturæ conditio, ἀνθρωποπαθὴς affectibus humanis obnoxius; hinc ἀνθρωποπάθεια humana affectio, ἀνδρομανὴς dicitur amore virorum insaniens. Quapropter apud Gregorium, ἀνδρομανία, nempè amor insanus mulierum impudicarum legitur. Est λυκανθρωπία melancholiæ species, qua affecti, veluti in lupos conuersi noctu vagantur, donec diluculet. Verùm ἐξάνθρωπος exponitur homo alienam naturam, nempè ferinam induens. Sed μισανθρωπία odium hominum, siue inhumanitatem significat, quæ Luciano ἀπανθρωπία etiam nuncupatur.

Homũculus Chymistarũ.

Lycauthropia.

F

Exponitur ἀνδροσινὴς hominibus noxius, & ἀνδροκόβαλος Hesychio, & Suidæ vir improbus, & veterator, & ἀνδρομάχος cum viris pugnans. Est ἀνδρολατέω, viros expello, & ἀνδρόβασμος, quasi ἀνδρὸς βασμὸς angusta via, per quam vnus tantùm homo transire potest.

Carnifex quomodo Grecis appelletur.

Præterea nonnulla sunt denominata, quæ ad perniciem hominum spectant, vt ἀνθρωπόλεθρος, hominum pernicies, ἀνδροδάϊκτος viros perimens; vox est composita ex ἀνήρ, & δαΐζω. Item ἀνδράγχνος, vel ἀνδραγχὸς vocatur carnifex, scilicet hominum strangulator. Est ἀνθρωποθυτέω homines sacrifico. Exponitur ἀνθρωποκτόνος, seu ἀνδροκτόνος, & ἀνδροφόνος apud Hesiodum homicida, est item Martis epitheton: alioquin ἀνδρόφωνος apud Atheneum vocem virilem habens exprimitur, Hinc ἀνδροφονία, ἀνδροκτονία, & ἀνδροκτασία homicidium. Sed ἀνδροληψία erat pigneratio, quæ dabatur contra illos, apud quos homicidium fuerat perpetratum. Erant ἀνδράγρια τὰ spolia, quæ ex homine in militia interfecto reportabantur.

G

Dicitur apud Scholiastem Aristophanis ἀνδροκμὴς à viro interfectus: nam ἀνδροκμῆτες ἀγωνίαι apud Euripidem erant certamina, in quibus viri præliabantur. Est ἀνδρόκμητος ab homine elaboratus: legitur enim apud Hesychium ἀνδρόκμητος τύμβος, nempè tumulus ab homine fabrefactus, vel in quo vir mortuus iaceat.

Nonnulla denominata ad esum humanæ carnis attinent; vt ἀνθρωποφάγος, ἀνδροφάγος, ἀνδροβόρα, & ἀνθρωποβόρος hominiuorus, humana carne vescens, est etiam nonnullorum canum epitheton. Hinc ἀνθρωποφάγια, & ἀνδροφαγία, hominum deuoratio, vel esus carnium humanarum exponitur.

Pertinentia ad esum.

H

Loca à viris denominata sunt ἀνδρεών, siue ἀνδρών, pars domus, quam viri seorsum à mulieribus habitant, & ἀνδρόδομος apud Hesychium, & Suidam erat triclinium, vbi fortè viri tantum epulabantur. Item ἄνδρατα, apud Cretenses, nuncupata fuerunt conuiuia publica, ex mente Aristotelis, ad quæ viri solummodò conueniebant. Ad hominum copiam spectant πολυανθρωπία, siuè secundum Suidam, ἀνδροπλήθεια, hominum frequentia, & ὀλιγανθρωπία eorumdem hominum paucitas. Nam ἀνδρολογέω est homines ad militiam colligo, vnde nascitur ἀνδρολογία virorum ad militiam delectus.

Lib. 2. Ethic. cap. 8.

Si respiciamus procreationem, legitur apud Græcos ἀνθρωποποιὸς humanarum formarum fabricator; nam ἀνδριαντοποιὸς, & ἀνδριαντοπλάστης est statuarius, & præcipuè qui virorum statuas fingit: hinc ἀνδρίας, statua potissimùm viri, & ἀνδριαντίσκος parua viri statua. Siquidem ἀνθρωπομορφόω est humanam formam tribuo, & ἀνθρωπογονία hominum generatio; hinc ἀνδρογόνος apud Hesiodum, virum generans.

Statuarius.

Cætera ſunt denominata homini maximè conuenientia, vt ἀνδρώδης virilis, ἀνδροπρεπής, & ἀνθρωποπρεπὴς homini conueniens, ἀνδρεῖος ad virum ſpectans, ἀνδρόφιλος virum amans, & ἀνδρεραστρια, ex Ariſtophane, virorum amatrix, ἀνδρόβουλος virili conſilio vtens, ἀνδρολημη virili elatione animi præditus, vt exponit Heſychius, A ἀνθρωπόθυμος hominis animum habens, ſed ἀνθρώπειος, & ἀνδρόμεος, apud Homerum eſt humanus, ἀνθρωπισμὸς humanitas, & ἀνθρωπώδης ad naturam humanam proximè accedens: immò ἀνθρωπόπαθεις vocatus fuit Chriſtus apud Damaſcenum, cum ἀνθρωπίζομαι à Theologis græcis, homo fio, vertatur.

Xenophonti ἀνδρομήκης dicitur, qui ſtatura virili eſt refertus, & Atheneo ἀνθρωποειδὴς humana ſpecie inſignitus, & ἀνδρείκελος viro ſimilis. Item ἀνθρωπίζω homines imitor, συνανθρωπέω cum hominibus verſor. Et ὑπεράνθρωπος eſt, qui humanam excedit ſtaturam. Sed ἀνθρωπόγλωττος eſt, qui humana lingua loquitut, & ἀνθρωπόλογος, ſecundùm Ariſtotelem, eſt homo libenter de hominibus verba faciens. Apud Ariſtophanem legitur ἀνδραγαθία, quaſi ἀνδρὸς ἀγαθȣ̃ ἔργον, actio digna viro forti, vertitur etiam ſtrenuitas, quemadmodum & ἀνδρεία, quæ vox virilitatem, & ſtrenuitatem, & virilem ætatem ſignificat hinc ἀνδρίζω aliquid virile ago; item ἀνδρίζομαι virilem ætatem ingredior, & ἀνδρόπαις puer aliquid virile præſtans, vel ad ætatem virilem properans. B

Virilitas, & ſtrenuitas.

Nonnulla ſunt, quæ partes hominis reſpiciunt, vt ἀνθρωπέη, & per contractionem ἀνθρωπῆ ſubintelligendo, δορὰ, pellis humana, item ἀνδρόπρωρον, pro ἀνδροπρόσωπον, apud Sophoclem, eſt humana facies. Heſychio verò ἀνδροσάθης, vel ἀνδροσάθων dicitur vir membroſus, nempè virilia iuſtò grandiora habens: At ἀνδρογύνης, ſiue ἀνδρόγυνος exponitur marifæmina, nimirum homo vtroque ſexu refertus. Polluci tamen, hoc vocabulo, Eunuchus denotatur, & hæc eadem vox apud Heſychium, imbecillem, effæminatum, & hominem muliebri animo præditum deſignat, immò hoc idem nomen in parabolis Salomonis pro ſocorde vſurpatur. Demum ἀνδράποδον ſignificat hominis pedem, veluti littera ſonat, quamuis hoc vocabulum quandoq; pro mancipio ſumatur, cum mancipia Dominorum pedes appellari ſoleant, & apud Suidam ἀνδραποδοκάπηλος venditorem mancipiorum ſignificat.

Marifæmina quid ſit.

Ornithanthropos.

Præte-

Præterea multa sunt in terrarum orbe humanam repræsentantia formam, quæ inter hæc denominata recenseri possunt, vt ἀνθρωποδαίμων, Dæmon habens humanam faciem, item ἀνδροδάμας gemma simulacrum quoddam hominis referens, quamuis Plinius etymum huius gemmæ ab effectu deriuet, siquidem hominum impetus domare potest. Quid plura? aliquando visus est Cometes effigiem humanam repræsentans, qui ἀνθρωπόμορφος nuncupatur. Immù in tabula Hieroglyphicorum Aegypti quædam auis fortè imaginaria, humana facie decora conspicitur, vt in superiori icone, quæ ὀρνιθάνθρωπος appellari potest.

Androdamas.

Amplius multæ sunt plantæ ab homine sortientes denominationem, & prima fronte se se offert ἀνδρόσαιμον, quasi viri sanguis, cum flores plantæ digitis contriti sanguineum succum emittant. Antirrhinum syluestre, capitula humanam caluariam referentia profert, idcircò à nonnullis caput defuncti hominis nuncupatur: quapropter, ex Porta, ad Philtra vsurpatur. Apud Dioscoridem, portulaca vocatur ἀνδράχνη, quasi gluma hominis; nam veluti spicarum inuolucra ad hyemem pro cibo belluarum seruantur. pariter portulacam passim nascentem ruricolæ olim partim elixatam comedebant, & partim siccatam, vel sale, & aceto conditam ad hyemem seruabant. Apud eundem Dioscoridem habetur ἀνδροσακὲς fortassis, quasi ἀνδροσάκος hominum medela, cum hæc herba multis affectibus præsidio esset. Est alia planta tactu aspera prætereuntium vestibus facilè adhærescens, quæ philanthropos, quasi hominum amica nuncupatur; licet Bauhinus, ex mente Aetij, non hanc plantam, sed Xanthium, nempè strumariam, & lappam minorem philantropon nominari voluerit: siquidem φιλάνθρωπος amans hominum, & beneuolus exponitur; hinc φιλανθρωπία humanus amor, & ἀφιλάνθρωπος inhumanus dicitur. Insuper ἀνδράχλος vocatur herba quædam viro similis, quasi ἀνδρείκελος facta syncope, & mutata tenui in asperam; hæc autem videtur conuenire cum Mandragora, quæ ob radicis effigiem semihomo à Columella indigitatur sic.

Lib. 4. phyt. cap. 10.

Lia. 4. cap. 1.

Androsaces.

Philanthropos nomē æquiuocum.

Quamuis semihominis vesano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores &c.

Hæc eadem planta Pythagoræ vocatur ἀνθρωπόμορφος. Vt omittamus alias plantas humanam figuram referentes; quemadmodum sunt quædam Satyriorum species, quarum vna flores ad instar hominis procreat; idcircò ἀνθρωποφόρος cognominatur. Item palma Christi inter Satyrij species recensetur, quæ & ipsa radicem instar figuræ manus humanæ prodncit. Pariter quamdam radicem nobis donatam hic damus pronè, & supinè pictam, cui natura rudimentum humanæ effigiei impressit: quapropter & ipsa meritò ἀνδρόμορφος indigitari poterit.

Satyriorum species.

Quod modò in hac radice, interdum in nonnullis saxis obseruare licet. Tradit enim Olaus Magnus, in littoribus Ostrogothorum, nempè Orientalium Maris Brauiken nuncupati, vbi etiam Torrens vehementissimus per oppidum Norcopense cognominatum illabitur, varias saxorum figuras, quasi humano artificio perfectè cælatas semper conspici; quarum nonnullæ effigiem humani capitis, aliæ formam pedum, manuum, & digitorum repræsentant: cum tamen à nullis lapidibus corpus humanum integrum referatur. Sed regionis incolæ similibus assueti spectaculis hæc lapidea simulacra nihili pendent.

Lib. 2. Rer. Sep. c. 28.

Tandem in libris Chymistarum quædam plantæ delineantur, iuxta folia, vel radices, ab effigie hominis non recedentes, quæ Andrographæ, vel Anthropographæ cognominari possent; hæ sunt herba Helilotria, herba Lucia minor, herba Testatoris, herba Scudaria, his enim nominibus à Chymistis decorantur.

Radix Andromorphos.

EPITHETA, DIGNITATES, Officia.

HOMINES, qui ſunt viuæ virtutũ imagines, & abſoluta verę laudis exẽplaria, proculdubiò infinitis decorãtur epithetis: primitùs vocãtur beati, quaſi benè aucti, cum deſiderata poſſideant, θεώγλοσσοι, quoniã Dei lingua loquãtur: ſiquidem θεόγλωσσος tanquam bibliorum epitheton à Græcis diuulgatur. Quapropter non erit mirandum, ſi homo, Clementi Alexandrino, cæleſtis planta nuncupetur, & nonnullis Græcis οὐρανόσκοπος, non ſolum quia rectus incedat, & Cœlum ſpectet, ſed etiam quia cœleſtia meditetur. Itẽ homines cognominantur μέροπες, fortè quoniam

varijs

varijs vtantur dialectis: cum μέροψ habentem diuersam vocem, nechon, apud Aristotelem, auem significet. Item virtutis gratia homines adeò redduntur venerandi, vt laboriosi, docti, & litterati prædicentur, pariter Græcis ἀργαλέοι, & μογεροί, nempè operosi, & laboriosi. Insuper eximio virtutum splendore coruscantes dicuntur hospitales, constantes, patientes, magnanimi, veraces, iusti, casti, religiosi, modesti, verecundi, & χαμαίφρονες, humilis mentis· idcircò Pythagoras hominem πάντων χρημάτων μέτρον scilicet rerum omnium mensuram appellauit.

Lib. 9. de hist. Anim. cap. 13.

E

Vicissim quoniam homo innumeris premitur calamitatibus, non pauca sortitur epitheta. Latini eum vilem, incautum, nudum, laboriosum, fragilem, imbecillum, pusillum, caducum, infælicem, & ærumnosum indigitant. Græcis, iuxta hunc sensum, homines vocantur χαμαιγενεῖς, quia ex humo prognati, χαμαὶ ἐρχόμενοι de humo progredientes, ἐπιχθόνιοι in terra versantes, σάρκινοι, carnei, ἄθλιοι, miseri, δύσμοροι, infortunati, κακοδαίμονες infælices; cum hæc vox κακοδαίμων non solum malum spiritum, sed infælicem quoq; & miserum designet. Amplius nuncupantur πολύμοχθοι ærumnosi, ὀϊζυροὶ calamitosi, πολύπλαγκτοι multis miserijs complicati, & κηριτρεφεῖς inter miserias alti; Alioquin dicuntur Βροτοὶ, & apud Poetas græcos passim θνητοὶ mortales, veluti etiam apud eosdem Poetas πολυσπερεῖς per varios terræ tractus sparsi, & διοτρεφεῖς, quasi à Ioue nutriti, ὀψίγονοι, nempè sero geniti. Licet quandoq; Græcis sic appellentur, qui post alios nascuntur. Tandem θυμοβόροι nominantur, quasi animum vorantes, quia sæpius ægritudinibus animi se macerent. Quandoq; ob dispendium bonæ valetudinis corporeæ, indigitantur Apopletici, Asthmatici, Cardiaci, Calculosi, Cæliaci, Epileptici, Dysenterici, Febriculosi, Hydropici, Lienosi, Icterici, Leprosi, Lethargici, Melancholici, Phrenetici, Pleuritici, Cæci, Balbi, Claudi, Podagrici, Strumosi, Verminosi, & infinita huius generis epitheta nanciscuntur, iuxta illas affectiones, quibus in dies occupari solent.

Homo ærumnosus.

F

Epitheta ratione ægritudinum.

Ratione originis alij dicuntur nobiles, alij ignobiles, & iuxta consanguineitatem, filij, nepotes, patres, aui, mariti, soceri, priuigni, quemadmodum in Rubrica affinitatum fuit exaratum. Verùm ratione modi nascendi, quidam vocatur Cæsar à cæso matris vtero, Opiter, quia patre mortuo, & auo viuente nascatur, Posthumus, quoniam patre defuncto oriatur, Agrippa, cum ordine inuerso, ab vtero egrediatur, Vopiscus, quando alio fœtu interempto in lucem prodit, Cordus, quia serò nascatur. Alij impressum aliquod à natura signum gerentes, varijs donantur epithetis, vt Planci, Plauti, & Ploti à pedibus planis, Scauri à talis eminentibus, Vari, obtortis cruribus in partem anteriorem, Vacij, cruribus obliquis instar vaccarum, Coclites, altero lumine priui, Lucini, paruis oculis referti, Petauri, agiles, Labeones, à labijs prominentibus, Chilones, maioribus insigniti labijs, Achili, sine labijs, Buccones, ore eminenti, & amplo, Bronci, dentibus eminentibus, Nasicæ, ob nasum aduncum, Simi, & Simones à naso compresso, Sylones, à fronte eminentiori, Galbæ, à colore galbulæ auis, Flauij, à flauo colore, Gibbosi, ob curuitatem, Obstipi, à breui collo, Neruæ, ob neruorum robur, Columellæ, à proceritate, & tandem à varijs leguminibus denominati, vt Pisones, à pisis, Fabij, à fabis, Lentuli, à lente, Cicerones, à cicere, non quia huiusmodi legumina optimè sererent, vt aliqui voluerunt, sed quoniam horum leguminum impressam in corpore imaginem ab vtero matris ferrent.

G

Epitheta ratione ortus.

H

Si mentem ad vitia dirigamus, aliquando homines maximam vitiorum labem contrahentes, nominantur gulosi, edaces, vinolenti, abstemij, ociosi, effæminati, incestuosi, adulteri, fures, libidinosi, mendaces, hæretici, prædones, dolosi, scelesti, improbi, inuidi, arrogantes, superbi, ambitiosi, audaces, temerarij, litigiosi, taciturni, loquaces, ingrati, periuri, proditores, perfidi, fascinatores, magi, & adulatores: vnde de postremis canebat quidam.

Epitheta ratione vitiorum.

Plus placeo Regi, quàm cor, quàm pignora falsa
Me noscat quamuis dicere, falsa probat.

Idcircò Græcis in hoc sensu homines appellantur δειλοὶ, nimirum meticulosi, ignaui, & improbi, ἀμαθεῖς indocti, φιλόκοσμοι res mundanas amantes, πολύπλαγκτοι, multis erroribus agitati, κακότεχνοι fraudolenti, αἰολόβουλοι, scilicet varij, & in consilijs versuti, κενεαυχέες vana iactantes, ματαῖοι vani, κακόθυμοι maleuoli: ideò

 non

non eſt mirum ſi ab Apoſtolo vocentur θεοσυγεῖς Deo exoſi, interdum etiam ἀφωτιστοι non illuminati: ſiquidem ἀφώτιστος apud Alexandrum Aphrodiſeum, Lunæ ſilentis epitheton eſſe perhibetur.

Cap. 1. ad Rom.

Iuxta opum abundantiam, vel defectum, homines ſunt pauperes, illiberales, auari, prodigi, fœneratores, vel magnifici, liberales, diuites, fælices, & fortunati, & potiſſimum πολυκληροι, quibus multa obuenit hæreditas. A

Ratione ætatum vocantur infantes, pueri, adulti, iuuenes, viri, ſenes, decrepiti, & æquæui, nimirum coetanei. Ratione ſexus, maſculi dicuntur, fæminæ, & hermaphroditi. Ratione ſtaturæ, puſilli, & proceri: ratione molis corporeæ, obæſi, & macilenti. Tandem iuxta pulchritudinem, vel deformes, & monſtroſi, vel ſunt ſpecioſi, & venuſti, immò ὀπισθόκομοι, qui capite comato incedunt.

Aetas ſexus ſtatura.

Si dignitates hominibus conuenientes meditemur, inueniemus homines iuxta honores Eccleſiaſticos, & Sacerdotales, vocari Pontifices, Cardinales, Prælatos, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Proepiſcopos, Abbates, Presbyteros, Diaconos, Rectores, Præfectos, Præpoſitos, Priores, Canonicos, Vicarios, Parochos, & Hierophilaces; Cæterùm ratione honoris profani, nuncupantur Imperatores, Reges, Tyranni, Proceres, Primates, Senatores, Fiſcales, Auditores, Dynaſtæ, Legati, Nuncij, & Legislatores. His adduntur, Monarcha omnium Princeps, Tetrarcha quartam Regni partem occupans, Coſmarchus Mundi Princeps, Decarchus, decem militum Princeps, Philarchus Imperij candidatus, Irenarcha ad tumultus placandos in ciuitate electus, Eparchus Prouinciæ præſes, Stategus præfectus militum, Archipolis, Princeps Ciuitatis, Nauarchus, nauis, necnon Hecatontarchus centum hominum Princeps. B

Dignitates, & honores.

Si contemplemur varia munia, quibus funguntur homines. Primùm ratione doctrinæ, & diſciplinæ, homines appellabimus Doctores, Diſcipulos, Præceptores, Pedagogos, Oratores, Iuriſperitos, Grammaticos, Rhetores, & Poetas, quorum vnus aliquando ſic cecinit.

Non maro ſic cecinit, docuit cantare Maronem
Mæcenas, doceat me quoq; magna canam.

C

De Rhetore autem ſic canitur.

Laurea debetur linguæ, clariq; triumphi,
Nam, cum vult, bellum ſedat, & arma mouet.

Item dicuntur homines ſophiſtæ, Philoſophi, Metaphyſici, Theologi, Hiſtoriographi, Dialectici, Aſtrologi, & Geometræ. De Aſtrologis ſic legitur.

Munia varia hominũ.

Quæ non ſunt, quæ ſunt, & quæ ventura trahuntur,
Si videt Aſtrologus, non homo, ſed Deus eſt.

Geometra ſic introducitur canens.

Quæ numquam tetigi nec tangam, metior aſtra,
Miraris? centrum, & terra mihi ſatis eſt.

Præterea alij agunt in humanum animum, vt Hiſtriones, Muſici, Saltatores, Funambuli, Scurræ, Citharedi, & cæteri fidibus Cantatores, Circulatores, & Aulici, de quibus extat diſtichon huius tenoris.

Inuidia rabies, æſtus, dolor anxia cura
Auratis claudunt toxica liminibus.

D

Scurra ſic loquitur.

Obſequor, applaudo, ſic dulcia maſſica poto,
Rideat vt Princeps, turpia quæq; decent.

Verùm circulator introducitur loquens hunc in modum.

Non ego te fallo, fallit te mens tua, verba
Vana cupis, vanus quod cupis accipies.

Accedit etiam Muſicus eleganter canens.

Pectora dura canens moueo, ſtant omnia noſtro
Munere, cor, ſanguis, lumina, mens, anima.

Sin agant circa corpus, vocantur Medici, Chirurgi, Orchitomi, Odontagogi, Balneatores, Pharmacopolæ, Tonſores, Myropolæ, Obſtetrices, Cubicularij, Nutrices, Propolæ, Lanij, Ornithopolæ, Caupones, Coqui, Salarij, Fartores, Famuli, Diſpen-

Munia circa corpus.

Dispensatores, Ancillæ, Trapezocomi, ideſt epularum ſtructores, Cruſtularij, Olearij, & Elæopolæ, Buccellatorum artifices, Riuales, Proci, Meretrices, Lenones, Comites, Iudices, Pincernæ, Saponis Opifices, Veſpilones, Necrophori, Satellites, & E Carnifices. Famulus ſic conqueritur.

Sors mea triſtis atrox, duro ſub vindice viuo,
Non bibo, cum ſitio, cum bibo, non ſitio.

Cubicularius de ſuo Domino hæc habet verba.

Si gemit, accurro, matulam ſi flagitat, adſum.
Si pedit, laudo, ſi cacat, olfacio.

Pincerna epulas Principis prægustans ſic conqueritur.

Prægustans epulas, virus, vel funera gusto;
Iure cado, mortis ſum mihi cauſa meæ.

Lanius ſuam mentem paucis ſic exponit.

Vita cadit, cibus eſt noſter, qui ſuſtinet illam,
Quiſq; poteſt noſtra viuere tutus ope.

Diſpenſator encomijs Domini ſe dignum prædicat hunc in modum.

F *Si Rhombum nummis centum, ſimilibus emi*
Bis mulum, Domini me gula lauta probat.

In militia, homines iuxta munia, varia ſortiuntur nomina. Primitùs bellicoſi cognominantur, & bellicoſæ vocatæ fuerunt illæ mulieres, quæ intrepidæ dimicarunt, vt Regina Aegypti Cleopatra, Artemiſia Regina Cariæ, & Hippolyte Amazonum dominatrix. Præterea dicuntur belli Imperatores, milites ordinarij, ſigniferi, equeſtres, pedites, anteſignani, metatores, equites leuis armaturæ, tubicenes, tympanotribæ, torquati, menſores, candidati, bellatores, imbelles, velites, peltati, cataphracti haſtati, ſcutati, ferentarij eminus dimicantes, ſagittarij, chiliarchi, tyrones, rorarij, leui quadam pugna prælium ineuntes, gregarij, triarij omnium fortiſſimi in poſtrema exercitus parte locati, exautorati, qui veniam abeundi conſecuti ſunt, dimarchæ duplici pugnæ genere certantes, mucronigeri, culteliferi, ſclopigeri, ſpiculiferi, ſcorpionarij, qui machinis ſcorpionibus nuncupatis vibrant, baliſtarij, funditores, G ſiue fundibularij, lapides funda iacientes, colubrinarij, pyſobolarij, glandes ignitas eiaculantes. His addimus athletas, pugiles, & gladiatores. Inter hos tubicen ſuam virtutem ſic commendat.

Munia militaria.

Hinnit equus, cum me ſentit, volat acta ſagitta,
Lancea, Mars ſæuus, voce mea loquitur.

Et gladiator ſuam mentem ſic exponit.

Quid thoraca capis? clypeo pugnemus, & enſe,
Cor lorica tibi, cor tibi ſit galea.

Quando homines aliorum vicariam obibunt operam quoad animum, dicentur Legati, Cauſidici, Interpretes, Exploratores, ſcribæ, proxenetæ, architecti, & ſecretarij vulgò dicti. Itaq; ſeruus à manu, cum omnibus de rebus Domini ſilentium agere debeat, ſic inquit.

Cor regis video, curas, & crimina, fælix
H *Talia ſi poſſem dicere, ſed taceo.*

Architectus verò hæc verba profert.

Ars mea prima modum dat cunctis artibus, ars eſt
Maxima, nam cauſis imperat ingenium.

Sin motus rei de loco ad locum conſideretur, preſtò ſunt baiuli, aurigæ, geruli, veredarij, nauicularij, lecticarij, tabellarij, aquarij, ciſtiferi, œnophori, curſores; nam Atas puer, conſule Vipſano, ſeptuaginta quinq; millia paſſuum, magna omnium admiratione, à meridie ad veſperum cucurrit: & tandem accedunt inſtitores, de quibus ſic canitur.

Munia ratione motus localis.

Gallus, Arabs, Indus, Thrax, Cælta Sicamber Alanus,
Quas mihi dant merces, ad tua tecta fero.

Si dirigatur animus ad materias, circa quas opifices verſantur, homines nuncupantur marmorarij, lapicidæ, cæmentarij, dealbatores, ſtannarij, aurifabri, argentarij, inauratores, fabriferrarij, vitrarij, fabrilignarij, pelliones, coriarij, membranatum

tum

rum perfectores, nummularij, interpolatores, gemmarij, librarij, ſericarij, bractearij, publicani, fullones, ſericum varijs rhombis nêtes, caminorum expurgatores, pictores miniarij, & illi artifices, qui telas tum veteres, tum nouas graui prælo ſubijcientes poliendo eleganter mangonizant. A

Munia ratione formæ operis.

Ratione formæ operis conſiderati, homines dicuntur textores, doliarij, infectores, cartharij, pictores, carbonarij, horologiorum machinalium opifices, cælatores, typographi, pilearij, monetarij, plaſtæ, calcarij, laternarum fabricatores, culcitrarij, figuli, pectinum opifices, pyxidipæi, veteramentarij, ſignifices, macheropæi, nodulorum toreute, ſphæriſterici, ſubligaculorum artifices, ephippiarij, laruarum ſculptores, catropopæi, putearij, xiphothecarij, eſſedarij, incerniculorum, & ciſtularum opifices, bibliothecarij, fomitifices, necnon ſulphuratorum, pulueris pyrij, & periſtromatum artifices, immò & lanifices, quorum materia ſic celebratur.

Serica quid poſcis, veſtes ſi vellera præbent?
Illa nitent, fateor, ſed magis iſta dicent.

Ratione inſtrumenti opifices.

Deniq; ratione inſtrumenti, quo ad opus vtuntur homines, nominantur toreutæ, molitores, piſtrinarij, piſtores, ſeu furnarij, cribratores, fornacarij, ſartores, & ſutores, acupictores, & ſcoparij. Sunt hic Bononiæ, qui vendemiarum tempore in B aliud opus non incumbunt, niſi ad calcanda torculari vinacea. Si verſantur circa rerum cuſtodiam, ſunt coloni, ianitores, milites, excubitores; circa venationem, venatores, piſcatores, & aucupes. Verſantes circa cultum animalium, ſunt bubulci, opiliones, ſubulci, paſtores, apiarij, agaſones, aurigæ, aſinarij, veredarij, domitores, manſuetarij, ſtabularij, & veterinarij, & caprarij. Demum terram colentes, ſunt ruſtici, agricolæ, viridarij, vinitores, olitores, fæniſecæ, aratores, topiarij, paſtinatores, foſſores, & arboratores.

PARTES HVMANÆ
Quibus Dijs Sacratæ. C

ETHNICI Numina quædam ſingularum humani corporis partium tutelaria in Cælis verſari exiſtimarunt. Itaque nonnulli caput Ioui, oculos Mineruæ, brachia Iunoni, pectus Neptuno, renes Veneri, & pedes Mercurio conſecrarunt.

Dominium planetarum.

Alij verò opinantes hominem ab vtero prodeuntem, ſpiritum à Sole, corpus à Luna, ſanguinem à Marte, ingenium à Mercurio, deſiderium à Ioue, voluptatem à Venere, denique à Saturno honores ſortiri, à prædicta Deorum tutelarium ſeriè receſſerunt. Saturnus tamen ex Iulio Firmitio, aurem dextram, ſplenem, & melancholiam tutatur, Iupiter aurem ſiniſtram, & hepar, Mars hepar cum Ioue, & renes cum Venere, Sol ſpiritus, caput, & dextrũ oculum, Venus cũ Marte nares, Mercurius os, linguam, & manus orationis humanæ adiutrices, & tandem Luna oculum ſiniſtrum reſpicit.

Conueniunt tamen multi frontem olim Genio fuiſſe conſecratam, & ſupercilia D Iunoni dicata, his enim oculi teguntur, quibus fruimur luce, quam à Iunone dimanare credebat Antiquitas; quapropter Iuno Lucina fuit nuncupata. Aurem Deæ memoriæ, & linguam Mercurio dicarunt: idcircò Aſtrologi ab eodem planeta hanc regi tradiderunt: barbam verò, & capillos Apollini ſacros faciebant: vnde ex Rhodigino, Ephæbi primam capillorum, vel barbæ inciſionem Phœbo offerebant: proptereaquòd ex humecta, & feruida natura, animantium incrementa prodeant. Dextram manum Fidei, & ſecundum alios Fortitudini ſacrarunt, quoniam dextrã dextræ iungentes pacem inibant, & auxilio indigentes dextram petebant; immò ſupplices tandem deoſculabantur: hinc poſtea à dextra dexter, nimirum propitius dimanauit. Ampliùs iuraturi, per dextram, tanquam per fidei ſedem iurabant.

Lib. 4. lect. antiq. c. 23.

A manu pendent digiti, quos ſacros Mineruæ eſſe volebant. Stomachum magna pituitæ copia redundantem ad dominium Lunæ referebant, cum hæc humiditatum abundantiam progignere credatur. Vmbilicum Veneri dicatum ſtatuebant; cum ab illo

ab illo luxuriam dimanare crederent. Quamuis alij sacratum Ioui facerent, quoniam olim Iuppiter in templo Iouis Amonij sub vmbilici specie colebatur. Iecur Veneri dicatum dixerunt; ideòque hoc viscus ab eodem planeta regi, Astrologi diuulgarunt; & Poetæ sedem amoris in iecore collocarunt, immò vulgare distichon idem attestatur.

E

Cor sapit, & pulmo loquitur, fel commouet iram,
Splen ridere facit, cogit amare iecur.

Cæterùm Astronomi non solum iecur, sed renes quoq;, & genituram in potestate Veneris constituerunt. Genua tandem Misericordiæ, & pedes Mercurio dedicarunt; quare petentes Misericordiam genua flectere solebant.

Verùm Astrologi non planetas modò, sed signa quoque Zodiaci singulis humani corporis partibus, & membris dominari pronunciant: cum cælestium potestas, accedente quadam nominis similitudine, in determinatis membris operetur. Quamobrem Aries caput sibi vendicare perhibetur; cum magna vis huius animantis in capite resideat. Tauro collum attribuitur, quoniam Taurus virtutem suam in collo exercet. Brachia Geminis assignantur propter similitudinem; nam Gemelli, vt plurimum similes esse consueuerunt. Pectus conuenit Cancro ob formam animalis; nam dorsum Cancri latitudinem pectoris æmulatur. Coxæ ex Manilio, Libræ competunt; cum tanquam Libræ à trunco dependeant; licèt, secundum alios, Sagittario attribuantur, & sic deinceps cruta Aquarius, genua Capricornus, ilia, & ventrem Virgo, latera Leo, genitalia Scorpio, vmbilicum, lumbos, vertebras, pubem, Libra, & Pisces pedes regere perhibentur.

Signa Zodiaci.

F

Lib. 12. c. 2.

Deinde, ex Petro Crinito, ceruicem, & caput Soli, os, & linguam Mercurio, lienem Saturno, hepar Ioui, sanguinem Marti, renes, & genituram Veneri, & ventriculum Lunæ Astrologi assignarunt. Quocirca Antiquitas ad exprimendum non solum planetarum, sed signorum quoq; Zodiaci dominium in humana membra, hominem nudum in centro circuli duodecim signis decorati effigiauit, in cuius simulacri lingua pictus erat Mercurius, in regione splenis Saturnus, in regione hepatis Iupiter, in corde Mars, in cerebro Sol, in stomacho Luna, & in genitalibus Venus conspiciebantur.

G

PRODIGIA.

PRODIGIOSA quæq; insigniora, in quibus partium hominis, siue eiusdem effigiei fit mentio, hoc in loco memoranda esse decreuimus. Primum, ex Plinio, anno mundi trecentesimo sexagesimo octauo supra tria millia, dum Romæ fundamenta ædis Capitolini Iouis foderent, humanum caput recenti aspersum sanguine inuenerunt; & de hoc Aruspices interrogati, hunc locum non solum Romani Imperij, sed totius etiam orbis caput fore responderunt: id etiam Iulius Obsequens in historia Prodigiorum recitauit. Bugatus quoq; ante necem Bernabo Viscontis, non modò eius Palatium ardere, sed caput humanum inter flammarum globos, quasi cremandum, per aliquot temporis spatium, visum fuisse recitauit. Quando domus Neronis fulmine tacta fuit, tunc capita imaginum Cæsarum ceciderunt; vnde Prodigiatores familiam Cæsarum in Nerone defuturam præsagierunt.

Lib. 28. c. 2.

Lib. 1.

H

Lib. 2. hist.

Pariter anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, in Vrbe Argelia, tempestatis impetu, in arce deiectum est caput statuæ iconem Ducis Saxoniæ referentis, & eodem anno Henricus Dux Brunsuicensis auitum repetens regnum à Duce Saxoniæ comprehensus, & cæsus fuit. Item Galba Prouinciam Hispaniæ Taraconensem ingrediente, & citra publicam ædem sacrificante, accidit, vt caput cuiusdam pueri ex ministris repente canesceret; quare hoc prodigio moniti Aruspices mutationem rerum futuram prædixerunt. Caput quoq; hominis diademare pontificio coronatum in aere conspectum fuisse, refert Nicolaus Orius in epistola quadam ad Bouilum, anno octauo supra sesquimillesimum; cuius prodigij expositio

Caput pusionis canescēs.

apud ipſum legitur. Tandem prodigioſus fuit ille piſcis humano capite inſignitus, qui anno Domini vigeſimo tertio ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum in fluuio Iſtula Sarmatiæ captus fuit, quemadmodum ex relatione Cracouiæ impreſſa intelleximus.

Prodigia manus.

Modò de alijs partibus diſſerendum eſt; ſiquidem Veſpaſiano cænante, manus humana in triclinium illata, & ſubter menſam ſubiecta fuit: hinc Diuinatores rerum poteſtatem ad Veſpaſianum aliquando peruenturam præſenſerunt. Similiter, anno ante Chriſtum quingenteſimo quinquageſimo nono, Rex Balthaſar in inſtructa comeſſatione, & optimatibus conuiuis, inter elegantes epularum lautitias humanam manum in ſuperficie parietis ſcribentem conſpicatus eſt, quod prodigium Regis mortem prædixit, vt in ſacris Biblijs apud Danielem legitur. Pedem offendere Antiquitas prodigioſum eſſe exiſtimauit. Idcircò Caius Gracchus, qua die ciuili ſeditione fuit oppreſſus, domo egrediens limen pede ita offendit, vt non pauca inde ſanguinis portio effluxerit. Item Craſſi filius aduerſus Parthos præliaturus, ita pedem offendit, vt cadere coactus fuerit, & res malè ceſſit; quemadmodum Alexander ab Alexandro ſcriptum reliquit.

Cap. 5.

Prodigium duorum puſionum.

De hu-

De humanis effigiebus prodigiosis, infinita extant monumenta. In primis anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, ex Iobo Fincelio, ante necem Mauritij, in quodam vico Thymigræ, icon viri proceri sanguinem vndequaq; effundentis inter nubes apparuit, quæ paulatim in tenuissimas defluxit auras. Eodem anno in Palatinatu, duo homines cataphracti in aere præliantes visi sunt, qui paulò post euanuerunt, hoc in Metheorologicis Marcus Fryschius enarrauit.

E

Item Anno Domini quinquagesimo sexto supra millesimum, & quingentesimum in Ciuitate Babarscha Hungariæ, die sexta Octobris, duorum pusionum monomachia in aere conspecta est, & qui armatura turcica munitus erat multis confossus vulneribus cadere visus est; immò eodem tempore, & loco, arcus cælestis suis variegatus coloribus, & duplici Sole ex vtraque parte decoratus apparuit; quemadmodum in superiori icone id totum spectandum proponimus.

Prodigium viri Germanum æmulantis.

Amplius

Amplius anno, quo Veſpaſianus Imperator Hieroſolymam deleuit, non ſolum ſydus gladij figuram repræſentans Vrbi diù impendit, ſed etiam homines armati inter nubes dimicare viſi ſunt, veluti Textor admonuit. Anno quoq; Domini quadrageſimo nono ſupra ſeſquimilleſimum, ex Fincelio, in oppido Virtlandiæ, cum diluculаret, ſereno Cælo, vir procerus veſtibus germani Principis indutus in aere conſpectus eſt, ad cuius latus Leo, & Agnus apparuerunt, vir quamdam coronam fruſtra arripere conabatur, ſed tandem gladium vibrare cæpit, cum nubes aduenientes totum ſpectaculum adumbrarunt. Huius ſpectaculi icon ex Lycoſthene delineatur. A

Mauritio imperante, effigies hominis ignoti Monachi veſtimento induti circa ſtatuam Imperatoris enſem diù circumtulit, & poſt euanuit: quare referente Textore, Mauritium gladio periturum prædixerunt. Bugatus etiam narrat, in obſidione Brixiæ, multa prodigia apparuiſſe, & potiſſimum Mediolani, in porticu Matthei Viſcontis, humanum ſimulacrum coruſcantibus munitum armis equitare viſum eſt, & poſt biduum denuò apparens, & cum alio ſimili ſimulacro prælians, paulò poſt am-

B

Prodigium Equitis.

bo in tenuem auram abierunt. Anno Domini quinquagesimo supra sesquimillesimum intra Norimbergã, sereno die, visus est in aere eques, qui altera manu equum, & altera canem venaticum ducebat, Sol erat varij coloris, & supra ipsum vas sanguine plenum, quo aspergebatur, conspecta etiam est aquila sine pedibus, apertis alis, vnà cum Iride veluti antecedens ostendit figura.

Præterea anno Mundi noningentesimo quinquagesimo quarto supra tria millia, Drusus Tiberij frater ab Octauio Augusto aduersus Cæltas fuit missus: ideòq; illi ad flumen Albin vsq; progredienti mulier proceræ, & inusitatæ staturæ facta est obuia his verbis: quò pergis Druse? non potes hæc omnia ex Fatis videre: quocirca Drusus in itinere morbo læthali correptus, & extinctus est. Similiter anno Mundi noningentesimo vigesimo octauo supra tria millia, Brutianis in prælium egrediētibus vir Aethiopici coloris in porta occurrit, & à militibus fuit confossus: verùm paulò

Prodigium mulieris procera.

Crucularum Prodigium.

poſt Caſſius, & Brutus interierunt. Legitur apud Alexandrum ab Alexandro, quòd Sagunti, eo tempore, quo hæc Ciuitas excidium Annibalis paſſa eſt, infans nuper in lucem editus, denuò in vterum matris fuit reuerſus, quod prodigium teterrimum bellum portendit.

Lib. 2. gen. dier. c. 31.

A

Item Egnatius in varia hiſtoria recitat, olim Romæ multa admiranda oſtenta fuiſſe conſpecta, ſed inter alia, anno Mundi ſeptingenteſimo quadrageſimo nono ſupra tria millia, Romani puerum ſemeſtrem in foro olitorio triumphum exclamantem adiuerunt. Inſuper anno ab Vrbe condita ſexcenteſimo decimo quarto, & ante Chriſtum centeſimo trigeſimo octauo, multæ ſtatuæ humanam referentes effigiem è Cœlo ceciderunt, & ab Aethna monte maiores flammarum globi, emicuerunt: hinc Diuinatores, teſte Iulio Obſequente, annum quietum præſagierunt. Rurſum anno ab Vrbe condita quadrageſimo ſupra ſexcenteſimum, & ante Chriſtum,

Lib. 9.

Lib. 1. de Prodig.

Tumoris præter naturam Prodigium.

anno

anno duodecimo ſupra centeſimum, virgo quædam filia Pompei Helni in equo ſedens à fulmine cæſa eſt; cuius linguam inter fæmora per partes poſteriores exeuntem obſeruarunt: idcircò Prodigiatores, vt refert Iulius Obſequens, virgines eo anno magnum dedecus paſſuras eſſe prædixerunt, nec aliter accidit, quandoquidem tres virgines veſtales, ob inceſtum, grauibus ſupplicijs mactatæ fuerunt. Anno quinto Conſtantini Imperatoris, in Calabria, & Sicilia, cruculæ quaſi oleo deſignatæ in veſtimentis hominum apparuerunt, & eodem anno orta eſt teterrima peſtilentia, quæ non ſolum Siciliam, & alias maris inſulas vexauit, ſed etiam per totam Græciam craſſata eſt. Icon Prodigij exhibetur.

Loco cit.

Mulieres ſpicas vomentis Icon.

Cæterùm mirabilius fuit illud Prodigium, quod accidit in Pago Dullefelt, anno Domini vigeſimo quinto ſupra milleſimum, & centeſimum: nam puero laborante tumore circa dextrum genu, accidit, vt ab apertione tumoris non ſanies, ſed grana ſiliginis, & hordei exierint, & eodem tempore, vt refert Licoſthenes, ingens fames A regiones adiacentes mirandum in modum cruciauit; Quamuis etiam aliquando contingere poſſit, vt ex materia in tumoribus putreſcente quid ſimile granis hordei, vel tritici, citrà prodigium, gignatur: ſuperior icon hoc Prodigium oſtendit.

Ex eodem Licoſthene, anno Mundi octingenteſimo ſexageſimo octauo ſupra tria millia, mulier Aretij ſpicas farris euomuit, & ab eiuſdem quoq; naſo prodierunt, & eodem tempore Ptolemeus Rex Aegypti Cyrenis moriens Senatum, Populumque Romanum hæredem conſtituit, & Icon Prodigij exhibetur.

Amplius Dinothus in Aduerſariis diuulgat, quòd anno octingenteſimo vigeſimo tertio in Agro Tullenſi, puella quædam duodecimum agens annum ab omni cibo per ſpacium decem menſium abſtinuit. Addit Iulius Obſequens, quòd anno ab Vrbe condita ſexcenteſimo decimo nono puer ſine anno natus eſt, & ſegetes in arboribus creuerunt in Capitolio, quo Prodigio Romanum exercitum à Numantinis grauia paſſurum damna prædixerunt. Idem Author ſcriptum reliquit, quòd anno B ab Vrbe condita ſexcenteſimo ſeptimo natus eſt puer tribus pedibus, & vna tantùm manu refertus, & multa alia huius generis, quæ poſtea inferius in capite de Monſtris recitabimus.

Segetes in arboribus natæ.

MIRACVLA.

QVÆ ſupra vim naturæ ſummus rerum omnium opifex, & eius Sancti non ſolum in partibus humani corporis, ſed etiam in toto corpore patrarunt; tam innumerabilia ſunt, vt potius dies deficerent, quàm quòd omnia miracula huius generis recenſere poſſemus. Nihilominus horum pauca tan- C tùm exempla recitare decreuimus, De capillis narrat Theodoretus in Philotheo, quòd Iacobo Niſibeno Epiſcopo in Perſidem deſcendente, puellæ quædam iuxta fontem morantes, verecundia depoſita, capite detecto, & ſublatis veſtimentis, impudentibus oculis ſanctum virum intuebantur: vndè vir iuſtus id ægrè ferens fontem maledictis inſecutus eſt, qui illicò exaruit, maledictis quoq; puellas afficiens, confeſtim impudentem earum iuuentutem præcoci canitie puniuit: ſiquidem nigredo capillorum in candorem tranſmutata, earum venuſtatem impoſterum fædauit.

Canities præcox miraculoſa.

Lucilla Virgo, Nemeſij Tribuni Plebis filia, luminibus capta, Stephano Pontifice intercedente, viſionem recepit, quæ deinde, Volaterano teſte, ſub Valeriano martyrium ſubiuit. Item Nautulphus puer naturaliter viſu carens, precibus Sancti Enochi, Authore Gregorio Turonenſi, viſionem eſt conſecutus.

Lib. 4. hiſt. cap. 14.

Circa linguam narrat Egnatius ex Procopio, Libycos Epiſcopos ab Arrianis lingua fuiſſe priuatos; nihilominus Conſtantinopolim petentes, Procopio ipſos audiente, clarè locutos fuiſſe memorat. Idem accidiſſe nonnullis Chriſticolis apud Perſas D verſantibus ſcribit Nicephorus, qui, tyrannica vi amiſſis linguis, ſupra vim naturæ locuti ſunt.

Li. 16. c. 36.

In Prato ſpirit. cap. 114.

Infantes quoque viginti dierum, authore Sophronio verba clara potulerunt: nam Daniel Abbas, cum matronæ cuidam ſterilitatem, precibus, & oratione adimiſſet, ideòq; propagata prole, ab Aduerſarijs adulterij accuſabatur; ipſe verò ad infantem viginti quinq; dierum natum accedens interrogauit, quinam eius pater eſſet, & tunc infans palam loquens verum patrem indicauit. Zoe Nicoſtrati martyris vxor ſpatio multorum annorum, ob grauem ægritudinem muta, tandem ope Diui Sebaſtiani priſtinam locutionem conſecuta eſt.

In lib. de Prodig.

De manu tradit Licoſthenes, quòd Leone Sexto Pontifice Romano ſedente, manus cuiuſdam hominis ferro fuit amputata, deinde anno vertente, ei dormienti ſupra ordinem naturæ fuit reſtituta, & indicium miraculi fuiſſe perhibet lineam

coloris

coloris sanguinei, quæ in loco copulationis manus conspiciebatur.

Deniq; totum hominem supra naturæ vim in varia transmutatum, Authores multi tradiderunt. Eusebius Iesuita meminit casus cuiusdam hominis in Vrbe Parocha degentis; qui per sancta corporalia peierarat, se imprecatum in lapidem conuerti, si falsa asseueraret, & illicò in saxum conuersus est eodem, quo erat habitu, & forma, & hactenus omnibus conspicuus perdurat; vt omittamus vxorem Lot, quæ in statuam salis fuit transformata, vt habetur in sacris Biblijs, & alia infinita huius generis, quæ apud Surium, & alios Authores leguntur.

Lib. 1. de mirac. nat. Europæ.

MYTHOLOGICA.

POETÆ non solum græci, verùm etiam latini, homines quosdam veluti Briareum, & Gigem centimanos esse finxerunt, immò Homerus, & ipse Solem ἑκατονχειρα, nempè centimanum indigitauit. Sed interpres Hesiodi per Briareum, tempus vernum intelligendum esse promulgauit, cum hoc anni tempus, magna herbarum, florum, & frondium copia redundet. Pariter, per Gigem centimanum, exposuit hyemem, ob multa, quæ in hoc anni tempus congeruntur. Similiter Solem centimanum nô immeritò appellauit Homerus, ob innumerabilia munia, quæ in dies obit. Idem interpres Hesiodi Cyclopes, nempè homines Monoculos, ideò à Poetis fictos fuisse narrat, quia circa fulmina in aere genita versari dicerentur, & quoniam aer in medio situs est, hinc factum esse fabulæ locû est attestatus, vt vnusquisq; Cyclopum vno tantùm oculo circa medium frontis exornaretur.

Sol centimanus cur dictus.

Achillem quoq; præter talos, fuisse inuiolabilem sunt fabulati, quia tali manu matris tecti, dum in stygijs mergeretur vndis, ab aqua non fuerunt madefacti; hac de re in illa parte saucium interijsse scripserunt: hac autem fabula insinuare voluerunt hominem licet fortem, & aduersus infortunia animosum, aliquando lasciuis illecebris ita succumbere, vt inde manifestum sibimet exitium comparet.

Extat quoq; ridicula de Prometheo, & hominibus fabula. Prometheus enim, Iouis mandato, homines, & bruta finxisse perhibetur. Iupiter autem bruta hominibus multa plura conspicatus, iussit Prometheo, vt brutis aliquibus destructis, homines formaret. Dum igitur Domini imperium exequeretur, accidit, vt multi homines, humana quidem figura, mente verò ferina inde prodirent. Hæc autem fabula ficta fuit ad indicandos homines, qui inhumana referti crudelitate per terrarum orbem vagantur.

Promethei fabula.

His addere possumus ex Abstemio, multas fabulas animaduersione dignas, & primò narrat mulierem quamdam à marito multis affectam verberibus se mortuam simulasse, & cohibito spiritu, humi iacuisse, vt terrorem marito incuteret: quapropter maritus technarum muliebrium non ignarus, talia verba protulisse fertur, nempè bestiam mortuam pelle nudandam esse; ideòq; pedem vxoris arripiens gladio cutim separare nitebatur, cum mulier, simulato animi deliquio, statim surrexit. Fabula docet, quòd homini prudenti muliebres insidiæ frustra tenduntur. Posteaquam in sermonem improbæ fæminarum naturæ incidimus, non erit ab re, ex eodem authore, fabulam exarare de Cacodæmone hominem adeò vexante, vt nullis artibus ad exitum adduci potuerit; tandem quidam se illi vxorem daturum est pollicitus, quo intellecto, Dæmon inquit, noli me iugalibus vinculis irretire, quia iam iam egredior. Fabula monet improba vxore nihil esse miserius.

Technæ muliebres.

Animum etiam muliebrem ex alia fabula intellexit Abstemius, dum introducitur pater, qui blandis verbis dolorem filiæ, marito animam agente, lenire conabatur, illi promittens alium iuuenem in matrimonium venustiorem, qui prioris desiderium facilè sedaret: at mulier doloris impatiens non solum verba patris inuita audiebat, sed intempestiuam quoq; alterius mariti mentionem improbabat. Verùm statim atq; maritus expirauit, lacrymis adhuc madida patrem interrogauit, num ibi versaretur ille iuuenis, quem sibi in maritum nuper dare promiserat. Ex fabula percipiendum

Mulierum simulationes.

dum est, quàm facilè ex animo vxoris amor, & memoria defuncti mariti excidat. Tandem in confirmationem dolosæ fœminarum naturæ, aliam Abstemij annectemus fabulam. Cum olim nouæ nuptæ, face accensa præeunte, ad mariti ædes duci solerent, vir quidam prudens, qui hamum coniugalem nuper vorauerat interrogatus, quid sibi vellet illa fax accensa, quam sponsa de parentum domo ædes mariti ingressura gestat, illicò respondit, illa fax significat me hodie ignem ab ædibus Soceri ablatum in domum meam inferre: ex fabula colligendum est: quandoque mulieres quasdam ignis scintillas secum deferre, quæ bona mariti sæpè sæpius comburunt. A

SOMNIA.

HOMINES maximè omnium per quietem aliquid videre feruntur: quapropter ex Philosophorum mente, quibus somnum capientibus nunquam aliqua rerum species oborta est, si tempore procedente, accidat, vt somnient, paulò post vel mortem, vel grauem morbum incurrunt: vnde Cardanus, & cæteri Onirocritæ, quid vnaquæq; pars humani corporis in quiete visa possit significare, docent. Inchoando igitur à partibus superioribus; caput in somnis conspectum, Principem, honores, mentem, & domus Dominum denotare scripserunt, capillis verò, tegulas, ornamenta, ædium, decorem, & infortunia grauia, cerebro prudentiam, & disciplinam indicari. Per oculos, filios, fratres, parentes, & gemmas intelligunt: proptereaquod si quis sibi per quietem tres habere oculos videatur, magnam filiorum spem concipere debet, si breui vxorem ducat, & vicissim si quis somniauerit se vtroq; priuari oculo, filijs, aut fratribus, aut parentibus orbandum fore autumant: filij enim oculis assimilantur, proptereaquòd quæ nobis grata sunt, in oculis ferri dicuntur. Fratres quoq; ad oculos comparantur, quoniam oculi germana quadam copulatione, neruo optico, vinciuntur. Similiter parentes ad oculos spectare feruntur, cum sint in causa, vt filij beneficio lucis fruantur. B

Qui nunquã somniarunt quid incurrant. *Caput.* *Capilli.* *Oculi.*

Verùm ex altera parte si alicui aliqua oppresso calamitate per somnium cæcitas accidere videatur, Interpretes somniorum hinc securitatem præsagiunt, quoniam ærumnosus mala minimè sit inspecturus. Sed ex Artemidoro, oculum per quietem esse in aure, cæcitatis indicium est, cum aurium beneficio percipiat, quæ oculorum etiam ope comprehendebat: & eò magis hoc nugamentum confirmat, quia somniantes in summitate digitorum oculos habere, cæcitatis periculum incurrant, cum cæci, oculorum vice, manibus vtantur. C

Post oculos consideranda se se offerunt cilia, & supercilia; per cilia pedagogos, & puerorum custodes, & per supercilia, dignitates, ornamenta, & mulieres intelligunt. Idcircò supercilium densum, & benè coloratum in quiete visum, libertatis indicium esse dicitur; & ex aduersò, si quis glabrum supercilium somniauerit, inde luctum prædicunt, & causam huius rei ridiculæ afferunt, quoniam prisca consuetudine receptum fuerit, in luctu supercilia vellicare. D

Cilia, & supercilia.

Naso postea tanquam maximè conspicuo, decorem, ornamentum, & sagacitatem designant: quare magnus nasus inter quietem visus insignem sagacitatem portendere dicitur. Immò aliquis morbo oppressus, se absq; naso esse in somnis imaginatus, mortem proximam præsagiat, ratio tamen futilis adducitur, quia scilicet caput humanum, truncis naribus, cranium æmuletur.

Nasus.

Amplius nugi geruli somniorum coniectores auribus famam, doctrinam, & seruitutem attribuunt. vnde somniantes auribus asininis se esse refertos, seruitutem præsagiunt; nisi somnians fuerit Philosophus, tunc enim tale somnium, ob tardiorem motum aurium, bonum prædicit, quia firmam Philosophorum auscultationem esse volunt. Rursus somnianti plures habere aures longam seruitutem minantur, quia aures multa imperia demonstrant. Sin hoc somnium patrifamilias acciderit, amplitudinem

Aures.

tudinem familiæ significat, si opibcibus, lucrum præsagit: cum somniantes ob aurium multitudinem, multas etiam voces locantium operas audire perhibeantur. Hæc, vt veritatem fateamur, varias potius humani ingenij argutias ostendunt, quàm quòd E firmam doctrinam sapiant.

Si prosequamur per nugatoria, isti gratiam faciei, iniuriam, & odium, ori pudorem dignitatem, & valetudinem, barbæ authoritatem, lucrum, & lætitiam, dentibus familiam, & affines, palato coquum, & vitæ suauitatem, faucibus vitam, & supplicium, mento fundamentum, & causam existimationis, submento vxorem filios, & cætera, quæ custodiuntur, foueæ iuguli mortem, quia ibi animalia iugulentur, necnon muliebria ornamenta, & tandem toti collo robur, ob ceruicem, voluptatem, & decorem domus ascribunt. *Cætera faciei partes.*

Si descendamus ad thoracem; pectus, secundùm coniectores somniorum, fortitudinem, consilium, & arcana significat, costæ, quia nos tuentur, satellites, & procuratores iudicant, dorsum, quia onera subit, designat labores; immò nepotes, quia post nos sunt. Humeri tandem familiares minoris authoritatis, brachia fratres, & cubiti operationes leuiores demonstrant. Per manus, artes, & robur, per palmam F manus, labores, & summam inopiam intelligunt, per læuam tamen lucri, & rei agendæ signum prædicunt, cum hæc manus ad tutelam potius sit idonea. Cæterùm, ex horum mente, si quis in causis agendis vir fuerit egregius, & per quietem plures habere manus videret, prospera expectare debet; cum id clientum, amicorum, & pecuniarum copiam portendat. Ex altera parte si somnians vir fuerit improbus, & pluribus manibus in quiete refertus, malum est expectandum, cum vincula per plures manus expediantur. Manus verò in somnio ablatæ, vt voluit Artemidorus, artes ostendunt, & si manus fuerint formosæ, fælicem agendorum successum præsagiunt, & potissimùm, illis qui manibus aliquod opus integrant. *Pectus.* *Brachia.* *Manus.*

A manu pendent digiti, qui, apud Onirocritas, suos habent significatus; per ipsos enim opera minuta, & fidem indicant. Seorsim tamen pollex robur, & litteras significat, Index fidem, religionem, litteras, & scribendi facultatem, Medius impudentiam, & fædas operationes, Annularis vxorem, filios, & dignitates, Minimus G pueros, & eorum custodiam, vngues demùm tutelam, & firmitatem ostendunt. *Digiti.*

Vmbilicum Onirocritæ parentibus, & patriæ assimilant: nam quemadmodum fœtus per vmbilicum nutritur, pariter à patria, & à parentibus alimentum recipitur: quapropter, quæ de vmbilico in somnis apparent, de patria, & parentibus vaticinantur. Venter quoq; opes designare dicitur: nam corpus ex illo veluti homo ex opibus alimentum suscipit. Alioquin, iuxta sententiam Hippocratis, venter mari assimilatur; quandoquidem si quis in somnis mare turbatum videre sibi videatur, illum ventris affectu laborare, vel laboraturum coniectabat: nam sicuti fluuij in mare se se exonerant, similiter omnia excrementa ad ventrem confluunt. *Venter, & vmbilicus.*

De interaneis aliqua sunt enarranda: cum per cor, parentes, filios, & vxorem, per pulmonem, verba, & sermonem, per ventriculum, voluptatem, prædia, & annuos redditus, per vesicam fellis, indignationem, iram, & morbos, per lienem, risum, per renes, filios, & robur, per intestina, opes reconditas, per vesicam, mundum muliebrem, & per vterum, filios, & filias intelligant. *Cor, ventriculus, fel, renes, intestina, & vesica.*

Neq; pudenda postponuntur, quæ, apud ipsos, honorem, voluptatem, opes, & H robur denotant: immò seorsim anus curas, & impedimenta, cum per illam partem excrementa trudantur. Vulua turpem voluptatem, nates partes abiectissimæ impudentiam, turpitudinem, necnon seruos, & colonos indicant. *Pudenda.*

Amplius coxis, ancillas, & pueros custodes notant; genibus, grauiores operationes; tibijs familiares, & amicos, quorum ope sustentamur, iuris ornamentum, & tutelam; talis, seruos abiectos, & illos, quorum adminiculo maximè nitimur; pedibus totius domus fundamentum, necnon seruos, quia pedes totius corporis pondus sustinent, quemadmodum serui domi, ruriq; semper operantur, & malè operantes supplicio compedum puniuntur. Calcaneo tandem summum robur notatur, & id præcipuè, cui homo maximoperè fidere potest, & deniq; cute, munimentum, & ornamentum, ostenditur. *Coxæ.* *Pedes.*

Hactenus de partibus, nunc de toto aliquid dicendum esse censemus. Scribunt enim,

enim, ſi mulier liberos, & maritum habens, ſe in marem tranſmutari ſomniauerit, eam breui viduam euaſuram, atq; munio maris functuram; ſin liberis careat, mares parituram; ſin virgo fuerit, futurum, vt quamprimum hymeneum celebret. Ex aduerſo ſi vir, & præcipuè Princeps, vel Dynaſta ſe in mulierem degeneraſſe per quietem obſeruauerit, futurum arbitrantur, vt de ſede expulſus dignitatem amittat, quia mulieres imperio virorum ſubijciuntur. Nazarius narrat, quòd homo nudus, & muſcis vexatus, neq; illas abigens in ſomnis viſus, hominis ignauiam, & ſegnitiem denotat, & alius paralyſi affectus conamen circa aliquod negotium ſignificat. Alius veluti temulentus vas vino plenum tenens deſignat ſomnolentiam. Alius pedibus manibuſq; carens, & ſupra craſſum equum ſedens, otium oſtendit. Alius ſaxum ſupra caput ferens, velata facie, & vinctis catena ab ore egrediente, manibus, obliuionem indicat. Alius dextro pede aſinino, ſiniſtro capreoli, cum ala æquilina in humeris, tarditatem deſcribit. Alius habens celum fractum, & malleum abſq; manubrio, negligentiam deſignat. Alius ſuper ſimiam ſedens cum claua ſine manubrio, imperſeuerantiam denotat. Alius habens membra in plures partes diuiſa, diſſolutionem oſtendit, & alia huius generis plurima leguntur apud ipſum loco citato.

Somnio 2. c. 3. A

Valerius Maximus, & ipſe tradit duos Arcades vnà iter facientes Megaram perueniſſe, quorum alter ad hoſpitem, alter ad tabernam meritoriam diuertit; illi, qui in hoſpitis ædibus dormiebat, inter quietem, comes apparuit, vt ſibi cauponis inſidijs oppreſſo præſtò eſſet; quare expergefactus de lecto ſurgens tabernam petere conatur, ſed id vanum putans ſomnium, denuò cubatum, ſe contulit at rurſus comes ſaucius in quiete oblatus obſecrabat eum, vt qui vitæ opem ferre neglexerat, ſaltem neci vltionem non negaret: ſiquidem cadauer à caupone trucidatum, & ſtercore tectum in plauſtro ad portam vehebatur, iterum à ſomno excitatus, protinus ſurgens, & celeri gradu ad portam properans, plauſtrum in ſomnis demonſtratum inuenit, & detecto comitis corpore trucidato, cauponem ad capitale iudicium deduxit.

Lib. 1. c. 5. B

Pariter de quodam Galeni ſomnio narratur, quòd ipſe, cum ægrotum quemdam chronico laborantem morbo, multis adhibitis præſidijs, liberare non poſſet, tandem per quietem eſt monitus, apertionem venæ inter digitum annularem, & minimum ſitæ, prædicto affectui ſummo fore præſidio, ſequenti die iam per ſomnum edoctus talem venam ſecari iuſſit; vnde facta ſanguinis effuſione, patiens paulò poſt conualuit. Alioquin, vt plurimum quando humanum corpus optimè fuerit conſtitutum, non aliæ in animis dormientium cogitationes, quàm ſimulacra ex diurnis actionibus, & quotidianis munijs dimanantia verſantur: quemadmodum Claudianus his carminibus expreſſit.

Galeni ſomnium. C

Omnia, quæ ſenſu voluuntur vota diurno,
Omnia nocturno reddit amica quies.

HIEROGLYPHICA.

D

AB omnibus humani corporis partibus Aegyptios Hieroglyphica deſumpſiſſe liquidò conſtat: quandoquidem à partibus ſupernis inchoando, delineatum caput humanum, hieroglyphicum principij appellabant; cum ex medica doctrina, omnes ſenſus, & nerui à capite oriantur; præterquāquòd vulgus, cuiuſcūq; rei principiū, caput nuncupare ſolet. Immò per capitis figuram, diuinitatē indicabant; cum cætera membra à capite regantur: hac de re Aegyptij, caput adeò venerabantur, vt ab eſu capitum brutorū omninò abſtinerent: adeòut Platonici caput humanum ad mundani orbis ſimilitudinem fabricatum, & membrum diuiniſſimum eſſe tradiderint. Immò per capitis faſcia redimiti effigiem, Principatum intelligebant; cum ſomniorum coniectores, caput redimiculo ornatum in quiete conſpectum, dominij ſignum eſſe præſagirent. Caput abraſum ſeruitutem indicabat, & caput comatum tam apud Græcos, quàm apud Latinos tāquam mollitiei ſignum delineabatur. Aliter Aegyptij,

Capitis prærogatiua.

icone

icone abrasi capitis, cuncta superflua amouenda esse significabant. Quando verò icon capitis humani partim capillis, & barba ornati, & partim glabri proponebatur, Aegyptijs, ex Valeriano, homo peregrinus intelligebatur; proptereaquod Osyris aduersus Gigantes belligerans, in Italia, vbi erat peregrinus, barbam, & comam nutriuit, sed in patriam reuersus, non modò barbam, sed capillos etiam deposuit. At picturam capitis nudi mulieris, nullis decorati ornamentis, quale caput nympharum esse solet, Diodotus musæ hyeroglyphicum esse contendit. Alioquin caput muliebre speciei horridæ apud Corynthios, terroris erat imago; qua de re ferunt Domitianum in pectore caput Medusæ delineatum gestasse, vt omnibus timorem incuteret.

Caput muliebre.

Hactenus de sola capitis figura. Modò capitis effigies alijs copulata diuersa parit hieroglyphica; ideò Aegyptij caput humanum cum asinino pingebant, vt hominem imperitum ostenderent, & præcipuè illum, qui totum vitæ tempus domi terit, nec peregrè proficiscens aliorum hominum mores contemplatur. Insuper, effigiatis duobus capitibus humanis, custodiam exprimebant, & per figuram trium capitum, Lunam intelligebant, cum hæc in Cœlo, terra, & locis subterraneis dominetur; quamuis alij tempus præteritum præsens, & futurum indicarent, vel triplicem mensis diuisionem intelligerent: cum mensis quilibet in Calendas, Nonas, & Idus, distribuatur, & quando quadriceps, vel quadrifrons Ianus olim pingebatur, quatuor anni tempora demonstrabantur. Demùm per hominem septicipitem, multiscium denotabant; cum, ex mente nonnullorum Astrologorum, in quinto decimo Geminorum gradu, hieroglyphicum septem capitibus decoratum collocetur, quandoquidem, vt ipsi referunt, sub hoc gradu in lucem editus multiscius sit futurus.

Caput triplex.

Homo septiceps.

A capite ad oculos descendamus, qui varia hieroglyphica effigiant. In primis figura oculi Deum significabat: namque si in minori mundo, oculi partium omnium venustissimi, & præstantissimi tanquam actionum omnium moderatores habentur; pariter in magno mundo Deus Optimus Maximus cuncta moderatur; præterquamquòd oculus lucem participat, & aliquando tam efficacem, vt etiam inter horrificas noctis intempestæ tenebras cernere valeat; non immeritò igitur figura oculi Deo assimilatur, quem perennem lucis perpetuæ fontem, & originem prædicamus. Scripsit quidem Valerianus, quòd oculos in summitate sceptri Regij delineatus rerum omnium moderatorem denotabat; cum sceptrum dignitatem, & oculus lucem indicaret. Verumtamen Cælius Calcagninus Osyrim tali figura denotari asseuerauit, addens per oculos Hori, in Aegyptijs Hieroglyphicis Solem, & Lunam demonstrari. Cartarius quoq; per oculum pictum in vertice sceptri, Solem intellexit, cum is totum Cælum, & sub cælestia omnia in dies intueatur: hinc postea nonnulli Solem Iouis oculum indigitarunt.

Oculorum hieroglyphica.

In li. de reb. Aegypti.

In lib. de Icon. Deor.

Præterea oculum parentem Sacerdotes Aegyptij figurabant, vt Iustitiæ seruatorem demonstrarent: quapropter Plato non iniuria Iustitiam quandoque speculatricem appellauit; & Chrysippus oculos Iustitiæ acres, atq; immotos constituit, ne huc, atque illuc ab honesto deflecti possent. Alij tamen per oculum apertum, vitam, & per eumdem clausum, mortem intellexerunt: quamuis alij ad exprimendum momentaneæ voluptatis authorem, oculum pinxerint: iuxta illud Poetæ.

Si nescis tu, oculi sunt in amore duces.

Pierius tamen per effigiem oculorum glabris palpebris, virum luxui deditum expressit, cum vsu rei venereæ, pili interdum cadere soleant. Amplius, ex Valeriano, pictura oculi fauorem, & beneficium denotat: nam quibus fauemus, eos benignè intuemur, præterquamquòd nobis grata pupillis oculorum comparantur. Immò fidelis homo, pictura oculi, ostendebatur, iuxta illud vulgatum: certior aure arbiter est oculus. Quando autem duo oculi supra duo capita effigiabantur, Dei manes exprimebantur; cum, per oculos, diuinitas, & per capita, manes intelligerentur. Oculus tandem apud Aegyptios sermonis erat hieroglyphicum, & quamuis figura linguæ simplicem ostenderet sermonem; nihilominus cultum, & eloquentiam demonstrari, vnà cum lingua oculum subsanguineum delineabant.

Lib. 33. Hieroglyph.

Oculus cum lingua quid.

Ex superciljs, authore Valeriano, hieroglyphicum sublimia contemplantis habetur,

Loco cit.

betur; propterea quod supercilia in loco eminentiori sint locata. Immò Pierius, ex ijsdem, hieroglyphicum seueritatis eliciendum esse opinatur; cum senibus magno supercilio refertis peculiaris insit seueritas. Crescunt enim, ad mentem Aristotelis, in grauescente ætate, supercilia, quoniam compagini quorumdam ossium sunt superposita, quæ in ætate graui laxantur; hinc copiosius superciliis alimentum suppeditatur. Nasus modò, ex sententia Pierij, sagacitatis hieroglyphicum constituitur: idcircò Festus sagacem non immeritò nasutum cognominauit, quia cuiuscumq; rei odorem statim exploret. Idem Author per aurem adapertam, obedientiæ signum, & per obturatam, contumaciæ hieroglyphicum declarauit. Et Clemens Alexandrinus per aures, & per oculos ex aliqua pretiosa materia fabrefactos, ad mentem Aegyptiorum summum Deum hieroglyphicè indicauit; cum Deus solus omnia audiat, & intueatur.

Supercilia. *Nasus.* *Auris.*

Os, & dētes. Os, eiusq; partes tanquam hieroglyphicum domus à Valeriano ponuntur: dentes enim superiores incolas domesticos, & dentes inferiores alienigenas repræsentant, cum mandibula superior immobilis capiti adhæreat, & inferior tantùm moueatur. Deinde linguam à manu compræhensam figurabant, vt eloquentiam insinuarent; nam per linguam, simplicem sermonem interpretabantur, cum aliàs Latini linguam Dinguam à verbo, Dico, nuncuparent, & per figuram manus, pronunciationem ostendebant; nam sermo adiutus aliquo artificio in eloquentiam degenerat. Item, lingua in ara picta, somnum significabant; cum peruulgati moris fuerit linguas Mercurio adolere, dum somnum conciliare vellent; quandoquidem à Mercurio sermonem, cuius instrumentum est lingua, dimanare perhibebant, quæ postea, somno accedente, quieta tacet.

Lingua.

Addit Pierius, per linguam abscissam, silentium significari. Exploratum etiam est, quod Sacerdotes Aegyptij leuem gustum indicare volentes, figuram linguę inter primores dentes nonnihil exertæ proponebant. Sed absolutum gustum ostensuri, primores gutturis partes radici linguæ adhærentes effigiabant; cum perfectio gustus, ad mentem Medicorum in his linguæ partibus celebretur.

Barba. Barbam hieroglyphicum virilitatis nonnulli promulgant, quoniam Diogenes eatenus se gestare barbam respondebat, quatenus se virum esse recordaretur.

Ceruix. *Psal. 130.* Ceruicem tanquàm Superbiæ hieroglyphicum. Valerianus assignat; propterea quod apud Psalmographum, pro edomita superbia, concisas Impiorum ceruices legimus. Idem Pierius humeros hieroglyphicum fortitudinis prædicat: his enim onera grauia baiulantur. Succedit dorsum fugæ hieroglyphicum: siquidem fugientes dorsum ostendunt. Alioquin Prisci, per figuram spinæ dorsi, titillationis hieroglyphicum indicabant, cum per hanc partem, à cerebro genituram descendere opinarentur. Immò quia renes, & alia vasa genituræ famulantia lumbis adhærent, Aegyptij lumbos pingentes, Venerem intelligebant.

Cor loro suspensum. Præterea aliquæ etiam partes intimæ à hieroglyphicis non excluduntur. Nam cor, loro suspensum, & in pectus pendens pingebant, vt viri veritatis perquàm studiosi sermonem insinuarent: illa enim, quæ ore proferuntur, cum his, quæ corde concipiuntur, nempè verò veriora conuenire debent. Quando verò Antiqui exhibebant figuram cordis in craticula igni superposita, furorem, & indignationem exponebant: cum Philosophus accensionem sanguinis circa cor, iram esse promulgauerit. Pierius tamen putat, per effigiem cordis, vitam explicari, cum vita pendeat ab anima, & anima suam sedem præcipuam in corde habeat: hinc nonnulli cor ventrem animæ cognominarunt.

Lib. 34. hierogl.

Immò alij ad significandam humanam mentem, picturam cordis probabant; cum in sacris Biblijs Deus cordium scrutator habeatur. Quid plura? ad significandam Aegyptum, corde, & ara ardenti effigiata vtebantur: nam ratione partis meridiei obuersæ, calidam, & humidam instar cordis Aegyptum celebrabant; præterquam quod veluti cor cuspide ad sinistram partem hominis vergit; ita regiones arcticæ Aegypto sunt sinistræ, à quibus infinitæ aquarum scaturigines effluunt, quæ postea vitam, & fertilitatem Aegypto communicant: deinde per aram ardentem, hostijs supra ignem locatis, incolas exhilarandos esse insinuabant. Sed quod magis mirandum est, Aegyptij Sacerdotes Nili inundationem designaturi, simulacro cordis cum

icone

icone linguæ vtebantur: nam per cordis effigiem Nilum humoris copiam è terræ viſceribus educentem intelligebant: veluti cor in humano corpore, abundantiam ſanguinis, & ſpirituum ad ſe trahit, per linguam verò, confluentem vndequaque imbrium illuuiem, cum humore ad ipſam irruente perpetuò madeſcat. Addamus ex Nuperorum inuentione, effigie duorum cordium vinculis connexorum, concordiam poſſe notari. Lienem quoque Priſci ad Fiſcum indicandum pingebant: cum cætera membra, ſplene intumeſcente, tabeſcant.

Cor cũ figura linguæ.

E

Partes genitales & ipſæ à hieroglyphicis non abhorrent: ſiquidem Aegyptij, per pudendi virilis iconem, magnanimitatem ſignificabant, cum talis icon in multis Veterum monumentis cælata, ad viros ſtrenuos, bellicoſos, & magnanimos denotandos inueniatur. At ad demonſtrandam humanæ generationis cauſam, Oſyrim ſuum humana effigie genitalibus obſcænius excitatis depingebant; per Oſyrim intelligentes Solem, qui generationis cuiuſcumque cauſa eſſe perhibetur. Aliter ſermonem efficacem indicaturi, Mercurium barbatum pudendis excitatis figurabant: nã quemadmodum Mercurius grandæuus facultatem generandi potitur, pariter ſermo efficax deliberate, & perſuadere debet. Ex aduerſo pro ſermone inefficaci ſignificando, idem Mercurius iunior pudendis attractis effigiabatur, nam veluti ætas puerilis nulla vi generandi pollet, ita ſermo ab ore impubis dimanans nullam efficaciam, nullamq; perſuadendi vim participat.

Hieroglyphica ex pudendis.

F

Manuũ hieroglyphica.

Ijdem Aegyptij Sacerdotes, pro manifeſtanda continentia, genitale viri manu cohibitum delineabant, ſiquidem eo geſtu, frænum libidinis deſcribere credebant. Tandem, per effigiem pudendi muliebris, hominem ſomniculoſum, & imbellem patefaciebant, cum mulieres timidæ, imbelles, & ad prælium prorſus ineptæ videantur.

Supereſt modò, vt de reliquis partibus externis aliquid dicamus. Manus igitur humana apud Aegyptios Sacerdotes fuit operis hieroglyphicum: manus enim ædificat, cuncta alimenta colligit, condit, ori admouet, & præclara quæq; facinora præſtat; ideò iure optimo organum organorum fuit nuncupata. Sed manibus in ſinum inſertis, ignauiam exprimebant, cum homo ad negocium, non ad otium manibus à natura fuerit inſtructus: quamobrem Anaxagoras hominem, propter manus, omnium animalium ſapientiſſimum appellauit. Amplius hominem bello inutilem manifeſtaturi, manum ſine pollice pingebant: quandoquidem hoc digito ſemoto, homo ad operationes, & præſertim ad prælium inutilis redditur. Tandem Nuperorum nonnulli pro demonſtranda dialectica, manum digitis in pugnum compreſſis figurarunt: breuitate enim argumentorum dialectica vtitur. Alioquin pro boni, & mali hieroglyphico, dextram, & ſiniſtram manum oſtendunt.

G

Digiti quoq; manibus adhærentes ſuis non carent hieroglyphicis. Aegyptij enim icone digiti, menſuram denotabant: etenim hanc digitorum filiam eſſe autumabant, cum metiendi ratio à digitis initium ſumat: quandoquidem latitudine quatuor digitorum palmus conſtituitur, pes ex quatuor palmis integratur, & ſic deinceps pedes paſſum, & paſſus milliaria conſtituunt. Item vario digitorum geſtu, quemcunque numerum patefaciebant; qua de re lectorem ad Valerianum relegamus. Poſtmodum digitus index ori admotus apud multas Nationes ſilentij fuit hieroglyphicum: attamen apud Romanos littera S. pro ſilentij nota in triclinijs, & foribus diætarum pingebatur, quo ſigno, conuiuis ſilentium indicabatur, cum inter bibendum, multa licentioſius, quàm oporteat proferantur. Verùm pictura digiti medij erat ſtomachi hieroglyphicum, quia hoc digito tanquam longiori in fauces immiſſo, vomituque excitato, ſtomachus crapula grauatus exoneratur: inualuit enim conſuetudo apud Aegyptios, omnes corporis affectiones vomitu, & ieiunio ſanari. Alioquin digitus medius extenſus, cæteris digitis in pugnum contractis, dedecoris erat hieroglyphicum, cum hæc effigies ſimulacrum quoddam pudendi virilis præ ſe ferat: idcircò Diogenes hoſpitibus quibuſdam Demoſthenem cognoſcere quæritantibus, non digito indice, ſed medio exporrecto illum indicabat, vt ignominiæ nota illum afficeret.

Digiti.

Lib. 36. hierogl.

H

Medicina Aegyptiorũ.

Digitum annularem Aegyptij Sacerdotes, pro hieroglyphico cordis, conſtituebant, quoniam à corde immediatè ad hanc partem, neruum, vel venam quamdam

pene-

Digitus annularis qualis. penetrare ſibi perſuadebant: idcircò illum annulo tanquam corona honeſtare conſueuerunt, immò circa aras Deorum verſantes, gratis odoribus illum ſuffiebant. Item eumdem digitum auri dextræ inſertum pro hieroglyphico veniæ à Dijs petitæ effigiabant.

Tandem ad pedum ſignificationem accedentes, conſiderare debemus, quòd Aegyptij ſolſtitium hyemale indicaturi, duos pedes compedibus implicitos fingebant, quia tunc temporis Sol lento gradu incedere videatur. Inſuper ad inſinuandum impoſſibile, duos pedes humanos ſuper aquā gradientes pingebant, vel ſecundum alios, hominem truncato capite deambulantem: Immò quemadmodum pedes in ſuperficie aquæ locati rem inanem demonſtrant: pariter pedes ſuperficiem terræ tangentes fundamenti hieroglyphicum oſtendunt, vnde ponere pedem, iacere fundamentum dicitur.

Lib. 35. hierogl. Cæterùm ex Valeriano, pedes in aqua merſi ad manifeſtandam purificationem pingebantur, & hæc pictura apud Horum, Fullonis erat hieroglyphicum, cuius intereſt omnia veſtimenta à maculis diligenter mundare.

Hactenus de partibus humanis ad hieroglyphica attinentibus. Modò ponderabimus, illa, in quibus tota hominis effigies delineabatur. Quamobrem pro Meditatione, homo rodens vngues, pro Conſtantia, homo ſtans oculis ad terram inclinatis, pro Humilitate, homo genuflexus, & pro Contemptu mortis, duo homines nudi præliantes monſtrabantur. *Integrū hominis ſimulacrum.* Simulacrum Mercurij aſtantis effigiei ſenis erat hieroglyphicum hominis docti, cum Sapiens ſine robore, & robur ſine ſapientia nihil valeat. Prometheus è luto hominem fingens erat ſimulacrum Præceptoris; nam Præceptor homini ſtolido, & rudi peritiam, & doctrinam impertitur. Alioquin multi pro hoc hieroglyphico, delineabant hominem mingentem, à quo alij poſtea vrinam haurirent. Aliter Sapientis, & Inſipientis hieroglyphicum erat imago duorum hominum nudorum; quandoquidem hi ab ignotis conſiderati, quid diſcriminis inter illos cadat verbis indicabunt. Pro Honeſtate mulier venuſtæ formæ, & pro Labore effigies Herculis repræſentabatur. Quamuis alij ad Laborē ſignificandum, mare pinxerint, quod Pontus, quaſi πόνος dicitur, quæ vox apud Græcos laborem ſignificat. *Laboris hieroglyphicum* At hieroglyphicum hominis vires ſuas metientis, erat figura baiuli ſarcinæ pondus inueſtigantis, antequam illam ſupra humeros attolleret.

Ex altera parte pro vitiorum, & ſcelerum oſtenſione, effigiem quoq; humanam adhibuerunt; quamobrem in demonſtrando inexpiabili ſcelere, humanum corpus inæqualibus integratum membris, & varijs deturbatum cicatricibus pingebatur. Effigies Proditoris erat homo altera manu lapidem, & altera panem oſtentans. Imago iniuſti erat homo vrna terebrata aquam ferens: ſic innuebant Iniuſtum tanquam infamem, & infælicem omnia incaſſum operari, cum omnibus odio eſſet. Pro Ingrato, homo bouem mactans figurabatur: iuxta illud vulgatum.

Nunc cultris Domini tenue, & miſerabile collum.
Præbet, ab ingrato iam faſtiditus aratro.

Pro Hyppocrita, icon Hiſtrionis habebatur, qui in ſcena, quod non eſt, eſſe ſimulat. *Hippocrita.* Pro Iracundo, homo igni ligna ſuppeditans referebatur. Nam homo frontem ſibi feriens, Indignationis erat hieroglyphicum. Ad exprimendum curioſum, vtebantur figura baiuli ſarcinam velatam geſtantis; namq; Aegyptius cuidam ſiſcitanti reſpondit: velatum eſt, neſcies. Hieroglyphicum improbi litigatoris fuit icon Marſiæ, qui cum Apolline contendere auſus eſt. Pro impudente, pingebatur Cupido fulmen perfringens: ſiquidem Alcibiades omnium impudentiſſimus hoc ſymbolum in clypeo geſtaſſe ferebatur. Ad oſtendendum Ignauum, & in bello fugientem *Ignaui hieroglyphicum* pingebant matrem filio vuluam oſtendentem, quaſi præ timore eò eſſet ingreſſurus, vnde emerſerat. Pro Loquace, & Stulto, homo magnis refertus auribus figurabatur, cum ex doctrina phyſiognomonica, aurium magnitudo Loquacitatis, & ſtultitiæ indicium eſſe perhiberetur. Voluptatem ſignificaturi, Virginem vmbelico tenus venuſtam, & deinceps piſciformem effigiabant; cum finis voluptatum ſemper ſordeſcat. Hominis etiam effæminati hieroglyphicum fuit pictura hominis vnico tantùm digito caput ſcalpentis, id autem vnico tantū digito præſtare videtur, ne comam ſtudioſè cōptam perturbet. Quare pro cynedo, adoleſcēs comatus pingebatur.

His

His expoſitis de vitiorum hieroglyphicis, ad reliqua modò properandum eſt: uamq; in exprimendo tempore, Saturnus filios vorans exhibebatur: cum tempus rerum edax eſſe feratur. Obſeruabatur etiam, apud Aegyptios, homo vorans horas, E vt hominem horas computantem ſignificarent; quandoquidem, per ſingulas horas, alia, atq; alia alimenta humano generi ſuppeditantur. Verum Perpetuitatis hieroglyphicum erat pictura hominis dextra nouam Lunam attollentis. Pater familias exprimebatur figura hominis in antica, & poſtica parte oculati. Spurij pictura erat puſio lapillos in populum iaciens; cum aliquis ei dicere poſſet; caue ne patrem tuum lædas. Vxoris hieroglyphicum erat Venus teſtudinem calcans, nam mulierum, & ſilere, & domum cuſtodire intereſt. Icon hominis dextram dextræ iungentis hominem in bello ſuperatum monſtrabat. Militis mercenarij hieroglyphicum fuit pictura lanij pecudes iugulantis: etenim miles, ſpe lucri, homines iugulat; iuxta illud vulgatum carmen.

Spurij hieroglyphicum

Nulla fides, pietaſq; viris, qui caſtra ſequuntur.

Sed inter alia admirandum fuit Iudicis hieroglyphicum, in quo Apollo altera manu Gratias ducebat, altera verò arcum, & ſagittas geſtabat. Mercurius autem F cum gallo depictus mercatorem indicabat, nam Mercurius, Hermes, quaſi curans merces, fuit nuncupatus, addebatur figura galli, qui homines excitando vigiles redit. Deinde effigies Narciſſi adoleſcentis, calamitatem, & mulier ſupra pilam ſedens, fortunæ inſtabilitatem denotabat,

Quando pingebatur iuuenis ſupra caput vexillum geſtans, erat hieroglyphicum intellectus, qui ſemper aliquid molitur. Item homo dextra tenens pateram, & ſiniſtra ſpicam, & papauer ſignificabat bonum euentum. Siquidem facilem ſibi conciliant ſomnum, qui fructibus ſuorum oraediorum vtuntur. Immò Valerianus ſcribit figuram hominis poplitem ſupra genu ponentis deſignare impedimentum: cum hoc geſtu, referente Plinio, Antiquitas, & partum detineri, & omnem actum impediri exiſtimauerit. Moderamen rerum omnium ſignificabatur figura mulieris habentis menſuram cubiti, & frænum, cum olim, apud Romanos, Dea Nemeſis cum fræno, & G hac menſura pingeretur, quaſi nihil abſq; fræno, & menſura agendum eſſet. Tandem homo inter duas mulieres effigiatus, quarum vna illum ad ſe rapiat, altera eminus eum ad ſe reuocet, Vtilitatem, & Honeſtatem deſignabat. Ad finem pro hieroglyphico Italiæ, adhibent iconem mulieris coronatæ ſupra orbem ſedentis cum ſceptro in dextra, & cornucopia in læua, & hæc de hieroglyphicis dicta ſint.

Boni euetus hieroglyphicum.

Italiæ hieroglyphicum.

PROBLEMATA.

H MVLTÆ propoſitiones interrogationem annexam habentes de homine circumferuntur. Sed in præſentia potiores ad ætatem, partes, congreſſum, doctrinam, & morbos attinentes examinandæ ſe ſe offerunt.

Circa partes primò inueſtigant, cur capilli, & barba ægrotantium, & ſenum magis, quàm ſanorum, & iuuenum augeantur. Aliqui doctè reſpondent ægrotantes, & ſenes excrementitijs ſuperfluitatibus magis, quam ſanos, & iuuenes redundare: vnde calor naturalis in illis infirmior, minùs illas conſumere, & diſſipare poteſt. Deinde quærunt cur natura homini paruum os, & cæteris animantibus peramplum fuerit impertita. Communis reſponſio eſt hominem pro eſu, reſpiratione, & ſermone os à natura ſibi comparaſſe, cum cætera animalia non ſolum pro eſu, & reſpiratione, ſed etiam pro vitæ tutela, ore vtantur.

Inquirunt etiam cur homo ſolus manus, & non cætera animantia ſint aſſecuta. Reſpondent bruta carentia intellectu, manu non indigere; propterea quod manus organum organorum nuncupatur, quoniam humani intellectus mandata exequitur. Oritur etiam quæſtio de latitudine humani pectoris, cum bruta acuto pectore ſint

Cur bruta manibus careant.

referta. Sed huius problematis responsio à Galeno elicitur, qui scriptis mandauit homines, ob actionem manuum, amplo pectore indiguisse, alioquin alia pectoris forma actionibus manuum impedimento fuisset. ideò reliqua animantia, quæ partes tam anticas, quàm posticas tantummodò ad motum progressiuum sunt sortita, pectus etiam acutum ad faciliorem motum sunt adepta. Tandem mirantur quidam, cur homo in comparatione ad alias animantes permagnis pedibus refertus sit, & non animaduertunt hoc inde factum esse, quoniam solus homo rectus incedens ad sustentandam molem corpoream, duobus pedibus magnis indigebat.

Lib. 13. de vsu par. cap. 11.

Circa ætatem, quæritur, cur hominis, in mutatione ætatis, mala temperatura in bonam, & viciſſim bona in malam quandoq; transmutatur. Responsio est, quia calor naturalis regens adolescentiam interdum est adeò imbecillus, vt superflua dissipare nequeat, & quandoq; est ita validus, vt non solum materias excrementitias, sed etiam humidum radicale, ante statutum tempus, dissipet, & absumat. Præterea quidam indagant, cur pusiones facilius, quàm adulti memoriæ mandent. Ratio pendet à mollitie corporis, cum facilius, & melius in substantia molli, quàm in sicca aliquid imprimatur. Rursus quærunt, quare pueri auribus tale quid apprehendant, vt affines, & consanguineos osculentur. Huic problemati præstò est Clemens Alexandrinus dicens sensum dilectionis per auditum generari. Ideòq; posthac non erit admirandus amor illius iuuenis.

Memoria cur in pueris sit acris.

Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ.

Scrutantur quoq; nonnulli cur pueri facilius, & sæpius, quàm constituti in alijs ætatibus, soluantur in risum. Respondent, quia Venus pusionum Dea tutelaris, lætitiam, & iocos amat: ideòq; priscis temporibus consuetum fuit, vt pueri pubescentes ad fanum Veneris ducerentur, vbi nuces pueritiæ relinquebant. Nihilominus potior responsio esse potest, pueros copia spirituum redundare, quibus facilè Democritum agere possunt. Demum sciscitantur, cur pueri à Platone prohibiti fuerint audire tragica, necnon comica, nimium risum concitantia. Hoc problema soluit Ficinus inquiens, pueros esse remouendos ab illis, quæ ipsos molles reddere possunt: siquidem æqualiter molles euadunt, qui quotidie lacrymari compelluntur, atq; illi, qui in nimium risum soluuntur.

Problemata pusionum.

Lib. 3. de repub. Platon.

De iuuenibus indagatur, cur aliquo timore repentino correpti canitiem intempestiuam incurrant. Respondent, in timore spiritus, & sanguinem ad partes intimas confluere, vnde partes extimæ quamdam intemperiem frigidam concipientes, imperfectam concoctionem celebrant, propterea pili alborem contrahunt. Ad finem percontantur, quare senes frigidiori cerebro præditi, & cibarijs satiati parum dormiant, cum vulgò dicatur.

Nam satur irriguo gaudet turgescere somno.

Credendum est hoc nasci ab imperfecta senum coctione, quam in stomacho celebrant: hinc vapores inconcocti ad cerebrum eleuantur: cum tamen somnus naturalis à vaporibus perfectè coctis producatur. Item de senibus quærendum est, cur emendationem non recipiant, & tamen iuuenes facilè corriguntur. Sciendum est senes, tractu temporis, ob corpus exiccatum, duritiem quamdam contraxisse, cuius oppositum in iuuenibus obseruatur, cum talem duritiem nondum sint assecuti.

Senum natura.

De humano congressu quæri solet, cur homines vtriusq; sexus, omni tempore ad permixtionem sint parati, cum cæteris animalibus Natura determinatum coeundi tempus statuerit. Responsio est, ex brutorum genitalibus virosum quemdam odorem, statuto tempore, per aerem diffundi, qui nares marium, consequenterq; cerebrum feriens, imaginationem, & desiderium permixtionis in illis accendit. Verùm cum venerei sensus non solum homini ad prolem propagandam, sed etiam ad miserias humanæ vitæ leniendas concessi sint: ideò homines omni tempore ad congressum prompti sunt; prætereaquamquòd decor quidam in venusto mulieris aspectu obseruatur, qui in brutis minimè conspicitur.

[Pro]blemata attinentia ad Congressum.

Hinc aliud emergit problema, cur inter animantes, solus homo masculam venerem sectetur. Quidam respondent fœmineum genus non omni ex parte satisfacere, cum vir, ob salacitatem, à rei venereæ proluuio nunquam sit alienus. Sed quidam respondere satius esse putant, bruta, vt exaratum fuit superius, solo odore ad Venerem

nerem excitari, cum homo aspectu tantùm ad amorem accendatur: vnde adagio dici solet. Faciem à muliere vendi? sed quia identidem aliqui adolescentes, & insigni vultu, & formæ dotibus puellas antecellunt: ideò homines his quandoq; hallu- E cinantur: quamuis alij scribant Venerem masculam esse quoddam insaniæ genus, quo homines, veluti etiam alijs affectionibus interdum corripiuntur.

Ab hoc in aliud problema descendemus, nimirum cur homines magis hyeme, & mulieres magis æstate in venerem sint procliues. Sciendum est mulieres in comparatione ad mares esse frigidiores; quare hyeme iustò frigefactæ non ita facilè in luxuriam soluuntur: cum Venus calore, & non frigore delectetur. Viri autem cum sint calidiores, bruma etiam ad congressum sunt promptiores; alioquin æstate à nimio calore dissoluti imbecilliores redduntur. Demùm indigant, cur mulieres pallidæ rubicundis, & macilentæ obesis sint salaciores.

Problemata Mulierum.

Hocque inde oriri promulgant, quoniam illæ mulieres in mollitiem, & prodigum luxum sunt magis propensæ, quæ maiori, & acriori scatent calore, veluti pallidæ, macilentæ, & quæ colore subfusco sunt refertę: quare salacitate quadam imbutæ humectationem expostulant; obesæ verò, & rubicundæ, cum humore copiosiori, F consequenterq; semine diluto affluant, non ita libidine exardescunt.

Circa scientiam quærunt, cur homines docti, & virtutibus insigniti, in comparatione ad alios sint pauciores. Quidam volunt hoc inde nasci, quoniam multa in discendo se se offerunt impedimenta, & potissimum ægritudines, quæ sæpè studiosos de medio tollunt; vel quia homines ad studia idonei necessitate coacti in artes mechanicas incumbunt. Huius rei nos monet Protagoras, qui fuit insignis Philosophus, nihilominus adolescens, victus gratia, ligna à syluis ad vrbem ferebat venalia, hic, referente Gellio, cognitus à Democrito, in vrbem ductus, & ab eo eruditus, summus, & talis euasit Philosophus, quem postea Plato magnifecit. Quamuis alij velint hoc inde dimanare, quoniam nostra ætas Mecænatibus careat: idcircò scribebat ille,

Lib. 5. cap. 3

Sint Mecænates, non deerunt, crede, Marones.

Neq; explodenda est eorum responsio, qui volunt minorem esse numerum virtu- G te præditorum, quia virtus est habitus electione, non autem vi comparatus, & virtus consistit in medio, cuius medij extremitates à vitijs occupantur: cum autem extrema virtutis sint vitia, hæc erunt plura, cum virtus vnica tantùm prædicetur: hinc fit, quòd aliquis pluribus modis mala operari poterit, cum vnico tantùm modo bonas operationes moliri possit. Siscitantur quoq; cur homines ingenio, & mente pollentes, operationibus minimè accommodentur. Ratio est, quoniam acri referti ingenio assiduè contemplantur, omnesq; animæ vires ad meditationem dirigunt, & vicissim, qui operibus sunt dediti, cunctas vires etiam intellectiuæ partis ad sensitiuas functiones trahunt. Demùm inquirunt, cur homines mulieribus, fæliciori, & fæcundiori ingenio nati sint. Communis responsio est humiditate mulieris acrimoniam ingenij frangi, quominus mulier possit illud exercere: nisi velimus cum quodam viro docto canere.

Problemata spectantia ad scientiã.

Cur minor vxorum est, marium prudentia maior?
H *Eua fuit costæ filia, non capitis.*

Reliquum est, vt problemata ad affectiones humanas spectantia examinemus. In primis inuestigant, cur mulier grauida in comparatione ad fæminas brutorum, maiores alterationes patiatur. Respondent, quoniam in otio excrementitiæ superfluitates augentur, ex quibus postea variæ ægritudines oriuntur: mulier autem grauida valdè otiatur, cum fæminæ brutorum etiam prægnantes se se exerceant. Deinde percontantur, quare homines podagra laborantes sint valdè proni in venerem. Nonnulli respondent id à consuetudine nasci, cum podagram Veneris, & Bacchi filiam esse statuant; vel quia hoc oppressi morbo supra dorsum cubare cogantur: quapropter, ob hunc decubitum, ad partes genitales copiosior materia fluit: nisi velimus, & forsan melius asserere Podagricos humore quodam acri, & tenui redundare, qui homines in Venerem pronos reddere solet. Quærunt etiam cur podagrici nullo præsidio liberari possint. Possumus respondere causam materialem huius affectus esse materiæ calidæ, & frigidæ mixtionem, hinc complicatæ indicationes cu-

Problemata ægritudinũ.

Cur Podagra curationem nō admittat. ratiuæ emergunt, quibus ſatisfacere difficillimum eſſe Medici iure meritò arbitrantur: niſi velimus aſſeuerare partes podagra vexatas eſſe articulos natura frigidos, qui materiam fluxam, neque prorſus expellere, neq; penitus conſumere, & coquere poſſunt, ſicque in dies facti imbecilliores ad cauſam morbificam trudendam ineptiores redduntur. A

Additur aliud problema, cur homo ſolus, inter cætera animalia, Phthiſim incurrat. Reſponſio nonnullorum eſt, id pendere ex delicata hominis temperatura, vnde pulmo à cauſis etiam leuibus facilè læſdatur. Quamuis alij cauſam phthiſis in varietatem ciborum referant, ex quibus materia acris, & ſalſa ad generationem prædicti affectus idonea reſultat: vel potius dicamus hunc affectum homini potiſſimùm contingere, ob rectitudinem corporis, nam materia à capite deſcendens facilè in pectus dilabitur, quam ægritudinem cæteræ animantes, cum pronæ ſint, non incurrunt. Inſuper quæritur, cur homines lithiaſi laborantes, ſi nauigauerint, liberentur. *Lithiaſis remedium.* Reſpondetur, quod nauigantes ſæpius per vomitum expurgantur, atque ita cauſam materialem huius affectionis auferunt: aut dicendum eſt aere marino, corporis temperaturam immutari, atque ita cauſam efficientem deleri. B

Item inquirunt, quare multi ſomniantes de lecto ſurgant, ambulent, ædium culmina petant, & multa peragant, à quibus vigilantes abhorrerent. Ratio eſt, quoniam hi ſanguine turgido, & ſubtili abundant, cuius feruidis ſpiritibus partes inſtrumentariæ ad actiones impelluntur: idcòque cum talis ſanguis feratur in ſublime, hinc fit etiam, vt eius vi per quietem ad tales actiones incitentur: ſunt enim huiuſmodi homines rarò, & laxo corporis contextu, molis exiguæ, ſed magna ſpirituum agilitate, & animo feruido præditi. Inueſtigant etiam cur homo ingenti oppreſſus calore, ſudorem potius à capite, & à facie, quam ab alijs partibus emittat. *Sudoris cauſa.* Potior reſponſio eſt: meatus illarum partium eſſe latiores, quod inde cognoſcitur, quoniam copia pilorum redundant. Rurſus quæritur cur homo motu ſternutationis excitatus, plerumq; ſternutamentis pluribus vexetur. Dicendum eſt hoc à copia materiæ dimanare, quæ vnico ſternutamento diſſipari non poteſt.

Quærunt curioſi an homo gibbus, aliqua parte mutilus, valetudinarius, & monſtroſus, in reſurrectione vniuerſali, his vitijs corporeis aſſociatus ſit reſuſcitaturus. *Problema de reſurrectione.* Notandum eſt homines, ſublato omni corporis vitio, nouiſſimo die eſſe reſurrecturos; iuxta illud Prudentij. C

Qui reparat corpus, non reddet debile quicquam,
Nam ſi debilitas redit, inſtauratio non eſt.
Quod caſus rapuit, quod morbus, quod dolor hauſit,
Quod truncauit edax ſenium, populante veterno,
Omne reuertenti reparata in membra redibit,
Tanta enim eſt immenſi opificis potentia.

Præterquamquòd hæc eſt ſententia Diui Auguſtini, qui diuulgauit, die nouiſſimo, reſurrectura eſſe monſtra omnia membris in decoram, & cœlo dignam formam reſtitutis. Inſuper inquiritur, cur homines, vel propter laborem, vel propter iter feſſi ſedentes, ad maiorem percipiendam quietem, femur alterum altero onerant. Reſpondent aliqui, quoniam partes compreſſæ minorem laſſitudinem ſentiunt; ſed potior reſponſio eſſe videtur, ſi dixerimus laſſitudinem ex ſpirituum diſſipatione oriri, dum igitur partes comprimuntur, ſpirituum diſſolutio prohibetur, conſequenterque maior quies percipitur. D

Quærendum eſt etiam, cur aliqui homines res proximas perperam, & remotas diſtinctè cernant, & viciſſim alij ſint, qui res vicinas optimè, & remotas nequaquam conſpiciant. Reſpondendum eſt hoc inde prodire, quoniam ſpiritibus viſorius ab oculo prodiens aliquando craſſus eſt, & rem vicinam non perfectè intuetur, remotam verò cognoſcit, dum in via attenuatus ſubtilior redditur. *Problemata de oculis.* Ex altera parte ſi ſpiritus fuerit ſubtilis, & paucus vicina optimè cernit, cum diſtantia non intueatur, ſiquidem in via diſſoluitur, & euaneſcit. Tandem inueſtigandum eſt, cur aliqui homines abſq; cibo diu viuere poſſint: *Qui diu abſq; cibo vixerint.* nam Abaſis Hyperboreus, ex Textore, per vniuerſum terrarum orbem, ſagittam circumtulit nihil omninò comedens: item Albertus Magnus ſcriptum reliquit fuiſſe mulierem in Colonia Agrippina, quæ ſine edu-

lijs

lijs ſpatium triginta dierum tranſegit. Huius cauſa refertur in melancholiam, quoniam Scotus ille celebris, qui diu ſine cibis viuebat, erat melancholicus: immò Albertus diuulgat ſe nouiſſe quemdam melancholicum, qui dies ferè quadraginta à E cibo abſtinuit, cum aquæ potum alternis tantùm diebus ſumeret; ſed aduertendum eſt non omnem melancholicum humorem diuturnæ inediæ eſſe cauſam, ſed illum tantùm, qui in loco opportuno, nempè in ventriculo, hepate, & venis meſeraicis locatus lentorem, & craſſitiem participat.

Reliquum eſt, vt varia, tam ad viros, quàm ad mulieres attinentia problemata ponderemus. Primitùs nonnulli inueſtigant, quare homines naſcantur, cum tamen ad interitum properantes breui temporis ſpatio in hoc terrarum orbe morentur. Reſponſio eſt Lactantij Firmiani, qui voluit hoc ideò eſſe factum, vt homines Deum Optimum Maximum rerum omnium opificem, atq; moderatorem agnoſcerent, atq; venerarentur. Hinc aliud emergit problema, an homines ſylueſtres, & qui aſſiduè cum Feris verſantur, & rationis, & ſalutis, conſequenterq; damnationis æternæ ſint capaces.

Problemata hominum.

Hanc quæſtionem diſſoluit Diuus Auguſtinus, dum inquit: quando in hominibus F Ferinis, & etiam monſtrificis aliquod rationis, vel mentis veſtigium dignoſcitur, tunc proculdubiò inter homines connumerandi ſunt, etiamſi ſylueſtris ſint naturæ, quia, tractu temporis, vt ipſe refert, & dociles, & Diuinis rebus habiles fieri poſſunt. Præterea quæritur cur homines humana cadauera, & ſepulcra perhorreſcant: ratio affertur, quia nemo ſuimet deſtructionem amat, præterquamquod ſimile malum ſibimetipſis euenturum præſentiunt. Inueſtigatur etiam cur homines fœtore lædantur, ſed grato, & iucundo odore delectentur. Reſponſio eſt, quia ſpiritus humanum corpus regentes ſuauibus odoribus recreantur, & viciſſim tetro odore diſſipantur, & diminuuntur.

Li. 16. de Ciuit. Dei c. 8.

Item indagant cur homines magis caro, quàm aliud cibi genus nutriat. Reſpondere poſſumus, quoniam ſimile nutritur ſimili; ideoq; caro citius, quàm aliud edulij genus carnem generat. Quæritur cur homines audientes ſonum ſtridulum, nempe G ferri lima politi, quodam horrore afficiantur. Sciendum eſt, quòd acutus ſonus, cum celeritate motus, aeri imprimitur, conſequenterq; aures ingrediens, intima percurrit veluti pungens, quapropter horrorem parit. Inueſtigatur etiam, cur homines aſcendendo maximè laborent, cum alioquin facilè deſcendant, & per æquam planitiem, abſq; vllo incommodo, gradiantur. An quia homo conſtat ex quatuor elementis, quorum duo leuia, & duo grauia ſunt, quæ ſimul mixta mediam quandam naturam contrahunt; idcircò homo gradiens neq; leuis, neq; grauis eſt, ſed in aſcenſu corpora grauia ſuo pondere premunt, quare tunc homo maximoperè laborat. Quærendum eſt etiam, cur homines æſtiuo tempore radios ſolares vitent, & cætera animalia nequaquam.

Sonus ſtridulus qualis.

Poſſumus reſpondere, quòd homo eſt præſtantior in ſenſu tactus, conſequenterq; contrarias qualitates magis ſentit, an quia bruta multa ſint naturæ ſiccæ, quapropter ad illam conſeruandam calore Solis delectantur.

H Sciſcitantur aliqui, cur hominum alij vnum genus cibi, & potus, alij verò aliud appetant. Hoc accidere poteſt, quia in ventriculo aliquis contineatur humor, qui veluti mordicans cogat homines contrarium deſiderare, aut quia id à diuerſa hominum temperatura oriatur, quæ rerum odia, & deſideria excitat. Item inquirunt, cur homines militiam ſectantes diuturniorem, & ſalubriorem vitam ducant. Reſpondent hoc inde prodire, quia Venus in bello locum non habeat, quæ ſpiritus diſſipando breuiorem vitam reddat; aut potius dicamus exercitio omnia abſumi excrementa, quæ varias ægritudines parere ſolent. Percontantur, cur aliqui homines ad magna perpetranda facinora fiant apti, & tormenta facilè patiantur. Reſponſio eſt, quod atra bilis aliquando ſupremam cerebri arcem occupat, & mentem de ſtatu eijcit; vnde hic humor ad flagitia homines impellit, illoſq; ad audaciam cogit, & ad cruciatus tolerandos mirum in modum iuuat.

Quæſtio de cibo, & potu

Sequuntur modò problemata magis curioſa, nimirum, cur noſtra ætate Gigantes non oriantur; cum olim vixiſſe ex ſuperius enarratis liquidò conſtet. Plinius hoc exuſtioni attribuit: inquit enim de proceritate hominis loquens, minores propemodum

Li. 7. cap. 16

modum in dies fieri obseruamus homines, & raros parentibus proceriores, consumente seminum vbertatem exustione. Hinc multi Authores Plinium secuti, id totum senectuti Mundi assignant, ex qua postmodum exustio dimanat, indeq; siccitas, consequenterq; seminum vbertas, & virtus caloris innati absumitur, quamobrem A decrementi potius causa, quàm auctionis subsultat. Pariter de Nanis quærunt, cur maiorem penem habeant. An quia, vt scripsit Aristoteles, quemadmodum homo non habens caudam, illa materia in nates conuersa sit, similiter materia, quæ auctioni staturæ Nani non est famulata, in penem transmutata sit. Hinc etiam colligimus responsionem alterius problematis, nimirùm, cur homines aliqua parte mutilati sint salaciores; cum alimentum, quod membrum deficiens alere deberet, in venis maneat, semenq; augeat, ex cuius copia salacitas generatur. Iterum inuestigant, cur homo ad focum accedens, vt calefiat, primò volas manus igni admoueat. Respondendum est, vt partes intimæ facilius, & citius calorem concipiant, illas partes igni admouendas esse, per quas calor facilè penetrare possit, sed volæ manuum multis scatent arterijs, partesq; sunt valdè sensitiuæ, per quas calor ad intima statim penetrat; ideò huiusmodi partes primùm igni admouentur.

Quæstio de Gigantibus, & Nanis.

Sequitur problema alterius generis, nimirum, quare homo suspensus facie ad Solem conuertatur, multi astruunt id contingere, quoniam facies, propter obliquitatem, quocumq; aspicere videtur, sed communis opinio est, id à calore Solis dimanare, qui humidum ad se trahens, melius per faciem, quam per aliam partem id præstat. Item de homine occiso quæritur, cur accedens interfector, sanguis à vulneribus denuò fluat, quod in plerisq; cadaueribus obseruatum fuisse multi memorant. Aliqui Authores scribunt hoc ex Percussoris, & Percussi spiritibus prodire, quod absurdum esse existimamus; posteaquàm ex sanguine refrigerato nulli spiritus egredi possunt. B

Problemata alia.

Pomponatius opinatur hunc sanguinis fluxum inde prouenire, quia occisi anima interfectori indignetur; sed anima à corpore segregata nullam potest iram concipere, cum corpore careat, in quo iracundiæ officina residet: idcircò Maggius in Miscellaneis, huius effectus causam non inueniens ad miracula confugiendum esse arbitratur. Nos igitur, vt nostra fert opinio, dicendum esse putamus id omnibus non contingere, cum Percussore etiam præsente sanguis à vulnere non emanauerit, & si aliquando contigerit, id per accidens factum esse existimamus, quatenus venæ patientis ichore, & sanguine aquoso redundauerint. C

Pomponatij opinio.

De mulieribus tandem multa proponuntur, primò, cur mulieris cadauer pronum, & cadauer viri supinum aquis supernatet. Respondent mammas, & vterum in muliere esse partes apertas, quæ aqua facilè implentur, consequenterque pars anterior posteriore grauior fiet; viciffim in viro partes anteriores sunt clausæ, hinc aere ingenito tumidæ leuiores redduntur. Item indagatur, cur mulieres vertice melius, & facilius pondus aliquod, & viri humeris ferant. Primò respondetur hoc in omnibus veritatem non assequi: nouimus enim multos viros, qui æquè benè, ac mulieres vertice sarcinas gestant, nihilominus nonnulli hanc esse causam autumant, quia calua viri multis compacta suturis ponderibus impositis facilè laxatur, hinc dolores emergunt, & secus accidere mulieribus asserunt, quæ caluam solidiorem habent: Iterum D inquirunt, cur mulieres in comparatione ad viros, ingentes irarum motus concipiant. Ratio est, quoniam mulieres, & potissimum iuniores copia humorum excrementis inquinatorum affluunt; vnde quando ob iram efferuescunt, fumus per totum corpus disseminatur, qui postea iram grauiorem nutrit. Denuò sciscitantur, cur mulieres viris sint magis loquaces. Huius causam attribuunt nimiæ humiditati muliebris cerebri, in quo veluti facilè varia rerum simulacra imprimuntur, ita etiam facilè è memoria labuntur: qua de re statim atq; aliquid in tali cerebro apprehenditur, ne tollatur ab obliuione, ad phantasiam, & deinceps ad linguam mittitur: quapropter mulieribus arcana minimè committenda sunt.

Problemata ad mulieres attinentia.

Mulierũ loquacitas vnde.

PHRE-

PHRENOSCHEMATA.

E

VIRI non vulgariter eruditi, in delineandis Phrenoſchematibus, non ſolum partibus humanis, ſed etiam integra hominis effigie, tam maris, quàm fæminæ vſi ſunt, quorum omnium exempla quædam afferremus. Circa partes, Perciuallus meminit cuiuſdam, qui pinxit manum humanam pollice erecto, cum Dicto Italico. VEDREM GIACCIAR IL FOCO ARDER LA NEVE. quod procul dubiò conuenit cum illo carmine Ouidij huius tenoris.

Vnda dabit flammas, & dabit ignis aquas.

Animaduertendum eſt igitur digitum pollicem ita vocari, quia magna vi polleat: ideòq; ad mentem Plinij, hic digitus altera manus ſolet appellari: immò ex eodem Plinio, premere pollicem, eſt alicui fauere. Hinc colligendum eſt authorem phrenoſchematis fortè inſinuare, quòd volenti nihil ſit difficile. Rurſus idem author deſignauit duas manus in tenebris ſe iungentes, cum Dicto. ET IN TENEBRIS. Cum liquidò conſtet manum eſſe ſymbolum fidei, author innuere volebat, vbicunq; & ſemper fidem ſeruandam eſſe.

F — *Fidei ſymbolum.*

De figuris humanis maribus non deſunt exempla. Siquidem Lucas Contilis ſcriptor Italicus repræſentat Mercurium in figura trigona, ad cuius pedes littera ℞ notatur, cum Dicto. GRATVM FATI DONVM. Refert hæc effigies, vt coniectamus, Mercurium Trimegiſtum, Regem, & Sapientem Sacerdotem Aegypti in figura trigona collocatum, quia benigni influxus duodecim domorum cæleſtium in trigono, vel ſextili beneficorum planetarum Iouis, Veneris, & Mercurij, cum fælici Solis participatione conſtituuntur. Quamobrem conijcere poſſumus hanc fuiſſe Authoris natiuitatem, namq; illa littera ℞ Mercurium retrogradum ſignificat. Idem Author exhibet figuram Mercurij, qui dextra caduceum tenet, & ſiniſtra vaſe aqua pleno radices lauri irrigat, cum Dicto græco ϵραῖϲν ὀυβρυ γαῖα. Author enim Phrenoſchematis gratam Mercurij pluuiam propriæ imprecabatur terræ, cum is ſcientijs præſit, & Author non ſolum ſcientias, ſed etiam lauream conſequi deſiderabat. Ex Ruſſelio habemus figuram hominis ſtantis, cum Dicto. EXCELSÆ FIRMITVDINI. quo Author denotat animum ſuum, ab ineunte ætate, ad virtutum ſplendorem direxiſſe, à quo nunquam recedere velle inſinuat.

Mercurius laurum irrigans.

G

Iterum, ex Ruſſelio, habetur pictura iuuenis capite orbem ſuſtinentis cum Dicto. MAIVS OPVS. quo ſignificatur, quòd cum opus alicui famulandi, vel aliquem commendandi ſuſcipitur, videtur maius opere Atlantis, qui humeris totum terrarum Orbem ſuſtinere ferebatur. Denuò, ex Ruſſelio habetur figura Promethei, cum face ad ſydera aſcendentis, & Dicto. ALTIORA. notiſſimum eſt cunctis Prometheum, homine iam formato, ope Mineruæ, ignem à ſphæra Solis eſſe furatum, vt tali dono humanum genus afficeret: quare Author Phrenoſchematis vocandus eſt prudentiſſimus, qui non ſolum Prometheum imitari, ſed etiam ſuperare velle profitetur. Inſuper apud Ruſſelium conſpicitur icon Peregrini, cum Dicto. ET CÆTERA. Vnde eliciendum eſt hominem ſoli virtuti natum, & per eius vias inuias itinerantem, nunquam vitæ propriæ conſulere poſſe. Dictum videtur hoc inſinuare, namq; intellecta deſiderij mente, quiſq; cætera inde colligere poteſt. Ex Iouio delineatur homo ſylueſtris, cum Dicto. MITEM ANIMVM AGRESTI SVB TEGMINE SERVO. quandoquidem Author phrenoſchematis cum ſeueri, & rigidi eſſet aſpectus, nihilominus miti mente, & placidis moribus erat imbutus.

Promethei figura cum face.

H

Non deſunt etiam phrenoſchemata icone mulieris exornata. Nam Lucas Contilis exhibet figuram Mineruæ, cum Dicto. HAVD SIMPLEX VIRTVTIS OPVS. Quo docemur, nullam actionem abſq; ſapientia perfectam eſſe poſſe. Idem Author figurat Palladem nudam ducentem circulum æqui noctialem, hac enim ratione, cum Ariſtotele, vigor vniuerſi à ſapientia dimanare perhibetur. Titulus

eſt.

Icones mulierum in phrenoschematibus.

est. SEMPER NON SEMPER. cum Sapientia semper influat, & ignorantia non semper impediat. Item ingeniosum fuit phrenoschema Patauinæ Ciuitati attributum, in quo Minerua armata habens clypeum non gorgoneo capite, sed leonino insignitum conspicitur, cum Dicto græco: μηκέτι γοργοίην κεφαλήν. quasi non amplius gorgoneo capite scutum Palladis exornetur; siquidem icones Leonis Insigni gentilitio Venetorum, maxima reuerentia erga Rempublicam Venetam demonstratur, qua omnes, qui sunt in aliena potestate, suos Principes naturales prosequi deberent. Perciuallus meminit cuiusdam, qui figurauit mulierem formosissimam, & gratiosissimam, nempè Pandotam, cum Dicto. CVI MINERVA CEDIT. Finxerunt olim Poetæ Pandoram, iussu Iouis à Vulcano fuisse fabricatam, quam postea singuli Dij proprio exornarunt munere, nam Minerua sapientiam, Venus venustatem, Apollo musicam, & Mercurius eloquentiam illi communicarunt, vnde nomen sortita est.

Pandoræ simulacrum,

Contilis effigiauit mulierem, nempè Veritatem, cum sceptro in dextra, & speculo in sinistra, vndiq; radijs coruscantem, cum Dicto. HAC PRÆVIA. Sic enim recta mens manifestatur, quandoquidem, veritate duce, viæ inuiæ, & inaccessæ vitantur. Idem Author exhibet simulacrum fidei, nempè mulieris sedentis supra quadratum lapidem, & dextra lilia tenentis, cum Dicto. VTRIQ. sic enim insinuat Author se tanquam virum nobilem, & tanquam christicolam fidelem futurum. Russelius quoq; pinxit Iustitiam, cum Dicto. CVIQ. SVVM. Hoc Insigne attribuitur prudentissimo Principi, qui concordiam populi ex administratione Iustitiæ prodire significabat. Iterum Russelius picturam mulieris Patientiam exprimentis exhibuit, cum Dicto græco. οὕτως ἅπαντα, quod latinè sonat. SIC OMNIA. nam quidam Princeps author phrenoschematis insinuare volebat, tolerantia, & constantia, cuncta regenda esse. Perciuallus memorat quoddam Phrenoschema, in quo conspicitur simulacrum mulieris noctem repræsentantis, cum Dicto. MATRESSA DE MOIN DESIR. Vnde animaduertendum est noctem sumi pro vmbra terræ oppositam diei, quasi vires Solis demat, & apud Poetas, nox tanquam filia terræ, & Mater Parcarum, & Eumenidum prædicatur, in qua silentium dominatur, & quandoq; silentium pro arcano, & taciturnitate vsurpatur, quam Amantes appetere solent: idcircò canebat Ouidius.

Patientiæ simulacrum.

> *Præcipuè Cytherea iubet sua sacra taceri,*
> *Admoneo, veniat ne quis ad illa loquax.*

Insuper Russelius exhibuit figuram mulieris fortunam referentis, cum Dicto. AVDACES IVVO. dummodò hoc intelligatur de audacia in rebus optima ratione gubernandis. Meminit etiam Perciuallus cuiusdam ingeniosi viri, qui iconem mulieris amatæ effigiauit, cum Dicto. SENSVS SENSVM PARIT. Pro cuius intellectu, notandum est, quod illa vox (sensus) in masculino genere prolata, propriè sensus exteriores significat, sed prolata in genere neutro, sententiam, animum, & sensum interiorem indicat. Tandem Camillus de Camillis scriptor Italicus delineauit iconem nymphæ, cuius dextra cornucopiæ stringit, & sinistra aquam vrna effundit, cum Dicto. ABVNDANTIVS. Huius expositionem cunctis notam esse existimamus.

Icon Fortunæ.

Aliquando Auhores in phrenoschematibus duas icones humanas figurarunt. Russelius effigiauit hominem genuflexum tangentem librum supra genua cuiusdam Regis locatum cum Dicto. SANGVINE POTIOR. hoc simulacro fides repræsentatur: deindè quamuis vinculum consanguineitatis sit arctissimum, nihilominus, hoc Dicto, fidem magis pendendam esse significauit. Item pinxit iconem mortis hominem genuflexum gladio ferientis, cum Dicto. IMPROBVS NVLLO FLECTITVR OBSEQVIO. Sic enim ostendit homines omni crudelitatis genere inquinatos nullis vnquam obsequijs flecti posse. Perciuailus quoq; pinxit binos homines, nempè duo mancipia currum trahentia, cum Dicto italico. VIEN GIOVE INCATENATO AVANTI IL CARRO. Pro cuius intellectu, legendus est Seneca, qui mutuo amore catenam quandam repræsentari prodidit.

Fidei simulacrum.

Apud Lucam Contilem licet intueri iconem mulieris, quæ, pedibus, apprehensum infantem in fluuio mergit, cum Dicto. HVMANA PRVDENTIA MINVS. Hæc pictura refert, Tetidem, quæ filium suum Achillem in palude stygia mersit, vt il-

lum gladijs impenetrabilem redderet, nec tamen præsensit talorum vulnere tandem esse periturum: quapropter author sic argumentari videtur: si Tetis Dea non fuit ita cauta in administrando præsidio, vt filium Achillem ab impendentibus vulneribus tutaretur, multò minus homines id præstare poterunt. Tandem Iouius, sine Dicto, exhibet figuram mulieris eleganti, & regio ornatæ vestitu, cum Icone pueri aulici, scopulis, vestimenta regia emundantis, & hoc esse phrenoschema cuiusdam Principis asseuerabat, qui Italiam eius nutu regi credebat, nec tamen animaduertebat vestium quisquilias ad se trahi.

Tetis, & Achilles.

APOPHTEGMATA.

VIRORVM probitate, & eruditione conspicuorum varij animi sensus, ad virtutes, vitia, & miseriam humanæ vitæ attinentes hoc in loco exarandi sunt. Quoad virtutes; habemus apud Ioannem hæc verba. *Pilatus dicebat ad Iesum, mihi non loqueris? nescis me potestatem habere te crucifigendi, & absoluendi? tunc respondit Iesus, non haberes potestatem aduersus me vllam, nisi hoc tibi datum esset supernè.* Hinc potestatem humanam nisi supernè concessam nihili pendendam esse elicimus. Diuus Augustinus, ex Possidonio, interrogatus, quarè cum sorore sua nolet habitare. Respondit, mulieres, quæ cum sorore mea viuunt, non sunt meæ sorores. Item Bion Abbas ad sororem ab Antonio missus, illius domicilium clausis oculis ingressus est, deinde confestim recessit: illa verò inclamante, & inuitante, dixit, fuit æquum, & quod optaueras, vidisti me. Vxore Tribuni desiderio videndi Ioannis Anachoretæ flagrante, Tribunus virum iustum inuitabat, vt retulit Marulus.

Cap. 10.

In vita D. Aug. c. 26.

Lib. 4.

At ille respondebat, nequaquam id fecero, sed per quietem me illi appariturum spondeo; namq; aspectus mulieris magnum animæ periculum inferre potest: vnde ex Surio habemus, quòd Sabæ Monacho cum altero iter facienti obuia facta est venusta iuuencula, quæ cum præterijsset, Sabas sui comitis ingenium explorans dixit; qualis tibi visa est, illa mihi certè lusca, comes negauit, quoniam accuratius illam erat intuitus. Tunc Sabas dixit; nunquam legisti, nec capiaris nutibus illius.

In vita Sabæ.

Salomon quoq; aliquando pronunciauit mulierem probam, & modestam viri coronam nuncupari. Scipio Africanus, ex Plutarcho, dicere solebat equos ferociores tradendos esse domitoribus, vt deinceps facilius pertractari possent: ita homines rerum prosperitate effrænati in gyrum rationis ducendos esse, vt, visa rerum humanarum imbecillitate, & fortunæ vanitate, moderatiores reddantur. Musonius, ex Stobeo, describens hominem, dicere solebat: Homo solus omnium in terra degentium est Imago Dei, & similes ei virtutes habet: siquidem in Deo nil præstantius excogitari potest, quàm Prudentia, Iustitia, Fortitudo, & Temperantia. Erasmus insinuabat hominibus senescentibus ita viuendum esse, vt adolescentibus rectam viuendi normam exhiberent, cum optima via ad senectutem sit eruditio. Olim enim senescentes magnis cumulabant honoribus, propterea in Senatum nonnisi senes ingrediebantur, quod innuebat Ouidius hunc in modum.

In Prouerb. 12.

Lib. 5. Fast.

Nec nisi post annos patuit tunc curia seros,
Nomen & ætatis mite Senatus habet.

Hinc quidam profectus in Lacedæmonem, cum vidisset honorem, quo senes prosequebantur, hæc verba protulisse dicitur: in sola Sparta senescere expedit. Philonis vxor in cœtu plurium fœminarum interrogata, cur sola, inter tot mulieres, aureo ornato non vteretur. Scitè respondit: satis vxori magnus ornatus viri sui. Demùm cum Cyprij aduersus Astyagem Medorum Regem infæliciter pugnassent, mulieres Cypriæ fugientibus in vrbem obuiam iuerunt, & nudatis ventribus dixerunt: quò fugitis ignaui? an nescitis vos huc iterum intrare non posse, vnde semel, naturæ lege, egressi estis? hinc colligendum est viros aliquando à fœminis animari.

Viri à fæminis animantur.

Non

Non desunt apophtegmata vitia hominum taxantia: quamobrem Aristonymus vitam hominis theatro assimilabant, vbi pessimi homines ferè semper primatum obtinent. Et Archytas solebat dicere; quemadmodum summa etiam diligentia adhibita, piscis absq; spinis inueniri nequit; similiter neq; hominem inueniri posse asseuerabat, qui aliquid dolosum non haberet admixtum. Vnde Erasmus iure optimo pronunciabat homines ad voluptatem proniores esse, quàm ad virtutem. Et ex eodem, homo expers Philosophiæ ad omnem vitæ functionem est inutilis: quare hominem vasi comparabat, quod si sit integrum necne, cognoscitur, dum liquor infunditur: sic homo, quando imperium illi committitur. Item Diogenes, ex Laertio, homines, qui in coquos, scorta, & adulatores proprias effundebant facultates, assimilabat arboribus per præcipitia nascentibus, quarum fructus non homines, sed Vultures, & Corui comedunt: significabat enim eos nequaquam esse homines, qui voluptatibus, & gulæ famulantur. Idem Diogenes quandoq; intuens adolescentem cultu, gestuq; parùm virilem, hæc protulit verba: non te pudet reijcere, quod tibi natura concessit? siquidem illa te virum fecit, tu autem temetipsum in fæminam fingis.

Arbores per præcipitia nascêtes, quibus assimilẽtur.

Pariter idem Diogenes lucernam accensam, etiam meridie gestans hominem queritare dicebatur, quoniam publicos ciuitatis mores homine vix dignos esse existimabat: quocirca idem rediens ex olympijs interrogatus, vidisset ne ibi multam turbam, respondit turbam plurimam, sed homines perpaucos. Immò quandoq; idem Diogenes stans in foro hominum frequentia circumdatus clamabat: adeste homines: ideò circumstantes indignati dicebant; en adsumus; tunc Diogenes baculo illos abigens magis vociferabatur dicens; iubeo adesse homines non sterquilinia, insinuans nomen hominis minimè competere illis, qui iuxta rationem nequaquam viuunt.

Diogenes hominẽ quæritans.

Stilpone quoq; ex Laertio, in hominum frequentia conspecto, quidam dixit: isti homines te belluam admittantur; at Stilpon respondit nequaquam, sed vt verum hominem, quia solent bestiæ peregrinæ in spectaculum deduci, & vulgares homines nemo miratur, sicq; obiter interpellatorem tanquam non verum hominem taxauit. Anacharsis, ex Stobeo, interrogatus quid hominibus esset infestum, respondit, ipsi sibi ipsis. Cato maior Lentulo, qui sputum in eius faciem proiecerat, statim abstersa facie, dixit: affirmabo cunctis, Lentule, falli eos, qui te negant os habere; sicq; argutè tantam impudentiam notauit.

Canutus Rex Angliæ assentatorem, qui omnia ad Regis nutum conuerti affirmabat, sic repressit: Suam sedem in littore maris locari iussit, quam cum ascendisset, dixit mari: tu es meæ ditionis, & terra, in qua sedeo, mea est; impero igitur tibi, ne in terram me m ascendas, neq; vestes Domini tui madefacias: interim mare, de more, vndis pedes Regis sine reuerentia humefecit: tunc Rex resiliens dixit: sciant omnes orbem habitantes vanam esse Regum potentiam, neque Regis nomine quempiam dignum, præter illum, cuius nutui Cælum, Terra, & Mare obtemperant, neque deinceps coronam sibi imposuit. Cyrrhus, ex Plutarcho, dicebat eos homines, qui sibi prodesse nollent, cogi oportere, vt alijs famularentur: significabat enim natos seruili animo, sibique inutiles imperio adigendos, vt aliorum commodis inseruiant.

Canuti Regis Angliæ assertum aureum.

De vitijs quoque mulierum, & præcipuè improbarum nonnulla supersunt apophtegmata recitanda. Idcircò Secundus Philosophus aliquando interrogatus, quid esset mulier improba: respondit, viri naufragium, domus tempestas, quietis impedimentum, vitæ captiuitas, quotidianum damnum, voluntaria pugna, sumptuosum bellum, sollicitudo confidens, leæna complectens, exornata scylla, animal malitiosum, malum necessarium. Vnde Theophilus Imperator vxorem ducturus multas puellas lectæ venustatis vndique accersiuit: cum igitur Isaciam Virginem dotibus formæ præstantiorem intueretur, hæc verba protulisse fertur: à muliere emanarunt mala. At illa honesto respersa rubore respondit à muliere res etiam meliores prodire. Verùm Diogenes aliquando conspicatus mulieres garrulas colloquentes, hanc promulgauit sententiam. Aspis à vipera venenum mutuatur. Hinc Democritus quandoque interrogatus, cur magnæ cum esset staturæ, paruam duxisset vxorem sic respon-

Vitia mulierũ taxantur.

Aspis à vipera venenũ adagium.

ſpondiſſe fertur: ego in malo eligendo, quod minimum erat elegi. Et Protagoras interrogatus, quare inimico filiam nupſiſſet, dixit, quia nihil illi dare poteram deterius. Idem Philoſophus anum eleganter ornatam intuitus exclamauit: ſi viris, falleris, ſi ſepulcro, ornata es. Et ex Ariſtippo, mulier pigmentis faciem venuſtans, animum deformem indicat.

E

Solon aliquando rogatus, an vxor eſſet ducenda, reſpondit. ſi turpem duxeris, habebis pœnam, ſi venuſtam, habebis communem. Socrates autem, ex Laertio, dicere ſolebat mulierem decoræ, & egregiæ formæ eſſe templum ſupra cloacam ædificatum.

Hinc tranſeundum eſt ad apophtegmata miſeriam humanam reſpicientia. Quocirca Ariſtoteles, ex Stobeo, interrogatus, quid eſſet homo, reſpondit imbecillitatis exemplum, temporis ſpolium, fortunæ luſus, inconſtantiæ imago, inuidiæ, & calamitatis trutina, reliquum verò pituita, & bilis. Hinc Philippus ex Rhodigino, poſteaquàm apud Cheroneam, Athenienſium opes profligauit, tanta ſuperbia agitari cæpit, vt infortunijs ſe minimè obnoxium eſſe exiſtimauerit: ideò reſipiſcens, & ex tanta fælicitate aliquod malum ſibimet impendere præſagiens, id munus iniunxit vni ex pueris aulicis, vt quotidie, ſtatim atq; dilucularet, in domicilium ingreſſus exalamaret: memineris ò Rex, te non Deum, ſed hominem eſſe multis ærumnis, & miſerijs expoſitum: quapropter Democritus interrogatus, quid de hominum ſorte ſentiret: miſeram hominum fortunam eſſe aſſeruit; cum bona quærentibus vix contingant, & mala non quæſita præter omnem expectationem, accedant.

Miſeria humana qualis.

F

Hinc Aeneas Syluius audiens diſputantes de miſeria humanæ vitæ, pronunciauit vitam noſtram comœdiam eſſe, cuius poſtremus actus in morte agitur. Bias quoq; ſolebat diuulgare hominem ita vitam metiri debere, quaſi multum, & modicum temporis victurus ſit: ſiquidem Antiphon vitam hominis carceri vnius diei aſſimilabat. Qua de re Xerſes cum vidiſſet vniuerſum Helleſpontum nauibus ſuis conſtratum, & omnia littora, necnon planitiem Abydenorum numeroſo refertam exercitu lacrymas fudit: de hoc autem interrogatus protulit ſe lacrymaſſe, cogitans, quàm breuis eſſet hominum vita, quoniam tam numeroſæ multitudinis poſt annum centeſimum nemo eſſet ſuperuicturus.

Vita humana eſt comœdia.

G

Item Socrates rogatus, quomodo vita ſine moleſtijs eſſet peragenda, negauit id vllo modo fieri poſſe: cum non liceat Ciuitates habitantibus, & cum hominibus verſantibus, abſq; ærumnis ætatem ducere. Quamobrem Silenus ex Plutarcho, à Mida captus, & interrogatus, quid homini eſſet optimum, reſpondit, optimum eſſe nunquam naſci, vel natum quamprimum aboleri. Solon quoq; quid eſſet homo, interrogatus; hæc protuliſſe fertur, putredo eſt in ortu, bellua in omni vita, eſca vermium in morte. Quare Franciſcus Borgia, vt retulit Ribadinera, febre valdè afflictatus ſolebat exclamare, nihil eſſe in humanis perpetuum: vnde poſtea Iuſtus Lypſius ſuo epitaphio, quod Louanij viſitur, hoc inſeruit.

In Vita Borgia.

Humana cuncta fumus, vmbra, vanitas,
Et ſcenæ imago, & verbo, vt abſoluam, nihil.

H

Alexander etiam, ex Plutarcho, cum Deus vbiq; ob res fæliciter geſtas appellaretur, ex duobus, nempè ex ſomno, & congreſſu, ſe mortalem eſſe intelligebat: quandoquidem ſomnus gelidæ mortis imaginem refert, & coitus ad epilepſiæ ſpecies refertur. Immò idem Alexander, cum in obſidione cuiuſdam vrbis ſagitta ictus eſſet, inſtitutum deſerere, & chirurgum accerſere coactus, dixit omnes me Iouis filium pronunciant, cum hoc vulnus me mortalem eſſe moneat. Iure igitur meritò Ferdinandus Imperator hominem Cœlo, terra, mari, arboribus, brutiſq; animantibus longè inferiorem eſſe atteſtabatur: cum hæc omnia tempeſtatem præſentiant; homo tamen mala ſua neq; præuidere, neq; eis prouidere poteſt.

Dictum Alexandri.

Amplius Diogenes, ex Laertio, aliquando in vita humana contemplans vrbium Gubernatores, Philoſophos, & Legiſlatores, tunc omnium animantium hominem præſtantiſſimum prædicabat, ſed viciſſim meditans ſomniorum Interpretes, necnon gloriæ, & diuitijs famulantes, homine nihil ſibi videri ſtultius exclamauit, inſinuans ingenium hominis ad res optimas accommodatum probandum, & ad vitia pronum improbandum eſſe. Quamobrem Phauorinus, ex Stobeo, homines partim ridiculos,

Homo ridiculus, odioſus, & miſerabilis.

los, partim odioſos, & partim miſerabiles eſſe prodidit, ridiculos, quia per audaciam maiora affectant, odioſos, qui ea conſequuntur, miſerabiles, qui ſpe fruſtrantur. Hinc Socrates exiſtimabat Deum ſemper ridere vana hominum ſtudia, quibus peractis, perpetuò ſe victuros eſſe opinantur. Tandem Crantor, ex Laertio, promulgauit quicquid alicui hominum accidit, id vnicuiq; euenire poſſe. A

ADAGIA.

MVLTA ſunt prouerbia, quæ partim ex humanis partibus, partim ab humanis proprietatibus originem ſumunt, de quibus ſigillatim in præſentia ſermonem habere decreuimus. Primùm igitur reſpiciendo partes, & potiſſimum caput, ſingularia inueniemus. *Caput ſcabere*. eſt adagium conſimile illi, *Vngues arrodere*: etenim hi omnes ſunt geſtus hominis cogitabundi: quapropter Horatius huc reſpiciens canebat, B

——————— in verſu faciendo
Sæpè caput ſcaberet, viuos, & arroderet vngues.

Lib. 1. Satyr. 10.

Profertur aliud prouerbium. *Capite admoto*. quo admonemur, qua ratione obiurgandus ſit amicus; namq; primùm id fiet placidis, & non aſperis verbis, deinde clanculum, remotis arbitris, nempè admoto propiùs capite. *Caput vacuum cerebro*. eſt prouerbium in eos prolatum, qui corporis venuſtate præcellunt, deinde ingenio carent. *Capite geſtare*. Relatum eſt à Platone, & prolatum in eos, quos amore proſequimur. Tranſlatum fortè à matribus, vel nutricibus, quæ infantes amatos, & in cunis locatos capite interdum geſtant. *Tertium caput*. adagium eſt deſumptum à baiulis, qui non ſolum humeris, & ceruice, ſed etiam capite interdum onera ferunt. Hoc torqueri poteſt in homines varijs diſtractos negocijs. *Capiti ocream, & tibiæ galeam adaptare*. Hoc protulit Lucianus de illis, qui omnia præpoſterè agunt. *Nec caput, nec pedes*. dicitur de negocio ita implicato, vt ratio non inueniatur, quæ illud explicare poſſit: quare ab Antiquis tale negocium, nec caput, nec pedes habere dicebatur. *A capite vſq; ad calcem*. hoc pronunciatur, quando rem totam complecti volumus: veluti ſi aliter diceremus. *A capite ad pedes. Ab ingreſſu vſq; ad coronidem. A vertice ad imos talos, Ab vnguiculo vſq; ad capillum. A pedibus vſq; ad caput. A capillo vſq; ad imum calcaneum.* C

Lib. 10. de Repub.

In Rhetore.

Caput ſine lingua. prolatum eſt in illos, qui præſentes diſputationibus, & conſultationibus, aliorum ſententiæ ſemper annuunt: quare hoc poterit etiam promulgari de pedaria ſententia: ſiquidem pedarij Senatores olim vocabantur, qui in Senatu ſedentes ſententiam non rogabantur, ſed tantummodò in aliorum ſententiam pedibus diſcedebant. *Capitis, & inguinis neſcit diſcrimen*. Effertur de illis, quibus differentia honeſti, & turpis eſt ignota, quoniam caput inter membra honeſta, & inguen inter inhoneſta recenſetur. Vnde Iuuenalis de muliere temulenta ſic canebat. D

———— quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, & capitis, quæ ſint diſcrimina neſcit.

Lib. 10. Dypnoſoph.

Capita quatuor habens. eſt adagium narratum ab Athæneo de hominibus ebrijs, quibus omnia geminata eſſe videntur.

Præterea capillli etiam adagijs anſam dederunt. Dicitur enim. *Capillus etiam vnus*. ſubintelligendo vmbram ſuam habet: ad ſignificandum commodum quantumuis puſillum iuuare, & quodlibet etiam exiguum nocere. *Capillus ſeruilis*. effertur de homine vili, & prauis moribus imbuto, ductum eſt adagium à ſeruis manumittendis, quorum capilli olim radebantur. *Capillis trahere*. dicuntur illi, qui vi propelluntur. Pallas enim, apud Homerum, capillis Achillem à pugna reuocaſſe perhibetur. Non abſimile eſt aliud. *Crines capere*, quo vſus eſt Plautus, vt oſtenderet oblatam occaſionem eſſe arripiendam, & arreptam retinendam: ſumptum videtur adagium ab hominum conſuetudine, qui crinibus aliquando retinentur. *Homo pilo dignus*.

In Muſtel.

dignus. pro homine viliſſimo vſurpatur; quandoquidem pilo, ſeu capillo nihil vilius inueniri poteſt. *Comam tondere.* vſurpatur pro ludificare: ſiquidem ſtupidorum, & non ſentientium coma in ludibrium tondi ſolet. Immò hodie etiam vulgò dici ſolet. *Ne me tondeas.* nimirum, ne me irrideas. *Caluum hominem vellis,* pronunciatur de illo, qui operam inanem molitur. *Homo caluus comatus.* effertur in illum, qui veris bonis diſſipatis, adſcititijs ſe iactat, aut in virum indoctum, qui pro ſua doctrina alienam edit.

E

Frontis adagia ſunt hæc. *Prima fronte.* nimirum prima facie, vel primo aſpectu, *Frons occipitio prior.* Antiquitas hoc adagio ſignificabat ſatius eſſe, & rectius tractare negotium, quando præſens eſt, cuius eſt negotium. namq; illud verbum (prior) quaſi potior, & melior exponitur; ſiquidem cunctis erat notum frontem eſſe partem priorem, & occipitium poſteriorem. *A fronte ſimul, & occipitio.* dicitur de illis, qui indicant admirabilem rerum omnium cognitionem, quæ conſtat ſcientia præſentium memoria præteritorum, & prouidentia futurorum. *Ex fronte perſpicere.* profertur in illos, qui veluti nutibus negotium apprehendunt. Deſumptum eſt adagium à Phyſiognonomis, qui ex lineamentis faciei ingenium hominis cognoſcere profitentur. *Fronte ſua.* hoc promulgatur de illo, qui liberè, & apertè, non autem coactè, & occultè aliquid proponit. *Frontem perfricare.* dicitur de illis, quibus nullus ineſt pudor: etenim frons ab Antiquis pudori erat conſecrata: quare frontis perfricatæ eſſe dicebantur: quid pudore, veluti à fronte abſterſo, omnem modeſtiam deponebant. Tandem *frontem exporrigere, & frontem corrugare.* Sunt duo adagia ſibi inuicem oppoſita: ſiquidem frons explicatur in gaudio, & corrugatur in mæſtitia. Non immeritò igitur Plinius ſcribebat frontem humanam triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, & ſeueritatis indicem eſſe.

Prouerbia frontis.

F

Lib. 6. c. 17.

Iam ad oculos tranſeamus. *Oculus vicini inuidus.* pronunciatur de vicinis maleuolis. Quamobrem Ouidius huc fortè reſpiciens canebat.

Oculorum prouerbia.

Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in aruis,
Vicinumq; pecus grandius vber habet.

Oculus mulieris. Adagium eſt prolatum de re pernicioſa: propterea quod aliquando Virgilius canebat.

G

———— ———— ———— *vritq; videndo*
Fœmina.

Immò aliàs explicatum fuit amorem per oculorum feneſtras introire: qua de re Ouidius meritò cecinit.

Perq; tuos oculos, qui rapuere meos.

Oculos in occipitio gerit. diuulgatur de homine verſipelli, quem fallere eſt difficillimum: idcircò Perſius talem hominem Ianum appellauit. Commendabat igitur Homerus Principem oculatum πρόσσω καὶ ὀπίσσω, nimirum ante, & retro: hoc adagium ad noſtram vſq; ætatem penetrauit: quandoquidem hodiernum vulgus hominem vafrum oculos in tergo geſtare tradit. *Oculis magis habenda fides quàm auribus.* Siquidem quæ cernuntur certiora ſunt ijs, quæ audiuntur. Ad rem igitur Horatius canebat.

H

Segniùs irritant animos demiſſa per aurem,
Quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus.

In arte poetica.

Quare poſſumus veritatem illius ſententiæ affirmare, ſcilicet potior eſt teſtis oculatus vnus; quàm auriti decem. *Oculis fixis intueri.* hoc publicatur, quando aliquid attentius, & accuratius contemplamur. Sumptum videtur adagium ab Amantibus, qui oculis nunquam dimotis rem amatam conſpicantur, *Oculis puluerem offundere.* diuulgatur, quando quis ſtudio rem obſeruat, & aduerſario iudicium eripit. Prouerbium ortum eſſe videtur à militia, vbi excitatio in hoſtes puluere, victoria reportatur. Hodie hoc effertur de emptore, qui rem alioquin caram vili pretio emit, quaſi in oculos venditoris puluerem effunderit, ne rem pretioſam intueretur. *Oculis, & manibus.* hoc vſurpatur, quando aliquid omnibus modis compertum eſt: quandoquidem ſunt aliqui homines ita refractarij, vt etiamſi videant, niſi manibus contrectent, non credunt. *In oculum vtrumuis dormire.* hoc prouerbium eſt conſimile illi. *In vtramq; dormire aurem.* de ijs potiſſimum effertur, qui abſq; moleſtijs

P viuunt

Lib. 2. Rhethor. viuunt. *In oculis pudor.* Refertur ab Aristotele, cum nos pudeat eorum, quæ videntur: siquidem aspectus, vel generat, vel renouat pudorem: idcircò pueri, quando eos alicuius pudet, oculos tegunt; & Socrates apud Platonem de amore dicturus, ob verecundiam, oculos tegit: vnde Poetæ hac moti ratione Cupidinem cæcum finxerunt, quia sit improbissimus. Huc spectat illud Ciceronis assertum, nimirum epistolam non erubescere, cum oculis careat. Pariter homines oculis carentes à verecundia alienos esse obseruamus: hinc tandem Ouidius noctem tanquam cæcam pudore vacare asseuerauit. *Oculus dexter mihi salit.* Id pronunciamus, quando aliquod optatum videre speramus. Sumptum videtur à superstitione quadam mulierum, quæ ex pruritu alicuius membri diuinare volunt quid futurum sit: idcircò nostra etiam ætate, aiunt, per iocum, sibi dextram tinnisse aurem, significantes factam de se cnm laude fuisse mentionem.

Lib. 8. c. 9. Idq; Plinius attestatur dicens quandoq; creditum fuisse, vt qui absens laudaretur, dextra auris ei tinniret, & qui vituperaretur, sinistra. *Ad oculos magis, quàm ad vesicam pertinet.* hoc protulit Varro de re magis ad voluptatem, quàm ad lucrum attinente: nam hoc in loco vesica pro lucro vsurpatur: cum olim Prisci vesicis porcinis, & bubulis pro loculis, & receptaculis pecuniarum vterentur. *Oculi Atrei.* proferuntur de seueritate, quandoquidem Atreus in tragedia, oculis toruis, & truculentis introducebatur.

A cæcitate, & vitijs oculorum aliqua dimanant prouerbia; vt *Homo exoculatus pro cæco.* profertur, quando in vno verbo emendando, alterum eadem vi pollens adhibetur. *Oculum excludere.* dicitur, si res ex sententia succedat, quæ succedere nequaquàm potest; ideò senex ille apud Plautum dicebat: excludite oculum, si dedero. *In Pseudolo.* *Hominis cæci præscriptio.* diuulgatur de re absurda, nimirum quando qui præscribit non intelligit quid dicat. *Homo cæcus auribus, & mente.* de homine valdè stupido pronunciatur. Sic refertur à Stobeo τί τυφλῷ, καὶ κατόπτρῳ, nimirum quid cæco cum speculo? veluti si dicatur, quorsum opus est libris indocto? *Oculis clausis agere.* spectat propriè ad illos, qui ante operationes nihil præmeditantur. *Oculus lippus non fert Solis radios.* Attinere potest ad homines crassæ mineruæ, qui mysteria alicuius facultatis apprehendere nequeunt.

Succedunt supercilia, à quibus duo in consuetudinem prouerbij venerunt: siquidem dicitur. *Supercilium attollere, & supercilium ponere.* Primùm profertur in arrogantes, & superbos, quos etiam superciliosos appellamus: immò ipsum supercilium aliquando pro fastu vsurpatur: pariter supercilium ponitur, quando superbia retunditur: cum in supercilijs pars animi reluceat, dum ijs annuimus, & renuimus. *Prouerbia superciliorũ* *Supercilium censorium.* hoc Seneca prodidit de eximia grauitate, & tetrica seueritate: cum Romæ Censorum Magistratus esset quinquennalis, penès quos talis erat authoritas, vt eis Senatores loco mouere, equos ab equitibus adimere, & plebeios infamia taxar liceret.

Nasus quoq; adagia suppeditat. Dicimus enim. *Naso suspendere.* Quando aliquis fraudulenter irridetur: ideò homines nasuti nuncupantur, qui alios versutè ludificant. *Naris emunctæ.* hoc pronunciatur de homine acris iudicij.

Oris Adagia Sub naso os latibulatur, quod suis non caret adagijs; ideò dicimns. *In os præmansum insercre.* quando aliquis docendo, rem diligentissimè explanat: sumpta metaphora à nutricibus, quæ cibum præmansum in os infantium adhuc edentulorum inferunt. *Os sublinire.* promulgatur, quando verba dantur, & aliquis ludificatur. Nonius Marcellus adagium oriri putat à quodam genere antiqui lusus, in quo dormientium ora pingebantur. *Os non habere.* Spectat ad impudentem, quoniam os verecundiam denotat. *Os expuens.* ad illos attinet, qui aliquid amoliuntur; scripsit enim Valerianus in id expui solere, quod abhorremus, *Os duodecim salientum.* Vocatur homo, qui magnifico valeat eloquio. sumpta metaphora ab Atheniensi quodam fonte, qui copiam aquæ per duodecim scatebras effundebat.

De lingua multa peruulgantur, quæ in præsentia sunt enumeranda. *Lingua bellare.* dicuntur illi, qui mirandum in modum tantummodò minantur hosti, quando res tuta est: idcircò Hesychius tales γλωσσασπίδας cognominat, quoniam pro armis lingua vtantur. *Lingua amicus.* nuncupatur ille, qui verbotenus beneficium præstat:

siquidem cum ex animo non diligat, beneuolentiam tantùm sermone præ se fert. *Linguam senis mutare*: diuulgatur in illos, qui intempestiuè operantur, etenim est notum quamcumq; linguam à pueris facilè apprehendi, quod adulti difficulter assequuntur. *Est in lingua ebrij, quod in mente sobrij.* hoc à Plutarcho, loco prouerbij, vsurpatur: sobrius enim, vel pudore, vel timore non pronunciat, quod ebrius, abstersa à vino verecundia, facilè publicat. *Lingua non redarguta.* refertur ad illos, qui rationibus superati non cedunt, sed semper magis refractarij euadunt. *In lingua clauis.* hoc palam recitatur, quando fida silentij spes promittitur: quandoquidem lingua veluti claue obserata esse videtur, quotiescumq; arcana non reuelat: quare canebat ille.

Arcanum vt celet, claudenda est lingua sigillo.

Quicquid in linguam venerit. celebratur de illis, qui multa temerè, & arroganter loquuntur; cum quicquid in animum venerit, pronunciant. *Lingua prolapsa verum dicit.* Etenim verum esse creditur, quod aliquis imprudenter publicauerit, quoniam illud suspitione fictionis carere videtur: quare Cicero inter illa, quæ fidem faciunt, imprudentiam, tumulentiam, pueritiam, & insaniam recensuit; vnde hodiernum vulgus solet dicere; pueros, & stultos vaticinari. *Lingua quò vadis?* hoc recitatur à Suida hunc in modum γλῶσσα ποι πέρσων, πόλιν ὀρθώσουσα καὶ πόλιν ἀνατρέψουσα: nempè lingua quò vadis, erectum ciuitatem, & eamdem denuò subuersura: voluit enim insinuare linguam plurimum vtilitatis, & plurimum perniciei afferre posse. Quamobrem Bias, referente Plutarcho, ad Amatidem Aegyptiorum tyrannum iubentem, vt quid in carnibus victimæ optimum, & pessimum repertum indicaret, linguam resectam misit, significans huius præcipuum vsum esse quotiescumque aliquis prodesse, & obesse vellet. *Alijs lingua, alijs dentes.* consueuerunt hoc proferre de loquacibus, & edacibus; veluti non rarò contingit in conuiuijs, dum, alijs garrientibus, alij taciti epulas deuorant. *Lingua iurauit.* hoc palam recitatur, quando quis fidem promissi non præstat, vel quando non ex animo pollicetur. Tandem habemus à Diogene οὐκ ἐπιγλωττήσομαι, nimirum lingua non impetam. Hesychius citat Aeschylum, ἐπιγλωττεῖσθαι, scilicet conuitijs lingua incessere, & propriè ad malè minantes attinet.

In Topicis.

In lib. de loquacitate.

Sequuntur dentium, & labiorum adagia. *Dentem dente rodere.* diuulgatur in illum, qui carpit, & mordet aliquem pari mordacitate præditum: *Dentibus vescentium edentulus inuidet.* quoniam quod nobis non contingit, alijs inuidere non debemus. *Dente Theonino rodi.* dicuntur qui conuitijs lacerantur: depromptum est adagium à Theone poeta rabiosæ loquacitatis, & maledicentiæ: vnde Ausonius aliquando poetam quemdam indoctum, & mordacem coactus fuit Theonem cognominare.

Dentiū prouerbia.

Labrum mordere: prouerbium est desumptum à gestu indignantium. quamobrem Aristophanes quandoque dicebat: comedit labia præ iracundia. *Labijs primoribus degustare.* Significat quidpiam leuiter attingere, deductum est adagium ab illis, qui leuiter cibum, vel potum libantes nihil in stomachum ingerunt. *Labra non palatum rigat.* hoc referri potest ad illos, qui exiguum largientes munus, præsenti necessitati non satisfaciunt: vel torqueri potest in illos, qui montes aureos cum polliceantur, nihil tamen vnquam donant. Hoc sumptum esse fertur ab Homero, quando verba facit de Andromache necem mariti Hectoris lugente, cui ad pellendum ab animo mærorem, quoddam poculum oblatum fuit.

Labra.

Li. 12. Iliad.

Iam prouerbia aurium exploranda se se offerunt. *Ad aures Deorum peruenit.* Recitatur de aliquo facinore patrato. *Auribus Deorum seruandum.* hoc de re digna, atque insigni pronunciatur. *Tacta aure.* pro rei memoria, de qua is, cuius auris tangitur, futurus est testis: priscus enim fuit ritus vellicandi aurem illius, qui in iudicium ducebatur: siquidem eum tanquam testem meminisse volebant. *Aurem culturæ accommodare.* hoc ad obedientiam spectare videtur: cum cecinerit Horatius hunc in modum.

Aurium adagia.

Nemò adeò ferus, vt non mitescere possit,
Si modò culturæ patientem accommodet aurem.

Auribus ceram obdis, spectat ad illos, qui monita non sequuntur, aut iusta, vel iniusta audire nolunt. Prouerbium hoc originem traxisse dicitur ab Vlysse, apud

Homerum, qui aduerſus doloſos Syrenarum cantus, ſuas & ſociorum aures obturauit. *Auribus ſummis inſidet.* recitatur hoc, quando aliquid perfunctoriè auſcultamus, aut quando aliquod relatum vix credimus. *In aurem dicere.* nimirum aliquid clanculum alicui communicare. Ortum eſt adagium ab illis, qui penes aurem aliquid A inſuſurrant. *Ne ad aures quidem ſcalpendas otium eſt.* pronunciatur, quando ne minimum quidem temporis ad aliquid agendum ſupereſt. *Auribus purgatis.* nimirum attentè, & diligenter aliquid auſcultare: quamobrem Plautus aliquando ſic eſt locutus.

Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.

Helluonis conditio.

Ad ambas vſq; aures. diuulgatur de illis, qui profundum ventrem ſemper eſitando ingurgitant. Sumptum videtur adagium ab helluonibus, quorum os edulijs plenum ad vtramq; vſque aurem dilatatur. *Auricula infima mollior.* hoc ſpectat ad hominem minimè ſeuerum: tranſlata metaphora ab illa auris parte, qua in toto corpore nil mollius inueniri poteſt. *In aure oleum ferre.* torquetur in illos, qui alicuius ſermonem faſtidiunt, arrepta metaphora ab vrinatoribus, qui oleum in aures inſtillare ſolent, ne aqua intro fluere poſſit. *Auris Bataua.* hoc pertinet ad ſeueritatem: quandoquidem Domitius Calderinus batauam exponit ſeueram: erant enim Bataui Germaniæ populi, qui domeſtica ſeditione pulſi extremas Galliæ oras cultoribus vacuas occuparunt, & potiſſimum illam Inſulam, quam hodie Hollandiam nuncupant. *Regum multa aures, atq; oculi.* quandoquidem Principes cuncta, quæ in ciuitate fiunt, & dicuntur, per exploratores vident, & intelligunt. *Homini ſurdo fabulam narrare.* nil aliud eſt niſi oleum, & operam perdere: iuxta illud Ouidianum.

In comment. ad Martial.

Quid iuuat ad ſurdas ſi cantet Phæbius aures?

Hoc non abſimile eſt alteri à Suida relate: παι α κωφω ἀποπορδεῖν. ſcilicet apud ſurdum pedere. *Homo ſurdior turdo.* adagium eſt torquendum in illos, qui aſſiduè blaterantes non audiunt quid viciſſim ab alijs dicatur: ſiquidem turdo aui loquaciſſimæ ſurditas aſſignatur.

Barba, & facies adagia.

Snperſunt adhuc barba, & facies, ex quibus hæc eliciuntur. *Barbam vellere* ſpectat ad ſummum contemptum, & ludibrium: iuxta illud Iuuenalis.

Idcircò ſtolidam præbet tibi vellere barbam. C

Barbam à genis puerorum vellere. hoc tradit Lucianus de illis, qui inanem ſubeunt laborem: quandoquidem nullum barbæ genus à malis puſionum euelli poteſt. *Ante barbam docet ſenes.* tunc publicatur, quando imberbis natu maiorem inſtruit. *Barba tenus ſapientes.* ſic nuncupabantur, qui præter barbam, & pallium, nihil Philoſophi præ ſe ferebant. Quare Bagoas, in Eunucho, inquit, ſi philoſophum ex barba metiri oporteat, hirci procul dubiò primas tenebunt. *Barba pronomi.* hoc de re inconcinna pronunciatur: cum Pronomus fuerit tibicen prolixæ barbæ, quæ in tibicine ſuperflua eſſe videtur. *Ex facie bonum virum præ ſe fert.* Hoc pertinet ad hominem, ex cuius aſpectu animi dotes coniectamus. *Facies tua competat annos.* attinet ad homines, quorum rugæ faciei ſenectutem indicant. Relatum fuit à Iuuenali, & prolatum in quamdam mulierem, quæ cum eſſet onuſta annis, adhuc puellam agebat.

Pronomus quis eſſet.

Modò per pectus, humeros, & cubitum, ad manum deſcendemus. Itaq; *corpus ſine pectore.* eſt prouerbium pronunciatum in homines imprudentes, quoniam ſapientia, & prudentia in pectore, & corde reſidere dicitur; ideò prudentes cordati appellantur. *Pulmo prius veniſſet.* ſpectat ad homines tardos, & lentos in operationibus, ſiquidem pulmo reſidens in pectore continuò quidem mouetur, nihilominus de ſua ſede nunquam mouetur. *Humeris ſuſtinere.* in illos profertur, qui ſumma induſtria alicuius ſalutem conſeruant: quapropter qui Rempublicam quaſi collapſuram ſuſtinent, vulgò Atlantes appellantur. *Cubito emungere.* iactatur in homines ſordidæ conditionis, ducto prouerbio à ſalſamentarijs, quibus inoleuit conſuetedo mucum narium cubito abſtergere, cum manus muria imbutas habeant. D

Pectoris adagia.

Manus cum ſit organum organorum infinita præbet adagia, nihilominus potiora tantùm in medium afferemus. *Manu plena.* exponitur copiosè, adagio ſumpto ab illis, qui non parcè, ſed manu plena aliquid largiuntur. Huic oppoſitum eſt. *Manum in ſinu habere.* hoc prodidit Theocritus de tenacibus, & pigris ad largiendum.

Manu

Manu longa, & manu breui tradere. manu longa dare dicuntur, qui promiſſis agunt, & ſpem tantummodò oſtendunt. Viciſſim manu breui tradere perhibentur, qui ſtatim porrigunt, quod pollicentur. *Manum peteris, & pedem porrigis.* hoc ad·gio vſus

Prouerbia manuum.

E eſt Diuus Hieronymus in Rufinum, & torqueri poteſt in homines auerſi ingenij, qui aliud rogati, aliud reſpondent. *Manum non verterem.* exponitur: nihil mea refert; cum nihil facilius ſit, quam manum vertere. hoc eſt conſimile illi. *Digitum non porrigerem.* hodie vulgò dicimus: de ſede me non mouerem. *Hoc non eſt in manu noſtra.* tunc pronunciatur, quando ſignificamus aliquod negotium non eſſe noſtri iuris. *Manu ignauus, mente præſens.* dicitur de homine conſilijs præſtante, ſed manu minimè ſtrenuo. Recitatur ab Epheſtione grammatico, vt ſignificaret prudentiam, & ingenium ſine adminiculo manuum fruſtra operari; & viciſſim robur expers ingenij, & prudentiæ, nihil valere; verùm ſi hæc iungantur, hominem reddunt inuictum: quapropter huc alludebat elogium Mithridatis Pontici, quòd ſic ſe habebat. CONSILIIS DVX, MANV MILES: *Pugno tenere.* ſpectat ad id, quod ſentitur; hoc vſus eſt Plato, quando afferebat eorum opinionem, qui exiſtimabant quidquam non eſſe in rerum natura, præter res corporeas, & ſenſibus expoſitas, & ſecundas inten-

Elogiũ Mithridatis.

In Theeteto.

F tiones, tanquam inanes explodebant, cum tamen certiora ſint, quæ ratione colliguntur, quàm illa, quæ manibus contrectantur: iudicium enim ſenſuum non rarò fallacia implicatur. *Inter manum, & mentum.* ſpectat ad breuitatem ſpatij; cum inter manum tenentem poculum, & mentum, minimum ſpatium intercedat: nihilominus inter ſpatium tam breue multa poſſunt contingere: itaq; erit conſonum illi: inter os, & offam multa cadunt. *Manus manum ſcabit.* hoc oritur à mutuo officio, quod homines viciſſim præſtare ſolent, vel potius à verſiculo Epicharmi comici, quod ſic ſe habet.

ἁ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα κνίζει, δός τι καὶ λάβοις τι.

Ideſt,

Manus fricat manum, da quidpiam, & aliquid accipies.

Monet neminem inueniri, qui velit beneficium in quempiam collocare, à quo non ſperet aliquam commoditatem ad ſe redituram: cum officium officio inuitetur,

Beneficium mutuum.

G & beneficium beneficio prouocetur; namq; mutua eſt commoditas, quãdo manus manum lauat: ideo circumfertur apud Græcos hoc diſtichon.

Ανὴρ γὰρ ἄνδρα, καὶ πόλις σώζει πόλιν,

Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δακτυλός τε δακτυλόν.

Ideſt:

Vir enim virum, & vrbs ſeruat vrbem,

Manus manum abluit, digituſq; digitum.

Manum addere. legitur apud Plautum, & nil ſignificat, niſi ludificare; translatum eſt adagium ab illis, qui manu auri addita, aliquem irrident. *Manum ſummam addere.* dicitur de perfectione alicuius operis. hoc translatum eſt ab artifice, qui primò quoddam rude operis ſimulacrum fingit, & hæc vocatur prima manus, quando verò id expolitur ſumma diligentia, appellatur ſumma manus. Apud Græcos veteres legitur τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, nempè manum admouere, quotieſcumq; neg·tium opera

In Perſa.

H noſtra indiget. Viciſſim apud Pythagoram legitur μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν, nimirum non cuicumq; dextram eſſe porrigendam: quo admonemur quemlibet in amicitiam, vel familiaritatem non eſſe admittendum, *Manum admouere.* ſimpliciter dicebatur, qui ſe ſe inſinuabant in opus alicuius egregiæ rei: translatum fuit adagium à ſacrificijs, in quibus aliquando accidebat, vt alijs rem diuinam facientibus, alius adueniens, admota manu victimæ, ipſæ quoq; ſacrificij particeps fieret. *Manum admouenti fortuna eſt imploranda.* monet adagium fidendum quidem eſſe diuinæ opi, ſed poſtea adhibendam eſſe induſtriam. Suidas originem huius adagij in quemdam apologum refert: nam cum ruſticus quidam ſequens boues plauſtrum trahentes vidiſſet currum in foueam cecidiſſe, otioſus Herculis auxilium implorabat; interim audita eſt vox dicens: admoue manum rotæ, ſtimula boues, & Deum inuoca. *In manibus lex.* hoc profertur, quando non iuxta leges, ſed vires agitur, fortè hoc deſumptum eſt à Plauto, quando quidam ſeruus minabatur ſe manu litem acturum. *Manibus ambabus haurire.* conſueuerunt dicere de ijs, qui ſummo conatu aliquid agunt.

Fortuna imploranda quid.

Manibus, pedibusq; hoc pronunciatur, quando extremi conatus ſignificantur. *Multa manus onus leuius reddunt.* ſignificat mutuum auxilium, vel difficilia etiam facilè confici poſſe, ſi plures negotium aggrediantur. Legitur enim apud Heſiodum πλείων, καὶ πλεόνων μελέτη; nimirum plus poteſt, & plurium induſtria. *Manibus compreſſis.* iactatur in otioſos; qui ſedentes manus comprimere ſolent. *Manibus illotis.* pronunciatur de irreuerentia, ducto prouerbio à puritate ſacrificiorum; ſiquidem Heſiodus vetabat, ne quis illotis manibus vinum Ioui libaret. *Manum ſub pallio habere.* Torquetur in illos, qui otioſè viuunt. *Manu ſerendum, non ſacco.* Hoc monet modum in rebus ſeruandum eſſe, adagio deſumpto ab agricolis ſerentibus, qui non ſacco, ſed manu rara ſemina ſpargunt. *Manus complicatas amicis non eſſe tradendas.* hoc habetur ex Diogene: volebat enim ſignificare benignitatem comitati eſſe copulandam. *Da lapidi volam.* conuenit illis, qui ſectantur, quæ non poſſunt aſſequi, vel minantur illis, quibus nocere nequeunt. Prouerbium ductum eſt à pueris, qui obſeruantes autem volitantem percuſſuri inclinant ſe, vt ſumant lapidem, interim auis nihil incommodi paſſa auolat. *Manu altera fert aquam, altera ignem.* torqueri poteſt in illos, qui extrinſecus blandiuntur, & intrinſecus nocent, vel in homines bilingues modò laudantes, modò vituperantes: huic adagio eſt finitimum illud. altera manu fert lapidem, altera panem oſtentat: *Manum cum minerua moue.* Monet hoc adagium, ne quis fiducia diuinæ opis frætus propriam poſtponat induſtriam. Hoc non abſimile eſt alteri adagio. Stimula boues, & Deum inuoca. *Manus Regum longa.* hoc recitatur ab Ouidio in epiſtolis, quando inquit.

Adagia in otioſos.

Induſtria propria non eſt poſtponẽda.

A

B

An neſcis longas regibus eſſe manus?

Vulgò etiam circumfertur hoc aſſertum, nimirum à Principibus cauendum eſſe, quoniam illis prælonga ſunt brachia, dum per ſuos ſatellites, quibus loco brachiorum vtuntur, abſentes etiam affligere poſſunt. *Manus Briarei inijcere.* hoc diuulgatur de manu furaci, & violenta: ſiquidem Briareus fuit immanis gigas, & ſæuus pyrata, cui centum brachia, & manus fuiſſe perhibent. Quapropter hodie etiam quando ſignificatur aliquid aſpiciendum, & non tangendum eſſe, dicitur. Eſto Argus, non Briareus. *De manu eximere manubrium.* eſt prouerbium Plauti, quando facultas agendi extorquetur de manibus alicuius hominis iam aliquod ſperaturi. *Manum ferulæ ſubduximus.* nempè nos quoq; litteras didicimus: namq; veteres pedagogi manus diſcipulorum ferula cædebant. *Manu macilenta pinguem pedem.* hoc adagio tanquam ænigmate quodam Heſiodus paupertatem explicauit: quandoquidem mendici ſunt illi, qui manu macilenta tangunt pinguem pedem, quoniam eorum manus fame graciteſcunt, & pedes frigore intumeſcunt. *Manum prudens in flammam mitto.* hoc pronunciatur, quando homo ſciens periculis ſe exponit; ſumpto adagio ab hiſtoria Mutij Sceuolæ, vt apud Ciceronem legitur. *Manus dare.* dicuntur illi, qui ſe victos eſſe profitentur. *Manus in Aetolis habet.* hoc prouerbium eſt Ariſtophanis de homine auido, qui muneribus facilè corrumpitur: quandoquidem Aetoli erant Populi denominati ab αἰτεῖν ὅλον, quoniam totum flagitarent: hinc Homerus in Odyſſea hominem mendicum iure optimo ex Aetolia oriundum finxit.

Quid manus macilẽta, & pes pinguis ſignificet.

C

Hactenus de manu, iam ad prouerbia digitorum properandum eſt. *Vnico digito ſcalpit caput.* hoc iam explicatum eſt ſuperiùs in adagijs capitis. *Digito cœlum tangere.* competit illis, qui ad proſperitatum faſtigium peruenerunt. Quare Lyſimachus, cum ouans ad Thraciam perueniſſet, occupatis regni finibus, talia verba tuliſſe fertur. Byzantij ad me veniunt, poſteaquam lancea cœlum attingo. *Digitus dies.* recitatur enim ab Alcæo apud Atheneum δάκτυλος ἡμέρα. hoc adagium ſpatium vitæ humanæ exiguum, & quaſi digitale eſſe ſignificat. *Digitum ori imponere.* Indicat in ſermone non vlterius eſſe progrediendum. *Digitum quo proferat.* hoc vſus eſt Cicero pro Cecinna, quaſi voluerit dicere, digitum quò proferat non habet, indicans nihil illi eſſe, quod dicat, vel agat. Sumpto adagio à geſtu Rhetorum; qui geſtus à Quintiliano varius eſſe traditur, ſed ſimpliciſſimus eſt proferre digitum. *Ne crepitu quidem digiti dignum.* pro intellectu huius adagij, notandum eſt, quòd Ariſtobolus, apud Atheneum, refert ſepulchro Sardanapali impoſitam fuiſſe ſtatuam digitis dextræ manus ita compoſitis, veluti ſi crepitum edere vellent, ad indicandum res hominum eſſe deridendas, neq; digitorum crepitu eſſe dignas; immò hic digitorum geſtus

Digitorum prouerbia.

D

Rhetorũ geſtus qui.

Lib. 2.

gestus ad nostra vsq; tempora penetrauit de illis rebus potissimum, quas nihili facimus. *Ad digiti crepitum.* hoc spectat ad illos, qui aliquid arrogantius significare volunt: siquidem hic gestus Dominorum fuisse perhibetur, qui seruis aliquod humile E ministerium imperabant. *Vno digitulo.* dicitur ad significandum, nos vel nullo negotio posse vincere. *Tolle digitum.* pronunciabatur de illo, qui in pugna se victum profitebatur. hoc videtur cognatum illi dare herbam, vel dare manus, de quo paulò ante facta est mentio. *Premere pollicem, & conuertere pollicem.* pronunciabatur de fauore; quoniam Prisci, pollice fauorem indicabant, & qui fauebant, pollicem premebant, & qui minus, pollicem conuertebant; idcircò Iuuenalis sic canebat.

Dare herbā quid significet.

——— *conuerso pollice vulgi*

Quemlibet occidunt populariter.

Digitum medium ostendere. profertur de supremo contemptu, & infamia: siquidem hic digitus à Martiali impudicus, & à Persio infamis appellabatur. *Digitis metiri.* hoc attinet ad illos, qui rem accuratius contemplantur quàm oporteat; & adagium videtur sumptum à Poetis, qui pedes carminum digitis numerare, & metiri solent. *Digiti computatorum.* appellari possunt illi, qui varijs fortunæ casibus sunt obnoxij: F nam quemadmodum digiti Arithmeticorum nunc Myriades, nunc vnum tantùm numerum significant, pariter amici Principum modò omnia, modò nihil præstare possunt. *Digitis extremis attingere.* idest leuiter, alio modo dicimus summis labijs, & tunc vsurpatur, quando quis tantummodò verbis, non autem animo aliquid simulat, vel facit.

Digiti Coputatorum qui.

Superest, vt ad partes inferiores descendamus: de ventre hæc habentur. *In ventrem insilire.* diuulgatur in illum, qui omnem curam ad cibùm, & potum dirigit. Celebratur aliud à Plutarcho. γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα, nimirum venter auribus caret. hoc significat, quòd vbi de pastu agitur, honestæ rationes non admittuntur: quare hodie etiam dicimus.

Ieiunus venter non audit verba libenter.

Ventre pleno melior consultatio. quoniam vbi fames interpellat, homo non potest deliberare, etenim consultatio moram, & animi tranquillitatem expostulat. *Venter* G *pinguis non gignit sensum tenuem.* refertur à Galeno contra Trasybulum, quo significatur in homine obeso acumen mentis non residere. Quapropter, apud Lacedæmonios, infame esse perhibebatur, si quis fuisset vehementer obesus, nam inde stupiditatem ingenij coniectabant.

Adagia ventris.

Partes adhuc reliquæ sua exhibent prouerbia. *Vt Podex lotionem vincit.* recitatur apud interpretem Aristophanis de illis, qui in aliquod malum se se adigunt: quandoquidem podex etiamsi lauetur, rursus se inquinat: immò poterit etiam prouerbium torqueri in illos, qui inanem operam suscipiant. Legitur apud Diogenianum κρόνου πυγή: nimirum *Saturni podex:* vnde Hesychius monet hoc prouerbium vsurpandum esse de carne ob vetustatem stupida: Saturnus enim erat Deus antiquissimus, & Prisci quicquid putre intellecturi, Saturnium appellabant. *Ne genu quidem flexo.* idest ne tantillum quidem; sumpto prouerbio ab ijs, qui quietem captare volunt, nam primum genua flectunt. *Genu sura propius.* hoc recitatur ab Aristotele, & adagium H originem duxisse ferunt ex euentu in prælio, vbi quidam conspicatus fratrem, & consobrinum de vita periclitantes cum vtriq; opem ferre non posset, solum fratrem turatus est, deinde pronunciauit hanc sententiam, quæ abijt in prouerbium. Hodie quoq; in eodem intellectu dicimus: magis tangit cutem subucula quàm thorax. *Nisi fractis cruribus.* torquetur in eos, qui ad aliquod agendum negotium nonnisi magna violentia impelluntur. Ductum fuit prouerbium ab illis, qui antiquitùs, ob scelera, crucifigebantur, siquidem eis mors nonnisi fractis cruribus accelerabatur.

Prouerbia aliarum partium.

Li.9. Moral.

Tandem ad pedes accedemus, qui multis adagijs occasionem dederunt. Circumfertur enim apud Græcos πρὸς πόδα. idest *iuxta pedem.* pronunciatur de re optimè accommodata; sumpta metaphora à calceamentis ad pedum mensuram probè accommodatis. Suidas ex Aristophane recitat adagium hoc carmine.

Pedum adagia.

δεξιὸν εἰς ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδονιπτῆρα.

Idest.

Dextrum in calceolo, læuum verò in podoniptro.

Scri-

Scribit Suidas hoc adagium solere proferri in illos, qui optimè se accommodant ad conditionem rei præsentis, iuxta locum, tempus, & negotia: quapropter pedem dextrum in calceo, & sinistrum in pelui habere dicuntur. *Omni pedi eumdem calceum accommodare.* Torquendum est adagium in medicos imperitos, qui nulla habita morborum ratione, omnibus ægrotis eadem præsidia præscribunt. *Ne supra pedem calceus.* docet prouerbium negotia viribus æqualia esse suscipienda, quia nemo debet se gerere, nisi quatenus sua conditio expostulat. *Pedem in calceamento habet.* dicitur de illo, qui nouit laudes sibi competentes: nam quemadmodum calceus cuilibet pedi non conuenit, ita etiam quælibet laus quemlibet hominem non decet. *Pede tacito.* Vsurpatur pro clanculum: idcircò Cornelius Gallus in homines bella excitantes sic canebat.

Medicorum aliquorū imperitia.

Quis furor est atram bellis accersere mortem,
Imminet, & tacito clam venit illa pede.

Pedem vbi ponat non habet. Proferendum est in illos, qui nihil bonorum stabilium possident. *Pede tuo te metire.* monet adagium, ne quis extra conditionem suam exeat, quare ad rem canebat Martialis.

Qui sua metitur pondera, ferre potest.

Omni pede standum. effertur de summa virtute, & videtur sumptum ab illis, qui in acie constanter partes suas tuentur, & locum minimè deserunt. *Pedis cauum ostendere.* huius meminit Hesychius, quando dixit: κοῖλον τὸ ποδὸς δεῖξαι. vsurpatur pro fuga, quoniam qui pedibus sibi consulunt, cauitatem pedum ostendunt. *In pedes retrocedit.* Spectat ad illum, qui metu, locum potentiori cecit. poterit etiam attinere ad illos, qui intentionem mutant. Legitur apud Platonem ἀκρωποδί. idest summo pede. Attinet ad illum, qui superficie tenus aliquid nouit. Vicissim. *Pleno gradu.* spectat ad illos, qui magno studio aliquid aggressi sunt. *Pedibus in sententiam discedere.* refertur ad comprobationem alienæ sententiæ. Translatum est adagium a veteri consuetudine ferentium suffragia, vbi erat multa turba: id explicat Liuius hunc in modum. *Vbi sententiam meam vobis peregero, tunc quibus eadem placebit in dextram partem taciti transibitis.* & paulò post. *quibus hæc salutaria videntur, in dextram partem pedibus transite.* & hæc ratio ferendorum suffragiorum, discessio pedibus facta dicebatur. *Pedem ponere in alieno choro.* attinet ad illos, qui alienis negotijs se se immiscent. Sumptum est prouerbium à choreis, ad quas si quis ignotus accedat à corona circumstantium exsibilatur. *Pedem alterum in cymba Charontis habere.* competit homini in extrema senectute constituti; immò Plautus huiusmodi senem acherontium appellauit. *Quantum pedibus potes.* dicitur de omni affectu, atq; conatu. *Pedibus ingredior, natare non didici.* Competit illis, qui maiorum rerum imperiti, in friuolis tantùm negotijs se se exercent. *Duobus pedibus fugere.* pertinet ad celeritatem peragendi negotij; deductum fertur adagium à nauibus vento secundo currentibus, quasi dicatur duobus clauis, quia gubernaculum nauis pedem appellant. *Ante pedes.* promulgatur de illo, quod est obuium, vel quod est præsens, vel imminens. *Pedos habet extra lutum.* Sumptum est prouerbium à viatoribus, & trahitur ad illum, qui aliquod periculum euitauit. *In pedes decidit animus.* hoc effertur quotiescumq; vehementer expauescimus. *Ad pedes ad caput.* hoc recitatur à Theocrito de rerum copia.

In Lachete.

Li. 3. primæ Dec.

Duobus pedibus fugere quid.

Demùm aliquid de vnguibus, de sanguine, & de cute dicemus. *Ab vnguibus incipere.* conuenit illis, qui à leuissimis rebus inchoant. *Vngue notare.* dicitur de eo, quod parùm placet, eò quod soleat vngui signum apponi. *Vnguem latum à loco discedere.* hoc significat tantillum de loco se mouere. Recitatur à Stobeo αἷμα, καὶ ψυχή, scilicet sanguis, & anima, pronunciatur de re admodum grata. *Intra tuam pellem te contine.* admonetur vnusquisq; ne oblitus suæ sortis, maiora præstare conetur, quam sua facultas expostulet, hoc videtur consimile adagio superius exarato. *Pede tuo te metire.* natum volunt adagium à Ductoribus, qui olim in pellibus dormitabant. Martialis igitur inuehens in quemdam sutorem, qui diues cum esset factus, ad pristinam redactus est inopiam, sic cecinit.

Vnguis, sanguis, & cutis

Lusisti, inquit, satis est: sed te, mihi crede, memento
Intra pelliculam Cerdo tenere tuam.

Iam exarata sunt prouerbia,quæ partes humani corporis respiciebant,nunc ponderanda sunt illa, quæ ab ætatibus, à dignitatibus, & ab alijs prærogatiuis, & accidentibus hominis desumuntur. ratione ætatis. Primò dicitur, *Aliam ætatem alie decent.* quo ostenditur non decere senem, quod iuuenem aliquando decuit. Aetate prudentiores reddimur, quo demonstratur, homines vsu rerum fieri sapientiores, & prudentiam augere, iuxta vulgatum carmen.

Prouerbia ætatum.

Tempus edax rerum, solam sapientiam auget.

Si peculiares meditabimur ætates, alia resultabunt adagia. Dicitur enim. *Pusioni aptare cothurnos Herculis.* id profertur de re incongrua, dum minimis maxima applicantur. *Puer septennis cum sit, nondum dentes edidit.* quadrare potest in illos, qui natu grandiores adhuc circa nugumenta versantur. Legitur hoc apud Basilium, τοῦτο καὶ παιδὶ γνώριμον. idest *hoc & puero notum.* hoc videtur simile alteri prouerbio καὶ τῷ τυφλῷ δῆλον nempè, & cæco perspicuum. hoc sol et pronunciari de re cunctis notissima. *Vt pueri laudant pauonem.* hoc prodidit Iuuenalis in auaros, qui versus tantummodò commendant, nihil interim poetis largiuntur. *Ne puero gladium.* subintelligendo, commiseris: admonet adagium potestatem non esse concedendam pusionibus, imperitis, vel stultis, ne in suam, vel aliorum perniciem ea abutantur. *Viri iureiurando, pueri talis fallendi.* docet iocosa ad pueros, & seria ad viros pertinere. Legitur apud Suidam. παῖς κρύσταλλον, idest. *puer glaciem.* proferebatur in illos, qui cum aliquid retinere non possent, nolesiant tamen illud amittere. Sumptum videtur hoc à Sophocle, qui amorem cōparabat pueris glaciem manu arripientibus, quæ nec facilè poterat retineri, nec abijci liquescens: idcircò amor quoq; ob adiunctam voluntatem, excuti non potest, & ob copulatas voluptatibus molestias retineri nequit. *Pueros odi sapientia præcoci.* inualuit opinio apud vulgum, quæ ad nostram vsq; penetrauit ætatem, vt credant pueros maturiùs sapientes, aut non fore vitales, aut dementes futuros: ideòq; Plinius narrat Catonem Censorinum veluti ex oraculo prodijsse: quapropter tradidit iuuentam senilem prематuræ mortis fuisse signum. Legitur apud Grecos νεάζειν. idest *Iuuenari* nempè iuuenum more inconsideranter agere. *Iuuenta viribus pollet.* hoc pronunciatur de tali ætate, quæ florida, & valida est. *Opera iuuenum, consilia virorum, vota, seu preces senum.* Docet in aliqua opera iuuenes esse adhibendos, cum illa ætas viribus polleat, vt paulò ante exaratum fuit: viri autem mediæ ætatis in consilium esse vocandos, quia in his rerum vsu aucta est prudentia, & senes tanquam religiosos à Dijs optima precari solere. Boethus tamen poeta aliter expressit adagium hoc versu.

Adagia ex pueritia.

Pueri sapiētia præcoci.

ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων, πέρδαι δὲ γερόντων.

Idest.

Facta iuuenum, consilia verò virorum, crepitus verò senum.

Posteaquam incidimus in senectutem, hoc in loco prouerbia senectutem respicientia ponderabimus. Dicitur enim. *Senex doctor.* de illo profertur, qui serò, & intempestiuè aliquod opus aggreditur; siquidem veluti iuuentus est docilis, ita senecta intractabilis, & obliuiosa. *Maturè fias senex, si diù vellis esse senex.* Monet, vt, integra adhuc ætate, labores iuueniles deserantur, & valetudinis cura habeatur, quando per diuturnam senectam progrediendum est. *Inter pueros senex.* quadrat in illos sic eruditos, vt inter plebeios scioli videri possint, & inter eruditos indocti. *Senum prudentia.* hoc recitatur prouerbium, quia senes vsu plurimarum rerum sunt periti, & quia meminerunt multorum superioribus sæculis actorum. Habetur apud Sophoclem ὀργὴ γέροντος, idest. *Ira senis.* Volebat enim significare iram leuem, quæ facilè deleri potest, cum in hac ætate feruor sanguinis languescat. *Tripuer senex.* spectat ad senem decrepitum, qui repuerascere videtur. Huic simile est aliud. *Bis pueri senes.* quadrabit in illos, qui, cum ætate grauiori opprimantur, nihilominus in puerilia quædam studia incumbunt. Legitur pariter apud Græcos. ἀνδρὸς γέροντος, ἀσταφὶς τὸ κρανίον, idest. *viri senis vua passa caluaria.* docet adagium senile corpus esse inualidum, & flaccidum, nempè exhausto succo, veluti accidit in vua passa. *Anno senio sio.* competit homini, qui tædio, & molestia afficiatur. *Senesco semper multa discens.* significat, vsu vitæ, & experientia multarum rerum, prudentiam generari: quamobrem Seneca in epistola quadam ad Lucillum scribebat: tandiù discendum esse,

Adagia ad senectutem attinentia.

Iracundia senum qualis.

eſſe, quamdiù neſcias: cum diſcipulus prioris poſterior dies eſſe dicatur. Pariter apud Græcos loquitur. στυπεῖον γέροντιον. ideſt. *Stupa ſenectio.* hoc adagium videtur originem trahere à ſtupa, quæ à lino excutitur; ſicca enim, & inutilis eſt, quemadmodum homo in extrema ſenectute conſtitutus. *Senem vel nolentem vinum ſaltare compellit.* docemur nihil eſſe tam ineptum, neq; tam alienum, ad quod ebrietas hominem non incitet. *In ſenem ne aliquod collocaueris beneficium:* hoc recitatur ab Ariſtotele: quamuis vulgò etiam dicatur neq; ſenem, neque puerum aliquo beneficio eſſe afficiendum: proptereaquòd alter non refert gratias, alter non meminit.

Quid ſtupa cum ſene.

A

L.2. Rhetor

Seni maxilla baculus. nam ætate graues copioſiori egent alimento, vt reſtauretur, quod in dies deperditur. Quocirca interdum dici ſolet: ſenes ingredi dentibus; cum reliqui homines pedibus gradiantur. *Senem erigere.* ſubintelligendo difficillimum; proptereaquòd ſenex à iuuentute vitijs imbutus difficulter corrigitur. *Sexagenarios viros de ponte deijcere.* hoc ſpectat ad illos, qui cum ætate ſint graues tanquam deliri ab omni publica functione relegantur. Multi volunt inde natum eſſe prouerbium, quia olim ſexagenarij ferendorum ſuffragiorum ius non haberent. Quamuis alij voluerint, quòd olim iuuentus Romana, vt ſola ſuffragia ferret, ſenes inualidos de ponte præcipitauerit, quoniam ſuffragium per pontem ferebatur: hinc ſenes depontani vocabantur tanquam à negotijs publicis depoſiti. *Seni iuuenculam ſemper ſubijce.* monet adagium, vt vir prouectioris ætatis puellam potius ducat, quàm anum, ne, frigore frigori addito, langueſcat venus, & ſteriles ſint nuptiæ: quanquam hoc adagium ad alia multa trahi poſſit, & præcipuè, quando ſignificare volumus aliquid eſſe temperandum. *Omnia ſecunda ſaltat ſenex.* profertur quotieſcumq; res prius in periculum deducta, præter omnium expectationem, ex ſententia ſuccedit. Seruius explicat originem adagij, & inquit dum ludi celebrarentur, ad Deum matrem placandam, neq; vllis ſacrificijs placari poſſet, quidam ſenex in ludis circenſibus ſaltauit, & hanc fuiſſe cauſam placationis retulit, vnde poſtea prouerbium dimanauit.

Senex depontanus qui.

B

Si reſpiciamus dominium, oriuntur varia prouerbia, vt. *Homo herus ſeruo monoſyllabus.* Quandoquidem Heris, & potentioribus opus eſt breuiſſimo tantùm verbo, nimirum vt annuat, vel renuat. *Cum Principe non pugnandum.* docet difficillimum eſſe à priuato homine Principem ſuperari: iuxta illud.

C

Ardua res homini mortali vincere Numen.

Virum Reſpublica docet. ſignificat hominem ad res gerendas eſſe idoneum, niſi qui longo vſu fuerit exercitatus. *Virum indicat Magiſtratus.* hoc recitauit Ariſtoteles innuens hominum mores in vita priuata vix ſatis conſpici poſſe; verùm in dominio apparet quali ſint ingenio, qui dominantur. Quamobrem Plutarchus, & ipſe ſolebat dicere, quòd Magiſtratus virum, & Magiſtratum vir oſtendit. *Senator ſine prouocatione, Legatus ſine mandatis.* hoc memorat Cicero, & torqueri poteſt in illos, qui cum nihil authoritatis habeant, primi tamen in omni loco eſſe volunt: namq; ex ſententia Iuriſconſultorum, nemo ignorat prouocationes ad Senatum fieri ſolitas: deinde nemo legatus eſſe poteſt, qui legitimis Principis ſui mandatis non ſit munitus, antequam alio ſe conferat. *Rex ſum.* hoc prouerbio vſus eſt Plautus, quando inquit: Rex ſum, ſi illum hominem hodie ad me traxero, quaſi voluerit dicere, ſummam fœlicitatẽ aſſequar; quandoquidẽ Antiquitas ſummã proſperitatem ſignificans, dicebat: Deus ſũ. *Quilibet Rex domi ſuæ.* promulgatur, quando ſignificamus, quæ volumus liberè in ędibus noſtris præſtare. *Aut Rex, aut aſinus.* idem eſt ac ſi dicatur: aut victor, aut victus. *Rex tragicus.* pronunciatur de homine ſuperbo, & faſtuoſo, qui nulla vi, & nulla authoritate polleat, aliter poteſt appellari rex chartaceus, ſumpta metaphora à comędijs, vel tragedijs, in quibus imperium eius, qui ſubit perſonam Regis, eatenus durat, quatenus fabula peragatur: idcircò Dionyſius aliquando quemdam Regem, qui ſubiens regnum paulò poſt à vita deceſſit, Regem tragicum appellauit: *Homo homini Deus.* pronunciantur de illo, qui ſubitum, & inſeparatum affert auxilium. Veteres enim nil aliud eſſe Deum exiſtimabant, quàm hominibus prodeſſe: idcircò inuentores legum, vini, & ſimilium, pro Dijs habiti, & culti fuerunt. Huic adagio oppoſitum eſt illud: homo homini lupus; cuius in hiſtoria lupi meminimus; hæc duo adagia tali diſticho explicantur.

Li. 5. moral.

Li. 3. de leg.

In Penulo.

D

Rex tragicus qualis.

Homo homini Deus.

Eſt

Est homo qui locuples inopi nil donat amico,
Qui rapit, hic lupus est, qui dabit, iste Deus.

Homo honorans se ipsum honorat: quandoquidem ex sententia Aristotelis, honor
E non penes honoratum, sed penes honorantem esse perhibetur.

Ratione sapientiæ, vel prudentiæ varia emergunt adagia. *Homo sapiens sua bona secumfert.* siquidem eruditio, & virtus non in diuitijs, sed intra nos consistunt. Videtur adagium sumptum ab apophtegmate quodam Biantis, qui aliquando interrogatus, cur ex incendio patriæ, nihil rerum suarum secum deferret, respondit: omnia bona mea mecum porto. *Homo sapiens non eget.* Hoc videtur confirmare superius adagium, namq; vera bona hominum sunt scientiæ, & virtutes; itaq; sapienti facilè est ditescere, si velit. *Homini sapienti ratio pro necessitate.* recitatur à Plinio iuniori, vt significaret sapientem neq; metu, neq; necessitate ductum, sed consilio omnia peragere. *Omnia sapienti facilia.* quandoquidem nihil est tam arduum, quod prudenti consilio non facilè fiat, vel nihil est tam ærumnosum, quod sapiens æquo animo non ferat. *Nemo mortalium omnibus horis sapit.* hoc insinuat neminem esse, qui aliqua in parte vitæ non desipiat, atq; peccet. Legitur apud Aristophanem:
F ἄνθρωπος θαλῆ. idest. *Homo Thales.* fuit autem Thales vnus è septem Græciæ sapientibus: idcircò adagium profertur: Ironia, in stultum, qui sapiens ab omnibus haberi cupit. *Pauciloquus, sed eruditus.* hoc spectat ad hominem, qui pauca quidem, sed tamen auditu digna profert.

Adagia spectantia ad scientiam.

Ratione amentiæ hæc diuulgantur. *Homo stultus factum cognoscit.* hoc attinet ad illos, qui post euentum fiunt prudentes: quapropter à Tito Liuio euentus magister stultorum appellatur. *Homo stultus stulta loquitur.* etenim in nullo speculo melius apparet figura corporis, quàm in speculo orationis; idcircò ex sermone homines cognoscuntur. *Homo longus amens.* Vulgus diuulgat proceris mentem deesse, & pusillis multum animi adesse. *Homo stultior melitide.* Melitis enim fuit vnus ex illis fatuis, quos Homerus nobilitauit: hic post Troiæ euersionem Priamo opitulaturus venisse dicitur.

Magister stultorum quis.

G Amicitia quoq; suppeditat adagia. Videlicet. *Homo verbo tenus amicus,* competit illi, qui sermone beneuolentiam simulat, sed in mente aliud cogitat. *Homo amicus vsq; ad aras.* Monet adagium, vt commodis amicorum famulemur, sed ne recedamus à recto tramite, nimirum ne propter amicum, Numinum reuerentiam violemus; namq; Prisci iurantes, manu, aras tangebant. *Homini nihil amicitius opportuno amico.* denotat adagium officium opportunè adhibitum esse gratissimum, & vicissim officium intempestiuum molestum. *Vbi sunt homines amici, ibi opes.* Quandoquidem amici pecunia sunt potiores, & ad præsidium vitæ magis amici, citra pecuniam, quàm opes absq; amicis valent. In huius confirmationem additur. *Nullus homo sibi nascitur.* hoc recitatur à Cicerone, dum inquit nos non nobis natos esse, quoniam ortus nostri partem vendicat patria, partem parentes, & partem amici. *Viri infortuuati procul amici.* hoc prouerbium taxat mores vulgarium amicorum, qui, ritu hirundinum, pro ratione temporis, aduolant, & deuolant, vel more formicarum, quæ horrea vacua non adeunt, iuxta illud Ouidij.

Prouerbia Amicitiæ.

Lib. 1. de off.

H
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam.

quare Cicero aliquando scripsit, quod fidelis beneuolentia aliquo periculo percipi potest. Alioquin dicendum est amicos, qui petant, passim versari, & qui dent, perpaucos esse.

Lib. 9. epist. fam.

Ratione commoditatis, & opum diuersa habentur adagia. *Homo pecuniosus damnari non potest.* Hoc protulit Cicero in Verrem, quando scripsit percrebuisse sermone omnium non solum apud Romanos, verùm etiam apud exteras nationes, in iudicijs illorum temporum, pecuniosum etiam nocentissimum damnari non posse. Huc spectat illud recitatum à Salustio in bello Saguntino Romæ esse venalia omnia. *Homo generosus ex crumena.* nominatur ille, qui obscuro loco natus, propter opulentiam, inter nobiles collocatur, quoniam opes nobilitatem parere dicuntur. *Homo absens hæres non erit.* spectat ad illos, qui, propter absentiam, aliquam amittunt vtilitatem, & tractum est prouerbium ab illis, qui affinitate quadam legitimam alterius successionem expectant, sed absentes eadem priuantur. *Hominum alij seminant*

Adagia commoditatis.

nant

nant alij metunt. hoc promulgatur, quando alij laborauerunt, & postea alij emolumentum percipiunt. *Homo quisq; suam rem meminit.* hoc adagio, mos communis hominum taxatur, qui in alieno negotio dormitare, & in proprio vigilare solent.

Si dirigatur animus ad egestatem, non deerunt adagia. Vt, *Homini esurienti necesse est furari.* hoc competit illis, qui extrema ducti necessitate quodlibet præstant. *Hominis mendici pera non impletur.* Adagium significat mendicitatem esse inexplebilem, sed torqueri potest ad improbos, qui ab amicis semper aliquid flagitant, vel etiam ad diuites auaros, qui opibus nunquam satiantur, iuxta illud Ouidij.

Adagia egestatis.

Et cum possideant plurima, plura petunt.

Homini egenti verecundia inutilis. monet adagium pudorem, vrgente necessitate, esse abijciendum. *Homini mendico ne parentes quidem amici.* quandoquidem opes conciliant amicos; cum egestas nec illos habeat amicos, quos natura coniunxit. *Homo paxillo nudior.* spectat ad hominem extremæ necessitatis: cum à paxillis cortices etiam detrahi possint. Huic non absimile est aliud. *Homo nudus tanquam ex matre.* recitatur de extrema paupertate: etenim nudissimi nascimur, quod non item cæteris animantibus accidit. *Ab homine nudo vestimenta detrahere.* significat inde sperare emolumentum, vnde extrahi non potest. *Homo egenus in turba versetur.* quandoquidem ibi fit quæstus, vbi est hominum frequentia. Demum habetur apud Græcos ἄνθρωπος πτωχεμένος, nempè homo propter quæstum sciens. Hoc competit Grammaticis, & alijs egenis, qui litteras non ob aliam causam, nisi ventris causa discunt.

Ratione prærogatiuarum ad probitatem spectantium, nonnulla emergunt adagia. Primitùs dici solet. *Viri boni lacrymabiles.* de illis, qui precibus flectuntur, & ad misericordiam commouentur; veluti inexorabiles, & adamantini appellantur, qui nullis verbis ad misericordiam incitantur. *In discrimine apparet qui vir.* id pronunciatur in re periculosa, & difficili, quæ nonnisi virum virtute præditum, & strenuum expostulat. *Homo magis promus, quàm condus.* profertur in aliquem liberalem, qui res acquisitas facilè distribuit, sumpta metaphora à dispensatore rei familiaris, cuius interest ex peno quædam promere, & in eundem quædam condere. *Homo quadratus* competit illi, qui in aduersis, & secundis rebus non mutatur: similitudo sumpta est à figura quadrangula, quæ in quamcumq; partem peruoluta semper sui est similis. *Omnium horarum homo.* dicitur de illo, qui rebus serijs, & iocosis facilè accommodatur. *Homo Melaniore castior.* appellatur ille, qui à mulierum consuetudine abhorret. Tradunt enim Melaniorem quemdam ob mulierum odium in solitudinem se contulisse. *Homo nouus.* proferebatur olim de homine ab incerta Regione veniente: immò qui nullis maiorum imaginibus illustres, ope tantùm virtutis, nobilitatem sibi comparabant, noui homines, tanquàm subitò apparentes, & filij Cœli appellabantur. *Viro frater adsit.* hoc pronunciatur de fido auxilio, & recitatur à Platone: etenim in rebus periculosis vix vnquam frater fratri deesse solet. *Hominem velocem tardus assequitur.* iactatur in illum, qui cum vires habeat imbecillas arte tamen, & ingenio potentiorem superat: Originem huius prouerbij referunt in fabulam Vulcani in Odyssea recitatam, qui cum esset claudus, & Venerem vxorem suspectam haberet, nec tales illi essent vires, quibus Adulterum deprehenderet, ad artes confugit, & vxoris lectum catenulis inuisibilibus circumuinxit, deinde Martem, & Venerem congredientes his vinculis irretiuit, & Deos omnes deprehensi adulterij testes conuocauit: iuxta illud Ouidij.

Adagia spectantia ad probitatem.

Melanior quis fuerit.

Lib. 2. de Repub.

Mars quoq; deprehensus fabrilia vincula sensit,
Notior in Cœlo fabula nulla fuit.

Pulchritudo quoq; adagia proponit ponderanda. Vt, *Homo formosus sine pulchritudine.* spectat ad illos, qui smegmatibus, & fucis exoticam formam sibi comparare conantur. *Homo in ostio formosus.* profertur in illos, qui gratiosi habentur. Adagium videtur desumptum à consuetudine Veterum, qui nomina formosorum, & amasiarum, in arborum corticibus, & folijs, & in parietibus scribebant: immò prouerbium poterit spectare ad illos, qui per adulationem laudantur. *Candidorum virorum nulla vtilitas.* attinet ad viros molles, & effœminatos, qui in negotijs gerendis inutiles esse perhibentur.

Prouerbia pulchritudinis.

Si con-

Si contemptum, & fragilitatem hominum contemplemur alia ſe ſe offerunt adagia, quæ ſunt. *Homo trium litterarum*, pronunciatur, per ironiam, in aliquem, qui ſe ingenuum, & generoſum eſſe putat. Origo prouerbij refertur in Veterum conſuetudinem, qui viri ingenui prænomen, nomen, & cognomen tribus literis in ſuis Inſignibus notabant: nimirum pro Marco Tulio Cicerone. M.T.C. ſcribebant. *Homo trioboli.* hoc recitatur à Plauto de homine nullius pretij, quaſi tribus obulis digno. Huic non diſſimile eſt aliud. *Homo treſſis*, quaſi nullius valoris, & tribus aſſibus æſtimandus. Antiquitas enim genus quoddam nummuli ærei aſſem appellabant. *Homo nec vno dignus.* hoc ſpectat ad hominem viliſſimum, ſumpta metaphora à iactu talorum, in quibus numerus vnitatis eſt infimus. Huic ſimile eſt aliud. *Vir obulo dignus.* proferebatur par iocum de illo, qui in aliquo virorum numero recenſeri volebat. Natum adagium eſt à conſuetudine Reipublicæ Athenienſis, quæ adſcriptis in numero virorum, ſingulis diebus, obulum ex publico ærario dabat, & hi probati vocabantur, qui verò nondum erant probati, neq; adſcripti, nondum obulo digni iudicabantur. *Homo miſerior monomachis.* dicebatur olim de infælici: ſiquidem in monomachia, aut alter, aut vterq; perit, Legitur apud Græcos πομφόλυξ ἄνθρωπος. ideſt. *Homo bulla.* pronunciatur de fragilitate vitæ humanæ, ſumptum fortè eſt adagium à Luciano, qui vitam hominum bullis in aqua natis comparabat, quæ temporis momento apparentes, ſtatim euaneſcunt. Huic valdè ſimile eſt aliud ἄνθρωπος κέραμος, ideſt. *Homo fictilis.* nimirum mollis, imbecillis, & fragilis; ductum eſt adagium à vaſis teſtaceis, quæ ob leuem etiam ictum franguntur.

In Penulo.

Homo bulla.

Vitia, quibus homines ſæpè inquinantur, adagijs locum dederunt. *Homines Ambrones.* dicebantur, qui rapto, & malis artibus viuebant; nam Ambrones, referente Feſto Pompeio, fuerunt Galliarum populi, quos mare inundans finibus ſuis expulit, qua de re per alienum errantes ſolum rapinis viuere coacti ſunt. *Virum improbum mus etiam mordeat.* ſignificat quocumq; modo vindictam viris improbis non deeſſe. *Homo ſemper contradicens.* hoc profertur in ſtupidum, & imperitum, qui in diſputationibus ſe nunquam victum eſſe fatetur. Hoc videtur relatum à Galeno in illo libro, quo refellit Iulianum quemdam aphoriſmos Hippocratis calumniantem. *Aliud homini, aliud humanitati ſatis.* recitatum fuit à Varrone, & petit illos, qui in loquendo conſuetudinem potius, quàm rectas rationes ſequuntur. Aduertendum autem eſt, quod humanitas hoc in loco pro curioſitate ſumitur. Legitur apud Græcos ἀνὴρ ἐλάφειος, ideſt, *Vir ceruinus*, ferit homines timidos, qui magis fugæ, quàm viribus fidunt: ſic enim Ceruos imitantur, qui venatoribus non reluctantur, ſed pedibus ſibi ſalutem quærunt. *Hominibus pigris ſemper eſt feſtum.* prouerbium ortum eſt à Tarentinis, qui propter otium, & delitias, plures dies feſtos in ſpatio annuo celebrabant. Conuenit hoc prouerbium cum alio. *Ignauis ſemper feriæ.* quandoquidem Ethnici à profanis negotijs, feriarum tempore, abſtinebant: immò aliquot feriati dies agricolis concedebantur, vt luſu laſſitudinem reficerent.

Prouerbia à vitijs petita.

Homo ſtatua taciturnior. hoc ferit hominem tacitum, & melancholicum, namq; ſtatua refert effigiem alicuius hominis ſapientis; nihilominus ſermonem non edit. Huic oppoſitum habemus adagium apud Græcos, ἄνθρωπος βομβύλιος, ideſt, *Homo bombylius:* petit hominem loquacem; quoniam bombylios eſt genus apis à ſtrepitu ita nuncupatum, & ad mellificium inutile. *Homo temulentus, & ſopitus non eſt excitandus.* monet adagium non eſſe tentandos crabrones, & non eſſe refricandum illud odium, cui tempus obliuionem ſuperinduxit. *Nec Deus, nec homo.* hoc recitatur à Pindaro, fortè de homine aſtuto, quem nec Deus, nec homo fallere poſſint. Huic ſimile eſt aliud apud Græcos vulgatum ἄνθρωπος χηναλώπηξ. petit hominem garrulum more anſerum, & vafrum more vulpium, nam illud vocabulum, ex anſere, & vulpe compoſitum eſt. *Homo Euripus.* promulgatur de homine inconſtante: namq; Euripus eſt pars maris inter Aulidem Beotiæ portum, & inſulam Eubæam, vt refert Strabo, quæ ſepties die, atq; nocte rapidiſſima conuerſione reciprocat. *Viro Lydo negotium non erat, ſed foras profectus ſibi parauit.* hoc pariter attinere poteſt ad hominem inconſtantem, & inquietum: diciturq; natum adagium à Creſſo Lydorum Rege, qui antea fælix cum eſſet, Cyrrum in ſe prouocauit, à quo tandem ſuperatus in infinitas calamitates incidit. *Hominum mores Regioni reſpondent.* ſumptum videtur

In Pythijs hymno tertio.

Lib. 9.

Regio quid præstet. adagium ex apophtegmate à Plutarcho memorato, nimirum triticum in nonnullis agris, vitio Solis, in Lolium degenerare: pariter pro qualitate regionis hominum ingenia varia sunt: etenim in Regione molli homines etiam molles, & effœminati nascuntur. *Sardanapalus.* abijt in prouerbium ob insignem mollitiem: idcircò Aristophanes de homine valdè effœminato dixit. τίς ὁ σαρδανάπαλος ὁυτοσί, nimirum quis hic Sardanapalus. Fuit enim hic homo vsq; adeò effœminatus, vt inter eunuchos, & puellas versari esset solitus; conuenit cum prædicto. *Homo cera tractabilior.* sed quamuis hoc videatur spectare ad hominem mollem, nihilominus homini etiam docili competere potest. *Homo Scytha.* petit hominem immanem, & sæuum ob barbariem gentis scythicæ: quemadmodum hodiernum vulgus talem hominem Turcam appellat. Huic simillimum est hoc. *Homo Tenedius.* recitatur à Pultarcho, & spectat ad hominem seueri, & formidabilis aspectus. Suidas refert originem adagij in Regem quemdam Tenedi, qui legem tulerat, vt à tergo Iudicis quispiam securim tenens astaret, vt qui mendacium coram Iudice diceret, protinus cæderetur: hinc etiam abijt in prouerbium securis Tenedia. *In Collect. Adag.*

Ratione motus alia subsultant adagia. Dicimus enim. *Hominem currentem incitare.* quando aliquis frustra laborat, iuxta illud.

Vanum est currenti subdere calcar equo.

Vel potest etiam diuulgari hoc adagium, quando hortamur aliquem ad id, ad quod sua sponte tendit. *Hominem fugientem sonus lyra non remoratur.* Adagium significat, in rebus periculosis leuiora negligi, non enim verisimile est, quòd cantor hominem à prælio fugientem retardare possit. *Homo fugiens denuò pugnabit:* Monet adagium, animum non esse abijciendum propter metum: quandoquidem victi denuò vincere possunt. Ortum volunt adagium à Demosthene, qui, abiecto clypeo, fugit ab illo prælio, quo Philippus Macedonum Rex apud Cheroneam Athenienses superauit; & hac de causa cognominatus fuit ῥίψασπις, ideſt clypeum abijciens, ideòq; ab inimicis reprehensus hoc versiculo eos elusisse dicitur. *Adagia, ex motu.*

ἀνὴρ ὁ φεύγων, καὶ πάλιν μαχήσεται.

Ideſt.

Vir fugiens, & denuò pugnabit.

Homo præsens abest. pronunciatur in illum, qui in colloquio non animaduertit, quæ dicuntur, mente alijs in rebus occupata. *Aliud stans, aliud sedens.* subintelligendo, loquitur homo. hoc prouerbio poterimus taxare hominis inconstantiam, quando in pauco temporis interuallo sententiam mutat.

Variæ hominum operationes varijs occasionem adagijs dederunt. Primitùs dicitur. *Homo nunc palliatus, nunc togatus.* & profertur de homine inconstante. Etenim pallium erat indumentum Græcorum, & toga Romanorum. *Qualis vir, talis oratio.* Tunc pronunciandum est, quando ex stylo sermonis cuiuscumq; ingenium examinamus. *Homo victus flet, & victor interijt.* diuulgatur quando vtraq; pars exercitus magno suo damno discedit. Poterit etiam torqueri adagium ad reum, & actorem in litigijs. Legitur apud Aristophanem. βίος νυμφίου, ideſt vita sponsi. Vsurpatur hoc prouerbium pro vita molli, & delicata: siquidem olim sponsi sertis coronati ad nuptias accedere solebant. *Homini ne fidas, nisi cum quo prius modium salis absumpseris.* Adagium denotat ingenium hominis nonnisi per diuturnum conuictum, & longam familiaritatem cognosci posse. *Homines agones.* ad eos spectat, qui cunctabundi deliberant, & nunquam aliquod opus aggrediuntur. Originem traxit adagium ab illis, qui olim Romæ victimas feriebant: quandoquidem Agones dicebantur, nam, iuxta consuetudinem, priusquàm victimam ferirent ad populum conuersi, hanc vocem proferebant. (Agon) nimirum ago ne? rogabant enim populum, num adhuc victimam cædere deberent: vnde Ouidius in Fastis huius moris sic meminit. *Adagia ex varijs hominum operib.* *Agones qui fuerint.*

Semper agat ne, rogat, nec nisi iussus agit.

Homo iciens ictus est. spectat ad illum, qui sibimetipsi malum comparat. Origo adagij refertur in Herculem, qui in Olympia statuam ad radios Lunæ conspicatus, & latronem esse ratus, lapidem in eam contorsit, qui magno impetu à statua resiliens Herculem vulnerauit. *Hominis dormientis rete trahit.* competere videtur illis, quibus, citra laborem, optata contingunt: ortum fortè prouerbium à piscatoribus dor-

dormientibus tunc enim pisces retibus inuoluti facilè comprehenduntur.

Numerus hominum multa adagia nobis suppeditat, in primis dici solet. *Vnus homo multorum instar* de homine virtutibus insignito. *Vnus vir nullus vir.* quandoquidem nullum insigne negotium peragi poterit ab vno viro omni ope destituto. *Ad viros triarios res redacta est.* pronunciatur, quando nullus superest spei locus. Triarij enim erant milites tertio loco in acie collocati, vt extremis subsidio essent. *Septem hominum conuiuium, nouem conuitium.* Adagium denotat paucos ad conuiuium esse inuitandos, alioquin contumelijs, & tumultu erit plenum. *A sexaginta viris venio.* pronunciabatur adagium de rebus ridiculis: namq; Athenienses summopere delectabantur illis, qui verbis, vel operationibus risum mouerent; idcircò in hunc finem, in quodam loco ciuitatis sexaginta homines identidem congregabantur: quapropter si quis aliquid risu dignum proferret, à sexaginta viris venire dicebatur. *Centum viri vnum pauperem spoliare non possunt.* quandoquidem, ex sententia Chrysostomi, maxima paupertas propugnatione defenditur, cum omni metu careat, & vbique intrepidè nullos fures metuens diuagetur: iuxta illud.

Proverbia ex numero hominum.

E

Cantabit vacuus coram latrone viator.

F *Quot homines tot sententiæ.* hoc est valdè simile sententiæ Terentij, quando dixit. suus cuique mos est.

Mors quoque & ægritudo adagijs locum fecerunt: propterea dicimus. *Hominem mortuum alloqui.* de re vana, & inani. *Hominem mortuum vnguento perungere.* non solum promulgari potest de re inani, sed etiam de sumptibus superfluis, & etiam attinere potest ad illum, qui serò aliquid adhibet. *Homines mortui non mordent.* competit illis, qui nullo modo lædere possunt. Originem prouerbij recitat Plutarchus, ex apophtegmate Theodori Chij, qui interrogatus vtrum Pompeius ab Aegypto esset repellendus, an admittendus, asseruit receptum interimendum esse, dicens νεκρὸς ὀυ δάκνει, scilicet mortuos non mordere. *Homini ægroto dum anima est spes est.* aliter dicitur, *dum spirat sperat.* Monet adagium in calamitatibus, & in negotijs, etiam extremis non prorsus esse desperandum.

In Vita Pompei.

Postremò loco ponderanda sunt adagia, quæ à mulieribus dimanarunt. *Mulier* G *pudica ne sola sit vsquam.* hoc relatum fuit ab Homero de Penelope, quam duæ ancillæ semper concomitabantur. *Mulierem ornat silentium.* Etenim mulier natura sua loquax est, sed honesta dicitur, quando silet, & præcipuè apud viros, quando de rebus serijs agitur. *Parit puella, etamsi male adsit viro.* hoc adagium profertur quotiescumq; negotium facilè ex sententia succedit, etiamsi negligenter fuerit pertractatum: quandoquidem puella ob floridam ætatem facilè concipere solet. *vxorem quære æqualem.* alij legunt. *Tuæ sortis vxorem ducito.* Hoc torquetur in illos, qui cum sint infimi subsellij, & dignitates, & grauia ciuitatis officia affectāt: ductum est prouerbium ab illis, qui cum sint plebei, vxores tamen ex potentioribus ducunt; ideò non affines, sed dominos sibi parant. *Mulier imperator, & mulier miles.* tunc pronunciatur, quando hominibus ignauis negotium cōmittitur. *Mulier ne tollat gladium.* hoc non recedit à prædicto prouerbio. Mouet enim non esse suscipiendum negotium ab illis, qui illud perficere nequeunt. Aut non ostendat spem, qui illam præ- H stare non potest, aut non prouocet hostem, qui prouocatum non potest profligare. Huic non absimile videtur aliud. *Mulieris animus.* hoc à multis profertur in stultos, sed magis pertinet ad homines imbelles, & inconstantes, iuxta illud Terentij.

Proverbia spectantia ad mulieres

Mulier miles.

Noui ingenium
Nolunt, vbi velis: vbi nolis cupiunt vltro.

Muliere nihil pestilentius. hoc refertur de improbitate, & recitatur ab Homero hunc in modum.

Ὡς ὀυκ αινότερον, καὶ κύντερον ἄλλα γυναικός.

Idest.

Vsq; adeo nihil improbius, muliereq; peius.

In confirmationem præcedentis additur subsequens adagium. *Nec mulieri, nec gremio credendum.* Festus Pompeius hoc adagium verum esse probat, quia mulier natura sua leuis sit animi, & plerumque accidat, vt contenta in gremio, propter obliuio-

liuionem, ipſa ſurgente, procidant. Immò hæc Feſti ſententia magis ſtabilitur alio adagio, quod ſic ſe habet. *Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.* Monet adagium mulieres aſtutas eſſe, quæ etiam mortuas ſolent ſeipſas fingere. notum enim eſt illud de Nouerca, quæ ſepulta quoq; priuignum interfecit, nimirum lapſa in pueri caput pyramide. Quare poſſumus meritò pronunciare aliud adagium. *Mulierum exitia,* ſpectat ad illos, qui miſerabiliter pereunt, cum mulieres omnium ferè calamitatum authores eſſe perhibeantur. *Mulier Herculis ſedem non intrat.* profertur in illos, qui immeritò aliquod munus ſubeunt. Originem traxit prouerbium à religione Priſcorum, qui fœminas ab Herculis templo excludebant. *Mulier Theſſala.* hoc torquetur in mulieres veneficas, & peritas malarum artium; quandoquidem gens Theſſala veneficiorum nota erat inſignita. *Anus ſaltat.* dicitur de illo, qui indecenter aliquid agit. Huic ſimillimum eſt aliud. *Anus bacchatur.* de illo pronunciatur, qui, propter ætatem, indecore laſciuit, cum licentia bacchanalium iuuenibus tantummodo permittatur. *Anus velut equus profundam habebit foſſam.* Competit illis, qui tanquam inutiles pænitùs exploduntur. Quandoquidem equi ſeneſcentes in altos terrarum ſpecus præcipitantur; item mulier olim amata, cum defloruit, ab omnibus faſtiditur.

Nouerca mortua priuignum necanit.

Anus ſaltat.

A

B

METAMORPHOSES.

CVM transfigurationum ad genus humanum ſpectantium nonnullas ſummus rerum opifex ſupra naturæ ordinem monſtrauit, alias natura dederit, & demùm alias Poetæ finxerint. Nos in præſentia fabuloſas primò exarabimus, vt, his intellectis, feriæ, & veræ metamorphoſes magis eluceſcant. Simulatas igitur tranſmutationes ab Orbis primordio ad Iulij Cæſaris interitum, Ouidius libris quindecim complexus eſt. Itaque primo libro, expoſita Mundi, & hominum origine, necnon Saturno ab Imperio pulſo, recitat Iouem imperantem, & moleſto animo tollerantem iniuriam Gigantum, qui montibus ſupra montes collocatis, ipſum à patria cœleſti expellere ſtatuerunt, eos tandem fulmine profligaſſe. Pariter narrat à Ioue dolenter ferente crimen commiſſum à Lycaone tyranno Arcadiæ, qui aduenas honorifico exceptos hoſpitio, crudeliter cædebat, in Lupum tranſmutatum fuiſſe: ideòq; ſic canit Ouidius.

Fabuloſa Metamorphoſes.

C

——— *nactuſq; ſilentia ruris,*
Exululat, fruſtraq; loqui conatus ab ipſo
Colligit os rabiem &c.

His non contentus Iuppiter, vt genus humanum ingenti metu conſternaret, tantam aquarum copiam vndiq; congregauit, vt altiſſimis montibus diluuio inundantibus, omnes homines ſubmerſi perierint, præter Deucalionem Promethei filium, & Pyrrham coniugem, qui eximia inſignes pietate ab aquis, diuino permittente Numine, incolumes euaſerunt: quoniam poſt diluuiem, iuſſu Iouis, lapidibus poſt terga proiectis, humanum genus repararunt: itaq; lapides à Deucalione iacti, in mares, & à Pyrrha in fœminas vertebantur; ſic igitur canit.

Diluuium vniuerſale.

D

Inq; breui ſpatio, Superorum numine, ſaxa
Miſſa viri manibus, faciem traxere virorum,
Et de fœmineo reparata eſt fœmina iactu.

Quare inter fœminas illius ætatis Daphne virgo Penei fluminis Theſſaliæ filia venuſtate refulgebat, quæ ab Apolline conſpecta, tandem adamata fuit: verùm cum neq; precibus, neque promiſſis adduci potuerit, vt Phæbeæ voluntati morem gereret, à patre implorata ope, in Laurum transfigurata eſt; hinc colligenda eſt ratio, propter quam Phæbo Laurus ſacrata ſit. Hanc introducit Ouidius ſic loquentem.

Daphnes tranſmutatio in laurū.

Fer, pater, inquit, opem, ſi flumina numen habetis.

Et

Et paulò inferiùs.

Vix prece finita, torpor grauis occupat artus;
Mollia cinguntur tenui præcordia libro,
E *In frondem crines, in ramos brachia crescunt.*

Interea ad leuandam animi ægritudinem Penei infælicem filiæ exitum plorantis, cæteri accesserunt fluuij, præter Inachum, qui & ipse de Io filia amissa conquerebatur: hæc enim tam præclaris formæ dotibus erat insignita, vt illius amore Iuppiter accensus fuerit; ideòq; eam compressam, ne id ad aures Iunonis perueniret, in vaccam transfigurauit. Hoc sic explicatur ab Ouidio.

Io in vaccā.

Coniugis aduentum præsenserat, inq; iuuencam
Inachidos vultus mutauerat ille, iuuenca
Bos quoq; formosa est &c.

Iuno autem pulchram hanc iuuencam dono acceptam, Argo pastori centum oculis prædito custodiendam tradidit. Sed Iuppiter Mercurio iussit, vt Argum interimeret, quem postea peremptum Iuno in Pauonem conuertit, & centum oculis caudam Pauonis venustauit, vt legitur apud Poetam.

Argo in Pauonem.

F *Arge iaces, quodq; in tot lumina lumen habebas*
Extinctum est, centumq; oculos nox occupat vna;
Excipit hos, volucrisq; suæ Saturnia pennis
Colloeat, & gemmis caudam stellantibus implet.

Pan quoq; Arcadiæ Deus Syringam nympham Naiadum pulcherrimam deperibat, quæ eius fugiens congressum, sororum auxilio, in arundinem conuersa est; ex qua suam fistulam Pan Deus composuit: idcircò quidam eruditus huc alludens sic cecinit.

Syringa in Arundinem.

Basia, quæ Pani nimis importuna negauit
Arcadico Syrinx tibia facta fuit.

Hac fistula nonnulli referunt vsum fuisse Mercurium, vt eius suaui sono Argum in somnum compelleret, vt deinde ipsum interficere posset, de transmutatione Syringæ sic loquitur Ouidius.

G *Vt se mutarent liquidas orasse sorores:*
Panaq; cum prensam sibi iam Syringa putaret,
Corpore pro nympha calamos tenuisse palustres.

Itaq; Argo in pauonem transfigurato, Io furijs agitata totum peruagans orbem, tandem in Aegyptum peruenit, vbi placata Iunonis ira, & deposita bouis figura, pristinam formam impetrauit, & Isidis Deæ non sortita est.

Vt lenita Dea est vultus capit illa priores,
Fitq; quod ante fuit &c.

Ex hac natus est Epaphus, qui creauit valdè similis Phaetonti, Apollinis, & Clymenes filio: quare Phaeton difficili animo hoc ferēs, cum ob similitudinem Epaphus se Apollinis filium esse iactaret, ad patris ædes accedens, vt melius sui generis nobilitatem ostentaret, currum Solis ducendum impetrauit à quatuor tractum equis, quorum nomina sunt Pyrous, Eous, Aethon, & Phlegon. cum igitur Phaeton cur-
H rum ascendisset, equi metu ignoti aurigæ consternati, ad imam mundi partem tenderunt, sicq; totus terrarum orbis ardere videbatur: tunc Iuppiter humanis motus precibus Phaetontem ob audaciam puerilem in Padum deiecit: hinc Heliades nymphæ Phaetontis sorores fratris casum lugentes, & cadauer in fluuio quæritantes, Deorum misericordiæ, in Populos arbores, & earum lacrymæ in guttas electri transmutatæ sunt; de hac transmutatione Ouidius sic canit.

Heliades in Populos.

——— *complectitur inguina cortex*
Perq; gradus, vterumq; pectus, humerosq; manusq;
Ambit &c.

L.2. Metam.

Huic transmutationi interfuit Cygnus Sthenelei filius Liguriæ Rex, materno sanguine, & summa beneuolentia Phaetonti coniunctus, qui circa ripam Padi casum infælicem amici, & consanguinei indolescens, tandem in volucrem sui nominis euolauit, quæ auis ab igne abhorrens, circa paludes, & stagna flebilem cantilenam emittens versatur.

Cygni transmutatio in auem.

Fit noua Cygnus auis, nec se Cœloq; Iouiq;
Credit, vt iniustè missi memor ignis ab illo.
Stagna petit, patulosq; lacus, ignemq; perosus.

Verùm Iuppiter terrarum orbem Phaetontis insania conflagratum inuisens, dum per Arcadiam vagaretur, incidit in amorem Calistos filiæ Lycaonis, quam cum nullis precibus consequi potuisset, ad vafrramenta confugiens, tandem ea potitus est: quandoquidem Dianæ formam induit, & puellæ occurrens, cum ea concubuit,

Iuppiter in Dianam.

Protinus induitur faciem, vultumq; Dianæ.

Iuno autem id intelligens, Calisto in Vrsam transsfigurauit, quam deinde Iuppiter vnà cum Arcade filio inter sydera septentrionalia collocauit.

Mens antiqua manet, facta quoq; mansit in Vrsa;
Assiduoq; suos gemitu testata dolores.

Calisto in Vrsam, & Arcad. filius Arctophilacem.

Calisto igitur in Vrsam mutata, & Arcade eius filio in Vrsæ custodem conuerso, quem Græci Arctophilacem appellant: Iuno in proprio curru à pauonibus tracto in Cœlum deuecta est: dum Coruus Coronida filiam Coronei Regis Phocidos amicam Apollinis in adulterio deprehendens, crimen ad Phœbum delaturus aduolabat, quem garrula cornix, nempè ipsa Coronis hisce verbis insequebatur. Respice Corue quemadmodum ego sim auis, & huius causam calamitatis audias. Cum Minerua Erichthonium Vulcani filium in terram cadentem sustulisset, & illum Cecropis filiabus nimirum Pandroso, Herse, & Aglauro, inclusum cista custodiendum tradidisset, atq; monuisset, ne illum cuiquam monstrarent; Aglauros curiosa cistam detexit, & puerum mihi vnà cum serpente iacentem ostendit. Ego autem imprudens confestim hoc Mineruæ communicaui, illa autem iratum motus in me conuertens, à cætu aliarum Virginum ad littora me relegauit; vbi Neptunus me eminus conspectam adamauit; immò vim mihi erat illaturus, nisi Minerua me statim in cornicem transfigurasset.

Coronis in Cornicem.

——— tendebam brachia Cœlo.
Brachia cœperunt leuibus nigrescere pennis
Reÿcere ex humeris vestem conabar, at illa
Palma erat, inq; cutem radices fixerat imas.

Deinde prosequitur Coronis inquiens, hoc crimen venia potius, quàm culpa dignum fuisse: cum maior fuerit error Nyctemenes filiæ Nyctei, quæ perdito agitata luxu, patris congressum non abhorruit, quo scelere Superi excandescentes illam transfigurarunt in Noctuam, quæ cæteris auibus inuisa nefandum scelus nocturno tempore occultat. Id sic à Poeta exponitur.

Nyctemenes in noctuam.

Non audita tibi est patrium temerasse cubile
Nyctimenen? auis illa quidem, sed conscia culpæ
Conspectam, lucemq; fugit, tenebrisq; pudorem
Celat, & à cunctis expellitur æthere toto.

Postmodum Coruus rationibus cornicis minimè commotus, iam cæptum peragens iter retulit Phæbo se coronida cum iuuene cubantem obseruasse; quibus verbis Apollo indignatus, sagitta puellam fætum Apollinis filium in vtero gestantem confixit. Sed paulò post cum Apollinem facti pœnituisset, candidas Corui loquacis pennas in nigras mutauit: immò, aperta mulieris matrice, infantem eductum, & Aesculapium vocatum, ad Chironem Centaurum misit educandum, & erudiendum, & potissimum, vt ab eo artem medicam perdisceret. Habebat autem Chiron Ocyroen ex Charicta filiam, quæ interdum furore quodam percita, futura prædicere consueuerat: hæc igitur Aesculapium in arte medica profecturum, defunctos pristinæ vitæ restituturum, & tandem Aui fulmine interiturum præsagiuit. Sed posthæc vaticinia, Ocyroe formam equæ adepta est, vt canit Poeta.

Ocyroe in equam.

Talia dicenti pars est extrema querelæ
Intellecta parum, confusaq; verba fuerunt;
Mox nec verba quidem, nec equæ sonus ille videtur,
Sed simulantis equam, paruoq; in tempore certos
Edidit hinnitus &c.

Posthæc Phæbus pastor factus cum Admeti Regis Thessaliæ armenta pasceret, Mer-

Mercurius, vt illum ludificaret, boues, quos custodiebat procul errantes furatus, in quadam sylua occuluit: sed ne Battus quidam equarum custos totùm obseruans, furtum manifestaret, Mercurius pulcherrimam illi iuuencam dono dedit, deinde vt fidei Batti periculum faceret, statim aliam induens formam ad eumdem accedens, magnum præmium illi promittens, si quo in loco versarentur illæ boues, indicaret. Battus lucri cupiditate ductus eas libentissimè ostendit, quo dolo Mercurius stimulatus, eum in lapidem indicem commutauit, vt canit Ouidius.

Battus in lapidem Indicem.

——— *periuraq; pectora vertit.*
In durum silicem, qui nunc quoq; dicitur index.

Rursus hinc discedens Mercurius, & per aerem volitans, inter Virgines Atheniensium, quæ sacra Mineruæ celebrabant, Hersen Cecropis filiam eleganti forma conspicuam concupiuit, quare Aglauron illius sororem rogauit, vt sibi in hoc amore præstò esset, quæ pacta argenti mercede, suam illi operam pollicita est. Minerua autem, ob auaritiam puellæ, ingentem iræ motum concipiens, in illam concitauit inuidiam; sicq; hac in dies cruciata, cum Mercurio opem non tulisset, ab eodem in saxum fuit conuersa.

Aglaurus in Saxum.

——— *saxum enim colla tenebant*
Oraq; duruerant, signumq; exangue sedebat.
Hæc lapis albus erat, sua mens infecerat illum.

Inde etiam Mercurius discedens, patris iussu, in Phæniciam profectus est, vt illius Regionis armenta ad litus compelleret. Interea Iuppiter suscepta Tauri forma inter cæteros boues diuagari cæpit, cuius dorsum ascendens Europa Agenoris Regis filia, eam in Cretam transtulit, quia huius nimio amore Iuppiter tenebatur. hanc metamorphosim sic exponit Poeta.

Iuppiter in Taurum.

Non benè conueniunt, nec in vna sede morantur
Maiestas, & Amor, sceptri grauitate relicta
Ille pater, rectorq; Deum, cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem
Induitur faciem tauri, mixtusq; iuuencis
Mugit, & in teneris formosus obambulat herbis.

Exponitur in tertio libro transmutationum, quomodo Agenor, cum filiam Europam amisisset, illius fratri Cadmo imperauit, vt eam diligentissimè perquireret, neq; domum, nisi ipsa inuenta, reuerteretur. Verùm Agenor adiens oraculum responsum habuit, vt vestigia vaccæ primùm sibi occurrentis sectaretur, & vbi consisteret, ibi quoq; vrbem Bæotiam conderet. Cadmus igitur Numini obsequens, dum Vrbem designaret, socios ad hauriendam à proximiore fonte aquam misit, quibus non reuertentibus, Cadmus quid mali suspicatus, eò profectus est, & omnes ab ingenti Dracone interemptos inuenit, tuncq; illum interfecit, & dentes bestiæ, imperante Minerua, seminauit, ex quibus armatorum turma est genita, qui domestico inter se certamine diffidentes, omnes, præter quinq; socios, interierunt: deinde metamorphosis sic legitur.

Lib. 3. Metam.

Primaq; desulcis acies comparuit hastæ,
Tegmina mox equitum picto nutantia cono,
Mox humeri, pectusq; onerataq; brachia telis
Existunc, crescitq; seges clypeata virorum.

In vrbe ędificata multi nepotes ex Cadmo geniti creuerunt, quorum vnus Acteon Aristei filius maximum illi attulit mœrorem; dum his venando fessus, ad fontem cum peruenisset, in quo Diana cum comitibus nuda abluebatur, illicò à Dea in Ceruum conuersus est, deinde à proprijs canibus dilaniatus: id sic à Poeta exprimitur.

Dat sparso capiti viuacis cornua Cerui,
Dat spatium collo, summasq; acuminat aures.

Acteon in Ceruum.

Verùm rectius alibi de Acteone sic canitur

Inscius Acteon vidit sine veste Dianam,
Præda fuit canibus non minus ille suis.

Iuno incredibilem à casu Acteonis percepit voluptatem, quoniam Agenoris familiam graui semper odio prosecuta est, non solum quia Iuppiter cum Europa, sed

etiam quia cum Semele Cadmi filia concumbere ſolitus eſſet. Idcirco Iuno decreuit induere formam Bereos nutricis Semeles, vt perſuaderet mulieri, ne Iouem alio apparatu in thalamum reciperet ſuum, niſi ea ratione, qua Iunonem adire conſueuerat. Quapropter deinceps Iuppiter, vt amicæ morem gereret, tonitru & fulminibus armatus tecta illius ingreſſus eſt, ſed tanto fulgore domo accenſa, Semele ſubito conflagrauit incendio. Iuppiter ergo vt filium in vtero Semeles conceptum ab impendente mortis periculo liberaret, ex matrice exceptum, & ſuo fæmori inſutum, vſq; ad perfectam partus maturitatem ſeruauit, & nymphis poſtea nutriendum tradidit. De hac igitur tranſmutatione Iunonis in Beroem ſic habet Ouidius.

A

Iuno in Beroem.

Tunc ſimulauit anum, poſuitq; ad tempora canos,
Sulcauitq; cutem rugis, & curua trementi
Membra tulit greſſu, vocem quoq; fecit anilem,
Ipſaq; erat Beroe Semeles Epidauria nutrix.

Præterea referunt Iunonem, & Iouem, ioci gratia, inter ſe contendiſſe, num vir, an fæmina maiorem in congreſſu voluptatem perciperet, atque huius controuerſiæ Tireſiam Heueri filium iudicem conſtituerunt, cum hic vtrumque ſexum expertus fuiſſet: namq; olim in ſylua ſerpentes congredientes baculo percutiens in fæminam fuit commutatus, in quo ſexu ſeptem annos traduxit, & rurſum eoſdē angues feriens priſtinam viri formam acquiſiuit.

B

Tireſias vtrumq; ſexū expertus.

——— *placuit, quæ ſit ſententia docti*
Quærere Tireſiæ, Venus huic erat vtraq; nota,
Nam duo magnorum viridi coeuntia ſylua
Corpora ſerpentum baculi violauerat ictu,
Deq; viro factus, mirabile, fæmina ſeptem
Egerat autumnos, octauo rurſus eoſdem
Vidit, & eſt veſtræ ſi tanta potentia plagæ.
Dixit, vt authoris ſortem in contraria mutet,
Nunc quoq; vos feriam, percuſſis anguibus iiſdem
Forma prior rediit.

C

Tireſias igitur Iouis ſententiam probans Iunonem condemnauit, quæ indignata Tireſiam excæcauit: Iuppiter verò illi ſcientiam futura prædicendi communicauit. Illius autem vaticinium prima adiit Lyriope nympha Oceani, & Tethyos filia ſcire cupiens an Narciſſus, quem ex Cephiſo genuerat, diuturnam eſſet ætatem victurus: cui Tireſias proſpera omnia eſt pollicitus, dummodò Narciſſus ſuam pulchritudinem non noſceret. Referunt enim Narciſſum fuiſſe adoleſcentem pulchritudine conſpicuum, cuius conſuetudinem nymphæ non paucę affectabant, & pręſertim Echo Iunonis filia, quæ iuuenis amore flagrans, & fruſtra fugientem perſequens extabuit, & in vocem mutata eſt, quæ hodie etiam Echo appellatur.

Echo Iunonis filia.

Adducitq; cutem macies, & in aere ſuccus
Corporis omnis abit, vox tantum, atq; oſſa ſuperſunt,
Vox manet, oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.

Alias etiam Nymphas ludificauerat Narciſſus, quem vt Nemeſis vindictæ Dea vlciſceretur, cum venatione feſſum ad fontem compulit, in cuius aquam intuens, & ſui ipſius amore captus, maximoq; confectus mærore interiit, ex cuius corpore poſtea flos eiuſdem nominis emerſit.

D

Hic puer, & ſtudio venandi laſſus, & æſtu,
Procubuit, faciemq; loci fontemq; ſecutus,
Dumq; ſitim ſedare cupit, ſitis altera creuit,
Dum bibit, & viſæ correptus imagine, formæ,
Spem ſine corpore amat, corpus putat eſſe, quod vmbra eſt.

Et paulò inferius.

Narciſſi Metamorphoſis.

Nuſquam corpus erat, croceum pro corpore florem
Inueniunt, foliis medium cingentibus albis.

Propter Narciſſi mortem, Tireſias vates multò magis veridicus habebatur: Solus autem Pentheus Echionis; & Agaues filius vaticinia Tireſiæ aſpernabatur: immò quia

quia à vate intellexit Bacchi aduentum, & illius sacrificia ipsimet detrimento esse futura, imperauit suis, ne Bacchi præceptis optemperarent, sed ipsum arctè vinctum in carcerem ducerent. Bacchus autem vt ipsum deluderet in Acetem Liberi comitem transfiguratus est, vt Poeta canit.

E

——— & Bacchus vbi esset
Quærenti Domino; Bacchum vidisse negarunt.
Hunc dixere tamen comitem, famulumq; sacrorum
Cepimus, & tradunt manibus post terga ligatis.

Talis igitur fuit Bacchi potestas, vt captus à nautis thyrenis, ob eximiam formæ pulchritudinem nauigio impositus, graui percitus ira; armenta in Feras, & serpentes transformauerit. Thyreni igitur timore consternati in mare præcipites se dederunt, & in Delphinos mutati natarunt; vt in his versibus canitur.

Thyreni in Delphinos.

In spatium resilere manus breue vidit, & illas
Iam non esse manus, iam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes.
Brachia non habuit, truncoq; repandus in vndas
Corpore desilijt, falcata nouissima cauda est,
Qualia dimidiæ sinuantur cornua Lunæ.

F

Pentheus tandem, iuxta vaticinium, Bacchi contemptor properans in montem Cytherona, vbi sacrificia Bacchi celebrabantur, repentè mutatus in aprum dilaniatus est.

Pantheus in aprum.

Ille aper in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper, ruit omnis in vnum
Turba furens.

Poeta in quarto libro apertè, & dilucidè exprimit, quomodo, præter Pentheum, Alcithoe Minei filia non solùm Bacchum flocci faciebat, verum etiam tempore sacrificiorum, vnà cum sororibus lanificio operam dabat. Dum igitur istæ mulieres operi essent intentæ, fabellas vicissim referre decreuerunt, quarum narratione laborem suum aliqua ex parte leuarent. Itaq; illarum vna assurgens dubitauit, an priùs mentio habenda esset de Babylonia, quæ in piscem fuerat mutata, an de eius filia Semiramide, quæ in columbam fuerat transfigurata; an de Naiade nympha, quæ cantionibus, & herbis, pusiones quosdam in pisces conuertit, & tandem ipsa quoq; formam piscis induit. An in campum esset afferrenda ratio, cur fructus mori arboris olim albi, temporis tractu, nigredinem nacti fuerint; quod ex sanguine Pyrami, & Thisbes contigisse memorant. Hanc igitur fabulam non amplius auditam exararunt: de prædictis Poeta sic loquitur.

G

——— de te Babilonia narret.
Derceti, quam versa squamis velantibus artus
Stagna palestini credunt coluisse figura.
An magis, vt sumptis illius filia pennis,
Extremos altis in montibus egerit annos.
Nais an vt cantu, nimiumq; potentibus herbis
Verterit in tacitos iuuenilia corpora pisces;
Donec idem passa est; an quæ poma alba ferebat
Vt nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor:
Hæc placet, hæc quoniam vulgaris fabula non est.
Talibus orsa modis, lana sua fila sequente.
Pyramus, & Thisbe iuuenum pulcherrimus alter
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis.

L. 4. Metam

H

Ex posita hac fabula, iam Leucothoe Alcithoes soror ad aliam narrandam se accingebat. Verùm autequam exponeret, quemadmodum filia Orchami Regis Acheméniæ, & Eurinomes in arborem thuris fuerit conuersa, Martis, & Veneris adulterium expressit: si quidem cum Sol, Martem cum Venere congredientem, Vulcano indicasset. Vulcanus, rete artificiosè fabricato, Martem, & Venerem simul vinciens in omnium Deorum conspectum attulit. Quamobrem Venus indignata operam dedit, vt Sol amore Leucothoes accenderetur, qui postea, vt facilius ea potiretur, se

Vulcani artificium.

in

in Eurinomen illius matrem conuertit.

Dum ibi quadrupedes cæleſtia pabula carpunt,
Moxq; vicem peragit, thalamos Deus intrat amatos
Verſus in Eurinomes faciem genitricis.

A

Cum autem Clycie, quæ & ipſa Phœbum deperibat, inuidia quadam ſtimulata, Orchamo Leucothoes patri nunciauerit filiam à Sole ſtupratam fuiſſe: tunc pater ingenti commotus ira eam adhuc viuam tumulauit: vnde Sol infælicis amicæ miſertus eam in thuris arborem transfigurauit, quæ metamorphoſis ſic exprimitur.

Leucothoe in arborem thuris.

Virgaq; per glebas ſenſim radicibus actis
Thurea ſurrexit, tumulumq; cacumine rupit.

Ipſa autem Clycie nympha moleſto ferens animo Leucothoen ſibi in amore prælatam fuiſſe, cum Solem maxima beneuolentia proſequeretur, ingenti affecta mærore, nouem dies abſq; alimento traduxit; ſed tandem Deorum benignitate in herbam Heliotropium mutata fuit, quæ planta adhuc priſtini amoris memor, inclinato cacumine Solem ab ortu ad occaſum concomitatur.

Clycie nympha in heliotropium.

——— *illa ſuum quamuis radice tenetur*
Vertitur ad Solem, mutataq; ſeruat amorem.

B

Expedita hac fabula, Alcithoe iuſſa eſt, vt & ipſa aliquod fabuloſum in medium afferret: quæ hilari exordiens animo, non referam, inquit, veluti Daphnis Mercurij filius, & paſtor Idæus ab vxore Thalia, ob pellicis cuiuſdam metum, in lapidem verſus fuerit, neq; verba faciam, de Scythone, qui modò in virum, modò in fæminam ceſſerat, omittam quoq; Celmi, Adamantis, & Curetum caſus, qui ex imbribus procreati eſſe feruntur, neq; ſermonem habebo de Croco adoleſcente, & Smilace virgine, qui florum formam adepti ſunt.

Vulgares taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idæi, quem nymphæ pellicis iræ
Contulit in ſaxum.
Nec loquar vt quondam naturæ iure nouato
Ambiguus fuerit modò vir, modò fæmina Scython.
Te quoq; nunc Adamas quondam fidiſſime paruo
Celme Ioui, largoq; ſatos Curetas ab imbre,
Et Crocon in paruos verſum cum Smilace flores.

C

Referam, inquit, quemadmodum Hermaphroditus Mercurij, & Veneris filius à nymphis Naiadibus olim in monte Ida educatus, proprijs ſedibus relictis, ad quemdam Cariæ fontem peruenit, vbi fortè Salmacis nympha habitabat. Hunc igitur nudum in fontem ingreſſum Nympha conſpicata, ita immoderato eum affectu proſecuta eſt, vt adoleſcentem complexa ab illo ſeparari nequaquam potuerit, ſed ambo vnum corpus, vtroq; integratum ſexu deinceps repræſentarunt: hoc autem ſic exponitur.

Hermaphroditus, & Salmacis nympha in vnũ corpus.

——— *illa premit, demiſſaq; corpore toto*
Sicut inhærebat, pugnes licèt improbe, dixit,
Non tamen effugies, ita Dÿ iubeatis, & iſtum
Nulla dies à me, nec me deducat ab iſto.
Vota ſuos habuere Deos; nam mixta duorum
Corpora iunguntur, facieſq; induitur illis
Vna &c.

D

De hanc tranſmutatione Auſonius elegans habet epigramma, quod ſilentio inuoluendum non eſſe putauimus. hoc autem ſic ſe habet.

Salmacis optato concreta eſt nympha marito
Fælix virgo, ſibi ſi ſcit ineſſe virum;
Et tu formoſæ Iuuenis permiſte puellæ
Bis fælix, vnum ſi licet eſſe duos.

His expoſitis fabulis, & ſororibus Thebanis conticentibus, repentè numine Bacchi, & ſono tibiarum hæ perterrefactæ, nocteq; ingruente, in veſpertilionum figuram abierunt: vt in his verſibus legitur.

Dum

Dum veniunt tenebræ, paruos membrana per artus
Porrigitur.
Conatæq; loqui, minimam pro corpore vocem
Emittuut, peraguntq; leui ſtridore querelas;
Tectaq; non ſyluas habitant, lucemq; peroſæ
Nocte volant, ſeroq; tenent à veſpere nomen.

E

Sorores Thebanæ in veſpertiliones.

Iam, explanatis exemplis, fama Bacchi facta, erat celeberrima. Sed inter cæteros Ino Bacchi nutrix, & matertera, vxoi q; Achamantis, poteſtatem Bacchi latè patere diuulgabant: qua de cauſa graue Iunonis odium incurrit, quæ ad Infernos deſcedens receſſus, vnam furiarum in Achamentem ſollicitauit; vnde hic furore correptus Clearchum proprium filium interemit. Sed Ino furorem mariti fugiens, cum altero filio Melicerta in mare ſe præcipitauit, qui poſtea à Neptuno in marinos Deos, nempè Melicerta in Palemonem, & Ino in Leucothoen mutati fuerunt: idq; à Neptuno precibus Veneris factum fuiſſe perhibetur: cum ipſa quoq; ex ſpuma maris ſe originem traxiſſe narrauerit.

F

At Venus immeritæ neptis miſerata labores,
Sic patruo blandita ſuo eſt: ò numen aquarum
Magna quidem poſco, ſed tu miſerere meorum,
Iactari quos cernis in Ionio immenſo;
Et Dijs adde tuis, aliqua & mihi gratia ponto eſt,
Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui, gratumq; manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus, & abſtulit illis
Quod mortale fuit, Maieſtatemq; verendam
Impoſuit, nomenq; ſimul, faciemq; nouauit.
Leucotheaq; Deum cum matre Polemona dixit.

Venus orta ex ſpuma Maris.

G

Thebanæ verò Iunonis comites partim in ſaxa, partim in aues abierunt: quocirca Cadmus has ponderans calamitates, ex thebanis ſedibus in Regionem Illyricam vnà cum Hermione vxore profugit, vbi tandem à Dijs in ſerpentem fuit transformatus: vxor igitur Cadmi ſic ab Ouidio introducitur.

Cadme mane, teq; infælix his exue monſtris
Cadme quid hoc? vbi pes? vbi ſunt humeriq; manuſq;
Et color, & facies? & dum loquor omnia, cur non
Me quoq; cæleſtes in eumdem vertitis anguem?
Et ſubitò duo ſunt iunctoq; volumine ſerpunt
Donec in oppoſiti nemoris ſubiere latebras.

Cadmus, & vxor in ſerpentes.

H

Ex prole Cadmi adhuc Acriſius apud Argiuos regnabat, qui non modò Bacchum, ſed alia quoq; numina aſpernabatur. In primis nepotem ſuum Perſeum ex Ioue, & Danae natum minimè credebat, hæc autem incredulitas non mediocre detrimentum illi attuliſſe fertur. Fortè igitur Perſeus ad accipiendum Meduſæ caput à Polydecte miſſus fuerat, cuius capitis aſpectu, homines in ſaxa vertebantur. Iamq; Perſeus, Minerua opem ferente, caput Meduſæ retulerat, ipſoq; per Africam iter habente, ex guttis ſanguineis à capite in terram cadentibus ſerpentes ſunt procreati, & ex vtero Meduſæ equus alatus, nimirum Pegaſus exiuit.

Cumq; ſuper Libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ,
Quas humus exceptas varios animauit in angues.

Iam Perſeus ad Atlantem Iapeti filium peruenerat, qui Atlas, cum olim à Themide Deorum antiſtite reſponſum acceperit, ne quemquam ex Iouis prole, hoſpitio honeſtaret, ſi vellet hortum, in quo poma creuerant aurea, cuſtodiri; Perſeo longo itinere defatigato hoſpitium negauit. At Perſeus detectum Gorgonis caput illi obiecit, quo conſpecto, Atlas illicò in montem eiuſdem nominis mutatus eſt, qui ob altitudinem Cœlum ſuſtinere perhibetur. Sic enim Perſeus introducitur loquens.

Atlas in montem ſui nominis.

——— *at quoniam parui tibi gratia noſtra eſt,*
Accipe munus, ait, læuaq; à parte Meduſæ.

A

Ipſe retro verſus ſqualentia protulit ora.
Quantus erat mons factus Atlas, nam barba, comæq;
In ſyluas abeunt, iuga ſunt humeriq; manuſq;
Quod caput ante fuit, ſummo eſt in monte cacumen.

His peractis, Perſeus per Aethiopiam iter faciens ad eam peruenit ſedem, vbi Andromeda Cephei, & Caſſiopes filia, ob matris ſuperbiam, monſtro marino expoſita conſpiciebatur. Quandoquidem, Caſſiope inter Nereides ſe pulcherrimam iactante, Neptunus precibus nympharum motus marinum monſtrum ad Aethiopiam vaſtandam incitauit. Qua de re conſultus Iuppiter Hammon, qua ratione Nereidum numina placari poſſent, reſpondit id fieri non poſſe, niſi aliquis ex Cepheo, & Caſſiope genitus beſtiæ marinæ dilacerandus obijceretur. Cum igitur Andromedam ſcopulo alligatam, & à Fera deuorandam Perſeus conſpexiſſet, dotibus formæ irretitus, eam ſe liberaturum pollicitus eſt, ea tamen conditione, vt ſibi in matrimonium locaretur. Cepheo annuente, monſtrum ſuperatur, & puella Perſeo in matrimonium datur. Cum igitur ad Regiam Cephei perueniſſet, narrauit qua ratione capilli capitis Meduſæ in angues fuerint tranſmutati: nimirum cum ipſa crinibus aureis inſignita, & formæ ſpectabilis, & à Neptuno deſiderata, illius permixtionem effugere non potuerit, ideò cum ipſo in templo Mineruæ concubuit. Quamobrem, violata loci religione, Minerua in iracundiam præceps ducta, crines illius aureos in tot fædos ſerpentes transfigurauit.

Andromeda ſcopulo alligata,

B

——— neue hoc impunè fuiſſet
Gorgoneum crinem turpes mutauit in angues.

In quinto libro Poeta narrat, quòd Andromeda Perſeo in matrimonium data, lautum paratur conuiuium, interea Phineus Cephei frater, cui olim Andromedam maritari promiſerant, ex tempore hominibus armatis ſtipatus accedens puellam eripere Perſeo conabatur. Sed ex altera parte Perſeus minimè perterrefactus multos interemit, & cæteros, detecto Meduſæ capite in montes transformauit.

Multi in montes transformati.

——— bis centum reſtabant corpora pugnæ,
Gorgone, bis centum riguerunt corpora, viſo.

C

Demum Perſeus hinc verſus patriam diſcedens, Pretum, à quo Acriſius auus à regno fuerat pulſus, monſtrato Meduſæ capite, in lapidem mutauit, & auo (quamuis immeritò, quia ipſe cum Danae matre in arca clauſus in mare proiectus fuit) regnum reſtituit; de hac metamorphoſi ſic habetur.

Pretus in lapidem.

——— oraq; Regis
Ore Meduſeo ſilicem ſine ſanguine fecit.

Hactenus Minerua ad tot, tantaq; præſtanda facinora, Perſeum adminiculauit: ſed eodem tempore Pallas ad montem Beotiæ Helicona peruenit, & à Muſis intellexit Pegaſum equum alatum, cuius paulò ante meminimus, vnà cum Chryſaore ex ſanguine capitis Meduſæ natum fuiſſe, qui accedens ad Heliconem montem, vngula humum pulſans patefecit ſcaturiginem fontis, qui ἱππόκρηνη nuncupatur. Poſt hæc vna ex Muſis narrauit Palladi, quemadmodum ipſæ Muſæ olim in aues fuerunt transmutatæ. Etenim dum ad montem Parnaſum properarent, oborta in itinere tempeſtate, ad ædes Pyrenei inuitantis diuerterunt, qui Virginum pulchritudine captus, in quodam thalamo claudi iuſſit, vt illis vim inferre poſſet. Muſæ autem in aues conuerſæ aufugerunt.

D

——— claudit ſua tecta Pyreneus
Vimq; parat, quam nos ſumptis effugimus alis.

Muſæ in aues.

Interea dum hæc à Muſa narrarentur, nouem picæ inter ramos arboris garrientes, & humana ferè verba proferentes à Minerua conſpectæ ſunt. Vt autem ab admiratione Palladem Muſa remoueret, id totum explicauit dicens; Pierum ex Euipe vxore filias ſuſtuliſſe, quarum venuſtate, tanta animo matris acreuit inſolentia, vt Muſarum pulchritudinem illis comparare, eaſq; ad certamen prouocare auſa eſſet. Quapropter vna ex Pieridibus ſuauem cantilenam edere cœpit, narrans veluti Tipheus, & reliqui Gigantes magno ſuperos timore oppreſſerint (idq; referebatur, vt Deorum facta vilipenderentur) immò addidit, quemadmodum Superi ingenti periculo metu in Aegyptum fugerint, vbi poſtea Iuppiter in Arietem, Apollo in

Coruum,

Coruum, Bacchus in Caprum, Diana in felem, Iuno in Vaccam, Venus in piscem, & Mercurius in Ibin transfigurati sunt.

Iuppiter in arietem.

Duxq; gregis, dixit, fit Iuppiter, vnde recuruis
Nunc quoq; formatis Lybis est cum cornibus Ammon.
Delius in coruo, proles Semeleia capro,
Fele soror Phœbi, niuea Saturnia vacca,
Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibides alis.

Apollo in coruum. Bacchus in caprum. Diana in felem. Iuno in vaccam. Venus in piscem. Mercurius in Ibin.

E

His conuitijs in Deos à Pieridibus prolatis: ex altera parte Musæ suos ederunt cantus, & inter has Calliope prima, cui totius certaminis prouincia demandata fuerat, non Deorum vituperia, sed Cereris encomia, & potissimum Proserpinæ raptum canendo elegantissimè descripsit. Primoq; narrauit, veluti Pluto infernæ regionis Deus, dum per loca spatiaretur herbosa, visam Proserpinam Cereris filiam, eius amore ita constagrauit, vt illam proprio impositam currui ad tartarea regna deduxerit: quamuis Cyane nympha raptui incassum reluctari conaretur: quocirca ingenti afflictata dolore formam fontis adepta est.

Cyane in fontem.

F

At Cyane raptamq; Deam contemptaq; fontis
Iura sui mærens inconsolabile vulnus,
Mente gerit tacita, lacrymisq; absumitur omnis;
Et quarum fuerat magnum modo Numen, in illas
Extenuatur aquas.

Ceres autem amissam filiam per cunctas totius orbis regiones inuestigans, tãdem fessa, & siti oppressa, quamdam rogauit vetulam, vt sibi modicum aquæ ad leuandam sitim traderet; sed illa mustum farina mixtum ei propinauit, quod Ceres bibẽs à quodam puero irridebatur: hinc Dea ira accensa huiusmodi materiam in pusionem impudentissimum expuens, eum in stellionem varijs conspersum maculis mutauit: de qua transformatione sic legitur.

Puer in stellionem.

Inq; breuem formam, ne sit vis magna nocendi,
Contrahitur, paruaq; minor mensura lacerta est
Mirantem, flentemq; & tangere monstra pauentem
Fugit anum, latebrasq; petit, aptumq; colori
Nomen habet, varijs stellatus corpora guttis.

G

Tandem Ceres, cum, lustratis Regionibus cunctis, nullibi filiam inuenerit, denuò in Siciliam reuersa est, vbi ab Aretusa fontis Siciliæ nympha Proserpinam à Plutone raptam fuisse intellexit. Tunc Ceres confestim recuperandæ filiæ gratia ad Iouem profecta, facultatem ad infernas petgendi partes impetrauit, ea tamen conditione, vt nullum cibum, nisi post reditum, degustaret. Progressa igitur, & regressa Ceres ab Ascalapho Acherõtis ex Orphne nympha filio coram Ioue accusata fuit, quia granum mali punici in itinere degustauerit: vnde hic statim in bubonem auem mala semper prædicentem conuersus est.

Ascalaphus in bubonem.

Ingemuit Regina Erebi, testemq; profanum
Fecit auem, sparsumq; caput phlegetontide lympha
In rostrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Fœda fit vt volucris, venturi nuncia luctus
Ignauus bubo dirum mortalibus omen.

H

Iupiter igitur æquam exercens iustitiam sanxit, vt Proserpina, ob inobedientiam partem anni apud virum, partem apud matrem consumeret. Interim Syrenes Proserpinæ comites tanto amore eam prosequebantur, vt precibus alas à Dijs impetrauerint, vt facilius per terram, atq; mare ipsam inquirerent: ideoq; mutatæ in aues, facieq; & voce humana insignitæ iuxta mare siculum habitant, vbi tam suaues edunt cantilenas, vt nautas illac transeuntes submergant. Harum prima Parthenope, altera Leucosia, & tertia Ligia fuit appellata.

Sirenes in aues.

Pluma, pedesq; auium, cum virginis ora geratis.
An quia cum legeret flores Proserpina vernos
In comitum numero mixtæ Sirenes eratis,
Quam postquam toto frustra quæ sistis in orbe,
Protinus vt vestram sentirent æquora curam,

Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis, facilesq; Deos habuistis, & artus
Vidistis vestros subitis flauescere pennis.

Immò Arethusa suam quoque transformationem recitauit: etenim hæc nympha A Dianæ comes in fluminis Alphei amorem incidit; cumque is fugientem Arethusam persequeretur, nympha, auxilio Dianæ implorato, statim in fontem cessit.

Aretusa in fontem.

———— cur sit Arethusa sacer fons?
Conticuere vndæ, quarum Dea sustulit alio
Fonte caput, viridesq; manu siccata capillos,
Fluminis Alphei veteres narrauit amores.

His dictis, Ceres Athenas aduolauit, & currum ab alatis Draconibus tractum Triptolomeo donauit, vt homines agriculturam doceret. Is cum in Scythiam peruenisset, à Rege Lynco honorifico exceptus fuit hospitio, sed ope Cereris à grauibus Lynci insidijs euasit. Quapropter Dea indignata Regem hunc in Lyncem transformauit.

Rex Lyncus in lyncem.

Barbarus inuidit, tantiq; vt muneris author
Ipse sit, hospitio recipit, somnoq; grauatum, B
Aggreditur, ferro conantem figere pectus
Lynea Ceres fecit &c.

Prædicta igitur omnia à Calliope, eleganti carmine fuerunt recitata; hincq; Musæ, Nympharum iudicio, in hoc canendi certamine, palmam retulerunt. Pierides autem id molesto ferentes animo contabescentes in picas fuerunt conuersæ, quas inter ramos arboris obstrepentes paulò ante Minerua obseruauerat.

Pierides in picas.

Plangere dumq; volunt, per brachia mota leuatæ
Aere pendebant, nemorum conuitia picæ;
Nunc quoq; in alitibus facundia prisca remansit,
Raucaq; garrulitas, studiumq; inane loquendi.

In sexto libro poeta exponit Palladem, audito Musarum, & Pieridum certamine considerasse, qua pœna & ipsa affectura esset Arachnem Lydam Idmonis filiam, quæ in lanificio se Minerua peritiorem esse prædicabat. Propterea Pallas anilem induens C formam, & ad Arachnem accedens, illi persuadebat, ne imposterum Mineruam prouocare auderet. Sed puella, præceptis vetulæ contemptis, multò magis se iactabat: hinc Pallas rursus in diuinam rediens formam, puellam impudentia taxauit.

Pallas anum simulat, crinesq; in tempora canos
Addit, & infirmos baculo dum sustinet artus.

Immò Pallas non solum impudentem, & ineptam appellauit Arachnem, sed etiam prodidit faciendum esse periculum, num in tali opere ab ipsa posset superari. Quibus dictis, Pallas prima telam suam texens in ea designauit; quemadmodũ ipsa cum Neptuno, de nomine Athenis imponendo certauerit, & veluti Neptunus ex saxo equum, & Minerua ex terra oliuam eduxerit. Præterea texendo pinxit Rodopem Strimonis fluuij filiam, & Hemum illius maritum Deos se iactantes, in montes fuisse transmutatos; quibus addidit transformationem mulieris pygmeæ in gruem, quæ Iunone pulchriorem se prædicare causa erat; item mutationem Antigones filiæ Lao- D medontis in Ciconiam, quæ cum Iunone contendere non dubitauit. Itidem delineauit trãsfigurationem filiarum Cyrnes Regis Assyriorum in lapides graduum templi Iunonis, necnon mutationem Cynaræ in saxum, quod prædictos templi gradus tanquam tot corpora filiarum amplectebatur, his versibus sic exponitur.

Mulier pygmea in gruẽ.

Cynara in saxum.

Cecropia Pallas scopulum mauortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis sex cælestes medio Ioue sedibus altis
Augusta grauitate sedent; sua quemq; deorum
Inscribit facies: Iouis est regalis imago.
Stare Deum Pelagi, longoq; ferire tridente
Aspera saxa facit &c,
Threiciam Rhodopen habet angulus vnum, & Hemum
Nunc gelidos montes, mortali corpora quondam.

Altera

Altera pygmeæ fatum miserabile matris
Pars habet, hanc Iuno iussit certamine victam
Esse Gruem.
E *Pinxit, & Antigonem ausam contendere quondam,*
Cum magni consorte Iouis, quam regia Iuno
In volucrem vertit, sumptis & candida pennis
Ipsa sibi plaudit crepitante ciconia rostro.
Qui superest solus Cynaram habet angulus orbum,
Isq; gradus templi natarum membra suarum
Amplectens.

Ex altera parte Arachne intexuit suæ telæ mutationem Iouis in Taurum, ob Europam Agenoris filiam, in Aquilam ob Asterien, in Cygnum propter Lædam Testij filiam, in Satyrum ob Antronam Nyctei filiam, in Amphitrionem, ob Alcmenam Electrionis filiam, in aurum ob Danaen, in ignem propter Aeginam Asopi filiam, in pastorem ob Memnosynen, & deniq; in serpentem propter Proserpinam. Quamuis alius Poeta quatuor tantùm Iouis transfigurationum meminerit hoc disticho.

Iupiter in varia transformatus.

F *Factus ob Europam, Danaen, Nycteida, Ledam,*
Bos, Aurum, Satyrus, Iupiter albus Olor.

Sed hoc obiter dictum sit. Insuper Arachne suo textili simulacra amorum Neptuni addidit, qui in amnem Enipeum conuersus est, vt Iphimeniam amplecteretur, in Taurum, vt Aeolia Aeoli filia potiretur, in arietem, vt Basaltida comprimeret, in equum, vt Cererem, & Medusam consequeretur, in Delphinum, vt cum Melantho puella cubaret. Præterea eidem telæ intexuit amores Phæbi, ostendens illum in accipitrem, aliquandò in Leonem, & interdum in pastorem, ob Issen Macharei filiam mutatum fuisse. Neque omisit icones amorum Bacchi, qui in vuam transfiguratus Erigonem decepit. Ad calcem telæ delineauit simulacrum Saturni, qui induens formam equi cum Phylira Oceani filia concubuit, ex qua postmodum Chironem Centaurum suscepit: carmina sunt hæc.

Neptuni transformationes.

Bacchi, & Saturni metamorphoses

Mæonis elusam designat imagine tauri
Europam.
G *Fecit, & Asterien aquila luctante teneri.*
Fecit olorimis Ledam recubare sub alis.
Addidit vt Satyri celatus imagine pulchram
Iupiter impleuit gemino Nycteida fœtu;
Amphitrion fuerit, cum te Tirynthia cepit,
Aureus vt Danaen, Asopida luserit ignis,
Mnemosinen pastor, variusq; Deolida serpens.
Te quoq; mutatum toruo Neptuno iuuenco
Vergine in Aeolia posuit, tu visus Enipeus
Gignis, & Aloida, artes Basaltida fallis.
Et te flaua comas frugum mitissima mater
Sensit equum, te sensit equum crinita colubris
H *Mater equuolucris, sensit delphina Melantho*
Visitur hic etiam agrestis imagine Phœbus,
Vtq; modò accipitris pennas, modò terga Leonis
Gesserit, vt pastor Machareida luserit Issen.
Liber, vt Erigonen falsa deceperit vua:
Vt Saturnus equo geminum chirona creauit.

Posteaquam Arachne simulacra textilis Mineruæ miro fabricata artificio obseruauerit, atque suum opus illi minimè esse comparandum, id acerbissimè ferens, laqueo vitam finiuit. Tunc Minerua hanc puellam in araneam conuertit.

Arachne in araneam.

———— pendentem Pallas miserata leuauit,
Defluxere comæ, cum queis, & naris, & aures,
Fitq; caput minimum, toto quoq; corpore parua est,
In latere exiles digiti pro cruribus hærent.
Cætera venter habet, de quo tamen illa remittit

Stamen, & antiquas exercet aranea telas.

Verùm Niobe Tantali filia casum Arachnes minimè perpendens, cum ex Amphione marito septem filios, & totidem filias suscepisset, sacrificia Latonæ non solùm floccifaciebat, verum quoq; se illi in honoribus præferendam esse opinabatur: quamobrem Latona hac temeritate stimulata filios ab Apolline, & Diana sagittis transfigi iussit; hac de re pater nimio afflictatus mærore se ipsum peremit, & Niobe formam saxi adepta est.

Niobe in saxum.

Nec flecti ceruix, nec brachia reddere gestus,
Nec pes ire potest, intra quoq; viscera saxum est.

Amplius Latona per Lyciam iter habens, & ardenti vexata siti ad stagnum accedens, & ab agricolis Lycijs impedita, eos confestim in ranas transformauit.

——— Dea tollensq; ad sydera palmas,
Aeternum stagno, dixit, viuatis, in isto.
Quamuis sint sub aqua, sub aqua malè dicere tentant.
Vox quoq; iam rauca est, inflataq; colla tumescunt,
Ipsaq; dilatant patulos conuicia rictus.
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur.
Spina viret, venter, pars maxima corporis albet
Limosoq; nouæ saliunt in gurgite ranæ.

Rustici Lycij in ranas.

Hæc stupenda Deorũ miracula Thebani celebrabãt; immò inter illos nõ abfuit, qui Apollinis vindictã de Satyro reticeret: quandoquidem Marsyas satyrus tibiarum cantu Apollinem prouocans, & tandem ab eo superatus, cute priuatus fuit, & sanguis à toto corpore dimanans mutatus est in fluuium, qui per Phrygiam decurrens Marsyas à nomine Satyri nuncupatur.

Marsya nomen habet Phrygiæ liquidissimus amnis.

Sanguis Marsiæ in flumẽ.

His calamitatibus interfuisse Pelopem referunt, qui Tantali Arcadiæ tyranni fuit filius, & ab eodem patre coctus, & Dijs discumbentibus inter lautas epulas appositus, à cuius esu omnes, præter Cerem, abstinuerunt: immò collectis membris animam ab Inferis, ope Mercurij, euocatam restituerunt, & quoniam sinister humerus deerat, ei eburneum addiderunt, & Tantalum patrem ad tartareas sedes præcipitarunt: vbi inter esculenta, & potulenta, assidua fame, atq; siti cruciatur. Ita res sese habebant, cum Principes multarum Regionum, vt publicis interessent spectaculis, Thebas proficiscebantur. Athenienses tantùm aberant, quia eorum ciuitas à populis finitimis oppugnabatur. Ideò Pandion Atheniensium Rex à Tereo Martis filio, & Thracum rege opem ad bellum impetrauit, & illi filiam suam Prognen in matrimonium dedit. Hæc igitur in mariti regia versans incredibili videndæ sororis Philomelæ cupidine capta maritum Tereum rogauit, vt profectus Athenas sororem in Thraciam duceret. Tereus vt coniugi morem gereret, Athenas peruenit, & amorem Philomelæ incurrit: quare illi in Thraciam ductæ vim intulit, & ne cupiam hoc scelus manifestaretur, lingua amputata, eam in stabulis clausit, deinde sororem coniugi in itinere perijsse affirmauit. Interim Philomela ne tantum scelus occultum maneret, vestem Terei sceleribus designatam sorori misit. Quapropter Progne, hoc intellecto, furore quasi percita reclusis stabulis sororem in Regiam deduxit, & filium Ityn interfectum patri deuorandum apposuit. Id animaduertens Tereus, coniugem, & Philomelam persequens in causa fuit, vt omnes, Deorum misericordia, auium pennas induerent. Itaq; Progne in Hirundinem, Philomela in Lusciniam, Tereus in Vpupam, Itys in Phasianum, conuersi sunt.

Progne in hirundinem Philomela in lusciniã. Tereus in vpupam. Itys in Phasianum.

Tunc sequitur nudo genitas Pandione ferro
Corpora Cecropedum pennis pendere putares.
Pendebant pennis, quarum petit altera syluas,
Altera tecta subit, neq; adhuc de pectore cædis
Excessere notæ, signataq; sanguine pluma est,
Ille dolore suo, pænæq; cupidine velox
Vertitur in volucrem, cui stant in vertice cristæ.

De Philomela autem, Author Philomelæ sic canit.

Flet

Flet Philomela nefas incesti Tereos, & quæ
Muta puella fuit, garrula fertur auis.

Pandione mortuo, Erictheus ope Palladis regnum Atheniense occupauit, vbi E quatuor filias habuit, sed duarum venustiorum alteram Procrin Cæphalo maritauit, alteram Orithyam Boreas Thraciæ ventus raptam in Thraciam detulit; ex qua Zetem, & Calaim filios suscepit, qui postea cum alijs Argonautis ad vellus aureum asportandum profecti sunt.

In libro septimo Ouidius memorat Mingas Thessaliæ populos, necnon filios Orithiæ nauigantes, tandem ad Phineum in summa calamitate versantem peruenisse. Namq; cum proprios filios Orythum, & Carabin excæcasset, ipse quoq; eadem pæna affectus fuit, immò Harpias fædissimas aues illi rapientes escas habebat, quas postea Zetes, & Calais, vt Phineo gratificarentur in fugam verterunt. Deinde hi cum peruenissent Colchon aureum vellus postulabant, sed responsum habuerunt, tauros naribus, & ore ignem spirantes prius esse domandos, & hominum armatorum impetus ex dentibus seminandis nascentium reprimendum, necnon Draconem velleris aurei custodem sopiendum, cum his profectus erat Iason Aesonis filius, qui perueniens ad Regiam à Medea Regis filia fuit adamatus: quapropter illius ope, superatis omnibus difficultatibus, vellus aureum reportans, vna cum Medea Corinthum reuersus est; vbi Aesonem patrem, auxilio pariter Medeæ vxoris magicæ artis peritæ, ad ætatem quadraginta annorum reuocauit. Hoc miraculum animaduertens Bacchus, eam rogauit, vt nutrices suas pristinæ iuuentuti restitueret, quod Medea non solum hoc libenter præstitit, sed etiam Baccho perpetuam donauit adolescentiam. Interea filiæ Peliæ inimicæ Iasonis cum Medea familiariter versabantur, & his obseruatis miraculis, illam obsecrarunt, vt senium Peliæ patris exterminaret. Illa autem vt Iasonis inimici vltionem sumeret, suasit mulieribus, vt proprium patrem interfectum decoquerent, quo facto, Medea currum Draconibus tractum conscendit, & ad Othryn Thessaliæ montem euolauit, vbi quondam, tempore diluuij Deucalionis, Cerambus, Nympharum implorata ope, in auem fuit commutatus.

Nutrices Bacchi annosa in Iuuenes.

—— euentu veteris loca nota Cerambi,
Hic ope Nympharum sublatus in aera pennis.

Cerambus in auem.

Deinde nemus Idæum petijt, vbi Mæram in canem conuersam vidit.

Et quos Mæra nouo latratu terruit agros.

Mæra in canem.

Ab hac regione Medea ad vrbem Eurypili accessit, vbi Coæ matronæ venustiores Venere se iactantes, in cornutas boues abierunt.

Eurypyliq; vrbem, qua Coæ cornua matres
Gesserunt.

Hinc Cæam quoq; vrbem penetrauit, in qua Alcidamas columbam ex filia procreatam conspicatus est.

Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse columbam.

Immò Medea alia lustrauit loca, vbi Philirus quidam puerum Cygnum deperiuit, H sed is cum taurum petitum non obtinuerit, ex alto loco se præcipitem dedit, oloris formam induit.

Desilijt saxo, cuncti cecidisse putabant,
Factus olor niueis peudebat in aere pennis.

Hunc Hyriæ mater casum filij in dies deplorans tandem in stagnum sui nominis fuit mutata.

Hyriæ in stagnum.

At genitrix Hyria seruatum nescia flendo
Perijt, & stagnum proprio de nomine fecit.

Amplius ad vrbem Aetoliæ appellatam Pleuron profecta est; vbi Combe Ophij filia, ob interitum filiorum dolore vexata, in auem euolauit.

Combe in auem.

Adiacet his Pleuron, in qua trepidantibus alis,
Ophias effugit natorum vulnera Combe.

Inde etiam Calauream adiuit, vbi Lathoum regem cum vxore in volucres transmutatos fuisse referunt.

Inde Calaureæ Lathoidos aſpicit arua,
In volucrem verſi cum coniuge conſcia Regis.

Poſt caſum prædictorum, Medea obſeruauit Cephiſon fata nepotis lugentem, & ab Apolline in Phocen transformatum.

Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis
Reſpicit in tumidam Phocen ab Apolline verſum.

Tandem petijt vrbem Ephyren, vbi primum è fungis humana corpora genita fuiſſe tradunt.

Homines ex fungis nati.

——— hic æuo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluuialibus edita fungis.

Huc cum perueniſſet Medea conquerebatur ſe, ob Creuſam Creontis Regis Corynthiorum filiam, à Iaſone fuiſſe contemptam; ideòq; regia accenſa, filijſq; coram patre dilaniatis, Athenas Draconibus alatis fuit delata; vbi Polyphemonis neptem in volucrem mutatam obſeruauit.

Innexumq; nouis neptem Polyphemonis alis.

Medeam hùc accedentem Aegeus non ſolùm honorifico hoſpicio, ſed etiam molli lecto excepit, ex qua Medum filium ſuſcepit. Interim Theſeus Aegei filius dudum à patria abſens Athenas reuerſus eſt, quem pater, ob diuturnum tempus, non agnoſcebat. Verùm huius aduentum Medea, & ſibi, & filio timens perſuaſit Aegeo, vt aconitum Theſeo tanquam hoſti propinaret. Sed cum ille à parte tandem fuiſſet cognitus, Medea nubibus tecta vnà cum Medo in Aſiam profugit. Interea Aegeus, ob aduentum filij, magna perfuſus lætitia celebrari ſacrificia iuſſit, in quibus encomia Theſei commemorarentur; nempè veluti interemerit taurum marathonium, & Scyronem, qui poſtea ob inſignem crudelitatem in ſcopulum fuit mutatus.

Aconitum venenum.

Terra negat ſedem; ſedem negat oſſibus vnda,
Quæ iactata diù fertur duraſſe vetuſtas
In ſcopulos, ſcopulis nomen Scyronis inhæret.

Aegeus perfectum gaudium non potuit attingere, nam Minos Iouis, & Europæ filius bellum Athenienſibus indixit, variaſq; gentes hincinde congregauit, inter quas colentes Sithon inſulam recenſentur; quam inſulam Arne puella auri pulchritudine capta hoſtibus Athenas oppugnantibus prodidit, quare in volucrem monedulam fuit transfigurata.

Arne in monedulam.

——— quamq; impia prodidit Arne
Sithonis accepto, quod auara popoſcerat, auro,
Mutata eſt in auem, quæ nunc quoq; diligit aurum,
Nigra pede, nigris velata monedula pennis.

Poſthæc Minoi auxilium aduerſus Athenienſes petenti Aeacus negauit. Interea nauis Athenienſium, in qua Cephalus erat legatus ad Aeacum peruenit, vt ab illo aduerſus Cretenſes opem impetraret: tunc Cephalo liberaliter excepto Aeacus auxilium pollicitus, regionis calamitatem narrauit, nimirum quòd vagante peſtilentia cuncti homines interierunt. Ipſe autem Aeacus cum eſſet Iouis filius à ſummo patre impetrauit, vt formicæ regionis in tot homines verterentur, qui Myrmidones appellati fuerunt;

Formicæ in homines.

Vota Ioui ſoluo, populiſq; recentibus vrbem
Partior, & vacuos priſcis cultoribus agros,
Myrmidonaſq; voco, nec origine nomina fraudo.

His dictis ab Aeaco, Cephalus Regiam aſcendit, vbi à Phoco Aeaci filio honorificè exceptus interrogatur de eleganti iaculo, quod manu geſtabat, cui reſpondit illud ſibi donatum ab vxore Procride Erecthei Athenienſium Regis filia, vna cum cane, qui poſtea vulpem inſequens vnà cum ipſa in lapidem transformatus eſt.

In libro octauo recitat, quemadmodum Cephalus cum copia militum Athenas reuerſus eſt. Sed Minos interea propter necem filij Androgei Megaram, in qua Niſus regnabat, obſidere cœpit, vt, illa expugnata, facilius victoriam conſequeretur. In hac obſidione Scylla Niſi filia Mœnia vrbis aſcendere ſæpè ſolebat, vt Minoem bellicis rebus operam dantem intueretur; quare illius amorem incurrit, & cum nulla potitundi facultas daretur, illa crinem aureum Niſi patris, patriæ fata continentem furtim

furtim abscissum Minoi misit; quo accepto, Minos proditionem amans, sed proditricem odio habens, victoriam reportauit. Tunc Scylla ab illo neglecta in Cirin auem, siue alaudam, & Nisus pater in volucrem eiusdem nominis euolarunt. Nisus autem Græcis dicitur haliætos.

Pater, & filia in Nisū, & Alaudam.

E

Quam pater vt vidit (nam iam pendebat in auras,
Et modò factus auis fuluis Haliætus in alis)
Ibat, vt quærentem rostro laceraret adunco:
Illa metu pupim dimisit, & aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret æquora visa est,
Pluma fuit, plumis in auem mutata vocatur
Cirris, & à tonso est, hoc nomen adepta capillo.

Minos iam de Atheniensibus triumphans, illis imposuit, vt nono quoq; anno quatuordecim virorum nobilium filios ad labyrinthum Cretæ à Dedalo fabricatum Minotauro Pasiphes, & Tauri filio deuorandos mitterent. Quapropter cum Theseo Aegei filio tertia sors contigisset; ille in Cretam profectus, ope Ariadne Minois filiæ, Minotauro interfecto, à labyrintho incolumis exiuit. Quamuis postea tanti immemor beneficij, Ariadnam vnà cum Phedra sorore illinc abductam in insula quadam reliquerit. Interea Dedalus in carcere à Minoe detentus, vt illinc vnà cum filio aufugeret, alas ex pennis, & cera parauit. Sed Icarus præceptis patris minimè obtemperans altius volans, & cera alarum liquefacta, in insulam decidit, quæ à nomine pueri Icarea dicta est. Dedalus, mortuo filio, ad Cocalum Siciliæ regem peruenit, vbi perdice aue summopere delectabatur: nam hæc olim fuit iuuenis perdix appellatus, qui cum Dedalo erudiendus fuisset traditus, ob inuidiam acris ingenij, de muro fuit præcipitatus, & à Minerua in perdicem auem commutatus.

F

Iuuenis in perdicem.

Sed vigor ingenij quondam velocis in alas,
Inq; pedes abijt, nomen, quod & ante remansit.
Non tamen hæc altè volucris sua corpora tollit,
Nec facit in ramis, altoq; cacumine nidos.
Propèq; humum volitat, ponitq; in sepibus oua,
Antiquiq; memor metuit sublimia casus.

G

Theseus, Minotauro interfecto, maximam sibi famam, & gloriam conciliauit: quamobrem ciues Calidonij ad necandum aprum suas deuastantem regiones illius opem implorarunt. Nam cum Oeneus Dijs omnibus, præterquam Dianæ sacrificasset; Dea indignata in Calidoniam regionem deuastandam, ingentem aprum immisit. Hunc Meleager, Græciæ Principibus conuocatis, pluries interficere conatus est, sed prima omnium Atalanta aprum confodit, cuius fortitudinem Meleager admiratus exuuias apri interfecti illi concessit, quas posteà fratres Altheæ Meleagri matris eripere conantes perempti fuerunt. Sed Althea fratrum mortem intelligens, stipitem à Parcis conditum Meleagri vitam continentem Vulcano tradidit, quo consumpto, Meleager interijt, cuius sorores lugentes in aues mutatæ, hodie quoq; Meleagrides nuncupantur.

Sorores Meleagri in aues.

———— natis in corpore pennis
Alleuat, & longas per brachia porrigit alas,
Corneaq; ora facit, versasq; per aera mittit.

H

Postea Theseus Athenas reuertens ab Acheloo fluuio inuitatus intellexit quasdam insulas Echinadas olim fuisse nymphas Naiades, quæ Acheloum vilipendebant; immò etiam percepit originem alterius insulæ ab Echinadibus non procul distantis: hæc enim fuit Perimeles Hippodamantis filia, cui Achelous vim intulit, quare puellam à patre in pelagus præcipitatam Neptunus in hanc insulam mutauit.

Naiades hæ fuerant, quæ cum bis quinq; iuuencos
Mactassent, rurisq; Deos ad sacra vocassent
Immemores nostri festas duxere choreas.

Et paulò inferius.

Vt tamen ipse vides procul, en procul vna recessit
Insula grata mihi, Perimelen nauita dicit.

Hæc narranti Acheloo Theseus, illiusq; socij interfuerunt, sed inter illos quidam

Ixionis filius Deorum poteſtatem dandi, & adimendi formas negabat. Viciſſim Lelex alius Theſei ſocius, Iouis, & Mercurij exemplo, vim diuinam audientibus inſinuabat: Iupiter enim, & Mercurius humana facie in Phrygia à Philemone, & Baucide vxore honorificè excepti quodcumq; à Dijs poſtulandum impetrabile conceſſerunt. Cæteri Oppidani hoſpitium Dijs negantes tali pæna fuerunt affecti, vt eorum oppidum in lacum abierit. Sed Philemonis, & Baucidis domus in templum eſt mutata, & ipſi extremam conſecuti ætatem in arbores, nimirum alter in Quercum, & altera in Tiliam ceſſerunt.

Qui in Tiliã, & Quercum fuerint mutati.

Ante gradus templi cum ſtarent fortè, lociq;
Narrarent caſus, frondere Philemona Baucis
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.

Neq; id reuocandum erat in dubium, cum etiam Protheo Oceani, & Tethyos filio Dij permiſerint, vt in varias formas, & ipſi conuerterentur; quemadmodum etiam Metra Eriſicthonis filia id, permittentibus Dijs, præſtare poterat.

In nono libro Poeta diuulgat veluti prædicta exempla ab Acheloo recitabantur, vt vis diuina humanis imprimeretur mentibus; cum & ipſe Achelous olim varias induere formas conſueuerat, & potiſſimum quando pater Deianiræ Oenei filiæ virginum Aetolarum venuſtiſſimæ, eam in matrimonium illi dare decreuerat, qui in lucta victoriam reportaſſet. Itaq; Achelous cum Hercule in certamen deſcendens varias figuras repræſentabat Herculem ludificans, ſed poſtremò induit formam Tauri, quandò Hercules ex illius fronte cornu ademit, quare Achelous ſuperatus totus in fluuium liquefactus eſt.

Achelous in flumen.

——— vultus Achelous agreſtes,
Et lacerum cornu medijs caput abdidit vndis.

Hoc cornu poſtea Naiades illius filiæ omni genere florum, & fructuum refertum cornucopiæ appellarunt. Ideo Hercules victor Deianira potitus, poſt necem Eurynomi puſionis, cum vxore in patriam reuertebatur. Sed perueniens ad flumen Euenum, vxorem Neſſo centauro trans fluuium deferendam commiſit, qui mulieri vim inferre volens ab Hercule ſagitta ſanguine hydræ infecta interfectus eſt. Verùm Neſſus moriens veſtem ſanguine inquinatam Deianiræ donauit, affirmans tantam illi veſti ineſſe virtutem, vt quotieſcumq; eam indueret Hercules, omnes mulieres, præter Deianiram, odio eſſet habiturus. Cum igitur ad aures Deianiræ perueniſſet Herculem Ioles Euryti filiæ ingenti conflagrare amore, hanc veſtem ab Hercule perferendam curauit, qua indutus illicò furore agitatus Licham famulum ex monte Cæneo in mare Euboicum præcipitauit, quem poſtea Tethys in ſcopulum transfigurauit.

Famulus Herculis in ſcopulum.

In rigidos verſum ſilicet prior edidit ætas
Nunc quoq; in Euboico ſcopulus breuis eminet alto
Gurgite, & humanæ ſeruat veſtigia formæ.

Tandem Hercules ſe in conſtructo rogo compoſuit, & depoſita humana figura, à Ioue inter cæleſtes cœtus collocatus eſt. Sed Alcmena mater Herculis facinora filij diuulgabat, & ſua infortunia Iolæ puellæ aliquando narrabat: namq; Herculem in vtero geſtans, ob partus difficultatem, Lucinam Deam inuocauit, ſed illa Iunonis iuſſu, non ad iuuandum, ſed ad partum impediendum, figura vetulæ, ante fores matris Herculis, manibus complectens genua ſedebat; At Galanthis ancilla quid mali ſuſpicata, accedens Deianiram iam partu ſolutam vetulæ nunciauit, quòd Lucina credens ſurrexit, & confeſtim Deianira Herculem peperit: Lucina igitur hoc Galanthidis ſtratagemate deluſa eam mutauit in muſtelam, quam mutationem ſic exprimit Poeta.

Galanthis in muſtelam.

Nomine decepto, riſiſſe Galanthida fama eſt,
Ridentem, penſamq; ipſis Dea ſæua capillis
Traxit, & è terra corpus releuare volentem
Arcuit, inq; pedes mutauit brachia primos:
Strenuitas antiqua manet, nec terga colorem
Amiſſere ſuum, forma eſt diuerſa priori:
Quæ quia mendaci parientem iuuerat ore,

Ore

Ore parit, noſtraſq; domus velut ante frequentat.

His ab Alcmena narratis,Iole quoq; ſororis caſum ſilentio inuoluere noluit. Quandoquidem Dryope Ioles ſoror ab Apolline amata, cum ex Loto arbore ramum decerpſiſſet, in quam arborem olim Lotos nympha violentiam Priapi fugiens conuerſa eſt, quia ſacras frondes violauerat, Dryope in truncum eſt transfigurata.

E

Dryope in truncum.

Lotos in hanc nymphæ fugiens obſcœna Priapi
Contulerat verſos ſeruato nomine vultus
Neſcierat ſoror hoc, quæ cum perterrita retrò
Iret, & oratis vellet diſcedere nymphis
Hæſerunt radice pedes &c.

Dum hęc narrabantur, Iolaus, Herculis, & Hebes filius à matre ad iuuentutem fuit reuocatus; quod priuilegium Hebe nemini conceſſum aſſeuerebat: niſi Themis iuſtitiæ, & religionis Dea teſtificata eſſet filios Callirhoes ex infantia confeſtim ad iuuentutem fuiſſe delatos, vt patris per inſidias necati mortem vlciſcerentur. Superos ob tot miracula indignatos Iupiter oratione placauit, ex cuius verbis Poetą in mentionem Mileti incidit, vt facilius mutationem Byblidos in fontem deſcriberet. Etenim ex Mileto Cretenſi, qui in Aſia vrbem ſui nominis ædificauit, Byblis, & Cannus orti ſunt. Cum autem puella fratrem impudico amore proſequeretur Cannus talem deteſtatus impudicitiam à patria profugit. Illa autem fratrem inſequens in Cariam peruenit, vbi illius lachrymæ in ſcaturiginem fontis conuerſæ ſunt.

F

Lacrymæ in fontem.

Sic lacrymis conſumpta ſuis phœbeia Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoq; vallibus illis
Nomen habet Domina, nigraq; ſub Ilice manat.

Huius fama miraculi in Cretam quamprimum perueniſſet, niſi aliud magis admirandum in illa Regione contigiſſet. Etenim Ligidus quidam plebeius homo Telethuſam vxorem duxit, cui grauidæ imperauit, vt pariens fœminam perimeret, & marem tantummodo educaret. Quamobrem Thelethuſæ, propter ſæua mariti mandata, mæſtitia afflictatæ Dea Iſis per quietem apparens, illi perſuaſit, vt fœminam pariens educaret, promittens, ſe, data occaſione, illi præſtò futuram: quocirca Telethuſą fœminam enixa, marem eſſe marito inſinuauit, & infanti nomen aui, nempè Iphin impoſuit. Puellæ autem tertium decimum annum agenti pater Ianthen Teleſtis filiam iu matrimonium dedit:quare Telethuſa vnà cum filia templum Iſidis petijt,cuius ope, Iphis in virum conuerſa eſt.

G

Puella Iphis in virum.

Mater adit templum, ſequitur comes Iphis euntem,
Quàm ſolita eſt maiore gradu, nec candor in ore
Permanet, & vires augentur, & arcior ipſe eſt.
Vultus, & incomptis breuior menſura capillis,
Pluſq; vigoris adeſt, habuit quam fœmina, nam quæ
Fœmina nuper erat, puer eſt, &c.

In libro decimo habemus primò à Poeta matrimonium Orphei, & Erurydices; hic enim Apollinis, & Calliopes filius, vel ſecundum aliorum mentem, filius Oeagri fluuij, & Polymniæ muſæ, nympham nemine Eurydicem omine infauſto vxorem duxit: ſiquidem hæc per latiſſima, & lætiſſima ſpatians prata ſerpentis ictu in herbą latibulantis interempta eſt. Orpheus igitur hoc adeò acerbè tulit, vt ad infernas ſedes, recuperandæ vxoris gratia, deſcenderit, vbi ſuauiſſimo citharæ concentu à Plutone impetrauit, vt ea conditione ad ſuperans auras vxorem reduceret, ne prius niſi ibi eam intueretur: hac autem conditione non ſeruata, Eurydices denuò ad inferos rapata fuit. Quamobrem Orpheus omni ſpe vxoris recuperandæ deſtitutus, deinceps graui odio cunctas mulieres proſecutus eſt, & nefando Veneris maſculæ contagio eſt correptus. Huic tandem canenti in colle quodam ob ſuauem cytharæ concentum multa animalia, & arbores acceſſerunt, inter quas erat Pinus Cybeli ſacra, in quam arborem Atys, ipſius Deæ ſacerdos fuit transfiguratus.

H

Atys in Pinum.

Et ſuccincta comas, hirſutaq; vertice Pinus
Grata Deum matri; ſiquidem Cybeleius Atys
Exuit hac hominem, truncoq; induruit illo.

Inter has arbores aderat etiam Cupressus olim Cyparissus adolescens venustissimus, qui, cum Ceruum summa altum diligentia imprudens interemisset, de hoc conceptum dolorem gladio finire cupiens ab Apolline in Cupressum fuit transformatus.

A

Adfuit huic turbæ metas imitata Cupressus
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui Citharam neruis, & neruis temperat arcum.

Cyparissus in cupressũ.

Tunc Orpheus amorem, quo Superi olim pusiones prosequebantur, narrare cæpit. Primumque veluti Iupiter tanto amoris contagio erga Ganimedem Troris Dardanorum regis filium correptus fuerit, vt illum in Aquilam versus ad Cœlum rapiens, pincernam diuinum constituerit.

Rex superum Phrygij quondam Ganimedis amore
Arsit, & inuentum est aliquid, quod Iupiter esse
Quam quòd erat, mallet, nulla tamen alite verti
Dignatur, nisi quæ portat sua fulmina terræ.

Hyacinthus quoque Amiclæ filius in cælestes sedes ab Apolline fuisset delatus, nisi pondere disci perijsset: ideò Phæbus, vt illi gratificaretur, cadauer in florem eiusdem nominis mutauit.

B

Hyacinthus in florem.

Ecce cruor, qui fusus humi signauerat herbas,
Desinit esse cruor, tyrioq; nitentior ostro
Flos oritur, formamq; capit, quam lilia, si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phæbo est (is enim fuit author honoris)
Ipse suos gemitus folijs inscribit, & ai ai
Flos habet inscriptum, funestaq; littera ducta est.

Prosequebatur Orpheus multis insinuans rationibus venustos pusiones, & Dijs gratos, & ciuitatibus ornamento fuisse, & vicissim mulieres Dijs inuisas, & ciuitatibus dedecus attulisse. Idque exemplo Propætidum patefiebat, quæ Venerem Deam esse negantes non solum ciuibus suis inuisæ, verum etiam à Venere in lapides mutatæ fuerunt.

C

Sunt tamen obscœnæ Venerem Propætides ausæ
Esse negare Deam &c.

Itaque harum flagitijs mulierum Pygmaleon perterritus summam castitatem amplexus erat. Is cum esset cælator egregius eburneum virginis simulacrum tam eleganter sculpsit, vt eius incredibili amore flagranti Venus statuam in viuam mulierem conuersam concesserit.

—— simulacra suæ petit ille puellæ
Tentatum mollescit ebur, positoq; rigore
Subsedit digitis.
Dum stupet, & dubiè gaudet, falliq; veretur
Corpus erat, saliunt tentatæ pollice venæ.

Ex hac muliere Pigmaleon suscepit filios, nimirum Paphum, & Cingiam, qui postremus insigni fælicitate esset potitus, nisi Myrrham genuisset, quæ nefando patris amore vexata, ope nutricis, cum illo inscio concubuit, quod cum pater intellexisset, apprehenso gladio filiam vsque in Arabiam prosecutus est, vbi miseratione Deorum in arborem myrrham stillantem mutata est.

D

Myrrha in arborem sui nominis.

—— mersitq; suos cortice vultus,
Quæ quamquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen, & tepidæ manant ex arbore guttæ.

Cum autem Myrrha esset grauida, ex illa arbore postea natus est Adonis, qui tam eleganti forma, & venustis corporis dotibus fuit insignitus, vt illius amore Venus conflagrans, puero venationibus intento persuadebat, vt sibi à Feris mirandum in modum caueret, quod vt melius menti illius imprimeret, exemplo Atalantæ, & Hippomenis vtebatur. Quandoquidem Hippomenes, ope Veneris, Atalanta Schænei Regis filia, quæ à nemine cursu superari poterat, pomorum aureorum astutia potitus est. Is postea accepti beneficij immemor nullas Veneri gratias retulit. Quare

Venus

Venus indignata oestrum libidinis immisit, quo agitatus, in templo etiam matri Deum sacro, cum Atalanta congressus est. Hinc Dea tanto contaminata flagitio Hippomenen in Leonem, & Atalantam in Leænam transfigurauit.

E *Pœna leuis visa est, ergo modò leuia fuluæ*
Colla iubæ velant digiti curuantur in vngues,
Ex humeris armi fiunt, in pectore totum
Pondus habet, summæ cauda verruntur arenæ.
Iram vultus habet; pro verbis murmura reddunt,
Pro thalamis celebrant syluas, alijsq; timendi
Dente premunt domito cybeleia fræna Leones.

Qui in Leones conuersi.

Cum igitur, his exemplis, ad vitandas Feras Venus adonin hortaretur; nihilominus puer ab apro diù ab ipso exagitato interfectus fuit. Itaq; Venus pusionis sanguinem in florem purpurei coloris commutauit, quemadmodum Proserpina Mynthen nympham Plutonis pellicem in mentham herbam transfigurare valuit. Conuersio igitur sanguinis Adonis in florem Anemonem nuncupatum sic describitur.

F *——— flos de sanguine concolor ortus*
Qualem, quæ lento celant sub cortice granum
Punica ferre solent, breuis est tamen vsus in illo,
Namq; malè hærentem, & nimia læuitate caducum
Excutiunt ijdem, qui perflant omnia venti.

Adonis in florem.

De mutatione nymphæ pellicis Plutonis sic canit Poeta.

Fœmineos artus in olentes vertere menthas.

Nympha in mentham.

In libri vndecimi prima facie infælix Orphei exitus exaratur, qui vt paulò ante relatum fuit, mulieres Threijcias aspernans in graue earum odium incidit. Quare dum Bacchi sacrificia celebrarentur, mulieres Orpheum inter Feras, & arbores superum amores canentem conspicatæ, in illum magno impetu irruentes dilaniarunt, eiusq; caput à corpore ademptum, & lyram in Hebrum fluuium proiecerunt. Itaq; Bacchus acerbo ferens animo sanguine Orphei sua sacrificia fuisse violata, illas mulieres in varias arbores commutauit.

G *Non impunè tamen scelus hoc finit esse Liæus,*
Amissoq; dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in syluis matres Aedonidas omnes,
Quæ videre nefas, torta radice ligauit.

Mulieres in arbores.

Postmodum Bacchus ex Thracia ad Tmolum Ciliciæ montem comitantibus Satyris profectus est. Aberat autem Silenus, qui olim captus, in carceribus Midæ Regis Phrygiæ custodiebatur. Verùm Rex aduentum Bacchi intelligens, Silenum illi spontè obtulit: quapropter ob tantam munificentiam a Deo impetrauit, vt quodcumq; postulatum consequeretur. Sed quia Rex erat auri sitientissimus petijt, vt quodcumq; ab ipso tactum in auream materiam conuerteretur. Vnde Midam pro esculentis, & potulentis aurum tangentem petitionis pænituit, ideòq; Bacchum rogauit, vt concessum benefitium irritum, faceret. Monitus igitur à Baccho se se in H Pactolo flumine abluit, &, vi aurea flumini communicata, huius amnis arenæ aureæ esse feruntur. Deinceps Midas aurum, & opes detestans in syluas se recepit, vbi Pana pastorum Deum venerabatur. Cum autem hic Deus sono fistulæ delectaretur, aliquando Apollinem prouocare ausus est, sed cum omnes certaminis victorem constituerint Apollinem, Midas solus victoriam ad Pana referendam esse existimauit. Hinc Apollo ob maximam Midæ stoliditatem, eius aures in asininas transmutauit.

——— nec Dellius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram,
Sed trahit in spatium, villisq; albentibus implet,
Instabilesq; illas facit, & dat posse moueri,
Cætera sunt hominis; partem damnatur in vnam,
Induiturq; aures lentè gradientis aselli.

Mida aures quales.

Itaq; Midas asininas adeptus aures tanta industria illas celabat, vt nemini nisi sotonsori notæ essent, qui, cum id cuiquam communicare non auderet, summissa

voce

voce id terræ ſignificabat, ex cuius verbis arundines natæ feruntur, quæ vento agitatæ Midæ dedecus inſuſurrant. Apollo vnà cum Neptuno hinc diſcedens ad Laomedontem mœnia troiana ædificantem ſe contulit, promittens ſe, pacta mercede, teles muros quamprimum perfecturum. At, opere perfecto, Laomedon nihil ſe polliciturum eſſe iurauit: qua de re Neptunus diluuio troianos agros deuaſtauit, & effecit, vt Heſione Laomedontis filia monſtro marino deuoranda exponeretur, quam poſtea Hercules, ſpe poſſidendi equos à Laomedonte promiſſos, filiam liberauit. Sed hic quoq; ob mercedem negatam, ira agitatus Troiam expugnauit, & Heſionem Telamoni conceſſit, cuius Telamonis frater Peleus ſolus inter mortales Deam vxorem habuit. Quandoquidem is Dea Tethide in varias formas ſe transformante, conſilio Prothei, funibus vincta potitus eſt, ex qua Achillem virum fortiſſimum ſuſcepit. Peleus autem in maximum incidit infortunium, dum Phocum patrem peremit, quo ſcelere commiſſo, ad Ceycem Trachine Regem acceſſit, qui & ipſe in maximo mœrore verſabatur, cum illius frater Dedaleon Chionem filiam venuſtam habuerit, quæ ab Apolline in anum conuerſo compreſſa Philemonem citharæ ſtudioſiſſimum genuit, pariterq; cum Mercurio cubans per quietem, Autolycum furem peperit. Propterea hæc quandoq; cum Diana ſe venuſtiorem eſſe gloriaretur, lingua ſagittis transfixa, perijt, cuius interitum Dedalion tam ægrè tulit, vt ex monte Parnaſi in pelagus ſe proiecerit, quem confeſtim Apollo, prius qnam attingeret vndas, in accipitrem transformauit.

Dedalion in accipitrem.

Forſitan hanc volucrem, rapto quæ viuit & omnes
Terret aues, ſemper penuas habuiſſe putatis.
Vir fuit, & tanta eſt animi conſtantia, quantum
Acer erat, belloq; ferox, ad vimq; paratus
Nomine Dedalion.

Hæc dum narrarentur à Ceyce, paſtor armentorum Pelei, Domino nuncianit boues omnes à lupo quodam rabioſo fuiſſe interfectas, qui tandem in ſaxum fuit transfiguratus. Non tamen diù in his regionibus Peleus eſt moratus, ſed ad Acaſtum Theſſaliæ Regem ſe contulit. Interim Ceyx, cuius paulò ante meminimus, ob caſum fratris mæſtus ad conſulendum Apollinis Oraculum profecturus, Halcyoni vxori ſe ſpatio bimeſtris redditurum eſt pollicitus. Cum autem in mari Aegeo oborta tempeſtate, vnà cum ſocijs ſubmerſus fuiſſet: Halcyone ſtatuto tempore transacto, nec marito reuertente, ope Iunonis, à Morpheo ſomni filio mortis mariti certior reddita eſt. Quamobrem ad litus accedens, & cadauer mariti in æquore conſpicata, in Halcyonem auem mutata illuc aduolauit. Ceyx verò tanquam vxoris aduentum ſentiens in volucrem eiuſdem generis conuerſus eſt.

Qui in aues Halcyonias.

Inſilit huc, mirumq; fuit potuiſse, volabat
Percutiensq; leuem modo natis aerea pennis.
Vt verò tetigit mutum, & ſine ſanguine corpus,
Senſit hoc, & tandem Superis miſerantibus ambo
Alite mutantur, fatis obnoxius ijſdem
Tunc quoq; manſit amor.

Hac de cauſa huiuſmodi aues in litoribus ſemper nidificant; quemadmodum & illa auicula, quæ mergus nuncupatur; namq; hæc olim fuit Aeſachus Priami, & Alycothoes nymphæ filius, qui dum Heſperien nympham perſequeretur, hæc ſerpentis ictu fugiens vitam finiuit: hinc Aeſachus tanto dolore eſt affectus, vt è ſcopulo in pelagus ſe præcipitem dederit, ſed nondum vndas attingentem Tethys in auem mergum conuertit, qui adhuc vndis ſummoperè delectatur.

Aeſachus in mergum.

——— *corpus ſuper æquora mittit*
Pluma leuat caſus, fuit Aeſachus, inq; profundum
Pronus abit, lethiq; viam ſine fine retentat.
Fecit amor maciem, longa internodia crurum,
Longa manet ceruix caput eſt à corpore longè,
Aequor amat, nomenq; manet, quia mergitur illi.

In libro duodecimo, primùm exponitur mæſtitia Priami, & filiorum lugentium Aeſachum; ſolus Paris aberat, qui, rapta Helena, bello troiano anſam dedit: etenim Græci

Græci raptum vxoris Menelai Regis acerbè ferentes, bellum Troianis indixerunt, & mille naues armis munitas miserunt, quas tempestas ad Aulidem Bæotiæ vrbem iactauit, vbi Græci, cum Iouis sacra celebrarent, obseruarunt serpentem in Platano aræ proxima primùm octo pullos in nido, & deinceps matrem circumuolitantem E deuorasse. Hinc Calchas augur decimo anno Troiam capiendam esse præsagiuit. Serpens autem ille paulò post ad perpetuum rei monumentū, in lapidem mutatus fuit. Eodem tempore Agamemnon aduersus Troianos bellaturus, Ceruam Dianæ imprudens interemit: idcircò Dea indignata mare ventis perturbauit, indeq; Græci discedere non potuerunt; immò inter illos orta est pestilentia. Quapropter Calchas monuit, vt sanguine Agamemnonis diuinam iram placarent. Itaq; Iphigenia Agamemnonis filia ad arā immolanda ducta fuit, quam postea Diana surripiens, Ceruam supposuit. Cum igitur de aduentu Græcorum ad expugnandum Ilium fama per terrarum orbem esset diuulgata, iam ad prælium descendissent, Protesilaus Hiphicli filius primus omnium ab Hectore fuit interfectus, & ab Achille Cygnus filius Neptuni, qui ob duritiem cutis, cum cædi non potuerit, eliso gutture suffocatus à patre in Cygnum volucrem conuersus est.

F *——— corpus Deus æquoris albam*
Contulit in volucrem, cuius modo nomen habebat.

Cygnus in auem sui nominis.

Superati Cygni duritiem omnes Græci discumbentes memorabant, cui quendam Cæneum fuisse similem protulit Nestor, inquiens Cænin fuisse puellam venustissimam, quæ à Neptuno compressa ab eo impetrauit, vt in virum Cæneum mutaretur, deinde vt nullo vnquam telo perfoderetur. Cæterum cum ad conuiuium Pirithoi Ixionis filij Hippodamiam vxorem ducentis vnà cum cæteris Centauris, & Lapithis venisset, magnaq; inter illos oborta pugna, Cæneus à nemine armis lædi potuit, ideo, multitudine arborum in illum congesta, fuit præfocatus, & à Neptuno in Cænim auem transfiguratus.

Maximè vir quondam, sed auis nunc vnica, Cæneu.

Cænis in auē

Dùm hæc à Nestore narrarentur, Periclimeni fratris mentio facta est, qui à Neptuno in varias se conuertendi figuras facoltatem obtinuerat. Quapropter cū Her- G cule dimicare ausus, & forma Aquilæ illum eludens sagitta herculea vulneratus est. Neptunus igitur acerbissimè ferens Cygnum filium, ab Achille fuisse interfectum, obtinuit ab Apolline, vt sagitta Paridis talus Achillis transfigeretur. Idcircò, Achille perempto, inter Aiacem, & Vlyssem de armis Achillis contentio orta est, & Agamemnon quæstionis iudex fuit constitutus.

In libro decimo tertio colligimus à Poeta Agamemnonem iudicem controuersiæ ne alterum offenderet, sententiam ferre noluisse, & iudicium alijs Græciæ Principibus concessisse, qui postea facundo Vlyssis eloquio ducti, pro illo sententiam dixerunt, consequenterq; arma Achillis illi possidenda tradiderunt. Ex altera parte Aiax ingenti mœrore affectus, hunc dolorem gladio finiuit. Verùm ex sanguine in terram fluente flos hyacintho similis pullulauit.

——— rubefactaq; sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem,
H *Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.*
Littera communis medijs, puerōq; viroq;
Inscripta est folijs, hæc nominis, illa querelæ.

Aiax in florem.

Vlysses igitur, victoria relata, in Lemnum missus fuit, vt inde Philoctetem Herculis sagittas habentem abduceret. Hic reuersus, Troia deleta, & classe Græcorum in Thraciam transfretante, Polixenam Priami, & Hecubæ filiam proprijs manibus immolauit; cuius corporis abluendi gratia, ad litus Hecuba cum esset profecta, ibi cadauer Polydori filij à Polymestore Thraciæ Rege necati conspexit. Nam Priamus Polydorum filium cæteris natu minorem, ob incertum belli troiani euentum, ad Polymestorem misit; sed ille honorificè puerum susceptum, & necatum in mare proiecit. At Hecuba tanti sceleris impatiens Polymestorem vnà cum alijs mulieribus excæcauit: vnde illam fugientem, & à Thracibus saxis associatam in canem fuisse transmutatam referunt.

Hecuba in auem.

Clade sui Thracum gens irritata Tyranni
Troada telorum, lapidumq; incessere iactu
Cœpit, at hæc missum rauco cum murmure saxum
Morsibus insequitur, rictuq; ad verba parato A
Latrauit, conata loqui.

Hac insigni calamitate Deorum omnium animus exagitatus fuit, præterquàm Auroræ, quæ grauiori doloris causa torquebatur: namq; Memnon Tithoni, & ipsius Auroræ filius, cum in bello troiano ab Achille fuisset peremptus, à Ioue obtinuit, vt fauillæ Rogi, socijq; omnes in aues memnonidas transformarentur, quæ quot annis ad sepulcrum Memnonis inter se dimicantes confluunt.

Memnonides aues.

Atq; animum ex igni, leuitas sua præbuit alas,
Et primo similis volucri, mox vera volucris
Insonuit pennis, pariter sonuere sorores
Innumeræ.

Præterea lacrymæ auroræ matris in frigidum rorem stillarunt. Deleta Troia, Aeneas cum Anchise patre, & Ascanio filio profugus Delphos peruenit, vbi ab Anio Sacerdote Apollinis, liberali, & honorifico hospitio fuit susceptus. Immò narrauit Anius, qua ratione filias omnes amiserit: etenim illæ, beneficio Bacchi, quicquid tangebant, in vinum, oleum, & segetem vertebant; hoc autem intelligens Agamemnon, vt, earum opera, exercitum facilius alere posset, eas abducere conabatur, sed Bacchus fugientes in columbas transfigurauit. B

——— *in niueas abiere columbas.*

Anius postea Aeneæ illinc discedenti cratera ab Alcone Lydio cælatum dono dedit, in quo simulacra filiarum Orionis conspiciebantur, quæ pro Thebano populo spontè semetipsas præbuerunt immolandas, ex quarum rogo iuuenes duo, Stephani nimirum coronæ cognominati dimanarunt.

Stephani qui fuerint.

Tum de virginea geminos exire fauilla,
Ne genus intereat, iuuenes, quos fama coronas
Nominat.

Inde Troiani in Cretam peruenerunt, mox Ambraciam adierunt, hinc in Aoniam profecti sunt, vbi filij Regis Molossi in aues mutati fuerunt. C

——— *vbi nati Rege Molosso*
Impia subiectis fugiere incendia pennis.

Filiæ Molossi regis in aues.

Tandem Troiani Siciliam inuiserunt, vbi Galathea Nerei, & Doridis filia Scyllæ, & cæteris nymphis propriam calamitatem communicabat. Hanc Acis ex Simethide nympha, & Fauno ortus deperibat: idcircò ambos colludentes animaduertens Cyclops eiusdem amore nymphæ flagrans scopulum in illos proiecit: quare Galathea illicò sub vndis se occultauit, Acis autem saxo obrutus in amnem sui nominis se transfosmauit.

Fecimus vt vires assumeret Acis auitas
Puniceus de more cruor manabat, & intra
Temporis exiguum rubor euanescere cœpit,
Fitq; color primò turbati fluminis imbre, D
Osq; cauum saxi sonat exultantibus vndis.

Acis in fluuium.

Galatheæ inter vndas hæc narrantis aspectum Glaucus Deus procul adamauit, dumq; illam blandis verbis alloqueretur, vndis caput occuluit. Tunc Glaucus ex scopulo eminenti se Deum esse prædicabat. Fuit quidem olim piscator, qui dum esitaret herbas, in quibus pisces iacuerant, in mare prosilijt, & à Dijs in marinum Deum fuit mutatus.

Terra vale dixi, corpusq; sub æquore mersi
Dij maris ex ceptum socio dignantur honore.

Glaucus quis.

Quocirca Glaucus cum se contemni à Scylla animaduertisset, ad Circem profectus est, vt eius ope, vel magicis cantionibus amica potiretur.

In libro decimo quarto Glaucus ad Circem Solis filiam verbis, & herbis præpotentem peruenit, quæ facilem inter se, & nympham amorem conciliaret. Tunc autem Circe Glauci amore accensa, cum apud se detinere conabatur, sed cum contemptum

temptam ab illo eſſe animaduerteret, omnem furorem in Scyllam conuertit, verbiſq; magicis effecit, vt Scylla maniaco affectu quodam vexata ſe in mare ſiculum præcipitaret, & in ſaxum fuit mutata, quod adhuc à nautis vitatur.

Scylla in ſcopulum.

E

Ni prius in ſcopulum, qui nunc quoq; ſaxeus extat
Transformat forte, ſcopulum quoq; nauita vitat.

Hunc igitur ſcopulum cum euitaſſet Aeneas, ad inſulas Pithecuſas acceſſit, quæ à Simiarum multitudine cognominantur. Namque Iupiter periuria Cecropum exoſus, illos in ſimias transfigurauit, qua de cauſa inſulæ, quas coluerant, Pithecuſæ cognominantur.

Quippe Deum genitor fraudem, & periuria quondam
Cecropum exoſus, gentiſq; admiſſa doloſæ
In deforme viros animal mutauit, vt ÿdem
Diſſimiles homini poſſent, ſimileſq; videri,

Cecropes in Simias.

Hinc poſtea Aeneas ad Sybillam Glauci filiam penetrauit, à qua in Elyſios campos ductus, progeniem ſuorum venturam cognouit, necnon à Sybilla intellexit, veluti ipſa ab Apolline impetrauit, vt tot annos viueret, quot arenas in manu ſtringeret. Poſtmodum Aeneas iter in Italiam faciens, Machareum Ithacenſem Vlyſſis comitem offendit, qui innumeros ſuorum ſociorum caſus recenſuit: namque cum ſocij Vlyſſis domum Circes petijſſent, varias belluas olim homines ſunt conſpicati. Immò ipſe Machareus poculis Circes in quadrupedum fuit mutatus: ſed demũ Vlyſſes, implorata Mercurij ope, ſocios omnes recuperauit.

F

——— accipimus ſacra data pocula dextra,
Quæ ſimul arenti ſitientes hauſimus ore,
Et tetigit virga ſummos Dea dira capillos,
Et pudet, & referam, ſetis horreſcere cæpi,
Nec tam poſſe queri, pro verbis edere raucum
Murmur, & in terram toto procumbere vultu.

Quamobrem Machareus exemplorum peritiſſimus validis rationibus Aeneæ perſuaſit, ne littus à Circe habitarum attingeret: quandoquidem Picus etiam Rex ab eadem Circe, ſola tactus virga in picum auem euolauit.

G

Picus Rex in auem.

Ter iuuenem baculo tetigit tria carmina dixit;
Ille fugit, ſed ſe ſolito velocius ipſe
Currere miratus, pennas in corpore vidit;
Seq; nouam ſubito latÿs accedere ſyluis
Indignatus auem, duro fera robora roſtro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum clamydis pennæ traxere colorem,
Fibula quod fuerat, veſtemq; momorderat aurum
Pluma fuit, & fuluo ceruix præcingitur auro.

Præterea, & ſocij Picum regem inquirentes, in varias effigies mutati ſunt.

——— Regemq; repoſcunt
Vimq; ferunt, ſæuiſq; parant inceſſere telis.
Illa nocens ſpargit virus, ſuccoſq; veneni,
Cuius ab attractu variarum monſtra ferarum
In Iuuenes veniunt, nulli ſua manſit imago.

H

Vxor poſtea Regis Pici, Canens cognominata, ob amiſſum maritum, ingenti agitata dolore, apud fluuium Tyberim extabuit, qui locus Canens ab illius nomine appellatus eſt.

Tabuit, inq; leues paulatim euanuit auras;
Fama tamen ſignata loco eſt, quem ritè Canentem
Nomine de nymphæ veteres dixere coloni.

Itaque Aeneas à Machareo monitus domicilia Circes vitans in Italiam profectus eſt; vbi cum Rutulis prælians pro Rege Latino opem ab Euandro impetrauit. Turnus autem Dux Rutulorum Venulum miſit ad Diomedem Legatum, vt ab illo aduerſus latinum, & Aeneam auxilium obtineret, quod Diomedes minimè conceſſit aſſeuerans Venerem pro Aenea pugnare, & huius Deæ tantum eſſe Numen, vt eam

cunƈti metuere debeant: quandoquidem & ipſi Diomedis focij, cum, inuita Venere, ad bellum eſſent profeƈti, in aues cygnis ſimiles abierunt, quas Authores aues Diomedeas, & vulgus Artenas nuncupant.

A

Socij Diomedis in aues.

Vox pariter, vociſq; via eſt tenuata, comaq;
In plumas abeunt, plumis quoq; colla teguntur,
Pectoraq; & tergum, maiores brachia pennas
Accipiunt, cubitiq; leues curuantur in alas
Magna pedes &c.
Si volucrum quæ ſit dubiarum forma requiris,
Vt non cycnorum, ſic albis proxima cycnis.

Hanc igitur Diomedes attulit excuſationem, ne pro Turno aduerſus Aeneam milites cogeret. Quapropter Venulus, accepto reſponſo, agros Apuliæ reliquit: quamuis illum Pan Mercurij filius, necnon nymphæ inuitarent, quas cum paſtor quidam Apulus oratione inconcinna offendiſſet, in arborem oleaſtrum fuit transfiguratus.

B

Paſtor in Oleaſtrum.

Improbat has paſtor, ſaltuq; imitatus agreſti
Addidit obſcænis conuitia ruſtica dictis.
Nec prius obticuit, quàm guttura condidit arbor:
Arbor enim eſt, ſuccoq; licet cognoſcere mores
Quippe notam linguæ baccis oleaſter amaris
Exhibet, aſperitas, verborum ceſſit in illas.

Tandem, deſperato Diomedis præſidio, Turnus proprijs fiſus copijs Troianos profligare nitebatur, iamq; in eorum claſſem immiſerat ignem; quando Deorum mater (quoniam naues Teucrorum in Ida monte Phrygiæ, vbi potiſſimum ipſa colebatur, fuerant fabrefaƈtæ) à Ioue impetrauit, vt omnes in nymphas verterentur: Denique Turno ab Aenea perempto, Ardea vrbs, quam ille habitabat, accenſa eſt, ex qua volucris eiuſdem nominis cum vrbe euolauit. Itaque Aeneas cum ad extremam ætatem perueniſſet, poſt tot, & tanta facinora, precibus Veneris, in Deum indigitem fuit conuerſus. Aeneæ ſucceſſit Aſcanius, cui Syluius, Latinus, Epitus, Capys, Capetus, Tyberinus, à quo Tybris denominatus eſt, deinde Agrota, Auentinus, à quo mons Auentinus fuit cognominatus, & demum ſucceſſit Palatinus, quo regnante, Vertumnus Deus in varias mutari formas erat ſolitus, & Pomonam Deam peramabat: cumque illa nunquam potiri potuiſſet, tandem conuerſus in anum multa narrabat, quibus muliebris animus fleƈti ſolet. Sed cum Pomona à priſtina opinione nullo modo remoueri poſſet, tandem Anaxeritis Cypriæ exemplum ante mentis oculos repræſentauit, quæ, nimia crudelitate, in cauſa fuit, vt Iphis adoleſcens illam diligens, laqueo vitam finiret, quæ poſtea à Venere in ſaxum fuit commutata.

C

Ardea auis vnde dicta.

Iphis in ſaxum.

——— *calidusq; è corpore ſanguis*
Inducto pallore fugit, conataq; retro
Ferre pedes, hæſit, conata auertere vultus
Hoc quoq; non potuit, paulatimq; occupat artus,
Quod fuit in duro iampridem corpore ſaxum.

His auditis, Pomonæ rigidus animus fleƈti cæpit: propterea Vertumnus priſtinam induens formam illam complexus eſt. Iam poſt Palatinum Albæ Regem Aemulius, & Numitor fratres ſucceſſere: deinde ex filia Numitoris compreſſa à Matte Romulus, & Remus orti ſunt, qui grandiores facti Amulium interfecerunt, & regnum auo Numitori à fratre oblatum reſtituerunt. Immò ipſi vrbem Romam ædificarunt, quam cum Romulus à virgine Tarpeia auri pulchritudine capta proditam liberaſſet, & bellum aduerſus Titum Tatium, pro raptu virginum ſuſceptum confeciſſet, omnibus lege compoſitis, in Cœlum fuit ſuſceptus, & Quirinus Deus nuncupatus; quem cum Herſilia coniux tanquam amiſſum ploraret, Iuno illam immortalem conſtituit, & Dea Ora Quirini à Romanis fuit nuncupata, quorum templa à Romano populo, in colle Quirinali ædificata fuerunt.

D

In libro decimo quinto habemus Numam Pompilium Romuli ſucceſſorem, qui vt Pythagoram præceptorem audiret, Crotonem ſe conferre conſueuerat, quam ciuitatem Myſcilus quidam filius Alemonis condidit Crotonem appellatam à nomine

Croto-

Crotonis, qui illo in loco sepultus fuerat. Itaq; eò Pythagoras Samius tyrannidem patriæ odio habens se receperat; vbi inter alia præcepta docebat, nefas esse vesci animalibus, quoniam animas mortalium ex corporibus in corpora migrare asseuerabat. Quamobrem temporibus aureæ ætatis, homines ab esu animalium abstinebant. Præterea diuulgabat omnia commutari, nempè cursus temporum, ætates hominum, & elementa, quam transmutationem elementorum in se inuicem nostri etiam Philosophi promulgant. Insuper Ouidius multa exarat, quæ in eadem natura permanere minimè videntur: siquidem in Africa lacus est Iouis Hammonis, qui die gelidus, noctu verò feruens esse perhibetur. Lignum in aqua fontis Athamantiæ mersum accenditur. Flumen est apud Cicones, cuius aqua potantem in lapidem vertit. Crathis, & Sybaris Calabriæ fluuij capillos aureos reddunt. Salmacis Cariæ fons homines effæminatos efficit. In Aethiopia lacus est, cuius aqua homines, vel in dementiam, vel in soporem ducuntur. Clitorius fons Arcadiæ, postquam Melampus medicus in eum proiecit herbas, quibus filias Preti Argiuorum Regis ab insania liberauit, bibentes abstemios reddit. Viciffim Lyncestius Thraciæ fluuius potantes ebrios facit. In Arcadia aquæ fluunt, quæ noctu potæ obsunt, interdiu verò prosunt. In vrbe Pallene hyperborea, homines in paludem Tritonaciam se mergentes in volucres vertebantur.

Pythagoræ dogmata.

Mirabilia quædam.

> *Esse viros fama est in hyperborea Pallene,*
> *Qui soleant leuibus velari corpora plumis,*
> *Cum Tritoniacam nouies subiere paludem.*

Demum Pythagoras tractu temporis cuncta mutari asseuerauit: idq; magnis ciuitatibus, & imperijs contigisse non est ignotum: siquidem Troia, Spartæ, Mycenæ, Thebæ, & Athenæ olim in fælici statu constitutæ, in nihil redactæ sunt. Vicissim Roma ex humili in immensum creuit imperium, quod Helenus Priami filius quondam Aeneæ est vaticinatus. Talis enim est rerum omnium vicissitudo. Id cum Numa Pompilius à Pythagora diligenter percepisset, Romam reuersus, & regni sceptrum suscipiens, populum Romanum ad pium Deorum cultum dirigebat. Is tandem senio confectus vitam morte finiuit. Quare Aegeria nympha illius coniux mærore afflictata in syluam Aricinam se contulit, vbi Hippolytus Thesei filius eam consolari conabatur propriam ei narrans infælicitatem. Etenim Phædra Pasiphes filia, & Thesei vxor Hippolytum priuignum turpiter deperibat: quare is apud patrem accusatus, quòd nouercæ vim inferre voluisset, in exilium actus est, & dum per littora quadrigis veheretur à Phocis fuit interfectus, sed precibus Dianæ, & præsidijs Aesculapij pristinæ vitæ fuit restitutus, & in nemus Aricinum ductus, vbi quicquid mortalis habebat deponens Deus Virbius creatus est.

Hippolyti casus.

> *Nec nisi Apollineæ valido medicamine prolis*
> *Reddita vita foret.*

Et paulò inferius.

> ——— *quiq; fuisti*
> *Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius esto*
> *Hoc nemus inde colo.*

Verùm hæc Hippolyti verba consolatione referta apud Aegeriam nihil ponderis habuerunt: quandoquidem illa tandiù fleuit, donec assiduæ lacrymæ in fontem cesserint. Hac de re non minus obstupuit Virbius, quàm Tyrrhenus ille agricola, cui aranti gleba in Tagen puerum vaticinandi peritum transfigurari visa est.

> *Haud aliter stupuit, quàm cum Tyrrhenus arator*
> *Fatalem glebam medijs aspexit in aruis*
> *Sponte sua primum, nulloq; agitante moueri,*
> *Sumere mox hominis, terræq; amittere formam,*
> *Oraq; venturis aperire recentia fatis.*

Puer vaticinandi peritus.

His fabulis expositis, Poeta ad res romanas exarandas accessit, vt Iulij Cæsaris metamorphosim, & eius præclara gesta facilius diuulgare posset. Itaq; Romani graui pestilentia oppressi, monitu oraculi. Aesculapium figuram serpentis referentem Romam duxerunt, cui postmodum Insula tyberina sumptuosum templum ædificarunt. Hic autem Romæ fuit Deus aduena; cum Iulius Cæsar in vrbe propria Deus

fuerit constitutus, qui varijs muneribus functus, deinde in senatu necatus, à Venere, & cæteris Dijs susceptus, inter sydera fuit collocatus.

Vix ea fatus erat, media cum sede senatus
Constitit alma Venus nulli cernenda, suiq;
Cesaris eripuit membris, nec in aera solus A
Passa recentem animam, cælestibus intulit astris.

Cum hactenus in exarandis hominum transformationibus congerronem egerimus; iam nostra intererit veras, & naturales, necnon etiam supra ordinem naturæ patratas metamorphoses promulgare. Plinius in primis recitat se inuenisse in Annalibus ad P. Licinium Crassum, & C. Cassium Longinum Consules spectantibus, puerum Cassini ex virgine marem factum, & iussu Aruspicum in Insulam desertam delatum fuisse. Item Licinius Mutianus, referente Plinio, tradit se nouisse Argis Aescontem olim Aescuse nomine vocatum, qui nupsit, sed barba erumpente, virilitatem adeptus, vxorem duxit. Idem Plinius memorat L. Cossicium ciuem Trisdritanum, qui nuptiarum die in marem transformatus est. Accedit Liuius, qui meminit Consulatus C. Fabij Maximi, & M. Claudij Marcelli, quo tempore, quidam Spoleti vir ex muliere factus est. Aetate Constantini Imperatoris, vt refert Diuus Augustinus, puella quædam in parte Campaniæ, in masculum mutata est, qui postmodum Romam ductus fuit. Idem accidisse temporibus Alexandri prodit Volaterranus. Immò Empedocles Agrigentinus sectæ pythagoricæ, authore Philostrato, se puellam, & puerum fuisse testatus est. Apud Lusitanos in oppido Esqueria nuncupato nouem leucis ab vrbe Cioymbrica distante, puella quædam nobilis, teste Amato Lusitano, cum ætatem nubilem attigisset, penem intus latitantem emisit. Ex Gaietana etiam muliere, vt Iouianus Pontanus scripsit, quæ viro piscatori nupsit, repente virilia eruperunt: ideòq; cum eam puderet suæ conditionis, quoniam à cunctis irridebatur, ad monasterium se contulit, & tandem defuncta in Templo Mariæ ad Mineruam tumulata est. Pariter, ex Fulgosio, Neapoli regnante Ferdinando primo, Ludouicus Gnarra ciuis Salernitanus quinq; filias ex vxore suscepit, quarum duæ natu maiores, altera nomine Francisca, & altera Carola anno quartodecimo mares euaserunt, & nominibus mutatis, Franciscus, & Carolus nuncupati sunt.

Lib. 7. c. 4. — *In lib. de coniug. vet. & nou. leg.* — *L. 24. cõmẽ. Rom.* — *Li. 1. de Emped.* — *Centur. 1.* — *Li. 1. de reb. Cælest.* — *Lib. 1. cap. 6.* — B

Hæ igitur vehementer veræ, atq; indubitatæ sunt metamorphoses: siquidem in C primordio generationis, horum hominum virilia intra cutem procreantur, cũ extrinsecus fissura tantùm cutis muliebria æmulans pudenda conspiciatur: sed tractu temporis, vel propter casum, vel propter saltum, dilatata fissura, virilia iam perfectè constructa exiliunt, & qui prius fæmina videbatur, in marem confestim degenerat. Nouimus nostræ ætatis Chirurgos, qui aliquando tactu virilia intus latibulari præsenserunt, deinde fissura cutis, per quam infans mingebat, ferro aperta, penis vnà cum testibus erupit. Nostram confirmat opinionem Albertus Magnus historia cuiusdam sua ætate nati, virilia intra pellem continentis; cum tamen inter fæmora duæ eminentiæ faciem vuluæ repræsentarent, sed facta per Chirurgum incisione testes cum virga prosilierunt. Hanc sententiam stabilire potest Ambrosius Pareus, cui versanti in Vitriaco Francico comitatu Caroli Noni Regis, quidam Germanus Maria nominatus fuit ostensus, cum olim fæmina, Maria vocaretur. Is ad annum vsq; decimum D quintum pro virgine habitus, dum porcos suæ curæ destinatos in Messem irruentes acrius persequeretur, magno saltu fossam transiuit: quapropter rupta cute, virilia hactenus abdita emerserunt: quare plorans domum se contulit narrans matri in dando vehementi saltu, intestina prosilijsse. Hinc mater vnà cum aduocato Chirurgo degenerasse in virum obseruauit, quapropter re ad Eminentiss. Cardinalem Lenancurium Episcopum delata, conuocata concione, nomen, & habitum viri mutarunt. Non dissimilem casum anni sexagesimi supra sesquimillesimum idem Author recitat, de quodam ad annum vsq; decimum quartum fæmina putato, cuius Ludibundi cum alijs ancillis virilia hactenus implicita eruperunt. Hoc cum parentes intellexissent, facultate ecclesiastica interueniente, nomine mutato, Ioannem pro Ioanna deinceps appellarunt. Similiter Montuus vir celeberrimus refert se intellexisse à Serenissima Eleonora Caroli Quinti Imperatoris germana, quamdam ancillam in marem mutatam fuisse. Sed prudenter addit, quod in his sexus non mutatur, sed detegitur.

Lib. 18. de Anim. cap. 3 — *Lib. 2. Chirurgiæ ca. 5.* — *Loco cit.* — *Li. 1. Theor. cap. 6.*

Ex

Ex altera parte diligenter perpendendum est, num pueri, vel viri fœminarum metamorphosim induerint, itaut sexus virilis tractu temporis euanescens muliebrem ostenderit, & præcipuè cum Ausonius pueri Beneuentani in virginem transformati E meminerit his versibus, in quibus fœminas in viros mutatas non solum in humano, sed etiam in brutorum genere, ad calcem verò cuiusdam Ephebi in puellam transfigurati meminit: versus autem sunt huius tenoris.

Vallebonæ res nota, & vix credenda poetis,
Sed quæ de vera promitur historia.
Fœmineam in speciem conuertit masculos ales,
Pauaq; de pauo constitit ante oculos.
Cuncti admirantur monstrum, sed mollior agna.
Astitit in tenerum de grege versa marem.
Quid stolidi ad speciem notæ nouitatis habetis?
An vos Nasonis carmina non legitis?
Cænea conuertis proles Saturnia Consus,
Ambiguoq; fuit corpore Tiresias,
F *Vidit fœmineum fons Salmacis Hermaphroditum,*
Vidit nubentem Plinius Androgynum.
Non satis antiquum, quod Campana in Beneuento
Vnus Epheborum virgo repente fuit.
Nolo tamen veteris documenta arcessere famæ,
Ecce ego sum factus fœmina de puero.

Præterea legendi sunt Galeotus de doctrina promiscua, Cardanus de varietate rerum, Vuerius de Præstigio Dæmonum, Gemma in Cosmocritica, Marcellus Donatus in historia mirabilium, & multi alij, qui in hoc genere quicquid dixerint, fallacem verborum gannitum esse arbitramur: cum nequaquam fieri possit, vt virilia nisi amputata euanescant, neq; vi alicuius morbi ita contrahantur, vt sexum muliebrem referant. Nisi velimus in campum afferre historias eorum, qui sexum virilem, vel muliebrem simularunt, ex quibus fortè inualuit opinio apud vulgus mulieres ali- G quando masculescere, & denuò ad pristinam naturam reuerti. Legitur enim apud Lipomanum de Pelagia, quæ omnia immensi valoris, & quæstu meretricio conquisita per Episcopum pauperibus distribuenda reliquit, & virili habitu inter Monachos vixit, donec per mortem sexus fuit detectus. Similiter Eugenia Philippi Consulis filia, vt Christi mandatis rectius obtemperare posset, Eugenius credita munus etiam Abbatis obijt. Item Euphrosine, ex Metaphraste, in Alexandrina vrbe, contemptis nuptijs, sub nomine Smaragdi inter Monachos latens, annos octo supra triginta vitam religiosissimam duxit. Ideò si hæ mulieres habitu virili deposito, ad pristinam vitam reuersæ essent, vulgus ex maribus in fœminas degenerasse asseuerasset. Quod verò de Ioanne Octauo Anglo Pontifice Romano fœmina credito diuulgatur, inconditum deliramentum esse arbitramur, quia nullus Authorum, qui illius monumenta annalibus mandarunt, hoc nunquam scripsisse legitur.

Tom. 2.

Mulieres quæ mares.

Verum quidem est, quod interdum ludificatione dæmoniaca homines in bestias H transfigurari videntur: quandoquidem habetur in Vitis Patrum, puella quædam, quæ omnibus sub effigie equina, & Beato Machario, nonnisi humana forma apparebat, quoniam apud sanctum, & iustum virum diabolica illusio cessabat. Item homo quidam formam asini spatio triennij induit, maleficæ mulieri famulans, donec maleficentia detecta, & restituto in pristinam formam homine, mulier vltimo supplitio affecta fuit. Scribit enim Diuus Augustinus perniciosa mulierum arte, & Dæmonum facultate, homines in lupos, & iumenta verti, rursusq; in pristinam effigiem reuerti posse: dummodò non putemus ferinam mentem in illis fieri, sed rationalem seruari, quoniam Dæmones naturas non creant, sed tantummodo id præstare valent, vt, quod non est, esse videatur. Quapropter Copas apud Plinium retulit Demarchum quemdam in sacrificio Arcadum, delibatis extis, in lupum fuisse conuersum, & decennio tandem transacto, pristinæ formæ restitutum. Idq; magis de authoritate Dæmonum credendum est, cum rebus naturalibus similia procreentur: siquidem herba

In lib. de Spiritu, & Anima cap. 26.

quadam

quadam prunis impoſita, teſte Diuo Thoma, trabes ſuffumigatæ intuentibus tot ſerpentes apparent.

Huic addere poſſumus lucernam adipe leporino plenam, quæ in cætu mulierum ardens conſtringit omnes, vt, nudato corpore, ſaltent, donec lumen extinguatur. A Pariter ſi lucernarum ellychnia atramento ſepiæ, & modico æruginis æris inſuccata ardeant, homines circumſtantes partim nigri, partim ærei videbuntur. Apud Maſſagetas creſcunt arbores, teſte Homero, quarum fructus in flammam proiecti, proximiores igni reddunt ſtolidos, qui confeſtim à ſedibus reſilientes in choreas, & ſaltationes incumbunt. Cum igitur rerum naturalium peritiſſimi ſint Dæmones, nulli dubium eſt, quòd multas huius generis metamorphoſes oſtendere poſſunt.

Tandem metamorphoſes ſupra ordinem naturæ patratæ ſunt ponderandæ. Omiſſa igitur Regis Nabucdonoſoris tranſmutatione, quæ in ſacris paginis apud Danielem legitur, ſe ſe offert illa Tetidatis Armeniorum Regis, qui Pipſimem, & Gaianam virgines nefandis inſectans modis, vt earum pudicitiam læderet, & demum martyrio affecit, paulò poſt, Deo permittente, in Porcum transformatus eſt. Item in finibus Britanniæ regnabat quidam tyrannus nomine Ceretius, qui ad reuocandam à diuina lege Chriſti fidelium mentem omni genere præſtigiorum, verſutiarum, B & tandem vltimo ſupplicio vtebatur. Quamobrem Sanctus Patritius, audita Tyranni crudelitate (Euſebio Ieſuita authore) illum epiſtolis monitorijs ad frugalem vitam, & ad viam ſalutis reuocare conabatur. At ille, ſpreto omni admonitionum genere, cruentas Chriſticolarum cædes quotidie magis atq; magis dilatabat: vnde Sanctus Patritius ad Deum ſic oraſſe fertur. Domine Deus, ſicuti vis, & potes, hominem hunc vulpinum, omniq; ſcelerum genere inquinatum, & monſtroſum, modò etiam monſtroſo à facie terræ eijcias: tunc Deus Clementiſſimus vocem ſerui exaudiens, tyrannum in foro ſtantem, multitudine ſuorum ſtipatum in vulpem transformauit, quæ confeſtim ab hominum conſpectu fugiens, nunquam amplius comparuit.

Cap. 4.

Lib. 2. hiſt. de mirac. nat.

MIRABILIA HVMANÆ Naturæ. C

INFINITA ferè dictu, & auditu mirabilia circa humanum corpus hoc in loco eſſent recenſenda; ſed potiora tantùm in gratiam lectoris meditabimur. Primùm capilli ſe ſe offerunt conſiderandi, qui in aliquibus vnica nocte canuerunt. Etenim, authore Schenchio, fuit iuuenis nobilis in aula Cæſaris verſans, qui virginis, quam deperibat, pudicitiam expugnauit; cum tamen ibi hoc ſupplicio capitali eſſet vetitum. Quocirca in carcerem ductus poſtridie plectendus capite, ea nocte, concepta mortis formidine, ita immutatus eſt, vt ſequenti die coram Tribunali conſtitutus à nemine eorum, quibus cum familiariter verſabatur, neq; etiam ab ipſo Cæſare dignoſceretur. Color ex florido erat luridus, facies cadaueroſa, barba illuuie deformata, & totum deniq; caput canitie tectum: idcircò Cæſar illum intuens ſuppoſititium eſſe D ſuſpicatus eſt; immò explorare iuſſit, an illa canities eſſet adulterina, & barba aliquo liquore oblinita: & cum nullam eſſe impoſturam animaduertiſſet, horrido iuuenis aſpectu obſtupefactus de vindicta in miſerationem animum deflexit. Verùm magis admirari debemus puſiones, qui cani naſcuntur, & progreſſu ætatis nigreſcunt. Conſtat enim ex Solino, populos Albanos ita cognominatos, quia albis capillis naſcantur. Ratio autem naturalis eſſe poteſt, quoniam crines in vitæ primordio phlegmate nutriantur, quod tractu temporis in ſanguinem vertitur: propterea capillus primùm albus, dum ſanguine poſtea nutritur pedetentim nigreſcit. Viciſſim tradit Rhaſis ſe nouiſſe quemdam, qui hauſta calchanti drachma, vnica nocte, omnes capillos albos amiſit: hoc remedij genus omni quaq; non eſt probandum, cum Galenus calchanthi vſum in medicaminibus internis improbauerit.

Lib. 1. obſer. obſer. 1.

In polyhiſt. cap. 19.

Præterea ex Dodoneo habemus Monaſtriam graui onuſtam ætate, quæ poſt caſum

In Obſer.

casum crinium alborum, capillos nigros emisit, rugas faciei deposuit, & mammæ denuò ita tumefactæ sunt, vt honestam hanc mulierem huius nouitatis puderet. Fuerunt etiam homines ex Cardano, qui capillos, capite immoto, ad frontem traducebant, E denuòque reducebant: cum tamen notum sit tali virtute capillos non pollere, nisi id in robur, & laxitatem cutis referatur.

Insuper non defuerunt mulieres barba admirabiles: cum, teste Vuolsio, in Gynecio Alberti Bauariæ Ducis mulier barba nigra, & promissa insignis versaretur, & in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis conspicitur icon mulieris Germanæ, quæ olim Bononia transiens barbam duos palmos longam gestabat. *Li.8. de variet.c.43.*

Si ad oculos animũ dirigamus, adhuc multa admiratione digna inueniemus. Nam Plinius memorans nonnullos insigni oculorum acie refertos, in arenam ducit quemdam Lynceum, qui in bello punico, à Promontorio Siciliæ Lylibeo classem à portu Carthaginensi exeuntem videbat: immò in hoc interuallo centum, & vigintiquinque mille passuum, numerum omnium nauium recensebat. Item Callicratis acutissimam admiratur visionem, qui formicas ex ebure ita tenues fabricabat, vt cæteris partes earum essent inconspicuæ. Pariter, ex Plinio, habemus nonnullos in Illyria F habitasse, qui ira perciti diutiùs aliquem intuens fascinabant. Idem præstare dicuntur mulieres in Scythia Bythiæ nuncupatæ, quæ duplici oculorum pupilla sunt refertæ: immò apud Solinum omnes duplicem pupillam habentes veneno non carere perhibentur. Item scribit Cornelius Gemma se quemdam nouisse, qui noctu, externo lumine non adhibito, litteras legebat. Immò Suetonius in Vita Tiberij Cæsaris author est, ipsum noctu absque lumine cuncta clarè prospexisse. Posteaquam de visione fit sermo non sunt omittendæ admirabiles quorumdam proprietates; nam Scaliger meminit cuiusdam sibi noti, qui ad simplicem Crescionis, siuè sysimbrij aquatici aspectum tali horrore corripiebatur, vt illicò inde fugere cogeretur. Et Marcellus Donatus nouit Mantuæ virum nobilem Hippolytum Lanzonum Hericij terrestris aspectum adeò formidantem, vt, ipso viso, syncope statim corriperetur. De his postea, qui feles, & mures perhorrescunt, suo loco explicatum est. Abenzoar quoque de se ipso scriptum reliquit, se vulnus etiam simplex aspicientem animi deli-G quium incurrisse, sed hæc proprietas in alijs quamplurimis etiam obseruatur. *Lib.7. cap.2.* *Lib. 2. Cosmocrit,c.7.* *Exerc.274.* *In lib. de med.hist.c.4.*

De cæcitate legimus, quòd Diodorus Stoicus luminibus cassus Geometriam docebat, præcipiens discipulis, vbi, vnde, & quò linea quælibet esset ducenda. Dydimus quoque Alexandrinus Præsul Cæsariensis ab ineunte pueritia cæcus Dialecticam, & Geometriam didicit, necnon Commentaria in Psalmos, authore Volaterrano, scripta reliquit. Nostra ætate, nimirum quattuor ab hinc annis, Ioannes Gambasius Volaterranus insignis Statuarius Florentia Romam profectus est. Hic circa annum ætatis vigesimum, vtroq; captus est oculo: quocirca per decennium in hac arte nihil erat operatus, sed deinceps subijt eum cogitatio ingenij, denuò artis statuariæ vires experiendi, & contrectata diligẽter manibus statua marmorea, quæ Cosmum primum Hetruriæ Magnum Ducem referebat, aliam ex argilla adeò similem expressit, vt omnes rei nouitate stupidos reddiderit. Quare iussu Ferdinandi Magni Ducis Hetruriæ, Romam petijt, & expressam Vrbani Octaui Pontificis Maxi-H mi ex argilla effigiem quam simillimam eidem obtulit, deinde multas etiam nonnullorum formas effinxit. Hodie Lanius cæcus Bononiæ versatur, qui solo tactu belluas mactandas quanti sint ponderis æstimat, libellas stateræ numerat, monetas noscit, equitat, & alia multa ad munus Lanij attinentia fæliciter obit. Postremò Dodoneus meminit senis nonagenarij cæcutientis, qui, vulnere supra frontem accepto, tantum absuit vt perierit, vt potius sanato vulnere, cum omnium admiratione visionem recuperauerit. Memoriæ etiam proditum est Vespasianum Imperatorem cæco homini visum restituisse, saliua oculorum membranis inspersa, quod vt à Principe victore cæcus exoraret, per quietem à Serapi fuerat admonitus. Verùm veluti hoc est dubium, illud sanè est certissimum, & omnibus notum Reges Galliæ, & Angliæ sola saliua strumis cruce signatis, laborantes ab hoc morbo liberare; siquidem Polydorus Virgilius Edoardi Regis Angliæ id præstantis meminit. *Statuarius cæcus.* *In obser.* *Lib. 8. hist. Angl.*

Quod de acutie visus explicatum est admirandum, de subtilitate etiam auditus est intelligendum: siquidem ex Plinio, prælium quo Sybaris deleta est, ipso die

auditum

auditum fuit Olympiæ, quo peractum, per interualla maris, & terræ longiſſima; veluti etiam Oroſius recitat, quando de bello Xerſis verba facit.

Lib.5.morb. pop. *Exerc. 344.*

Demum quoad auditum Hippocrates meminit cuiuſdam Aicanoris, qui timore ſoni tibiæ noctu ad conuiuia inuitatus non progrediebatur, interdiù verò tali ſono nihil commouebatur. Scaliger quoq; admirandam, & iocoſam proprietatem cuiuſdam memorat, qui audito phormingis, ſeu citharæ ſono, illicò vrinam reddere cogebatur.

Tom.2.offic. *Lib.7.cap.2.*

Iam promulganda ſunt admirabilia ad linguam, & dentes attinentia. Atys Creſſi filius, vt refert Textor, adhuc ſemeſtris animaduertens paterno iugulo gladium imminere, in cunabulis locutus eſt. Similiter, ex eodem authore, Eyles Athleta Samius, cum ſortitionem inter ſocios non bona fieri fide obſeruaſſet, magnam concipiens iram locutus eſt, cum antea ſemper mutus fuiſſet. Vice verſa, ex eodem Textore, vxor Nauſimenis Athenienſis filios, in inceſtu deprehendens, horrore nefandi ſceleris attonita vocem amiſit. Tandem Plinius linguæ quorumdam hominum ineſſe venenum protulit; idcircò ſcripſit Iſidorus in Africa verſari quaſdam familias, quarum verbis probata intereant, arbores areſcant, & infantes pereant. Noſtro etiam ſeculo, quidam miles per Cataloniam vagabatur, qui laudum præconio, aliquid perſequens, pænitus exterminabat. Circa dentes, obſeruantur nonnulli cum dentibus nati, & alij, qui loco dentium os continuum habuerunt, vt quidam filius Pruſiæ Regis Bithynorum. At Timarchus Meſtoris Cyprij filius gemino dentium ordine vtrinq; munitus fuit; veluti etiam Direpſima Mithridatis filia. Cum Ion Chius, apud Cælium, triplicem ordinem dentium Herculi attribuat: neq; hoc admirandum eſt, quoniam Columbus noſtri æui Anatomicus celeberrimus meminit pueri triplicem dentium ordinem gerentis.

In lib. Anat. cap. 10. *Centur.2.curat.36.* *In l. de med. hiſt. cap.4.*

Circa olfactum admiratione detinemur: cum Amatus Luſitanus ſcriptis mandauerit ſua ætate vixiſſe monachum ex ordine Prædicatorum nobilem Venetum ex Barbarigorum familia, qui odore roſæ in animi deliquium incidebat. Immò Venerius olim Venetorum Dux odore roſæ ferè exanimabatur Marcellus Donatus nouit ſtrenuum militem, qui rutæ odorem nullo modo perferre poterat, ſed ſtatim fugæ ſe committebat. Fuerunt etiam nonnulli, qui ſolo medicamenti olfactu magis purgati ſunt, quàm ſi medicamen hauſiſſent. Tandem ad olfactum referenda ſunt eorum excrementa non iniucundum odorem ſpirantia: nam Quintus Curtius de Geſtis Alexandri Magni hiſtoriam conſcribens tradit ex ſudore Alexandri Magni ſuauiſſimum odorem dimanaſſe.

Circa guſtum nonnulla ſunt attingenda: nam Luſitanus ſcribit fuiſſe nonnullos, qui ab eſu piſcium maximè abhorrebant, quibus ſi caro piſcium alijs cibarijs admixta oblata fuiſſet, ſtatim animi anguſtias cum vomitu, & alui deiectione incurrebant. Braſauolus nouit Iuliam Taraconenſem Federici Regis Neapolitani filiam natu minorem, quæ carnes guſtare non poterat, & ſi incautè illas libaſſet, vehementi ſyncope detinebatur. Conciliator Aponenſis, referente Mattheo Gradenſi, lac ita abominabatur, vt neque illud edentes ſine nauſea intueri poſſet. Item Marcellus Donatus nouit Mantuæ nobilem virum, qui illud Ouatartici genus ſcilicet edulium paratum ex ouis ſturionis, vulgò cauiaro nuncupatum, non modo libare, ſed nec etiam intueri poſſet. Quemadmodum de alio ouatartico, vulgò Botarga nuncupato, in alijs accidiſse obſeruauit. Id quod hactenus de eſculentis diximus, de potulentis etiam aſſerendum eſſe putamus: ſiquidem Pontanus ſcribit ſuis temporibus fuiſſe quemdam, qui toto vitæ curſu à vino abſtinuit: immò imperante Ladiſlao Neapolitano Rege, cum primoribus labijs vinum libaſſet, maxima noxa affectus eſt. Viciſſim Andron, Argiuus nunquam ferè ſiti vexatus fuit: quandoquidem per aridam iter faciens Lybiam potionis nunquam indiguit.

In lib. de reb. cæleſt. *Lib.7. cap.2.*

Admirabilia quoque aliarum partium ſilentio non ſunt inuoluenda. Nam Plinius ex Crate Pergameno, adhuc in Helleſponto quoſdam homines Ophiogenos nuncupatos verſari prodidit, qui, ſolo tactu, Serpentum ictus ſanabant; veluti in Hiſtoria Serpentum fuit explicatum. Immò, ex eodem Plinio, pollex dextri pedis Pyrrhi Epirotarum Regis, ſolo tactu lienoſos liberabat: quare cum eius cadauer in rogo cremaretur, cæteris partibus combuſtis, ſolus ille digitus incombuſtus remanſit.

Item

Item Inuictissimus quicumq; Galliarum Rex, solo manuum tactu ægritudinem gutturis, nempè strumas attenuat, atq; sanat; vt paulò ante fuit explicatum.

Memorat Schenchius honestum quemdam ciuem Vratislauiensem, ex cuius vena secta nòn solum sanguis, sed etiam manauit lac, quod pridie assumpserat. Item ex Dodoneo, Syrus quidam, coniuge defuncta, infantem filium sic aluisse perhibetur; illum proprijs vberibus sæpè admouebat; & lacte, propter continuum suctum, inde manante nutritus est. Neq; hoc in doctrina Aristotelis videbitur mirabile, cum is lac assiduo suctu in mammas diffluere posse tradiderit. Verùm magis admirari debemus ossa absq; medulla: nam Lycdamnus Syracusanus, ex Solino, vir fortissimus non solum caruit medulla ossium, immò neq; sitiuit, neq; vnquam sudorem emisit, & primus in certamine olympico Pancratij præmium reportauit. Tandem de cute Habitantium Britanniam minorem admirandum narratur: cùm infantes quadam nobilitatis nota insigniti nascantur, nonnihil albedinis in partibus posticis habentes; quare hoc signo carentes ex adulterio nati esse creduntur.

Lib.3.obser. 63.

Solinus inter mirabilia naturæ humanæ, risum infantis ante diem quadragesimum recenset. Sed Zoroastes ea hora risit, qua natus est; cum Crassus Zoroastis auus nunquam risisse visus sit, qui postea in bello Parthico fuit extinctus. Itaq; ad mentem Solini, risus præcox pro fælici omine fuit habitus; cum Zoroastes bonarũ artium fuerit peritissimus, quemadmodum vice versa tardus, vel nullus risus ad malum omen refertur. Veluti igitur vixerunt homines, qui nunquam riserunt vt Anaxagoras, Clazomenius, Cato, & M. Crassus; sic etiam fuerunt, qui nunquam ructarunt, vt Pomponius Poeta, & qui nunquam spuerunt, vt Antonia Drusi; & tandem qui risum nunquam cohibere potuerunt, vt Zenophantus.

Risus admirandus.

De ingenio, & memoria hominum quidam prædicant admiranda. In primis multæ mulieres in Musarum studijs exercitatæ fuerunt memorabiles, vt Aspasia, Sappho, Elpis Boethij vxor, Cornelia Graccorum mater, quæ testimonio Ciceronis, epistolas eruditissimas, & oratoria scaturigine respersas scripserunt. Sed, his omissis, ad memoriam memorandam accedemus: nam Petrarcha in historia rerum memorandarum, meminit Clementis Sexti Pontificis Maximi, qui quicquid, vel semel legerit, obliuisci, etiamsi vellet, non potuerit, & talem memoriam à magno capitis ictu est adeptus, antequam summæ dignitatis culmen attingeret: siquidem contingere aliquando potest, vt ex ictu capitis, sanguine manante, memoria reddita sit præstantior, & illustrior. Habemus etiam ex Eusebio Cæsariensi mirabilem memoriam Valentis Aeliæ ciuitatis Diaconi, qui cuncta Dei verba scripta callebat. Idem traditur de Ioanne Palestino cæco, qui de sacris Biblijs interrogatus, statim omnia tanquam ex quodam litterarum penu proferebat. Vixit etiam puer, referente Maiolo, Anno Domini vigesimo octauo supra millesimum, & centesimum in vrbe Suessoniensi, qui omnem veteris testamenti historiam rithmicè referebat, & augetur admiratio, quoniam erat pecudum custos: sed hoc non aliundè, nisi infusa diuinitus Beatæ Mariæ semper Virginis gratia, didicisse asseuerabat. Præterea ex Plinio, Cyrus nomina omnium sui exercitus recensebat. Rex Mithridates viginti duabus Nationibus imperans totidem linguis iurà dicebat, & singulas sine interprete intelligebat. Seneca, & ipse in principio declamationum tanta memoria pollere testabatur, vt ducentos versus recitatos, mente retineret, & ordine retrogrado proferret, immò duo etiam millia nomina eo, quo prolata erant, ordine, repeteret. Nouimus, & nos iuuenem ingenij dotibus illustrem, qui centum theses publicè disputandas proposuerat, & centum argumenta ad theses expugnandas prolata ad vnguem ordine retrogrado replicabat. Itaq; memoria pars est animi valdè delicata, & fragilis, quam senectus facilè depopulatur: item hæc propter casum, ictum, vel grauem morbum amittitur. Narrat enim Plinius fuisse quemdam, qui læso capite ab ictu lapidis, omnium litterarum oblitus est, similiter alium, qui ab alto delapsus tecto, parentes, & omnes consanguineos obliuioni mandauit; & deniq; alium, cuius ægritudo grauis memoriam proprij nominis aboleuit.

Lib. 8. hist. cap. 21.

In Colloq.

Memoria mirabilis.

Cæterùm contemplantibus faustum hominis euentum primò occurrit Telephus Herculis filius, iussu aui, in syluis expositus, & à Ceruа nutritus. Deinde Semiramis fœmina illustris, quæ infans penè prius periclitata est, quàm in lucem edita,

quo-

quoniam iacuit infans iuxta Syriæ ſtagnum defectu alimenti mox interitura, niſi aues ei alimoniam miniſtraſſent; hinc à paſtoribus Regis ſublata, & alta tandem adulta Regi maritata, quæ regnum non modò obtinuit, ſed etiam auxit. Pyrrhus Aeacide filius regia domo excidit, & prementibus à tergo hoſtium telis ægrè ſeruatus, ſed Glauciæ commendatus, tandem adultus in regnum fuit reſtitutus. Cyrus ſtatim atq; in lucem prodijt Feris expoſitus caſu magis, quam conſilio matris nutritus, & ſeruatus eſt. Romulus tandem, & Remus in Tyberi periclitantes à flumine ad ripam depoſiti proculdubiò perituri, niſi vagitu lupam non rapientem, ſed nutrientem attraxiſſent.

Dies Natal. fauſtus. Addere poſſumus diem natalem quorumdam fauſtum, & memorabilem, ſit igitur exemplum Caroli Quinti inſtar omnium, qui vigeſima quarta die Februarij natus, eadem die Galliarum Regem ſuperatum, penes Ticinum, captiuum duxit, & deniq; eadem die à Clemente Septimo Pontifice Maximo Bononiæ diadema auguſtale ſuſcepit. Viciſſim Antipater Sydonius diem natalem ſemper infauſtum habuit, quia febre anniuerſaria eadem die laborauit, qua tandem eadem die natali conſumptus eſt.

Inſuper robur virium admirationem immenſam nobis affert: ſiquidem Dauid puer corporis robore, & animi magnitudine longè alijs præſtabat, dum, ex ſacris paginis, curſu Leonem, & Vrſum anteuertebat. Apud Plinium facta fortia Milonis leguntur, qui currendo bouem baiulabat, & pugno ipſum interficiebat. *Lib. 1. Reg.* Tritanus gladiator hominem armatum ſolo digito ſuperabat, & ſuperatum digito ad caſtra ſui Imperatoribus deferebat. Ruſticus etiam Alemanus quæcumq; grauia onera attollebat, & tale robur ex panis eſu in margine cuiuſdam fontis inuenti ſe adeptum eſſe prædicabat. Cleomenes Aſtypaleus magnitudinis enormis multa facinora vi potius corporis, quam animi præſtitiſſe traditur. Is tandem ingreſſus ludum litterarium, & fracta columna domicilium ſuſtinente, confeſtim ingentem puerorum numerum oppreſſit: qua de re ad extremum requiſitus ſupplitium, ſepulcrum intrauit, & operculum ſuperimpoſitum, contra vim reuellentium aliquandiù tenuit, ſed tandem, illo fracto, nuſquam apparuit. Item narrat Maiolus ſe vidiſſe hominem Africum coram Marchione Piſcariæ, arreptam pilam marmoream ambitus trium pedum in altum proijcere, & ſæpiſſimè ex alto relabentem vlnis recipere, deinde celerrimo iactu illam tanquam pilam luſoriam ante, & retro excipere. *Robur viriũ admirandũ.*

Prædicatur etiam admiranda fortitudo Rodamantis Mantuani ex Gonzaga gente, qui ferreos equorum compedes manibus torquebat, & funem craſſitie brachij torquens, & retorquens diſcindebat. Deniq; Olaus Magnus homines Suetiæ, & Gothiæ maſcula virtute conſpicuos admiratur, qui equum, aut bouem attollentes ferunt, & pondus librarum mille ad multa milliaria baiulant. Demum Vberti de Cruce Mediolanenſis fortia facta in hiſtorijs celebrantur: hic enim Anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo, equum currentem immobilem reddebat, & iumentum tritico onuſtum humeris ferebat. De robore Herculis multa à Poetis tradita tanquam fabuloſa omittimus, & conſultò etiam Sanſonis fortitudinem in capillitio conſiſtentem ſilentio inuoluimus, cum hæc ex ſacris paginis ſit notiſſima.

Inter viros vtraq; fortitudine præſtantes collocandi ſunt illi, qui cruciatus, tranquillo animo, ſuſtinuerunt, veluti Leæna meretrix, quæ torta Harmodium, & Ariſtogitontem tyrannicidas non indicauit. Aequo etiam animo Anaxarchus cruciamentatulit, qui tortus linguam ſibi amputauit, ne reuelaret illos, qui de tyrannicidio pertractarunt.

Lib. Iudic. cap. 13. 14. 15. Iam ad ſimilitudines vultus admirabiles properandum eſt; cum aliquando: ſpecies facierum humanarum tam ſimiles inueniantur, vt ab inuicem intuitu diſtingui nequeant. Narrat enim Solinus Anthioco Regi Syriæ Artemonem quemdam plebeium ita fuiſſe ſimilem, vt Laodice Regis vxor, huius aſpectu, maritum defunctum tandiu diſſimul auerit, donec iuxta voluntatem Rex alter electus fuerit. *Lib. 21. ca. 8.* Viues D. Auguſtini Scholiaſtes tradit filios gemellos natos fuiſſe Mechliniæ, vultu, & geſtis adeò ſimiles, vt in his dignoſcendis, non ſolum extranei, ſed etiam ipſi parentes alterum pro altero vocantes errarent. *In Lib. de Anim. cap. 5* His fortè non diſſimiles fuerunt gemelli, quos in Germania Albertus Magnus ſe vidiſſe promulgat, tantæ conformationis,

vt

vt nullo modo ab inuicem distinguerentur, immò ijdem gestus, eædem animi affectiones, vox, & loquela eadem admirationem augebant, & præcipuè cum vterq; eamdem incurreret ægritudinem, & eodem tempore liberaretur. Ad rem legitur E apud Fulgosium, quòd Mendardus Episcopus Nouiodunensis, & Ghildardus Episcopus Rhothomagensis fratres fuerunt vnico partu nati, eadẽ die in Episcopali sede locati, eadẽ die defuncti, simulq; Sanctorum cætui adscripti: propterea de his legitur apud Maiolum hexasticon huius tenoris.

Lib. 1.

Vna dies peperit, mitras dedit altera, mortem
Altera, & in sanctos lectus vterq; fuit.
Fælices fratres, quorum communis origo,
Vita, corona, obitus, gloria, festa dies.
Quin communis erat mens, & cor: dicite sed vos
Corde vno possint corpora bina regi.

Ex altera parte Plinius tot facierum dissimilitudines in natura humana admiratur: cum in tot millibus hominum, duos vultus vnius, & eiusdem conformationis obseruare minimè potuerit; immò huius rei causam non immeritò imaginationi assignat, quæ in generatione hominis valdè operatur; quod in brutis non accidit, cum F ratione careant. Itaq; homo libero præditus arbitrio animum valdè celerem, & mobilem habet; hinc fieri nequaquam potest, vt duo homines eamdem conformationem sortiantur.

Li. 6. cap. 1. & cap. 12.

De agilitate, & leuitate humani corporis admirabilia prædicantur. Nam Maiolus in arenam ducit hominem à Canarijs insulis oriundum, qui vestigio sinistri pedis insistens, per interuallum octo passuum, volentibus eum saxo petere se se exponebat, & modò caput inclinans, modò erigens, nunc totum corpus subtrahẽs, nunc crura permutans, venientem ictum agillimè vitabat. Sed Philetus Cous elegiographus, ex Textore, fuit corporis adeò leuis, & tenuis, vt illi necesse fuerit plumbum plantis pedum alligatum gestare, ne aliquo ventorum flatu raperetur. Verùm Plinius memorat multos, qui ob leuitatem, & agilitatem corporis in cursu valuerunt, vt Philippides, qui ab Athenis ad Lacedęmonem ducentum, & quadraginta stadia cu- G currit. Item fuit alius, qui à meridie ad vesperum septuaginta quinq; millia passuum peregit. Nuperi Authores in historia noui Orbis referunt tabellarios Mexicanos non minori currere celeritate, quàm equi soleant, & fuisse nonnullos, qui leucas septuaginta quatriduo transuolarunt. Vt omittamus funambulos, qui in dies mira corporis agilitate multa admiratione digna præstant. His addantur, qui in aquis fuerunt agillimi: etenim Pontanus, & Alexander ab Alexandro tradunt sua ætate fuisse hominem Cataniæ vrbis Siciliæ piscem Calanum nuncupatum, qui toto ferè vitæ suæ curriculo in aquis degebat, & magna etiam in mari vigente tempestate nullo periculo fluctus tranabat; alterum eiusdem naturæ memorat Petrus Messia piscem Nicolam vocatum, qui nisi in aquis degisset interitum timebat.

In Colloq.

Pri. par. syl. var. lect. c. 21.

Circa inediam, & esum, mirabilia quoq; narrantur. Pontanus scribit fuisse hominem, qui nullo vnquam tempore vinum, aut aquam bibit. Scimus quidem ex Strabone Aethiopes nunquam cruciari siti, quotiescumq; loto herba vtantur. Memorant H quemdam Venetijs versantem, qui continuis sex diebus supra quadraginta ieiunus fuit, sed temperatura corporis admodum frigida erat præditus. Philinus quidam ad mentem Textoris, dum vixit, nullo cibo, & potu, sed solo lacte vsus est: quemadmodum alij solam vrinam adhibuerunt. Quandoquidem Anno Domini quinquagesimo secundo supra sesquimillesimum, referente Schenchio, Franciscus Pelusius Lugdunensis sexagenarius, dum puteum altum ad quadraginta pedes foderet, terra desuper irruente ad profunditatem triginta quinq; pedum, fossor viuus oppressus est, ibiq; septem dies, & noctes absq; cibo vixit, solo propriæ vrinæ potu stomachum recreans, tandem refossa terra, vt tumularetur, viuus repertus est. Testatur quidem Plinius homines spatio vndecim dierum, inediam pati posse, quamuis homo diuina ope fultus diuturnum ieiunium seruare valeat. Tandem notandum est, veluti vixerunt nonnulli, qui inediam tulerunt, pariter fuerunt, qui res minimè ediles vorarunt. Nouimus hic Bononiæ, anno Domini millesimo sexcẽtesimo vigesimo sexto, quemdam baiulum, qui volens, vel mercede incitatus, vrceos, vitra, clauos, coria, ligna,

Li. 2. de reb. cælest.

Lib. 3. obser. 41.

Lib. 11. cap. 54.

anguillas, aues implumes, & mures viuos deuorabat, & absq; vitæ discrimine, omnia per anum egerebat.

De affectibus humanis res admiratione dignæ notandæ essent, sed, breuitatis studio, nonnullæ, & potiores exarabuntur. In muliere Senonensi fætum perfectè formatum obseruauit Schenchius, quem spatio viginti octo annorum in vtero gestatum in duritiem lapideam conuersum, & post obitum matris exemptũ multi conspexerunt. Pariter anno Domini nonagesimo quinto supra sesquimillesimum, in muliere trigesimum quintum annum agente vterus totus lapideus ponderis septem librarum visus est, vnà cum vesica lapidea, & peritoneo durissimo. Ex eodem Schenchio intelleximus fuisse mulierem, quæ spatio annorum tresdecim, sceleton fætus mortui ab omnibus tactu perceptum in vtero gestauit. A

Lib.4. obser. 185.

Immò ex eodem Authore mulier fuit in castro Pomponij, anno quadragesimo supra sesquimillesimum, quæ sceleton fætus mortui vtero gerens denuò concepit, & accedentibus doloribus, & vitæ periculo, per sectionem sceleto exempto, & vtero consolidato, conceptus viuus in lucem prodijt, illæsa fertilitate, nam quater post hanc curationem peperit. Puella nata est, referente Fernelio, vinculis articulorum adeò laxis, vt quocumq; artus facilè verteret. Sed maiorem affert admirationem, quod recitat Hollerius de muliere quadam Lutetiana, cuius corpus molle flexibile, & absq; solidis ossibus erat. Totum oppositum tradit Columbus de quodam homine in Xenodochio incurabilium Romæ obseruato, qui nullam partem, præter linguam, oculos, abdomen, & thoracem, mouebat, quia eius sceleton à capite vsq; ad pedes vnicum os referebat. B

L.2. de Abd. rerum caus. cap.9.

In lib. Anat.

Circa vrinæ affectiones, multi vermes per vrinam fuisse redditos memorant, sed rarum est, quod Argenterius de Dracone alato, quem per vias lotij exeuntem obseruauit. Auget admirationem Schenchius, qui viuum scorpionem cum vrina eiectum conspicatus est; hinc colligendum est in humanis corporibus quãdoq; animantia præter vermes generari; olim enim in Hungaria accidit, vt in multorum hominum aluo serpentes naturalibus similes generarentur; hac de re multa hominum millia perierunt. Libet hoc in loco icones nonnullorum animalium exhibere, quæ ex putredine in humanis corporibus genita fuerunt, partim per vomitum, partim per vterum, & partim per vrinam exclusa. C

Lib.3. obser. 312.

Antequam mirabilia humanorum affectuum absoluamus, animaduertendum est multos olim natos, & adhuc nasci imperforatos, quos Aristoteles vocauit ἐπιόμινς, & Suessanus in Commentarijs hanc affectionem marmoream appellauit. Verùm quod magis admirandum est aliquos hac ægritudine perculsos vixisse; nam Schenchius meminit puellæ filiæ hæbrei cuiusdam Teutonici nuncupati, qui fæces per vuluam excernebat, quam Mercurialis vidisse fatetur, rursus idem Schenchius meminit pueri lapicidæ filij, qui natus imperforatus, stercus per lotium trudebat, sed quoniam Chirurgus quidam audax anum gladio reserare voluit, sanguine copiosè fluente interijt, & dissecto cadauere, rectum intestinum in vesicam se se insinuare inuenerunt.

Li.4. de gen. Anim. c.4.

Lib. 1. de morb. puer. c.9.

1. Monstrum serpentinum ab humano vtero exclusum.

2. Vermis serpentiformis vomitione eiectus.

3. Monstrum anguineum ex aluo virginali natum.

4. Illuuies scarabeum imitans per vrinam reddita.

5. Millepedis rudimentum vrina excretum.

Præterquamquod Albertus Magnus, & Sueſſanus ſe tales homines imperforatos vidiſſe referunt; & Ariſtoteles memorat vaccam fuiſſe Perinti olim Thraciæ oppidi, quæ non ſolum imperforata vixit, verum quoque quoties anus Chirurgi ope aperiebatur, toties denuò claudebatur. Beſtia autem viuebat, ex mente Ariſtotelis, quia natura ſiccas fæces e xte nuans per veſicam trudebat. Mercurialis quoq; in ſuo opere de excrementis, noſtra ætate quemdam vixiſſe Romæ memorat, qui toto ferè vitæ ſuæ curriculo fæces alui per o s expurgauit. Pariter Schenchius narrat, quod Conſtantiæ circa annũ trigeſimum ſupra ſeſquimilleſimum, quidam Andreas officio Mendicorum Conſul, ſpatio viginti annorum omnia excrementa ſicca euomuit, per aluum nihil reddens, erat interea mediocriter ſanus, & ſuo munere vſque ad ſenium functus eſt. Similiter Schenchius recenſet puellam annorum viginti, quæ Coloniæ, tertio quoque die, alui excrementa, per os egerere ſolebat, ſicque per triennium continuauit clyſteribus, & medicamentis purgantibus incaſſum adhibitis, decumbebat autem perpetuò, quia crura omninò contracta habebat, interim ſatis benè colorata, & admodum ingenioſa erat. Præterea idem Author aliorum huius generis meminit obſeruatione ſexageſima octaua libri tertij, ad quam Lectorem relegamus.

Lib.4.de gener.anim.

Lib.2.cap.4.

Lib.3.obſer. 351.

A

His addamus, iuxta ſententiam Textoris, homines Locris, & Crodonæ nunquam peſtilentia vexatos fuiſſe.

B

Circa hominum connubia, infinita ſtupore digna eſſent exaranda, nihilominus in præſentia tantùm obſeruabimus fuiſſe mulierem, quæ duo, & viginti coniugia experta eſt: quemadmodum viciſſim ætate Damaſci Pontificis Maximi, vixit homo, qui non iterum, atq; tertiò denupſit, ſed viginti vxorum defunctarum vir fuit. Quocirca nemo poſthac Martialem irridebit, qui de ſeptem vxoribus Phaleti cecinit hunc in modum.

Septima iam Phaleros tibi conditur vxor in agro,
Plus nulli, Phaleros, quàm tibi reddit ager.

Tom.2. offic. Lib.7.c.52.

Poſtremò inter mirabilia collocandi ſunt illi homines, qui mortui reuixiſſe feruntur. Etenim Pamphilus Phareus, referente Textore, cæſus in acie decem diebus iacuit, & inde ſublatus, rogoque impoſitus reuixit. Auiola Conſularis, ex Plinio, in rogo locatus ſpiritum reſumpſit, ſed cũ violẽtia flammarũ adiuuari nõ potuerit, viuus concrematus eſt. Idem memorat Corfidium, qui ad foueam delatus, ſepelientem domum reportauit; necnon mulierem ſeptem dies exanimem, quæ in vitam redijt. Apud eumdem authorem fit mentio cuiuſdam, qui in Sicilia, iuſſu Pompei, decollatus, cum per integrum diem in littore iacuiſſet, vitam iterauit, & poſtquam Pompeio mandata Deorum Inferorum narrauerit, iterum expirauit. Prædictis, tanquam coronidem, addamus nonnullos homines dolore, alios gaudio, alios amore, atque metu perijſſe. Quandoquidem Plinius meminit viri, qui, ſibi denegato conſulatu, dolore vitam terminauit. Chilon Philoſophus, audita filij victoria apud Olympiam, præ gaudio expirauit.

C

Item Dionyſius tyrannus, & Sophocles, ambo, audito tragicæ victotiæ nuncio, lætitia diffuſis ſpiritibus, exanimati ſunt. Similiter quædam mulier, cum filium, in bello Canenſi, lethali vulnere perculſum intellexiſſet, multò poſt illum intuens incolumem, gaudio ingenti acta animam emiſit. Pyramum poſtea, & Thyſbem ſummus amor ad mortem impulit. Sed rectius miles quidam peregrinus, cum loca omnia, in quibus Chriſtus fuerat verſatus, ſumma pietate viſitaſſet, tandem ad montem Olíueti perueniens, cum Chriſtum amplius ſequi nequiret, ſummo amore, & ingenti perfuſus gaudio interijt: diſſecto autem cadauere, tria hæc verba in corde erant exarata. AMOR MEVS IESVS. De metu quid dicamus in præſentia non ſuppetit.

D

HISTORICA.

MVLTA ad humanum genus spectantia, quæ magnam admirationem non patiuntur, ad Rubricam Historicorum referenda esse duximus. Primitùs nonnulla visum respicientia exarabimus. Democritus, authore Tertulliano, cum mulieres absq; concupiscentia conspicari non posset, semetipsum excæcauit. Stesichorus Poeta, ex Polliciano, cum Helenæ opprobrium carminibus diuulgasset, excæcatus est; sed vbi palinodiam cecinit, visionem recuperasse perhibetur. Nemini dubium est Homerum Poetam fuisse cæcum, ita vocatum, vt nonnulli autumant, quia ad iter faciendum humeris alienis indigeret: sed cæcitatem vnde contraxerit, non satis constat. Alij fuerunt huius opinionis, cæcitatem Homeri ex morbo chronico fuisse productam, alij ex senectute. Ouidius tamen in Ibin retulit Homerum aculeis apum in cæcitatem incidisse. Belisarius quoq;, teste Procopio, Præfectus copiarum Iustiniani Imperatoris, deletis Vandalis, acto de Persis triumpho, & Italia à Barbaris non semel liberata, ob fælices euentus, in suspicionem Imperatoris venit; ideòq; fuit excæcatus: Tugurium igitur in publica via sibi strauit, vbi victum à prætereuntibus his verbis mendicabat: viator da obulum Belisario, quem virtus extulit, & inuidia excæcauit.

Poetæ cæci qui.

De varijs affectibus hominum multa in historijs leguntur: etenim Plinius scribit Ptolemeum Philadelphum Aegypti Regem vomica laborasse, sed pectore vulnerato (cum in acie mortem inquireret) medicinam inuenit; namq; sanie abstersa, & euacuata, liberatus est. Item Seruius Clodius Eques Romanus aliquando podagra laborauit, cuius dolore non mediocri vexatus veneno pedes illiniuit, & referente Suetonio, protinus sensu illarum partium priuatus est. Accon vetula, vt prodidit Cælius, quadam veluti dementia capta, apud speculum, cum propria imagine, tanquam cum viua muliere confabulabatur. In fatuitatem non minorem incidit Claudius Princeps, qui Domitium Hermen adoptauit, cum, teste Sabellico, Britanicum legitimo matrimonio natum haberet. His addenda est stultitia Cippij, qui stertere, & dormire simulabat; vt eius vxor facilius mæcharetur: hinc natum esse videtur illud adagium apud Ciceronem. *Non omnibus dormio*. Et sexcenta huius generis afferri possent, quæ, breuitati studentes omittimus. Sed posteaquam in somnum incidimus, de hoc nonnulla pariter, & de vigilia monumentis digna recensebimus. Meminit Plinius cuiusdam pusionis, qui itinere fessus, quamdam ingressus speluncam, ibi per spatium septem, & quinquaginta annorum dormiuit, & tandem expergefactus, mutatam rerum faciem admiratus est. Vicissim C. Mecænas postremum vitæ triennium absq; vllo somno transegit: neq; mirum est, cum referant Nizolium illum ciceronianum decennium insomne traxisse; & post grauem morbum conualescentem, pristinum somnum recuperasse.

Fatuitatis genus.

Lib. 7. c. 52.

De parricidijs, fratricidijs, & alijs mortis generibus, non iniucunda auditu referenda essent; verum nonnulla pauca tantummodò recitabimus. Ozias prophetam Amos patrem vecte percussit, quia spreto Hieroboam Regis mandato Verbum Domini prædicauerit. Vlyssem Troia redeuntem Thelogonus filius tanquam ignotum vita priuauit. Nicomedes Prussiam patrem Bythiniæ Regem libidine dominandi stimulatus interfecit. Nero Agrippinam matrem nimis curiosè facta sua inquirentem varijs modis, & potissimum veneno perdere conatus, tandem occidi iussit. Orestes quoq; in vltionem Agamemnonis patris Clytemnestram matrem peremit. Mithridates, referente Cælio, tanta impietate fuit refertus, vt matrem, fratrem, tres filios, & totidem filias necauerit. Ioannes Maria Ioannis Galeatij filius olim Dux Mediolani Catherinam matrem facta sua acerbius obiurgantem in turri conclusam mori coegit.

Parricidia varia.

Vicissim non defuerunt patres, qui proprijs filijs mortem intulerunt. Herodes Rex Iudeæ, teste Macrobio, præter cædem Innocentium, tres etiam ex proprijs liberis vitali spiritu priuauit. Hippomenes Atheniensum Princeps filiam in adulte-

rio deprehensam hoc modo puniuit, illam cum equo ferociori concludens neutrutri cibum præbuit: vnde equus fame in rabiem actus puellam deuorauit: hinc ortum est illud prouerbium. *Homo magis impius Hippomene*. Hercules etiam, ad mentem Criniti, epilepsia correptus, & dementatus filios interemit. Manlius Torquatus, vt recitat Liuius, filium securi percussit, quoniam in Samnites contra edictum præliatus esset.

Homo magis impius Hippomene.

A

Pariter Cassius signifer, ex Plutarcho, Romanis contra Latinos pugnantibus, Crassum Brutum filium necauit, quoniam portas hostibus recludere voluisset. Tandem Diodorus, iuxta sententiam Cælij, cum multos suscepisset filios, omnes præter vnum iugulauit, vt ille superuiuens ditior, & potentior euaderet. Præterea si vellemus fratrum, & sororum interemptores recensere, necnon mulieres, quæ maritos, & vicissim viros, qui vxores interemerunt, proculdubiò nobis tempus deficeret.

Iam properandum est ad illos diuulgandos, qui spontaneam sibi necem intulerunt. Lactantius Firmianus prima facie recenset Cleantem Philosophum, qui cognita animarum immortalitate, voluntariam mortem petijt. Menander tradit, referente Textore, Publium Terentium amissis centum, & octo fabulis, quas è græcis latinas reddiderat, se submersisse. Ex eodem authore collegimus, Empedoclem Poetam Siculum, nouo mortis genere immortalitatem affectantem, in ardentes montis Aethnæ cauernas se præcipitasse. Item Labienus Poeta conspicatus libros suos, ob nimiam increpandi libertatem, publico decreto flammis commissos, suis superuiuere monumentis noluit, & iugum spontaneæ mortis subiuit. Hipponax Poeta Iambographus acerbo ferens animo se à Bubalo pictore deformi facie expressum, ad propellendam iniuriam, carminibus tam contumeliosè pictorem prosecutus est, vt cum laqueo vitam terminare coegerit. Hinc dimanauit illud adagium, *Hipponacteum preconium*; quod pro nota infami vsurpatur: hoc prouerbio in epistolis familiaribus Cicero quandoq; vsus est. Similiter Archilochus poeta Parius à Neobole filia Lycambis iam sibi in matrimonium promissa repudiatus, ignominiosis iambis Lycambem ita insectatus est, vt eum cum filia ad furcam impulerit: vnde Horatius de ira huius Poetæ sic cecinit.

Qui sibi necem intulerunt.

B

Hipponacteum preconium.

C

Archilochum proprio rabies armauit Iambo.

Sardanapalus Rex Asyriorum olim vir tam mollis, & effæminatus, cum res suas profligari, & nullam spem iam superesse intueretur, pyram in Regia struxit, eòq; supellectile delata, flammarum incendio spontè se commisit, hacq; tantum ratione, mortem minimè formidans, virum se esse manifestauit. Hoc genus mortis Ouidius memorat in Ibin.

Inq; pyram tecum carissima corpora mittas,
Quem finem vitæ Sardanapalus habet.

Sardanapali mors.

Themistocles Atheniensis Nicoclis filius inuidia ciuium relegatus, ad Artaxersem confugit, à quo dum aduersus patriam præliari cogeretur, hausto sanguine murino interijt. Item Nero Domitij, & Agrippinæ filius cænosa omnium flagitiorum latrina, cum hostis patriæ à Senatu fuerit iudicatus; ne quid suis meritis dignum pateretur, Vrbem egressus, proprio gladio semetipsum transfixit: hunc interitum sic memorat Ausonius.

D

Matricida Nero proprij vim pertulit ensis.

Neronis mors.

Portia Catonis filia, teste Plutarcho, intellecta Bruti mariti morte, ferrum ad mortem sibi inferendam quæsiuit, quo occultato, carbones hausit, sicq; inaudito necis genere, spiritum emisit. Item Cleopatra, Antonio marito defuncto, cum intellexisset se ab Augusto in triumphum viuam seruari, brachium aspidi mordendum porrigens ab hac vita decessit. Sed quid in his diuagamur? dum legimus apud Iosephum Hæbreum, quòd Herodes Rex Iudeæ Antipatris filius, post Innocentes trucidatos, & tres proprios filios interemptos, scilicet Alexandrum, Aristobolum, & Antipatrum, ad intercipiendum sacrum Beatæ semper Virginis partum, scatentibus per vniuersum corpus vermibus, mortem sibimet intulit. Smiliter Iudas cum vili pretio Christum Iudæis venalé exposuisset, sceleris ponderans grauitatem, & venia desperata, ad laqueum properauit. His succedit Pontius Pilatus patria Lugdunensis,

Herodis mors.

nenſis, referente Gregorio Turonenſi, qui nefaria in Chriſtum lata ſententia, manu propria interitum ſibi parauit.

Pilati mors.

Varia obitus genera, quibus viri inſignes fuerunt extincti, ſunt innumera, Q. Catulus Luctatius Orator, teſte Valerio Maximo, qui fuit collega Marij in Conſulatu, & vnà de Cymbris triumphum egerat; iuſſu Marij in domicilio quodam clauſus, vapore candentium carbonum extinctus eſt. Item Zoe Nicoſtrati martyris vxor à Beato Stephano ad cultum Chriſti deducta, crinibus ſuſpenſa, & fumo ſuffocata interijt. Felicula virgo, cum nullis pollicitationibus à Chriſtiana Religione reuocari poſſet, iuſſu Flacci Comitis, in latrinam præcipitata obijt. Pariter Diuus Bartholomeus Apoſtolus Rigis Syriæ filius, mandato Aſtiagis, detracta à toto corporis ambitu pelle, in Cœlum euolauit. Alij inſignes viri fuerunt ſagittis confoſſi, decollati, fulmine icti, combuſti, fame extincti, veneno profligati, lapidibus obruti, iugulati, & aqua ſubmerſi; nam Galeatius Mantuanus, ex Pontano, cum Ticini hybernaret, puella, quam deperibat, per iocum imperante ſe in flumen deiecit. Tandem homines egregij ab equis cæſi, lapſu equorum mortui, à Serpentibus perempti, ab apris trucidati, à Leonibus dilaniati, à canibus lacerati, & demùm morſu aliarum Ferarum interfecti, in hiſtorijs prædictorum animalium memorati ſunt, ad quas lectorem relegamus.

MYSTICA DE PARTIBVS Hominis.

MODO omnes humani corporis partes nimirum à vertice vſq; ad calcaneum diligenter ponderandæ ſunt, quatenus ſub illis aliquid arcani latibulatur. Primitùs capilli in ſacris Biblijs animæ cogitationes deſignant: nam quemadmodum capillis totum caput exornatur, ſimiliter anima cogitationibus decoratur: propterea Diuus Gregorius, per capillos ſupra cerebrum inſenſibiliter creſcentes, curas vitæ præſentis exprimebat, quæ interdum animæ impedimento eſſe ſolent, ne ad diuinas cogitationes ſe conferat. Ideò Chriſtus in lectione Euangelica capillos capitis noſtri numeratos eſſe pronunciauit; quoniam Deum cordis humani, & cogitationum ſcrutatorem eſſe ſignificabat.

Capilli.

Capilli poſtea mulieris, ex ſententia Diui Auguſtini, denotant ſuperflua, quæ ab hominibus poſſidentur. Quocirca Monaſtæ, & alij, qui ſe ſe Deo in religioſam ſeruitutem dicant, caput abradunt, minima tantum portione capillorum relicta, vt minimam rerum mundanarum curam habere oſtendant. Demùm per capillos Dei, D. Auguſtinus Sanctos Angelos, & omnes iuſtos interpretatur, de quibus dicitur.

In lib. de contemptu Mundi.

In lib. de Eſſent. Diuina.

Capilli capitis eius quaſi lana alba. Vel vt in Apocalypſi, albo capite apparuiſſe dicitur. Idem Auguſtinus in epiſtola ad Galatas, per id, antiquitatem veritatis ſignificat.

Caput, iuxta Goropij ſententiam, in prima lingua dicebatur Heet, quæ vox imperium manifeſtat, namq; capiti totius corporis dominum deſtinatur. Aliter in prima lingua Hoet appellabatur, addita littera T. quæ facultatem alligandi poſſidet: caput enim nos Deo Omnipotenti alligat. Alioquin in prima lingua caput vocabatur etiã Huet, quo vocabulo cuſtodia deſignatur; cum caput ſua prouidentia totũ hominem tueatur. Itaq; cum caput tot, & tantis gaudeat prærogatiuis, non eſt mirandum ſi Deo attribuatur, vt apud Danielem legitur, vbi eſſentia diuinitatis deſignatur, cui omnia ſubijciuntur, quapropter in Apocalypſi Seraphin Dei caput velare dicuntur, vt indicentur alta Dei myſteria, quæ ad eius diuinitatem, & potentiam ſpectant. Pſalmographus quoq; caput obumbratum nominauit, quo diuinitas tempore Paſſionis Chriſti latens exprimitur. At caput plenum rore, & guttis noctium, vt ſcribitur in Canticis, amorem Dei humanis criminibus in Eccleſia refrigeratum oſtendit.

in Hermath.

Capitis Myſtica.

Cap. 7.

Pſalm. 139.

Cant. cap. 5.

Quan-

Geneſ. c. 28. *Cap. 9.* *Cap. 26. 27.* *Leuit. c. 11. & 21.* *Lib. 2. Reg. cap. 15.*

Quando verò legimus in Geneſi caput Iacob ſuper lapidem poſitum, chriſticolarum principatum Chriſto innitentem intelligere debemus: quemadmodum per caput, & caudam apud Iſaiam, Chriſtus, qui eſt principium, & finis, intelligendus eſt. Item per caput Ioannis Baptiſtæ amputatum, Chriſtus à Iudæis, & à lege ablatus deſignatur. Caput Chriſti vngitur apud Matthæum, vt homo diſcat præclaris operibus Deum ſibi deuincire; & quando apud eumdem Euangeliſtam, fertum ſpinis contextum capiti Chriſti imponitur, Deus humanis peccatis, tanquam tot ſpinis offendi traditur. In Leuitico caput Sacerdotis non radebatur, vt myſtica eſſet doctrina, ſapientiam à Sacerdotibus minimè ſeparandam eſſe, vt vitia laicorum reprehendere poſſent. Pariter in eodem libro caput leproſi nudum amiſſionem galeæ ſalutis, vel Chriſtum ab anima ſeparatum indicare poteſt. In Prouerbijs autem, capiti gratiam addi; Gloſſa ordinaria doctrinam noui teſtamenti cum ſpe Regni cœleſtis dari exponit. Tandem caput tectum, in hiſtoria Regum, triſtitiam diuulgare poteſt, etenim qui triſtes erant, caput operire ſolebant.

Cap. 28. *Lib. 1. Reg. cap. 17.*

Si mentem ad frontem conuertamus. Habemus in Exodo, laminam auream Dei nomine ſignatam fronti Sacerdotis imponi ſolere, quæ internam cordis cogitationem indicat, vel confeſſionem oris, & operis, qua fideles referti eſſe debent, vt Gloſſa ordinaria explicat. Legimus etiam in ſacris Paginis, quòd frons Goliath percuſſa fuit, cuius myſticus ſenſus eſſe perhibetur, eos percuti, & perire, qui ſigno crucis haudquaquam muniuntur, quoniam frons mentem deſignare poteſt, vt Lauretus in Sylua Allegoriarum aſtruit.

Lib. 14. hierogl.

Succedit oculus, qui in prima lingua, referente Goropio, nominabatur Oog, ab Hog, ideſt altum: ideòq; ſenſus myſticus eſt, nos debere eſſe memores, oculos à ſummo Opifice nobis eſſe datos, vt ſuperna perpetuò contemplemur. Sed aduertendum eſt, quod oculi in doctrina myſtica, tàm bonum, quàm prauum ſenſum ſortiri poſſunt. Ratione primi, Deus per oculum intelligitur: nam veluti oculus in minori mundo, nempè in homine, eum regit: pariter Deus in maiori mundo cuncta regit, cuncta videt, & cuncta moderatur: Vel dicamus, ſicuti oculus eſt receptaculum lucis; ita Deus non modò lucis ſcatebra, ſed etiam ipſa lux nuncupatur; iuxta illud Ioannis. *Lux erat in Mundo.*

Myſtica oculorum. *Pſalm. 18.*

Immò oculi ſponſi in Canticis, piſcinæ Chesbon aſſimilati ſignificant perfectam viſionem, & cognitionem rerum omnium, etiam antequam fiant, quæ eſt in Chriſto Eccleſiæ capite, in quo capite per ſponſum ſignato, rerum omnium ideæ reperiuntur: idcircò oculi ſponſi non iniuria ad aquas piſcinæ tanquam ad rationes ideales comparantur; vocatur enim piſcina Chesbon, ideſt cognitionis; cum ideæ ſint rationes excogitatæ rerum producendarum, quæ omnes in Verbo erant, vt Diuus Auguſtinus interpretatur. Niſi velimus aſſeuerare, per oculum Dei, gratiam, & fauorem ſignificari; namq; Deus aliquem aſpiciens illi ſuam gratiam protinus impertitur. Alioquin in rebus mundanis, oculus voluptuoſos effectus ſignificat; cum homines per oculos amore illaqueentur. Quid ſi præcepta Domini oculis deſignentur? Legitur enim apud Pſalmographum. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.*

In Coment. ad Pſalmos.

Pariter in Apocalypſi. Oculi dicuntur veluti flamma ignis, & Dei præcepta ſignificant. Et quando in Pſalmo trigeſimo tertio, oculi Domini ſuper Iuſtos leguntur, tunc ad mentem Baſilij, oculi Domini ſunt Angelicæ virtutes, quæ homines tutari perhibentur. Aliter quando legitur in Pſalmo decimo ſexto: cuſtodi me vt pupillam oculi, tunc pupilla ſenſus ſpirituales indicare dicitur.

Deut. c. 13. *Geneſ. c. 43.*

Amplius in myſticis, benignitas, & miſericordia ad oculos refertur, ita legitur in Deuteronomio. Parcat ei oculus tuus; & ibi oculus pro miſericordia ſumitur. Item oculi Domini in Pſalmo trigeſimo ſecundo, eius miſericordiam, & benignitatem oſtendunt. Et in Geneſi oculus Ioſeph Chriſti benignitatem præſagit: immò in eodem loco; oculos leuans Iſaac, Chriſtum reſpicientem ad ſalutem humani generis inſinuabat. Quandoquidem quando legitur apud Iſaiam. Parauit Dominus brachium ſuum in oculis omnium gentium; tunc id aſſeritur, quoniam ſalus per Chriſtum acquirenda omnibus fuit propoſita. Oculi etiam in Eccleſia dicuntur eſſe,

esse, nimirum viri eruditi, & ad percipienda mysteria idonei. Aliter oculi, qui passim leguntur in sacris paginis, vim animæ intelligentem significare solent.

Præter hæc, nomine oculorum, varia etiam manifestantur. Primò præsentia oculis declaratur, dum legitur apud Iob. Nec abstuli mala ab oculis meis: siquidem res præsentes in oculis esse dicuntur, & tunc ab oculis auferuntur, quando à præsentia remouentur. Iuxta vulgatum carmen.

E

Cap.3.

Qui procul est oculis, procul est à limine cordis.

Quapropter idem significatur ab Isaia, quando scripsit. Et oculo ad oculum videbunt, nempè facie ad faciem respicient, qua ratione Beati Deum contemplabuntur. Vicissim consolationem ab oculis abscondi, vt habetur apud Oseam. Diuus Hieronymus consolationem non admittendam exponit. Pariter idem D. Hieronymus oculos auertere à Sabathis apud Ezechielem, interpretatur non cogitare requiem Dei, quæ est in notitia scripturarum. Item quando in Deuteronomio, munera excæcant oculos sapientum, tunc per oculos iudicium manifestatur.

Isaia c. 52.

Osea ca.p13.

Deuter. cap. 16.

In altero intellectu, oculi quandoq; vsurpantur; nam, ex Hieremia, iudicium naturale boni, & mali oculi significant, quos oculos multi habent, sed non vident, dum malè operantur: hinç oculos corporis appellatur mens, qua operamur, & oculus simplex rectam intentionem ostendit; & veluti oculus nequam apud Mattheum, prauam intentionem exprimit. Propterea in Numeris, cadere apertis oculis, iuxta sententiam Laureti, nil aliud est, nisi scienter peccare. Vnde apud Psalmographum. Oculi seruorum in manibus Dominorum suorum, exponuntur aliqui ad crimina perpetranda parati, & oculi ancillæ in manibus Dominæ suæ, dicuntur esse, quando anima, voluptuosis obsequijs famulatur: quamuis alij interpretentur oculos seruorum in manibus Dominorum suorum, quando famuli à Dominis fauorem expectant, & pænam formidant.

Hierem.c.4.

F

Matth. c. 6.

Numer.c24.

Psalm.122.

Hi igitur erunt oculi eruendi, de quibus Christus in Euangelio verba fecit; neque oculi carnei intelligendi sunt, quemadmodum nonnulli Hæretici impiè, & ineptè exponunt; hincque arrepta calumniandi ansa, ad exasperandam Christiani iugi suauitatem, præcepta Christi seuera appellarunt. Verùm isti, ex mente Chrysostomi, Cypriani, & aliorum, valdè stupidi sunt, & mysticum Euangelicæ lectionis sensum penetrare nequeunt: quandoquidem id intelligendum est non de oculis, sed de amicis illis arcendis, & remouendis, quorum consuetudo animæ nostræ perniciem affert, vel qui prauo exemplo nos offendunt, vel iniquis adhortationibus à recto salutis tramite nos abducere conantur.

G

Insuper multi sunt gestus, & affectus oculorum vitia denotantes. Oculis annuere apud Psalmographum, Diuus Augustinus declarat Hypocritam, qui vultu non ostendit, quod in pectore residet. Alibi Saul rectis oculis Dauid non intuebatur; quare per hos oculos, multi insidias manifestant. Item oculi caligantes cæcitatem Iudæorum monstrant. Immò oculi clausi apud Isaiam, Hæbreos Christum non agnoscentes indicabant. Rursus oculi terribiles apud Iob, sæuitiam Iudæorum erga Christum demonstrabant. Similiter apud eumdem Iob. Oculus videns testimonium reddebat mihi. Lauretus in Sylua Allegoriarum designat populum Hæbreum, cui per Prophetas Christus prænunciatus fuerat, & præsentia aduentus id testificabatur. Tandem oculi cæci à natiuitate, quibus apud Ioannem Christus lucem restituit, cæcam Hæreticorum mentem significant, quam Christus aduentu suo illustrauit. Demùm oculi quasi hominis in cornu bestiæ, vt legitur apud Danielem, Diuus Hieronymus per hæc verba, Antichristum hominem, & non Dæmonem futurum esse asseuerat. Item apud Ezechielem oculus dexter tenebrescens obscurabitur, est scientia illa, quam Antichristus sibi falso arrogauit. Ad finem, quando palpebræ Deo attribuuntur, per has Diuus Hieronymus incomprensibilia Dei Omnipotentis iudicia interpretatur.

Psalm. 34.

Lib. 1. Reg. cap. 18.

Isaia c. 24.

Iob.c. 16.

Cap.29.

H

Ioan. cap. 6.

Daniel. c. 7.

Ezechiel cap.11.

Auris, iuxta mentem Goropij, in prima lingua vocabatur Oor, idest origo, cuius mysticus sensus esse potest, nihil nobis audiendum esse, quod ad primam originem non referatur. Itaque Psalmographus aures Deo assignat, vt nobis insinuet vim Dei, qua sic omnia percipit, vt nihil eum lateat. Et alibi, quando scribit aures Domini in preces eorum, tunc Diuus Basilius exponit Angelos preces nostras Deo Omnipotenti

Lib.14.hierogl.

Psalm.114.

Psalm.33.

tenti

Psal.30. L.15. cælest. Hierarch. Matth c.10. Hierē. c.13.

tenti offerentes. Et tandem quando idem Psalmographus habet. Inclina ad me aurem tuam: hoc exaudire significat. Insuper aures in Angelis Dionysius inquit denotare non modò vim participandi, sed etiam scientiam, qua se diuinitatis participes esse intelligunt. Aure audire, vt legitur apud Mattheum, indicat doctrinam A secretam apprehendere. Vel audire in abscondito, vt extat apud Hieremiam. Origenes spiritualem intellectum interpretatur. Rursus auris in sacris paginis clementiam designat, interdum etiam intellectum, vt est apud Lucam, vbi legitur. Qui habet aures audiendi audiat. Auris obturata apud Isaiam, occasionem peccati ablatam esse diuulgat. Pariter auris ab iniquitate reuulsa, iuxta mentem Gregorij, intellectum cognitionis apertum demonstrat. At aurem reuelare, vt legitur apud Iob, nil aliud est nisi auditum cordis per ærumnas, & verbera dilatare. Aures apertas habere, & non audire apud Isaiam. Diuus Hieronymus has aures Iudæis assignat, qui litteram legis calebant, & Christo mysticum sensum exponenti fidem præstare nolebant.

Luc.c.8. Isa.c.33. Iob c.36. Isa.c.47.

Tandem, per aurem, in doctrina mystica, omnes Theologi obedientiam intelligunt, quam vnusquisq; summo Deo præstare debet, memor Adami, qui, spreta obedientia, Paradiso priuatus fuit. Hanc igitur indicauit Moyses, quando sanguine fe- B cundi arietis immolati, extremitatem auris dextræ non solum Aaronis, sed etiam eius filiorum liniuit. Quapropter in Psalmo trigesimo nono legitur. Aures perfecisti mihi, alij legunt, perforasti: siquidem in Deuteronomio iuxta legem mosaicam, serui, completo seruitutis tempore, poterant aut libertatem amplecti, aut semetipsos in Domini potestatem tradere. Hoc si eligebatur, in signum spontaneæ seruitutis, ab hero auris serui subula perforabatur.

Cap.15.

Idem intelligendum est de homine Christi fidele sub lege gratiæ aurem Deo offerente, vt illam diuinorum præceptorum capacem efficiat. Præterquamquòd Lyranus aurem perforatam, obsequium, & obedientiam exponit. Prædictis addamus, quod auris dextra in sacris paginis, intentionem supernæ visionis, & auris sinistra intentionem piæ operationis significat.

Narium Mystica.

Nasus quoq; in sacris paginis Deo assignatur, & denotatur inuestigatio, qua Deus corda hominum odoratur. Ideò legitur, quod Noe sacrificante, Dominus Deus C odorem suauitatis olfecit, quoniam sacrificium à probo, & iusto viro oblatum, Deo summopere placet. Immò animæ etiam nares attribuuntur virtutem interiorem significantes, qua diuina percipiuntur. Alioquin in Canticis, nasus sicut turris Libani fortè, & viuidum iudicium demonstrat.

Cap.7. Ioan.c.41. Psal.113.

Per nares, à quibus fumus apud Iob egreditur, nares Diaboli insidiam semper exhalantes exprimuntur, quibus occultè cordis nostri cogitationes olfacere conatur. Demùm quando legitur apud Psalmographum. Nares habent, & non odorabunt, exponuntur illi, qui instrumento spiritualis odoramenti sunt referti, nihilominus illo non vtuntur.

Genæ, quæ multis in locis sacræ paginæ leguntur, exponi possunt genæ Ecclesiæ, nimirum Sacerdotes, & concionatores Ecclesiam exornantes, qui in conspectu Populorum eminentes, tanquam in facie Ecclesiæ manifesti conspiciuntur.

Cant.c.1. Isa.c.50.

Genæ verò sponsæ in Canticis, affectus animæ interiores ostendere possunt. Quando autem in loco præcitato, genæ turturis nominantur, indicant virgines, cæterosque pudicitiæ operam nauantes. Ibidem quoque Genæ sicut areolæ aromatum consitæ à pigmentarijs, sunt genæ mysticæ sponsi, nempè martyres Christi, qui pro fide sanguinem effundere non dubitarunt: quare hi tanqnam rubentes genæ dicuntur, dum pulchritudo fidei Christianæ per hos diffunditur, & publicatur. Demùm quando apud Isaiam legitur genas meas dedi vellentibus: id, quoad litteram, de Passione Christi intelligendum est.

Circa faciem. Inter quatuor Euangelistas legitur hominis facies, quæ Mattheum denotare potest, quoniam Euangelij exordium ab humana generatione inchoauerit; quamuis hæc humana facies, iuxta mentem Diui Augustini, Diuum Marcum significet, qui Christum hominem demonstrat. Item quando in sacris litteris legitur quòd Deus in faciem hominis, spitaculum vitæ inspirauit: intelligendum est, Deum omnes sensus capiti hominis communicasse: facies enim illo in loco tanquam pars dignior,

dignior, & posteriorem sequentem trahens accipitur, vt Diuus Augustinus in libro de spiritu, & anima optimè, & eleganter explicauit.

Iam accedendum est ad os, quod in sacris paginis Deo attribuitur,& vis generatiua, & spiratiua appellatur, & potissimum in Canticis, vbi os sponsæ virtus Dei mentem illustrans exponitur. Immò os Dei ipse Christus, & lex oris Dei, lex Christi esse perhibetur. Quamuis interdum os Dei dicantur Prophetæ, per quos voluntatem suam nobis patefacit. Verùm quando in Psalmo trigesimo tertio fit mentio oris Dei, tunc ostenditur voluntas, mens, & cogitatio, quæ diuina præconia disseminat. Os apertum post Hierosolymam deuastatam apud Ezechielem, significat Euangelium Christi, deleta Hierosolyma, toti terrarum orbi fuisse communicatum. Deniq; os, vnde ignis egreditur, vt legitur in Apocalypsi, os Ecclesiæ, nimirum orationem significat. Apud Psalmographũ hæc habentur verba, non est occultatum os meum à te, quod fecisti in occulto. Hilarius in Commentarijs ad Psalmos inquit indicari his verbis, quòd mysteria Ecclesiæ clanculum à Deo fabricata patefiunt, & diuulgantur. Pariter in historia Regum habetur: ex ore vetere recedere; sicq; traduntur verba otiosa ad hominem veterem spectantia esse prætermittenda. Et quando puer ab Eliseo ad vitam reuocatus septies oscitauit, mysticus sensus est, animam institutione septem munerum spiritualium firmandam, & muniendam esse.

Oris mystica. *Ezechiel. cap.* 33. *Lib.* 1. *Reg. cap.* 2.

Os habent, & non loquentur, vt est in Psalmo centesimo decimo tertio, hoc ad illos attinet, qui virtutem confessionis nouerunt, & quomodo confiteri debeant, nihilominus non confitentur. In Psalmo autem vigesimo primo. Aperuerunt super me os suum; hoc nihil aliud est, nisi os Iudæorum aduersus Christum in Passione reclusum: siquidem locutum est vanitatem, vt Psalmographus alibi expressit. Os verò peccatoris, & dolosi apertum est super me, vt constat in Psalmo centesimo octauo; hoc ad os Iudæ proditoris pertinet. Quandoquidem os loquens ingentia apud Danielem, spectat ad Antichristum,qui ore diabolico refertus erit. Quamuis omnes impij, & fraudolenti tali ore sint referti. De his etiam legitur in Psalmo quadragesimo nono, os tuum abundauit malitia. Demum os veste contectum, vt extat in Leuitico, ad improbos, & Hæreticos attinet, quibus prohibenda est prædicatio, ne venenato sermone auditores inficiant.

Psalm. 143. *Daniel c.* 7. *Leuit. c.* 13.

Dentes lacte candidiores leguntur in Genesi, qui iudicium nouissimæ diei candidum rectum, & iustum fore significant. Vel isti dentes candidi Ecclesiæ applicari possunt, cuius dentes Apostoli,& Concionatores esse feruntur,quoniam præmansum Dei Verbum auribus fidelium insinuant, & homines à criminibus, dente monitionis præcidendo, remouent. Dentes sicuti greges dicuntur in Canticis, qui monastas in Ecclesia indicare possunt, qui rebus mundanis exuti, fortes in doctrina, & rectis operibus tanquam dentes in gengiuis persistunt. Alioquin per dentes peccantium, vt legitur in Psalmo tertio, Principes criminosorum intelligendi sunt,quorum authoritate homines à societate iustorum præciduntur, & segregantur. Ideò dentes eorum Deus conteret, vt constat in Psalmo quinquagesimo septimo, dum homines improbi, & hæretici proprijs verbis confunduntur. Ad finem dens putridus nominatus in Prouerbijs comparatur homini, qui spem quamlibet in homine fragili collocat.

Cap. 49. *Cap.* 4. *Prou. c.* 25.

Lingua est membrum humanum non solum pro formanda voce, sed etiam pro dignoscendis saporibus præstantissimum, & assignatur Deo in Psalmo quadragesimo quarto. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. Hæc autem lingua Dei ostendit vim generatiuam Patris Verbum producẽtis; diciturq; calamus scribæ, quoniam verbum permanens protulit; vel etiam indicat Spiritum diuinũ, per quem Deus humano generi arcana sua manifestat. Lingua autem erudita apud Isaiam, lingua Christi, & Concionatorum exponitur.

Cap. 50.

Alioquin lingua adhærens faucibus in Psalmo vigesimo primo, Christũ in Passione taciturnũ, vel Apostolos pariter in Passione silentes significat. Quamuis alij linguam adhærentem faucibus Christi, Ecclesiam minimè recedentem à præceptis eius exprimant. Aliter lingua sponsæ in Canticis, sub qua mel, & lac continetur, mysticam animæ, aut Ecclesiæ linguam demonstrat, quæ licèt in conuersione peccantium verba aspera effundat: nihilominus sub ea quædam latibulatur dulcedo,

Cant. c. 4.

pro-

propter quam nullo afficiuntur mærore, ſed benignitate quadam recreantur. At lingua hominum, & Angelorum, vt legitur libro primo ad Corynthios, pro perfecta cognitione, & expoſitione myſteriorum vſurpari videtur. Rurſus in Actis Apoſtolorum Spiritus diuinus linguis varijs apparuiſſe perhibetur, quoniam linguæ ſegregatæ in Eccleſia erant copulandæ.

Cap. 13.
Cap. 2.

Legimus apud Iob linguas flagello abſcondi, & Diuus Gregorius in morali doctrina, mentem, verbis contumelioſis auditis, minimè vexari interpretatur. Et quando in Pſalmo quinquageſimo primo dicitur; tota die in iuſtitiam cogitauit lingua ſua. Tunc lingua pro corde accipitur: quemadmodum in Pſalmo centeſimo vigeſimo quinto, vbi ſcribitur: Linguam exultatione repleri. Præterea apud Iſaiam lingua areſcere ſiti dicitur, quibus verbis monſtrantur Ethnici, qui inter dogmata Philoſophorum veritatem doctrinæ Euangelicæ veluti aquam viuam deguſtarũt. Apud eumdem Iſaiam, linguam mutorum apertam Diuus Hieronymus Ethnicos vnum Deum confitentes exponit. Ibidem linguam balborum velociter loquentem interpretantur linguam Ethnicorum, qui in aduentu Chriſti fidem catholicam amplexi ad celebrandas Dei Omnipotentis laudes confugerunt.

Iob. cap. 5.
Lib. 6. moral. cap. 19.
Iſaia c. 41.
Cap. 35.
Cap. 32.

Ex altera parte lingua in ſacris litteris multa mala ſignificat. Nam legimus apud Iob, cum enim dulce fuerit in ore eius malum, abſcondet illud ſub lingua ſua. Ille igitur occultat malum ſub lingua, quando illud non confitetur; quapropter Hypocrita illud præſtat, quando malitiam in mente latibulantem velamine blandi ſermonis tegit. Malum igitur in lingua, & non ſub lingua eſſet, ſi Hypocrita loquendo prauitatem ſuam manifeſtaret. In Apocalypſi habemus linguas, quas dentibus damnati præcidunt, quæ malas cordis cogitationes deſignant. In Pſalmo quinquageſimo ſexto. Lingua eorum gladius acutus, linguam Iudæorum indicat, qui in Paſſione Chriſti hanc vocem. *Crucifige*, *Crucifige*, pronunciarunt. At lingua doloſa in Pſalmo centeſimo decimo nono linguam Dæmonum exprimit, qui ad lethalia crimina varijs tentamentis homines hortantur; immò indicat etiam linguam Hæreticorum, & aliorum improborum, qui clanculum homines ad ſcelera trahunt. Agere dolum in lingua, vt legitur in Pſalmo decimo quarto, nil aliud eſt, niſi *verbis pijs*, & diuinis nefaria, & obſcæna permiſcere. Quando autem Iſaias ſcribit, quòd Dominus deſolabit linguam maris Aegypti. Tunc lingua blaſphemiam, & Idolatriam Aegyptiorum oſtendit. Deniq; apud Hieremiam, hæc habentur verba. Venite percutiamus cum lingua. Multi interpretes eruditi hæc verba ad accuſationem referunt.

Cap. 20.
Cap. 16.
Cap. 11.
Hierē. c. 18.

Iam properandum eſt ad pectus. Quandoquidem pectus Chriſti in ſacris paginis arcanum Diuinæ Sapientiæ, & communicationem ſenſuum ſpiritualium ſignificat. Verùm pectus Aaron, vt legitur in Exodo deſignare poteſt Apoſtolos, qui pectus Chriſti æmulantur. Pectus verò in Angelis ſummam virtutem, & vim ſaluandi exprimit. Pectus argenteum ſtatuæ apud Danielem eloquentiam, & doctrinam ſine charitate oſtendit. Deniq; faſcia pectoralis apud Hieremiam, doctrinam Euangelicam manifeſtat.

Exod. c. 28.
Daniel c. 2.

Cor Deo attribuitur, & intelligitur arcanum illud diuinæ ſapientiæ, ex quo Verbum, ideſt filium ſuum abſq; initio genuit: ideòq; per Prophetam ſic loquitur, Eructauit cor meum verbum bonum, innuens filium Ieſum Chriſtum altæ ſapientiæ myſterio genitum, vt Eucherius notauit. Aliquando, per cor Dei, ſacra pagina intelligitur, in qua Deus Omnipotens cor ſuum explicat. Immò ille iuxta cor Dei operari perhibetur, qui mandatis, & præceptis diuinis obtemperat. Alioquin cor in Angelis eſt ſymbolum vitæ diuinam ſpeciem repræſentantis. Cor aliud immutat Deus, vt legitur in hiſtoria Regum, quando ſeptiformem diuini ſpiritus gratiam impertitus eſt: ſiquidem Apoſtoli antea formidantes, poſt aduentum diuini ſpiritus, aduerſus hoſtium impetum maximam fortitudinē ſunt adepti; quemadmodum in Actis Apoſtolorum legitur.

Pſalm. 44.
Lib. 1. Reg. cap. 10.

Cor liquefactum, vt cera in Pſalmo vigeſimo primo, ſacra pagina olim implicita, nunc explicita exponitur, vel eſt Eccleſia ante Chriſti Paſſionem dura, quæ in diuina paſſione tamquam cera liquefieri viſa eſt.

Cor dilatatum in Pſalmo centeſimo decimo octauo indicat hominem ſapientia, & cha-

& charitate hilarem. Cor turbatum in Psalmo centesimo quadragesimo secundo significat hominem ærumnis, & tentamentis vexatum, quibus omninò resistendum est.

Isaias c. 6.

Ad cor altum accedere in Psalmo sexagesimo tertio, Diuus Augustinus arcana summi Dei cognoscere explicat. Cor excæcatum apud Isaiam, cor Iudæorum in aduentu Christi tenebricosa vertigine oppressum significat. Cor contritum in Psalmo quinquagesimo designat hominem semetipsum, & res mundanas aspernantem, qui in solum rerum diuinarum studium incumbit. Cor mundum in eodem Psalmo hominem sublimia tantùm meditantem ostendit. Item in Psalmo centesimo trigesimo septimo, cor Deo attribuere, nil aliud est, nisi omnes cogitationes, & cunctas operationes ad summum Deum tamquam ad supremam metam dirigere: quapropter in quotidiano Missæ sacrificio à Sacerdote hæc verba in Præfatione recitantur. *Sursum corda.* vt omnes intelligant humanas cogitationes esse omittendas, & mentem ad cæleste domicilium dirigendam esse.

Cap. 7. 8. & 9.

Cor induratum, & ingrauatum in Exodo ostendit hominem criminibus adeò obrutum, vt nullis perculsus calamitatibus resipiscat. Huic affine est cor lapideum apud Ezechielem. Aliqui non ineptè exponunt primam originis labem, cum dicat Propheta. Auferam cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, nempè baptismum, siue propensionem ad Dei legem in baptismo per diuinum spiritum infundendam; ita exponit Galatinus. Cor sponsi in Canticis ostendit illum, qui sapientiam; & mysteria quotidie meditatur. Cor inuenire, vt in historia Regum, significat peccatum abominari. Vicissim in Psalmo quadragesimo nono, à corde relinqui, indicat animum ad crimina procliuem. Cor hominis datum bestiæ apud Danielem, denotat cor carneum illi concessum, qui iumentis insipientibus compararatur. Cor Regis perire dicitur apud Hieremiam, quando Principes, & Ecclesiæ Doctores à fide recedunt. In corde iniquitatem aspicere, vt constat in Psalmo sexagesimo quinto, D. Augustinus crimina amplecti interpretatur. Tandem cor, quia in intimis thoracis penetralibus latitat, ideò in sacris paginis pro re abdita sumitur. Immò pro sepulcro interdum vsurpatur, quod in visceribus terræ fabricatur, sicuti cor in pectore conditur: quapropter Christus in Euangelio sepulcrum cor terræ appellauit, dicens: filius hominis erit in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.

Ezech. c. 36.

Cant. c. 5.

L. 2. Reg. c. 6.

Daniel c. 7.

Hierem. c. 4.

Brachia succedunt ponderanda: quare brachia Dei Patris filium, & diuinum Spiritum significant, iuxta assertum Isaiæ; brachia mea populos iudicabunt: ita Diuus Augustinus in libro de essentia Diuinitatis exponit. Igitur non sine ratione multi Theologi brachium Domini filium interpretantur: cum Isaias proferat hæc verba. ***Brachium Domini, cui reuelatum est? labores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, afflictusq; est propter scelera nostra, disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus.*** Alioquin hoc brachium tanquam potentia, & iustitia Dei diuulgatur: etenim legitur in Psalmo vigesimo. ***Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est.*** Item brachium excelsum in Psalmo centesimo trigesimo quinto, designat Christum, vel eius virtutem, quæ in Passione sacrosanctam humani generis redemptionem operata est.

Isaias c. 51.

At brachium legens spicas apud Isaiam demonstrat Apostolos, & concionatores, qui aliquos ex Iudæis ad bonam frugem, & ad viam salutis traxerunt. Per brachium extensum apud Hieremiã, multi intelligunt illa prodigia, & miracula, quæ summus Opifex populum ab Aegypto reuocans patrauit. Quamuis alij interpretentur virtutem nominis diuini, quod nomen Moyses in plures ramos extendit, quando legem tulit. Lex enim nil aliud erat, quàm nomen Dei in nomina, & cognomina sua extensum, vt multi Theologi asseuerant.

Isaias c. 17.

Hierẽ. c. 32.

Quando Psalmographus scribit brachium hominis delinquentis conteri. Origenes intelligit brachium debilitatum; cum ad nullum opus misericordiæ, & beneficentiæ se extendat. Brachium autem à Deo proiectum apud Malachiam, Lauretus in Sylua allegoriarum, praua opera à Deo neglecta, & reiecta esse exprimit. Isaias aliquando hæc verba pronunciauit. Vir carnem brachij sui comedet. Multi exponunt hoc esse symbolum hominis rem alienam inuadentis, aut denotare ingrati animi

Malach. c. 2.

Isaias c. 9.

mi vitium, cum brachium totis viribus corpori famuletur, & cibum etiam ori porri-gat, deinde ab homine tanti beneficij immemore deuoratur. Parauit Dominus brachium sanctum suum, ex sententia Isaiæ, in oculis omnium gentium: id paulò ante fuit explicatum, quando de mystica oculorum doctrina verba fiebant. Brachium arefactum apud Zachariam; Diuus Hieronymus potentiam Antichristi profligatam, & dissipatam intelligit. Tandem brachia sempiterna, quæ habentur in Deuteronomio, iuxta Glossam interlinearem, significant Christi Domini vindictam, qua iniquos damnat, & iustos liberat. Posteaquam ad brachia spectat cubitus, non erit absurdum in medium afferre assertum Ezechielis de illis, qui assumunt ceruicalia sub omni cubito: sic enim homines otiosi, & nimis delicati designantur.

Isaias c. 52. *Zach. c. 11.* *Deut. c. 33.*

Manus multos sensus mysticos sortitur. In primis pro authoritate, & potentia sumitur; & in hoc significatu recitantur à Psalmographo hæc verba, exaltetur manus tua. Pariter Hieremias de summa Dei potestate sermonem habens, dixit. Sicut lutum in manu figuli, ita & vos in manu mea Domus Israel: etenim sacra pagina vbiq; clamat, in manu Dei sunt omnes fines terræ, nimirum in potestate Dei. Aliter Theologi per dextram suscipientem, diuinam opem intelligunt; cum antiqua consuetudine receptum sit, ad præstandum auxilium, dextram porrigere, in qua magis, quàm in sinistra virtus, & aptitudo ad operandum residet. Propterea in Psalmo sexagesimo tertio ad rem legitur. Tenuisti manum dexteram meam, idest, instar optimi assertoris, manum meam apprehendisti, & me de seruitute babylonica eduxisti. Quamuis alij hunc locum aliter exponant; namq; per dextram manum à Deo apprehensam, intelligunt meliora opera, quæ grato, & benigno animo à Deo suscipiuntur. Neq; hoc à ratione alienum esse videtur; propterea quod alibi, per manus, operationes intelliguntur: vnde in Psalmo septuagesimo octauo legitur. Deum exquisiui manibus meis nocte coram eo. Manus igitur hoc in loco rectas denotant operationes, quæ noctu, nimirùm occultè, & tantummodò coram Deo fiunt. Idq; magis stabilitur, quoniam manus in Leuitico offerentes hostiam Domino, opera à Theologis exponuntur. Alioquin manus sacrificio admotæ in eodem loco mysteria Theologica indicant; cum nobis sufficiat illa leuiter tantùm attingere, cum sublimia contemplans comparetur illi, qui, vt calescat, manus solum igni admouet, neq; illas vlterius porrigit, ne comburantur: pariter qui speculando diuina penetralia ingredi cupit, blasphemiam incurrit, dum cœlestium arcanorum intellectum assequi nequit. Huius rei symbolum fuit populus Israeliticus, qui in montem Domini non ascendebat, sed iuxta montis radices, constituta corona, desidebat.

Mystica manuum.

Pariter manus in hac doctrina mystica Deo assignantur: vt in Exodo manus valida manum Dei demonstrat; hæc autem manus dicitur Christus Filius, per quem Pater omnia operatur. Item apud Isaiam, manus mea hæc omnia fecit: Eucherius per hanc manum, filium intelligit. Alioquin manus Dei, secundùm alios, sunt Filius, & diuinus Spiritus.

Exod. c. 3.

Cæterùm manus Dei in Psalmo centesimo decimo octauo vocantur Angeli, vel Apostoli, vel Concionatores, per quos tanquam per ministros Deus agit. Amplius dextra, & læua in Deo considerantur. A dextra, per filium Dei, lex gratiæ, & misericordiæ dimanat: hac de re filius semper in dextra Dei esse dicitur: namq; ab hac manu liberalitas, benignitas, & omnia grata, & iucunda proueniunt: ideòq; in Psalmo centesimo decimo Christus iuxta Patris dextram sedere videtur: hinc Theologi, per sessionem, requiem, & delectationem diuini imperij, & Patri, & Filio propriam, & honore æqualem intelligunt. Itaq; per dextram Dei, immensam eius benignitatem, & vicissim per læuam, flagella seuera, quibus puniuntur criminosi, interpretari debemus. Manus in Angelis virtutem agentem indicant; quemadmodũ in Genesi legitur, quando Lot apprehensus fuit.

Mysti ca manuum. *Cap. 19.*

Modò accedendum est ad mysticum eorum sensum, quæ in manu Domini esse feruntur. Primò apud Isaiam, calyx in manu Domini esse dicitur, quando actu punitionem exercet; item ventilabrum in manu Christi apud Mattheum, arbitrium iudicialis potestatis designare potest. Pariter septem stellæ in manu Christi, vt extat in primo capite Apocalypsis, populos in eius dominio collocatos præsagiunt. Manus

Moysis

Moyſis eleuatæ in Exodo, preces, & orationes operationibus copulatas oſtendunt; *Exod.c.17.* vel oſtendunt manus Chriſti, qui in Cruce ſacroſanctam humani generis redemptionem operatus eſt. Lapis autem abſq; manuaria ope abſciſſus apud Danielem, fuit *Dan.c.2.* ſymbolum ortus Chriſti, qui in vtero Mariæ ſeper Virginis, abſque humano opere E formatus fuit. Inſuper apud eumdem Prophetam, manus in pariete ſcribens, Chriſtum iudicem, & condemnatorem exprimit. Item manus Abrahæ ad gladium extenſa, vt legitur in Geneſi, executionem zeli Dei Patris in filium propter humanum *Geneſ.c.22.* genus ſignificat.

Manus hominis ſub pennis animalium, vt conſtat apud Ezechielem, vitã actiuam *Ezechiel.c.1.* à contemplatiua dependentem manifeſtant. Denique manuum ablutio in ſacris paginis puritatem, & innocentiam patefacit. Hoc ex Deuteronomio colligitur; vbi, in- *Deut.c.21.* uento hominis cadauere, & ignorato cædis authore, ſeniores ciuitatis ad locũ pollutum accedentes in deſerta valle manus abluendo ſacrificabant, vt hac ratione, & ipſi, & omnis populus abſoluerentur. Similiter Pſalmographus fatetur ſe altare Domini circumdaturum, ſi prius cum innocentibus manus abluerit. Item Pilatus, quando crimen nefariæ in Chriſtum latæ ſententiæ delere voluit, innocentiam ſuam teſtificaturus coram populo manus lauit. Nam priſcis temporibus hoc conſuetum erat, F vt qui volebant manifeſtare ſe alicuius ſceleris eſſe immunes, neque vllum patratis facinoribus aſſenſum præſtitiſſe, in multorum hominum cætu, manus abluerent: quandoquidem ex illa manuum munditia, pariter, & animi candorem oſtentare opinabantur.

Ex altera parte manus in oppoſito etiam ſenſu ſumuntur, & flagella Identidem *Per manus aliquando flagella intelliguntur.* ſignificant: in quo intellectu legitur illud apud Sophoniam. ***Extendam manum meam ſuper Iudam, & ſuper habitantes Iſrael, & diſperdam de loco hoc reliquias Balis.*** quapropter Beatus Iob de calamitatibus, & ærumnis ſuis verba faciens, inquit. ***Manus Domini tetigit me.*** Immò alibi in ſacris litteris, vbi legitur. Firmaſti ſuper me manum tuam: hoc de flagello, & punitione intelligendum eſt. Quando Paleſtini, in hiſtoria Regum, arcam Domini in templum Dagonis idoli duxerunt, die ad- *Lib.1.* ueniente, Dagon truncatis manibus in terram prolapſus eſt: quapropter eruditi interpretes, per manus truncatas, præſagiunt, cum doctrina Chriſti ad Ethnicos per- G ueniſſet, Idolorum manus abſcindi, nempè præſtigia, quibus mortalium oculi ludificabantur, diſſipari, & deinceps Dæmonum poteſtatem aboleri. Manus habent, & non palpant in Pſalmo centeſimo decimo tertio dicuntur illi, qui rectas operationes norunt, neque tamen earum fructum ſemel percipere nituntur. Manus Moyſis *Exod.c.4.* leproſa in ſinu locata, vt legitur in Exodo, opera Iudæorum occultata, & tanquam inutilia oſtendere poteſt: quamuis, ſecundùm alios, hæc Moyſis manus ſymbolum Chriſti in ſinu Patris eſſe poſſit, vbi natura Diuinitatis refulgebat, ſed quia aliquo modo à ſinu per ſuſceptionem carnis diſceſſerat, inter iniquos fuit reputatus, at denuò per reſurrectionem, ſinum Patris adiuit.

Manus Ioſeph ſuper oculos patris in Geneſi, inſinuare poſſunt Regem Ieroboam *Geneſ.c.46.* ab eo deſcendentem, qui manum ſupra oculos Iſrael locaſſe perhibetur, quando populum ad idolatriam impulit. Manus violenta apud Iob fuit ſymbolum poteſta- *Iob.c.5.* tis Ethnicorum aduerſus Chriſtum. Item manus impij apud eumdem, exponuntur H Iudæi Dæmonum miniſtri, qui Chriſtum ad cruciamenta traxerunt. Tandem ma- *Cap.25.* nus Pilati ablutæ apud Mattheum, opera gentium per Chriſtum mundari præſagiunt.

Digiti in numero multitudinis Prophetas monſtrare poſſunt, per quos Diuinus *Digitus quid.* ſpiritus, afflatu ſuo, libros legis conſcripſit. Quare huc reſpiciens Pſalmographus, iuxta nonnullorum mentem, dicebat. Videbo Cœlos tuos *opera digitorum tuorum.* Per Cœlos multi Prophetarum incitationem interpretantur, qua ducti tot admiranda de diuinis, atq; humanis rebus oracula diſſeminarunt. Digitus ergo plerumq; pro diuino ſpiritu in ſacris litteris accipitur. Dicebat enim Chriſtus in Euangelio. *Si in digito Dei eijcio Dæmonia, profectò veniet in vos regnum Dei.* Diuus Gregorius hunc digitum exponit diuinum ſpiritum; nec præter rationem, quandoquidem vbi Diuus Marcus ſcribit: in digito Dei. Alius Euangeliſta legit: in ſpiritu Dei. Denique, qui appendit tribus digitis molem terræ apud Salomonem; hoc Sanctiſsimæ

Deut. c. 21. Trinitatis ſymbolum eſſe poteſt.

Vnguibus muniuntur digiti. Quare vngues mulieris præcidendæ in Deuteronomio, ſunt ſymbolum ſcientiæ Ethnicorum, quæ prorſus reſecanda eſt. Et vnguis adamantinus, in quo peccatum Iudæ apud Ieremiam ſcriptum eſſe perhibetur, difficultatem huius delendi criminis patefacit. Cum igitur vnguis ſit finis corporis, & adamas ſit adeò durus, vt ferro ſecari nequeat: hinc fit, vt nomine vnguis adamantini, æternus finis deſignetur. *Hierē. c. 17.* A

Iam deſcendamus ad ventrem, qui in ſacris litteris tanquam rationis, & mentis receptaculum collocatur. Nam quando apud Ieremiam legitur: ventrem meũ doleo; tunc non venter corporeus, ſed ſpiritualis intelligitur. Idq; magis explicatur in lectione Euangelica, vbi Christus inquit: qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. At venter veluti aceruus tritici in Canticis, venter Mariæ ſemper Virginis intelligitur, qui Chriſtum granum frumenti, & panem viuum nobis peperit: quapropter, apud Iſaiam, Deus Chriſtum à ventre vocauit. Venter autem ſponſi pariter in Canticis, humanam Chriſti naturam denotare poteſt. Amplius venter ſignificare poteſt ſinagogam, de qua Paulus egreſſus ad fidem Chriſti conſugit: quemadmodum in epiſtola ad Galatas legitur. Similiter de hoc ventre egreſſus dicitur Chriſtus, quando, relictis Iudæis incredulis, ad Ethnicos tranſitum fecit; veluti Ioſeph, relicto in manibus adulteræ pallio, aufugit. *Cant. c. 7.* *Iſaia c. 5.* B

In Pſalmo quadrageſimo tertio legitur: conglutinatus eſt in terra venter noſter Diuus Auguſtinus hominem rebus mundanis nimis adhærentem intelligit. At venter impletus in Pſalmo decimo ſexto, ingluuiem & crapulam ſignificat: namq; Terentius aliquando dixit: pugnos in ventrem ingere. Donatus hunc locum ſic exponit: pugnos ingere in paraſitos, qui inſatiabilem ventrem ſemper eſitando diſtendunt. Apud Iſaiam, Iſrael ex ventre tranſgreſſor vocatur, nimirum eo tempore, quo de terra Aegypti egreſſus eſt, quoniam à Deo quaſi in ventre geſtabatur. Demum venter ſtatuæ æneus apud Danielem, doctrinam reſpicientem cænodoxiam ſignificat. *Iſaia c. 48.*

Vmbilici myſtica. Cæterùm quia ventrem exornat vmbilicus; ſciendum eſt vmbilicum in ſacris paginis ad concupiſcentiam referri: quandoquidem Ezechiel de Hieroſolyma profanata hæc protulit: *in qua die nata es non eſt excíſus vmbilicus tuus*. nimirum anima ab origine minimè ſeparata eſt; cum adhuc mollicieı, & concupiſcentiæ adhæreat. C

Antequam ad alias partes deſcendamus, nonnihil de vtero publicandum eſt. Siquidem vterus Deo quoq; attribuitur. Habemus enim in Pſalmo centeſimo nono hæc verba. *Ex vtero ante luciferum genui te*. Hic vterus, Dei Patris indicat abditam ſubſtantiæ, vel eius eſſentiæ originem, ex qua, ineffabili modo ante omnia creata, filium ſibi conſubſtantialem, & coæternum genuit. Quamuis alij, per vterum Dei, iudicia Dei incomprehenſibilia exponant, quæ inueſtigare nemini conceſſum eſt. Item vterus, in quo Deus apud Iſaiam, Iudæos geſtaſſe dicitur, denotat iugem miſericordiam, qua crimino ſos amplexus eſt; immò indicat Dei gratiam, in qua tãquam in vtero Iudæi fouebantur. Sed quoniam, in aduentu Domini frigore perfidiæ veluti conſtricti feruorem fidei, & charitatis amiſerunt: ideòq; ex recondito gratiæ ſinu expulſi, quaſi glacies, vt extat apud Iob, de vtero Creatoris egreſſi ſunt. Rurſus apud Iob legitur: nudus egreſſus ſũ de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. *Vteri myſtica.* *Iob cap. 38.* *Iob c. 1.* D

Per hæc verba deſcribitur ille, qui tentamentis vexatus cognoſcit ſe in fide per primam gratiam abſq; vllis meritis genitum, ſed poſt tentamenta, gnarus infirmitatis ſuæ, metuenſq; ne virtutibus priuetur, magna animi demiſſione fultus ad gratiam redit, & quicquid virtutis poſſidet, ad diuinam opem refert. Vterus tandem matris in Pſalmo centeſimo trigeſimo octauo prauam mundi conſuetudinem ſignificat, ex qua emergit ille, qui diuino auxilio ad bonam frugem reducitur.

Sequuntur fæmora, genua, crura, & nates. Quoad fæmora, hæc, iuxta mentem Georgij Veneti, olim Solem generationis parentem deſignabant: propterea in ſacris paginis legitur, quòd Abraham miſſurus ſeruum ad inueſtigandam vxorem pro filio Iſaac, ex cuius prole Chriſtus erat naſciturus, ſupra fæmora iurare ei iuſſit: Rurſus fæmur Iacob, poſt pugnam cum Angelo peractam, claudicans denotabat fontem, vnde filij Iſrael emerſerunt, qui ſæpius in lege claudicarunt. Genua minimè

me flectere dicuntur, qui fortitudine insigni sunt referti: quare hoc habetur in historia Regum. *Dereliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua sua ante Baal.* Hoc igitur idolum, cum esset peccati symbolum, homines genua non E flectentes in fide firmatos esse indicabat. Verùm genua flectentes ante Ioseph, vt constat in Genesi, genua mentis ante Christum flectenda præsagiunt. *Lib. 3.*

Crura sponsi in Canticis ostendunt Apostolos, per quos sponsus, nempè Christus totum terrarum orbem circuiuit, dum ipsi diuino sermone sacrosanctam Christi fidem inter populos disseminarunt; vt exponit Diuus Gregorius. Item crura Christi, iuxta priscam consuetudinem non fuerunt fracta: quandoquidem hæc Christi crura, vt animaduertit Robertus Abbas, misericordiæ, & veritatis erant symbolum, quæ duæ marmoreæ columnæ à nemine debilitari, neque frangi possunt. Tandem crura detecta, vt extat apud Isaiam, turpitudinem criminum patefactam denotant, vt Diuus Gregorius in morali doctrina explicauit. His addantur nates, quæ in sacris paginis partem ad crimina procliuem ostendunt. Item nates apud Isaiam detectæ ignominiam significant. *Cant. c. 5.* *Isaias c. 47.* *Li. 6. moral. cap. 11.*

Iam peruenimus ad pedes, qui à doctrina mystica non arcentur. Pes enim in F prima lingua, ex Goropio, dicebatur Voet, quæ vox nutrire significat, & Diuino spiritui attribuitur, qui igneo suo calore, quod Pater plantauit, & filius sanauit, fouet, atque nutrit. Pedes autem in Deo diuinam naturam, & stabilitatem æternitatis demonstrant; sub quibus pedibus in Psalmo decimo septimo caligo esse perhibetur, quoniam modus susceptæ à Deo carnis abditus, & incognitus fuit. Ostendunt etiam pedes firmitatem virtutis Dei, quia scribebat Isaias. Cœlum mihi sedes est, Terra autem scabellum pedum meorum.

Pedes insuper doctrina mystica Angelis assignat, qui mobilitatem, seu potius celeritatem æterni cursus ad diuina properantis patefacere possunt: quocirca in Exodo, quando legitur: tetigit pedes meos. Aliqui id de Angelis intelligunt. Pedes animæ, præcipuæ potentiæ, scilicet intellectus, & voluntas esse feruntur, quibus ad bona, vel mala properat: idcircò pedes ligati apud Mattheum, potentiæ impeditæ designantur. Quamuis pedes vincti apud Platonem, vt Ficinus interpretatur, G ostendant iussos non duci, neque progredi, sed violentia quadam raptari. Huc respexit Psalmographus dicens: pes meus stetit in directo, alludens ad intellectum, & cogitationem, nam sicuti pedes nos quocumque dicunt, ita cogitationes ad bonum, vel malum per agendum nos trahunt. *Exod. c. 4.* *Cap. 22.* *Lib. 10. de Repub.* *Psalm. 25.*

Pedes Christi designant illius humanitatem, quam etiam ostentant pedes agni, vt in Exodo habetur. Immò pedes Christi, qui currunt ad pacem conciliandam, sunt infimi in Ecclesia, Apostoli, Concionatores, necnon animo demisso prædití, qui in operibus misericordiæ in dies se exercent. Pedes demum Chisti loti, & liniti à peccatrice apud Lucam, misericordiam, & iudicium demonstrare possunt: vel etiam, iuxta sententiam Clementis Alexandrini, Apostolos prophetica prænotione delibutos significant, qui suaue diuini spiritus vnguentum participarunt. Pedes quoque Sanctorum, quos seruat Dominus in historia Regum, fortitudinem, & animi demissionem manifestant: quandoquidem fortitudine in rebus aduersis, & animi demissione in prosperis incolumes seruamur. *Exod. c. 12.* *Luc. c. 7.* *L. 2. Pedag. cap. 8.*

H

Modò quid pedes calceati, vel discalceati præsagiant, considerandum est. Etenim iussit Dominus Apostolis ad doctrinam Euangelicam disseminandam profecturis, vt se calceamentis exuerent, quoniam fœlicissimæ vitæ perpetuitatem annunciaturi, omni mortalitatis nota carere debent: siquidem calceus nonnihil mortalitatis possidet; cum ex pellibus mortuorum animalium concinnetur. Hinc Sacerdotes Aegyptij, referente Pierio Valeriano, ad hoc euitandum, calceos ex papyro paratos induebant. Item Moyses ad montem Dei accessurus, pedes suos calceis exuere iussus est, cum interfit illius, qui in loco sancto consistere velit, nihil mortalitatis secum habere. Quamis per pedes Moysis discalceatos in Exodo, nonnulli extrema tempora interpretentur, quibus à lege demissa est Sinagoga, vt Christus eam doceret, sed paulò inferius in Exodò pedes calceati rectas operationes cum debitis attributis demonstrant: ideoq; à nuditate abhorrere debent, vt opera rectum effectum sortiantur. *L. 1. reg. c. 2.* *Exod. c. 3.* *Cap. 12.*

Leuit.c.8. Pes dexter, qui in Leuitico illinitur, directionem operationum in bonam frugem significat. Pes intinctus in sanguine, iuxta Psalmum sexagesimum septimum, cuiuscumq; carnem in Passione Christi abluendam designat. Pes scandalizans apud *Matth.c.18.* Mattheum, potest ostendere illos, qui, affectione diuino amori praeposita, à regno A cœlesti excluduntur: propterea talis pes est abscindendus. Pes superbiae in Psalmo trigesimo quinto patefacere potest illos, qui fulgore suae fortunae insolenter gloriantur, vnde recessus à Deo dimanare solet. Demùm pedem in aqua Iordanis ponere apud Iosuem, nil aliud est, nisi occulta diligenter inuestigare, plerumq; tamen in *Cap.3.* sacris litteris, pedes affectus voluptuosi symbolum esse perhibentur: quapropter in Cœna Domini pedes Discipulorum lauantur, vt detersa omni labe animi, ad sacrum Eucharistiae munus nitidi accederent.

Siquidem pro cogitationibus pedes, etiam vsurpantur, quae pietatem animi nostri, instar pedum, sustinent, atque regunt; & in hoc intellectu leguntur illa verba Psalmi septuagesimi secundi. *Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei.* Alioquin in Psalmo centesimo vigesimo primo. *Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis.* mentis, & fidei stabilitatem significant. Aliter de malefidis in Psalmo decimo septimo dicitur. Claudicauerunt aberrantes à semita. B

Item in Psalmo centesimo decimo tertio pedes habent, & non ambulant, vocantur illi, qui perfectam callentes scientiam, nullum tamen in ea progressum faciunt. Denique per verba haec Deuteronomij. *Qui appropinquant pedibus eius doctrina illius aliquid assequentur.* Hi diuinae sapientiae interpretes exponuntur. Denuò pedi lasso *Prouerb.25.* in Prouerbijs comparatur ille, qui die horrida iudicij, spem in homine collocat. Ad finem, quando Psalmographus inquit: imposuisti homines supra capita nostra. Alij legunt imposuisti pedes: vtcumq; sit, Clarissimi viri exponunt: concessisti alijs de nobis triumphum: quandoquidem erat solemnis consuetudo Regum triumphantium corpora captiuorum pedibus conculcare.

Supersunt adhuc partes pedis, scilicet digitus, planta, & calcaneus ponderanda. *L.9.Hierogl.* Pedis digitus in prima lingua, vt notat Goropius, nominabatur Zeen, quod vocabulum exponitur ad vnum: quare in doctrina mystica significabit nos ab imis principijs operum nostrorum ad vnum debere spectare. Similiter planta pedis in prima lingua C plant appellabatur, si veritatem fassus est Goropius, quae vox plantare exponitur, & Deo Patri assignatur; cum dixerit Dominus: omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus, eradicabitur.

Item pedis calcaneus in prima lingua dicebatur Hiel, siue Heel, quod vocabulum exponitur, sana, & in integrum restitue, & Filio attribuitur, ad quem salus humani *Calcanei mystica.* generis accepta refertur. Alioquin calcaneus, in sacris paginis, significat imbecillitatem mentis: idcircò Deus in Genesi dixit serpenti: homo tuum obseruauit caput, & tu illius calcaneum, nimirum imbecillitatem mentis, quae facilè peruertitur. Nisi velimus cum Philone asseuerare calcaneum esse illam partem animae, quae terrestri naturae adhaeret, & ad voluptates valdè procliuis est. Aliter calcaneus pro termino actionis vsurpatur; ideò Psalmographus in hoc intellectu scribebat: ipsi calcaneum meum obseruabunt.

Ossa ab hac doctrina non sunt remouenda. Etenim os ex ossibus Adae, vt habe- D tur in Genesi, significat Ecclesiam, quae est veluti os Christi; quandoquidem ex os- *Cap.2. Ossa.* se, vel fortitudine Christi dimanauit. Immò ossa in Psalmo quinquagesimo populum Ecclesiae ostendere possunt. At in Psalmo vigesimo primo omnia ossa mea dispersa indicant Apostolos, qui in Passione Christi dispersi aufugerunt, vel iuxta Glossam interlinearem, quando post resurrectionem, ad verba euangelica disseminanda, tanquam oues inter lupos in varias orbis regiones se contulerunt. Nam, per *Ezechiel. ca. 37.* ossa quoque dispersa apud Ezechielem, Christi fideles in varijs dispersi regionibus intelliguntur, qui tandem ad nouissimum iudicium properabunt: nisi velimus designare Ethnicos, vbique sparsos, qui ad fidem Christi identidem confluunt. Verùm ossa dissipata secus Infernum in Psalmo quadragesimo supra centesimum, corpora Martyrum possunt significare, quae supra vim naturae à terra eruperunt, & die po- *Isaia c.66.* strema erumpent: quemadmodum ossa geminantia, vt herba apud Isaiam, gloriosa corpora in resurrectione manifestant. At per ossa humiliata apud Psalmographum multis

multis in locis, virtutes, & animi motus designantur. Vicissim ossa inueterata in Psalmo trigesimo primo, virtutes peccatis diminui, & dissipari ostendunt: vel iuxta sententiam Diui Augustini, vires mentis labefactari denotant. Quemadmodum in Psalmo primo supra centesimum, ossa arescentia virtutes deficientes patefaciunt: vel ossa arescentia, vt cremium in eodem Psalmo, iuxta expositionem Laureti in sylua allegoriarum, animam amittere omnem delectationem boni significant. Pariter in Psalmo trigesimo tertio, custodit Dominus omnia ossa eorun, tunc animæ virtutes roboratæ, vel actiones fortes ex virtutibus dimanantes intelliguntur. Ossa verò mortuorum apud Ezechielem designant illa opera, quæ speciem iusti præ se ferunt. *Ezech. c.24.*

Per ossa medullis irrigata apud Iob, homines improbi notantur, qui publicis munijs cumulantur, nec non dignitatibus, & honoribus irrigantur. Similiter apud eumdem Iob, ossa Behemoth sunt fortiores in vitijs, qui maximam labem in dies contrahunt. Demum ossa filiorum Israel circum aras dispersa apnd Ezechielem significant Hæresiarchas, ex mente Diui Hieronymi, qui circa suos errores confunduntur, & propterea à se inuicem segregantur. *Iob c.21.* *Cap.40.* *Ezech. c.6.*

Postremò loco cutem, vel pellem debemus ponderare, quam in sacris litteris aliqui meretricem interpretantur: quandoquidem legitur in Leuitico; vestem, vel pellem, quam habent, lauabit aqua. Hunc locum Hesychius Hierosolymitanus ad meretricem refert, nec præter rationem; cum olim Romanis meretrices scorta appellarentur à pellibus scorteis, quibus pro stratis vtebantur. Præterquamquòd, cutis nomine, illi potissimum intelliguntur, qui in exteriora tantummodò, & mundana incumbunt. Amplius in Leuitico, lucens candor in cute claritatem Euangelicæ doctrinæ, & sensum spiritualem manifestat: quemadmodum vicissim si cutis non sit tota candida, suspicionem criminum præsagit. *Leuit. c.15.* *Cap.31.*

MYSTICA DE HOMINE.

HACTENVS mystica singulas corporis partes respicientia examinauimus, modò nostra interest ad mystica toti homini conuenientia mentem dirigere, vt hæc doctrina perfecta habeatur. Primitùs animaduertendum, quòd nomen masculi in diuinis litteris, hominem virtutibus perfectum, & fortem significat; cum vicissim mulier sit tantæ imperfectionis, & debilitatis, vt Salo non in sapientia, hæc verba prodiderit: melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. Immò iubet Dominus mares, tantummodò prolis Aronis sacrificato vesci, quia non omnium partes sunt de rebus diuinis disputare; cum id deceat illum, qui in cogitationibus nihil fæmineum participat. Legitur ergo in Epistola ad Galatas. *Postquam factum sum vir.* hoc in loco, vir, iuxta sententiam Clementis Alexandrini, significat Christi fidelem; quemadmodum infans denotat Iudæum: quandoquidem Diuus Paulus sectans legem infans dicebatur, deinde meditans spectantia ad Christum, quem diuinæ litteræ virum vocant, tunc vir euasit. *Cap.4.*

Posteaquam incidimus in pueros, nonnulla de his mystica ponderanda sunt. Siquidem apud Mattheum hæc verba leguntur: *Nisi efficiamini sicuti paruuli isti.* Clemens Alexandrinus, per hos paruulos, homines cælestia regna affectantes intelligit, qui solum Deum Patrem habere debent: veluti pusiones Patri suo tantum blandiuntur, & noxa leui accepta, ad illum tantummodò confugiunt. Nisi velimus, per paruulos, cunctos homines iustos, perfectos, & innocuos intelligere, de quibus scripsit Psalmographus: *Laudate pueri Dominum.* cum spectet præcipuè ad homines scelerum immunes diuina præconia celebrare. Qnando verò in historia Regum, pueri, Eliseo conspecto, clamauerunt. *Ascende Calue.* *Matth. c.18.* *Lib.1. Pedagogiæ c.5.* *Psalm. 112.* *Lib.4. Regũ cap.2.*

Lauretus in sylua allegoriarum, ascensum Christi ad Caluariæ locum interpretatur. At puella mortua nondum tamen ab ædibus elata, quam Christus ad vitam reuo-

reuocauit, indicat animam prauæ assentientem cogitationi, quæ tamen nondum effectum suum sortita est. Hæc igitur anima intus mortua, per Dei gratiam reuiuiscens ad Dominum reuertitur. Verùm adolescens mortuus, quem Dominus extra portam ad vitales auras reuocatum matri suæ restituit, demonstrat animam essentientem prauis cogitationibus, quæ effectum suum sortitæ sunt: nihilominus quia eam pænituit, propterea Dominus illam gratiæ matris Ecclesiæ restituit. Lazarus verò, qui iam quatriduanus putebat à Domino vitæ redditus, manifestat animam criminibus comittendis assuetam, quæ peccatis inuoluta, veluti in illis sepulta fætet: verumtamen Dominus misericordiæ parens, hanc quoq; ex sententia D. Augustini, gratiæ restituit.

Iam accedendum est ad nomen viri, atq; hominis, vt quid in mystica doctrina significet, ponderemus. Vir Dei, qui reprehendit Ieroboam, atq; brachium eius arefecit, & postea sanauit, neq; cum eo inuitante cibum sumere voluit, & deinde in via deceptus à Propheta comedens interijt, vt habetur in historia Regum, denotat illos, qui ob magna quædam opera insolenter gloriantur, & postmodum, permittente Deo, magna peccant. Vir iuxta cor Dei in præcitata historia, est homo charitate imbutus, qui Deo summopere gratificatur. Alioquin, per virum Dei, multi cætum Apostolorum intelligunt. Sicuti vir indutus vestibus albis eleuans dexteram, & sinistram ad Cœlum, quem Daniel conspicatus est, Angelum demonstrat.

Lib. 3. Reg. c. 13. *Lib. 1. Reg. c. 13.* *Daniel. c. 18.*

At vir afferens mille argenteos pro fructu vineæ in Canticis, est homo, qui voluptates, & res mundanas pro Christo aspernatur. Vir diues auferens ouem pauperis in Historia Regum, est Christus humanum genus redimens, ipsumq; à diabolicis insidijs liberans, qui aliter vocatus est vir dolorum apud Isaiam, cum varios cruciatus in passione subierit. Immò vir etiam voluntatis Dei fuit appellatus; cum in omnibus rebus voluntati diuinæ satisfecerit. Item vir rixæ, & discordiæ apud Ieremiam vocatus est, quoniam positus est in signum, cui contradicetur. Hinc nominatus est vir dextræ Dei in Psalmo septuagesimo nono. Immò in Exodo vir pugnæ Deus Iehoua nomen eius, Christum Dominum cum hoste humani generis præliaturum, & tandem victoriam relaturum significat. Pariter iuxta Zachariam, vir equitans equum sanguineum stans inter myrtos in conualle, ex mente Galatini, Christum Dominum inter viros iustos morantem ostendit, sed equus significat corpus Domini nostri, quod in ara Crucis ruborem sanguinis erat adepturus.

Cant. c. 8. *Lib. 2. Reg. c. 12.* *Ierem. c. 15.* *Exod. c. 15.* *Zach. c. 1.*

Alioquin vir pugnator in Exodo vocatur Dominus Deus, cum nemo eius potestati reluctari possit. His addatur vir, quem Hierusalem proijcit apud Ezechielem, quoniam est symbolum verbi Dei, quod anima peccans aspernatur. Vir vnus ex acie fugiens, & arcam esse captam nuncians, vt legitur in Historia Regum, concionatorem ex Iudæis ad fidem properantem, nempè Paulum Apostolum ostentat. Item vir pugnans contra fratrem suum apud Isaiam, iuxta mentem Diui Hieronymi, hominem, relictis rebus pretiosis, & carioribus, ad Christum accedentem repræsentat. At vir vnus persequens mille homines, vt constat apud Isaiam, eruditum doctorem vires Hæreticorum profligantem designat. Immò vir, qui non roborabitur in fortitudine sua, vt extat in Historia Regum, est homo in diuina doctrina fortis, sine qua omnis fortitudo nihili æstimatur. Vicissim vir linguosus, & iniustus, iuxta Psalmum trigesimum nonum supra centesimum, exponi potest Iudas; & vir testiculis auulsis indicat hominem antea piam ducentem vitam, & tractu temporis, ad nequitias incumbentem; namq; cum testes sint indicia virtutis, pariter vice versa euiratio mollitiem significabit.

Ezech. c. 16. *Lib. 1. Reg. c. 4.* *Isa. c. 30.* *Lib. 1. c. 2.*

Nomen viri; in numero multitudinis, mysticos sensus in sacris Biblijs non paucos sortitur. Siquidem In Numeris, viri duo portantes botrum in vecte possunt spectare ad duos latrones cum Christo crucifixos, aut designare possunt populum Iudaicum præcedentem, & terga Christo dantem, nec non populum Ethnicorum sequentem, consequenterq; faciem Christi contemplantem. Vel duplicem Christi amorem, nimirum in Patrem. & in homines, siue duo testamenta, in quibus continetur Christus, manifestant.

Numer. cap. 13.

Per viros tres, qui Abrahæ in Genesi apparuerunt, possumus intelligere aduentum Christi, quem Moyses, & Elias comitantur; nempè alter, per legem, aduentum Domini

Genes. c. 18.

Domini prædicans, alter verò circa Mundi finem, aduentum iudicij præueniens. Per viros quinq; qui Iudæis opitulaturi apparuerunt, vt extat,in Machabeis, Georgius Ederus quinq; libros Moysis intelligit. Et quinq; viri mulieris Samaritanæ, apud Ioannem erant quinq; sensus, quibus illa ante tempus rationis regebatur; nam vir huius mulieris erat spiritus rationalis, qui non erat vir, quoniam ei non obtemperabat; aut vir, qui non erat vir, erat error adulterij, in quo tunc versabatur. Viri duodecim Patriarchæ nuncupati denotant omnes Patres duodecim Tribuum, qui in primo statu vsq; ad Christum fuerunt. Immò duodecim Principes, qui in Deserto ceciderunt, cum his, qui ab Aegypto sunt egressi, duodecim Apostolos cum successoribus ostendere possunt. Viri fortes sexaginta, in Canticis, lectum Salomonis stipantes, Diuus Gregorius interpretatur Sanctos, qui verbis, & exemplis sanctam mentem muniunt, in qua Christus Dominus quiescit. Tandem viri mille in monte Bethel Saul associantes, vt legitur in Historia Regum, à Diuo Gregorio exponuntur viri Ecclesiam propugnaturi, qui suo Principi Ecclesiastico adhærent.

Lib. 2. Machab. c. 10.
Io. 4.
Cant. c. 3
Lib. 1. Reg c. 13.

Supersunt adhuc viri in numero multitudinis constituti, qui animaduersione indigent; vt viri exercitus in Numeris, qui pugnauerunt, hi dicuntur esse, qui omne vitiorum genus exterminarunt. Viri virtutis, in Machabeis, applicantes se ad ciuitatem Ephron, à Laureto declarantur tot Doctores sensum spiritualem penetrantes, vt criminosos à vitijs ad bonam frugem reuocare possint.

Num. c. 31.
Lib. 1. Machab. c. 5.

Viri diuitiarum in Psalmo septuagesimo quinto nominantur illi, qui suas nō possident diuitias; immò ipsi à diuitijs possidentur, propterea somnum suum, nō autem Christi dormire perhibentur.

Viri Iuda, qui cum Dauid, in Historia Regum, ad arcam deducendam progrediebantur, possunt nuncupari populi fideles, qui cum Christo ad Ecclesiæ amplificationem in dies incumbunt: quemadmodum fideles mutuam opem sibi inuicem præstantes, ex Diuo Hieronymo explicantur per viros apprehendentes manus proximi sui apud Zachariam. Vicissim viri Niniuitæ, apud Mattheum, Ethnicos significant.

L. 2. reg. c. 6.
Zach. c. 14.
Matth. c. 12

Viri sanguinum in Psalmo trigesimo octauo supra centesimum vocari possunt Hæretici, qui prauis documentis animas interimunt, vel homines, qui adhuc in voluptuosas, & venereas actiones incumbunt. Tandem viri Anathoth quærentes animam Hieremiæ, Iudæos, sed potissimum Sacerdotes, & Scribas aduersus Christum designant.

Modò se se offert nomen hominis, quod suis mysticis sensibus non caret: quandoquidem, hoc nomine, prius multa perfecta, & optima, nempè Christus, Beata Maria semper Virgo, Angeli, mens, & perfecti viri intelliguntur: quamuis deinceps per hoc nomen multa etiam mala declarentur. Quoad primum, homo primus dicitur Adam de terra terrenus, secundus homo est Christus de Cœlo cælestis, vt in Epistola ad Corynthios legitur. Propterea homo, quem Deus in Psalmo sexagesimo quarto assumpsisse perhibetur, humanitatem verbi Dei assumptam significat. Vel talis homo, iuxta mentem Laureti in sylua allegoriarum, Ecclesiam, cuius caput est Christus, demonstrat.

Quo circa homo in Genesi, quem Deus in Paradiso collocauit, fuit symbolum Christi, qui in Ecclesia tanquam caput residet. Pariter homo apud Lucā centum oues possidens, exprimitur Christus, qui Angelis, & hominibus dominatur. Idem Christus est homo natus in Sion, quam in Psalmo octuagesimo sexto ipse fundauit. Item in Psalmo centesimo octauo, homo redimens, & pauper, Christus dicitur. Idem est ille homo paratus ad ferendum hircum in desertum, vt habetur in Leuitico. Idem est ille homo, qui in Numeris, de Israel erat surrecturus. Immò Christus est idem homo, cuius inimici, apud Micheam, sunt eius domestici. Amplius Christus erat ille homo, quem apud Ioannem Paraliticus expectabat, vt eum in piscinam mergeret. Insuper homo peregrè profectus apud Mattheum significat Christum ad Cœlum ascendentem, vt Origenes interpretatur. Demum Christus est ille homo Rex, qui posuit rationem cum seruis suis, & homo pater familias, vt apud Mattheum multis in locis legere possumus. Præterea Beata Maria semper Virgo, sæpè homo nominatur: cum Christus filius Hominis dicatur: appellatur autem Christus filius homi-

Genes. c. 2.
Luc. c. 15.
Leuit. c. 16.
Num. c. 24.
Mich. c. 6.
Io. c. 5.
Matth. c. 25
Matth. c. 13 & c. 18.

nis, & non homo, quoniam licet ex genere Adam descendat, non tamen est verus homo, cum non sit putredo: licet sit vermis, & non homo, vt habetur apud Iob. His addamus quod homo primus, iuxta sententiam Antiquiorum Rabinorum, denotat Matrem Redemptoris, quæ quoad materiam vnà cum Adam producta fuit, & ab ea Adam processit: referunt enim Deum amore Messiæ, & eius Matris mundum creasse, & de hoc primo homine intelligunt illud Prouerbium. *Iustus primus in lite sua venit amicus eius, & inuestigauit eum.* Hic primus homo, exponente Galatino, qui est Mater Messiæ, ob quam ipse filius hominis dicitur, iustus est in lite sua, in qua accusatur ab Aduersarijs, quod in labe originis concepta sit: vnde venit amicus eius, nempè Deus, & hanc litem inuestigans, sententiam tulit in Canticis dicens. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Nomen quoq; hominis Angelo quandoq; attribuitur: siquidem Angelis humana forma assignatur, quia mente vigeant, vt homines videndi vim possideant, & ad imperandum, & tegendum sint idonei.

Prouerb. cap 18.

Cæterùm homo factus ad imaginem, & similitudinem Dei in mystica doctrina hominem interiorem denotat, qui in mente diuina extitit antequam Deus de limo terræ hominem exteriorem formaret: ideòq; quando in Numeris nominatur homo, intelligitur homo interior sua alimenta, & indumenta possidens, quæ in homine exteriori requiruntur; est autem mens, vel ratio, vel anima: quandoquidem illa, quæ sunt hominis exterioris, ad interiorem referri possunt.

Num. c. 30.

Hic igitur erit ille homo, qui apud Mattheum sinapim in agro suo serens, thesaurum inuenit. Ad hoc confirmandum possumus in medium afferre illud Genesis, vbi, nomine hominis, mens, & ratio designatur: verba sunt hæc. *Non erat homo, qui operaretur terram.* Id exponitur, quando mens ideam sensus non exercebat. Homo ostendit etiam prophetam, & sapientem: quandoquidem apud Iob, terra absq; homine erant Ethnici sine Prophetis. Idcircò homo, qui in Psalmo centesimo tertio præest bestijs, demonstrat virum perfectum, qui præsit rudibus. Item homo creatus, qui in Genesi præsit piscibus maris, & volatilibus Cœli, hominem iustum, & perfectum indicat, qui sanctimonia, sapientia, & doctrina alios antecellat.

Matth. c. 13.
Genes. c. 2.
Iob. c. 38.

Homo Soli iunctus masculum procreare dicitur, vt legitur apud Platonem, idq; significat, quod homo lumini diuino copulatus virile, & rectum opus operabitur: siquidem Sol supremæ lucis simulacrum esse perhibetur. Vice versa homo terræ iunctus esse dicitur, quando concupiscentiæ adhæret; quare tunc opus terrestre, & fæmininum procreat. Hocq; stabilitur sententia Pythagoræ, asserentis oportere hominem fieri vnum; quibus verbis, mysticus sensus intelligendus est de homine Deo adhærente; nam Deus verè vnus est, & qui Deo adhæret, cum eo vnus spiritus efficitur. Quapropter homo à Deo creatus fuit vnus, & non multi, quoniam, ex mente Diui Augustini, homo ad concordiam, & mysterium vnitatis fuit propagatus, vt hac ratione Dei imago in homine refulgeret; hinc quemadmodum ab vno Deo per creationem omnia, sic ab vno homine per propagationem omnes dimanarent.

Lib. 12. de Ciuit. Dom.

Homo ferens amphoram aquæ, vt extat apud Marcum, est Moyses ferens litteram legis; non enim effertur proprio nomine, quia christianum nomen nondum erat notum.

Cap. 14.

Homo habens manum aridam, qui apud Lucam à Christo liberatus fuit, designat illum, qui nihil boni operatur, sed postea à Christo sanatus rectas operationes moliri incipit. Demum hominis figura inter quatuor animalia circa sedem Dei in Apocalypsi denotat Diuum Mattheum Euangelistam circa humanitatam filij Dei versantem, veluti etiam exposuimus, quando superius de mystica facie hominis disserebamus.

Luc. c. 6.
Cap. 18.

Amplius nomen hominis in numero multitudinis suos sortitur mysticos significatus. Namq; homines multiplicati in Genesi designare possunt vires rationales in virtutibus multiplicatas. Item homines Aegypti, & homines Regionis Amorrheorum, qui duobus in locis Exodi leguntur, ostendunt homines prophanos, qui in res mundanas, & voluptuosas incumbunt. Tandem homines, & iumenta salua bis Domine, vt extat in Psalmo trigesimo quinto. Per hæc verba primò debemus intelligere homines perfectos, & iustos, deinde homines à sensu, & non à ratione ductos, qui etiã saluantur, dummodò perfectionem amplexi per viam salutis progrediantur,

Genes. c. 6.
Exod. c. 8. & c. 34.

Postea

Posteaquam in vitia incidimus, non erit absurdum in calce huius rubricæ, sensus mysticos praui hominis manifestare. Namq; iuxta vitia hominem occupantia, homo vocatur iumentum, homo serpens, homo vipera, & homo vulpes. Quocirca apud E Mattheum homo non habens vestem nuptialem, hominem criminsum, consequenterq; omnes vitijs deditos repræsentat. Item omnis homo dicitur mendax in Psalmo centesimo decimo quinto, iuxta tamen conditionem naturalem, cum ad fidem spectantia non attingat: hinc Paulus scribens ad Galatas tradit se loqui secundùm hominem, quando rudia docet.

Matth.c.22.

Cap.3.

Cap.6.

Pariter apud Paulum scribentem ad Romanos legitur homo vetus, nempe fidei expers: quemadmodum vicissim homo nouus in eodem loco dicitur, qui per fidẽ ad rectum vitæ tramitem dirigitur. Homo ineptus ad redimendum, vt legitur in Psalmo quadragesimo octauo, exponitur purus homo, qui potius redemptione indiget: propterea non permittitur homo esse in tabernaculo Fæderis, quando Pontifex intrat in Sancta Sanctorum, quia cum ibi possint esse, iam non sunt homines, nimirum mortales, sed facti sunt Dij, vt in Leuitico habetur. Sumitur etiam homo pro puro homine apud Ieremiam, quando hæc verba prodidit. *Maledictus homo, qui confidit* F *in homine*. Insuper homo apud Mattheum, qui de Hierusalem in Hierico descendens incidit in latrones, exponitur à Diuo Thoma Adam, qui à Diabolo superatus de statu pacis calamitatem incurrit. Homo autem inimicus, qui apud Mattheum superseminauit Zizania, indicat Diabolum, qui interdum homo inimicus appellatur. Item homo apud eumdem Mattheum, per quem scandalum venit, demonstrat populum Iudaicum, qui non solum Christum negauit, sed etiam alios ad negationem compulit. Idem populus Iudæorum ostenditur ab homine habente immundum spiritum apud Lucam. Quamuis homo in Exodo appelletur etiam Iudæus ad differentiam Ethnicorum. Homo pacis in Psalmo quadragesimo, exprimitur Iudas, qui osculo pacis Christum prodidit. Rursus homo parans mittere hircum in desertum, vt legitur in Leuitico, qui postea se lauabat, iuxta mentem Laureti in sylua Allegoriarum, exprimit Pilatum, qui Christum in Crucem mittere decreuerat; nihilominus lauit se, vt opera sua munda ostentaret. Deniq; homo, qui in Deuteronomio non G suscitat semen Patris, indicat sermonem hæreticum, qui oriens ex sacra pagina, Filios Christo minimè generat.

Cap.17.

Matth. c. 4.

Cap. 13.

Cap. 18.

Luc. c. 4.

Exod. c. 19.

Leuit. c. 6.

Deut. c. 25.

MORALIA EX PARTIBVS humanis desumpta.

QVEMADMODVM humanum corpus varijs integratum partibus, ijsdem tanquam instrumentis ad varia munia munia idoneis vtitur: assimiliter Ecclesia Dei varijs hominibus, tanquam partibus constituitur, per quos, H tanquam per idonea instrumenta, varias functiones obit. Immò veluti humani corporis partium aliæ sunt animales motum, & sensum toti corpori communicantes, aliæ vocantur spirituales vitam corpori impertientes, & aliæ dicuntur naturales nutrimentum pro toto præparantes: pariter in Ecclesia sunt partes animales, nempè Præsules, qui alios regunt, partes spirituales erunt viri perfecti, & Deo in religiosam seruitutem dicati, qui suis precibus vitam gratiæ alijs communicant; tandem partes naturales erunt Euangelij Præcones, qui diuinis præceptis animas hominum nutriunt. Verùm cum in corpore humano partes generationi destinatæ naturalibus partibus adscribantur: item in Ecclesia omnes viri doctrina insignes hoc generationis munus obire feruntur, dum criminosos, quasi illos generando, gratiæ diuinæ restituunt: ad rem enim scribebat Apostolus ad Corynthios. *Ego per Euangelium vos genui.*

Lib.1.c.4.

Cum igitur omnes humani corporis partes doctrinæ morali sint famulaturæ, operæ pretium esse duximus à capillis inchoare, & deinceps per cæteras partes ad plantam

tam vſq; pedis deſcendere. Itaq; capilli caput tegendo exornant, & ornando muniunt; qui licèt ſæpè iuxta partem capitis anteriorem, vel ob raritatem cutis, vel ob defectum alimenti defluant: nihilominus pars poſterior capitis, vel ob cutem denſam, vel ob copiam humoris, illis nunquam caret: quare pars anterior iuuentutem, & pars poſterior ſenectutem repræſentat.

Cum igitur iuuentus, vel ob defectum alimenti pietatis, vel ob raram in ſuperos obſeruantiam, rectis operibus careat; ſenectus tamen denſa, & munita precibus, & copioſo pietatis humore affluens in recta opera ſemper incumbit: iuxta illud Pſalmographi. *Senectus mea in miſericordia vberi.* Deinde obſeruandum eſt, quòd capilli à fumoſis exhalationibus producuntur; ideòq; quantò maior erit exhalationum copia, tantò copioſiori crine caput tegetur, quibus deficientibus, caput pilis priuatur: propterea humanus animus à capite, & cogitationes ab exhalationibus referuntur, quæ crines virtutum, & operum generare ſolent. Quamobrem quantò maior erit copia bonorum affectuum, tantò maior erit abundantia virtutum. Viciſſim quando crines virtutum recedunt; tunc animus rectis cogitationibus nudatur. Ad rem igitur legimus apud Mattheum. *Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt.* Quandoquidem, iuxta ſententiam Ciceronis, ignorare non poteſt Deus, qua quiſq; mente ſit.

Senectus, & iuuentus.

Cap. 10.

Inſuper capillorum canities ex frigiditate humoris alimentalis producitur, quia frigiditas albedinem generat. In ſenectute igitur, ob humoris frigidi abundantiam, crines albeſcunt: quapropter per canitiem, ſenectus intelligenda eſt, in qua frigus diuini timoris dominatur, hinc albedo caſtæ vitæ dimanat, cum ſenes capulares futuram vitam in dies meditentur; vt veritatem aſſequatur illud aſſertum Sapientiæ. *Cani ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.*

Cap. 4.

Poſteaquam de capillis ſermo habetur, hic quoq; nonnihil de pilis, & barba recenſendum eſt. Siquidem pili duri, & aſperi ſunt, quando à dura, & aſpera cute erumpunt: vnde in hac doctrina, pili operibus, & cutis affectui aſſimilantur: quocirca à duro affectu operationes nonniſi duræ, & vice verſa dimanare poterunt. Veluti legitur apud Mattheum. *Bonus homo de bono theſauro ſuo profert bona, malus verò ſimiliter mala.* Pariter barba pilis integrata viri ornamentum eſſe perhibetur, marelq; à fœminis ſeparat. Per barbam intelligenda eſt prudentia finem conſuetudinis exornans, quæ fœminas à viris, nempè improbos à probis, & criminoſos à virtute prædítis diſtinguit.

Cap. 3.

Succedit caput, quod totius corporis fundamentum, & principium eſſe fertur, dum cæteræ partes ab illo ſenſum, & motum hauriunt. Cum igitur caput ſecunda valetudine fruitur, cætera membra rectas functiones obeunt, & viciſſim, capite laborante, cæteræ partes langueſcunt. Per caput, in hac doctrina, mens intelligitur, quæ ſi perfecta, & iuſta ſit, inde nonniſi rectæ operationes prodeunt. Viciſſim quando animus eſt maleficus, nonniſi mala opera generare poteſt. Amplius caput eſt tanquam caminus totius corporis, ad quem fumiferæ alimentorum exhalationes aſcendunt, ſed cum ſit copioſis refertum meatibus, alibilibus retentis, excrementitij vapores per porros euaneſcunt. Caput in hoc loco eſt Princeps, exhalationes ſunt ſubditorum petitiones, & querelæ ad Principem quotidie aſcendentes: quamobrem neceſſe eſt, vt hoc caput ſit foraminibus diſcretionis, & prudentiæ refertum, vt ſuperflua facilè exeant, & neceſſaria tantummodò retineantur.

Capitis moralia.

In capite cerebrum clauditur, iuxta opinionem Medicorum, natura frigidum, & poſt cor immediatè generatum: quapropter cordi calidiſſimo opponitur, vt huius feruor alterius frigiditate temperetur. Per cerebrum poſſumus exprimere Beatam Mariam ſemper Virginem, quæ in corpore Eccleſiæ poſt cor, nempè poſt Chriſtum, primum occupat locum. Itaq; hæc Virgo Miſericordiæ parens huic cordi opponi perhibetur, dum ſuis precibus feruorem ſummi Iuris lenit, atq; temperat. Deinde cerebri frigiditas, & humiditas canitiem, ſicuti viciſſim caliditas, & ſiccitas caluitiem generare ſolet. Canities ſymbolum ſapientiæ eſſe dicitur, iuxta illud Sapientiæ. *Cani ſunt ſenſus hominis.* Caluities verò eleemoſynam denotat, quæ capillos diuitiarum tondet; propterea homo cerebro conſcientiæ, ob Dei timorem, frigido, & ob pietatem humido refertus, citò canitiem ſapientiæ adipiſcitur: iuxta illud Pſalmogra-

Moralia cerebri.

Cap. 4.

mographi. *Initium Sapientiæ est timor Domini*. Item homo vi charitatis calidus, & qui macerescens fit siccus, illicò caluitiem rerum mundanarum acquirit.

Frons, vt in Rubrica Physionomiæ fuit relatum, est illa capitis pars, in qua verecundia, honor, virtus, & animi constantia refulgent, præterea est pars dura, & iniuiæ aeris, patiens. Frons Ecclesiæ ab Apostolis, & Martyribus repræsentatur: qui iniuriæ Tyrannorum patientes, Christi fidem pugnacissimè defenderunt. Nasus est ille, qui odores discriminans, & suauibus tantùm oblectatus, à tetris summoperè abhorret, deinde aerem inspirat, & expirat. Nasus animæ est pietas, quæ diuina, & æterna suauitate delectata fætorem voluptatum aspernatur, deinde spiritum gratiæ attrahens, orationis aerem emittit.

Moralia ad frontem attinentia.

Præterea natura sagax duobus oculis caput exornauit, vt alterius deficientis munus alter suppleret. Hæc igitur oculorum duplicatio charitatis conditionem docere potest, quæ, teste Gregorio, inter duos saltem administratur, cum duo viri iusti non voluptatibus, non conuiuijs, sed communi vtilitati se natos esse arbitrantur. Rursus oculi in parte profunda siti remota optimè intuentur, sed oculi prominentes nonnisi proxima videre possunt. Oculi concaui sunt viri perfecti, qui à rebus voluptuosis segregati in profunda animi demissione morantes, remota, nimirum sublimia optimè contemplantur. Sed oculi prominentes sunt homines superbi, qui nihil aliud, nisi proximum præsentis fortunæ nitorem conspicantur, & meditantur. Rursus pupilla oculi cuncta videt, cum se ipsam intueri nequeat. Hæc ideò assimilatur homini, qui aliena vitia melius, quàm propria conspicit, & in alienis negotijs rectius quàm in proprijs se gerit: quocirca ad rem Diuus Bernardus dicebat. *Multi multa sciunt, & se ipsos nesciunt*: quid plura? Natura palpebram duplicauit, vt oculus vtraq; munitus externas iniurias facilè arcere posset. Ita oculus mentis duplici discretionis tegumento claudendus est, nempè illo, quod spiritualia, & altero, quod mundana respicit, ne indiscriminatim aliquod noxium intuendo appetat.

Oculorum moralis doctrina.

Natura quoq; aures humanas geminauit, vt caput in medio illarũ collocatũ vndiq; sonorum differentias apprehenderet. Sic Iudex, & Confessarius in loco publico semper morari debent, vt facilè querimonias, & crimina audire possint: iuxta illud Psalmographi. *Auribus percipite, qui iudicatis orbem*. Nisi velimus, per caput inter aures, Christum intelligere, qui semper inter homines residet, vt flagitatores non molestos exaudiat; iuxta assertum Psalmographi. *Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum.*

Aures.

Dentes humanum os exornantes sunt albi, duri, acuti, ordine quodam digesti, labijs septi, necnon ad formandam vocem, & ad nutritionem corporis necessarij. Dentes Christi, vel Ecclesiæ sunt Euangelij Precones, quibus peccantes mandendo ad se attrahunt: quapropter apud Ioannem dicebat Christus. *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis*. Sunt igitur hi castitate albi, seueritate acuti, stabilitate mentis duri, ordine quodam concordiæ digesti, labijs animi demissionis circumdati, & tandem veritate doctrinæ ad nutriendum Ecclesiæ corpus, necnon ad vocem diuini encomij formandam necessarij. Alioquin dentes assimilantur illis, qui alienam famam mordicus lacessunt. Sin dentes fuerint recti, & copulati, vitæ longitudinem, veluti rari, & curui breuitatem præsagiunt. Tales dentes ad Iudices, vel familiares Principis comparari possunt, qui si bonis moribus fuerint coniuncti, & propter iustitiam recti, proculdubiò in illa iurisdictione diu versabuntur: sin ob discordiam fuerint rari, & ob iniustitiam curui, tunc in iurisdictione paruum temporis spatium consument. Succedunt molles gingiuæ, quibus dentes altis radicibus nituntur. Hæ mollem benignitatis virtutem repræsentant, quæ in humano ore versari debet, in qua postea dentes, nempè placida verba radicantur; iuxta illud Ecclesiastici. *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.*

Dentes qui. Cap. 3.

Gingiuæ.

Lingua instrumentum gustus, & orationis esse dicitur; quamobrem Euangelij Preco, in mystico Ecclesiæ corpore, linguam Christi refert; siquidem, instat linguæ, saporem profanorum à sapore sacrorum, & spiritualium discriminat, & orationem effundens diuina encomia, & gratiarum actiones celebrat. Labia sunt partes molles totum dentium ordinem tegentes; hinc Precones Euangelij labia, Ecclesiæ esse feruntur, per quos lingua Dei Patris, nimirum spiritus diuinus ad populum concio-

Cap. 6. Lingua.

Labia.

nem habet. Hi igitur molles, & benigni esse debent, vt duritiem dentium, id est feueritatem diuinæ iustitiæ emolliant, & temperent. Genæ postea sunt partes faciei mollitiem, albedinem, & ruborem participantes, à quibus ostenditur exterior consuetudo, in qua moralis pulchritudo refulget. Hæc igitur mollitiem pietatis, ruborem charitatis, & alborem puritatis referre debet. Os ad nutritionem valdè necessarium esse liquidò constat: quandoquidem nisi os cibaria præparans ad stomachum demandaret, proculdubiò membra humana deficerent. Os in Ecclesia Dei est theologicæ sapientiæ Doctor, qui cibum diuinæ doctrinæ diligenter examinatum membris, nempè auditoribus distribuit, vt eorum animam reficiat, atq; nutriat. Præterea obseruandum est, os humanum esse paruum, cum bruta valdè amplo ore referta sint: namq; homo rationis particeps ore paruo fuit à natura donatus, quia modicus sermonis esset, & paucam alimenti quantitatem adhiberet: iuxta illud Prouerbiorum. Qui custodit os suum, custodit animam. Os autem vastum in brutis, nimirum in criminosis obseruatur, quia non solum sunt largiloqui, verùm etiã nulla vtuntur temperantia, quæ impetum appetitus moderari possit.

Gena. A

Os.

Cap. 21.

Ab ore ad guttur faciendus est transitus, in quo duæ ad pulmones, & ad stomachum patent viæ, quarum prima aerem, altera verò cibum ad ventriculum defert. Guttur in morali doctrina significat mentem duabus vijs, nempè affectionibus insignitam, quarum altera spiritualis, altera voluptuosa dicitur. Spiritualis est illa, per quam aer bonorum ad animam attinentium attrahitur, altera, per quam bona voluptuaria appetuntur. Itidem, scilicet in gutture, aer, & cibus diuersas sortiuntur vias, quoniam aer per asperam arteriam ad cor, cibus autem per oesophagũ ad ventriculum descendit: quare, ob viciniam imminet periculum, ne portio cibi viam aeris, maximo patientis incommodo, ingrediatur. Cum igitur in morali doctrina, aer summum bonum, & cibus bonum fortuitum significet, quorum primum cor, & alterum stomachum, nempè marsupium petit: sæpè sæpius impendet discrimen, ne bonum fortuitum viam cordis obstruat: quemadmodum Auaris accidit, quorum diuitię à via marsupij aberrantes cor petunt, & suffocantes animam impediunt, quominus egenorum calamitates videre, & eorum querimonias audire possint. Idcircò quidam Poeta, hominem auarum rei insensibili comparabat hunc in modum.

Guttur. B

Auarus quid præstet. C

Arca tumet nummis, socios nec pascit egentes,
Si posset, miseros pasceret, arca loqui.
Arca magis tute es, quàm quæ tibi pondera seruat.
Arcæ tu, illa hominis nomine digna fuit.

In prædicta parte vox etiam formatur, quæ si fuerit suauis ærumnosos exhilarat, amorem conciliat, laborem lenit, mentem à timore ad audaciam, ab ira ad clementiam reuocat. Talis est vox diuinæ laudis, & optimæ eruditionis, quæ peccantibus spem, & lætitiam affert, pietatem erga Deum excitat, laborem, & mæstitiam, per pænitentiam lenit, sicq; penes Deum, & homines præconium laudis sibi conciliat. Itaq; vox optima, & perfecta editur, quando canales pulmonis erunt lenes, & excrementis inanes; namq; humore aliquo referti grauem, & inæqualem vocem reddunt. Hi canales repræsentant Euangelij Præcones, & Theologicæ sapientiæ Doctores, qui si fuerint lenes, & ab excrementis criminum alieni, suauem vocem, nempè doctrinam gratam populo effundent: sin fuerint vitijs infecti, ingratam eruditionem audientibus communicabunt: vnde ad rem Gregorius hæc verba proferebat. *Tunc authoritas, amittitur, quando vocem opera non concomitantur.* iuxta illud vulgatum.

Vocis moralis doctrina. D

Tunc sic censura, & tunc sic exempla parantur;
Cum Doctor, alios quod monet, ipse facit.

Etenim Maiores prauis exemplis mirandum in modum cæteros offendere solent: ideò ad rem Scaliger in quodam epigrammate introducit iuuenem Priscorum Deorum mores imitatum sic loquentem.

Si vitio mihi quis vertit, quòd seruus amoris
Erro, quod omne oculis aucupor alitibus;
Ille Iouem sciat, ac Ditem, Dominumq; profundi
Serua cupidineo colla dedisse iugo.

Sita-

Si tale atq; homini genus est imitabile Diuum,
Post Diuos, quodnam crimen amare meum est?

Itaque sicuti vox grauis,& rauca harmoniam perturbat,& aures audientium lædit; E ita Improbi vocem grauem, & raucam edere dicuntur, dum frænum propriæ linguæ minimè cohibentes harmoniam honestæ consuetudinis turbant, & hac voce viris probis,& perfectis ingrati esse feruntur. Demum hominis collum, veluti & aliorum animantium fortitudinis symbolum esse solet; nam collo vincto, fortitudo animalis superatur. Per collum intelligenda est loquela, cum vox in collo formari incipiat: *Collum.* in hac magna animæ vis residet: non enim quis potest vnquam à Diabolo superari, donec opem diuinam implorare, & crimina confiteri possit: iuxta illud Isaiæ. *Con- Cap.52. surge Hierusalem, solue vincula colli tui captiua filia Sion.* Anhelitus quoque in hac parte celebratur, dum maior copia aeris attrahitur, quam emittitur, at ratio inde oritur, quoniam magna aeris portio nutritioni spirituum famulatur: hic aer attractus beneficia à Deo in nos collata significat, quemadmodum aer emissus nostram in Deum seruitutem denotat. Plus ergo aeris recipitur, quàm emittitur, quoniam diuina erga nos beneficia multò plura sunt, quam quæ Deo retribuere possimus. Non immeF ritò igitur Psalmographus scribebat. *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?* quasi inferre vellet, fieri minimè posse, vt Deo ex condigno satisfaciamus.

Iam descendendum est ad pectus, in quo cor pars præcipua à natura primum formata latibulatur. Cor in homine interiore est recta conscientia, quam vnusquisque virtutibus exornatam primùm fabricare debet. Deinde cum cor fons caloris, & vi- *Cordis moralia.* tæ esse feratur, ipso læso, animal ad interitum properat. Cor rectam in Deum fidem repræsentare potest, vnde calor charitatis, necnon vita virtutis, & gratiæ dimanat: cum scripserit Abacuch. Iustus ex fide viuit, quæ læsa proculdubiò interitum animæ, *Cap.2.* & corporis progignit. Insuper cor in medio pectoris residens, cæteris partibus vitam impertitur. Cor Præsul esse dicitur, qui in medio Ecclesiæ sedens, vitam gratiæ, & sapientiæ cuicumq; communicat. Immò cum cor à cura denominatum fuerit, mens animæ meritò nomine cordis erat appellanda, quoniam propria salus illi curæ esse G debeat. Rursus cor varijs gaudet prærogatiuis. Primò iugi motu afficitur, dum constringitur, & dilatatur. Pariter cor humanæ affectionis in aliquo opere recto semper se exercere debet; vel omnes conscientiæ latebras erga Deum dilatare: iuxta illud Apostoli ad Corynthios. *Os nostrum patet ad vos, Corynthij, cor nostrum dilatatum est. Lib.2.cap.6.* Secundò, cor in thorace ita locatum est, vt ad partem sinistram paruumper vergat, sicque naturalis frigiditas huius partis temperatur. Cor est misericordia viri perfecti, quæ semper tendit ad sinistram partem eorum, qui in ægestate,& calamitate versantur; aut vergit ad læuam eorum, qui frigore lethalis criminis opprimuntur, vt feruore spirituali foti ad recta opera excitentur. Tertiò, ex Medicorum sententia, quando temperatura cordis nonnihil ad frigidum, & humidum vergit, tunc pulsum producit mollem, & hominem effæminatum,& glabrum reddit. Pari ratione, quando affectio gerens vicem cordis pietate fuerit frigida, & voluptatibus humida, tunc pulsum operum mollem, & imbecillum reddet, necnon priuationem pilorum, nempè defectum virtuH tum procreabit. Quare poterimus pronunciare illud Psalmographi. *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & cor meum dereliquit me.*

Reliquum est, vt ponderemus pectus, cuius pars anterior mamillis exornatur, & *Pectoris moralia.* dorso, necnon lateribus concluditur. Pectus manibus percussum ob internam cauitatem sonum edit: homo igitur peccans, per indignationem aduersus crimina, pectus percutiat, & confessione sonitum edat, deinde rectis operibus manus adhibeat: nam de confitentibus quibusdam legitur apud Lucam. *Percutientes pectora sua Cap.28. reuertebantur.* Mamillæ humanum pectus exornant, cum in ventre brutorum conspiciantur. Mamilla est beneficij symbolum, quod in pectore virorum perfectorum refulget; namque horum operationes, ex corde,& gratis prodeunt; cum beneficia improborum ex ventre, nimirum vtilitatis causa, in cæteros conferantur. Deinde ma- *Mamilla.* milla est pars cordi proxima, & sanguinis in lac transmutandi facultate potitur; vt inde infantes alantur. Mamilla assimilatur misericordiæ viri iusti, hic enim cordi,

nempè Deo est proximus; hic igitur sanguinem diuitiarum in lac eleemosynæ conuertit, quo postea infantes scilicet egeni aluntur. Item mamillæ mulieris vtero gestantis, ex sententia Medicorum, si copioso lacte redundauerint, fœtum fore debilem demonstrant. Cum igitur fœtus operationis, & lac loquelæ symbolum esse possit, non poterimus nisi præsagire fœtum operationis fore imbecillum, quando lacte verborum mammæ labiorum abundauerint. Legitur enim hæc sententia in Prouerbijs. *Vbi verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.* Duo latera iuxta partem dextram, & sinistram thoracis obseruantur. Hæc duo latera duobus hominibus ad metam proficiscentibus comparantur, qui peruenientes ad limitem, si reuerti voluerint, horum dexter sinister, & sinister dexter efficitur. Similiter ad limitem interitus peruenientes eamdem incurrunt sortem, nam qui pes latus dextrum prosperitatum graditur, tandem in limite mortis sinistrum latus ærumnarum occupat, & vicissim egeni, qui viam calamitatum cucurrerunt, tandem ad dextrum latus æternæ lætitiæ tendunt. Denique dorsum homini hoc beneficium præstat, vt supinus iacere possit, cum bruta hoc beneficio careant. Idcircò inter homines, & bruta, scilicet inter viros perfectos, & imbrobos hoc cadit discrimen, vt viri iusti supra dorsum iacentes sublimia intueantur, & æterna meditentur; bruta verò, scilicet criminosi, nonnisi terrena aspiciunt, & contemplantur.

Cap. 14.

Dorsum.

B

Humeri.

Cap. 6.

Succedunt humeri partes ad baiulandum destinatæ. Humeri animæ sunt virtutes obedientiæ, & constantiæ ad ferendum onus patientiæ, & calamitatis idoneæ; iuxta illud Ecclesiastici. *Subijce humerum tuum, & porta.* Brachium postea ab humeris dependet duobus ossibus integratum, & validum; hoc repræsentari potest Christus à Deo Patre dependens, & ex duobus ossibus nimirum ex humanitate, & diuinitate integratus, qui, ob singulare robur, potestati diabolicæ resistere potuit. Cum scriptis mandauerit Psalmographus. *In brachio virtutis tuæ deposuisti aduersarios meos.* Insuper brachia, corpore ægrotante, Chirurgi vulnera ferunt; immò parte sinistra corporis laborante, vena brachij dextri aperitur. Corpus mysticum est Ecclesia, cuius brachium dextrum vocatur Christus, per quem Pater Omnipotens cuncta operatur iuxta illud Ecclesiastici. *Glorifica manum, & brachium dextrum.* At brachium sinistrum huius mystici corporis est genus humanum, quod ab initio languescebat, quare, ad illud liberandum, brachium dextrum, nempè Christum vulnerari necesse fuit. Amplius brachia tantam cum capite habent familiaritatem, vt ad illius tutelam, sæpè ferientium ictibus sese opponant. Brachia Christi sunt fideles, qui ad capitis, nimirum ad rectæ in Deum fidei tutelam, idolatris reluctari, & tyrannis se se opponere non dubitant. Tandem brachia, cum sint cordi vicina, solent per pulsum arteriarum, cordis valetudinem Medicis obseruantibus manifestare. Cum autem cor sit symbolum mentis, & voluntatis, & brachium operationum; propterea ex operationibus humanis mentem, & humanam voluntatem penetrabimus. Scribebat enim Gregorius. *Per hæc, quæ foris apparent, quid intus lateat, aperietur.*

Brachia.

Cap. 36.

C

Circa finem brachiorum sunt manus, quæ ex pluribus constant ossibus, vt quamcumque actionem obire possint. Manus sunt nostræ operationes ex pluribus ossibus, nempè ex multis virtutibus integratæ, vt cunctis, & præcipuè egenis opitulari possint. Insuper manus sunt quædam instrumenta, quæ ad extensionem, ad constrictionem, ad laborem, ad percussionem, ad pugnam, & ad tutelam idonea esse videntur. Hinc quilibet Princeps manus potest appellari, quæ in liberalitate extenditur, clauditur, quando in homines indignos beneficia non conferuntur, laborat in rectis operibus, percutit puniendo peccantes, præliatur dum reprehendit, & tandem omnes suæ subiectos potestati tutatur. Ideò de hac manu potest illud Ezechielis pronunciari. *Manus Domini erat mecum confortans me.* Vola est pars interior manus, glabra, & etiam plana, aliqua tamen concauitate non carens, quæ nunquam, iuxta scrutatores rerum naturalium, aculeo scorpionis læditur. Ecclesia est manus, in qua viri saluti æternæ destinati continentur, iuxta illud Sapientiæ. *Iustorum animæ in manu Dei sunt.* Volam huius manus viri perfecti repræsentant: sunt enim ob veritatem plani, ob animi demissionem concaui, glabri, quia diuitias aspernantur, & tandem ab aculeo diabolici scorpionis tuti; cum Christus apud Lucam dixerit. *Ecce dedi vobis virtutem calcandi serpentes, & scorpiones.*

Manus.

D

Cap. 3.

Cap. 10.

Post-

Postmodum digiti à manu pendent tribus ossibus integrati, recti, graciles, flexiles, & vnguibus muniti. Manus est Ecclesia, cuius digiti sunt fideles, seu viri in ordinem religiosum Deo dicati; ex tribus autem ossibus constare dicuntur, quia Sanctissimam Trinitatem venerantur: quare Ecclesia poterit diuulgare illud Canticorum. *Digiti mei pleni sunt myrrha probatissima.* Præterquamquòd tales digiti iustitia sunt recti, ad eleemosynam flexiles, & denique vnguibus armati, vt, oblata occasione, aliquam seueritatem in Ecclesia exercere possint. Rursus igitur Ecclesia poterit illud Psalmographi pronunciare. *Benedictus Dominus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.* Amplius digitis hoc inesse proprium animaduertunt, quod ante prandium crassiores, & post cibum graciliores euadant. Viri iusti hanc digitorum naturam imitantur, dum ante cibum diuini beneficij superbia sunt tumidi, sed postmodum magna animi demissione graciliores fiunt.

Digiti.

E

Stomachus accedit ponderandus, qui alimentum quodcumque recipit, illludque concoctum, tam purum, quàm excrementis refertum ad partes nutriendas demandat, excrementa tamen per partes inferiores truduntur. Stomachum, in doctrina morali, vir perfectus æmulatur, qui cibum cuiuscumque doctrinæ recipit, & ad vires animæ refocillandas mittit, & purum tantummodò retinens, impurum illicò expellit.

Moralia ex stomacho.

F

Iecur est viscus temperatura calidum, calore rubicundum, & in dextro hyppocondrio collocatum. Per hanc partem principalem, mens hominis intelligenda est, quæ pietate debet esse calida, memoria sanguinis Christi rubicunda, & in dextra parte sita, dum spem vitæ æternæ meditatur. Præterquamquòd hepar in homine est magnum, vt validam charitatis affectionem insinuare possit. Demùm hepar in ordine ad cor, locum inferiorem occupat, vt ab illo tanquam à parte principaliori calorem hauriat. Pariter calor, & charitas cordis, scilicet Præsulum, Principum, & Dynastarum, frigiditatem hepatis, nempè subditorum temperabit: siquidem si defectu virtutum hi frigescant, calore exempli Maiorum foueri debent: iuxta illud vulgatum.

Hepar.

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

G

In hepatis concauitate fel latibulatur, quod sua acrimonia humores incidit, & detergit: idcircò Medici illo in collyrijs vtuntur. Fel hoc in loco amara pænitentia exponitur, quæ humores peccantium incidit, & abstergit: hac de causa viri iusti concionem ad populum habentes, felle pænitentiæ Sanctorum in collyrijs concionum, & præceptorum vtuntur, vt hac ratione oculos mentis audientium abstergant.

Splen in sinistro locatus hyppocondrio causa risus esse perhibetur, & nihilominus melancholiæ est receptaculum, quæ assiduam mæstitiam generare solet. Splen est symbolum mundanæ prosperitatis, quæ homines in præsenti vita reddit hilares, cum tamen æternæ mæstitiæ causam secum habeat. Id autem magis stabiliri potest, quoniam ex medica obseruatione, quando splen tumefit, & crescit, corpus macrescit, & è contrario, quando lien decrescit, corpus pinguescit, & augetur. Pari ratione, quando lien voluptatum admodum crescit, tunc humanæ virtutes decrescunt, & ex aduerso mundana fælicitate diminuta, virtutes in homine mirandum in modum augentur: quare poterimus iure meritò diuulgare, quod in Prouerbijs habetur. *Nec paupertatem, nec diuitias dederis mihi Domine, tribue tamen victui meo necessaria.*

Lien.

H

Cap. 30.

Sequuntur renes, & vesica. Renes in primis sunt partes pinguedine carentes, nihilominus adipe semper sunt inuolutæ. Huius conditionis debent esse diuites, qui cum in adipe diuitiarum sint sepulti, ab omni tamen affectu earum alieni esse debent. Renes vehementi calore sunt referti, vnde superuacaneam attrahentes humiditatem, extra corpus eam pellunt. Renes Ecclesiæ à viris iustis repræsentantur, qui in corpore Ecclesiæ militantis, feruore igneæ charitatis, mira operantur. Etenim hi viri à superfluitatibus vitiorum fideles expurgando, eos liberant. Renes insuper venereæ voluptatis sedes esse constituuntur, quoniam ab illis genitura originem ducere perhibetur; hinc non est mirum, si perniciosæ libidinis hos esse symbolum statuant: hac de causa Sacerdotes, in Exodo, à renibus vsque ad fæmora velamen gestabant, vt re-

Renes.

nes voluptatis esse cooperiendos insinuarent. Legitur enim apud Isaiam. *Non soluetur cingulum renum eius*. Præterea vesica iuxta partem superiorem orificium habet, cum tamen pars inferior illo careat. Ita pars superior humani affectus debet esse perforata, vt res cælestes recipere possit, pars verò inferior orificio careat, ne rebus mundanis aditus pateat. Item vesica vento repleta in magnum tumorem eleuatur; modico tamen inflicto vulnere, adeò detumescit, vt nullum ferè locum occupet. Vesicam vento plenam Diuites fastu tumescentes æmulantur, qui vento insolentiæ tumidi sunt, sed statim atque aculeo mortis punguntur, recedente vento, pauonini ambitus, confestim euanescunt.

Vesica.

Intestina.

His partibus intestina adhærent in sinu ventris locata, & ad fæces recipiendas destinata, vt illas tandem per infernas partes expellant. Intestina possunt appellari Confessarij, qui medium corporis Ecclesiæ occupantes audiendo piaculares confessiones, totius corporis Ecclesiæ crimina recipiunt, deinde absolutione contractas animi sordes eluendo expellunt.

Iam exaratum est, quod ad partes in ventre contentas pertinebat, modò de partibus continentibus aliquid dicendum esse videtur. Ventres igitur, ex sententia Hippocratis, hyeme sunt calidiores, consequenterq; hoc anni tempore maior appetitus generatur, æstate verò ventres sunt minus calidi, & propterea minor appetitus producitur. Ratio huius effectus inde nascitur, quoniam calor naturalis, vrgente bruma, ad partes penitiores confugit, & vicissim, æstate, ad extimas tendens partes dissoluitur. Pari ratione, hyeme calamitatum, feruor charitatis internas mentis partes petens, virtutes roborat, sicque appetitum boni operis excitat; sed æstate fælicitatum, calor charitatis dissipatur, & appetitio recti operis destruitur. In centro partis externæ ventris constituitur vmbilicus, per quem fætus in vtero viuens nutritur, sed statim atque infans in lucem egressus est, illicò vmbilicus præciditur. Per vmbilicum, venerea voluptas exponitur, quæ in medio humanæ naturæ residet, per quam fætus, nimirum peccans in ventre mundanæ fœlicitatis stabulans sanguinem vitiorum sugit: quapropter quando talis fœtus, nempè criminosus in lucem gratiæ egreditur; confestim vmbilicus voluptatum recidendus est, ne rursum in sentinam vitiorum relabatur.

Lib. 1. Aphoris.

Vmbilicus.

Prædictis partibus addantur genitalia membra præcipua, quibus auulsis, virtus virilis aufertur, & homo ita mollis, & effæminatus redditur, vt, pilis cadentibus, vocem fæmineam acquirat. Per genitalia, virtus rectas producens operationes ostenditur, quæ dum radicatur in anima, fætum bonorum operum procreat. Verùm quando genitalia diuinæ gratiæ violentia vitiorum demuntur; tunc homo adeò fit mollis, vt fæmineam naturam adipiscatur, sicque vox precum, & confessionis peruertitur, pili virtutum defluunt, & omnis species moralis corrumpitur. Inter partes genitales recensetur vterus, quæ pars in muliere ad conceptionem, semen recipit. Verùm aliquando accidit, vt ob humorum affluentium corruptelam, loco perfecti fœtus, massa carnis, mola à medicis nuncupata, generetur: vnde mulier in fine grauiditatis frustum carnis parit. Hoc sæpè contingit illis, qui semen Verbi Dei concepisse creduntur, sed tandem inhonestum, & perniciosum opus pariunt. Quocirca hoc erit conforme asserto Isaiæ. *Expectaui vt faceret vuas, & fecit labruscas.* Immò hoc non est valdè alienum ab eo, quod legitur apud Mattheum. *Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo, vnde ergo habet Zizaniam?*

Genitales partes.

Cap. 4.
Matth. c. 13.

Fæmora sunt partes ab inguinibus ad genua protensæ, ob carnis, & neruorum copiam validæ, quæ totum corpus sustentant. Ab his partibus Principes referuntur, pondus regiminis, & præfecturæ sustinentes. Hi fortes ob constantiam, carnosi, & molles ob clementiam, & mobiles ob assiduam diligentiam esse debent. Alioquin, per fæmur, Antiqui prolem significabant, vt in Rubrica mysticorum declaratum fuit. Idcircò dum ensis in sinistro fœmore, & pugio in dextro gestatur: pariter pugionem Verbi Dei, & ensem diuinæ Iustitiæ debemus fæmoribus, nempè venereis cupiditatibus applicare, vt diuino ducti metu harum partium luxum coerceamus.

Fœmora in genibus terminantur, quæ à genis dicta esse feruntur, quoniam infans in vtero latibulans genua cum genis coniungat. Hinc homo caput inclinans ad genua magis ad lacrymas pronus redditur, quasi memor vterinæ latebræ; in qua per

Fæmora.

spatium

ſpatium nouem menſium mutatus eſt. Genua animi demiſſionem, & diuinum metum ſignificant: hæc enim ſunt genua, quæ mentem ad contemplationem terreſtrium inclinant: quare homo in genuflexione facilè lacrymas effundere debet. Deus ergo oculos genibus in domicilio vterino copulaſſe videtur, vt genua, nimirum animi demiſſionem, & timorem Dei meditaremur. Aliter genua ſunt partes, ſuper quibus nutrix geſtato infanti blanditur. Genua hoc in loco adminiculum ſpei, & diuinæ conſolationis demonſtrant, quibus Deus in præſenti vita fidelibus blanditur; necnon ſignificant blandimentum æterni gaudij, quo Deus impoſterum viros iuſtos amplectitur. Iuxta illud Iſaiæ. *Ad vbera portabimini, & ſuper genua blandietur vobis.*

Genua. E *Cap. vlt.*

Crura, ex aliquorum mente, à currendo, vel tibiæ ob concauitatem appellantur; hæ partes ſunt fortes, & ad totum ſuſtinendum corpus idoneæ. Euangelij Præcones crura Eccleſiæ repræſentare poſſunt, non ſolum quia hùc, atque illùc currendo doctrinam Chriſti, cunctis regionibus inſinuent, verùm etiam, quia, inſtar tibiarum, diuiam doctrinam modulantur. Præterquamquòd veluti columnæ totum Eccleſiæ corpus ſuſtentant: immò veluti crura oſſea medulla humeſiunt, ſimiliter hi medulla pietatis, & gratiæ irrigantur. Propterea de his, & de corpore Eccleſiæ poterimus diuulgare illud Canticorum. *Crura eius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſupra baſes aureas.*

Crura. F *Cap. 5.*

Pes in animali poſtremum occupat locum: eſt enim oſſeus ad imprimendum veſtigium, & ad motum localem neceſſarius. Pedes in morali doctrina finalem perſeuerantiam ſignificant, ideò veſtigium recti operis imprimunt, oſſei ſunt ob firmitudinem, deinde motui locali animæ famulantur, vt ad cæleſtem patriam peruenire poſſit. Iuxta illud aureum Dictum. *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Per pedes etiam exponuntur affectus: idcircò ad rem ſcribebat Diuus Auguſtinus. *Pes meus, affectus meus, eo feror, quocumq; feror.* Itaque pedes affectionis noſtræ, vi conſtantiæ, oſſei, vi clementiæ, caui, & plani ob ſimplicitatem eſſe debent. Amplius pes dexter velocioris eſt motus, quam ſiniſter: quare homo validæ virtutis, primò pedem dextrum, deinde ſiniſtrum mouet. Pes dexter in præſentia rectum, & ſpiritualem affectum demonſtrat; ſiniſter prauam, & voluptuoſam affectionem denotat: ideòque pes dexter ſemper erit anteponendus. Iuxta illud Prouerbiorum. *Vias, quæ à dextris ſunt, nouit Dominus, peruerſæ autem viæ, quæ ſunt à ſiniſtris.* Tandem notandum eſt hominem duobus niti pedibus, cum cætera animalia quattuor pedibus gradiantur. Homines vitijs dediti aſſimilantur brutis, quoniam horum inſtar proni terreſtria aſſiduè meditantur; homines verò perfecti æterna intuentes, vi contemplationis erecti incedunt. Dicebat enim Pſalmographus. *Perfecit pedes meos tanquam Ceruorum, & ſuper excelſa ſtatuens me.* Planta pedis à planitie denominata eſt, & cum ſit dura lædentibus facilè reluctatur; hæc animi voluntatem deſignat, quæ propter animi demiſſionem plana, & ob impreſſionem bonorum operum, dura eſſe debet. Denique calcaneus eſt pars extrema à mole totius corporis compreſſa, quæ pars ſemel læſa difficilem admittit curatiouem, quoniam à fonte caloris valdè remota ſit. Calcaneus eſt ſymbolum ſenectutis, quam moles vitiorum iuuentutis premit; ideòq; ſi criminibus lædatur, difficilem ſanitatem adipiſcitur, quia ſenum vitia, ob pertinaciam, & ob defectum caloris gratiæ, difficillimè corriguntur.

Pedes. G *Cap. 4.* *Planta pedis.* *Calcaneus.* H

His animaduerſis, nonnulla adhuc de venis, ſanguine, pinguedine, neruis, oſſibus, & cute ponderanda ſunt. Quo ad primum venæ, aut à veniendo dictæ, aut quaſi viæ, per quas ſanguis ab hepate ad cæteras corporis partes, nutritionis gratia, veniat: in corpore Eccleſiæ militantis, viros pios oſtendunt, quia per hos cæteris bona communicantur; alij enim homines per hos, tanquam per venas ab hepate, ſcilicet à Deo ſanguinem boni fortuiti hauriunt. Inſuper vena ſtatuto tempore aperta putridum effundens ſanguinem, ſanitatem patienti reſtituit, & niſi recludatur patiens necem incurrit. Per venam intelligenda eſt locutio, veluti legitur in Prouerbijs. *Vena vitæ os iuſti.* Hæc vena animi valetudinem indicat, quæ ſi confeſſione aperiatur, corruptos criminum humores effundens ſanitatem patienti impartitur, ſin verò per confeſſionem minimè recludatur, interitum animæ affert, quoniam mors, & vita in manu linguæ. Pariter aliquando in venis humor putridus, & malignus

Vena. *Cap. 6.*

lignus continetur, qui alios ob consuetudinem inficere potest. In vena humanæ vitæ sanguis etiam prauæ affectionis latibulatur, qui putredinem peccati inducit, hinc postea familiares verbis; & exemplis offenduntur.

In venis massa sanguinea continetur, quæ à Medicis in quattuor humores, nempè A in sanguinem, bilem, pituitam, & melancholiam distribuitur. Quo ad sanguinem, hic in iecore in gratiam nutritionis totius corporis generatur, & in morali doctrina vocatur memoria sanguinis, & passionis Christi, quæ in iecore, scilicet in affectu ad animam nutriendam continetur. Præterea quando corpus copioso redundat sanguine, sagax natura per aliquam hæmorrhagiam, illum expellens, aduersam valetudinem arcet. Hic sanguis voluptuosam affectionem exprimit; hinc natura sagax nimirum ratio, per hæmorrhagiam pœnitentiæ, illam euacuare debet. Immò quando aliqua pars corporis læditur, illicò ad illam sanguis confluit, vt ei opituletur: pari ratione amicus charitate feruens naturam huius sanguinis sic imitari debet, vt, quoad fieri, potest amico egeno opem ferat. Demùm sanguis menstruus venenata qualitate non caret; siquidem mulier hoc sanguinis fluxu affecta aliquem non innocuè intuetur. Qui igitur inhonesta, & perniciosa libidine tenetur, prædictæ mulieri comparatur, cum huius aspectus sit venenatus, & alios in luxuriam procliues reddat. Itaque quando prædictus sanguis statuto tempore euacuatur, corpus in secunda valetudine conseruatur, sin retineatur in venis, multæ ægritudines procreantur. Talis sanguis est symbolum peccati, quod piaculari confessione diligenter euacuatum perfectam valetudinem in anima conseruat, sin retineatur, multæ vitiorum ægritudines inde dimanant.

Massa sanguinis.

Bilis est humor materiam igneam referens, & hominem celerem, & ad actiones audacem reddit. In hominibus perfectis, nil aliud est bilis, nisi zelus iustitiæ; ideoque illos ad rectas operationes incitat. Immò bilis in corpore humano cæteris dominans humoribus, hominem mente leuem, iracundum, & immitem constituit. Bilis in hac doctrina lethale crimen repræsentat, quo percitus homo mente leuis, iracundus, & immitis redditur. Pituita est humor frigidus, & humidus, qui in venis paulatim naturam sanguinis adipiscitur, vt tandem membra nutriat. Pariter in venis, nimirum C in Ecclesia, Deus non modò sanguinem, nempè viros perfectos, sed quoq; pituitam, nempè viros imperfectos collocauit, vt, deficientibus perfectis, alij perfectionem adipiscerentur. Nisi velimus per pituitam humorem inconcoctum interpretari Peccantem, cuius affectio inconcocta, nempè imperfecta est: idcirco Isaias dicebat. *Excoxi te, sed non quasi argentum*. Tandem melancholia in humano corpore est humor niger assiduum procreans metum: quare non est mirandum si Medici tradant Melancholicum absq; manifesta causa formidare. Hic humor peccati symbolum proculdubiò nuncupati potest, quod splendore gratiæ carens, nigredinem participat: ideo qui tali humore inficiuntur, vitijs denigrantur, quorum stimulis agitati semper formidant.

Bilis.

Pituita.

Cap. 49.

Melächolia.

Ex massa humorum caro, & pinguedo generantur. Caro mollis, necnon calida, & humida est, quæ ossa tegit, & inania musculorum spatia replet. Per carnem, intelligenda est mens perfecta, quæ humore pietatis, & calore charitatis referta, ossibus, nimirum egenis, velamentum præbet, deinde vacua musculorum spatia replere dicitur, D dum vacuis pauperum loculis satisfacit. Amplius caro propter mollitiem impatiens laboris esse perhibetur: quare animalia carnosis pedibus referta, vt homo, diuturnos labores tolerare nequeunt, nisi calceos induant. Pari ratione homines carnosi, nimirum delitijs inuoluti laborem calamitatum difficulter perferunt: veluti legitur apud Mattheum. *Caro autem infirma*. Quamobrem necesse est ad calceamenta exemplorum, & doctrinæ Sanctorum confugere. Pinguedo sub cute genita illam emollit, meatus obstruit, dum augetur, venas comprimit, & tandem ignis fomes est. Pinguedo quoq; voluptatum cutem emollit, & meatus affectuum ita obstruit, ne diuina gratia ad intimas cordis latebras penetrare possit: immò crescens potentijs animæ dominatur, venas voluntatis comprimit, & demùm ignem auaritiæ nutrit.

Caro.

Cap. 46.

Pinguedo.

Deniq; nimia pinguedo impedire solet, quominus mulier concipere possit; & qui nimio adipe obruuntur, si valetudinem incurrant, difficillimè sanitati restituuntur.

Simi-

Similiter, qui adipe diuitiarum redundant, vi criminum, ægrotant, & ob auaritiam difficillimè conualescunt, immò fætum recti propositi non facilè concipiunt. Quandoquidem pinguedo diuitiarum, calorem charitatis extinguit, motum perfectæ operationis aufert, & vias interni affectus obstruit.

E

Nerui à cerebro ortum trahentes per totum corpus disseminantur, vt cunctis partibus motum, & sensum impertiantur. Nerui exponuntur virtutes à cerebro nempè à Christo dimanantes, & toti animæ communicantur, vt motum rectæ operationis, & sensum misericordiæ excitent. Nerui insuper, quò proximiores sunt Cerebro, eò sunt molliores, & quò remotiores, eò duriores euadunt. Hi nerui Iudices, vel Legatos à cerebro, nempè à Principe in varias regiones missos designare possunt: siquidem hi, quò sunt capiti, nimirum Principi, proximiores, molliores sunt, dum benignitatem erga populum exercent: metuunt enim, ne propter viciniam, populi querela ad aures Principis perueniat. Sed quando à capite, ob loci longinquitatem, sunt remotiores, maiorem exercentes sæuitiam, duriores euadunt. Demùm nerui, iuxta obseruationes medicas, si fuerint præcisi, non regenerantur, neque glutinantur. Per neruos intelligere possumus Schismaticos (σχίσμα in Ecclesia appellatur, quando Grex in contraria studia scinditur, à verbo σχίζω scindo, nam vnione rupta dissimident, qui prius consenserant) qui nunquam ad vnionem fidei, & gratiæ reuertuntur.

Nerui.

F

Ossa cæteras partes sustentantia, sicca, dura, valida, alba, concaua, medulla irrigata, neruis colligata, & carne tecta sunt. Ab ossibus viri perfecti, & Deo consecrati repræsentantur, qui cæteras partes, scilicet alios homines in doctrina Christi imbecilles optimis documentis fulciunt. Hi ieiunio sicci, patientia duri, constantia fortes, castitate albi, paupertate concaui, medulla pietatis referti, neruis charitatis copulati, & tandem carne tecti esse debent, dum assiduè imbecillitatem humanam contemplantur. Alioquin hæc ossa sicca, insensibilia, medullis humecta, quæ fracta difficillimè glutinantur, ad criminosos comparari possunt, qui contumacia sunt sicci, & insensibiles dicuntur, dum misericordiæ stimulos non sentiunt, & medulla voluptuosæ affectionis humefiunt, immò vi criminum fracti, glutine pœnitentiæ Deo difficillimè copulantur. Ossa quoque extrinsecus dura, & intus molli referta humore significare possunt. Principes, qui extrinsecam duritiem, & seueritatem, internam verò benignitatis mollitiem erga subditos exercere debent. Tandem aliqua etiam reperiuntur ossa medulla carentia, quæ inuicem concussa scintillant. Pariter multi homines in hoc orbe versantur, quorum ossa, nimirum interiores affectus medulla pietatis carent, & propterea nonnisi ignem iracundiæ, & sæuitiæ emittunt. Ad finem medulla est quædam substantia alba, pinguis, mollis, quæ multis ægritudinibus remedio esse perhibetur. Hæc est diuina gratia, puritate innocentiæ alba, charitate pinguis, eglutinosa, & pietate mollis, quæ pluribus animi affectibus opitulatur: siquidem hæc à cerebro, nimirum à Deo, per neruos affectionum descendens, animam ab ægritudine ad sanitatem, & ab ærumnis ad lætitiam ducit. Legitur enim apud Iob. *Medullis ossa illius irrigantur.*

Ossa moralis doctrina.

G

H

In calce huius Rubricæ, nonnihil de cartilagine differendum est, quæ iuxta Galeni sententiam, est simplex animalis particula, aliarum quidem omnium durissima, toto autem osse mollior, inter os, & carnem media; ideò facilè absq; fractione flectitur. Cartilago animæ appellatur propensio ad bonum, quæ intra duritiem, & mollitiem collocanda est; non enim incredula esse, neq; temerè omnia credere debet, cum scripserit Ioannes. *Non enim est credendum omni spiritui, sed probate spiritus, si ex Deo sunt.* Item cartilago est particula sensu, & motu carens; immò si amputetur, non regeneratur. Cartilagines Diaboli sunt peccantes, qui ad omne genus vitiorum flexiles, & proni sunt, deinde sensu misericordiæ, & motu rectæ operationis carent; immò si peccati gladio ab Ecclesia rescindantur, nolunt pænitentiæ glutine denuò ipsi copulari.

Lib. 7. de vsu part. cap. 5.

Cap. 5.

Postremò cutis est pars corporis extima, iniurijs aeris exposita, vt cæteras corporis partes tueatur. Cutis in hac doctrina est animæ tolerantia, quæ iniurijs aeris, scilicet calamitatibus exponitur, & ab ipsa cæteræ partes, nimirum interiores ani-

Cutis.

animæ affectiones defenduntur. Ideò de hac cute patientiæ intelligere possumus illud assertum Ezechielis. *Superextendam in vobis cutem, & dabo vobis spiritum, & viuetis*. Denique homo inter cæteras animantes tenuissima munitur cute; quare cum frigoris, vel caloris noxam facilè persentiat, aduersus aeris iniurias, vestimentis induitur. At similiter homo ita tenui patientiæ cute est munitus, vt vel parùm, vel nihil pro salute tolerare possit, si aculeis calamitatum aliquando pungatur: quamobrem illius interest vestibus exemplorum, & doctrinæ Sanctorum sese induere, vt frigori calamitatum, & feruori ærumnarum resistere possit, pronuncians illud Iob. *Saccum consui super cutem meam.*

Cap. 37.

Cap. 16.

MORALIA AB HOMINE, Eiusque varijs Attributis petita.

HACTENVS de partibus humanis disseruimus, modò ad hominem, eiusque attributa examinanda accedemus, vt documentis moralibus inde elicitis nostra hæc historia perficiatur. Primò aliquod discrimen humani sexus ponderandum est: siquidem mares in comparatione ad fæminas, sunt calidiores, corpore robustiores, animo audaciores, magis hispidi, pluribus referti dentibus, & maiori caloris innati copia redundant; & propterea maiori etiam ciborum quantitate egent. Pari ratione viri iusti, necnon illi, qui in religiosam seruitutem Deo sunt dicati, in comparatione ad Laicos, mares esse perhibentur: quapropter charitate sunt calidiores, constantia validiores, prompta voluntate audaciores, assidua animi demissione hispidiores, deinde plures dentes discretionis habent, & quoniam feruore charitatis vtuntur, ideò quotidie circa alimenta plurium meditationum versantur. Si consideretur homo quatenus sponsus, proculdubiò hic sponsam primò blandis verbis, & xenijs ad amorem allicit, deinde nuntijs, & litteris votum suum exprimit, ludis, & spectaculis sese exponit, in cultu vestium nouando, sibi nimis indulget, & tandem eam diligenter circumspectam ducit coniugem. Nos possumus in præsentia nomen sponsi Christo, & nomen sponsæ Ecclesiæ, vel animæ assignare: quandoquidem hic sponsus à mundi primordio hanc sponsam diligens in matrimonium accipere decreuit; propterea ab initio dona, nimirum cuncta eius officia ei destinauit, & ad exprimendum votum suum, Patriarchis, & Prophetis, tanquam nuncijs vsus est, spectaculis flagellorum, & crucis sese exposuit, vestimento humanæ carnis induit, & demum eam diligenter circumspectam blando sermone allocutus est: quemadmodum in Psalmo quadragesimo quarto legitur. *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.*

Sponsus, & sponsa.

Si contemplemur septem ætates, per quas, tanquam per tot gradus, homo ad postremum vitæ terminum accedit; has quoque ad moralem doctrinam trahi posse comperiemus: propterea quod septem ætates sunt septem virtutes spirituales, per quas Vita gratiæ ad optatum æternæ gloriæ finem progreditur. Prima igitur ætas in hoc genere est demissio animi, quæ infantiam æmulatur: nam veluti hæc humanam inchoat vitam; pariter illa vitæ moralis principium esse fertur. Immò si infantia à non fando deducitur; sic vir demissione animi refertus, ob verecundiam, loquendo, limites vrbanitatis non excedit: præterquamquòd ille, qui hanc primam virtutem profitetur, apud Catonem, linguam compescere debet; namque Ouidius solebat dicere.

Aetates.

Præcipua est virtus præstare silentia rebus,
Et contrà grauis est culpa silenda loqui.

Secunda ætas est Charitas, quæ homines Deo, amicis, & inimicis indissolubili quodam amoris vinculo conciliare nititur. Tertia est Pietas, quæ instar adolescentiæ, auctionis meritorum est procuratrix. Quarta est iuuentus, nempè fortitudo, qua

qua homines aduerſus tentamenta armantur. Quinta eſt Honeſtas vitæ, quæ virilem ætatem æmulans cauet, ne quid indecore, aut libidinosè fiat, atq; cogitetur. Sexta eſt Prudentia, quæ tanquam ſenectus mollitiem carnis deſtruens ſapientiam ſpiritus illuſtrat. Septima, & poſtrema ætas ſpiritualis eſt Timor Dei, qui decrepitatis æmulus, hominem ſuperbia erectum incuruat, & mentem ad contemplationes mortis pronam reddit.

Modò nonnulla peculiaria de infantibus, & pueris conſideranda ſe ſe offerunt. In primis ad procreationem infantis, materia à matre ſuppeditata, ſemen viri, matrix totum recipiens, ſecundina, nimirum membrana hanc maſſam inuoluens, & calor naturalis totum formans, & efficiens confluunt: præterea ſanguis maternus eſt neceſſarius, qui genitum iam infantem nutriat, atq; augeat. Pariter vt aliquis vi pænitentiæ ad gratiam genitus, filius Dei euadat, multa ſunt neceſſaria, primò matrix, ideſt locus conueniens, nempè fides Eccleſiæ, quæ recipiat materia, ſcilicet recta voluntas, quæ obtemperet, ſemen viri, nimirum Verbum Dei, & doctrina Euangelici Præconis, quæ hominem diſponat, & tandem idoneum reddat. Calor operans eſt gratia diuini ſpiritus, quæ totum efficit, ſecundina eſt charitas, quæ omnia coniungit, & deniq; ſanguis nutriens eſt memoria ſanguinis Chriſti, quæ cuncta fouet, atq; auget. Præterea in generatione infantis, natura primitùs membra principalia, nimirum cor, cerebrum, & hepar producit, deinde ad cæteras partes formandas ſe accingit. Partes præcipuæ, in doctrina morali, virtutes theologicæ appellantur, Cor enim, propter amorem, eſt ſymbolum charitatis, Cerebrum, cum ſit principium ſenſus, Fidem deſignat, Hepar, quoniam totum corpus alit, Spem inſinuat. Hinc Chriſti fideles Naturæ æmuli primùm has virtutes præcipuas formare, & perficere debent, deinde ad alias à prædictis dimanantes pedetentim acquirendas properare.

Infans.

Partes præcipuæ in moralibus.

Amplius infans in vtero materno non illicò, ſed paulatim perficitur, & formatur, præter Chriſtum, cuius corpus intra momentum temporis, formatum, animatum, & à Verbo aſſumptum fuit. Pari ratione homines naturam imitantes paulatim virtutes induere debent, vt deinceps probi, perfecti, & docti euadant. Oppoſitum tamen contigit Chriſto, qui illicò ſcientiarum, & gratiarum omnium cumulo redundauit, veluti expoſuit Ioannes capite primo. *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius quaſi Vnigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis.* Rurſus infantes ſtatim poſt ortum in loco obſcuro collocantur, ne lucidus aer viſionem eorum lædat; aſſimiliter infantes, nimirum, qui nuper ad fidem, vel pœnitentiam, vel religionem nati ſunt, aeri lucido negotiorum non ſunt exponendi, ne ſplendore proſperitatis mundanæ offendantur; propterea in opaco animi demiſſionis loco conſtituendi ſunt, donec validiorem diſcretionis viſionem adepti fuerint. Iterum membra infantium ita tenella ſunt, vt facilè curuaturam incurrerent, niſi nutrices faſcijs illa arctarent: ita membra infantium, ideſt affectiones iuuenum ſunt naturæ adeò flexibilis, vt niſi ab erudita nutrice, ſeu perfecto viro, faſcijs optimæ diſciplinæ vinciantur, curuaturam prauorum humorum facilè contraherent. Inſuper infantes, vt copioſum alimentum cõcoquant, diuturniori etiam indigent ſomno: hinc nutrices illos ſuaui cantilena ad ſomnum procliues reddere ſolent. Item infantes, ſcilicet homines, qui copioſo mundanæ proſperitatis alimento veſcuntur, diuturno pietatis, & cõtéplationis ſomno indigent: quapropter nutrices, nimirum Euangelij Præcones, iucundis doctrinæ, & exemplorum cantilenis ſomnum illis conciliare nituntur.

Quando verò infantes adoleuerunt, pueri nuncupantur, & cum ſint adhuc imbecilles ad labores non ſunt idonei, ad cadendum faciles, & ad iracundiam proni. Tales vocari poſſunt Peccantes, qui, puerorum inſtar, ſunt imperiti, ad laborem contemplationum, & rectarum operationum inepti, ad concipiendos irarum motus proni, & ad cadendum faciles, dum quotidie de crimine in aliud crimen prolabuntur. Item pueri à valetudinarijs geniti ſimiles ægritudines tanquam hæreditarias incurrere ſolent. Pari ratione pueri ſunt Subditi, vel Diſcipuli; namq; ſi Principes, vel Præceptores fuerint valetudinarij, nimirum varijs infecti vitijs; ſimiliter filij, veluti Subditi, & Diſcipuli prauis exemplis læſi inquinantur: non immeritò igitur canebat Cato.

Pueritia.

Turpe

Turpe eſt Doctori, cum culpa redarguit ipſum.

Si conuertatur ſermo ad puellas, quæ hoc nomen integritatis ſortiuntur; hæ debent eſſe graciles, flexibiles, & venuſtæ. Puella hoc in loco animam repræſentat, quæ temperantia gaudere debet, in animi demiſſione gracilis, ratione obſequij, flexibilis, & tandem dotibus honeſtatis pulcherrima.

Patris amor in filios.

Ratione conſanguineitatis, parentes, & filij ponderandi ſeſe offerunt. In primis pater immoderato filium amore proſequitur, & eum ab vberum nutrimento remotum quotidianum ſibi conuictorem conſtituit; deinde creſcentem erudiens verberibus corrigit; immò etiam erudiendum ad præceptores mittit, & quò magis ſibi ſimilem obſeruat, tantò maior ſibi in illum amoris cumulus accedit, & iuxta ætatem, dignitates illi impertitur, & hæreditatem augere non ceſſat. Hic pater eſt Deus Omnipotens: iuxta illud Malachiæ. *Pater vnus eſt omnium veſtrum.* Filij ſunt omnes viri iuſti ab ipſo per gratiam geniti, & alti. Dicebat enim Ioannes. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius.* Itaq; hic ſummus Pater tales filios effuſiſſimè diligit, immò ab vberibus delitiarum ſeparatos ad ſacram Gratiæ, vel Euchariſtiæ menſam ducit, curæ præceptorum diuinæ legis commendat, verbis ſacræ paginæ eos erudit, & verberibus calamitatum identidem corrigit. Sic enim veritatem aſſequitur illud Prouerbiorum. *Qui parcit virgæ odit filium.* Immò hic pater, quantò magis filium in moribus ſibi ſimilem obſeruat, tantò maiori affectu, & miſericordiæ oculis eum intuetur; deinde iuxta ætatem perfectionis, portionem dignitatis æternæ gloriæ illi diſtribuit, & iuxta meritorum augmentationem, hæreditatem cœleſtis patriæ amplificat.

Cap. 2.
Io. cap. 1.
Cap. 13.

Matris amor in filiũ

Mater quoq; filium in vtero morantem proprio ſanguine, & poſt ortum lacte nutrit. Hæc mater exponi poteſt Euangelij Præco, qui ſanguine benignæ affectionis, & lacte diuinæ doctrinæ viros chriſticolas alit. Niſi velimus, per matrem intelligere Chriſtum, qui proprio ſanguine, necnon lacte diuinæ gratiæ, infantes ſuos, nempè viros pios, & catholicos, ſacro pane Euchariſtiæ ſuſtentat. Hoc enim habetur manifeſtum apud Ioannem. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Amplius mater quò magis parituræ appropinquat, eò maiori dolore, ob infantis motum affligitur.

Cap. 6.

Hæc mater eſt conſcientia, quæ fætum peccati eniti debet, dum igitur tempus confeſſionis piacularis appropinquat, per quam crimina in lucem emittuntur, hæc maiori dolore opprimitur. Immò ſi mater in paritione patitur, & poſt partum, lenito dolore, exhilaratur: ſimiliter homo quando apud Confeſſarium crimina effundit, pudore vexatus valdè mæret; ſed poſteaquam Sacramentum pænitentiæ obiuit, peccatis eductis, exhilaratur, quoniam conſcientia eſt benè actæ vitæ recordatio iucundiſſima. Tandem mater, vel nutrix præcipuis quibuſdam munijs circa infantes fungitur, dum eos famelicos lactat, & nutrit, lapſos erigit, ſtantes conſeruat, fædatos mundat, & demum ad greſſum, & locutionem eos erudit. Hæc mater, vel nutrix Beata ſemper Virgo appellari poteſt, quæ infantes ſuos, nempè illos, qui præcipuo quodam cultu eam venerantur, lacte gratiæ nutrit, labentibus in crimina opitulatur, ſtantes, nimirum in diuina gratia conſtitutos conſeruat, inquinatos purgat, & tandem ad greſſum bonorum operum, & ad locutionem diuini ſermonis eos inſtruit.

Conſcientia, quid ſit.

Si conſideremus filios; horum alij ſunt primigenæ, alij verò deinceps naſcuntur. Verùm antiqua inoleuit conſuetudo, vt maior hæreditatis gentilitiæ portio primigenis contingeret; niſi fortè commiſſa noxa, parentes bonis primogenitorum eos exhæredarent; nam tunc minores natu maioribus præferebatur. Deus igitur ab initio, duos filios, nempè populum Iſraeliticum, & populum Ethnicum habuiſſe perhibetur. Populus Iſraeliticus dicebatur primigenus; veluti legitur in ſacris paginis. *Iſrael, quem coæquaſti primogenito tuo.* Deinde alius filius, nimirum populus Ethnicus poſtremò genitus vocabatur, conſequenterq; non huic, ſed illi maior hæreditatis gratiæ, & gloriæ portio competebat: verùm quia populus primigenus Deo carnem humanam induto aduerſatus eſt, propterea iure primogenitorum priuatus fuit, atq; hæc cæleſtis, & æterna hæreditas in Ethnicum collata fuit. Id autem in ſacris Biblijs, per Rubem, & Ioſeph elegantiſſimè fuit figuratum. Idcircò ad rem poterimus

In Eccleſ. c. 36.
Lib. 1. Paralip. c. 5.

rimus diuulgare illud Matthei. *Erunt nouiſsimi primi, & primi nouiſſimi.* Aut pronunciare aliud, quod apud eumdem Mattheum legitur. *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius.*

Matth.c.20.

E

Si contemplemur homines, quatenus imperant, & famulantur; tunc natura Dominorum, & ſeruorum ſeſe offert ponderanda. Dominus ſeruos ſuos non opprimit, immò illos aduerſus inimicorum impetum tutatur, illoſq; in egeſtate verſari non permittit. Iudex, vel Princeps naturam Domini ingenui, & iuſti imitari debent, dum enarratas prærogatiuas erga ſubditos exercent, & ſeruando æquitatem, eorum innocentiam tuentur. Hoc enim erit conforme aſſerto Pſalmographi. *Iuſtus Dominus, & iuſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius.* Niſi velimus, per Dominum, interpretari Chriſtum, qui optimos ſeruos alit, & tutatur, prauos verò tam Dæmones, quàm homines punit, atque deprimit: id innuebat Pſalmographus his verbis. *Suſcipiens manſuetos Dominus, humilians autem peccatores vſq; ad terram.* Viciſſim Dominus perditus famulis minimè opitulatur, immò illis damno eſt, dum ius petentibus non reddit, & præmia à reis expectat. Hunc Dominum imitatur Tyrannus, qui ſuæ poteſtati ſubiectos diuitijs ſpoliat, & omni iure poſtpoſito, ita operatur, vt pœnas innocentes pro nocentibus pendant. Hoc ideò non erit abſimile illi, quod recitauit Iſaias. *Dabo Aegyptum in manu Dominorum crudelium.*

F

Cap.19.

Ex altera parte ſerui ſi conſiderentur, hi à ſeruando dicebantur, quoniam in bello captos Triumphans ſeruaret, vel vt venderentur, vel vt ab hoſtibus redimerentur: niſi potius dicamus à ſeruiendo nuncupatos, quoniam multis ſeruitijs deſtinentur. Serui antiquitùs in triplici genere conſtituebantur. Alij erant vernaculi, qui ſub iugo ſeruitutis naſcebantur, alij emptitij, qui rapti vendebantur, alij conductitij, qui ſpontè, & ſpe lucri, alicui famulabantur. Pariter, in mundo morali, varia ſunt ſeruorum genera, varijs Dominis ſpiritualibus famulantia; hos quoque à ſeruando nuncupatos aſſeueramus; quandoquidem Deus eos in vita ſeruat, vt tandem ad bonam frugem ſe recipiant, & ſemel à vitijs redimantur. Aut illos à ſeruiendo cognominatos aſſeremus, quia, aut Deo, aut Dæmoni famulentur. Horum alij nuncupantur vernaculi, vt Ethnici, qui ſub iugo ſeruitutis, ideſt peccati orti ſunt, & in hac eadem naui verſantur paruuli, qui labe originis inquinati naſcentes, ante ablutionem aquæ ſacri fontis decedunt: ideòq; ab huiuſmodi ſeruitute nunquam liberantur. Serui emptitij ſunt Chriſticolæ peccantes, qui aqua ſacri fontis loti, & pœnitentia liberi à Diabolo emuntur, dum voluptatibus ſeruiunt, & vitiorum omnis generis ſeruitute opprimuntur. Denique ſerui conductitij ſunt Chriſticolæ perfecti, qui non vi, ſed ſpontè, & ſpe lucri æternæ gloriæ ad voluntariam Dei ſeruitutem ſe recipiunt. Hi meritò poterunt pronunciare illud Geneſis. *Eme nos in ſeruitutem, & læti ſeruiemus Regi.* Famula quoque, iuxta Priſcorum conſuetudinem, vilibus ſeruitijs deſtinantur, illiberali nutritur cibo, veſtibus nullius valoris induitur, aſſiduo ſeruitutis iugo premitur, immò filium nonniſi ſeruituti addictum concipere poteſt, hæc ad libitum nubere non permittitur, tanquam bellua venditur, virginis interdum cæditur, & ſi, fortuitò, libertati donetur, ob ingrati animi vitium rurſus ad priſtinam ſeruitutem reuocatur. Hæc famula anima peccans eſſe creditur, quam Diabolus libertate conſcientiæ priuans, ſeruituti criminum addicit, ſiquidem vilioribus peccantium officijs famulatur, vulgaribus diuitiarum alimentis reficitur, abiectis veſtibus prauæ conſcientiæ induitur, nefariæ conſuetudinis ſeruitute premitur; immò ſi filium boni operis concipit, ipſe quoque ſeruituti deſtinatur, quatenus gratia, & virtute meritorum caret. Item hæc à Diabolo ſæuis Dominis mundi, & carnis venditur, ſicque conſuetudini Chriſti, & Sanctorum copulari nequit: quamobrem cum illi deſit gratiſſima in Chriſtum eam liberantem voluntas ad ſoluendas gratias, ipſam ad ſeruitutem Inferorum reuocat, vbi aſſiduis flagellis verberantur.

Seruorũ variæ differentiæ.

G

Cap.47.

Anima peccans aſsimilatur famulæ.

H

Hactenus examinata ſunt illa, quæ ad ætatem, ſexum, & conſtitutionem hominis ſpectabant. Iam tempus eſt differendi de illis rebus, quæ ſi rectè adhibeantur, hominem in ſecunda valetudine conſeruant, ſin ſecus, eius valetudinem deſtruunt; hæ nonnaturales à Medicis appellantur. In doctrina morali has res quoque inueniemus: ſiquidem vita gratiæ, aerem puritatis, cibum pietatis, & Euchariſtiæ, potum ſapientiæ, exercitium diligentiæ, quietem tranquillitatis conſcientiæ, vigiliam meditatio-

nis, & prouidentiæ, ſomnum contemplationis, & gloriæ expoſtulat. His igitur vita gratiæ cuſtoditur, & conſeruatur, ne criminibus inquinata pereat. Cæterum has res in ſpecie paulò accuratiùs meditari debemus, & inchoando à cibis, hos multiplicis generis eſſe comperimus. Nam cibi delicati, & tenues paucis ſcatent excrementis, conſequenterq; copiam ſanguinis procreant. Alij ſunt cibi craſſi ſucci, multiſq; redundantes fæcibus, qui paucum ſanguinem generant. Pariter cibi ſpirituales, nempè diuina gratia, & Euchariſtiæ, ſanguinem pietatis, & miſericordiæ gignunt, & propterea excrementis vitiorum carent. At cibi mundani, ſcilicet bona fortuita, paucum pietatis ſanguinem, immò multa criminum excrementa procreant. Niſi dixerimus cupedias, quæ citò in ſubſtantiam aliti tranſmutantur, ſtomacho imbecillo competere, cibos verò illiberales, & craſſi ſucci ſtomacho calidi temperamenti conuenire. In hac doctrina, cibi tenues, & optimi ſucci ſunt viri iuſti, de quibus Chriſtus apud Ioannem hæc verba prodidit. *Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis.* Præterquàmquod tales cibi facilè conficiuntur, deinde fide, atque gratia diſpoſiti in corpus Eccleſiæ conuertuntur. Cibi autem illiberales, & craſſi ſucci ſunt Diuites, & auaritiæ dediti, qui difficulter concoquuntur, qui aut nunquam, aut ſerò ad bonam frugem ſe recipientes in corpus Eccleſiæ conuertuntur. Quo circa primi cibi ſtomacho tantùm delicato, nimirum gloriæ Paradiſi competunt; cæteri verò nonniſi ſtomacho feruenti, ſcilicet igni Inferorum conueniunt. Ad finem veluti cibus moderatus, & ſalubris virtutem conſeruat, deperditas vires inſtaurat, calorem temperat, ſanguinem auget, ſomnum conciliat, & ſecundam valetudinem tuetur. Ita moderatus cibus ſcientiæ, vel pænitentiæ, aut cibus Euchariſtiæ, ſeu charitatis, & amicitiæ multas animæ commoditates affert. Primò deperditas gratiæ vires reſtaurat, calorem cupiditatum temperat, ſanguinem pietatis auget, ſomnum contemplationis prouocat, & deniq; valetudinem animæ tuetur.

Vita gratiæ qualis.

Cap. 4.

Iam poſt cibaria ad potionem deſcendere debemus, quæ in triplici diſcrimine conſtituitur. Alia eſt ſimplex, vt aqua, quæ minimè nutrit, ſed alimentum tantummodo ad partes nutriendas vehit; ſecunda eſt vinum, quod non ſolum alimenti eſt vehiculum, verum quoq; alijs mixtum edulijs tandem corpus nutrit; tertia eſt potio medicata, quæ neque veri potus, ne que cibi naturam participat. Hanc triplicem potionum differentiam doctrina moralis exhibet. Prima vocatur ſimplex potio, vt Philoſophia, & alia huius generis ſcientia, qua homines ſimpliciter docti, ſed non probi, & perfecti efficiuntur. Alia eſt potio vini, & cibi naturam poſſidens, vt ſcientia Theologica, quæ, more potionis, ſcientiam ſtillat, & virtutibus hominem nutrit. Tertia potio eſt veluti Iuris prudentia, quæ neq; cibi, neq; potus locum ſubire poteſt, cum neq; hominem in ſpeculatione perfectum, neq; in moralibus rectum reddere poſſit; vocatur tamen potio medicata, quæ vitia delens, & criminoſos puniens, publicæ vtilitati tanquam medicina prodeſt.

Potionum differentia.

Amplius potio pro vehiculo humani alimenti, aut vinum, aut aqua eſſe debet. Vinum moderatè ſumptum humano corpori infinitas affert commoditates; namq; calorem auget, ſpiritus recreat, lætitiam, & audaciam excitat, virtutem roborat, iracundiam mitigat, corpus ſiccum humectat, appetitum prouocat, concoctionem adiuuat, ingenium acuit, obſtructiones reſerat, excrementa abſumit, lippitudinem ſoluit, fæcundiam generat, lithiaſi medetur, arenulas educit, & deniq; vulnerum medelæ conuenit. Sin autem homo, in vino hauriendo modum exceſſerit, proculdubiò non merum, ſed venenum potabit: iuxta vulgatum diſtichon.

Vini prærogatiua.

Immodico, ſed ſi tua proluis ora lyæo,
Pro dulci potas tetra aconita mero.

Per vinum hoc in loco intelligere poſſumus monumentum ſanguinis Chriſti, aut feruorem pietatis, aut diuinam ſcientiam, ſiue pænitentiam: ſiquidem hæc omnia ſunt tot vina ſpiritualia, quæ animæ mirandum in modum conferunt: iuxta illud Prouerbiorum. *Inebriamini cariſſimi, bibite vinum, quod miſcui vobis.* Quocirca huiuſmodi vinum feruorem charitatis auget, virtutem fortitudinis roborat, gaudium in diuino ſpiritu, & audaciam aggrediendi bonas operationes excitat, iracundiæ cauſam temperat, ſiccitatem impietatis humectat, appetitum boni operis prouocat, intellectum illuſtrat, obſtructionem pudoris confeſſione aperit, ſuperfluas diuitias eleemoſy-

Cap. 9.

mosyna absumit, lippitudinem oculorum cordis aufert, eloquentiam diuinæ laudis, & orationis perficit, lithiasim contumaciæ sauat, arenulas vitiorum educit, & deniq; vulnera doloris, mœroris, & inuidiæ ad perfectam cicatricem ducit. Præterea quem-E admodum à potione putrida, siue sit vinum, siue aqua, summopere cauendum est, quandoquidem venas ingrediens, & sanguinem inficiens multa morborum genera producere potest. Similiter Christicola potionem hæresis, necnon sermonis obscæni vitare debet; cum huiusmodi potus corruptæ doctrinæ non solum animam inficiat, sed etiam multas vitiorum ægritudines generet.

Quæ potiones vitandæ.

Accedamus modò ad ponderationem somni, & vigiliæ; namq; somnus mediocris calorem naturalem roborat, corpus humectat, crudos humores digerit, temulentiam tollit, ægritudines dissipat, & victoriam naturæ aduersus morbum prænuntiat. Ita somnus contemplationis calorem charitatis confirmat, mentem pietate humectat, crudos voluptatum humores dissipat, ebrietatem criminum aufert, morbum animæ exterminat, & victoriam aduersus crimina publicat. Insuper homo quiete nocturna oppressus extrinsecam gelidæ mortis imaginem repræsentat: cum tamen intrinsecè vita fruatur: immò partes exteriores frigescunt, cum tamen intimæ non me-F diocrem calorem participent. Naturam huius somni referunt illi, qui spe, & pietate allecti in Domino dormire feruntur: siquidem extrinsecùs dicuntur frigidi, dum egestate sunt oppressi, & veluti cunctis rebus destituti, & quasi alicuius defuncti simulacrum ostentant: cum tamen intrinsecè, idest quoad Deum viuant, & quoad conscientiam, pietate, & charitate feruentes sint. Huc igitur respiciens Apostolus scribens ad Corynthios dicebat. *Quasi morientes, & ecce viuimus.* Vicissim, in vigilia, homo suas functiones obit, graditur, videt, audit, gustat, olfacit, tangit, loquitur, & intelligit: quæ actiones, vrgente somno, irritæ sunt. Vigilans, hominem iustum propriæ saluti consulentem demonstrat: cum hic nullo criminum somno impeditus spirituales actiones exercere possit: quamobrem pedibus amoris, & affectionis progreditur, oculis contemplationis intuetur, auribus demissionis animi potum percipit, gustu pietatis delectatur, spe odoratur, in alios beneficia conferens tangere dicitur, confessione, & encomijs Dei loquitur, & tandem assidua meditatione to-G tum intelligit.

Vis contemplationis.

Lib. 2. cap. 6.

Alia duo inter res non naturales, nimirum motus, & quies non sunt prætermittenda: siquidem homo ante prandium se exercere debet, vt excrementa in stomacho contenta descendant, & dissipentur, antequam illuc nouus accedens cibus cum excrementis mixtus corrumpatur. Pari ratione antequam cibus spiritualis doctrinæ, vel Eucharistiæ sumatur, pænitentiæ exercitium præcedere debet, vt vitiorum excrementa absumantur; sic enim locus conscientiæ expurgatur. Ex altera parte quies laboris, & cuiuscumq; motus terminus esse perhibetur; quoniam quicumq; motus natura sua ad quietem tendit: iuxta tritum carmen.

Motu, & quies considerantur.

Quod caret alterna requie durabile non est.

Etenim quiete vires refocillantur, & membra fessa recreantur. Per quietem hoc in loco exponere possumus statum contemplationis, & vitam religiosæ consuetudinis, in qua mens ab exterioribus negotijs ad intimas conscientiæ operationes re-H trahitur; vt pace circumdata Deum solum veram quietem meditetur: iuxta assertum aureum Diui Augustini. *Inquietum est cor meum, bone Iesu, donec quiescat in te.* hæc enim quies statum gratiæ conseruat, vires animæ roborat, & lassitudinem mentis in mundanis negotijs fatigatæ mirandum in modum tollit.

MORALIA AB HVMANIS ægritudinibus petita.

A

CVM res naturales,& non naturales pauculis verbis complexi ſimus; nunc res præter naturam ita à Medicis appellatas paucis etiam exponemus, quatenus ſcilicet moribus hominum accommodari poſſunt.Namq; ſicuti pulſus à Medicis diligenter examinantur, vt cordis affectiones percipi poſſint: ita Medici morales, nimirum Princeps, vel Dynaſta aliquando pulſus ſubditorum ita diligenter perpendere debent, vt cordium diſpoſitiones cognoſcant, & malè operantes à tramite obliquo retrahant. Vel nomen moralis Medici confeſſario aſſignetur, qui pulſus confitentium magna induſtria obſeruare debet, vt intimas cordis diſpoſitiones intelligere poſſit. Itaque in præſentia præcipui affectus corpus humanum profligantes examinandi ſunt, ſcilicet quatenus morali doctrinæ famulantur. Inchoantes igitur à morbis capitis, alopeciam primò contemplabimur, quæ generatur, quando humores acres capillorum radices erodunt. Caput eſt Princeps, & capilli ſunt homines poteſtati ſubiecti: ideò quando prauis humoribus, nempè prauis Principum exemplis capilli, ideſt ſubditi inficiuntur, tunc ſtatim in luxum diffluunt,& ſoluuntur. Caluities quoque caſu capillorum producitur, & priuationem virtutum violentia peccati productam deſignare poteſt. Immò veluti iuuenis caluitiem incurrens denuò crines acquirere poteſt; cum ſenex, aut difficulter, aut nunquam caluitie liberetur. Aſſimiliter iuuenis ob amiſſas virtutes caluus, rurſum, vi pænitentiæ, his virtutum capillis exornatur, quod ſenex difficulter aſſequitur; cum vitia ſenum incorrigibilia eſſe videantur. Habemus enim in Prouerbijs hanc ſententiam. *Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea.*

Medicus moralis quis.

B

Cap. 26.

C

Succedit Epilepſia conſideranda, morbus capitis præcipuus, ita à Græcis nuncupatus, quia partes ſuperiores comprehendantur; alioquin inter varia nomina, quibus inſignitur, morbus ſacer cognominatur. Oritur hic affectus, quando humoribus ventriculos cerebri occupantibus, tranſitus ſpirituum animalium intercipitur; tuncque patiens conuulſus cadit, & cum ſpuma circa os, ſtridore dentium, & tortura faciei, toto corpore contremiſcere videtur. Hæc affectio proculdubiò ægritudini ſuperbiæ aſſimilanda eſt, quæ re vera ſacer morbus nuncupari poteſt, cum de viris ſanctis, & perfectis triumphum egerit. Item Epilepſia vocatur, quaſi noxa partium ſuperiorum, nec præter rationem, cum ſupernos Angelos proſtrauerit: legitur enim in ſacris paginis. *Sedes ducum ſuperborum deſtruxit Dominus*. Generatur ergo hic affectus ſuperbiæ, quando praui humores inanis gloriolæ ad ventriculos mentis feruntur; nimirum quando homo nobilitatem generis, robur corporis, & copiam diuitiarum contemplatur, vel quando nomine mediocris cuiuſdam litterationis ſibi mirificè ablanditur; tunc enim omnis motus rectæ operationis impeditur, & anima de ſtatu gratiæ præceps cadit; ſicq; tremor deſperationis, ſtridor iræ, & perturbationis, ſpuma maledictionis, & tortura vultus, nempè turpitudo malæ conſuetudinis introducitur.

Epilepſia comparatur ſuperbiæ.

In Eccleſiaſt. cap. 10.

D

Paralyſis etiam eſt affectus, qui inter morbos capitis recenſetur, & tunc affligit, quando nerui à capite deſcendentes ſenſu, atq; motu priuantur. Cauſa huius ægritudinis ab humoribus obſtruentibus, vel à calore abſumente, vel à frigore conſtipante, vel à vulnere continuum ſoluente dimanare poteſt. Per Paralyſim, intelligendum eſt peccatum, quod proculdubiò ſenſum diſcretionis,& motum rectæ operationis aufert; hocq; ab humoribus voluptuoſæ delectationis mentem obſtruentibus, vel à calore auaritiæ, & ambitionis, vel à frigore timoris, & deſperationis, vel denique à vulnere inuidiæ, & iracundiæ oriri poteſt.

Phre-

Phrenesis est morbus ad caput spectans, cum patiens hoc oppressus alienationem mentis incurrat. Quare diligens Medicus huic præstò est abrasione capillorum, & sectione venæ, deinde patientem ligari, & in cubiculo obscuro decumbere præcipit. Phreneticus Peccanti comparatur, qui à ratione alienatus tanquam brutum vitis omnis generis amplectitur. Tunc igitur Medicus spiritualis illicò capillos, idest criminum occasionem auferre debet,& sanguinem peccati cõfessione minuere, necnon criminosum in loco obscuro, scilicet in solitudine collocare,nimirum à negotijs publicis,atq; spectaculis eum remouere,& tandem vinculis diuinorum præceptorum coercere, vt quamprimum amissam mentis valetudinem adipiscatur. Huic morbo oppositus est lethargus: siquidem Phrenesis à causa calida, & lethargus à causa frigida producitur: quare quis hoc correptus in profundum somnum labitur. Est igitur communis Medicorum sententia, læthale signum esse, dum Phrenesis in lethargum degenerat, & vicissim non esse desperandum, quando oppositum contingit. Lethargici Hyppocritis, & Proditoribus assimilantur, qui extrinsecè homines simplices, & veluti dormientes videntur; cum intrinsecè pessimis vitijs redundent. At Phrenetici publicis Peccantibus comparantur, quorum vitia omnibus manifesta sunt. Quamobrem si accidat, vt Phreneticus fiat lethargicus, idest vt Peccans publicus fiat occultus,id pessimum esse existimandum est: quandoquidem vitia hypocritarum velata magis obsunt, cum ab omnibus virtutes esse credantur. Sed si oppositum contingat,vt quis de lethargo ad Phrenesim properet,nempè vt abdita Peccantis crimina manifestentur, id magnam spem salutis pollicetur, cum vitia manifesta non solum minus noceant, sed etiam faciliùs emendari possint.

Phreneticus comparatur peccanti.

Lethargici quibus sint assimilandi.

Tandem sternutatio est violenta cerebri concussio à natura excitata ad superfluas humiditates trudendas. Hic autem motus cerebrum exonerat,totum corpus concutit, circa nares strepitum producit,& demum magnam spem futuræ salutis affert; hæc affectio comparatur ad contritionem, quæ discussione cerebrum mentis mouet, confessione strepitum generat, mentem satisfactione à superfluitate vitiorum exonerat, sicq; certam salutis spem animæ pollicetur.

Vis sternutationis.

Oculi humani varijs affectionibus vexantur. Primitus patiuntur solutionem continui, inflammationem excitatam à puluere, à vento, fumo, splendore corporis lucidi, à nimio vini potu, à venerea voluptate, & deniq; à cibis acribus. Per oculum explicanda est anima, quæ cuncta intuetur, & intelligit: vel per duos oculos intellectum, & voluntatem repræsentare possumus: etenim hi cordis oculi varias vitiorum ægritudines incurrunt: siquidem inuidia vulnerantur, puluere auaritiæ perturbantur, fumo superbiæ, & vento cænodoxiæ vexantur, aliquando à nimia claritate offenduntur; dum scilicet oculi mentis diuina mysteria nimis curiosè perscrutantur: iuxta illud Isaiæ. ***Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum.*** Immò oculi mentis temulentia prauæ doctrinæ infestantur, venerea voluptate inquinantur, & tandem acredine ciborum iracundiæ petuntur. Scribebat enim Psalmographus. ***Turbatus est à furore oculus meus.*** Quid si oculus incurrat cæcitatem? nam homo luminibus orbus semper manu, vel baculo prætentans sensim graditur, aut puero ducenti credere debet. Peccans cæcigenæ assimilatur, quia res alienas inuestigare nititur, deinde non est sui iuris, cum Diabolo, & Mundo credens, illis obsequatur. Aurium surditas in iuuentute si fuerit genita, incurabilis redditur. Pariter surditas contumaciæ,quando iuuenibus contigerit, & fuerit antiqua, proculdubiò non adminiculo naturæ, neq; medica ope, sed miraculo indiget.

Oculus comparatur animæ.

Cap. 38.

Os fœtore potissimum scatere solet, qui ex multis causis, nimirum, vel ex corruptione gingiuarum, ex vlceribus palati, ex partibus thoracis malè affectis, ex putridis humoribus stomachi, & deniq; à toto corpore interdum dimanat. Os morale est locutio, & fætor oris obscænis verbis repræsentatur, qui ex varijs causis pendere solet, primò à gingiuis mentis hæresi corruptis, deinde ex vlceribus maledictionis, tertiò à partibus thoracis inuidia vexatis, quartò à putri humore voluptuosi stomachi, & deniq; à toto corpore, quando homo est famosus, & famam alienam violat. Ab ore ad guttur veniendum est, quod angina sæpè laborat. Verùm quando in hoc affectu tumor in collo apparet, Medici spem salutis concipiunt, sin secus, desperandum esse asseuerant. Guttur peccantis hoc morbo sæpè occupatur, & tunc ægri-

Os cui assimiletur.

Guttur peccantis quale.

ægritudo appellatur lethalis, quando crimine in conſcientia latibulatur: quemadmodum accidit criminoſis peccata confeſſione non patefacientibus. At Medicus ſpiritualis, nempè Confeſſarius, magnam ſpem peccati pollicetur, quando crimen manifeſtatum obſeruat. Habemus enim in Prouerbijs, *Qui confeſſus fuerint peccata ſua, & miſericordiam conſequetur.*

Cap. 28.

Si dirigatur animus ad ægritudines pulmonis, hic aliquando patitur vlcus excitatum ab humoribus acribus à capite ad thoracem dilabentibus, ideóq; ad aerem excipiendum ineptus redditur. Idem accidit, quando acres diuitiarum humores ad pulmonem noſtræ affectionis præcipitantur; talis enim contrahitur labes, ne impoſterum aer gratiæ, & pietatis recipiatur. Alioquin anhelitus multifariam læditur, interdum à tumore vias pulmonis obſtruente, aliquando ab inflammatione, & deniq; à partium corruptela, hinc poſtea aer inſpiratus inficitur. Anhelitus ſermonem ab ore prodeuntem ſignificare poteſt, qui aliquando à tumore ſuperbiæ, quandoq; ab inflammatione auaritiæ vexatur: legitur enim apud Ioannem. *Qui de terra eſt, de terra loquitur.* Et demum ob partes nimio luxu corruptas; nam ſermo inquinatus auditores proculdubiò inficit. Dicebat autem Apoſtolus ſcribens ad Corynthios. *Corrumpunt bonos mores colloquia praua.*

Anhelitus quid ſignificet.

Cap. 3.

Quando ſtomachus aduerſa valetudine laborat, aut cruditate, aut vomitu, aut ſingultu, aut eructatione, aut fluxu afficitur. Humana loquela à ſtomacho repræſentatur, quæ varios affectus morales incurrit. Primò cruditate inſolentiæ cruciatur, deinde vomitu iactantiæ, ſingultu inuidiæ, eructatione maledictionis, & fluxu inhoneſtæ voluptatis occupatur. Niſi velimus, per vomitum, confeſſionem piacularem interpretari, quæ ſtomachum conſcientiæ abſtergit, concoctionem morum adiuuat, & tandem homines ab ægritudine peccati liberat. Interdum, vitiato ore ventriculi, præceps virium lapſus oritur, quem Medici ſyncopem vocitant; tuncq; motus, & ſenſus patientis intercipitur. Syncope hoc in loco eſt ſymbolum peccati, qua correptus cum ſit homo, vita gratiæ intercipitur, & motus bonorum operum coercetur.

Venter quandóq; nimia repletione diſtenditur, & hic affectus euacuatione tollitur, interdum inanitione laborat, & tunc repletione ſanatur. Per ventrem mens intelligenda eſt, quæ, ritu ventris, cor intelligentiæ, iecur affectionis, & fel iracundiæ continet. Hæc igitur cum ſæpiſſimè vitijs, & diuitijs repleatur, confeſſione, ratione vitiorum, & eleemoſyna, ratione diuitiarum, euacuanda eſt: quando verò inanitionem virtutum, & ſcientiarum incurrit, tunc fidei, & ſcientiæ documentis eſt replenda. Renes quoq; patiuntur lithiaſim, dum viſcida, & tenax materia ab immoderato calore in lapillos glutinatur. A renibus affectiones hominum voluntariæ referuntur, quæ viſcidis, & glutinoſis diuitiarum, & deliciarum humoribus redundant: vnde calor immoderatus concupiſcentiæ lapillum contumaciæ generat, & mundanos affectus praua conſuetudine glutinat.

Ventris affectiones.

Renum affectus.

Inteſtina non paucis morbis obnoxia eſſe Medici pronunciant. Namq; diſtenduntur, & ſoluta vnitate dolor generatur, aliquando ita exſiccantur, vt fæces expelli nequeant, interdum tumore præter naturam, necnon profluuio alui, & torminibus afflictantur. Inteſtina ſunt affectiones humanæ mentis, quæ inuidia extenduntur, & auaritia adeò exſiccantur, vt nulla operatio recta inde emergat: interdum tumore ſuperbiæ ſtimulantur, cupiditate intemperata in fluxum luxuriæ ſoluuntur, & deniq; torminibus iracundiæ, & ſæuitiæ corripiuntur. Habemus enim in Prouerbijs hoc aſſertum. *Viſcera autem Impiorum crudelia.* Alioquin inteſtina tribus præcipuis alui fluxionibus vexantur. Prima eſt ſimplex fluxio diarrhea nuncupata, ſecunda eſt lienteria, quando cibaria inconcocta deijciuntur, tertia nuncupatur dyſenteria, quando ſanguis vnà cum abraſione inteſtinorum educitur. Per has tres fluxionis ſpecies, tria profluuia moralia, nempè in loquendo, audiendo, & operando exponere debemus. Profluuium verborum ſimplicem diarrheam repræſentat, cum quidam iuuenes in verbis quidem diſſoluti ſint, & tamen ab inhoneſta conſuetudine, & à ſanguine lethalis criminis abhorrent. Profluuium auditus æmulatur lienteriam; quandoquidem nonnulli ſunt in audiendo ita negligentes, vt ne parum quidem Verbi Dei retineant. Deniq; profluuium operationis refert dyſenteriam, quia cum ſanguine lethalis

Cap. 12.

Profluuia moralia quæ.

thalis criminis, & abraſione virtutum moralium producitur. Inteſtina tandem verminatione ad deſperationem vſq; Medicorum laborare ſolent: cum variæ vermium ſpecies in inteſtinis generentur. Per vermes crimina ſunt intelligenda, quæ inteſti- E na conſcientiæ ſæpiſſimè corrodunt; horumq; variæ differentiæ obſeruantur; quandoquidem vermes auaritiæ à diuitijs, vermes luxuriæ à delicijs, vermes ſuperbiæ à dignitatibus, vermes inuidiæ ab aliena proſperitate, & vermes intolerantiæ à calamitatibus oriuntur. Immò quemadmodum vermes inteſtinorum pharmacis truduntur, ne inde patientis interitus prodeat: pariter vermes peccatorum piaculari confeſſione educendi ſunt, vt imminens æternæ mortis periculum euitetur.

Crimina vermibus aſſimilantur.

Pedum vitium præcipuum eſt podagra inuadens illos, qui quotidianis epularum lautitijs delectantur, & corpus nonniſi in venereo actu exercent. Sed aduertendum eſt, quòd Eunuchi, pueri, & mulieres hac ægritudinis ſpecie minimè vexari feruntur. Podagra pigritiam, & ſegnitiem corporis nobis exhibet, quæ ſolet illos occupare, qui cupedijs ſummopere gaudent, & frequenter in Venerem incumbunt. Pueri autem homines ſimplices, Eunuchi caſtos, & mulieres homines pios, & clementes ſignificant: idcircò hi prædicta morbi ſpecie non corripiuntur.

Vitia pedum

F Iam peruenimus ad cutim, quæ multis morbis obnoxia eſſe dicitur. Etenim ſolutione continui, corrugatione, puſtulis, ſerpigine, & ſcabie affligitur. Item cutis conſuetudinis humanæ varias vitiorum ægritudines patitur, primò ſolutionem continui ab ira, & diſcordia excitatam, deinde corrugationem inuidiæ, puſtulas ſuperbiæ, ſerpiginem auaritiæ, & deniq; ſcabiem libidinis incurrit. Niſi velimus, per puſtulas in ſuperficie cutis excitatas, crimen veniale declarare, quod ad intimas cordis partes non penetrat, ſed tantùm in ſuperficie conſuetudinis obſeruatur. His addenda eſt lepra, quæ à Medicis non ſolum inter affectus cutis contagioſos, ſed etiam inter hæreditarios collocatur. Leproſus peccantem ſignificat, qui conſuetudine aliorum criminoſorum infici poteſt; dicebat enim Poeta.

Cutis vitia qualia.

Morbida facta pecus totum corrumpit ouile.

Quamuis id melius expreſſerit Pſalmographus dicens: *Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris.* Deinde homo in lepram facilè incidit, quando veteres G parentes ſimili morbo ſemel correpti fuerint: ita homines prauis Maiorum exemplis peccantes euadunt. Item in cute aliquando tumores præter naturam producuntur, qui inde fiunt, vel quia humores noxij ſint adeò tenues, vt ad cutim facilè fluere poſſint, vel quia meatus patientis ſint adeò lati, vt per illos quilibet humor etiam craſſus ad extimam cutim penetrare poſſit. Hic tumor, lethalis criminis ſymbolum eſſe poteſt, quod vel ex latitudine ſenſus delitioſi, vel ex conſcientia nimis lata, ideſt ad peccandum procliui, vel ex tenui humore inconſtantiæ prodire poteſt. Alia ſpecies tumoris hernia vocata in cuti abdominis oritur, quando peritoneum, ſeu membrana inteſtina continens ob clamorem, vel luctam nimis extenditur, aut rumpitur. Hic tumor diſcordiam nobis repræſentat, quæ membranam charitatis ſcindit, dum clamor contumeliarum, & lucta controuerſiæ inter homines vigent: hæc enim omnia charitatem, & amicitiam dirimere ſolent.

Tumores præter naturam.

De affectibus peculiaribus hactenus ſermo eſt habitus, nunc ad vniuerſales totum H corpus hominis vexantes deſcendere oportet, qui vt plurimum à ſanguine in venis corrupto oriuntur. Sanguis igitur in venis, vel putredine, vel alieni humoris permixtione vitiatur: ita ſanguis affectionis humani cordis, aut putredine peccati, aut nefaria, & perdita aliorum conſuetudine inquinatur. Cæterùm quia plerumq; accidit, vt, ſanguine fœdato, febres emergant, nonnihil de illis dicendum eſſe exiſtimauimus. Febris eſt calor præter naturam à corde per cunctas humani corporis partes diſſeminatus, & quoniam in humano corpore tres partes, nimirum ſpiritus, humor, & pars ſolida reperiuntur, in quibus calor febrilis accendi poteſt; hinc tres à Medicis febrium differentiæ conſtituuntur. Prima febris dicitur ephemera, quæ occupat ſpiritus, ſecunda putrida humores vexans, & tertia hectica partes ſolidas afficiens. Febris moralis ad concupiſcentiam mentis, feruorem affectuum, & intemperantiam cupiditatum refertur; hæcq; triplex eſſe perhibetur. Prima vocatur concupiſcentia dignitatum, & eſt ſuperbia, ſecunda concupiſcentia voluptatum, & dicitur luxuria; tertia concupiſcentia diuitiarum, & auaritia nuncupatur. Superbia febrem

Febriū differentiæ.

Concupiſcētia quot ſpecies.

brem ephemeram æmulatur, quia spiritus tantummodò, & res inanes veluti cænodoxiam respicit. Luxuria febrem putridam refert, quoniam ab humoribus vitiatis, & ab inquinamento carnis prodeat. Auaritia tandem febrem hecticam repræsentat, cum res solidas, nempè aurum, & argentum omni voto appetat. Auaro enim nullus satis est thesaurus; nihilominus is humanæ vitæ spolio exutus quolibet mendico pauperior euadit: hoc elegantissimè expressit Ausonius in illo epigrammate, in quo Cressum Regem olim opulentissimum, & Diogenem mendicissimum, apud Inferos introducit colloquentes in hæc verba.

Effigiem, Rex Cresse, tuam ditissime Regum
Vidit apud manes Diogenes Cynicus:
Constitit, atq; procul subitò maiore cachinno
Concussus, dixit, quid tibi diuitiæ
Nunc prosunt, Regum Rex ò ditissime, cum sis
Sicut ego solus, me quoq; pauperior?
Nam quæcumq; habui mecum fero, cum nihil ipse
Ex tantis tecum Cresse feras opibus.

Nonnulli veniale crimen febri ephemeræ assimilant, cum non sit aliud, nisi intemperantia spirituum humanæ mentis, ideòq; instar prædictæ febris, facilè accedit, atq; recedit. Immò quemadmodum febris ephemera interdum in febrem putridam, & aliquando in febrem hecticam degenerat: pari ratione veniale crimen, nisi pænitentia quamprimum expugnetur, aut in febrem putridam, aut hecticam, nimirum in lethale aliquod crimen conuertitur: iuxta illud Gregorij. *Peccatum, quod per pænitentiam non diluitur, mox suo pondere in aliud ruit.*

Crimen veniale assimilatur febri ephemeræ.

In calce huius rubricæ nonnulla de veneno dicenda esse censuimus. Venenum illud est, quod sine præcedente ægritudine hominem necat, & ex triplici familia, nimirum animalium, vegetabilium, & mineralium elicitur. Pariter, in doctrina morali, venenum reperitur, quod tentamentis animam venenat, & prauo consensu eam occidit: hoc autem venenum in triplici discrimine constituitur. Primum venenum est morsus animantium venenatorum, nimirum Dæmonum, & hominum improborum, scilicet adulatorum, & hæreticorum, quorum verbis anima venenatur: iuxta illud Psalmographi. *Venenum aspidum sub labijs eorum.* Secunda veneni species ex vegetabilibus elicitur, hæc autem vegetabilia, in doctrina morali, delicias, & voluptates referunt, quibus anima morte opprimitur. Tertium venenum ex mineralibus, nimirum ex diuitijs eruitur, siquidem hæ malè adhibitæ animam venenando interficiunt. Cæterùm quando venenum exhibetur, quia iniucundum est, dulci liquore permisceri solet. Pariter venenum peccati, quia natura sua animæ horridum est; idcircò Diabolus illi dulcedinem alicuius delectationis permiscet, vt hac ratione voluntatem decipiat. Quamobrem tutum erit à dulcibus, nimirum à mundi delectationibus abstinere, ne fortè contingat, vt in ipsis venenum peccati latibuletur. Tandem homo veneno infectus consuetudine alios inficere potest: pariter, qui criminibus sunt venenati, & prauis moribus imbuti, alios simili veneno inficere possunt, dum obscænis verbis, & prauis exemplis vtuntur.

Venenorum quot species.

SYMBOLA.

CVNCTAS symbolorum differentias, de quibus in præsentia fit sermo, vel ex figura humanarum partium, vel ex integro hominis cuiuscumque ætatis, & vtriusque sexus simulacro depromptas esse comperimus. Namque ratione primi, licet intueri apud Paradinum, figuram humani capitis armati galea simulacro corui insignita, cum titulo. INSPERATVM AVXILIVM. Et hoc symbolum M. Valerio Coruino assignat, qui sæpè ab Omnipotenti Deo perenni præsidiorum fonte inopinatam opem dimanare significabat. Apud eumdem Authorem, effigies humani capitis, aure subula perfo-

In Symbol. her.

perforata, obseruatur, cum titulo. SERVITVS LIBERA. quo docemur Christicolam à legis seruitute liberum, & in gratia constitutum debere aurem summo offerre Deo, vt illa præceptorum capax, & mandatis diuinis obsequiosa reddatur.

Ibidem conspicitur icon manus cum pugione, quæ frontem humani capitis percutere nititur, cum inscriptione. VEL IN ARA. Nobis insinuat author sceleftos homines ab æterno Iudice vbicumque puniri; immò id accidisse narrat Galeatio Francisci Sfortiæ filio, qui ab Andrea Lampugnano ante aram peremptus fuit. Præterea Caluariam hominis inter sceptrum, & ligonem effigiatam Gabriel Simeon exhibet, cum hoc titulo. MORS SCEPTRA LIGONIBVS ÆQVAT. Vt designaret mortem indiscriminatim, tam mendicos, quam diuites de medio tollere. Idcircò Horatius ad rem canebat. *Mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, Regumque turres.* Quamuis alius, symbolum non absimile hoc titulo decorauerit. MORS NVLLI PARCIT HONORI. Meminimus vidisse alibi indicem manus delineatum, frontem humani capitis picti ostendentem, cum hac inscriptione. FRONS HOMINEM PRÆFERT. Quandoquidem hoc symbolum humanam frontem humanæ indolis indicem esse demonstrat. Quando verò pollex, & index admotus parti infimæ auris pingitur, symbolum memoriæ demonstratur: propterea quod illa pars auris apud Antiquos vellicata memoriam attestabatur. Alioquin apud Portam, auris manu tacta est symbolum litteræ A. veluti tangere barbam significat B. Caput C. dentes D. frontem F. epar E. guttur G. humeros H. ilia I. linguam L. manum M. nasum N. oculos O. Palatum P. quinq; digitos Q. renes R. supercilia S. tempora T. & deniq; tangere ventrem V. denotatur.

Icon manus.

In lib. de furt. litter. notis.

Si prosequamur in recensendis symbolis à reliqua partium serie desumptis, inueniemus apud Claudium Paradinum, iconem humanæ linguæ, cuius basis caudæ serpentinæ adhæret, cum hoc titulo. QVO TENDIS? Volebat enim significare verba incautè non esse proferenda: quamuis huius symboli explicatio in Rubrica Prouerbiorum videnda sit, quando de prouerbijs à lingua petitis verba fiunt. Apud eumdem authorem conspicari possumus brachium ense euaginato armatum, & lilijs decoratum, cum hac græca inscriptione, ἀπλανῶς. ideſt sine fraude; additque fuisse symbolum Ducis Mormorentiani, quo, in significanda vera fidelitate, vtebatur. Alioquin effigies brachiorum humanorum in Zodiaco, ex Georgio Veneto, symbolum Geminorum ostendunt. Sadelerus quoque duas manus simul copulatas pingit, cum duabus inscriptionibus, quarum superior sic se habet. FÆLICITAS TEMPORVM. inferior verò est. RERVM CONCORDIA. & hoc symbolum Philippo Secundo Hispaniarum, & Indiarum Regi assignat. Item Paradinus delineauit duas manus catena iunctas, cum titulo. NEC FAS EST, NEC POSSE REOR. Vt significaret omnes captiuos non esse reos iudicandos, sed eos tantummodò, qui vitijs sunt inquinati: quandoquidem, quamuis, iussu Herodis, Petrus Apostolus duplici catena iunctus custodiretur; nihilominus, catenis cadentibus, angelica ope aufugit. Demum in veteri schemate Clodouei, duæ manus Cœlo supinæ figurantur, quæ alijs duobus fulciuntur, cum titulo. TVTISSIMVS. Hoc videtur desumptum ex victricibus Moysis manibus, quæ hostium cuneos feriebant, dum sublatæ in preces quasi feriebantur.

In lib. de symb. heroic.

Brachia.

Manus.

Si descendamus ad alias partes. Inter symbola pythagorica, vnum reperitur huius tenoris. COR NE DEVORES. quo docemur, intellectum, & animam in rebus terrenis, & voluptuosis non esse immergendam: cor enim partem rationalem denotat. Verùm Costalius partem oppositam huius symboli declarauit, quando delineauit hominem cor deuorantem, vt homo mundanis curis vexatus demonstraretur. Alibi Pythagoras dicebat. PEDIBVS NVDIS SACRIFICA, ET ADORA. Hoc symbolo cunctis insinuabat partem sensualem hominis contemplantis à criminibus solutam esse debere. Idem solebat dicere. PEDEM DEXTRVM AD CALCEANDVM MOVE, IN PELVIM SINISTRVM. Multi exponunt hoc symbolo, rectas, & heroicas actiones tanquam dextras esse admittendas, prauas verò tanquam sinistras deponendas.

Pag. 39.

Succedunt modò exaranda symbola integrum hominis simulacrum referentia, quorum nonnulla naturam potius emblematis, quàm symboli sapiunt: nihilominus, quo-

quoniam nonnulli authores hæc,nomine ſymbolorum, circumferunt: propterea hoc in loco ſimulacrum iuuenis habentia primum recenſebimus, vt deinceps ad alia pedetentim accedamus: Bocchius pingit iuuenē, qui funem anchoræ per acus foramen transmittere conatur,cum titulo.NVNQVAM BEARI POSSE AVARVM DIVITEM. Argumentum ab aureo Euangelij Dicto depromptum eſſe videtur, vbi legitur facilius eſſe Camelum tranſire per foramen acus, quàm diuitem intrare regnum Cœlorum: hæc tamen ſententia de diuite auaro intelligenda eſt. Idem author exhibet effigiē iuuenis ſenem vincientis ſub antro: inſcriptio eſt talis. VNAM VIDENDAM VERITATEM IN OMNIBVS. hæc duo iuuenis,& ſenis ſimulacra Ariſteū, & Protheum repræſentant, qui ambo veritatem, opinionibus exterminatis, hauriendam eſſe denotant: opiniones enim varijs animalibus in antro ſtabulantibus deſignantur.Idem author effigiauit iuuenem proprium caput à collo reciſum manibus ſimulacro Fortunæ offerentem, quæ manu collum tribus capitibus Leonis, Serpentis, & alterius bruti inſignitum iuueni genuflexo applicatura videtur,vt denotetur homo fortunæ ſe credens, nam proprio capite, nempè ingenio caret, & naturam bruti induere videtur: hocq; ſymbolum ſic inſcribitur. BELLVA FIT, CAECAE STATVIT, QVI CREDERE SORTI. Item Matthias Archidux Auſtriæ expreſſit ſimulacrum iuuenis, nimirum Perſei Andromedam liberantis, cum titulo: AMAT VICTORIA CVRAM. nam veluti Perſeus Andromedam virginem formoſam ab immani monſtro eripuit; ſic ipſe Hungariam regionem pulcherrimam à iugo Turcarum erat liberaturus. Pariter Bocchius figurauit iuuenem palo transfixum, & fumo ſuffocatum, cum hoc titulo: A PVBLICA RE EXTERMINANDVM ESSE AMBITIOSVM. Argumentum huius ſymboli ab hiſtoria deductum: nam Alexander Cæſar quandoq; iuſſit iuuenem quemdam ambitione ardentem fumo necari. Meminimus vidiſſe in prima facie cuiuſdam libri figuram iuuenis Cœlum intuentis, & titulus erat talis. BEATVS VIR, CVIVS EST DOMINVS SPES EIVS, ET NON RESPEXIT IN VANITATES, ET INSANIAS FALSAS.

Symb. 34. *Symb. 66.* *Symb. 86.*

Poſteaquam peruenimus ad virorum ſimulacra, primùm de illis verba fient, qui cum rebus inanimatis figurantur. Coſtalius aliquando figurauit hominem in ſolitudine citharam pulſantem, quo ſimulacro Aſpendius citharædus repræſentatur, qui nec etiam ab amicis audiri volebat, ſed ſibi tantùm pſallebat. Hoc igitur ſymbolo referuntur illi amici, qui vtilitate amicitiam metiuntur: ideòq; non veri, & fidi amici, ſed infidi, blandi, & vulgares appellantur. Iuxta illud carmen.

Peg. 49.

Vulgus amicitias vtilitate probat.

Iterum idem author delineauit hominem ante vas fabis plenum citharam pulſantem, & inſcriptio ſymboli eſt hæc. DORICA MVSA. Voluit enim nobis inſinuare interdum nonnullos eſſe Iudices, qui munera tantummodo reſpiciunt, & iuxta illa iudicant: fabis enim ſuffragia denotantur. Qui pulſat citharam eſt dorica muſa, nimirum iudicare, quatenus δῶρα, ideſt munera adſunt: alludit enim ad vocabulum δῶρον, quod donum ſignificat: quare addit aliam inſcriptionem in hæc verba. IN IVDICES ΔΟΡΟΦΑΓΟΥΣ. Idem Coſtalius exponit iconem hominis ſono vaſa probantis, cum titulo. HOMINIS ORATIO PROBAT, ET NON VESTIS. Voluit enim monere hominem ſermone, & non veſtitu eſſe probandum; propterea ſolebat dicere Diogenes. *Loquere vt te videam.* Idem author figurat virum aqua cuiuſdam fontis faces accedentem, & inſcriptio ſymboli eſt. IN SIBI PRAEFIDENTES. Alludit author ad fontem Dodoneum, in quo faces extinctæ accendebantur, & accenſæ extinguebantur: ſiquidem hic fons diuinæ iuſtitiæ ſymbolum eſſe videtur, quæ nimis fidentes extinguit, & deprimit, extinctos verò nimirum humiles extollit,& accendit. Apud Gabrielem Simeonem conſpicitur figura hominis gladio ignem fodientis,cuius ſcintilla in oculum ſimulacri proſilit;titulus eſt. IGNIS GLADIO NON FODIENDVS. Argumentum ex afferto pythagorico deſumptum eſt, & ſymbolum eſt prolatum in litigioſos, qui ſæpè læduntur ab illis, quos irritant. Sigiſmundus Malateſta Princeps Arimini habebat in ſymbolo ſimulacrum Mutij, cum dextra in ignem extenſa, & inſcriptio erat. HIS GRAVIORA. Quippe qui erat paratus, non ſolum manum flammis, inſtar Mutij, ſed totum etiam corpus

Peg. 34. *Peg. 35.* *Peg. 23.*

pus pro tutela ſubditorum exponere. Apud Sadelerum obſeruatur figura hominis, dextra bilances, & ſiniſtra cornucopiam tenentis, cum inſcriptione. BONAE SPE. attribuit hoc ſymbolum Carolo Nono Valeſio Regi Francorum Chriſtianiſſimo. Item apud Gabrielem Simeonem pingitur figura hominis bilances geſtantis, quarum altera nimio pondere fracta eſt, cũ titulo. STATERÆ ORDO NON EST TRANSILIENDVS. Author innuebat ab hominibus iniquis nullum menſuræ modum ſeruari: ideòque ſæpè exitum nocuum, & inopinatum experiuntur; veluti altera lanx nimio pondere preſſa rumpitur. Coſtalius quoque effigiauit virum bilances manu tenentem, cum inſcriptione. NIL VIRTVTE MELIVS, NIL PRÆSTANTIVS. Alludit Author ad Critolaum pecuniam, honores, & virtutes ponderantem: quare Author, hoc ſymbolo, virtutem diuitijs, & ambitioni præferendam eſſe oſtendit. Quamuis hoc aliquibus nullam ſymboli naturam ſapere videatur. Idem Author addit aliud ſymbolum, quod ſecundùm aliquos nil habet ſymboli; pingit enim hominem pugno ſaxum percutientem, cum titulo. STVLTITIÆ EXEMPLVM. Sic enim, non eſſe contendendum cum pertinaci, oſtendere conatur. Verùm Gabriel Simeon delineat hominem litteras cælantem in marmore, cum titulo. SCRIBIT IN MARMORE LÆSVS. Significat quemlibet læſum iniuriæ memorem eſſe, quoniam ſunt nonnulli, qui ita propriæ authoritati, & opibus fidunt, vt facilè quoſuis infimæ conditionis contumelijs afficiant, nam temporis tractu id obliuioni tradendum eſſe exiſtimant, nihilominus falluntur, cum iniuria in marmore ſcribatur. Sambucus excogitauit ſimulacrum viri humi ſedentis manu librum apertum tenentis, cum enſe, falce, & cornucopia ſupra caput, addito titulo. CONSILIVM. Vt innueret omnia conſilio peragenda eſſe Gabriel Simeon figurauit hominem ſupra iconem terrarũ orbis cum gladio in dextra, & libro in læua. Titulus eſt. EX VTROQ. CÆSAR. Voluit enim ſignificare Iulium Cæſarem ita litteris armatum, & in armis litteratum fuiſſe, vt totius orbis dominium fuerit conſequutus. Bocchius delineauit funambulam ambabus manibus oblongum tenentem baculum, cum inſcriptione. TENERE MEDIVM SEMPER EST PRVDENTIÆ. Hoc enim ſymbolo monemur virtutem in medio conſiſtere.

Peg. 27.

Peg. 45.

Symb. 12.

Symb. 57.

Gabriel Simeon effigiat hominem cum orbe terrarum in dextra, & ſcheda in ſiniſtra, & addit hunc titulum. AVT CÆSAR, AVT NIHIL. Hoc fuit ſymbolum, ſeu potius aſſertum Cæſaris Borgiæ Ducis Valentinenſis citra ſimulacrum, quod poſtea Gabriel Simeon vſurpauit pro titulo deſcripti ſimulacri, vt lectori inſinuaret ſe vel moriturum, vel aliquod celebre facinus patraturum. Siquidem vir armatus in hoc ſimulacro altera manu tenens figuram terrarum orbis quodammodo Monarchiam Iulij Cæſaris refert, & ſcheda in altera manu multiplicato charactere exarata nihil repræſentat. Hoc ſymbolum aptè temerario Borgiæ competebat; nihil enim peregit, ſed adhuc iuuenis in Regno Nauarræ fuit trucidatus, & epitaphio huius generis tumulatus.

Borgia Cæſar erat factis, & nomine Cæſar,
Aut nihil, aut Cæſar, dixit, vtrumq; fuit.

Meminimus legiſſe in hoc genere tetraſtichon huius tenoris.

Aut nihil, aut Cæſar vult dici Borgia, quidni
Cum nihil, & Cæſar poſſit, & eſſe ſimul.
Omnia vincebas, ſperabas omnia Cæſar,
Omnia deficiunt, incipis eſſe nihil.

Philippus II. Hiſpaniarum Rex, pictura expreſſit orbem terrarum ſupra Herculis humeros, cum epigraphe. VT QVIESCAT ATLAS. poſteaquam Carolus Quintus Cæſar, & parens ei regnorum ſuorum adminiſtrationem ceſſit. Sadelerus quoque figurat hominem dextra gladium, & læua palmam tenentem, cum inſcriptione. REQVIES HÆC CERTA LABORVM. Et attribuit ſymbolum Carolo Barbonio Nauarorum Regi. Item delineat hominem dextra columnas erigentem, & læua haſtam ſtringentem, & ſymbolum hoc verſu decorat. MIRA FIDES LAPSAS RELEVAT MANVS VNA COLVMNAS. hoc ſymbolum Carolo nono Valeſio Regi Francorum vigeſimo ſexto aſſignat. Gabriel Simeon exhibet iconem hominis genuflexi mortis ſimulacrum ſupplicantis, à quo telo peti videtur,

Mortis ſimulacrum. detur, titulus eſt. IMPROBVS NVLLO FLECTITVR OBSEQVIO. Sic enim Author naturam improborum, & crudelium explanat, qui nullis precibus flectuntur: ideòque illos morti aſſimilat, quæ nemini parcit.

Modò ſymbola explicanda ſunt, in quibus ſimulacra hominum cum alijs animantibus delineantur. Ideò Perinus Cardinalis Gonzaga figurauit Herculem claua hydram percutientem, cum titulo. TV NE CEDE MALIS. quippequi æqua animi fortitudine, monſtra inuidiæ erat ſuperaturus; & Coſtalius exhibet iconem hominis equum percutientis, qui pondere ſarcinæ preſſus humi iacet, cum inſcriptione. NE QVID VLTRA VIRES. Innuit enim, in cunctis peragendis, vires eſſe examinandas. Homo quoque conans baculo percutere ſerpentem cryptam ingredientem, deinde elabentem, fuit ſymbolum Sambuci, vt opportunis remedijs morbo occurrendum eſſe demonſtraretur. Item figura paſtoris oues tondentis habetur apud Coſtalium, cum titulo. MODERATIO IN SVBDITOS. voluit enim ſignificare benignitatem Principis erga ſubditos eſſe probandam. Item apud eumdem obſeruatur effigies hominis à defuncto neſcioquid eripientis, cum inſcriptione. MODERATIO IN VECTIGALIBVS. Huius argumentum videtur à prouerbijs deſumptum, vbi de auaris legitur, quòd à mortuis etiam pecuniam exigunt, veluti ſunt Principes in Vectigalibus nimis graues. At Gabriel Simeon depingit hominem conculcantem lapathum, quam herbam Latini rumicem appellant, inſcriptio eſt. VIRESCIT VVLNERE VIRTVS. Significat author hominem virtute præditum ab Inuidis quandoque vexari; cum tamen virtus ſtudioſi viri,& ingenium in dies magis,atque magis manifeſtetur:quemadmodum lapathum quò magis teritur,eò magis vireſcit.

Leg. 30

Peg. 76.

Peg. 52.

Lapathum quænam herba.

Peg. 54. Conſpicitur apud Coſtalium icon hominis porcum alloquentis ad ſignificandam voluptatem, quàm vnuſquiſque etiam immanis, & vilis ſequitur. Ibidem obſeruatur homo lupum, apprehenſis auribus, coercens, ad denotandos illos, qui temerè aliquod opus aggrediuntur, à quo poſtea nonniſi maxima cum difficultate ſe expedire poſſunt. Vir poſtea manu geſtans ouum, ex quo pullus erumpit, ſymbolum fuit Sambuci ad certam ſpem exprimendam. Item vir coercens ſerpentem exuuias deponentem, fuit ſymbolum Sambuci, vt opportuna prodeſſe demonſtraret: quandoquidem ſerpens ſpolium deponens captus veneno carere perhibetur. Albertus Auſtriæ Archidux pinxit Serpentem, & Taurum ad pedes Iaſonis manu vellus aureum geſtantis, cum titulo. ASSIDVITATE. Etenim hoc ſymbolo ſpes alicuius conatus heroici monſtrabatur, ad æmulationem Iaſonis, qui cùm Argonautis, recuperandi gratia velleris aurei, in Colchidem nauigauit.

Varia tandem ſymbola huius generis apud Authores conſpiciuntur, nam Sambucus excogitauit ſimulacrum viri armati fulmine muniti, & ab alio viro picti. Sic enim denotatur Apelles Alexandrum pingens, vt Iouis filius eſſe crederetur: cum poſtea Apelles à Liſippo fuerit reprehenſus, nam ipſe eumdem Alexandrum haſta tantùm munitum delineauit. Author igitur hoc ſymbolo nobis adulatorem oſtendit. Coſtalius effigiauit virum toga ornatum, cum ramo viridi in dextra, & ſcheda implicita in ſiniſtra; vt indicaret illos, qui iuris peritos aſpernantur. Apud eumdem conſpicitur figura hominis terram fodientis, vt oſtenderet nihil eſſe, quod nos aſſiduo labore non aſſequamur. Idem author effigiat hominem monoculum in tribunali ſedentem,vt iudicem ſordidè iudicantem demonſtraret, cum vnam ſolam partem, non autem ambas reſpiciat. Figura hominis dentibus nuces frangentis, & panem gladio incidentis, fuit ſymbolum Sambuco attributum, vt oſtenderet prauam conſuetudinem difficillimè auferri poſſe, quoniam nuces duræ ferro potius, quàm dentibus frangendæ, & panis mollis dentibus potius, quàm ferro comminuendus. Apud eumdem, vir proijciens in flumen fruſtum quercus, fuit ſymbolum ſignificans apta eſſe reijcienda: nam quercus, ſeu robur in aquis lapideſcit, cum cætera ligna ibi putrefiant. Demum homo intuens ſpeculum ſine bractea, vnde imago intuentis reddi nequeat, eſt ſymbolum, quo vſus fuit Sambucus, vt ſordidam, & inanem amicitiam eſſe illam exprimeret, in qua mutua gratia, vel beneuolentia non redditur.

Apelles Alexandrũ pinxit.

Peg. 37.

Peg. 78.

Iudex monoculus quis.

Speculũ ſine bractea quid.

Non deſunt ſymbola, in quibus ſimulacra ſenum, & mulierum obſeruantur. Nonnulli

nulli pingunt ſenem alatum falce munitum, & horologio arenario, adduntque hunc titulum. HANC ACIEM SOLA RETVNDIT VIRTVS. Quandoquidem homines eximio virtutum ſplendore coruſcantes vitam perennem ducere perhibentur. Habemus etiam apud Bocchium iconem ſenis ſpeculum adoleſcenti porrigentis; inſcriptio eſt talis. EN VIVA E SPECVLO FACIES SPLENDENTER EFFERTVR. SIC SAPIES, POTERISQVE OMNIA, DVM IPSE VELIS. Argumentum ſymboli depromptum eſt à Socrate, qui iuuenes in ſpeculo conſpiciendos docebat, vt pulchritudinem animi venuſtate corporis æquarent: ſin minus deformitatem corporis venuſtate animi reſarcirent. Apud eumdem licet intueri figuram ſenis in cathedra ſedentis calicem dextra tenentis à venuſto iuuene porrectum, cum titulo. PROPINO HOC PVLCHRO CRITIAE. Author voluit denotare Threramynem vnum è triginta tyrannis Athenienſibus, cuius Cicero in quæſtionibus Tuſculanis meminit: hoc igitur ſymbolo percipiendum eſt, contemptu mortis, cor metu liberari. Circa ſimulacrum mulierum, meminimus vidiſſe in prima libri facie iconem Virginis Sybillam referentis, hoc diſticho exornatam.

Symb. 59.

Lib. 1. Tuſc. quæſt.

NE TVRBATA VOLENT RAPIDIS ORACVLA VENTIS,
NVNC FOLIO VATES COMMODIORE SONAT.

Alludit enim author ad libros noſtræ ætatis, & ad vaticinia Sybillæ, quæ olim in folijs arborum ſcribebantur. Eleonora de Toledo vxor Coſmi Magni Hetruriæ Ducis delineauit Lucretiam Collarini vxorem, quæ à Tarquinio compreſſa, ne dedecori eſſet ſuperſtes, necem ſibi intulit: titulus eſt, FAMAM SERVARE MEMENTO. ſiquidem viri ob plurimas virtutes, & fœminæ propter pudicitiæ famam commendantur. Sadelerus quoq; pingit ſimulacrum trium virginum, nimirum Gratiarum, cum inſcriptione. HAS HABET, ET SVPERAT. hoc ſymbolum Iſabellæ Emanuelis Luſitaniæ Regis filiæ, & Caroli Quinti vxori attribuit.

Iam properandum eſt ad illa ſymbola, in quibus plura hominum ſimulacra obſeruantur. Coſtalius delineat virum equitantem turba militum ſtipatum, præcedente Tortore ſecuri quemdam percutiente, ad oſtendendam ſeueritatem in bello adhibendam. Alludit enim ad Lamacum Ducem, qui læui de cauſa milites extremo ſupplicio multabat. Hæc eadem pictura obſeruatur in Pegmate ſexageſimo, vbi Author Deum cuncta videre, & prouidere demonſtrat. Sed vt verum fateamur, multi viri eruditi id nihil ſymboli habere aſſeuerant: quemadmodum, & ſequens ſymbolum, in quo pingitur homo ſedens, & alloquens adoleſcentem ſambuca pſallentem, quo ſimulacro repræſentat Antigenidem hortantem diſcipulos, vt verba indoctæ multitudinis aſpernarentur. Nihil etiam ſymboli ſapere videtur, quando Coſtalius depingit homines armatos infundentes aurum liquatum in os mortui ſenis. Voluit enim hac pictura Perſas auro os Creſſi Lydorum Regis obſtruentes repræſentare: etenim Creſſus hoc in loco mortem beare, & ditare homines ſignificat.

Quæ non habent aliquid ſymboli.

Peg. 41.

Ad ſignificandam inertiam, & otium multa ſe ſe offerunt ſymbola; nam Bocchius delineauit hominem ſeminudum ſedentem, pede ſiniſtro horologium arenarium inuerſum calcantem, cui mulier admodum macilenta, & nuda adſtat: inſcriptio eſt. IN LENTVM, INERTEM, ET OTIOSVM, hoc igitur ſymbolo famem hominis inertis comitem eſſe ſignificauit. Apud eumdem delineatur ſimulacrum Cupidinis hominem dormiẽtem ſagitta vulnerantis, vt Amorem in otio negotioſum oſtendere t. Propterea prudenter Ouidius monebat iuuenes, vt negotiarentur, namque dum otiantur, à Cupidine ſe extricare non poſſunt; ſic igitur canebat.

Symb. 26.

Nam Venus otia amat, finem qui quærit amoris,
Cedit amor rebus, res age, tutus eris.

Homines quoq; in ſpheriſterio ludentes pinguntur in ſymbolo, quod Sambucus ad iacturam temporis ſignificandam excogitauit.

Symbola ad Iudices, & Magiſtratus attinentia non ſunt omittenda. Namque apud Bocchium conſpicitur homo in tribunali ſedens alium alloquens, & manu dextra alteram aurem obturans, cum inſcriptione. IMAGO IVSTI IVDICIS. Argumentum huius ſymboli ex hiſtoria depromptum eſt. Referunt enim Alexandrum

Symbola ad Iudices ſpectantia.

Magnum tanquam Iudicem in Tribunali sedentem Actori alteram aurem præbuisse, & digito alteram clausisse: idcircò de hoc interrogatus respondit vnam aurem Actori satis esse, & alteram Reo seruandam. Quare colligendum est, quod Iudex iustus, nonnisi ambabus auditis partibus sententiam ferre debeat. Item Costalius delineat viros sedentes habitu Iudicis indutos, in quorum medio conspicitur icon pueri pampinis coronati. Voluit enim insinuare Iudices temulentos iustam sententiam ferre non posse: iuxta vulgatum carmen.

Symb. 53.

Peg. 31.

Non est in multo mens benè docta mero.

Similiter idem Author exhibet picturam hominis in tribunali sedentis, cui pulchra astat Virgo: hoc enim simulacro Apius, & Virginia repræsentantur, vt moneret, quòd Iudices amantes rectè iudicare non possunt. Pariter idem Author figurat multos homines, cum icone luporum ad pedes. Hoc simulacro Neuri populi referuntur, qui olim in lupos conuerti credebantur; sic enim author ostendit Prætores, Iudices, & Magistratus in Regimine, & Præfectura, more luporum, non debere esse rapaces, neq; muneribus delectari. Idcircò viri ferentes munera per ianuam intromissi, & alij homines nihil afferrentes per aliam ianuam exclusi, in quodam symbolo Sambuci obseruantur, vt peculiaris nostræ ætatis auaritia ostenderetur: iuxta illud Ouidij.

Peg. 80.

Auaritia nostræ ætatis.

Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Deniq; pictura viri ostendentis mulieri manum prementem spongiam, & effundentem aquam, refertur ad symbolum Sambuci, quo Fiscum in auaritiæ viscum transire non debere ostentabat.

Succedunt symbola plures hominum icones referentia, quæ ad amicitiam, ad pacem, ad opes, & ad mutuam opem spectant. Etenim Costalius pingit duos homines coronatos mutuis amplexibus iunctos, cum duabus stellis eorum capiti impendentibus, quæ Castorem, & Pollucem repræsentant, sicq; symbolum fraternæ amicitiæ demonstratur. Apud eumdem Authorem icones duorum virorum arma inuicem permutantium conspiciuntur, cum inscriptione. PAX AVRO REDEMPT. Hic aduertendum est arma in hoc simulacro conspecta alterius aurea, & alterius ferrea esse; hæc enim imagines Diomedem, & Glaucum referunt: sicq; Author pacem pecunijs aliquando recuperandam esse docet. Idem effigiat duos homines dextras in pugnum redactas sibi inuicem offerentes, sinistras verò sub pallio occultantes. Immò alios duos pingit homines, qui dextris panem sibi inuicem offerunt, sinistris verò lapides occultant: vt fucatam amicitiam ostentaret, nam quidam sunt, qui verbis amicos se præstant, cogitatione verò insidias struunt. Idcircò apud Gabrielem Simeonem duæ sunt hominum icones, quorum alter est personatus, & ab altero frons laruæ bacillo tangitur, cum titulo. AMICO FICTO NVLLA FIT INIVRIA. Vt simultates ab Assentatoribus deponendas esse significaret: homo enim laruatus animi fucati symbolum esse dicitur; ideòq; larua virga percutitur, vt tandem facies simulata deponatur. Alioquin vir terram fodiens, & alius in arca nummos pertractans, fuit symbolum à Sambuco propositum, ad manifestandam benignitatem. Nam quemadmodum terra excauata non imminuitur: pariter pecunia, quam dilargimur, non perit. Canebat enim Ouidius.

Peg. 38.

Peg. 50.

Peg. 36.

Simulata amicitia.

Benignitatis symbolū.

Quas dederis solas semper habebis opes.

Gabriel Simeon exhibet picturam viri mendicum humi iacentem subleuantis, cum titulo. BIS DAT, QVI TEMPESTIVE DAT. Sic enim ostenditur immortale beneficium præstari, quando quis egeno, necessitate vrgente, & citra spem mercedis, citò opitulatur: canebat enim Ausonius.

Si benè quid facias, facias citò, nam citò factum
Gratum erit, & ingratum gratia tarda facit.

Ad rem videtur spectare symbolum illud pythagoricum. HOMINI PONDVS SVBLEVANTI SVCCVRRE, SED NON DEPONENTI. Quamuis postea id denotet honestas operationes esse probandas, & rectè agentes esse adminiculandos. Namq; per hominem, ratio, & mens intelligitur, per pondus verò, sensus, & affectus corporis designantur. Quamobrem subleuare pondus illi dicuntur, qui rationem à terrenis ad sublimia erigunt. At symbolum, in quo sunt viri onera, & opes

Symbolum pythagoricū

opes ex quodam oppido asportantes, & alius vir nudus respiciens conspicitur, Sambucus excogitauit, vt nobis insinuaret, Priuatis obliuioni mandatis, Publica curanda esse.

Sadelerus pingit nauem varijs hominum iconibus onustam in medio fluctuū, cùm inscriptione. IN FLVCTIBVS EMERGENS. Additque hoc fuisse symbolum Innocentij Noni Bononiensis Pontificis Maximi. Quare si hæc icon nauiculam Apostolorum, & Petri repræsentat, titulus symboli quadrare videtur: nam de illa sic canitur.

Symbolum Innoc. Noni Pont. Max.

Fluctuat, & nunquam mergitur illa ratis.

Gabriel Simeon pingit hominem veluti naufragum Mercurij habitu indutum, caduceum alteri homini in littore stanti porrigentem, cum titulo. HVC CVRSVS FVIT. Sic enim demonstratur, quòd optimus Princeps aliquem numero suorum familiarium adscribens, cum tanto beneficio sibi deuincit, quantam obligationem naufrago opitulans sibi comparat. Alioquin viri duo præliantes, spectantibus viris togatis, cum icone pueri sortes extrahentis ex duobus vasis, fuit symbolum Sambuci, vt audaces à fortuna iuuari manifestaret. Veluti agricola ligonem abijciens, miles ensem, & mercator pecunias, apud eumdem spectant ad symbolum, quo ostendit neminem sua sorte contentum esse. Pariter vir cote ferrum acuens, & alij duo viri cadauer humi stratum intuentes pertinent ad symbolum Sambuci, quo sapientiam insipientem patefacit. Nam veluti cos non incidit, sed ita operatur, vt ferrum incidat: ita sensus non sapiunt, sed sunt in causa, vt homo sapiat. Bocchius figurat senem pelle leonis indutum clauam dextra tenentem, cum arcu, & sagittis, sed exiles catenulæ ab illius lingua dependent, quarum altera extremitas auribus innumeræ multitudinis hominum sectantis affixa est, cum inscriptione. CVRA, ET LABORE PERFICI ELOQVENTIAM. Hoc simulacro, Hercules eloquens designatur, est enim senex, quia iuuentus plerumque eloquentia caret. Catenulæ conuenientiam aurium cum lingua ostendunt. Demum sagittæ indicant acumina rationum, quibus Orator ad populum alliciendum vtitur. Deniq; viri duo eleuantes manus ad hamos, quos diuina manus de Cœlo mittere videtur; attinent ad symbolum Sambuci, quo significare nititur, quòd Deus neminem inuitum trahit, & neminem cogit.

Herculis eloquētis Imago.

EMBLEMATA.

QVONIAM emblemata maximam cum symbolis habere affinitatem videntur: idcircò hunc locum in historia illis concedere decreuimus. Cum autem in his simulacra partium humani corporis, necnon pusionum, iuuenum, virorum, senum, & mulierum obseruentur: hæc omnia sigilllatim, & concisa breuitate exarabimus. Exemplum partium exhibet Alciatus, quando in sexto decimo emblemate, depingit manum apertam, cuius vola picturam oculi monstrat, his effigiem pulegij addit: vt vnusquisque duo præcepta hinc eliciat, primum est sobrietatem esse diligendam, secundum est, leuem credulitatem esse vitandam; etenim pulegium temulentiæ resistit, & manus oculata certam rerum fidem exhibet.

Emblemata cum iconibus partium.

De iconibus pusionum, habemus apud Reusnerum picturam pueri supra cranium humanum dormientis, cum titulo. VIVE MEMOR LETHI, & addit hexastichon, quod his versibus terminatur.

Viue pius, moriere pius, viuesq; beatus
Post mortem; vita mors via sancta noua est.

Florentius quoque pingit pueros propter nuces, & lapillos contendentes, cum inscriptione. SEMPER PVERI, & addit tetrastichon huius tenoris.

Lib. 1. Emb.

Rixantur pueri, si quis lapide sue, nuce sue
Auferat, & semper vilia quæq; stupent.

Nos etiam pueri, qui, donec vita ſuperſtes,
Propter opes luteas digladiamur humi.

Homines quare pueri dicantur.

Seneca quoque nos homines non bis pueros, vt vulgus ait, ſed ſemper pueros appellauit. Nam quemadmodum pueri nucum, & lapillorum auaritia præmuntur, dum inter ſe pro his grauiter præliantur; cum tamen nullius ſint valoris, & ratio inde oritur, quia animum infirmum gerunt: ſimiliter homines pro auro, & argento magnum quandoq; bellum ſuſcipiunt, & tamen hæc quoq; ſunt vilia, quia ſtatim fluunt, & repentè dilabuntur. Apud Coſtalium conſpicitur puſio nudus cum gladio euaginato quaſi percuſſurus, cum inſcriptione. VIX TEMERE ANTE PILOS VENIT SAPIENTIA. vt denotetur periculum, quod homines incurrunt, quando à iuuentute Publica curantur: id totum tetraſticho declaratur.

Deſine ſtulte puer dubiam tractare bipennem,
An ne audes molli tingere tela manu?
Quàm male Conſcripti tractant arcana ſenatus,
Qui nondum primas deſeruere nuces.

Si à puſionibus ad icones iuuenum fiat tranſitus, inueniemus apud Alciatum effigiem iuuenis ſiniſtram alatam attollentis, cum dextra pondere depreſſa: inſcriptio eſt hæc. PAVPERTATEM SVMMIS INGENIIS OBESSE, NE PROVEHANTVR. carmina ſunt.

Emblem. 120.

Dextra tenet lapidem, manus altera ſuſtinet alas,
Vt me pluma leuat, ſic graue mergit onus.
Ingenio poteram ſuperas volitare per arces,
Me niſi paupertas inuida deprimeret.

Paupertas quid præſtet.

Hoc emblemate percipimus aliquando eſſe adoleſcentes tam acris ingenij, vt in diſciplinarum cognitione ſerium progreſſum breui tempore facerent, niſi ſumma facultatum inopia eos coerceret, non immeritò igitur canebat Iuuenalis.

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res angusta domi.

Iuuenem etiam alatum de Cœlo cadentem apud Florentium licet intueri, cum inſcriptione. ALTVM SAPERE PERICVLOSVM. hoc ſimulacro Icarus alis munitus repræſentatur, qui nimis altè volans deorſum fuit præcipitatus. Quandoquidem illa res non eſt inquirenda, quam ſcire non eſt datum, nec ſcitari permiſſum, nec ſcrutari religioſum: etenim quod Deus regnū ſuum, neq; ſine arbitris regat, ſanctius, & reuerentiùs eſt credere, & mirari, quàm rimari. Idcircò ad rem canebat Horatius.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſa nocte premit Deus,
Ridetq; ſi mortalis vltra
fas trepidet.

Apud Alciatum pingitur figura iuuenis alati è Cœlo cadentis, cum inſcriptione. IN ASTROLOGOS. hac icone refertur Icarus cereis alis munitus altiora petens, qui, cera liquefacta, ad terram ruit. Ideò in poſtremo diſticho hexaſtici Alciatus hæc habet.

Emblem. 103.

Aſtrologus caueat quidquam prædicere præceps:
Nam cadet impoſtor, dum ſuper aſtra volat.

Florentius quoq; iuuenem figurauit à ſummitate arboris in terram cadentem, cum titulo. MEDIO TVTISSIMVS IBIS. hoc emblema videtur conforme ſymbolo Bocchij ſuperiùs recitato, in quo pingebatur funambulus, cum inſcriptione, TENERE MEDIVM SEMPER EST PRVDENTIÆ. hoc emblemate docemur pedetentim per ædes Fortunæ incedendum eſſe, ne dum ad culmina proſperitatum peruenire contendimus, vnà cum ramis decidamus. Reuſnerus pinxit venuſtum iuuenem Narciſſum, in limpidiſſima fontis aqua iconem propriam intuentem, cum titulo. NOSCE TE IPSVM. At Florentius delineauit iuuenem ſedentem, cum ſimulacro virtutis in dextra, & ſimulacro voluptatis in ſiniſtra parte locato, inſcriptio eſt. LVBRICVM IVVENTVTIS. Icon huius emblematis refert Herculem, qui blanditijs voluptatum allectus, & virtutis hortatu ſollicitatus, tandem, virtutis ope,

Lib. 3. Embl.
Embl. 35.

ope, ad ſuperos inter ſibi ſtrauit. Sic enim monentur iuuenes in triuio vitæ conſtituti, & magno in periculo verſantes, ne à voluptatum blanditijs decepti, & à recto virtutis tramite abducti in vada, & ſcopulos ferantur: quandoquidem qui in ſimili
E ætate non labuntur, tunc ſperandum eſt, vt deinceps curſu inoffenſo, candidam metam pertingere poſſint. Icon etiam iuuenis alteri iuueni arma donantis conſpicitur apud Alciatum, quod ſimulacrum Hectorem, & Aiacem repræſentat. Inſcriptio eſt græca. ΕΧΘΡΩΝ ΑΔΩΡΑ ΔΩΡΑ. quandoquidem ex Sophocle Aiax refert ſe poſtquam ab Hectore inimiciſſimo enſem accepiſſet, loco muneris, nihil præter damnum à Græcis reportaſſe: propterea quadrat illa inſcriptio emblemati, quæ latinè ſic redditur. INIMICORVM DONA NON DONA. nam quælibet dona etiam nullius valoris ab amicis accepta boni ſunt conſulenda, ab hoſtibus verò, & inimicis etiam pretioſiſſima tanquam pernicioſa ſunt contemnenda, quia non ſolum vocanda ſunt ἄδωρα nimirum non dona, ſed κακόδωρα, nempè infælicia. Demùm Florentius delineat iuuenes ſimulacro fortunæ manum admouentes, cum titulo. NIHIL IGNAVIS VOTIS. namq; prouerbio celebratum eſt apud Lacedęmonios, fortunam admota manu eſſe inuocandam, & alibi etiam meminimus recitaſſe in hoc intellectu,
F boues eſſe ſtimulandos, & opem Iouis eſſe implorandam, alioquin inuocationem eſſe inanem: non enim votis, & ſupplicationibus diuina parantur auxilia, ſed agendo, vigilando, & rectè conſulendo omnia proſperè cedunt, & hæc de emblematibus, in quibus icones iuuenum conſpiciuntur.

Inimicorum dona qualia.

Embl. 167.

Fortunæ prærogatiua.

Iam ponderanda ſunt illa, in quibus figuræ hominis adulti pinguntur. Meminimus vidiſſe picturam hominis poma legentis, cum inſcriptione. HOMO POMO SIMILIS. & emblema ſimili tetraſticho decoratur.

Cruda vt adhuc ramis alieno tempore poma
Ni velluntur, humi putria lapſa iacent.
Præcipiti fato ſic, aut rapiuntur acerba,
Aut effæta annis corpora noſtra cadunt.

Pariter apud Authores varias hominum icones circa multifaria exercitia verſantium intueri licet. Propterea quod Alciatus pinxit hominem pelle caprina indutum,
G & reticulo piſcem ſargum coercentem, cum titulo. IN AMATORES MERETRICVM. Argumentum deſumptum eſt à natura ſargi piſcis, qui à laruato piſcatore deceptus capitur: ideòq, hoc emblema profertur in illos, qui cæco, & turpi amore decepti in obſcænam meretricis perſonatæ naſſam incidunt, rati pulchrum eſſe, quod pulchrum apparet; neq; recordantur communis aſſerti, oportere prius noſcere, quàm amare, non immeritò igitur Ouidius ad rem canebat.

Sargi piſcis natura.

Quale ſit id, quod amas, celeri circumſpice mente,
Et tua læſuro ſubtrahe colla iugo.

Idem Coſtalius voluit ſignificare, quando pinxit hominem, cuius collum dipſade ſerpente circumdatur: voluit enim denotare illum, qui amore meretricio detinetur: nam dipſadem meretricis eſſe ſymbolum in Hiſtoria Serpentum declaratum fuit; inſcriptio eſt. In ΠΑΡΘΕΝΟΠΙΠΑΣ. quæ vox homines virginum nimis auidos ſpectatores ſignificat. Poſteaquam in piſcatum incidimus, non inuoluemus ſi-
H lentio hominem apud Camerarium pictum, qui lucium piſcem ſuos fætus vorantem obſeruat, cum inſcriptione. PROPRIIS NON PARCIT ALVMNIS. id omittere noluimus, quoniam Author in diſticho, hominem huic animanti comparat, in hæc verba.

Lucij piſcis natura.

Lucius in proprium, vt, ſæuit genus, impleat aluum,
Sic ipſi ſe ſe conficiunt homines.

Alciatus quoque delineat hominem anguillas captantem, cum titulo. IN DIVITES PVBLICO MALO. Author nobis inſinuat, quòd ſicuti anguillæ non capiuntur, niſi aquæ ſint turbidæ, & cænoſæ; ita aliqui ſunt homines, qui cuncta turbant, vt rem ſuam magis augere poſſint: argumentum emblematis deſumptum videtur ex fabula Aeſopi de piſcatore aquam turbante, vt fugientes piſces incautè in retia laberentur: de qua turbatione aquarum interrogatus piſcator reſpondit, niſi aqua turbaretur ſe perire fame neceſſe eſſet. Quamobrem, vulgato adagio, illi dicuntur anguillas captare, qui, priuati commodi gratia, tumultus concitant. Verba

Embl. 88.

Ariſtophanis id eleganter declarant.

Feciſti, vt is, qui captat anguillas, facit.
Quieta cum ſunt ſtagna, venatur nihil:
Sed cænum vbi omne illac, & hac ſubuerterit,
Captura magna eſt; tu quoq; vbi perturbaueris
Hanc ciuitatem, & inde plurimum capis.

Poſteaquam de anguillis fit mentio, habemus picturam hominis anguillam ficulneo folio ſtringentis apud Alciatum cum hac inſcriptione. IN DEPREHENSVM. ſignificat enim fidem humanam fallacijs labentem vi adſtringendam eſſe, quemadmodum aſpero ficus folio anguilla lubrica facilè continetur. Argumentum deſumptum eſt à communi adagio. FOLIO FICVLNEO ANGVILLAM. quod prolatum fuit in illos, qui quodcumque lubricum ita ſtringunt, vt nullo modo dilabi poſſit.

Adagium de anguilla.

Præterea cum ſermo fiat de humanis iconibus cum animalibus, non erit à ratione alienum delineare hominem ſagittis aues petentem, cuius pes à ſerpente pungitur apud Alciatum cum inſcriptione. QVI ALTA CONTEMPLATVR CADERE. Sic enim ſignificatur, quòd qui alios inſequitur, ſæpè à non ſperato opprimitur. Author nobis inſinuat animum non eſſe ad tam diſtantia applicandum, quin propinqua etiam meditetur, veluti in hiſtoria Serpentum explicauimus. Item apud eumdem obſeruatur icon hominis domo egredientis, qui prima fronte muſtelam offendit, cum inſcriptione. BONIS AVSPICIIS INCHOANDVM. Antiquitas enim ſuperſtitioſa aliquem primo aſpectu occurriſſe Monacho, vel anui meienti, vel lepori, vel muſtelæ, ominoſum, & ſiniſtrum eſſe opinabatur, quoniam magnam vim bonis, & fauſtis negotij ſuſcipiendi principijs ineſſe referebat: ideoq; vix bonum habere poſſe exitum negotia dicebat, quæ infælix initium ſortita fuerint: huc ſpectat illud Sophoclis ex Plutarcho ſic latinè redditum.

Embl. 104.

Embl. 126.

Quicumq; rem recta ratione incæperit,
Bonum illius certè ſperabit exitum.

Coſtalius depingit hominem venerandum in curru à quadrigis tracto, hoc titulo decoratum. HONOR DEBITVS VIRO DOCTO. Siquidem hoc ſimulacro, ex mente nonnullorum, Plato repræſentatur. Florentius quoq; pinxit virum togatum funibus vincientem fortunam humi ſtratam, hoc titulo inſignitum. SAPIENS SVPRA FORTVNAM. Sic enim docet ſapientem à Fortuna minimè regi, quoniam caput Sapientis eſt liberum, & libertas, ex ſententia Ciceronis in Paradoxis, eſt poteſtas viuendi, vt velis. Qui igitur viuit, vt vult, recta ſequitur, & legibus non propter metum obtemperat, ſed quia id maximè ſalutare, & vtile eſſe exiſtimat. Soli autem contingit ſapienti, vt nihil coactus, & nihil inuitus operetur. Demum Alciatus exhibet picturam hominis Sarmatæ nihil habentis, præter pelles, quibus totum corpus tegitur, inſcriptio eſt. OMNIA MEA MECVM PORTO argumentum videtur deſumptum à Iuſtino hiſtorico, qui deſcribens Regionem Scytharum, horum nonnullos domum non habere, ſed per ſolitudines cum vxoribus, & filijs armenta paſcentes viuere prodidit: hinc colligendum eſt nihil poſſidentem à latronibus tutum eſſe, iuxta vulgatum carmen.

Platonis ſimulacrum.
Embl. 2.

Sapientis prærogatiua.

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Superſunt aliæ hominum figuræ, quæ ab Authoribus delineantur, vt peccantes, & crimina exprimantur: quapropter Reuſnerus exhibet ante oculos iconem hominis in ſella ſupra puteum locati, cum gladio pendente ſupra caput, & quinque enſibus hinc inde ipſum ferientibus. Titulus eſt. HOMINIS PECCANTIS SPECVLVM. Huic ſimile fuit illud emblema Florentij; vbi conſpicitur enſis filo pendens ſupra caput hominis coronati ſedentis, cum tali titulo. MISERRIMA TYRANNORVM VITA. neque ab hoc ſenſu eſt alienum illud Reuſneri, in quo eſt pictura hominis, cuius iecur aquila exedit (refert enim Titium) cum inſcriptione. O VITA MISERO LONGA. propterea poſtremum decaſtichi diſtichon hoc ſenſu terminatur.

Embl. 26.

Lib. 1. embl.

Sic inconſumptum Titij, ſemperq; renaſcens,
Sæpius vt pereat, non perit omne iecur.

Verùm

Verùm vt melius criminosorum malitia exprimatur, pinxit Alciatus hominem saxum proijcientem, quod postea canis mordet, cum titulo. ALIVS PECCAT, ALIVS PLECTITVR. Quandoquidem sunt plerumq; nonnulli, qui, cum lædentibus nocere nequeant, vt acceptam iniuriam vlciscantur, famulos, vel suorum aduersariorum amicos adoriuntur; simile quid præstare solent pusiones, qui iracundia stimulati virgas frangunt, & adurunt, quibus à parentibus plexi sunt. *Embl. 174.*

Si ad crimina peculiaria sermo conuertatur, primò se se offert Auaritia, ad quam exprimendum, effigiatur homo Tantali æmulus in aqua ore tenus demersus, cum ramis fructiferis ad frontem vsque pendentibus, & tamen fructus carpere, & aquam bibere nequit, titulus erit. DIVES AVARVS. Id totum his carminibus poterit declarari.

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus infælix, quem sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

Idem voluit exprimere Alciatus, quando delineauit hominem cum cithara à nautis in mare proiectum, quem postea Delphin dorso subleuatum in portum vehit, inscribitur emblema. IN AVAROS. Sic enim conatur demonstrare hominem opum esurientissimum, & lucri auidissimum quauis bestia marina, vel terrena esse immaniorem; argumentum depromptum videtur ab epigrammate quodam græco primo libro Anthologiæ exarato, quod latinè sic redditur. *Embl. 82.*

Præc pitem è naui citharædum aliquando latrones
In vastum pelagi fortè dedere fretum;
Protinus in medijs Delphin apparuit vndis
Illectus grata dulcisonaq; chely.
Sessoremq; Isthmum deuexit adusq; Corinthi,
Fluctibus, & medijs reddidit incolumem.
Hinc patet indomito meliores æquore nasci
Pisces, quam tellus gignat alumna viros.

Comparatio brutorũ ad homines.

Hanc historiam, seu potius fabulam tractat Herodotus, quam postea Ouidius libro secundo fastorum retulit de Arione Citharædo, qui ob excellentiam artis, parta pecuniarum copia, cum patriam Corynthum repeteret in Pyratas incidit, qui nummorum auiditate ducti eum interficere decreuerunt; quod vbi Arion animaduertisset, impetrata ab illis venia, fidibus cecinit, deinde è prora se in profundum deiecit, quem postea Delphin dorso exceptum Corynthum vsq; vexit.

Post auaritiam succedit crimen gulæ, quod Alciatus nititur exprimere pictura hominis ventricosi collo oblongo, cum Laro in sinistra, & Onocratalo in dextra, titulus emblematis est. GVLA. Sic enim putat demonstrare homines voracitati suæ deseruientes, qui sedent sagina expleti, & stertunt crapulam exhalantes. Quandoquidem Larus est auis edacissima ex mari, & lacu victum quæritans: quamobrem non immeritò quidam parasitum famelico Laro compararunt. Pariter onocrotalus inexplebili ingluuie est refertus, quam Martialis obseruans, de quodam helluone ventrem semper distendente sic cecinit. *Embl. 90.* *Lari auis natura.*

Turpe Rauennatis guttur onocrotali. *Lib. 1.*

Ad exponendam voluptuosam deliciam Costalius pinxit hominem effæminatum pulchris vestibus indutum, & incedentem. Hoc simulacro repræsentatur homo Sybarita, qui non permittit, vt quisquam vestium plicam tangat, alioquin lites non desunt: hæc enim fuit natura, & mollities talium gentium, quæ ab ædibus quoties in publicum procedebant, tantam in compositione vestium curam ponebant, ne vlla earumdem plica moueretur.

Ad detractionem publicandam Alciatus expressit hominem flabello muscas pellentem, & altera manu cicadam tenentem, & inscripsit emblema. IN DETRACTORES. Sic enim conatur ræpræsentare hominem, quæ impudentes Detractores explodat: concinnauit autem Alciatus hoc emblema, vt nonnulli referunt, quia ægrè tulit se à nonnullis ludimagistris carpi. *Embl. 163*

Ad exprimendam inertiam pingitur apud Alciatum homo stans, sinistra facem accensam *Embl. 80.*

cenſam tenens,& aſtra meditans,cum inſcriptione. DESIDIA. ſiquidem in hoc ſimulacro, prætextu ſpeculationis, otium oſtenditur, quod lumen virtutum extinguit, & vitijs alimentum miniſtrat. Propterea alibi idem Author delineauit hominem torquentem funes, quos poſtea aſella comedebat, vt deſidiam, & ignauiam vxoris demonſtraret, quæ omnes mariti labores abſumit. Vnde vt inertia vitetur, Alciatus exhibuit picturam hominis in choenice ſedentis, cum titulo. DESIDIAM ABIICIENDAM. hac enim ratione homines ad laborem hortatur. Argumentum eſt deſumptum ex paræmia pythagorica, quæ præcipiebat non eſſe inſidendum choenici, nimirum cibo diurno non eſſe fidendum, id explicatur hoc tetraſticho.

Choenix quid ſit.

Quiſquis iners abeas; nam in choenice figere ſedem
Hoc prohibent Samij dogmata ſancta ſenis.
Surge igitur, duroq; manus aſſueſce labori;
Det tibi dimenſos craſtina vt hora cibos.

Deniq; ad manifeſtandam moroſitatem Florentius vtitur illo ſimulacro, quod in ſymbolis etiam memorauimus, vbi homo ignem fodiens pingebatur, inſcriptio tamen eſt differens: hoc enim in loco legitur. MOROSIS CEDENDVM. diſtichon autem totum declarat hunc in modum.

Embl.40.

Cedito moroſis, nam quò magè concutis ignem,
Tunc magis attollit mota fauilla iubar.

Etenim in adagijs habemus ignem gladio non eſſe fodiendum, quo monentur homines iracundiam Principum,& Dynaſtarum conuitijs non eſſe exagitandam cum flamma, quò magis mouetur, eò magis inualeſcat, & viciſſim ſi quieſcat, ſopitur, & extinguitur.

Flammæ natura qualis.

Succedunt modò emblemata ſimulacris exornata, in quibus homo cum varijs inſtrumentis, & alijs rebus inanimatis conſpicitur. Pingitur apud Florentium homo arborem inſerens, cum hoc titulo. ARS NATVRAM IVVAT. vt ſignificaret, quod ſicuti arbor citra inſitionem,vt plurimum fructus inſipidos producit, ita homo niſi naturam doctrina excolat, tanquam rudis maſſa in hoc mundi theatro verſatur. Apud Camerarium conſpicitur homo non inſerens, ſed cædens corticem arboris, ex cuius vulnere balſamum manat, inſcriptio eſt. VVLNERE VVLNERA SANO. deinde in diſticho comparatur homo ſtipiti, qua comparatione Author hominis duritiam, & ſæuitiam deteſtatur in hæc verba.

Embl.29.

Centur.1.

Dic age cum proprio tua vulnera vulnere ſanem,
Stipite cur hominum durior hoſtis homo es?

Poſteaquam de arboribus fit mentio, conſpicari licet apud Florentium hominem, qui annoſam quercum ambabus manibus euellere conatur: inſcriptio eſt. A TENERIS ASSVESCENDVM. argumentum deſumptum videtur ab Ouidio in libro primo de remedio amoris, vbi ſic canit.

Embl.46.

Quæ præbet latas arbor ſpatiantibus vmbras,
Quo poſita eſt primum tempore, virga fuit,
Tunc poterat manibus ſumma tellure reuelli,
Nunc ſtat in immenſum viribus aucta ſuis.

Hoc emblemate author nititur admonere incumbendum eſſe in correctionem liberorum, dum adhuc in prima ætate verſantur, quia tunc tractanda eſt cera, quando eſt mollis, & virga curua eſt flectenda adhuc tenella in eam formam, quam ei perpetuam eſſe deſideramus. Pictura hominis calceis laneis induti cum fulmine in manu videtur apud Coſtalium; titulus eſt. VINDICTA DIVINA. argumentum deſumptum eſt ab Ethnicis, quorum Dij pedes habere laneos dicebantur, quoniam lento gradu, & ſine ſtrepitu ad vindictam progrederentur; id elegantiſſimè hoc tetraſticho explanantur.

Liberorum correctio quando.

Iupiter æthereа, qui fulmina vibrat ab arce,
Intextos lana fertur habere pedes.
Tardior ira Dei, & lento vix cognita greſſu,
Vltrici inſequitur crimina noſtra pede.

Dij cur dicantur habere pedes laneos.

Conſpicitur ſimulacrum hominis apud Alciatum cum multis libris, & digito indice labia prementis: inſcriptio eſt. SILENTIVM. voluit enim monere hominem tacen-

Embl.11.

tacentem cognoſci minimè poſſe, an prudens, vel amens ſit. Emblematis argumentum depromptum eſt ex libro primo Anthologiæ græcorum epigrammatum, vbi legitur hoc diſtichon.

πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατός ἐςὶ σιωπῶν,
τὸν λόγον ἐγκρύπτων ὡς πάθος αἴσχρότατον.

Ideſt.

Dum tacet indoctus, poterit cordatus haberi,
Is morbos animi namq; tacendo tegit.

Coſtalius quandoque pinxit hominem neſcio quid in puteo expiſcantem, cum inſcriptione. VERITAS IN PVTEVM DEMERSA. alludebat enim ad doctrinam Democriti, qui aſſiduè veritatem inueſtigans, eam tandem in puteo latere aſſeuerabat, vt hominibus perſuaderet, veritatem in penetralibus naturæ occultari. Alciatus verò delineauit hominem in aquis proprio clypeo ſuſtentatum, cum titulo. AVXILIVM NVNQVAM DEFICIENS. cum clypeus in bello, & in aquis homini opem tulerit: erit enim typus, & ſymbolum veri, & fidi amici auxilium ſemper ferentis. Alciatus huius emblematis argumentum ex græco quodam epigrammate deprompſit, in quo Myrtilus miles ſcuti ſui encomia celebrat in hæc verba.

ἐν ἑνὶ κινδύνους ἔφυγον δύο μυρτίλος ὅπλῳ
τὸν μὲν ἀριςεύσας, τὸν δ᾽ ἐπινηξάμενος.
ἀργεςῆς ὅτ᾽ ἔδυσε νεὼς τρόπιν ἀσπίδα δ᾽ ἔχων
σωθεὶς κεκριμένην ὕδατι, καὶ πολέμῳ.

Hæc carmina ſic latinè redduntur.

Effugi geminum clypeo diſcrimen in vno
Myrtilus, & pugnans fortiter, atq; natans
Arripui clypeum depreſſa flumine puppi,
Fluctibus oppreſſus, belligeriſq; viris.

Figuratur apud Alciatum homo mendici habitu, dextra pateram, & ſiniſtra faſciculum ſpicarum tenens, cum inſcriptione. IN SIMVLACRVM SPEI. Etenim hoc emblemate bonum euentum manifeſtat. Patera in hoc ſimulacro collocatur; cum Gyraldus ſcripſerit ſe vidiſſe picturam ſpei in numiſmate aureo Adriani Imperatoris, quæ repræſentabatur à muliere pateram tenente, hoc titulo decorata. SPES P. R. At Coſtalius delineauit hominem calculos in menſa numerantem, vt denotaret Affectatores, nempè Aulicos, qui ſæpè ſperatas fœlicitates recenſent, & nihilominus ſpe fruſtrantur, quoniam ſpes inſomnium vigilantium eſſe perhibetur. Ad rem Alciatus effigiauit hominem compedibus aureis detentum, cum titulo. IN AVLICOS. propterea infraſcriptis verſibus id declarat.

Emb.l.44.

Spei ſimulacrum.

Vana palatinos, quos educat Aula, clientes
Dicitur auratis nectere compedibus.

Sic enim aulicos, vel vt alij volunt, maritum vxoris diuitis manifeſtare voluit, argumento deſumpto ex apophtegmate Diogenis, qui ſolebat dicere Ariſtium Philoſophum aulicum aureis compedibus coerceri, ne exire poſſet, quia ſplendidiore Principum vita captus philoſophicam vitam agere nō poterat: quapropter Seneca in hoc intellectu retulit vanum eſſe, & abſurdum compedes ſuas tanquam aureas adamare. Coſtalius pinxit hominem norma Lesbia quadratum ſaxum metientem, cum titulo. BONVS IVDEX. Etenim hac norma æquitas ſignificatur, cum Priſci hanc normam Lesbiam cæteris prætulerint. Conſpicitur apud Florentium pictura hominis ſedentis, & folle carbones accendentis, cum inſcriptione. IN ALCHYMISTAS. carmina ſunt hæc.

Aulici quibus detineātur.

Embl.48.

Dum certis incerta ſequor, res, prodigus, omnis
Vertitur in fumos, & miſeros cineres.

Chymiſtæ appellantur miſeri, quia pollicentur aurum illis, à quibus aurum petunt, deinde in arte chymica nonnulla fingunt nomina, ſcilicet Leonem viridem, Ceruum fugientem, Aquilam volantem, ſtultum ſaltantem, Draconem caudam ſuam vorantem, bufonem tumidum, & ſimilia nugamenta, ne ab alijs intelligantur: immò cum ætatem inter experimenta vana conſumpſerint, bonis omnibus conſumptis, nempè in fumum, & cinerem conuerſis, annoſi, pannoſi, eſurientes, ſemper ſulphur olentes,

Chymiſtæ cur dicantur miſeri.

tes,

tes, & propter aſſiduam hydrargirij contrectationem, nil niſi paralyſim immedicabilem reportant.

Centur.1. Apud Camerarium conſpicitur effigies hominis fœni aceruum intuentis cum titulo. SIC OMNIS CARO. id poſtea explicatur tali diſticho.

Quiſquis es hunc fæni, qui ſpectas fortè maniplum
Reſpice te, fænum es, pone ſupercilium.

Embl.13. Icon hominis Solem intuentis eſt apud Florentium, cum inſcriptione. IN DEO LÆTANDVM. Sic enim Author nobis perſuadere nititur, quòd veluti Sol minimè à Cœlo remotus proprio ſplendore terrarum orbem luſtrat, hominis quoque animus licet corpore clauſus, Deum meditari poteſt. Apud Coſtalium videtur effigies hominis oſtendens annulum arctum è digito extractum, cum titulo. LIBERTAS. Quandoquidem annulus arctus libertatis priuationem deſignat. Apud eumdem effigiatur homo pingẽs in tabula humanam figuram, quo ſimulacro repræſentatur Protogenes pictor, qui ferè nunquam penicillos deponebat: idcircò Author à contrario ſenſu monet aliquando feriandum eſſe, ſicuti canebat Poeta.

Symbolum priuationis libertatis.

Intermiſſa minus ſarcina pondus habet.

Demùm Reuſnerus pinxit Mercurium in medio circuli, cum titulo. MVLTA ET MVLTVM LEGENDA. & ſexcenta huius generis apud ipſum videre licet. Modò conuertendus eſt animus ad emblemata, in quibus figura ſenum obſeruatur. Siquidem Florentius habet picturam ſenis cyathum abijcientis, & pueri manu concaua aquam è flumine bibentis, cum inſcriptione. SAPIENS SVPERVACANEA BONA NEGLIGIT. Hac effigie repræſentatur Diogenes, qui aliquando obſeruans pueros manu è fluuio aquam haurientes, vt ſedarent ſitim, illicò indignabundus cyathum ligneum, quem circumfer ebat, tanquam ſuperfluum abiecit, quaſi ſignificare volens, diuitijs ſuperfluis excluſis, quietem, & tranquillitatem nobiſcum habituram. Figura ſenis videtur apud Coſtalium, qui tanquam puſio litteras à ludimagiſtro diſcere videtur, inſcriptio eſt. OMNIVM RERVM SATIETAS, PRÆTERQVAM DISCIPLINÆ. Hæc pictura repræſentat Catonem illum optimum Oratorem, ſummum Senatorem, & præſtantiſſimum Cenſorem, qui ſexageſimum agens annum litteras græcas diſcere non erubuit; cum iuuenis negotijs implicitus eas apprehendere non potuiſſet: vnde colligendum eſt, doctrinæ ſtudia nunquam intermittenda eſſe. Neq; alienum ab hoc ſenſu proponit aliud emblema Coſtalius, in quo apparet icon ſenis iacentis in margine fontis ad montis radicem ſiti, cum titulo. DII LABORIBVS OMNIA VENDVNT. hæc pictura refert Heſiodum vetuſtiſſimum poetam, qui, apud Heliconem multo tempore conſumpto, poeta repente euaſit: vnde colligimus, in acquirendis ſcientijs, diù laborandum eſſe: iuxta illud vulgatum.

Embl.41.

Cato optimus orator ſenex quid præſtiterit.

Virtutem poſuere Dÿ ſudore parandam.

Deniq; apud Florentium figuratur ſenex detecto, & caluo capite in prato ſedens, & teſtudo ab vnguibus aquilæ ſupra caluum caput cadens, cum titulo. FVTVRA LATENT. Scribunt enim rerum naturalium ſcrutatores aquilæ tantùm eſſe ingenij, vt raptam teſtudinem in ſaxum aliquod demittat, vt, fracta teſta, carnibus veſci poſſit: quocirca caluitiem Aeſchyli poetæ ſaxum eſſe putans, demiſſa teſtudine, miſerum interfecit: quare improuiſus Aeſchyli caſus imbecillitatis, & fragilitatis humanæ vitæ nos admonet.

Mors Aeſchyli poetæ.

Emblemata mulierum effigie exornata non ſunt prætermittenda. Nam Florentius exhibet iconem mulieris, nempè Dianæ arcu, & ſagittis munitæ, & Ceruum ſectantis, cum inſcriptione. LABOR AMORIS DOMITOR. Finxerunt Poetæ olim Cupidinem omnes Deos, atque Deas, præter Dianam, vinculis amoris conſtrinxiſſe: proptereaquod Diana, in aſſiduas incumbens venationes, nullo modo potuit irretiri: vnde ſignificare voluerunt fœdam illam voluptatem indignis modis corpus, & animam polluentem, otio, & mollitie nutritam, laboribus, & vitæ aſperitate domari: idcircò ad rem ſic canitur.

Embl.31.

Otia ſi tollas, periÿt veſana libido,
Quam labor aſſiduus, duraq; vita domat.

Embl.12. Iunius quoque delineat venuſtam mulierem, nempè Venerem, capite velato in ſella

ſella pedicis illaqueata ſedentem, vt pudorem,& cuſtodiam domus ſignificaret, quæ vxoribus competit. Propterea meminimus vidiſſe iconem Veneris ſtantem ſupra teſtudinem cum titulo. VXOR CVSTOS ÆDIVM. Prædictis Alciatus addit iconem trium puellarum iactis talis inquirentium, quæ nam fato eſſet conceſſura, cum titulo. SEMPER PRÆSTO ESSE INFORTVNIA. Nam quæ viderat, ob iactam ſortem, ſibi impendere mortem, riſu id neglexit, cum tamen, tegula repentè in caput lapſa, vitam finiuerit; hinc veritatem aſſequitur illud adagium, ſcilicet mala, vel etiam non quærentibus contingere, cum bona etiam quærentibus vix accedant. Præterea iconem mulieris, cum pauone monſtrat Camerarius, & multa alia huius generis proponunt Authores, quæ apud ipſos ſunt legenda, & ponderanda.

Embl. 129.

Deniq; ſi conſideremus ſemihomines, ſeu potius ſtatuas humanas in emblematibus expreſſas; primò conſpicari licet apud Alciatum figuram hominis vmbelico tenus, cum partes inferiores ſerpentinam habeant figuram: hæc icon dextram manum ad Cœlum attollere videtur, cum titulo. SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA EST APVD DEVM. Profertur hoc emblema in illos, qui ſpiritu cœleſti, & anima rationali referti ſunt, nihilominus in terrenis rebus ſemper verſantur, &, neglecta meliore ſui conditione, in belluinam naturam degenerantes, & ſuperna nunquam meditantes, humi repunt: de hac figura liber quartus Anthologiæ legendus eſt. Apud eumdem Alciatum effigiatur homo vmbelico tenus, nam deinceps eſt lapis quadratus, cum titulo. TERMINVS. Meminimus tamen vidiſſe alibi hanc picturam alia inſcriptione decoratam, nimirum. NVLLI CEDO. Hac icone Deus terminus repræſentatur, qui nec ipſi Ioui cedere voluit: ſic enim extrema dies, vel terminus mortis ſignificatur, vltra quem progredi non licet: præterquamquod terminus ſtabilitatem, & immobilitatem oſtendit. Florentius verò pinxit humanum ſceleton regio coronatum diademate, cum ſceptro in dextra,& hoc titulo in ſiniſtra. VIVITVR INGENIO. Sic enim patefacit omnia eſſe inania, præter famam, quam homo viuens adipiſcitur, nam deinceps etiam defunctus per ora hominum perpetuò viuit. Ad rem igitur canebat Ouidius.

Embl. 5.

Embl. 157.

Embl. 29.

Fit viuax ſcriptis virtus, experſq; ſepulcri
Notitiam ſeræ poſteritatis habet.

Ad finem Coſtalius exhibet humanam ſtatuam ſupra columnam, in cuius faciem ſol radios mittere videtur, cum inſcriptione. IN ADVOCATOS. Pro huius intellectu ſciendum eſt, Memnonis ſtatuam in Aethiopia tanto artificio fuiſſe fabrefactam, vt, qnando aurei Solis radij eius os tangebant, quamdam veluti vocem ederet. Hac igitur pictura Author aduocatos auaros deſcribit, qui non loquuntur, niſi auri ſplendor eorum oculos illuſtrauerit: non immeritò igitur canebat ille.

Memnonis ſtatua qualis.

Iuris conſultus promittit, & accipit aurum.

Iam accedendum eſt ad emblemata,in quibus plures hominum icones cōſpiciuntur. Etenim Reuſnerus pingit Deucalionem, & Pyrrham genus humanum ſaxis reparantes, cum inſcriptione. MILLE HOMINVM SPECIES. Quamuis alibi idem Author delineauerit Adamum, & Euam ſecus arborem pomi vetiti, cum titulo. VITA MORS. cum homo in libero verſetur arbitrio, vt quam voluerit partem amplectatur: idcircò Alciatus figurauit hominem togatum in cathedra ſedentem, cuius dextræ Pallas, & ſiniſtræ Venus adhæret, cum tamen ille Venerem alloqui videatur. Sic enim Author oſtendit hominem virtutibus deditum, ſæpè, ſtudijs omiſſis, perditum luxum ſectari. Quare, ad manifeſtandos homines huiuſmodi vitijs imbutos, Coſtalius figurauit complures in ſcaphio comedentes, cum titulo. IN SCAPHIO NE EDITO. Hoc enim fuit ſymbolum Pythagoræ ad nefarios homines indicandos, quorum conuictus in Scaphio erat. Vitanda igitur ſunt vitia, ad quod Alciatus nos hortatur, pictura hominis roſtrum porci viris pluribus offerentis, cum titulo. IN DIES MELIORA. Vt ſignificaret, in dies procedendum eſſe in melius,quoniam porcus paſcendo non retrograditur,ſed ſemper progreditur:qua de re aliqua temporis particula effluere non permittatur, quin aliquis fiat progreſſus, & aliqua virtus acquiratur. Huic non diſſimile erat ſymbolum Caroli Quinti, cum titulo. VLTERIVS. propterea iure meritò poterimus canere.

Lib. 1. embl.

Embl. 108.

Pythagoræ ſymbolum.

Embl. 45.

Embl. 45.

Nulla

Embl. 190. *Nulla dies abeat, quin linea ducta superſit.*

Quidam pinxit cor ardens manu à Cœlo demiſſum inter duos homines dextras ſibi inuicem iungentes, fortè ad manifeſtandam religionem, quæ amicitia, & concordia ſtabilitur. Alioquin Alciatus effigiauit virum, & mulierem ſub pomifera arbore ſedentes, & dextras inuicem copulantes, cum icone canis, titulus eſt. IN FIDEM VXORIAM. Etenim duo ſunt, nimirum fides, & amor, quæ coniugibus maximè competunt: canis autem ſymbolum fidei, & arbor pomifera ſymbolum amoris eſſe perhibetur, quæ olim Veneris ſacrata eſſe dicebatur: refert enim arborem malorum aureorum Heſperidum Veneri dicatam, quarũ beneficio Hippomenes Athalantam ſuperauit.

Embl. 197. Succedunt illa emblemata, in quibus icones hominum in regali dignitate conſtitutorum conſpiciuntur. Nam Alciatus coram ſimulacro Regis, hominem viuum, cum defuncto ligatum repræſentat, vt manifeſtaret conditionem filiarum, quæ à parentibus in matrimonium, ſenibus, aut valetudinarijs collocantur: quocirca inſcribitur emblema. NVPTA CONTAGIOSO. Conqueritur hic puella de inhumano patre, qui eam viro lue gallica fædato nuptum dederat; idem videtur manifeſtare Coſtalius, quando pinxit patrem filium in flumen rapidum præcipitantem, quo ſimulacro non ſolum filiæ ſenibus, & valetudinarijs nuptæ intelliguntur, ſed etiam filij vtriuſq; ſexus, qui adhuc impuberes Deo in Religioſam ſeruitutem dicantur. Namq; hoc facinus videtur valdè ſimillimum illi, quod olim valdè familiare erat Mezentio Tyrrhenorum Regi Deorum, & hominum contemptori, qui inaudita quadam ferocitate motus, corpora viua mortuis copulari iubebat, vt ſenſim fætore confecti perirent. Apud eumdem Alciatũ pingitur homo regia redimitus corona, cum ſceptro in dextra, & liene in ſiniſtra, ad pedes figura Hydropici conſpicitur, cum titulo.

Embl. 146. OPVLENTIA TYRANNI, PAVPERTAS SVBDITORVM. argumentum à natura ſplenis videtur depromptum, cum Medici, liene intumeſcente, cætera membra macileta fieri obſeruauerint: quocirca Fiſcus meritò lieni comparatur, nam eo creſcente, cæterorum membrorum, nempè ſubditorum macies, & inopia oritur. Non eſt igitur mirandum, ſi Græci quidam tyrannos δημοβόρυς, quaſi vorantes populum appellauerint: ideòq; magis regium eſſe dicitur addere, quàm auferre, & Ptolemeus Lagi filius conuenientius eſſe Regi ditare, quam ditem eſſe pronunciabat.

Splenis proprietas.

Embl. 147. Non diſſimilem ſenſum habemus in ſubſequenti emblemate apud Alciatum, vbi pingitur vir coronatus, ſiniſtra ſceptrum, & dextra tenens ſpongiam a qua plenam coram pluribus, qui patibulo ſuſpenſos intuentur, inſcriptio eſt. QVOD NON CAPIT CHRISTVS, RAPIT FISCVS. ſpongia hoc in loco ſignificat illos, qui obcæcati per fas, atq; nefas publicis vectigalibus ditantur, & tandem iuſſu Principis poſtremò damnantur ſupplicio, eorumq; bona malè parta Fiſco adduntur. Pariter apud eumdem effigiatur vir oculis captus, ſceptrum tenens in medio cætus hominum ſine manibus, cum titulo. IN SENATVM BONI PRINCIPIS. corona virorum in hac pictura eſt ſine manibus, ad veros Iudices indicandos, qui xenia capere non debent. Cæcitas Principis inſinuat eum ſolis auribus, abſq; affectu, acta probare debere. Argumentum emblematis deſumptum eſt ab hiſtoria Thebanorum, qui ſtatuas magiſtratuum ſine manibus, & ſtatuas Principum clauſis oculis formabant, vt naturam Iuſtitiæ debere eſſe incorruptam diuulgarent, quæ nec pretio, nec precibus, neq; vllo affectui cedat. Virum quoq; coronatum in cætu mulierum colum, & fuſum habentem licet intueri apud Florentium, cum titulo. MISERA SERVITVS SERVIRE VOLVPTATI. hoc ſimulacro Sardanapalus procul dubiò repræſentatur, qui tetraſticho exponitur hunc in modum.

Qui locupletantur quales ſint.

Statua Thebanorũ qua.

Embl. 8.

Imbelli digito dum carpis fila, columq;
Fœmineos inter Sardanapale greges;
Seruus es infamis, quid enim ſeruilius illo,
Quem premit imperijs fæda libido ſuis.

In picta Poeſi conſpicitur icon hominis in throno ſedentis quatuor famulis ſepti, quorum primus flores, alter fructus, tertius vuas maturas, & quartus veſtes porrigit, ad fores ædium mendicus aſtat, cum inſcriptione. DIVITIBVS TEMPVS OMNE COMMODVM. Id totum his carminibus explicatur.

Egeſtas qualis.

Magni-

Magnifica medius ſedet altè diues in aula,
Circumſtant varij quattuor hunc famuli;
Vnus habet veris flores; fructus gerit alter
Aeſtatis, cornu diuite ſuppeditans;
Porrigit in calatho maturas tertius vuas,
Multiplicem veſtem deniq; quartus habet.
Aſſiſtit foribus mendicus homuncio, panem
In lacera, geſtu ſupplice, veſte rogans.
Scilicet id ſignum, quòd agentibus otia tutò
Commoda tempora ſunt omnia diuitibus.
At contra ſignum, quod mendicantibus, omni
Tempore, deficiunt omnia pauperibus.

Cum de coronis paulò ante facta fuerit mentio, non erit à ratione alienum, picturam Alciati exhibere, in qua duo viri ſertis ex oliua contextis coronant medium, quem multi alij ramis oliuæ ornati incomitantur. Hoc emblemate docet Alciatus optimum ciuem à patria ſummis honoribus cumulandum eſſe; nam, per delineatum ſimulacrum, repræſentatur Thraſibulus Athenienſis ciuis, qui patriam à ſæuitia tyrannidis liberauit, deinde interpoſita fide publica, de abolendis præteritis iniurijs, legem ſanxit: hac de cauſa coronam ciuicam applauſu totius ciuitatis promeruit: hæc lex euangelicæ doctrinæ de iniurijs remittendis conformis eſſe videtur. *Embl.* 134.

Coſtalius etiam pingit virum cum fulgure in dextra, & aquila, in ſolio Regali, vbi icon mulieris falce munitæ conſpicitur: hæc duo ſimulacra Iouem, & Themidem oſtendunt, vt à Deo iuſta tantummodò petenda eſſe intelligamus: ſiquidem Themis falce, impia hominum deſideria præcidere dicitur. Deus enim immortalis ad hominum cupiditates, & praua deſideria non eſt pronus, immò crimen eſt putare, quod præſtantiſſimum numen ſitim nefarij deſiderij, & ſceleratæ cupiditatis explere velit. Huic ſimile fuit emblema Florentij, in quo apparet vir coronatus cum ſceptro ſedens in throno, vbi etiam puella cum enſe, & lancibus viſitur, cum titulo. IVSTE FIVNT QVÆ A DEO. hoc etiam ſimulacro Iuppiter, & Themis oſtenditur, nam Author innuit hoc diſticho. *Iuſta à Deo petenda.* *Embl.* 55.

Cur Iouis adſeſtrix Themis eſt? quoòd iuſta putanda
Quæ diuina Dei mens rata cumq; velit.

Priſci enim ſimulacrum Themidis Ioui addebant, vt quicquid à Deo factum, iuſtè factum eſſe inſinuarent. Quamuis nonnulli Deos nullos eſſe crediderint, vel de iuſtitia eorum dubitauerint, cum in hoc terrarum Orbe impios quandoq; honeſtatos, & iuſtos depreſſos obſeruauerint. Vndè Claudianus in Ruffinum canebat. *Iuſtitia diuina qua.*

Sæpè mihi dubiam traxit ſententia mentem
Curarent Superi terras, an nullus ineſset
Rector, & incerto fluerent mortalia caſu:
Nam cum diſpoſiti quæſiſſem fœdera mundi,
Preſcriptoſq; maris fines, anniq; meatus,
Et lucis, noctiſq; vices tuuc omnia rebar
Conſilio firmata Dei.

Verùm idem Poeta paulò poſt addebat.

Sed cum res Hominum tanta caligine volui
Aſpicerem, latoſque diu florere nocentes
Vexariq; pios, rurſus labefacta cadebat
Religio.

Poſtmodum Poeta ad ſaniorem quaſi reuerſus mentem, & difficultatis afferens ſolutionem, rurſus ſic cecinit.

Abſtulit hunc tandem Rufini pœna tumultum,
Abſoluitq; Deos; iam non ad culmina rerum
Iniuſtos creuiſſe queror, tolluntur in altum,
Vt lapſu grauiore ruant.

Quandoquidem vltrix neceſſitas vbiq; & ſemper Deum concomitatur, vindex eorum futura, qui à ſacra lege diſceſſerunt.

Neq; ab emblematibus cataphractarij arceantur, cum Alciatus delineauerit hominem armatum cum inerme libros tenente colloquentem, qua pictura Diomedes, & Vlyſſes oſtenduntur: quorum alter virium, alter verò ingenij ſymbolum eſſe perhibetur: ſic enim colligimus, in rebus gerendis, robur corporis, & prudentiam animi eſſe adhibendam: qua de re Alciatus ſic canit.

Embl. 41.

Viribus hic præſtat, hic pollet acumine mentis,
Nec tamen alterius non eget alter ope.
Cum duo coniuncti veniunt, victoria certa eſt;
Solum mens hominem, dextrave deſtituit.

Lib. 2. c. 18. Pariter Alciatus duos homines cataphractos dextras copulantes deſignauit, cum titulo. CONCORDIA. Argumentum videtur deſumptum ex Cornelio Tacito, qui dextras vltrò, citroq; ab exercitibus datas ſignum concordiæ eſſe referebat: quapropter non immeritò canitur.

——— id habet Concordia ſignum,
Vt quos iungit amor, iungat & ipſa manus.

Embl. 137. Demùm Alciatus exhibet picturam hominum armis munitorum in carcerem trudentium tubicinem, qui claſſicum cecinerat, cum titulo. PAREM DELINQVENTIS, ET SVASORIS CVLPAM ESSE. Argumentum depromptum eſt ex fabula Æſopica, vbi tubicinis in bello capti fit mentio, qui cum neminem occidiſſet inſontem ſe eſſe pronunciabat: cum tamen iudicatum fuerit ipſum, inter cæteros, mortem magis promereri, nam quamuis præliandi eſſet expers, alios tamen ad bellandum concitauerat; ſiquidem, ex mente Iuriſconſultorum, qui agunt, & qui aſſenſum præbent, nimirum delinquentes, & hortatores, æquali ſupplicio afficiendi ſunt. Hoc emblema in illos potiſſimum torquetur, qui verbis, & conſilijs Principes ad belligerandum ſollicitant.

Embl. 131. Superſunt adhuc nonnulla emblemata, in quibus plures virorum icones varia exercentium obſeruantur: namq; Alciatus pingit viros ſacrificio in ara parato aſſiſtentes vbi Serpens auiculas in arbore nidulantes vorat, cum titulo. EX ARDVIS NOMEN PERPETVVM. Hac pictura repræſentantur Græci ſacrificantes, & ſimulacro ſerpentis auiculas comedentis, decem anni indicantur, quibus Græci Troiam obſiderunt. Poſteaquam in ſacrificia incidimus non eſt omittenda pictura Coſtalij, in qua cernuntur homines Ioui ſupra aram ſcillas offerentes: hoc ſimulacro Author voluit ſignificare Phaſelites populos, qui primitias nullius valoris, nempè ſcillas viles Dijs conſecrabant, hoc autem ad illos poteſt attinere, qui ſibimetipſis tantùm diuites eſſe curant. Rurſus apud Alciatum conſpiciuntur icones hominum cum tympanis, quorum alterum pulſatur, altero quieſcente, cum titulo. VEL POST MORTEM FORMIDOLOSI. Scribunt enim rerum naturalium inueſtigatores tympano ex pelle lupi fabrefacto, & pulſato, alterum ex pelle ouina conſtructum obmuteſcere, quemadmodum in Hiſtoria Quadrupedum digitatorum fuit exaratum. Hoc igitur emblemate voluit Author inſinuare, eſſe nonnullos, qui ob morum ſuauitatem, & virtutum ſplendorem, poſt mortem ſui memoriam poſteris relinquunt, & viciſſim eſſe alios, quorum memoria, ob ferocitatem morum in poſteritate non extinguitur. Ferunt enim fuiſſe apud Turcas Hunniadem quemdam Ducem fortiſſimum, cuius nomen poſt mortem etiam adeò terrificum fuiſſe dicitur, vt nutrices ad cohibendum puerorum vagitum, Hunniadem adeſſe ſimularent. Iterum Alciatus figurat homines poma Loti arboris legentes, cum inſcriptione. IN OBLIVIONEM PATRIÆ. Hac pictura Vlyſſis comites repræſentantur, qui in inſulam Lotophagorum profecti, & dulcedine huius fructus allecti, nullis precibus adduci potuerunt, vt in Ithacam reuerterentur, quemadmodum apud Homerum legitur. Emblema attinet ad illos, qui, in aliquo amæno degentes Solo, patriam obliuione delent, vel potius ſpectat ad illos, qui ad faſtigium dignitatum peruenientes, & ſui, & ſuorum redduntur immemores. Inſuper effigiat Alciatus hominem cæcum baiulantem hominem videntem, ſed fractis cruribus, cum titulo. MVTVVM AVXILIVM. Argumentum depromptum videtur ex libro primo epigrammatum græcorum, vbi habetur tetraſtichon ſic latinè redditum.

Scylla ad quid. *Embl. 170.* *Embl. 114.* *Embl. 160.*

Cæcus

Cæcus claudum humeris geſtat, pro munere tantæ
Ille oculos claudi mutua dona refert.
Imperfecti ambo coeunt, ſed corpus in vnum,
Quodq; deeſt ſocio, præſtat vterq; ſuo,

Eiuſdem omninò argumenti fuit illud hexaſtichon Antiphili, quod ſic latinè redditur.

Ambo mendici, cæcus, clauduſq; fuere;
Alter at alterius ſuſtulit arte malum.
Attollens humeris claudum, qui luce carebat.
Claudi oculis dubiam tentat inire viam.
Coniunxere ſimul, quod ſors vtriq; negarat,
Natura ambobus ſic ſatis vna fuit.

Hinc colligendum eſt ad ſubleuandam humanæ vitæ inopiam, hominem homine indigere: nam quemadmodum non omnis tellus fert omnia; ita quoq; quiuis qui buslibet non abundat; propterea vulgatæ circumferuntur paræmiæ. Vnus homo nullus homo. Manus manum fricat. Multæ manus onus reddunt leuius,& aliæ huius generis, quæ in Rubrica Adagiorum fuerunt recitatæ. Item Coſtalius duorum hominum picturam exhibet, quorum alter apprehenſam equi caudam incaſſum euellere nititur, cum alter ſingulos extrahens pilos tandem totam caudam euellat, inſcriptio eſt. EXEMPLVM SAPIENTIS, ET STVLTI. Hinc colligendum eſt omnia temporis diuturnitate fieri: vnde optimo iure Ouidius canebat.

Mutuũ auxilium.

Tempore Poenorum compeſcitur ira leonum.

Tempore cuncta fieri.

Idem author effigiat virum lacrymantem, & virum ridentem, cum inſcriptione. IN VITAM HVMANAM. Per hæc ſimulacra, intelliguntur Democritus, & Heraclitus: ſiquidem hic quoties domo egrediebatur, humanas ineptias luctu ſolebat excipere, quia omnia illi deploranda eſſe videbantur. Ex altera parte Democritus eadem motus cauſa ridebat, quia humanas actiones tanquam ludicras meditabatur. Immò ſi hodie reuiuiſcerent ampliorem, vel luctus, vel riſus materiam incurrerent, cum omnia in dies fiant deteriora. hinc Horatius anſam canendi arripuit.

Damnoſa quid non imminuit dies?
Aetas parentum peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progentem vitioſiorem.

Poſtremò Alciatus exhibet duas hominum icones, & alterius veſtibus figuram cicadarum addit, alterius verò calceis, picturam creſcentis lunæ, cum titulo. NOBILES, ET GENEROSI. Quandoquidem Ariſtoteles inter nobilitatem, & generoſitatem collocauit diſcrimen: cum nobile vocetur illud, quod ex bono genere profectum eſt,generoſum verò,quod à ſua natura non degenerat. Immò alibi idem Philoſophus præclariùs eſſe aſſeuerauit aliquem generoſum, quàm nobilem appellari, quoniam nobilis maiorum tantummodò virtute, & gloria refulget, generoſus autem, & ſuis, & maiorum virtutibus commendatur. Itaq; omnes generoſi ſunt nobiles, cum tamen non ſit neceſſe huius propoſitionis conuerſionem admittere, cum omnes nobiles ſemper non ſint generoſi, namq; inobiles quidam ob animi demiſſionem à virtute maiorum degenerant. Apud Athenienſes igitur, cicada erat nobilitatis ſymbolum, & propterea crinibus illas nodabant, vt nobiles, & indigenas ſe eſſe cunctis manifeſtarent, quapropter Athenienſes τεττιγοφόροι, nempè cicadiferi cognominati fuerunt. Huius ratio inde orta eſſe videtur, quia, inter cæteras animantes, cicadæ potiſſimum indigenæ nominantur,cum in ea regione, in qua naſcuntur, pariter viuant, & moriantur. Quamobrem homines iactatores, & glorioſos τεττίγων ἀνάμεστούς, nimirum cicadis tectos iure optimo appellare poterimus. Cæterùm, quia Romani alijs populis nobilitate antecellere viſi ſunt, figuram lunarem in calceis habuiſſe retulerunt, vel ad ſignificandam Romani Imperij conditionem, qnod ſtatim creſcebat, & tractu temporis, inſtar Lunæ, decreſcebat, vel, ex aliorum mente, ad inurendam viris ſuperbis notam inſtabilitatis rerum humanarum, cuius ſymbolum Luna eſſe perhibetur, quæ ab obſcuritate in lumen, & rurſus in obſcuri-

Embl. 136.

L. 1. de hiſt. Anim. c. 5.

Lib. 2. de arte dicendi.

Cicada cur eſſet ſymbolum nobilitatis.

tatem reuertitur. Iuuenalis huius Inſignis figura Lunæ notati meminit, quando de Fabio verba facit hunc in modum.

Symbolum nobilitatis.

Fælix, & ſapiens, & nobilis, & generoſus,
Appoſitam nigræ Lunam ſubtexit alutæ.

Immò Arcades hoc calceorum genere pictura Lunæ notato vtebantur, vt cunctis propriam antiquitatem inſinuarent, quoniam vniuerſum mortalium genus olim diluuio extinctum ab Arcadibus rurſus originem traxiſſe exiſtimarunt: quocirca, ſigno Lunæ, ſe alijs antiquiores eſſe indicabant. His addamus tanquam coronidem pulcherrimum Florentij emblema ad cænodoxiam ſpectans,in quo duo viatores aduersò tramite progredientes ad radios Solis pinguntur: quare vmbra alterum comitari, & alterum antecedere videtur, cum inſcriptione. IN AMBITIOSOS. Itaq; ſi rectè has icones contemplemur, harum altera propriam vmbram ſequi, altera verò illam fugere videtur: quapropter hexaſtichon Authoris hoc diſticho terminatur, in quo ambitio ad animi demiſſionem comparatur.

Embl. 6.

Gloria ſic humiles amplectitur, at ſibi quiſquis
Poſcit ſi nimia hanc ambitione, fugit.

Poterimus ergo gloriam introducere ſic loquentem.

Qui ſequitur fugio, qui fugit, ipſa ſequor.

NVMISMATA.

IN veteribus memorijs hoc ſcriptitatum legimus, & in aliquibus nummis etiam obſeruauimus, quòd imagines tum partium humani corporis, & interdum integri hominis in monetis Antiquitas impreſſit. Ideò in prima facie huius Rubricæ de iconibus partium, & deinceps de integro hominis ſimulacro verba fient. Quando igitur humanum caput in multis numiſmatibus cuſum obſeruatur;pro comperto habendum eſt, illud, ad magnificandam figurati excellentiam, vel quoad doctrinam, vel quoad dominium,impreſſum fuiſſe:ſiquidem figura capitis Virgilij,vel aliorum Poetarum, excellentiam,Cæſarum verò,& aliorum Principum præſtantiam Imperij denotat.

Caput in Monetis.

In nummo æneo caput Iulij Cæſaris,cum corona ciuica cuſum,clementiam ſignificare perhibetur. In alijs nummis conſpicitur caput hominis lauro coronatum, cuius occipitium pharetra, & frontem ſtella tangit; hinc fortaſſis Apollo conſeruator deſignatur. Item caput humanum exuuijs capræ tectum, cum fulmine ad iugulum, & arcu ad occiput viſitur, cum poſtea in latere inuerſo numiſmatis icon Pegaſi,& ſagittæ appareat; quæ ſimulacra, ex mente Valeriani, velocitatem velociſſimam indicabant. Erizus monſtrat numiſma Antonini cum capite, & pectore muliebri turribus coronato, atq; hac ratione Vrbem Laodicenſium indicari aſſeuerat. Alioquin prædicta capitis figura vnà cum effigie capitis viri, & caducei ad occiput, Mercurius denotatur, illa autem deſignatur ciuitas, quæ numiſma in honorem Principis cudi iuſſit. Inſuper ab Erizo caput viri cornibus arietinis decoratum oſtenditur,quo ſimulacro, Iupiter Amon Coloniæ Coſſæ, vulgo Orbetelo nuncupatæ Deus olim tutelaris ſignificatur.

Apollo conſeruator.
Lib. 23. hierogl.

Apud eumdẽ Erizum eſt numiſma Antonini Eliogabali, in quo venu ſtum hominis caput corona inſignitum, addito lauri ramo, cuſum eſt: namq; ſimili icone Solem ſignificari credebant. Alioquin, ad eumdem indicandum,in nummo argenteo Marci Antonij apparet caput viri radijs coronatum in medio templi quadrati: quamuis in alijs monetis caput viri imberbis, crinibus paſſis, ſerpente ab vtraque aure pendente intueri liceat; vt fortaſſis Sol oriens ſignificetur. Aliter Valerianus refert ſe in quibuſdam nummis obſeruaſſe caput humanum radijs coronatũ cum dextra manu alata, & paſſa, vt Oriens deſignaretur.

Caput lauro coronatum.

Sol oriens quomodo denotaretur.

Quandoq; numiſmata caput hominis inſignibus militaribus affixum repræſentat, quod in nummo æneo Claudij Cæſaris potiſſimum conſpicitur; vnde, ex ſententia

Erizij,

Erizij, victoria manifeſtatur, quam Romani de Barbaris reportarunt. Alioquin Pierius Valerianus, ad Victoriam patefaciendam, caput muliebre alatum, capillis in nodum collectis, in aliquibus monetis, obſeruauit. Nam caput muliebre cum cupidine in numiſmate argenteo Iulij Cæſaris, Venerem demonſtrare perhibetur. Aliquando in numiſmatibus conſpicitur caput mulieris galeatum, quo multi Romam ſignificari aſſeuerant, vel quia Romani omnia armis ſuperauerint, vel quia à Marte ortum duxerint, aut quia Romam orbis caput prædicauerint, vel quia id prædiuinarent, ex mente Valeriani, quod Chriſtus Petro erat dicturus, nimirum capitis nomen eſſe aſſecuturum, dum Romæ ſedem Eccleſiæ erat fundaturus; propterea Petrum vocauit quaſi petram, dum ad immobile capitolij ſaxum aſpiceret. In alijs monetis conſpicari licet capita muliebria vtrinq; ſingula, capillis nodo ſimplici collectis, quibus, ex ſententia Valeriani, libertatem Antiquitas deſignabat. Cæterùm in alijs nummis duo capita ab vnica ceruice prodeuntia apparent, cum altera nummi facies figuram nauis referat: quare Aeneas Vicus fuit huius opinionis, hanc monetam fuiſſe cuſam, vt æterni honores Saturno decernerentur, qui Italos ſationem, & putationem docuerat. Alioquin, ex aliorum mente, per duplex caput, Legiſlator, & pictura nauis, fluminis commoditas denotatur. Tandem duo capita conſpiciuntur in altera parte nummi Tenediorum, cum pars oppoſita figuram ſecuris repræſentet; ſic enim ſeueritatem indicabant: quandoquidem cum Rex Tenediorum ſupplicium capitale adulterio indixiſſet, & proprium filium deprehenſum vna cum adultera ſecuri percuſſiſſet; deinceps de ſeueritate factus eſt prouerbio locus. *Securis Tenedia.*

Caput muliebre.

Lib. 3. hierogl.

Lib. 40. hierogl.

L. 1. de Nũ. cap. 3.

Duo capita.

Securis Tenedia.

Præterea in pleriſq; Antiquorum nummis duæ manus iunctæ viſuntur, quæ procul dubiò fidem indicabant, cum inſcriptio id inſinuare videatur, nam in aliquibus legitur. FIDES ROMANORVM. in alijs verò. FIDES EXERCITVVM. Quamuis hæc manuum copulatarum figura ad alia etiam ſignificata trahatur. In alijs nummis quandoq; typus manus expanſæ cernebatur, quod ſignum exercitus Imperij Romani præferebat, vt beneficium Concordiæ oſtentarent. Sed in monetis Philippi Imperatoris brachium extenſum, cum manu aperta apparet, & hoc ſimulacro Gabriel Simeon libertatem indicari arbitratur. Id meliùs explicatur nummo T. Claudij Cæſaris, in quo manus dextra pileum tenens, læua exporrecta, videtur, cum inſcriptione. LIBERTAS AVGVSTA. Et quamuis pileus per ſe libertatis ſymbolum inſinuaret, manus tamen aperta ſignificatum auget, ad differentiam manus complicatæ, quæ apud Priſcos impedimentum demonſtrabat. Alioquin in nummo Gratiani, manus mulieri genuflexæ porrigitur, cum inſcriptione. REPARATIO REIPVBLICÆ.

Lib. de illuſtr. epit. antiq.

Hactenus de figuris partium in nummis diſſeruimus, modò ad integra hominis ſimulacra in monetis impreſſa accedemus. Primùm ſi de icone puſionũ ſermo habeatur, Aeneas Vicus exhibet nummũ Commodi, in quo pueri quattuor ad quattuor anni partes exprimendas viſuntur; quamuis alij retulerint, horum puerorum tres nudos, & quartum indutum eſſe; immò addunt nudorum primum, manibus calathum floribus plenum, ad Ver denotandum, geſtare, ſecundum dextra falcem, ad meſſem Aeſtatis indicandam, tenere, tertium ſiniſtra calathum fructibus onuſtum, ad monſtrandum Autumnum, ferre, & quartum tandem indutum humeris baculum, à quo pendet auis mortua baiulare, vt fortaſſis Hyemem manifeſtaret. In numiſmatibus quibuſdam conſpicitur iuuenis coronatus cum tripode, dextra ſagittas, læua citharam ſtringit, & immanis ſerpens ad pedes iacet, ibi quoq; cernitur laurus cum coruo, ſub qua nouem puellæ ſedent, vbi ſcatebra aquæ perennis eſt. Erizus his ſimulacris, Apollinẽ cum Muſis in monte Parnaſo apud fontẽ Caſtaliũ repræſentari arbitratur. Quamuis ſimulacrum Apollinis in alijs nummis aliter effigietur. Siquidem interdum conſpicitur iuuenis ſtans ſiniſtra lyram tenens, vbi vir nudus arbori eſt alligatus, de cuius ramis fiſtula pendet: ſic enim Marſiam ab Apolline fuiſſe ſuperatum demonſtrabant. Erizus monſtrat iuuenem baiulantem Arietem, & Mercurium eſſe autumat. Sed aliter figuratur in numiſmate Hadriani, vbi icon iuuenis altera manu caducæum, altera verò Imperatorem apprehendit, cum inſcriptione. FÆLICITAS AVGVSTI. At in nummo æneo Vitelij icon viri cum virga, & ſerpente, & noctua

Quatuor anni tẽpora indicantur.

Apollo cum Muſis.

Mercurij icon varia.

noctua ad pedes, Aeſculapium ſignificat. Aliter vir ſtans, & adhærens baculo, à Serpente circumdato denotat Aeſculapium, vbi conſpicitur icon mulieris ſerpentem pertractantis, quæ Higiam, ſiue Deam ſalutis denotabat. Hæ autem imagines, iuxta ſententiam Erizi, cuſæ fuerunt ad denotandum, veram totius Orbis ſalutem eſſe illum Principem, cuius imago in altera parte numiſmatis conſpiciebatur.

Domitiani arrogantia.

Poſteaquam in virorum icones incidimus, licet conſpicari in nummis Domitiani iconem venerandi viri, qui dextram tribus mulieribus extra templum genuflexis porrigere videtur: ſic enim arrogantia Domitiani oſtenditur, qui ex ſententia Erizi, tanquam Deus adorari voluit. Hic obiter notandum eſt, quod ante dictaturam C. Iulij Cæſaris, in numiſmatibus, nonniſi Deorum effigies imprimebatur, & præcipuè illorum, quos Antiquitas ſingulari quodam honore afficiebat. In nummo argenteo Auli Poſthumi eſt cælatura viri, ante aram, manum dextram ad taurum porrigentis: hac ratione Veteres Sacerdotem Dianæ ſacrificantem demonſtrabant. Quando verò viri tres veſte Sacerdotis induti, ad quorum pedes multæ animantes iacent, ante aram viſuntur, ex ſententia Erizi, Imperatorem ſacra feciſſe oſtendunt. Alioquin vir indutus veſtibus Sacerdotis ſcropham in templum ducēs denotat Conſulem, qui de Victoria relata, meritas Dianæ agit gratias; quemadmodum vnuſquiſq; in numiſmate æneo Marcelli contemplari poteſt.

Imperator ſacra faciēs quomodo pingeretur.

Mars varijs modis figurabatur.

Non deſunt in numiſmatibus icones virorum armis munitorum, quæ varios ſortiuntur ſignificatus: nam iuxta ſententiam Erizi vir armatus in nummo dextra adhærens clypeo, & ſiniſtra iaculo humi fixo, Martem Deum ſignificat, & quando in alijs nummis vir clypeo, & iaculo armatus veluti gradiens conſpicitur, ex eodémet authore, Mars propugnator denotatur. Alioquin licet intueri in nummo argenteo Caracalæ, virum galea, lorica, ochreis, clypeo, & haſta munitum, qui Martem victorem oſtentat: cum idem ſimulacrum in nummo æneo Mameæ, & in nummo argenteo Hadriani conſpiciatur. Aliter in nummo æneo Virelij apparet vir armatus galea, lorica, & ochreis, ſiniſtra clauam, & dextra Victoriam alatam tenens, qui Martem victorem, ſecundùm aliquos, oſtendit: quamuis in moneta ænea Antonini [illegible] eamdem iconem cum pugione, & tropheo poſſimus intueri.

Honoris icō.

Verùm quando numiſmatum ſimulacra exhibent virum galea tectū, armatis cru[illegible]ribus, cum ſceptro in dextra, & haſta in ſiniſtra, necnon pede dextro teſtudinem premens; iuxta ſententiam Chouli, Honorem manifeſtat, qui Author tale ſimulacrum in nummo æneo Vitelij ſe vidiſſe fatetur. Etenim vir dextra haſtam, & ſiniſtra orbem tenens Imperatorem Mundi Dominum oſtendit. Nam quando idem ſimulacrum ſecùs pedes habet captiuum nudum manibus vinctis, ad mentem Erizi, Tyrannum ab Imperatore fuiſſe profligatum intelligere debemus. Et quando idem vir armatus cum haſta in dextra, & ſceptro in ſiniſtra, pede ſiniſtro hominem humi ſtratum premit, & ab vtraq; parte homines cum vaſis, è quibus aquæ effluant; tunc Erizus Imperatorem, fuſis hoſtibus, Armeniam, Meſopotamiam, & Parthiam occupaſſe ſignificat, nam per vaſa aquam effundentia, Araxis, & Euphrates flumina intelligenda ſunt. Alioquin idem ſimulacrum in nummis premens virum humi ſtratum cum vrna, Erizus eſſe Imperatorem Germaniam debellantem monſtrat. Immò idem Author ponderans in numiſmatibus virum armatum, qui ſiniſtra pilum tenet, & dextra hominem armis, & ſpolijs onuſtum coronare videtur, vbi duo captiui ſecus pedes conſpiciuntur, inquit inde coniectandum eſſe, victoriam de Germania fuiſſe relatam. Pariter vir ſtans, ſiniſtra haſtam tenens, & dextram mulieri genuflexæ porrigēs; quæ orbem manibus tenere videtur, Italiam ab Imperatore reſtitutam fuiſſe indicat; cum Erizus, icone viri, Imperatorem, & icone mulieris, Italiam deſignet. Inſuper vir adhærens haſtæ, cum icone mulieris dextra nauis clauum, & ſiniſtra cornucopiæ tenentis, vbi quoq; ſit icon alterius mulieris dextra virum coronantis, ex mente Erizi, Fortunam, & Victoriam Imperatoris denotat.

Italia reſtituta quomodo pingeretur.

Fortuna, & Victoria.

Quandò autem vir armatus ſiniſtra premit haſtam, & in ſuggeſtu plures homines armatos alloquitur, veluti videre licet in nummo æneo Commodi Imperatoris, tunc, vt ſcripſit Choulus, Fides ſignificatur. Aliter in numiſmatibus quibuſdam aliquando apparent homines armati, veluti tot milites intentis auribus adſtantes, cum inſcriptione. ADLOCVTIO. Nam, quid agendum eſſet, ſignificare volebant: ſiquidem auſcul-

auſcultatio eſt quoddam indicium operis, quod homo aggreſſurus eſt. Verùm eſfigies viri ſupra ſpolia, clypeos, & arma ſedentis, manu ſub genu adhibita, ſecundùm Erizum, Regem Daciæ ab Imperatore ſuperatum fuiſſe indicat. Propterea quod imago hominis ſagittam iaculantis in nummo Darij Perſarum Regis cuſa fuit.

E

Iam ad icones ſupra equos cælatas accedemus; etenim per virum armatũ in equo ſedentem, haſta, & flagello munitum, Erizus Martem deſignat. Neptunus verò in moneta Tarentina argentea ſic figuratur, vt voluit Choulus. Cælabatur vir nudus galeatus equitans, cum panno ab humeris pendente, & à ventis agitato, item cum iaculo in dextra, & duobus in ſiniſtra. Alioquin vir equo adhærens, cum iaculo in ſiniſtra, & icone ſtellæ capiti impendentis, Caſtorem Deum manifeſtat. Erizus tamen hoc ſimulacro, Prouinciam Parthorum oſtendit. Quando verò intuebimur virum ſupra equũ alatum, qui telũ in beſtiã capite leonis, & draconis integratã iaculatur, Perſeum cum Chimera præliantem intelligere poterimus, vt ſignificauit Erizus; quamuis alij dixerint iuuenem in equo alato ſedentem eſſe Belerophontẽ, ſed tamen hic cũ Perſeo coincidit, cum nomen Belerophontis virũ probũ, & prudentem oſtendat. Aliter vir in equo currens, & haſta percutiens leonem, iuxta Erizi ſententiam, ſignificat illum, qui in publico ſpectaculo cũ Feris dimicauerit. Verùm duo viri equitantes, & brachium dextrum extendentes, quemadmodum in nummo argẽteo Philippi licet conſpicari, ex mente Chouli, virtutem ſignificant. Quando autem in numiſmatibus eſt vir armatus equitans, quem vir armatus pedeſter antecedat, & plures armati ſubſequantur, tunc Erizus expeditionem Imperatoris ad bellum intelligit. Quemadmodum etiam vir equeſtris currens claua munitus Imperatorem ad bellum properare indicat. Sed ſi equitans haſta alium virum humi ſtratum percutiat, tunc, vt opinatur Erizus, Imperatorem Sarmatus, & Gothos debellaſſe pronunciandum eſt: Et quando equitantem pedeſter cum trophæis præcedit, & alius cum Inſignibus militaribus ſubſequitur, tunc Erizus victoriam de Parthis relatam diuulgat, Et ſi accidat, vt in monetis vir pedeſter Inſignia militaria ſiniſtra ferens equitantem præcedat, tunc diſſipatis hoſtibus, & occupata Prouincia, Imperatoris reditum intelligere debemus. Demum numiſmata ænea Traiani cum iconibus duarum Prouinciarum ſunt rara, & potiſſimum illa, in quibus eius ſimulacrum equitans conſpicitur.

Icones virorũ equitantium.

F

Caſtor Deus.

Expeditio Imperatoris ad bellum.

G

Humana ſimulacra abſq; veſtimentis aliquando in numiſmatibus conſpiciuntur. Nam numiſma argenteum L. Lentuli, & C. Marcelli exhibet figuram viri nudi dextra fulmen, & læua aquilam tenentis cum ara, & ſtella, vt denotet rem diuinam Ioui peractam, poſteaquam templum Iouis Capitolini fulminatum fuit. Vir ſeminudus in eminenti locatus ſede manu dextra ad aquilam porrecta, cum curru Solis, & Lunæ cuſus fuit in nummo æneo Alexandri, vt Iupiter Olympius ſignificaretur. Etenim Iupiter victor icone hominis ſeminudi in cathedra ſedentis cum haſta in ſiniſtra, & victoria alata in dextra demonſtratur, quod ſimulacrum in nummo æneo Domitiani poſſumus intueri. Alioquin in numiſmate æneo Neronis homo pariter ſeminudus in cathedra locatus cum fulmine in dextra, & haſta in ſiniſtra conſpicitur, ad Iouem cuſtodem indicandum. Quamuis, ex aliorum mente, in nummo argenteo Veſpaſiani, icone viri nudi in ſiniſtra haſtam tenentis, & dextra aram ardentem, Iupiter cuſtos demonſtretur. Verùm Choulus virum nudum cum haſta in dextra, & fulmine in ſiniſtra in nummo argenteo Gordiani contemplatur, & hac ratione Iouem vltorem ſignificari aſſeuerat. Quamquam Erizus virum nudum dextra fulmen iaculantem, & auem ſiniſtra tenentem obſeruans, Iouem fulminantem denotari autumat.

Simulacra nuda in monetis.

H

Homo ſeminudus vbi.

Cæterum in exprimendo Ioue ſeruatore, authores inter ſe ſententijs diſſident. Nam Choulus in nummo argẽteo Domitiani monſtrat virum nudum dextra fulmen tenentem, & ſiniſtrum brachium attollentem, & hoc ſimulacrum Ioui ſeruatori aſſignat. Idem author exhibet nummum argenteum Antonini Pij, in quo vir nudus tenens in dextra haſtam, & in ſiniſtra fulmen obſeruatur, & hoc modo Iouem pariter ſeruatorem exprimit. Sed in nummo æneo, & argenteo Gordiani; nec non in moneta argentea Maximiani, vir quidem nudus apparet panno ad dorſum proiecto

Simulacrum Iouis ſeruatoris quale.

cum fulmine in dextra, & haſta in ſiniſtra, ad cuius pedes homuncio apparet, hacq; ratione Iouem ſeruatorem inſinuant, nam per hominem paruum in hoc numiſmate ſculptum, Imperatorem à Ioue ſeruatum intelligunt. Quando verò in nummo argenteo Alexandri Seueri conſpicamur hominem nudum, panno ab humeris pendẽte, dextra fulmen iaculantem, & ſiniſtra aquilam tenentem, Iouem propugnatorem intelligere debemus; ſed ſi aliquando in eodem nummo conſpiciamus virũ nudum dextra haſtam, & ſiniſtra fulmen tenentem, Iouem ſtatorem apprehendere debemus. Choulus tamen, ad ſignificandum Iouem ſtatorem, in nummo argenteo Diocletiani, virum nudum panno ab humero ſiniſtro pendente, dextra orbem cum victoria tenentem, & cum aquila obſeruat.

Iupiter propugnator.

Iupiter ſtator.

Hactenus de Ioue, modò ad Neptunum ſermo conuertatur: etenim Choulus in nummo argenteo Auguſti, & Veſpaſiani virum nudum tridente armatum, & orbem pede ſiniſtro prementem obſeruat, quod ſimulacrũ fuit cuſum poſteaquàm Deo Neptuno, poſt reditum à bello nauali, gratiæ habitæ fuerunt. Pariter vir nudus, cum panno ab humeris pendente ventis agitato in cymba à duobus equis tracta in nummo argenteo M. Agrippæ cuſus Neptunum ſignificat. Item in nũmo argenteo Pompei obſeruatur turris in naui, cuius faſtigium vir nudus tridente armatus occupat, quo ſimulacro Neptunus pacificus demonſtratur. Alioquin in eodem nummo, vir pubetenus in duas caudas piſcium deſinens, ambabus manibus clauum nauis ſtringens, Neptunum iratum oſtentat. Demum in nummo argenteo Demetrij, vir nudus tridente quaſi percuſſurus videtur, & hac icone Neptunũ exprimunt; cum in parte oppoſita numiſmatis conſpiciatur prora nauis, cum victoria alata, quæ dextra coronam, & ſiniſtra palmam geſtat, vt victoria naualis deſignetur.

Neptuni ſimulacrum.

Victoria naualis quomodo pingeretur.

Iam properandum eſt ad alia ſimulacra, quibus alia Priſcorũ Numina ſignificantur. Nam Erizus in nummis aliquando contemplatur duos homines nudos ſtantes, quorũ alter clauæ adhæret, alter caduceo, cum talaribus ad pedes, per hunc, Mercurius, & per illum, Hercules eſt intelligendus, quæ duæ icones, ad manifeſtandam ſapientiam, & fortitudinem Imperatoris, in numiſmatibus cuſæ fuerunt. Aliter ſolus vir nudus claua, & leonina pelle munitus in nummis, Herculem denotat, quam imaginem Erizus, ad indicandam virtutem Imperatoris, in numiſmate cælatam fuiſſe autumat. Quando autem idem vir nudus dextra attollit clauam, Draconem in arbori pomiferæ adhærentem percuſſurus, brachiumq; ſiniſtrum pelle leonina tectum habet, iuxta ſententiam Erizi, indicat Herculem, qui poma aurea ex hortis Heſperidum eripit.

Herculis ſimulacrũ eripiẽtis poma.

Si proſequamur meditantes numiſmata, in quibus icones hominum nudæ conſpiciuntur, in nummum aureum Aureliani incidemus, qui exhibet virum nudum radijs coronatum, panno ab humeris pendente, orbem dextra tenentem cum captiuo ad pedes, quo ſimulacro, ex ſententia multorum, Solem orientem ſignificabant. In nummo etiam æneo Conſtantini vir nudus conſpicitur, pudendis panno tectis, cornucopiæ eſt in ſiniſtra, & patera in dextra penes aram, & per hanc iconem, Genium Populi Romani intelligebant. At vir ſeminudus ſiniſtra tenens orbem, & dextra tria capita, inſinuabat æternitatẽ; nam per ſimulacrum triceps, tempus præſens, præteritum, & futurum notabatur, hocq; ſimulacro æternitatem Imperatori precabantur. Aliter vir ſeminudus galeatus, cum haſta in dextra, & cornucopiæ in læua, conſpicitur in nummo æneo M. Aurelij, quæ imago, ex mente Chouli, Honorem oſtentabat. Demum in nũmo M. Herenij cælatus eſt vir nudus ſiniſtro humero ſenem baiulans, quo ſimulacro, Choulus pietatem ſignificat. Pariter in nummo argenteo Iulij Cæſaris, vir nudus baiulans ſenem conſpicitur, ſiniſtra verò tenens mulierem galea, & haſta munitam, quod ſimulacrum, vt voluit Choulus, Aeneam ferentem Anchiſem, & Palladem ſignificat.

Sol oriens quomodo indicaretur.

Pietatis ſimulacrum.

Numiſmata plerumq; icones hominum in curru exhibent; propterea Erizus ſcribit, ſi aliquando contingat, vt in monetis conſpiciatur vir in curru à quatuor elephantis tracto, cum ramo laureo in dextra, & ſceptro aquila decorato in ſiniſtra, tunc Imperatorem, debellata aliqua prouincia, triumphantem intelligere debemus. Alioquin ex mente eiuſdem Authoris, vir dextra tenens ramum, & ſiniſtra quid ſimile clauæ, vbi icon Cameli, & Struthionis ſit, Arabiam ab Imperatore ſuperatam eſſe

Arabiæ ſuperatæ icon.

eſſe ſignificat, quamuis alij velint, per virum in curru triumphali à quattuor equis tractum, ſemper intelligendum eſſe Imperatorem, qui, ſuperata aliqua Natione, triumphum agat. Quando verò idem vir in curru ſedens à quadrigis tracto, manu ſiniſtra Inſignia militaria geſtat, tunc Erizus Victoriam de Armenis, & Parthis relatam demonſtrat. Aliter ſi virum flagello armatum in curru ſpectemus, hunc Erizus Martem cognominat.

Martis ſimulacrum.

Icones hominum in nummis ſedentes aliquando apparent, & propterea Erizus hominem ſuper Tauro ſedentem, in nummis Iouem appellat. Figura etiam humana ſedens, manu exporrecta, pollice ſubmiſſo, in moneta M. Catonis Proprætoris cernitur, quæ victoriam conſilio partam ſignificare poteſt. Et quando in nummo effigiatur vir ſedens dextra orbem tenens, qui à muliere alata coronatur, Erizus inſinuat hunc eſſe Imperatorem, qui, ob relatam de Britannis victoriam, coronam promeruit. Immò, vt ſentit idem Erizus, quotieſcumq; in numiſmatibus apparet figura Victoriæ virum coronantis; tunc id factum fuiſſe inſinuat, vt ſingularis honor Imperatori decerneretur, cuius imago in altera nummi parte apparet. Interdum vir ſedens in eminenti cathedra coronatus à Victoria, cum icone mulieris ſpicas porrigentis, exhibetur ab aliquo numiſmate: vnde Erizus elicit indicari Imperatorem, qui propria munificentia populum à penuria liberauit. Idcirco in nummis T. Veſpaſiani Cæſaris cernitur vir tenens dextra iconem mulieris, quæ libello, & cornucopiæ eſt munita, vbi quoq; ſimulacrum nauis cum calatho, & ſpicis apparet, vt oſtendatur Imperator, qui ſumma induſtria annonam procurauit: icon enim mulieris, ad mentem Valeriani propter ſpicas annonam deſignat.

Victoria con ſilio parta.

Imperator ſumma induſtria annonam procurans quo modo pingeretur.

In nummis Tarentinorum vir ſedens ſupra Delphinum conſpicitur: hinc Tarentum ab Hercule fuiſſe conditum conijciunt: quamuis in alijs monetis, per hoc ſimulacrum, vt voluit Pauſanias, Phalantum Lacedæmonem intelligant; immò aliqui, hoc eodem ſimulacro, Telemachum Vlyſſis filium oſtendunt. Cum autem numiſmata exhibent iconem viri ſtantis, & manum mulieri genuflexæ porrigentis, tunc Authores Reſtitutorem Reipublicæ intelligunt; & eò magis adducimur, vt id credamus, cum in nummo ſimulacrum Imperatoris quemdam genuflexum ſubleuantis obſeruauerimus, cum his litteris. RESTITVTORI GALLIÆ. Sin vir ſtans poſt terga habeat multa arma, mulierq; ibi mæſta ſedeat, cum arbore Palmæ, tunc hæc numiſmata, ex ſententia Chouli, poſt Iudeam captam cuſa fuerunt. Quamquam hoc ſimulacrum in varijs numiſmatibus variè cælatum conſpiciatur. Deniq; vir ſtans ſi auem intueatur, ab Erizo Imperator augurium captans exponitur.

Reſtitutoris Reipublicæ pictura.

Iam ad varios manuum geſtus in monetis obſeruatos accedamus. Namq; in nummo Alexandri Auguſti ſimulacrum humanum eſt læua haſtæ innixum, dextrā porrigens, digitis demiſſis, & pollice pendente, cum his litteris. RESTITVTOR. In nummo, qui inſcribitur. TRAIANVS HADRIANVS. Conſpicitur figura Imperatoris iungentes dextram manum dextræ cuiuſdam Dei ſedentis. Inferior pars monetæ his litteris eſt exarata. ADVENTVS AVG. Sed ſi in nummis appareat figura viri iungentis dextram alterius dextræ, muliere armata præſente, tunc Erizus, hoc ſimulacro, Imperatorem alteri Imperium tradere, Roma aſſentiente, declarat. Alioquin vir genuflexus dextram dextræ Imperatoris copulans, ſecundùm aliquos, denotat Phrygiam Prouinciam Imperatori gratulantem. Aliter viri duo dextras iungentes, ſecundùm Erizum, concordiam duorum Principum ſignificant. Sin horum duorum virorum alter toga, & alter pallio indutus ſit, quæ ſimulacra in nummo C. Egnatij videntur, cum oppoſitum nummi latus Cupidinem alatum exhibeat, tunc, his iconibus, exprimitur Concordia, quæ inter litteras, & arma eſſe debet: etenim Gabriel Simeon, icone hominis togati, pacem, & icone pallio induti, bellum intelligit. Licèt alij, ad deſignandam Concordiam, & Fidem, addant iconem columnæ, quod ſimulacrum in nummo quodam Hadriani conſpici ſolet. Simulacrum humanum dextram expanſam porrigens, & læua donarium in ara ponens, in nummo Antonini intueri poſſumus. Idem ſimulacrum in nummo aureo L. Aelij Cæſaris apparet, cum inſcriptione. PIETAS. Et in nummo Gordiani Pij, eſt ſimulacrum humanum paſſas hinc inde manus ad Cœlum tollens, cum inſcriptione. PIETAS AVGVST. Demùm in nummo Iuliæ Piæ cernitur Veneris ſimulacrum, dextra expanſa,

Phrygia Imperatori gratulans.

In lib. de illuſtr. antiq. epitaph.

panſa,

Venus cur genetrix.

panſa, cum læua haſtæ innitatur, inſcriptio eſt. VENVS GENETRIX. Quandoquidem Romani, & potiſſimum gens Iulia à Venere genus ſuum trahere affectabant, & hæc moneta ad explicandam partus fælicitatem cuſa fuiſſe perhibetur.

Cum infinita ferè numiſmatum ſint genera, modò rariora ſunt recenſenda, ideò notandum eſt monetas aureas, & argenteas Othonis eſſe raras, cum tamen monetæ æneæ antiquæ eſſe non videantur. Item raræ ſunt monetæ argenteæ Auguſti, & potiſſimum, quæ in altera parte coronam quernam referunt, immò raræ, quæ ſtatuam Auguſti equitantem repræſentant. Numiſmata ænea Veſpaſiani ſunt rara, & potiſſimum illa, quæ Iudeæ captæ imaginem exhibent. Monetæ æneæ Tiberij raræ ſunt tantummodò illæ, quarum alterum latus effigiem templi cælatam habet. Pariter rara ſunt numiſmata ænea cum effigie Auguſti, quorum oppoſitum latus corona roſtrata eſt inſignitum. Sunt quidem raræ monetæ æreæ Caligulæ, ſed potiſſimum illæ, quarum pars oppoſita ſimulacro Deæ pietatis eſt decorata. Numiſmata ærea Claudij, illa ſunt rara, quorum inuerſum latus gemino cornucopiæ eſt refertum. Neronis nummi ærei illi ſunt rari, quorum pars oppoſita nauem roſtratam exhibet, & rariſſimi ſunt illi, qui effigiem Popeæ eius vxoris cælatam habent. Galbæ nummi rari ſunt ærei, qui ſtatuam Victoriæ exhibent. Seueri monetæ ſunt raræ, in quibus duo apparent capita, & rariſſimæ, in quibus eſt icon templi.

Numiſmata rara quæ.

Commodi numiſmata ſunt rara, in quibus eſt mater Deorum, rariſſima, in quibus quattuor anni tempora, & quattuor pueri conſpiciuntur. Reperiuntur quidem plura numiſmata Antonini, ſed rariſſima ſunt, quæ iconem Italiæ cum Aenea Anchiſem baiulante oſtendunt. Hadriani rari ſunt nummi, in quibus plures figuræ apparent. Rara quoq; ſunt numiſmata L. Veri, quæ plures habent icones, necnon illa, quæ ſtatuam Imperatoris à Roma coronatam repræſentant. M. Aurelij monetæ ſunt raræ, quæ pluribus figuris ſunt refertæ, immò rariores, quæ ſimulacrum templi Dianæ Epheſiæ oſtendunt. Monetæ Domitiani referentes ſtatuam Imperatoris equitantis ſunt rariſſimæ. Item nummi Neruæ, cum effigie Romæ renaſcentis, non reperiuntur.

Rariſſima numiſmata.

Caracalæ nummi ſunt rari, in quibus ſimulacrum Herculis conſpicitur, immò rariſſimi iconem Herculis Hydram necantis referentes. Numiſmata Getæ cum tribus figuris equitantibus ſunt rara, item numiſmata Alexandri, in quibus propria effigies cum icone Mameæ Matris conſpiciuntur. Pariter numiſmata Gordiani iunioris cum multis figuris ſupra pontem ſunt rara, immò cum ſimulacro Herculis, & Mercurij rariora, Monetæ Philippi cum propria effigie, & eius filij ſunt rariſſimæ: quemadmodum nummi Martiæ cum imaginibus Philippum, nempè mariti, & filij rari ſunt. Demum numiſmata Vitelij, cum rariſſima, ſint, magni æſtimantur.

Numiſma Getæ, cũ tribus figuris.

Deniq; quoad effigies proprias, numiſmata rara ſunt Caligulæ, Neronis, Claudij, Germanici, Druſi, Galbæ, Titi, Neruæ, Paulini, Lucillæ, Criſpinæ, Seueri, Getæ, Caracalæ, Iuliæ Piæ, Iuliæ Mameæ, Maximi, Maximini, Papieni, Balbini, Philippi iunioris, Decij iunioris, Treboniani, Voluſiani, Valeriani ſenioris, & Galieni: & hæc de monetis figuram humanam repræſentantibus dicta ſufficiant.

SIMVLACRA.

CVM fictæ imagines hoc in loco recenſendæ, vel aliquam partium, humanarum iconem, vel integram hominis figuram referre debeant primò nonnulla ad partes ſpectantia litterarum monimẽtis mandare decreuimus, vt deinceps diuina, & prophana Ethnicorũ ſimulacra breuiter percurramus. Itaq; iuxta opinionẽ Ioannis Baptiſtæ Portæ, pictura capitis deiecti, demiſſionẽ animi, veluti capitis ſupini arrogantiã deſignat, quando verò ita effigiatur caput, vt in latus ſit pronũ, tunc languorem ſignificat. Caput humanum capillis ſerpentinis munitum, referens caput Meduſæ olim in ſepulcrorum lapidibus figurabatur, vel vt violatoribus tumulorum terror

In lib. de furt. litter. notis.

incuteretur, vt ſcripſit Iacobonius, vel ſecundùm alios, vt homines inde percipe-rent, inani ſcientiæ, & opum perſuaſione non eſſe intumeſcendum, neque luxui indulgendum, cum Meduſa, ob aureorũ venuſtatẽ capillorum, graues pænas dederit, veluti in Rubrica Metamorphoſum explicatum fuit. Item ex eodem Iacobonio, Priſci in ſaxis tumulorum, duo capita humana effigiabant, virile alterum, & fæmineum alterum, idq; factum eſſe ſcripſit Author, ad ſepulcri cuſtodiam, vel ad indicandas laruas, quas ſepulcrorum tutelares Antiquitas eſſe exiſtimauit. Caput quinis frontibus repræſentauit Manaſſem, qui apud Hæbreos regnauit: quandoquidem poſteaquam ſuſtulit Iſaiam Prophetam, quincuplici facie delineari voluit, vt longè plura ſe proſpicere indicaret, quàm Prophetæ, qui videntes ab hominibus appellabantur. Demum humanum cranium, quod ad pedes imaginis Chriſti crucifixi pingitur, ex Nauclero id factum eſſe dicitur, quoniam Adam ibi ſepultus eſſe fertur, vbi Crux Domini Noſtri in expiationem humani generis locata fuit.

In Ap. de priſc. Cæſ. gent. cap. 10. Cap. 14.

Cranium humanum cur ad pedes Chriſti crucifixi.

Aliquando Priſci figuram cordis in ſaxo tumulorum pingebant, vel vt indicarent ex ore defuncti nihil ſimulati fuiſſe prolatum, ſed ea tantùm ediaiſſe, quæ ex corde, & animi ſinceritate prodibant, vel vt cunctis manifeſtarent conſanguineos, & affines ex corde parentaſſe, vel vt ſignificarent virum tumulatum vitam affinium abſtuliſſe, quæ in corde propriam ſedem habere dicitur, vel denique vt cunctis pateſieret, ob viri tumulati necem, viuentium corcuris vexatum eſſe: ita enim Iulius Iacobonius expoſuit. Alioquin figura cordis, apud Chymiſtas, quemadmodum, & nomen cordis, aurum ſignificat, vt in Lexico Paracelſi legitur; cum tamen Ioannes Garlandius, pictura cordis, in chymica facultate, ignem deſignare conetur.

In append. de priſc. Cæſ. gent. c. 16.

Quandoque icon digiti in tumulo fuit conſpecta: namque inter Megapolim, & Meſſeniam, in Regione Maonia nuncupata, digitus lapideus tumulo erat ſuperpoſitus. Pauſanias tamen non alia de cauſâ id factum fuiſſe teſtatur, niſi quia Oreſtes Furijs agitatus vnum ptopriæ manus digitum abroſerit; quocirca tali ſimulacro rem monumentis mandari voluerunt.

Iam ad integras hominis icones accedendum eſt, quibus variè figuratis, infinita penè ſignificantur. Aegyptij, referente Cartario, rerum omnium Creatorem ſic exprimebant, virum cærulei coloris, cum circulo ſtellis ornato in dextra, cum ſceptro penna decorato in ſiniſtra, cum ouo excludente puellum in ore pingebant. Siquidem penna difficultas monſtratur, ſceptro, regia maieſtas, ex motu circuli, vita mundi hauritur, per ouum intelligendus eſt mundus, & per puellum Vulcanus illius caloris ſymbolum, qui cunctis rebus vitam impertitur. Rurſus, iuxta mentem eiuſdem Cartarij, ad exprimendùm Deum rerum omnium authorem, delineabant puerum in ramis Loti arboris ſedentem, cum folia, & fructus huius arboris rotunda igneum Dei imperium deſignent, cum actio mentis circulari motu abſoluatur. Ante Chriſti Aduentum veritas myſticæ in Deo Trinitatis Ethnicis fuit inſinuata: nam Deum Sabinorum, ſanctum Fidium, & ſemipatrem nuncupatum triplici facie pinxerunt, & illum in vrbem detulerunt, nomine triplicem, & re ipſa vnum atteſtantes, tantiq; hoc triplex ſimulacrum fecerunt, vt ſummam in iuſiurandis authoritatem obtinuerit, ſub cuius facie trinus vnica poteſtate Deus intelligebatur. Quamuis alij referant in vetuſtiſſimo marmore, apud Romanos, ſimulacrum Fidij fuiſſe viſum facie imberbi, ſed matura ætare, cum hoc titulo. HONOR. hæc imago Veritati vultus virginei manum porrigebat, in medio ſtabat puer amorem referens: his enim tribus ſimulacris Fides deſcribebatur, quippeque veritate, fide, & amore nitatur.

Icon Creatoris rerum omnium.

Trinitas Ethnicis inſinuata.

VanaEthnicorũ ſimulacra ab ipſis diuina nũcupata olim varijs huminũ figuris reprę-ſentabantur: nihilominus cũ ab omni veritatis tramite recedant, ſic canere poſſumus.

Iupiter, Orta freto, Bacchus, Saturnus, Apollo,
Mercurius, Pallas, Iuno, Diana, Ceres,
Neptunus, Pluto, Ianus, Mars, atq; Cupido,
Numina ſunt falſis annumeranda Dijs.

Illorum tamen ſimulacra parumper ponderare licebit, vt varias hominum figuras contemplemur, quibus Antiquitas, in his ſignificandis, vſa eſt. Primò, vt Saturni iconem referrent, ſenem aperto capite, cum falce in dextra, & neſcioquid pannis inuolutum in ſiniſtra, pinxerunt; imago tamen quattuor puſionum ſecus pe-des

Saturni ſimulacrum quale.

des apparet. Delineabatur senex, quia primus omnium Deus fuerat, detecto capi-
te, quia in prima ætate veritas omnibus erat manifesta, falx denotat cuncta tempo-
re rescindi, & aboleri; deinde senex ille deuoraturus illud pannis inuolutum, cun-
cta tractu temporis consumi significat; Demum per quattuor pueros quattuor ele-
menta denotantur. Alij repræsentarunt Saturnum pingentes senem seminudum, A
cum figura serpentis instar circuli in dextra, capite panno viridi tecto, quod simula-
crum lento gradu incedere videbatur: per serpentem, annum, per vellus viride Ver,
per canitiem senectutis niues, & pruinas hyemis, per gradum lentum, tardam reuo-
lutionem sphæræ Saturni intelligebant. Alij, ex mente Cartarij, pinxerunt Satur-
num cum serpente in capite, cum capite apri in dextra, & capite leonis in sinistra; si-
quidem figura trium capitum, tempus præteritum, præsens, & futurum signifi-
cabant.

Alia Saturni simulacra.

Ad Iouem si accedamus, hic designabatur figura hominis nudi, iuxta partem su-
pernam, & vestibus tecti, iuxta partem infernam, habentis in sinistra sceptrum, & in
dextra aquilam. Quandoquidem ex Cartario pars superior simulacri nuda, Deum su-
pernis intelligentijs se manifestare indicabat; pars verò inferior induta, Deum ab ho-
minibus in terra versantibus minimè videri posse denotabat. Alioquin vir sedens in
tribunali in dextra fulmen, & in sinistra hastam tenens, Iouem custodem referebat: B
quamuis Cartarius hoc simulacrum alio modo pictum, nempè virum supra duos tau-
ros sedentem exhibuerit: cum vir nudus stans hasta, & fulgure munitus, Iouem stato-
rem ostendat: immò ambabus manibus tenens fulmen, Iouem scelerum vltorem desi-
gnat. Ideò huc respiciens Poeta, quandoq; cecinit.

Iouis simulacra.

Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore inermis erit.

Aliter simulacro viri nudi, cum fulmine in dextra, & pelle caprina in sinistra, Iupi-
ter iuxta merita puniens ostenditur, quia in pelle illa omnes humanæ actiones descri-
bi dicebantur.

Quando verò, simulacro Iouis, Palladis ortus significatur, tunc Cartarius pin-
virum stantem, & securi aperientem caput viri seminudi sedentis supra florulentum
collem, cum aquila, ex cuius vulnere virgo armata exit, namq; per virum stantem C
Vulcanum, per sedentem Iouem, & per Virginem à vulnere capitis exilientem Mi-
neruam intellexit. Interdum pictura hominis bilancem auream manutenentis, & mo-
dò hanc, modò illam declinantis Iupiter significabatur, qui, iuxta sententiam Carta-
rij, vel bonum, vel malum, vt lubet, alicui impertitur. Alioquin vir in dextra, & mu-
lier in sinistra, qui dextras pusioni medium occupanti præbent, ex eodem Cartario,
Iupiter Fidus exprimitur; namq; vir honorem, mulier veritatem, & puer seruatam fi-
dem ostentant; cuius simulacri paulò ante meminimus.

Minerua origo qualis.

Cæterùm notandum est Iouem, apud varias Nationes, varijs etiam modis fuisse
designatum. Cartarius apud Eleos, pro exprimendo Ioue, exhibet virum ex auro, &
ebure fabricatum in sede Regia locatum sertis ex oliua redimitum, cum Victoria in
dextra, & sceptro in sinistra, cuius fastigium aquila occupat, palla simulacri est aurea,
varijs animalium, & florum figuris intertexta. Alioquin apud Leontinos, ad expri-
mendum Iouem, vir cum aquila in sinistra, & iaculo in dextra pingebatur. Immò Car- D
tarius Iouem apud Arcades, pictura iuuenis nudi, cum patera in sinistra, & thyrso in
dextra, cuius summitatem occupat aquila, pampinis coronati ostendit. In Creta olim
simulacrum humanum absq; auribus visebatur, & illud Iouis fuisse ferebatur, quo mo-
nebant eum, qui cæteris iura est daturus, vt neminem vnquam priuatim auscultaret,
sed omnibus publicè consulere deberet. Insuper Cartarius, apud Lacedæmones, si-
mulacrum viri quattuor auribus referti, pro Ioue demonstrat: hac enim ratione Prin-
cipis prudentiam insinuabant, qui quicquid de eo loquuntur populi, patienter audire
debet. Quamuis alij hoc simulacrum tribus oculis insignitum repræsentauerint, vt
naturam cuiuscumq; Principis manifestarent, quæ talis esse debet, vt omnia intuea-
tur. Sed rectiùs, & satiùs est asserere, iuxta mentem Cartarij, hoc simulacrum Iouis
tribus oculis fuisse figuratum, vt cunctis tria regna Cœli, Terræ, & Maris innotescant.
Deniq; apud alios pictura hominis cum aue in dextra, & fulmine in læua varijs coro-
nati floribus Iouem quoq; demonstrat.

Iupiter apud Eleos quomodo pictus.

Iupiter quattuor aurib.

Iupiter tribus oculis.

Non

Non desunt simulacra Apollinem referentia: nam Antiquitas aliquandò pinxit virum venusta facie, capillis aureis, pallio ex purpura,& auro intexto ornatum, cum clypeo in dextra, & face in sinistra, & hoc modo Apollinem ostentauit. Alioquin apud Achæos, pro Apolline, vir nudus, pedibus tamen indutis, horum altero caluariam bouis premens pingebatur. Immò apud Lacedęmonios, pro Apolline humanum simulacrum quatuor manibus, & totidem auribus insignitum ostentabatur, qua icone, sapientia significabatur, cuius Apollo symbolum esse dicitur, quam nemo nisi multarum rerum auscultatione, & multis operibus sibi comparare potest. Item apud alios Apollo galeatus, & triginta cubitos altus, cum arcu, & hasta effigiabatur: quamuis Cartarius hæc potius ad prærogatiuas Martis spectare existimet.

Apollinis variæ icones.

Licèt icon viri tenentis arcum, & sagitta lacertam percussurus, Apollinem, nempè Solem demonstret, quoniam, vt voluit Cartarius, Sol radijs suis terram exsiccando, talia animalcula ex putredine generari non permittit. Quemadmodum etiam effigies viri pede murem prementis, Apollinem, nimirum Solem significat: namq; Sol radijs suis putredini terræ resistens, murium generationem prohibet. Quando autem vir altera parte capitis abrasa, & dextra capillata, pingebatur, tunc simulacrum Solis intelligebatur, nam per capillos, pars anni dies habens longiores denotabatur, & per partem capitis abrasam, ex mente Cartarij, dies breuiores, & hyemales manifestabantur. Quamuis Valerianus, pictura viri cum pudendo erecto, & calatho supra caput, Osyridem, nimirum Solem exprimat: etenim, effigie pudendi erecti, generationem à Sole fieri, & figura calathi beneficium educationis indicat. Aliter, ex Cartario, vir nudus duplici refertus cornu, & sagitta aliquem veluti percussurus, Iouem, vel potius Solem radios in terram diffundentem significat. Tandem vir nudus supra quadratum lapidem facie caput leonis referens, cum cornu bouino in vtraq; manu indicat Solem, quem Persæ Mithram vocatum venerabantur.

Apollo, vel Sol.

Osyris, & Sol.

Posteaquàm Apollinem Iouis, & Latonæ filium eodemq; partu cum Diana, siue Luna genitum Antiqui retulerint, & propterea illam Phœbem, nimirum Phœbi sororem appellauerint; iure optimo post iconismum Phœbi, nimirum Solis, ad iconismum Phœbes ponderandum descendemus. Cartarius enim figura hominis nudi, capite accipitris vnà cum Priscis Lunam designat à Sole lumen recipiētem, cum accipiter Solis symbolum esse diceretur. Alioquin idem author, effigie hominis nudi, capite Arietis, eamdem Lunam demonstrat, quoniam hæc Soli in signo Arietis copulata maiorem humiditatem influat. At, iuxta mentem interpretis Hesiodi, simulacro hominis tricipitis, Phœbe ostenditur, quæ in Cœlo Luna, in terris Diana, & in partibus infernis Proserpina nuncupatur. Aliter hac imagine tempus præsens, præteritum, & futurum denotatur, & apud Latinos triplex mensis diuisio in Calendas, Nonas, & Idus exponitur. Alij hac eadem icone, demonstrant Gerionem, alij hanc figuram Hispaniæ symbolum esse asseuerant, vel quia, vt notat Valerianus, Geriones ex Hispania ortum duxerint, vel quia Hispania tripartita esse videatur. Alioquin figura hominis tricipitis pluribus oculis, & manibus referti exponitur ille, qui in peragendis negotijs multorum consilio, & opera vtitur.

Phœbe est Luna.

Phœbe cur triceps.

Qui Mercurij iconismum videre desiderant, ad Cartarium confugiant, qui exhibet venustum caput tectum galero, quem duæ serpentum figuræ circumdant. Quamuis idem author pro Mercurio pingat iuuenem nudū galero duobus alis munito tectum, cuius partes inferiores in quadratum lapidem desinunt: namq; illa quadrata figura, Veteres Mercurium Grammaticæ, Musicæ, Geometriæ, & Palestræ inuentorē fuisse insinuabant, cum vulgare Mercurij simulacrum à figura iuuenis cum caduceo, & talaribus ad pedes repræsentetur.

Iconismus Mercurij.

Vir cataphractus hasta, & flagello munitus, aliquando equestris, & interdum in curru ab equis tracto Martem Deum significat. Verùm aduertendum est, quòd pictura famæ alas excutiens simulacrum Martis præcedit, & identidem hic Martis currus à quatuor equis ignem spirantibus trahi fingitur.

Martis simulacrum.

Ab icone Martis ad effigiem Cupidinis transeamus, cum hic Martis, & Veneris filius esse crederetur. Eustathius quandoq; expressit Cupidinem, delineans pusionem nudum pedibus alatis supra auratum currum, cum face accensa in dextra, & arcu in sinistra, vtrinq; nudi ensis figuram locat, & circa simulacrum innumeræ gentes

Cupidinis pictura.

cuiuscumq; sexus, conditionis, & ætatis delineantur, sed inter has gentes mulier alba, & mulier nigra conspiciuntur: hæc Cupidinis imago contra viros arma, contra mulieres facem, aduersus Feras arcum, & alas propter aues gestat, & demum nudus pingitur, vt aquas subire possit; illæ verò mulieres, quarum altera alba, & altera nigra pingitur, diem, atq; noctem significant. Hodie tamen Pictores ad Cupidinem exprimendum, nudum pusionem, luminibus cassum, sagittis, & arcu munitum effigiant, & ipsum Deum amoris cognominant. Ceterùm quidam Poeta meritò dubitat, cur Amor cæcus vocetur, atque pingatur, cum tamen admodum sit oculatus: præterquamquod oculos in amore duces esse alias declarauimus, propterea his carminibus suam profert sententiam: scilicet hoc inde narci, quia Cupido alios cæcos efficiat.

Cæcus an ille fuit, cæcum qui finxit Amorem?
Cæcus Amor non est, lynceus ille nimis.
Nam vigiles sunt illi oculi, pætiq; trucesq;
Quos collimatos ad scelus omne parat.
Hic blandè illicijs nunc vtitur, hicq; tribunal
Imperij primum deligit esse sui.
Excubat vnus in his, & ab his sua spicula torquet,
Siue homines tentet, siue ferire Deos.
His oculos, pectus malè cauti figit amantis;
Mox miser, accepto vulnere, cæcus abit.
Sic, quia fortè facit cæcos sua castra sequentes,
Cassus, ob id, duplici lumine fertur Amor.

Alia Cupidinis simulacra.

Non defuerunt præterea, qui, iuxta opinionem Cartarij, Cupidinem nudum alatum cum duplici claue pinxerunt, vt ipsum duplicis Cæli portæ custodem constituerent, quarum alteram animæ in corpus descendenti, & alteram animæ à corpore in Cœlum ascendenti patere, hancq; Deorum, illam verò hominum portam esse Antiqui pronunciarunt. Meminimus etiam vidisse, pro icone Cupidinis, puerum nudum alatum, qui, arcu deposito, lyram contrectabat. Aliter Cartarius ad significandum Cupidinem, & Anterotem, exprimit duos pueros nudos alatos pharetra munitos, & inter se ita dimicantes, vt alter ab altero palmæ ramum eripere velle videatur; quandoquidem vbi amor reciprocus versatur, proculdubiò hinc inde certatur, vt alter alterum in amando vincat. Aliter ex eodemmet Cartario, icon Cupidinis Lethei, nimirum obliuione amorem delentis, exprimitur figura pueri alati nudi, & pharetra armati, qui facem accensam in fluuio extinguere conatur.

Cupido Lætheus qui.

Modò tempus accedit effigiandi Bacchum, qui icone pusionis nudi supra saxum sedentis, & ambabus manibus botrum vuæ tenentis repræsentatur. Aliter, ex Cartario, vir prolixa barba, cum longa veste, in antro vitibus circumdato iacens, & manu poculum porrigens pro Baccho pingitur. In Insigni Ciuitate Heracliæ, cuius Bacchus erat Deus tutelaris, sic pingebatur, vir cum patera in dextra, & racemis vuæ in sinistra. Quamuis alii ad repræsendandum Bacchum vsi sint simulacro viri nudi, cum botro in dextra, & pelle tygridis in sinistra. Apud alios, pro Baccho, vir imberbis hedera coronatus visus est. Demùm Priscorum nonnulli Bacchum vuis coronatum cum ferula in dextra, & capitibus papauerum in sinistra effigiarunt: sic enim figura papaueris, post potum, conciliari somnum innuebant, & simulacro ferulæ, bibaces pænas promereri significabant, quæ sententia exprimitur hoc disticho.

Bacchi Icones variæ.

Scilicet, vt vino plenus, det corpora somno,
Postridiè pœnas se meruisse sciat.

Neptunus olim sic pingebatur.

Inter hæc simulacra Neptunus connumeratur, pingebantur enim, ex Cartario, vir capillis cæruleis cum tridente, & buccina stans in marina concha tracta à duobus equis, iuxta partem posticam, in pisces desinentibus. Veteres Neptuno tridentem assignarunt, propter tria maria, vel ad indicanda tria aquarum discrimina, nimirum maris, fontis, & lacus, quibus omnibus hic Deus præesse ferebatur. Alioquin apud eundem Authorem, pictura viri nudi, cum tribus corigijs in dextra, & panno ab humeris pendente, Neptunum quoq; significat. Alij in exprimenda Neptuni effigie, virum nudum altero pede proram nauis prementem, cum Delphino in dextra,

&tri-

& tridente in ſiniſtra pinxerunt. Quando autem idem ſimulacrum conſpicitur in concha marina à quatuor equis marinis tracta, cum venuſta muliere, & puſione ſupra Delphinum ſedente, tunc Cartarius Neptunum cum Amphitrite, & puero Palemone eſſe autumat: quemadmodum ſi conſpiciatur vir nudus corona regia redimitus, qui dextra tridentem, & ſiniſtra ſtiuam premat, tunc denotatur commoditas aquæ, qua humanum genus iuuatur, non admodum abſimilis vtilitati, quam humanum genus ex terra percipit.

Neptunus cum Amphitrite, & Palemone.

Ex altera parte, ſi vir pictus capillis apio paluſtri ſimilibus inſignitus, ſquamis tectus, oculis viridibus refertus, & circa ventrem pinnulas inſtar Delphini habeat, & deniq; iuxta partes inferiores in Piſcem degeneret, iuxta ſententiam Cartarij, Tritonem deſignat. Veluti etiam pictura hominis cana, & prolixa barba referti, cum capillis paſſis ad humeros, cilijs hiſpidis, ſimulq; copulatis, & pectore viridanti muſcho tecto, & cætera piſcis, Glaucum Deum marinum denotat. Verùm quando obſeruatur pictura ſenis, cum annoſa muliere in curru per mare à duobus cætis tracto, quem Tritones præcedunt, & plurimæ nymphæ cum grege piſcium ſub vno cuſtode concomitantur, tunc per virum, Neptunum, per mulierem, Tethidem, per nymphas, flumina in mare ſe exonerantia, & per currum, Oceanum terram circumdare intelligere debemus: ſiquidem rotæ currus rotunditatem terræ demonſtrant, iuxta Ouidij aſſertum.

Glaucus Deus marinus.

Terra pilæ ſimilis nullo fulcimine nixa,
Aere ſubiecto tam graue pendet onus.

Aeſculapius Apollinis filius ſic figurabatur. Iuuenis pallio indutus, cum fructu pinus in dextra, & baculo, & ſerpente in ſiniſtra fingebatur. Alioquin iuuenis ſiniſtra limbum veſtis tenens cum varijs fructibus, qui dextra duos gallos geſtat, vt voluit Cartarius, Deum Aeſculapium oſtendit. Alij, pro ſimulacro Aeſculapij, virum barbatum cum galero in capite, pallio tectum, habentem in dextra iconem puellæ alatæ, in ſiniſtra baculum ſerpente circumdatum, cum gallina, & noctua ſecùs pedes figurarunt: quandoquidem, imagine puellæ, valetudinem, gallina, victum ægroto conuenientem, noctua, dolores noctu grauiores, barba prolixa, medicum ſenem ſignificabant. Fingebant quoque nonnulli Aeſculapium barbigerum fuiſſe natum. Alij autem ex imberbi ſtatim fuiſſe factum, vt facilè Medicis perſuaderent, momento horæ faciem morbi mutari poſſe, ideòq; occaſionem non eſſe dimittendam, cum Hippocrates in prima aphoriſmorum fronte occaſionem præcipitem eſſe prædicauerit.

Icon Aeſculapij.

Aliæ Icones Aeſculapij.

Si Dei Panos ſimulacrum quis intelligere deſiderat, ſcire oportet vrbem Panos olim in Aegypto fuiſſe, vbi imago huius Dei, erectis pudendis, viſebatur, qui flagellum in Lunam ad dextram ſimulacri ſitam attollebat: addebant Lunam huic ſimulacro, quia cuncta humano vſui neceſſaria à Luna ſuppeditari exiſtimabant. Alioquin communis pictura huius ſimulacri eſt imago viri cornuti pinea corona redimiti, auriculis caprinis, facie ignea, barba ad pectus vſq; promiſſa, pelle Pardi maculoſa tecti, cum pedo in ſiniſtra, & fiſtula ex ſeptem cannis compacta in dextra, ſed partes inferiores caprinam figuram referunt: hac enim ratione Antiquitas vniuerſum ſignificabat, non ſolum quia Pan apud Græcos omne denotat, ſed etiam quia cornua huius ſimulacri radios Solis, & Lunæ indicant, facies rubicunda ignem elementarem, barba prolixa aerem, & pellis maculoſa octauam ſphæram ſtellis ornatā demonſtrat. Sed pedum propter obliquitatem, annum, fiſtula ex ſeptem tabulis integrata, ſeptem planetarum orbes ſignificat, & tandem pedes caprini terram arboribus, fruticibus, & herbis hiſpidam manifeſtant.

Panos varia ſimulacra.

Cum prædicto ſimulacro Priapus maximam videtur habere affinitatem. Nam quamuis Cartarius, ad exprimendum Priapum, pingat puſionem craſſum, & deformem, cum pudendo erecto, tam amplo, vt totum puſionis corpus adæquare videatur: nihilominus, apud Aegyptios, fuit ſimulacrum humana effigie, Priapi nomine, quod læua penem arectum contrectabat, & dextra ſceptrum diſco, & pennis decoratum geſtabat: ſic enim virtutem Solis demonſtrare poſſe opinabantur: namq; per genitale erectum, abdita in terræ viſceribus ſemina, & herbas, virtute Solis tandem erumpere demonſtrabant: etenim ad rem canebat Ouidius.

Priapi ſimulacra.

 Herbaq;

Herbaq; quæ latuit cerealibus obruta sulcis
Exerit è tepido molle catumen humo.

Per sceptrum, imperium Solis in Cœlo, & in Terra demonstratur, discus indicat orbem,& tandem pennæ velocitatem manifestant;cum Sol quotidie spatio horarum viginti quattuor totum Cœlum circumdet. Non est igitur mirandum, si Antiquitas simulacrum pudendi virilis in hortis locauerint, & Priapum appellauerint. Quamquàm postea hanc consuetudinem receptam fuisse scripserit Varro, quia hortos ad tutelam Veneris referrent, quæ totius generationis Dea esse perhibebatur. Hoc simulacrum, nimirum, membri virilis, in sacris Cereris Eleusinæ adhibebatur multis fascijs inuolutum; & antequam detegeretur, multis cęremonijs vtebantur: in primis diù ante fores sacelli morabantur, & multa alia circa silentium, & vestes peragebant, quæ Apuleius sigillatim recenset; sed quod magis ignominiosum erat, Principes, Philosophi,& ipsi Romanarum rerum Domini, leuitate quadam ducti,ad fœdum hoc simulacrum detectum conspiciendum accedebant.

Tutela Hortorũ qualis.

Antiquitas iconem Iani duobus capitibus insignibat, vt indicaret prudentiam ad illum spectantem, qui præterita scire, & futura præuidere profitetur. Quamuis alij scripserint Ianum hac figura formatum fuisse, vt initium, & finis anni significaretur; cum Ianus in medio collocatus vtrumq; intueatur. Alij Ianum quadricipitem figurarunt, vel quia rerum omnium principia, fines, introitus, & exitus illi essent consecrata, vel vt quattuor anni tempora indicarentur. Quamquam alij quadricipitem figuram Iano assignauerint, vt quattuor eius filias significarent, quæ dolore interitus patris actæ, laqueo vitam terminarunt: quandoquidem nonnulli rustici vino à Iano inuento donati, & facti temulenti, illudq; venenum esse rati, Ianum lapidarunt.

Iani Imago.

Ianus quadriceps cur.

Canopus Deus, qui nauis Menelai fuit rector,sic pingitur à Cartario, nimirum vir crassus, & penè rotundus, collo obliquo,& tibijs breuissimis. Quamuis Goropius in Hieroglyphicis, pro Canopo Deo, describat puerum velato capite, auribus magnis extantibus, & brachijs ita decussatim figuratis sub veste, vt manus dextra in sinistro latere, & sinistra in dextro conspiciatur, reliquum postea corpus basi quadrangula terminatur,in qua litteræ hieroglyphicè exaratæ sunt,dextra manus A cum funiculo tenere, & sinistra falcem gestare videtur. Quare pusio in illa ætate est constitutus, in qua pueri alphab etum discere solent.

Canopi Dei Imago.

Harpocratem pingebant Priscorum nonnulli puerum digito ori apposito, vt humanæ menti insinuarent, nihil esse magis necessarium hominum saluti, quàm habere aliquem indicem, qui rationes omnes vitæ rudibus puerorum animis imprimeret,& quoniam hoc digito silentium indicatur: quapropter,hoc simulacro,sapientes admonebant, sap entiam longa taciturnitate discendam esse. Quamuis Goropius alibi pro Deo Harpocrate, pinxerit pusionem sedentem supra basim circularem, dextra os prementem, & sinistra facem accensam tenentem, dextro brachio guttur galli gallinacei prementem, & sinistro humero pharetram sagittis plenam gestantem; deinde fastigium capitis huius simulacri aure asini exornatur,& frons icone Lunæ decoratur. Apud Aegyptios, hoc Harpocratis simulacrum fuit notissimum, nimirum digito indice labijs impresso, vt silentium de Dijs immortalibus habendum esse manifestarent.

Lib. 5. hierogl.

Harpocratis varia simulacra.

Apud Romanos, quædam effigies obsignato ore, sub nomine Angerones, conspiciebatur: sic enim silentio prætereundum esse significabant: hoc simulacrum in sacello Volupiæ erat locatum, & ita appellatum, quia angores,& animi solicitudines expellere crederetur. Alioquin, pro silenij simulacro, Cartarius iuuenem imberbem, & nudum indice manus dextræ ori applicato delineat. Quamuis alijs, ex eodem met authore, iuuenem astomum pelle lupi tectum cum galero in capite pinxerint; deinde toti simulacro infinitos oculos,& aures addiderũt: siquidem per tot oculos,& aures, significabant multa audienda, & videnda esse, sed silentio inuoluenda, quoniam simulacrum sine ore fingebatur; galerus quoq; simulacri libertatem tacendi, sed non loquendi denotabat, pelle etiam lupi silentium indicabatur, cum, viso lupo, vox adimatur.

Silentij simulacrum quale.

Iam peruenimus ad simulacrum Herculis, quod vt plurimum pictura viri nudi

stantis,

stantis, cũ tropheo in sinistra, & claua in dextra mõstrabatur. Quamuis alij designantes virum nudum cum claua, & pelle leonis in sinistra, & ramo lauri in dextra, Herculem se ostendisse existimauerint. Alij pro Hercule, virum nudum, cum tribus pilis in dextra, & claua in sinistra figurarunt. Alij virum nudum cum claua, & pelle leonis in sinistra, & dextra duos tauros stimulantem finxerunt. Quando autem conspicitur figura hominis robusti, qui iuuenem poculum porrigentem pugno percutit, tunc significatur Hercules, qui Ciathum iuuenem necauit, cum indecenter Pincernæ munus obierit. Pariter quando conspicitur icon viri magni, & robusti scyphum manu gestantis; ex Cartario, Hercules potator intelligitur, cum huiusmodi vas potorium ab Apolline dono acceperit. At quando apparet vir magnus claua, & pharetra armatus, Hercules pro Thebanis aduersus Mineos præliaturus ostenditur.

Herculis varia pictura.

Cæterùm si contingat intueri iconismum, in quo sint infrascriptæ figuræ, nimirum vir pelle leonis indutus cum claua in sinistra, qui dextra ad se tripodem trahere conatur, quem ex altera parte iuuenis imberbis eripere nititur; deinde sint icones mulierum, quarum prima arcu, & pharetra munitur, altera matrona esse videtur, tertia est galeata, & loricata, cum hasta, & clypeo Gorgonis capite insignito. Mulier armata Palladem, alia pharetra, & arcu munita Dianam, & matrona Latonam significat. Vir pelle leonina indutus tripodem trahens denotat Herculem à templo Apollinis tripodem auferentem, cum oraculum sibi fauens ad libitum audire non potuerit. Aliter apud Gallos olim simulacrum hominis senis fuisse referunt, quem ratione spolij leonis, & clauæ Herculem esse intellexerunt: hoc tamen simulacrum faciem in humeros conuersam ad numerosam hominum multitudinem illud concomitantem habere videbatur, sed omnium aures catenæ singulæ aureæ connectebant, quæ mox veluti in fasciculum collectæ perforatæ simulacri linguæ inserebantur: siquidem, hoc simulacro eloquentiæ vim exprimere conabantur. Demùm per virum robustum à terra subleuantem, & collidentem gigantem, intelligendus est Hercules, qui Antheum terræ filium compressione necauit.

Hercules tripodem de tẽplo Apollinis eripiens.

Si pingatur, vir claudus, turpis, nigra facie, plerumq; nudus, vel seminudus, pileo cæruleo tectus, interdum cum malleo, & incude, à Cartario Vulcanus Deus significatur. Vir ex omni specie metallorum, & lignorum conflatus, & ita magnus, vt extensis manibus, vtrumq; templi latus attingat, à Cartario pro Deo Serapi apud Alexandrinos Aegypti exprimitur. Alioquin apud eumdem Authorem, vir canino capite, cum caduceo in sinistra, & ramo palmæ viridis in dextra, Deum Anubim denotat; cum, capite canino, sagacitas Mercurij denotetur, quem Deus Anubis repræsentat. Verùm si cernatur iconismus senis curui, pallidi, aperto ore, & baculo terram percutientis, Deum Momum, ex Cartario, manifestat. Sed quando pingitur iuuenis floribus coronatus, rubicundæ faciei, cum hasta in sinistra, & face ardenti in dextra, cithara de manibus quasi cadente, per rimas ostij thalami introspiciens Comum Deum repræsentat.

Vulcani Dei Imago quæ.

Momus Deus.

Comus Deus

Alioquin iuuenis nudus capillis circa frontem longis, caluo occipitio, cum nouacula in manu, & talaribus ad pedes supra rotundum lapidem locatus Cerum Deum ostendit, qui à Latinis occasio nuncupatur, quapropter Poeta canebat.

Cerus Deus qui.

Fronte capillata post hac occasio calua.

Si pictura [illegible]ei Genij desideratur, confugiendum est ad gentes Eleorum, qui ad exprimendum Deum Sosipolim, siuè Genium, pingebant puerum indutum veste variorum colorum, & stellis ornata, manu cornucopiæ porrigentem. Alioquin Cartarius, pictura iuuenis, cum funiculo in sinistra, & patera in dextra, quæ supra altare floribus ornato effunditur, Genium bonum manifestat, & vicissim figura hominis fusci, aspectu horribilis, & pelle lupina induti, Genium malum significat.

Geniorum Icones.

Inter simulacra Ethnicorum, duo iuuenes armis induti cum pilo in dextra visebantur, & Deos penetralia domus custodientes indicabant. Post Penates succedebant Lares, qui exprimebantur icon duorum iuuenum pellibus caninis indutorum, cum figura canis ad pedes: namq; aliter etiam, iuxta mentem Cartarij, pingebantur nempè duo iuuenes induti pannis sub axilla dextra pendentibus, & supra sinistrum humerum nodatis.

Penates.
Lares.

Si meditemur icones mulierum, primò se se offert mulier armata cum lancea in

dextra, & noctua in ſiniſtra, quæ Palladem, vel Mineruam repræſentat, iuxta illud.

Nocte vigent ſenſus, hic eſt ſacrata Mineruæ
Noctua, quæ triplici lumine nocte videt.

Minerua. Ante ſacellum Mineruæ in Capitolio locatum, tria ſimulacra genibus flexis olim viſebantur, quæ à nonnullis Nixidia appellabantur, quia nixibus, & doloribus parturientium præſtò eſſe crederentur. Conſultò omittentes iconem Veneris, quæ figura mulieris venuſtæ cum columbis, & ſimulacrum Iunonis, quod icone mulieris cum pauonibus exprimebantur, accedemus ad ponderandam imaginem venerandæ mulieris cum cingulo in manu, quam Priſci Viriplacam indigitabant, quia coniuges agreſti odio inter ſe diffidentes conciliare dicebatur; immò maritus, & vxor ſtatim, conceptis inter ſe odijs, ad ſimulacrum Viriplacæ confugiebant.

Viriplaca qualis Dea. Inſuper tres icones nudæ puellarum mutuò ſe amplectentium, ſub nomine Aglaiæ, Euphroſines, & Thaliæ, ſimulacrum trium Gratiarum repræſentabant. His addebant tres fæminarum effigies, quas Priſci Deas fatales, nimirum Parcas cognominarunt, quia nemini mortalium parcerent; de his ſic canitur.

Parcæ tres.

Suſtinet ipſa colum Clotho. trahit altera ſtamen,
Perrumpit vitæ tertia fila ſoror.

Hinc paulatim ad tartareas peruenimus ſedes, vbi vir coloris fuſci ebeno coronatus in tribunali ſedens, cum tricipite cane ad pedes conſpici dicebatur, quo ſimulacro, Cartarius Plutonem exprimit. Aliter ſimulacrum Plutonis pingebatur cum virga, vel claua in manu, aliquando cum muliere in alio tribunali ſedente cum claue in dextra. Vir ſignificat Plutonem partium infernarum regem, mulier denotat Proſerpinam, clauis cuſtodiam animarum ſignificat, canis triceps terrorem animabus incutere dicebatur, ne ab Inferis egrederentur, aut potius indicat terram, quæ carnes tumulatorum deuorare videtur; quemadmodũ canis ille triceps, animas exitum quærentes deuorare credebatur. Alioquin, ex ſententia Valeriani, figura duorum humanorum capitum in tumulis expreſſa, cum his litteris D. M. Deos Manes manifeſtabant, in quorum tutela defuncti eſſe perhibebantur.

Plutonis Iconiſmus.

Manes.

Apud Inferos etiam pingebant ſenem horrido aſpectu, oculis flammeis, barba longa, & implicita, veſtibus indutum laceris, & Charontem cognominabant, vbi quoq; icon viri in aqua oretenus merſi cum arboribus fructiferis circa ripas Tantalum indicat. Non deſunt alia ſimulacra explananda, nam ſignificaturi Orpheum figurabant virum veſte philoſophica indutum, citharam pulſantem, cum multitudine variorum animalium, necnon arborum, quæ ad ipſum audiendum properare videntur. Quamuis Coſtalius huiuſmodi ſimulacro vſus fuerit, ad vim eloquentiæ demonſtrandam, quam Euripides Reginam, & Ennius Flexanimam cognominauit.

Tantalus.

Gigantum ſimulacra ab Antiquis patefiebant iconibus virorum magnæ ſtaturæ, capillis per humeros diffuſis, barba ad pectus vſq; promiſſa, & cruribus ſerpentinis. Inter hos homines vaſtæ molis Tiphonem admirabantur pennis tectum, ore magno, & flammas ſpirante, capite ſydera tangente, altera manu ad orientem, & altera ad occidentem porrecta. At icon iuuenis manu premens genitale Tiphonis ſignificat Horum, qui Tiphonem ſuperauit, quamuis eum non occiderit; cum transfiguratus in Crocodilum abierit. Demum ſi conſpiciantur figuræ Nympharum, quarum aliæ galeam, aliæ talaria iuueni porrigant, Perſeum ad necem Meduſæ ſe præparantem demonſtrant.

Gigantum pictura.

His addamus tanquam coronidem quoddam ſimulacrum Aegyptiorum, quod, effigie hominis, & Feræ figurabatur, & ſphinx nuncupatum in veſtibulis templorum locabatur: etenim hoc tanquam ſacrum ſymbolum combinationis duarum virtutum, nimirum Prudentiæ, & Fortitudinis venerabantur: namq; per imaginem Feræ, robur, & per iconem hominis Prudentiam intelligebant, quibus copulatis, vnũquodq; inexpugnabile eſſe arbitrabantur. Clemens quoq; Alexandrinus ſcriptis mandauit, quod in æde ſacra, quæ vocabatur Pylon in vrbe Dioſpoli, viſebatur puellus, ſenex, accipiter piſcis, & crocodilus, cum hac inſcriptione. O QVI NASCIMINI, ET INTERITIS, DEVS ODIO HABET IMPVDENTIAM. Siquidem per puellum,

L. 5. Strom.

lum, ortum, per senem, interitum, per accipitrem, Deum, per piscem, odium, & per crocodilum impudentiam intelligebant.

Iam ad simulacra inanimatorum ponderanda accedemus, in quibus tamen humanæ effigies conspiciuntur. Namq; Cartarius, in figurando Mundo, vtitur icone viri pedibus obliquis multicolore vestimento induti, & capite magnam pilam sustinentis. Pila enim Mundi rotunditatem, pedes repandi, nullam loci mutationem, & vestis multicolor variam stellarum naturam significant. Quid plura? ad exprimendos etiam ventos, Prisci figura humana vsi sunt. Nam simulacrum Boreæ erat vir malis tumidis, capillis niue tectis, caudis serpentinis, & alis cruribus annexis. Ventus huic oppositus nimirum Notus, siue Auster, iuxta sententiam Cartarij, ostendebatur figura viri alati facie obscura, & fronte nebulosa, capillis, & barba madidis: siquidem Ouidius de hoc vento verba faciens, pluuiam illi attribuebat.

Iconismus Mundi.

Ventorũ simulacra.

——— contraria tellus
Nubibus assiduis, pluuioq; madescit ab Austro.

L. 1. metam

Si ventum ab orientali plaga venientem describere voluissent, pingebant virum nigri coloris alatum cum icone Solis ignei supra caput: sic enim Eurum ventum designabant: siquidem Sol oriens ignei coloris, Eurum sequenti die flaturum indicat. Verùm delineantes iuuenem molli facie, nudum, & alatum, floribusq; coronatum, Zephirum ventum intelligebant: etenim hic ventus Ver, & annum aperiens, ab Antiquitate maritus Deæ Floræ constituebatur.

Mensium simulacra non sunt prætermittenda, quæ, iuxta opinionem Eustathij philosophi, variè figurantur: nam quamuis homo bifrons Ianuarium mensem designet, quia hic Mensis præcedentis anni finem principio sequentis copulet; nihilominus Eustathius pingit iuuenem indutum, sinistram attollentem, & dextra canibus blandientem, quasi illos ad venationem incitaturum, cum, Mense Ianuario, homines ad Ferarum venatum incumbant. Pro Februario significando, senem pellibus indutum, pedibus nudis, penes loculentum caminum figurat. Vt Martius exprimatur ab eodem authore, miles cataphractus, hasta, & clypeo munitus pingitur: alludit enim ad nomen Mensis, qui ideò Martius nuncupatus est, quia Marti esset consecratus, vel quia milites, postquam hyemauerint, rursus hoc Mense ad prælium se accingant.

Mensium simulacra.
Ianuarius.
Februarius
Martius.

Aprilis exprimitur icone Pastoris cum capra, & hædis nuper natis; sic enim alludit ad talem Mensem, quo animalia passim multiplicantur. Sed si iuuenis venustæ faciei, crinibus per humeros diffusis, & coronatus rosis in prato florulento depingatur, tunc Malum Mensem, ad mentem Eustathij, significabit. Alioquin homo rusticis indutus vestibus, brachijs, & pedibus nudis, corona ex lini floribus redimitus, & cum falce designatus Iunium denotabit, quo tempore, linum, & fænum perfectam maturitatem adipiscuntur. Sed homo pileo tectus totus ferè nudus in campis triticum metens significat Iulium, quo tempore, Messores in spicilegium incumbunt. Aliter homo nudus cum poculo in dextra, & sinistra pannis pudenda tegens ante balneum, Augustum demonstrat, cum hoc tempore homines vino, & balneis vtantur.

Aprilis.
Maius.
Iunius.
Iulius.
Augustus.

Steptember autem declaratur figura hominis crinibus per humeros sparsis, & pedibus nudis, qui dextra vitem premat, & sinistra racemos demat. Quando autem icon iuuenis cum caueis auium, & pedicis in prato conspicitur, October intelligitur, cum hoc tempore homines aucupio delectentur. Siquidem homo indutus, pileo tectus cum bobus, & aratro Nouembrem significat. Et quando talis figura cum calatho seminibus pleno conspicitur Decembrem indicabit.

September.
October.
Nouember.
December.

Alij, ad singulum Mensem exprimendum, iuxta agricolarum mentem, figuris quidem humanis vtuntur, addentes figuram illius instrumenti, quod ruricolæ, singulis mensibus, adhibent. Alij, & fortè rectius, vt vnumquemq; Mensem repræsentarent, pinxerunt iuuenem manu ostendentem illud signum Zodiaci, in quod, singulo Mense, Sol ingredi solet, quemadmodum exprimitur his versibus.

Martius, atq; Aries producent tempora Veris,
Aprilis secum torui fert cornua Tauri,

Floribus

Floribus adducit Geminorum ſydera Maius,
Solſtitium æſtiuum Cancri fert Iunius axe,
Quinctilem menſem Leo feruidos igne perurit,
Auguſto, meſſes ſecum trahit aurea Virgo,
Aequat September noctes examine Libræ,
Scorpius Octobrem pugnax iubet ire minacem,
Exerit Arcitenens medio ſua ſigna Nouembri,
Solſtitiumq; affers hyemis Capricorne Decembri,
In medio Iani madidi ſtat ſydus Aquari,
Procedunt duplices in ſebrua tempora piſces.

Ripa autem in ſua Iconologia, quando ſingulos menſes repræſentat, ſemper figuris iuuenum vtitur, nec præter rationem, cum tempus in horas, dies, menſes, & annos diſtribuatur: namq; iure optimo horæ conſtituendæ erunt in ætate puerili, dies in adoleſcentia, menſes in iuuenture, anni in virilitate, & tandem tempus in ſenectute erit reponendum. Huius temporis diuiſio ſic ſe habet.

Abſoluit curſum duodenis menſibus annus,
Quatuor hebdomadas menſis complectitur vnus,
Hebdomada eſt ſeptem rurſus diſtincta diebus,
Quæq; dies conſtat viginti quatuor horis,
Nec tamen integris numeratus partibus annus.
Ter centum cum ſexaginta quinq; diebus
Perficitur; ſi ſex tamen addas inſuper horas,
Integer inde dies quarto ſit quolibet anno,
Hinc biſſextilis, tum deniq; naſcitur annus.

Cum igitur hæc diuiſio germanam aſſequatur veritatem, nulla debemus teneri admiratione, ſi Doctiſſimus Ripa in figurandis menſibus, tot elegantes iuuenes pinxerit.

Fluuiorum ſimulacra. *Tyberis.* Cæterùm ſi aliquando incidamus in ſimulacrum ſenis nudi humi ſtrati, paſſis capillis, barba promiſſa, cum cornibus, & magnæ vrnæ adhærentis, ex qua copiosa ſcaturiat aqua, iconem alicuius fluminis eſſe pronunciabimus: propterea quod Cartarius, quando exprimit Tyberim, pingit ſenem frondibus, & fructibus coronatum, humi iacentem cum arundine in manu: ſic enim fertiles campos à Tyberi irrigatos demonſtrat; cum agricolæ illarum regionum lætamine non vtantur, immò illius quodcumq; genus in amnem proijciunt. *Padus.* Pariter figura ſenis nudi, cornuti, & humi iacentis, brachio adhærentis vrnæ, aquam fundentis deſignat Padum fluuium, cornibus enim, ripæ fluuiorum obliquæ ſignificantur, vel, vt alij volunt, ad denotandum aquarum murmur, quod mugitui boum aſſimilari ſolet.

Nilus. Tandem ſenex ſedens ſupra Crocodilum, vel Hippopotamum, brachijs adhærens vrnæ aquam emittentis, vbi circa ſimulacrum ſexdecim puſiones diuagari videntur, Nilum Fluuium denotat, & per effigies ſexdecim puſionum, augmentũ Fluuij ſexdecim cubitos excedere non debere ſignificant.

Matrimonium. His intellectis de fluuijs, ad alia, & varia examinanda ſimulacra properabimus. Etenim Cartarius pingens virum cum iugo, & compedibus, matrimonium ſignificat. *Aeternitas.* Figura viri Elephantem equitantis, æternitatem demonſtrat: quapropter Antiquitas Imperatorem in curru ab Elephantis tracto pingebat, vt ipſum Deorum numero adſcriptum eſſe cunctis inſinuarent. *Seculi fælicitas.* Quando autem duos puſiones in lecto colludentes figurabant, fælicitatem ſeculi exprimere credebant. Pictura iuuenis eleganti veſte ornati, cum patera in dextra, & ſpica, necnon papauere in ſiniſtra, ex Cartarij mente, bonum euentum ſignificabat: *Fauor.* quemadmodum figura iuuenis cæci, & alati, pedibus ſupra rotam firmatis, fauorem denotabat.

Honor. Item puſio purpura indutus laureo ſerto coronatus à Cupidine ad Deam virtutem ductus, ſimulacrum Honoris inſinuat. Quies verò deſignabatur ſimulacro hominis, qui pedem ſupra pedem poneret: quocirca huiuſmodi ſimulacrum in lapide tumulorum cælatur, ad requiem ſignificandam: quamuis nonnulli arbitrentur, tali ſimulacro interdum otium, & aliquando meditationem demonſtrari. *Pietas.* Demùm quando icon mulieris duorum virorum iungere dextras videtur, ſimulacrum pietatis eſſe iudicabimus.

Ad

Ad finem, pro simulacro Furoris, Cartarius depingit virum aspectu horridum, facie sanguinolenta supra galeas, clypeos, & enses sedentem, manibusq; post terga reuinctis. Idem author, ad significandum Terrorem, ab Antiquis Mineruæ socium nuncupatum, quia in quocumq; bello semper adsit, figurauit, ad mentem Priscorum, puerum minacem varia facie, quam ad libitum mutat, & pluribus manibus insignitum. Quamuis alij, pro Terrore, puerum capite leonino pingendum esse existimauerint; alij autem puerum facie, & habitu muliebri, sed aspectu horribilem finxerunt.

Terroris icon.

His tanquam coronidem addendum est Fortunæ simulacrum: erat enim icon fæminæ oculis captæ, nudæ, penniger æ, dimidium barbæ habentis, & pedibus supra globum consisteutis, cnm cornu aureo in sinistra, & sceptro in dextra: cuncta autem in hoc simulacro contenta his elegantissimis versibus exponuntur.

Fortunæ icon elegans.

Visa tibi pictor Fortuna est fæmina: visa est.
Cur? quia fæmineo lubrica more fluit.
An Dea, dic sodes? Dea nota vtcumq; per orbem,
Cur globulo insistit? labilis instar aquæ est.
Cur oculis captam pinxisti? non videt illa,
Vel quibus spirat, vel quibus ipsa nocet.
Cur pars vna vacat, pars plena est altera barba?
Eius quòd subsit sexus vterq; pedi.
Cur nudam? quod quicquid habet pueroq; seniq;
Inconsulta etiam donet adusq; cutem.
Et cur pennigeram? vehitur quicumq; fauore
Illius, ex humili scandit ad astra loco.
Fundamenta pedes standi at cur dempseris? hæcq;
Quæ ferat haud vlla sint stabilita basi.
Cur cornu læua auricomum, cur dextera sceptrum
Gestat? opes illud signat, id imperium.
Sit tibi mens quiduis pingendi libera; nam cum
Fortunam appellas, esse Chimera potest.

Qui plura in hoc genere scire desiderat, iconologiam Ripæ viri in litteris summi adeat, vbi simulacra Mundi, Elementorum, Fluminum, Ventorum, quattuor anni temporum, quattuor Mundi partium, & plagarum, immò anni, mensium, dierum, horarum, ætatum, temperamentorum, dignitatum, triumphorum, scientiarum, facultatum, artium omnium, necnon musarum, item virtutum, & vitiorum, quinq; corporis sensuum, variarum animi affectionum, & tandem ortus vitæ, & interitus, summa cum voluptate intuebitur.

SIMVLACRA COELESTIA.

SVPERSVNT modò ponderandæ illæ icones, quæ inter sydera, iuxta mentem Astronomorum, humanam figuram repræsentare videntur, & quoniam constellationes humanam effigiem referentes, inter alias cælestes brutorum, & inanimatorum icones, permixtæ, & implicitæ apparent: quapropter ex omnibus enumeratis, nostræ historiæ famulantes eliciendæ erunt. Hic igitur est stellarum ordo, in quo Vrsæ duplices auersis caudis inuicem sibi aduersantur, inter quas obliquus Draco dilabitur: sub vnius pede est Serpentarius, cuius Serpentarij pedes frontem Scorpionis tangũt: à latere stat Arctophylax, & sub pedibus eius Virgo cum spica in manibus apparet. Retrò eius vestigia iacet Leo, & medio æstiuo solstitio Cancer, & Gemini. Agitatoris genua caput Geminorum tangunt, & pedes eius cornibus Tauri iunguntur. Hædi maiori Vrsæ sunt proximi, quæ à dextris, iuxta coronam, serpentem in manibus Serpẽtarij habet, necnon Herculẽ, qui sinistro pede Draconis septẽtrionalis verticem

Constellationum series, & ordo.

ticem calcat, & alterum brachium Libræ, & alterum Coronæ porrigere videtur. Et ad minorem Vrſam vltimus pes Cephei tendit, qui Cygnum manu dextra apprehendit, ſuper cuius alas equus extendit pedem, & ſuper equum Aquarius extollitur, iuxta quem Capricornus eſt. Sub Aquarij pedibus Piſcis magnus auſtrinus apparet. Ante Cepheum eſt Caſſiopea, & poſt tergum Herculis Perſeus pedem extendit, & ſuper Perſei caput Caſſiopea properare videtur. Inter Cygnum, & Genuflexum conſtituitur Lyra, in quorum medio, iuxta Orientem, Delphinus conſpicitur, ſub cuius cauda eſt Aquila, & hæc de ordine aquilonari Conſtellationum.

Pars auſtralis Cæli. Iuxta ordinem auſtralem, ſub aculeo Scorpionis ara eſt conſtituta, & ſub eius corpore pars anterior Centauri videtur. Immò pes Sagittarij ex alia parte ſub circulo auſtrali cernitur, & propè Centaurum cauda Hydræ, & Coruus locantur. Iuxta genua Virginis Vrna eſt poſita, nimirum iuxta ſiniſtram partem Orionis, ſub cuius pedibus Padus, ſiue Eridanus fluere videtur, vbi quoq; Lepus reſplendet, & retrò peds canis refulget, poſt cuius caudam nauis eſt conſtituta. Ad Tauri pedem manus Orionis extenditur. Anticanis, ſiue Procyon eſt ſuper caput Arietis. Et non longè à pedibus Andromedæ Deltoton eſt collocatum, & tandem ſub Ariete, & Piſcibus Cætus coruſcat. Verùm quoniam Auſonius nonnullis verſibus has omnes conſtellationes complexus eſt, non piguit illos recenſere, vt inde facilius figuras humanas ex ſtellis repræſentatas eliciamus.

Manilij verſus.

Ad Boreæ partes Arcti iunguntur, & Anguis,
Poſt has Arctophilax, pariterq; Corona, Genuq;
Prolapſus, Lyra, Auis, Cepheus, ac Caſſiopea,
Auriga, & Perſeus, Deltoton, & Andromedæ aſtrum,
Pegaſus, & Delphin, Telum, Aquila, Anguitenenſq;
Signifer inde ſubeſt bis ſex, & ſydera complent,
Hic Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libraq; Scorpius, Arcitenens, Capricornus, & Vrnam
Qui tenet, & Piſces. Hi ſunt in partibus Auſtri
Orion, Pròcyon, Lepus, ardens Siirus, Argo,
Hydrus, Chiron, Thuribulum quoq; Piſcis, & ingens
Hunc ſequitur Piſtrix ſimul Eridaniq; fluenta
Acarnar, Coruuſq; Lupus, Craterq; Corona.

Arctophylax. Inter figuras enumeratas, quarta, nempè Bootes, ſiue Bubulcus, & iuxta Græcos, Arctophylax, nimirum cuſtos Vrſæ hnmana eſſe videtur. Hunc referunt fuiſſe filium Helices, quæ olim puella Caliſto nomine filia Lycaonis in Vrſam mutata eſſe fertur: viginti duabus ſtellis hoc ſydus integratur, inter cuius fæmora *Arcturus* celebris apud Poetas ſtella rutilat, quoniam autem hæc conſtellatio eſt tardi motus, ita vt neq; oriri, neq; occidere videatur: idcircò de hac ſic canitur.

Vrſæ tarda ſequens veſtigia, nomina ſumpſi,
Arctum qui ſeruat dicitur Arctophylax.

Geniculator. Quinta conſtellatio humana vocatur Hercules, Engonaſin, Geniculator, Saltator, & ab Auſonio Genuprolapſus dicitur, qui dextra manu clauam quaſi pugnaturus ſtringit, & ſtellis viginti octo conſtituitur.

Cepheus. Nona figura Septentrionalis humana eſt: repræſentat enim Cepheum olim Regem Aethiopum maritum Caſſiopeæ filiæ Andromedæ, quam expoſitam Cæto marino deuorandam Perſeus liberauit, & vxorem duxit ſtellis duodecim inſignitur, & ſic loquens introducitur.

Aſtra colo, dedit hoc timidi mihi bellua Ponti;
Aſpice me nitidum ſors mala læta fuit.

Caſſiopea. Caſſiopea ſedet in via lactea ſtellis tredecim ſpectabilis, quæ eſt decima conſtellatio borealis, hæc autem ſic loquitur.

Obliquo licet ore, tamen torquemur ab axe
Sydereo, facies non nocet atq; nocet.

Perſeus. Succedit vndecima conſtellatio, quæ repræſentat Perſeum Andromedæ liberatorem, qui dextra manu macheram, & ſiniſtra caput Gorgonis, ſeu Meduſæ, & iuxta nuperos Aſtrologos, caput Algol geſtat, ſtellas ſex ſupra viginti, & tres informes.

formes complectitur, sicq; fari videtur.

Non genus, aut sanguis, sed me super æthera virtus
Sustulit, hæc homines, hæc facit esse Deos.

Pro duodecima constellatione humanæ effigiei Andromeda catenis vincta conspicitur, quæ ex stellis tribus supra viginti integratur. *Adromeda.*

Quarta decima figura Septentrionalis est humana, quam esse Bellerophontẽ nonnulli referunt: sed, iuxta mentem Pausaniæ, est castus Hippolytus filius Thesei. Verum pleriq; authores in hanc descendunt sententiam ab hoc cælesti sydere Eniochum Atheniensem artis aurigandi inuentorem repræsentari, quem postea alij Erichthonium, alij Vectorem, alij Agitatorem nuncupant: quapropter sic introducitur loquens. *Auriga.*

Ars nocet, ars prodest, amisi fulmine vitam
Hac, petij radios hac ego sydereos.

Vigesimam cõstellationem borealem, Ophiucum, Anguitenẽtem, Anguigerũ, vel Serpentarium appellant, qnia hæc imago serpentem tenere videatur, & ab hac Aesculapium medicum celeberrimum referri asseuerant, & vigintiquatuor stellis ornatum esse pronunciant. Orion est prima constellatio austrina octo stellis supra triginta integrata, in huius humero dextro magna stella bellatrix nuncupata conspicitur, huic similis in pede sinistro refulget. Romanis veteribus hoc sydus Ingula cognominabantur: quamobrem seruulus apud Plautum immobilitatẽ Cœli admiratus, dixit neq; iugula, neq; Vesperuginem, nimirum Hesperum, neq; Virgilias occidere. Referunt igitur Orionem in Bæotia fuisse Principem ab Atlante Astronomiam edoctum: ideòq; ob huius facultatis excellentiam, post obitum, domicilia cælestia promeruisse pronunciarunt: idcircò Orion hunc in modum canere dicitur. *Anguitenẽs quis fuerit.* *Orion.*

Inuidiæ flammis me perdere terra putauit,
Aeternum at reddens, me tulit ad Superos.

Succedunt ponderandi Gemini, quibus tertium Zodiaci signum figuratur. Delineantur autem duplex humana effigies, quia Sole hoc signum ingrediente, cuncta terræ nascentia vegetant, & augentur. Prisci Castorem, & Pollucem vnico partu editos, & inter sydera collocatos esse prædicant: De his igitur sic canitur. *Gemini.* *Castor, & Pollux.*

Sum frater, frater iunctus mihi creditur vnus,
Est vnus, nostrum claudit vterq; duos.
Vnus amor, mens vna simul, duo pectora seruant,
Qui dubitat, fratrem non amat ille suum.

Si contemplemur cætera Zodiaci signa, duo adhuc hnmanam referentia formam nueniemus: nam sextum Zodiaci locum occupat Virgo, quæ olim filia Icari, & soror Penelopes fuisse perhibetur, quæ, eb necem patris à rusticis ebrijs perempti, tam graui affecta est mærore, vt semetipsam suspenderit: ideòq; à Dijs in hoc cæleste signum fuit transfigurata. Referunt igitur Astrologi, quòd quemadmodum Virgo est fæmina sterilis, pariter Sole hoc signum peruagante, terra sterilitatem nanciscitur, cum nullum fructum deinceps producat; de hoc signo sic canitur. *Virgo.*

Erigone, Fortuna, Ceres, vel filia Phœbi
Nuncupor, hæc lucis nomina dant tenebræ.

Postremò, in loco vndecimo Zodiaci, Aquarius reponitur figuram humanam referens, quoniam hunc Ganimedem fuisse asseuerant, qui raptus à Ioue inter sydera fuit collocatus, sed nomen Aquarij sibi vendicauit, quia vrnam aqua plenam effundere videatur; id autem hoc disticho exponitur. *Aquarius.*

Errant, qui dicunt me Cecropa, sum puer, axes
Raptus ad æthereos, ecce Iouis patera.

Astrologi tamen huic signo nomen Aquarij ab effectu assignarunt: quandoquidem Sol hoc signum illustrans pluuiæ copiam progignere soleat. Non defuerunt tamen Authores, qui effigiantes humana simulacra, singulorum Zodiaci signorum facies repræsentare conati sunt. Etenim Ioannes Angelus in Astrolabio plano figurans caput hominis in homine, primum signum Zodiaci designauit, & figura viri cum ense euaginato in dextra, primam faciem arietis indicauit: quemadmodum vir stans, & toga indutus secundam faciem eiusdem signi significat: sicq; in alijs faciebus *Etymum Aquarij.*

bus huius ſigni manifeſtandis humanum conſpicitur ſimulacrum. Quando autem apud eundem authorem, cernitur imago viri ſtiuam aratri prementis, cum tabella abecedaria, prima facies Tauri ſignificatur, & ſic deinceps de alijs faciebus huius ſigni videndum eſt. Verùm ſi conſpiciatur vir ſtans, cum manu dextra porrecta, & ſiniſtra cingulo adhęrente, prima facies Geminorum oſtenditur, ſicque in reliquis faciebus huius ſigni exprimendis humanum ſimulacrum vario geſtu accommodatum obſeruatur. Immo vir vtraq; manu mutilus decimum ſeptimum gradum huius ſigni oſtendit; proptereaquod, iuxta ſententiam Aſtrologorum, qui, hac facie aſcendente, naſcitur, inutilis, ignauus, & ſegnis eſſe perhibetur.

Signorũ Zodiaci facies.

Sequitur Cancer, quod ſignum, ex mente Georgij Veneti, figurato humano pectore, manifeſtatur: attamen Ioannes Angelus in Aſtrolabio plano, figura viri, & mulieris, manibus iunctis, primum Cancri gradum ſignificabat, & ſic deinceps, in alijs gradibus huius ſigni exprimendis, humano ſimulacro vtitur. Idem author, icone viri Leonem equitantis, primam Leonis faciem demonſtrat, & effigie ruſtici triticum ferentis primum gradum Virginis patefacit. Præterea pingit virum togatum ſedentem, & multos libros apertos intuentem, vt primam faciem Libræ denotaret. Item figurans duos viros præliantes, primam faciem Scorpij monſtrauit, & ſimulacro viri ſtantis cum gladio in ſiniſtra, primam partem Sagittarij intellexit. Immò pictura viri pallio tecti in actu gradiendi conſtituti, cum crumena in ſiniſtra, primam faciem Capricorni docuit. Et quando pinxit virum cnm aue in vtraq; manu, primam Aquarij partem patefecit: demum, effigie viri geruli baculo biſurco adhærentis, primam Piſcium faciem oſtendit: quamuis, ex ſententia Georgij Veneti, figura pedum humanorum, hoc poſtremum Zodiaci ſignum repræſentetur.

Cancer ſignũ cæleſte.
Leo.
Virgo.
Libra.
Scorpius,
Sagittarius.
Capricornus.
Aquarius.
Piſces.

STATVÆ.

PRISCI bifariam ſolicitati ſtatuas inſigni opificio fabricatas erexerunt. Primò in æternum illius monumentum, quem ſingulari afficiendum honore exiſtimabant: immò, iuxta Valeriani mentem, ſtatuæ, quæ olim maiores eſſe alijs videbantur, illorum Heroum memoriam teſtabantur, quos viuentes immodici honoris titulo cuncti proſequebantur. Deinde aliæ ſtatuæ olim cælabantur, vt, ratione numeri, ratione loci, & ratione varij manuũ, & digitorum geſtus, intuentibus aliquid indicarent. De his igitur prima facie diſſerendum eſſe cenſuimus. Itaq; Græci non ſolum, vt honoribus Demetrium Phalereum cumularent, ſtatuas ſexaginta ſupra trecentum erexerunt, ſed etiam vt annum ſignificarent, qui tunc tẽporis, teſte Plinio, prædictum dierum numerum non excedebat. Alioquin ad eumdem annum ſignificandum, authore Valeriano, vna tantummodò ſtatua incidebatur cum dextra exporrecta, in qua digitus medius, annularis, & minimus verſus volam inflexi erant, reliquis digitis extantibus, cum ſiniſtra ita accommodata, vt vnguis pollicis ab indice premeretur, & digitus medius verſus palmam curuaretur. Hæc quidem ſtatua Ianum anni Deum repræſentabat, ſed varijs digitorum geſtibus tercentum, & ſexaginta quinq; dies anni manifeſtabantur: nam digiti dextræ manus ſtatuæ tercentum, & digiti ſiniſtræ ſexaginta quinq; indicabant.

Cur ſtatuarũ varietas.

Statuarum cur varij geſtus.

Ratione loci, Veteres multas ſtatuas venuſtam mulierem nimirum Venerem repræſentantes in quibuſdam antris erexerunt, quibus ſingularem hominum verecundiam, in Venere exercenda, patefaciebant, cum cæteræ animantes palam congrediantur, & homines clanculum, & potiſſimum noctu liberis operam dare conſueuerint. Quamobrem Pauſanias cuiuſdam ſacelli Veneri nigræ dicati apud Maliaſtas meminit.

Statuæ in antris.

Lib.8.

Antequam deſcendamus ad illas ſtatuas, quæ vario manuum, & digitorum geſtu multa ſignificare dicebantur, de Capite, atq; oculis nonnulla publicare decreuimus. Nam Manaſſes Rex Iudæorum, vt legitur in ſacris Biblijs, cum Iſaiam Prophetam inte-

interemiſſet, ſtatuam quinque capitibus decoratam ſibi erigi iuſſit: hac enim ratione cunctis inſinuare profitebatur ſe plus vidiſſe, quàm Prophetas, qui videntes à cunctis appellabantur. Pariter ſtatua Iani duplici capite cælabatur, vt tempus præteritum, & futurum demonſtraretur. Item Iouis ſtatuam tribus oculis inſignem in ſubdiali ara fuiſſe Pauſanias tradit, ad quam Priamus, capta Troia, confugiſſe perhibetur, quæ poſtea à Stheneleo Capanei filio Argos fuit tranſlata. Hac igitur ſtatua tripli-ci lumine ſculpta, triplicem Iouis prouidentiam oſtendebant, qua cæleſtia, terreſtria, & inferna regere ferebatur. Aliquando Priſci ſtatuas Principium cælarunt oculos auerſos habentes, vt Iuſtitiam à donis alienam eſſe debere ſignificarent, cum Princi-pes munera ſubditorum aſpernari debeant.

Statua Iani.

Statua oculis auerſis.

Si geſtus manuum ſtatuarum ponderentur: ſtatua M. Aurelij ex ære fabricata equo inſidens ante ædes Lateranas dextram porrigit reſupinam aliquantulum inclinatam, digitis diſiunctis, pollice deorſum verſo, qui geſtus in ſtatuis Pacificatores indicare ſolebat. Item ſtatua T. Liuij Patauini ſupra fores Prætorij Patriæ cum digito indi-ce ori admoto conſpicitur, quo geſtu fortè ſignificatur, quod hic author ſcribendo tam multa complexus eſt, vt alijs ſcriptoribus ſilentium inſinuare videatur. Tharſi quoque olim viſa eſt ſtatua Sardanapali, manibus ita cælatis, vt ſe ſe complodere vi-deretur, qui geſtus lætitiæ ſignum eſſe dicebatur.

Statua T. Liuij.

Statua Sardanapali.

Modò de ſtatuis abſq; manibus fabricatis nonnihil dicendum eſt. Quandoquidem apud Veteres, ſtatua Iani erat quidem biceps, ſed manibus, atque pedibus carebat: hac enim cælatura, vim Dei in pedibus, atq; manibus non conſiſtere indicabant cum Deus rerum omnium opifex, ſolo nutu, totum terrarum orbem perterrefacere poſſit. Immò apud Athenienſes, ſtatuæ Mercurij ſine manibus viſebantur: quamobrem Mercurius Cyllenius fuit nuncupatus: Græci enim homines ſine manibus κύλλως cognominant: ſiquidem hac ratione ſermonem ſine geſtu vi pollere ſignificabant. Verùm cum apud Ariſtotelem duplex ſermo habeatur, nimirum primæ, & ſecundæ intentionis, proculdubiò ſermo per hanc ſtatuam Mercurij ſignificatus ad primam intentionem referendus eſt, quaſi ſit ſermo mente tantum conceptus: cum ſermo ſecundæ intentionis inſtrumentis poſtea nimirum voce, & manibus indigeat, vt au-ditoribus aliquid perſuadere poſſit. Inſuper Mycerinus Rex Aegyptiorum viginti ſtatuas ancillarum circa cadauer filiæ manibus truncis erexit, vt oſtenderet pænam, qua eius vxor famulas viuentes affecit, quia adulterij tam nefarij miniſtræ fuerunt, dum operatæ fuerant, vt pater complexu filiæ abuteretur. Amplius Thebis omnes Iudicum ſtatuæ ſine manibus cælabantur, quia fortè indicabant munera à Iudicibus non eſſe ſumenda. Immò apud has ſtatuas alia ſine oculis repræſentans Principem cernebatur, vt Principem nullo affectu animi ſolicitandum eſſe demonſtraret; cum æquitatem tantummodò intueri debeat.

Statuæ ſine manibus.

Statuæ viginti Ancillarum.

Statua abſq; oculis.

Si meditemur varios geſtus digitorum, qui in manibus ſtatuarum obſeruantur; hi erunt penè innumeri; nihilominus in præſentia potiores tantùm notabimus. Meminit Valeriauus cuiuſdam ſtatuæ ornatu barbarico, geſtu ſaltatorio cælatæ, cum digitis ſupra caput, veluti aliquid argutum crepitantibus, qua effæminata, & perdita mollities denotabatur. Præterea in aliquibus ſtatuis manus dextra tenens faſces obſeruabatur, cum ſiniſtra ita accommodata, vt digitus minimus quaſi in circulum conuerſus medium volæ tangeret, quo geſtu, vnitas notabatur: ſic enim demonſtra-re volebant illum, cuius erat ſtatua, ſemel tantùm dignitatem conſulatus obiuiſſe. Et quando in ſtatua, digitus minimus, & annularis manus ſiniſtræ inflexi erant, vt paulò ante fuit exaratum, bis ſignificabant: immò ſi talis geſtus digitorum erat in dextra ducenties oſtendebat. Deinde ſi digitus minimus, annularis, & medius ſi-niſtræ manus ſimul inflexi fuiſſent, ternarium numerum indicabant, ſed talis geſtus in dextra manu trecenties inſinuabat. Verùm digitus medius, & annularis ad palmã curui, cæteris extantibus, in ſiniſtra quatuor, & in dextra quadringenties manifeſta-bant. Sed digitus medius tantummodò inflexus ſiniſtræ manus, reliquis exporrectis, quinq;, & in dextra quingenties denotabat. Digitus annularis ſiniſtræ ſolus curua-tus, cæteris extenſis, ſex, & in dextra ſexcenties oſtendebat. Digitus minimus ſi-niſtræ ita inflexus, vt infimum volæ tuberculum tangeret, ſeptem, & in dextra ſe-ptingenties ſignificabat. Annularis, & minimus ſiniſtræ manus in poſtremam vo-

Statuarũ varij geſtus.

Varij numeri ex geſtu digitorum.

læ partem flexi, octo, & in dextra octingenties aperiebant. Digitus minimus annularis, & medius læuæ ita curui ad extremam partem volæ, vt illam tegerent, nouem, sed in dextra nouingenties recludebant.

Quando digitus index læuæ ita curuabatur, vt extremitatem vnguis in primam suffraginem pollicis figeret, decem, & iuxta dextram manũ, mille indicabat. Et quando index sinistræ ita accommodatus erat, vt retulimus, & minimus digitus ita inflexus, quemadmodum si vnitatem significaret, vndecim demonstrabat, cum tamen in dextra decem supra centum denotentur. Deinde digito indice ita accommodato, vt dictum fuit, & minimus cum annulari sint ita inflexi, vt duo significent, duodecim designant, qui gestus in dextra manu, viginti supra centum denotat. Rursus indice ita disposito, vt descriptum fuit, & minimus, annularis, & medius inflectantur ad denotandum numerum ternarium, tredecim monstrant, quo gestu, in dextra obseruato, triginta supra centum intelliguntur. Denuò indice figurato, vt supra, sed tamen annularis, & medius curuentur ad denotandum quatuor, quatuordecim, & in dextra, quadraginta supra centum intelliguntur. Iterum indice sic disposito, si medius sit inflexus pro numero quinario, quindecim, & in dextra quinquaginta supra centum, ostenduntur. Et sic deinceps indice eodem modo figurato, & annulari ad significandum sex inflexo, sexdecim, in dextra tamen manu sexaginta supra centum signantur. Similiter indice, vt supra effigiato, & annulari curuo pro nota septenarij, decem, & septem, & in dextra septuaginta supra centum significantur.

Alÿ gestus manuum.

Verùm si digitus index sinistræ ita curuabatur, vt eius vnguis radicem pollicis tangeret, nonaginta, & in sinistra nouem millia demonstrabat. Immò curuato vngue indicis ad infimam pollicis suffraginem, medio inflexo, & annulari, & minimo porrectis nonaginta quinq; intelligebantur; cui numero si addebatur index dextræ manus ad primã suffraginem sui pollicis oppressus, significabantur mille, ex ambabus manibus ita dispositis, mille, & nonaginta quinq; resultabant, qui numerus apud Antiquitatem taciturnitatis symbolum esse dicebatur: hocq; inde colligebant, quia nisi puer spatio trium annorum loquebatur, qui anni mille, & nonaginta quinq; diebus constituuntur, hinc non amplius locuturum præsagiebant.

Numerus symbolũ taciturnitatis qualis fuerit

Quando autem digitus pollex extremitatem vnguis in postremam suffraginem indicis figebat (loquendo tamen de sinistra manu) viginti significabat: cum tamen id gestus in dextra manu duo millia denotaret. Sed si pollex, & index blando contactu vngues iungebant, in sinistra manu triginta, & in dextra tria millia aperiebant. Item pollice, & indice blando contactu iunctis, annulari, & minimo sinistræ inflexis, triginta duo notantur. Verùm suffragine pollicis supra mediam partem indicis locata, itaut crux constituatur, in sinistra manu quadraginta, & in dextra quatuor millia intelliguntur. Rursus digito pollice sinistræ ad palmam passam inflexo, ad instar litteræ græcæ Γ. in sinistra quinquaginta, & in dextra quinq; millia notantur. Iterum pollice inclinato, & indice supra eius mediam partem locato, sinistra manu sexaginta, & in dextra sex millia manifestantur. Rursum pollice sinistræ ita exporrecto, vt medio indicis adhæreat, septuaginta, sed in dextra septem millia patefiunt. Demum pollice inter indicem, & medium porrecto, itaut index circumflectatur, in sinistra octuaginta, & in dextra octo millia notantur.

Sequuntur gestus ad numeros indicandos.

Hactenus de manu, modò de pedibus statuarum aliquid etiam dicendum est: Quandoquidem in multis Priscorum statuis, pes sinister porrectus fuit obseruatus, quo gestu, aggressionem indicare volebant; siquidem talis gestus ad incedendum magis aptus esse videbatur.

Gestus varÿ pedũ statuarum.

Cum de statuis gestu manuum, & pedum aliquid significantibus sermo habitus sit, nonnihil etiam differendum est de illis, quæ cum armis, vexillis, clypeis, & alijs quoq; animantium simulacris cælabantur. Sed vnà instar omnium sit illa Hermansal nuncupata, quam Goropius in Saxonibus descripsit: hæc referebat virum armatum, dextra vexillum militare cum effigie rosæ tenentem, sinistra libram, pectore inermi, Leone in clypeo sculpto penes hanc erat Vrsus, statua in campo florulento erat erecta, vexillum ex multis fascijs hastæ alligatis integrabatur: hac statua indicari asseuerabat Goropius, nullam pacem talem esse, quin arma in promptu semper esse debeant: per inerme pectus, animus imperterritus erat intelligendus: per Vrsum

Statua Hermansal.

ciuibus

ciuibus sæuities insinuabatur, qua aduersus hostes referri esse debebant; Leo in clypeo sculptus magnum animum, & regium denotabat, vexillum multis vittis hastæ alligatis constitutum, ciues vnanimes esse debere significabat: rosa in vexillo ficta ciues ad amicitiam paratos hortabatur: siquidem rosa Veneri sacrata ad amorem inuitare ferebatur.

Cum hucusq; de illis statuis verba facta sint, quæ ob variam manuum, & cæterorum membrorum cælaturam aliquid intuentibus significabant; modò breuiter illas complectemur, sed tantùm potiores, quæ in præmium doctrinæ, & virtutis fuerunt erectæ. Sesostris Rex Aegypti bellica virtute strenuus statuam adeptus est. Aristogitoni, & Armodio statuæ ab Atheniensibus fuerunt erectæ. Astylo Crotoniatæ statua fuit locata. Autolycus Pancraciastes statuam habuit. M. Portius Cato, Demetrius Phalereus, Eunomius Locrensis, Verius Flaccus grammaticus, M. Claudius Marcellus, Mutius Sceuola, Homerus, Oppianus Poeta, Horatius Coclites, & Pausanias Cleombroti filius, ob virtutes, multis cumulati honoribus, statuas meruerunt. Immò Phryne meretrix, ob venustatem, statuam habuit. Iosephus Iudæus propter libros de captiuitate iudaica conscriptos, statuam Romæ obtinuit. Chelia Virgo Romana, quia armata, & equo insidens ad declinandam vim Porsenæ Regis Hetruscorum se contulit, statuam est adepta. Insuper vt Claudio Secundo Romanorum Imperatori, Epicuro Atheniensi Philosopho, Minutio Augurino, Trebio, Numæ, Platoni, Phocioni Atheniensum Principi præstantissimos decernerent honores, insigni cælatura statuas erexerunt. Lucullus à Cheronensibus, Demosthenes ab Atheniensibus statua donatus fuit. Cononi Atheniensium Duci, & Euagoræ statuæ fuerunt positæ. Polydamas fortitudine insignis statua non caruit. Cylon ab Atheniensibus statuam sibi comparauit. Octauianum Oratorem Romani statua decorarunt. Archias Hybleus statuam meruit. Claudianus Poeta Alexandrinus in foro Traiani statuam habuit. In monumentum Iunij rustici Philosophi M. Antonius Imperator statuam cælari iussit. Mantuani Virgilium statua honestarunt. Beroso Athenienses statuam posuerunt. In æternam Antonij Musæ Medici memoriam Romana ciuitas statuam Aesculapij statuæ proximam locauit. Caia Tarquinij vxor statuam in templo erectam promeruit, & sic deinceps per infinitas alias statuas huius generis progredi possemus: nam olim Romæ tantus erat statuarum numerus, vt alter populus lapideus esse videretur; sed quoniam, tractu temporis, innumeræ sunt dirutæ, in præsentia illas breuiter enumerabimus, quæ nostra ætate adhuc Romæ visuntur.

Qui statuã ob virtutes promeruerũt

Virgilius Poeta à quibus statua donatus.

Populus lapideus vbi.

Alexandri Magni statua cum Bucephalo insigne opus Praxitelis ante ædes Cardinalis Ferrerij visitur. Item Alexandri Magni miles vulgò Pasquinus ante ædes Cardinalis Caraphæ Neapolitani. Egregia Apollinis statua est in viridario Magni Ducis Hetruriæ. Marmoream Aesculapij statuam ante ædes Cardinalis Caraphæ, & aliam eiusdem Aesculapij aliter cælatam in viridario Magni Ducis Hetruriæ licet intueri. Adonidis simulacrum marmoreum cum apro in ædibus Episcopi Aquinatis conspicitur. Augusti statua marmorea, necnon alia Armeniæ Regis captiui in Capitolio visuntur. Deinde statua Atrei in nouo Palatio Farnesiorum, statua Amazonis pulcherrima in villa Iulij Tertij Pontificis Maximi, statua Agrippinæ M. Agrippæ filiæ in villa Burghesia, & statua Anchyroes in hortis Cardinalis Carpensis conspiciuntur.

Statuæ quæ hodie Romæ visuntur.

Cum antiquitùs Dijs potissimum statuæ decernerentur, non est mirandum si hodie Romani statuam Bacchi in Viridario Cæsarinorum, & aliam eiusdem in Valle, nec non statuam marmoream Bacchæ nimirum mulieris olim Baccho sacrificantis in ædibus Vallensibus; immò Bellonam marmoream in ædibus Burghesij admirentur. Item mira Cereris statua in Capitolio, alia eiusdem in villa Iulij Tertij Pontificis Maximi, & demùm alia in hortis Cardinalis Ferrariæ conspicitur. Pariter statuam Cupidinis in Musæo Garimberti, aliam Castoris, & Pollucis in ædibus Fabij Bauerij, Co. Iulij Cæsaris simulacrum marmoreum in Capitolio, Colossum celebrem, cui Datia capta subest in hortis Cardinalis Cæsis, statuam Consulis in hortis Cardinalis Ferrariæ, & Cleopatram marmoream in Palatio Beluedere nuncupato Romani conspicantur.

Bacchi statuæ.
Cereris.
Cupidinis.
Cleopatræ.

Tanti fecerunt Ethnici sua Idola, vt cuicumq; non vnum, sed etiam plura simula-

Fauni. Floræ. cra marmorea conſecrauerint, nam Fauni ſtatua in ædibus Cardinalis Burgheſij, & Deæ Floræ in ædibus Farneſiorum, & Gānimedis in viridario Magni Ducis Hetruriæ ab omnibus cernitur. Verùm Herculis ſtatuæ multæ ſunt: ſiquidem Romani æneo Herculis ſimulacro excellentis artificis manu fabricato in Capitolio gaudent, A deinde Herculem marmoreum cum pomis in hortis Cardinalis Carpenſis, aliam eiuſdem ſtatuam in hortis Cardinalis Ferrariæ, vbi eſt alia ſtatua incognita, Herculem cum Leone colluctantem, in viridario Magni Ducis Hetruriæ, Herculem marmoreum in Muſæo Garimberti, immò in villa Iulij Tertij Pontificis Maximi, necnon in Palatio nouo Farneſiorum, & demùm Herculem adhuc puerum cum anguibus in ædibus Albertonij cernunt. *Herculis variæ ſtatuæ.*

Prædictis addantur Laocoontis elegantiſſima ſtatua in viridario Pontificio, Lædæ ſimulacrum in villa Burgheſia, vbi eſt etiam Memnoſinæ Mineruæ ſtatua in Capitolio, vbi etiam Marcus Aurelius, Antonius Auguſtus lapideus conſpicitur. Nili ſtatuæ multæ ab Antiquis fuerunt fabricatæ, quarum vna in horto Vaticano, altera in hortis Cardinalis Cæſis eſt locata. Naturæ, vel Terræ ſtatua eſt in Muſæo Garimberti, & quædam nymphæ ſtatua in horto Carpenſi. Statua Paſtoris, & Pſiches villam Iulij Tertij Pontificis Maximi exornat, quemadmodum Pomona lapidea villam B Burgheſiam, & Parthorum Rex captiuus ædes Farneſianas, necnon aiter Parthorum Rex captiuus ex nigro lapide fabrefactus ædes Cæſianas decorat. *Statua fluuiorum.* *Pomona.*

Statua Regionis Sinarum.

Romana

Romam in lapide porphirite cælatam, capite tamen, brachijs, & pedibus æneis villa Iulij Tertij Pontificis Maximi admiratur. In eadem villa locata eſt ſtatua Deæ incognitæ, necnõ ſtatua Spei. In ædibus Capranicæ, Sabinæ ſtatua marmorea conſpicitur, vbi quoq; eſt Semele marmorea. Sabinæ alia ſtatua exornat ædes Farneſianas, immò alia ædes Epiſcopi Aquinatis, & alia hortos Cardinalis Carpenſis, & Silenus villam Burgheſiam. Sybilla cum libris ſybillinis hortos Magni Ducis Hetruriæ, Satyrus puerum docens ædes Cæſianas venuſtat. Tandem ſtatua ænea miro artificio elaborata in Capitolio; ſtatua incognita in villa Margheritæ de Auſtria, & alia ſtatua incognita in ædibus Hieronymi de Cupis, propè templum S. Mariæ de Anima, conſpiciuntur.

Semele.

Sybillæ ſtatua.

Tyberis Fluuij ſtatua in horto Vaticano cernitur: immò antiquã Tygridis Fluuij marmoream ſtatuam in Capitolio nuperi ſtatuarij Tyberi fluuio accommodarunt. Thalia marmorea, & Tyro Herculis vxor in horto Carpenſi locantur. Veſtalis Dea in marmore nigro cælata, manibus tamen, & pedibus ex marmore candido fabrefactis villam Iulij Tertij Pontificis Maximi exornat, ibidemq; ſimulacrum Veneris marmoreum refulget. Poſtremò ſtatuam Zeti, & Amphionis, qui Dircem cornibus Tauri crinibus alligatam in fontem præcipitarunt, propter lapidis magnitudinem, & ſingulare artificium, in Palatio Farneſiorum cuncti admirantur: hanc hiſtoriam Apollodorus de Origine Deorum conſcripſit. Prædictis tanquam coronidem addamus ſtatuas coloſſeas Regionis Sinarum: etenim Incolæ ex lapide tam eminentes fabricant, & ſuis idolis conſecratas in loco aperto, & conſpicuo erigunt, vt per multa milliaria à viatoribus conſpici poſſint, quarum icon ſubijcitur.

Dea Veſtalis.

Statua Zeti, & Amphionis.

INSIGNIA GENTILITIA.

CVM ſimulacris, & ſtatuis gentilitia ſtemmata quamdam affinitatem habere videntur: propterea quod in his interdum partes humani corporis figurantur, & aliquando integra hominis ſimulacra vario modo delineata cognomentis familiarum plerumq; conformia imprimuntur. Siquidem multæ ſunt Bononienſium ciuium ſtirpes, quarum ſtemmata effigies humani capitis decorat, cum in aliquibus caput puſionis, in alijs caput iuuenis cincinnati, in alijs caput vittatum, in alijs caput humanum inter priores Leonis pedes, & in alijs caput muliebre inter ramos arboris figuratum conſpiciatur. Immò, capitis puellæ icone, Illuſtriſſimum Bolognetorum ſtemma venuſtatur, in qua familia hodie Celeberrimi Doctores, & Senatores refulgent. Aliæ cognationes figuris duorum capitum caluorum, aliæ duobus capitibus circa verticem tonſis, pro inſigni gentilitio, delectantur. Pariter aliæ ab iconibus duorum capitum Aethiopis non abhorrent. His addantur effigies triplicis vittati capitis, triplicis capitis Aethiopis, necnon triplicis cum pileo turcico, quod poſtremum ſtemma ſtirpi de Turcis competit.

Capitis humani figura in ſtemmate

Bolognetorũ mentio.

Si manus ponderentur, comperiemus ciuium ſtirpem, quæ vnam manum, quæ duas, quæ tres, & quæ pingendo quatuor, ſibi proprium ſtemma comparet. Cæterùm aliquando picturam manus cum arbore, cum roſis, vel cum vexillo, vel cum racemo vuæ, vel cum ramo oliuæ, vel cum figura crucis delineatas in ſtemmatibus conſpiciemus. Attamen in gentilitio Inſigni gentis Albanorum manus l brum apertum ſuſtinens figuratur, in qua familia hodie Doctores Medicæ inſtitutionis, & Iuris prudentiæ floruerunt, & adhuc florent: immò inter hos ſplendeſcit Dominicus Albanus Cauſidicus Excellentiſſimus, Iuris vtriuſq; ſcientiſſimus, & de omnibus diſciplinis, quàm optimè meritus.

Effigies manuũ in ſtemmatibus.

Quid? plures ſunt ciuium Bononienſium agnationes, quæ humanum brachiũ pro ſtemmate pictum gerunt; aliquod tamen diſcrimen in hac brachij pictura obſeruatur; dum aliud brachium cum palma, aliud cum arbore, aliud cum lilijs, aliud cum roſis, aliud cum falcula, & aliud cum manipulo auenæ effigiatur. Interdum in his ſtem-

Figura brachŷ in ſtemmatibus.

stemmatibus duo, & tria brachia figurata cernuntur: sed inter has stirpes nobilissima de Designis Familia, icone brachij extensi, & quasi ad consecrationem proni delectatur.

Tandem omissis illis gentibus, quarum stemmata picturam crurum, & pedum repræsentant, breuiter accedemus ad illas, in quarum gentilitio insigni integra hominis simulacra refulgent. Quandoquidem nonnullæ stirpes icone iuuenis, aliæ senis, aliæ hominis syluestris, aliæ mulieris fortunam referentis delectantur. Aliæ effigie hominis veste teutonica induti, aliæ, pictura Peregrini, clarum stemma proprio generi addunt. Sunt quæ, delineato homine cataphracto, proprium stemma decorant, & muniunt, veluti familia de Ferris, cui nuper Gaspar Medicus celeberrimus plurimum splendoris, & dignitatis adiecit, & nunc etiam Iulianus filius Philosophicæ institutionis Doctor, bonarum litterarum longè peritissimus, & ædium Sanctæ Mariæ Maioris optimis Canonicis instructarum Antistes, hanc familiam illustriorem reddit. Deniq; non desunt ciuium Bononiensium cognationes, quæ in stemmate gentilitio duorum hominum se mutuò complectentium icones pingant, & aliæ duas manus copulatas symbolum Fidei repræsentantes figurant, & sic deinceps sexcenta possemus recensere stemmata, quæ figuras partium hominis, & integram eiusdem picturam exhibent, sed de his hactenus.

Icon hominis in Insignibus.

Familia de Ferris.

SIGNATVRÆ PARTIVM

Humani corporis in plantis.

OMNES herbæ, arbores, & frutices, necnon horum frondes, & flores sunt quam tot libri ab immensa superni Opificis benignitate generi humano nati, per quos quicumq; industrius indagator ad veræ medicinæ cognitionem penetrare potest. Siquidem Deus omnipotens cuicumq; plantæ suum proditorem assignauit, vt genuinæ earum virtutes abditæ, per externas signaturas, nimirum per similitudinem formæ, atq; figuræ partibus humani corporis conformem proderentur, & patefierent. Etenim plantæ signaturis, tanquam tot linguis proprias hominibus vires insinuant. Professores igitur Botanicæ facultatis non modò in varijs herbarum nomenclaturis dignoscendis, & explorandis diligentes esse debent; verum quoq; vtiliora diuinitùs in plantis impressa vestigia rimentur, vt occultas earum prærogatiuas ab externæ faciei inspectione apprehendant.

Itaq; inchoando à capite, notandum est, quòd Polytricon Apulei, Adiantum, & Tricomanes nonnullis cincinnorum inuolucris humanos capillos exprimunt: quare hæ plantæ crines densos, crispos, & pulchros reddunt. Thapsia tenui fronde humana æmulatur capillamenta; propterea, authore Auicenna, in crine restituendo, alopecia vexatis, nulli medicamento cedit. Vt omittamus oblongum muscum arboribus adhærentem, & herbas in palustribus nascentes, quæ, quo ad formam, capillares sunt, & propterea earum decoctiones in casu capillorum commendantur.

Capillorum signaturæ.

Nux, siue iuglans integram capitis signaturam possidet: hæc enim herbaceo, & exteriori inuolucro, pericranium, cortice duriori, cranium, pellicula nucleū vestiente, piam cerebri meningem, & tandem, nucleo, cerebri figuram affabrè repræsentat. Quid mirum igitur, si herbacei corticis decoctione, capilli denigrantur, & ab eodem sal extractus vulneribus pericranij medeatur, & demùm si nuclei venenum profligantes, cerebro conferant, & extrinsecus applicati idem roborent? Nux indica sua magnitudine humanum caput quasi adæquat, & eius oleum in vitijs capitis vtiliter adhibetur. Scylla quoq; capitis figuræ consimilis, in epilepsia, & alijs affectibus huius generis suas prærogatiuas exercet. Folliculus floris Pœoniæ conclusus non modò capitis, sed eius suturarum typum exhibet; ideò in ægritudinibus cerebri

Capitis signaturæ.

Nux Indica.

Scylla.

Pœonia.

rebri flores, femina, & radices huius plantæ præscribuntur. Betonica, & stæchas in orbe glomerato capitis æmulo flores, & femina producunt: quare à medicinis caput respicientibus meritò non excluduntur. Papauer capitatum, mala cydonia, cucurbitæ, & melones sunt fructus ad instar capitis formati, quapropter capitis doloribus miram vtilitatem afferunt; vt omittamus alias huius generis, & præcipuè Antirrhinum syluestre, quod flore, & semine caluariam humanam refert.

Betonica. *Papauer.* *Antirrhinũ syluestre.*

Caltha, Anthemis, Buphthalmus, Abrotonum fæmina, Aconitum Pardalianches, Helenium, Aster Atticus, Argemone, Anemone, & Hieracium, quo accipiter oculorum hebetudinem discutit, suis floribus, iconem oculi exprimunt, idcircò oculorum affectibus non modico sunt adiumento. Semperuiuum maius, alijs Zoophthalmon, & Romanis oculus Iouis nuncupatur, folijs in plantæ ambitu oculorum simulacra ostendit, & Dioscorides hac planta in oculorum inflammationibus vtitur. Grana herbæ Paris pupillæ habent signaturam, ex his arte chymica oleum elicitur; quod à Chymistis anima oculorum nominatur, estq; aduersus oculorum affectus efficacissimum. Immò flos Potentillæ pupillam in oculo repræsentat, & huius aqua chymicis organis sublimata in oculis vexatis est admodum singularis. Consultò omittemus Euphragiam, quam omnes Botanici à signatura, & ab effectu ophthalmicam indigitarunt.

Signatura oculorum. *Herba Paris.* *Potentilla.*

Nasus pereleganter à folio menthæ aquaticæ refertur; huius ergò Extractũ amissionem odoratus restituit. Aures à folijs Asari exprimuntur; ideò conserua ex floribus huius plantæ parata auditui confert. Signatura gingiuarum à sedo minori muris adhærente ostenditur, & succus ab hac herba expressus in scorbuto, & alijs gingiuarum vitijs commendatur.

Nasus. *Aures.* *Gingiuæ.*

Acini malorum punicorum dentes ostendunt; sic gingiuas læsas emedant, & dentes firmant. Viola dentaria, & aliæ species dentariæ radicem miro naturæ artificio compactam proferunt, nam quadam serie squammarum dentes æmulantur. Siliqua Hyosciami figuram dentis maxillaris habet, & huius oleum, vel radicis, aut seminis decoctio parata in aceto, in odontalgia præstantissimum remedium præbent. Demùm nuclei pinei dentes incisorios, & radices Pseudohermodactyli caninos mentiuntur; qua de re folia Pini in aceto feruefacta dolores dentium mulcent. Radices Vuulariæ, Ceruicariæ, & Scrophulariæ effigiem glandum gutturis referunt; ideò strumosis non sunt infrugiferæ.

Signatura dentium.

Pulmonaria saxis, & arboribus adhærens, & Pulmonaria altera maculis albicantibus insignita, quæ substantiam pulmonum exprimere videtur, in ægritudine pulmonum non improbantur. Anacardi fructus figura, & colore cordi sunt similes, sicq; labentes sensus reuocant. Radices Anthoræ, & Nardi montanæ duo ostendunt corcula, fructus Citri cor æmulantur, Melissæ folia, & Trifolij acetosi, cordis effigiem habent, ideòq; horum omnium eximiæ dotes, in roborando corde, celebrantur. Solanum vesicarium repens in vesicis semina nigra profert, sed nigredo seminũ albam humani cordis effigiem exhibet: quamobrem multi hæc semina ad cor valere retulerunt. Immò mulieres Siculæ hanc plantam, natura duce, Concordiam appellant, quoniam maritos cum vxoribus rixantes conciliet. Consultò omittamus mala persica, & alios fructus huius generis, qui affabrè cor mentiri videntur.

Pulmonis & cordis signaturæ. *Solanũ vesicarium.* *Concordia herba quæ.*

Manuum simulacra in folijs Ficus, & Ricini, necnon in radice Palmæ Christi intueri licet, propterea Mesue his plantis humores ad articulos fluentes vim purgandi attribuebat. Imaginem digitorum referunt radices Hermodactyli, in quibus vnguium etiam rudimenta conspiciuntur, & hæ radices, ex sententia Serapionis, chiragræ opitulantur. Gramen quoq; in parietibus nascens in quinos surculos, tanquam in quinq; digitos cacumen distribuit, Ischemon nonnulli appellant, & vtilitatem immensam digiti, & vngues ex hac planta accipiunt.

Signatura manum, & digitorum.

Figuram intestinorum in calamo aromatico, & cassia fistula obseruamus, veluti formam vmbilici in Cotyledone, seu vmbilico Veneris cõspicamur: idcircò Dioscorides hanc plantam ad amatoria valere prodidit; cum nonnulli vmbilicum lucem luxuriæ appellent.

Lienis formam in Scolopendra, seu Cetrach, necnon in Lingua ceruina, seu Phyllitide conspicari poterimus, quæ plantæ lienosis plurimum prosunt. Folia Hepaticæ

Signatura lienis, & hepatis.

ticæ pinnulas hepatis repræſentant, &, in hepate refrigerando, æquale non habent medicamentum. Radix fumariæ bulboſæ, quæ Capnos phragmitis appellatur, lecoris formam æmulatur; ideò hæc ſcyro hepatis laborantibus, iuxta mentem Aetij, non parum vtilitatis eſt allatura, conſultò omittentes Pyra, quæ quodãmodo ſignaturam iecoris præbent, & iecori magno etiam ſunt adiumento.

Signatura Renum in Portulaca obſeruatur; quare hæc herba affectis renibus non mediocriter conducit. Verùm Alkakengi, ſeu Halicacabum, item ſolanum veſicarium repens, ſtaphilodendron, & Colutea veſicaria, producunt veſicas humanæ veſicæ æmulas; quamobrem affectibus veſicæ laborantes ex his plantis ampliſſimum fructum conſequuntur.

Signatura renum, & veſicæ.

Vteri figura in radice Ariſtolochiæ rotundæ obſeruatur, ideò hæc radix puerperis mirum in modum opitulatur, Cyclamini radix, & Leontopetali figuram vteri referunt, quocirca Theophraſtus, & Dioſcorides has radices ad amatoria trahebant. Macis nucem myriſticam amplectitur, veluti matrix fætum inuoluit: hinc macis, & nux myriſtica ſunt affectibus vterinis remedium ſalutare. Nymphæa habet ſignaturam ſecundinæ, & viridis cortex interior Betulæ, necnon ſabina figuram matricis venis ſanguineis inſignitæ referunt, ideò tartarum in his partibus concretum diſſoluunt, veluti medicamina ex nymphæa parata ſecundinam expellunt. Silentio Piſa inuoluuntur, quæ & ipſa vteri ſignaturam habere feruntur.

Signatura vteri.

Arone integrum generationis inſtrumentum demonſtratur, à Fabis perfecta pudendorum, & colis glandis anatomia exprimitur: hinc harum farina affectis pudendis adhibetur. Fructus Pini figuram glandis penis exhibet, & in Venere ſtimulanda eſt ex vſu. Cicorium, erecto piſtillo, penem exprimit: ideò ex huius decoctione intrinſecus, & extrinſecus adhibita, in affectu pudendorum incredibilis vtilitas recipitur. Prætermiſſis cicere, & lupino, à quibus etiam mentulæ figura repræſentatur.

Pudendorũ ſignatura.

Omnes ſpecies Orchidum manifeſtam teſtium ſignaturam habent, quæ in ſopita Venere primum locum occupant. Immò Tragorchis, ſeu illa Satyrij ſpecies, quæ redolet hircum, inter cæteras, homines ad Venerem magis pronos reddit, cum hircus omnium animalium ſit luxurioſiſſimus. Radix Dracunculi maioris, inſtar teſticuli, bulboſa, Venerem prouocare dicitur. Item Porrum ſimile ſcroto Venerem excitare traditur. Immò Phallus humanam mentulam referens ab Hadriano Iunio in vſum venereum trahitur. Demùm vuarum acini vtriuſq; ſexus ſignaturam præbent: hinc Priſci opimo iure Venerem ſine Baccho frigere retulerunt.

Vtriuſq; ſexus ſignatura.

Multæ ſunt plantæ, quæ radicibus hæmorrhoidales venas æmulantur, vt Chelidonium minus, filipendula, & multæ Ranunculorum ſpecies, quæ omnes hemorrhoidibus fructum non paruum afferent. Præterea aliarum venarum ſignaturam Lapathum ſanguineum poſſidet. His addatur Plantago, quæ neruorum figuram exprimit: quemadmodũ Equiſetum, & filix fæmina ſpinam dorſi æmulantur, cum decoctio ex his in aqua, & vino parata prædictæ parti magno ſit adminiculo. Folia Hypericonis cum ſint perforata pororum cutis ſignaturam exhibent, quare in pellendo ſudore, & auferenda obſtructione commendantur. Geranium habet ſignaturam oſſis tibiæ; idcircò huius puluis in fractis oſſibus non parùm habet momenti. Deniq; tanquam coronidem addamus plantas integram hominis figuram referentes, cuius rudimentum in radicibus Mandragoræ, & Bryoniæ conſpicitur, præterquamquòd in nemoroſis locis quædam ſatyrij ſpecies creſcit florem humanæ effigiei producens; hac de re nonnulli Botanici hoc ſatyrium Anthropophoron appellarunt.

Signatura pororum cutis.

VSVS

VSVS IN CIBIS.

MVLTI hoc admodum demirari non desinent, quòd humanæ carnes humano esui famulentur: nihilominus Gaspar Balbus meminit nonnullorum regnum Dacim incolentium, qui lingua vernacula Batachi nuncupantur: apud hos publica consuetudine receptum est, vt viciniam incolentes non tenui apparatu excipiantur, quando consanguinei senio confecti, & mactati deuorandi sunt. Immò Rex Regionis omnes reos morti addictos Batachis donat: quemadmodum olim Romani capitali pæna dignos ad Bestias condemnabant: Itaque Batachi ad Reos accedentes præsentibus omnibus aulicis, capite, & pedibus truncatis, carnem incisam sale, & pipere conditam crudam, vorant: cum in Regno Dacim magna piperis quantitas gignatur. Rursus idem author memorat insulam Carnalcubar cognominatam, quam feri homines colunt, & humanis carnibus vescuntur; sed aduertendum est, quod hi se inuicem non comedunt, sed homines alterius insulæ deuorandos venantur: alioquin piscibus plerumq; victitant.

In Itiner. Indiæ orient.

Batachiqui.

Loco cit.

In horum confirmationē recitat Petrus Martyr Cannibales humanis quidem carnibus, sed præcipuè carnibus pusionum vesci: quapropter pueros comprehensos eunuchant, deinde, ob castraturam, pinguefactos in insigni epularum apparatu coquunt: quare in captiuis pusionibus eumdem præstant ritum, quem nos in gallis gallinaceis, suibus, & arietibus seruamus, vt tales bestiæ ad esum pinguiores euadant. Adultos autem homines ad ipsorum manus peruenientes, confestim perimunt, & eorum intestina adhuc recentia cum extremitatibus epulantur, cætera autem membra sale condita, tanquam tot pernæ suillæ, ad tempus seruantur. Cæterùm mulieres comprehensas non comedunt, quia apud ipsos obscęnum, & nefas est, muliebri carne vesci; cum hæ tanquam gallinæ oues, & iuuencæ ad sobolem procreandam alantur, Idcircò cui mirum non videbitur, si Petrus Martyr referat in coquinis Cannibalorum carnes humanas ad instructam epularum magnificentiam, cum carnibus Psitacorum, & Anserum elixari, & assari. Hodie igitur grauem deponemus admirationem, si intellexerimus apud nos fuisse aliquem, qui inscius humanam carnem comederit: hæc enim ad mentem Galeni gustui grata, & earnibus suillis similis esse perhibetur. Audiamus igitur Galenum sic loquentem: *Carnes Suum humanis sunt similes: comperti sunt hospites, & coqui complures, qui humanas carnes pro suillis venderent: tametsi, qui eas edissent nullum omninò discrimen percepere. Quin & ipse narrantes audiui viros fide dignos, se se in Diuersorio publico ius esitasse delicatum, cum carnibus suauissimis: cæterùm, cum iam penè saturi essent, inuenisse digiti partem anteriorem, quæ videlicet ad vnguem est: quo perculsi, & metuentes eos, qui agebant in diuersorio, ne scilicet se quoq; vorarent, cū ei rei assueti, protinus illinc exiere, & vomitu redditis, quæ ederant, ita iter denuò ingressi sunt.*

Decad. 1. lib. 1.

Canibalorū mores.

Lib. 10. de simp. med. fac.

Digiti portio.

VSVS

VSVS IN MEDICINA.

NVLLAM in humano corpore eſſe patrem, nullumq; progigni excrementum arbitramur, ex quibus, pro ægrotis, medicus non modicam frugem demetere poſſit: quandoquidem ſi reſpiciamus caput, habemus apud Sextium Philoſophum, quòd capilli primùm à puſionum capite tonſi ad podagram ſeruantur: ſiquidem circumligati fluxionis impetum coercere dicuntur. Capilli verò adultorum morſibus canis ex aceto medentur, & combuſti vulnera capitis ex oleo, & vino ſanant. At ſi in teſta concrementur, oculorum ſcabiem, & pruriginem emendant. Sin fuerint capilii mulieris, & adurantur, horum nidore ſerpentes fugantur, ſed rectius eodem odore mulieres vteri ſtrangulatu, & procidentia laborantes adiuuantur.

Capillorum virtus.

Oſſa humana.

L. 5. de ſecr.

Cranium humanum combuſtum in multis affectibus adhibetur: ideò huius cinis iuuat, quia humorem, & cauſam morbi exſiccãdo abſumit: namq; oſſa combuſta formam ſubſtantiæ amittunt, & non niſi elementares qualitates ſuperſunt, & quamuis oſſa humana ægrotis in aliquo liquore propinanda exhibere abominandum eſſe videatur, nihilominus non deſunt authores, qui illa præſcribunt. In primis Vuecherius abraditos caluariæ hominis circa cõmiſſuram ſincipitis, & huius drachmam, cum iure, aut vino patientibus paſſionem colicam, aut internum aliquod apoſtema propinat. Pariter, ex mente Vuecherij, pilulæ epilepticæ componuntur, quæ raſuram humani cranij recipiunt. Item cranij humani puluerem cum miſtura puluerum caput calefacientium, & exſiccantium reponit. Crollius verò cranium inter medicamenta podagrica recenſet: immò idem Author oleum ex oſſibus hominis morte violenta perempti paratum, balſamum podagricum appellat. Inſuper oleum ex caluaria, vel cranio humano chymicis organis ſublimatum, epilepticis præcipuam affert vtilitem. Conficitur etiam apud Quercetanum extractum cranij humani, quod tanquam theſaurum pretioſiſſimum aduerſus epilepſiam prædicat, immò ex cranio ſal extrahit, quem antiepilepticum appellat; vt omittamus aquam, & magiſterium cranij, quæ omnia apud nos etiam parantur. Antequam à cranio diſcedamus, neceſſe eſt meminiſſe cuiuſdam vnguenti armarij nuncupati, quod olim Paracelſus tanquam expertum Maximiliano Cæſari dono dedit, quo ferrum, quod ſauciauit, aut lignum ſanguine vulnerati madidum, ſi linibatur, patiens etiam abſens ſanabatur. Hoc igitur vnguentum, præter humanum adipem, mumiam, ſanguinem humanum, oleum lini, terebenthinam, & bolum, vſneam quoq;, ſeu muſcum in humana caluaria aeri expoſita natum recipiebat.

Li. 2. Antid. ſpec.

Balſamum podagricum.

Lib. 1. pharmac. c. 25.

Vnguentum armarium quale.

A cranio ad dentes accedemus: quandoquidem primus dens pueri, qui ceciderit, maximam prærogatiuam habere perhibetur, ſi antequam terram attingat, in dextrocherio includatur, nam mulieres hoc munitæ doloribus vterinis minimè corripi creduntur. Antequam ad virtutes aliarum partium ponderandas properemus, nonnihil de cæteris oſſibus paucis verbis complectemur. Haubertus, iuxta mentem Galeni, oſſa humana in cinerem redigit, & ad podagram conſeruis capitalibus permiſcet. Crollius autem rectius operatur, dum oſſa humana in fornace vitraria prius cremata pulueri cuidam admiſcet, quem poſtea dyſentericis non vulgariter prodeſſe aſſeuerat. Chirurgi noſtræ ætatis in vlceribus diſepuloticis polline oſſium humanorum propter ſympathiam vtuntur, & præcipuè in oſſibus detectis, vt, carie ablata, citius carne cooperiantur. Animaduertunt tamen in vlceribus tibiæ, puluerem tibiæ, in vlceribus pectoris, puluerem coſtarum, & ſic deinceps eſſe adhibendum. Euonimus ex humanis oſſibus chymica arte oleum parat, quod in ſedandis articulorum doloribus maximoperè iuuat. Prædictis addit Vuecherius potionem oſſis brachij, cum ſumitate alæ anſeris geſtatam laboranti quartana febre non mediocriter conducere.

Puluis dyſentericus.

Lib. de ſecr.

Li. 1. Antid. ſpec.

Virtus vmbilici humani.

Vmbilicus humanus ſuis non caret virtutibus; nam portio illius à puero naſcente præ-

Præcisa in annulo argenteo gestatur, vt carnem contangat: siquidem Cardanus hoc præsidio patienti dolorem colicum sanitatem pollicetur.

Pinguedo humana antequam ad vsum medicum trahatur, prius, ritu pinguedinis aliorum animantium, præparanda est, deinde in officinis medicorum est seruanda, nam ad neruos roborandos, propter aduersam valetudinem debilitatos, incredibili quadam sympathia commendatur. Præterea hic adeps pretiosum vnguentum Vuecherij ingreditur, ex cuius vsu laborantes pleuritide, & podagra amplissimum fructum sunt consecuturi. *Li. 2. Antid. spec.*

Succedunt humani sanguinis virtutes examinandæ. In primis laborantes elephantiasi ex hoc multum adiumenti percipiunt: idcircò quando Reges Aegyptij hoc morbo vexabantur, eorum solia in balneis humano sanguine madefiebant. Item Orpheus, & Archelaus humanum sanguinem non infrugiferum præsidium in angina existimant: dummodo pars affecta sæpè liniatur. Epileptici virtute humani sanguinis à paroxismo liberantur; immò non amplius illum incurrent, si tres guttæ sanguinis ex interscapilio patientis scarificatione eliciantur, & vnà cum ouo corui in fine paroxismi ægroto exhibeantur. Alioquin alij ad liberandum à paroxismo epilepticum, pollices pedum incidunt, & sanguine inde manante faciem patientis inspergunt. Vuecherius in hoc casu sanguine humano labia patientis humectat, & statim paroxismum arcere profitetur. Quamuis alij, vt prorsus morbum comitialem exterminent, sanguinem humanum ægrotantibus propinant. *Sanguis in epilepsia.* *Li. 1. Antid. spec.*

Clarissimus Faloppius humanum sanguinem septies arte chymica distillat, donec omnis aqua euanuerit, deinde hac materia in resolutione neruorum vtitur. Euonimus ex humano sanguine, ouis, & carnibus quintam extrahit naturam, quam Chymistæ quintam essentiam appellant. Item, ex mente Alberti Magni, vitreis organis aquam ex sanguine humano sublimant, quam in omni genere ægritudinum, tam internarum, quàm externarum, magnificant. Aliter aquam humani sanguinis Crollius inter medicamenta ophthalmica recenset. Alij hanc aquam, in concinnando emplastro ad herniam, vsurpant: quamuis Galenus, pro humano sanguine, suillum substituat. Nostra ætate in officinis Medicorum, pro hernia, ceratum de pelle arietina paratur, quod portionem sanguinis humani recipit. *In Basil. chym.* *L. 3. de Alim.*

Oleum quoq; humani sanguinis in officinis Chymistarum fabricatur, sed Gordonius ex sanguine hominis rubicundi, & agentis annum vigesimum quintum miro artificio sublimat oleum, quod viuum appellat, quia plurimas ægritudines pellat, & homines in secunda valetudine seruet. Cæterum de simplici distillatione humani sanguinis, legendus est Brusuicensis in libro Germanico distillationum. Tandem Vuecherius meminit salis ex humano sanguine parati, qui dolores sedare perhibetur. Præterea addatur Elixir vitæ à Chymistis paratum, quod sanguinem humanum recipit, deinde in febribus mali moris, & in virium imbecillitate adhibetur. Quid plura? Sanguis ipse humanus hæmorrhagiæ sanguinis medetur; si sanguis à naribus fluens supra ferrum ignitum exsiccetur, deinde puluis per calamum in nares insuffletur. *L. 2. Antid. spec.*

His notatis de virtute partium, modò ad vim totius ponderandam accedendum est. Sunt quædam gentes, vt populi Psilli, & Marsi, qui toto corpore prodesse possunt, nam tactu percussos à Serpentibus liberant, vt in Historia Serpentum explicauimus. Item ex mente Cornelij Agrippæ, masculus septimus absq; fæmella intermedia natus, tactu, sanandi strumas vim possidet. *Remedium strumarum.*

Medici nostræ ætatis in varijs morbis profligandis, humano corpore exsiccato vtuntur, & Mumiam Antiquorum esse opinantur. Quandoquidem Mumia est vox Arabica, quæ apud Rhasim, & Auicennam, Pissasphaltum significat. Isaac tamen scriptis mandauit Mumiam esse vocem persicam denotantem quoddam liquamen in illis sepulcris inuentum, in quibus cadauera hominum aromatibus condita multos annos seruata fuerunt. Hæc mumia nonnullis Cerops nuncupatur, fortassis, iuxta sententiam Renodei, quia ceræ consistentiam habeat: reperiebatur autem in sepulcris Regum, & Heroum Aegyptiorum, qui quamdam futuræ resurrectionis cognitionem habentes, vt corpus humanum diutissimè incorruptum seruarent, myrrha, cinnamomo, aloe, gummi Cedri, alijsq; pluribus aromatis condiebant. Verùm multos *Mumia quæ vox.*

post

Conditura cadauerum Aegyptiorũ.

poſt annos omnibus bello vaſtatis, & Sepulcris funditus euerſis, in quibuſdam liquorem inſtar mellis denſum, & odoratum inuenerunt, quem Medici Aegyptij eximijs pollere virtutibus arbitrati, in multis affectibus adhibitum, tanquam mirabilem comprobarunt: quamobrem facti audaciores hanc cadauerum conditurã in tumulis aliorum Magnatum quæſiuerunt, quibus exhauſtis, tandem ad tumulos etiam hominum infimæ ſortis acceſſerunt, in quibus liquamen multò deterius compertum eſt: hoc tamen ſumptum mumiam appellabant, & in varijs morbis adhibebant. Hinc colligendum eſt non eſſe veram, & legitimam Aegyptiorum mumiam carnem exſiccatam illorum cadauerum, quæ in arena Arabiæ deſertæ inuenta in diuerſas regiones pro medicinis tranſmittuntur. Quamobrem ex dictis veram mumiam in noſtris officinis minimè ſeruari atteſtabimur. Et quamuis hodie nonnulli componant balſamum, vt humana cadauera à corruptione intacta ſeruent: nihilominus hoc balſamum à conditura Priſcorum maximè diſcrepat.

Vera mumia non habetur.

Lib. 4. Mag. nat.

Hodie, ex mente Portæ, cadauer aperto latere exenteratur, & caluaria diſſecta, cerebrum eximitur, abiectis etiam pupillis, ſpinali medulla, & teſtibus, & ſpatio quatuor horarum, ex pedibus ſuſpenditur, mox aceto deſtillato, & aqua ardenti lauatur; poſtmodum exſiccatum calce viua, alumine, & ſale aſpergitur, & biduo ſupra fumum myrthi, lauri, roſmarini, & cupreſſi ſuſpenſum ſeruatur. Tandem condimentum ex calce viua, alumine combuſto, ſale, aloe, myrrha, ligno aloes, oleo nardino, & cineribus roſmarini viridis, æris combuſti, & cupreſſi, tartari, necnon ex croco, ſeminibus colochintidis, puluere antimonij, moſco, & ambra paratur, & hoc condimento per triduum corpus in loco aperto confricatur: & hæc de hodierna conditura ſufficiant.

Conditura Nuperorum.

Sin Antiquorum liquamen, ad cadauera condienda, adhibitum intelligere deſideramus, confugiendum eſt ad Herodotum, & Diodorum Siculum, qui de hac materia verba fecerunt. Itaq; ex horum mente, tres homines hoc munus abſoluebant. Primus circa ilia cadaueris humi ſtrati locum inciſionis deſignabat, deinde accedebat qui lapide æthiopico locum aperiens, illicò aufugiebat, ob metum circumſtantium, qui interdum talem operarium lapidibus inſectari ſolebant. Tertiò Pollinctores, eductis per locum apertum interaneis, præter cor, & renes, vino odorifero cadauer lauabant, & lotum vnguentis ex cedro, & alijs ſimplicibus pretioſis, ſpatio triginta dierum, linibant, deinceps myrrha, & cinnamomo inſpergebant, vt odoriferum redderetur, tuncq; cadauer ita paratum, & conditum conſanguineis tradebatur, pilis ſuperciliorum, & palpebrarum ita accommodatis, vt tanquam homo dormiens repræſentaretur, & hic eſt primus modus, qui ad mentem Herodoti, in cadaueribus condiendis, ab Antiquitate ſeruabatur. Secundus modus erat, dum corporibus minimè diſſectis, per clyſterem ex vnguine cedrino paratum, & in aluum iniectum, inteſtina educebant, deinde diebus ſeptuaginta, corpus ſaliebant. Tertius modus in egenis ſeruabatur, dum eorum ventrem lotionibus abſtergebant, deinde ſpatio dierum ſeptuaginta, ſale corpus arefactum reponebant. Iudæi, teſte Strabone, in condiendis cadaueribus, aſphalto, ſiue bitumine vtebantur, verum melior conditura erat apud Aegyptios, de qua paulò ante verba fecimus. Hodie tamen ad condimentum cadaueris, puluerem myrrhaceum nuncupatum adhibent, quiq; quodammodo vires conditura Aegyptiorum æmulari videtur. Huius pulueris multiplex apud Authores deſcriptio legitur, propterea libet in præſentia vnam addere. Sumunt copiam ſalis, alumen cum myrrha, & aloe fuſum, abſynthium, cinnamomum, caryophillos, piper, cuminum, ſiler montanum, & omnia in craſſiorem puluerem redigunt, cum modici aceti inſperſione, hoc puluere aluum cadaueris implet, & cera circumlitum feretro plumbeo includunt. Cum igitur ex dictis vera Antiquorum mumia, vel Aegyptiorum conditura haberi nequeat, Crollius tincturam mumiæ hoc modo parat. Sumit cadauer hominis rufi ætatis annorum viginti quatuor ſuſpenſi, puluere myrrhæ, & aloes aſpergit, deinde aliquot dies, ſpiritu vini macerat, & fruſta in aere ſuſpenſa exſiccat, & tandem ſpiritu vini tincturam rubicundiſſimam extrahit, quam in exterminanda peſte, & in expugnandis venenis, mirandum in modum extollit.

Primus modus condiendi cadauera apud Antiquos.

Secundus modus.

Tertius modus.

Lib. 16.

In Baſil. chym.

Tinctura mumiæ.

Reliquum eſt, vt virtutes excrementorum hominis examinemus; ſed quoniam excremen-

crementorum hominis alia vtilia, & alia inutilia in ſcholis Medicorum eſſe perhibentur; primùm de vtilibus, nimirum de lacte, & ſpermate verba fient. Itaque lac humanum inter alia lactis genera in varijs morbis propter ſympathiam maximoperè commendatur. Igitur lac humanum ſtomachi roſionibus conducit, pulmonum incommodis confert, affectibus oculorum ab ictu benignum, & ſalutare eſt præſidium, & tandem qui lacte matris, & filiæ perlinitus fuerit, oculorum metu tota vita liberari perhibetur. In vitijs aurium lac cum modico oleo præſcribitur, & cum ſucco citutæ, vel cum modico opij podagricis vtilitatem affert. Poſtremò ſi quis potu hyoſciami dementiam, incurrat, à copia humani lactis haurienda abhorrere non debet. Præterea ſpermati humano nonnulli vim delendi impetigines, ſedandi dolorem podagræ, & dealbandi cicatrices aſſignat.

Virtutes humani lactis.

Vis ſpermatis.

Si dirigamus animum ad excrementa humani corporis inutilia ita à Medicis appellata, nempè ad ſaliuam, ſudorem, fæces, & vrinam, hæc admodum vtilia in vſu medico comperiemus. Primitùs ſaliua hominis potiſſimùm ieiuni in exterminando multiplici affectu miris gaudet prærogatiuis; nam omne puſtularum genus abſtergit, lichenas, mentagram, & impetiginem delet, ad rem igitur canebat Quintus Serenus hunc in modum.

Virtutes ſaliuæ.

Si verò vitium eſt, quod ducit ab impete nomen,
Hoc matutina poterit cohibere ſaliua.

Inſuper vulnus à crabronibus, ſcarabeis, & araneis inflictum, humana ſaliua emendatur: quandoquidem, ex mente Auicennæ, hæc ſaliua ſcorpiones interimit, immò Scolopendras marinar, & alias beſtias venenatas conficit, idque præſtare ſaliua dicitur ob quamdam qualitatem venenatam, quam partim à ſordibus dentium, partim à vitioſis humoribus contrahit, nam ad os, & fauces aſſidui quidam fumi aſcendentes ſputum praua quadam qualitate inficiunt: hinc fit, quòd ſputum quandoque ſaporem amarum, quandoque acidum, & quandoque ſubdulcem participet. Amplius ſaliua humana vi digerendi, & concoquendi potitur; idcircò ruſtici mandunt triticum, vt cum ſaliua miſceatur, hacque ratione paratum, inſtar emplaſtri furunculis imponunt, eoſque celerrimè digerunt, alioquin triticum in aqua maceratum concoctionem non ita celerem moliretur: optima igitur de cauſa nutrices panem mandunt, deinde inſtar emplaſtri, membris puerorum ſugillatis applicant, quia (o virtutem ſaliuæ breui temporis ſpatio diſcutitur ſugillatio. Demum ſaliuam mulieris ieiunæ, & præcipuè, ſi pridie à cibo, atq; vino ſe abſtinuerit, ad oculos cruentatos valere nonnulli aſſeuerant.

Triticum cum ſaliua quod remedium.

Sordes aurium hominis ab vſu medico non ſunt arcendæ, cum ex his laborantes hemicrania, perculſi humano morſu, & icti à ſcorpionibus, & ſerpentibus incredibilem vtilitatem ſint recepturi. Quid plura? ſudor etiam humanus inter medicamenta locum habet: ſiquidem olim in paleſtris ſudor puluere mixtus, & in balneis ſtrigmenta colligebantur, non ſolum, ſecundùm Plinium, ad linienda vlcera, & ambuſta, ſed etiam, ſecundùm Galenum, ad tumores præter naturam diſcutiendos, & ad diſſoluendum lac in mammis concreſcens: immò quando huiuſmodi Athletarum ſordes ſudoribus mixtæ erant ſicciores, oleo roſaceo molliores reddebantur: audiamus igitur Galenum ſic loquentem. *Porrò ſudor etiam in paleſtris exercentium miſcetur ſordibus, conſertq; vt tumores præter naturam per halitum digerat; nam illæ plus repercutiunt, minus autem digerunt; at poſt adiunctum exercentium ſudorem, acquirunt multum facultatis digerentis; ergo in phlegmonas vberum ſolæ hæ ſordes impoſitæ efficaciori ſunt remedio. Sin ſicciores videbuntur, cyprinum addito, & ſi non adſit cyprinum, roſaceum bonum miſcuiſſe ſufficit.*

Sordes humani corporis.

Lib. 10. de ſymp. med. fac.

Vrina humana non eſt prætermittenda, cum Medici in multis affectibus hanc non infrugiferam inuenerint. Primitùs hæc nitro admixta, & impoſita, capitis furfures, & corporis exulcerationes emendat. Sextius Philoſophus eruum in hac macerat, & hoc medicamine maculas faciei à quacumq; cauſa ortas delet. Immò addit ſi vrina humana mulieri puerperæ deguſtanda præbeatur, ſecundinam illicò eijcit. Inſuper vrinam podagris mederi multi autumant, exemplo fullonum, quos tali morbo vexari negant. Amplius hæc vrina ſcabiei, & lepræ medetur, cocta cum modico mali punici, & in aures infuſa, iuxta mentem Sextij Philoſophi, pus abſtergit, & vermes abigit.

Vrinæ humanæ vires.

abigit. Deinde idem author eam non ſolum in morſu viperarum, ſed etiam in ictibus aliorum venenatorum animantium commendat.

Vrina puſionum.

Cæterùm ſunt nonnulli, qui in medico vſu vrinam quidem humanam non abhorrent, ſed illam tantummodò probant, quam puſiones, & virgines reddunt: hanc igitur difficulter ſpirantibus, & potiſſimum orthopnoicis propinant. Item hac cum melle in vaſe æreo decocta cicatrices emendant, & albugines oculorum delent. Immò hac cum aqua mellis, vel cum iure ciceris præſcripta, icteritiam tollere profitentur.

Lib. 10. de ſimp. fac.

Galenus de vrina humana hæc habet. *Cæterùm vrina hominum, vt ſi quid aliud, extergendi vim obtinet, quòd cum alij multi ſatis indicant, tum maximè Fullones, qui ſordida veſtium ea expurgant, atq; extergunt. Hanc eius virtutem cum Medici conſpexiſſent, ſcabiei, & lepras ea detergunt; perfunduntq; vlcera tum multa humiditate, tum ſordibus, & impuritate ſcatentia, ac multò magis vbi putridum quiddam obtinent. Quin & achoras, & furfures ea curant, capiti identidem perfundentes.* Quæ verba Galeni in medium protuliſſe libuit, vt quæ hactenus de vrinæ humanæ virtutibus ſunt dicta, ſtabilirentur.

Sal pro lithiaſi.

Crollius verò non vrina, ſed calculo per vrinam eiecto vtitur, dum ex hoc ſalem artificialem componit, vt lithiaſi medeatur.

Li. 1. Antid. ſpec.

Lib. 4. de ſecr.

Tandem fæces humanæ & ipſæ hominum valetudini conducunt. Quamuis ſtercus humanum, & propter abominationem, & propter fætorem ab omnibus medicinis arcendum eſſe videatur: nihilominus non deſunt authores, qui intrinſecus, & extrinſecus illud adhibuerint. Sextius Philoſophus hoc ſtercus comburit, cuius cinere vlcera canceroſa inſpergit. Vuecherius hoc, inſtar emplaſtri, anginæ ſuperponit. Immò alij hoc ſtercus ſiccatum cum melle, aut vino præſcripſerunt illis, qui febribus typicis afflictanrur, Vuecherius commendat quidem ſtercus humanum cum melle attico tanquam præſtantiſſimum in columellæ inflammationibus, ſed illud ſolum probat, quod puer reddiderit, qui biduo lupinis cum optimo pane fuerit nutritus: namq; tertio die redditum excrementum, ad prædictum vſum exſiccari iubet. Verùm hoc nobis non videtur arcanum nemini reuelandum; cum Galenus apertis verbis id expoſuerit hunc in modum.

Galen. li. 10. de ſimp. med. fac.

Erat autem ſtercus pueri ſiccum cum melle attico ad læuorem tritum. Victitabat autem puer, cuius ſtercus accepturus erat, vt ipſe, qui medicamentum dederat, oſtendtt, lupinis, illis videlicet, qui ex more edi ſolent, cum pane benè cocto in clybano, modicum ſalem, & fermentum habente. Præbebat autem bibendum vinum puero in mediocri tamen quantitate, vt perfectè omnia in ſtomacho concoquerentur. Itaque cum primo die eo victu eſſet vſus, poſtero tamen die nondum ſtercus capiebat, ſed in eo quoque die rurſum eodem alebat victu, & tertio demum ſumebat ad vſum. Hinc poſtea Chymiatri edocti, ex humano ſtercore aquam ſublimant, quam Cardanus in bubonibus, & morbis gulæ præſtantiſſimam prædicat.

Aqua ad bubones, & fiſtulas.

Sed alij hac aqua fiſtulas ſanari, vlcera difficilia curari, cancros, & tineam auferri, cicatrices dealbari, oculorum leucomata aboleri promittunt. Inſuper epilepticis hanc propinant, in lithiaſi hanc adhibent, & in hydrope hanc præſcribunt, & demum tanquam mirabile antidotum, aduerſus morſum canis rabidi, & aliorum venenatorum prædicant. Chymicis organis aqua ex humanis fæcibus educta tandem oleum diſtillat, quod Euonimus in fiſtulis, atq; cancris fælici cum ſucceſſu adhibendum eſſe aſſeuerat.

In lib. de ſecr.

Poſtremò non defuerunt homines, qui humana etiam verba, & cantiones in morbis depellendis maximam vim poſſidere protulerint; quod minimè credendum eſſe aſſeueramus, & præcipuè, cum Quintus Serenus vir alioqui inſignis verba faciens de typo febris quotidianæ declinando, cecinerit hunc in modum.

Verba quid polleant.

Multaq; præterea verborum monſtra ſilebo.
Nam febrem vario depelli carmine poſſe
Vana ſuperſtitio credit.

Qui plura de medicamentis ex humano corpore decerptis ſcire deſiderat, quæ ferè ſunt infinita, confugiat ad Quercetanum, ad Crolium, ad Milium, ad Renodeum, ad Clauem medicam, & alios authores huius generis, qui varia magiſteria ex partibus hominis chymica arte parata deſcripſerunt.

VSVS IN SACRIFICIIS.

ADEO cæca fuit Antiquitas, vt prætextu Religionis, & suggestu Dæmonum ducta ad nefarias etiam hominum cædes præceps rueret; dum Ioui, Saturno, Baccho, & alijs numinibus falsis victimas humanas litabat. Etenim inoleuit nefanda consuetudo apud Phænices, vt infantes Magnatum sorte ducti, & regio induti vestimento Saturno sacrificarentur: immò illos morti subtrahere nemini licebat: idcircò copiosis ciuium lacrymis, & funera, & sacrificia humectabantur. Quamobrem quando Aspar fuit immolandus, mater eius nempè vxor Annibalis apud Silium sic conquerebatur.

Quæ porrò hæc pietas delubra aspergere tabo?
Heu primæ scelerum causæ mortalibus ægris
Naturam nescire Deum; iusta ite precari
Thure pio, cædisq; feros auertite ritus
Mite, & cognatum est homini Deus hactenus oro
Sit satis ante aras cæsos vidisse iuuencos.

Li.4. Punic.

Produnt etiam Historiæ Aristomenem Messenium Ioui, quem Ithomaten appellabat, trecentos homines, inter quos fuit Theopompus, vnica vice litasse. Sed quod magis admirandum est, Romani olim toti imperantes orbi, in hæc etiam errata inciderunt: nam, apud ipsos, Saturnus, & Iupiter Latialis humana hostia placabatur: immò inter sacrificandum Numinis simulacrum humano sanguine aspergebatur; donec Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Crasso Consulibus, S. C. cautum fuit, ne hominem immolare, aut humano sanguine litare nemini imposterum liceret. Bacchus apud Græcos, in celebritate anniuersaria, humana victima delectabatur: immò vir immolandus, seu immolatus maximam probitatis, & religionis gloriam apud cæteros reportabat. Rursus in Chio, & Salamine per multas ætates, penetrauit consuetudo homines Dionysio sacrificandi. Huius Dionysij templum in Arcadia fuit, vbi puellæ penes aram ad necem vsq; flagellabantur. Mars ab huiusmodi sacrificijs non abhorruit: nam quidam Ethnici à prælio redeuntes, captiuos per centurias distribuebant, & ex singulis centurijs vnum iugulatum Marti consecrabant. Immò scripsit Procopius, apud Incolas Thulæ insulæ, ætate Iustiniani Imperatoris, victimam fuisse hominem, quem in prælio primum comprehendebant, huncque Marti mactatum dedicabant.

Victima humana quibus Dijs immolaretur.

Martis sacrificiū quale.

Quid? numina etiam fæminea humanis victimis fuisse delectata historiæ referunt. In Asia Laodicæi Virginem Mineruæ immolabant, quemadmodum Iupiter Lyceus apud Arcades litatione pueri gaudebat. Apud Tauros Scythiæ populos solemnis erat consuetudo, vt aduenas, & præsertim naufragos tanquam tot hostias Dianæ sacrificarent. Quemadmodum Sparthæ penes aram Dianæ Orthiæ pusiones flagellis percussos sacrificabant. Demum olim Larundæ, nimirum Maniæ Larum matri in compitis humana capita dedicabantur: donec Iunius Brutus Consul hoc sacrificij genus horrificum, atq; abominandum abhorrens, loco humani capitis, papauerum capita deinceps immolanda esse decreuit: quapropter multi hac ratione ducti, plantam papaueris Lacundæ dicatam fuisse existimarunt. Postremò Thraces Zamolxin, quem maximum Deum putabant, non alia ratione propitium fieri arbitrabantur, quàm si homo, penes aram, ictu lancearum concideret.

Aduenæ sibi sacrificant.

Capito papaueris vbi immolata.

Infinitæ Nationes hoc sacrificij genere vsæ sunt: nam, iuxta Boristhenem, homines pro victimis offerebantur, & in sacrificio humanis ossibus adolere solebant. Licuit etiam Celtis caput hostis captiui purgare, & caluariam auro celare: siquidem illa tanquam poculum in celebritatibus adhibebatur. Lusitani antiquitus intestina cæsorum hominum diligenter intuebantur, vt inde vaticinia captarent, & abscissas captiuorum dextras, tanquam munera Dijs litabant. Galatæ, & Massagete non aliter Deos consuli posse putabant, quàm apud aras, iugulato homine, ex cuius casu,

vel motu membrorum, vel ſanguinis fluxu, futura diuinare profitebantur. Item Galli olim grauioribus morbis, aut periculis affecti, ad placanda Numina, vel homines immolabant, aut ſe immolaturos vouebant. Cymbri fontes homines ſudibus affixos proprijs Dijs tanquam victimas conſecrabant. Albani hominem ſacris initiatum, ſanctitate probum, & impenſè ſaginatum, cum alijs victimis, apud aras adolebant. Leucadij, ad arcendam Deorum iram, hominem de montis cacumine in mare præcipitem dabant. Senones, cæſo homine, ſtatis quibuſdam diebus, infanda ſacrificia celebrabant, & hac ratione omnia delicta expiari credebant. Perſæ, ad habendas Dijs gratias, iuuenes adhuc ſpirantes terra obruebant. Brittannis mos quidam antiquus inoleuit, vt nurus, & coniuges nudæ, & quodam herbarum ſucco dilinitę in templo ſupplicarent, & ſanguine captiuorum Dijs litarent. Sed quid per antiquos vagamur ritus? legimus in hiſtorijs de inſula Carolina nuper ab Hiſpanis orbem luſtrantibus inuenta; quòd ſtatuæ æneæ ſuorum Numinum intrinſecus cauæ, frequentes ibi viſuntur, in quibus, tempore ſacrificij puſiones incluſos, igne ſubiecto Dijs adolebant: quamobrem demirari non debemus, ſi legitur in ſacris litteris. Omnes abominationes, quas auerſatur Dominus, fecerunt, Dijs ſuis offerentes filios, & filias, & igni comburentes. Interpretes igitur, illa ſimulacra, ex ære cyprio, & alijs metallis conflata fuiſſe tradunt. Prædictis tanquam coronidem addamus ritum Mexicanorum, qui in templo, coram Deorum ſimulacris, viros, & fæminas iugulabant: præterea Sacerdotes ſumptis arundinum cuſpidibus, varias corporis partes ſauciabant, & effluentem inde ſanguinem Dijs offerebant.

Sacrificia olim in Gallia qualia.

Deut. c. 10.

VSVS IN SPECTACVLIS.

HÆC rubrica cum præcedenti maximam habet conuenientiam: propterea quòd, ſi ibi homines ad aras, coram circumſtantibus mactabantur; aſſimiliter hic homines, coram populo, à Feris dilaniantur. Nam pro veteri conſuetudine, Romani tria ſpectaculorum genera exercere ſolebant. In primo Feræ cum Feris, in altero homines cum hominibus, & in tertio homines cum beſtijs præliabantur. Id confirmat Plinius, quando dixit Elephantes in Circo, Claudij Pulchri ædilitate curruli, aduerſus tauros pugnauerunt, & de ſecundo genere ſic ſcripſit: Nauali prælio in monte Cælio, defoſſo lacu, biremes, triremes, & quatriremes Tyriæ, & Aegyptiæ claſſis, magno pugnantium numero conflixerunt, ad quæ ſpectacula tot vndiq; homines conflixerunt, vt pleriq; aduenæ, inter vias, tabernaculis locatis manerent, & ſæpè, præ turba, plures exanimati fuerunt. De tertio ſpectaculorum genere retulit, Domitij Aenobarbi Aedilitate curruli, Vrſos Numidicos centum, & totidem venatores Aethiopicos in Circo, magna hominum cæde, dimicaſſe. Idcircò Caſſiodorus, qui hæc vidit, & ſcripſit, hoc certaminis genus tanquam horrificum, & infælix deteſtatus eſt: cum inuenirentur homines, tam audaces, qui vnica tantum ſpe decipiendi animalis fiſi, cum feris contendere vellent; qui niſi Feram effugiſſent, nec ſepulturam interdum inuenire poterant, quoniam cadauer à Feris truculentiſſimè abſumebatur.

Spectacula Romanorum tria erant.

Prælium hominum cum beſtijs.

Non defuerunt tamen, teſte eodem Caſſiodoro, aliqui auari ſanguinem habentes venalem, qui theatrum ingredientes pertica tantùm muniti, Vrſo, aut Leoni beſtijs in id maceratis obuiam irent, & flexibili adminiculo ligni beſtiam in eos irruentem tranſuolarent, quæ poſtea tanquam pudore quodam ſuperata, victores ſuos vltra impetere negligebat. Alij, pugnæ cum beſtijs committendæ cauſa, ſcuto ex cannis contexto, quo cum redemptoribus erant pacti, armabantur, & in ſpectaculum læti prodibant, vbi feram è caueis in illos emiſſam, illicò in terram proſtrati, & cannarum inuolucro tecti deterrebant, quæ beſtia eos denuò impetere non audebat; quamobrem, referente Caſſiodoro, non ſecus, quàm ſpinæ ericium in orbem collectum, debilis cannarum munitio hos ſeruabat. Alij labenti vtentes rota, Feras irruentes

Qua ratione Feras euitarent.

ruentes motus celeritate fallebant. Sunt verò hæc ſpectacula ex his, quæ Cicero ad Marcum Marium ſcribit hunc in modum: ſed quæ poteſt eſſe homini politico delectatio, cum aut homo imbecillus à valentiſſima beſtia laniatur, aut præclara beſtia venabulo tranſuerberatur? quam ſententiam Ciceronis ſecutus Seneca, & huiuſmodi ſpectacula deteſtatus, hæc prodidit. Nuper in ludo Beſtiariorum vnus è Germanis cum ad matutina ſpectacula pararetur, ſeceſſit ad exonerandum ventrem, nullum enim aliud illi dabatur ſine cuſtode ſecretum, ibi lignum illud, quod ad emundandum obſcæna, adhærens ſpongiæ poſitum eſt, totum in gulam farſit, & ibi præcluſis faucibus, ſpiritum eliſit; & infra: Cum aduеheretur nuper quidam inter cuſtodias, ad matutinum ſpectaculum miſſus, tanquam ſomno premente nutaret caput, eò vſq; dimiſit, donec radijs inſereret, & tandiu in ſedili ſe tenuit, donec ceruicem circumactu rotæ frangeret. Secundo naumachiæ ſpectaculo vnus è Barbaris lanceam, quam in aduerſarios acceperat, totam iugulo ſuo merſit. Quocirca noſtra ætate Principes Chriſtiani populis interdixerunt, ne ſpectacula huius generis celebrarentur, & horum loco Troiæ luſum, & Belli ſimulacra inſtituerunt.

VSVS IN BELLO.

PRINCIPES ſtatimatq; ad martium certamen prouocantur, vel quando alteri bellum inferre volunt, hominum multitudinem congregantes, eos milites conſcribunt, qui excellentes pugnas edere poſſint. Deinde ex his diſciplina militari claros, & rei maritimæ peritiſſimos eligunt, vt alijs imperium claſſis demandent, alios in præfecturam deligant, & demum alios agmini equitatus præficiant. Hi poſtea cunctos milites centuriant, exercitum recenſent, & cohortes pleniſſimas dicunt. Amplius pro copijs tutiſſimum locum eligunt. Alijs imperant, vt vigilias noctis circumeant, & aliquos ad excubias tentandas ponunt: hoc igitur modo, conſtituta acie, producendo copias prælium prius tentant, poſtmodum, tota acie, manum cum hoſte conſerere nituntur. Immò, data occaſione, exercitum augent, & auxilia multiplicare conantur, donec hoſtem, vel fundant, vel intercludant, vel penitùs perdant. Interdum homines ad explorandum alicuius vrbis ſitum mittunt, inde ad vrbem caſtra admouentes, & obſidione cingentes illam oppugnant, quandoq; ſtruendo inſidias cuniculos aduerſus ciuitatem agunt, & præſtò ſunt illi, qui arces, & portas præſidijs firmatas occupare audent. Non defuerunt etiam mulieres bellicoſæ, vt Cleopatra Aegyptia, Artemiſia Regina Cariæ, & Amazones, quæ olim intrepidæ certarunt.

Varia militum munia.

Mulieres quæ militauerint.

Amplius, præter belli Imperatores, & ordinarios milites in prælio ſunt homines ſignificari, equeſtres, pedites, anteſignani, metatores, equites leuis armaturæ, tubicenes, tympanotribæ, menſores, velites, peltati, cataphracti, haſtati, ſcutati, ferentarij, nempè eminus dimicantes, ſagittarij, chiliarchi tyrones, rorarij, quiquadam leui pugna prælium ineunt, gregarij, triarij, omnium fortiſſimi, qui poſtremam exercitus partem occupant, dimarchæ, nempè duplici genere pugnæ certantes, mucronigeri, culteliferi, ſclopigeri, ſpiculiferi, ſcorpionarij, qui, machinis ſcorpionibus nuncupatis, vtuntur, baliſtarij, fundibalarij, qui funda lapides iaculantur, colubrinarij, pyrobolarij, qui glandes ignitas in aduerſarios vibrant. Cæterùm qui ſcire deſideret ordinem velitum, numerum Haſtatorum, prærogatiuas Tribunorum militum, & Centurionum, diuiſionem equitum, numerum manipulorum, ſitum turmarum, & munia præfectorum, adeat Iuſtum Lipſium, qui in libro de militia Romana, hæc omnia diligentiſſimè pertractauit. Placuit tamen vſum hominum in bello apud exteras nationes admiratione dignum tanquam coronidem prædictis annectere. Principes Regionis Cumanæ, pro ſcuto hominibus vtebantur, dum quatuor Indi Principem ſemper præcedentes, ne violaretur, ſua corpora iaculis hoſtium opponebant, & quando eorum quis percuſſus cadebat, illicò alius ſubſtituebatur.

Nomina militum ab officijs, quibus funguntur.

Mos Principis Cumanæ.

VSVS IN VARIIS.

IN varijs variæ hominum partes adhibentur: quandoquidem ſanguis humanus, in vndecimo experimento Artephij, vt in ſcholijs Paracelſi legitur, locum habet, dum ſimulacra virorum, & fœminarum fictilia humano ſanguine liniuntur circa caput, & capita vacua ſeminibus papaueris implentur, quæ ſtatuæ poſtea in terram proiectæ tot hominum, & fœminarum ſimulacra repræſentare feruntur, quot ſemina papauerum in capitibus includebantur: quæ nugamenta non ad ſpectaculum, ſed, ad aliquid ſignificandum, in arte chymica proponuntur.

Lib. 10. de ſecr.

Theſauri inuentio.

Cum ex ſanguine, iuxta Medicorum mentem, pinguedo generetur, ad vſum humanæ pinguedinis accedemus. Referunt igitur teſte, Vuecherio, candelam ex humano ſebo paratam, & delatam in locum, vbi theſauri reconditi eſſe perhibentur, ſtrepitu illos detegere, & theſauris proximam extingui: quocirca nonnulli ex ſympathia quadam contingere arbitrantur: cum pinguedo ex ſanguine ortum trahat, & ex ſanguine ſpiritus inſtrumenta animæ dimanent, quæ in homine viuente deſiderio auri, & argenti irretitur. Inſuper dira cupido mentes hominum adeò inuaſit, vt quæ natura mortalium commoditati largita eſt, abutantur: quandoquidem, ex multis horum coaceruatis, lamiæ componunt vnguentum, cui ipſæ plurimum ſuperſtitionis admiſcent, nihilominus naturali virtute deſideratum ab ipſis effectum parere poteſt. Pinguedinem puſionum æneo vaſe coquunt, addendo apium, aconitum, folia populi, fuliginem, ſanguinem veſpertilionum, ſolanum ſomniferum, mandragoram, lolium, fabam inuerſam, hyoſciamum, papauer, opium, & alia huius generis quæ profundum ſomnum conciliare ſolent. Idcircò Vuecherius, poſt corpus inunctum prædicto linimento, mirabilia videri narrat: referunt enim tales maleficæ mulieres, ſe intueri, per quietem, theatra cœnas, viridaria, formoſos iuuenes, & cætera huius generis, quibus ſummopere delectantur. Neq; id demirari debemus, quoniam ſimplicia vnguen deſcriptum componentia, ſomniorum violentorum cauſæ eſſe feruntur. Præterea aliud vnguentum huius generis Vuecherius in Antidotario deſcripſit.

Puſionum pinguedo.

Lib. 15. de ſecr.

Li. 2. Antid. ſpec.

Dentes potiſſimum puerorum ab hoc vſu non arcentur: quandoquidem, ex ſententia Sextij Philoſophi, dens pueri ſeptennis incluſus in dextrocherio, & delatus à muliere, conceptionem adimere dicitur. Quamuis Albertus dentes puerorum in prima ætate cadentes colligendos eſſe pronunciet, antequam terram contangant, qui argento incluſi, & de collo mulieris ſuſpenſi ſterilitatem procreare feruntur: quamuis hæc omnia inter fabulas aniles recenſenda eſſe exiſtimemus.

Li. 2. prima Dec.

Vſus oſſium.

Si dirigatur animus ad vſum cęterorum oſſium, habemus ex Petro Martyre, apud Cannibales in angulis ædium, multa humana oſſa, & præcipuè brachiorum, & tibiarum reperiri, cum illis, ad cuſpides ſagittarum conficiendas, vtantur: cum illæ regiones ferro careant. Braſiliani quoq; ex oſſibus hoſtium in bello cæſorum fiſtulas parant, vt in itinere comitum animos recreent, & in bello, militum mentes ad perdendos hoſtes excitent.

Vſus vrinæ humanæ.

Li. 9. de ſecr.

Ex humana vrina, & cupro idoneum auri ferrumen conficitur: præterquamquod aurifices ad aurum detergendum hac vtuntur. Immò lamina argentea ſupra vas vrina plenum locata talem contrahit rubiginem, quæ colorem lapidis lazuli æmulatur, qua pictores pro cæruleo tranſmarino vti poſſunt. Præterea Chymiſtæ vrinam humanam diſtillatam, ad quædam metalla ſoluenda, adhibent. Vitium ægrotantium præſidium eſt cinis ſarmentitius, & quercinus, cum aceto circa truncum aſperſus, ſed Vuecherius ſatius, & rectius eſſe putat, ſi vrina humana circa radices vitis fundatur.

Tandem ſaliua humana ingreditur vnguentum, quod ſecundum Vuecherium auctionem capillorum coercet. Item ſaliua humana hydrargyrum facilè diſſoluitur, ex quo poſtea Pharmacopæi vnguentum ad pediculos parant. Præterea ſaliuæ hanc attribuunt prærogatiuam, vt ſi aliquem pæniteat ictus eminus, vel cominus manu illati, & confeſtim expuat in volam manus, quæ percuſſit, tunc dolore percuſſus leuatur. His addamus, quod in Labra Iouis Gnidij fonte, anguillæ manibus veſcebantur, & idem contingere cuidam fonti Meſopotamiæ retulerunt.

Li. 3. Antid. ſpec.

DE MONSTRO IN GENERE.

Caput II.

ÆQVIVOCA.

FESTVS cum omnia naturæ modum excedentia monſtra appellauerit, proculdubiò multa in genere monſtrorum conſtituetur; quandoquidem Naturam irandum in modum in conformandis animalium conceptibus, in fingendis plantarum formis, & in rerum inanimatarum figuris, identidem ludit, dum monſtroſas, & peregrinas conformationes rebus imprimit. Verùm, ne ambiguitas nominis legentes ludificet; placuit prima facie æquiuocationem explanare. Etenim monſtrum quandoq; pro monſtratione vſurpatur, quam ſignificationem expreſſit Virgilius libro tertio Aeneidos, quando inquit. *Monſtra Deum refero*. Item Præcentiones citharædorum, quas experientes temperantiam chordarum, etiam iuxta congruam harmoniæ rationem extenſarum, edunt, monſtra appellantur. Immò ſi contra vſitatum morem, aliquid in Mundo contingat, monſtrum vocatur, & in hoc intellectu locutus eſt Horatius, quando pluuiæ abundantiam recenſet, quæ in diluuio vniuerſali iuga montium ſuperauit, ſic.

Monſtra pro monſtratione.

Terruit gentes, graue ne rediret
Seculum pyrrhe noua monſtra queſta.

Li. 1. Carm. od. 2.

Quamuis alij fuerint huius opinionis, per monſtra hoc in loco eſſe exponenda nuncia mærore plena: propterea Cicero ſcribens ad Atticum, hæc retulit *Venerat duabus horis ante Cherippus mera monſtra nuncians*. Vbi quidam interpretes, per mera monſtra, aduerſam Quinti valetudinem exponunt: licet monſtra etiam ad res incredibiles, & ad prodigioſa mendacia referantur, idcircò Quintus Serenus monſtra nuncupauit illa verba, quæ ad exterminandos morbos à nonnullis proferuntur, his verſibus.

Li. 4. ep. 76.

Monſtra pro mendacijs.

Multaq; præterea vorborum monſtra ſilebo,
Nam febrem vario depelli carmine poſſe
Vana ſuperſtitio credit.

Amplius res intellectu difficiles, veluti latebroſa, & cæca quædam ænigmata monſtra dicuntur, quem intellectum ſecutus Seneca libro primo Thebaidos, ſic ait. *Quis tanta monſtra explicabit?* Rurſus quando viri, vel mulieris adeò decora, & ſpectabilis forma conſpicitur, vt nil venuſtius à natura fingi poſſit, à vulgò monſtrum pulchritudinis appellatur: quare ad rem Franciſcus Petrarcha De venuſtate Lauræ ſic canebat.

O delle donne altero, e raro moſtro.

Quemadmodum ex aduerſo vir deformitatis ſpeculum, monſtrum quoq; nominatur. Legitur enim in Vita Aeſopi, quod vxor Xanthi tantam noui mancipij nempè Aeſopi deformitatem admirata, increpans maritum, dixit. *Vnde mihi hoc monſtrum attuliſti?*

Monſtrum pro pulchritudine, & deformitate.

taliſti? Immò vir ſupra humanum modum viribus pollens, & tanquam ſingulare fortitudinis ſpecimen, monſtrum cognominatur; propterea veteres Herculem in hoc ſenſu monſtrum indigitarunt, cum huius viri fortia facta, in cæteris domandis monſtris, per totum terrarum orbem celebrentur.

Præterea cum monſtrum dicatur, quod ordinem ſui generis magna omnium admiratione, excedit, proculdubiò virum non vulgari ingenij dexteritate conſpicuum, tanquam monſtrum manifeſtabimus. Quare, iuxta hunc intellectum, Diuum Thomam Aquinatem, cuius ingenio nil præſtantius fuit, ingenioſum monſtrum meritò appellarunt. Ex altera parte hominem omnium, quos terra ſuſtinet, impijſſimum, omniq; ſcelerum genere contaminatum, tanquam monſtrum nominant, & pro genuino huius typo Neronem verum humani generis portentum, & monſtrum oſtendunt: pariter Cicero in Catilinam, in hoc ſenſu loquens, monſtrum hominis ſe dicturum eſſe atteſtatur. Petrus etiam Crinitus homines illos tanquam monſtra monſtrat, qui volumina aduerſus rectam religionem, & Chriſtum compoſuerunt; vbi inter alia flagitia, quæcumq; de Chriſto à priſcis vatibus præſagita, de alijs quoq; intelligi potuiſſe tradiderunt, quæ opiniones poſtea à Diuo Auguſtino, Origine, & Cypriano mira facilitate exploduntur.

Monſtrum pro ſingulari ingenio.

Lib. 9. de honeſt. diſcip. c. 10.

Sed, præter has animi ferinas actiones, homines aliquando vixerunt, qui monſtra merito fuerunt nuncupati, qui corporeas brutorum operationes imitantur. Narrat enim Ioannes Langius Medicus celeberrimus fuiſſe in Auſtria homines, qui latratu, & pernicitate curſus, cum canibus contendebant: immò cum illis in ſylua illæſi aſſiduè venabantur. Quid plura? vitium ipſum optimo iure monſtrum vocitatur: ſiquidem ibi monſtrum nutriri aſſeueramus, vbi aliquod crimen latibulari ſignificamus, ſumpta fortè metaphora à veris monſtris, quæ, ob pudorem, in locis abditis aluntur. Demum monſtroſum hominem licet appellari illum, cui omnia benè, & proſperè accidunt, iuxta monoſtichon trochaichum.

Vitium dicitur Monſtrum.

Monſtroſa res homo, vnquam cui nihil mali accidit.

At quando, per quietem, horrifica aliquibus ſpectra, & deuia ſomnia apparent, ſomni monſtra ſummis rationibus cognominantur. Et à nomine monſtri non ſunt ſegreganda illa formidabilia ſimulacra, quæ Dæmones, ad horrificandos viros, Deo . . . catos, repreſentant. Immò ipſe Diabolus monſtri vocabulo cohoneſtandus eſſe videtur, dum ex varijs cunctorũ animantiũ partibus propriam figuram aliquando integrat; ideò Diuus Hieronymus optima de cauſa Diabolum mõſtrum monſtrorũ nominauit.

Diabolus dicitur Monſtrum.

Inſuper monſtra ad miracula referri videntur, dum Ouidius, de transfiguratione ſororum Phætontis in populos, verba faciens, huic miraculo Cygnum Stheneleii filium interfuiſſe recitat his verbis.

Lib. 2. Metam.

Affuit huic monſtro proles Stheneleia Cygnus.

Huic non abſimile miraculum, ſeu monſtrum erit, ſi accidat, vt Nouerca alioquin immitis ſæua, & monſtrifera ab authoribus appellata, priuignum ſingulari pietate, & charitate complectatur; quod in quadam ciuitate aduena admiratus obſeruans, id tanquam monſtroſum notauit: quemadmodum etiam ſi contingat, vt pater à filijs prodatur: hac de re Ouidius Scyllæ proditionem monſtrum nuncupauit.

Nouercæ amor Monſtrum.

Lib. 8. Metam.

Pariter abſurda quæcumq; monſtra dicenda erunt, dummodò naturæ ordinem ſuperent: etenim conuerſio fæminæ in marem, & viciſſim maris in fæminam huc referenda eſſe videtur; ſiquidem canit Auſonius hunc in modum.

Cuncti admirantur monſtrum, dum mellior agna
Aſtitit in tenerum de grege verſa marem.

Abſurdum quoq; & ſimiliter monſtroſum eſt, ſi vir nubat viro: ideò Iuuenalis taxans ſanctitudinem ſimulatorum, qui tamen ad improborum genus hominum referendi ſunt, meminit præſertim eorum, qui inuicem, præter naturæ ordinem, ritu mulierum, nupſerunt, & hoc monſtrum valdè abſurdum appellauit.

Satyr. 2.

Scilicet horrores, maioraq; monſtra putares,
Si mulier vitulum, vel ſi bos ederet agnum.

Et paulò inferius.

Vicit & hoc monſtrum tunicata fuſcina Gracchis.

Præterea medicina ſuis non caret monſtris: quandoquidem morbus, vel cognitu diffici-

difficilis, vel alicui Regioni peculiaris, apud cæteras Nationes monſtrum nominatur. Vnus inſtar omnium ſit Plica morbus Polonis familiaris, qui nil aliud eſt, niſi pilorum glutinatio ita indiſſolubilis, vt pili tenaci glutine iuncti eſſe videantur. Prodit hic affectus à ſubſtantia viſcida, & glutinoſa, qualis autem ſit hæc materia, vbi, & quando generetur, & cur in has partes potius, quam in alias tranſmittatur, non eſt præſentis loci explicare. Hoc vnum eſt Bononiæ annis nuper elapſis, mulierem Polonam hoc affectu laborantem fuiſſe, ad quam ſpectandam tanquam ad monſtrum multi confluebant.

Plica qualis Morbus.

Rurſus in medicina monſttum appellari licet, quando aliquis pernicioſo, maligno, & lethali morbo afflictatus, & à Medicis tanquam deploratus relinquitur, nihilominus, præter omnium expectationem, conualeſcit: quocirca non ſine ratione canebat Ouidius.

Mõſtrum in Medicina.

> *Sæpè aliquem ſolers Medicorum cura reliquit;*
> *Nec tamen hic, vena deficiente, perit.*

Monſtra quoq; ad humana excrementa referri poſſunt: namq; in hominibus temperaturæ melancholicæ tales humores, & ita ab aliorum natura recedentes generantur, vt monſtra prorſus eſſe videantur; quapropter Galenus in Libro de Melancholia ſcriptum reliquit fuiſſe nonnullos melancholicos, qui aliquod noxium ſe deuoraſſe exiſtimarunt, cum quædam abominanda, & monſtroſa euomerent.

Excrementa monſtroſa.

Succedunt commentitia, & imaginaria Poetarum monſtra, quæ aliqua animaduerſione indigent. Retulerunt enim Caſſiopeam Cephei vxorem tanto venuſtatis fulgore elatam, vt ſe Nereidibus pulchriorem iactauerit; hine Nymphas indignatas à Neptuno impetraſſe tradiderunt, vt maritimum monſtrum Aethiopiam deuaſtaret, neq; Numina Nereidum placari poſſe, niſi Andromeda Caſſiopeæ filia monſtroſæ belluæ exponeretur. Huius generis fuerunt monſtra, in quæ ſocij Pici Regis à Circe fuerunt tranſmutati, de quibus canit Ouidius hunc in modum.

> *Illa nocens ſpargit virus, ſuccoq; veneni*
> *Cuius ab atractu, variarum monſtra Ferarum*
> *In iuuenes veniunt, nulli ſua manſit imago.*

Lib. 14. Metam.

Similia monſtra recenſet Homerus memorans Cyclopem in vaſto ſpeleo habitantem, carnibus humanis veſcentem, & lac pro vino potantem his verſibus.

> ἀυτάρ ἐπεί Κύκλωψ μεγάλην ἐμπλησατο νηδὺν
> ἀνδρομεα κρε̃ ἔδων, καὶ ἐπ' ἄκρητον γάλα πίνων.

Lib. 9. odyſſ.

Ideſt.

> *Cæterum poſtquam Cyclops magnum impleuerat ventrem*
> *Humanas carnes comedens, & ad hæc merum lac bibens.*

Hinc poſtea alij Poetæ Cacum montis Auentini monſtrum igneum ſpirans halitum, & vicina loca deuaſtans finxerunt, cuius ſic meminit Ouidius.

> *Cacus Auentinæ timor, atq; infamia ſyluæ*
> *Non leue finitimis, hoſpitibuſq; malum.*
> *Dira viro facies, vires pro corpore corpus*
> *Grande; pater monſtri mulciber huius erat.*

Lib. 1. Faſt.

His dictis de Poetarum monſtris, accedemus ad ponderandos homines, qui iuſtam ſtaturæ humanæ menſuram, vel magnitudine, vel paruitate non ſeruantes, inter monſtra recenſentur. Hi ſunt Gigantes vaſtæ molis proportione membrorum, & recta eorumdem conformatione referti, quos olim à terra genitos Poetæ fingebant: qua de cauſa Horatius ſic canebat.

Monſtroſa ſtatura.

> *Iniecta monſtris terra dolet ſuis,*
> *Mæretq; partus fulmine lucidum*
> *Miſſos ad Orcum, &c.*

Lib. 3. Car. Od. 4.

Similiter Pygmei, Pumiliones, & Nani, ratione exiguæ ſtaturæ, in genere monſtrorum à nonnullis collocantur. Hanc æquiuocationem Gibbi, Claudi, macrocephali, & ſimiles non effugiunt: quamuis rarò non generentur, & quandoque à natura parentum non valdè recedant. Quemadmodum à natura conſanguineorum non multum declinare videntur plures partus ad effigiem canis, bouis, & aliorum brutorum accedentes; cum tamen prædictorum animantium caput prorſus; non æmu-

Pumiliones inter monſtra.

æmulentur, ſed tantummodò prædictorum brutorum quædam referunt rudimenta, & lineamenta, ex quibus poſtea Phyſiognomi varios hominum mores elicere poſſunt, quæ doctrina in Phyſiognonomicis Ariſtotelis continetur.

A Aliquando in rebus etiam inanimatis, quædam ex cauſis abditis prodeuntia contingunt, quæ monſtri æquiuocationem incurrunt: veluti ſpectra hominum in aere digladiantium, & brutorum ſimulacra in nubibus apparentia: quamuis hæc potius portenta, & prodigia, quam monſtra dici debeant. Quamobrem olim Iudæi in ciuitate Hieroſolymæ, cum, ſpatio quadraginta dierum, varias equitum haſtis munitorum, & ſtolis aureis indutorum turmas in aere vidiſſent, & ſonitum clypeorum audiſſent, monſtra in bonum conuerti aſſiduè rogabant: nam Ioſephus Hebreus, hæc portenta, ante deletam Hieroſolymam, apparuiſſe tradidit. Similia monſtra, ſeu potius prodigia memorauit Virgilius canens.

Monſtra cæleſtia.

L. 2. Aeneid.

Nec dubijs ea ſigna dedit Tritonia monſtris.

Nomen etiam monſtri ſortiri videntur illa animantia, quæ cum ſint vnius naturæ in ſuo genere, & perfectæ conſtitutionis; nihilominus ex fæmina alterius ſpeciei prodeunt: veluti ſi mulier ranam, aut ſerpentem enitatur; quod olim in Vmbria accidiſſe Hiſtoriographi referunt: quapropter Lucanus huc reſpiciens, quandoque B canebat.

Matremq; ſuus conterruit infans.

Similiter in paſcuis Nicippi, authore Aeliano, Ouis Leonem peperit, & ex annalibus Colmarenſibus, anno ſeptuageſimo ſexto ſupra milleſimum, & ducenteſimum, in Turego, Lupa domeſtica duos lupos rufos, & nonnullos canes maculoſos enixa eſt. Hæc autem non monſtra, ſed quaſi monſtra aliqui indigitant, cum ortum tantummodò monſtroſum, non autem ſubſtantiam habeant. His non abſimiles ſunt partus albi ex nigris parentibus prodeuntes, & viciſſim nigri ex genitoribus candidis in lucem venientes, quam opinionem Pareus ſectari videtur. Verum, & hi fœtus quaſi monſtra appellari poſſunt, quoniam nullam intuentibus admirationem, niſi in comparatione ad ſuos genitores, afferunt.

In var. hiſ.

Monſtra quaſi monſtra, quæ.

Tandem aduertendum eſt, quod veluti in ſingulis gentibus quædam hominum monſtra oriuntur: aſſimiliter in vniuerſo genere humano quædam ſunt monſtra gentium, vt Monoculi, Cynocephali, & ſimiles, qui in Africa habitare feruntur. Sed C neque tales veri monſtri nomen ſibi vindicant; cum ex ſimilibus parentibus oriantur: poſſunt quidem nobis monſtra appellari, incolis tamen monſtra non dicuntur, cum illis nullam admirationem pariant. Id quod de hominibus huius generis exaratur, de brutis quoq; intelligendum eſſe promulgamus: nam piſces repertos eſſe humana facie Hiſtorici recitant, & Alexander ab Alexandro hominis marini meminit. Fulgoſius quoque memorat piſcem humana effigie pelle anguillæ tectum. Immò Cardanus, & Bellonius in quodam lacu Pomerianæ, poſt inundationes, & ſæuas maris tempeſtates, piſcem mulierem captum fuiſſe diuulgarunt. De his animantibus ſuperius in primo capite, & in Rubrica differentiarum ſigillatim pertractatum fuit. His addamus, ex hiſtoria Indica, anguillas cauda capræ, quæ ab indicis latebris prodeuntes, fluuijs exundantibus, ad mare confluunt; quamuis alij Authores has in mari indico naſci, ibique ali prodiderint. Hæc igitur licet rarò conſpiciantur, attamen vera D monſtra nuncupari nequeunt, cum à proprio genere non degenerent. Hic igitur in gratiam lectoris iconem animalis Africani admodum deformis exhibemus, rotundo corporis ambitu inſtar teſtudinis, cuius dorſum duæ lineæ flauæ ab angulos rectos ſe interſecantes condecorant, in quarum ſingula extremitate ſinguli oculi, & ſingulæ aures affixæ viſuntur: itaut hoc animal quatuor oculis intueatur, & totidem auribus audiat: vnicum tamen os, & ventrem habet, ſed plures pedes globoſum corpus adeò cingunt, vt in quamcumq; partem ſe vertere poſſit; cauda eſt longa, & in extremitate valdè villoſa. Hoc non diſcrepabit valdè ab animali tetracephalo Ramuſij, quod quatuor capita tali ordine diſpoſita habebat, vt quatuor mundi plagas ſpectaret, & quò greſſu, horum vnum capitum ſe dirigebat, illicò, nulla conuerſione, reliquum corpus ſequebatur.

Piſcis humana facie.

Lib. 3.

Deſcriptio animalis deformis Africani.

ANI-

Animal Africanum deforme.

Demum inter volatiles animantes, iconem galli indcici auriti tridactyli repræſentamus, qui prima facie nobis monſtrum eſſe videtur; & tamen à ſuo genere minimè degenerans nullam admirationem incolis Indiarum affert. Mira eſt galli ſpecies, & nulli volucrum generi pulchritudine inferior. Roſtrum reliquorum gallorum eſt diſſimillimum, ſed pſitacorum roſtris reſpondens: eſt enim aduncum in ſuperiori parte, & totum rubrum. Caput totum, pectus, & venter colore roſeo diluto: criſtis inſignitur duabus, primum carnea more noſtrorum gallorum, quæ propè roſtrum eſt; Altera criſta pennis conſtat luteis; oculorum pupilla eſt nigra iris lutea, cum cilijs pariter nigris. Aures magnæ, & erectæ aſininis non abſimiles, quas quiſpiam fictitias iudicaret, & tamen minimè monſtroſæ ſunt, ſub mento pennæ quædam virides

Deſcriptio galli Indici.

Gallus Indicus auritus tridactylus.

rides dependent, veluti barbæ figuram æmulantes: ex collo superiori, & vropygio, quæ viridia sunt, pennæ cæruleæ albis calamis ornatæ deorsum pendent. Alæ diuersi admodum coloris sunt: nam primæ earum pennæ obscuræ virent, sed ita sunt dispositæ, vt squamulas quodammodo efficere videantur, & harum medium lineã alba percurrit, quæ sequuntur intensè admodum virent, sed in extremitate albæ sunt, harum tamen tres inferiores cæruleæ sunt, sed circumcirca subuirides. Extremæ denique remiges luteæ sunt, & omnium costæ albæ: inferior autem alarum pars colore est subcæruleo ad viridem tendens superior verò roseo, & costæ omnes itidem albæ. Cauda est duplex, prior exigua, & quinque tantum pennis integrata, ijsq; rubicundis, & admodum breuibus, si secundæ caudæ comparentur. Secunda cauda, nouem longissimis pennis constat, quarum aliæ alijs longiores sunt, & diuersum colorem sortiuntur. Maiores sunt ferrugineæ, pennulis tenuissimis oblongis fuscis hincinde dependentibus constantes, in extremitate ceu oculos ouales rubicundos, & circumcirca cæruleos obtinent. Pedes rubri tribus digitis distincti, vngues cum calcaneo albi.

Cauda galli Indici descriptio.

Itaq; monstra propriè dicta erunt illa, de quibus primo loco in præsentia disseremus, mox de alijs quoq; verba facturi. Hæc sunt animantia aliquid humani habentia suis genitoribus valdè dissimilia, & rarò contingentia, veluti homines trimani, fœtus semicanes, & similes animantes inusitatam structuram præ se ferentes.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

MONSTRVM, ex mente Isidori, ita nuncupatur, quia aliquid futurum monstrando, homines moneat: quapropter nonnulli hac ratione ducti monstrum quasi moneftrum appellarunt, vel quia monendo, aliquod mysterium diuinæ vltionis præmonstret, vel quia tanquam aliquod singulare à singulis obseruetur, & propter admirationem digito monstretur, quæ postrema etymologia magis arridere potest; cum prima ab Isidoro allata non prorsus quadret; primò quoniam multa in multis regionibus monstra oriuntur, ex quibus nullum præsagium elici potest. Possumus quidem attestari his aliquando summum Deum posse hominibus futuram calamitatem indicare, nihilominus plerumq; his monstris propriè dictis non vtitur; cum in sacris paginis nullum monstrum huius generis à Deo procreatum legerimus, & tamen multa alia prodigia patrauit. Præterquamquod talia monstra in solitudine Africæ nasci authores asseuerant, vbi nulli monendi homines diuagantur. Alioquin monstra ab alijs miracula physica vocitantur, quæ contingunt, quotiescumque Natura non iuxta consuetam legem in conformationibus fœtuum operatur.

Li. 11. Orig.

Miracula physica quæ.

Alij monstrum appellarunt Ostentum, cum hoc nomen multò plura, quam monstrum amplectatur: si quidem ostentum est, quod, præter naturæ ordinem, nascitur, vt fætus tripes, & vnimanus; deinde omnia illa prodigiosa comprehendit, quæ Græci φάσματα nominat. Alioquin ab alijs monstrum dicitur etiam Portentum, quia, iuxta primam etymologiam, aliquid futurum portendat. A quibusdam monstrum nomine prodigij circumfertur; cum monstrum sit quasi Porrodigium, quia porrò dicat, & aliquid venturum præsignificet, quam significationem, ex auspicijs haurire videntur. Nihilominus hæc nomina sæpissimè confunduntur, & alterum pro altero ab Authoribus vsurpatur: quamobrem Cicero libro primo de Diuinatione optimè scribebat monstra, ostenta, portenta, & prodigia appellari, quoniam monstrent, ostendant, portendant, & prædicent.

Ostenta, portenta, prodigia, & monstra quæ.

Si ad Græcos animum conuertamus, pariter in hanc nominum confusionem incidemus. Etenim Aristoteles aliquando τὰ τέρατα ἁμαρτήματα τῆς φύσεως appellauit, nimirum monstra errata naturæ; vbi Theodorus Gaza portenta reddidit, nec fortè præter rationem, cum τέρας scilicet monstrum παρὰ τὸ εἴρω deducatur, nempè à nuncio tamquam monstrum sit signum, quo summus Deus ad aliquod nunciandum

Lib. 4. de Gen. An. c. 4.

vtatur: quamuis Niphus in Commentarijs portenta non eſſe in hoc genere aſtruat. Siquidem, φάσμα, iuxta ſententiam eiuſdem Ariſtotelis, in meteorologicis, propriè monſtris cœleſtibus, nempè portentis, & prodigijs competit: nihilominus hoc etiam vocabulum nonnulli authores pro monſtro vſurparunt. Aliter apud Græcos πέλωρ exponitur quidem monſtrum, ſed potius id, quod ingentem, & immanem molem præ ſe ferat, quaſi πέλας ἔρως ὄντῳ μέγεθει, quoniam ſua magnitudine montem ferè adæquet. Idcircò Apollonius in Argonauticis aliquando, in nominandis Gigantibus, hoc vocabulo vſus eſt: quamuis poſtea idem author alibi, ad indicandum partum monſtroſum, eandem vocem adhibuerit. Alij Græci monſtra ἀποφώλια indigitarunt, quaſi quod hæc vox ἀποφώλιος rem monſtroſam, & prodigioſam ſignificet, ſed tamen plerumq; aliquid vanum, & irritum denotat: quapropter oua illa auium propriè dicuntur ἀποφώλια, quæ ſterilitate non carent; cum tamen hoc vocabulum partus etiam degeneres comprehendat.

Synonyma græca. *Lib. 1.* *Lib. 2. Argon.*

Monſtrum hebraicè, vt habetur in Deuteronomio, vocatur Mopeth à verbo Haphah, nimirum illuxit, vel à verbo Pathah perſuaſit, quoniam monſtra, & portenta homines, quibus ventura prædicunt mala, ad meliorem mentem reuocent. Germanicè Ein vuunderging, Ein vnnaturlich. Hiſpanicè milagro, Gallicè monſtre, Italicè monſtro nominatur.

Cap. 13.

DIFFERENTIÆ.

MONSTRORVM Differentiæ ita cognitu ſunt difficiles, vt ſybilla interprete indigere videantur. Quandoquidem tot authores in illis explicandis, tot ſententias in medium protulerunt. Ariſtoteles, in hiſtoria generationis animalium, has ad tria præcipua capita, nempè ad abundantiam, & defectum partium, necnon ad præpoſterum, & peruerſum naturæ ordinem in ſitu earundem reduxit. Auerroes in Commentarijs ad eundem locum Ariſtotelis partus monſtriferi quattuor conſtituit ſpecies, dum harum alias in numero, alias in quantitate, alias in qualitate, & alias in ſitu diſcrepantes prædicat. Iſidorus primùm conſiderat monſtra magnitudinis, & paruitatis corporeæ, ſicq; Gigantes, & Nanos complectitur, deinde, ratione magnitudinis, & paruitatis membrorum, fætus cùm magnis, vel paruis partibus natos non excludit. Tertiò ſuperfluitatem, & defectum partium reſpicit, vt infantes trimanos, vel ſine manibus, & alijs partibus huius generis, comprehendat. Quartò meditatur monſtra ſecundum partem transformata, veluti partum cum capite canis natum, vel transfigurata in alienam naturam, veluti ſerpentem ex muliere ortum. Quintò mutationem ſitus partium, veluti oculum in pectore, & iecur in ſiniſtrò hyppocondrio contemplatur. Sextò præcocem partium creationem, vt infantem cum dentibus, vel barba, vel capillis canis, ab vtero exeuntem admiratur. Septimò in arenam adducit complicationem plurium differentiarum monſtrificarum, quam fætus cum capite leonis, & pedibus vituli repræſentare poteſt. Octauò tandem affert permixtionem generis, vel ſexus, quam differentiam hermaphroditi conſtituunt.

Lib. 4. c. 5. *Lib. 11. Orig.* *Præcox generatio partium.*

Clariſſimus Septalius ad triplex genus humana monſtra reducit; cum aliquid fieri extra intentionem, & facultatem naturæ, & à parentibus diſcrepare trifariam contingat. Primò quoad ſubſtantiam facti, & quoad id, quod fit, quod eſt maximum, deinde quoad id, in quo fit, quod eſt longè minus, & tertiò quoad modum, & ordinem faciendi, quod adhuc minus excedit, & minus eſt diſſimile. Ad primum genus illa refert monſtra, quæ ſecundùm totum, vel ſecundùm partes, nempè quoad modum, & ad id, in quo fit, & quantum ad id, quod fit, & ad ſubſtantiam facti, à facultate naturæ, & à ſimilitudine parentum recedunt, & hæc monſtra ſupremum gradum occupant, quia nunquam rationem finis ſubeunt; veluti quando in humana ſpecie, monſtra figuram bruti, vel in toto, vel in aliqua parte geſtant; quoniam partes bruti non ſolum eo modo, in quo fiunt, facere vellet, ſed nec etiam in humana

In comment. ad probl. Ariſt. *Monſtra trifariam diſcrepant.*

humana ſpecie operari vllo modo vellet, quod ſpectat ad ſubſtantiam facti: quocirca diſſimilitudinem non ſolum accidentalem, & indiuidualem, verùm quoque ſpecificam à parentibus habent. Ad ſecundum genus trahit illa monſtra, quæ ſuperfluis integrata membris in lucem exeunt; cum natura, illas quidem partes procreare vellet, ſed non tamen in eo, in quo fiunt, nec eo modo; quam brem duplici ratione à parentibus diſcrepant. Tertiò, & poſtremò generi, Septalius illa monſtra aſſignat, quæ partibus non rectè diſpoſitis conſtant: ſiquidem natura illas quidem vult formare, ſed non tamen eò modo, & ordine: hinc neq; quantum ad id, quod fit, neq; quantum ad id, in quo fit, ſed ſolum in modo erratum contingit.

Ioannes Georgius Schenchius, in opuſculo de Monſtris, iuxta abundantiam, & inopiam materiæ, nec non iuxta malam qualitatem eiuſdem, & imaginationem genitorum, varias monſtrorum differentias diſcriminat. Quandoquidem ad luxuriem materiæ, gemellos connatos, bicipites, quadrimanos, tripedes, gigantes, & hermaphroditos reducit; deinde ad eiuſdem materiæ defectum, nanos, acephalos, vnimanos, & apodes refert. Denique prauæ qualitati materiæ, & imaginationi parentum cæteras turpes, & abſurdas hominum, & aliorum brutorum conformationes aſſignat.

Differentia ex Schechio.

Vir muſarum, charitumque munificentia ornatiſſimus Vlyſſes Aldrouandus in quodam Catalogo ſuorum operum, quatuor monſtrorum differentias conſtituit, in quarum prima monſtra ob exceſſum, & defectionem reponuntur, in ſecunda ſunt, quæ ex congreſſu animalium diuerſæ ſpeciei prodeunt, in tertia locantur; quorum cauſæ ad imaginationem referuntur, & denique quartam differentiam conſtituunt illa monſtra, quæ à cauſis non ſublunaribus dimanant.

Benedictus Pererius multò plures monſtrorum differentias aſſignare videtur, dum inquit multa eſſe monſtrorum genera, cum monſtrum multifariam effici poſſit, nimirum in ſexu, vt ſi fuerit, aut incerti ſexus, aut habuerit vtrumque cuiuſmodi eſt Hermaphroditus. Secundò propter aliquam qualitatem, veluti ſi habeat nimiam craſſitiem, aut tenuitatem, aut aliam quampiam notabilem, & inuſitatam qualitatem. Tertiò in exceſſu, aut defectu magnitudinis, veluti ſi membra fuerint iuſtò maiora, vel minora. Quartò in ſitu, veluti ſi partes præter naturalem conſuetudinem ſint tranſpoſitæ. Quintò in figura, veluti ſi homo ſit figura non recta, ſed prona, more quadrupedum, vel ſi homo habeat faciem, aut aliam partem non humanam, ſed ferinam. Sextò in victu, & moribus. Etenim qui humanis carnibus veſcuntur, veluti Anthropophagi inter monſtra, & portenta Humanæ naturæ recenſenda ſunt. Septimò in numero, veluti ſi homo biceps naſcatur, vel cum ſenis digitis, aut ſit monoculus, vel vnipes. Cæterum, vt noſtra fert opinio, Pererius, in aſſignandis his differentijs, à cæteris non multum diſſentire videtur: nam præcitati Authores, in enumerandis his differentijs, per generica capita progreſſi ſunt; cum ipſe ad differentias magis ſpecificas acceſſerit, ad quas non commodè reduci poſſunt differentiæ monſtrorum ratione temporis, veluti infans cum barba, vel dentibus natus, de quo ſuo loco verba fient.

Lib. 7. de princip. nat.

Differentiā à tempore ſumptam nō recenſet.

Alexander Maſſarias vir non vulgariter eruditus monſtra eſſe quidem errata naturæ ſtatuit, ſed hæc omnia errata, minimè recedens a doctrina Galeni, ad effectus in mala compoſitione reducit. Siquidem Galenus, expeditis morborum partium ſimilarium differentijs, alterius generis morbi partium inſtrumentalium meminit, quod mala conſtitutio, vel praua membrorum compoſitio nuncupatur. Harum igitur partium affectiones vel ſunt ſimplices, vel compoſitæ, his poſtpoſitis, ad quatuor affectus ſimplices partium organitarum accedit, quorum primus eſt turpis conformatio, vel forma corrupta; Secundus eſt magnitudo vitiata, Tertius numerus partium deprauatus, Quartus demum eſt ſitus earumdem partium vitioſus. Forma in primis trifariam deterior redditur, vel propter naturale vitium figuræ in vtero contractum: nam Galenus in Arte medicinali, obſeruaſſe fatetur ventriculum, veſicam, & hepar, ob innatæ conformationis vitium, ſua munia perperam obiuiſſe. Deinde forma partium corrumpitur propter aduentitium, & externum figuræ vitium, quod poſt natiuitatem contingit, huius exemplum luxatio, & fractura malè curata eſſe poteſt, & huc monſtra arte parata reduci poſſunt. Tertiò forma turpis redditur,

Lib. 4. pract. cap. 7.

In Lib. de morb. cauſ. cap. 7.

Forma trifariam vitiatur.

amiſſis cauitatibus, & meatibus, quos natura alicui parti valdè patentes deſtinauit. Id accidit, quando meatus fiunt magis patuli, quando coaleſcunt, quando conſtipantur, & à parte proximiori comprimuntur, & demum quando concidunt, contrahuntur, & ab humoribus craſſis, & viſcidis obſtruuntur. Tertiò, & poſtremò figura à leuitate, & aſperitate partium vitiatur, quæ natura ſua vel leues, vel aſperæ eſſe deberent, & nihilominus oppoſitam naturam ſortiuntur, & huc referenda eſſent illa monſtra, quæ in cuti aſperitates, & leuitates quaſdam præter naturam poſſident. Pariter magnitudo partium, vel ante, vel poſt natiuitatem, vitium auctionis, & diminutionis contrahere poteſt: item numerus, vitio defectus, & abundantiæ, ſiue naturali, ſiue non naturali premitur: nimirum quando quis cum ſex digitis, vel cum quatuor tantùm in lucem emergit, & poſt ortum id contingit veluti ſipterigium in oculo creſcens viſionem obtenebret, aut quando partes mutilantur, vel radicitus auferuntur, idq; monſtro artificiali competere poteſt. Deniq; ſitus partium labem contrahit, veluti ſi lien dextrum hyppocondrium occupauerit, & poſt natiuitatem, quando inteſtina deſcendentia herniam conſtituerint: hæc igitur fuit opinio clariſſimi Maſſariæ, quæ vt noſtra fert ſententia, à veritate minimè recedit.

Magnitudo quemodo, & quando lædatur.

Alij, ratione ſubiecti, monſtrum in hominem, in brutum, & in plantam diuiſerunt. Alij hanc diuiſionem à materiali principio hauſerunt, ratione variæ conſtitutionis, & deformitatis membrorum corporis, quæ vitiantur, dum monſtra generantur. Alij conſiderant fætum in animali degenerantem ſecundùm ſe totum, vt legitur apud Ioſephum Hebreum, de vacca agnum pariente, vel degenerantem tantummodo ſecundùm partes, quia ſint inutiles, ob defectum motus, vel quia deficiant propter magnitudinem, & paruitatem, vel propter ſitum, vel propter figuram; quemadmodum paulò ante ad mentem Galeni exaratum eſt. Demum ratione temporis, Aliqui monſtra diſcriminant, cum alia in vtero materno, & alia extra vterum procreentur: quamobrem Cardanus affert exemplum de quodam infante in ſyluis expoſito, qui vnà cum lacte non ſolum mores ferinos, ſed etiam vultum, vngues, & caudam eſt adeptus, quod monſtrum in Myſnia comprehenſum fuit. Habemus quoque in ſacris paginis exemplum Regis Nabucdonoſoris, qui per ſeptennium in nemoribus degens creſcentibus capillis, & vnguibus, & eſu fæni, Feram prorſus æmulabatur, ſed hæc ſupra vim naturæ accidiſſe credendum eſt.

L. 7. de bell. Iudaic.

Lib. 18. de Subtil.

Fortunius Licetus multiformi eruditionis ſupellectile inſtructus, qui hodie Philoſophiam in ſede eminenti Bononienſis Archigymnaſij profitetur, in ſua monſtrorum hiſtoria, magis ſcientificam diuiſionem molitur, dum ratione eſſentialis monſtrorum formæ, nimirum corporis partium compoſitionis vitiatæ, monſtrum in vniforme, & multiforme diſtribuit. Vniforme vocat illud, quod habet partes repræſentantes membra vnius ſpeciei viuentis, & multiforme appellat, quod integratur ex partibus æmulantibus membra viuentium diuerſæ ſpeciei. Poſtmodum vniforme monſtrum diuidit in mutilum, veluti eſt fœtus ſine manibus, & in excedens, quemadmodum eſt infans biceps, & in monſtrum ancipitis naturæ, veluti eſſet fætus duplici capite refertus, & carens pedibus, His addit monſtrum difforme, vti partum cum membris tranſpoſitis, nec non monſtrum informe, vti puellum rotundum, & demum enorme, quod genus monſtri à fætu ſemilapideo repræſentatur.

Monſtrum vniforme, & multiforme.

Omnes igitur prædictæ diſtinctiones, & differentiæ doctæ ſunt, & eruditæ, ſed cum noſtra interſit in præſentia monſtrorum genera multò plura comprehendere, & explicare, prædictas diuiſiones ampliabimus; & monſtrorum iuxta ſubiectum hominis, bruti, plantæ, & rei inanimatæ, in quatuor ſuprema genera diſtribuemus. Ratione rei inanimatæ bifariam monſtrum conſideratur, vel quatenus generatur in aere, & ſic meteora extraordinaria comprehendit, de quibus in poſtremo capite huius operis verba fient. Vel producitur in terris, & eſt duplex, nimirum naturale, & artificiale. Naturale eſt aliquod ſimulacrum à natura in ſaxis delineatum, vel cælatum. Narrat enim Euſebius Ieſuita reperiri, in inſula Mona, ſaxum humano femori conforme, cui inſita virtus eſt, vt ſpatio quantolibet aſportatum proxima per ſe nocte reuertatur. Ex eodem authore, in Dominici præſepij Aquilonari latere interiori conſpicitur lapis venerandum ſenem barba oblonga repræſentans, quam effigiem natura ludibunda lineis nigricantibus tanto artificio expreſſit, vt omnibus induſtriæ

Diuiſio amplior.

Lib. 2. de mirac. nat. Europæ.

industriè depicta videatur. Sunt qui miraculo rem adscribant, & Diui Hieronymi iconem exprimi putent. Referente eodem authore, in loco, vbi Sanctus Stephanus lapidibus fuit obrutus, eius imago saxo impressa conspicitur. Immò ex eodem, in saxo quodam Cedronis, aut Vallis Iosaphat, expressa videntur signa manuum, & pedum Christi Domini, qui vinctus, & violenter tractus super illam rupem cecidit. Idem narrat, saxum, quod Eliæ Prophetæ quondam pro lecto fuit, eiusdem effigiem repræsentare. Hæc supra vim naturæ esse concedamus, & alia huius generis ad mentem Olai Magni referamus, qui in Regione Ostrogothorum saxa in quodam flumine esse prodidit, quorum aliqua humanas manus, alia pedes, alia brachia, & alia caput referunt: ideò Incolæ huiusmodi spectaculis assueti nulla admiratione detinentur. Quid plura? in quibusdam Torrentibus nostræ Regionis saxa aliquando inueniuntur, quæ ita industriè à natura sunt cælata, vt panes, caseos, pyra, & etiam animalia exprimant. Meminimus vidisse magnum frustum venæ miniariæ in fodinis inuentum, quod Acathem, Chrystallum, Smaragdum, & Amethistum præseferebat, id animali monstroso ex partibus diuersæ speciei integrato assimilari poterat. Monstrum similiter artificiale in rebus inanimatis obseruatur, dum cælator ob inscitiam in saxo monstrum sculpit, dum pedem vnius animantis, & aures alterius in cælatura fingit, id præstat etiam Pictor imperitus, qui sæpè animalia, quorum effigiem, & lineamenta ignorat, cum omnium admiratione, monstrifera depingit.

Figuræ variæ in saxis.

Saxa à natura sculpta.

Monstra artificialia in rebus inanimatis.

Si res animatas contemplemur, & primum plantas, in his pariter monstrum naturale, & artificiale procreatur. Naturale est, quando herba monstrifica à natura generatur, artificiosum monstrum est, quando fructum alicuius plantæ crescentem ad formam alicuius vasis reducimus, & cucumeres crescentes vinculorum angustijs ad formam anguium producimus. Si consideremus bruta, his etiam monstra naturalia, & artificialia contingunt. Naturalia plerumq; sunt bigenera, quæ ex congressu brutorum diuersæ speciei oriuntur: vnde de mula hoc ænigma legitur.

Monstra artificialia in plantis.

Dissimilis patri, & matris diuersa figura
Confusi generis generi non apta propago,
Ex alijs nascor, nec quisquam nascitur ex me.

Et cætera huius generis, veluti Canes Indici ab Epirotarum Rege Alexandro Magno dono dati, qui ex Canibus, & Tigribus progeniti esse ferebantur; necnon Thoes, iuxta mentem Oppiani Poetæ, quæ animantes ex Panthera, & Lupo, aut iuxta sententiam Pollucis, ex Vulpe, & Lupo prodibant, quoniam hæc animalia vocem Vulpis æmulabantur. Præterea Aristoteles in Historia Animalium, has procreationes adulterinas in auibus quoq;, & piscibus admittebat. Hac de re idem Philosophus in eadem Historia hæc verba protulit. Semper enim aliquid noui Africa afferre dicitur, quoniam diuersa Animalium genera congrediantur, ob aquæ penuriam terræ illius, cum ad loca rigua, ibi pauca, multa animalia conueniant: vnde, ex mente Aristotelis, animalium bigenerum generationes non improbantur. Nos igitur possumus tantum reijcere illos fœtus adulterinos, quos nonnulli, ex animalibus natura, temperamento, & magnitudine discrepantibus prodire affirmant.

Lib. 2. c. 5.

Artificiosa quoq; monstra in brutis parantur, quemadmodum si canis recenter nati pedes anteriores amputentur, nam citò vulnere curato, pedibus posterioribus progredi cogitur. Hæc monstra vel fiunt statim post ortum, vel tractu temporis: nouimus enim Circumforaneum, qui insolentis cuiusdam cynocephali pedes anteriores ira percitus truncauit; nihilominus bestia curata conualuit, & semper erecta pedibus posterioribus gradiebatur.

Monstra artificialia in brutis.

Si conuertamus animum ad hominem, adhuc in monstra naturalia, & artificialia incidemus, hæcq; artificiosè parata iuxta tempus differunt, siquidem vel fiunt monstra statim ab vtero, vt obseruamus in illis, qui Phasim habitant, caput valdè acutum habentibus, nam eorum caput statim post ortum adhuc tenerum, & molle, manu obstetricis fastigiatur: cum olim illa gens caput acutum ad gentem generosissimam spectare existimaret, & nulla alia natio tali capite referta esse videtur. Deinde tractu temporis in hominibus etiam adultis, ob partes mutilatas, vel prorsus truncatas monstra contingunt: etenim sæpè milites mutilatis brachijs, & resectis pedibus

Monstrum artificiale in genere humano est duplex.

bus ex bello redeuntes conſpiciuntur.

Si monſtrum ſit naturale ab humano vtero emergens, aduertendum eſt, quòd diſcrepabit ab effluxionibus, & à Molis, quæ pariter ab humano vtero prodeunt. Nam Mola, iuxta ſententiam Ariſtotelis, eſt caro in vtero mulieris concepta, & Ariſtoteli Galenus multis in locis adſtipulatur: ſed ambo hi clariſſimi viri hanc ſententiam ab Hippocrate hauſerunt, qui in lib. de Morbis mulierum, & in libro de ſterilitate, molam improbum, & vitioſum conceptum appellat, carnemq; eſſe confirmat. Hinc poſtea Aetius, & Paulus Aegineta anſam dicendi arripuerunt, molam eſſe carnem informem in tunicis vteri conſiſtentem, quæ, inſtar conceptus, in lucem egreditur. Vocatur autem mola, quia inſtar lapidis molaris difficulter moueatur, & à medicis ad morbum in numero reducitur: ſed dicitur informis, non quia omni planè forma careat; habet enim mola figuram variam, & maiori ex parte rotundam: ideò Leuinus Lemnius medicus inſignis narrat ſe nouiſſe mulierem quandam in vtero geſtantem, quæ poſt ſpatium nouem menſium edidit maſſam informem rotundam, cui vtrinq; duæ anſæ erant annexæ. Nuncupatur ergo mola informis, quoniam à figura humana ſit aliena. Nihilominus in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis iconem molæ cum rudimentis humanæ formæ inuenimus (cum nomine hoc. Mola anthropomorphos) quam in gratiam lectoris hic dare non piguit; hæc fortè non erit abſimilis partui cuiuſdam mulieris Auguſtæ Vindeleciorum, quæ anno trigeſimo primo ſupra ſeſquimilleſimum, caput humanum multis inuolutum membranis enixa eſt.

L. 4. de Gen. Anim. c. 7. L. 14. de vſu part. cap. 7. & lib. 14. meth. c. 13.

Mola Etymum.

A

B

Mola anthropomorphos.

Hic autem eſt notandum ſecundum nonnullos, quod molarum aliæ ſenſu, & motu carent, aliæ aliquot horis ſentiunt, & mouentur, aliæ ſunt planè informes, aliæ aliquam formam ſortiuntur, vt illa mola anſis decorata à Leuino Lemnio memorata, quæ cum palpitatione ab vtero exiuit. Hæ poſtremæ molæ potius ad monſtra, quàm ad molas reducendæ ſunt: harum cauſam ſi quis inquirat, petat Hippocratem, qui in lib. de morbis mulierum docebat copioſos menſes morboſum ſemen excipientes, ad morborum cauſas eſſe referendos. Præterquamquod habemus aſſertum Auerrois in Comment. ad Ariſtotelem, qui tradebat molarum potiſſimam cauſam eſſe, quia natura inter ſemina, ratione qualitatis, & quantitatis, non concordat.

Differentiæ molarum.

L. 4. de gen. An. cap. 7.

Poſt effluxiones, molas, & abortus, fœtus ſtatuto tempore ab vtero egrediens diſſimilis genitoribus erit monſtrum naturale, quod erit, vel ſimplex, vel bicorpor,

& vtrumq; iuxta variam diſcrepantiam internarum, & externarum partium erit varium: namq; vel differet in vna, vel duobus, vel in maiori numero partium, vt contingit in monſtris raræ, & inſolentis ſpeciei, de quibus in Rubrica præſagiorum agetur. Vel partes etiam conformes partibus genitorum erunt plures, vel pauciores, vel deturpatæ, vel extra propriam ſedem locatæ, vel ratione figuræ curuæ, vt fetus, ritu quadrupedis, gradi cogatur. Aut fœtus in ſexu erit vtriq; genitori ſimilis, vt hermaphroditus, aut à genitoribus ſecundum totum diſcrepabit; quemadmodum ſi animal diuerſi generis in lucem edatur, quod accidit mulieri canem, aut ſerpentem parienti. Deinq; partus in ortu parentibus erit ſimilis, ſed tractu temporis cum debitam hominis ſtaturam non adæquet, erit Nanus, & ſi ſtaturam conſuetam excedat, fiet Gigas. Cæterùm huiuſmodi monſtrorum ſpecies rarò ſimplices, & plerumq; complicatæ inueniuntur, veluti ſuo loco obſeruabitur.

Monſtra naturalia quæ.

DEFINITIO.

IN examinanda interna Monſtri natura, & definitione, conſulendus eſt Ariſtoteles pluribus in locis. Siquidem in hiſtoria generationis animalium, monſtrum eſſe ſtatuit oblæſionem rei, præter eius naturam, in his, quæ non ſemper, ſed vt plurimum agunt eodem modo. Idem Ariſtoteles in phyſica Auſcultatione hæc habet verba. *Fit autem, & in hiſce peccatum, quæ per artes conficiuntur: ſcripſit enim Grammaticus non rectè, & potionem medicus non rectè porrexit. Quare patet, & in hiſce fieri poſſe, quæ natura conficiuntur. Quod ſi aliqua ſint in arte, in quibus iam quod rectè fit alicuius efficitur gratia: in ijs autem, quæ peccantur gratia quidem alicuius ars aggreditur facere, ſed non aſſequitur illud, ſimiliter, & in naturalibus erit, & monſtra peccata erunt illius, quod alicuius gratia fuit. Et in primis igitur compoſitionibus, ea, quæ partim ex hominis partibus, partim ex bouis conſtabant, ſi non ad aliquem terminum, finemq; poterant peruenire, aliquo ſanè principio perinde, atq; nunc ſemine labefactato, corruptove fiebant.* Hinc decreuit monſtrum eſſe naturæ vitium, finem deſtinatum non aſſequentis, propter aliquod impedimentum, quemadmodum in rebus etiam artificioſis contingere ſolet: nimirum quando artifex conceptum iam in mente finem aſſequi minimè valet. Cum igitur ad mentem Philoſophi natura in procreandis monſtris quodammodo à proprio genere degeneret, non erit aſſerendum homines auritos in Oceano ſeptentrionali habitantes, & alios huius generis, de quibus in primo capite verba fecimus, inter monſtra eſſe collocandos, quoniam in ſuo ortu à proprio genere non recedunt. Itaque cum definitio, authore Ariſtotele, ex proximo genere rei definiendæ, & differentijs eſſentialibus integretur, & monſtra admirabili deformitate ſuam naturam conſtituant, non præter rationem clariſſimus Licetus, in ſuo Monſtrorum opere, aſſeuerabat, monſtrum eſſe ſubcœleſte viuens, enormi membrorum conſtitutione, horrorem cum admiratione intuentibus incutiens, rarò admodum naſcens, & ſecundariò naturæ inſtituto genitum, propter impedimentum in principijs ſuæ conformationis. Siquidem quando natura perfectiſſimum opus moliri nequit, imperfectum efficit; propterea ſtatuẽdum eſt monſtra ex ſecundario naturæ inſtituto, propter aliquod impedimentum prodire. Verùm hoc genus monſtri non ſolùm ſpeciem humanam, ſed brutorum, & ſtirpium complectitur: prætereà hac definitione monſtra tantummodo propria comprehenduntur; cum quædam res apud vulgum monſtroſæ excludantur. Item bruta ex muliere orta non vera monſtra nuncupantur, cum nullam admirationem, niſi in comparatione ad genitores, intuentibus afferant; licèt eorum origo monſtroſa fuerit.

Lib. 4. c. 4.

Lib. 2. Phyſ. text. 82.

Definitio adæquata.

Quæ vera monſtra non ſint.

Nos autem in præſentia, iuxta diuiſionem monſtrorum ſuperius allatam, poſſumus ſectari opinionem Donati, qui monſtrum omne præter naturam appellabat, ſicque definitionem adeò dilatare poterimus, vt multò plura comprehẽdat, aſſerentes monſtrum eſſe quodcumq; ſublunare, non iuxta conſuetam naturæ normam fabricatum,

quod propterea aſpicientes magna afficiat admiratione. Etenim ſi ad mentem Ariſtotelis, monſtrum eſt peccatum naturæ, dum finem, aliquo principio corrupto, aſſequi non poteſt; hinc proculdubiò colligendum eſt, monſtra in omni genere rerum naturalium, præterquam in elementis, contingere poſſe, cum cunctis pateat, naturam interdum à ſuo fine deuiare, ſed hoc erratum naturæ in rebus inanimatis eſt obſcurius, & magis ignotum, quia minus obſeruatum, in animalibus autem, & plantis manifeſtius, ſed poſtea in animantibus frequentius, propter duplicem rationem; primò, quoniam ſemen animalium mollius, & humidius eſt, quàm ſemen plantarum; ideòq; cuilibet alterationi, & corruptioni magis obnoxium, & ad quaſlibet affectiones recipiendas magis idoneum eſſe perhibetur: deinde, quoniam generatio animalium multò difficilior eſt, quam procreatio planrarum, & pluribus indiget, quibus deficientibus, animal monſtrificum gigni eſt neceſſarium.

Mõſtra contingunt in omni genere rerum naturalium.

A

NATVRA.

B

SI in præſentia monſtrorum mores inueſtigentur, hoc ab inſtituto noſtro non eſſe alienum arbitramur: propterea quod id, non in monſtris brutorum, ſed in monſtris humanis tantummodo inquiritur, & eò magis, quoniam monſtrificus homo moderatis moribus eſſe non poteſt; & pręſertim cum Ariſtoteles de phyſionomia verba faciens, ad Alexandrum ſcripſerit, quod albedo liuida, vel flaua ad hominem fallacem ſpectat, & ſi prædictis effigies monſtrifera addatur, tunc hominem, & natura, & mente diminutum prædicat. Idcircò ab homine huius generis, ſeu aliqua parte mutilo, tanquam ab inimico pertinaci cauendum eſſe promulgauit. Itaq; homines monſtroſi, deformes, & mutilati, iuxta doctrinam Ariſtotelis, temeritate redundant, cuncta abſq; iudicio proferunt, & deniq; verbis ſuis intempeſtiuè laſciuire ſolent. Nec præter rationem, cum vulgatum adagium doceat, pedibus claudicantem, animo quoq; claudicare: hodie dicimus homines turpibus notis à Deo inſignitos eminus eſſe ſalutandos. Quandoquidem Gibbi, Strumoſi, & alijs vitijs corporeis referti cæteros facilè circumueniunt, verba dant, impoſturas faciunt, & denique ad mouendum aliorum animum, technis, præſtigijs, & vaframentis agunt: conſtat enim, quod vitioſum corpus vitioſæ naturæ certiſſimum ſit ſimulacrum. Id totum ſtabiliuit Homerus in ſuo Therſite, quo alter turpior, & ſeditioſior inueniri non potuit; de quo diſtichon græcum ſic latinè ſonat.

C

Vitioſum corpus eſt vitioſæ naturæ.

Vt pede, ſic animo es claudus, namq; extera membra
Internæ mentis ſunt ſimulacra tuæ.

Quid autem de moribus monſtrorum alterius generis dicendum ſit in præſentia non ſuppetit, ſolummodò memoriæ mandandum eſt, quòd monſtra ijs erunt imbuta moribus, qui à dominio partium pendere poſſunt.

D

DENOMINATA.

SVNT quædam nomina adiectiua à monſtro deducta, vt monſtroſus, & monſtroſiſſimus, quæ quodcumq; præter naturam ſignificãt: quemadmodum monſtrifer, & monſtrificus, quæ nomina aliquid monſtri referens indicant. Quamuis aliquando per translationẽ, monſtroſus homo pro vitioſo, & fabula mõſtroſa pro turpi vſurpetur. Pariter apud Græcos τερατώδης, τερατηκός, & τεράςις monſtroſus dicitur; hinc τερατεία pro narratione monſtroſa ſumitur. Alioquin τερατοφόρος ad monſtriferum refertur, & τερατωπός eſt aſpectu monſtroſus, & portentoſus. Cum τερατοσκόπος expona-

Monſtroſus pro turpi.

exponatur ille, qui porrenta intuens, aliquid interpretatur, vel qui ex facie monstrorum, futura præsagit. Aliter τερατολόγος vocatur, qui de monstris sermonem habet, aut qui prodigiosa narrat, aut qui verbis monstrosis vtitur: hinc dimanat τερατολογία, quæ monstrosam, & prodigiosam narrationem significat: quamuis etiam hoc vocabulum ad historiam Monstrorum trahi possit, in qua de monstris perfecta narratio habetur.

Historia monstrorum quomodo græcè vocetur.

Cæterum τερατουργός appellatur homo, qui monstrosa, & nunquam visa præstat, veluti est præstigiator; hinc τερατουργία effectus prodigiosi operis appellatur: vnde etiam τερθρεύς, quasi τερατεύς, nimirum præstigiator, & impostor deducitur. Denique ad rem nostram spectat τερατοτόκος nomen fæminini generis; sic enim appellatur, quæ monstra parit; vnde postmodum τερατοτοκία nimirum partus monstrosus nascitur.

EPITHETA.

CVM monstrum, ob rei nouitatem, & insolentiam formæ, graui admiratione humanam inuadat mentem, iure optimo mirabile appellarunt. Deinde informe, turpe, deforme, & enorme dixerunt, quoniam à natura perperam fuerit figuratum: hinc, iuxta deformitatem, quia horrorem aspicientibus incutiat, horrificum, horribile, horrendum, & terrificum cognominarunt, sed iuxta hunc sensum, Homerus vocauit πέλωρον δεινόν, scilicet monstrum terribile, & formidabile; veluti in Odyssea αἰνόν horrificum, & horribile. At Theocritus in Idilijs monstrum vocitat ἀμείλιχον, quoniam mulceri non queat, cum asperum, & rigidum sit, sed ibi monstrum sumitur in sensu diuerso à nostra significatione, quemadmodum etiam Oppianus in Alieuticis, qui monstrum πολυδήριτον contentiosum, & controuersum indigitauit. Hoc quidem exploratum, & certum est, quòd monstrum ab enormi alicuius membri magnitudine, vel multitudine membrosum dicitur, iuxta carmen Mantuani.

Li. 2. Illiad.

Vidimus ingentes laruas, membrosaq; monstra.

Cæterum si talis deformitas ad caput attineat, capitosum appellari poterit, iuxta aliud carmen.

Quod genuit proprio capitosum sanguine monstrum.

Monstrum cur membrosum.

Itaque si aliquando contingat, vt Authores monstrum grande, immane, & ingens vocitent, tunc staturam giganteam respiciunt; sed quando monstra exitialia, fatalia, & minacia appellant, tunc monstra tanquam portenta, & prodigia contemplantur, quatenus aliquid prædicere possunt; iuxta assertum Valerij Flacci.

Interea augurijs, monstrisq; minacibus vrbem
Territa.

Verùm quando apud Poetas monstrorum rabidum, efferum, infame, trux, ferum, furiale, dirum, pestiferum, & impium legitur; sciendum est, quod tunc sermo habetur de monstro sumpto in diuerso intellectu ab illo, de quo in præsentia loquimur. Satius esset, iuxta nostrum significatum vti vocabulo, quod adhibet Hesychius, scilicet ὑπερφυής, quæ vox quid naturæ modum excedens, vel quid admirandum significat, & vtrumquè in monstro obseruatur; quemadmodum in definitione superius allata fuit explanatum.

∴

SIMVLACRA.

Semones qui

FVISSE monſtrifica illa Ethnicorum ſimulacra nonnulli aſtruunt, quibus ipſi Semones, aut Semihemones, nempè ſemihomines exprimere conabantur; cum olim hominem Hemonem cognominarent, monſtroſi igitur hi fuiſſe videntur, quia partim ex membris humanis, partim ex membris Ferarum integrarentur. Verùm id nequaquam aſſerendum eſt, quia Deos minores hos ſemihomines Antiquitas vocabat, non ſolum quia circa leues operationes occuparentur, ſed etiam quia naturam hominis, & naturam Deorum maiorum participarent. Hoc quidem certum, & exploratum eſt Fortunam monſtroſam, nimirum duplici facie priori hilari, & poſteriori mæſta ab Ethnicis fuiſſe depictam. Quapropter Guntherus poeta libro primo de Geſtis Friderici fortunam monſtrum biforme his verſibus nuncupauit.

Fortuna dicitur biformis.

Atq; tibi toties conatum illudere fruſtra
Fortunam, vulgare paro, monſtriq; biformis
Ambiguos vultus.

Apelles quoque egregius pictor talem fortunam ſic, ſed ſedentem figurare ſolebat, & de hoc interrogatus reſpondebat: quia non ſtat. Poſteaquam de ſimulacro bicipiti verba fiunt, non erit ab re in memoriam reuocare monſtrificam iconem duobus inſignitam capitibus à Ripa effigiatam, vt Prudentiam demonſtraret: cum vir prudentiæ virtute præſtantiſſimus memoriam præteritorum obliuione non deleat, & futura præuidere nitatur. Immò, ex eodem authore, Theologia ſimulacro bicipiti declaratur, cuius altera facies iuuenilis cœlum, & altera ſenilis terram intuetur. Hæ facies, referente Diuo Auguſtino ad Voluſianum, nobis inſinuant Theologiam in aſſidua meditatione, & amore Dei, & Proximi conſiſtere. Et quoniam hominis bicipitis caput alterum, non niſi altero depreſſo, attolli poteſt, hinc coniectandum eſt, quod Theologi intellectus ad tam ſublimia non eſt ferendus, vt humanæ conditionis obliuiſcatur, quæ facilè in errata poteſt incidere. Apud eundem authorem, bicipitis mulieris icon, pedibus aquilinis, & cauda ſcorpionis, Fraudem publicat: ſic enim fallacia multifarijs paranda modis oſtenditur.

Prudentia Icon qualis.

In 3. part. icon.

In promptuario Numiſmatum, icon monſtriferi capitis obſeruatur aſſignata Meluſinæ Gotfredi matri, quæ in Gallia, regnante Philippo Roberti filio, vixit, idque inde originem traxiſſe referunt, quoniam infernæ huius mulieris partes eſſent monſtriferæ: quamuis alij hoc potius monſtrificum caput ad decorandum mulieris gentilitium ſtemma inuentum fuiſſe arbitrentur. Monſtroſum etiam ſimulacrum hominis cum facie leonis Ripa repræſentauit, vt Terrorem exprimeret, cum proprium ſit Leonis primò aſpectu graui metu intuentes afficere. Pariter monſtroſus homo, capite aſinino, apud Ripam cernitur, quo ſimulacro, Ignorantia manifeſtatur: nam veluti aſinus terram aſſiduè intuetur, Inſcius quoq; & Imperitus nunquam oculos ad Solem virtutis attollit. Idem, in patefacienda Gaſtrimargia, monſtroſæ mulieris icone vtitur: hæc enim eſt ventricoſa, & collo ita longo prædita, vt collum Gruis æmuletur: ſiquidem magnitudo ventris ad ganeam ſpectat, & homines gulæ dediti gruis collum habere deſiderant, vt diuturniore ciborum delectatione fruantur. Monſtrificum etiam iuuenis cœlum meditans apud Ripam viſitur, è cuius capite tanquam à cute orti ſerpentes inter capillos pendent; ſic enim diuinus afflatus exprimitur, quoniam capilli cogitationum ſymbola inter ſerpentes mixti indicant, quòd Peccans honeſtate poſtpoſita, & inter crimina verſans, cogitationibus nonniſi abominandis redundare poteſt. Hinc Diuus Gregorius in Commentarijs ad primum Regum ſcripſit. *Cogitationes turpes euitare non poteſt, qui honeſtatem non habet.*

Ignorantia icon.

In 3. part. icon.

Si monſtroſa ſimulacra multitudine, & forma aurium admiranda, & conſpicienda ſunt, confugiendum eſt ad Ripam, qui iuuenem quadrimanum, & quatuor auribus refertum pingit, vt humana ſapientia demonſtretur; cum olim Lacedæmones non

non solum contemplationem, sed etiam vsum, & praxim homini sapienti necessariam esse existimauerint; propterea hoc in loco praxis, figura plurium manuum, & aliena consilia figura plurium aurium exponuntur. Conspicitur etiam monstrosus homo leporinis auribus insignitus, quem Ripa, in figurando Furto, adhibet: etenim fur timidum leporem æmulatur, dum leui causa ductus semper suspicatur, ne furtum quamprimum detegatur. Idem author, pro Arrogantia, mulierem auribus asininis pingit, cum asinus animal stolidum ignorantiæ symbolum esse perhibeatur; quandoquidem Arrogantia refertus etiam ad munia inhabilis, publica officia affectare non cessat: idcirco Diuus Thomas optimis rationibus eum arrogantem esse asserebat, qui sibi attribuit, quod non habet.

Sapientiæ simulacrum.

Secunda sec. quæst. 22. art. 1.

Insuper Ripa alio in loco iuuenem pariter auribus asininis decoratum, cum ligone, & scopa in manu effigiauit, vt vulgus indoctus, & ignobilis intelligeretur, qui bonum à malo non discriminat, & identidem sententiam mutat. Ab hoc dissimile est aliud simulacrum mulieris multis auribus munitæ, quo Curiositatem ostendebat; quoniam curiosus multis eget auribus, vt innumeras nouitates apprehendere valeat. Quocirca Diuus Bernardus curiosum monachum describens, dicebat. *Si videris monachum vagari, caput erectum, & aures portare suspensas, curiosum cognosces.* Præterea icones humanæ cum alis capiti adhærentibus multæ apud Ripam conspiciuntur, dum, in exprimenda Inuentione, in describendo Furore poetico, & in pictura Scientiæ, his vtitur.

Parte 3. icō.

Curiositatis icon.

Monstrosa simulacra ratione linguæ non sunt omittenda. Nam Ripa monstrificam pingit mulierem, cum linguis ex omni parte corporis pendentibus, vt mendacium exprimeret; nam variæ hæ linguæ inconstantiam mendacis demonstrant, qui in loquendo à veritate recedit, & apparentiam tantùm veritatis in singulis rebus describit. Item pingitur mulier cum lingua in sincipite, vt Persuasio intelligatur, cum lingua sit instrumentum persuasorium, & apud Aegyptios hieroglyphicum verborum esse ferebatur.

Par. 1. icon.

Si monstrificas manus simulacrorum consideremus; Operatio manifesta declaratur icone mulieris expansis palmis, in quarum vtraq; figura oculi conspicitur; siquidem ex Priscorum mente manus hieroglyphicum operationis erat, deinde oculus qualitatem operationis demonstrabat, quæ semper manifesta esse debet. Quadrimanum, & bicipitem licet intueri hominem apud Ripam, qui cunctis obligationem manifestat: homo enim obligatus, & deuinctus duplicem induit personam, dum sibi, & alteri satisfacere debeat.

Operationis icon.

Parte 2. icon.

Si progrediamur circa inferiores partes monstrificas simulacrorum examinandas, incidemus in picturam mulieris pube tenus, cuius crura ad formandum circulum supra caput curuantur: sic enim Aeternitas principio, & fine carens à Ripa demonstratur. Alioquin apud eumdem, simulacrum humanum alibi visitur, cuius fæmora in caudas serpentinas terminantur, vt Fallacia exprimatur: etenim qui fucum facit, specie probitatis velata illecebra, hominem in fraudem ducit, si quidem hoc simulacrum supernas partes habet humanas, cum deinceps in serpentes desinat. Similiter, in designanda Hypocrisi, macilenta mulier pedibus Lupinis depingitur: cum simulatores extrinsecam agni benignitatem præ se ferant, & postea mentem moribus rapacis lupi imbutam habeant. Tandem Ripa, vt Mundum repræsentaret, effigie hominis cornuti, pedibus caprinis vsus est, de quo monstroso simulacro in Rubrica Hieroglyphicorum verba fient.

In 1. parte icon.

Hypocrisis icon.

Par. 2. icon.

Posteaquàm in capræ sermonem incidimus, non erit à re nostra alienum monstrosæ chymæræ meminisse, quam Hesiodus monstrum triforme descripsit his verbis.

Ante Leo, retroq; Draco, mediumq; capella est.

Immò etiam Ouidius in Transmutationibus describens hoc monstrum sic canebat.

Lib. 6. metam.

Quoq; chimæra iugo medijs in partibus hircum,
Pectus, & ora leæ, caudam serpentis habebat.

Hinc postea pictores his Poetarum figmentis nixi monstrificum Chymæræ simulacrum ex partibus Leonis, Capræ, & Draconis integratum delinearunt. Nos tamen hic damus iconem depromptam ex statua quadam litteris hetruscis exarata, quæ fortè ad Chymæram repræsentandam hunc in modum fuit cælata.

Icon

Icon Monſtroſæ cuiuſdam Chimæræ.

Alio-

Alioquin iuxta veritatem historicam, Chymæra mons Lyciæ igninomus fuisse perhibetur, in cuius fastigio leones versabantur, mediam montis partem pascuam capræ colebant, & demum circa radices montis serpentes nidulabantur. Hinc factus est fabulæ locus, chymæram fuisse monstrum, cuius pars antica erat leonina, media caprina, & postica serpentina; & quoniam Bellerophontes Glauci filius summa diligentia hunc montem habitabilem reddidit: propterea Prisci hoc immane, & efferum monstrum à Bellerophonte mactatum fuisse monimentis mandarunt.

Tabula Bembi. Præterea extat quædam Bembi tabula, cuius titulus est. Typus vetustissimæ tabulæ eneæ hieroglyphicis, nimirum sacris Aegyptiorum litteris exaratæ, in qua, ad publicam vtilitatem, monstrificæ animantes expressæ conspiciuntur, quæ non modò monstrosæ, sed etiam, vt nostra fert opinio, fabulosæ esse videntur: cum ibi multa cernantur animalium simulacra, quæ partim ex lineamentis auium, partim ex lineamentis quadrupedum integrantur. Libuit autem isthæc hoc in loco spectanda proponere, vt nihil nostræ Monstrornm historiæ deesset. Primitùs hæc tabula quatuor Harpyarum species referre videtur. Quandoquidem ἅρπυιαι rapaces quædam Deæ ab Antiquis esse credebantur, deducto nomine à verbo ἁρπάζω rapio. Sed Hesiodus in Theogonia scriptum reliquit, Harpyas fuisse Dæmonia ala- *Harpyæ quæ fuerint.*

Harpyæ prima icon.

ta,quæ homines violentia raperent: idcircò ſi quis ex hominum oculis abreptus fuiſſet, ab Harpyjs dilaniatus eſſe dicebatur. Alij Thaumantis, & Electræ filias eſſe ſtatuerunt. Alij Terræ,& Ponti filias crediderunt: qua de re Seruius has Pelagi volucres appellauit; nec immeritò cum Priſcorum multi Harpyas Neptuni filias nominauerint; quia olim Oceanum cunctorum ferè prodigiorum patrem conſtituebant. Virgilius tamen de his loquitur hunc in modum.

Lib. 3. Aeneid.

Triſtius haud illis monſtrum, nec ſæuior vlla
Peſtis, & ira Deum ſtygijs ſe ſe extulit vndis
Virginei volucrum vultus, fædiſſima ventris
Proluuies, vncæq; manus, & pallida ſemper
Ora fame.

Vtcumque ſit, hæc monſtroſa Poetarum nugamenta eſſe arbitramur. Iam accedemus ad primam tabulæ iconem, quæ refert picturam auis, præter faciem, quæ humana eſt, capite cincinnatis capillamentis decorato, pedibus nigris, & ſquamis quibuſdam partes alarum tegentibus: quapropter ex primo aſpectu hanc imaginem ſirenem, vel potius Harpyam Aegyptiorum fuiſſe coniectandum eſt.

Harpyæ icon qualis.

Iam ad ſecundam iconem accedamus, quæ pariter fabuloſam harpyam refert; habet quidem faciem humanam, cum cætera ad auem pertinere videantur.

Tertia refert faciem mulieris cum vaſe apud pedes, ex quo erumpit planta, quæ Palmam repræſentare videtur.

Harpyæ ſecunda icon.

Harpyæ tertia icon.

Prædictis ex tabula Bembi addenda est quarta Harpyæ icon, humana facie, cæteris partibus ad auem attinentibus, quam vnà cum alijs ornithantrhopon appellare poterimus. Sunt nonnulli, qui Harpyam secundo loco constitutam quadrialam cognominant: vnde coniectamus hoc animal monstrosum, prorsus esse fabulosum; cum animalia quatuor alis integrata, & duobus pedibus nixa in rerum natura non reperiantur: essent enim contra Doctrinam Aristotelis; etenim hæc quatuor alarum prærogatiua nonnisi animantibus exanguibus competit, & tamen Harpyæ inter animalia sanguinea locabantur.

Harpyæ quarta icon.

Prædictis additur Harpya carcinoformis; & hoc animal, ſi in rerum natura verſaretur, omnes in ſui admirationem traheret: ſiquidem tria animantium genera æmularetur, primò refert caput mulieris cum fronte cincinnata, Deinde duas habet chelas, & octo pedes, ſcilicet vtrimq; quatuor, ritu cancrorum, corpore oblongo, cortice reticulato, in cuius medio duæ lineæ percurrunt, inter quas lineolæ ſunt ductæ ſcalæ gradus referentes, cauda Scorpionis æmula, ſicut in figura ſubiecta licet intueri.

Harpya carcinoformis.

Inter monſtrifica Aegypti ſimulacra, animantes corpus Leonis alas, & faciem Aquilæ habentes recenſentur, qui Gryphes nuncupantur: equis vehementer infeſti, ideò non eſt mirum, ſi ab aliquibus Hippogryphes appellentur. Mandauilla tamen in ſuo itinerario has deſcribere videtur tanquam naturales animantes, ex quarum vnguibus pocula parari, & ex pennarum coſtis arcus fabrefieri retulit, ſed fides penes authorem maneat. Nos in præſentia ex tabula Bembi, horum tria ſimulacra inter ſe diſcrepantia, & vt opinamur fabuloſa, proponemus. Prima icon habet caput Aquilæ, alas ingentes, & cætera membra Leonis, dextro pede quoddam inſtar veru geſtat, & poſterioribus pedibus anguem Aeſculapij calcat: propterea quòd Aegyptij hoc ſimulacro Apollinem indicare ſolebant: hinc veteres Poetæ currum Apollinis à Gryphibus trahi finxerunt, & Phœbum gryphinum cognominarunt: hac de cauſa in numiſmatibus Galieni, Gryphis conſpicitur icon cum titulo. APOLLINI CONS. AVG.

Hippogryphes quæ animalia.

Gryphis prima icon.

Succedit alia icon cuiuſdam monſtrifici animalis in Bembi tabula expreſſi; quod Hippogryphi figuram quodammodo æmulatur: faciem habet humanam cum appendice quadam capillari mentum exornante, & cincinno ſupra frontem; deinde ſimulacrum alis auium, & membris cæteris digitati quadrupedis integratur, vt in figura licet conſpicari.

Gryphis ſecunda icon.

Prædi-

Prædicto Grypho non diſſimile animal expreſſum habetur in eadem tabula; vnde duplici natura conſtare videtur, cum partim effigiem volucris, partim quadrupedis repræſentet. Roſtrum quidem habet, ſed caput, auribus, & oculis carens, icone Stellæ, & Lunæ decoratur. Cauda quadrupedis inſignitur, cum collo nigro ad pectus vſq; quemadmodum præſens figura oſtendit.

Gryphis tertia icon.

Demum ex eadem tabula monſtroſam habemus iconem, quam libuit Ornithanthropon indigitare, cum, capite auem, & cæteris membris hominem repræſentet. Habet præterea alas dorſo annexas, & Lunæ figuram ſupra caput: quapropter Lector id totum in ſubſequenti figura meditari poterit.

Orni-

Ornithanthropos.

Insuper tabula Bembi monstrificam nobis præbet figuram, cum caput quadrupedis humanum corpus integret. Hoc simulacrum conspicitur genuflexum, & cum caput lupinum æmuletur, placuit Lycanthropon nominare.

Lycanthropos.

postre-

Postremò in hac tabula Torquati Bembi aliæ monſtrificæ icones obſeruantur, quas huic hiſtoriæ addere libuit, vt nihil illi deſit,quod Lector poſſit deſiderare. Auis quædam ibi conſpicitur,quæ figuram anſeris refert, & pænès caput, circa principium colli, duos oblongos habet cincinnos, circa initium ventris cernitur ſacculus, ſeu ingluuies, more Onocrotali, cum figura dimidiatæ Lunæ ſupra caput: quemadmodum icon oſtendit.

Auis Anſeriformis.

Præterea eadem tabula exhibet iconem cuiuſdam auis, alis tam amplis vt magnitudinem totius corporis excedant, quarum vna verſus pedes pendebat, pectore albo punctis nigricantibus maculato, roſtro admodum paruo, & hoc mirandum eſt, quia proportioni alarum non reſpondet; præterquamquod nulla oculorum figura in capite auis obſeruatur, & pedibus ſupra quemdam circulum quieſcere obſeruatur: veluti in propoſita pictura cernere licet.

Auis monſtrifera.

Ad finem picturam Arietis bicipitis ſpectandam proponimus, qualis in tabula Bembea obſeruatur. Habet hoc monſtroſum animal in medlo duorum capitum duas appendices fortè laneas, quæ flammam ignis referunt, & cauda animalis eſt admodum breuis. Et hæc ſunt illa ſimulacra monſtrifera, quæ in tabula Torquati Bembi ſculpta, atque expreſſa videntur, cuius typum ex muſæo eiuſdem Bembi ad publicam vtilitatem Aeneas Vicus Parmenſis in lucem edidit, anno Domini quinquageſimo nono ſupra ſeſquimilleſimum, & Imperatori Cæſari Ferdinando P.I. Perpet. Aug. Ger. P. Pann. Boem. Dal. Croat. Illyr. Regi, & optimo Principi conſecrauit

Aries biceps.

HIEROGLYPHICA.

TACITVS aliquando monimentis mandauit veteres Aegyptios, per figuras animalium, mentis ſenſus effinxiſſe, ſed ſatius fuiſſet, ſi dixiſſet, per figuras monſtrificas, animi intentionem expreſſiſſe; cum in tabula Bembi, cuius in antecedenti Rubrica meminimus, monſtroſæ tantummodò animantium effigies conſpiciantur. Præterquamquòd obſeruamus apud Valerianum (ſi inchoemus à capite) ſimulacrum biceps brachijs, & pedibus carens, & hoc hieroglyphicum firmitudinis, & ſtabilitatis benè conſultorum conſtituit: nam quæ maturo fiunt conſilio, ſtabilitatem adipiſci ſolent; ſed ſimulacrum abſq; manibus, & pedibus fuit delineatum, vt diuina virtus exprimeretur, cui his ad operandum non eſt opus. Deinde ſimulacrum triceps apud Antiquos viſebatur, & hoc tricipitium ex capite leonis, canis, & lupi conſtabat: etenim capite leonis, tempus præſens indicabatur, quoniam eius conditio inter præteritum, & futurum ſit feruens, capite lupi, tanquam obliuioſi animalis, tempus præteritum deſignabatur, & tandem effigie capitis canini, tempus futurum intelligebatur, quia hoc animal homini blandiens ſpem inſinuat, quæ ad tempus futurum ſemper attinere videtur. Aliud tricipitium intueri licet apud Valerianum, quo Hiſpaniam tripartito diuiſam ſignificari aſſeuerat: quamuis Interpres Heſiodi hoc Lunæ hieroglyphicum eſſe voluerit, cuius dominium in Cœlo, Terra, & locis ſubterraneis exerceri Antiquitas credebat. Idque magis poſſumus ſtabilire, cum Pierius alibi hoc monſtroſum tricipitium ex humana tamen, canina, & equina facie integratum Dianæ aſſignauerit, quæ apud Priſcos eadem cum Luna eſſe ferebatur. In confirmationem addamus, quod Deo Anubi tricipiti eamdem vim Aegyptij attribuebant, qua Hecatem, ſiue Dianam, vel Lunam Græci pollere promulgabant.

Lib. 32. Hierogl.

Tricipitium.

Lib. 32. Hierogl.

Lib. 5. Hierogl.

Menſis diuiſio.

Niſi

Niſi velimus cum alijs, hoc tricipitio, tripartitam menſis diuiſionem in Calendas, Nonas, & Idus intelligere. Prædictis addatur ſimulacrum ſepticeps, quod Valerianus hieroplyphicum multiſcij appellauit: nam Aſtrologi ſimilem iconem in quinto decimo gradu Geminorum figurarunt, inde præſagientes multiſcios fore, qui ſub eo gradu in auras vitales exierint.

Lib. 32. Hierogl.

Hactenus de multitudine capitum, iam ad brutorum capita penicillo humanis truncis inſerta accedamus. Apud Pierium, homo capite canino pingitur, & pro hieroglyphico Impudentiæ vſurpatur: quamobrem Helena apud Homerum ſe tanquam canem accuſauit, quia abominandam tot malis anſam præbuerit: immo apud Pollucem, ille oculum canis habere dicitur, qui notis impudentiæ eſt refertus. Rurſus homo capite accipitrino, pro hieroglyphico Dei, apud Valerianum figuratur, quoniam Aegyptij accipitrem ob genituram fœcundiſſimum Soli æquiparabant: cum rerum naturalium ſcrutatores in hoc genere animalis τριόρχην, nempè accipitrem tribus refertum teſtibus recenſeant. His addatur icon hominis capite aſinino, quem Pierius aſellicipitem vocauit, quo hieroglyphico, Aegyptij ſacerdotes hominem imperitum, & locorum ignarum ſignificabant, cum aſinorum talis ſit natura, vt longius peregrinari non ſoleant, & tamen equi, & muli longiora itinera peragunt, ſed aſini per illam tantum prouinciam, in qua ſunt nati, vagantur: niſi dicamus, quod aſini ſunt ita ſtolidi, vt de homine imperito abierit in prouerbium *Aſinus ad lyram*. Demum Pierius effigiem hominis auribus aſininis referti, & dormientis, pro ſeruitutis hieroglyphico, exhibet; ſed hoc ridiculum eſſe videtur cum ſuam ſententiam Onirocritorum nugamentis ſtabiliat, qui ſomniantibus ſe aures aſininas habere, ſeruitutẽ præſagire ſolent.

Lib. 5. Hierogl.

Lib. 21. Hierogl.

Triorchis quis.

Lib. 33. Hierogl.

Monſtrifica ob multitudinem manuum ſimulacra à hieroglyphicis non arcentur: quandoquidem Pierius humanam iconem multis brachijs, & manibus delineatam tanquam hieroglyphicum Veris, Hyemis, & Solis exhibet. Etenim multi, per Briareum centimanum, tempus vernum intellexerunt, ob copiam herbarum, florum, & frondium, quibus hoc anni tempus redundat. Deinde alij, per Gygem centimanum Hyemem ſignificarunt, ob multa, quæ ad varios vſus, in hoc tempus congeruntur. Demum Homerus Solem centimanum nuncupauit, ob infinita munia, quæ in ſublunari mundo in dies obit. Additur aliud ſimulacrum hominis quadrimani, & quatuor auribus inſigniti, quo Lacedæmonij Apollinem demonſtrantes, hieroglyphicum Sapientiæ, cuius Apollo erat ſymbolum, cunctis inſinuare videbantur, quoniam ille verè ſapiens non appellatur, qui multorum cognitionem, & vſum non habeat. Deniq; Valerianus monſtrificam delineauit iconem humanæ faciei ore patulo, lingua exerta, naſo obliquo, labijs tortuoſis, & oculis toruis, vt hieroglyphicum Aduerſarij contradicentis exprimeret; cum huiuſmodi monſtroſum ſimulacrum in decimo Scorpij gradu ab Aſtrologis fingatur.

Lib. 35. Hierogl.

Lib. 32. Hierogl.

Accedendum eſt ad ponderandas icones monſtrificas, quæ partes ſuperiores humanas, & inferiores belluinas referunt. Quandoquidem Pierius Leænam facie virginea deſignans, hac ratione mores meretricios affabrè deſcribere exiſtimat, nixus aſſertis cuiuſdam Michaelis Bizantij, qui meretrices quaſdam ex Megara Sphynges appellatas fuiſſe tradidit; nam tales beſtiæ humano capite manſuetudinem quandam præ ſe ferre ſolent, ſed reliquo corpore leonino, rapacitatem, & imperium oſtentant, quas conditiones, & proprietates meretrix in amantes exercet: quamobrem in turpiſſimum dedecus meretrices olim megaricæ ſphynges nuncupari ſolebant, & huic adagio ſordidi Megarenſium mores ab omnibus damnati anſam dederunt. Amplius ex Valeriano habemus virgineam effigiem pube tenus, & deinceps in caudas piſcium, & pedes gallinaceos deſinentem, quo monſtroſo ſimulacro Sirenas, ſimulque perditionem rerum exprimere conatur: tunc enim homines blandis Sirenarum illecebris irretiri dicuntur, quando voluptatum luto hæſitantes fœdiſſimè computreſcunt. Iterum ex eodem Pierio habetur pictura hominis pube tenus, & deinceps caprinam formam induentis, quod monſtrum pro hieroglyphico occultæ diuinitatis publicatur: hac monſtrifera imagine, Sileni ex genere Satyrorum repræſentantur; erant autem Sileni iuxta mentem Alcibiadis platonici, quædam icones ita concinnatæ, vt facilè complicari, & explicari poſſent: hæ igitur complicatæ

Lib. 1. Hierogl.

Meretrix Megarica quæ.

Lib. 24. Hierogl.

Diuinitatis occultæ Hierogl.

catæ ridiculam, & monstrosam tibicinis effigiem ostentabant, sed explicatæ quoddam venerandum numen præ se ferebant. Iterum Pierius pictura hominis in equinam formam desinentis, hieroglyphicum humanæ vitæ fugacis, & præcipitis exponere nititur, quoniam terminus humanæ vitæ in pernici cursu consistit.

Lib. 4. Hierogl.

Prætermisso monstro capripede, quod alibi pro hieroglyphico vniuersæ Mundi machinæ expressum fuit, descendemus ad hieroglyphica, quæ à monstrosis bestijs referuntur. Pierius aliquando Gruem bicipitem tanquam hieroglyphicum feracitatis pingebat, propterea quod, Grue bicipite quondam apparente, eo anno vberrima in Aegypto fuit annona. Quamuis hoc monstro bicipiti ver, & hyemem aliqui demonstrare potuerint: siquidem, Grue aduenîente, tempus vernum homines lætificat, & Grue abeunte, hyems ingruit. Ibidem pingitur à Pierio equus alatus potius ad famam, quàm ad celeritatem indicandam, nam tale monstrum, cum ex cæde Medusæ natum esse perhibeatur, significat, quod virtus, profligato terrore, famam generat, & hieroglyphicum terroris erat caput Medusæ, & fama statimatque est genita, illicò per ora hominum volitat. Ad finem tanquam coronidem addamus monstrum mirabile à Valeriano depictum, nimirum serpentem alatum cum capite accipitris, quo hieroglyphico, Aegyptij Diuinitatem demonstrare conabantur.

Lib. 17. Hierogl.

Fama qualis.

Lib. 14. Hierogl.

MIRACVLA.

NON est in dubium reuocandum illa monstra, quæ ad aliquid præsagiendum in lucem sunt egressa, ad miraculorum patrationem esse referenda: nihilominus hoc in loco miracula monstrorum manifestiora, deinceps in Rubrica Præsagiorum minus aperta recensere decreuimus. Primum legitur in historia Indiæ Lusitanicæ, quòd in Regione Iabonica iam multi Ethnici christiana sacra susceperunt, quando contigit, vt omnes filij cuiusdam Neophyti perirent: idcircò, rursus impendente vxoris partu, quidam Ethnicorum huius mulieris affinis marito blandis verbis à Dæmone suppeditatis persuasit, vt, arrepta necis filiorum occasione, se se à republica Christiana segregaret: quapropter ille verbis consanguinei motus, confestim, euaginato pugione, quamdam crucem transfixit, vt cunctis, hoc peracto, se christianos ritus deserere manifestaret. Sed paulò post eius vxor doloribus partus agitata infantem sine mento, & thorace ita patulo enixa est, vt omnia viscera puelli conspicerentur: quare huius monstrosi partus formidine perculsi omnes affines vnà cum marito ad cultum Christianæ fidei reuersi sunt. Non dissimile miraculum accidit in Regione Fori Iulij anno Domini vigesimo quinto supra millesimum, & sexcentesimum, vbi quædam nobilis mulier prolis auida mendicam duos gestantem puellos, & victum ostiatim quæritantem irridebat, quia de filijs interrogata, se eos legitimo matrimonio, marito tunc in Nosocomio ægrotante, peperisse affirmabat. Propterea mendica id egro ferens animo, talem notam fætui mulieris nobilis ab Omnipotenti Deo imprimendam est imprecata, vt sui ipsius violata fama ab omnibus noscere tur. Accidit autem, vt nobilis mulier fæta infantem septicipitem eniteretur, & medium inter alia caput vno tantùm oculo, & auribus caprinis erat refertum. Accidit quoque Epidauri anno vigesimo supra millesimum, & sexcentesimum, vt mulier grauida duas gallinas alterius vicinæ absentis furaretur, idcircò hæc domum reuersa, & simile latrocinium suspicata, mulierem grauidam adiuit, & placidis verbis gallinas non inuentas repetebat. At grauida iure iurando se à simili crimine alienam esse affirmabat: immò à summo Deo imprecata est se duos Dæmones, parituram, si huius generis latrocinij fuisset conscia: nec secus accidit, nam tempore paritionis monstrifici Dæmones dilaniatis matris visceribus in lucem prodeuntes vna cum matre perierunt.

Parte 4.

Puellus sine naso oritur.

Infans septiceps.

Amplius, ex Polydoro Virgilio in historia Anglica, regnante Henrico Secundo, & Thoma Cantuariensi Pontificis Romani legato in illis regionibus versante conti-

Lib. 13. hist. Angl.

contingit, vt ſupra vim naturæ infantes monſtrifici, nimirum cauda inſigniti naſcerētur. Quandoquidem cum Thomas Cantuarienſis vir iuſtus veniſſet Strodum, qui vicus ſitus eſt ad Medueiam fluuium Proceſtriam aluentem, tunc loci Accolæ, vt aliqua ignominia Thomam afficerent, caudam eius equi amputare non dubitarunt, vt proprio Regi morem gerent, qui ſæpè pronunciare ſolebat, ſe vnius ſacerdotis pacem in proprio regno conſequi non poſſe, & fidis amicis carere, qui hac moleſtia illum liberarent. Sed poſtea hæc infamiæ nota vna cum illis hominibus, qui peccarunt, deleta eſt.

Hactenus de miraculis ſupra vim naturæ in illis fætibus patratis, qui monſtroſi, imperante Deo, in lucem prodierunt. Reliquum eſt, vt de illis infantibus verba faciamus, qui monſtrifici nati, paulò poſt ſupra naturæ ordinem venuſtam corporis formam ſortiti ſunt. At illud miraculum ſit inſtar omnium, quod Cæſarius Heiſterbacenſis narrat accidiſſe Godefrido in ædibus probationis, tyronum præceptori, qui olim dum Paræciam quamdam regeret, puellum monſtroſum, & connata circa latus mole carnea mirandum in modum deturpatum, ſacro fonte intinxit, ſed poſteaquam nomine ſanctiſſimæ Trinitatis inuocato, huiuſmodi ſacro latice monſtriferum infantem tertio abluit, tunc monſtroſa caro ſupra vim naturæ euanuit; vnde parentes, & circumſtantes virtutem Sacramenti Baptiſmatis prædicantes, immenſa gloria infinitam ſummi Opificis potentiam affecerunt.

Lib. 8. de mirac. cap. 42.

PROBLEMATA.

PROPOSITIONIBVS interrogationem annexam habentibus monſtra non carent: ſiquidem prima fronte curioſus ſcire deſiderat, cur monſtra à Natura producantur. Huius cauſam aſſignat Ariſtoteles in Phyſicis, dum inquit, quod Natura ſemper producere conatur, quod melius, & perfectius eſt, ſed propter materiæ diſpoſitionem, vel prauam vteri conformationem, vel ob influxum ſyderum, non intentum operis finem aſſequens, quod poteſt tantummodò producit. Hinc ſecundum dimanat problema. An natura in monſtris producendis aliquem finem reſpiciat. Philoſophi affirmatiuè reſpondent: etenim ſi natura nullum finem ſpectaret, proculdubiò fætus eſſet informis, ſed non eſt ſemper informis, ideò iuxta mentem Ariſtotelis, natura, quando in generatione errat poſtea ſuum finem in proximo genere aſſequitur, dum fœminam loco maris, bipedem loco hominis, aut impedita, quadrupedem progignit: hinc colligendum eſt à natura errante piſces rariſſimè, & nunquam arbores generari. Quamuis Atheneus recitet, ex authoritate Hecatij, canem truncum vitis peperiſſe, hunc tamen partum multi fabuloſum prædicant. Et ſi quis ambigeret dicens, quòd natura errans aues potius bipedes, quàm aliud genus quadrupedis producere deberet: Reſpondet Cardanus, quòd natura in aliquod genus intendens, neceſſariò etiam aliquam ſpeciem illius generis fingere conatur: quamobrem cum finem aliquem proprium aſſequi nequeat, proximiorem illi reſpicit, & quid in alio genere fabricare, non reluctante materia intendit. Qua de cauſa in materia diuerſarum partium monſtrum multiforme producitur, ſed ex materia admodum inutili monſtrum informe reſultabit.

Lib. 2. Physic.

Problema ſecundum.

Lib. 2. Dypnoſ.

Monſtrum multiforme, quale.

Rurſus Curioſi ſciſcitantur, cur monſtroſi fætus in vtero viuant, & in lucem edita facilè pereant. Reſpondet Cardanus genita ab ijſdem cauſis ſeruari, à quibus pendent, & quæ adnata ſunt facile etiam conuiuere, quoniam congenita eorum vitam participant, quibuſcum fuerunt genita. Cum autem difficilius ſit viuere, quàm conuiuere: hinc fit, vt monſtra in vtero viuant, deinde in vitales egreſſa auras facilè intereant; quia nata à propria natura remouentur, ſicq; imbecilliora, & inſalubria redduntur, & obeunt. Verùm alia reſponſio in medium afferri poteſt, nimirum monſtra, quando generari incipiunt, à generatione perfectorum parùm diſcrepare, ſed quia tractu temporis, dum abſoluuntur, à natura generantium valdè recedunt: idcircò monſtra, quantò magis augentur, tantò maiorem imbecillitatem acquirunt, quia à

Viuere, & conuiuere quid.

naturali

naturali primordio magis degenerant. Monſtra autem quæ ſuperuiuunt, à naturali ſtatu minus recedunt. Hinc emergit aliud problema, cur raræ ſint monſtrorum abortiones, ſi monſtra, vt paulò ante explicatum fuit, in vtero etiam creſcentia in dies maiorem debilitatem incurrant. Optimè reſpondet Cardanus, quoniam abortus vt plurimum ſunt rari, monſtra quoq; ſunt rariora; vnde fit, vt monſtrorum abortiones ſint rariſſimæ. Demum inquirere ſolent, cur mulieres Aegyptiæ frequentius, quàm aliæ monſtra enitantur. Reſponſio eſt Cardani hoc inde euenire, quoniam fœminæ Aegyptiæ vnica paritione plures infantes edere ſoleant: quocirca, vel ex imbecillitate, vel ex concuſſione fœtuum, à propria natura partus facilè degenerant.

Lib. 12. de rer. Subtil.

Deinde quæritur, cur quadrupedes non magnæ plerumq; monſtra enitantur; cum tamen homini, & magnis animantibus id rarò contingat. Hoc problema diſſoluit Ariſtoteles, aſſerens hanc eſſe præcipuam cauſam, quoniam parua animantia vno & eodem tempore plures concipiunt fœtus, cum tamen grandiora vnum tantummodò concipiant, & pariant. Ibi autem monſtra procreari ſolent, vbi plurima ſemina inter ſe confunduntur, & coaleſcunt, veluti in paruis animalibus plures fœtus concipientibus ſæpè ſæpiùs contingere ſolet. Inſuper inueſtigari ſolet, in quo genere animantium copioſiora monſtra producantur. Multi reſpondent hoc aquatilibus competere, non ſolum quia multi ſunt arbitrati formas cunctorum animantium in aere, & terra verſantium, in aquis quoq; obſeruari, ſed etiam hoc aquatilibus conuenire putamus propter mollitiem materiæ, & ſuperfluam humiditatem, qua generatio, & animantis conſtitutio facilè vitiari, fœdari, & deformari poteſt. Verùm hæc monſtra aquatilia nobis minus innoteſcunt; cum omnes ſpecies ſimilium animalium, ob remotam à noſtris ſenſibus habitationem, facilè ignorentur. Libuit tamen in præſentia nonnullas monſtrorum aquatilium icones ante oculos lectoris repræſentare, vt eorum ſententia ſtabiliatur, qui in dies noua monſtra in aquis inueniri aſſeuerant: hinc elicimus, quòd Priſci iure meritò monſtroſas Harpyas Neptuni filias cognominarunt, cum Oceanum prodigiorum, & portentorum omnium parentem conſtituerent. Prima icon erit monſtroſi Cyprini, quem referunt fuiſſe captum in flumine Auſtriæ, quod vocant Dielirs in Ditione Comitis Iulij de Hardegg, propè vrbem Retz, anno Domini quadrageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, menſe Octobri. Erat autem Cyprinus monſtroſus, quia non vt reliqui Cyprini, de quibus in Hiſtoria Piſcium actum fuit, effigiem, ſed humanam præ ſe ferebat. Rete ſolus fuit comprehenſus, & ob raritatem, & maximè, qui ſenibus regionis erat ignotus, diù conſeruatus, & veluti quoddam miraculum paſſim fuit circumlatus.

Sect. 6. Probl. & lib. 4. de generat. Anim.

Monſtra aquatilia minus nota.

Cyprini varietas

Secundò loco effigiem monſtroſi Suis marini damus, quem Geſnerus Hyænam cetaceam à ſimilitudine Suis, ſiue Hyænæ quadrupedum appellauit; hic, referente Olao Magno, anno Domini trigeſimo octauo ſupra ſeſquimilleſimum, propè Thilem inſulam ſeptentrionalem fuit comprehenſus, capite quidem ſuillo, ſed reliquo corpore ſquamoſo, cum figura veluti adoleſcentis Lunæ in dorſo, & ternis in medio lateris vtriuſq; oculis. Animal erat incredibilis ferè magnitudinis, quia longitudinem duorum, & ſeptuaginta pedum, & altitudinem quatuordecim æquabat. Interſtitium inter oculos erat ſeptem pedum, & iecur habebat tam vaſtum, vt quinq; dolia impleuerit.

Tertiò adduntur monſtra Niliaca in confirmationem eorum, quæ hactenus dicta fuerunt, quorum icones erant reponendæ pagina 26. huius libri, vbi horum meminimus: nam humana planè ad pubem vſq; effigie, facie ad grauitatem compoſita, cæſarie flaua, & canis aliquot pilis obſita, ſtomacho oſſeo, brachijs diſtinctis, & dearticulatis, ſed deinceps monſtrum hoc hominem æmulans in piſcem deſinebat. Aliud verò erat vultu muliebri, promiſſis capillis, tumentibus mammis; quemadmodum icon exprimit. Amplius, vt ſtabiliatur ſententia eorum, qui plura in aquis, quàm in terris monſtra conſtituunt, annectemus iconem monſtri marini; referente Pareo, capite, crinibus, & pectore equino, reliquo corpore piſciforme. Hoc in mari Oceano comprehenſum, & Romam allatum, & Summo Pontifici oblatum fuiſſe Geſnerus tradit.

Duo monſtra maris, & fœminæ.

Monstrosus Cyprinus.

Monstrum marinum Dæmoniforme.

Monſtrum Marinum rudimenta habitus Epiſcopi referens.

Propterea valeant, qui in fabulis Antiquorum magna libertate equos marinos partim effigiem equinam, partim piscis repræsentantes constituerunt: vt quemadmodum Columbæ, Pauones, & Aquilæ suorum Numinum, scilicet Veneris, Iunonis, & Iouis currus trahere finxerunt: pariter in aquis Neptunum ab huiusmodi Hippopotamis duci voluerunt. Ideòque, iuxta Pictorum voluntatem, in magnam spectantium admirationem illam equinam formam erant commenti, quæ potius cuiusdam Hippocampi, quàm Hippopotami esse videbatur. Non enim cauda Delphini in Hippopotamo vnquam fuit obseruata: neq; Romanis alius vnquam fluuialis equus visus est præter illum, de quo in Historia Quadrupedum Digitatorum verba fecimus. Quocirca multi asseuerarunt ambitionem Romanorum figuræ huius equi occasionem dedisse: nam, vt terræ, marisque dominium cunctis manifestarent, duo animalia vtriusq; elementi, scilicet equum, & Delphinum simul iunctos pingi curarunt. Hinc multi talem figuram admirantes, & vnum tantum animal esse existimantes simile monstrum, equum marinum nuncuparunt. Modò nulla admiratione teneri debemus, si icon proposita aliquam veritatem assequitur.

Neptuni equi quales.

Origo equi Neptuni Antiquorum.

Adhuc prædictam sententiam stabiliemus, si addiderimus iconem monstri aquatilis magis terrifici, quod memorat Gesnerus, & hanc imaginem Pictori, qui id Antuerpiæ viuum viderat, acceptam refert. Caput monstri quid furiale præ se ferre videtur, nam cornu duplici est refertum, & auribus valdè prominentibus insignitum. Brachia verò humanis non absimilia erant: reliquum corpus piscis formam repræsentabat. Captum fuit in mari Illyrico, cum ab aquis ad litus pusionem illic morantem rapturus accessisset. Quoniam piscatores ipsum obseruantes lapidibus vulnerarunt, sed monstrum fugiens lethali percussum vulnere, paulò post in littus, à quo discesserat, reuersum expirauit. Itaq; lineamenta huius monstri in icone spectanda proponuntur.

Monstrum hoc, vbi captum.

Monstrum aliud superiore multò mirabilius ad mentem Rondeletij subiungimus, cuius iconem accepit à Gisberto Germano Medico, & ipse Amsterodamo cum litteris acceperat, quibus affirmabat, anno Domini trigesimo primo supra sesquimillesimum, in Polonia visum tale marinum monstrum, referens quodammodo rudimenta habitus Episcopalis, & ad Poloniæ Regem delatum. Immò signis quibusdam indicare videbatur se ad mare regressum desiderare: vnde illò tandem deductum, in mare se coniecit. Quamobrem Rondeletius se plura omittere dixit, quæ de hoc monstro narranda essent, quia id fabulosum esse arbitratur, & addit se talem monstri iconem exhibere, qualem accepit, quæ postea vera sit, an non, nec prorsus affirmare, nec prorsus negare audet. In asserti confirmationem Bellonius hæc addit verba. Neque hoc quoque prætermittendum est, quod in Batauinis annalibus de pisce episcopo scriptum est, quem propè Poloniam anno millesimo quingentesimo trigesimo primo captum fuisse Cornelius Amsterodamus Gilberto Physico Romæ scripsit, & Regi Poloniæ oblatum, cuius corporis magnitudo, facies, & cultus talis erat omninò, qualem videmus figuram alicuius Episcopi Mitra, & reliquis suis ornamentis induti. Hactenus Bellonius.

Monstrum hoc, vbi captum.

Bellonij opinio.

Cum igitur permulta sint naturæ in terris pro arbitrio ludentis miracula; sic etiam in mari, ob raritatem, & formæ varietatem, propè incredibilia eiusdem artificij monstra obseruantur. Etenim quis non admiratur Tritones, Sirenas, Nereides, & pleraque alia huius generis monstra, quæ olim fabulosa esse multi putabant, & tamen talia aliquando visa esse superius fuit exaratum. Poterimus igitur meritò canere hoc distichon.

Aether non tot alit, nec tellus horrida monstra
In cryptis abdunt quot vada salsa suis.

Præte-

Præterea quæritur, an monſtrificus homo veluti bicorpor vna, vel duplici anima ſit refertus. Reſpondet Ariſtoteles id ex corde eliciendum eſſe: quandoquidem vnum cor in tali monſtro, vnum tantum animal, & duo corda duo animalia repræſentant. Modò difficultas eſt, qua ratione cognoſcendum ſit, nùm in ſimili monſtro viuente vnum tantùm cor, vel duo corda contineantur. Niphus in Commentarijs ad Ariſtotelem ſcriptis mandauit, olim in Gallia de monſtro huius generis diu à Theologis diſputatum fuiſſe, vtrum hoc pro vno, vel pluribus, aqua ſacri fontis eſſet luſtrandum, qui tandem ex differentia ſenſuum id percipiendum eſſe decreuerunt. Siquidem Albertus meminit cuiuſdam monſtri geminum hominem æmulantis, quo duos homines referri ſtatuerunt, quia altero ira percito, alter ridebat, & altero plorante, alter iucunditatem præ ſe ferebat, & monſtrum ad annum vſq; vigeſimum, vitam traduxit, immò altero pereunte, alter eatenus ſuperuixit, donec fætore defuncti affectus è vita deceſſit. Medici autem in dirimenda hac quæſtione, à ſententia Ariſtotelis valdè diſſentiunt: non enim cor, vt Ariſtoteles, ſed cerebrum tantummodò reſpiciunt, in quo rationis domicilium, & dignitas humanæ formæ reſidet; & quamuis, à corde, caloris vitalis ſcatebra dimanet: nihilominus ratiocinatio, & diſcurſus in capite tantummodò celebratur. Præterquamquòd in maiorem ſententiæ Medicorum ſtabilitatem, facultas formatrix cuncta delineans, in conceptione primitùs circa cerebrum verſatur; cum Anatomici per diſſectionem, caput in embryo cæteris partibus grandius obſeruauerint: immò perpetua proportione ſingula membra minora inueniunt, quantò longius à capitis regione diſtant, donec partus typum perfectæ formationis fuerit aſſecutus.

lib. 4. de Gē. An. cap. 4.

Loco citato.

Medicorum opinio de Monſtris geminis.

Sedes rationis qua.

Item quæritur, quare monſtra iuxta paruitatem, veluti Nani in humano genere procreentur. Reſpondent id à duabus cauſis, nimirum à loco, & ab alimento prouenire; ſiquidem anguſtia loci, ſeu receptaculi efficit, vt fœtus minimè dilatari poſſit, deinde paucitas alimenti prohibet, quominus ad perfectam ſtaturam fœtus peruenire valeat. Inueſtigant etiam, cur in rerum natura mulier monſtrum appelletur. Huic quæſtioni Ariſtoteles in Phyſicis ſatisfacit, quando aſſerit, omne per accidens genitum monſtrum nuncupari, ſed quia mulier quodammodo per accidens produci videtur, ergo iure optimo inter monſtra erit collocanda: minor propoſitio huius rationis cunctis innoteſcit, quoniam Natura rem perfectiorem procreare ſemper intendit, ſicq; proculdubiò ad maſculum ſemper generandum dirigetur; ideò aliquando fæminam, ob materiæ diſpoſitionem, producit.

lib. 2. Phyſ

Mulier cur monſtrum dicatur.

Tandem percunctantur multi, an monſtra in lucem egredientia, iuxta nominis etymum aliquid ſemper præmonſtrent, vel præſagiant. Multi Authores fuerunt huius opinionis, ex monſtrorum ortu ſemper aliquid eſſe præſagiendum: propterea Malanthon hanc ſententiam ſtabilire videtur, natiuitate monſtri ante bellum, quod Cæſar aduerſus Romanos ſuſcepit. Immò Sorbinus præcitato authori adſtipulatur, dum in ſua Teratologia, exemplis variorum Monſtrorum, paſſim id confirmat.

Lib. 2. Progym. nat.

Ad præſagia monſtrorum homines non ita faciles, & proni eſſe debent: nam Diuus Auguſtinus hoc mirandum in modum damnat; dum inquit: viderint Coniectores monſtrorum, & oſtentorum, quàm ex illis ſæpè fallantur, & noxiæ vanitatis rebus animos hominum implicent. Quamuis multa dicendo, aliquid veritatis quandoq; incurrant. Non igitur perperam locutus eſt Cardanus, quando aſſeruit, monſtroſos partus mala denotare, ſicuti vrina cruda in morbis, quæ naturam alio intentam eſſe, & à recto tramite aberrare demonſtrat. Immò Pareus hoc perpendens, tandem ſcripſit: quoniam ſine modo, ſine lege, vel vago, aut nefando concubitu, vel quo tempore, Dei, & Eccleſiæ mandato abſtinere decet, miſcent ſe parentes: ideò ſæpè nefanda, horrenda, & à naturæ communis regula deuia naſcuntur: idcircò ad præſagitionem non eſt confugiendum. Verum quid eſt, quod aliqua interdum extraordinaria monſtra aliquid præſagire poſſunt. Nam Martinus Vueinrichius ſcriptum reliquit in Pago quodam Galliæ infantem olim fuiſſe natum, in cuius ventre cuſpis gladij eminens conſpiciebatur, qui poſtea, facta paulatim ſuppuratione, extractus eſt, & bellum ciuile præſignificauit. Quandoquidem huius nulla cauſa phyſica reddi poterat. Huius monſtri Iconem lector ſuo loco, nimi-

Lib. 21. de Ciuit. Dei cap. 8.

Lib. 14. de Var. rerum cap. vlt. In l. Anat.

In lib. de Monſ. c. 49.

nimirum in Rubrica præſagiorum intuetur. Quando igitur monſtra à naturali ſtatu non valdè recedunt, quidquam præſagire non videntur, quoniam apud Aegyptios hæc præſagitio eſſet admodum frequens, vbi frequentiora, quàm in alijs Regionibus monſtra huius generis naſcuntur.

MORALIA.

QVEMADMODVM in humana natura accidit, vt monſtra, nempè homines bicipites aliquando oriantur: pari ratione id in Eccleſia contingit, in qua monſtroſi homines verſantur, qui varijs intentionibus, & affectibus muniti, bicipites in eodem tamen Eccleſiæ corpore vniformes nominantur. Veluti quando ſunt multi, qui vnum ratione intentionis ſimulant, ſed tamen iuſtis de cauſis duplices, & bicipites nuncupantur, quatenus pluribus intentionibus, & affectibus famulantes, in multa veluti capita diuiduntur.

Bicipites in moral. doctrina quales.

Præterea ſi aliqua in lucem exeunt monſtra, quorum partes ſupernæ hominem duplicem, & partes infernę hominem ſimplicem referunt, tunc partes inferiores, quæ ſunt ſimplices, partes ſupernas duplices ſuſtinere, & ſuſtentare debent. Simile monſtrum in Eccleſia aliquando conſpicitur: nos igitur Chriſticolæ cum ſimus plures perſonæ, vnum tamen corpus in Eccleſia ijſdem pedibus, nimirum ijſdem fidei fundamentis ſuſtentamur: quocirca ſi contingat, vt aliquis vulnere læthalis criminis perculſus pereat, tunc cæteri talem, ob crimina defunctum, magno charitatis feruore ſuſtentare debent: cum ſcripſerit Apoſtolus ad Galatas. Vos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite hos in ſpiritu lenitatis, & alter alterius onera portet.

Monſtrum bicorpor.

Cap.6.

SYMBOLA.

EX monſtrificis etiam animalibus viri eruditi ſchemata ſymbolica componere non dubitarunt. Etenim ex Syluestro Petraſancta, iconem monſtrificæ mulieris habemus, quæ, Veterum Sirenem referre videtur, cum titulo. CONTEMNIT TVTA PROCELLAS, & hoc ſymbolum Hieronymo Columnæ Paliani Duci, & Copiarum Regis Ferdinandi Præfecto aſſignat, quo cunctis perſuadere nitebatur, ſe tam in ſecundis, quàm aduerſis rebus ſemper tranquillo animo agere, quod Sirena præſtare videtur, dum in turbato, & placido mari, tanquam in proprio domicilio ſemper quieſcit. Apud eumdem authorem, aliud mirabile monſtrum conſpicitur, nempè caput equinum humano vultu decoratum, & barba in pectus promiſſa, cum pedibus gruis, & cauda galli gallinacei, additis his characteribus. FAB. adſcribitur hoc ſymbolum Fabio Cunctatori, qui hac monſtrifica effigie, virtutes perfecti Ducis exprimebat: namque capite equino, Præfectura, & Principatus in bello, vultu, barba, & pectore hominis, prudentia, pedibus gruis, cunctatio, & vigilantia, & demum cauda galli gallinacei, victoria ſignificatur. Poſteaquam in equum monſtroſum incidimus, non eſt prætermittenda icon equi alati pedibus poſterioribus leonem conculcantis, quæ apud præcitatum authorem pingitur, cum epigraphe. PERENNITAS LAVDIS, hocque ſchema ſymbolicum Henrici primi Regis Luſitaniæ fuiſſe memorat, qui hac ratione, omnes Africæ nationes quantumuis barbaras ſe domiturum eſſe demonſtrabat. Verùm ſi in hoc ſymbolo equus alatus effigiatur, in alio etiam citati libri Teſtudo quoque alata figuratur, cum epigraphe. AMOR ADDIDIT. Hoc ſymbolum Fælicis Salerni Principis fuiſſe author pronunciat, quo vtebatur, vt Regi amorem, fidem, & ad ſubita obſequia alacritatem, ſine mixtione temeritatis, aut improuidæ celeritatis inſinuaret.

Li.7. Symb. heroic.

Li.6. Symb. heroic.

Equus alatus Leonem conculcans.

Teſtudo alata.

EMBLE-

EMBLEMATA.

NON poſſumus non mirari monſtroſas etiam effigies argumentis emblematum famulari. Etenim Alciatus delineauit mulierem pedibus leoninis, & pennis auium tectam, cum epigraphe. SVBMOVENDAM IGNORANTIAM. Huius monſtri pictura repræſentatur Sphinx Veterum, quæ ore virgineo pingebatur, & Thebanam Regionem infeſtare dicebatur, dum hominibus in præcipitium ductis ænigma ſoluendum proponebat, illudq; non explicantes de ſaxo eminenti præcipitabat. Aenigma erat tale: quodnam eſſet animal quadrupes, bipes, & tripes. Id totum expreſſit Auſonius his verſibus.

Embl. 187.

Aenigma Sphyngis.

Qui bipes, & quadrupes foret, & tripes, omnia ſolus
Terruit Aoniam volucris, Leo, virgo triformis,
Sphinx volucris pennis, pedibus fera, fronte puellæ.

Quare iure meritò Lactantius in primum Thebaidos Sphingem monſtrum, Harpyarum inſtar, fuiſſe retulit. Diodorus Sphingem inter genera Simiarum recenſuit. Albertus Magnus, & Solinus Sphingem ſimiam nuncuparunt. Sabellicus tamen credit fuiſſe hominem pernicioſum Sphingem cognominatum, qui ſuis vaframentis multos peremerit. Sed his omiſſis, ad rem noſtram tantummodò ſpectat, quod ſphinx triformis pingitur, nimirum, facie puellæ, plumis auium, & pedibus leoninis, ad indicandam ignorantiam, quæ veluti ſphinx in eminenti vitæ humanæ monte locata infinitam hominum multitudinem ſua feritate opprimit, non alia de cauſa, niſi quia homines ſe ſe non agnoſcunt, nempè ſe homines eſſe ignorant. Quandoquidem triplex huius monſtri forma ad tres præcipuas, & efficientes ignorantiæ cauſas reducitur. Etenim virginea facies voluptatem oſtendit, quæ homines aliquando ita excæcat, vt illos de humana in belluinam naturam facilè transformet. Plumæ monſtrum tegentes leuitatem, & inconſtantiam animi ſignificant, & leonini pedes ſuperbiam, & arrogantiam declarant, quæ falſam de rebus opinionem in ſcientiam vertit, & tunc homo exiſtimat ſe ſcire quod neſcit. Tres igitur erunt ignorantiæ cauſæ. Prima erit voluptas corporea, qua homo irretitus, ab omni vera diſciplina penitus abhorret; Secunda eſt leuitas ingenij, vel temeritas, quæ non videt, quod deceat; tertia eſt animi elatio: qua de re Plutarchus varijs in locis tradidit olim pro foribus templi Apollinis Delphici, verba litteris aureis fuiſſe exarata huius tenoris γνῶθι σε αυτόν. ideſt. NOSCE TE IPSVM. De hoc Auſonius ſic cecinit.

Ignorantia eſt mõſtrum triforme.

Ignorantiæ cauſæ quot.

Quamquam difficile eſt ſe noſcere, γνῶθι σε αυτόν,
Quam properè legimus, tam citò negligimus.

His ſic notatis, & explicatis, modò carmina Alciati melius intelligentur, quæ ſic ſe habent.

Quod monſtrum id? Sphinx eſt, cur candida virginis ora,
Et volucrum pennas, crura leonis habet?
Hanc faciem aſſumpſit rerum ignorantia: tanti
Scilicet eſt triplex cauſa, & origo mali.
Sunt quos ingenium leue, ſunt quos blanda voluptas
Sunt, & quos faciunt corda ſuperba rudes.
At quibus eſt notum, quid Delphica littera poſſit,
Præcipitis monſtri guttura dira ſecant.
Namq; vir ipſe bipeſq; tripeſq; & quadrupes idem eſt;
Primaq; prudentis laurea, noſce virum.

Idem Alciatus pinxit aliud monſtrum, nempè bouem cum facie, & pectore humanis in vexillo his litteris decoratum. S. P. Q. R. cum titulo. NON VVLGANDA CONSILIA. Author alludit ad Minotaurum, quem Veteres monſtrum ex

Embl. 12.

Paſiphe, & Tauro procreatum fuiſſe finxerunt, quia ſuperiori parte hominem, & inferiori taurum referebat. Hoc monſtrum in labyrintho Cretæ incluſum fuiſſe Poetæ tradunt: ſic enim canebat Ouidius.

Minotaurus.

Dedalus occluſit conceptum ſemine matris
Semibouemq; virum, ſemiuirumq; bouem.

Romani hanc Minotauri iconem, authore Feſto in militaribus Inſignibus figurabant, vt cunctis manifeſtarent non minus occulta eſſe debere Principum conſilia, & potiſſimum de bellicis expeditionibus, quàm olim occultus Minotauri fuerit labyrinthus. Idcircò Dion aſſerebat, quod Tiberius Cæſar interrogatus, cur ſua conſilia minimè communicaret ijs, quibus tutò fidere poterat, reſpondiſſe dicitur: aut nulli, aut paucis cognitum eſſe oportere Principis conſilium. Quare Marcellinus ad rem retulit, olim apud Perſas neminem conſiliorum fuiſſe conſcium, præter optimates taciturnos, & fidos, apud quos ſilentij Numen colebatur. Alciati igitur carmina ſic ſe habent.

Conſilij conſcij qui apud Perſas.

Limine quod cæco, obſcura, & caligine monſtrum
Genoſiacis clauſit Dedalus in latebris,
Depictum Romana phalanx in prælia geſtat.
Semiuiroq; nitent ſigna ſuperba boue.
Noſq; monent, debere Ducum ſecreta latere
Conſilia, auctori cognita thecna nocet.

Similiter Alciatus effigiat quoddam monſtrum, cuius ſupernæ partes hominem, & infernę ſerpentem ęmulantur, cum epigraphe. SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA EST APVD DEVM. verſus autem ſunt huius tenoris.

Embl. 5.

Quid dicam? quonam hoc compellem nomine monſtrum
Biforme, quod non eſt homo, nec eſt Draco?
Sed ſine vir pedibus, ſummis ſine partibus anguis,
Vir anguipes dici, & homiceps anguis poteſt.
Anguem pedit homo, hominem eructauit, & anguis:
Nec finis hominis eſt, initium nec eſt feræ.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis;
Sic, & Gigantes Terra mater protulit.
Hæc vafrum ſpecies, ſed religione carentem
Terrena tantùm quiq; curet, indicat.

Homines belluini qui.

Hoc monſtrum fictitium, quod nec prorſus formam humanam, nec penitus ſerpentinam refert, ſed duplici integratum natura poteſt ſignificare illos, qui anima rationali prædití, terrena tantummodò ſapiunt: quocirca humi repentes in naturam belluinam degenerant; nam hoc monſtrum neq; in hominem, neq; in principium feræ definit: cum homines Epicurei non meditentur finem, propter quem Deus rationem hominibus conceſſerit: quapropter hi vafri, & religionis expertes vocantur: ſiquidem res mundanas tantummodò curantes hominum appellatione non ſunt digni. Poſtremò Alciatus delineauit monſtrificum caput, nempè bicipitium, cum epigraphe PRVDENTES. Simili pictura olim Antiquitas, in Iano biforme, vel bicipite monſtrando, vtebantur, vel quia hic fuerit homo, qui ſylueſtrem hominum cultum ad ciuilem reduxerit, vel quia pater græcæ, & latinæ gentis fuerit creditus, aut quia Solem, quem eumdem cum Iano eſſe volebant, figura bicipitij intellexerint, vt illum cæleſtis aulæ ianitorem ſignificarent, cum Sol oriens Cæli ianuam recludere, & Occidens eamdem claudere diceretur. Hoc igitur monſtroſum Iani caput multi ad ſolertiam, & prudentiam Principis traxerunt: cum hominis prudentis præterita noſſe, & futura multò ante præuidere interſit. Quapropter Romani hac ratione moti Anteuortam, & Poſtuortam tamquam diuinitatis comites colebant. Huc ſpectat illud adagium græcum. πρόσω, καὶ ὀπίσω, nempè à fronte, & à tergo. Hoc ſignificat omnia diligenter perpendenda eſſe, & præterita cum pręſentibus, & futuris conferenda. Carmina Alciati ſic ſe habent:

Embl. 18.

Ianus cur biceps.

Anteuorta, & poſtuorta quæ.

Iane bifrons, qui iam tranſacta, futuraq; calles,
Quiq; retro ſannas, ſicut, & ante vides.
Te tot cur oculis, cur fingunt vultibus anquod?
Circumſpectum hominem forma fuiſſe docet?

PRÆ-

PRÆSAGIA.

PLERVMQVE homines arte præsaga, ex monstrorum natiuitatibus, varia ventura præsignificant: nam si, temporibus Valentiniani, duo monstra in genere magnitudinis, & paruitatis apparuerunt, quorum alterum in Syria quamcumque eminentem hominum staturam excedebat, & alterum in Aegypto, infra incredibilem humanæ naturæ breuitatem continebatur; proculdubiò (attestante Sorbino) futuras Orbis calamitates portenderunt: Siquidem hac antithesi præmonstrabatur non defuturum esse hominem, qui demisso natus loco, & abiectæ conditionis in caput, & vitam magni Imperatoris Valentiniani conspiraret. Is enim adhuc impubes ad Imperij dignitatem euectus, & subdolis Iustinæ matris artibus subornatus, tandem latenter seductus Arianæ impietati fauere cæpit. Præterea non defuerunt multi, qui ex monstrorum natiuitate bellum fore existimarunt: iuxta Iambicum carmen.

Homo statura magna, & parua.

Monstrum omne belli tempore extat crebrius.

Homines igitur grauibus obstricti sceleribus, Dei quidem odium subeunt, sed postmodum se accusantes veniam consequuntur: sed quando ab institutis christianis penitus abhorrent, neq; supplicem vnquam veniam exposcunt, Deum adeò irritant, vt illis identidem bello succenseat, quod monstris primùm prædici solet. Id quidam versus Iambici sic explanant.

Portendit iram quodlibet monstrum Dei.
Vbi monstra sunt, ibi ira non procul Dei est.

His sic se habentibus tradunt Authores ante bella Bruti, & Cassij tale monstrum apparuisse.

I. Monstrum cornutum, & alatum instar Cacodæmonis, cuius hic figuram damus, ex muliere quadam fuisse natum autumant. Appianus tamen aliter historiam narrat, scilicet Bruto, & Cassio cum copijs ex Abydo in Europam properantibus, anno ante Christum natum quadragesimo primo, prædictum monstrum, seu ostentum Bruto inter silentia noctis oblatum fuisse, corpore, mammis, & cornibus hirco simile, rictu canino, alis instar Vespertilionum, cauda vaccina, & pedibus auium rapacium. Sedebat autem Brutus in tabernaculo solus de euentu belli vehementer sollicitus, quando ad se quendam ingredi præsensit, & ad strepitum conuersus delineatam monstri imaginem adstare vidit: quamobrem horrendo commotus aspectu interrogauit, quis esset, & quid prætera sibi vellet: tunc phantasma submurmurans dixit: tuus malus Genius, Brute, in Philippis me videbis, & abijt. Deinde Brutus à famulis in tabernaculis versantibus sciscitatus, an aliquem ad se venientem, vel exeuntem vidissent; illi negarunt; quare admiratione plenus dedit se quieti. Postridie, posteaquam diluculauit, Brutus hanc phantasmatis speciem Cassio narrauit, qui id tanquam inane aspernatus, iter in Europam sollicitauit; deinde omnia, quæ inter Aenum, & Senium montem interiacent, perpetuò victoriæ cursu armis subegerunt. Interea Norbanus ab hostibus Poeni circumuentus præsidio decessit, & clades aliqua insignis fuisset accepta, nisi Antonius præstò fuisset. Cæterùm si per annorum seriem percurramus, nullum monstrum sine præsagitione natum esse multi Authores, & potissimum Sorbinus pro comperto affirmant.

Monstri descriptio.

Annorum series.

II Infans ore gemino, quatuor oculis, dentibus binis, barba, & duabus breuissimis auriculis natus anno Domini trecentesimo octauo apud Daphnem amænum illud, & ambitiosum Antiochiæ suburbanum. Constantij Imperatoris temporibus, iuxta Marcellini sententiam, Rempublicam in statum deformem verti præsignificauit: proptereaquod seculum huic natiuitati succedens, quàm obscænis moribus fuerit deturpatum, omnes Historiæ vno ore testificantur. Tunc enim mala penè innumerabilia Ecclesiam Christi, sæuientibus vndiq; hominum perditorum insultibus,

Præsagia ex monstro descripto.

I. Monſtrum alatum, & cornutum inſtar Cacodæmonis.

II. Infans gemino ore oculis quatuor, & barba natus.

mirandum in modum inuaſerunt: cum Imperator Conſtantius fraudulentis Arrianiſmi impoſturis illaqueatus, à vera pietate receſſerit. His addantur monſtra, quæ Mauritij ætate, nimirum anno ſeptuageſimo octauo ſupra quingenteſimum, in lucem prodierunt. Nam inter alia, mulier quædam in Thracia venuſtum ſine brachijs infantem peperit, qui ab vmbilico deinceps in piſcem deſinebat. Cum præterea, & canis capite leonino, & fætus quadrupes gentibus illius ſeculi admirationem attulerint: vnde quidam Præſagi, his monſtris, portentoſum, & infelicem Mahumetis aduentum fuiſſe præmonſtratum exiſtimarunt; qui, Mauritio imperante, audaci il-

Infans ſine brachijs.

III. Partus humanus, & caninus.

lecebra

lecebra, & vanissimis commentis, humanas mentes decipiens, terra, marique dominari cæpit: quocirca illa monstra partim terrestria, partim aquatilia fuisse referunt. Insuper fœtus humanus canino capite dies anni Domini noningentesimi decimi quarti, summo mærore, obscurauit: siquidem, authore Sorbino, mores Christicolarum illius ætatis prædicebat, qui assiduè rixantes mutuis morsibus se lacerabant: cum reliquiæ impiarum Hæresum Anthropomorphitarum, & Manichęorum ad illam ætatem penetrauerint.

Puer capite canino.

III. Monstrum bicorpor caninam participans naturam, quia ex homine, & cane erat integratum, in Epiro, nempè Albania ortum est anno Domini trigesimo tertio supra millesimum, & ducentesimum; quemadmodum in icone conspicitur, & eo tempore misera montis Albani ciuitas caninis morsibus, & clandestinis proditionibus fuit vexata: nam illi homines (referente Sorbino) multis in rebus perfectionem, & pietatem præ se ferebant, postmodum à tergo Sacrilegi, à blasphemia minimè alieni erant, & denique canum mordacium ritus æmulabantur. Quamuis circa finem Imperij Lotharingij, fœtus pariter humanus, & caninus à muliere quadam fuerit editus, nimirum corporibus dorso conglutinatis, veluti figura ostendit, & mors Imperatoris secuta est.

Præsagia ex hoc monstro.

Monstrum etiam triceps apud Samnites, nempè in Abrucio, anno Domini quinquagesimo quinto supra millesimum, & ducentesimum, natum, & breui tempore extinctum est. Hinc multi tres Imperij Romani competitores præsagierunt. Rursus vertente anno Domini nonagesimo tertio supra millesimum, & ducentesimum, & imperante Andronico vltimo, puer biceps, & quadrimanus Bizantij ortus est, quò nil aliud, vt notat Sorbinus, nisi subita Imperij Bizantini ruina, & pernicies præ ostendebatur. Etenim populus, cum olim vero fidei fundamento niteretur, per varias, & fallaces opiniones, magna Christianæ pietatis iactura, vagari cæpit; quod passim Historiæ græcæ testificantur.

Monstrum triceps.

Pariter puellus quadrimanus, & quadrupes natus circa annum Domini octuagesimum nonum supra millesimum, & trecentesimum, improbos, & inquinatos multorum Christicolarum illius ætatis mores demonstrabat; cuius nimis manifestum præbuit testimonium scisma Benedicti Decimi tertij, qui antea Petrus Luna nominabatur: siquidem hæc pessimi res exempli Christianos mores fædauit, & Ecclesiæ magnam noxam attulit. Item puer auribus leporinis natus est anno Domini nonagesimo quinto supra millesimum, & quadringentesimum, quo tempore Fridericus Imperator cum Turcis obijt, & Cracouia, furente incendio, prostrata est. Vnde Sorbinus monimentis mandauit, quòd Summus Deus, his monstris tanquam tot monitis, homines à malis impendentibus abducere conabatur, cum paucos post dies in tot lepores degenerandos esse præsentiret.

Puer quadrimanus, quadrupes.

IIII. Amplius anno Domini nonagesimo sexto supra millesimum, & quadringentesimum, monstrum in Tyberi fluuio compertum fuit, corpore humano squamoso, capite asinino, cuius manus dextra erat humana, & sinistra figuram pedis elephantini æmulabatur. Pes quoque dexter vngues aquilinos, & sinister bubulum pedem exprimebat. Venter erat fæmineus, mammis decoratus. Circa partes posteriores simile caput barbatum habebat, & aliud præterea instar Draconis. Hinc Sorbinus occasionem præsagij arripuit, dum scriptis mandauit varia membra hoc monstrum integrantia denunciasse varias hæreses, quæ calamitatem illius temporis constituebant. Huius monstri caput fuit asininum, quod frigiditatem, & pigritiam ostendebat, qua Lutherus, & eius Asseclæ redundarunt: nam frigefacta omni charitate, varia belli semina ex Asseclis saltem erumpentia, Germaniæ, & multis Regnis perniciem attulerunt.

Monstrum in Tyberi inuentum.

V. Præterea si per amplum ætatis præteritæ campum spatiemur, adhuc magis horrida obseruabimus monstra. Etenim anno Domini duodecimo supra sesquimillesimum, Rauennæ natum est monstrum cum cornu in capite, pede rapacis auis, genu oculato, loco brachiorum, alis, & sexu vtroque erat refertum, cætera erant humana, vt in subiecta figura intueri licet. Eo autem tempore in lucem prodijt hoc monstrum, quando Iulius Secundus Pontifex Maximus vniuersam Italiam, & magnam Christiani Orbis partem in Ludouicum Duodecimum Galliarum Regem

conci-

IIII. Monstrum capite asinino.

V. Monſtrum cornutum, & alatum cum pede rapacis auis.

Præſagitio monſtri.

concitauit: vnde poſtea die Reſurrectionis Dominicæ, penes Rauennam, maximum bellum conflatum eſt. Alij verò, ex aſpectu huius monſtri, illud tempus varijs, & nefarijs hominum vitijs non carere ſunt vaticinati: nam per cornu monſtri, ſuperbiam, per alas, leuitatem, & inconſtantiam mentis, per defectum brachiorum, nulla recta opera, per pedem rapacis auis, rapinam, vſuram,& auaritiam, per genu oculatum, ſolam hominum ad res mundanas propenſionem, & per vtrumq; ſexum, omnem turpiſſimi luxus ſpeciem expoſuerunt.

VI. Monſtrum cornutum, & alatum aliud.

VI Non

VI. Non multum dissimile monstrum cornutum, & alatum aliud exhibemus: hoc habebat caput facie Satyri, cornu, & auribus deturpatum, brachiorum loco, alas instar auis, pedes duos, quorum dexter humano erat similis, cum oculo in genu, & sinister squamosus in caudam piscis desinebat. In pectore huius monstri tres litteræ, nimirum X Y & V expressæ cernebantur, sed V supra figuram Lunæ veluti adolescentis obseruabatur. Hinc eruditi viri ad præsagia animum conuertentes, flagelli diuini declinandi rationem ex his tribus litteris didicerunt. Nam X Christi crucem, & Y Pythagoræ littera virtutem designat: ideòq; si homines pro arcenda Dei ira, ad Christi Crucem, & virtutes confugient, proculdubiò virtutibus Cælum Lunæ penetrantes, ad sedes vsq; empyreas peruenient.

Expositio litterarum.

VII. Vitulomonachus Sorbini.

VII. Admi-

VII. Admirari deinceps oportet monstrum horrificum, quod anno Domini vigesimo tertio supra sesquimillesimum, in quadam Germaniæ villa natum esse referunt. Quamuis alij, vt Iacobus Rufus, & Ambrosius Pareus in Scecqner Saxoniæ pago ortum esse voluerint: vtcumq; sit, hoc monstrum ex muliere in lucem editum, omnibus ferè partibus vitulum æmulabatur, præterquam in vertice, vbi tuberculum carneum rotundum conspiciebatur, quod affabrè verticem sacerdotis in orbem tonsum referebat; deinde carnea quædam substantia à collo in dorsum ita eleganter formata pendebat, vt cucullum monachicum repræsentaret. Non igitur præter rationem Sorbinus hoc monstrum meditans Vitulomonachum nuncupauit, & nefariam infamis Luteri prædicationem præsagisse tradit. Sed magis admirandum est, quòd monstrum hoc crura habebat lacera; quæ fortè indicabant pænam, qua vndiq; maculosa criminosi Luteri infamia erat afficienda. Quamobrem Sorbinus infinitam Dei in humanum genus clementiam, & æquam iustitiam meditari non cessat; posteaquam hac ignominiosi, & terribilis monstri natiuitate, probrosi Luteri, & inhonestorum Asseclarum defectionem à recta fide præsignificauit.

Præsagium Luteri.

VIII. Aliud magis formidabile monstrum natum est in Belgio ex parentibus non infimæ sortis, anno Domini quadragesimo tertio supra sesquimillesimum, vel iuxta sententiam Iacobi Rufi, & Cardani, ortum est in Cracouia. Hoc cauda erat refertum, loco nasi, promuscidem gestabat, oculis rotundis, & alatis auribus asininis, cum duobus alijs oculis supra vmbilicum, pedum, & manuum digiti quattuor accipitrinis vnguibus erant similes, quorum tres, more anseris, membrana quadam colligabantur. Cubitis, & genibus capita canum adhærebant, in loco mammarum, duo item capita, vel canum, vel simiarum eminebant, & tribus tantum horis vixit. Sorbinus igitur hoc monstrum contemplans in tanta canum, & simiarum multitudine perhorrescere videtur, quibus tot homines caninos corpus Ecclesiæ tunc temporis dilaniantes indicari pronunciauit: idcircò grauis Dei vltio erat expectanda, quæ caninos hominum mores puniret, quoniam, illa ætate, vesanis, & vagis tumultibus magna pars Germaniæ redundabat.

Huius Monstri præsagium.

Ad præsagitionem quoq; attinere possunt monstra, quæ à naturali ordine non valdè recedunt, veluti illud Lutetiæ Parisiorum natum anno Domini septuagesimo supra sesquimillesimum mense Iulij, quod repræsentabat duos gemellos narium vnitate, & vnico pariter vmbilico copulatos, consequenterq; capitibus, brachijs, & pedibus oppositis. Hoc monstrum ex parentibus infimæ sortis, nimirum ex Petro Germano baiulo, & Matthea Pernella matre prodiuit, deinde Optimatibus, & populo passim monstratum fuit; hinc varij homines varia vaticinia protulerunt. Alij ex hac gemellorum vnitate pacem sanciendam esse præcinuerunt, quam tunc Pacificatores agitabant. Alij verò ex coniectura huius monstri spem pacis exclusam esse demonstrabant; cum horum gemellorum alter ambulare, & alter sedere non posset. Propterea nonnulla carmina in Pacis interpretes, quibus negocium concordiæ Rex mandauerat, fuerunt concinnata hunc in modum.

Præsagium Gemellorum.

Quis dubitat, quin pax tam longo tempore tracto
Mox sit maiori corruitura malo?
Hoc non Pacifici portendunt omine fausto;
Claudicat hic pedibus, sed sedet ille malè.

Monstra quoq; huius generis olim, temporibus Augustini, Hieronymi, & Pauli Diaconi conspecta fuisse non est in dubium reuocandum. Quandoquidem Diuus Augustinus monimentis mandauit, quòd sua ætate, infans supernis membris geminus in Oriente natus est. Et Paulus Diaconus memorat monstrum post obitum Theodosij natum, quod duobus capitibus, duplici pectore, & consequenter quattuor manibus erat integratum, in quo duplex sensus obseruabatur: nam altero dormiente, alterum caput vigilabat; immò in vigilia sæpè inter se rixabantur. Tandem monstrum eiusdem ferè speciei Liddæ conspectum fuisse. Hieronymus fuit Author: quapropter duo monstri capita nil, nisi confusionem imperiorum, & rerum ferè omnium præostenderunt: tunc enim scismata in rebus ecclesiasticis emerserunt, & nefariæ Donatistarum, & Pelagianorum hæreses ex tartareis locis eruperunt, & infinitæ aliæ calamitates humanum genus affligtare cæperunt, quas omnes recen-

Lib. 16. de ciuit. Dei cap. 8.
Lib. 1. de Imp. Theodosij.

Præsagia, ex descriptis monstris.

fere

VIII. Infans στεγανόπους, cum promuſcide, & capitibus animalium.

ſere permoleſtum eſſet. Hoc eodem tempore Gothi, Vandali, & Hunni deuaſtantes paſſim regiones, ſolo illas pænitùs adæquarunt, & Romanum Imperium tunc adeò debilitatum eſt, vt nulla ſpes priſtinæ authoritatis recuperandæ ſupereſſet.

IX. Monſtrum tetrachiron alatum capite humano aurito.

IX. His obiter animaduerſis, ad ſeriem annorum reuertentes, incidemus in annum ſeptuageſimum ſeptimum ſupra ſeſquimilleſimum, quo, circa ripas Danubij, die duodecima menſis Februarij, propè Budam Hungariæ, magno incolarum damno, viſum eſt monſtrum alatum tetrachiron, ſcilicet quatuor manibus refertum, facie humana, auribus aſininis prædita: quare partes ſuperiores leues hominem, & inferiores admodum hirſutæ bouem æmulabantur: non iniuria igitur cum Ouidio canentes poterimus hoc monſtrum appellare.

Semiuirumq; bouem, ſemibouemq; virum.

Itaq; quattuor manibus lapides non paruos iaculabatur, quibus plures accolas occidebat. Vnde populi perterrefacti, congregata hominum armatorum multitudine, terga hoſtilis monſtri, dato ſigno inuaſerunt, & tandem, magna armatorum clade, monſtrum immane ſtrauerunt; ad quod poſtea in Forum delatum conſpiciendum multæ gentes magna admiratione confluebant. Interea quot, & quantis calamitatibus, & aſſiduis ærummis illa Regio vexata fuerit Hiſtoriæ patefaciunt.

X. Monſtrum triceps capite Vulpis, Draconis, & Aquilæ.

Monſtri deſcriptio.

X. Verum ſi hoc fuit immane, & exercrabile monſtrum, non minus ferum, & terrificum fuit illud, quod in Aegypto circa ripam Nili verſabatur tribus capitibus, nimirum Aquilæ, Draconis, & Vulpis refertum, corpore ſquamoſo, inſtar ſerpentis, ab vno latere brachium humanum cum manu, & ab altero aquilinum pedem extendebat. Deinde mammas habebat humanas, caudam leoninam, pedes quattuor omninò diuerſos, ſcilicet leoninum vnum, humanos duos, & quartum anſerinum tribus digitis præditum. Hoc monſtrum erat amphibiæ naturæ, & homines, reliquaſq; animantes deuorabat. Huius iconem in Muſæo publico inuentam cunctis ſpectandam proponimus.

Amplius inter præſagia proculdubiò collocandus eſt ille infans, qui, anno Domini milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo primo, natus eſt ex aduenis, in Vrbe Auguſtarum Aquarum Aquitaniæ, quam Vulgus Baionam appellat, hic, quoad membra erat benè conſtitutus, ſed multi oculi totum corpus deturpabant, quoniam fabuloſum Poetarum Argum imitabatur. Verùm ſi caput Argi totum erat oculatum, itaut ſcripſerit Ouidius.

Li. 1. Metã.

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.

Monſtrum oculatum.

Oculi huius monſtri non ſolum caput, ſed cæteras corporis partes illuſtrabant. Immò inter prodigia hic monſtroſus infans erat collocandus, quoniam, antequam expiraret (vixit enim quindecim dies) clara voce locutus eſt. Deinde augetur admiratio, quoniam in eadem ciuitate monſtra cœleſtia apparuerunt, dum equites per aerem ambulantes viſi ſunt.

Monſtri præſagia.

Inſuper in Oſtrouizza, anno Domini milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo quarto, arce inſigni per decem milliaria à Sibinico Dalmatiæ diſtante, menſe Aprilis puellus monſtrificus ortus eſt, cum tribus cornibus, tribus pariter oculis, vnico naſi foramine, auribus aſininis, & pedibus inuerſis. Quamobrem, natiuitate huius monſtri diuulgata, Dynaſtæ Regionis confeſtim congregarunt Diuinantes, vt ex hoc monſtroſo partu, quid futurum eſſet prodigioſum, prædiuinarent. Itaq; hi monſtrorum Coniectores, omnibus infantis partibus diligenter exploratis, per triplex cornu, triplicem Turcarum poteſtatem, in Aſia, Africa, & Europa ſunt atteſtati: per triplicem oculum, triplicem prædixerunt vigilantiam, quam Turcarum Imperator adhibet, dum homines ſuæ poteſtati ſubiectos in triplici munio, nempè in militia, agricultura, & prole aſſiduè verſari curat. At per aures aſini, Turcas egregios bellatores denunciabant; cum aſinus viuens frequenti ruditu tubam bellicam æmuletur, & mortui pellis in fabricandis tympanis adhibeatur. Deniq; per inuerſos monſtri pedes, periculum diminutionis Turcarum dominij imminere hariolabantur.

Monſtra dæmoniformia.

XI. Eodem anno ex litteris Bizantio acceptis intelleximus monſtroſum, & horrendum fætum ab vxore Dynaſtæ Turcici exiuiſſe, magno mulierum clinicarum terrore, quæ parturientis domum auxiliaturæ petierant. Caput erat aſininum. Pedes, & manus rapacium auium vngues imitabantur. Hinc varijs Diuinantes varia ſunt vaticinati; ſed plures diuinam erga infideles iram, hiſce monſtris præmonſtrari prænunciarunt: namq; malus Dæmon, Deo permittente, in aluo mulieris grauidæ partes conceptus in horrendam ſpeciem transformat, adiectis cornibus, cauda, & vnguibus rapacium auium, applicando actiua naturalia paſſiuis, & remouendo omne impedimentum, quod opus intentum prohibere poſſet. Sic enim intelligimus quandoq; monſtra adeò turpia naſci, vt Cacodæmonis effigiem repræſentent. Nam Cornelius Gemma monſtrum terrificum in vrbe Brabantiæ ex muliere natum fuiſſe teſtificatur, quod affabrè figuram Cacodæmonis referebat. In horum monſtrorum formatione, multi ad cauſas ſupernaturales confugiunt: quamuis alij in imaginationem parentum referant: nam ſi mulier cum viro laruam Dæmonis induto congrediatur, vel ſi mulier malefica incubum Dæmonem admittere ſit aſſueta; tunc monſtrum Dæmoniforme gigni poteſt. Etenim Dæmon, corpore aſſumpto, prolificum alicuius hominis ſemen in vterum mulieris defert: quocirca mulier, virtute ſeminis, hominem concipit, & vi ſpectri in imaginatione impreſſa, Anthropodæmonem poſtea enititur. Sed de his inferius in Rubrica cauſarum verba fient.

XII. Mon-

XI. Monſtrum capite aſinino, pedibus, manibuſq; vngue auium refertis.

XII Monſtrum quoq; mirabile fuit illud, cuius icon ex Regione Betica Hiſpaniæ miſſa fuit: hanc enim in muſæo publico inuentam lectori conſpiciendam exhibemus, & nobis perſuademus, quod natiuitas huius monſtri magnam ſpeculandi anſam Vatibus Hiſpanicis, ſeu Bæticis præbuerit. Pariter anno octuageſimo primo ſupra ſeſquimilleſimum, apud Sereniſſimum Principem, & Eminentiſſimum Cardinalem Mediceum Canis partibus monſtroſis, & capite ſerpentino conſpiciebatur. An poſtea aliquid monſtra ſemper præmonſtrent, videndum eſt in Rubrica Problematum. Cum Soleant multi ex natiuitate cuiuſcumq; monſtri aliquid per-

XII. Monſtrum ex Regione Betica Hiſpaniæ.

peram

eram præsagire: Nam si infans cum dentibus nascatur, penuriam annonæ vaticinantur. Si puellus sit multipes, aduentum hostium præsignificant. Si duo gemelli fuerint simul iuncti, bella ciuilia prædicunt. Id autem de intestinis discordijs non semper verum esse possumus attestari exemplo pueri cum gladio in ventre, ab vtero matris in lucem editi, quemadmodum in Icone XIII. ostenditur. Tradit igitur Marcus Frytschius in Meteorologicis Ante bellum Germanicum, quod Carolus Quintus Imperator Duci Saxoniæ, & Fæderatis intulit, natum esse infantem in quodam Francorum pago, in cuius ventre cuspis cultri eminens conspiciebatur, qui

Præsagendi ratio.

XIII. Puer natus cum cultro in abdomine.

postea

Præſagium.

poſtea, paulatim ſuppuratione procurata, tandem extractus eſt. Exijt in lucem hic puer monſtrificus anno Domini quadrageſimo ſexto ſupra ſeſquimilleſimum. Hinc Omnes bellum ciuile præſignificarunt,& mutuas ciuium cædes prędixerunt,qui ciues tunc inter ſe præliantes, veluti in proprijs viſceribus ferrum occultare perhibentur. Verum vt veritatem fateamur, hoc ad nimiam hominum audaciam, & ſuperſtitionem attinere videtur. Poſſumus quidem atteſtari monſtra eſſe Dei monita, quibus ad emendationem criminum incitamur, vt deletis tandem peccatis, ad bonam frugem reuertamur, & hic ſenſus inter alios veritati magis eſt conſonus. Olim, vt recitat Alexander ab Alexandro, ſi inſoliti, & monſtroſi partus naſcebantur, in mare, vel flumen deijci iubebantur, & paulò inferius prodit; quòd apud Athenienſes, ſi monſtra naſcebantur, quæ expiatione egerent, Agys, ideſt veſtibularijs Dijs, in ſemitis viarum ſacra fiebant; quare Agyleus Apollo eximiè colebatur, vt ſi benè, & fæliciter caſurum eſſet, proſperos ſucceſſus darent, & promiſſa affirmarent, atq; admitterent; ſin aliquid mali inſtaret, aditu inhabito auerterent. Cælius quoq; Calcagninus tradit & ipſe hominem trimanum, vel quadrimanum, vel bicipitem natum, apud Romanos, mandato Aruſpicum, expiationis cauſa, in mare proijci, vel in ſolitudinem deferri ſolitum. Deinde addit, ex Iulio Obſequente, puerum quattuor pedibus, manibus, oculis, auribus, ex ancilla natum, iuſſu Aruſpicum concrematum, & cinerem in mare deiectum fuiſſe.

Lib. 5. gen- dier. cap. 25.

In oper. de reb. & ſig.

C A V S Æ.

TRIPLICEM cauſam (loquendo de vniuerſalibus) Authores de Monſtrum generatione aſſignare ſolent; primam vocant ſupernaturalem, quando ſummus Deus in vltionem alicuius commiſſi criminis, hominem denuſtat: quemadmodum de Nabucdonoſore Rege in ſacris litteris legitur. Altera cauſa conſiſtit infra naturam, quando malus Dæmon ſenſus humanos ludificat, vt quibuſdam hominibus in bruta per maleficium transfiguratis accidit. Tertia cauſa ad naturales cauſas reducitur, quando vitium aliquod principia naturalia generationi, & conformationi deſtinata corrumpit: quocirca Diuus Thomas in Commentarijs ad libros Analiticos Ariſtotelis, monſtrorum procreationem corruptioni alicuius principij attribuebat.

Cauſa triplex.

Sed aduertendum eſt, vt veritatem fateamur, monſtra determinatis cauſis carere, quoniam monſtra non ſunt effectus à natura intenti, ſed tantum per accidens procreantur: Quamobrem horum cauſæ potius imaginariæ, quàm legitimæ in campum erunt afferendæ. Itaq; dicendum eſt ad generationem monſtri cauſas intrinſecas, & extrinſecas concurrere, & inter cauſas extrinſecas Natura Regionis, & conſtitutio aeris reponuntur; cum frequentiores monſtrorum generationes in Africa, & in Aegypto, quàm in alijs regionibus fiant.

Cauſæ intrinſecę quę.

Ad cauſas intrinſecas virtus formatrix, materia ſeminalis, receptaculum fœtus, membrana fætum inuoluens, vel diſtinguens reducuntur. Nam formatrix facultas ad formandum animal minimè idonea monſtrum gignit. Materia ob exceſſum, ob defectum, & ob mixtionem, monſtris famulatur. Exceſſus materiæ in monſtris plures partes extra ordinem naturæ habentibus conſpicitur; defectus eiuſdem materiæ in fœtibus abſq; manibus, vel pedibus apparet. Mixtio materiæ idem præſtare poteſt: nam Ariſtoteles aliqaando ſcribebat in Africa ſæpè monſtra contingere, dum animalia diuerſæ ſpeciei propter inopiam aquarum ad fluuios confluunt, ibi enim congrediuntur, & ex permixtione varijs ſeminis monſtra emergunt.

Lib. 2. de Gen. An. c. 5.

Ratione anguſtiæ receptaculi fœtus, monſtra naſcuntur, dum copia materiæ ad duplicem fœtum procreandum ibi confunditur; hinc oritur fœtus pluribus integratus partibus, quam oporteat. Defectus etiam membranæ in ouis, quæ duobus vitelis redundant, eſt in cauſa generationis monſtri, quoniam materia confunditur, & pulli monſtroſi inde exilire ſolent. Ideò Authores hoc diligenter meditati, in propo-

Membrana in ouis quid denot.

proponendis monſtrorum cauſis, inter ſe ſententijs variant: quandoquidem horum alij monſtrorum cauſas in prauam Parentum temperaturam referunt, alij ad abſurdas imaginationes, alij ad iram diuinam, alij ad conſtellationes, & præcedentes ſyderum congreſſus, alij ad naturam transferentem vim multarum partium in vnum mébrum, alij ad poteſtatem mali Dæmonis, alij deniq; has cauſas ad congreſſum animalium diuerſæ ſpeciei reducunt.

Nos igitur in præſentia monſtra tanquam opera Naturæ contemplantes, eorum originem ex quattuor ſummis cauſarum generibus haurire debemus, quæ ex cauſa materiali, finali efficiente, & formali conſtituuntur. Monſtra materialem cauſam habere dicuntur, quoniam quicquid vel per ſe, vel per accidens à natura producitur, proculdubiò ex præexiſtenti aliquo ſubiecto reſultat. Finalem cauſam habent, quoniam natura nihil fruſtra operatur, ſed omnia ad finem aliquem diriguntur. Habent cauſam efficientem, quoniam omne productum ab aliquo producente producitur. Habent deniq; cauſam formalem, quoniam omnia naturæ opera formam conſequuntur.

Quattuor cauſarũ genera.

Itaq; has peculiares monſtrorum cauſas in præſentia expoſituri, inter alias prima fronte cauſam materialem examinabimus; cum hæc prima omnium, iuxta vetus etymum, nomen cauſæ ſibi vendicauerit: cum cauſam à chaos, deducta aſpiratione dictam eſſe voluerint, quoniam confuſa illa materia primùm formas rerum omnium induerit. Præterquamquòd omnes Philoſophi, & Medici materiæ ſeminali monſtrorum omnium cauſas aſſignare videntur: quocirca Democritus frequentiores hominum congreſſus damnabat, quoniam ex hac ſeminis abundantia ſæpè monſtra prodire opinabatur. Empedocles propter copiam, & defectum ſeminis, aut eiuſdem agitationem, partus monſtroſos generari retulit.

Ariſtoteles quoq; monſtrorum primam cauſam in materia collocat, dum natura, in partibus conſtruendis à recto tramite recedit, propter exceſſum, aut defectum materiæ, aut propter tranſlationem eiuſdem in aliquam partem, & locum, vbi non erat opus: qua de re duæ partes vitiantur, dum altera defectum, altera exceſſum patitur. Immò ſi generentur duæ partes ſimiles, & vna ſit ſuperflua, tunc id accidit ob materiam ſeminalem in vtero exiſtentem, quæ, vel ob motum, vel propter flatum diuiditur: vnde materia generationi digitorum deſtinata ſegregatur, & aliò fertur, vbi autem quieſcit, ibi pars ſuperflua procreatur, & quamuis talis materia perueniat ad caput, non tamen in ſubſtantiam capitis tranſmutatur, ſed in digitos, quia materia vim illius membri in ſe continet, à quo prius receſſit. Ideò in diſſectione humanorum cadauerum, ſæpè plures renes, venæ emulgentes, necnon vaſa ſpermatica, & genitalia duplicata obſeruantur; idq; ob intempeſtiuam venerem contingit, quæ ab hominibus frequentius, quàm à brutis exercetur.

L. 4. de Gen. An. c. 5.

Galenus ſententiæ Empedoclis adhærens monſtra naſci docet, ſi ſemen copioſum, vel paucum, ſi diuulſum, ſi motu immoderato immiſſum fuerit; aut quia additionem, vel diminutionem, aut quia tranſpoſitionem, vel inflammationem acquiſiuerit. Addit præterea, iuxta nonnullorum Medicorum ſententiam, prauam vteri conformationem.

In lib. de hiſt. philoſoph.

Ioannes Grammaticus, in conmentarijs ad animam, ſententiæ Ariſtotelis adſtipulatur. Cardanus cauſas monſtrorum ad facilitatem, & diſpoſitionem materiæ reducit: qua de cauſa frequentiora monſtra in vilioribus, & imperfectis animalibus, quam in perfectis obſeruat: hinc à natura humana, & elephantina rariora monſtra produci fatetur. Cum igitur Guntheius Poeta viliores, & imperfectos animantes monſtroſos ſæpè naſci obſeruaſſet, monſtrorum cauſam fæculentæ rerum naturalium materiæ aſſignabat, quæ cum vim perfectæ creationis non poſſideat, monſtriferos partus edit. Sic igitur canit.

Lib. 12. de Subtil.

L. 5. Auſtriad.

Quod ſupereſt mundumq; ipſum, ſeriemq; fatigans
Reſpuitur paſſim, hinc hominum, pecudumq; repente
Monſtriferi partus.

Sed his reiectis tanquam Poetarum nugamentis, ad opinionem Alberti Magni accedemus, qui monſtrorum cauſam in materia collocat, & in modo creationis eius, quod concipitur. Immò addit monſtra contingere ob aliquem errorem operatio-

L. 18. de An. cap. 6.

nis

nis naturæ, iuxta abundantiam, vel defectum, aut poſitionem, aut figuram membrorum.

Lib. 2. Phyſic. tract. 2. cap. 3.

Alibi idem Author monſtra ad quattuor cauſas refert, nempè ad diminutionem materiæ, ad ſuperfluitatem eiuſdem, ad prauam qualitatum proportionem ratione materiæ, & demum ad malitiam continentis. Amplius addit monſtratrifariam fieri diminuta, vel iuxta diminutionem membrorum tantùm, & non iuxta numerum, deinde iuxta diminutionem, & numerum, tertiò iuxta numerum, & non iuxta magnitudinem. Rurſus addit monſtra, quæ fiunt propter diminutionem materiæ ſecundum quantitatem magnitudinis, vel ſecundùm numerum, vel ſecundùm diminutionem fieri, vel ex diminutione materiæ, vel ex debilitate virtutis formatricis, quæ non poteſt formare niſi partem materiæ, & aliam reijcit, & ſic oppoſitum dicendum eſt de ſuperfluitate materiæ.

In lib. Anat.

Ambroſius Pareus de cauſa materiali monſtrorum verba faciens ſcribebat, Philoſophorum, qui de monſtris pertractarunt, hanc eſſe ſententiam, quòd ſi quando animal ſua natura vniparum, cuiuſmodi eſt homo, plus materiæ ſeminalis in congreſſu excreuerit, quàm neceſſe ſit ad vnius animalis generationem, fieri non poſſe, vt ex eo toto vnum animal gignatur. Itaq; inde gemini, vel plures fœtus naſcuntur. Ex hac cauſa prodeunt Hermaphroditi, ſeu Androgyni, & fœtus multiplices.

Lib. 9. Hiſt. Polon.

Vnde ad rem Martinus Cromerus memorat Margaritam nobilem Virboslai Comitis vxorem, quæ vnico partu ſex, & triginta fœtus edidit, & Ioannes Franciſcus Picus Mirandola meminit Dorotheæ Italæ, quæ gemino partu viginti liberos enixa eſt.

Cellæ an ſint in vtero.

Sed de his legendum eſt primum caput huius libri, in Rubrica partus. Neq; in hac multiplici ſobole confugiendum eſt ad multiplicitatē cellarum matricis; cum hoc veritati repugnet: nam anatomica inſpectio nullas in vtero cellas obſeruat. Reliquum eſt igitur, vt id in cauſam materialem copioſam referatur.

In opere de monſtris.

Celſus Mancinus Rauennas vir eruditus huius cauſæ meminit, dum ortum monſtrorum diminutæ, & copioſæ materiæ attribuit: nam ratione primi fœtus, aut ſtaturam admodum paruam, aut defectum alicuius partis ſortitur: ratione ſecundi, ſtaturam nimis grandem totius, vel partis, aut ſuperfluum in manibus digitum, & ſic deinceps nanciſcitur: immò, adiuuante vi formatrice, infans aliquando cum dentibus, & barba in lucem egreditur; Ad hanc cauſam Albertus Magnus refert illam puellam, quæ mammas, inſtar mulieris adultæ, habebat, & menſes, referente eius matre, patiebatur.

Monſtrum multis labris refertum.

Item Albertus ad rem narrat ſe obſeruaſſe deforme monſtrum, quod vndecim buccis, & viginti quatuor labijs imperfectis redundabat. Hinc multi cauſam gemellorum eliciunt; quando ſcilicet materia ſeminalis in duas partes æquales diſtribuitur. Sed ſi accidat, vt materia in varias portiones ſegregetur, tunc ſuperflua membra, & non partus perfecti generantur.

Regentes Pariſienſes, qui phyſicas circa doctrinam Ariſtotelis quæſtiones, iuxta mentem Scoti monimentis mandarunt, ad calcem ſecundi libri Phyſicorum, de cauſa materiali monſtrorum verba facientes, Alberti opinionem ſecuti, monſtra quadruplici de cauſa contingere tradiderunt. Primò propter diminutionem materiæ; & hoc trifariam, vel quia virtus formatrix non poſſit formare, niſi parum materiæ, & aliam partem materiæ reijciat, ex qua proles eſſet procreanda, & ſic ſæpè animalia abſq; brachijs, vel pedibus integris generantur, vel ex diminutione materiæ, & ita deficiunt partes longè à corde diſtantes, ſicuti manus, & pedes, vel membra ita mollia redduntur, vt corpus ſuſtentare nequeant; aut ex vtroq; ſimul, & ita ſæpè contingit defectus in toto corpore, vel in partibus principalioribus, quemadmodum accidit cuidam puellæ, quæ ſine oculis, & naſo orta eſt.

Cauſa defectus.

Secundò ex ſuperfluitate materiæ id contingit, & hoc trifariam, vel vitium eſt in ſolo numero, veluti quando homo cum ſex digitis, vel tribus pedibus naſcitur, vel in magnitudine ſola, veluti quando in aliquo animali eſt aliquod membrum non iuxta proportionem alia membra excedens, vel quando membra vnius animantis excedunt membra aliorum in numero, & in magnitudine ſimul.

Cauſa ſuperfluitatis.

L. 3. de Affect. mulier. cap. 7.

Formæ generationis monſtrorum ex cauſa materiali ſunt multifariæ, & prima eſt ſeminum mixtio, & confuſio, de qua Ambroſius Pareus verba faciens, monſtra ex confuſione ſeminum diuerſæ ſpeciei naſci aſſeuerabat. Idcircò Ludouicus Mercatus inſignis Medicus materiam, ad ſimilitudinem comparandam, ex ſimilitudine,

&ina-

& inæqualitate substantiæ inepta fieri pronunciauit. Hæc autem forma est secundus modus procreationis monstrorum ex vitio materiæ, iuxta mentem Vueinrichij: retulit enim, quæ in vtero permiscentur semina, nisi familiaritate quadam fuerint copulata, aut nihil, aut monstrum procreare.

In lib. de monst. cap. 14.

Item Regentes Parisienses in calce libri secundi Physicorum ad rem conscribunt contingere etiam ex diuersis seminibus monstra generari, quæ partim vnam naturam, & partim alteram participant; veluti quando animantia bigenera nascuntur: vt mulus ex equo, & asino, & quando animal ex lupo, & cane prosilit: hoc autem accidere proferunt, quando semina diuersæ speciei animalium in qualitatibus conueniunt, & rarò id contingere, quando in qualitatibus discrepant: quemadmodum rarò vel nunquam monstra Empedoclis visa sunt, quæ partem supernam viri, & partem infernam equi repræsentabant. Verùm hi Authores circa hæc monstra Empedoclis allucinantur, quoniam huiusmodi monstra non equi, & hominis, sed hominis, & bouis figuram referre dicebantur: quemadmodum in textu Aristotelis legitur.

Lib. 2. Phys. text. 83.

Itaq; ad rem recitat Rhodiginus, apud Sybarin fuisse pastorem nomine Crathim, qui in nimium solutus luxum, capellam omnium formosissimam deperibat, & hanc frequenter tanquam amicam inibat; interim Hircus antesignanus, & Caprarum ductor hæc animaduertens quadam zelotypia concitatus, & pastorem quandoq; dormientem conspicatus, maximo impetu irruens, dormientis sinciput allisit; quare pastori insigne monumentum structum est; nam de eius nomine fluuio cognomen fuit assignatum, & ex illo nefando concubitu natum tradunt infantem, qui cruribus matrem, & facie patrem referebat. Neq; hoc mirandum est, quia habemus ex prima parte historiæ Peruanæ, quòd in quibusdam locis regionis, quædam simiæ grandes versantur, quibuscum tanquam cum mulieribus Incolæ quidam, suggestu Dæmonum, permiscentur; hinc oriri ferunt monstra capite, & pudendis humanis, manibus verò, & pedibus simiæ, reliquo corpore hirsuto, quæ non loquuntur, sed vlulando Dæmones quodammodo æmulantur.

L. 25. lect. antiq. c. 32.

Partus monstrosus capellæ.

Secunda forma ortus monstrorum ratione materiæ vitiatæ, iuxta sententiam Ludouici Mercati, ex effusione seminis per vterum mulieris dependet; idque eleganti, & perspicuo exemplo plumbi liquefacti explanat, quod si inæqualiter fusum fuerit, inæqualia etiam formantur simulacra: propterea, ob hoc vitium, ex semine deformes, & inæquales fætuum partes resultant, quando in hominibus caput iustò crassius, & cæteras partes admodum deformes manifestè conspicamur; & hæc forma attinet ad septimum vitium materiæ Vuenrichij, vbi hic author materiam non continuam, sed motu segregatam contemplatur; quod aliquando, ob situs obliquitatem accidere solet. Nam Ambrosius Pareus huc respiciebat, quando scripsit, monstra à matris vitiosa, per totum grauiditatis tempus, collocatione producuntur: etenim quæ domi otiosæ sedent, quæ decussatis cruribus, quæ curuo, & prono in genua corpore, telam acu pingunt, vel suunt, quæ aliud onus subeunt, quæ ventrem fascijs, vel subligaculis, aut vestibus, arctius comprimunt, fœtus obstipos, repandos, gibbosos, pedibus, & alijs partibus distortos enituntur.

Lib. 3. de Affect. mulier. cap. 7.

loco cit.

Grauidarum operationes inconcinnæ.

Huic sententiæ Vueinrichius adstipulatur his verbis: considerandum esse mulieris prægnantis situm, quo aliquid in tenera, & molli massa peruerti potest. Id postea confirmatur à Leuino Lemnio, dum exemplo mulierum Belgicarum, & potissimùm maris accolarum id manifestat, quæ in concubitu, cum nimis mobiles, & inquietæ sint, deturpatos, & ineptos fætus in lucem edunt. Huc referenda est angustia vteri; vnde Pareus ex loci angustia, monstra quandoq; originem ducere fassus est; quoniam pendentia ex arboribus poma, antequam debitam magnitudinem acquisiuerint, si angustis vasculis excipiantur, iustis incrementis prohibentur: nam cum ex Philosophorum sententia, locus sit forma locati, necesse est, vt ea, quæ locis admodum arctis continentur, motionis suæ libertate priuentur: qua de re imminuta manca, & mutila euadunt. Ab hac sententia non recessit Vueinrichius, qui figuram vteri in auctione fœtus se minimè dilatantis vasculis poma tenella excipientibus comparabat, quæ non aliam, nisi vasorum figuram accipiunt.

Lib. de occul. nat. mir. c. 8.

Tertiam formam ortus monstrorum ex vitio materiæ pendentem Ludouicus Merca-

Lib. 3. de morb. mulier. cap. 7.

Mercatus proponit, quæ in craſſitie, duritie, fluxibilitate, aut corruptione ſeminis, & ſanguinis menſtrui conſiſtit: quapropter, quæ inde generantur, longè à parentum natura diſſident: hunc modum Vuenrichius pro quinto vitio materiæ publicat, dum virtutem genitalem in craſſiori ſpermate ita obrui fatetur, ne formationi fœtus commodè famulari poſſit. Hoc autem in ſicca teſtium conſtitutione contingere ſolet: ſicuti viciſſim, ſemen aqueum incurrit hoc vitium, quod pro ſexto vitio materiæ ab Vuenrichio prædicatur: hoc ſemen improbatur, quoniam cum liquidius ſit, in neruos, venas, arterias, & ſic deinceps in alias partes ſolidiores concreſcere nequit.

Poſteaquam ſermo eſt habitus de receſſu à natura parentum: hic obiter obſeruandum eſt monſtra hæc à parentum natura trifariam diſſidere. Primò, dum materia ſeminis idonea eſt, non tamen ex toto ſuperatur, nam tunc fiunt ea, quibus poteſt aſſimiliari, & id eſt vniuerſale, & genericum, cum aliquid in ſpecie, & in indiuiduo ſimile non poſſit reſultare. Fit igitur animal, cum homo fieri non poſſit, tendit enim natura ad id, quod melius eſt, & ſubſiſtit in eo, quod poteſt: itaq; generatur ſolum ſenſitiuum, in quo ſubſiſtit, vitio materiæ: nam cum ſemen illud potentiam habeat ad ſenſibile, id ſaltem conſequitur, rationale verò non fit, neq; anima talis introducitur propter ineptitudinem materiæ, & fabricationis. Deinde hoc defectu nati à parentibus diſſident, cum magis impediatur ſeminis facultas, itaut neq; animal generari poſſit, ſed tantummodò quid informe inter viuentia, & non viuentia medium, veluti eſt genus molarum, quas mulieres aliquando enituntur, de quibus ſuperius in Rubrica Differentiarum egimus. Demum hoc defectu inepta redditur adeò materia, vt facultas agentis nullo modo ipſam immutare poſſit: vnde poſtea prodire dicitur illud, quod toto genere præter naturam Philoſophi appellant, quemadmodum ſi in vtero fæminarum calculi generentur.

Fœtus cur diſſimiles à parentibus

Quartam formam ortus monſtrorum ratione materiæ affert Ambroſius Pareus pendentem ex vitio hæreditariæ materiæ, & hac ratione ex gibbis gibboſi, & ex ſtrumoſis ſtrumoſi oriuntur. Hanc ſententiam ſtabiliebat Vuenrichius, quando dictas quaſdam in monſtris deformitates, propter hæreditatem, eſſe obſeruandas, cum ex nanis nanos naſci compertum ſit; quamuis id euenire non ſemper neceſſe ſit, neq; que in omnibus, nam quæuis monſtra ſpeciem non multiplicant.

Monſtra ſpeciem non multiplicant.

Quinta forma originem trahit ab aliquo extrinſecus mulieri prægnanti accidente, ſiue ſit caſus ab alto, ſiue contuſio, ſiue vulnus, ſiue aliud huius generis, quod mulieri vtero geſtanti nocumento eſſe poſſit. Vuenrichius id manifeſtat, quando de noxis grauidæ mulieris ſermonem habet: immò ſuam ſententiam authoritate Hippocratis confirmat, qui in libro de genitura, puerum in vtero mutilum, aut contuſum ex matris grauidæ plaga, aut lapſu, vel aliquo alio violento affectu fieri pronunciabat; & qua parte mater contuſionem, vel vulnus accepit, ea etiam parte fœtum mutilari affirmabat.

Sexta, & poſtrema forma natiuitatis monſtrorum, ratione materiæ, pendet ab imaginatione, quæ vim poſſidet impediendi materiam ſeminis, quo minus genitoribus aſſimilari poſſit, & hunc etiam modum diligenter examinat Ludouicus Mercatus, quando inquit ſupereſſe aliud impedimentum, quo ſemen operari liberè nequeat, neq; filium parentibus aſſimilare poſſit, nimirum imaginationem vehementem, & variam, quæ non ſolum inter concipiendum, verùm etiam quæ toto formationis tempore concipitur, quoniam hæc formatio ſeminis eo modo dominatur, quo potentiæ inferiores ſuperioribus obſequuntur. Quamobrem illa effigies potius per imaginationem vehementem comprehenſa, quam patris idolum in fœtu imprimitur, his aſſentitur Diuus Thomas aſſerens imaginationem eſſe vim quamdam in organo corporeo, vnde ad ſpeciem imaginatam mutatur ſpiritus corporeus, in quo vis formatiua firmatur, quæ operatur in ſemine: ideò interdum aliqua mutatio fit in prole, propter imaginationem parentis in congreſſu. Hinc conſtat, quòd ille ſpiritus ab imaginatiua potentia modò prædicto motus efficacius ſuas vires exercet, & formationis effigiem delineat, quam ipſa formatrix, quæ ex natura membrorum parentis prodit.

Lib. 3. de morb. mulier. cap. 7.

Quæſt. 4. art. 8.

Tanta igitur eſt vis ſpiritus opificis plaſtici, vt ex vehementi imaginatione mirabiles

biles formæ producantur: hinc tot stigmata, næui, & characterismi fructuum, ...i rubri, & carnium in partu impressi identidem resultant. Quandoquidem si in ...ciem, vel sinum mulieris vtero gestantis, vel cerasum, vel fragum, vel vinum ...oijciatur, vel infundatur, & mulier grauida id ægro tulerit animo, tunc rei no... in fœtu impressa videbitur. Pariter, teste Leuino Lemnio, idem accidet, si felis, ...l mus, vel mustela, inopinato mulierem grauidam insilierit; nam confestim nota ...tui imprimetur; nisi fortè mulier membrum ab animali contactum illicò manu ab...rgat, & eamdem manum posticæ corporis parti admoueat. Ad rem narrat Cor...lius Gemma casum, qui Louanij accidit grauidæ mulieri partui vicinæ, quam ma...us hostili vultu stringens gladium aggressa est: hæc quamuis fuga salutem inue...rit; nihilominus illa pars caluariæ infantis, cui acies gladij imminebat, magnam, & ...lem continui solutionem contraxit, vt post partum inde tanta sanguinis portio di...anauerit, vt nullo remedio supprimi potuerit; sicque infans protinus expirauit. Hinc ...lligant illi, qui negant in fœtu grandiori nullam fieri impressionem, hoc esse absur...ssimum.

Vis imaginationis.

Lib. 1. de occult. nat. mirac. c. 4.

Quando igitur fuerunt mulieres, quæ aliquod animal, veluti canem, aut semi...nem pepererunt, & cum canibus se congressas esse fassæ sunt; vt accidit in He...uria, tempore Pij Tertij Pontificis maximi, cuidam mulieri, quæ canem enixa, cum ...ne se permiscuisse protulit: hac de re, referente Volaterrano, expiationis ...atia ad Summum Pontificem delata fuit; vel vt accidit alteri mulieri in Auenione, ...æ pariens canem, canem iniuisse pronunciauit; ideòque iussu Francisci Galliarum ...egis, vna cum cane concremata est. Dicendum est Hæc monstra ex semine canis ...inimè prodire potuisse; cum doctrinæ Aristotelis repugnet, qui in Historia gene...tionis Animalium ouem, aut canem ex homine generari posse negat, cum semi... qualitate diffideant, & hæc animalia tempore gestationis, vteri non conueniant: ...are asserendum erit talia animalia, seu monstra aliquando fieri non ex semine ...uti, sed hominis, cum talis forma frequenti mulieris cogitatione, & phantasia fæ... communicatur: nam etiam si canis mulierem iniuerit, nihilominus ex illo semine ...il generatur, concepto autem humano semine, vi imaginationis, & cogitatio...s monstrum producitur, quoniam illa mulier ob illum nefandum congressum, se ...nem parituram semper cogitat. Hac de causa Diuus Hieronymus narrat se liberasse ...ulierem adulterij suspitione laborantem, dum partum patri minimè similem edide...; cum pictura infanti non absimilis in mulieris domicilio suspensa fuerit.

Congressus nefarius.

Li. 4. de gen. An. c. 3.

In quæst. ad Genes.

Addit Vuierus, in assertorum confirmationem casum anni septuagesimi quinti ...pra sesquimillesimum, quo tempore, quidam apud Geldros ira percitus coniugem ...ero gestantem hunc in modum est allocutus. Tu infernalem gestas in vtero Dæ...onem, quem gladio confodiam: non paulò post mulier filium peperit iuxta partē ...feriorem eleganter formatum, sed pars superior lituris rubicundis, & nigris erat ...dara, oculis in fronte locatis, ore tetro, auribus longis, instar canis venatici, & ...uobus in vertice cornibus

Li. 4. de præstig. Dæm. c. 18.

Potest etiam spectrum Dæmoniforme insculpi animo mulieris, audiendo, vel le...ndo, quæ de natura, & turpitudine Dæmonis referuntur. Schenchius quoq; me...init cuiusdam, qui, Bacchanaliorum tempore, laruam Dæmonis indutus vxorem ...iens, se Dæmonium procreare velle asseruit, concepit mulier, & fætum peperit ... forma, quali Dæmones pinguntur. Hinc colligimus, quòd imaginatio matris ...cititiam effigiem aliquando infanti imprimit, & nulla ex parte patri similem. ...uamobrem mulier quædam, cum extra legitimum thorum, se alteri viro prostituis...t, metuens improuisum mariti aduentum, enixa est fætum non adultero, cuius fur...io vsus erat concubitu, sed absenti marito prorsus similem. De hoc extat lepi...m epigramma apud Thomam Morum, quod quia huc spectat, adscribere non gra...bimur.

Lib. 4. obser.

Dissimilitudo fætus vnde.

Quos ante coniux quatuor
Natos Sabine protulit
Multum ecce dissimiles tui
Tuos nec ipse deputas.
Sed quem tibi puellulum

Enixa iam nuperrimè eſt,
Solum tibi ſimillimum
Pro quattuor complecteris,
Adulterinos quattuor,
Vocas, repellis, abdicas,
Atq; graues tradunt ſophi,
Quodcumq; matres interim
Imaginantur fortiter,
Dum liberis datur opera,
Eius latenter, & notas
Certas, & indelebiles,
Modoq; inexplicabili
In ſemen ipſum congeri,
Quibus receptis intimè,
Simulq; concreſcentibus
A mente matris inſitam
Natus refert imaginem,
Quam tot abeſſes millibus,
Dum gignit vxor quattuor
Quòd eſſet admodum tui
Secura, diſſimiles parit.
Sed vnus omnium hic puta
Tui refert imaginem;
Quòd mater hunc dum concipit
Sollicita de te plurimum
Te tota cogitauerat
Dum pertimeſcit anxia,
Ne tu, Sabine, incommodus
Velutq; lupus in fabulam
Superuenires interim.

Tanta igitur eſt virtus imaginationis mulierum grauidarum, vt quid animo conceperint, facilè concepto fœtui imprimant. Idq; experientia docuit, quando Carolus Quintus Imperator ex Hiſpania in Belgium inſtructiſſima claſſe munitus perueniens, nam amplo Procerum apparatu ſtipatus per illas oras gradiebatur, & mulieres Belgicæ tunc vtero geſtantes, ex Hiſpanorum intuitu, infantes ſupercilijs, & capillis nigris, & criſpis pepererunt. Hocq; non ſolum mulieribus vulgaribus, ſed etiam probitatis, & incorruptæ pudicitiæ matronis accidit. Quid? nuper Nebulo quidam oppidatim ſpectandum deferebat infantem capite inuſitatæ magnitudinis; ideò huius effigiem cum grauida quædam mulier ſpectaſſet, puellum capite enormis magnitudinis enixa eſt. Propteræa Soranus Medicinæ author ad rem narrat, Dionyſium tyrannum, cum ipſe eſſet deformis, & tales filios procreare nollet, vxori in concubitu, formoſiſſimas puſionum icones præpoſuiſſe.

Intuitus virorum quid mulieribus afferat incōmodi.

Itaq; pleni ſunt Philoſophorum libri, imaginationem in conceptu magnam vim poſſidere, qua de re præcipiunt, vt elegantes, & formoſæ imagines circa lectum habeantur: quemadmodum icon pulcherrimæ Andromedæ, de qua verba faciens Ambroſius Pareus ſcribebat Perſinam Reginam Aethiopiæ ex marito etiam Aethiope filiam candidam genuiſſe, cum ſæpè iconem Andromedæ in thalamo collocatam intueretur. Neq; intueantur imagines Aethiopum, quod præſtitit illa matrona ab Hippocrate memorata, quæ ex marito candido filium nigrum concepit. Id magis confirmat Auicennas, qui hanc vim imaginationis in brutis etiam collocauit, dum narrat gallinam aſpectum Milui intuentem, & metuentem, pullos capite miluino ab ouis excluſiſſe. Hanc ſententiam aliquo exemplo roborare liceat.

Pulchræ icones in thalamis quid præſtent.
L. 5. de An.

Ouum Gallinæ ſerpentis icone effigiatum.

Hoc enim in loco iconem oui gallinæ collocamus, quod nobis dono dedit Pe-
rus Vuettendellius Alemannus Batauus, Philoſophicæ, & Medicæ inſtitutionis Do-
tor, inuentum Piſis die duodecima Februarij anno nonageſimo quarto ſupra ſeſqui-
nilleſimum, in cuius teſta ſerpentis imago cernebatur: exiſtimauit enim ille vir eru-
itus gallinam ex imaginatione hoc monſtrificum ouum enixam, vel quia ſerpentem
muiſſet, vel quia auidius deuoraſſet, ſeu deuorare deſideraſſet. Nec mirum videri
ebet, quoniam varia in ouis monſtrifica identidem cernuntur, & ab illis excludun-
ır, quemadmodum fuit Gallus ille monſtroſus, cauda quodammodo ſerpentina, cu-
ıs iconem ſequens exhibet pagina.

Hic viuus ante aliquot annos in aula Sereniſſimi Magni Hetruriæ Ducis Franci-
ci Medicei conſpiciebatur, aſpectus ita horrifici, vt intuentibus metum incuteret.
Caput non criſta carnea erat refertum, nec paleæ erant carneæ, ſed vtræq; ex plumis
onſtabant æmulantibus conos militum, quibus galeas exornare ſolent. Habebat
fronte duas pennas, ſeu potius pennarum calamos ſurrectos inſtar cornuum: item
uos alios ab vtraq; parte roſtri propè nares, nec non alium in ceruice, color totius
orporis erat ſubfuſcus, & radices pennarum erant albæ, propè vropygium, vnde
uda exit, tuberculum habebat rotundum, & ſubalbidum. Cauda erat carnoſa,
ſubcærulea pilis nuda, obliqua, inſtar ſerpentis, in extremitate tamen floccus erat.
ribiæ veluti ocreis erant indutæ.

Deſcriptio Galli monſtrifici.

Pariter ab ouo gallinæ, vel vt alij aſſerunt, ex ouo galli (ſi tamen galli talia oua
lere poſſint, qua de re in Hiſtoria Serpentum actum fuit) iuxta Lucernam nobile
ppidum Heluetiorum in villa quadam, cui Emmen nomen eſt, monſtrum figura
enitalis viri eſt excluſum, vno teſticulo, & capite quaſi canino, & criſtato inſigni-
m. Hoc accidit, iuxta mentem Licoſthenis, anno Domini milleſimo quadringente-
mo octuageſimo octauo: veluti figura oſtendit.

Monstrum figura genitalis viri.

Doctissimus Licetus in Historia Monstrorum refert, & ipse gallinam domi quinque
ligitis refertam aluisse, quæ post multa oua, vnum pusillum edidit sine luteo, in cuius
lbumine Serpens veluti vermis compertus est, in quem oui vitellum fuisse transfor-
natum optimè est suspicatus. Immò clarissimum virum ab Aquapendente testem ci-
at, qui in luteo quoq; oui vermem satis magnum inter comedendum comperit, qui-
us facilè assentimur, cum nobis anno elapso monstratus fuerit vermis, formam
quodammodo piscis referens, qui in ouo sorbili inuentus fuit. Quid plura? Monstrum
n medio, & intimo ouo compertum narrat Ambrosius Pareus, facie quidem humana,
ed capite serpentibus vndique horrente,& ex mento tres item serpentes instar barbæ
germinabant. Hoc accidit Augustodini, in ædibus Bancheronis Causidici, dum famula
nulta oua butyro incoquenda frangeret, cuius oui monstrosi albumen à fele vora-
um mortem ei intulit. Multi narrata monstra ad causas diuinas referentes, ex hoc
ræsagierunt hæreses, quæ in illa Regione serpebant.

Monstra in ouo sorbili inuenta.

Oua mõstrifica.

Huic non multum dissimile fuit illud ouum anserinum in Gallia repertum, ex quo
racto humanum caput fuit conspectum, quod loco capillorum, & barbæ, colla an-
erina cum rostro, & oculis habebat, veluti opposita icon ostendit. Hæc oua mon-
ri fera in memoriam reuocant caput Medusæ fabulosum, nec non Lædam, quæ duo
ua anserina peperisse ferebatur, ex quorum altero Castorem, & Pollucem, ex altero
utem Helenam, & Clytemnestram emersisse finxerunt.

Humana effigies monstrosa in ouo anserino.

Humana effigies in ouo, cum serpentibus ex caluaria, & mento germinantibus.

Monstra hæc partim ad imaginationem, partim ad voracitatem animantium refer-
possunt, cum notus sit Anserum erga homines amor, de quo in Ornithologia verba
ecimus, deinde liquidò constat gallinas esse talis conditionis, vt fæda quæq; immò
men, & sanguinem menstruum deuorent, neq; ab esu viuorum serpentum absti-
eant. Præterea gallinæ serpentibus quoque succumbunt, quod Excellentissimus
icetus testificatur ex obseruatione famulæ, quæ non semel gallinam ab Aspide com-
rimi vidit: nam hæc gallina, cum diluculabat, domo egrediens, & ad radicem anno-
quercus properans, crocitatu maritum serpentem euocabat; eius autem oua non
ullos, sed paruos serpentes excluderunt. Pariter Licetus in recensendis causis
aterialibus proximam, & remotam memorat, hanc communem, & eandem con-
ituit, quæ cunctis animantibus subcælestibus competit. Proximam verò monstro-
um materiam corpus viuens subcæleste appellat: cum monstra non solum in huma-
natura, sed etiam in brutis, & in plantis contingant.

Si ad causam efficientem sermo conuertatur, multos Authores recensere poteri-
mus, qui hanc causam, in malam qualitatum proportionem retulerunt: idcircò
lbertus in recensendis quattuor causis monstrorum, hanc prauam qualitatum pro-
ortionem memorat; immò addit, quòd ætate sua natus est Androgynus, ita affabrè
vtroq; sexu formatus, vt dignosci non potuerit, in quo sexu esset validior, &
oc inde originem traxisse autumat, quoniam qualitates calidæ masculum proge-
turæ, & frigidæ fæminam producturæ, adeò simul copulatæ fuerunt, vt acceden-
valida formatrice, hermaphroditus facilè resultauerit. Hunc sensum Regentes
arisienses in quæstione peculiari ad secundum librum Physicorum secuti, contingere
onstra fieri retulerunt, propter inæqualem qualitatum proportionem; hocq; ex
rte agentis, aut ex parte patientis, vel ex parte vtriusque prodire scripserunt.
uam postea sententiam Eminentissimus Cardinalis Toletus, & Collegium Coni-
icense in Commentarijs ad secundum librum Physicorum non exploderunt. Im-
ò Cornelius Gemma id magis confirmat, quando inquit, illos rectè ratiocinari,
i in turbata proportione causam monstrorum vniuersam collocant: vbi, per tur-
tam proportionem, proculdubiò mala quattuor qualitatum proportio intelligen-
est.

Causa efficiens monstrorum.

Lib. 1. de diuin. nat. charact. c. 6.

Causa quoq; efficiens monstrorum, Agens naturale, aut virtus eiusdem forma-
ix appellantur; hæc enim cum fuerit valida, multa etiam non segreganda diui-
t: hinc aliqui infantes cum sex digitis in manibus, vel in pedibus oriuntur. Hæc
iquando erit adeò imbecilla, vt separanda minimè disiungat: vnde aliqui fœtus
lucem prodeunt, qui omnes digitos coniunctos habent, etenim vidimus anno
apso egenum aduenam Bononiæ mendicantem, qui manus dextræ digitos con-
nuò vngue copulatos habebat. Item Ludouicus Mercatus huc respiciens scribe-
t facultatem formatricem, & virtutem naturalem Agentis non posse quandoq; ma-
riam fætuum moderari, vt opus esset; hinc postea iuxta maius, vel minus impe-
mentum agentis, monstra varia resultant. Quamobrem ratione Agentis, mon-
a generari non est dubitandum: nemo enim negabit in Agente imbecillitatem
loris naturalis, quæ naturam delineare, & iuxta necessitatem formare non pote-
. Sic enim testatus est Auerroes in Commentarijs ad Aristotelem. Præterquam-
od Albertus Magnus causam efficientem virtutem formatricem appellauit, dum
eruit monstra ex debilitate virtutis formatiuæ dimanare, quæ cum sit imbecille,
m totam materiam formare non possit, portionem tantùm delineat, & aliam re-
uit.

Lib. 3. de morb. mulier. c. 7.

L. 4. de gen. An. c. 4.

Alij, pro causa efficiente monstrorum, cœlestes influxus celebrarunt, aduersus
rum opinionem, qui sibi persuadent, corpus nobilissimum, quale est Cœlum,
il in his inferioribus operari, sed producere tantummodò lumen, & per lumen,
orem: cum tamen Aristoteles in Meteoris asseuerauerit cuncta hæc inferiora à
elorum virtute gubernari, & alibi hominem ab homine, & à Sole procreari: vn-
fit, quod multi effectus ex varijs cœlorum motibus, & astrorum aspectibus in
inferioribus producantur, & Cœli non solum lumine, & motu, sed etiam al js
cultis virtutibus agant; quæ virtutes postea influentiæ appellantur. Hæc fuit
tentia Diui Thomæ, Alberti Magni, Conciliatoris, Pauli Veneti, Ioannis
Gram-

Influxus cuius virtutis

Lib. 3. Cæli test. 42.

Grammatici, & aliorum plurium, præter nonnullos nuperos, qui id absq; vlla ratione negant. Itaq; Albertus Magnus aliquando prodidit esse quædam loca in Cœlo, ad quæ dum luminaria perueniunt, materiam in vtero existentem quodammodo inefficacem reddunt, & impediunt, ne inde humana figura resultare possit. A

Manilius ab hac opinione non recedens, his carminibus suam mentem exponit.

——— Permiscet sæpe ferarum
Corpora cum membris hominum, non seminis illi
Partus erit, quid enim nobis commune, Ferisque?
Quis ne in portenti noxam peccaret adulter?
Astra nouant formas, cælumq; interserit ora.

Quocirca monstra tunc producuntur, quando determinatæ quædam constellationes in mundum sublunarem influunt: quandoquidem, ætate Alberti, accidit, vt in quadam villa, Vacca vitulum humano capite ederet: qua de re Pagani hoc monstrum admirari, pastorem quasi tanti sceleris conscium, mox cum Vacca concremandum in iudicium duxerunt. Sed huic misello præstò fuit Albertus, qui facultatis Astronomicæ peritus, non humano aliquo scelere, sed stellarum certæ constitutionis efficacia, id genus monstri procreatum attestans, pastorem ab extremo supplicio liberauit. Amplius alibi Albertus hanc veritatem aperuit, dum retulit constellationem quodam tempore ad sues generandos dominari, & tunc contigit, vt infans suillo capite procrearetur. Hinc fortè accidere potest, quòd interdum humani fætus cum vultu oblongo instar canis, vel alterius animalis nascantur. Hinc etiam elicere possumus causam, propter quam in quibusdam lapidibus quædam figuræ æmulantes humanam faciem, vel alterius animantis à natura delineatæ cernuntur: quemadmodum Albertus in libro de Mineralibus exarauit, cum id totum ab influxu cælesti proueniat. B

Septalius, in Commentarijs ad problemata Aristotelis, causam monstrorum efficientem duplicem constituit, nempè primariam, & instrumentalem. Principalem ad facultatem formatricem semini inexistentem spectare dixit, alteram verò ad primas qualitates, coadiuuante postea imaginatione. His addit supremam causam nempè Deum optimum maximum, aut vim mali Dæmonis, & ab his malam qualitatum proportionem non arcet, de qua paulò ante sermo est habitus; qui igitur supremam tantum causam intuentur, magis cum Deo, quàm cum Ethnici sapientibus philosophantes, summo Opifici nihil prorsus fortuitum esse tradunt: cum diuina mens certo fine, & instrumentis, ceu medijs operans, recta via semper incedat, & naturæ mutationi, & alterationi obnoxia semper illi obtemperet. C

Causæ efficientes monstrorum ex mente Septalij.

Hæc Natura igitur, licet iuxta seriem mundi inferioris, à consueta lege deflectere videatur, nihilominus est aduertendum, quod vi diuini spiritus rapitur. Ideò hac ratione nixi, monstrosos partus, permittente Deo, sæpè diuina flagella præcedere, seu prædicere promulgant, quemadmodum in Rubrica Præsagiorum explicauimus. Ad rem Dinothus in Aduersarijs scriptum reliquit, quòd eo anno, quo Coriolanus in exilium actus fuit, multis prodigijs Vrbs fuit perterrefacta, dum monstrosi, & vix credendi partus hominum, atq; pecudum in lucem prodierint; moxq; dira lues non solum homines, sed etiam pecudes, maxima clade inuasit. Neq; ab hac sententia valdè recedit Ambrosius Pareus, dum scribit monstra aliqua esse, quibus aliquid diuini inesse videtur, & hæc ex generali monstrorum causa originem non ducunt; sicq; causam monstrorum aliquam peculiarem referre non possunt, quippeque ab opera supremi Numinis dimanant. D

Monstra diuinitùs producta.

Neq; hinc arcenda est vis Dæmonum, quam clarissimus Licetus in causa decima tertia monstrorum collocauit: siquidem in procreatione monstrorum, possunt Dæmones varia animalium semina prolifica in vterum deferre, & turpiter inuicem illa permiscere, nec non varias causas huic generationi necessarias simul copulare; nimirum applicando actiua naturalia passiuis naturalibus, & arcendo quæcumq; hanc actionem, & passionem impedire possunt.

Ad prædictam causam efficientem nonnulli causam instrumentalem referunt, quam Albertus Magnus malitiam continentis appellauit. Id postea à Regentibus Parisiensibus in quæstionibus ad secundum librum Physicorum explanatum fuit, his

Lib. 2. Phys. tract. 2. c. 3.

his verbis. Est autem continens pellis quædam fætum inuoluens, quæ secundina appellatur; vnde hac disrupta, fœtus cum duobus capitibus, & vno tantùm corpore, vel Gemelli in dorso connexi nascuntur.

E Hanc deniq; causam efficientem monstrorum Licetus in suo opere de monstris speculationem copia exuberante diligenter, & eleganter explicat, dum hanc, in remotam, & proximam distribuit, & remotam adhuc subdiuidit, nimirum in omnium primam, quæ est summus rerum Opifex, qui cum Agentibus naturalibus, ad omnes effectus producendos concurrit: Secundam verò causam remotam appellat Cœlum, quod perenni suo motu, & lumine inferiora regit. Deinde efficientem proximam instrumentalem calorem materni visceris vocat, secundariam verò, & proximam, vterum indigitat. Cæterum primariam monstrorum causam efficientem adhuc distribuit in principium, quod agit, quod à Philosophis adæquatum nuncupatur, & est portio illa seminis, ex qua fæcunditas prodit: amplius hanc distribuit in principium, quo agens adæquatum agit, & est vis, & anima seminis illi à parentibus communicata, quatenus est facultas constitutiua fabricæ corporis viuentis, non absolutè, sed impedita, ne finem intentum perfectè assequi possit. Hinc elicimus Efficiens proprium

F monstrorum esse virtutem formatricem partium corporis viuentis.

Causa efficiens.

Anima seminis quæ.

Si ad finalem causam nosmet conuertamus, hanc in doctrina Aristotelis non inueniemus: quandoquidem, cum monstra sint puræ priuationes, à Natura non intenduntur, neq; intelliguntur: hac igitur ratione monstra finali causa carebunt. Diuus tamen Augustinus theologicè loquendo, causam hanc finalem monstrorum assignare nititur, dum hæc habet. Deus enim Creator est omnium, qui vbi, & quando creari quid oporteat, vel oportuerit, ipse nouit, sciens vniuersitatis pulchritudinem, quarum partium, vel similitudine, vel diuersitate contexat. Sed qui totum inspicere non potest, hoc tanquam deformitate partis offenditur, quoniam cui competat, & quomodo referatur, protinus ignorat. Ideò ex his Diui Augustini verbis, hanc monstrorum finalem causam esse decorem, & pulchritudinem vniuersi, haurire possumus. Ab hac sententia non multum recedit Ambrosius Pareus, qui id ponderans dicebat monstrorum plures esse causas, sed primam esse Dei gloriam, qua-

G tenus scilicet, his restitutis, quæ fiunt præter naturam, eius immensa potentia cunctis innotescat: sic enim in Euangelio legitur de cœco nato, cui Christus supra vim naturæ visionem restituit: nam Discipuli inuestigantes causam, propter quam ille homo cœcus esset natus, num quia ille, vel eius parentes peccauerint: respondit Dominus, id propter crimina illi non contigisse, sed tantùm, vt Dei gloria per illum manifestaretur. Deinde addit Pareus in hunc finem quandoq; creata fuisse monstra, vt Deus hominum scelera, vel vlcisceretur, vel impendentis vltionis signa præmonstraret: etenim dum homines sine modo, absq; lege, & nefando, & vago congressu permiscentur, hinc nefaria, & horrifica, necnon à naturæ norma recedentia monstra quandoq; nascuntur. Immò Abulensis, prædictis addit contingere interdum tales defectus ex voluntate Dei, ad euitanda mala eius, qui huiusmodi defectum patitur, qui alioquin prauus fieret, si integro corpore fuisset constitutus. Sed animaduertendum est hanc esse causam particularem, quæ ad omnia monstra attinere

H non potest.

L. 6. de Ciuit. Dei c. 8.

Causa finalis qualis.

In Matth. c. 19. q. 88.

Vueinrichius, & ipse huc respiciens duas causas memoratas, nempè Dei gloriam, & eiusdem erga mortales iracundiam pro causa finali monstrorum ostendere conatur; & addit tertiam causam, quæ est libera voluntas potentiæ diuinæ, dum nullo modo legibus naturæ adstringitur, cum aliquando neque Cœlo pepercerit. Verum Licetus breuiter ab hac causa se expedit, hinc duplicem constituens, nimirum communem, & propriam, & communem in perpetuitate specierum constituit; cum indiuidua perennare non possint, & hic finis omni animantium generi competit. Præterea proprium finem declarat, si tamen prius intellexerimus monstra esse errata Naturæ in operatione impeditæ, ne finem intentum assequi possit; ideò cum non possit, quod vellet, præstat tamen, quod valet, & producit animatum in constitutione partium sibi simile. His sic constitutis, causa finalis monstrorum erit portio, seu pars finis perfectorum animantium; cum Natura integrum finem perfectorum animantium assequi nequeat.

In lib. de mõstr. c. 59.

Causa finalis.

Demum

Demum tanquam coronidem, ex eodem Authore, casum formalem monstrorum duplicem annectemus, quarum prima cunctis animantibus est communis, propria verò, & specifica monstrorum forma nulla alia erit, nisi praua corporis constitutio, seu deformis monstrorum fabricatio, & vitiata partium conformatio. Hæc autem sententia est conformis doctrinæ Aristotelis, qui monstra ad peccata naturæ referebat, quæ sententia est verissima, & quasi ex Apollinis oraculo profecta videtur: vnde modò obseruamus Vueinrichium à germana veritate non recessisse, quando tradidit, quod malum, & vitiatum est, formam propriè habere non videtur, cum sit formæ priuatio, aut potius deprauatio. Monstra tamen habent quidem formas, sed alienas, quæ postea in eorum differentijs manifestantur. Hac de causa nec etiam finem in monstris assignare poterimus, quoniam, cum omnes species in natura suas formas habeant, eas si in ortu non assequuntur, finem non attigisse perhibentur.

Causa formalis.

His sic exaratis, notandum est causas monstrorum hactenus explicatas esse simul adeò implicatas, vt vna absq; alijs intelligi nequeat: quapropter maximis premuntur difficultatibus eorum opiniones, qui monstra ad vnam tantummodò causam reducere conantur, & in primis materiam tanquam monstrorum veram productricem prædicant. Quandoquidem hi à doctrina Aristotelis valdè declinant: nam Philosophus hoc tanquam axioma philosophicum diuulgauit, materiam passiuum, & formam actiuum principium esse, & in libro secundo de ortu, & interitu, proprium esse materiæ pati, & formæ operari retulit, & libro tertio Physicorum, res ob materiam, & non propter formam pati pronunciauit, & tandem libro nono Metaphysicorum, materiam ad passionem, & ad mutationem, non autem ad agendum, & mutandum aliquid idoneam promulgabat. Præterquamquod idem Philosophus libro secundo Physicorum, monstrum tanquam peccatum naturæ operantis propter finem publicabat: idcircò nisi intentum finem consequatur, tunc error non materiæ, sed agenti attribuitur. Tandem Aristoteles in Historia generationis animalium nobis persuadebat monstrum esse effectum mutilum naturæ operantis. Præterea, si nascatur homo monstrificus cum tribus orificijs in vultu, id à materia non dimanabit, sed à formatrice valida: quapropter effectus monstrorum non materiæ tantùm erit attribuendus. Reliquum erit igitur, vt asseueremus prædictas causas simul multifariam copulari, vt imperfecti monstrorum effectus producantur.

Causæ monstrorum implicatæ.

L. 4. de gen. An. c. 4.

DVBITATIONES.

CVM monstrorum historia apud plurimos non sit extra ansam dubitandi locata, operæ pretium esse duximus potiores tantùm difficultates in campum afferre, vt aliqua saltem ex parte legentibus satisfaciamus. Prima igitur fronte proponitur discutiendum, an monstra per accidens, an verò per se à natura producta fuerint. Cum autem hinc inde ad id probandum variæ, & validæ rationes assignentur, nonnullas præcipuas in medium afferemus, vt ex illarum solutione veritas quæstionis patefiat.

Itaq; qui monstra à natura per accidens generari arbitrantur, his rationibus fulciuntur. Primò, Natura, seu Agens semper quid sibi simile procreare nititur, sed quoniam monstra Agenti, vel Naturæ minimè sunt similia, hinc à Natura per accidens fuisse generata inferunt. Deinde, nullum casu productum iuxtà mentem Agentis procreatur, sed monstra sunt huius conditionis, ergo iuxta intentionem Naturæ non generantur. Tertiò, Naturæ intentio, & desiderium operandi errare nequaquam potest, ergo necessarium erit, vt semper quid bonum procreet, sed monstra inter res bonas non recensentur, ideò extra intentionem Naturæ in lucem prodeunt. Amplius, Natura tantummodò indiuidua ad conseruandam, & propagandam speciem gignit; immò si vnico tantum indiuiduo id præstare posset, proculdubiò generationem tot indiuiduorum non procuraret: at Monstra pro specie propaganda non oriuntur: quapropter poterimus asseuerantiùs dicere, Monstra esse

Prima dubitatio.

Rationes plures.

Naturæ

Naturæ errata, & extra eiusdem intentionem genita, quemadmodum Aristoteles in Physicis testificatur.

L. 2. Phys. text. 82.

Ex altera parte qui oppositam tutantur opinionem, prædicta argumenta discutiunt, & ratione primi, negant, quòd Agens naturale quid simile sibi procreare intendat: nam canis congrediens, cum careat ratione, proculdubiò prolem non respicit, sed tantummodò delectationis causa, ad permixtionem accedit, immò remoto omni voluptatis sensu, à coitu prorsus abhorreret: propterea hoc Agens hanc delectationem ab vniuersali Natura communicatam respicit, vt hoc modo deinceps quid simile ad speciem seruandam producat. Deinde ad tollendam secundam rationem, Monstra per accidens generari negant; quoniam monstra ad decorem, & pulchritudinem vniuersi spectare credunt: quamobrem Natura, dum Mundum cunctis ornatum rebus conseruare nititur, ei necesse est, vt monstra intendat. Pro abolenda tertia ratione, monstra inter res bonas connumerant, cum anima, quæ est quid bonum, non careant. Monstra igitur mala ab aliquibus nuncupantur in comparatione ad res perfectas: nihilominus, & ipsa, quamuis praua, & imperfecta, vnà cum rebus perfectis ad conseruationem pulchritudinis Vniuersi concurrunt. Atq; ità soluitur etiam vltima dubitatio; etenim dum conseruantur species animantium, conseruantur quoq; monstra ad illas species attinentia. Et quia huic sententiæ auctoritas Aristotelis reluctabatur, qui Monstra Naturæ errata appellauit: idcircò respondent Naturam, vt plurimum perfectè in generationibus operari, & aliquando etiam imperfectè, quando monstra producit: vnde hæc secunda Naturæ operatio in comparatione ad primam, actio per accidens, & erratum nuncupatur, quia raró id præstat, non tamen quia id extra Naturæ intentionem fuerit.

Solutiones.

L. 2. Phys. text. 82.

His sic constitutis, alias fabricant rationes pro maiori huius sententiæ confirmatione, & prima est hæc. Omne Agens semper agit propter aliquem finem, ergo Natura propter determinatum finem semper operabitur; sicq; producens monstra, iuxta suam intentionem aget. Neq; officit, quòd Natura raros monstrorum partus moliatur, atq; ita sint extra Naturæ intentionem, quoniam quæ raró fiunt, ad defectum, & peccatum Naturæ non sunt redigenda. Insuper si monstrum esset præter Naturæ intentionem, proculdubiò Natura, opus Monstri iam cæptum non perficeret, sed totum oppositum obseruamus, quia Monstrum in vtero inchoatum perficit, & in lucem producit, ergo asserendum est, monstra intentioni Naturæ, & Agentis respondere. Addunt nullum animal per accidens, & extra Naturæ intentionem generari, sed monstrum est animal, ergo Monstrum per se à Natura producetur. Tandem si Natura respicit præcipua ad vnam speciem spectantia, proculdubiò reliqua hanc speciem consequentia respiciet; sed homo monstrificus, vel cum capite magno, vel cum sex digitis in manu ad eandem speciem, ad quam homo non monstrosus, refertur: ideò Natura in generatione, hominem monstrosum, & non monstrosum respiciet.

Aliæ rationes.

His igitur rationibus nituntur illi, qui monstra non errata Naturæ, sed procreata ad ornamentum Vniuersi esse pronunciant, atq; ita fauent authoritati Diui Augustini superius allatæ, qui scripsit conuenientiam, qua pulchra sunt omnia, non tantùm prodire ex æqualitate parium, sed etiam disparium congruenti, & ordinata gradatione: hinc postea necessitatem multorum imperfectorum in Vniuerso absque Naturæ errato eliciunt, & prædicant, vt propriam sententiam saluare possint. Demum pro coronide addunt, si causæ propinquæ, remotæ, & remotissimæ, vt Deus, & corpora cælestia ad monstrorum procreationem concurrunt, non poterit quis vllo modo asserere, hanc generationem esse accidentalem, quoniam omnes prædictæ causæ simul copulatæ nunquam præter intentionem aliquid operantur.

Lib. 19. de ciuit. Dei cap. 13.

Quocirca hæc opinio, cum rem minimè attingat, his rationibus est refellenda. Primitùs, quæ raró accidunt, & ad species permanentes non spectant, sicuti monstra, non est asserendum hæc ad mundi decorem attinere, quoniam pulchritudo vniuersi in rebus tantummodò perfectis, & permanentibus consistit. Præterea monstrum quatenus monstrum non nisi defectum, & priuationem indicat, iuxta sententiam Philosophi libro secundo Physicorum exaratam: ideò monstrum nullam potest perfectionem præstare, consequenterq; ad perfectionem vniuersi non pertinebit.

Solutiones rationum.

Inſuper ſi monſtra ornamento vniuerſi conferrent, vt plurimum generarentur, quoniam hic tantus Mundi decor frequentibus effectibus ſuſtentatur, ſed monſtrum rarò accidit; qua de re ab hoc Mundi ornamento ſegregatur. Tandem pro hac Vniuerſi pulchritudine monſtra in lucem non exeunt, quoniam in Mundi initio procreata eſſent, quod nullibi legitur. A

L.2.Phyſicorum.

Reliquum erit igitur, vt dicamus, monſtra eſſe extra intentionem naturæ, & per accidens, quam doctrinam docuit Ariſtoteles libro ſecundo Phyſicorum textu ſexageſimo quarto, vbi legitur. *Eſt autem, & hoc alterius, huius quidem exterius eſt cauſa, illius verò interius*. Quæ verba Simplicius, Ioannes Grammaticus, & Auerroes exponentes retulerunt, monſtra non eſſe caſu ſimpliciter, ſed magis caſu, quoniam huiuſmodi caſu rei factæ cauſa eſt extra, nempè indefinita, & extrinſecus occurrens; illius verò, nimirum monſtri cauſa intra, ideſt materia, quæ eſt eius interna, & definita cauſa. Verùm ſatius erit cum Diuo Thoma interpretari illud verbum (extra) non ſecundum eſſe, ſed ſecundum intentionem. His ideò ſic explicatis prudens lector nixus omnia in oppoſitum allata argumenta diſſoluet, & doctrinam Ariſtotelis tutabitur, in qua monſtra eſſe errata Naturæ intelleximus; & hæc pro præſenti quæſtione ſufficiant. B

Secunda dubitatio.

Secundò dubitatur, an monſtra ab initio Mundi ortum habuerint. Pro affirmatiua parte non deſunt opiniones clariſſimorum Virorum, qui rationes non improbandas afferunt. Inprimis Benedictus Pererius monſtra in mundi primordio fuiſſe multis aſtruit rationibus, dum adulterinas animalium ſpecies, vt muli, & ſimilium, illo etiam tempore admittit. Sic enim clarè effatur: omne quod concurrit ad generationem harum ſpecierum, eſt naturale, hinc ipſæ quoque à Natura intenduntur, & generantur: propterea vna cum his naturalibus animalium ſpeciebus, in principio Mundi originem habuerunt. Confirmatur antecedens huius argumenti, quoniam materia, ex qua oriuntur, eſt naturalis: præterquamquod locus, tempus, agentia nimirum mas, & fæmina ſunt naturalia.

Vniuerſum quid appelletur.

Deinde, quod Deus, tempore creationis fabricauit, vniuerſum appellatur, quoniam cuncta deſiderata, & deſideranda complectitur, ſed prædictæ ſpecies adulterinæ tunc deſiderari poterant; idcircò à ſummo rerum Opifice diebus creationis, C productæ fuerunt; idque magis ſtabilitur, quia ſi animalia huius generis non fuiſſent creata, Vniuerſum integram perfectionem non fuiſſent adeptum. Amplius credendum eſt ſummum Deum humanæ commoditati neceſſaria non prætermiſiſſe, ſed huiuſmodi ſpecies adulterinæ homini maximo futuræ erant emolumento, ergo in mundi primordio non fuiſſe creatas non eſt aſſerendum. Prædictis additur authoritas ſacræ paginæ, in qua legitur, nihil eſſe nouum ſub Sole: quapropter prædictas ſpecies non de recenti productas, ſed olim in ipſo Mundi initio creatas fuiſſe pronunciandum eſt.

Eccleſiaſt. cap. 1.

Hæc autem opinio vndequaq; non admittitur: quandoquidem prædictæ ſpecies quid monſtrifici præ ſe ferunt, & Ariſtoteles libro ſecundo de generatione animalium, ſpecies ſimiles, partus nouos nuncupauit, & in Metaphyſicis, mulum quid præter Naturam eſſe faſſus eſt. Etenim quamuis Aſinus, & Equa iungantur, vt quid ſimile in ſpecie producant, nihilominus id non contingit, ob impedimentum, quod à varietate D ſeminum ſuppeditatur. Hinc accidit, vt Natura intentionem non aſſequatur, ſed quid tantùm præter Naturam in lucem edat. His dictis tollitur prima poſitio, & ſecundæ etiam ſolutio inſinuatur, & pro confirmatione notandum eſt, quod huiuſmodi animalia ſunt monſtrifera, & quatenus talia ad perfectionem vniuerſi ſpectare non poſſunt, vt ſuperius fuit explanatum.

Lib. 7. met. text. 28.

Solutio dubiorum.

Inſuper cuncta animantia ab omnipotenti Opifice, in mundi primordio creata, & ab eodem benedicta fuerunt, quæ benedictio fæcunditatem reſpicit: ſic enim Liranus, Abulenſis, Pererius, & multi alij Doctores interpretantur. Sed inter hos, Diuus Chryſoſtomus hæc habet; *Et benedixit illa Deus, & dixit, creſcite, & multiplicamini. Nam quia animatæ creaturæ erant animalia, & volebat illa eſſe perpetua; ideò benedixit illa Deus, & dixit, creſcite, & multiplicamini. Verbum enim illud in præſentem vſq; diem illa conſeruat, & tantùm tempus præteryt, neq; vnum horum genus imminutum eſt: nam benedictio Dei, & verbum, quod dixerat, vt ſubſiſterent, & durarent,*

Homil. 4. in Geneſ.

rent, illis contulit. Huic sententiæ adstipulatur Procopius in Genesim, quando inquit. Verùm illa animalia nequaquam, vt homines, spirituali beantur benedictione, sed eorum benedictio ad sobolem procreandam pertinet, quæ generis fit successione: at E species animalium adulterinæ, & monstrosæ fæcunditate carent, quia sunt steriles, ergo illa benedictio has non respiciebat, cum illis temporibus non essent procreatæ. Siquidem quamuis intelligamus mulum quandoq; generare, hoc raro admodum euenit, præterquamquòd si aliquid generatur, non mulus, sed Ginus ab Aristotele appellatur. Præterea licet in Syria, iuxta mentem Aristotelis, muli congressu, suam speciem propagent: attamen notandum est ex eodemmet Philosopho, illam mulorum speciem à specie nostratium discrepare: quandoquidem nostri muli cum illis exteriorem tantummodò quamdam similitudinem habent.

Ginnus quod animal.

Neq; officit asserere, illa benedictione, animalia non solum quoad fæcunditatem, sed etiam quoad conseruationem fuisse donata, posteaquam hæ species adulterinæ à mundi primordio ad hæc vsq; tempora peruenerunt. Nam hæc obiectio supponit illud, quod adhuc nobis non est manifestum, nimirum species adulterinas semper conseruari posse, deinde supponit conseruationem harum specierum alio modo, quàm F prole propagari, quod postea doctrinæ philosophicæ reluctatur, & quamuis in sacris litteris habeamus nihil esse nouum sub Sole, ideòq; has species in mundi initio fuisse. Respondendum est, fuisse quidem in suis causis, non autem formaliter: & hoc decretum apud Theologos est manifestissimum: immò stabilitur à Diuo Thoma hunc in modum. Animalia etiam quædam secundùm nouam speciem aliquando oriuntur, ex commixtione animalium diuersorum secundùm speciem, sicuti quando ex asino, & equa generatur mulus, & hæc etiam præcesserunt causaliter in operibus sex dierum. Hinc colligere oportet, quòd animalia nata ex permixtione diuersarum specierum non fuisse à Deo creata secundùm se, sed tantùm secundùm alias species, ex quibus postea generantur, & quodammodo componuntur. Quapropter in mundi primordio monstra minimè fuisse asserendum est.

Obiectio.
Solutio.
In prim. q. 73. art. 1.

Altera ratio eorum, qui monstra in mundi principio constituerunt, fundatur potissimum in doctrina Platonis, qui in Symposiacis, triplicem memorat hominem, G nempè masculum, fæminam, & Androgynum, qui in Exordio Mundi vixerunt. Androgynus autem, cum sexum vtrumq; participet, inter monstra est collocandus: hanc sententiam Empedocles sequi vsus est, dum bouigenas, & viriporcos in mundi primordio memorat: quemadmodum Aristoteles in Physicis retulit. Cæterum, vt veritatem fateamur, hanc Platonis opinionem, vnà cum viris doctis, tanquam ridiculam explodimus, & eò magis, quoniam hunc Androgynum non vnicum constituit indiuiduum, sed duplici facie, quattuor manibus, & vtroq; sexu refertum prædicat: vnde ex his verbis, duo perfecta indiuidua simul fuisse copulata intelligimus: immò hoc esse nugamentum apprehendimus, quoniam hi Cœlum affectantes Ioui bellum indixisse feruntur; qua de re Iuppiter indignatus, illos in masculum, & fæminam segregauit. Præterea hanc fuisse fabulam nobis persuadent verba Marsilij Ficini, qui in expositione huius loci Platonis asserit, quòd hæc Aristophanes, & alia permulta narrat monstra, & portentis similia, sub quibus, quasi velami- H nibus quibusdam diuina mysteria latibulari putandum est. Mos enim fuit veterum Theologorum sacra ipsórum arcana, ne à prophanis polluerentur figurarum vmbraculis tegere.

Secunda Ratio.
Lib. 2. Phys. text. 83.
Solutio dubij Platonici.

Tandem non defuerunt, qui, ad fouendam oppositam opinionem, nimirum monstra in principio Mundi fuisse, adduxerunt in campum Adamum Hebreorum Androgynum, quia crediderunt Adamum marem, & fæminam fuisse creatum, deinde in virum, & fæminam diuisum. Sed hanc sententiam esse explodendam colligimus ex dictis Gulielmi Hameri in Genesim, dum interpretatur illa verba. *Masculum, & Fæminam creauit eos.* Nunc tertium hominum sexum, ceu neutrum quoddam genus, verum ne, an falsum dicam, incertum habeo, certè constat Androgynos tanquam delirantis Naturæ portenta omnibus esse odio, & credibile, non putarem integram aliquam gentem ijs propudijs constare posse, quodq; quò propensius credam, facit scripturæ huius veritas, quæ homines in duos sexus diuisos refert, ne vterq; in vno homine sexus prodigiosam, atq; execrabilem libidinis suspicionem faceret. Huc

Dubitatio.
Solutio.

Nomen neutrum nullũ n lingua hæbraica.

accedit sacræ hæbreæ linguæ natura, quæ nullum nomen neutrum notauit, sed omnia vel masculina sunt, vel fæminina, nimirum consona huic loco. *Masculum, & fæminam creauit eos.* Nam quod nos legimus seraphim in genere neutro, praua id consuetudine irrepsit, propterea notandum est Adamum Hæbreorum marifæminam non fuisse admittendum, quemadmodum Stheucus, & alij sunt opinati. Nam Adamus Androgynus si fuisset, nomine neutro esset nominandus, quo lingua hæbraica caret. Præterquamquod Liranus, & multi alij viri eruditi validissimis rationibus hanc opinionem explodunt, ad quas Lectorem relegamus.

Postremò aliqui ambigunt, an ex vtero muliebri, foetus non humanus emergere possit: deinde, si fieri potest, vt ibi gignatur, quærunt præcipuam causam, à qua prodire possit. Quoad primum multæ Historiæ attestantur monstrum non humanum in vtero mulieris fuisse generatum, quas in Rubrica Præsagiorum recitauimus. Præterea huic sententiæ fauent multi Doctores, & primùm Paulus Iuris Consultus, qui monstrosos mulieris foetus trifariam distinguebat, nempè in eos, qui prorsus ab humana effigie recedebant, deinde in illos, qui aliquibus partibus superfluis redundabant, & tandem in illos, qui aliquibus partibus carebant, & primos ad humanum genus minimè referendos esse fatebatur. Insuper alij Iuris periti viri fuerunt huius opinionis, nonnullos foetus monstriferos, & ab hominis similitudine penitùs discrepantes, vnda sacri fontis non esse lustrandos: immò Excellentissimus Baldus Iuris Consultus hos statim perimendos esse decreuit. Quapropter ex assertis percipimus non semper quid simile in specie, ex vtero mulieris, sed interdum quid dissimile prodire. Item Hieronymus Anglarensis retulit; quòd olim Imperatores huc respicientes, partum ad nullum monstrum inclinantem, pro homine habendum esse statuerunt, sed quid vagamur, cum Aristoteles in Historia Animalium, similem partum publicauerit? eius verba sunt hæc. *Eædem causæ sunt, & vt alij parentibus similes generentur, alij dissimiles, & alij patri, & alij matri, tum corpore toto, tum verò partibus singulis, & parentibus magis, quàm maioribus suis, & ijs potius, quam quibuslibet, & mares potius patri, fæminæ matri, alij nullo consanguineo similes, sed tantùm homini similes, alij ne homini quidem, sed iam monstro.* Ex hac igitur Philosophi doctrina vehementer verum, & indubitatum est, quandoq; partum homini minimè similem, ab vtero mulieris exire. Præterquamquòd quotidiano potest confirmari experimento, cum nascantur interdum foetus, qui ob deformitatem ablutione sacri fontis indigni iudicantur, & plura exempla videat Lector in Rubrica Præsagiorum, in qua series similium monstrorum recensetur. Datur ergo monstrum non humanum ex congressu hominis, & mulieris natum.

L. non sunt liberi ff. de statu hom.

L. quod dicitur ff. de liberis, & Posthum.

L. 5. de mundo c. 4.

L. 4. de gen. An. cap. 10.

Quantum attinet ad secundam quæstionem, nempè, qua ratione similia monstra in vtero humano procreari possint. Sciendum est varias fuisse Authorum opiniones: nam horum aliqui cibis, aeri, & alijs rebus non naturalibus ita nuncupatis à Medicis, hanc generationem attribuerunt; inter quos recensetur Vueinrichius, qui scriptis mandauit locum, naturam aeris, & aquarum, quæ bibuntur, ortui monstrorum conferre. Deinde addit ex sententia Ludouici Viues, quædam loca esse Neapoli Italiæ, & in Flandria Belgica, in quibus frequentissima fiunt monstra, & multiformes ex vtero humano belluæ, vel solæ, vel cum infantibus egrediuntur: qua de re idem Author, ex frequenti vsu aliquorum animalium in cibis, similia animalia in vtero mulieris generari posse arbitratur; suamq; roborat sententiam exemplo mulierum Salernitanarum, quæ ex frequentiori esu ranarum, pariter ranas enituntur. Cæterùm hæc ratio improbatur; namq; si à cibarijs hoc pendere posset, multò frequentiores essent partuum nouitates: præterquamquòd cibi hoc non possunt præstare, cum varias patiantur mutationes, iuxta cibati temperaturam; immò in penuria annonæ egeni quacumq; re etiam sordida vescuntur, nihilominus filios sibi similes procreant: & si aliquando accidat, vt mulier ranam, vel bufonem pariat, aduertendum est, id ex corruptione seminis, non autem ab alimento dimanare: quemadmodum in historia Quadrupedum digitatorum ouiparorum explicauimus.

In lib. de monst. c. 14.

Salernit. mulier. natura.

Alij Authores hanc partus non humani generationem influxibus cælestibus assignarunt, Cælo enim tantam vim attribuerunt, vt destructa particularium causarum virtute sic effectum suum produci voluerint: hac sententia motus Seneca, in Hippolyto

mon-

monſtra à Fato originem ducere, promulgabat & Domitius Vlpianus cauſam monſtrorum Fatum eſſe publicabat. Hoc autem vndequaque non admittitur, quandoquidem cæteræ cauſæ præter cæleſtes in producendis affectibus, eſſent ſuperfluæ, cum E fruſtra fiat per plura, quod poteſt fieri per pauciora, vt Ariſtoteles teſtificatur. Ergo non Cœlum tantummodò ad hanc generationem concurret.

L. quæret aliquis, ff. de verb. ſign.

Alij cauſam horum monſtrorum, vehementi parentum imaginationi aſſignarunt: idcircò à Ludouico Viue hæc narrantur: Pleni ſunt Phyſicorum libri, viſa per conceptum, magnam in partu virtutem poſſidere; vnde præcipitur coniugibus, vt elegantes habeant circa genitalem Lectum imagines. Vrbs eſt in Brabantia Buſcumducis, in qua, vt in alijs eiuſdem terræ, ſtatuto die, quo ferunt magnum Vrbis templum dedicatum, publicè ſupplicatur, ludiq; varijs Diuis exhibentur. Sunt qui tunc perſonas Diuorum induant, ſunt qui Dæmonum; ex his vnus vxorem ſuam in lectum conieciſſe dicitur, & ſe ex ea Dæmonem gignere velle dicens, concepit mulier, & infans editus eſt ea forma, quali Dæmones pinguntur. Hæc Margarita Auguſta Maximiliani filia narrauit Ioanni Lamuſæ homini prudentia incredibili, qui tunc erat ibi Legatus à Ferdinando Rege: hactenus Viues.

Lib. 12. de ciuit. Dei cap. 25.

Imaginationis virtus.

F Refert poſtea Pareus anno Domini decimo ſeptimo ſupra ſeſquimilleſimum in Poſci regis Paraetia ranam viuam palmæ manus mulierculæ febricitantis fuiſſe alligatam, quæ noctu cum marito concumbens, & grauida facta edidit poſtea fœtum facie ranæ. Narretur etiam, quod Vuintembergæ ciuis fuit facie cadauerosa, qui referebat, cum in vtero geſtaretur, ex conſpectu cadaueris matrem fuiſſe perterritam, & ex eo fœtum illi aſſimilatum fuiſſe. Addamus, quod quædam mulier cum maritum in pectore vulneratum ex improuiſo conſpexiſſet, qua parte vlnus fuit, ea fœtus etiam poſtea editus rimam in pectore manifeſtam habuit. Meminimus etiam legiſſe, quòd pudica matrona ſubito occurſu, & aſpectu Gliris ita fuerit perterrefacta, vt fœtus in vtero exiſtens in formam beſtiolæ degenerauerit.

Gliris ſubitus occurſus.

Non defuerunt tamen aliqui, qui ad expugnandam vim imaginationis in generatione monſtrorum, authoritatibus Ariſtotelis, Hippocratis, Galeni, D. Hieronymi, Diui Auguſtini, & Diui Thomæ reluctari auſi ſunt, & ad ſtabiliendam propriam opi-G nionem ratiocinati ſunt hunc in modum. Mira varietas in colore, in figura, & in ſapore fructuum plantarum obſeruatur, & nihilominus imaginatio in plantis non viget, ergo hæc generationi minimè conferet. Deinde varias parentum imaginationes, in congreſſu tanquam ſuperfluas publicant, cum ſemen abſque forma in vterum effundatur. Præterea imaginationem negant in generatione, cum fœtus ab anima neq; patris, neq; matris producatur, ſed à quodam tertio in ſemine exiſtente. Inſuper aſſerunt, quòd in congreſſu tale oritur oblectamentum, vt vires animæ à quodam veluti deliquio adeò impediantur, ne aliquem imaginationi locum præſtare poſſint. Tandem ab vtero humano aliquando egreſſum eſſe canem diuulgant, cum tamen nullo modo ſit credendum, tale producendi canis deſiderium, in humana mente fuiſſe excitatum.

Rationes aduerſus vim phantaſiæ.

Ad deſtruendam primam rationem, aſſeueramus talem potentiam imaginationi non eſſe concedendam, vt ipſa tanquam generationis adæquatum principium eſſe H poſſit, quoniam plantæ ſenſu carentes, ſobolem non propagarent; & quamuis in fructibus plantarum varietas obſeruetur, cum imaginatione careant; ſciendum eſt hoc ab alimento ab anima vegetante ſuppeditato, vel ab aere, vel à ſitu, vel ab alijs cauſis huius generis prodire poſſe. Idcircò non ſemper facultas imaginatiua in generatione animalium varietatem partium fœtus progignit: cum hæc ab alijs etiam cauſis dimanare poſſit. Et quamuis vis imaginationis manifeſta ſit in ſacra pagina de illis virgis Iacob, quarum intuitu pecudes agnos partim albos, & partim nigros enixæ ſunt. Nihilominus id etiam aquarum potui Ariſtoteles attribuebat, quando ſcriptum reliquit, aquarum diuerſarum vſu, nonnulla ſuos colores immutare; cum alibi candida, & alibi nigra reddantur: ſunt enim aquæ multis in locis, quas cum oues biberint, & mox inierint, nigros generant agnos: id in terra Aſſirithide agri Chalcidici Thraciæ præſtat amnis, quem à nimia frigiditate Pſycrum vocant. Immò in Atandria quoq; duo ſunt fluuij, quorum alter candorem, alter nigredinem pecudibus potantibus impertitur, & ſic deinceps per multa alia loca fluuij decurrunt,

Solutiones Rationum.

Lib. 3. hiſt. An. c. 13.

Aquarum variarum vires.

runt, his prærogatiuis referti, quos in præcitato loco Philoſophus memorat.

Poſtmodum ad profligandam ſecundam rationem, aſſeueramus falſum ſupponi, nimirum vim imaginationis in primordio tantùm generationis fætus operari: cum tamen experientia oppoſitum doceat: etenim hæc imaginationis virtus, toto geſtationis vteri tempore, viget, & operatur, dum appetitus grauidarum ab imaginatiua pendens, in imprimendis fœtui varijs figuris, toto grauiditatis tempore perduret: præterquamquod imaginatio, nonniſi operante ſenſu ad generationem fœtuum concurrit, His iactis fundamentis, ruit tertium argumentum ab aduerſarijs propoſitum: quandoquidem vim, & animam ſeminis non ſolum vegetatiuam eſſe concedimus, ſed ſpiritus imaginatiuæ illi quoque copulatos eſſe aſſerimus. Quando autem parentes in congreſſu ob ſummum oblectamentum, ab omni imaginationis genere alieni eſſe dicebantur, aduertendum eſt, hoc doctrinæ Ariſtotelis repugnare, qui & ipſe in coitu magnam delectationem collocabat; nihilominus in problematibus, hominem vt plurimum animo varium in permixtione eſſe teſtificabatur. Pereunt etiam alia argumenta: cum ſuperius docuerimus imaginationem non eſſe cauſam adæquatam varietatis partium fœtus, neq; eam tanquam huius conditionis in generationibus eſſe collocandam. Deniq; iuxta doctrinam Ariſtotelis, partum ſimilem brutis, nimirum canem ex muliere prodeuntem ſimilem perfecto cani non concedimus.

Lect. 3. Problema. Probl. 12.

Prædictis addatur vis Dæmonum, de qua ſuperius in Rubrica cauſarum verba fecimus. Præterquamquòd ſummus rerum Opifex ſupra ordinem Naturæ hæc, & multa alia patrare poteſt.

DE ERRATIS NATVRÆ In formatura Capitis.

Caput III.

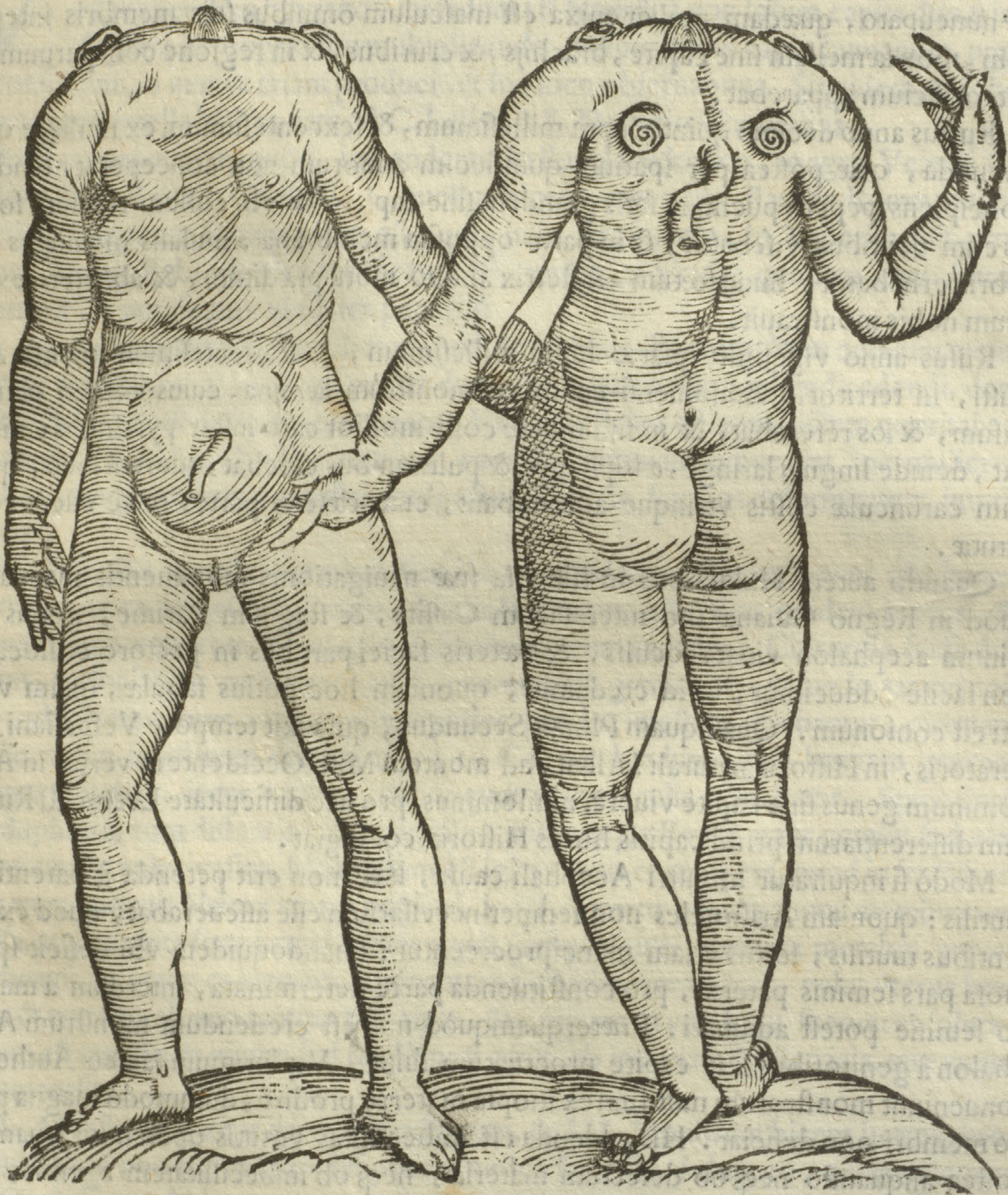
SVMMA aſſenſione ſemper probauimus modum, quem Schenchius, in recenſendis Naturæ defectibus, circa quoſcumq; fœtus ſeruauit, dum inchoando à capite, omnes partes diligenter examinat, & propterea in præſenti ab hoc ordine non recedemus. Itaq; Natura aliquando impedita à recto generationis tramite deficiens, generato fœtui in vtero, vel nullum addit caput, & aliquando plura in vno ſubiecto format, quaſi tot Ianos, vel Geryones denuò in Mundum introducere vellit. Interdum vnum tantùm caput alicui partui impertitur, ſed ita diſſimile ſubiecto, vt inſtar differentiæ propriſſimæ Dialecticorum aliud prorſus conſtituat: cum totum caput ad ſpeciem alterius animalis attineat, quandoq; verò Natura ſi caput fœtus non reddit aliud, ita tamen format alteratum, & varijs ſciſſuris, & maculis fœdatum, vel dentibus in ipſo primordio generationis refertum, vel auribus alterius animalis inſignitum, vt intuentibus admirationem non mediocrem afferat.

Ordinis ratio.

Capitum varietas.

Quoad primum, Creſcias Gnidius in Perſicis retulit Roxanem Cambyſis vxorem peperiſſe puellum capite carentem. Quo animaduerſo, Magi prædiuinarunt hunc partum loco prodigij eſſe habendum, quia ob defectum capitis, nemo poſt Cambyſem eſſet regnaturus. Pariter anno vigeſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, referente Licoſthene, Vuittenbergæ, puer abſq; capite in lucem exiuit. Amplius anno poſt Chriſtum natum quinquageſimo quarto ſupra ſeſquimilleſimum infans ſine capite ab vtero humano eſt egreſſus, figura oculorum in pectore expreſſa: quemadmodum Iobus Fincellius in opere de miraculis noſtri temporis exarauit. Item anno ſexageſimo ſecundo ſupra ſeſquimilleſimum, prima die Nouembris, Villæ Francæ in Vaſconia nata eſt puella ſine capite, cuius iconem hic damus communica-

Monſtrum Acephalon.

municatum Pareo ab Excellentissimo Fontano Agenensi, qui se monstrum vidisse affirmabat. Circa regionem colli tuber eminebat, & aures supra scapulas conspiciebantur, in dorso, oculi, & rostrum instar promuscidis apparebat, quæ omnia simul collata, oculorum, nasi, & quodammodo faciei rudimentum repræsentabant. Cætera muliebre corpus affabrè compactum, nisi quòd vmbilicus paulò longius propendebat. Hæc omnia ostendit figura huius monstri iuxta vtramq; partem delineata.

Descriptio monstri.

A

Hoc nullam admirationem nobis incutere debet: quandoquidem similes natiuitatum casus hic Bononiæ fuerunt obseruati: nam anno Domini trigesimo primo supra millesimum, & quadringentesimum, penès Portam Vlæ maioris in viculo *Torlione* nuncupato, quædam mulier enixa est masculum omnibus suis membris integratum, mox fæmellam sine capite, brachijs, & cruribus, & in regione colli paruum veluti orificium apparebat.

Monstra nata Bononiæ.

Rursus anno decimo quinto supra millesimum, & sexcentesimum, ex muliere olim fæcunda, quæ postea per spatium quindecim annorum non conceperat, tandem concipiens peperit puellum satis grandem sine capite, & vbi collum residere solet, os cum dentibus visebatur, & in parte opposita membrana æmulans meninges cerebri cernebatur, hunc fœtum Obstetrix aliquo motu præditum, & ab vtero exceptum nobis monstrauit.

B

Rusus anno vigesimo quarto supra millesimum, & sexcentesimum mense Augusti, in territorio Bononiensi natum est monstrum fæmina, cuius collum oculos nasum, & os referebat, & in summitate colli mollior caro instar pyramidis eminebat, deinde lingua, laringe, æsophago, & pulmonibus carebat, quorum loco, quædam carunculæ costis vtrinque adhærebant; cum cæteræ partes rectè essent constitutæ.

Quando autem Huldericus in historia suæ nauigationis monimentis mandauit, quòd in Regno Guianæ sito inter lacum Cassise, & stagnum Parime, genus hominum acephalon viuat, oculis, & cæteris faciei partibus in pectore collocatis, non facilè adducimur, vt id credamus, quoniam hoc potius fabulæ, quàm veritati est consonum. Quamquam Plinius Secundus, qui vixit tempore Vespasiani Imperatoris, in Historia naturali scribat, ad montem Milo Occidentem versus in Asia, hominum genus sine capite viuere, nihilominus, pro hac difficultate Lector ad Rubricam differentiarum primi capitis huius Historiæ confugiat.

C

L. 2. de gen. An. c. 3.

Modò si inquiratur monstri Acephali causa, hæc non erit petenda à parentibus mutilis: quoniam Aristoteles non semper necessarium esse asseuerabat, quod ex parentibus mutilis, fœtus etiam manciprocreentur: quandoquidem vbi deficit spirituosa pars seminis paterni, pro constituenda parte determinata, interdum à materno semine potest adiuuari. Præterquamquòd non est credendum monstrum Acephalon à genitoribus sine capite procreatum fuisse. Vtplurimum tamen Authores conueniunt monstrorum mutilum ex inopia materiæ prodire; dummodò magna portio membri non deficiat. His addenda est imbecillitas virtutis operantis: quamuis postea aliquando neq; ob defectum materiæ, neq; ob imbecillitatem agentis, sed ob angustiam loci id contingat. Immò, quandoq; his omnibus causis remotis, tale generatur monstrum, quia portio materiæ membri alicuius formæ destinata, vel inepta, vel corrupta est; & tunc nulla membri illius effigies in partu apparet; sed hæc causa ad prædictum monstrum referenda esse nonvidetur, quoniam rudimenta faciei in pectore conspiciuntur.

Inopia materiæ.

D

Dicet ergo aliquis à parentibus perfectis mutilum quandoq; fœtum generari, quia infans in vtero violentia alicuius morbi partem amittat. Neq; hoc est probandū, cum caput sit pars principalis, qua corrupta, vel ablata, fœtus in vtero vitam amittit. Neq; in generatione huius monstri confugere oportet ad imaginatiuam, quoniam vis imaginatricis quantumuis valida, portionem materiæ in vtero existentis demere non potest. Quamobrem asserendum erit, quod dissipata materia, ob aliquam causam, capitis generationi destinata, & ad pectus transmissa, cum materia seminalis semper vim retineat generandæ illius partis, cui primò erat destinata: hinc fit, vt in pectore faciei rudimenta appareant.

Causa vera.

CAPITVM MVLTIPLICATIO in Fætu humano.

E

VERVM quemadmodum Natura in capite formando quandoque deficit: pariter in eodem figurando, interdum est superflua non solum capita duo, tria, & plura in proprio situ multiplicando, verum quoq; caput humanum, præter consuetum, in ventre etiam producit, vt suo loco obseruabitur. Siquidem, ex Iulio Obsequente, puella biceps nata est C. Lelio, & L. Domitio Consulibus.

Aphoris. 25.

Orosius verò narrat, quòd, impendente bello Macedonico, in agro Veienti C. Petilio, & C. Valerio Consulibus, puellus biceps natus est. Pariter Romæ mulier abortiens bicipitem fœtum enixa est, qui, iussu Aruspicum, in Tyberim fuit proiectus. Immò Rabi Moyses testificatus est, mulieres Siculas quodam anno fœtus deformes, & potissimùm bicipites peperisse.

F

I.

I. Puellæ bicipitis effigies habetur apud Ambrosium Pareum, quæ omnium membrorum venustate erat elegans, præter duo capita, quæ eodem bibendi, edendi, dormiendi, & loquendi desiderio tenebantur: Hoc monstrum ostiatim victum quæritabat, sed tandem Bauaria iussu Dynastarum, excessit; quoniam timuerunt, ne mulieres grauidæ, frequenti huius monstri conspectu, similem fœtibus deformitatem imprimerent.

Lib. 14. de rer. var. cap. 77.

Non dissimilis monstri meminit Cardanus, quod mense Ianuarij anni quadragesimi quarti supra sesquimillesimum, Mediolani natum est. Erat quidem biceps, & reliqua omnia vnum tantùm corpus referebant; cum cadauer à Chirurgis fuisse dissectum, œsophagus cum ventriculo inuentus est geminatus, in fundo tamen coibant, vbi erat pylorus vnus, ex quo postea gemina intestina oriebantur, quæ tandem in vnum intestinum rectum coibant. Cor erat bifidum, quia litteram græcam Y repræsentabat; iecur crassum, & longum sine pinnulis cernebatur. Spina dorsi erat duplicata, cum distantia vnius digiti inter vtramque. Renes erant gemini, sed vterus vnicus, & vnica vesica. Manifestum est igitur in his contingere, quod in fructibus, duas enim tentauit Natura creare puellas, in ipso exortu principalium membrorum collisa, atq; contrita sunt omnia præter caput: omnia igitur præcipua membra, præter cerebrum; in vnum coiuerunt, quæ autem posterius creata sunt, velut vterus brachia, & extrema ab vno tantùm principio, & tanquam in vno fœtu fuerunt absoluta. Natum est monstrum viuum, sed paulò post obijt, ob incuriam Obstetricis, quæ vnum collum torsit.

G

Fructus fætui comparantur.

II. III.

II. Monstrum biceps hermaphroditicum, & III. Monstrum biceps hermaphroditicum aliud non est multùm dissimile monstro superius delineato, quorum icones Vir Doctissimus Aldrouandus incidi curauit, & Nos inuentas in Musæo publico Lectori spectandas proponere non piguit. Verùm si annorum seriem percurramus, monstra huius generis multò plura memorare poterimus. Etenim anno Domini centesimo nonagesimo tertio, vt legitur in Annalibus Dominicanorum Colmarensium, mulier, in Seleciftar, puerum bicipitem peperit. Immò anno decimo octauo supra millesimum, & centesimum, Namuti natum est monstrum biceps, duplici sexu, sed cæteris membris simplex. Item in Chronicis Tritemij habetur, quòd anno trigesimo sexto supra millesimum, & ducentesimum, in villa Gebrab puellus masculus biceps ab vtero humano exiens, auram vitalem sex menses, & totidem dies hausit. Cæterùm anno octuagesimo septimo supra millesimum, & quadringentesimum, Patauij infans biceps in lucem prodijt, in quo, præter Naturæ luxuriem nihil fædum aspectu obseruabatur.

H

Bicipites nati varijs temporibus.

IIII.

IIII. Eodem anno infans similiter biceps, obscæno membro, Venetijs natus esse perhibetur, quemadmodum in figura apposita licet intueri. Sed anno octuagesimo

I. Icon Puellæ bicipitis.

II. Monstrum hermaphroditicum biceps.

Monstrum hermaphroditicum biceps aliud.

IIII. Infans biceps obſcæno membro.

geſimo nono ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, vt annotauit Cornelius Gemma in Ditione Vuerdenberga, monſtrum biceps fœminei ſexus natum eſt, ſed cum vnico pectore, & ventre, duos pedes, & quattuor brachia habebat. Huic ſimilis infans biceps anno decimo quarto ſupra ſeſquimilleſimum, in pago Goſſauu, propè Groningam ortus eſt. Immò Cælius memorat monſtrum eiuſdem anni menſe Martio nati, dum inquit. In vico patrij ſoli, cui Sarzano nomen eſt, monſtrum biceps erat magnitudinis inuſitatæ, cum eſſet quadrimeſtre, quod multa admiratione digna præ ſe ferebat: omnia enim membra cum proceritate erant perfectè proportionata, facies vtraq; ſimilitudinis ferè indiſcretæ, in capitibus crines aliquantò longiores, & nigricantes, inter vtrumq; caput tertia ſurgebat manus, quæ aures longitudine non ſuperat, nec omninò integra viſebatur. Reliquum corpus rectè compactum, & citra vllam maculæ fæditatem conſpiciebatur. Itaque monſtrum poſtridie ab ortu Rhodigium fuit allatum, & quoniam erat admiratione dignum, ad Ducem Hiſpanum, qui in colliminio vicem Regis exhibebat, deferri placuit. Et quoniam putredinis timor impendebat, monſtrum fuit exenteratum, & tunc cor ſimplex cum duplici hepate, & gemino liene inuentum fuit. Hoc igitur monſtrum Cælius libris ſuis inſerere voluit, quia tanquam prodigium fuit habitum, cum inteſtinis diſcordijs tunc temporis Italia conflagraret.

L. 24. lect. Antiq; c. 3.

Præſagium quale ex hoc monſtro.

Cæterùm anno trigeſimo ſexto ſupra ſeſquimilleſimum in agro Tigurino, infans vnico corpore, & duobus capitibus ortus eſt; eodem anno Louanij, fœtus pariter biceps, referente Cornelio Gemma, ex humano vtero emerſit. Anno autem trigeſimo octauo ſupra ſeſquimilleſimum, puer quidem biceps natus eſt, ſed ad perfectam viri ſtaturam excreuit: etenim Iacobus Rufus fatetur hunc vidiſſe trigeſimum annum excedentem. Hic capite, & humeris erat geminus, ſed capita auerſa inſtar Iani bifrontis habebat, & miram ſimilitudinem barbis, & oculis ræpræſentabat. Idem erat cibi appetitus, & vox ſimillima. Hoc videtur non valdè diſcrepare ab illo bicipite monſtro, quod in Bauaria, ex ſententia Parei, conſpectum fuit.

L. 3, de concep. hum. c. 3.

Item, authore Licoſthene, Aſſia conſpicata eſt puellum bicipitem natum Ianuario menſe anni quadrageſimi ſupra ſeſquimilleſimum, capitibus in dorſum reflexis, quorum facies obuerſæ, minaci quodam vultu inuicem ſe ſe intuebantur. Pariter anno quinquageſimo ſecundo ſupra ſeſquimilleſimum, in Haſſia Germaniæ, Vuitzenhauſæ, Ianuario menſe exiuit in lucem maſculus biceps, collo duplici, & reliquo corpore optimè conſtituto. Eodem anno, vt recitat Rufus, in Anglia, non procul ab Oxonia, fœtus biceps natus eſt reliquo corpore non benè compacto, nam illi quattuor brachia, & tres pedes malè formati erant. Verùm anno ſubſequenti, Schenchio authore, in Pago Miſniæ Ziebeſt nuncupato, non procul à Pirnah, partus biceps in reliquis membris perfectè abſolutus à muliere non ignobili egreſſus eſt.

V.

V. Non eſt omittendum, quod accidit Genuæ apud Allobroges, anno quinquageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, fuit enim monſtrum, quale in ſubiecta icone delineantur, natum ex muliere Galla inibi habitante, quod copiæ materiæ ſeminalis indicium fuit. Non erat perfectè biceps, ſed duo capita à lateribus inflata, à Natura ita copulata fuerunt, vt duæ facies apparerent: ſic enim fuit bifrons, qualem Antiquitas Ianum pingere ſolebat: inteſtina ex dorſo pendebant, & iecur ex vulua fæminæ exibat; nam monſtrum, iuxta partem dextram, mas, & iuxta læuam erat fæmina. Crura, quæ ſeorſim in icone cernuntur, ſic à parturiente matre euulſa fuerunt. Etenim Gaſpar Maſſerius Pictor, qui vna cum multis alijs ibidem aderat, penicillo diligenter cuncta delineauit.

Monſtrum inſtar Iani.

Huius monſtri generationem Phantaſiæ attribuere non poterimus: nam ſicuti imaginatio, vt ſuperius fuit explicatum, non poteſt materiam generationi dicatam imminuere, pari ratione eamdem materiam non poterit augere. Cæterùm, cum poſſit ad libitum formam accidentalem partibus imprimere, poterit fortè vnà cum formatrice virtute partium, adminiculo tamen ſpirituum, bifrontem fœtum conſtituere.

Cauſa.

Eodem anno die vigeſima ſeptima Septembris, in pago Freyuueck, non longè ab oppido Adorfio Vortlandiæ biceps infans editus eſt ab vxore Fabri ferrarij; qui

V. Monstrum bifrons.

qui inter fæmora, vbi proditur ſexus, vmbilicum habebat, ſed præter duo capita, quatuor manibus, & quatuor pedibus refertus erat.

VI. VI. Ambroſius Pareus alium infantem duplici capite pingit, quemadmodum in figura cernitur, ſed dextro carebat brachio; & huius fit mētio hoc in loco, vt annorum ſeriem continuemus, cum in mundum exiuerit anno Domini ſeptuageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum. Anno autem nonageſimo tertio ſupra ſeſquimilleſimum, die ſexta Octobris, vt recitat Schenchius, in Ditione monaſterij Vuolmerſtall, vxor cuiuſdam cauponis puellam bicipitem peperit, quam mortuam Valent. Vuager viuis coloribus delineauit. A

Cæterùm anno nonageſimo ſeptimo ſupra ſeſquimilleſimum, vigeſima nona die menſis Maij, in vico Luſtnau Ducatus Vuirtenbergenſis, diſtante non procul Tubinga, à parentibus plebeis, nimirum patre Iacobo Hang Vinitore, & matre Agneta partus monſtroſus editus eſt in lucem. Nam vxor Vinitoris poſt ſexdecim ſeptimanas à conceptione, puerperij dolores perpeſſa, fœtum mortuum abſque ſuæ vitæ periculo enixa eſt. Immaturus hic fœtus vtriuſque ſexus genitalia habebat, geminis capitibus, & binis collis conſtabat, quorum vtrumq; caput binas aures, oculos binos, os vnicum, & naſum obtinebat. Erat hoc monſtrum intuentibus formidandum, & horribile. Capita à cranijs defunctorum hominum non multùm diſtabant, quorum ſingulæ frontes intermedio non aliter diuiſæ apparebant, ac ſi eſſent diſciſſæ. Crura bina, vnà cum paruulis manibus, & pedibus macris, in anguſtum contractis, erant, vt ſolent in huiuſmodi abortibus conſpici. Fuit hoc monſtrum Tubingæ à Medicis, celebris illius Academiæ, lege anatomica diligenter examinatum. Inuentum fuit cor duplex, pulmo item, & iecur duplex, in ventre inferiori, ſtomachus erat ſimplex, & inteſtina non gemina ſe ſe obtulerunt: hactenus Schenchius. *Abortus biceps.* B *Monſtri Anatome.*

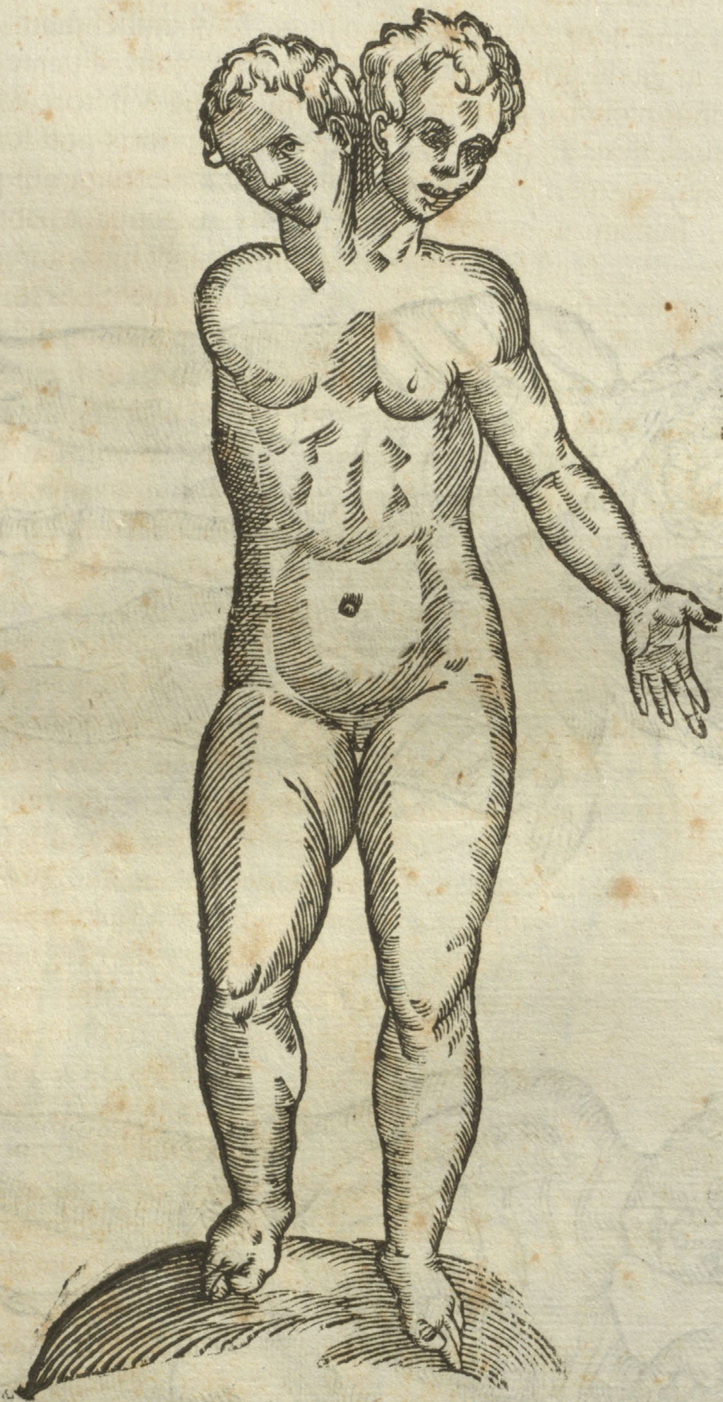
VII. VII. Prædictis addendum eſt monſtrum humanum biceps, cum cauda, iuxta partem anticam, & poſticam depictum, quod anno Domini nonageſimo octauo ſupra ſeſquimilleſimum, die vigeſima ſexta Octobris, in oppido inter Augeriam, & Tortonam ſito, ex congreſſu conſobrini, & conſobrinæ natum fuiſſe perhibetur, quando autem fuit à Pictore delineatum iamdiù erat mortuum, & oleo ſpicæ conditum. Huius monſtri longitudo erat ſpithama cum dimidia, & latitudo ventris palmum cum pollice æquabat. Capita erant duo magnitudine pomi, capillis flauis referta: duo ei pedes, & quatuor brachia inerant, quorum duo ritu humano, proprium locum occupabant, alia autem duo, iuxta dorſum, ex medio vtriuſque capitis ortum trahebant. Sed in hoc monſtro, præcæteris, vnum erat admiratione dignum, quia ſupra podicem, ſpatio duorum digitorum, caudam habebat longitudine palmi, quæ excrementorum exitum tegebat; veluti in quadrupedibus caudatis obſeruatur. Hæc cauda iuxta initium erat latitudinis digiti auricularis, & deinceps in acutum deſinens. Monſtrum, cum nulla forma genitalis virilis, & ſcroti appareret, fæminei ſexus eſſe fuit creditum. Hanc iconem Marius Galaſſus Neapolitanus ſummus rerum naturalium indagator doctiſſimo viro Vlyſſi Aldrouando olim communicauit. C *Deſcriptio monſtri.*

Anno ſubſequenti, nimirum nonageſimo nono ſupra ſeſquimilleſimum, vt recitat Schenchius, in vico Zeitern, per ſpatium mille paſſuum à Bruxelle diſtante, Epiſcopatus Spirenſis, menſe Augusti, vxor Prætoris bicipitem, & admirandum partum eſt enixa. Hæc, abſoluto geſtationis vteri curſu, rure domum veniens, grauibus partus doloribus vexata in terram cadens, extemplo epilepſia correpta eſt, & nocte aduentante, fætum edidit; cumque aſſiduo nouem horarum ſpacio paroxiſmo comitialis morbi detineretur, tandem eadem nocte animam efflauit. Infans autem fuit horrendi aſpectus: nam illa duo capita, ſimiarum facies æmulabantur. Reliqua pars corporis puello benè conſtituto erat ſimilis, præter brachia, quæ aliqua ex parte manca videbantur. Pedes formam potiùs pedum ſimiarum, quam hominis referebant, & denique circa clunes rudimentum caudæ vulpinæ cernebatur. D *Aliud monſtrū biceps.*

VIII. VIII. Hactenus de monſtro bicipite, cuius capita in proprio loco cernuntur. Modò de monſtro bicipite magis horrifico, & admirando nonnulla dicenda ſe ſe offerunt. Quandoquidem eo tempore, quo Franciſcus Primus Galliarum Rex cum

Helue-

VI. Infans biceps vnico brachio.

VII. Monſtrum biceps caudatum pronè, & ſupinè pictum.

VIII. Monstrum biceps cum altero capite in ventre.

Heluetijs fœdus iniuit, iuxta ſententiam Parei, natus eſt infans, anno decimo ſeptimo ſupra ſeſquimilleſimum, membris optimè conſtitutus, in cuius ventre aliud caput humanum prominebat, quod more alterius nutriebatur. Creuit infans ad virilem vſq; ætatem, quemadmodum in icone conſpicitur. Tunc enim peregrinans magnam ſtipem à curioſis colligebat. A

Caſus qui Parmæ contigit.

Natura huius monſtri nobis explanauit caſum, qui nuper Parmæ accidit. Etenim retulit nobis admodum Reuerendus Pater Liberatus Magata Capucinus ſe intellexiſſe à celeberrimo Medico Taliaferro iuuenem ætatis annorum ſexdecim circiter incidiſſe in tumorem circa mendoſas coſtas, qui ſuppuratorijs medicaminibus adiutus, tandem ſuppurationem indicabat, quando ab Excellentiſs. Chirurgo Taliaferro apertus copiam ſaniei effudit, & deinceps ſingulis diebus, ex dilatato apoſtematis foramine, vnà cum pure, mandibulæ, & multa oſſis cranij humani fruſta exierunt. Itaq; tumore depreſſo, & vlcere ad cicatricem perducto, patiens priſtinæ ſanitati fuit reſtitutus. Illa igitur oſſa, quæ à tumore exierant, ſimul diligenter iuncta integrum hominis cranium conſtituebant. Hinc non poſſumus niſi coniectare, quod Natura in parte intima prædicti iuuenis à primordio generationis monſtroſum caput produxerit: quemadmodum in parte extima ventris memorati, & delineati monſtri aliud caput procreauit. Quamobrem illud internum caput vel à contuſione, vel alia cauſa præmortuum, Natura per apoſtema illius expulſionem procurauit. B

Craniũ humanum ab apoſtemate egreſſum.

Itaque quemadmodum Natura monſtrum biceps, pariter, & triceps quandoq; producere poteſt. Siquidem Philoſtratus tradidit, eo tempore, quo Apollonius Syracuſas venit, quædam mulier non ignobilis monſtrum memorandum, nempè puellum tricipitem peperit, dum tria colla, tria item capita ſuſtentabant: cum reliquum corpus infantis rectè compactum, & conſtitutum cerneretur. Vnde poſtea multi Diuinatores, Siciliam, quæ Trinacris appellatur, perituram eſſe præſagierunt. Et ſic deinceps Natura, iuxta opportunas cauſas, monſtra pluribus etiam capitibus referta generare poteſt.

IX.

Lib. 3. de vita Apoll. c. 4.

Monſtrũ triceps vbi.

IX. Meminimus legiſſe quondam, in regione Nouarenſi ex muliere vetula egreſſum eſſe monſtrum cruribus, & pedibus bubulis, reliquo corpore humano, cum ſeptem brachijs, & totidem capitibus vni thoraci affixis. Sed caput inter alios medium, vnico oculo, & auribus hircinis erat præditum, veluti in icone ſpectandum proponitur. C

Alij prodiderunt hoc monſtrum Eptacephalon inſtar Hydræ, menſe Ianuario anni octuageſimi ſeptimi ſupra ſeſquimilleſimum, Euſigi, in regione Pedemontana natum eſſe.

Monſtrum ſepticeps vbi

Pariter anno Domini vigeſimo quinto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, Boloniæ apud Nicolaum Tebaldinum impreſſa fuit quædam hiſtoria Monſtri ſepticipitis, nati ſupra vim naturæ ex muliere habitante oppidum Fori Iulij, Perdonone appellatum. Quod monſtrum horrificum, & formidabile intuentibus fuit, qualem Typhonem gigantem centum capitibus horrendum deſcripſit Pindarus, & propterea illum ἑκατοντακάρανον, nimirum centicipitem cognominauit. Huic aſſentitur Ariſtophanes in Nebulis, vbi eumdem gigantem ἑκατοντακεφαλατυφῶ indigitauit. Scholiaſtes tamen certum numerum, pro incerto ab his poetis vſurpatum fuiſſe aſſeuerauit. Cæterum hæc tanquam fabuloſa in comparatione ad monſtrum ſepticipitem hic propoſitum, eſſe arbitramur. D

IX. Monstrum septiceps.

CAPITVM MVLTIPLICATIO in Fœtibus Brutorum.

A

IVLIVS Cæsar Scaliger in Commentarijs ad libros de plantis Aristoteli adscriptos, nonnulla recenset monstra, inter quæ meminit canis bicipitis. Immò Rhasis canem tricipitem olim vidisse testificatur. Quamobrem Prisci Poetæ, viso fortè simili monstro canino, stygium canem tricipitem finxerunt, quem postea Cerberum, quasi κρεοβόρον, scilicet carnes vorantem appellarunt, de quo veteres Poetæ canebant:

Canis Inferorum qualis.

Hic tribus Infernum custodis faucibus antrum,
Cui tres sunt linguæ, tergeminumque caput.

B

Et quamuis Hesiodus in Theogonia, quinquaginta ei capita attribuerit, & Horatius belluam centicipitem appellauerit: nihilominus sciendum est id à viris doctis scriptum fuisse, propter innumera capita serpentum, qui pro villis non modò à tribus capitibus, sed etiam à toto corpore pendere ferebantur. Immò monstrum hoc ex alio monstro, nimirum ex Typhone, & Echidna progenitum fuisse promulgabant. Sed hæc obiter dicta sufficiant.

Lib. 2. Car.

I

I. Modò ad seria nosmet conuertentes, incidemus in Porcum bicipitem, qui Ceræ natus esse perhibetur anno Mundi septingentesimo sexagesimo, supra tria millia, eiusdem formæ, qualis in subiecta icone conspicitur.

Sed quod de Sue hic diuulgatur, de alijs etiam brutis pronunciari potest. Namque, ex Licosthene, anno Mundi septingentesimo sexagesimo octauo supra tria millia, Ouis Suessæ, Agnum dicephalon peperit.

II

Agnus biceps Bononiæ natus.

C

II. Immò subsequenti anno Mundi septingentesimo sexagesimo nono supra tria millia, Licosthenes prodit, ex Liuio, quod Asculi, agnus biceps cum quinq; pedibus in lucem exiuit, referens illam formam, quam in icone proposita damus. Cæterùm nos in præsentia natiuitatem horum monstrorum stabilire possumus casu recentiori, qui Bononiæ accidit, anno sexto supra sesquimillesimum: etenim quædam Ouis Illustrissimi Thomæ Cospij agnum enixa est nigerrimum duobus capitibus, & caudis refertum; Immò quinq; etiam pedes habebat, sed quintus dorso adhærebat. Idq; manifestatur ex relatione, quam Excellentissimus Ouidius Montalbanus nobis communicauit. Imò Excellentissimus Ioannes Antonius Godius seruat Domi Exuuias agni bicipitis cum duobus tantùm pedibus nati.

Sed quid vagamur per gregem agnorum bicipitum, cum agni tribus etiam capitibus referti in mundum exierint. Ambrosius Pareus narrat, quòd anno Domini septuagesimo septimo supra sesquimillesimum, in pago Blandio tribus milliaribus à Meloduno distante, natus est agnus triceps, & medium caput alijs crassius erat, & balante vno, reliqua pariter balabant capita. Hoc monstrum vidisse affirmauit Ioannes Bellangerius Chirurgus Melodunensis, & delineandum, necnon cælandum curauit.

D

III

Agnus ore triplici.

III. Sed recentior casus est, quem narrat Iobus Fincelius de agno, ore trigemino nato Halberstadij die decima octaua Februarij, anno quinquagesimo quinto supra sesquimillesimum: caput huius bestiæ erat rotundum æmulans tricipitium, ore triplici, gemino naso, auribus in dorsum pendulis, instar aurium canis: sed maiori admiratione dignum erat, quòd in tertio ore magnus oculus, & lingua prolixa cernebatur, quem oculum Pictor non rectè expressit. Vnum diem tantùm vixisse, & magno clamore perhibetur.

Mõstra vaccina.

At multò plures fœtus bicipites Vaccæ ediderunt: quandoquidem constat, in agro Patauino, natum esse vitulum duobus capitibus, vnico tantum corpore, posterioribus, & anterioribus cruribus duplicatis. Hoc monstrum quidam ad quæstum circumferebat, & multi, referente Schenchio, id conspicatum fuisse affirmarunt:

sed

I. Sus biceps.

II. Agnus biceps.

III. Agnus ore trigemino.

IIII. Sed

ſed rectiùs præſtare exiſtimamus, ſi in multitudine monſtrorum huius generis, per annorum ſeriem progredientes, illa ſigillatim enumeremus.

IIII. IIII. Itaque anno Domini vigeſimo ſupra centeſimum in Gallia bouem bicipitem conſpectum referunt, eo modo, quo in ſubiecta icone repræſentatur. Pariter anno Domini ſeptuageſimo tertio ſupra quingenteſimum, quo tempore Romani bellum in Perſas commouerunt, plurima prodigia romanas clades portendentia, viſa ſunt, & ſimiliter, belli initio, Vitulus eſt natus, cuius ceruix duo capita ſuſtentabat. Iterum ex Licoſthene, in oppido Turganiæ anno Domini trigeſimo tertio ſu-

IIII. Bos biceps.

V. Vitulus biceps capitibus in occipitio copulatis.

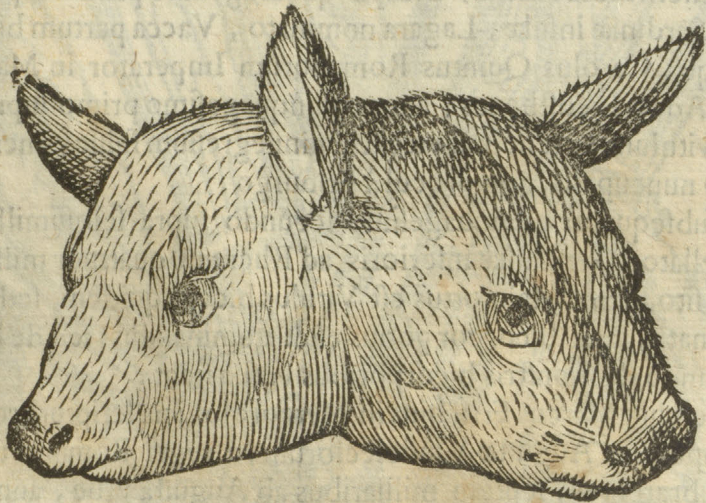
pra millesimum, & quadringentesimum, Vacca bicipitem Vitulum enixa est; hocq; monstrum, spectaculi gratia, spatio plurium dierum, portis oppidi fuit affixum.

Rursus, ex eodem Authore, anno nonagesimo nono supra millesimum, & quadringentesimum, Vitulus prodigiosus, nempè duobus capitibus præditus Cracouiæ natus est. Hanc historiam poterimus stabilire simili monstro apud nos nato: quandoquidem anno sexto supra sesquimillesimum, quædam Vacca Domini Francisci Buccaferrei vitulum bicipitem enixa est, & monstri duo capita in occipite iungebantur, iuxta relationem nobis ab Excellentissimo Montalbano perhumaniter communicatam.

VI. Vitulus biceps quattuor oculis.

VII. Capitis vitulini geminati duplex effigies.

V.

V. Non abſimile monſtrum natum intelleximus Mediolani anno quadrageſimo ſupra ſeſquimilleſimum: fuit enim Vitulus habens duo capita perfecta, & vnumquodque ſua lingua, dentibus, naribus, oculis, & auribus refertum erat. Sed capita in occipite erant copulata, vt figura propoſita demonſtrat. Horum capitum alterum rotundius, ad maſculum, & alterum oblongius ad fæminam referri videbatur. Fœtus ab occiſa matre fuit exemptus, quia diutiùs partum protrahenti, periculum vitæ imminebat. Vixit monſtrum ſpatio dimidiæ horæ, in caupona, cuius Inſigne erat Cancer. Quid poſtea contigerit poſt ortum huius monſtri, id Cardanus ſigillatim recenſet, ad quem Lectores relegamus.

L. 14. de rer. var. cap. 75

Anno autem ſubſequenti, nempè quadrageſimo primo ſupra ſeſquimilleſimum, in oppido Sardiniæ inſulæ, Lagara nominato, Vacca partum bicipitem edidit ea ipſa nocte, qua Carolus Quintus Romanorum Imperator in Mauritaniam erat profecturus. Addit Licoſthenes, anno quinquageſimo primo ſupra ſeſquimilleſimum, bicipitem vitulum ex tenebris vteri vaccini egreſſum fuiſſe, menſe Decembri in pago, Longo nuncupato, non procul à Friburgo.

Anno ſubſequenti quinquageſimo ſecundo ſupra ſeſquimilleſimum, in oppido Bona appellato, Germaniæ inferioris ad Rhenum quattuor milliaribus à Colonia Agrippina ſito, menſe Maio, ortus eſt Vitulus biceps quidem, ſed cum alijs etiam partibus geminatis, itaut bicorpor potius eſſet nominandus; ſed de hoc poſtea ſuo loco agetur, quando de monſtris bicorporibus verba fient.

Vitulus bicorpor.

VI.

VI. Demum Marcus Friſchius in Meteorologicis ſcriptum reliquit, quòd, dum comitia Imperialia Auguſtæ Vindeleciorum, à regia Romanorum maieſtate Ferdinando celebrarentur, ſeptem milliaribus ab Auguſta vrbe, anno Domini quinquageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, die vigeſima prima Maij, natus eſt Vitulus in quodam pago Lader cognominato, qui duas facies, & quattuor oculos habebat, duos quidem in fronte more bubulo, alios verò in lateribus, quemadmodum icon hoc in loco collocata docet. Reliquum poſtea corpus, abſoluto, & perfectè conſtituto vitulo erat ſimile. Diù non vixit: nam ſtatim atq; auras vitales hauſit, illicò ab illis quaſi abhorrens expirauit.

VII.

VII. Recentioribus caſibus poterimus caſus monſtrorum veteres roborare: propterea quòd hic exhibemus iconem geminati capitis Vituli ad viuum expreſſam, qui paucis ab hinc annis Morenzano propè Venetias ortus eſt, duplici rictu, quattuor oculis, & ternis auribus; cum harum vna in medio vtriuſq; capitis à Natura fuiſſet producta, ſed aliæ duæ aures in fronte amborum capitum erant generatæ; ſicuti Lector meditans iconem apprehendere poterit.

Monſtri vitulini varietas.

Amplius aliam iconem bicipitis Vituli ſpectandam proponimus, cuius capita duplici quidem rictu, ſed quattuor oculis, & binis tantùm auribus erant referta, quemadmodum in altera effigies demonſtratur: ſimilem Vitulum ſex ab hinc annis Arimini natum fuiſſe à viris fide dignis intelleximus. Prædictis addamus, quòd nobis narrauit Polonus, nimirum in Polonia natum eſſe Vitulum ſepticipitem, qui duabus tantùm horis vixit, & ex ſingulo capite ſingulam linguam exeruiſſe retulit.

Imò capita animalium biſulcorum, cornuum varietate, diminutione, geminatione, & qualibet alia ratione mirabilia, & monſtroſa euadunt. Nam Ludouicus Berthême publicauit in ſuis nauigationibus ad Inſulam Zeilam, referente Dalechampio in Annotationibus ad Plinium, Vaccas vnico cornu inſignes conſpectas fuiſſe; & Simon Maiolus Epiſcopus Vulturarienſis narrat, ex Olao Magno, Veruecem compertum eſſe octo cornibus inſignitum, additque id magis fuiſſe dignum admiratione, quoniam Albertus Magnus Arietem quatuor inſignitum cornibus admirabatur: cum tamen in Italia Arietes quadricornes ſint frequentiſſimi. Verùm præ cæteris magis mirabile fuit caput valdè monſtroſum Capreoli, cuius icon aliquando miſſa fuit à Sereniſſimo Bauariæ Duce, in quo decem, & ſeptem cornùa partim ramoſa, partim non ramoſa numerantur, quæ monſtrifica eſſe arbitrati ſumus: hac de re iconem huius capitis ſpectandam ob cornuum varietatem, & pulchritudinem proponere decreuimus, vt patet in icone VIII. Hic Capreolus πολυκερως videtur appellandus, quamuis ob pulchra, & elegantia cornua καλλίκερως etiam poſſet nuncupari.

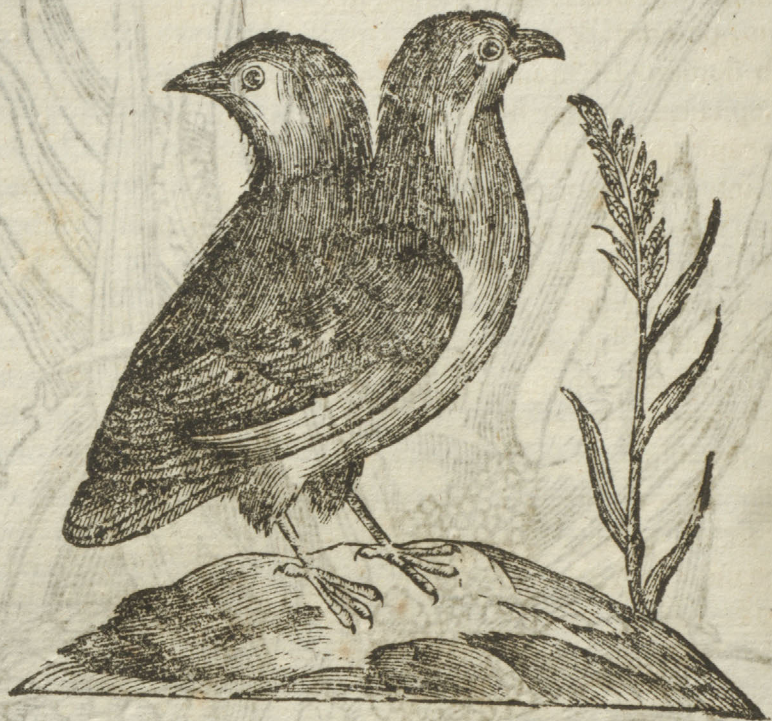
VIII.

Præ-

VIII. Capreolus Polycoros.

VIIII. Pullus Dicephalos.

X. Pullus Dirrhynchos.

Præterea in familia Auium magis, quàm in alio animalium genere non deſunt exempla monſtrorum ad rem noſtram attinentia. Etenim Albertus, referente Schenchio, Anſerem bicipitem obſeruauit Aelianus, citante Porta, refert, Oeneo in Meridie regnante, bicipitem gruem apparuiſſe, atque ſub alio Rege, quadricipitem auem viſam fuiſſe. Licoſthenes non diſſimilem Anſeris ortum anno Domini nonageſimo ſexto ſupra milleſimum, & quadringenteſimum recitat. Siquidem in quodam pago ad Argentinenſes ſpectante, Suigenhein nuncupato, duobus ab Argentina

Lib. 2. Mag. Nat. c. 17.

tina milliaribus distante, anser monstrosus in ouo inuentus est duobus scilicet capitibus, totidem linguis, vnico tantùm collo, & duplici excrementorum exitu.

Nos igitur hoc in loco exhibemus duas icones pullorum gallinaceorum, quos obseruauimus: nam qui ponitur sub numero VIII. natus est capite gemino, alis, & pedibus tantummodò binis, dorso erat coloris leucophæi, temporibus, & collo flauescentibus, pectore, & ventre albis, tibijs, & pedibus castaneis. Icon autem collocata sub numero IX. monstrat pullicenum monstrificum duplici rostro. Natura enim dicephalon, nempè bicipitem fortassis formare voluit, sed tandem, materia duorum capitum in vnum conglobata, pullum δίῤῥυγχον, scilicet duplici dumtaxat rostello integratum formauit.

VIII.

IX.

Insuper si ad familiam Serpentum mentem dirigamus, illam quoque monstris huius generis non carere inueniemus; & quamuis Aristoteles in generatione Serpentum raros contingere errores, consequenterque in hoc animalium genere rara monstra procreari tradiderit; quoniam angues matricem, seu formam vteri valdè longam habent, & oua subinde, nempè vnum post alterum, & non aceruatim descendunt, sicuti in gallinis contingere solet: quamobrem geminum fœtum in ouis anguium rarum, sed in ouis gallinarum frequentem licet intueri: nihilominus hinc non fit, quin etiam in familia serpentum id accidat: quandoquidem Aristoteles Serpentis bicipitis meminit. Immò Aelianus diuulgauit, iuxta fluuium nomine Arcadem, serpentes bicipites aliquando vagari longitudine quattuor cubitorum, capitibus albis, reliquo corpore nigro.

L. 4. de gen. Ani. c. 4.

XI. Serpens Dicephalos.

In montibus etiam Pyreneis Serpentem quondam tricipitem interfectum fuisse Arnoldus pronunciat. Hinc colligunt nonnulli monstrum illud Hydræ Lerneæ septicipitis in rerum natura aliquando extitisse, quod fabulosum esse suo loco demonstrauimus. Item Ioannes Baptista Porta obseruauit Neapoli viperam bicipitem, quæ vtrumque caput mouebat, & trisulcas exerebat linguas.

XI. Quocirca nulla debemus coerceri admiratione; nam hodie serpens etiam biceps diligentissimè exiccatus, ad Illustrissimum Comitem Philippum Aldrouandum Bononiæ Senatorem delatus fuit, qui in publico Musæo seruatur eo modo, quo in hac icone monstratur.

XI.

Cæterum familiam Aquatilium si diligenter examinare, & eorum latebras rimari nobis liceret, proculdubiò multò plura monstra, quàm in cæteris animantium fami-

Pisciũ monstrosa capita

XII. Piſcis biceps.

familijs obseruaremus. Verùm quoniam horum penetralia perscrutari non possumus: hinc fit, quòd minor horum monstrorum numerus ostenditur,

XII. Nihilominus hoc in loco iconem piscis bicipitis spectandam damus, qui captus fuit in Nilo Aegypti fluuio, non procul ab oppido Latislana cognominato. Hic piscis magnitudinem ferè Crocodili adæquabat, coloris erat leucophæi albicantibus maculis insigniti. Habebat quidem duo capita, vt in icone demonstratur, & propterea Dicephalos, seu biceps appellari poterat: nihilominus quia duo piscium corpora, vna dumtaxat cauda referta, quodammodo æmulabatur: qua de re hic piscis inter monstra bicorpora potius, quàm inter Dicephala esset collocandus.

XII.

Monstri bicipitis causas peculiares si inuestigemus, antequam vlterius progrediamur, aduertendem est has potissimum à copia materiæ seminis dimanare. Namque hæc materia destinata constitutioni alicuius membri, exempli gratia, capitis, si in duas partes distribuatur, vi facultatis formatricis, duo capita in vno subiecto resultabunt, quæ materiæ copia vni tantùm capiti destinata, parua admodum capita procreabit. Sin duobus fuerit destinata, duo capita, ratione magnitudinis, subiecto conformia resultabunt.

Causæ monstrorum bicipitum.

Hæc autem materia spermatica est illa, quæ ex superfluo alimento nutritionis capitis parentum remanet, propterea cum sit abundans, interdum à facultate in duas partes discriminatur, & fœtus bicipites procreantur. Quamuis eiusdem materiæ defectus possit esse in causa monstri bicipitis, & id accidere solet, quando materia in matrice contenta pro generandis gemellis non sufficit, & pro simplici fœtu vber est: tunc Natura primùm incumbens in capitis procreationem, ob materiæ copiam, caput geminat, & reliquum corpus, deficiente materia, simplex tantummodo format. Hinc fit, quòd multa huius generis monstra fuerunt obseruata.

Materiæ copia.

Alij monstrum huius generis superfætationi attribuunt, dum noua materia seminalis vterum ingrediens priori applicatur, itaut pars aliqua fœtus ibi geminari possit, vbi hæc noua materia deponitur. Cæterùm rarissimè id contingere posse existimamus, quoniam pars ex noua materia superueniente generata, & geminata vnà cum prima nunquam absolutam perfectionem adipisci posset: quemadmodum neq; possumus adduci, vt credamus id pendere posse ex effusione materni seminis, citra superfætationem: quandoquidem vis paterni seminis, iam occupata in procreatione primi fœtus, si in nouum adueniens semen ageret à primo opere retraheretur.

Superfætatio.

His causis addenda est vteri angustia, quæ proculdubiò in hoc casu aliqua ponderatione digna esse videtur, & potissimum quando in prima paritione fœtus biceps egreditur. Etenim vbertas materiæ in loco angusto, formatis partibus præcipuis, nempè capitibus pro formandis gemellis, in reliquas partes geminatas non poterit conuerti, quia illas locus arctus non capiet: tunc igitur ex duplicatis vnum tantum fiet corpus, & monstrum biceps generabitur. Verum quidem est, quòd partes inferiores huius monstri semper iustò crassiores esse solent.

Loci angustia.

Alij causam monstri partibus redundantis referunt in parentes monstrificos. Nam si contingat, vt ambo genitores monstroso vitio scateant, tunc proles monstrifera facilè generari poterit: propterea quod Natura in perpetuandis speciebus admodum fit sollicita. Quamuis postea id semper sequi necessarium non sit: namque si parentes sint bicipites, non semper biceps ab ipsis dimanabit; quoniam ipsorum capita tam exiguam materiæ portionem spermati impertientur, vt formationi vnius tantùm capitis non autem geminati famulari possit. Neque bicipitio copia alimenti causam suppeditare potest; quandoquidem fœtus in vtero iam genitus poterit quidem copiosum alimentum in nutritionem conuertens membra ante statutum tempus augere, sed non poterit partes geminare, id sæpè obseruatur in puellis, quorum capita ad enormem creuerunt magnitudinem, scilicet nutrimento magna vi attractricis ad caput rapto, vel ab alijs partibus inferioribus assiduè suppeditato.

Parentes monstrosi.

Neque ad animi affectiones Genitorum causa bicipitij referenda est, vt nonnulli asseuerarunt: propterea quòd Genitorum cogitationes, & imaginationes in substantia spirituum tantummodò resident; ideòque monstrum superfluitate partium admirandum constituere nequaquam poterunt. Reliquum erit igitur, vt causæ

Animi affectiones.

primo loco allatæ apprehendendæ ſint, & quando in bicipitio poſtea aliæ monſtrificæ differentiæ obſeruantur, tunc ad alias cauſas proprias, & phyſicas confugiendum eſt. Vt accidit in vitulo bicipite duos oculos in lateribus habente: tunc enim dicendum eſt, quod materia oculis formandis deſtinata aliò tranſmiſſa ſemper re- A tinens vim membri, cui deſtinata fuerat, in loco etiam inepto formam illius membri induit, à quo iam diſceſſerat.

CAPITIS ALIENI PROCREATIO in Fœtu humano.

AMRROSIVS Pareus monimentis mandauit vxorem cuiuſdam Michaelis, qui operam calchographo locabat, peperiſſe monſtrum, cuius facies caput auis B implumis referebat, ſed fœtus erat mortuus, quia ante tempus paritionis, illum in lucem ediderat. Verùm nobis hoc admirationem parere non debet: ſiquidem Eminentiſſimus Cardinalis Petrus Damianus Archiepiſcopus Rauennas ſcriptum reliquit Robertum Galliarum Regem cum muliere affine matrimonium contraxiſſe; ex qua poſtmodum filium monſtrificum, nempè collo, & capite anſerino ſuſcepit. Vnde, hoc animaduerſo, omnes ferè Galliarum Epiſcopi vnanimes ſacra Regi, & Vxori interdixerunt. His igitur anguſtijs Rex oppreſſus ad ſanum rediens conſilium, inceſtu relicto, legitimum connubium amplexus eſt.

Humanus fœtus capite auis.

Hactenus capita aliena ex genere valdè remoto in fœtu hnmano obſeruauimus. Modò ſi ad genus propinquius accedamus, exempla, & caſus non deerunt. Primitùs Ariſtoteles puellum capite arietis natum memorat, & Ambroſius Pareus puellam capite leonino ortam refert. Licoſthenes in Chronicis ſcripſit, anno ante Chriſtum ſexto ſupra ducenteſimum, Sinueſſæ, natum eſſe puerum capite elephantino. C Hoc etiam recitatur à Polydoro Virgilio in ſua hiſtoria, ſed nuper ex relatione virorum fide dignorum, in Hungaria hic caſus accidit, vbi anno Domini ſexageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, mulier puellum capite Elephantis, reliquo corpore benè conſtituto, enixa eſt, veluti in icone I. intueri licet.

L. 4. de gen. An. cap. 4.

I.

Sed vlterius progredientes, & per gregem quadrupedum digitatorum vagantes incidemus in caput caninum à Natura fœtui humano agglutinatum. Siquidem anno Domini decimo quarto ſupra noningenteſimum, vt legitur in Faſciculo temporum, mulier edidit partum, corpore quidem humano, ſed capite canino.

L. 31. c. 26.

Pariter Vincentius in Speculo naturali, narrat ætate ſua, monſtroſum hominem, ſcilicet canino capite, ad Ludouicum Galliarum Regem fuiſſe delatum. Prӕterquamquòd meminimus legiſſe, quòd vxor Cornelij Gallicani, Romæ, infantem capite Anubis, nimirum capite canino edidit. Erat autem Anubis Aegyptiorum Deus, qui capite canino pingebatur, & hac pictura Mercurium intelligebant, quia cane nihil ſagacius inueniatur: huius meminit Virgilius. D

L. 8. Aeneid.

Omnigenumq; Deum monſtra, & latrator Anubis.

Cum igitur Poeta Anubim latratorem appellet, proculdubiò capite canino fuiſſe delineatum intelligimus. Non igitur mirum eſt, ſi hoc in loco proponitur ſpectanda figura II. infantis capite canino, qui, iuxta mentem Licoſthenis hiſtoriographi, ortus eſt anno quinquageſimo ſexto ſupra ſeſquimilleſimum, Baſileæ Rauracorum, corpore quidem ſatis benè compacto, ſed capite belluino, & vixit monſtrum circiter horam dimidiam. Qui viderunt monſtrum, retulerunt fœtum hoc monſtroſo capite, caput canis, vel cati, vel ſimiæ repræſentare. Nobis autem hæc effigies cynocephalum præ ſe ferre videtur.

II.

I. Puer capite elephantino.

II. Infans capite canino.

E

CAPITIS ALIENI PROCREATIO
In Fœtibus Brutorum.

IN exaranda, & examinanda hac Rubrica, opere pretium esse duximus omne genus quadrupedum, nempè Solipedum, Bisulcorum, & Digitatorum perpendere, quoniam in his omnibus monstra huius generis inueniemus. Quoad Solipedes recitat Plutarchus in Symposio, sibi monstratum fuisse partum equæ, qui excepto capite, formam equinam æmulabatur; cum caput humanam faciem repræsentaret: Sed recentiùs monstrum equinum illud erit, quod anno Domini quinquagesimo quarto supra millesimum, & ducentesimum, iuxta mentem Licosthenis, ortum est in agro Veronensi, eo tempore, quo ad montem Altinum, collatis Florentinorum, & Pisanorum copijs acerrimè decertatum est. Tunc enim ex equa natus est pullus humano capite, ad cuius murmur, aut vagitum accurrens quidam ruris accola, nouo attonitus spectaculo, statim euaginato gladio caput monstri amputauit: qua de re Pastor ad iudicium ductus, de origine monstrifici partus, & de causa necis interrogatus, horrore, & abominatione rei, se id fecisse testificatus est. Hic monstrosus equus ostenditur in Icone I.

F

I.

Schenchius autem in suo opere de monstris, duas separatas monstrosi huius equi recitat historias, alteram, iuxta mentem Ambrosij Parei, & alteram ex sententia, Licosthenis, sed ambas ad vnum finem tendere opinamur. Mussatus quoq; Patauinus historicus meminit equini pulli monstrosa facie, in territorio Veronensi nati, quem cum vir agrestis, in cuius tugurio erat editus, conspexisset, protinus monstrum necauit, & caput in acie pali ad prætereuntium spectaculum affixit. Hoc quoque monstrum à monstro iam descripto non discrepare existimamus: quamuis diuerso tempore hæc fuerint memorata.

L. 7. de Gest. Ital.

G

Modò ad familiam Bisulcorum progredientibus primus omnium Aristoteles fit obuius, qui in Historia Animalium scriptis mandauit ortum esse puerum capite Arietis, & Vitulum capite pueri. Et Albertus Magnus memorat Vaccam, quæ in villa quadam Vitulum vultu hominis enixa est. Immò in Pago Cleisdorf non procul à Pamberga, Fincelio authore, Vacca peperit monstrum, quattuor pedibus vitulinis, cum barba ad mentum, auribus pariter humanis, & modicis capillis. Deinde incidemus in Vitulum repertum in agro oppidi Bitterfeld, anno Domini quadragesimo septimo supra sesquimillesimum, oculis, naribus, & auribus humanis, vertice tonso, rictu, pectore, & cruribus anterioribus vitulinis, posterioribus humanis, & breuioribus, sed vtrisq; partim in vngulas vitulinas, partim in digitos humanos desinentibus, qui sub vngulis erant, & separatim propendebant. Hoc monstrum Gaspar Peucerus in Terratoscopia descripsit: quemadmodum in subiecta icone II. apparet.

L. 4. de gen. An. cap. 4.

II.

H

Licosthenes quoq; id accidisse anno memorato in sua historia recenset. Sed adhuc recentior huius generis monstri est illa natiuitas, quam recitat Fincellius accidisse in villa Pomerianæ Rossauu, propè Passelumalck, anno Domini quinquagesimo quinto suprà sesquimillesimum, de Vitulo capite glabro, & rotundo instar Simiæ, cum mento hirsuto, & lingua prominente.

Aliud monstrum.

In hac familia oues fuerunt, quæ agnos alieno capite pepererunt: vnde Titus Liuius recitat, quòd Frusione, anno Mundi septingentesimo sexagesimo sexto, supra tria millia agnus suillo capite natus est. Item, ex Iulio Obsequente, anno Mundi octingentesimo sexagesimo primo supra tria millia, C. Mario, & Q. Luctatio Consulibus, in Lucanis duo agni nati sunt, pedibus quidem equinis, sed horum alter caput Simiæ referebat.

Decad. 4. Lib. 1.

I. Pullus equinus humana facie.

II. Vitulus capite ferè humano.

III. Capra humana facie.

Pariter damus ſub numero III. iconem Capræ vultu humano, quam natam tradit Cælius Rhodiginus anno Domini quadrageſimo ſeptimo ſupra ſeſquimilleſimum apud Sybarim, ex congreſſu Paſtoris cum capella, quem poſtea Ductor caprarius Zelotypia motus dormientem cornibus interfecit. *L. 21. lect. antiq. c. 22.* III.

Sues in hoc genere Biſulcorum reponendæ ſunt, quæ varijs temporibus, fœtus alieno prorſus capite ediderunt. Namque anno Domini decimo ſupra milleſimum, referente Licoſthene Hiſtoriographo, Porca ſuem facie humana peperit. Tunc autem per Angliam, atque Hyberniam magni motus belli ſunt excitati. Legendus eſt Polydorus Virgilius in hiſtoria Angliæ, vbi memorat, quòd, regnante Henrico Primo, quando creatus fuit primus Epiſcopus Elyenſis, multa prodigia viſa ſunt, & inter alia, Sus enixa eſt fœtum humana facie inſignem. *Lib. 11.*

Item anno Domini decimo octauo ſupra milleſimum, ex eodem Licoſthene, Sus fœta Porcellum humano capite refertum peperit, & eo anno teterrima peſtilentia graſſata eſt.

Rurſus, ex eodem authore, anno Domini centeſimo nono ſupra milleſimum, in Parochia Legienſi Porca enixa eſt partum cum vultu humano: veluti in ſubiecta icone IIII. videre licet, quo tempore Philippus Rex Francorum, & Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus ex hac vita diceſſerunt. Demùm, iuxta hiſtoriam eiuſdem Licoſthenis, anno Domini centeſimo decimo octauo ſupra milleſimum, in Gallia, ex fæta ſue Porcellus humano capite ortus eſt. IIII. *Alius fœtus in Gallia.*

Cæterùm Ambroſius Pareus, in ſua Monſtrorum hiſtoria, meminit Suis, iuxta ſententiam Licoſthenis, nati in quodam Eburonum pago, anno Domini centeſimo decimo ſupra milleſimum, qui erat capite, pedibus, tam anticis, quam poſticis humanis, ſicuti figura V. demonſtrat; quamuis poſtea hanc hiſtoriam apud Licoſthenem non inuenerimus. V.

Denuò Ambroſius Pareus recentiorem narrat caſum huiuſmodi animalis, qui accidit anno Domini ſexageſimo quarto ſupra ſeſquimilleſimum, Bruxelæ, vbi Sus ſex peperit Nefrendes, quorum primus erat monſtrificus, nam capite, & anterioribus pedibus, & ommoplatis, hominem repræſentabat, & reliquo toto corpore Suem; immò genitalia Suis fæminæ habebat, & aliorum Nefrendum more, vbera ſugebat, ſed die ſecunda poſt ortum, à Plebe, monſtri concitata horrore, vnà cum matre hic fætus confoſſus eſt. Huius autem icon eſt VI. VI.

Recentior eſt hiſtoria Suis humano capite in Cypro nati, authore Schenchio, anno Domini ſexageſimo nono ſupra ſeſquimilleſimum, die duodecima Decembris, Monſtrum autem fuit tale, quale ab icone VII. oſtenditur. Erat totum corpus veri Porci nudum, & ſine pilis, capite effigiem humanam referebat, ex cuius fronte criſta imitans criſtam Galli Indici oriebatur, quæ partem oculorum, & partem naſi tegebat. Aures humanis erant ſimiles. Monſtrum ex Porca, vnà cum quattuor alijs Porcellis matri ſimilibus ortum eſſe retulerunt. VII. *Criſta Galli Indici.*

Ad Quadrupedes digitatos ſi conuertatur ſermo, nobis fiet obuius monſtrifer partus Leonis capite humano, quemadmodum figura VIII. oſtendit. Hic fœtus, teſte Licoſthene Cronologico, natus eſt in agro Conſtantienſi, ex muliere, anno Domini centeſimo nonageſimo ſupra milleſimum, quo tempore Rodulphus Imperator regnabat. VIII.

Immò noſtra ætate, inquit Cornelius Gemma, natus eſt Canis capite accipitrino, vt icon IX. exprimit, qui ſpectandus populo à quodam circumferebatur, & hoc monſtrum ex terrore natum eſſe aſſeuerabat: propterea idem Cornelius Gemma admiratur tantam vim ineſſe imaginationi, in procreandis monſtris, vt eiuſdem phantaſiæ virtus incredibilis brutis etiam animantibus contingat, veluti in prædicto Cane obſeruatur. His animaduerſis de Quadrupedibus, nonnulli ad Serpentes ſe conuertunt, & referunt, Infantem quandoque natum capite ſerpentis, & viciſſim ſerpentem capite hominis. Sed hoc ex libro de natura rerum collegerunt, vbi memoratur quidam ſerpens facie virginea, quoniam, Beda authore, Diabolus induit formam ſerpentis cum facie humana, vt primos parentes in Paradiſo terreſtri deciperet. IX. *Infans capite ſerpentis.*

Antequam ad vitiatam capitis figuram, & conformationem accedamus, cauſas pro-

IIII. Fœtus ſuinus humano vultu.

V. Sus capite, & pedibus humanis.

VI. Porcus parte antica humana.

VII. Sus facie humana cum criſta.

VIII. Leo humano capite.

IX. Canis capite auis.

procreationis variorum capitum in fœtibus inuestigabimus. Siquidem inter has primum locum occupat debilitas generantis, quæ imbecillitas, cum latitudinem habeat, varios etiam gradus sortiri potest. Ideoq; genitor debilis, cum virtute conformatrice infirma materiei tantum dominante, hominem masculum quidem procreabit, sed in figura non prorsus similem. Cæterùm aucto vtriusq; nimirum virtutis, & indiuidui languore quoad sexum, tunc non fœtus sibi similis in forma, neq; mas, sed fæmina dissimilis resultabit. Verùm si cum virtute sexus imbecilliori, vis indiuidui sit valida, fæmina procreabitur in extremitatibus corporis dissimilis. Tandem ex imbecilli virtute seminis emerget fœtus non homini, sed animali similis vel secundum partem, vel secundum totum.

Imbecillitas virtutis.

Hinc optimè colligunt viri eruditi, quòd ex mulieribus, virtute maris languescente, partus monstrosi prodeunt, quæ vitiositas varia est iuxtà maiorem, vel minorem debilitatem. Et hic error, vel vitium obseruatur modò in capite, modò in alijs partibus, quatenus illa portio seminis ægrotat, quæ constitutioni capitis, vel alterius partis erat dicata. Quando autem hic languor vltimum gradum attinget, tunc animal non procreabitur, sed mola, aut semen purum infæcundum effundetur.

Alia causa.

Deinde quando virtus seminis alienam naturam induit, tunc fœtus monstrifici referentes speciem alicuius animalis diuersi à natura Generantium in lucem egrediuntur: quapropter ex congressu legitimo aliquod brutum gignetur. At si portio tantum seminis alienam naturam sortiatur, tunc, vel solum caput, vel alia pars fœtus, bruti caput, vel aliam partem repræsentabit, & id, quod de Homine asseueramus, de alijs quoque animantibus intelligendum est.

Sect. 4. Probl. prob. 13. & 14.

Hinc liquidò constat, cur interdum fœtus humanus cum capite simiæ, vel canis nascatur, & quandoq; canis cum capite leporino oriatur. Hæc est doctrina Aristotelis, qui in Problematibus docebat, ex semine corrupto in matrice monstra produci. Per semen autem corruptum non intelligebat putrefactum, sed quod alienam induit naturam ob languorem virtutis: idcircò vitalis seminis animal simile non generatur. Quamuis postea ex semine etiam in matrice putrefacto, animalia quidem, sed potius imperfecta, veluti vermes, serpentes informes, & ranæ generantur. Itaq; semen in vtero degenerat veluti triticum ab Agricolis in terram proiectum, quòd interdum magno ruricolarum damno in lolium degenerare solet.

Rursus principium materiale fœtus, fœtuum monstrificorum superius descriptorum in causa esse potest: Etenim Aristoteles id malæ dispositioni materiæ fœtuum assignat: cum actus actiuorum non perficiantur nisi in patiente optimè disposito, & cuncta, quæ recipiuntur, semper per modum recipientium recipiuntur. Quapropter Agens minimè languidum, neq; à propria natura degenerans, dum materiam perfectè dispositam amplectitur; tunc effectum simillimum, nimirum iuxta conditiones naturæ genericæ, specificæ, & indiuidualis formatum producit. At vicissim si idem agens in materiam minimè idoneam incidat, & minus aptam ad dotes indiuiduales excipiendas; tunc quid simile in essentia specifica, non autem in indiuiduali procreat.

L. 4. de gen. An. c. 3.

Quando autem materia maiori ineptitudine erit referta, sine vlla propensione ad recipiendas naturæ specificæ conditiones alienam induet formam, & tunc animal integrum diuersæ speciei resultabit. Sin portio tantùm huius materiæ prædictis carebit prærogatiuis; tunc emerget monstrum habens partem, verbi gratia caput alienum à propria specie, dummodò illa materiæ portio capiti fuerit destinata.

Materiæ dispositio quid agat.

Cum verò multæ portiones materiæ ab his prærogatiuis erunt alienæ, tunc etiam multæ partes fœtus formam membrorum diuersæ speciei animantium sortientur. Ad finem ex materia omni aptitudine destituta, & frusta carnis, & molæ in vtero progignentur, vt suo loco fuit explanatum.

Iterum ex doctrina Aristotelis, hoc vitium monstrificum virtuti nutrienti erit attribuendum: hæc enim, cum in assimilando alimento partibus, proprium munus obire nequeat, tunc forma humana partium proculdubiò vitiatur. Namque si pari ratione ratiocinemur, dicemus, quemadmodum virtus formatrix conceptus debilitate oppressa, humanam effigiem in aliqua parte materiæ imprimere nequit, & tunc aliena figura ibi gignitur: ita virtus nutriens, & alimentum assimilans, dum langue-

Virtus nutriens quid operetur.

langueſcit, proprio munere fungi nequit: qua de re monſtroſæ partes redduntur.

Inſuper ſi virtus nutriens in cauſa monſtri eſſe poteſt, materia quoq; alimentalis ab ijſdem vitijs non erit remouenda: quandoquidem praua diſpoſitio huius materiæ alimentalis, abſq; vitio virtutis alentis, tam in vtero, quam extra vterum, formam monſtrificam alicui parti imprimere poterit: cum omnis forma, vt paulò ante fuit exaratum, per modum recipientis recipiatur. Idcircò, quando pars alimenti alicui membro agglutinata carebit diſpoſitione ad recipiendam alicuius partis figuram, tunc pars monſtrifica tum extra, tum intra vterum reddetur.

Huc referenda eſt imaginatio: etenim veluti ſæpè contingit, vt fructus, quos mulier prægnans vehementiùs appetit, in fœtibus poſtea impreſſi conſpiciantur: pari ratione mulier vtero gerens, ſi pedes vituli, aut agnini capitis edendi deſiderio vehementi teneatur, huius appetitus ſigna fœtui imprimuntur, & propterea infantes aliquando cum pede vitulino, & interdum cum capite agnino naſcuntur.

Vis imaginationis qualis.

Id accidiſſe Bononiæ tribus ab hinc annis ex Obſtetrice fide digna intelleximus: nam vxor quædam Pharmacopæi grauida, cum ſæpius agnos deglubitos, & aeri expoſitos in ædibus vicinis per feneſtram obſeruaſſet, & deſideraſſet, tandem puellum agnino capite magno cum affinium mœrore peperit, ſed diutiùs non vixit. Idem aſſeuerandum erit, ſi mulieres grauidæ varias Ferarum ſpecies obſeruauerint. Verùm hæc monſtroſa phantaſia magis matri, quàm patri attribuenda eſt: ſiquidem mulieres non modò in congreſſu, ſed etiam poſt concubitum, ſcilicet toto geſtationis vteri tempore, aliquod ſpectrum in mente abditum ſeruare poſſunt; quoniam fœminæ vehementioribus imaginationibus ſemper adhærere ſolent. Superioribus etiam annis, Matrona Sicula, referente Liceto, aſtacum in manu Piſcatoris è mari recenter captum conſpicata, tandem tempore paritionis, quemdam aſtacum marino prorſus ſimilem vnà cum fœtu enixa eſt.

Mulieres vehementiùs imaginantur.

Neq; à cauſis huius generis monſtrifici Genitores arcendi ſunt: namq; ſi ambo varijs membris à natura humana alienis integrati fuerint, ex amborum congreſſu monſtrifici quoq; partus exire poterunt: cum natura ſemper ſtudeat aliquid in eſſentia ſibi ſimile procreare. Immò hanc eſſe rationem præcipuam perhibent, propter quam in Plaga Africana, plurima huius generis mònſtra progignantur.

Parentes monſtroſi.

Rurſus ab his monſtrorum cauſis nefaria venus non eſt remouenda: quandoquidem cum Hiſtoriographi, & doctrina Ariſtotelis patefaciant mulieres quandoque brutis ſuccubuiſſe, & homines cum brutis ſe permiſcuiſſe; nulla admiratione coerceri debemus, ſi aliquando ex mulieribus infantes capitibus brutorum inſignes egreſſi fuerint, & ſi quandoque ex brutis fœtus humano capite, vel alijs membris humanis referti emerſerint. Siquidem Ariſtoteles id planè declarauit in libris de generatione Animalium, quando ſcripſit, ex hoc nefario congreſſu monſtra identidem oriri poſſe; cum animalium congredientium natura, magnitudo, & tempus grauiditatis inter ſe non valdè diſcrepauerint. Nam ſi poſtea ſecus contigerit, raró, aut nunquam monſtrificam ſobolem oriri aſſeuerandum eſt. Quapropter Plinius, Aelianus, Maiolus, Lemnius, & Cornelius Gemma monimentis mandarunt ex congreſſu hominum cum Feris fœtus aliquando dimanaſſe.

Lib. 1. c. 5.

Venus nefaria.

Nec aliquis ſibi perſuadere debet ex animalibus diuerſæ ſpeciei tertiam ſpeciem ſemper prodire poſſe; quoniam res ex dominio ſeminis iudicanda eſt. Quandoquidem ſi alterius parentis ſemen ſuperauerit, propriæ ſpeciei fœtum in eſſentia ſimilem cum accidentibus alterius producet. Verùm ſi congrua proportione ſemina copulentur, tertia ſpecies monſtrifera reſultabit: dummodò naturæ Genitorum, verbi gratia hominis, & bouis inter ſe non valdè diſcrepent. Sin diſcrimen naturæ non fuerit aliqua conſideratione dignum, quale inter equum, & aſinum, vel inter canem, & lupum cadit: tunc proles non admodum monſtroſa ab hiſce Genitoribus prodibit; & hanc ſobolem Ariſtoteles quoque admittebat, quando tempora grauiditatis conueniebant.

Species tertia qualis.

L. 2. de gen. An. c. 5.

His igitur ſic intellectis, & expoſitis, ad aures etiam Ariſtotelis, de origine partus ex permixtione hominum cum Feris, qui aliquando ſolam naturam matris, quandoq; patris, & interdum vtriuſq; refert; poterimus ad rem ſic ratiocinari: quando fœtus perfectus ex abominando congreſſu humano, & belluino generatur, hoc

inde fit, quia ſemen maris fœmineum perfectè ſuperat, & hac ratione puellus ex vacca natus eſſe perhibetur: quando autem fœtus ſimilitudinem matris contrahit, hoc fit, quoniam ſemen hominis agentis eſt imbecillum, ratione cuius materia non rectè ſuperata illi effigiem propriam imprimere nequit, & tunc partus Feræ, & non homini ſimilis euadit.

Congreſſus humanus, & belluinus. Demùm ſi in congreſſu hominis, & bruti, ſemen belluinum fuerit validius in partibus procreandis ſuperioribus, & ſemen humanum tantummodò validum in generandis partibus inferioribus, tunc in lucem prodeunt monſtra, quæ capite aſinino, canino, & vitulino ſunt referta. Quamuis poſſemus etiam affirmare in vtero belluæ, & in vtero mulieris, tam per congreſſum hominis, quàm per congreſſum ferarum, recepta vtriuſq; ſemina, ob anguſtiam loci permiſceri: vnde poſtea, ex hac materia coaleſcente, fera humano capite, & homo capite belluino oriri poteſt, veluti in propoſitis iconibus Lector intueri poteſt.

Demùm pro coronide harum cauſarum aſſeueramus vim Dæmonis non eſſe prætermittendam, qui ludificando intuentium ſenſus, hominem capite leonino repræſentare poteſt. Immò interdum genuino ſublato partu, & aliundè monſtrum delatum mulieri parienti clanculum ſupponere valet. Amplius Dæmon, permittente *Vis Dæmonum.* Deo, poteſt omnes monſtri naturales cauſas in vterum afferre, aut virtutem ſpermatis adeò debilitare, ne fœtus inde Genitoribus ſimilis procreetur.

Aut aliquando poteſt hanc materiam ſpermaticam ita labefactare, vt membra tantummodo alicuius animalis imperfecti in vtero formentur. Neq; à recto tramite recederemus, ſi dixerimus prolificum animantium ſpeciei diſcrepantis ſemen in vterum à Dæmone deferri poſſe, vt monſtrifici fœtus cum capite ſimiæ, vel cum capite vituli inde oriri poſſint.

Niſi velimus aſſerere, quòd virtute Dæmonis, fœtus alicuius bruti fœtui humano copulari poteſt. Præterquamquòd Dæmon ægra valetudine fœtum afficiens, ipſum in formam belluinam fædare poteſt. Et deniq; aliquod horribile ſpectrum phantaſiæ Genitorum communicare poteſt, vt partus aliquo capite belluino inſignis in auras vitales ſtatuto tempore egrediatur.

FOEDA CAPITIS CONSTITVTIO.

HACTENVS de capite geminato, & de capite alieno, tam in fœtibus humanis, quàm in belluinis dictum eſt. Modò de capitibus aliqua nota inſigni ſpectabilibus, neq; prorſus à propria ſpecie recedentibus eſt diſſerendum. Primitùs, ſi capillos ponderemus, meminimus vidiſſe annis elapſis exteram mulierem capite adeò capillorum ferace, vt crines explicati ad terram vſq; peruenirent: ideòq; *Mulier capillis longiſſimis.* ad quæſtum peregrinabatur, dum populis crines explicando, magna cum admiratione ſe ſpectandam præbebat.

Id quoq; in brutis admirandum conſpicati ſumus; nam tribus ab hinc annis perijt equus Illuſtriſſimi Domini Comitis Philippi Aldrouandi Bononiæ Senatoris, qui colli iubas vſq; in terram promiſſas gerebat, quibus gradiendo humum verrebat, & fortaſſis ob longiores crines hic equus *Bella Donna* nominabatur.

Amplius puer cum barba natus eſt anno Domini trecenteſimo octauo in Antiochia, ætate Conſtantij Imperatoris, de quo monſtro in Rubrica Præſagiorum egimus. Mulieris quoq; Germanæ icon ſeruatur in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, *Mulier barbata.* quæ annis elapſis propter admirandam barbam, quam gerebat ad ventrem vſq; promiſſam, cunctis ſpectanda circumducebatur.

Inſuper nati ſunt infantes admirandi cum dentibus, vt puer ille barbatus, cuius paulò ante meminimus, anno Domini trecenteſimo octauo: Deinde Titus Liuius puellam cum dentibus Oximi natam eſſe prodidit. Item, ex Marcello Donato, anno ſeptuageſimo ſecundo ſupra ſeſquimilleſimum, quædam filia Sartoris, cum

tribus

II. Infans capite thersitico.

II. Infans vultu obſcæno.

tribus dentibus ab aluo materna egressa est. Nostra quoq; ætate puellum omnibus membris perfectè constitutum, & iustò grandiorem, cum quattuor dentibus natum obseruauimus. Verum maiorem admirationem nobis debent afferre illi, qui loco dentium os continuum habuerunt: Cardanus enim inter memorabilia recenset mulierem nobilem in Gynecio Principis Lucemburgensis versantem, quæ os duplex loco dentium, habebat.

Puelli cum dentibus nati.

E

Cæterùm hæc nullius momenti esse videntur in comparatione ad illa, quæ deinceps de fœtuum capitibus vitiosis, & fædatis dicenda se se offerunt. Nam quandoque nonnulli capite thersitico sunt nati, qui intuentibus formidinem, & admirationem simul attulerunt.

Thersites fuit quidam homo græcus, vt scripsit Homerus, quo alterum deformiorem quis imaginari non poterat: hac de re in præsentia caput deforme, & varijs notis inquinatum, thersiticum nuncupamus, veluti in figura I. Lector conspicari potest. Siquidem anno post partum Virginis quinquagesimo quarto supra sesquimillesimum, natus est Stetini infans, vt retulit Licosthenes, qui varijs corporis agitationibus, & clamoribus Sacerdoti eum sacro Baptismatis fonte lustraturo quodammodo reluctari videbatur, sed Sacerdos fusis ad Deum precibus, eumdem puellum sacro latice intinxit.

I.

F

Habebat puer in vertice massam carnis figuram testudinis rufæ æmulantem, & versus ceruicem caudam carnosam oblongam, instar caudæ maris, capite erat thersitico, & oculis prominentibus.

Thersiticum caput.

Hic etiam memorandus est ille puer natus Venetijs anno octuagesimo septimo supra millesimum, & quadringentesimum, qui membrum genitale vertici adnatum habuit: ideò propter obscænitatem parentes non audebant eum in propatulo deferre. Sed admirabilior fuit puer nuper ortus in agro Mutinensi, cum testibus, & scroto vrina pleno occipiti adnatis: quocirca Orchitomus ad hanc deformitatem auferendam accersitus, statim magna dexteritate hanc prominentiam truncauit, & adhibitis conuenientibus præsidijs, salutem pueri perfectam expectabat, sed illicò, suppressa vrina, infans interijt: vnde intellexit has partes superfluas occipiti adnatas, magnum cum alijs partibus genitalibus, & cum vesica consensum habuisse.

G

II. Iconem addimus puelli obscæno vultu, qui anno quinquagesimo supra sesquimillesimum, referente Licosthene, natus est Friburgæ cum massa carnis dura, & prominenti circa frontem, & occiput, quæ totum caput huius fœtus alioquin benè constituti, deturpabat. Non absimilis fuit puer monstrosus quoad massam carnis in fronte, instar cornu natam, cuius descriptionem clarissimus vir Ioannes Augustinus Cuchius Medicæ palestræ miles exercitatissimus, & veritatis perquam studiosus nobis humaniter communicauit. Hic puer natus est Bononiæ in via Sancti Felicis anno trigesimo supra millesimum, & sexcentesimum, mense Aprilis, cum mense subsequenti pestis postea grassari cæperit: hic igitur infans omnes partes corporis aptè formatas, & constitutas habebat præter caput, cuius medium frontis cornu ex carne compactum quodammodo occupabat. Orbita oculorum vna tantùm cum magno oculo in facie sine naso conspiciebatur. Oris foramen rotundum, & adeò angustum fuit, vt vbera nutricis apprehendere non posset, sed nutritionis gratia, lac per fistulam paruo orificio aptatam instillabatur.

II.

Monstrum Bononiæ natum.

H

Olim quoq; in Germania, nimirum anno duodecimo supra sesquimillesimum, in villa Elcesselbach cognominata, ex coniuge rustici natus est infans oris foramine angustissimo; deinde tota facies massam carnis æmulabatur, in cuius medio simulacrum pugionis ex eadem carne formatum residebat, sub hac massa carnis oculi magni, & dissimiles erant locati: quapropter ratione huius deformitatis, aqua sacri Fontis non fuit lustratus, sed viuus sepultus.

Monstrum viuum sepultum.

Ab horum capitum obscænitate non est remouendum illud monstrum natum Firmi Ciuitatis Italiæ anno vigesimo quarto supra millesimum, & sexcentesimum: fuit enim puella perfectis membris integrata, præter caput, quod aspectu erat horrificum, cum fronte rugosa, sub qua Orbitæ quædam absq; oculis cernebantur, & loco nasi, frustum carnis pyriforme mediam faciem occupabat, sub hac massa carnis, pellis rubra figuræ quadrangularis erat, quæ vtrinq; oculos veluti gallinæ repræ-

III. Puella naribus, & oculis carens.

IIII. Puella alia oculis, & naribus carens.

V. Monſtrum tribus oculis, & quattuor manibus.

VI. Puella oculis bubulis.

ſentabat, oculus vnus obſcurus in occipite, & alius clarus, & humanus ſupra ſuturam coronalem viſebatur, ſed ſine palpebris, & cilijs, quorū vicem capilli capitis gerebant.

Cæterùm ſi noſmet conuertamus ad illa monſtra, quæ abſque oculis orta eſſe feruntur, Plinius, in primis, narrat quondam in Aegypto nutritum fuiſſe hominem ſine oculis in parte capitis antica, ſed verum quidem eſt, quod oculi in parte capitis poſtica viſebantur. Idque à natura præ imbecillitate factum fuiſſe videtur: quandoquidem languore oppreſſa ſemina oculorum in partem capitis anticam tranſmittere nequiuit: cum ex anatomica inſpectione liquidò conſtet principium neruorum opticorum in occipite reſidere.

L. 11. c. 32.

A

Sed infantem fœminam oculis prorſus, & naribus carentem memorat Cornelius Gemma, cuius icon eſt III.

III.

Pariter, ex Licoſthene hiſtoriographo, in Haſſia puer membris rectè conſtitutis natus eſt, ſed monſtroſus erat in capite, quia oculis, naribus, & auribus carebat; quapropter in facie os tantummodo conſpiciebatur. Rurſus Arimini, anno ante natum Chriſtum nonageſimo primo ſupra centeſimum, puellus ſine oculis, & naſo ad auras vitales egreſſus eſt. Item die decima Maij anni decimi quarti ſupra ſeſquimilleſimum, delata fuit puella ignoti cuiuſdam ciuis Bononienſis, ad Diui Petri Templum, vt Baptiſmi Sacramento renaſceretur, quæ & naſo, & eius foraminibus caruit. Denique Rufus addit iconem alterius puellæ, quæ abſque oculis, & naribus orta eſt, vt in icone IIII. manifeſtatur.

B

IIII.

Quemadmodum Natura, vt hactenus fuit explicatum, in oculis formandis aliquando eſt manca: viciſſim in iiſdem procreandis, quandoque eſt ſuperflua. Etenim habemus apud Marcellinum, quòd anno Domini trecenteſimo octauo natus eſt Antiochiæ puer quattuor oculis inſignitus, & pariter Romæ anno centeſimo vigeſimo tertio, puer quattuor oculis refertus ab ancilla emerſit. Immò Amatus Luſitanus id confirmat monſtro Anconæ nato. Ibi enim mulier tertio grauiditatis menſe edidit corpuſculum quattuor oculis ſpectabile, cum labijs adeò deformibus, vt cunctis aſpicientibus eſſet admirationi: Immò Ianuario menſe anni decimi quarti ſupra ſeſquimilleſimum, coniux Dominici de Malatendis Communis (quarto) nuncupati, peperit puellam, cum duobus orificijs in facie, & quattuor oculis, & Eminentiſſimus Cardinalis de Graſſis tunc Bononiæ Epiſcopus, cæleſti lauacro illam expiauit, & Mariam appellauit, ſed vitam ad quartum tantummodò diem protraxit.

Oculorum multiplicatio.

C

Hic igitur damus monſtrum tribus oculis refertum, quod, ob materiæ malè diſpoſitæ impedimentum, inſtar ortus aliorum monſtrorum, natum eſſe opinamur. Quamuis alij referant, ex Licoſthene in Appendice Chronologica, hæc monſtra tribus oculis, & quattuor manibus, ore, & naribus magnis, auribus amplis, & rotundis, in quibuſdam Arabiæ locis verſari; vbi mares tanquam fœminæ mammas tam grandes habere perhibentur, vt illas difficulter tegere poſſint. Pelles belluinas induunt, ſine calceis incedunt, & pedes abſque digitis habere feruntur, & huiuſmodi homines monſtroſi Sterlochi nuncupari aſſeuerant. Ore magno ſunt referti, quià voraces ſunt, nam carnibus ſemicoctis veſcuntur. De his, & ſimilibus legenda eſt Rubrica differentiarum capitis primi huius libri, vbi hæc figura V. erat collocanda.

Monſtra quattuor oculis referta.

V.

Sin Natura in formandis fœtibus duos tantùm oculos procreet, aliquando ita deformat, vt potius oculos belluinos, quàm humanos æmulentur, veluti in icone VI. obſeruatur. Hæc enim fuit puella monſtrifica nata Argentinæ nobilis Alſatiæ Metropolis, lato ore, naribus aquilinis, oculis bouillis, & prominentibus, anno Domini quadrageſimo quarto ſupra ſeſquimilleſimum. Tunc enim, teſte Licoſthene, Carolus Quintus Imperator per Hiſpanos Africam occupauit.

D

VI.

Sin proſequamur in recenſendis narium obſcænitatibus, incidemus in quamdam effigiem monſtroſam, & bifrontem, quæ circumfertur. Hæc in vtraque parte faciei, loco naſi, membrum virile gerit, cum teſtibus loco menti, & in fine prodigioſi naſi oculi gemini conſpiciuntur; incertus fuit huius monſtri ſexus, ſed tradunt fuiſſe natum, antequam Rex Galliæ, ſuperiori ſeculo, cum copijs in Italiam ſe contuliſſet.

Non diſſimilis obſcænitas nuper obſeruata fuit Patmæ, in partu monſtroſo coniugis

VII. Infans scissis naribus.

VIII. Infans auribus leporinis.

gis cuiusdam olitoris, nato mense Septembris anni octuagesimi quarti supra sesquimillesimum. Hic puer vixit duas horas, naso carebat, sed in fronte duos testes cum portione carnis mentulam æmulante gerebat: deinde vtraq; infantis manus sex digitis erat referta, & pars anterior sexum maris, & posterior sexum fœminæ repræsentabat.

Caput mentulatum.

E

Præterea in tertia parte Historiæ Indiæ Lusitanicæ legimus raro in illis regionibus fœtus aliqua deformitatis nota impressos in lucem prodire: nihilominus aliquando, per spatium milliaris à Piratininga, orta est puella monstrifica, quæ nasum extensum vsq; ad mentum gerebat, & os sub mento cernebatur. Sed pater viuam filiam tumulauit, quo genere mortis eos punire solent, quos adulterij suspicione inquinatos esse arbitrantur.

Adulterij pœna apud Indos.

Hactenus de obscænis, & nimis prominentibus naribus dictum sit. Iam de monstrosis fœtibus, qui apertis naribus nati sunt, differendum est: siquidem, ex mente Licosthenis, anno quinquagesimo sexto supra sesquimillesimum circa solemnitatem Paschalem Basileæ puer natus est, naribus ita patulis, vt inde spectatores infantis cerebrum facilè intueri possent, quemadmodum icon VII. ostendit.

VII.

F

Modò de auribus nonnulla sunt referenda: cum inuenti sint infantes sine auribus nati, veluti accidit Basileæ, secundum Licosthenem, vbi fœtus masculus auribus carens anno quinquagesimo sexto supra sesquimillesimum, mense Septembris natus est; & loco aurium duæ exiguæ rimæ apparebant, ita tamen clausæ, vt puer nihil audire posset, vixit infans valetudinarius vsq; ad mensem sextilem, quo tempore grauibus vexatus doloribus interijt.

Præterea nati sunt interdum fœtus humani cum auribus bruti: & fætus huius generis clarissimus Columbus in libro Anatomiæ se obseruasse fatetur. Deinde Konigisbergæ, anno supra millesimum quingentesimo nonagesimo tertio, ortus est infans masculus aure leporina, cum portione carnis instar pilei, vt Schenchius annotauit. Item Eufigij in terra noua iuxta ripas Danubij, monstrum humana facie, & auribus asininis visum est.

G

Rursus in suburbana villa Cracouiæ, mense Nouembris anni nonagesimi quarti supra millesimum, & quadringentesimum, mulier, vt recitat Licosthenes, fœtum auribus leporinis insignem peperit, cuius monstri genuinam effigiem icon VIII. patefacit.

VIII.

Nascuntur insuper fœtus humani capite cornibus deturpato: nam Amatus Lusitanus meminit pueri cum corniculo in capite nati, & dum puer crescebat, cornu quoq; creuit, idq; deponendum ex capite puer à patre flagitabat, quoniam cæteri pueri illum cornutum appellabant, reliquum huius historiæ Lector videat in Rubrica Aegritudinum primi capitis huius libri.

Centur. 1. *cur.* 17.

Deinde olim in Chero Regione Pedemontana, scilicet anno septuagesimo septimo supra sesquimillesimum, mense Ianuarij, puer monstrificus, nimirum capite quinq; cornibus insignito ortus est, & ab eius occipite massa quædam carnis dependebat, de qua suo loco verba fient. Item in oppido Rathstadio in alpibus Noricis sito, quas incolæ Taurum appellant, editus est infans cornutus, veluti figura IX. ostendit, anno Domini quinquagesimo primo supra sesquimillesimum.

IX.

H

In villa Marchiæ Dammenuualde, propè Vuitstock, coniux agricolæ cuiusdam monstrosum partum, nempè cornutum edidit, quem Fincelius, referente Licosthene, descripsit hunc in modum. Fuit infans toto corpore spadicei coloris, capite cornibus oblongioribus prædito, oculis crassis absq; naso, ore admodum patulo, in cuius medio lingua alba, & quadrangula cernebatur, & caput sine collo scapulis adhærebat, deinde totum corpus erat inflatum, & rugosum, brachio lumbis adhærente, pedes erant longi, & graciles, & tandem ab vmbilico species intestini crassi ad pedes dependebat: quemadmodum Lector in icone X. meditari poterit.

X.

Placuit in prædictorum confirmationem aliud monstrum humanum addere cornibus arietinis præditum, quod ex Gallia in Italiam fuit delatum: carebat fronte, & collo, & maxilla inferior sterno annectebatur; eius caput erat auritum, & cornutum, sed cornua figuram cornuum arietis referebant, veluti icon XI. manifestat.

Monstrum cornutum.

XI.

Antequam ad alias partes fœtuum monstrosas descendamus, de labijs nonnihil dicen-

VIIII. Puer cornutus.

X. Infans cornutus ore patulo.

XI. Monſtrum humanum cornibus arietinis.

dicendum eſt, cum illa quoq; ſuam deformitatem interdum ſortiantur. Aliqui enim homines identidem conſpiciuntur labro ita curto prædīti, vt dentes tegere nequeant; immò Trincauela narrat ſe obſeruaſſe aliquos ſciſſis labijs natos, qui non parum in ſermone deficiebant. Bononiæ quoq; nati ſunt nonnulli labris diſciſſis, qui adulti cum eos deformitatis puderet, Chirurgi opera labiorum apertorum copulationem, & ſanitatem inuenerunt: Chirurgus enim ferro ablata ſuperficie carnis fiſſuræ labiorum, & vulnere conſuto, labra fiſſa agglutinauit.

Lib. 5. c. 11.

E

Interdum nati ſunt infantes cum deformibus carunculis circa labia, quæ totam faciem fœtus deturpabant; & quamuis multi caſus huius generis, qui Bononiæ acciderunt, recenſeri poſſent: nihilominus vnus inſtar omnium ſit memoratus à Ioanne Georgio Schenchio, de puero nato Hagenoæ Alſatiæ, anno ſupra millesimum ſexcenteſimo octauo, menſe Septembris, hic toto corpore abſolutus, & vndequaq; perfectus erat fœtus, niſi quòd circa ſuperius labium, & naſi interſtitium, monſtroſa caro, veluti quædam proboſcis erat adnata, & referebat figuram oris ouini, exerta lingua tanquam balantis, & hæc monſtroſa caro ſpatium naſi non excedebat, reliquo ſuperiori labro ad vtrumque latus fiſſo: quapropter puellus eiulans, diducto ore, & hiantibus alis ſuperioris labri, admirandum vultum ſpectantibus exhibebat. Præterea naſus huic carunculæ prorſus connatus, imperuius, & depreſsus fuit; ideoque ad aerem attrahendum, nulla via illi patebat: quemadmodum etiam ad hauriendum alimentum, hæc monſtrifica caro non mediocri erat impedimento.

Caſus puelli labij monſtriferi.

F

Itaque Schenchius cauſam huius fœdi labij à matre ſciſcitatus (erat enim Ioannes Georgius Schenchius medicus Hagenoenſis) deprehendit matrem multis iam annis auerſatam capita illa ouina, quæ in macellis, exerta lingua, publicè venalia exponuntur, & huius faſtidij occaſio fuit; cum caput, prominente lingua, hominis ſceleſti publicè decollati conſpicata fuerit. Quocirca memoria localis idearum omnium retentrix, analogia facta, illam effigiem capitis decollati hominis ad ouina capita balantia domi frequentiùs exertis linguis conſpicienda retulit: hanc poſtmodum imaginem mater vi phantaſiæ, fœtui facilè imprimere potuit: ſiquidem quando prægnans fuit, capita ouina, quamuis iam odio habuiſſet emit, & comedit. Puer igitur hac fæditate maculatus, Ioannes Iacobus cognominatus diù vixit. Hoc in loco cauſam huius monſtrifici partus recenſere voluimus, tum quia ex manifeſta vi imaginationis prodit, tum quia illam Schenchius deſcriptioni monſtri copulauit.

Cauſa monſtroſi vultus.

G

Inter monſtroſa capita in vtero deprauata, reponenda ſunt illa, quæ collocarent, vt conſpici poteſt in icone nona, decima, & vndecima. Sed libuit ad maiorem huius rei explanationem, proponere effigiem ſpectandam illius infantis, qui ſine collo natus eſt Baſileæ, iuxta relationem Licoſthenis, menſe Auguſti, anno ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſeptimo. Cæteris enim membris optimè formatis, ſola facies erat monſtroſa: inprimis non erat ſupra collum eminens, quoniam illo carebat, oculi enormis magnitudinis quaſi in fronte locati viſebantur.

Partus collo carentes.

Præterquamquòd pars ſuperior capitis huic fœtui deerat. In occipite habebat foramen, quale, ad excitandum fonticulum, Chirurgi, candente ferro, parare ſolent. Ex hoc igitur ſanguis paulatim dimanabat: hac de re infans ortum cum interitu commutauit. Hoc monſtrum in figura XII. exhibetur.

XII.

H

Iterum libuit proponere ſpectandam in Muſæo publico inuentam picturam monſtrifici puelli effigiem Bacchi æmulantis. Fuit enim embryon, nempè immaturus partus quinque menſium, collo, & fronte carens, latiſſima facie: quocirca non eſt admirandum, ſi ab eruditiſſimo viro Vlyſſe Aldrouando βουστόμος fuerit cognominatus; cum rictum bouillum repræſentaret. Hoc igitur monſtrum, iuxta partem anteriorem, poſteriorem, & lateralem, delineatum in figura XIII, XIIII, & XV. exhibetur.

Monſtrum figura Bacchi.

XIII.
XIIII.
XV.

Sin Natura in fœtu collum format, aliquando illud in vtero torſione ita deprauat, vt nullo modo caput infantis erigi poſſit. Hoc monſtratur illius puſionis effigie nati anno ſupra ſeſquimilleſimum quadrageſimo ſecundo, in Bilſen Bohemiæ oppido, vt Licoſthenes memoriæ mandauit.

Monſtrum ratione colli.

Etenim hic toruitate colli, imaginem Chriſti crucifixi referebat: nam caput ad latus

XII. Infans ſine collo.

XIII. Fœtus ſine collo Bracchi æmulus, ſecundùm partem anteriorem figuratus.

XIIII. Idem fœtus ſine collo, ſecundùm dorſum pictus.

XV. Idem fœtus ſecundum latus effigiatus.

XVI. Infans collo torto.

latus ita inflexum habebat, vt eius ori cibaria difficulter inferri possent. Crura quoq; decussatim locata gerebat: veluti in icone XVI. videntur, quæ etiam si disiungebantur, nihilominus spontè ad pristinam figuram reuertebantur. Hoc monstrum Viennæ Austriæ aliquandiù vixit.

XVI.

E

Tandem Natura, in deprauandis capitibus, illa interdum non prorsus deformat, itaut caput alienum, scilicet bruti constituat, veluti paulò ante manifestauimus, sed ea modicè tantùm deturpat, vt aliquod rudimentum rictus belluini repræsentent. Ideò nascuntur homines propria facie, speciem Canis, Simiæ, Aquilæ, & similium animantium referentes. Nimirum capite humano ad effigiem bruti inclinante. Quamobrem, ex sententia Parei, mulier aliquando fœtum rictu Leonis peperit, & nuper Perusiæ, nimirum anno supra millesimum, & sexcentesimum vigesimo sexto, mense Martij, prodijt in lucem puellus membris rectè constitutis formatus, præter faciem, quæ, propter hirtam frontem, effigies Bubonis repræsentabatur, lingua ab ore exerta, cuius aspectus horrorem, & admirationem afferrebat.

Puer facie bubonis.

Fuerunt quoq; puelli, qui aspectu ranæ in lucem prodierunt, & vnus instar omnium sit infans à Pareo delineatus, natus anno Domini supra sesquimillesimum decimo septimo, ex parentibus infimæ sortis, nimirum ex Amadeo Perneo, & Magdalena Sarbucata, in Breia sylua Parœcia Bosci Regis, via ad fontem Bellæ aquæ. Mater huius monstrosi partus iam febre vexata, consilio mulieris cuiusdam clinicæ, ranam viuam palmæ manus alligari iussit, tandiù ibi detinendam, donec expiraret; eo habitu in viri congressum veniens fætum huius formæ concepit, quæ in icone XVII. conspicitur. Vnde Ioannes Bellangerius Machinariæ Regiæ Chirurgus, qui hunc puellum monstrosum coram custodibus iustitiæ Harmoij oppidi contemplatus est, applicationem ranæ manui matris fuisse in causa deformitatis fœtus existimauit.

F

XVII.

Addimus prædictis effigiem mulieris inuentam in publico Musæo, quæ, quoad faciem, simiam referebat, veluti icon XVIII. demonstrat.

XVIII.

Sunt insuper nonnulli fœtus, qui varijs gestibus oculorum, & oris, faciem deturpant: veluti illi, qui nati sunt ore immani hiatu aperto, instar horrendè vociferantium. Quandoquidem anno supra millesimum quingentesimo septuagesimo octauo, in Agro Mechelburgensi Greuesmulem, authore Schenchio, vxor Sartoris, enixa est infantem masculum, corpore integro benè constituto, præter caput, cuius genuina facies tegumento quodam carneo tegebatur, quo ad superiora tracto, facies, & caput pileum oblongum turcicum æmulabatur, & os immani hiatu apertum cernebatur, quem gestum horrendè clamantes edere solent: fætus carebat lingua, & interior oris regio, non alio, quàm sanguine plena apparebat. Oculi erant patentes, sed nulla pupilla referti; nares simum canis nasum imitabantur, collum habebat molle, & inusitatæ longitudinis: itaut, collo recto constituto, caput necessariò, antrorsum, aut retrorsum, aut ad vtrumq; latus dilaberetur. Animaduertit etiam Schenchius aliud admirandum in hoc fœtu, quòd dextra expansa, & sinistra clausa fuerit, quasi in pugnum contracta, quæ etiamsi violentia fuerit reclusa: attamen digiti spontè in pugnum denuò coibant.

G

Monstrum immani hiatu oris.

Nos etiam in publico Musæo, iconem fœtus fœminei sexus inuenimus, ore valdè hiante, naribus, & oculis ferè in fronte sitis, & capillamenta veluti in conum erecta conspiciuntur, vt figura XIX. ostendit.

H

XIX.

Quod hactenus de capitibus hominum deprauatis, relatum est, de belluinis quoque intelligendum esse opinamur: quandoquidem in brutorum capitibus interdum tanta deformitas obseruatur, vt hæc à propria specie quasi aliena esse videantur. Primitus, omisso quadricorni Ceruo, quem Nicocreon habuisse perhibetur, horridiora capita recensebimns: quoniam anno supra sesquimillesimum quinquagesimo quarto, in villa Pomeraniæ Rekouu vicina Ragio ad ostium Viadri, iuxta relationem Licosthenis, pullus equi monstroso, & horrifico capite natus est. Hic oculorum loco maculas subrubras habebat, & aures pendulas instar aurium sagacis canis, quarum partes infimæ cuti coaluerunt, deinde ore erat horrendo, labijs ita inflatis, vt vbera sugere non posset. Rursus collum erat tortum, sinuosum, & coloribus distinctis tanquam tot torquibus variatum, cum iuba impexa, & magnũ hinnitum instar adulti equi edebat, cute erat aspera, & veste villosa, & tãdem loco caudæ quædã crista erigebatur.

Capitis brutorum deformatio.

Item

XVII. Puellus facie Ranæ.

XVIII. Fœmina facie Simiæ.

XIX. Fœtus fœmina ore valdè hiante.

XX. Agnus capite monſtrifico.

XXI. Canis monſtroſo capite.

Item tradit Schenchius, ex mente Parei, Agnum monstrifico capite natum esse, anno supra sesquimillesimum septuagesimo tertio, in Suburbio Sezenæ vrbis, qui locus Campus benedictus cognominatur, in ædibus Ioannis Poleti salis mensoris.
E Hæc bestia in lucem edita mox interijt, nec vitæ, nisi quodam exiguo motu signa dedit: hoc monstrificum caput in figura XX. ostenditur. Tempore Dionis, vt recitat Plutarchus, Porci nati sunt, cætera perfecti, sed auribus carentes, quod inter prodigia recensendum esse existimarunt. XX.

Placuit insuper ad maiorem assertorum roborationem, canis iconem monstroso capite, & monoculo, spectandam proponere, quam in publico Musæo inuenimus cælatam, cum cynomorpho planta, nempè croco Dioscoridis, secundùm Lobelium, veluti in figura XXI. repræsentatur. XXI.

Antequam ad Capitulum Brachiorum, & Manuum monstrificarum accedamus exarandum, primum causæ monstrosi capitis examinandæ se se offerunt. Quoad fœtus cum dentibus natos, notandum est id à virtute formatrice partium humani corporis prouenire, quæ, siue sit spiritus exiens à semine, vt voluit Aristoteles, siue quid incognitum, vt opinatus est Galenus in libro de formatione fœtus, siue quid diuinum F ab ideis, vel ab anima mundi pendens, vt Plotinus interpres Platonis asseuerauit, siue Intelligentia, quam Auicennas datricem formarum nuncupauit, in vtero matris dentes generat, aut eorum producendorum virtutem adipiscitur. *L. 2. de gen. An. c. 3.* *L. 6. de An.*

Hac de re in nonnullis hominibus dentes aliquando serius, aliquando ante tempus determinatum emergunt: idcircò dentitionis tempus omnibus non est definitum: cum in postrema etiam ætate dentes molares nascantur. Narrat enim Vessalius insignis Anatomicus, molarem dentem sibi natum esse, anno ætatis suæ vigesimo sexto. Item Alexander Benedictus in ore octuagenariæ mulieris Victoriæ Fabriensis nuncupatæ, dentes renatos esse recitat. Quamobrem illa vis formatrix quandoque citò, nempè in vtero, aliquando serius, nempè extra vterum, suam operationem molitur. *L. 1. de fabric. hum. corp. c. 11.* *Lib. 7. de morb. partic.*

Quoad fœtus cum barba natos debemus memoriæ mandare causam pilorum esse siccam fuliginem, cum humiditate crassa, & viscida mixtam, qua materia fœtus G quandoq; redundantes cum valida facultate expultrice, præconem pilorum, & barbæ generationem incurrunt. Interdum hæc causa in semen maris refertur, quoad illam partem, quæ ad caput spectat: namq; semen paternum originem ducens à capite patris viribus fuit integris in conformatione capitis masculini fœtus, sed in reliquis postea partibus conformandis à pristino vigore deficit, quando reliquum opus, partium scilicet inferiorum spirituosæ parti seminis materni formandum relinquit. Hinc non est mirandum, si mulier capite virili, & barba insignis, reliquis partibus muliebribus conspecta fuerit. *Causa barbæ præcocis.*

Aliquando huius effectus causa ad parentum imaginationem reducitur, ob aliquod spectrum alicuius speciei Genitorum phantasiæ impressum: namq; hoc spiritibus, & virtuti formatrici communicato, facilè fætus tenellus notam huius imaginis contrahit. Neq; id nos in admirationem trahere debet: quandoquidem si Parentum imaginatio potest in humano conceptu notas fructuum, & brutorum producere, cum H tamen hæc ab humana Natura maximè discrepent, multò magis formam monstrificæ figuræ eiusdem speciei procreare poterit. *Vis imaginationis.*

Demùm refertur hic effectus ad naturam, & formam consimilium Genitorum: etenim si quis parentum monstrifica effigie refertus fuerit, proculdubiò prolem sibi similem procreare poterit; cum Natura semper omnes edat conatus, vt effectum sibi similem progignat. Id nuper accidit Parmæ in Serenissima Aula Farnesiana, in illa Puella hirsutæ faciei, quæ nupta, & compressa, aliquos fœtus tota facie hirsutos edidit. Idem de muliere Germana barbata asserendum erit. Quamuis id necessariò non semper contingat; quoniam si paternum semen maiori præditum fuerit vigore, superato matris semine, fœtus proculdubiò inde genitus, & perfectus, & sine monstrosa fœditate nascetur. At vicissim, semine matris dominante, nonnisi partus monstrosus in eadem specie prodire poterit. *Gens pilosa vbi.*

Quando autem monstra sine oculis se se offerunt, non possumus nisi hunc effectum ad imbecillitatem virtutis formatricis reducere, quæ cum sola munere formandi,

Cauſa fœtus ſine oculis.

partes fungatur, nimirum cum hæc ſola figuras vnicuique parti aſſignet; hæc inquam, ob inopiam caloris, vel ſpirituum intemperiem, vel ob aliam cauſam labefactata, parti formandæ congruam, & naturalem figuram imprimere nequit: hinc aliqui fœtus ſine oculis interdum prodeunt. Idq; magis aſſeuerare poſſumus, quoniam A Ariſtoteles ſcribebat talem ineſſe ſubſtantiæ ſeminis calorem, qualis vnicuiq; corporis parti accommodatur, cuius abundantia, vel defectu læſi fœtus ſæpè oriri ſolent. Quapropter in fœtibus nonnullis oculorum forma in ſincipite cernitur, ob facultatis languorem, quæ ad locum deſtinatum materiam oculorum tranſmittere nequiuit.

L. 2. de gen. An. cap. 4.

Deinde ponderare debemus mollitiem materiæ fœtuum: nam fieri poteſt, vt leui de cauſa membrum aliquod fœtus lædatur, & potiſſimum vehementiori motu; ideòq; monſtroſam figuram partus adipiſcitur abſq; vllo matris crimine. Verùm quidem eſt, quòd interdum monſtroſi fœtus culpa in matrem transfertur, quando grauida choreis, ſaltationibus, & alijs inordinatis motibus delectatur: etenim propter anguſtiam vteri, vehementior motus occaſionem monſtroſi partus præbet; ſic B enim puellum ſciſſis naribus progenitum fuiſſe opinamur.

Cauſa pueri ſciſſis naribus.

Præterea, quando caput humani fœtus auribus leporinis, vel alterius bruti refertum ſe ſe offert, nonnulli ſtatim ad permixtionem ſeminum, & ad nefariam Venerem tanquam propriam cauſam confugiunt. Alij hoc vitium in monſtroſos parentes referunt. Alij ex aliquo vitio, ſeu morbo cauſam huius effectus eliciunt: cum facies hominis interdum vi morbi in faciem Satyri vertatur; vt contingit in Satyriaſi, & Elephantiaſi, de quibus affectibus Medici paſſim verba faciunt. Alij fœditatem huius vultus vitio alimenti, vel altrici facultati ægrotanti acceptam referunt. Alij in materiale principium fœtuum crimen transferunt: quandoquidem peruerſa materiæ diſpoſitio, vel iuxta ſententiam Auerrois, materiæ inobedientia, multorum huius generis monſtrorum cauſa eſſe poteſt.

Praua materiæ diſpoſitio.

Alij non omittunt degenerationem ſeminis in alienam naturam, quia tunc multæ brutorum partes in fœtibus humanis producuntur. Demum alij præcipuam cauſam horum monſtrorum imbecillitatem agentis, ſeu generantis appellant. Cæterum in noſtro caſu imaginationem multas vires habuiſſe arbitramur: namq; vtriuſque paren-C tis phantaſia monſtroſo fœtui cauſam præbere poteſt: ſed mulier potiſſimum hac redundat, non ſolum propter longum geſtationis vteri curſum, ſed etiam, quia in muliere imaginatio intentiſſimè operatur.

Imaginationis vis.

Præterquamquòd abſque vlla parentum animaduerſione per quietem horrifica ſomnia repræſentantur: vnde ſpectra aliquando enormia cum varijs brutorum partibus phantaſiæ ſe ſe offerunt. Sed qui plura de his ſcire deſiderat, confugiat ad cauſas vniuerſales in Rubrica cauſarum exaratas. Sic enim ortus eſt puer vultu ranæ figura deformato, & hac ratione natum putamus puerum cum illa carnis maſſa circa occiput teſtudinem æmulante: cum ex parentum, & potiſſimum ex vehementi matris imaginatione occaſio, vel monſtrorum, vel aliquorum animantium, vt teſtudinis formatrici facultati varias diuerſorum animalium partes formandi ſuppeditetur. Idem quoque brutis contingere ſuperius fuit explanatum, dum Cornelius Gemma diuulgabat ex cane grauida, ob terrorem, catulum Accipitris capite ortum D fuiſſe.

Imaginatio in brutis.

Deinde facies fœtus à multitudine oculorum deturpatur ob copiam materiæ his partibus formandis deſtinatæ, & ob validam formatricis facultatis virtutem: niſi velimus aſſeuerare hunc effectum robori facultatis ſeparatricis eſſe attribuendum, dum materiam oculis formandis dicatam in quattuor partes diſtribuit: hinc poſtea fit, vt quattuor ocelli à formatrice fabricati faciem fœtuum fœdent.

Tandem infantes ſine collo nati, quamuis à multis cauſis originem trahere potuerint; nihilominus hunc noſtrum fœtum monſtroſum à copia materiæ, & ab anguſtia vteri proueniſſe arbitrati ſumus; nam fœtus membris carnoſis erat conſtitutus, & figuram Bacchi quodammodo imitabatur. Vber igitur fuit materia, quæ præ anguſtia vteri iuxta longitudinem dilatari, & augeri non potuit: quapropter caput monſtri ſcapulis annexum coaluit. Hæc autem matricis anguſtia potuit eſſe naturalis, vel aduentitia propter vteri affectiones, & præcipuè ob tumores præter naturam, qui

Vteri anguſtia quid præſtet.

qui siue sint in matrice, siue oriantur in partibus circumiacentibus, semper vterum fæminarum angustare possunt.

E

DE PRAVA CONFORMATIONE Brachiorum, & Manuum.

Cap. IV.

VM Natura multis illaqueata impedimentis, in formandis brachijs, & manibus, errata quandoq; committat; hoc in loco illa exarare decreuimus. Primitùs varios fœtus sine brachijs natos proponemus: deinde partus cum brachijs mutilis, & transpositis: tertiò cum brachijs multiplicatis ponderabimus; vt tandem manus quoque monstrificas recenseamus.

F

Quoad primam differentiam, Schenckius in obseruationibus multas exarauit historias eorum, qui sine brachijs in lucem prodierunt. Dion in Vita Augusti, referente Cælio Rhodigino, inter munera ab Indis Augusto missa recensuit Tygres Romæ nunquam antea visos, & adolescentulum sine brachijs, qui pedibus tantum functionem, manuum obibat, dum arcum intendens sagittas iaculabatur. Rursum Georgius Pictorius fatetur se nouisse Hispanum, sine brachijs natum, & pedibus admodum celerem: etenim nebat, & acu expeditius pingebat, quàm mulier citissima ambabus manibus. Immò arma bellica ita affabrè pertractabat, vt nullus miles maiori agilitate illis vti posset.

Lib. 5. obser.
Lib. 4. lect. antiq. c. 12.
Lib. 4. Serm. conuiu.

Iterùm Gyraldus nouit hominem sine brachijs natum, qui adultus, loco manuum, pedibus mira dexteritate in accipiendo, reijciendo, secando, & ludendo vtebatur. Præterquamquòd Vueinrichius tradidit, anno duodecimo supra millesimum, tempore Henrici Secundi, Gemellos in Saxonia esse natos, qui loco brachiorum, alis anserinis erant referti. Monstrum quoq; illud Rauennæ est natum sine brachijs anno supra sesquimillesimum duodecimo, quorum loco alas habuisse, Authores memorant.

G

L. 2. Itiner.
L. de Monst.

Pariter Iacobus Ruffus meminit puellæ sine brachijs natæ Priuerni, anno mundi octingentesimo tertio supra tria millia, quæ, præter brachia, reliqua corporis parte optimè erat constituta, vt in figura I. vnusquisque potest intueri. Quæ historia à Licosthene quoq; recitata fuit.

I.

Sed iuxta relationem eiusdem Authoris, anno Domini supra sesquimillesimum vigesimo octauo, mulier sine brachijs nata est Francfordiæ ad Mœnum, quæ adulta, licet manibus careret, mira agilitate pedibus vtebatur: nam arrepto pedibus calamo litteras elegantes exarabat, colum tractabat, pecunias numerabat, & subtilissima quæq; opera digitis pedum moliebatur.

H

Item Nicolaus Rocheus narrat vidisse mulierem sine brachijs, anno Domini supra sesquimillesimum quadragesimo, in castro Amandino Allifero, quæ pedibus, vice manuum, cyathum apprehendebat, & more belligerantium, arrepris baculis, tympanum pulsabat. Pareus quoq; Lutetiæ mulierem sine brachijs multa operantem obseruasse memorat.

In l. de cur. morb. c. 32.

Amplius anno Domini supra sesquimillesimum quadragesimo octauo, mense Aprilis, Misenæ, iuxta sententiam Licosthenis, ortus est infans, loco oris, exiguum habens foramen, sed magis admirandum est, quod brachijs carebat, & vnico tantum crure nitebatur, vt figura II. demonstrat. Immò Hali Rodoham in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni scriptis mandauit, se quandoq; conspicatum fuisse virum valdè diminutum, qui brachijs, & pedibus carebat.

II.
Vir carens brachijs.

Rursus in Agro Piceno, vt Cornelius Gemma diuulgauit, infans quidem sine bra-

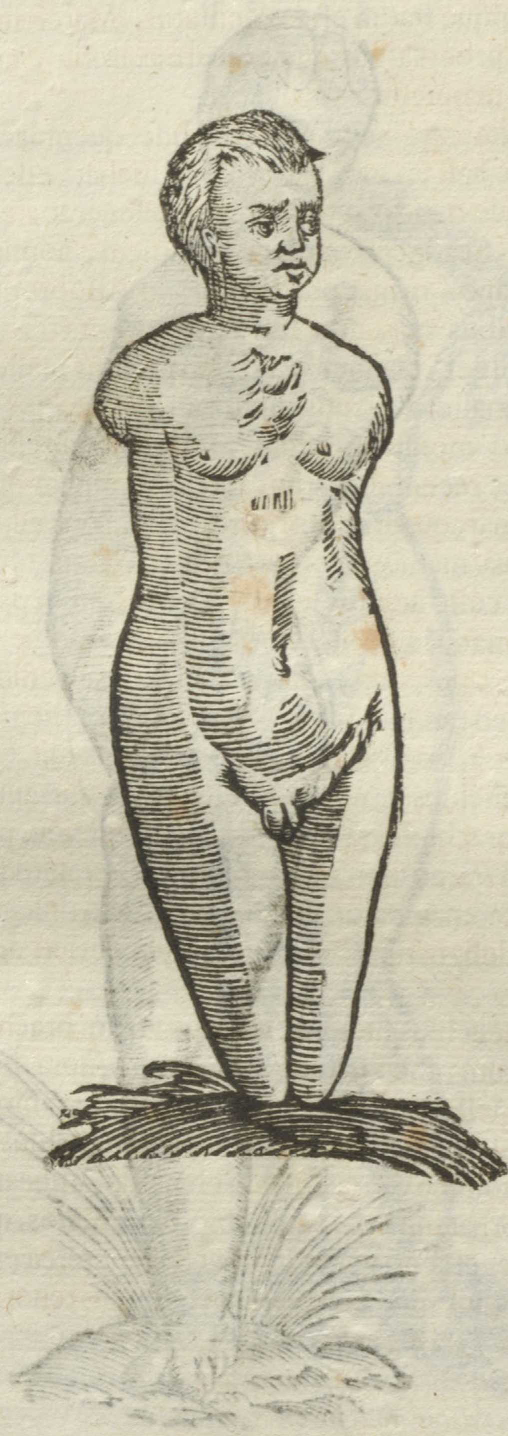
I. Puella ſine brachijs.

II. Infans sine brachijs, & vnico crure.

III. Infans ſine brachijs, & pedibus.

brachijs in lucem prodijt, ſed pedibus etiam carebat; & Licoſthenes, anno Mundi ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo ſupra tria millia id accidiſſe publicauit; vt in figura III. cernitur. III.

E Prædictis additur alius partus ſine brachijs, in Thracia natus, anno Domini ſexcenteſimo primo; vbi mulier enixa eſt fœtum monſtrificum, & quaſi Naturæ piaculum: cum neque manus, neque brachia haberet; deinde ratione reliquæ conſtitutionis corporis, effigie, & forma iuſta carebat: etenim oculorum, ciliorum, & ſuperciliorum erat expers; & ad coxendices cauda inſtar piſcis illi adnata dependebat. Hoc autem opus Naturæ valdè monſtrificum, Mauritius Imperator conſpicatus interfici iuſſit, gladiumque ſtatim eſt exoſculatus. Mater autem, quæ monſtrum ediderat, cum ſua culpa id procreatum eſſe non arbitraretur, crimine fuit abſoluta. Figura IIII. hoc monſtrum manifeſtat.

Monſtrũ necatum iuſſu Imperatoris.

IIII.

Cardanus quoque monimentis mandauit ſe vidiſſe quemdam ambobus brachijs carentem, qui dextro pede haſtam vibrabat, veſtem ſuebat, edebat, ſcribebat, & in acum filum emittebat, neque multos teſtes defuiſſe aſſeuerat, cum res publicè ageretur. Item Iulius Cæſar Scaliger eumdem hominem, nomine Antonium, brachijs carentem, qui ſe Neapoli ortum prædicabat, in Allobrogum prouincia obſeruaſſe teſtificatur, qui omnibus miraculo fuit: etenim, præter enarratas à Cardano operationes, vt inquit Scaliger, clauum in aſſerem pænitùs malleo adigebat, deinde mira celeritate, conuerſis mallei auriculis illum extrahebat.

Lib. 17. de ſubtilitate.

Exerc. 334.

F

Hominem huius generis monſtroſi viſum fuiſſe anno vigeſimo octauo ſupra ſeſquimilleſimum Licoſthenes recenſuit. Pareus autem hominem quadragenarium conſpicatum eſſe Lutetiæ affirmat, quadrato corpore, brachijs carentem, vt icon V. monſtrat, qui omnia munia, quæ manibus perfici ſolent, fœliciter obibat: quandoquidem trunco humeri, capite, & collo adiutus ſecurim in oppoſitum palum vibrabat maiori ictu, quàm quilibet alius manu id præſtaret. Flagellum Aurigæ tantà vi diſtringebat, vt magnum ſtrepitum, aere percuſſo, ederet. Præterea pedibus edebat, bibebat, talis, & aleis colludebat: ſed tandem latro, & ſicarius deprehenſus, & comprehenſus, lata vltimi ſupplicij ſententia, ſtrangulatus, & rotæ affixus fuit.

Lib. 24. c. 6.

V.

G Cæterùm Ioannes Schenchius ſenior, ſiue eumdem, ſiue alium eiuſdem ætatis, & conſtitutionis corporis, brachijs carentem, qui ſe Heluetium prædicabat, vidit Hagenoe, vbi, præter alia à Pareo narrata, ramum fagi craſſitudinis brachij, mento, & humeris apprehenſo, & euaginato gladio, vnico ictu diſſecabat, & ſimili modo arreptam bipennem in deſignatum locum in tabula parieti adhærente exactè impingebat.

Ioannes Georgius Schenchius meminit alterius vtroq; brachio carentis, qui conſpectus fuit Halæ Sueuorum, anno octuageſimo ſexto ſupra ſeſquimilleſimum, qui Thomas Schuueicken appellabatur, & quæ alij manibus ingenioſiſſima opera, eadem ille pedibus incredibili ſolertia perficiebat. Immò Schenchius fatetur ſe vidiſſe ſcripturam pedibus ab hoc homine exaratam tam elegãter delineatam, emblematibuſq; varijs circa margines exornatam, vt proculdubiò peritiſſimos, qui in Ciuitatibus munus publicum ſcribendi exercent, poſſet ſuperare. Propterea epigramma in dexteritatem huius viri conſcriptum apud Schenchium eſt huius tenoris.

Operationes hominis ſine manibus.

H

Quod digitis alij præſtant, hoc præſtat id ipſum
Schuueickerus mira dexteritate pedum.
Is pede depingit decoratos ſyrmate verſus,
Ille cibum pedibus, carpit, & omne facit.
Hoc opus eſſe Dei mirandum nemo negabis,
Qui modò pectus habet, quod ratione valet.

De hoc viro ſine brachijs nato multa poſſent afferri teſtimonia, ſed inſtar omnium ſit doctiſſimus Camerarius, qui de illo hæc verba prodidit. Mira eſt prouidentia, & ſolicitudo Naturæ, quam rerum omnium Opifex ei tanquam optimæ matri aſſignat. Quandoquidem ea, membris animantium diſtortis, vel mutilatis, aut debilitatis, vel etiam penitus deficientibus, pleruũq; alijs membris præter ſuum officiũ, cui ſunt deſtinata, tale robur, & dexteritatem, ex cõtinua conſuetudine ſuppeditat, vt mirũ ſit dictu. Nam cũ eſſemus Comburgi, apud nobilem, & prçſtantiſſimũ virũ Eraſmum Neinſtetterum.

IIII. Fœtus ſine brachijs cum cauda piſcis.

V. Homo quadragenarius brachijs carens.

terum. Is enim cum nulla erga nos benignitatis prætermiſiſſet officia, iuſſit acceſſiri ex vicinis ſalinis Sueuicis Thomam Schuueikerum tunc annum trigeſimum primum agentem, & ex honeſtis parentibus natum; qui, licèt mater ſua abſque brachijs, eum peperiſſet, nihilominus omnia manuum munia, pedum ſubſidio exequebatur.

Thomas Schuueiker.

A

Nam cum in editiorem locum, qui altitudinem æquabat tabulæ, in quo eſculenta erant apposita, conſcendiſſet, apprehenſo pedibus cultro, ſcindebat panem, & alios cibos, & pedibus tanquam manibus poculum ori porrigebat. Abſoluto prandio, pedibus pingebat, cunctis videntibus, tam elegantes litteras latinas, & germanicas, vt earum exempla, quaſi rem admirandam nobiſcum ſumeremus. Deinde gladiolo parabat calamos ad ſcribendum aptiſſimos, quos poſtea nobis donabat.

Cum eſſet in his rebus occupatus, diligenter inſpeximus formam pedum, quorum digiti erant ita oblongi, & ad res apprehendendas idonei, vt procul intuentibus manus viderentur. Hoc ſpectaculum ſanè iucundum, & nobis gratum fuit. Iuſſus etiam fuerat paulò ante Cæſareæ Maieſtati, nempè Maximiliano Secundo, cum Halam vrbem ad comitia ſpirenſia tranſiret, & Electoribus Palatinatus, atque Saxoniæ, Ludouico, & Auguſto ſe exhibere, quorum Maieſtas, & Celſitudo, hanc admirandam Naturæ compenſationem, non abſque munificentia, & cum admiratione ſpectauit. Vnde poſtea Ioannes Poſtius Medicus, & Poeta eximius, operationes huius viri ſine manibus coram Maieſtate Cæſarea peractas, hoc elegantiſſimo epigrammate illuſtrauit.

Operationes Thomæ ſine brachijs.

B

Mira fides pedibus dextrè facit omnia Schuueiker,
Cui Natura parens brachia nulla dedit.
Namque bibit pedibus, pedibus ſua fercula ſumit,
Voluit & his libros, præparat his calamos.
Quin, & litterulas pede tam benè pingere nouit,
Artificis ſuperet grammata ducta manu.
Maximus hæc Cæſar ſtupuit quondam Aemilianus,
Donaq; ſcribenti largus honeſta dedit:
Omnia namque poteſt vigilans induſtria, quodque
Natura ipſa negat, perficit ingenium.

C

Præterea non piget addere aliud epigramma à Schenchio propoſitum, & conſcriptum de eodem Thoma Schuueikero brachijs carente.

Thomas Schuueikerus mirandæ ſortis homullus,
Quem ditem pietas, ingeniumque facit.
Has ſine brachiolis vitales Luminis auras,
Aſpexit Sueui ſub vada lenta Nigri.
Ne Natura tamen litem pateretur acerbam,
Robur ei tribuit fortibus in pedibus.
Quod dextris alij tractant, peraguntque ſiniſtris,
Ille miniſterio perficit omne pedum.
Nam bibit, & ſcribit pedibus, comeditque, facitque
Cingula, mireris, ſi videas hominem.
Optimus eſt calamus crena ſcriptoribus vnca,
Quem mira adſtanti præparat arte tibi:
Hunc ſtupuit Cæſar Maximilianus, eique
Scribenti quondam largiter æra dedit.
Mirati Comites, admiratique Barones,
Mirandi nobis propoſuere modum.
Membro alij accedit, ſi quid deceſſerit vni
Hæc hoc exemplo eſt maxima nacta fidem.
Quid non continuus Natura perficit vſus?
Vidi hominem benè ſit, quippè meretur, ei.

D

Noſtra etiam ætate, ſcilicet annis elapſis, nimirum anno ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum vigeſimo octauo, iuuenis brachijs carens Bononiam peruenit, qui coram populo operationes hactenus enarratas pedibus optimè peragebat, & præter illas tormentum manuarium explodebat.

Homo ſine brachijs Bononiæ viſus.

E

BRACHIA MVTILATA, & transposita.

HACTENVS verba fecimus de illis, qui sine brachijs nati sunt. Modò examinandi sunt illi partus monstrifici, vnico brachio, vel horum altero mutilato, vel transposito orti sunt. Quandoquidem Orosius historicus scriptum reliquit, quòd, impendente bello Macedonico, nimirum C. Petilio, & C. Valerio Consulibus, Sinuessæ puerum vnico brachio esse natum. Iulius tamen Obsequens, puellum vnico brachio ex ancilla, C. Valerio, & M. Herenio Consulibus, prodijsse attestatur. Nos tamen in præsentia damus iconem fœtus vnico brachio, & etiam imperfecto nati: siquidem digiti pauci, & malè erant formati: hæc figura in publico Musæo inuenta exhibetur sub numero I.

Lib. 5.

F

I.

Iacobus Rufus in suo opere de conceptu humano, retulit quondam Amiterni duos infantes natos esse, quorum alter omnibus corporis partibus rectè constitutus erat, præter pedes, qui erant tres: tertius enim cum tibia ex poplite sinistro originem ducebat. Alter verò puellus tribus quidem pedibus erat refertus, sed dextro postea brachio carebat. Huius secundi fœtus vnico brachio nati, anno Mundi octingentesimo decimo nono supra tria millia, Amiterni, Licosthenes meminit, & in figura II. ostenditur.

II.

Sin vlterius progrediamur, incidemus in monstrificum hominem, qui brachiorum alterum integrum, alterum verò mutilatum habebat. Hic natus est anno supra millesimum, & quadringentesimum nonagesimo septimo, in pago Dirlistorff, die sexta Decembris, corpore benè constituto, sed brachium sinistrum vsq; ad cubitum tantummodò erat conformatum, in cuius extremitate carnosus tumor instar paruæ nucis eminebat. Alterum brachium erat quidem integrum, sed manus in tres tantùm digitos, & penè copulatos erat diuisa. Hic puer fuit educatus, & cibum, atq; potum non modò monstrosis manibus capiebat, sed etiam pecuniam numerabat, rationes subducebat, easdemq; elegantissimis characteribus libro assignabat. Deinde cætera munia exercebat, quæ ab alijs hominibus vtraq; manu perfecta fieri solent. Vixit, referente Licosthene, vsq; ad annum supra sesquimillesimum quinquagesimum septimum, quo tempore iam annum sexagesimum ætatis suæ superabat; eratq; illius formæ, qualis in icone III. spectandus proponitur.

Homo brachio mutilato.

G

III.

Viuit etiam hodie Bononiæ adolescens annorum sexdecim, Thomas Buganellus appellatus, cuius brachium dextrum in cubito terminatur, vbi rudimenta quædam digitorum, & vnguium apparent. Pariter, dum hæc scriberemus, anno supra millesimum, & sexcentesimum quadragesimo, die vigesima octaua Iunij vxor cuiusdam Fabrilignarij, puellum integris partibus, præter sinistrum brachium, enixa est, quod in cubitum desinebat, vbi rudimenta confusa digitorum, & vnguium conspiciuntur.

H

Cæterùm si conuertatur animus ad monstrificos partus brachia transposita habentes, proculdubiò multos in medium afferre possemus; sed horum vnum, aut alterum exemplum sufficiet. Primum memorat Cælius Rhodiginus natum in vico Patrij soli; erat quidem partus quadrimestris, sed magnitudinis insolitæ. Corpusculum erat integrè formatum biceps, cum duobus brachijs suo loco collocatis, sed tertium brachium inter vtrumq; caput ex humeris surgebat.

Lib. 24. lect. antiq. cap. 3.

Alius infans monstrosus natus est Stetini, in suburbio, anno supra sesquimillesimum quinquagesimo quarto, vt annotauit Licosthenes, ex Fincelio. Hic fœtus, præter alia monstrosa, brachium sinistrum habebat transpositum, quia locum auris occupabat. Deinde cognosci non potuit, num fœtus, vel mas, vel fæmina, vel Androgynus esset. Insuper brachia, & crura infantis osse continuo rigebant sine iuncturis, cubitis, & poplitibus. Manus, & pedes erant penduli tanquam fracti: hic

IIII.

I. Fœtus vnico brachio.

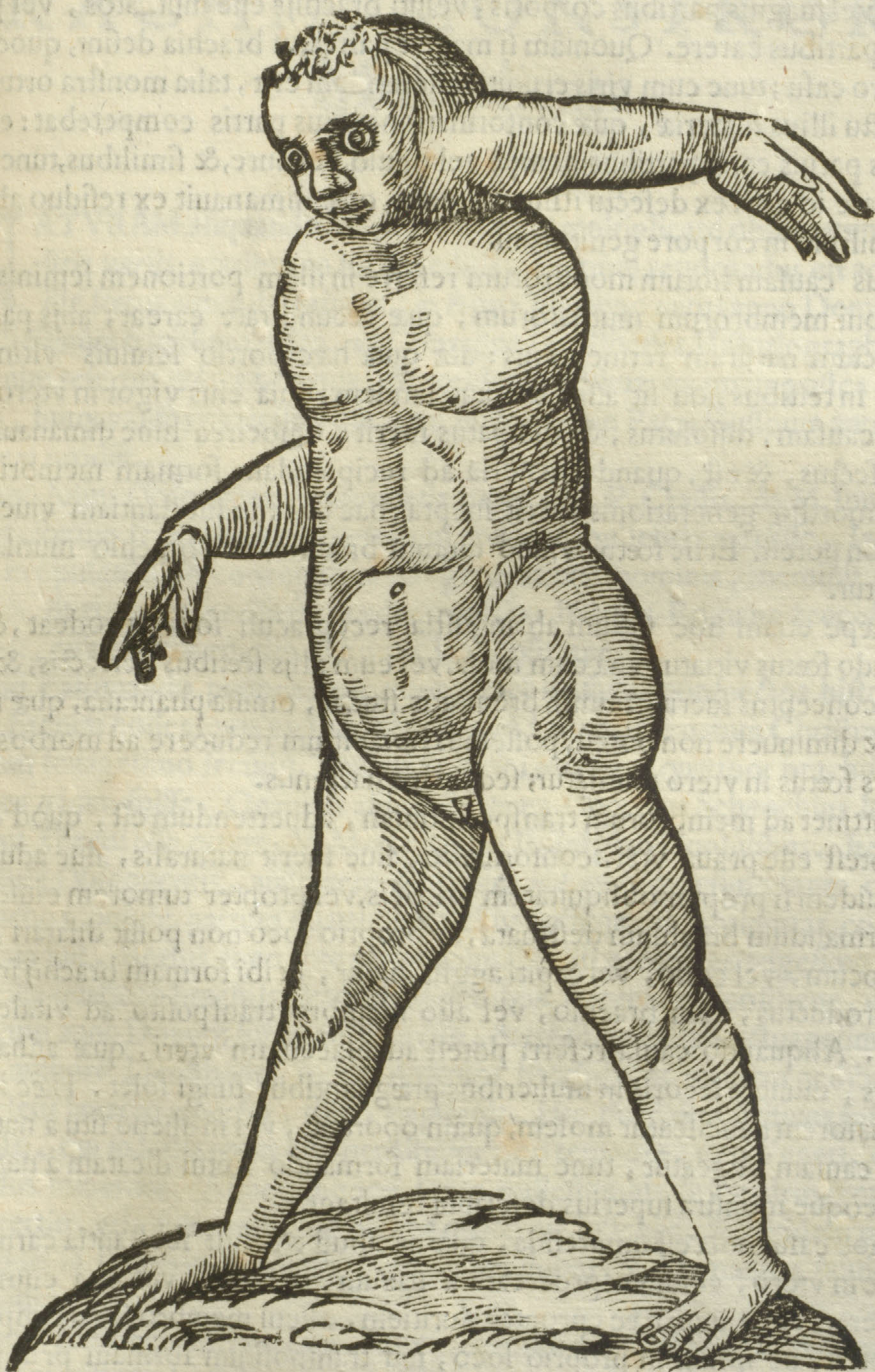
II. Puer vnico brachio, & tribus pedibus.

III. Monſtrum altero brachiorum mutilato.

IIII. Infans brachio transposito.

partus mortuus in lucem egreſſus eſt, quamuis in aluo materna viueret, cuius figura in numero IIII. collocatur.

In inquirendis horum monſtrorum cauſis, non erit confugiendum ad monſtrificos genitores: quandoquidem, iuxta Ariſtotelis doctrinam, ex parentibus læſis, atque mutilis, filij interdum mutilati, & interdum minimè læſi oriuntur. Namque vbi deficit vigor paterni ſeminis in conformatione alicuius partis, interdum virtus ſpirituoſa ſeminis materni ita operatur, vt in procreatione illius membri, defectum paterni ſeminis ſuppleat. Verùm, in hoc caſu, omnes Authores in hanc veniunt ſententiam, monſtra mutilata ex inopia materiæ originem trahere. Verum quidem eſt, quòd, in hac aſſignanda cauſa, hac diſtinctione poſſumus incedere, nimirum dicendo partus monſtrificos, vel magnis partibus corporis, veluti brachijs eſſe mutilatos, vel paruis tantummodo partibus carere. Quoniam ſi magnæ partes, vt brachia deſint, quod contingit in noſtro caſu; tunc cum viris eruditis aſſerendum erit, talia monſtra ortum trahere ex defectu illius materiæ, quæ conformationi illius partis competebat: etenim quando fœtus paruis caret partibus, nempè vel oculo, vel aure, & ſimilibus, tunc poterimus aſſeuerare id oriri ex defectu illius materiæ, quæ dimanauit ex reſiduo alimenti partium ſimilium in corpore genitorum.

L. 2. de gen. An. c. 3.

Materiæ defectus quid operetur.

Niſi velimus cauſam horum monſtrorum referre in illam portionem ſeminis dicatam generationi membrorum mutilatorum, quæ fæcunditate careat, alijs partibus ſeminis perfectam naturam retinentibus: aut quia hæc portio ſeminis vltimam perfectionem in teſtibus non ſit aſſecuta; aut tandem, quia eius vigor in vtero propter aliquam cauſam, diſſolutus, & diſſipatus fuerit. Quocirca hinc dimanauit alia ratio huius affectus, & eſt, quando materia ad recipiendam formam membri deficientis, in primordio generationis fuerit inepta: hac de re in ſubſtantiam viuentem transmutari non poteſt. Et ſic fœtus vnico tantum brachio, vel brachio mutilato in lucem egreditur.

Materia inepta ad formam.

Quamuis ſæpè etiam hoc vitium ab anguſtia receptaculi fœtus prodeat, & potiſſimum quando fœtus vitiatus vnà cum mola, vel cum alijs fœtibus perfectis, & iuſtæ magnitudinis conceptus fuerit. Immò, breuitatis ſtudio, omiſſa phantaſia, quæ materiam augere, & diminuere non poteſt, poſſemus hoc vitium reducere ad morbos, quibus aliqua pars fœtus in vtero mutilatur; ſed de his hactenus.

Morbi vis.

Quantum attinet ad membrorum tranſpoſitionem, aduertendum eſt, quòd cauſa principalis poteſt eſſe praua vteri conformatio, ſiue fuerit naturalis, ſiue aduentitia: quandoquidem ſi propter obliquitatem matricis, vel propter tumorem eiuſdem, materia ad formandum brachium deſtinata, in proprio loco non poſſit dilatari, delata in alium locum, vel collo, vel capiti agglutinatur, & ibi formam brachij induit. Hinc fœtus productus, cum brachio, vel alio membro tranſpoſito ad vitales auras egreditur. Aliquando cauſa referri poteſt ad placentam vteri, quæ adhærens fundo matricis, munere iecoris in mulieribus prægnantibus fungi ſolet. Hæc igitur placenta, ſi maiorem nanciſcatur molem, quàm oporteat, vel in alieno ſitu à naturali ob quamlibet cauſam augeatur, tunc materiam formando fœtui dicatam à naturali ſede pellit: ideòque monſtra ſuperius deſcripta reſultant.

Cauſa tranſpoſitionis partium.

Neque in hoc caſu mola eſt omittenda, quæ nil aliud eſt, niſi ſubſtantia carnis ex vitiato ſemine in vtero, vel ante procreatum fœtum, vel poſt, vel vnà cum ipſo conceptu generata: ſiquidem hæc, propter duritiem, alicui membro fœtus impedimento eſſe poteſt, ne ipſum in proprio loco, ſed tranſpoſitum formam propriam induat. Cæterùm cauſa huius effectus potius à motu, & ab agitatione materiæ ſeminalis pendere poteſt: quando mater concipiens vehementi motu, & vaga agitatione vexatur, vel quando percuſſionem ventris incurrit: nam tunc illa materia, quæ ad fœtus formationem ſpectat, diuellitur, & à naturali ſede in alienam tranſponitur; hacque ratione brachium, quod ex humeris pendere debet, à collo interdum originem ducit.

Mola eſt cauſa monſtrorum.

Non negamus quidem, in producendo hoc effectu, imbecillitatem facultatis operari; quæ facultas illa eſt, quæ confuſæ, & rudis materiæ in vtero exiſtentis partes ſegregat, & ad ſedem deſtinatam tranſmittit: quando igitur talis facultas, ob languorem, ſuo munio non fungitur, & virtus formatrix magno vigore potitur;

Imbecillitas facultatis.

tunc

tunc magnum impendet periculum, ne membra absq; vllo ordine in fœtibus progignantur.

Præterquamquòd Natura in conformatione partium fœtus à viſciditate, & lentore materiæ interdum impeditur, ne vnicuique membro ſuam ſedem diſtribuat: etenim materia tenax difficulter diuiditur, & tunc vis formatrix valida, in materiam licet in propria ſede minimè locatam operatur: quandoquidem agens naturale circa materiam diſpoſitam ſemper verſatur, vt illam debita forma induat, etiamſi illa materia à loco deſtinato fuerit remota.

BRACHIA MONSTRORVM Multiplicata.

NATVRAM aliquando in fetibus brachia multiplicare obſeruatum eſt in monſtris varijs ætatibus in lucem editis. Primùm reuocandus eſt ad memoriam ille fœtus antea deſcriptus, in Agro Tigurino natus anno Domini ſupra ſeſquimilleſimum trigeſimo ſexto, vt Conradus Licoſthenes Hiſtoriographus recitauit. Erat enim refertus tribus brachijs, & totidem pedibus: quamuis poſtea duo haberet capita, fuitq; valdè ſimilis illi, qui apud Heluetios in Pago Goſſouu, ante ſexennium in lucem prodijt.

Monſtrum tribus brachijs natum.

Immò Iulius Obſequens monimentis mandauit, P. Craſſo, & M. Iuuentio Conſulibus, fœtum tribus brachijs refertum ab vtero muliebri emerſiſſe. Iacobus etiam Rufus in opuſculo de conceptione, & generatione hominis, meminit pueri tribus brachijs, & totidem pedibus præditi, qui, vt hiſtoria Romana recenſet, Venafri ortus eſt, cuius fœtus effigies in figura I. monſtratur.

I.

Quid? aliquando puſiones quattuor brachijs fuiſſe conſpectos hiſtoriæ memorant. Etenim collegimus ex Licoſthene, quòd anno ante natum Chriſtum ſupra centeſimum ſexageſimo ſecũdo, Theatri Sedicini infantem quattuor brachijs, & totidem pedibus viſum fuiſſe. Quamuis alij, vt Ioannes Georgius Schenchius legant, hunc puerum Theani eſſe ortum, M. Marcello, & P. Sulpitio Conſulibus. Item, ex relatione Iulij Obſequentis, anno ante Chriſtum natum ſexageſimo ſupra centeſimum, T. Gracho Conſule, partum quattuor brachijs inſignitum Antiquitas conſpicata, & admirata fuit. Rurſus anno ante natiuitatem Chriſti centeſimo trigeſimo tertio, puer ex ancilla quattuor brachijs, & totidem pedibus, referente Licoſthene, ortus eſt.

Monſtra quattuor brachijs nata.

Monſtrum ex ancilla natum.

Iterum anno Domini ſupra milleſimum, & trecenteſimum octuageſimo nono, in Italia, authore Licoſthene, infans quattuor brachijs, & totidem pedibus viſus eſt, qui cæleſti lauacro aſperſus, illicò expirauit. Hic puer monſtrificus fortè conuenit cum illo, qui in Italia natus eſſe perhibetur, eo tempore, quo Veneti, & Genuenſes fædus iniuerunt. Alioquin anno ſupra milleſimum, & quadringenteſimum decimo tertio, viſa fuit puella, ſed biceps quaternis brachijs, & totidem pedibus prædita, quæ in Boioaria Aquilonari inter Danubium, & Alemanum fluuios auras vitales hauſit.

Propè Eſſelinguam Neccari, anno Domini ſupra ſeſquimilleſimum vigeſimo octauo, ex hiſtoria Licoſthenis, monſtroſus infans fuit conſpectus cum quattuor brachijs, & totidem pedibus: Immò ſubſequenti anno, vt annotauit Iouianus Pontanus, nimirum anno Domini ſupra ſeſquimilleſimum vigeſimo nono, die nona Ianuarij, mulier in Germania infantem maſculum quaternis brachijs, & totidem pedibus refertum enixa eſt. Huic alium ſimilem narrat vidiſſe Iacobus Rufus Chirurgus Heluetius genitalibus maris, & fæminæ refertum eius figuræ, quæ in icone II. delineatur.

Monſtrum brachijs quadruplicatis.

II.

Pariter, ex Iacobo Rufo, in Anglia, anno Domini ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſecundo, non procul ab Oxonia, puellus biceps, quattuor brachijs, & vnico ventre natus eſt. Denuò die vigeſima ſeptima Decembris anni ſupra ſeſquimilleſimum

I. Puer tribus brachijs, & totidem pedibus natus.

II. Fœtus quaternis brachijs, & pedibus.

lesimum quinquagesimi quinti, in pago Freyuuecrk non procul ab Adorffio oppido Vortlandiæ, puer, quattuor brachijs, & totidem pedibus, sed capite duplici fuit obseruatus, qui ab aluo vxoris Fabriferrarij exiuit: quamuis Licosthenes tradiderit sexum huius fœtus fuisse ignotum, quoniam sedem genitalium vmbilicus tantùm occupabat.

A

Intelleximus etiam à viris fide dignis, nuper in Agro Ferrariensi, nempè anno supra sesquimillesimum septuagesimo nono, die vigesima quarta Iulij, vespertino ingruente crepusculo, monstrum quattuor brachijs insignitum in lucem prodiisse, cuius singulæ manus sex digitis erant refertæ. Nos in præsentia exhibemus Lectori spectandum monstrum hermaphroditicum quattuor brachijs, & pedibus integratum, cuius icon in publico Musæo inuenta est III.

Manus quattuor cum sex digiti.

III.

Circa multiplicationem brachiorum, Authores inter se sententijs variant: quandoquidem Conradus Licosthenes, in sua historia duobus in locis de brachijs multiplicatis verba facit, & semper vbique hæc plura brachia Nationibus quibusdam assignare videtur, quasi nobis insinuare velit, homines tot brachijs refertos inter monstra non esse recensendos.

B

Horum meminit Primitus, quando recitat. A Lusitanis nauigantibus, in medio itinere ad Calecuthum, vbi Cynosura videri non potest, reperti sunt in quadam insula homines duobus brachijs, & totidem manibus in dextro latere muniti, auribus asininis, & facie humana, qui more ceruorum currunt. Alibi verò, ex aliorum pariter relatione, scriptis mandauit hæc verba. In Gestis Alexandri Magni Macedonum Regis legimus, in India homines versari sex brachijs, & totidem manibus refertos, qui toto vitæ curriculo nullam valetudinem aduersam incurrunt; quorum effigies in icone IIII. conspicitur: si tamen Licosthenes, in his scribendis à recto veritatis tramite non recesserit, quod in dubitationem vertitur. Quandoquidem si Natura in conformandis fœtibus errans, interdum septicipites generauit, vt superius fuit demonstratum, cur aliquando pueros etiam sex brachijs refertos, & hexachiros producere non potuerit? qui postea, Alexandri Magni ætate, obiter in aliqua regione remota conspecti, tanquam variæ hominum species fuerint crediti; sed de his legenda est Rubrica differentiarum, capitis primi huius historiæ, vbi hæc figura V. erat collocanda.

Homines multis brachijs in India.

IIII.

C

Si vlli partus monstrifici ex vberiori seminis copia causam sortiri feruntur, proculdubiò monstra multis brachijs referta ad prædictos partus reducenda sunt. Propterea quòd Philosophorum, qui de monstris scripserunt, sententia est, si quando animal sua natura vniparum, vt homo, plus materiæ seminalis in congressu excreuerit, quam necesse sit ad vnius animalis procreationem, fieri non posse, vt ex ea tota materia vnum tantummodò animal generetur: propterea inde, vel gemini, vel plures fœtus resultant. Hinc fit, vt postea huiusmodi partus portenta, & monstra esse ferantur; quoniam, præter consuetam naturæ legem, procreantur. Quamobrem partus superfluis partibus integrati, quarum exempla in superioribus figuris habentur, eamdem esse causam, quæ Geminorum, & multiparæ generationis, asseueramus.

Causa monstri multis brachijs præditi.

Etenim ex copiosioris seminis effusione, quàm pro natura partus requiritur, multiplicationem partium fieri liquidò constat. Sic narrat Diuus Augustinus, sua ætate natum in Oriente puellum, cuius partes superiores erant duplicatæ, cum tamen inferiores partes tantummodò simplices essent: nam quattuor brachia, & quattuor aures habuisse perhibetur, qui tamen aliquandiù vixit. Pariter Cælius Rhodiginus diuulgat visos fuisse olim in Italia duos partus monstrificos huius generis, nimirum, qui partes multiplicatas habebant, quorum alter masculini, alter fœminini sexus erat; sed mas citò interijt, cum tamen fœmina, præter omnium expectationem, ad annum vigesimum quintum vitam produxerit, & tamen hoc conditionibus monstrorum aduersatur, quoniam hæc ferè semper breuioris vitæ esse dicuntur: siquidem dum inuita Natura oriuntur, pariter etiam viuunt. Ex his igitur breuiter expositis, vnusquisque causam monstrorum multis brachijs præditorum elicere poterit, quæ in excedenti vbertate materiæ consistit.

D

Partus monstrosi in Italia.

Monstra sunt breuis vitæ.

VITIA.

III. Monſtrum hermaphroditicum quattuor brachijs, & totidem cruribus.

III. Homo ſex brachijs refertus.

E VITIATA MANVVM, & Digitorum Conformatio.

CVI hoc mirum videri non debet, si non pluribus complectamur monstrosas manus, quàm brachia: quandoquidem hæ partes adeò simul copulatæ sunt, vt Authores alteram pro altera identidem nominent. Namq; certò certiùs est, quòd Historiographi describentes fœtum sine brachio, ipsum sine manu natum esse pronunciarunt, & vicissim monstrum sola manu mutilum brachio carere retulerunt. Etenim Licosthenes in Chronicis, posteritati mandauit, quòd anno Mundi septingentesimo septuagesimo quarto supra tria millia, in Piceno, puellus truncis F manibus ortus est,& Hali Rodoham in Commentarijs ad artem Medicinalem Galeni, hominem viuum sine manibus se conspicatum fuisse testificatur: quamuis postea vnà cum manibus etiam brachio caruerit.

Monstrum sine manibus.

Pariter Aretij, anno Mundi septingentesimo nonagesimo secundo supra tria millia, puer vnimanus visus est, si veritas in Historijs inuenitur. Item Romæ, anno Mundi octingentesimo septuagesimo secundo supra tria millia, ancilla puerum altera manu mutilum edidit. Et Iulius Obsequens meminit puellæ sine manu natæ Priuini.

Schenchius autem in Obseruationibus describit puellam manibus truncatam, non à natiuitate, sed quia vi morbi deciderant, non secus ac si ferro amputatæ fuissent, trunco tamen illæso: hac de re in vijs eleemosynam quæritabat. Iacobus autem Rufus in suo opere de conceptu, & generatione hominis, infantem manibus mutilatis à natiuitate se obseruasse testatur: cum tamen reliqua corporis forma iu-G sta, & perfecta esset, & rationem monstrosi partus imperfecto semini attribuit. Huius effigies in icone I. exprimitur.

Lib.5.cap.6.

I.

Puellam pariter trunca manu, cum quodam tumore, vnde manus prodire debebat, Leuinus Lemnius se obseruasse fatetur. Hanc igitur contrectandam Parentes illi libentissimè exhibuerunt: ideò Leuinus contactu deprehendit in tumore illo articulos, qui Naturæ munere erant erupturi, conuolutos, atq; in se se retortos, itaut nullum digitorum rudimentum præ se ferrent. Quandoquidem omnes partes manus, quibus illa explicari, & complicari solet, in primordio generationis delituerunt. Tunc igitur, hoc animaduerso, erratum, & vitium naturæ inde contractum pronunciauit; quia illa facultas formatrix, quæ procreationi fœtuum famulatur, aliquo impedimento prohibita fuit, quominus articulos perficere, & illos in spatiosam, & decentem manum formare, & extendere potuerit.

Lib.4. de occult.nat. mirac.c.7.

Nam mater huius puellæ lienis duritie laborabat, & quoniam fæmellæ in mater-H na aluo morantes in latus sinistrum declinant, vbi lien residet: hinc coniectauit Leuinus, quòd illa vitiata manus, ex affectione, seu tumore huius visceris, cui manus monstrosa tanquam scopulo adhærebat, informem, & indecoram figuram consequuta fuerit.

Causa prædicti vitij.

Quemadmodum Natura, vt hactenus fuit relatum, impedita suas non obit functiones in formandis manibus fætuum, vicissim ab alia causa sollicitata digitos manuum, & pedum in aliquo fœtu ita multiplicat, vt infans quandoq; duplicatas manus in vtroq; brachio, & geminatos pedes in vtroq; crure gestare videatur.

Manuum multiplicatio.

Huic non dissimilem puellum describit Iacobus Rufus, in opere de conceptu, & generatione hominis, qui geminatis manibus, atq; pedum digitis, cæteris membris rectè constitutis, in lucem prodijt, quemadmodum icon II. exprimit.

Lib.5.

II.

Amplius, ex Iulio Obsequente, puer quadrimanus memoratur, natus anno Mundi octingentesimo trigesimo supra tria millia. Et nuper Terracinæ quadrimanum fœtum multi conspexerunt, & admirati sunt.

I. Infans manibus mutilatis.

II. Infans geminatis digitis.

Insuper Natura, in conformandis fætuum manibus, alijs impedimentis vexata, & alijs causis sollicitata, manus quidem, & pedes æquo, & conuenienti digitorum numero integratas generat, sed postea manus distortas, & alio modo deprauatas producit. Id accidisse Bononiæ anno Domini supra millesimum, & quadringentesimum quadragesimo sexto, die vltima Decembris, per Historias constat: nam hora noctis octaua natus est infans imperforatus, cum dentibus, & labijs fissis, sed manibus, & pedibus contortis: effigiem autem monstri distortis manibus, & pedibus Ambrosius Pareus exhibet, qualis in icone III. conspicitur.

Manus distorta. A

III.

Distortio manuum in memoriam reuocauit manum deprauatam hamatam, & monstrificam in materna aluo conformatam, occasione gammarorum, cuius historia legenda est apud Schenchium libro quinto obseruationum recognitarum.

Præterea anno elapso, nempè anno supra millesimum, & sexcentesimum quadragesimo, mense Maij, dum hæc scriberemus, peruenit Bononiam quidam mendicus ætatis annorum viginti, natus in agro Ariminensi, nomine Antonius, qui manum alteram valdè monstrosam, altera tamen integra, ab vtero matris reportauit; & fortassis ob rationem non valdè diuersam ab illa, quam retulit Leuinius in tuberosa puellæ manu: namq; in hac etiam contrectanda manu, tres tantummodò digiti vsq; ad secundum articulum, quamuis retorti, & diminuti eruperant, reliqui verò digitorum articuli intra pellem tuberosæ manus simul concreti tactu deprehendebantur, hanc igitur pronè, & supinè delineari curauimus, vt Lector perpendere, & admirari possit, quas fœditates in fœtibus Natura impedimentis stimulata procreet. Hæc manus monstrosa pronè depicta in icone IIII. & eadem supinè effigiata in icone V. demonstratur.

Causa manus vitiata. B

IIII.

V.

Schenchius quoq; meminit monstrosæ, & horrendæ manus. Puella enim agens annum decimum tertium sinistram manum habebat, non à prima conformatione vteri, sed post octauum ætatis annum, monstrificam, quia in tantam magnitudinem aucta est maculis subalbis aspersa, & adeò fæda aspectu, vt magni Bufonis effigiem repræsentaret. Præterea cum hac monstrosa manu nata videbatur, quoniam tactu erat mollis, & nullius doloris particeps; quemadmodum si spongia substrata fuisset, articulis digitorum propter tumorem minimè conspicuis. Hæc autem manus in eadem semper magnitudine, & enormi figura consistebat, neq; ad vllas aeris, vel Lunæ mutationes crescebat, aut decrescebat. Idq; obseruatum fuit anno supra sesquimillesimum quinquagesimo quinto. Item Iulius Cæsar Scaliger in exercitationibus diuulgauit se vidisse Matronam, quæ manum altera duplo maiorem habebat.

Lib. 5. obser. obser. 25.

C

Exercit. 199.

Reliquum est modò, vt ad peculiarem digitorum considerationem accedamus. Siquidem facultas formatrix in materna aluo, ingruentibus causis agitata, manus paucitate digitorum deuenustat: Etenim Ioannes Georgius Schenchius monstrat iconem monstrificæ manus quattuor tantùm digitis integratæ, cuius pollex insuetatam longitudinem, & proportionem præ se ferebat. Præterquamquòd superius meminimus hominis sexagenarij, cuius dextra manus tribus tantum digitis erat integrata: nihilominus computationis munio in ædibus cuiusdam munificentissimi Viri diligenter fungebatur. Nostra etiam ætate, nimirum anno decimo quarto supra millesimum, & sexcentesimum, Bononiæ versabatur quidam Philiater Tridentinus, qui quattuor tantùm digitis, ijsq; malè formatis, & contortis in vtraq; manu erat refertus: attamen vnà cum alijs Medicinæ studiosis pentadactylis, Doctoris publicè legentis, verba celeri calamo excipiebat.

Mala digitorum conformatio.

D

Monstrosum puerum, & digitis diminutum annorum nouem Ambrosius Pareus obseruauit Lutetiæ, anno Domini supra sesquimillesimum septuagesimo tertio, qui natus erat Parpauillæ pago, sex à Guisio oppido milliaribus, ex Petro Renando, & matre Margherita genitus. Huic duo tantùm digiti in sinistra manu erant, brachio tamen non inuenustè formato vsq; ad cubitum, & inde vsq; ad duos digitos valdè deuenustato.

L. 24. c. 5.

Deinde cruribus carebat, & à nate sinistra figura pedis imperfecta quattuor tantum digitis distincta proferebatur, & ex medio dextræ natis duo digiti erumpebant, quorum vnus genitali virili erat admodum similis. Effigies huius pusionis apparet in figura VI.

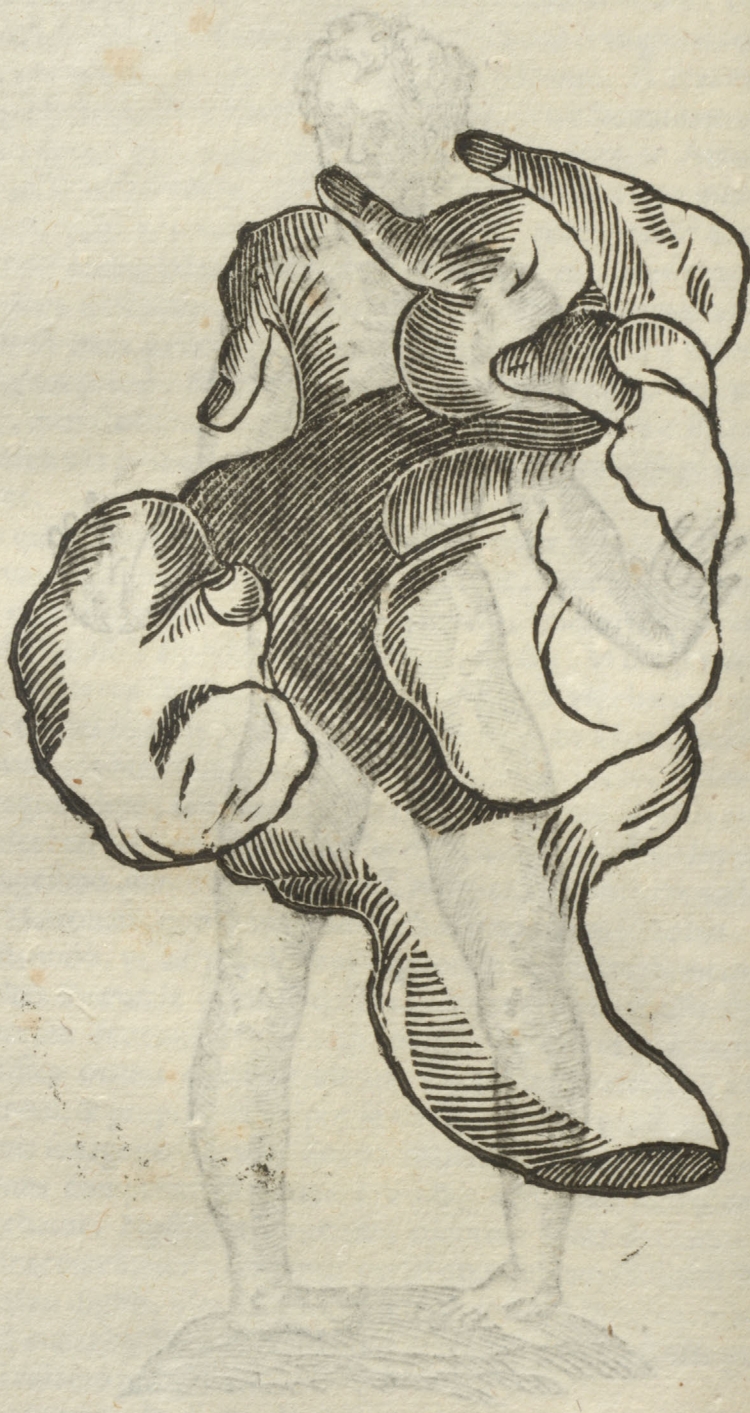
VI.

Cæterum

III. Fœtus diſtortis manibus, & pedibus.

IIII. Manus monſtroſa pronè picta.

V. Eadem Manus monstrosa supinè picta.

VI. Puſio digitis diminutis.

Cæterum veluti Natura fœtum quandoq; digitis diminutis constituit; assimiliter interdum superfluos procreat. Quandoquidem in manibus, & pedibus obseruantur aliquando παραφύσεις, nimirum agnationes, quando superfluus adnascitur in manu, vel pede digitus, ratione vbertatis materiæ. Visus est enim interdum homo senis digitis in vtraque manu, & sextus inter annularem, & auricularem erat locatus, mobilis tamen, & ad vsum, sed manus erat insignis latitudinis. Quamquam Paulus Aegineta huiusmodi digitos superfluos quandoque totos carnosos, nec non malè formatos, & aliquando immobiles esse scripserit. Hanc sententiam confirmare videtur Hali Rodoham in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni, dum multoties sextum digitum additum vidisse retulit.

Digiti superflui.

L. 11. c. 43.

Hæc etiam fuit doctrina Plinij, & Petri Criniti, qui sex digitos in manibus filiarum M. Coriacij fuisse tradiderunt: hac de causa illas sedigitas appellabant. Pariter Volcacium virum in Poetica celeberrimum, propter eamdem causam, sedigitum nuncuparunt, cum eius manibus Natura sextum digitum addiderit.

Schenchius quoque meminit honestæ Matronæ senis in vtraque manu, & pede digitis, quæ postea filiam totidem digitis referam peperit. Accidit etiam, vt, dum prælia in Geth committerentur, ibi obseruaretur homo senis digitis longissimis in vtraque manu: vt author est Schenchius.

Li. obser. 32.

Lib. 4. obser. 2.

Et Licosthenes anno supra sesquimillesimum quinquagesimo sexto conspicatus est agricolam Basileæ Rauracorum, cum sex digitis in vtraque manu iustæ magnitudinis, & idoneæ proportionis; Id alia obseruatione confirmat Valeriola, qui adolescentem annorum quindecim Arelatæ cognouit, anno supra sesquimillesimum sexagesimo primo, mense Iulio, qui vtramq; manum sex digitis decoratam, & vtrumque pedem septem digitis integratum gerebat.

Demùm addit Schenchius se nouisse iuuenem, qui indicem manus sinistræ in tres acies distinctum habebat, quæ tres digitulos affabrè repræsentabant. Vidimus, & nos Bononiæ quemdam infimæ sortis hominem cum sexto digito inter annularem, & minimum, sed mobilem, & ad omnes vsus idoneum, quoniam manus insigni latitudine erant refertæ.

Itaque Natura non modò in diminutione, & auctione digitorum errat, verum etiam manus alia de causa ita deuenustat, vt potius bruti, quàm hominis esse videantur. Id manifestum fuit in illo fœtu nato in Germania, propè Laufferburgum, oppidum in finibus Heluetiorum ad Rhenum flumen situm, anno Domini septuagesimo quarto supra millesimum, & ducentesimum, qui, iuxta sententiam Licosthenis, manus, & pedes anseris habuit, veluti in icone VII. conspicitur. Sed nuper in Agro Regiensi, nempè anno supra millesimum, & sexcentesimum trigesimo octauo, monstrum huiusmodi manibus, & pedibus natum nobis viri fide digni retulerunt.

Manus more anseris procreatæ.

VII.

Descriptorum in hac Rubrica monstrorum causas inquirentes ordine retrogrado incedemus, dùm primò monstri postremi causas assignabimus, & deinceps aliorum quoque meditabimur. Cum igitur monstrosus puer vltimo loco delineatus, manus, & pedes alterius speciei animantis habeat, illum ex diuersis speciebus animalium integratum constituemus: ideoque ad horum monstrorum causas confugiendum erit. Harum prima est languor virtutis generantis; dum enim in vna, vel pluribus seminis portionibus hæc languescit, non potest inde determinata particula prodire. Nisi velimus asserere vim seminis aliquando in alienam naturam degenerare, & quando degenerat, tunc partes monstrosi partus, veluti in manibus, vel pedibus monstriferæ nascuntur: sicque forma pedum, figuram pedum anseris, vel vituli referunt.

Causæ monstrorum peculiares.

Deinde principium materiale fœtus inter has causas est recensendum: quandoquidem, cum non sit optimè dispositum ad recipiendam manuum, vel pedum formam, tunc induit figuram alterius speciei animalium, & tunc inde pedes anserini, aut asinini facilè resultant.

Imaginationis vis.

Insuper prætermisso vitio virtutis alentis, & alimenti, necnon morbo, quæ omnia possunt partes fætuum in alienam naturam transfigurare, accedemus ad imaginationem, quæ in parentibus, & potissimum in matre vtero gerente ita operatur, vt nota rei ab ipsa desideratæ in partu imprimatur. Quare si auidè appetat pedes vituli,

VII. Infans manibus, & pedibus anſerinis.

tuli, aut anseris fieri potest, vt facilè partus pedibus vitulinis, vel anserinis refertus in lucem prodeat.

E Quamuis non ignoremus id ad parentes monstrosos, & aliquando ad nefariam venerem referendum. Nihilominus hac in re phantasia primas tenere videtur; quoniam nouimus honestam mulierem vtero gerentem, quæ ab esu oui anseris timuit, ne aliqua pars anseris in fœtu imprimeretur, & digiti manuum fœtus membrana quadam, instar pedum anseris, distincti in lucem prodierunt, quæ postea, Chirurgi ope diligenter ablata fuit. Item prætermittimus aliam causam, nempè vim Cacodæmonis, qui varijs rationibus infantes in vtero existentes deprauare potest.

Vis Cacodæmonis.

Insuper missam facimus causam monstrorum, quæ multitudine, & diminutione manuum, & digitorum deturpantur: siquidem hæc monstra ex vberiore, & deficiente materia originem trahere iam manifestatum est. Descendemus igitur ad illos partus, qui distortione membrorum fœdati in lucem egrediuntur, etenim hæc monstra, vt plurimùm ex praua collocandi corporis consuetudine ortum deprauatum contrahunt.

Est id in mulierum grauidarum genere calamitosum, dum hoc vitium non modò F matris, sed etiam prolis in vtero conclusæ corpus distorquet, & peruertit. Etenim mota quolibet modo muliere, omnia etiam, quæ in illius vtero sunt moueri necesse est. Præterea illæ mulieres, quæ subligaculis, fascijs, aut arctis vestibus corpus comprimunt, sobolem quoq; repandam, distortam, gibbam, pedibus, manibusq; obliquis enituntur; quemadmodum in icone superius delineata licet intueri.

Causæ distortionis membrorum

His addendus est ictus, & lapsus ab alto, quæ occasiones, & similes iniuriæ ad grauidam mulierem attinentes, necessariò etiam ad prolem spectabunt, & penetrabunt. Quamobrem ossa tenella fœtus interdum franguntur, intorquentur, luxantur, aut alia quauis enormi fœditate deprauantur. Præterquamquòd huiusmodi violento casuum incursu, & concusso vehementius toto corpore, rupta, & aperta vena, hæmorrhagia emergit: hac de re fœtui alimentum subducitur. Hinc postea minuta, tenuis, & planè monstrosa proles resultare solet.

Casus ab alto quid præstet in fœtu.

G

DE PRAVA VENTRIS, & Genitalium Constitutione. Cap. V.

SVPEREST, vt ad deprauatas alui, & genitalium partes ponderandas accedamus. Scribit Hesiodus in Melpomene Herculem quondam inuenisse in antro virginem ancipitis naturæ, quoniam partes infra vmbilicum in effigiem Serpentis desinebant, veluti in Historia Serpentum fuit recitatum. Deinde in Thracia paulò ante Mauritij Ro- H manorum Regis obitum, horrendum mulier monstrum edidit, quod vmbilico tenus rudimentum humanæ formæ præ se ferebat, sed partes alui in piscem terminabantur, quod, Mauritij iussu, fuit interfectum, & mater, quia nihil ad hoc monstrum contulisset, culpa fuit absoluta; vt in capite antecedenti, iuxta sententiam Licosthenis, enucleauimus.

Huc reuocanda est memoria illius monstri in capite bicipitum cōmemorati, quod natum est anno supra sesquimillesimum nonagesimo octauo, mense Octobris, inter Augeram, & Tortonam, quod circa nates spatio duorum digitorum, caudam habebat longitudine ferè quinq; digitorum, quæ foramen podicis tegebat, vt in quadrupedibus caudatis obseruatur. Genuæ quoq; anno supra sesquimillesimum quinquagesimo quinto, ex muliere Galla inibi habitante natum est monstrum bifrons instar Iani, de quò superius egimus, sed præter hanc deformitatem, ex eius dorso intestina prodibant, & circa partem inferiorem ventris, hepar pendebat ex vulua

Monstrum humanum caudatum.

I. Infans aperto ventre.

prolapsum: nam hoc monstrum vtrumq; sexum participabat, & iuxta partem dextram mas, & iuxta læuam fæmina erat.

Huic non multum dissimile fuit monstrum à Lichostene delineatum, quod natum E est in Ploa Vortlandiæ oppido, anno Domini supra sesquimillesimum quadragesimo septimo. Erat enim infans ventre carens, & intestina, aperto corpore ex thorace dependebant, & vmbilicus in sinistra tibia apparebat. Præterquamquòd pedes versus caput inclinabant, & caput erat acuminatum instar Cidarijs, quemadmodum in figura I. depingitur.

I. *Puer aluo aperta.*

Alium huius generis casum memorat Licosthenes, qui accidit anno Mundi octingentesimo quinquagesimo nono supra tria millia, & ante partum Virginis centesimo-quarto, Nursiæ, vbi gemini ex muliere ingenua nati sunt, scilicet puella integris omnibus membris, nec non puer aperta aluo, vt conspicerentur intestina, & in parte posteriori solidus, qui emissa voce expirauit.

Aliam quoq; ventris deformationem Ioannes Georgius Schenchius Hagenoensium Poliater obseruauit Hagenoæ Alsatiæ, anno sexto supra millesimum, & sexcentesimum, in cadauere infantis, qui nonnullos etiam dies superuixerat. Is à prima F in vtero conformatione, vmbilico tenus, foramen rotundum, atq; patulum ad intima ventris viscera, aperta via, penetrans, quasi pugione confossum miro spectaculo obtinuit: quapropter alimenta, & excrementa per hoc vulnus naturale statim effluebant.

Deinde cadauere aperto, cæteris partibus integris, corpus vesica destitutum, & ano imperforato fuit inuentum. Quamobrem monstriferi corporis causam inuestiganti relatum fuit prægnantem fæminam, persecutione mariti, per districtum gladium territam fuisse, & se se, ad euitandum mariti iracundi impetum, in angulum domus contulisse; quæ imaginatio matris erga fœtum, eidem facilè notam ensis in ventrem adacti imprimere potuit: immò hæc corporis contractio, & compressio in angulo ædium defectui vesicæ, & imperforationi occasionem præbuit.

Vis phantasiæ.

Neque volumus prætermittere hominem annorum triginta Burgundum ventre malè conformato delineatum in icone II. qui peregrè proficiscens, dum Bononia G transiret, anno supra millesimum, & sexcentesimum quadragesimo, Martio mense, perhumaniter hospitio fuit exceptus in ædibus Xenodochij Diuo Franisco dicati, vbi innumeri ferè Peregrini, singulis annis, hac transeuntes diuersantur. Etenim Perillustris Dominus Vincentius Tanarius Patritius Bononiensis, in Musarum Studio nulli secundus, & rerum naturalium diligens inuestigator, qui tunc ex officio has ædes Hospitales reuisebat, animaduersa ventris huius hominis fæditate, Excellentissimos, & Eruditissimos viros Ioannem Augustinum Cuchium, Pompeum Bolognetum, Ioannem Antonium Godium, Andream Marianum, Bartholomeum Massarium, Hyacinthum Ambrosinum fratrem meum, Franciscum Gallettum ad hoc curiosum, & monstrosum spectaculum accersiuit. Quare hi omnes Philosophicæ, & Medicæ facultatis Doctores, præsentibus multis Philiatris, ventre diligenter inspecto, & contrectato, obseruarunt illi omnia inesse, quæ explanantur per patentes litteras Doctorum institutionis Medicæ Vniuersitatis Aquensis datas Aquis, in Aula H Regia Vniuersitatis, Calendis Iulij, anno supra millesimum, & sexcentesimum trigesimo nono; itaut illis aliquid addere superfluum esse existimarunt, præter nonnulla condylomata, ex imo ventre pendentia, quapropter illas in præsentia recitare non piguit; sunt autem huius tenoris.

II.

Doctores, qui interfuerunt.

Nos Percelebris Vniuersitatis Aquensis Doctores Medici, & Professores Regij, singulis, ad quos hæ nostræ peruenerint inscriptiones, fidem facimus nobis obuium Stephanum Veauuois Diocæseos Bituricensis, accurata mentis, & oculorum acie, lubenter in schola medica lustrasse, cuius ventris, & obscænarum maximè partium monstrosa planè extat conformatio: siquidem, præterquamquòd nullis est interstincta vmbilici rugis totius abdominis protensa moles in extrema imi ventris parte non deligati, sed velut cicatrice obducti vmbilici vestigium cernitur tanquam ossi pubis adhærens, è regione vesicæ, & ventri infixa conspicitur caro fungosa, exquisitioris tamen sensus, saturatæ rubedinis cæcis spiraculis peruia, per quæ continuò, & sensim sine sensu stillat indefinenter vrina: quænam à promi-

Litteræ patentes Doctorum Aquensium.

II. Homo ventre malè conformato.

minente, & extra abdomen detrusa carnosiore ceruice vesicæ, aut eiusdem musculi ianitoris vicem gerente oriatur, vel formatricis errore, & seminalis materiæ agitatione ex inuersis, & in orbem flexis cauis illis mentulam efficientibus corporibus, & ad glandem mox coeuntibus promanet, aut solidus existat adnatus fungus, stabilire est difficillimum. Verùm desuper carni huic irriguæ grandioris nucis magnitudinem vix excedenti succedit altera subter locata neutiquam perforata speciem glandis referens, quæ digitis pressa indolet, nec spiritibus impletur, nec distenditur, nec rubet, sed flaccida, corrupta, & pallida visitur, Præputium vinculo alligatum subtus demittitur: ad latera versus inguina non foras obducti, neque penduli, sed intro, & satis profundè latentes vtrinque tractantur testes orbicularis, & paulò oblongioris figuræ, vagina, & inuolucro sola linea discreta in scroti locum contecti. Ex quibus nostram inde mentem promimus prædictum Stephanum: licèt ab ortu ad annum vsque decimum octauum, ex ipsius relatione, fæminei sexus fuerit creditus, verum tamen re vera existere, quoniam viriles intus, & extra licèt maligna conformatione præditas sortiatur partes. Hactenus Medici Aquenses.

Constructio pudendorũ.

Deinde hic homo, præter hanc ventris fæditatem, quæstus gratia, ob curiositatem, se imperforatum esse simulabat, & hanc solidam ani conformationem multi credebant, quia foramen podicis non in loco consueto, sed in perinæo versus sedem genitalium occultabatur.

Ventrem quoque monstrosum, & admirandum in Brutis quandoque licet obseruare. Nuper Germania, referente Licosthene, ventre in capræ cornutum vidit: siquidem per illam regionem, anno Domini supra sesquimillesimum quinquagesimo quinto, à circulatore quodam circumducebatur, quæstus gratia, capra tribus cornibus referta, quorum duo caput animalis decorabant; tertium verò ex ventre prominebat.

Capra cum cornu in ventre.

Neque hoc cornu caprinum in ventre natum mirari debemus; propterea quòd cornu tertium in collo Bouis nàtum obseruauimus. Etenim, præter duo in fronte conspicua cornua cæteris communia, tertium in Bouis octennis medio collo enatum cernebatur, dodrantis longitudine, radice crassa sesquipalmum, in latus dextrum nonnihil propendens mobile, non altius, quàm in cutem infixum, carni tantummodò, & membranis quibusdam annexum, infima sui portione tenellum, adhuc nondum in duritiem concreta substantia, quæ recens in materiam cornu aggesta erat. Verùm superior cornu pars dura, & solidæ consistentiæ, & planè corneæ erat, & eiusdem, cuius cornu, substantiæ, & coloris. Tandem in mucronem sed obrusum, & nonnihil quasi hamatum, seu vncum desinebat. Hanc picturam Doctissimus Antonius Gigas communicabat, qui Epidauri bestiam natam esse asseuerabat, veluti in icone apparet.

Bos cum tertio cornu in ceruice.

E

MALIGNA GENITALIVM Maris, & Fœminæ constitutio.

QVEMADMODVM Natura in cæteris partibus conformandis, iuxta occasionem, quandoque liberalis, & quandoque auara est; pariter in procreatione genitalium, eadem ratione interdum vti videtur, dum in maribus mentulam nullam gignit, aut illam geminat. Nam Thobias Cneulinus in Obseruationibus ad Schenchium missis, meminit infantis sine genitali membro nati, cuius loco erat foramen, per quod vrina reddebatur, sed postea scrotum cum ambobus testibus rectè conformatum habebat. Et Haly Rhodoam in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni recitat se vidisse fœtum sine priapo, & sine testibus, quorum loco foramē exiguum à natura fuerat genitum, per quod lotium sensim stillabat.

Puer sine mentula natus.

F

Viciſſim Natura interdum hæc genitalia multiplicat: siquidem Iacobus Vuecherius in Obseruationibus ad Schenchium missis tradit se vidisse Bononiæ in publicis dissectionibus cadauer viri duplici pene referti; & Cardanus infantem rectè constitutum memorat in Britannia natum, cuius genitalia genitalibus erant inserta. Immò Vessallius in Opere de fabrica humani corporis diuulgat se nouisse Patauij nobilem adolescentem Iuris studiosum, cui in apice glandis duo patentes erant meatus, quorum alter semini, alter verò vrinæ erat paratus. Et viciſſim aliqui imperforata glande nati sunt.

Lib. 14. de rer. var. c. 77.

L. 5. c. 14.

Id quod hactenus de mentula declarauimus, de testibus etiam intelligendum esse censemus: etenim Eusebius scriptum reliquit, quod Dorotheus Præsul Antiochenus, græcæ, & hebraicæ litteraturæ consultissimus, Eunuchus, nempè sine testibus natus est. Sunt enim Eunuchi, qui sine testibus ab aluo materna prodeunt, & Eunuchi quoq; nominantur, qui ante pubertatem testiculis priuantur: licèt tales, ad aliquorum mentem, spadones potius nuncupentur, à verbo græco σπαώ, vello, quia ijs post ortum testes sint euulsi: De his quidam Poeta sic canebat.

G

Testibus exsectis perijt mihi mascula virtus.
Me tamen esse virum mentula testis erit.

Alij verò inter hos cuiratos duplex discrimen constituunt, spadones vocitant, qui vno tantùm teste carent, Eunuchos autem ambobus priuatos indigitant. Vtcumque sit, nulli dubium est, quòd infantes nati vnico tantum teste visi sunt. Cælius Rhodiginus Sillam, & Cottam fuisse viros vnico tantùm teste memorandos diuulgat. Et Hali Rodoham in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni monimentis mandauit sua ætate vixisse puellum vnico tantùm testiculo præditum.

Spadones, & Eunuchi.

Lib. 4. lect. ant. cap. 7.

Quod de humano fœtu hactenus asseuerauimus, de brutis quoq; intelligendum esse arbitramur: quandoquidem Trincauella in suis operibus retulit se obseruasse canem vnico tantùm teste natum. Item Cardanus Canem sine vtroq; teste natum conspicatus est, sed cum bestiam in venerem pronam obseruauerit, tunc testiculos intrinsecè, quamuis non extrinsecè tactu percepit.

H

Lib. 11. de cur. morb. cap. 25.

Ex altera parte Natura aliquando testes in animalibus multiplicat: propterea quod Rhodiginus periucundam Agatochlis Siciliæ Tyranni historiam publicauit, qui τριόρχεις vocabatur, vel quia, vt multi putabant, tribus testibus esset refertus, vel quia similis esset Triorchi aui ex genere accipitrum, quam Buteonem Ornithologus appellat, quod animal rapaciſſimum, & in libidinem promptiſſimum esse perhibetur. Præterea Montuus in Anasceue morborum, & Fernelius in Pathologia, homines tribus testibus præditos memorarunt. Item Scholiographus Hollerij scripsit sibi contigisse videre tertium testiculum in puero Typographi filio. Nos quoq; Bononiæ, annis elapsis, in iuuene Pedemontano Philiatro tres quidem testes obseruauimus, sed tertius duplo minor contrectatione percipiebatur.

L. 1. c. 8.

L. 1. c. 62.

Præterea non deſunt, qui aſſerant quibuſdam familijs hoc eſſe peculiare, vt tertium habeant teſticulum: nam Bergomi familia Perilluſtris eſt, de qua emerſit Bartholomeus Coleonus, fortitudine, & fide apud Venetos clariſſimus, & inſignis, cuius equeſtris ſtatua Venetijs conſpicitur in area Sanctorum Ioannis, & Pauli. A Multi igitur ex hac familia tres habuiſſe teſtes perhibentur, & huius rei manifeſtum præſtat teſtimonium ſtemma gentilitium familiæ, quod icone trium nigrorum teſtium inſignitur. Hinc ortum eſt prouerbium Italis vſitatiſſimum. *Coglioni da Bergamo*. Quod non de homine ſtupido, & obſcæno, ſed de re inuſitata, & inaudita paſſim profertur.

Familiæ tribus teſtibus refertæ.

Ab hac quoq; praua cõſtitutione genitalia mulierum non ſunt excludenda. Namque fæminas naſci atretas, ſcilicet imperforatas, ex multis Schenchij obſeruationibus manifeſtum eſt. Præterquamquod Ariſtoteles in Hiſtoria Animalium, animalia quædam integris partibus monſtroſa appellat, tantummodò quia meatus quoſdam occluſos habent. Tradit igitur oriri fæminas à prima conformatione, ore matricis concreto: quemadmodum aliquando mares, glande imperforata, naſcuntur. Hæc enim praua genitalium conformatio peritas etiam obſtetrices decipit: ſiquidem narrat Pineus, quòd Lutetiæ, anno ſupra ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo ſeptimo, B in vico Sancti Dionyſij, mulier quædam noctu infantem enixa eſt, qui feſtinanter ob languorem virium, aqua ſacri Fontis fuit luſtratus, & nomine Ioannæ vocatus, quia fœmina credebatur; ſed paucos poſt dies non ſine magna omnium admiratione mas fuit obſeruatus, & cauſa erroris fuit mala partium genitalium conformatio: etenim penis erat breuior, & in ſuprema parte rimæ abditus, more clitoris, inter duo labia, & nymphas pudendi fæminei: cum duo latera ſcroti tanquam labia pudendi mulieris eminerent; & hac illecebra malignæ harum partium conformationis Obſtetrices ſæpè falluntur.

L. 4. de Gen. An. c. 4.

Mas creditus fæmina cur.

Quapropter eorum opinionem explodere debemus, qui fæmellas in maſculos, tractu temporis tranſmutari poſſe arbitrati ſunt: cum nulla ſit ratio, vel argumentum, quibus id planè, & præſertim in hominibus probari poſſit. Sunt enim vtriuſque ſexus partes genitales adeò inter ſe diſſimiles, vt diſſimilius quicquam reperiri nequeat. Præterquam quòd genitales mulierum partes ſunt in imo ventris ſitu re- C conditæ, & renum regioni per vaſa, & ligamenta membranacea alligatæ, quæ abſque magna relaxatione deſcendere non poſſunt. Quocirca partes genitales mulierum in viriles tranſmutari nequeunt.

Cur non fiat mutatio fæminæ in marem.

His igitur intellectis, ob malam conformationem harum partium, puellæ aliquando creditæ in viros verti dicuntur, dum ſexus virilis detegitur, non autem quia genitales mulierum partes in viriles mutentur; quemadmodum ſuperius in primo capite huius Hiſtoriæ, & in Rubrica tranſmutationum enucleauimus. Huius rei manifeſtum habemus caſum, qui Cataloniæ contigit, ſicuti viri fide digni narrarunt. In quodam igitur Caſtro illius regionis verſabatur puella decem, & octo annos nata, quæ cum alijs colludens ingenti genitalium dolore correpta eſt, quaſi mox eſſet peritura: idcircò Medicus fuit accerſitus, qui diligenter obſcænas partes examinans, aliquid durum ſub pelle pudendi latere obſeruauit; ſicq; nouacula pellem dilatauit, & illicò membrum virile cum ſcroto exiuit: nam illius foramen ita erat accõmodatum D foramini membri fæminei putati, vt inde lotium commodè egrederetur: vnde ſanato vulnere, vxorem duxit, cum qua plurimos annos vixit.

Caſus Cataloniæ.

Prauam huius partis conſtitutionem animaduertit etiam Columbus, dum recitat fuiſſe fæminam, cuius vulua à figura aliarum non diſcrepabat, & portio colli matricis prominebat: cum tamen in abdomine, neq; matrix, neq; vaſa ſpermatica, neq; teſtes reperirentur. Ideòque non eſt mirandum, ſi in congreſſu ſemper conquereretur.

L. 15. Anat.

Sed maiori admiratione dignum eſt, quòd Natura in mulieribus etiam pudenda interdum geminat. Nam ex Iulio Obſequente, Schenchio referente, puella biceps geminata vulua nata eſt, ſed mortua C. Lelio, & L. Domitio Conſulibus. Pariter teſte eodem Obſequente, memoratur mulier duplici vulua prædita, quæ C. Claudio, & M. Perpenna Conſulibus orta eſſe perhibetur.

L. 4. Obſer.

L. 4. Obſer. 86.

Deformitates poſtea in pudendis mulierum genitæ poſt natiuitatem infinitæ poſſunt recenſeri: proptereaquòd Schenchius meminit multarum mulierum, immò virginum,

ginum, ex quarum inguinibus, aut alis vuluæ tumores carnoſi inſtar ſtrumarum, ponderis librarum viginti ad genua vſq; excreſcentes pendebant; ſubſtantia autem horum tumorum vberibus vaccarum ſimilis eſſe videbatur. Ibidem Schenchius recenſet mulierem, ex cuius pudendo vena longitudinis, & craſſitiei pollicaris pendebat: quamuis clariſſimus Mercurialis hanc hiſtoriam de mentula muliebri expoſuerit. Ibidem Schenchius memorat quamdam Matronam, cuius clitoris ad longitudinem, & craſſitiem colli anſerini excreuit.

Non diſſimilis caſus nuper accidit Bononiæ. Nam vir quidam cum vxore, quam per decennium iniuerat, diuortium facere nitebatur: propterea quod ad congreſſum non amplius idoneam eſſe ſignificabat. Quamobrem pro diremenda coniugum controuerſia, duo Medici precibus permoti pudendo huius mulieris conſpecto, fidem fecerunt, neque acus cuſpidem per genitalium rimam penetrare poſſe. Interea Excellentiſſimus Ioannes Auguſtinus Cuchius in medica facultate nulli ſecundus eligitur, vt vnà cum Quæſitore Fori Archieſcopalis mulierem viſitet, qui primo aſpectu foramen pudendi valdè obſtructum obſeruauit, quia clitoris adeò excreuerat, vt totam rimam clauderet: nihilominus, ipſo eleuato, rimam inuenit ita patulam, vt quicquid craſſitudinis etiam brachialis admittere poſſet.

ANDROGYNORVM Varietas.

CVM in antecedenti Rubrica obſeruatum fuerit aliquando à Natura in maribus mentulam, & in fæminis vuluam geminari. Modò perpendendi ſunt illi fœtus, qui vtriuſq; ſexus genitalia participant. Hi ſecundum Pollucem, Concubini, & ſecundum alios Androgyni, ſeu Hermaphroditi nuncupantur. Iuxta hoc diſtichon.

In quo Mercurij facies, Veneriſq; videtur;
Nec vir, nec virgo eſt, Hermaphroditus homo eſt.

Cæterum hos infantes non ſolum Androgynos, & Hermaphroditos, ſed etiam διφυεῖ, & ἀνδροθήλυας, & ἀρσενοθήλυας, appellant. Hos admittere videtur Ariſtoteles, quando in Hiſtoria Animalium ſcribit: quibus contingit gemina habere genitalia, alterum maris, & alterum fæminæ, ijs ſemper alterum ratum, & alterum irritum redditur. Item Plinius monimentis mandauit, interdum gigni fœtus, quos Hermaphroditos vocitant: hi olim in prodigijs, nunc in delicijs habentur.

Lib. 4. de gen. An. cap. 4.

Poſtmodum nonnulli varia Androgynorum diſcrimina conſtituunt, iuxta varium Naturæ luſum. In maribus quandoque obſeruarunt exiguum muliebre pudendum in perinæo, & itidem in ſcroto, abſque vllo excrementi profluuio. Pariter ſupra radicem colis figuram vuluæ animaduerterunt. In fœminis variatio fuit obſeruata, quando penis ſupra genitalis faſtigium in clitori prominet, & quando penis ad inguina, vel in perinæo profertur. Sed hæc varietas, vt verum fateamur, eſt multiplex; itaut quicquam certi terminari non poſſit, tum ob copioſum numerum Androgynorum, qui nati ſunt, tum etiam, quia Authores recenſendo Androgynos variæ ætatis, non explicant verum ſitum genitalium partium vtriuſq; ſexus.

Ex Iulio Obſequente habemus, quòd M. Meſſalla, & C. Liuio Conſulibus, Androgynus duodecim ferè annos natus, iuſſu Aruſpicum, fuit necatus. Teſte eodem Obſequente, L. Metello, & Q. Maximo Conſulibus, Androgynus Lunæ natus eſt, & mandato Aruſpicum in mare delatus. Pariter, ex Licoſthene, anno ante partum Virginis centeſimo trigeſimo ſecundo, in agro Ferentino, Androgynus natus, in flumen fuit deiectus. Item in agro Romano Androgynus octo annos natus fuit inuentus, & ad mare delatus L. Cecilio, & L. Aurelio Conſulibus, ſi veritatem Iulius Obſequens aſſecutus eſt. Immò Romæ interdum Androgyni nati ad mare delati fuerunt. Rurſus anno ante partum Virginis decimo quarto ſupra centeſimum, iuxta mentem Licoſthenis, Androgynus Saturniæ annorum decem inuentus,

Androgyni ab Antiquis necabantur.

I. Hermaphroditus cum tumore circa vmbilicum.

II. Androgynus Ruffi.

tus, & in mari demersus fuit. Ex eodem, Androgynus Vrbini natus anno ante partum Virginis nonagesimo tertio, in mari suffocatus fuit.

Itaq; foetuum ambigui sexus longam seriem, qui videre desiderat, adeat Iulium Obsequentem, & Licosthenem, qui innumeros ferè recensere videntur: cum tamen A verum situm genitalium non exprimant. Demùm Haly Rodoham in Commentarijs ad artem Medicinalem Galeni fatetur & ipse, se aliquando obiter vidisse hominem, qui veretrum cum testibus, & vuluam mulieris habebat. Similiter in Annalibus Gallicis legitur, quòd anno salutis supra millesimum, & quadringentesimum septuagesimo octauo, regnante Ludouico XI. apud Aruernos, Monachus quidam Hermaphroditus viuebat in Cœnobio Issoriensi, qui tractu temporis grauidus est factus, & maxima diligentia seruatus donec peperit. Insuper anno salutis supra millesimum, & quadringentesimum nonagesimo sexto, penes Heildebergam, in Pago Agri Palatini, Rorbachio nuncupato, gemelli nati sunt dorso cohærentes, & ambos Hermaphroditos fuisse, Licosthenes attestatur.

Lib. 10.

Tiguri Heluetiorum, Calendis Ianuarij, anno salutis supra sexquimillesimum decimo nono, iuxta mentem Licosthenis, natus est Hermaphroditus, qui circa vmbilicum tumorem carneum gerebat, & paulò inferius muliebre pudendum, cum suo loco B membrum virile existeret, veluti in figura I. ostenditur.

I.

Non dissimilem videtur repræsentare iconem Iacobus Rufus in suo opere de conceptu, & generatione hominis, nimirum cum massa carnis rubra circa vmbilicum, & cum pudendo muliebri supra virilia genitalia: ideòq; hanc iconem cum præcedenti coincidere existimamus: nihilominus quia hanc quoq; in publico Musæo inuenimus, eam in figura II. repræsentamus.

II.

Cornelius Gemma duas Androgynorum icones exhibet, quarum prima vtrumque genitale, tam maris, quàm fœminæ inter inguina gestat, altera verò genitale mulieris in pube, & membrum virile in loco consueto exhibet, foetus tamen circa thoracem erat apertus, quemadmodum figura III. demonstrat.

III.

Hic autem animaduertendum est, quod hæ partes genitales vtriusq; sexus extrinsecæ in vno, & eodem subiecto, partes intrinsecas sibi correspondentes raròhabent. Quandoquidem Bahuinus in Obseruationibus proprijs meminit puellæ octo- C decim annorum, cuius cadauer apertum virile membrum, & testiculos exhibuit, puella autem credebatur, quia per paruam rimam sub cole mingebat, & dissecto cole duo nerui ampli reperti sunt, & vrinarius ductus nullus fuit obseruatus.

Pariter Columbus recitat sibi contigisse videre fœminam, quæ præter vuluam, membro quoq; virili erat prædita, quod tamen non erat admodum crassum, quamobrem in eius anatome vasa præparantia ab aliarum fœminarum præparantibus non differebant. Vasa autem deferentia discrepabant: erant enim bipartita, quia Natura ex binis quaterna produxerat, ex quibus duo, quæ maiora erant, ad concauitatem matricis dirigebantur, reliqua duo ad radicem penis descendebant, qui postea glandulis assistentibus carebat.

Lib. 15. Anat.

Erat autem in hoc subiecto maximè admiranda sagacitas Naturæ, quæ locum satis tutum elegerat, per quem vasa hæc ad penem deferri possent. Vterus autem, nec non ceruix matricis à cæterarum fœminarum matrice, & colo nihil discrepabant: D sed in testibus aliquod discrimen obseruabatur; cum testes in hoc subiecto crassiores, quàm in reliquis mulieribus essent, sed, quoad situm illorum, nulla differentia deprehendebatur. Peni scrotum non erat continuum; immò vero scroto prorsus carebat, & duobus musculis hic penis erat præditus, non autem quattuor, qui in maribus perfectis obseruantur. Præterea penis huius Androgyni tenui pelle tegebatur, ibi nullum aderat præputium, sed visebantur duo spongiosa corpora, per quæ duæ arteriæ ferebantur ab illis ortæ, quæ ad vesicam tendebant. Hinc eliciendum est, vt superius fuit explanatum, vasa genitalia intrinseca in Hermaphroditis, genitalibus extrinsecis aut raro, aut nunquam respondere.

Genitalium partium consideratio.

Fatetur insuper Columbus loco citato duos Hermaphroditos viuentes conspicatum fuisse, scilicet marem, & fœminam (Hermaphroditi enim mares, & fœminæ vocantur, iuxta vigorem sexus: namq; si in virilibus genitalibus magis polleant, mares, sin secus fœminæ nuncupantur) Hermaphroditus igitur mas, quam Columbus summa

III. Hermaphroditus Gemmæ.

ma diligentia inspexit, penem cum scroto, & testibus habebat, sub quibus, nempe in perinæo erat rima, in morem vuluæ effigiata, sed non penetrabat. At Hermaphroditus fœmina fuit mulier ex genere illarum Aethiopum, quas Vulgus Italicus Cingaras vocat. Hæc enim neq; agere, neq; pati commodè poterat, quia penis longitudinem, & crassitiem minimi digiti non excedebat, deinde rima vuluæ erat ita angusta, vt apicem minimi digiti admittere non posset. Signa autem dignoscendi vim Hermaphroditorum, quibus tutò possimus diuulgare, vtrum ad sexum fæmineum, vel masculinum sint referendi, explicata fuerunt in Rubrica Differentiarum primi capitis huius Historiæ. A

In Brutis quoq; hæc fæditas, seu ambiguitas sexus aliquando obseruatur. Siquidem Plinius equas huius generis conspectas ætate Neronis memorat. Cum Nero equas vtriusq; sexus participes carpento suo subiecerit, quæ in Treuerico Galliæ agro repertæ fuerunt: Textor quoque recitat, quòd, Xerxe in Græciam exercitum parante, Mula peperit mulum vtroq; genitali, scilicet maris, & fæminæ refertum. Amplius equum hermaphroditum Cardanus Antuerpiæ obseruauit, qui vnum habebat testem loco proprio, cum mammis tumidis instar equæ, habebat deinde vuluam in proprio situ, sed ex ipsa penis prominebat. Immò tanquam masculus erecto capite, & crassiore corpore equabus adhinnibat. B

Lib. 7. nat. Hist. cap. 3.
Tom. 2. Offic.

His sic expositis ad causas accedemus. Authores igitur versantes circa causas monstrosi ventris, id vt plurimum ex terrore, atq; metu à matre vtero gerente concepto prodire obseruarunt. Scripsit enim Rufus fieri aliquo casu, vt, ex subita formidine semen circa hæc membra aliquid vitij contrahat. Fatetur enim ipse se vidisse infantem, cuius sexus non constabat, quia testiculi sine genitali membro prominebant, & infra testiculos rima conspiciebatur, per quam vrina fluebat. Itaque mater fatebatur se ex quodam viso ita fuisse perterrefactam, vt hinc infanti hoc contractum esse coniectaret. Quamuis etiam ab agitatione seminis ob quamuis causam similes monstrosi ventres prodire possint.

L. 5. c. 3.

Antequam de Hermaphroditorum causis verba faciamus, breuiter ponderandum, num hi inter differentias monstrorum recensendi sint, cum nonnulli alienam amplectentes sententiam sic ratiocinentur. Illa nuncupantur monstra, quæ raro contingunt, sed Hermaphroditi frequenter nascuntur, ergo in numero monstrorum non sunt collocandi. Præterea roborant hanc opinionem, quoniam Androgyni nullum Naturæ vitium præ se ferre videntur: siquidem cum virtus vtriusq; seminis, scilicet paterni, & materni ita viget in fœtu fabricando, vt infans vtrumq; sexum perfectè assequatur, tunc id ad erratum Naturæ non erit referendum, quoniam Natura tunc sibi simile in vtroq; sexu producit: quapropter iuxta hanc sententiam, omnes Hermaphroditi in serie monstrorum non collocantur, sed illi tantùm, quorum sexus ob exilitatem, est imperfectus, aut illi, quorum sexus est transpositus. C

Hermaphroditi an inter monstra recensendi.

Huic opinioni non esse adhærendum censemus; primò, quoniam Hermaphroditi frequenter nasci videntur in comparatione ad cætera monstra, non autem simpliciter. Deinde nullos, aut admodum paucos fœtus monstrificos cum vtroq; sexu perfectos fuisse arbitramur. Præterquamquòd, si nascerentur, inter monstra essent reponendi: cum Natura in generationibus animalium semper marem, & non fæminam producere intendat, & quando ab hoc gradu perfecto deficit, fæminam procreat. Demum manifestam habemus doctrinam Aristotelis, qui Hermaphroditos monstrificos nuncupauit, & horum alterum sexum ratum, & alterum irritum esse scripsit. D

Aristotelis opinio.

Itaq; si ad horum causas mentem dirigamus, prima facie incidemus in sententiam Astrologorum, qui causam huius effectus in sydera referunt, & præcipuè quando synodus Veneris, & Mercurij in signis bicorporeis celebratur: cui sententiæ Paulus Aegineta adstipulare videtur. Suessanus huius effectus aliam causam amplectitur, dum scripsit, post mensium fluxum à primo congressus die ad quintum, masculos procreari, deinde ad octauum fæmellas, & ad duodecimum hermaphroditos. Verùm huic sententiæ nec ratio, nec experientia suffragatur: quandoquidem masculus, vel fæmella, nullo dierum discrimine obseruato, ex semine maris, vel fæminæ prædominante generatur. Deinde si Androgyni, post duodecimum diem fluxionis

Lib. 6. c. 69.

xionis mensium, producerentur, horum copiosius numerus inueniretur. Quamobrem horum natiuitas æquali seminis Parentum vigori attribuenda est: veluti Boscius in Concordia Philosophorum, & Medicorum de humano conceptu optimè pronunciauit: Etenim, iuxta communem, & veram sententiam, hi fœtus monstrosi à materiæ seminalis vbertate, causam suæ generationis, & conformationis contrahere perhibentur. Effusa enim æquali portione materiæ seminalis ab vtroq; genitore, tunc facultas formatrix, quæ simile aliquid sibi semper fingere conatur, æqualibus viribus in vtramq; materiam incumbit: hinc postea non est mirum, si in vno, & eodem fœtu vterq; sexus detegatur.

Vera causa ortus Androgynorum.

DE VITIATA PEDVM Conformatione.

Cap. VI.

QVOD in formatura brachiorum, & manuum superius obseruauimus; modò etiam in constitutione crurum, & pedum ponderandum est. Propterea quòd Natura, in his quoq; membris conformandis impedita, vel pedes nullos, & diminutos gignit, vel eos geminat, vel quauis alia ratione deturpat. Quoad primum referunt Historiæ, quòd Mauritij ætate, qui anno post partum Virginis supra quingentesimum septuagesimo octauo imperabat, natus est infans sine pedibus, cum inferior pars huius fœtus in caudam piscis desineret, cuius icon capite quarto huius Historiæ inquirenda est. Haly Rodoham in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni, hominem viuum sine pedibus se conspicatum fuisse fatetur, & Schenchius in Obseruationibus puellæ sine pedibus meminit, qui violentia morbi deciderant, trunco tamen illæso, quæ postea in vijs publicis mendicabat. Pariter in agro Piceno, vt Romana tradit Historia, natus est infans, qui, à genitalibus, cum cruribus, atq; pedibus careret, in conum quasi pyramidis desinebat. Erat autem, virilis sexus, cæteris partibus integrè formatis. Tandem Rufus in opere de conceptu, & generatione hominis, infantes defectu membrorum mutilos, & pedibus carentes se conspexisse testificatur.

Infantes sine pedibus nati.

Cæterùm si per seriem annorum incedamus, inueniemus, in Villa Nepritez, non procul ab oppido Vuutezersi ad Moldam sito, vt refert Licosthenes, infantem sine pedibus natum, anno supra sesquimillesimum trigesimo septimo, quemadmodum in icone I. ostenditur.

I.

Huic non valdè dissimilem fœtum diuulgat se vidisse Nicolaus Rocheus, anno Domini supra sesquimillesimum quadragesimo primo, die octaua Februarij, in Castro Diui Amandi Alliferi, in solo Borbonico, ex notissima muliere natum, qui à capite ad vmbilicum vsq; imaginem hominis referebat, & deinceps loco crurum, & pedum, cauda ritu Sirenum substituebatur, & monstrum per horam à partu vixisse perhibetur.

Insuper anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo secundo, Vuidensbachi, quod distat per spatium milliaris à Schleasinga, authore Licosthene, monstrum natum est ex muliere habens imaginem infantis, sed absq; cruribus, & pedibus, quorum loco demissa cuspis producebatur; immo ex lateribus quoq; cuspides quædam paruæ prominebant, veluti in icone II. conspicicitur.

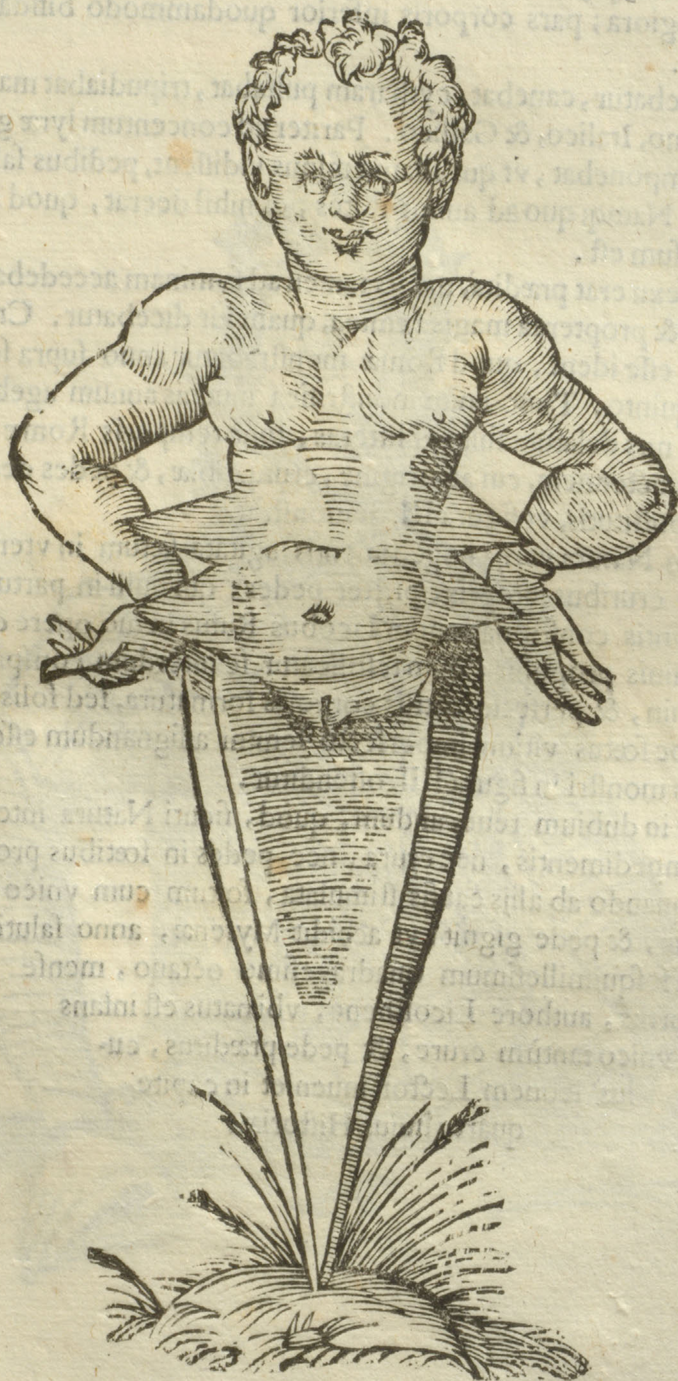
II.

Huic addamus non multùm dissimile monstrum, & horrificum, quod vxor figuli peperit anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo sexto. Hoc à vertice ad hyppocondria figuram humanam repræsentabat, ore tamen prominente, & facie torua. Ab vmbilico autem, relicta hominis figura, in formam pyramidalem termina-

I. Infans sine pedibus.

II. Infans loco pedum cuspidatus.

Infans alius pyramidalis.

minabatur, referens in cuspide similitudinem caudæ suis inflexæ. Præterea circa spinam dorsi vmbilici effigies alia conspiciebatur, & nullum prorsus sexum exhibebat.

A Neq; omittenda est iuuenis Galla annum circiter decimum octauum agens, partibus inferioribus, nimirum fæmoribus, cruribus, & pedibus carens, quam Bononia vidit, & admirata est, anno salutis supra sesquimillesimum nonagesimo quarto. Hæc nata est in vrbe Bison territorijs Auenionensis, nomine Catherina Mazzina appellata, venustæ formæ, & altitudinis trium dodrantum, palmo amplius, sed coxis, cruribus, consequenterq; pedibus carens. Brachia erant perfectè constituta, pectore, & trunco longiora; pars corporis inferior quodammodo bifida apparebat, imum lyræ æmulans.

Hæc ad rem loquebatur, canebat, cytharam pulsabat, tripudiabat manibus, more Hispanico, Mauritano, Italico, & Gallico. Pariter ad concentum lyræ gestus imperfecti corporis ita componebat, vt qui illam eminus vidissent, pedibus saltare proculdubiò protulissent. Namq; quo ad animi dotes, ei nihil deerat, quod alijs hominibus à Natura concessum est.

B Præterea vtroq; sexu erat prædita, magis tamen ad fæminam accedebat, quia in eo sexu magis vigebat, & propterea magis fæmina, quam vir dicebatur. Credimus omninò hoc monstrum esse idem, quod Romæ monstrabatur anno supra sesquimillesimum octuagesimo quinto. Tunc enim monstrifica iuuenis annum agebat octauum. Quandoquidem ad nos delatum fuit per litteras, tunc temporis Romæ circumferri spectandam puellam octennem, cui ab origine, crura, tibiæ, & pedes deerant, cæteris membris rectè constitutis, vt figura III. demonstrat.

Monstrum Romæ, & Bononiæ visum idem. III.

Aliquando autem Natura varijs impedimentis agitata fætum in vtero fabricabit cum fœmoribus, & cruribus integris, præter pedes, qui nulli in partu conspicientur. Hanc enim infantis conformationem Iacobus Rufus in suo opere de conceptu, & generatione hominis proponit; dum testificatur se interdum conspicatum fuisse infantem iusta alioquin, & perfecta totius corporis formatura, sed solis pedibus carentem. Deinde hoc fœtus vitium imperfecto semini assignandum esse arbitratur. Effigies autem huius monstri in figura IIII. ostenditur. C

Monstra sine pedibus. IIII.

Præterea non est in dubium reuocandum, quòd, sicuti Natura interdum varijs oppressa impedimentis, nec crura, nec pedes in fœtibus procreat; pariter aliquando ab alijs causis stimulata, fœtum cum vnico tantùm crure, & pede gignit: vt accidit Mysenæ, anno salutis supra sesquimillesimum quadragesimo octauo, mense Aprilis, authore Licosthene, vbi natus est infans vnico tantùm crure, & pede præditus, cuius iconem Lector inueniet in capite quarto huius Historiæ.

BRV-

III. Iuuenis Galla fœmoribus, cruribus, & pedibus carens.

IIII. Infans ἄπους Iacobi Ruffi.

E

BRVTORVM DIVERSI GENERIS.

ΑΠΟΔΙΑ.

NATVRA in fabricandis humanis fœtibus, si aliquando varios committit errores, aliqua tamen ratione impedita, ne intentum finem assequi valeat, vt in Rubrica antecedenti, de humanorum fœtuum pedibus obseruatum fuit: non est tamen credendum hoc in fœtibus belluarum contingere minimè posse: quandoquidem varijs exemplis, & casibus ostendemus Naturam pari ratione in pedibus Brutorum conformandis errata committere: cum ἀποδία, nempè pedum defectus in Brutis etiam animantibus locum habeat. Etenim Albertus meminit Hirci cum pedibus tantummodò anterioribus nati; quapropter posterioribus carens, gradiebatur quidem, sed partem posteriorem per terram trahebat.

Apodia brutorum.

F

Licosthenes quoq; Historiographus memorat vitulum ex vacca natum pedibus anterioribus carentem, qui natus est anno supra sesquimillesimum quinquagesimo sexto, Ianuario mense, in Pago quodam Episcopatus Diligensis, qui vernacula lingua Obenhauusen appellatur. Hic vitulus, quamuis anterioribus cruribus careret, nihilominus, vt refert Author, corpore erecto, tanta velocitate currebat, vt alios vitulos in cursu facilè superaret.

Non dissimilem vituli iconem damus numero I. qui nuper absque pedibus anterioribus ortus est in agro Bononiensi, cuius occasione inuolucra bouili fœtus, & eius situm in vtero obseruauimus, die decima tertia Ianuarij anni supra sesquimillesimum nonagesimi secundi.

I.

Fætus igitur bubulus duabus membranis inuoluitur, quarum altera interna, & altera externa dicitur. Hæ autem inter se crassitie discrepant, nam interna est valdè tenuis, cum à peritoneo fœtus originem ducat, quod vasa vmbilicalia fœtus tegit, immò à corpore egressum, & tandem expansum fœtum inuoluit, & pluribus redundat cotyledonibus, qui nil aliud sunt, quàm portiones quædam carneæ substantiam, & quasi figuram renum æmulantes. His carnibus vasa seminalia, adhærent delata per hanc tunicam, & dispersa tanquam fibræ venæ portæ per mesenterium.

G

Anatomia bubuli fætus.

Altera tunica crassior est, ortum ducens à membrana carnosa, quæ prædictis omnibus portionibus carneis adnascitur, portionem quamdam sui in vnamquamq; cauitatem ipsarum carnium immittens: sunt enim hæ carnes extrinsecus veluti asperæ, sinum quemdam oblongum habentes, quo tunicam externam respiciunt, in quas membrana externa portiones quasdam sui immittit, quibus tenacissimè inseritur, & cohæret.

De situ quadrupedum in vtero verba fecit Aristoteles in Historia Animalium, dum scripsit, situm eorum in vtero esse extensum, quod tamen in bubulo fœtu falsum esse comperimus. Quandoquidem in matrice ita gestatur, vt spinam dorsi flexam, & gibbosam habeat, genibus flexis, & cruribus anterioribus decussatis, quando tamen fœtus bubulus est perfectus, nam quem hic damus imperfectus erat. Caput quodammodo tibiæ sinistri pedis incumbit. Dexter verò pes versus ventrem sursum est reuolutus. In postica parte crura omninò sunt reflexa instar canis humi iacentis, & dormientis, & sub ventrem antrorsum reuoluta. Cauda inter crura retracta est, vngulæ tenellæ, & niuis instar candidæ. Vasa vmbilicalia, quæ ab Anatomicis duabus arterijs, & vna vena constare dicuntur, in simili fœtu duæ venæ cospiciuntur extrinsecus, quæ intus in vnum principium desinunt.

Lib. 7. c. 8.

H

Situs vituli in vtero.

Inter fœtum, & primam fætus tunicam maxima copia humoris continetur pituitosi viscidi, & lenti, itaut digitis adhærens vix abstergi possit. Est autem hic humor materia vrinæ, & aqua sanguinis, fœtum nutrientis, qui ex vesica per vrachum in hanc capacitatem descendit. Hæc enim humiditas de industria ibi à Natura detinetur,

I. Vitulus bipes.

II. Canis bipes cum Cynomazo.

III. Canis leporinus bipes cum Cynocephalea.

tinetur, vt in illa embryon innatans ad perfectum paritionis tempus commodius in vtero retineri possit: nam aqueus ille humor fœtus pondus quodammodo eleuat, & sustinet, quo effuso, necessarium est, vt fœtus subsideat, & in corpus vteri decumbens grauitate ponderis premat, consequenterq; exitum stimulet.

E Hic autem nonnulli dubitant, quomodo hic humor vrinæ naturam sapiens facilè possit contineri, cum sua acrimonia tenellam fœtus cutem lædere possit. Sed aduertendum est, quod hæc materia minimè acris est, neq; biliosa, sed tantummodò crassa, pituitosa, & lenta instar muci, quæ quamlibet acrimoniam retundere potest. Et hæc obiter dicta sufficiant de inuolucris, & de situ fœtus bubuli.

Dubitatio circa humorem fœtus.

In maiorem confirmationem monstrosi pedum defectus, proponuntur spectandæ icones monstrificorum animantium, quæ ad nostras manus peruenerunt, & sunt præsertim icones canum bipedum, qui absq; pedibus anterioribus nati sunt. Prima figura erit canis ex genere sagacium albo, castaneoq; colore distincti, qui à primordio ortus, prioribus carens cruribus, tractu temporis, posterioribus tantùm nixus incedebat, & hic delineatur in icone II. cum cynomazo herba, nimirum cum chamæleone nigro.

II.

F Altera canis bipedis icon est canis leporini, vt in figura III. conspicitur, vbi cum cynocephalea, nimirum cum osyride Lobellij pingitur. Erat hic canis coloris albi natus in Gallia, nimirum Lugduni.

III.

In genere felium id accidisse intelleximus ex Clarissimo Liceto, qui retulit, Patauij, in Collegio Rauennate felem inter multos catulos, vnum enixam fuisse bipedem, quoniam cruribus anterioribus carebat, & foramen oris propè gulam habebat, auribus quadratis, sed breui temporis spatio interijsse tradit, quoniam, cum prioribus careret pedibus, ad hauriendum lactis alimentum repere non poterat.

Felis bipes.

Hactenus de quadrupedibus bipedibus natis sermonem habuimus. Modò notandum est, quòd aliquandò animantes sua natura quadrupedes, tripedes nascuntur, cum Natura impedita in vtero quartum pedem fœtui addere non potuerit. Itaq; Licosthenes Historiographus monimentis mandauit, quòd anno Mundi septingentesimo octuagesimo quarto supra tria millia, & ante partum Virginis Deiparæ centesimo septuagesimo octauo, Mulus tripes Renate ortus est, vt in icone IIII. apparet. Amplius, ex eodem Authore, anno Mundi septingentesimo nonagesimo quarto supra tria millia, Calatiæ Asinus tripes natus esse perhibetur.

G

IIII.

Cæterum id nostra ætate accidit in Cane, albo, & rufo colore prædito, quem delineatum spectandum exhibemus, cum cynocardamo, nimirum cum Nasturtio Lobellij, quemadmodum figura V. ostendit.

V.

Accidit tamen aliquando, vt animal quadrupes cum quattuor tibijs nascatur, sed vna illarum manca. Etenim pullus equinus, ex Iobo Finzelio, in opere de miraculis nostri temporis, referente Licosthene, natus est in villa Pomeraniæ Rekouu vicina Rugio ad ostium Viadri, anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo quarto. Hic pullus fuit horrendo capite, auribus pendulis instar aurium canis sagacis, ore monstroso, & labijs ita inflexis, vt vbera apprehendere non posset. Collum erat tortum, & sinuosum, iuba impexa, cute aspera, & villosa, necnon cauda instar cristæ erecta.

Animal quadrupes mancum.

H Tandem hic pullus rectus stabat, inhitu terribilis, licet vnà ex tibijs anterioribus esset manca, carebat enim pede, cum alter pes anterior humanum pedem æmularetur, pedibus tamen posterioribus equinis, vt in figura VI. apparet. Triduum vixisse Fincelius retulit, qui postea extinctus, in triuio fuit tumulatus.

VI.

IIII. Mulus tripes.

V. Canis tripes cum Cynocardamo.

VI. Pullus equinus mancus.

E

MVLTIPLICATIO PEDVM in Fœtibus Humanis.

CVM pedum multiplicatio in fœtu humano, homines quadrupedes efficere possit, animaduertendum est, quòd homo quadrupes æquiuocationem incurrere potest: ideòque nostra intererit prima fronte hanc ambiguitatem patefacere, vt deinceps lectio clarior euadat. In primis homo quadrupes appellatur puer gradi incipiens, qui imbecillis cruribus nondum sustentatus, manibus,& pedibus more quadrupedum incedit. Deinde Iconographi, vt cunctis insinuarent mutuum, & concordem matrimonij amorem, virum, & vxorem, vno tantùm corpore, & quattuor pedibus pinxerunt: vnde quidam Poeta huc alludens, canebat hunc in modum.

Hominis quadrupedis æquiuocatio.

F

Efficiunt hominem vir, & vxor amabilis vnum;
Sic homo fit quadrupes, qui fuit ante bipes.

Demum ex fasciculo temporum collegimus, quòd ætate Mauritij Imperatoris, natus est puer quadrupes, non quòd quattuor pedes, & duas manus haberet, sed quadrupes nuncupabatur, quoniam manus formam pedum æmulabantur, præterquamquòd more quadrupedum gradiebatur. Item, Conrado Gesnero authore, anno salutis supra sesquimillesimum trigesimo primo, inuentum est monstrum toto corpore humano, vnguibus aquilinis, in saltu Hanesbergio Misniæ barbatum subflauum, & pilis cristam referentibus, & pronè ritu quadrupedum proficiscebatur. Qua de re quis asserere poterat hunc fuisse infantem expositum, nullo docente factum quadrupedem, nec loqui didicisse, consequenterq; creuisse, & in illis syluosis locis, fructibus agrestibus, & Ferarum indulgentia nutritum fuisse.

G

Pariter Alberti Magni temporibus duo homines, nimirum mas, & fœmina, in nemoribus Germaniæ, more Quadrupedum incedentes reperti esse perhibentur. Cæterùm cui hoc mirum non videatur, cum anno elapso Bononiam peruenerit homo mendicissimus, qui tanquam quadrupes gradiens eleemosynam quæritabat, & huius incessus praua coxendicum conformatio in causa erat, quia nullo modo se se erigere poterat.

Homo mendicus ritu quadrupedis gradiens.

Cum hactenus tres fœtuum humanorum quadrupedum intellectus expressi sint, aduertendum est in nullo horum sensuum nostram sententiam esse collocandam: quandoquidem, dum de pedum in humano fœtu multiplicatione agimus, fœtum in vtero formatum cum brachijs, & cruribus, sed ijs postea geminatis, vel alia ratione multiplicatis intelligimus. Nam Iulius Obsequens narrat, quod olim P. Africano, & Lelio Consulibus Amiterni natus est puer tribus pedibus, & vnico tantum brachio, cuius iconem Lector in capite quarto huius Historiæ inueniet.

Verus sensus.

H

Præterea, iuxta sententiam eiusdem Iulij Obsequentis, Apio Claudio, & P. Metello Consulibus, Amiterni infans tribus pedibus ortus est, reliquis partibus totius corporis rectè constitutis, vt in hac figura I. conspicari licet.

I.

Pariter, ex relatione Iacobi Rufi, anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo secundo, in Anglia, non procul ab Oxonia, puella biceps nata est quattuor brachijs, & manibus, ventre vno, & sede vna integrata, sed in vna parte duo erant pedes, & in altera vnus tantum pes porrectus conspiciebatur, itaut tribus tantummodò pedibus referta esset.

Puella tripes.

Insuper pusiones natos cum quattuor pedibus plures in campum afferre possemus: propterea quòd Licosthenes exhibet spectandam infantis figuram nati anno ante partum Virginis centesimo sexagesimo secundo, Therni Sedicini, qui quattuor pedes, & totidem brachia habuit. Idem Licosthenes, anno ante Christum natum centesimo sexagesimo, meminit infantis cũ quattuor pedibus Cærenati. Et ex eodem anno ante partum Virginis centesimo trigesimo tertio, puella quattuor pedibus prædita visa est.

Infantes quattuor pedibus nati.

I. Puer tripes.

II. Infans quadrupes Ruffi.

Cæterum anno salutis millesimo quadringentesimo decimo tertio, in Boiuaria Aquilonari inter duo flumina, nempè inter Danubium, & Alemanum, nata est puella cum quatuor pedibus, & totidem brachijs. Amplius anno salutis supra sesquimillesimum vigesimo nono, in Germania, Iouianus Pontanus tradit, referente Pareo, die nona Ianuarij infantem quaternis pedibus, & totidem brachijs conspectum fuisse. A

Anno quoq; supra sesquimillesimum trigesimo sexto, in Agro Tigurino, ex Licosthene, natus est infans biceps quattuor pedibus. Biceps pariter, ex eodem Authore, natus est ex vxore Fabriferrarij die vigesima septima Decembris anni supra sesquimillesimum quinquagesimi quinti, in Pago quodam non procul ab Adorffio oppido Vortlandiæ, quattuor pedibus, & totidem manibus, absq; nota sexum prodente, cuius loco vmbilicus erat procreatus. Demum Terracinæ quadrupedes orti esse feruntur. Nos autem hoc in loco iconem fœtus quadrupedis nati Romæ exhibemus, vti Iacobus Rufus retulit, cæteris partibus corporis rectè constitutis, vt apparet in figura II.

Infantes quattuor pedibus.

II.

Quadrupes autem ille puer natus Mauritij ætate, quem Licosthenes in Historia memorauit, quattuor pedes non habuit, sed quadrupes fuit nuncupatus, quoniam, more quadrupedum, proficisceretur ob malignam partium posteriorum conformationem. Qui plura huius generis exempla videre cupit, adeat quartum caput huius Historiæ, vbi de multiplicatione brachiorum in fœtibus verba fiunt. B

MVLTIPLICATIO PEDVM in Belluis Quadrupedibus.

DE monstrificis, seu geminatis pebibus Brutorum dicturi, primò de Equo tanquam animali nobilissimo differemus. Pedes igitur horum animantium quattuor esse debent, cum inter quadrupeda secundum Latinos, & inter τετράποδα secundum Græcos collocentur. Cæterum, si hæc animalia pauciores, vel plures pedes sortiantur, id in genere monstrorum reponendum, & Naturæ erratum appellandum erit. Et quamuis duo equorum genera apud veteres, & nuperos quosdam Authores, nempè domesticum, & ferum reperiantur; nullibi tamen legimus, vt aliqui perperam voluerunt, feros à domesticis multitudine pedum discrepare. C

Duplex genus Equorũ.

Erasmus Stella doctrinam Plinij secutus, hodie in Brussia equos syluestres versari diuulgauit, neq; à Græcis, neq; à Latinis descriptos equis domesticis penitus similes, non multitudine pedum, sed solo dorso ab illis dissentientes: cum equi feri dorsa ad insidendum inepta habeant, & nunquam cicures reddi possint.

Itaq; si pedes in equis multiplicarentur, proculdubiò tales animantes in cursu pernicissimos appellare possemus: nam equus sua natura in cursu est adeò velox, vt in epigrammate Archiæ equus omnium velocissimus ἀετός ἵππων, quasi Aquila legatur; cum sit hæc auis omnium velocissima. Immò Oppianus verba faciens de equis Iberis tantæ celeritatis eos esse prodidit, vt Aquilæ tantummodò cum illis, aut Circi Accipitres nuncupari certare possint. Rursum Homerus cursum pernicissimum equorum Erichthonij filij Dardani expressurus, ex vento Aquilone conceptos esse finxit, qui ventus à vehementissimo Aquilæ volatu nomen sibi comparauit. Finxit etiam à Podarge equarum celerrima Balium, & Xanthum equos Achillis præstantissimos, dum hæc per florulenta prata pasceretur, ex Zephiro vento fuisse conceptos. Præterquamquòd Podarge quoque à velocitate pedum nuncupata est. Immò Varinus Podargem Harpyam esse diuulgauit, ex qua postea equi illi procreati fuisse feruntur, οἱ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην, nimirum qui æquali cum ventis pernicitate volabant. Pariter apud Silium Italicum eodem modo Pelorum equum ex Zephiro conceptum esse legimus. D

Velocitas cursus equorum.

I. Equus quinque pedibus.

II. Equus octo pedibus.

His de pernicitate equorum expositis, aduertendum est, quòd si Natura quattuor equinis pedibus alios addat, dum in procreandis belluinis fœtibus impedita errat, tantùm abest, vt velociores reddantur, vt potius in cursu admodum tardi euaderent, E quoniam, vt nostra fert opinio, quintus, vel sextus pes illis additus esset impedimento, quominus pernicitatem assequi possent.

Pernicitas equorum qualis.

Equum quinq; pedibus natum referunt Historiæ, & in primis anno Mundi octingentesimo vigesimo nono supra tria millia, & ante partum Deiparæ Virginis centesimo trigesimo quarto, natus est Romæ equus quinq; cruribus fultus in Esquilijs, Esquiliæ enim est mons, & vicus Romæ ita nuncupatus, quoniam ibi arx, & excubiæ Regis Tulli essent, qui illum montem Vrbi addidit. Præterea alius equus huius conditionis anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo quinto Berne Heluetiorum conspectus est: nam quintus pes vnà cum crure posticis potius, quàm anticis pedibus erat additus, vt in icone I. conspicitur.

Equi quinque pedibus nati.

I.

Verùm per veteres historias vagari non debemus, cum nostra ætate, equa octo pedibus prædita Romæ fuerit conspicua anno nostræ salutis supra millesimum, & sexcentesimum trigesimo quarto.

F Etenim quædam dossuaria equa calcem in Vrbem ferebat, quæ equam octo pedibus conformatam enixa est: hanc diligenter ali, ad prolem seruari, & ei admissarium statuto tempore admoueri iussit Eminentissimus Cardinalis Franciscus Barberinus, Musarum, & Charitum munificentia ornatissimus Princeps, & diligentissimus rerum naturalium indagator, qui dum opulentam doctrinæ suppellectilem in pretiosum penum, ad præsentis, & posteræ ætatis beneficium, condit, ab Vrbano VIII. Patruo Pontifice Summo, & in litteris multis modis Maximo neutiquam degenerat.

Hæc equa tandem grauida pullum elegantem octo pariter pedibus refertum peperit, vt ostenditur in icone II. quam Clarissimus vir Honorius Beatus in Medica facultate præstantissimus perhumaniter nobis impertitus est, vt raris huius Historiæ monstris inserere possemus. Quamuis postmodum equa perierit, & pullus ob incuriam custodum, vt intelleximus, ex lapsu Tecti syluestris oppressus, & extin-G ctus sit.

II.

Ad familiam bubulam, mentem, & sermonem nostrum si conuertamus, illam quoq; monstris huius generis carere non inueniemus. Habemus enim ex Conrado Licosthene, quòd anno salutis nostræ supra sesquimillesimum quinquagesimo primo, Basileæ Rauracorum, Bos quinq; pedibus visus est, qui à Circulatore quodam, quæstus gratia, circumducebatur: nam quintum crus vnà cum pede ab humero dextro pendebat, veluti apparet in icone I.

Familia bubula.

I.

Aelianus pariter in Historia Animalium fatetur se vidisse bouem quinq; pedibus præditum, necnon vitulum, ex cuius humeris pes quintus ad gressum prorsus inutilis dependebat. Neq; hoc alicui mirum videri debet; propterea quod annis elapsis versabatur Bononiæ circumforaneus, qui vaccam octo pedibus integratam, lucri causa, circumducebat spectandam, quam tandem Magno Hetruriæ Duci vendidit.

Lib. 12. cap. 3.

Vacca octo pedibus.

Amplius anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo secundo, authore H Licosthene, in vico Thuringiæ, natus est vitulus sextipes, namq; vnum anterioribus, & alterum posterioribus pedibus in vtero Natura addiderat, præterquamquòd hoc monstrum massam carnis iuxta latus dextrum gestabat.

Deinde anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo sexto, die tertia Martij, natum est monstrum referens vitulum cum sex pedibus, gemino capite, quorum alterum Orientem, alterum Occidentem spectare videbatur, & tres pedes huic, & tres alteri capiti inhærebant, si veritatem Licosthenes assecutus est; nos in præsentia damus iconem vituli hexapodis, nempè sex pedibus nati, quorum pedum duo ad gradiendum omninò inutiles à tergo pendebant, veluti pingitur in figura II. cum Origano Heracleotico.

Vitulus sex pedibus natus.

II.

Alium vitulum septem pedibus natum vidimus referentem quodammodo monstrum bicorpor; quamuis vnum tantùm caput haberet, tergoris tamen aliqualis apparebat diuisio, & ex parte qualibet sua pendebat cauda. Posteriores pedes habebat quattuor, anteriores binos, nam septimus à fine ceruicis ortum ducebat, vt

I. Bos quinque pedibus natus.

II. Vitulus hexapus facie agnina cum Origano Heracleotico.

III. Vitulus ſeptem pedibus natus cum Trifolio luteo minimo.

pictura III. oſtendit. Hunc Vitulum monſtrificum quidam Circulator, quæſtus gratia, circumferebat, anno noſtræ ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo octauo, & in Agro Vicentino natum eſſe atteſtabatur: quare delineari curauimus, vna cum Trifolio minimo luteo Herbariorum.

Non valdè diſſimilis Vitulus refertus ſeptem pedibus natus eſt Calliſij in Polonia, anno Domini ſexageſimo nono ſupra milleſimum, & ducenteſimum, intra diem octauam Natalis Domini, ſed quoniam præter multiplicatos pedes geminatum quoque habebat caput, ita, vt monſtrum bicorpor referret; de hoc monſtro ſeorſim in proprio Capite agetur.

Dum hæc ſcriberemus, natus eſt in Agro Bononienſi, ſcilicet anno ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum quadrageſimo primo, Vitulus octipes ſine collo, quorum pedum quattuor partem poſticam animalis quodammodo geminatam fulciebant, cum duabus caudis, duo partem anticam ſuſtinebant, & reliqui duo à ceruice enaſcebantur. Huius Vituli exuuiæ ſeruantur in ædibus Clariſſimi viri Ioannis Antonij Godij Chirurgi, & Anatomici celeberrimi. Nos quoq; in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis duo Vitulorum ſpolia ſeruamus, quorum alter Pentapus, alter autem Hexapus erat.

Hinc ad gregem Ouium examinandum ſi deſcendamus, inueniemus apud Licoſthenem, quòd, ex Liuio, anno Mundi ſeptingenteſimo ſexageſimo nono ſupra tria millia, & ante partum Virginis centeſimo nonageſimo quarto, Agnus quinque pedibus refertus, natus eſt Aſculi, ſed præter pedum fœditatem, erat etiam biceps. Alium bicipitem Agnum, ſed octo pedibus, & geminata cauda natum memorat Aelianus, ſed quia intellexit hoc monſtrum humana voce fuiſſe locutum, ideò fabuloſum eſſe exiſtimauit.

Agnus quinque pedibus natus.

Nos hoc in loco Lectori Agnum octipedem ſpectandum proponimus, paucis ab hinc annis in Agro Patauino natum, cuius iconem Dominus Franciſcus Riccius Patauinus nobis publicandam dono dedit. Hic Agnus erat totus niger, dorſo dupli ci ſimul coniuncto, binis caudis, auribus tribus, pedibus octo, quorum tamen duo ex principio dorſi enaſcebantur: quemadmodum in figura IIII. exprimitur vnà cum Plantagine minore Dodonei.

IIII.

Item in Pago quodam Sugenhein nuncupato, qui ad Argentinenſem Epiſcopatum ſpectat, duabus ab Argentina milliaribus, anno ſalutis ſupra milleſimum, & quadringenteſimum nonageſimo ſexto, Porcus ſex pedibus, iuxta mentem Licoſthenis, natus eſſe perhibetur.

Porcus ſex pedibus.

Viri quoq; fide digni nuper nobis retulerunt Canem ſex pedibus Arimini fuiſſe natum. Id autem à veritate recedere non opinamur, cum nuper Bononiæ Canis octipes ex genere ſagacium in lucem prodierit, nam partem poſticam animalis ſex pedes, & partem anticam duo tantùm muniebant. Hunc canem monſtroſum vnà cum malo canino Lobellij, nempè cum Mandragora pingi curauimus, vt in icone V. conſpicitur.

Canis octipes.

V.

Modò omittimus, quòd, ex Licoſthene, anno Domini ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſecundo, in ædibus Ludouici Dheithæi, quædam domeſtica felis inter alios fœtus, enixa eſt catellum viuum octo pedibus refertum, & monocephalon, ſed bicorporem vtriuſq; ſexus, de quo poſtea inferius, nimirum in Capite de monſtris bicorporibus verba fient.

Præterea dum Hiſtoriam Quadrupedum Digitatorum ſcriberemus, natus eſt Bononiæ Catus octipes vtriuſq; ſexus, cum duobus capitibus, & caudis, tergore verò ſimul connexis; non multò poſt exiuit in lucem felis fæmina hexapus colore partim albo, partim atrocinereo, nam quattuor pedes partem poſticam, & duo tantum partem anticam felis fulciebant. Huius monſtrificæ felis effigiem, vna cum Aelurogano, nempè Bugloſſa expreſſam in icone VI. damus.

Felis octipes Bononiæ natus.

VI.

In feris quoq; animantibus monſtra huius generis aliquando obſeruata fuerunt. Legimus enim apud Conradum Licoſthenem, quòd anno noſtræ ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum trigeſimo tertio, Epiſcopizellæ Turganiæ oppidi apud Heluetios, dum Lepus grauidus exenteraretur, inuentus eſt in ventre lepuſculus vnico corpore, & capite, quattuor tamen auribus, & octo pedibus, quorum quattuor proprium

Animantes ſylueſtres monſtrificæ.

IIII. Agnus octipes.

V. Canis octipes cum Malo canino.

VI. Felis fœmina hexapus cum Ælurogano.

VII. Lepuſculus octipes.

VIII. Capreolus hexapus cum Barbicapra.

situm occupabant, & reliqui quattuor in dorso eminebant, quasi alium lepusculum repræsentantes. Cum igitur hic monstrosus lepusculus ibi à multis fuisset visus, & obseruatus, Tigurum postea tanquam res admirabilis fuit transmissus; icon huius E lepusculi est VII.

VII.

Versatur inter genera Bisulcorum quoddam Caprarum genus, quas Plinius Capreas, & alij Authores Latini Capreolos cognominant. Quamuis postea Aristoteles has Dorcades vocitauerit; quam vocem deinde Martialis latinè vsurpauit, de his animalibus loquens, quæ ob elegantes maculas in delicijs puellarum Romanarum habebantur, dum canit.

Delicium paruo donabis Dorcada nato,
Iactatis solet hanc mittere turba togis.

Oppianus hoc animal plerumquè δόρκον appellat: licet quandoque has capreas Iorces, quasi Dorcos ratione carminis nuncupauerit hunc in modum:

Τῶς δ' ἄρα κικλήσκουσιν ἐνίξυλόχοισιν ἴορκας.

Etenim hoc in loco Oppianus Capreolos describit habentes corpus ceruinum, & pellem vndique maculosam, non aliter, atq; Pantheræ; & propterea hoc animal est F valdè elegans, neq; mirum est, si olim, referente Martiali, in delicijs fuerit. Virgilius quoq; Capreolum maculis distinctum describit Ecloga secunda; vbi Corydon Alexidi puero duos capreolos promittit hunc in modum.

Capreolorū color.

Præterea duo nec tuta mihi valle reperti
Capreoli sparsis etiam nunc pellibus albo
Bina die siccant ouis vbera, quos tibi seruo.

Seruius tamen, in expositione huius loci, Capreolos albis maculis respersos adhuc lactentes interpretatur, nam tractu temporis postea hunc colorem mutari asserit, & maculæ minoris gratiæ esse incipiunt. Hæc igitur libenter exposuimus ad maiorem iconis proponendæ intelligentiam. Itaq; in genere harum bestiarum aliquando inuentus fuit Capreolus senis pedibus, albicantibus maculis eleganter à Natura variatus, instar Lyncis. Vnde colligendum est hoc animal lactens fuisse; erat autem Hexapus bestia cum quattuor posteriores pedes, & duos anteriores haberet. Exprimitur G enim hoc animal in icone VIII. vna cum Barbicapra, quam Herbarij Reginam prati appellant.

Hexapus animans qualis.
VIII.

MVLTIPLICATIO PEDVM in Fœtibus Auium.

SI in multiparis animantibus, vt alio in loco fuit enucleatum, numerosa procreantur monstra, necnon in Ouibus, & Capris Aegyptijs, quia nostratibus sunt fæcundiores; ideòq; eorum materia seminalis suaptè natura ad monstrificam H paritionem est propensa, & disposita, multò magis in genere cunctarum auium id euidentius patefiet, ob numerosam prolem, nam sæpè sæpius aues cum multis pedibus producuntur, quoniam frequenter congrediuntur, & sæpè concipiunt: hac de causa conceptus cohærent, cum propinqui sint, & albumina in ouis interdum continuantur, neq; vlla interiacente membrana segregantur; hinc pulli monstrifici prodeunt, multis pedibus, multis alis, & capitibus integrati. Hoc assertum primò in genere Gallinaceo, deinde in genere Anserum, Anatum, Columbarum, & aliarum auium manifestare poterimus.

Natura ouiū Aegypti.

Cæterùm in gallinacea familia, magis, quàm in alio animalium genere copiosiora monstra resultant: quapropter horum aliquot icones monstrosas, quarum multas nos obseruauimus, hoc in loco Lectoribus spectandas dare decreuimus; tum, ne quid huic historiæ Monstrorum desit, tum etiam, vt legentes varia Naturæ miracula meditari possint.

Miracula naturæ qualia.

Primitus anno mundi octingentesimo trigesimo octauo supra tria millia, & ante partum

I. Gallus quinquepes.

I.

partum Virginis centeſimo vigeſimo quinto, iuxta ſententiam Licoſthenis, Gallus gallinaceus quinq; pedibus Cære fuit obſeruatus, veluti in icone I. depingitur.

Lib. 9. c. 3.

Pullicenus quadrupes. II.

Polydorus Virgilius in Hiſtoria Anglica ſcriptis mandauit, regnante Henrico Primo, inter alia prodigia, quæ apparuerunt, Gallum gallinaceum quadrupedem ortum eſſe. Id quoq; retulit Licoſthenes contigiſſe anno ſalutis ſupra milleſimum decimo. Deinde addit, quòd anno Domini ſupra milleſimum quinquageſimo quinto, circa finem Imperij Henrici Tertij Romanorum Imperatoris, Gallina procreauit pullum quattuor pedibus præditum, vt figura II. oſtendit.

Mor.

II. Pullus quadrupes.

Monſtriferas, & quadrupedes beſtias huius generis multas noſtra etiam ætate obſeruauimus: nam damus in icone III. Gallum quadrupedem, qui pronè erat ad ventrem vſq; caſtanei coloris, ſupinè ad vropygium vſq; coloris lutei intercurrentibus pennis caſtaneis.

Alæ albæ, remigibus viridibus. A tergore propè caudam pennæ caſtaneæ admodum longæ pendebant. Cauda erat viridis, & nigra, criſta duplex minimè crenata. Pedes erant quattuor, quorum anteriores erant lutei, & perfecti, quales huiuſmodi beſtijs competunt, poſteriores imperfecti, & pallidi, veluti pinguntur in icone III. vnà cum Aegylope.

Rur-

III. Gallus quadrupes cum Aegylope.

IIII. Gallina quadrupes cum Siligine ſpica mutica.

V. Gallus tripes in Brutijs natus.

Rurſus obſeruata fuit Gallina quattuor habens pedes vnicolor, nimirum toto corpore colore quodammodo ferrugineo. Pedes erant lutei, & prauè à Natura conformati, nempè eo modo, qui in icone IIII. conſpicitur. IIII.

Deinceps multæ inueniuntur beſtiæ huius generis, quæ pedibus malè conformatis, ſed potiſſimum tripedes natæ ſunt. Siquidem Licoſthenes meminit galli tripedis, vnà cum multis alijs pullis nati in Brutijs, anno mundi ſeptingenteſimo ſexageſimo octauo ſupra tria millia, & ante partum Deiparæ centeſimo nonageſimo quarto, veluti in icone V. oſtenditur. V.

VI. Gallus tripes cum Gramine Alopecuroide minore.

VII. Gallina tripes cum hordeo.

VIII. Pullus tripes.

Amplius Conradus Licosthenes memorat se vidisse Basileæ, in Cinarum suburbio apud Fabrum, anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo quarto, pullum Gallinæ ternis pedibus refertum, & in cursu tantæ pernicitatis, vt cæteris anteuerteret. Nos damus superiori similem Gallum tribus pariter pedibus instructum, quem Vulgus Gallo grotesco vocitat: hic erat à collo ad anum vsq; coloris atri, sed maculis candidis conspersus, toto autem dorso ad vropygium vsq; ferruginei coloris. Alarum maxima pars item ferruginea, suo tamen principio, & qua ventrem spectant, subfusci coloris, sed albicantibus maculis conspersi, oblongis pennis. Remiges pennæ omnes albæ, cauda semiuiridis, & semiatra. Oculos macula rubra ambiebat, veluti in icone VI. Lector intueri potest, vbi pingitur etiam Gramen Alopecuroides minus.

Pullus tripes miræ pernicitatis.

Gallo grotesco.

IX. Sceleton Pullaſtri tripedis, cuius tertius pes quinque digitis erat refertus.

His addimus ex nostris Obseruationibus Gallinam tripedem, quæ tertium pedem propè anum nascentem habebat. Hæc Gallina toto ferè corpore flaua erat. Alæ eius, & dorsum fuscis vbiq; maculis conspergebantur, fuscæ item pennæ quædam à collo dependebant super alarum principia. Tota deniq; cauda fusca, cætera lutea. Hæc in icone VII. exprimitur cum hordeo.

Gallina monstrosa obseruata.

VII.

Contigit quoq; nobis videre annis elapsis pullum ab ouo recenter exclusum tribus refertum pedibus, & tertium pedem habebat veluti ex vropygio natum: quapropter ad monstrificam varietatem delineari curauimus, & pictum in icone VIII. damus.

VIII.

Immò non piguit etiam delineatum exhibere sceleton Pullastri monstrifici, & superiori pullo ferè similis, nisi quòd pes tertius circa podicem natus quinq; digitis erat instructus, vt in icone IX. monstratur.

IX.

Neque volumus omittere memoriam Galli tripedis viui dono nobis dati ab erudito, & perhumano viro Francisco Seuerino Philosophicæ, & Medicæ institutionis Doctore, anno salutis supra millesimum, & sexcentesimum trigesimo quinto, qui præter duos perfectos pedes omnibus gallis communes, tertium veluti à podice enascentem sex digitis integratum habebat; quamobrem cum gallinis permisceri non poterat; cum tertius pes hexadactylos illi ad congressum esset impedimento. Quapropter in æternum Donantis monumentum, hanc belluam viuis coloribus delineatam in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis seruandam locauimus; vbi etiam sceleton eiusdem galli tripedis appensum (nuper enim perijt) quilibet hoc publicum inuisens Musæum intueri, & admirari poterit.

Gallus tripes donatus à Doctore Seuerino.

Præterea nolumus etiam prætermittere pulcherrimam monstrifici Caponis iconem à nobis obseruati, qui alicui fortè inter belluas tripedes enumerandus esse non videbitur, cum præter duos perfectos pedes, duos oblongos digitos adiunctos haberet: nihilominus in viuo animali hi duo digiti adiuncti, & dextro cruri adnati tertium quodammodo pedem repræsentabant: quemadmodum in icone X. expressimus, vnà cum Bromo, seu Auena sterili.

Capo monstrosus.

X.

Posteaquam de multiplicatione digitorum in pedibus Brutorum verba fiunt, non est omittenda obseruatio pulliceni quinq; digitis in vtroq; pede instructi, quem delineatum in icone XI. damus.

XI.

Hoc possumus confirmare quadam obseruatione Clarissimi Liceti, qui retulit, quòd anno supra millesimum, & sexcentesimum vigesimo quarto, Patauij, famula deplumans gallinam reperit quinq; digitos in vtroq; pede cum suis vnguibus distinctos. Cui lubenter assentimur alia obseruatione Pulliceni tripedis Bononiæ nati, qui vnico tantùm pede nitebatur: cum alij duo pedes essent mutili, quorum alter quinis digitis, alter verò quattuor erat instructus. Præterquamquòd duplicem excrementorum exitum habebat, vt in icone XII. apparet.

Gallina quinq; digitis in vtroq; pede insignita.

XII.

Antequam à familia Gallinacea discedamus, nolumus silentio inuoluere gallinam monstrificam, quæ hodie tanquam res meritò admiranda in ædibus Illustrissimi Fuluij Antonij Marescalchi Bononiæ Senatoris Prudentissimi alitur. Hæc leucophei est coloris ad luteum tendentis sine cauda, & erecta, ritu humano, depositis ad calcem coxendicibus graditur, vt in icone XIII. apparet; quæ hoc in loco recensenda esse videtur, non quia monstrificis pedibus sit referta, sed quia alio modo incedere non potest, ob prauam partium inferiorum conformationem. Nam Clarissimus vir Ioannes Antonius Godius in administratione anatomica non vulgariter eruditus, partibus huius gallinæ diligenter pertractatis, & examinatis, coxendices iustò longiores, & ossa anonyma malè conformata reperit; quamobrem hæc bestia podice terram verrere, & quodammodo recta incedere cogitur.

XIII.

Fœtat quidem, sed plerumq; abortit, vt Illustrissimus Ioannes Franciscus Marescalchus Senatoris frater nobis perhumaniter retulit; hocq; inde prouenire arbitramur, propter malignam prædictarum partium constitutionem, necnon sterni longioris obseruari; quia dum hæc bestia inconcinnè identidem mouetur, tunc facilè abortionem incurrit.

X. Capus tripes cum Bromo ſterili.

XI. Pullicenus quinq; digitis in vtroque pede.

XII. Pullus tripes cum 5. digitis in tertio pede.

XIII. Gallina monſtroſa Illuſtriſ. Senatoris Mareſcalchi.

In Anatum quoq; & Anserum genere monstra non dissimilia aliquando inuenta sunt. Nam Iulius Cæsar Scaliger in Commentarijs ad libros de plantis Aristoteli adscriptos, meminit Anaticulæ altero crure carentis nullis extantibus alterius vestigijs; & Ioannes Baptista Porta in Magia Naturali prodidit visam esse Anatem paruam quadrupedem lato rostro, & prima parte nigra, extrema flaua, capite nigro, oculis cinereis, nigro circulo, collum ambiente, alis, tergo, & cauda nigricantibus, pedibus flauis inter se non procul distantibus, quæ adhuc Torgæ asseruatur.

E — *Lib. 2. c. 17.*

Neq; cui mirum videatur, quoniam in grege Anserum, aliquæ identidem nascuntur, membrorum numero, vel conformatione à reliquis discrepantes.

Etenim anno salutis supra sesquimillesimum nonagesimo sexto, referente Licosthene, in Pago quodam Sagheua cognominato ad Episcopatum Argentinensem spectante, Anser monstrosa forma inuentus est, nempè quatuor pedibus, & duobus capitibus, cum duplici excrementorum exitu. Albertus quoq; fatetur se vidisse monstrificum Anserem quaternis pedibus, totidem alis, vnico dorso, & duplici collo, sed diù non vixisse tradidit.

Anser monstrosus.

Nos autem hoc in loco exprimi curauimus Anserem quadrupedem, qui Bononiæ aliquot annos vixit, quem pluries vidimus, & tanquam inusitatum animal pingi curauimus, vt apparet in figura XIIII. vbi est etiam Althea palustris.

F — XIIII.

Cum igitur monstra huius generis in animantibus sæpè congredientibus, & parientibus contingant, familia Columbarum ab huiusmodi monstris non erit aliena. Namq; cum temporis, & loci conditio postulat, & victus suppetit, Columbæ quibuscumq; mensibus fætant, quapropter non præter rationem Aelianus scriptis mandauit Columbas omni anni tempore parere, sed hoc ex Aristotelis sententia recitat, qui nostrates Columbas toto anno fætificare docuit, dummodò loci esset commoditas, & cibus abundè suppeteret.

Columbarũ natura.

Sunt enim Columbæ animantes salaces, & quamuis se se mutuo ante congressum exosculentur: nihilominus fæmina quandoq; nimia salacitate stimulata marem sine osculo admittit. Itaq; monstra in genere horum animantium, vel quoad colorem, vel quoad numerum, & malam conformationem partium contingunt.

G Opianus quoad colorem monstrosas nimirum tamquam depictas tradit fore Columbas, si cum Veneris desiderio tenentur, & oscula iam maritis miscent, Columbarius vestimenta varietate colorum decorata, præsertim verò purpurea conspicienda exhibeat his versibus.

Quomodò variæ columba nascãtur.

Hæc eadem peragit cum vult, & callidus auceps
Cui volucres curæ sunt, & letalis arundo,
Atq; Columbarum pullos hac arte figurant;
Stragula flammeolis oculis rubrosq; tapetos,
Et vestes ostro perfusas obijcit Auceps,
Sicq; oculos pascens, animos eludit amantes,
Et pullos edit rubeo discrimine mistos.

Monstrosam in Columbis pulchritudinem in præsentia non admiramur, sed prauam conformationem partium, & pedum geminationem perscrutamur.

H Itaq; prima facie exhibemus spectandam iconem Columbæ quadrupedis captæ in Germania anno salutis nostræ supra sesquimillesimum quinquagesimo, propè Pagum. Rikenschouen, non procul à Landauia oppido, Hæc enim non solum quattuor habebat pedes, sed duplicem etiam excrementorum exitum, quæ postea Augustam (tunc enim ibi Comitia Romani Imperij celebrabantur) missa fuit, vbi primum à Carolo Cæsare, & Principibus Imperij, & sic deinceps à reliqua hominum multitudine, vt tradit Licosthenes, miraculi loco conspecta fuit, vt cernitur in figura XV.

XV.

Altera Columba quadrupes colore tota cinereo ad amethestinum tendente, duplici aluo nata est Bononiæ: ideòq; vt discrimen obseruaretur, hanc delineandam cum Cannabe curauimus, & in icone XVI. spectandam proponimus.

XVI.

Quoniam Columbarum peregrinarum magna est diuersitas, non solum ratione pedum, sed etiam rostri quantitate, & capitis crista, aduertendum est, inter has, pulchriores esse Cyprias, quarum duplex genus conspicitur, cristatum vnum, alterum

plano

XIIII. Anser quadrupes cum Althea palustri.

XV. Columba quadrupes.

XVI. Columba quadrupes alia cum Cannabe.

plano capite. Inter Columbas cyprias plano capite aliquando nobis contigit conspicari vnam monstrificam, cui color ex amethistino erat candicans. Auis erat quodammodo bicorpor, ex vna nimirum aluo par pedum emittens, cum duo reliqui pedes alteri corpori perfecto famularentur. Capitis colori amethistino alius color puniceus erat immixtus. Pedes pallidè rubescebant, & vngues nigricabant. Hæc in icone XVII. obseruatur, vbi pingitur vna cum Araco.

Columbarū Cypriarum differentiæ.

XVII.

In reliquo Auium genere, cum omnes sint ouiparę, non est in dubium reuocandum, quòd monstrosi partus aliquando contingunt. Nam tradit Aelianus, referente Porta in Magia naturali, sub quodam Rege auem quadricipitem visam fuisse. Idem Aelianus ex Apione prodit, Oeneo in meridie regnante, Gruem bicipitem apparuisse, & aliquando Accipitrem tripedem obseruatum fuisse. Nos in præsentia monstrificam auem in genere Carduelium spectandam proponimus. Hoc autem genus auium cunctis notissimum esse arbitramur: quandoquidem nulla est regio, ni fallimur, quæ hoc Auicularum genus non producat; vnde apud omnes Nationes in caueis passim alitur: hac de re in descriptione auis notissimæ, quæ semper ante oculos versatur, diu non elaborabimus, sed iconem Carduelis quadrupedis, quæ ad nostras peruenit manus, considerandam legentibus exhibemus in figura XVIII. vna cum Carduo tomentoso. Nuper etiam Bononiæ accidit, vt Illustris Matrona ouum Pauonis ex incubatione desumptum, & perforatum, curiositate ducta, acu dilataret, sed quadrupedem, & bicipitem pullum conspicata, & monstroso Pauone territa, ouum cum pullo abiecit.

Lib. 2. c. 17.

Accipiter tripes.

XVIII.

Causas defectus, & geminationis pedum in fœtibus Animantium indagare in præsentia quodammodo vanum esse videtur: posteaquam in Rubrica causarum abundantiæ, & defectus partium inquiri possunt. Nihilominus in gratiam Lectoris, ne semper illuc confugere debeat, nonnulla tantùm peculiaria attingemus. Primò quoad defectum, Monstrosi Genitores in memoriam reuocandi sunt, qui aliqua parte mutilati quandoque, sed non semper monstrificos partus edunt.

Causæ multiplicationis pedum.

Vt plurimum tamen Authores causas partium mutilatarum non modò ad materiæ defectum, sed etiam ad languorem facultatis formatricis referunt. Etenim, cum pars seminis destinata ad procreationem membrorum deficientium destituatur temperatura, quam Natura partium procreandarum expostulat, tunc fœtus monstrosi fiunt. Deinde, cum calore nimio vteri virtus illius seminis dissoluatur, quæ formationi alicuius partis erat dicata, tunc fæcunditate priuatur, consequenterq; monstrosæ ex illa portione seminis partes emergunt; cum tamen aliæ seminis portiones, suam vim retineant. Præterquamquòd, ad mentem Aristotelis, inter has causas immodicus calor seminis est connumerandus.

Semen fœcunditate priuatur.

Lib. 2. de gen. An. c. 4.

Tandem non sunt postponendi morbi, quibus aliquando fœtus in vtero correpti aliquam partem iam genitam amittunt, & hac ratione mutili redduntur. Immò reuocanda est in mentem angustia loci, propter quam interdum mutilatæ fætuum partes euadunt.

Præterea causas multiplicationis partium Authores plerumq; ad vbertatem materiæ seminalis reducunt. Interea monstrosi genitores non sunt prætermittendi: cum id manifestarium sit in illa octipede equa, quæ nuper Romæ compressa octipedem pariter equam genuit, vt superius in iconibus monstratum fuit, quamuis postea id ex sententia Aristotelis non semper sit necessarium. Verumtamen vber materia cruribus, pedibus, & digitis conformandis dicata in plures portiones diuisa geminationem crurum, pedum, & digitorum producere solet. Licet interdum materia seminalis copiosa, & ad fœtus geminos producendos destinata, ob angustiam loci, pedes multiplicat, reliquo fœtus corpore simplici; vti Lector in Columbis postremo loco propositis conspicari potest, quæ bicorporem fœtum quodammodo repræsentant.

Materia copiosa seminalis quid præstet.

Nisi velimus asserere gemellos fœtus in vtero materno ob vehementem aliquam concussionem quandoq; in vnum monstrum conglutinari, dum partes inferiores geminantur, & superiores vnum tantummodò corpus referunt. Hocq; in fœtibus humanis sæpè contingere arbitramur, quoniam hi fœtus in vtero situm non semper eumdem seruant.

XVII. Columba Cypria quadrupes cum Araco.

XVIII. Carduelis quadrupes cum Carduo Tomentoso.

Demum inter has causas fœtus excedentis penuria materiæ collocanda est, & quamuis hoc videatur absurdum: attamen hoc à veritate neutiquam est alienum, quandoquidem materia ad producendos duos fœtus, quoad quantitatem, inepta, quia pauca fit, & pro formatione vnius copiosa, tandem vnum tantummodo fœtum, sed monstrosum gignit, dum crura, & pedes multiplicat, deinde partes superiores simplices generat, & sic deinceps illas causas in memoriam reuocare debemus, quæ in Rubrica vniuersali um causarum memorauimus.

Inopia materiæ quid præstet.

HORRENDA, ET MALIGNA Pedum in Fœtibus Animalium Conſtitutio.

A

PROCREATÆ ſunt quandoque à Natura tales in animantibus pedum formæ, vt ſpectatores earum aſpectu deterriti fuerint. Conſultò omittemus Infantem iu Saxonia natum inuerſis pedibus, anno ſupra ſeſquimilleſimum vigeſimo quinto, vt Licoſthenes diuulgauit, necnon Homines à Diuo Auguſtino memoratos, qui apud Hipponem nati eſſe perhibentur, lunatis pedum plantis, cum duobus digitis in vtroque pede. Item ſilentio inuoluemus puſionem natum anno ſupra ſeſquimilleſimum ſexageſimo quarto in Papauilla pago ſex milliaribus diſtante ab oppido Guiſio, qui cruribus carebat, ſed à dextra nate duo oblongi digiti naſcebantur, & à ſiniſtra pes imperfectus ſine crure prodibat, & eius icon in capite quarto huius Hiſtoriæ monſtratur. Imò relinquimus etiam infantem natum in Imperiali Ciuitate Colonia, vt recitat Schenchius, anno ſalutis noſtræ ſupra milleſimum, & quingenteſimum nonageſimo ſeptimo, die ſecunda Maij, qui benè compactus erat, niſi quòd fæmura, pedeſque ab imo ventre ad extremitatem pedis coaluerant, digitis pedis ſiniſtri omninò deficientibus, quorum loco regioni calcis eiuſdem pedis ſiniſtri maſſa quædam carnis adhærebat. Quoniam hi monſtroſi partus in comparatione ad illos, de quibus acturi ſumus, nullius ferè ſunt conſiderationis.

Lib. 16. de Ciu. Dei c. 8.

B

Puſio cruribus coalitis.

Ad horridiores igitur pedum conformationes recenſendas ſi accedamus, prima fronte incidemus in Textorem, qui narrat vetuſtiſſimum quemdam nomine Marin ſuperna corporis parte fuiſſe humana, & inferiori fuiſſe equina, quia cruribus equinis natum eſſe perhibebatur: quamuis alij tradiderint hunc ideò cruribus equinis eſſe creditum, quoniam omnium primus equum conſcendiſſe dicebatur: vtcumque ſit, procreatio tamen crurum, & pedum Brutorum in fœtibus humanis non eſt prorſus explodenda. Siquidem Plutarchus, ad mentem Ariſtotelis, prodit puellam nomine Onoſcelin ex Aſina natam, cruribus tantummodò fuiſſe aſininis, reliquo corpore humano, ob Ariſtonymi Epheſij cum eadem Aſina congreſſum. Inſuper Peucerus promulgat, imperante Michaele Perpinaceo, fœtum humanum pedibus caprinis in lucem exiuiſſe. Item ex Cælio Rhodigino habemus, quòd apud Sybarim ex congreſſu Paſtoris, & Capellæ, infans cruribus caprinis emerſit.

C

Onoſcelis.

Lib. 4. Chronic.

Præterea anno ſupra milleſimum, & quadringenteſimum nonageſimo tertio, puella inupta fœtum humanum cruribus, & pedibus caninis peperit.

Hoc monſtrum Cardanus, & Pareus memorant, ſed primus omnium Licoſthenes in opere Chronologico, vt in icone I. oſtenditur. Non valdè diſſimilem fœtum anno ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum quadrageſimo quinto, tradit Magius in Miſcellaneis natum eſſe Auenione, partibus ſupernis humanis, & infernis caninis: ideoque Franciſcus Galliarum Rex matrem cum fœtu concremari iuſſit.

I.

D

Fœtus cum matre cõcrematus.

Item Volaterranus in Commentarijs Vrbanis ſcriptum reliquit, ætate Pij Tertij Pontificis Maximi, fœtum non valdè diſcrepantem à prædictis in Hetruria, ex muliere, vt ipſe inquit, à Cane compreſſa, egreſſum fuiſſe, & propterea hunc, expiationis gratia, ad Summum Pontificem fuiſſe delatum. Interdum etiam nati ſunt monſtrifici partus pedes alterius animalis habentes. Nam in Germania propè Lanſeburgum oppidum, in finibus Heluetiorum ad Rhenum flumen ſitum, anno ſalutis ſupra milleſimum, & ducenteſimum ſeptuageſimo quarto, puer pedibus anſerinis à Conrado Licoſthene natus eſſe perhibetur.

Puer pedibus anſerinis.

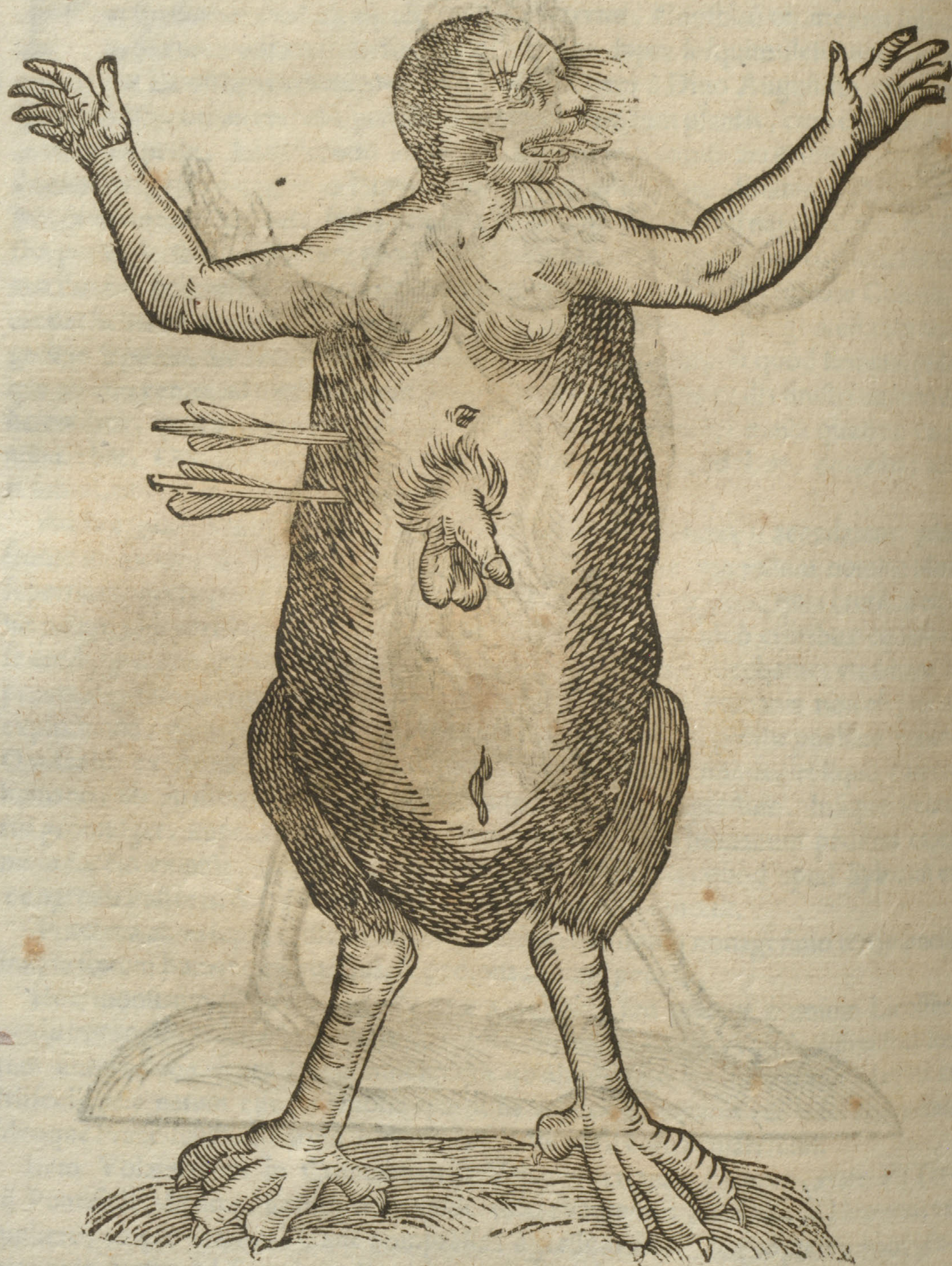
Nos hic damus monſtrum hermaphroditicum cruribus, & pedibus aquilinis refertum, cætera humanum, quod fortè, quia comprehendi non poſſet, ſagittis fuit

II.

I. Infans partibus inferioribus caninis.

II. Monſtrum hermaphroditicum pedibus aquilinis.

fuit confossum. Icon est II. talis, qualem in Musæo publico inuenimus.

II.

Non defuerunt quoq; bellnini fœtus pedibus interdum humanis, & pedibus quandoq; animantium diuersi generis referti; dum recitat Iacobus Rufus equam in Gallia à Ceruo subactam enixam esse pullum posterioribus cruribus, & pedibus ceruinis, quem postea Ludouicus Galliarum Rex à Possessore dono accepit. Pariter idem Author memorat partum equæ à Tauro compressæ in Heluetijs; fuit enim pedibus equinis, reliquo corpore tauro non absimili. Idq; potissimum asseueramus, quoniam Ioannes Baptista Porta in Magia naturali retulit ex Gesnero, ad radicem montis Spelungi in Rhetia visum fuisse equum ex equa, & tauro progenitum.

L. 5. de concept. hum. cap. 3.

Lib. 1. c. 9.

Solent Authores animal ex tauro, & equa procreatum Hippobouem appellare: quamobrem placuit iconem huius bestiæ pedibus monstrificis genitæ propalam dare, quæ iurè merito cornipes erat appellanda. Siquidem Natura in conformatione pedum huius animantis, quodammodo solipedes, & bisulcos producere voluit, & monstrosam pedum formaturam effecit, vt pingitur in icone III. vnà cum farfara, quam plantam Botanici vngulam cabalinam appellant.

III.

Posteaquàm de pedibus horrificis sermo habetur, nolumus silentio inuoluere partum felis horrendis pedibus editum anno salutis nostræ supra sesquimillesimum quinquagesimo quarto. Publicat enim Licosthenes in opere Chronologico, quod Basileæ aluit domi felem domesticam fæcundissimam, quæ postquàm octauum ætatis annum attigit, plerumq; monstrificos partus edidit, & contra naturam aliarum matrum catulos editos deuorare cæpit. Itaq; inter alios catulos, quos vnico partu in lucem emisit, inuentus est vnus duobus pedibus horrificis refertus, & quasi in spiram reflexis, vt in icone IIII. monstratur.

IIII.

Plinius autem verba faciens de equo Cæsaris Dictatoris, qui alium dorso, præter ipsum, non recepisse traditur, pedes anteriores humanis similes habuisse prodidit, quibus verbis Plinius potius monstrosum, quàm ominosum equum descripsit. Tranquillus etiam descriptionem huius equi his verbis exarauit. C. Iulius Cæsar vtebatur insigni equo, pedibus ferè humanis, & in modum digitorum vnguibus fissis, quem natum apud se magna cura aluit, cum Aruspices imperium orbis terræ Domino significare pronunciassent. Hic in figura V. demonstratur.

V.

Neq; hoc alicui mirum videatur: quandoquidem anno supra millesimum, & sexcentesimum vigesimo nono, mense Iulio, in Patauina Ditione, propè oppidum montis Ilicis, in villa, cui nomen est Amolaradiena, referente Clarissimo Liceto, visus est felis, cum humanis cruribus, quæ animal parti posticæ adhærentia trahebat, & monstrum in Vrbem Patauinam delatum, tandem in flumen proiectum fuit. Etenim vxor cuiusdam Bubulci in prædicta villa post partum puelli optimè constituti, hoc monstrum horrificum enixa est.

Felis cruribus posticis humanis.

Hic etiam memorandum est monstrum pedum varietate horrificum, quod anno Christiparæ Virginis supra sesquimillesimum trigesimo primo in Ditione Episcopi Salceburgensis, nimirum in saltu, quem Amesbergium vocant, comprehensum est.

Erat enim, iuxta sententiam Licosthenis, quadrupes, capite ferè humano, barbato, & cristato, pedibus posterioribus aquilinis, & anterioribus ferè leoninis, cauda canina, corpore giluo in flauum declinante, feritatis insolitæ, homines fugiebat, & latebras quæritabat, sed cum ad cibum capiendum, neq; cogi, neq; allici potuerit, paucos post dies interijt; eius icon est VI.

VI.

Causas horum monstrorum multi eruditi viri, vt Pareus ad variam, & promiscuam seminum diuersæ speciei confusionem reducunt, dum monstra semihominis, & semibelluæ nascuntur; & æqualem reddi deformitatem prolis autumant, si belluæ diuersi generis congrediantur. Quapropter mirandum in modum inuehunt in homines, qui nihil Deum, & leges veriti, ita se se abijciunt, vt inter se, & pecudes nihil interesse existimant, dum cum illis permisceri audent. Nihilominus hanc sententiam prorsus amplecti non debemus; cum fieri non possit, ad mentem Aristotelis, vt ex permixtione animalium specie, temperatura, & vteri gestatione valdè discrepantium proles nascatur: Quare ad alias causas naturales erit confugiendum.

Causæ prædictorũ monstrorum.

Itaq; Philosophus in Problematibus scriptum reliquit, ex semine corrupto interdum monstra prodire, sed per semen corruptum non prorsus putrefactum intel-

Lect. 4. probl. 13. & 14.

lexit

III. Hippobos pedibus monstrificis.

IIII. Felis monſtroſis pedibus.

V. Equus pedibus anterioribus humanis.

VI. Monſtrum varietate pedum horribile.

lexit, sed tantummodò illud, in quo virtus speciei languescit, vnde postea vel totus fœtus, vel aliquæ eius partes à Genitoribus dissimiles producuntur; nam quando virtus formatrix materiam fœtuum rectè dispositam inuenit, tunc fœtum generanti similem procreat, sin secus dissimilem producit.

Modò omittemus causas ab alimento, ab alimentali virtute, à morbis, & à parentibus monstrosis depromptas, de quibus vberius in Rubrica causarum vniuersalium peractum fuit. Cum vt plurimum horum monstrorum generatio ab imaginatione vehementi prodeat. Nam quemadmodum contingit, vt mulier grauida rei desideratæ imaginem fœtui imprimat, ita quoq; accidere potest, vt mulier humano impleta semine, si cum Cane postmodum permisceatur, ex assidua cogitatione, & metu pariendi Canis, partes etiam Canis fœtui imprimat. Tunc enim non erit dicendum ex semine Canis partum prodijsse, cum inter semen humanum, & caninum nulla conuenientia obseruetur. Hanc causam in fœtibus brutorum etiam valere superius asseuerauimus: quandoquidem Cornelius Gemma retulit Canem accipitrino capite ex terrore huius auis natum esse.

Imaginationis virtus.

Non negamus tamen ex Animalibus diuersis conuenientis tamen Naturæ, & temperamenti monstra exire posse, quoniam Aristoteles id in monstris Africæ attestatus est: Immò in huiusmodi animantibus monstrificis, quando semen maris (si fuerit homo) in partibus superioribus fœtus vigorem habuerit, tunc partes superiores humanæ resultant, & si semen bruti in formatura partium infernarum, validè fuerit operatum, tunc infernæ monstri partes belluinæ euadent.

Monstra Africæ.

Quamuis interdum huiusmodi monstra ex duabus animantium speciebus prodeuntia, nasci possint ex duobus seminibus in vtero conclusis, quæ ob angustiã loci ad formandos duos fœtus dilatari nequeant, sed ambo in vnum coalescunt, & monstrum horrendum nascitur, vt in subiectis iconibus Lector meditari potest. Dummodo semina aliquam conuenientiam habuerint.

Angustia loci.

Pariter dubio procul ex loci angustia felis horrendis pedibus videtur emersisse: namq; materia pro formatura pedum constituta, cum non potuerit in illo situ dilatari, producta est in longitudinem, & pedes in spiram, ob loci commoditatem formati sunt. Equus autem humanis pedibus natus esse creditur, quoniam materia vngularum in aluo adhuc tenella in plures partes fuit diuisa, veluti ad digitos humanos conformandos: quamuis Antiquitas id ad omina, & auguria retulerit.

DE MONSTROSA CVTIS Fœditate.

Caput VII.

VITIA cutis multos deturpantia fœtus aliquando à colore petuntur, nimirum quando ex parentibus albis Aethiopes, & vicissim quando ex Aethiopibus infantes albi oriuntur. Deinde ad hæc vitia reducuntur fœtus villosi, qui natura sua leues, & glabri esse debent, immò, & eminentiæ quædam ex carne, & pelle integratæ, quæ aliquando ex cute hominis, & aliorum animalium dependent, & tandem inter hæc vitia laceratio, & nimia durities cutis fœtus recensetur.

Quoad colorem cutis, aduertendum est, quòd interdum ex Genitoribus nigris infantes albi, & vicissim ex parentibus candidis fœtus nigri prodeunt. Quandoquidem prodidit Heliodorus Persinam Aethiopiæ Reginam ex Hiduste marito pariter Aethiope filiam albo colore insignem suscepisse, quoniam in congressu fixis oculis, & intento animo, oppositam venustæ Andromedæ effigiem intueretur. E' contrario narrat Hippocrates Principem quamdam mulierem, quæ alba erat, ex marito pariter

Fœtus albi ex Aethiopibus nati.

I. Infans Aethiops, & Virgo villosa.

riter albo sobolem nigram instar Aethiopis peperisse, vt in icone I. demonstratur. Idque inde originem traxisse perhibet, propterea quòd mulier concumbens oppositam Aethiopis imaginem meditabatur: hac de causa Hippocrates hanc matronam ab adulterij suspicione liberasse dicitur.

Vis phantasia.

A Prӕterquamquòd aliquando contingit in hoc casu ex authoritate Aristotelis, post plura genera parentum, similitudinem reddi; huiusque rei exemplum in Helide manifestatur, quӕ cum Aethiope permixta filiam Aethiopi concolorem non peperit, sed multò post ex eiusdem filia infans Aethiopi emersit. Pariter Niceus Poeta Bizantinus ex vtroque parente candido in auum Aethiopem degenerauit. Hinc colligenda est ratio, cur proles interdum parentibus sit dissimilis: accidit enim sӕpè ob allatas rationes, vt nepotes auis, aut proauis, non autem genitoribus assimilentur. Et quamuis huiusmodi partus simpliciter considerati monstrosi esse non videantur, nihilominus ad genitores comparati, quibus non sunt concolores, monstri nomine donandi sunt.

Cur filij auis assimilentur.

Interdum accidit etiam, vt totus fœtus flauo refertus colore in lucem egrediatur; idque ab Icteritia prouenire opinamur. Sic etiam Diogenes Laertius monimentis mandauit nudatum Pythagorę fęmur aureum apparuisse. Aelianus verò huius rei B assertorem constituit Aristotelem his verbis. *Aristoteles dicit, à Crotoniatis Pythagoram Hyperboreum Apollinem cognominari, & hӕc addit ille Hicomachides, quod aliquando eadem die, & eadem hora visus sit à multis, & in Metapontio, & in ludis Crotone surgere, vbi Pythagoras etiam fœmur aureum ostendit.* Huius autem effectus causam ad bilem flauam à Natura in fœmur demandatam reducere possumus; cum huiusmodi effectus, & affectus Icteritia nuncupatus ab huiusmodi bile pendens, Aurago quoque ab Authoribus appelletur.

Fœtus lutei coloris.

Aurago morbus.

Si conuertamus animum ad cutim villosam, comperiemus homines copia villorum insignes, & partus longis villis obsitos in lucem prodijsse. Primitùs in sacris Biblijs legimus Esau hominem pilosum fuisse. Et Maiolus in Colloquijs recitat, ex muliere glabra in oppido agri Pisani, cui nomen est Petrasancta, editam esse Virginem oblongis villis tectam, vt in icone I. conspicitur.

Genes. c. 27.

I.

C Authores autem huius effectus causam in imaginem Diui Ioannis Baptistӕ cum pelle camelina de more picti referunt; cuius iconem in thalamo pendentem acrius mater intuebatur.

Villosus etiam fuit ille partus vngulis instar, vt si armatus, qui, authore Licosthene, anno salutis supra millesimum, & ducentesimum octuagesimo secundo, ex illustri Matrona in lucem egressus est, Martino quarto Pontifice Maximo Christianum Orbem moderante, cuius iussu omnes Vrsi imagines in ӕdibus Matronӕ illius depictӕ, fuerunt delatӕ, manifesto argumento receptӕ imaginationis ab illis Vrsi effigiebus in conceptu. Hic puer villosus in icone II. ostenditur. Peucerus quoque, referente Licosthene, hunc partum alio casu videtur confirmare, dum prodidit anno salutis supra sesquimillesimum quadragesimo nono, partum vrsinis pilis tectum à se visum fuisse.

II.

D Prӕterea Realdus Columbus fatetur se vidisse quemdam Hispanum pilis oblongis obsitum, in omni corporis parte, prӕterquam in manibus, & in facie. Iulius Cӕsar Scaliger meminit & ipse cuiusdam pusionis Hispani pilis candidis tecti, quem ex India aduectum, vel ex parentibus Indicis in Hispania natum referebat. Item Henricus Galliarum Rex, Authore Bolcio, Lutetiӕ Parisiorum, adolescentem non minus villosum cane, litteris humanioribus instrui curauit. Nuper etiam in Serenissima Parmӕ Aula villosi homines aliundè aduecti alebantur, quorum icones in primo capite huius Historiӕ collocatӕ sunt.

L. 13. de re Anat. c. 2.

Hominum villosorum variӕ historiӕ.

Causis villosi partus exaratis addere possumus parentes villosos, cum Natura semper studeat effectus suis causis neutiquam dissimiles procreare: ideoque adhuc Parmӕ hirsutam prolem ex illis genitoribus villosis viuere intelleximus. Deinde aliam causam naturalem recensere possumus, nimirum crassitiem, & copiam fuliginum, qua sanguis maternus interdum redundat: siquidem hӕc partus pilis obrutos generare potest, quemadmodum etiam homines corde piloso inuenti sunt, cum tamen illa pars prӕcipua omni pilorum genere prorsus carere soleat. Neque fulcra hirsutis

Causӕ fœtus hirsuti.

II. Puer villoſus inſtar Vrſi.

ſutis pannis tecta omittenda ſunt, in quibus proletariæ mulieres, vt plurimum cubant, cum pilorum frequens aſpectus tenello partui ſimilem formam imprimere poſſit.

A

MONSTROSÆ CVTIS Appendices.

NATVRA ex abundanti recremento, virtute formatrice valida, in fœtibus varias carnis, & cutis appendices, galeam, pallium, & capitium repræſentantes, & alias monſtrificas cutis eminentias format, quæ poſtmodum ex carnoſa, & membranacea ſubſtantia integrantur; id autem ortum trahere ex vberi feminis recremento colligimus, quoniam mulieres huiuſmodi fœtum effundentes vix vllam ichoris, aut muci copiam emittunt, & infantes his membraneis inuoluti ſubſtantijs, dum naſcuntur euidens mortis periculum incurrunt, niſi quamprimùm ab huiuſmodi membranis liberentur. Hinc Leuinus Lemnius prodidit infantes interdum monſtroſos in auras vitales egredi, dum vitta quadam membranacea cucullum monachicum æmulante capite tecto oriuntur: quamobrem, authore Guainerio, hoc fœtus membraneum inuolucrum maritos in adulterij ſuſpicionem aliquando traxit.

Infantes membraneis ſubſtantijs inuoluti.

B

Demùm Obſtetrices, & aliæ mulieres clinicæ ex huiuſmodi vittis membraneis fœtuum rubicundis, vt Leuinus refert, bona, & ex nigricantibus mala præſagire ſolent. Hinc natum eſſe illud gallicum prouerbium perhibent. *Il eſt nay coiffe.* nimirum natus eſt cucullatus, & adagium profertur de illo, cui ex ſententia omnia cadunt. Propterea obſtetrices, apud nonnullas Nationes, has vittas, & galeas fœtuum membranaceas caro pretio vendunt Aduocatis, quibus adiuuari opinantur. Immò olim Antiqui his virtutem admirandam attribuebant, quia M. Antonium huiuſmodi cucullo celebrem prodidit. Itaq; infans huiuſmodi galea indutus, vnà cum eadem à fœtu ſeparata in figura I. oſtenditur.

Inuolucra membranea fœtuum ad quid.

I.

C

Præterea, annotante Fincellio, vt ſcribit Licoſthenes, anno Chriſtiparæ Virginis ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo tertio, Bremopyrgi Marchiæ vrbe natus eſſe perhibetur infans circumflua, laxa, & membranacea mole carnis ita indutus, vt ſago militari germanico tectus eſſe videretur. Nos huiuſmodi formam indumenti pallium appellamus. Huius infantis effigies in figura II. exhibetur.

II.

Inſuper aliæ appendices, & eminentiæ carnis formam aliarum rerum repræſentantes in fœtibus obſeruatæ ſunt innumeræ. Schenchius meminit infantis venuſti, & elegantis, qui ſupra podicem appendicem inſtar farciminis adnatam habebat. Item memorat puſionem natum Coloniæ, anno ſupra ſeſquimilleſimum nonageſimo ſeptimo, aſpectu pulcherrimum, niſi quòd in ceruice duas continuas appendices carnis, inſtar duorum ouorum, ex vtero matris retulerat.

Alia cutis eminentiæ.

Similiter apud Subalpinos, referente Ambroſio Pareo, in Quiero oppido duobus milliaribus à Taurino diſtante, anno ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo octauo, die decima ſeptima Ianuarij, honeſta mulier edidit fœtum quinq; cornibus veluti arietinis refertum: præterea infans à ſumma fronte ad occiput, & totum ferè dorſum, oblongam carnis appendicem capitium mulieris æmulantem geſtabat: deinde circa collum alia ſubſtantia carnoſa tanquam collare ſubuculæ voluebatur. Præterquamquòd digiti manuum erant vnci, & poplites à genibus occupabantur: crus cum pede dextro rubeſcebat, cum reliquum corpus colore bætico eſſet refertum. Hic fœtus magno clamore in lucem exiuit, cuius ad Principem Subalpinorum delati, vt teſtatur Pareus, varia tum Aulicorum, tum aliorum fuerunt iudicia. Effigies monſtri in icone III. exhibetur.

D

III.

Præterea Stetini infans in lucem eſt editus anno ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto, qui habuit in vertice maſſam carnis, imaginem præbens teſtudinis, & in ceruice caudam carnoſam albeſcentem, ſed inſtar caudæ muris, cuius iconem Lector in tertio capite huius Hiſtoriæ inueſtigabit.

Hoc

I. Infans cucullatus, cum cucullo membranaceo à fœtu ſeparato.

II. Infans pallio carnoſo indutus.

Hoc etiam in loco recenſendus eſt homuncio Indicus cum ſubſtantia carnoſa ad pectus pendente: hic Bononia tranſiens anno ſupra ſeſquimilleſimum nonageſimo ſecundo, tanquam monſtrificus ad Clariſſimum virum Vlyſſem Aldrouandum ductus fuit. Statura erat ſenum dodrantum, & inter os, & aurem dextram, duplicem carnoſam molem habebat propendentem ad pectus, quarum vna nempè ori proximior erat altera breuior, & auri adhærebat. Item ſimilis caro laxa in humerum deuoluebatur, & villis quibuſdam erat tecta, ſicuti & aliæ. Sub mento, & circa initium thoracis alia maxima moles carnoſa, & latiſſima enaſcens, & primò humerum tegens deorſum pendebat per totum ferè ventrem extenſa, deinde à mamilla ad axillam dilatabatur. Craſſitudo molis carnoſæ erat ſemidigiti, manibuſque ſurſum attolli poterat, quia cuti, nonniſi in ſuo exortu, adhærebat. Præterea pars illa corporis, quæ ab huiuſmodi materia carnoſa, & membranacea tegebatur, admodum calida perſentiebatur: ideòque credendum erat ventriculi coctionem ab huiuſmodi calore iuuari poſſe. Hic homulus monſtrificus in icone IIII. exhibetur ſpectandus.

Deſcriptio homuncionis Indici cum quadã eminentia carnis.

IIII.

Nuper etiam in ciuitate Olyſſiponenſi antiqua Regum Luſitaniæ ſede, anno ſalutis poſt milleſimum, & ſexcenteſimum trigeſimo octauo, ex honeſtis parentibus in lucem prodiuit infans armatiſſimus: quandoquidem variæ cutis, & carnis appendices, ratione figuræ, illa arma tutelaria repræſentabant, quibus ſe homines ad bellum profecturi munire ſolent, immò, eadem materia galeatus, & ocreatus erat: quapropter omnes ſpectatores in magnam traxit admirationem.

Puſio armatus natus.

Amplius varijs temporibus nati ſunt puelli cum appendicibus carnis informibus, quemadmodum obſeruauimus in illo puero Friburgi nato anno quinquageſimo poſt ſeſquimilleſimum, obſcæno vultu, cum mole carnoſa, & dura in fronte, & occipite, cuius icon capite tertio huius Hiſtoriæ inquirenda eſt.

Item anno poſt milleſimum, & ſexcenteſimum octauo Hagenoæ Alſatiæ, referente Schenchio, infans maſculus optimè conſtitutus ab vtero matris exiuit, præter labium ſuperius, in cuius interſtitio caruncula inſtar proboſcidis erat adnata. Similiter anno poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo tertio menſe Septembris, emerſit in lucem puer cum portione carnis circa collum, & alia carnoſa mole ſupra caput. Tiguri quoque Hermaphroditus eſt editus, anno poſt ſeſquimilleſimum decimo nono, qui circa vmbilicum rubram carnis maſſam habebat.

Cæterùm animaduertendum eſt, quòd aliquando hæ cutis appendices cum fœtibus etiam belluinis in lucem prodeunt. Siquidem anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo primo, vt annotat Licoſthenes, in vico Turringiæ natus eſt vitulus ſextipes cum maſſa carnis ex lateribus dependente. Neque reuocandum eſt in dubium has omnes fædas cutis appendices ex purgamento, ſeu recremento materiæ ſeminalis generari, quæ poſtea iuxta variam materiæ diſpoſitionem, varias etiam figuras ſortiuntur, vt paulò ante fuit expoſitum.

Appendices carnis in fœtibus brutorum.

CVTIS

III. Monstrum capitio carnoso.

IIII. Homuncio cum substantia carnosa circa pectus.

CVTIS NATVRALIBVS
Monſtroſè fœdata vulneribus.

Vulnera naturalia quæ.

VVLNERA naturalia vocantur in Teratologia, quæ à Natura fœtibus adhuc in vtero exiſtentibus infliguntur. Quandoquidem, ex Licoſthene habemus, quòd anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſexto, mulier Baſileæ enixa eſt infantem, adeò ſciſſis naribus, vt inde cerebrum facilè conſpici poſſet. Immò Clariſſimus Trincauella non paucos infantes diſciſſis labijs natos ſe vidiſſe fatetur, qui poſtmodum adulti non parum in ſermone deficiebant. Similiter Licoſthenes Baſileæ conſpicatus eſt puellum, anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſeptimo, qui natus erat cum foramine in occipite veluti pugione facto, ex quo ſanguis paulatim dimanabat: hac de re fœtus paulò poſt ortum obijt.

Puer natus aperto ventre.

Inſuper Schenchius memorat, quòd anno ſalutis ſexto poſt milleſimum, & ſexcenteſimum, Hagenoæ obſeruatus fuit puer monſtroſus, qui aliquot dies ſuperuixit, cum tamen ſupra vmbilicum foramen patulum, & rotundum ad intimas ventris partes penetrans, quaſi pugione confoſſum haberet; quocirca quæ hauriebat, alimenta, atq; etiam excrementa per hoc naturale vulnus confeſtim effluebant.

Partus aperto dorſo natus.

Meminit quoq; Licoſthenes puſionis nati Venetijs ore plurifariam ſciſſo, qui ob alia multa fœdiora, non fuit propalam conſpectus. Iterum Licoſthenes memorat alium puellum Myſenæ natum diuiſo in fronte cranio, veluti gladio ſeparato. Similiter Genuæ anno ſalutis quinquageſimo quinto poſt ſeſquimilleſimum, mulier quædam Galla infantem peperit Hermaphroditum, cuius inteſtina per apertum dorſum tanquam per vulnus exibant: quemadmodum etiam in Ploa Vortlandiæ viſus eſt infans recenter natus, ita aperto ventre, vt omnia viſcera apparerent.

Hactenus de membris peculiaribus fœtuum vulneratis dictum ſit, ſed maius ſeſe offert ſpectaculum, quando totus cutis ambitus laceratus apparet in infante ab vtero egrediente. Id contigit in Saxonia, menſe Februarij, anno Chriſtiparæ Virginis quadrageſimo quinto poſt ſeſquimilleſimum; vbi quædam mulier effudit partum aſpectu valdè horrificum, corpore quidem integro, & rectè compacto, præter cutem, quæ tota vulnerata, & lacerata eſſe videbatur, excepto capite, fœtus oblongo, & quaſi turcico pileo redimito, vt recitatur à Licoſthene, & obſeruatur in icone I.

I.

Iobus etiam Fincelius, referente Licoſthene, beſtiam quamdam, cute admodum ſciſſa, natam eſſe tradit: fuit enim equus, qui in Marchia non procul à Regio monte valdè monſtroſus in lucem prodiuit, nempè anno ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo quinto; quoniam membranacea ſubſtantia caligas, & thoracem formabat, quibus beſtia induta eſſe videbatur; deinde tota pellis ſciſſa, & lacera erat, vt in icone II. apparet: hanc igitur lacerationem naturalem poſſumus appellare, cum Natura illam in aluo materna moliatur.

II.

Lib. 2. de gen. An. c. 4.

Cauſa.

Quoad cauſas ſcripſit Ariſtoteles ſeminali excremento talem ineſſe calorem cuicumq; corporis parti valdè idoneum, qualem vnumquodq; membrum expoſtulat, qui ſi aut deficiat, aut excedat, tunc pars generanda, vel deterior, vel læſa redditur. Hinc coniectandum eſt aliquando ob inopiam huius caloris facultate formatrice debilitata, membra læſa procreari.

Parentes etiam monſtroſi horum fœtuum in cauſa eſſe ſolent, dum plagis laborantes congrediuntur, & fœtus ſibi ſimiles procreant. Quamuis huc referenda ſit anguſtia loci, & frequens motio partus, ſeu inordinatus grauidæ mulieris motus, quæ omnia membra infantium tenella mirum in modum lædere poſſunt.

Ab-

I. Infans cute lacerata.

II. Equus cute lacera.

Ab his causis non sunt arcenda mulierum purgamenta, quæ tempore conceptionis fluunt. Quandoquidem si Genitores hoc tempore in prolem incumbant, impendet periculum, ne monstra huius generis procreentur. Hæc enim fuit opinio Clarissimi Parei, & aliorum doctissimorum Virorum, quia, dum sanguis impurus huic massæ permiscetur, fieri non potest, quin aliquis monstrosus partus, & potissimum plagis affectus emergat.

Purgamenta mulierum quid operentur.

E

Demum Parentum imaginatio siue vigilantium, siue dormientium in tenello partus corpusculo valdè operatur eo potissimum tempore, quo membrorum fabrica construitur. Etenim si mater aliquem multis confossum vulneribus viderit, vel sibi gladij aciem imminentem obseruauerit, fœtum vndiq; lacerum, vel aliquo tantùm in loco confossum parere potest. Insuper generantur plurimi scissis labijs ad formam oris leporini, eoq; affectu, & ore fædo pusiones crescunt, quia ex terroribus, aut subitis leporum aspectibus matres vtero gestantes perturbentur, aut quoniam esum leporis auidius appetant. Equum postea laceratum, & superius monstratum potius ominosum, quàm monstrosum fuisse asseueramus.

Imaginationis vis.

F

MONSTROSA CVTIS DVRITIES.

INTER cutis dehonestamenta asperitas, & durities collocantur, quia pellis, cum sua natura leuis esse debeat, aspredinem, seu duritiem si à natura nanciscatur, proculdubiò non naturalem, sed monstrosam formam acquirit. Idq; magis admirandum erit, si cutis vnà cum fœtu in vtero lapidescat. Nam quid simile accidisse Agendici Senonum, quæ Celticæ est metropolis, Ioannes Georgius Schenchius recitauit, & similem fœtum ab effectu lithopædion appellauit.

Lithopædion quid sit.

Hic fœtus à matre defuncta exemptus fuit, & eius situs in vtero, erat penè sphæricus, facie ad thoracem affixa, sublatis ad nates genibus, ideòq; patulæ, retulæ, & resimæ conspectæ sunt. Ossa capitis tenuia, & firma, nec non instar cornu nitentia, cute capitis multis in locis pilosa, caput in sinistrum brachium ita procumbebat, vt à protuberante humero auris, & os occipitis impellerentur, quia ea in parte cauata cernebantur. Cubitus ad summum humerum reflectebatur, porrecta sola manu, quæ in pugnum erat contracta, & summi digiti ita palmæ adhærebant, vt licèt apparerent inter se distincti, nihilominus in vnum, & idem lapideum corpus concreuerant. Dextrum brachium ad vmbilicum extendebat manum: femur, genu, tibia sinistra dextris incumbebant, quibus tamen erant ita implicita, vt indissolubili nexu colligarentur. Vtrumq; crus in ventrem, & pectus reflectebatur, & certissimam fæminei sexus notam tegebat. Tibia vtraq; ad nates intorquebatur, pedibus, & pedum digitis ita inter se compactis, & lapidefactis, vt quis dixisset fuisse opus alicuius cælatoris, qui vel ex ebore, vel ex marmore absolutissimam fœtus iconem expressisset.

G

Situs infantis lapidei in vtero.

H

Præterea partes internæ, nimirum viscera omnia cor, & cerebrum erant naturaliter constituta, præterquamquòd nimiam duritiem erant adepta, sed minorem, quàm externa, itaut hodie quoq; hoc corpusculum à putredine, & terredine intactum seruetur.

Historia autem fuit hæc. Mulier Senonensis nomine Columba Chatry, quæ Ludouico homuncioni, quadrato tamen, & benè constituto Sartori nupserat. Hæc ante annos viginti octo, quæ nunquam antea vterum gestauerat, licet iampridem nupsisset, certissima habuit inchoati fœtus indicia. Nam quæ statis periodis erumpere solebant purgamenta, statim suppressa sunt. Pica primis mensibus laborauit, tempestiuum fœtus motum, & frequentem persensit, tumorem lumborum, & mammarum incurrit, & tandem lapso gestationis vteri curriculo, graues puerperij dolores sentire cæpit, suppressa aliquot dies vrina, quæ tandem magna vi erupit, profuso etiam illo ichore, qui paritutam præcedere solet, mammæ conciderunt,

Pica morbus grauidarũ.

 motus

motus infantis cessauit, & dolores facti sunt mitiores. Quibus omnibus attonitæ fuerunt Obstetrices, quæ certissimum puerperium expectabant.

Patiens ludibrio huius featuræ oppressa, triennium decubuit assiduè conquerens de tumore, de duritie, & de torminibus alui; necnon de graui illo pondere, quod ob varium motum, modò in hanc, modò in illam partem decumbebat: hac de re hunc tumorem quibuscumque Medicis,& Chirurgis tractandum exhibebat: ideoque se aliquo maleficio laborare asserebat.

Tumor durus in vtero.

Postquam defuncta fuit, accersiti fuerunt Medici, & Chirurgi, qui aperto mulieris abdomine, scirrhosum tumorem inuenire putabant, & nouacula secando portentosam, & gypseam molem inuenit: siquidem infans ille in orbem complicatus in lapidem conuersus erat.

Causa autem huius lapidescentis fœtus referri potest in intemperiem, & prauam materiæ dispositionem, quia hic fœtus lapideus non ab alia potuit prodire causa, quam ab illa, ex qua in humano corpore lapilli procreantur. Hæc autem causa solet esse duplex, nimirum materia crassa, & densa, necnon calor, seu frigiditas excedens: quandoquidem calor partes tenuiores dissoluit, & crassiores in duram materiam conuertit. Pariter in articulis podagricorum materia dura, & tophacea concrescit, quæ postea per abscessus egreditur, vel opera chirurgica extrahitur. Ita fœtus in vtero lapidescens non aliundè traxit originem, quàm ex materia generationi destinata, quæ crassa viscida, & terrestris fuit, in quam vteri intemperies iustò calidior agens, & partes tenuiores dissipans in lapidem condensauit. Quamuis etiam matricis constitutio iustò frigidior partes tenuiores possit exprimere, & crassiores, duras, densas, & lapideas reddere.

Causa fœtus lapidei.

DE MONSTRIS CAVDARVM.

Cap. VIII.

N procreandis animantium caudis, Natura quandoque in talia incidit impedimenta, vt cogatur, veluti in fabricandis alijs partibus expositum fuit, aut nullam producere, aut illam addere animanti, cui non competit, aut cauda alterius speciei animalis alteram speciem deturpare, aut caudas deformare, vel denique illas in animalibus multiplicare.

Cunctis notissimum est homines cauda carere; nihilominus Annales Anglorum recitant quondam in illis Regionibus paruulos cauda insignes esse natos, sed hoc miraculo adscribendum esse arbitramur: cum scribat Ioannes Maior in Historia Scotorum, quòd Diuus Augustinus ad Rochestriam transiens, à Diuo Gregorio Magno in Angliam fuit missus, vt Dei Euangelium disseminaret; sed Vulgus, ad irrisionem, caudas piscium in virum iustum proiecit: vnde deinceps paruuli caudati in pœnam criminis oriebantur; cum tamen hac tempestate homines caudati illic non oriantur, cum tantummodò hoc ad tempus supra vim Naturæ patratum fuerit, vt illa gens incredula Doctori fidem præstaret. In Hispania quoque, teste Eusebio Iesuita, alia gens caudata fuit.

L. 2. de gest. Scot.

Gens caudata vbi.

Verùm hæc omittenda sunt, quæ à causa naturali neutiquam pendent, vt naturales effectus meditemur. Meminimus in capite tertio huius Historiæ exhibuisse iconem fœtus bicipitis caudati. Præterea in capite pariter sexto proposuimus spectandam iconem infantis cum cauda piscis, ideoque cum Horatio canere poteramus.

Desinit in piscem mulier formosa supernè.

Verumtamen hic versus Poetæ in memorato fœtu veritatem assequi non poterit, quoniam partes superiores illius fœtus erant admodum deformes. Schenchius quoq; exhibet iconem pusionis Coloniæ nati, anno post sesquimillesimum nonagesimo

mo ſeptimo, qui præter multas partes monſtroſas ſuo loco enarratas, in parte poſteriori ſupra podicem caudam ſuillam geſtabat.

Fœtus cum cauda ſuilla.

In Brutis ſæpius caudas monſtriferas obſeruauimus. Meminit enim Licoſthenes equi in villa Pomeraniæ nati, anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto, capite horrendo, auribus pendulis, labijs inflexis, collo obliquo, & iuba impexa, cui tandem loco caudæ alta criſta erigebatur. Inſuper Vituli cauda agnina, & viciſſim Agni cauda vitulina nati eſſe perhibentur. Item Gallus cauda quadrupedis in ſecundo capite huius Hiſtoriæ fuit monſtratus. Rurſus in Villa quadam Thyringica ad Vnſtrum, ex Licoſthene, Bufo caudatus conſpectus eſt. Et vir fide dignus, rerumque naturalium diligens indagator ranam cauda inſignem aliquando viſam eſſe retulit.

Rana caudata.

Tandem ſerpentes omnes caudis oblongis, & teretibus naturaliter referti ſunt. Hinc tamen non fit, quin aliquando monſtroſa ſerpentis cauda, nempè compreſſa viſa ſit. Meminimus enim vidiſſe iconem ſerpentis (ſi tamen vera eſt) ni fallimur, in Tabula Bembi, qui ſerpens aliorum naturam minimè ſequi videtur, quoniam poſt collum corpus valdè latum habebat, figura ferè ouali, cauda tamen admodum compreſſa, vt in icone I. Lector meditari poteſt.

I.

I. Serpens cauda compreſſa.

Hactenus de praua caudarum conformatione actum ſit: modò de earumdem geminatione, & multiplicatione nonnulla ſunt ponderanda. Etenim, licèt Vituli, Agni, & Canes, duabus caudis referti rarò obſeruentur: nihilominus in alio animantium genere, nimirum in Lacertis caudarum multiplicatio ſæpè conſpicitur. Namq; Lacertas bicaudas, tricaudas, & quadricaudas conſpicati ſumus, quas Vulgus poſteà inſulſiſſimè ludò fauorabiles prædicat. Has autem caudas à nulla alia cauſa prodire poſſe, niſi ab ouis dilecytis Ioannes Baptiſta Porta in Magia naturali opinabatur. Has lacertas monſtrificas in icone II. ſpectandas Lectori exhibemus. Sed inter alias magis admirabilis fuit Lacerta quadricauda, quæ anno poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo ſexto nobis dono data fuit: etenim longior cauda tres alios ramuſculos producebat. Quapropter hoc animal monſtrificum ex vbertate materiæ natum eſſe exiſtimauimus, & potiſſimum, quoniam cæteræ corporis partes iuſtò erant grandiores.

II.

II. Lacerta bicauda, tricauda, & quadricauda.

III. Lacertus viridis cauda duplici.

IIII. Effigies ſpolij lacerti viridis cauda geminata.

In genere Lacertarum quædam species recensetur, quæ Lacertus viridis, seu Lacerta maior appellatur, quoniam in comparatione ad vulgarem Lacertum duplo, vel triplo maior esse videatur. Græcis σαύρα χλωρα, & Nuperis χλωροσαύρα propter colorem viridem cognominatur, Bononiæ Liguoro, quasi Ligur dicitur, forte, quia in Liguria animantes huius generis frequentiores proueniant. Syluaticus postea hunc lacertum ophiomachum à superandis, & impugnandis serpentibus indigitat, nec præter rationem, quandoquidem hæc bestia naturali instinctu serpentes adoritur, & cum illis acerrimè præliatur, cum ruricolæ hunc à Serpentibus saucium sæpè obseruauerint. Itaq; ex hoc genere animantium vnus cauda monstrosè bifurca ad nostras peruenit manus, quem delineatum Lectori exhibemus in icone III.

Ophiomachus lacertus qualis.

III.

Et quoniam hoc animal ob venustatem summoperè placebat, fuit exenteratum, & diligenter exiccatum, quod adhuc in Musæo publico appensum seruatur. Quocirca huius etiam spolij exiccati effigiem in Musæo inuentam ob caudam geminatam proponimus in icone IIII.

IIII.

Circa causas diù non esse immorandum arbitramur, qnoniam hæ causæ peculiares ex vniuersalibus superius explanatis eliciendæ sunt. Namq; si defectum caudæ respiciamus, sæpè conspicabimur canes cauda carentes alios sæpiùs sibi similes procreare: quamobrem hæc causa coincidet cum illa, in qua de genitoribus monstrosis disserebamus. Nisi velimus hunc effectum ad inopiam materiæ, & ad formatricem labefactatam referre; quæ omnia in causa defectus caudæ esse possunt: licet interdum citra materiæ inopiam, & virtutis operantis languorem huiusmodi monstrosi effectus generentur, quia materia ad formam talis partis suscipiendam est inepta.

Causæ defectus caudæ.

Si quis autem scire cupit causas, propter quas aliquando cauda humano fœtui monstrosè additur, ad causas fœdarum cutis appendicum confugiendum erit.

Circa geminationem caudarum Ioannes Baptista Porta in Magia naturali, ponderans multiplicationem caudarum in lacertis, fatebatur fieri posse, vt hic effectus ex ouis dilecythis dimanaret διλήκυθον Græci vocant vas geminum, seu duplicem ampulam: ideòq; volebat inferre interdum duo oua copulari duplicem ampulam referentia, quæ geminatas caudas procreare possunt. Quamuis etiam materia conformationi caudæ destinata in duas, vel tres partes diuisa hanc caudarum multiplicationem producere valeat.

Lib. 2. c. 17.

DE FOETIBVS AB VTROQVE Genitore degenerantibus.

Cap. VIIII.

QVAMVIS multi fuerint Authores, qui monimentis mandauerint partus Genitoribus dissimiles non esse inter monstra collocandos; nihilominus facere non possumus, quin monstrosos fœtus appellemus illos, qui naturæ Genitorum non sunt consimiles, nostraque ratio ex problematibus Aristotelis deducitur: vbi Philosopus inquirens, cur proles humana ex humano prodiens semine nostra appelletur, & vicissim dissimilis, licet ab humano vtero prodeat, nostra minimè nuncupetur. Respondet hoc inde oriri, quoniã fœtus ex perfecto, & incorrupto emergens semine nobis assimilatur, consequenterq; soboles nostro potest appellari. Quod autem ex corrupto semine producitur, dissimile est, consequenterq; ad humanam sobolem non est referendum, sed prorsus monstrosum erit iudicandum: verba Aristotelis sunt hæc. *Quod si ex rebus nostris solo semine natum animans sit, rectè quod ita prouenerit, prolem id esse nostram putamus; vbi, vel foris putruit, vel corruptum in vtero est, vt quæ mon-*

Sect. 4. prob. prob. 13.

monſtra appellamus, prolem id eſſe noſtram haudquaquam dicendum eſt: cum enim ex corrupto creatur ſemine, non inſuper ex noſtro creatur, ſed ex alieno; quemadmodum quod ex crementis conſtiterit, vt quod ex ſtercore: omnia verò huiuſmodi ex corrupto creari ſemine hinc indicatur, quod ex non corrupto creari tale Natura ſtatuit, quale illud eſt, de quo ſemen genitale prodierit, Exempli gratia, ſi de equo equus, & de homine homo. A

Præterea huiuſmodi fœtus Genitoribus diſſimiles ad Genitores poſtea comparati non mediocrem ſpectatoribus pariunt admirationem, qua conditione monſtra carere non debent. Quapropter Ouidius (licèt fabuloſum ſit) Alcidamantem admiraturum introducebat, dum ex corpore filiæ columbam exeuntem obſeruabat his verſibus.

Lib. 7. Metam.

At pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat naſci potuiſſe columbam.

Itaq; fœtum non humanum in vtero mulieris procreari poſſe eſt certiſſimum: quandoquidem id multæ Hiſtoriæ in Rubrica Præſagiorum recitatæ teſtificantur. Deinde huic ſententiæ multi Doctores, & experientia fauent. Præterquamquòd Ariſtoteles in Hiſtoria Animalium ſcriptum reliquit, alios fœtus patri, alios matri, alios conſanguineis, alios verò abijſdem prorſus diſſimiles procreari, qui poſtremi inter partus monſtrificos erunt connumerandi: hinc colligendum erit monſtrum non humanum ab humana aluo exire poſſe. B

Varia in vtero mulieris generantur.

Præterea Cælius Aurelianus, Marcellus, Pareus, & alij nuperi Authores fide digni retulerunt mulieres fuiſſe, quæ mures, bubones, talpas, echinos, ranas, lepuſculos, feles, aſtacos, erucas, polypos, hirudines, lacertas, ſerpentes, porcellos, & elephantes, aliquando cum fœtu, & interdum ſine fœtu pepererunt. Etenim anno Mundi octingenteſimo ſeptuageſimo quarto ſupra tria millia, & ante partum Chriſtiparæ Virginis octuageſimo nono, inter initia belli Marſici, Alcipe mulier peperit elephantem, & quædam ancilla ſerpentem, ſicuti Licoſthenes admonuit.

Leo humana facie.

Nos verò meminimus legiſſe honeſtam quamdam Matronam fœtam ſubitò gliris occurſu perterrefactam, loco humani partus, glirem enixam eſſe. Et Conradus Licoſthenes recitat hiſtoriam mulieris, quæ in agro Conſtantienſi leonem peperit, ſed hoc animal erat humana facie refertum: hac de re ad hunc locum ſpectare non videtur, cum hic partus à parentibus prorſus non degeneret. Verùm idem Author alibi meminit nobilis Matronæ, quæ in Argoa Heluetiæ leonem valdè ſimilem fœtui leonino enixa eſt; quem partum contigiſſe anno ſalutis poſt milleſimum ducenteſimo ſeptuageſimo octauo, Stumpfius in Chronicis Heluetiorum recenſet: quamuis alij Hiſtorici in aliud tempus hunc partum reijciant. C

Monſtrum forma cacodæmonis.

Pariter, ex Ioanne Georgio Schenchio, Margarita Herkelin ciuis Paſſauienſis, anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo, monſtrum ab humana natura prorſus diſſimile in lucem edidit, quod fuit tetrum animal formam potius Cacodæmonis, quàm alterius belluæ repræſentans, quòd ſtatim atq; ab vtero exiuit, conclaue velociſſimo curſu perterrauit: ideòq; mulieres clinicæ, conuocatis in ſubſidium vicinis, comprehenſum interfecerunt.

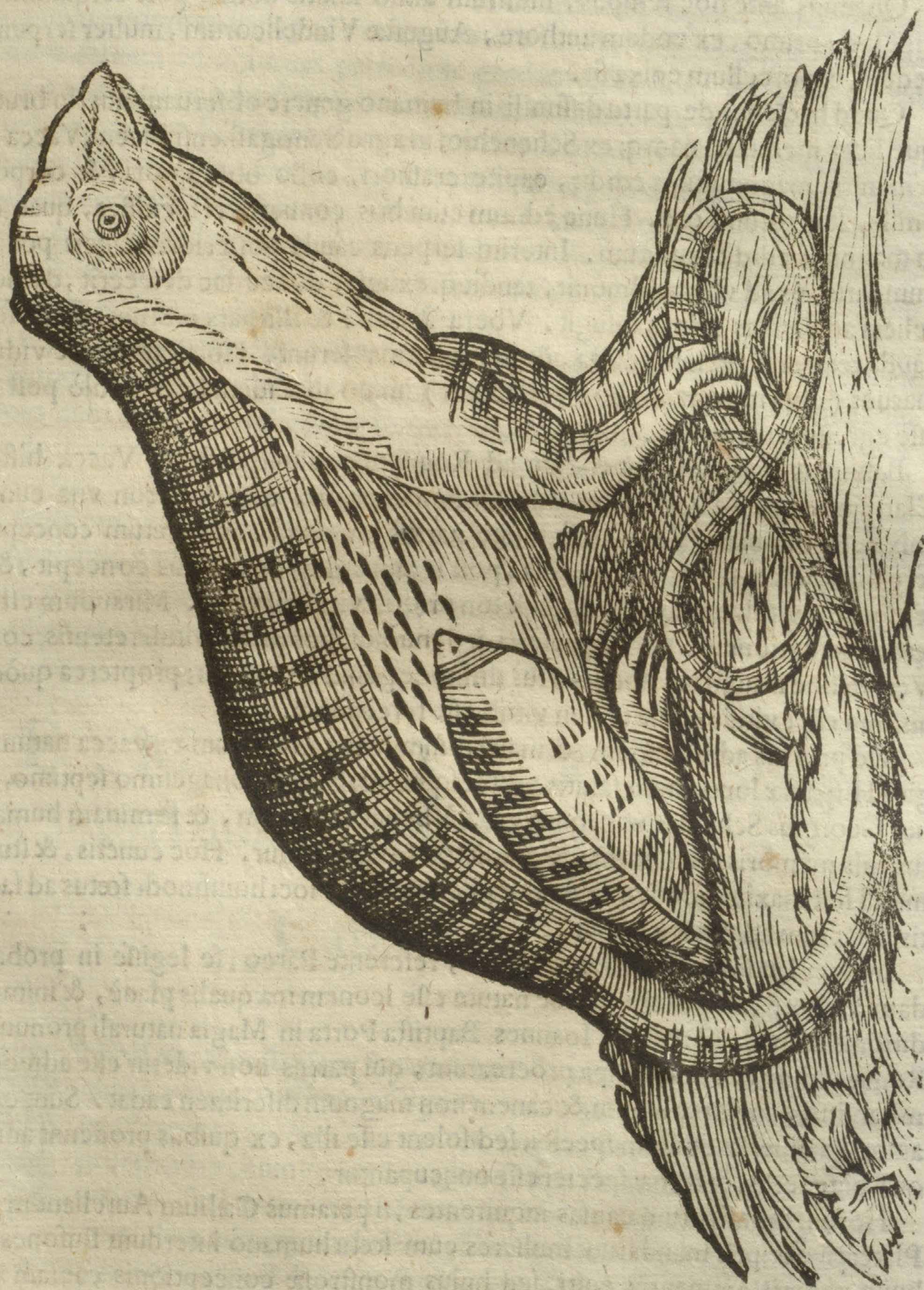
Inſuper multæ mulieres canem enixæ perhibentur. Primitùs id accidit Brixiæ, anno ſalutis poſt milleſimum, & quadringenteſimum ſeptuageſimo primo, & alia mulier Ticini felem peperit. Rurſus anno Domini poſt milleſimum, & quadringenteſimum octuageſimo octauo, Maiolo annotante, mulier nupta duos edidit canes, & ſequenti die tres alios, non tamen omnes viuos enixa eſt. Tandem Volaterranus ſe vidiſſe teſtatur diploma pontificium in expiatione mulieris, quæ canem pepererat. D

Mulier peperit viperam.

Dinothus quoq; in Aduerſarijs tradit, quòd impendente bello Syllano, mulier fœta, pro infante, viperam in auras vitales edidit. Id accidiſſe refert Licoſthenes anno mundi octingenteſimo octuageſimo ſecundo ſupra tria millia, & ante partum Chriſtiparæ Virginis octuageſimo quinto, & eodem anno in Hetruria Cluſij, mater familias viuum ſerpentem ab vtero excluſit, qui iuſſu Aruſpicum in fluuium deiectus auerſa aqua natauit. Quocirca non erit admiratione dignum, ſi Lucanus ſcripſerit ſerpentem ab aluo muliebri in Vmbria egreſſum eſſe. Vnde de hoc monſtroſo partu Poeta loquens ſic cecinit.

Matrem-

Bufo caudatus ab vtero mulieris egressus.

Lib. 2. c. 8.

——— Matremq; ſuus conterruit infans.

Immò magis genitricem perterrefacere debuit Bufo, quem ex muliere natum recitat Vueinrichius, ad mentem Bodini, in opere De monomaniæ, vbi mulier Bufonem enixa dicebatur apud Laodunum, quem admirata obſtetrix, & cæteri, qui aderant, A horrore quodam correpti ſunt: erat enim Bufo alijs diſſimilis, quem poſtea multi in ædes Præfecti delatum conſpicati ſunt.

Diuulgat etiam Licoſthenes, quòd anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo tertio, in villa quadam Thyringica, mulier bufonem caudatum peperit, vt in icone conſpicitur.

Bufo caudatus ab vtero mulieris egreſſus.

Quamuis ante hoc tempus, nimirum anno ſalutis noſtræ poſt ſeſquimilleſimum trigeſimo primo, ex eodem authore, Auguſtæ Vindelicorum, mulier ſerpentem bipedem, & porcellum enixa ſit.

Quod hactenus de partu diſſimili in humano genere obſeruauimus, in brutis quoque licet meditari: namq; ex Schenchio, in agro Senogallienſi Piceni, Vacca ſerpentem miræ magnitudinis edidit, capite craſſiori, collo oblongiori, & corpore cani ſimili, ſed rotundiore. Hunc editum cum bos conuerſa reſpexiſſet, quaſi exterrita magnum edidit mugitum. Interim ſerpens cauda poſterioris vaccæ pedibus circumdatis, os ad vbera admouit, tandiuq; exugit, donec lac defecerit, deinde boue B relicta ad vicinas ſyluas aufugit. Vbera autem, & illa pars crurum, quam ſerpentis cauda tetigerat, veluti aduſta, & nigra permanſerunt. Hoc Paſtores ſe vidiſſe affirmarunt (quia in armento bos verſabatur) immò ab eadem boue paulò poſt vitulum eſſe egreſſum narrarunt.

Bos enixa eſt ſerpētem.

Bahuinus quoq; in Appendice ad Rouſſetum diuulgat hanc Vaccæ hiſtoriam à Clariſſimo viro Fœlice Platero ſibi communicatam, quæ ſceleton vna cum vitulo enixa eſt; quoniam Vacca difficultate partus impedita, cum fœtum conceptum parere non poſſet, nihil grauius paſſa, poſt tempus aliquod, rurſus concepit, & exacto tempore, vitulum viuum, & ſceleton prioris vituli peperit. Mirandum eſt potuiſſe fętus corruptionem à vacca perferri, & denuò, oſſibus priori vituli retentis, concipere: Verum hoc monſtrum non prorſus diſſimile genitrici videtur; propterea quòd, quamuis non eſſet vitulus, oſſa tamen vituli eſſe ferebantur. C

Sed prorſus admirandum, & matri diſſimile fuit monſtrum ex vacca natum in Burgies Hiſpaniæ loco, anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo ſeptimo, vt Ioannes Georgius Schenchius promulgat. Vbi vacca marem, & fæminam humanos fœtus ſuis membris rectè formatis diſtinctos enixa traditur. Hoc cunctis, & ſtupori, & metui fuit maximo: quocirca Archiepiſcopus illius loci huiuſmodi fœtus ad ſacri Fontis lauacrum admittere noluit.

Vaccæ duo fœtus.

Lib. 1. c. 6.

Inſuper Ludouicus Celleius ſcribit, referente Pareo, ſe legiſſe in probato quodam authore, aliquando ex oue natum eſſe leonem inæqualis planè, & inimicæ conditionis animal. Tandem Ioannes Baptiſta Porta in Magia naturali pronunciauit ſe Romæ vidiſſe canem ex lupa procreatum, qui partus non videtur eſſe admodum admirandus; cum inter lupum, & canem non magnum diſcrimen cadat. Sunt enim hæc animalia diuerſæ quidem ſpeciei, ſed ſolent eſſe illa, ex quibus prodeunt animantes, quæ bigeneres, & tertiæ ſpeciei eſſe nuncupantur. D

Horum monſtrorum cauſas inquirentes, ſi petamus Cælium Aurelianum: is cum Plateario ſcriptis mandarunt mulieres cum fœtu humano interdum Bufones, & alia huius generis animantia eniti, ſed huius monſtroſæ conceptionis cauſam non aſſignant. Docet quidem Platearius illa præſidia, quæ ad menſes prouocandos commendantur, educere quoq; Bufonem fratrem Salernitanorum: quemadmodum alij Lacertum fratrem Longobardorum cognominant; cum mulieres Salernitanæ ſæpius Bufones, & Longobardæ lacertos vnà cum fœtibus enitantur. Idcircò Salernitanæ in conceptionis initio ſuccum apij, & porri bibunt, vt huiuſmodi animal interimant, antequam fœtus humanus viuiſcat. Alioquin de præſidijs ad educendas, vel necandas in vtero ſimiles beſtias, legenda ſunt carmina in fontes Spadanos conſcripta, quæ ſic ſe habent.

Animalia cum fœtibus humanis in lucem egreſſa.

Prouocat illa igitur muliebria monſtrua pridem
Suppreſſa, & nimium ſiſtit vbi illa fluunt.

Ventri-

Ventricolasque necat vermes, pellitq; per alui
Lubrica, deiectis qua via nota cibis.
Quin, & paulatim putridis de mensibus ortos,
Serpentes vteri proijcit illa sinu.
Monstra lacertarum fœdam referentia formam
Longa (Nefas) vnum non minus atra pedem.

Huiusmodi animantes in muliebri vtero generari non est difficile, cum notum sit ex fœminarum purgamentis in terram proiectis,& vlteriorem putredinem acquirentibus, & serpentes, & bufones procreari. Hinc Ioannes Baptista Porta in magia naturali monimentis mandauit posse etiam in vtero similia animalia gigni, quoniam purgamenta retenta ad altiorem putredinis gradum accedunt. Id igitur contingere solet mulieribus impuro sanguine ob prauum victum redundantibus.

Lib. 2. cap. 4.

Nisi velimus causam huius monstrosi partus non in primum, sed in secundum semen emissum referre: siquidem nobis persuademus ex primo semine in vterum deposito partum vndequaq; integrum resultare; cum deinceps error à secundo semine proueniat, quod excellentem nactum putredinem aliquod absurdum animal procreat: quare Mattheus de Gradi in parte secunda ad Almansorem scripsit quoddam ex matrice mulieris exiuisse, & euolasse.

Varia in vtero mulieris genita.

Demum congressus nefandus, nempè humanus, & belluinus ab his causis non est remouendus:nam,quamuis Philosophus hunc admittere aliquo in loco non videatur, nihilominus alibi scriptum reliquit animantes diuersæ speciei tempus grauiditatis aliquo modo æquale habentes, si congrediantur, procreare posse. Præterquamquod Plutarchus Philosophus non vulgaris pronunciauit, ex permixtione hominis, & equæ suo tempore venustam infantem natam esse. Præterea dispositio vasorum partum respicientium est consideranda: siquidem vterus vaccinus,quoad locum, humani fœtus capax esse potest. Alias deinde causas huius generis potest Lector in Rubrica causarum vniuersalium inquirere.

DE MONSTROSA
Animantium statura.
Cap. X.

VANDO monstrosam Animantium staturam hoc in loco memoramus, non proceritatem Gigantum, neq; paruitatem Pygmæorum intelligimus, qui fermè ex natione Gigantum, vel Pygmæorum procreantur, cum de his in capite primo huius Historiæ verba fecerimus. Sed staturam cuiuscumq; animalis insolitam,siue ad paruitatem, siue ad magnitudinem inclinante sermonem habemus; qui partus ex Genitoribus consuetæ, & vulgaris staturæ orti, & crescentes similem staturam non adæquant, vel illam superant. Similes enim fœtus magnam admirationem spectatoribus pariunt.

Consultò igitur prætermittemus pusiones cum magnis capitibus natos, qui in Rubrica fœditatum capitis sunt collocandi. Scimus enim ex Licosthene, quòd in agro Piceno, anno post millesimum, & quadringentesimum septuagesimo secundo, natus est Infans facie magnitudinis insolitæ, & Clarissimus Licetus fatetur se vidisse Patauij, anno salutis post millesimum, & sexcentesimum vndecimo, puellum quadrimum maximo capite, nulla ad reliquum corpus proportione.

Fœtus magno capite.

Modò, vt ad rem nostram redeamus, Valentiniani temporibus, duo homines quoad staturam monstrosi fuerunt inuenti, quorum alter in Syria supra omnes viros eminebat, & alter in Aegypto infra paruitatem incredibilem viuebat. Item Carolus Quintus Imperator cum Bononiam à Summo Pontifice Clemente Septimo

Homines ſtatura gigantea.

diadema Imperij accepturus perueniſſet, ſeruum à pedibus habuit monſtroſæ magnitudinis, vt in capite primo huius libri relatum fuit. Et Ioannes Georgius Schenchius narrat ſe nouiſſe quemdam Antonium Francken origine Geldrum annum nonum ſupra trigeſimum agentem ſtaturæ propemodum monſtrificæ, quia longitudinem ſeptem pedum ſuperabat. A

Pariter anno poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo nono, iuxta relationem Licoſthenis, natus eſt puer in agro Tigurino, Ditione Kiburgenſi, Parochia Vuiſnangua, Maio menſe, ex parentibus Ioanne, & Barbara coniugibus, mediocris, & vulgaris ſtaturæ. Hunc puerum Parochus loci Baptiſmo expiauit, & Henricum appellauit, cuius poſtea incrementum omnibus miraculo fuit: nam cum ſex ætatis annos abſoluiſſet, proceritatem adoleſcentis annorum quindecim æquabat, necnon craſſitie, & corpulentia ſuperabat, voce magna, genitalibus auctis, & pubertate hiſpida, neque creſcere deſijt; Annos quinque natus ingentia onera baiulabat, & aratrum inſtar hominis adulti moderabat. Hunc omnes ciues Tigurini nouerunt, & Geſnerus ſe quinquennem vidiſſe teſtificatur.

Non diſſimilis partus nuper in Agro Neapolitano, ex coniugibus vulgaris ſtaturæ olitoribus in lucem prodiuit, qui ſacro Latice intinctus Andreas fuit appellatus, anno ſalutis poſt milleſimum, & ſexcenteſimum trigeſimo primo menſe Martio. Hic ſpatio ſeſquianni altitudinem octo palmorum cum proportionata corpulentia ſuperabat, cui duarum nutricum alimentum non ſufficere perhibebant. B

Andreas ſtatura gigantea.

Quod hactenus de fœtibus maſculis expoſuimus, de fœmineis quoque intelligendum eſſe arbitramur. Legimus enim, ſub Iuſtino Thrace, mulierem quamdam è Cilicia fuiſſe aduectam admirandæ ſtaturæ, quia ſupra quoſcumq; homines integrum cubitum eminebat. Memorat etiam Diuus Auguſtinus mulierem Romæ viſam giganteæ molis, antequam Vrbs excidijs Gothorum peteretur.

L. 15. de ciuit. Dei cap. 23.

Ex altera parte nonnulli etiam viſuntur monſtroſi ob admirandam ſtaturæ breuitatem: ſiquidem ætate Valentiniani, in Aegypto vir admodum puſillus conſpectus eſt, & Suetonius Tranquillus teſtificatur Octauianum Auguſtum aliquando publicè ſpectandum propoſuiſſe adoleſcentulum nomine Lucium, honeſto loco natum, bipedali minorem, & librarum ſeptendecim. Canopas, teſte Plinio, fuit in delicijs Iuliæ neptis Auguſti, qui duos tantum pedes cum palmo altus erat. Præteritis etiam annis, ex Hiſtoria naturali Euſebij Ieſuitæ, homuncio optimè membris conſtitutus in Hiſpania conſpectus fuit, ſeptennis iam erat barbatus, decennis omne ſuum robur habuit, & filium genuit. C

Homunciones.

His addendus eſt Nanus Illuſtriſſimi Domini Caroli de Crequy vnum, & quadraginta annos natus, & triginta vncias altus, de quo in primo capite huius voluminis egimus. Huic non abſimiles Nanos marem ſcilicet, & fœminam fratres Illuſtriſſimus Ferdinandus Coſpius Senator Ciuitatis Bononiæ grauiſſimus, Marchio Petrioli, Eques ſacræ Religionis Sancti Stephani, pectore Permagna Cruce inſignito, Bayuliuus Ciuitatis Aretij, & Sereniſſimi Ferdinandi viuentis Magni Hetruriæ Ducis reaptè cubicularius, & vir prudentiſſimus domi alit, quos ex inopibus parentibus cognomento de Biauatis, iuſtæ tamen ſtaturæ hominibus, in Communi *Bagnarola* nuncupato Agri Bononienſis terram colentibus natos curat erudiendos, quoniam hos pumiliones ad quamcumque obeundam functionem idoneos obſeruauit. D

Nanus nomine Sebaſtianus iam annum ſextum ſupra viginti natus, altitudinem trium dodrantum cum dimidio vix ſuperat. Nana alterius ſoror nomine Angelica iam vigeſimum tertium agit annum, & tamen eius altitudo tres tantum dodrantes, & duas vncias adæquat. Præterea ambo ob elegantem partium proportionem, breui ſtaturæ corporis congruam ſunt admirandi: quapropter vtriuſq; icones Lectori ſpectandas proponimus.

Ex al-

Nanus Illuſtriſs. Equitis Ferdinandi Coſpij.

Nana alterius Soror.

Ex altera parte in genere etiam Brutorum similis monstrosa statura quoad magnitudinem,& paruitatem contemplari oportet. Meminimus vidisse pumilos canes, & feles, necnon pumiles gallinas, quæ ob crurum breuitatem ventre terram tangunt. Similes animantes Vulgus Nanas appellat.

In genere Boum pumiliones interdum sunt conspecti, quorum iconem in Musæo publico inuentam Lectori spectandam damus; quamuis aliqui Authores hoc boum dicant esse genus, quod Sessorem tanquam equus admittat.

Bos pumilus.

In caufis horum monftrorum indagandis, ad Genitores monftriferos non erit confugiendum, quoniam caufas genuinas non inueniemus: namq; fi homines proceræ ftaturæ à Gigantibus, & viciffim fi homines breuis ftaturæ à Pygmæis, & Nanis oriantur, proculdubiò hoc monftrificum non erit iudicandum; cum Natura fibi fimile femper procreare nitatur. Quamobrem ad validam concoquentis facultatis virtutem vnicuiq; parti dicatam nofmet conuertemus (loquendo tamen de procera animantis mole) hæc enim cum plus alimenti agglutinat, quam par fit, maius partium fit incrementum: hinc poftea nutriendæ partes vehementer attrahunt; ficq; animal validius appetit, & vberiorem alimenti quantitatem expoftulat.

Caufæ proceræ, & humilis ftaturæ.

Quod cunctis animantium partibus attribuimus, de aliqua peculiari parte, v.g. de capite nimis aucto affirmandum erit. Etenim dum cæteræ corporis partes debitam fibi nutrimenti quantitatem affimilant, fola pars illa monftrofa nimiam alimoniæ copiam in fe conuertit, dum à cæteris partibus tanquam cucurbitula attrahit illud alimentum, quod deinde ab alijs partibus illuc facilè tranfmittitur.

Infuper totum oppofitum de Pumilionibus erit aftruendum, quorum partes parùm attrahunt, confequenterq; parùm affimilant. Præterquamquòd, facultate corpus augente, & ampliante ob aliquam caufam labefactata, & fracta, fola virtus nutriens in partium alimoniam incumbit.

Caufæ breuis ftaturæ.

Caufæ igitur augmentum corporis frangentes, & partium amplificationem impedientes non folum funt graues, & maligni affectus, fed etiam venena, feu cibaria malignæ qualitatis virus redolentia ante feptennium corpus affligentia, veluti contigit duobus Pumilionibus Illuftriffimi Cofpij, qui ambo in tenera adhuc ætate conftituti pullos ob efum tritici putrefacti mortuos efitarunt, & deinceps tumidi facti per quadriennium ægrotarunt: & tandem, cibi maligna qualitate expugnata, virtutem corpus augentem amiferunt: quapropter ab ijfdem parentibus ante, & poft ipforum ortum, alij filij in proceritate genitoribus fimiles egreffi funt.

DE MONSTRIS BICORPORIBVS. Cap. XI.

ÆQVIVOCA.

QVOMIAM hoc vocabulum bicorpor multos fortitur intellectus in noftra Hiftoria, varios nominis fignificatus prima facie explanare operæ pretium effe duximus, antequam ad peculiaria huius generis monftra accederemus. Quandoquidem monftrum bicorpor trifariam hoc in loco intelligimus, primò quatenus humana, deinde quatenus belluina, & tertiò quatenus media, nimirum ex humanis, & belluinis integrata monftra complectitur, & quandoq; etiam illa, quæ Lucretius corpora bina appellauit his verbis.

—— Sed neq; tempore in vllo
Effe queunt, duplici natura, & corpore bino.

At contemplantes monftrum humanum huius generis, duplici difcrimine varium inueniemus; quoniam aliud eft duplex in fuperna parte, & fimplex in inferiori. Aliud geminatum in partibus infernis, & fuperna fimplici obferuauimus. Interdum vifum eft corpus omnibus membris optimè conftitutum, & perfectum, cui aliud corpufculum imperfectum agglutinatum adhærebat. Quandoq; accidit, vt duo corpora fint perfecta, & abfoluta, fed in vtero matris naturali glutine adeò connexa, vt monftrofam fæditatem, nimirum duas facies, & duo corpora referant, de quibus canere poffumus cum Lucretio hunc in modum:

Monftra geminata in parte fuperiori.

Et duplices hominum facies, & corpora bina.

Hæc autem monſtra inter ſe, ratione variæ connexionis, diſcriminantur. Namq; alia iuxta partem anteriorem, alia iuxta poſteriorem, alia iuxta lateralem conglutinata conſpiciuntur, & tandem ſunt, quæ ſecundum nates, oppoſitis quodammodo capitibus adhæreant. Præterea differentiæ, quæ in monſtris humanis huius naturæ obſeruantur, in belluinis quoq; Lector contemplari poterit. *Monſtri bicorporis varia connexio.*

MONSTRA HVMANA bicorpora vnico tantum Capite copulata.

MVLTA huius naturæ monſtra olim fuiſſe viſa Authores non proletarij teſtificantur. In primis Albertus Magnus in Commentarijs ad Ariſtotelem meminit monſtri, quod quattuor habuit crura, ſed hoc corpus duplicatum à ſuperna parte ſimplici regebatur. Item Petrus Aponenſis in Commentarijs ad Problemata Ariſtotelis, memorat monſtrum in Italia obſeruatum fœminei ſexus continuum ad cauitatem vſque ventris, deinceps geminatum. Pariter Valeriola in locis communibus recenſet quoddam monſtrum Auenione conſpectum, quod à ceruice infra bicorpor circumferebatur. *Li. 1. locor. com. cap. 18.*

Retulit etiam Imperatus natum eſſe Neapoli monſtrum ex meretrice morbo Indico laborante, quod duo corpora, vnico tamen capite glutinata repræſentabat. Caput erat maximum, cuius altera pars effigiem vultus, altera verò vnicam aurem exhibebat, & cadauere diſſecto, duo corda cum vnico ventriculo reperta ſunt.

Cæterùm, ſi per annorum ſeriem vagemur, monſtra multò plura huius conditionis admirabimur. Licoſthenes in primis exhibet iconem puellæ natæ Bernæ in Italia, nimirum anno ſalutis poſt milleſimum, & quadringenteſimum ſeptuageſimo ſecundo, vnico capite, & infernis partibus geminatis. At anno Domini poſt ſeſquimilleſimum ſepuageſimo octauo puer in Germania ortus eſt vniceps partibus inferioribus duplicatis, cum multis alijs fœditatibus monſtroſis, quæ ad hunc locum ſpectare non videntur. *Varia bicorporum exẽpla.*

Amplius anno Chriſtiparæ Virginis poſt ſeſquimilleſimum trigeſimo primo, propè Eſſelingam, infans vniceps quattuor auribus in lucem prodijt, cum alijs partibus infernis geminatis, cuius monſtri meminit etiam Pareus ordine aurium minimè geminato. Rurſus anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo ſeptimo Louanij infantes gemelli vnico capite conglutinati nati eſſe perhibentur.

His additur icon monſtroſi fœtus nati anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum ſexageſimo nono ex quadam muliere Turonenſi, quæ peperit duos gemellos mutuò ſe complectentes, vnico capite inſignes, cuius monſtri ſceleton Ambroſius Pareus à Renato Cireto ſe accepiſſe fatetur: hoc autem monſtrum in icone I. exhibetur. I.

Deinde anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo nono, in Inſula obſcuri Lacus Ditione Ferrarienſi natum obſeruarũt monſtrum vnico capite, cum fruſto carnis circa occiput, in ore duæ erant linguæ, quarum acutior latiori inſidebat, vnico collo erat præditum, cum reliquo corpore geminato fœminei ſexus. Hoc monſtrum viuis coloribus delineatum in publico Muſæo viſitur, vbi etiam monſtrum hermaphroditicum bicorpor, & monocæphalon conſpicitur. *Monſtra in Muſæo.*

Aliud magis monſtroſum deſcribere, & repræſentare volumus natum anno noſtræ ſalutis poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo, menſe Octobris, ex agricolis coniugibus, in Pago Piceni Diæceſis Aſinenſis; huius monſtri conſtitutio erat talis. Caput ei erat vnicum magnum, oculis prominentibus inſtar oculorum Bufonis, naribus ſurſum repandis, ore patulo, & ad aures vſq; diducto, more ranarum, fibris carnoſis inſtar capillamentorum ex mento pendulis, criſpis, & infernè ſurſum non- II.

nihil

I. Infans geminatus vniceps.

II. Monstrum bicorpor vnico capite valdè monstroso.

nihil contortis: ideòque appendices carnoſæ barbam ſatyrorum quodammodo æmulabantur.

Deſcriptio monſtri bicorporis monocæphali.

Ei vnicus thorax, venter, & vmbilicus erat, ſed brachia quaterna, & crura totidem habebat, necnon mammas tumentes. Brachia poſtica erant adeò breuia, vt eorum digiti cubitos brachiorum anteriorum vix attingerent. Cætera membra inferiora cum eſſent duplicata ſibi inuicem per diametrum erant oppoſita: quocirca nates, & podices ad latera monſtri erant locati, diſtincto ſexu fæmineo, itaut fæmina duplex ab hoc monſtro repræſentaretur. Nam partes ab vmbilico inferiores ita à Natura erant optimè conformatæ, vt admirationem intuentibus afferrent. In cadauere diſſecto, viſcera geminata, præter cor, fuerunt inuenta. Monſtrum autem menſe ſeptimo grauiditatis ortum eſt tale, quale in icone II. delineatur.

His monſtris ſunt addenda illa, quorum corpus perfectum, aliud corpus imperfectum geſtat cum hæc ſimul proculdubiò nata eſſe perhibeantur. Cum igitur in his ſub vno capite duo corpora regantur, ab hac Rubrica minimè ſunt ſegreganda: quapropter exhibemus in primis infantem marem, & fæminam bicorporem, in quo alterum corpus ſub brachio alterius quodammodo latibulari videtur, & ex altera parte monſtri tria brachia, & ab altera vnum tantummodò pendent; veluti in icone III. cernitur. Platerius quoque in proprijs obſeruationibus memorat humanum monſtrum huius conditionis, ex quo pendebat alius homo omnibus partibus abſolutus, præter caput. Immò quotieſcumque vir perfectus mingebat ſimiliter imperfectus lotium reddebat, podice tamen clauſo, & nullibi apparente.

III.

Corpus perfectum cum imperfecto.

Ab hoc monſtro non diſcrepabit monſtrifer puellus Illyricus ſex annos natus, boni habitus, & optimè conſtitutus, qui anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſecundo, vt refert Amatus Luſitanus, Anconam venit, ex cuius vmbilico thoracem verſus aliud infantis corpuſculum pendebat, cum duobus brachijs, & totidem pedibus, abſque capite. Scrotum habebat abſque teſtibus repræſentans oblongum præputium, per quod lotium ſtillabat. Immò quando perfectus puer mingebat, repente vrina per hanc viam pueri imperfecti fluebat. Fuit autem tantæ cunctis admirationi, vt per vniuerſam Italiam parentes eius magnam pecuniam collegerint.

Aliud monſtrum ſimile.

Hic puer fortè non fuit valdè abſimilis monſtro bicorpori, & monocæphalo, quod Beneuenius deſcripſit, dicens. Mulier quædam nomine Alexandra Mediolano Florentiam venit, quæ geminos mares quæſtui ſpectandos dabat, quorum alter erat integer toto corpore, & membris diſtinctis, alter verò ita adhærebat alterius thoraci, vt illuc totum caput inſeruiſſe videretur, reliquo corpore ab alio ſeparato de more infantis mamillam ſugentis.

L. 4. de mat. med. c. 142.

Marcellus quoq; Virgilius in commentarijs ad Dioſcoridem deſcribit monſtrum ex Gallia in Italiam delatum. Erat enim imperfectum corpus ſine capite, & humeris quodammodo è regione ventriculi alterius perfecti puſionis emergens, & ad ſenſus, & neceſſitates puelli perfecti mouebatur. Ideò Ioannes Baptiſta Porta in Magia naturali fatetur ſe vidiſſe Neapoli monſtrum, ex cuius pectore alius infans integer exibat, retento ſolum capite in perfectioris hominis ventre. Amplius iuxta fidam relationem, quæ ſeruatur apud clariſſimum virum Ouidium Montalbanum omnibus diſciplinis exornatum, anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum decimo quinto, die vndecima Maij, peruenit Bononiam adoleſcens Hiſpanus, qui ſub axilla infantem geſtabat omnibus membris abſolutum, præter caput, quod intra thoracem iuuenis perfecti occultari videbatur.

L. 2. c. 17.

Quamuis anno ſuperiori, nempè poſt ſeſquimilleſimum decimo quarto, iuxta ſententiam Licoſthenis, Colmatiæ oppidi Imperialis Alſatiæ, ad Ilum flumen ſiti, natus ſit infans virilis ſexus, ex cuius pectore aliud corpuſculum infantis omnibus membris abſoluti ad genua vſque propendebat, ſolo capite in corpore maioris infantis abdito; veluti in icone IIII. oſtenditur.

IIII.

Præterea, ex eodem Licoſthene, anno Domini poſt ſeſquimilleſimum decimonono, ex Sabaudia in Heluetiam, venit quidam homo iuſtæ ætatis, integra forma, & omnibus membris rectè conſtitutus, ex cuius regione ventriculi aliud hominis corpus ita pendebat, vt caput tantùm, atque brachia deeſſent, quæ in alterius ventre recon-

III. Monstrnm bicorpor, & monocephalon vtriusq; sexus.

IIII. Monſtrum monocephalon binis corporibus.

recondita eſſe videbantur. Hic homo circumtulit hanc molem, magno hominum vndequaq; confluentium ſpectaculo, & admiratione, per diuerſas regiones, quæſtum faciens.

E Similiter anno à partu Virginis Chriſtiparæ poſt ſeſquimilleſimum vigeſimo quinto, vt diuulgauit Licoſthenes, in quodam pago Hircinitæ ſyluæ non procul à Knebis, infans monſtroſus natus virilis ſexus, ex cuius corpore circa pectus aliud humanum corpus pendebat, cunctis partibus abſolutum, præter caput, quod in alio corpore tectum eſſe videbatur. Peruenit hoc monſtrum ad virilem ætatem, & huc, atq; illuc proficiſcens, à curioſis hoc naturæ miraculum obſeruantibus quæſtum colligebat. Ideò Argentinæ in Nundinis circa diem feſtum Sancti Ioannis Baptiſtæ, anno ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo quinto fuit viſum. Immò Licoſthenes ſe vidiſſe fatetur hoc monſtrum Baſileæ ſubſequenti anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſexto.

Monſtrum bicorpor, quod peruenit ad virilem ætatem.

Hoc fortaſſis erit idem monſtrum, quod à Iacobo Rufo, in ſuo opere de conceptu humano, ſub anno vigeſimo nono ſupra ſeſquimilleſimum diuulgatur; cum ad maturam ætatem peruenerit, vt in icone V. demonſtratur.

V.

F Pareus quoq; non diſſimilis monſtri meminit conſpecti Lutetiæ anno Domini poſt ſeſquimilleſimum trigeſimo. Item Cardanus hominem monſtroſum huius formæ annum vigeſimum quintum natum memorat. Quidam etiam Ianus Vitalis Panormitanus de hoc monſtro cecinit hunc in modum.

—— Truncum ſub pectore librat inanem
Egreſſus puer, & ſine nomine pectora corpus
Imminet, huic collum caput eſt, & brachia parua
Pro manibus ſunt, terga polum ſpectare videntur.

Langius, & ipſe monimentis mandauit, quod anno à partu Deiparæ Virginis ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſexto, in pago Argentina Vrbis, mulier inops, ex ſeminis vbertate, peperit maſculum, ex cuius epigaſtrio moles infanti non diſſimilis pendebat, itaut alter infans collotenus alteri inſertus eſſe videretur, cruribus, & pedibus perfectis, ſed manibus mancis, cum in dextra quattuor, & in læua tres tantummodò digiti conſpicerentur.

Tom.2.epiſt. epiſt.8.

G Simile monſtrum bicorpor, & vniceps Patauij oblatum fuit Realdo Columbo Anatomico celeberrimo diſſecandum. Erat autem infans ſemeſtris, cum alio imperfecto ſine capite illi agglutinato: quoniam Philiatri videre deſiderabant, num cor, & alia viſcera eſſent geminata. Itaq; aperto cadauere, in puero imperfecto nonnulla inteſtina reperta ſunt, ex quorum portione veſica, & anus conſtruebatur, ſed ibi nullum cor, nullum iecur, & nullum cerebrum viſebatur; ren tantùm permagnus ibi erat, qui munio fortè hepatis fungebatur: namq; ab extremitate iecoris perfecti infantis craſſa vena inſtar arteriæ ad illum magnum renem perueniebat, atq; inde aliæ complures venæ per corpus diſſeminabantur.

Lib.15.de re Anat.

Antequam aliò ſermonem conuertamus, non erit ab re nonnulla carmina recitare, quæ Pierius de ſimili monſtro ad Leonem Decimum Pontificem Maximum conſcripſit, ſunt autem huius tenoris.

H
Naturam, & orbis ordinem immutabilem
Nil fruſtra, & incaſſum facere apertum ſatis.
Perfecta, quæ ſunt opera miramur nihil,
Nulliq; eorumdem vſus eſt incognitus;
Sed quæ videntur inchoata inaniter
Portenta ſunt, & abditas rerum vices
Vt exerant, ſunt vſui mortalibus.
Nunc monſtra Romæ cernimus, quæ Celtiber
Nutriuit, orta in Gallico tamen ſolo.
Pueri puellum ex vmbilico ſcilicet.
Pendentem, adacto capite per communia
Viſcera, neq; huius tangere eſt vſquam caput.
Humeri, & lacerti exilitate inutiles
Adeò vſq; ſunt breues, & inſtar pollicis

V. Monstrum monocephalon bicorpor, quod ad virilem ætatem peruenit.

Exoſſis, effætiq; flacci, & languidi.
Crura vſtulata, poplitesq; caumate
Iam ſyderati, iamq; ad vſum habiles minus.
E *Non hæc fuerunt irritò euentu, Leo,*
Oſtenta viſa, ſed tuum certè decus
Cælo extulere, namq; concilium alterum
In Gallijs ortum, alitum ab Hiſpano viro
Sine capite eſſe, ſine manu, & firmo gradu
Debere Laterano inſeri, & inoleſcere
Octaua nuper ſeſſio palam tulit.
Hoc eſt Leonem inducere, hoc eſt Herculem
Referre, monſtra qui ſubegit omnia.

F MONSTRA BELLVINA vnico Capite Bicorpora.

IN brutis monſtra huius generis multò plura, quàm in fœtibus humanis obſeruata fuiſſe comperimus. Nam quæcumq; contra communem Naturæ legem, & ordinem fiunt, in humana generatione, eadem fieri poſſe in vtero brutorum aſſeueramus, idq; crebrius, quoniam plurima brutorum ſunt multipara, & niſi eſſent multipara, id illis contingere poteſt propter copiam ſeminis, cum minus frequentem congreſſum exerceant. Propterea boues monſtroſos ſæpè partus enituntur, quos viuis coloribus exprimi curauit Clariſſimus vir Vlyſſes Aldrouandus; & hodie quilibet in publico Muſæo magna admiratione intueri poteſt, imò non ſolum, quos ipſe G obſeruare potuit, ſed etiam ſimiles partus monſtroſos à viris rerum naturalium fidis indagatoribus obſeruatos intellexit. Inter hos partus vnum ad rem noſtram ſpectantem comperimus: fuit enim Vitulus monocephalos, bicorpor, quinq; auribus præditus, pedibus ſupernis mutuo corpora complectentibus, ijſq; quodammodo ceruinis, vt in icone I. apparet.

Vitulus. I.

Non diſſimilis formæ fuit Porcus bicorpor vnico præditus capite, natus anno ſalutis poſt milleſimum, & quadringenteſimum nonageſimo ſexto, in Suntgoia fertiliſſima Germaniæ Prouincia, in pago Lanſer, vt recitat Licoſthenes.

Porcus.

Sus erat vnico capite, quattuor auribus, duobus oculis, totidem linguis, necnon octo pedibus refertus; hæc beſtia à capite ad vmbilicum vſq; copulabatur, poſterioribus, ſeu inferinis partibus ſeparatis, vt in icone II. conſpicitur.

II.

Aliam monſtroſi Nefrendis effigiem non piguit hoc in loco delineare, quoniam ad bicorpora monocephala attinet. Natum eſt hoc monſtrum anno Domini poſt H ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo ſecundo, poſtero à Paſchate die, Metis, in Lotharingia, in hoſpitio, cui Sancti Spiritus imago pro Inſigni eſt, octonis pedibus, quattuor auribus, & vnico capite quaſi canino præditum. Partes monſtri poſteriores, tanquam gemellorum erant diſtinctæ, ſed anteriores copulatæ cum duabus linguis in ore, & quattuor dentibus in ſuperioris, & totidem in inferioris maxillæ lateribus.

Nefrendis monſtroſi deſcriptio.

Sexus diſtinctio non ſatis à Natura fuit expreſſa, quia, num mas, aut fæmina eſſet, nemo dignoſcere poterat: nam exigua tantùm rima ſub cauda vtriuſq; corporis erat aperta. Huius monſtri effigiem Ambroſius Pareus Burgeſio Medico Metenſi celeberrimo acceptam refert: quemadmodum in icone III. oſtenditur.

III.

Similia monſtra in felibus, & canibus nonnunquam contingere ſolent: cum ſint animalia multipara; ideòq; ob copiam ſeminis, & multitudinem partuum monſtra bicorpora enituntur. Meminit Licoſthenes Catelli monocephali bicorporis nati Baſileæ, menſe Februario, anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſecundo, in ædibus Ludouici Dehitæi, ex fele domeſtica, quæ inter alios fœtus nu-

I. Vitulus vniceps bicorpor quinque auribus præditus.

II. Sus geminus vnico capite.

III. Sus alius bicorpor monocephalos.

merosos enixa est catellum vnicipitem bicorporem, & octipedem vtriusque sexus, corporibus vnico capite copulatis: itaut duorum se se mutuò osculantium speciem referrent; vnde multi viri ex ortu huius monstri præsagium salutis, & concordiæ E hauserunt.

Nos in præsentia damus iconem felis monocephali, & bicorporis, necnon octipedis, sed à primo iam descripto discrepantis, quia in hoc duo corpora non solum capite, sed etiam sterno glutinantur, veluti in icone IIII. pingitur, iuxta vtramque partem vna cum mentastro, quod ab Herbarijs balsamum felium nuncupatur. IIII.

Immò Lectori spectandam proponimus aliam felis monstrifici iconem, quæ ad nostras peruenit manus. Fuit enim catellus felis domesticæ colore albus, octipes, vniceps iuxta partes supernas, & bicorpor iuxta partes infernas, cum duabus caudis, quemadmodum in icone V. delineatur, vnà cum Valeriana maiore. *Felis monstrosus.* V.

Quod hactenus catellis felium contigisse asseuerauimus, fœtibus etiam canum nonnunquam accidere fatemur: quandoquidem ad nostras manus peruenerunt icones, quæ monstriferos huius generis canes repræsentant. Primitùs exhibemus spectandam effigiem monstrosi canis, nempè monocephali, & bicorporis, sed di- F screpat à propositis felium monstris, quoniam feles erant octipedes; cum hic canis sit tantummodò hexapus, quia duobus pedibus anticis carebat, sicuti Lector potest intueri in icone VI. vbi hoc monstrum iuxta vtramq; partem exprimitur, vnà cum Psyllio, quam plantam Botanici herbam cynomiam, vel cynoidem nuncupant. VI. *Cynomia herba quæ.*

Pariter aliud monstrum caninum huius generis spectandum proponimus, quod quidem monocephalon est, & bicorpor, necnon capite, sterno, & ventre glutinatur, sed est octipes ad differentiam superioris nuper delineati, veluti conspicitur in icone VII. vbi iuxta vtramq; partem ostenditur. VII.

In auium familia sæpè huiusmodi monstra monocephala, & bicorpora obseruantur: siquidem ex Licosthene Historiographo, anno post sesquimillesimum trigesimo octauo, Colmariæ nobilis Alsatiæ superioris, & Romani Imperij oppidi, in ædibus Thomæ Eberlini, die Iouis ante festum Paschatis (fuit enim dies decima octaua Aprilis) ab ouo exclusus fuit pullus vniceps duplici collo, & binis corporibus simul G glutinatis, nempè quattuor pedibus, & totidem alis præditus, vt in icone VIII. cernitur. VIII.

Hinc viri non vulgariter eruditi coniectarunt hoc fuisse præsagium vnitatis, quam Christi fideles semper profiteri debent; cum hoc monstrum in lucem prodierit ea die, qua Christi Cœna mystica in eius passionis monumentum celebrabatur, dum cuncti Christi fideles Sacramentum Communionis obeuntes quodammodo copulantur, & vnum Ecclesiæ corpus sub vno Christo capite constituunt.

Præterea hunc pullum in illis regionibus prodigiosum, & potissimum ea die cum quattuor alis, & totidem pedibus sub vno capite natum prædicarunt, quoniam quattuor Euangelij Scriptores in Cœna mystica describenda vnanimes insinuare voluerit, quæ in Ecclesia fidelium absq; vllo dissensu conseruanda est. Immò, quemadmodum hic prodigiosus pullus quattuor nitebatur pedibus, ita Ecclesiam Christi quattuor Euangelistis tanquam firmis nixam fundamentis, vnico capite, nimirum H Christo regente nunquam corruì posse. *Mystica significatio.*

Amplius in Gallia, iuxta assertum Licosthenis, anno salutis nostræ post sesquimillesimum quinquagesimo primo, ex ouo gallinæ pullus etiam geminatus, & vniceps exclusus est, qui quamuis quattuor pedibus, & totidem alis sub vno capite esset refertus, nihilominus à superiori iam delineato discrepabat in collo: nam ille duo distincta ab inuicem gestabat colla, cum hic colla simul copulata sub vno capite habeat, vt in icone VIIII. demonstratur. VIIII.

Pariter in genere Anserum simile monstrum aliquando visum est, & potissimum anno Domini post millesimum, & ducentesimum sexagesimo octauo, si veritatem tetigit Licosthenes.

Namq; hoc tempore pullus anserinus vnico capite, & collo geminato, nec non reliquo corpore ex ouo emersi, vt in icone X. apparet: talem pullum Albertus fatetur se vidisse monocephalon duplici collo quattuor pedibus, & totidem alis refertũ. X. *L. 4. de gen. An. cap. 4.*

Optimè igitur docebat communis præceptor Aristoteles, monstra multis membris,

IIII. Felis monocephalos bicorpor pronè, & ſupinè pictus, cum Mentaſtro.

V. Felis bicorpor vniceps alius cum Valeriana maiore.

VI. Canis vniceps bicorpor hexapus, iuxta vtramq; partem pictus, cum Pſyllio.

VII. Canis vniceps, & bicorpor alius.

VIII. Pullus geminus vniceps.

VIIII. Pullus geminus vniceps alius.

X. Anſer monocephalos collo geminato, & corpore.

bris, quàm opus ſit, integrata, rarò admodum in vtero earum animantium procreari, quæ ſingulos fœtus pariunt, ſed crebrius in illis animantibus gigni, quarum partus eſt numeroſus, & potiſſimum in genere auium, inter quas gallinæ procreationis E monſtroſæ ſunt feraces, quippeque partum habeant numeroſum, non ſolum, quia tanquam columbæ ſæpè fætificent, ſed etiam, quoniam multos partus intra ſe ſemper contineant: hac de re plures fœtus geminatos enituntur: cohærent enim conceptus ob viciniam, & pulli monſtrifici initar eorum, qui proponuntur in iconibus ſpectandi, ſæpè ab ouis emergunt. Id autem non in ſolis pullis contingit, quia fœtus etiam aliorum animantium in vtero coaleſcunt, & multa eorum membra adhærent, & fæditatem nanciſcuntur, propterea iure meritò poterimus cum Lucretio canere.

Cauſa.

Lib. 5.

Orba pedum partim, manuum viduata viciſſim,
Multa ſine ore etiam, ſine vultu cæca reperta,
Vinctaque membrorum per totum corpus adhæſu.

F MONSTRA HVMANA in partibus inferioribus ſimplicia, & in ſuperioribus geminata.

CVM in antecedenti Rubrica monſtra ſub vno capite, in parte tamen inferiori geminata in medium prolata fuerint, reliquum modò eſt, & rationi videtur conſonum, vt hoc in loco monſtra prædictis oppoſita recenſeantur, nempè illa, quæ partibus ſupernis duplicatis, in partes infernas ſimplices deſinunt.

In primis Diuus Auguſtinus monſtri huius generis meminit, quod poſtea à Petro G Crinito in opere de honeſta diſciplina repetitur. Fuit igitur puer vmbilico tenus ſimplex, partibus ſuperioribus geminatis, nempè cum quattuor brachijs, totidem manibus, & duobus capitibus natus in oppido Emaus, imperante Theodoſio Cæſare. Paulus autem Diaconus de Imperatore Cæſare verba faciens ſcripſit poſt obitum Theodoſij, ſimilem partum vmbilico tenus perfectum, & deinceps in parte ſuperna geminatum ortum eſſe, quoniam duo capita, duo pectora, & quattuor brachia habebat: immò eorum altero vigilante fœtus alter dormiebat, & viciſſim diuerſas plerumque operationes moliebantur. Deinde eodem tempore, teſte Diuo Hieronymo, aliud monſtrum huius generis Lidæ natum eſſe perhibetur, quod duobus capitibus quattuor brachijs, & duobus pedibus erat integratum.

L. 16. de ciuit. Dei c. 8.

Item Albertus Magnus in Commentarijs ad Ariſtotelem meminit cuiuſdam monſtri bicorporis, quod iuxta inferiores partes erat ſimplex. Et Cardanus in Commentarijs ad Hippocratem diuulgauit, monſtrum in Aegypto ad quartum vſque annum H vixiſſe, quod vmbilico tenus erat geminatum, cum partes infernæ vnum tantùm puellum repræſentarent.

L. 2. Phyſic.

Inſuper Georgius Buchananus rerum Scoticarum ſcriptor, referente Camerario, natum eſſe in Scotia monſtrum tradidit, quod ſupra vmbilicum ſpeciem maris referens à communi hominum effigie non diſcrepabat, ſed ſupra vmbilicum membra omnia erat geminata. Id Rex Scotiæ educandum, & erudiendum in varijs idiomatibus, & potiſſimum in muſica curauit, in qua miros fecit progreſſus: itaut maxima omnium admiratione modulatè caneret.

L. 13. hiſt. Scot.

Monſtrum eruditur.

Deinde in hoc monſtro alia duo erant admiranda, primò, quoniam hæc capita ſæpè inter ſe rixabantur: deinde, quia partibus inferioribus læſis, vtrumque corpus dolore afficiebatur; ſed aliqua partium ſupernarum læſa, ſenſus doloris alteri tantùm corpori contingebat. Neque huius effectus longè petenda eſt ratio: nam partes monſtri ſupernæ inter ſe erant diſtinctæ, cum inferiores vtriq; corpori communes conſpicerentur. Vnde nerui ſenſum membris impertientes, cum in cruribus vtri-

I. Fœtus in parte ſuperiori geminatus, & in inferiori ſimplex clunibus cohærens.

quę corpori ėſt eſſent communes, conſequenter etiam horum læſio vtrique nocebat, quod de partibus ſuperioribus ſecus erat dicendum. Hoc monſtrum ad annum vigeſimum octauum vitam protraxiſſe dicitur, & deceſſiſſe Ioanne Prorege Scotiam adminiſtrante.

Monſtri obitus.

E

Sin per latam annorum ſeriem ſpatiemur, multò plura huius generis monſtra comperiemus: recitatur enim apud Licoſthenem, quòd anno ſalutis noſtræ poſt milleſimum quadrageſimo quarto in confinio Nortmaniæ, & Britanniæ Henrico Tertio regnante, nata eſt fæmina cum duobus capitibus, quattuor brachijs, cęteriſque partibus geminatis vſque ad vmbilicum, cum partes infernæ eſſent ſimplices. Vtrumque caput comedebat, ſed alui excrementa per vnum tantummodò exitum trudebantur. At vna parte monſtri præmortua, altera per ſpatium ferè triennij ſuperuixit, defunctam, baiulans, donec molis pondere, & cadaueris nidore deficeret. Nonnulli Præſagi exiſtimarunt, & monumentis etiam mandarunt, hoc monſtro Regionem Angliæ, & Nortmaniæ ſignificari, quæ licèt inter ſe fuerint diuiſæ, ſub vno tantùm Dominio erant conſtitutæ; de quo præſagio, ſeu monſtri interpretatione legendus eſt Vincentius in ſpeculo naturali. Natiuitatem poſtea huius monſtri Mattheus Palmerius ad annum Chriſti ſexageſimum primum ſupra milleſimum retulit.

Monſtrum geminatum in parte ſuperiori.

L. 26. c. 38.

F

Pariter in Anglia, anno Domini poſt milleſimum, & centeſimum duodecimo, ex hiſtoria Licoſthenis, natus eſt puer geminus, à clune ad partes ſupernas ita diuiſus, vt duo infantes integri viderentur, qui clunibus cohærentes in duos tantùm pedes deſinebant. Hoc monſtrum ſacri Fontis aqua luſtratum triduo ſuperuixit, fuitque talis formæ, qualis in icone I. exhibetur.

I.

Sed anno ſalutis poſt milleſimum, & ducenteſimum trigeſimo quarto, in montoſis Bononiæ locis, ex muliere monſtrum non abſimile ad vitales auras egreſſum eſt, cuius pars ſuperior duos infantes, & inferior vnum ſolum referebat, ſed horum fœtuum vnus prima die obijt, & alter ſequenti die interijt.

Monſtrum geminatum Bononiæ natum.

Sub finem Imperij Græcorum, Andronico vltimo imperante, circa annum ſalutis nonageſimum tertium ſupra milleſimum, & ducenteſimum, monſtroſus puer natus eſt Bizantij à pedibus vſq; ad vmbilicum continuus, inde verò ſeparatus, vt duo capita, duo pectora, conſequenterq; duplicem dorſi ſpinam haberet, cum quattuor brachijs, ſed poſt primum ab ortu diem expirauit.

G

Inſuper anno à partu Chriſtiparæ Virginis poſt milleſimum, & trecenteſimum decimo, in agro Florentino, monſtrifer puellus effigie bicorporis natus eſſe perhibetur, vt Hiſtoria Licoſthenis recitat, & geminis capitibus, quattuor brachijs, ſed circa partes genitales ita connexus, vt in duos ſolùm pedes deſineret, & paucos dies vixit. Huius effigies viſitur Florentiæ delineata in pariete loci Hoſpitalis ad Scalas, cum epigrammate huius tenoris.

Puer geminus Florentiæ natus.

Hac Petrus, Pauluſq; vno ſub corpore bini
Fabrica naturæ mira, iacemus humo.
Cuiq; ſuum fuit, & manuum, fuit oris opuſque
Veſicæ, aſt vnum ventris opuſq; fuit.
Iunxere extremæ partes nos corporis ambos,
Quas neuter ſimul, & dicat vterq; ſuas.
Neutra ex parte pedes; capita ex vtraq; fuerunt
Bina, ſed è medio corpore planta fuit.
Bina fuit medio, quæ corpore planta deorſum
Pendebat, ſurſum quinta erat vna manus.
Non verò nobis vnus ſomnuſq; cibuſque,
Nec riſus nobis, fletus, & vnus erat.
Somno membra dabat vnus, ridebat, & alter,
Sugebatq; vnus, flens quoq; & alter erat.
In Florentina nato nos fluminis Arni
Valle dedit patriæ nos pia cura patris.
Inde alti, & ſacro pariter de fonte leuati
Viximus ambo decem bis totidemq; dies.
Quid nunc Neptunum, quid nunc Ianumq, bifrontem

H

II. Monſtrum bicorpor vſq; ad pubem.

Miraris? Stygij terna quid ora canis?
Et quid Geryonis tria corpora? scilicet vnum
Nos corpus, binas nos animasq; lege.

E Huius monstri meminit etiam Franciscus Petrarcha in opere de rebus memorandis.

Neq; hic cessarunt Naturæ errata quandoquidem anno Domini post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo quarto, in oppido Germaniæ Rotuil nuncupato ad Syluam Hirciniam sito, infans duobus capitibus, quatuor brachijs, & duobus tantùm pedibus natus esse perhibetur, vt Licosthenes astruit. Item anno post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo octauo, ex eiusdem Historiographi sententia, monstrum antecedenti valdè simile fæminei sexus natum est, in Ditione Vuendenbergha capitibus duobus quattuor brachijs, vnico ventre, & pedibus duobus.

Aliud monstrum simile.

Tandem in Pago Rinach non procul à Basilea Rauracorum, anno post sesquimillesimum quadragesimo tertio, vt scribit Licosthenes, mulier geminos edidit virilis sexus concretis corporibus supra vmbilicum, quatuor brachijs, & binis tantummodò pedibus insistentes. Hoc monstrum à Manstero in sua Cosmographia eleganter fuit descriptum.

His addimus iconem monstri bicorporis vsq; ad pubem, viuis coloribus delineati in Musæo publico, quod natum est in Agro Auxini ciuitatis Piceni, fuitq; duplici sacri Fontis latice lustratum. Huius alterum caput lac optimè sugebat, alterum nequaquam. Effigies in figura II. repræsentatur.

II.

MONSTRA HVMANA bicorpora, iuxta longitudinem in materna aluo multifariam conglutinata.

MODO nostra interest ad monstra reaptè bicorpora examinanda accedere, quæ cum sint omnibus partibus externis integrata adeò in matrice connectuntur, vt ab inuicem separari nequeant. Verum quidem est, quòd aliquando in his bicorporibus aliquæ particulæ desunt, & interdum etiam superfluæ obseruantur. Hinc tamen non fit, quin bicorpora appellari possint, cum à maiori partium numero constituantur.

Rufus igitur, & Cornelius Gemma passim horum monstrorum meminerunt, & Volaterranus diuulgat se vidisse Romæ geminos infantes aduersis vultibus simul copulatos, qui ad longum tempus vitam non produxerunt. Visi sunt etiam Louanij, authore Schenchio, Gemelli sterno, & ventre ita glutinati, vt duplici solum capite, quattuor brachijs, & totidem pedibus distinguerentur: quapropter dissecto cadauere, cor vtriq; commune compertum est, cum cæteræ partes essent geminatæ. Idcircò tunc orta est inter eruditos homines controuersia, an vis rationis in corde, aut in cerebro suum domicilium habuerit. Sed hanc litem consultò omittemus, quia meminimus alias, ad aures Medicorum, asseruisse, dignitatem humanæ formæ, & domicilium rationis in cerebro, non autem in corde residere; quamuis in corde fons caloris, & præcipuus nodus facultatum naturalium, & animalium occultetur.

Vis rationis vbi resideat.

Connexio Gemellorum varia.

Satius igitur esse arbitramur, si de more, in his recensendis ad seriem annorum nosmet conuertamus; sicq; connexionem Gemellorum primò iuxta partem anteriorem, deinde iuxta posteriorem, & deinceps iuxta lateralem manifestabimus. Itaq; anno mundi octingentesimo septuagesimo primo supra tria millia, & ante partum Deiparæ Virginis nonagesimo secundo, ex Licosthene, Vrelsinijs Gemeellæ simul nexæ, & præmortuæ natæ sunt. Item anno Domini post millesimum sexagesimo

tertio,

I. Gemelli vmbilico coniuncti.

II. Gemelli pectoribus connexi.

tertio, Constantiæ ad lacum Acronium, Gemelli vtriusq; sexus membris omnibus absoluti, sed circa vmbilicum copulati in lucem prodierunt.

Pariter in Pago Vallis superioris Arni Tetanio nuncupato, anno salutis humanæ post millesimum, & trecentesimum decimo sexto, monstrum natum est referens duos Gemellos vmbilico copulatos, quorum alter duo crura, alter verò vnum tantummodò habebat, vt in icone I. ostenditur.

I.

Similiter anno Domini post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo quarto, mense Februarij, Berhendiæ in Ditione Illustrissimi Principis Palatini Electoris, in Villa non procul ab Heyldelberga, nati sunt Gemini pectoribus conglutinatis, cæteris partibus rectè formatis, & vmbilicus vtriq; erat communis, vt patet in icone II.

II.

Insuper anno salutis humanæ post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo quinto, mense Septembris, vt Licosthenes, Cornelius Gemma, & Pareus testificantur, propè Vuormaciam, & Benshaim, mulier quædam monstrificas enixa est puellas fronte connexas, se se mutuò aspicientes, quas Moguntiæ vidisse, anno post sesquimillesimum primo fatetur Munsterus in Cosmographia: nam tunc temporis ad ætatem sex annorum peruenerant. Hæ simul incedere, simul dormire, nec non surgere cogebantur, immò altera procedente, altera retrocedebat, nasi vtrinque se se quasi contangebant. Oculi ad visionem in latera tantummodò torquebantur, quia paululum supra oculos frontes tenaciter cohærebant.

Gemellæ copulatæ viuentes, & crescentes.

Ad decimum vsq; annum vixisse feruntur: quandoquidem vna præmortua, altera paulò post obijt, vel quia superstes, separato alterius cadauere, vulnere perierit, vel quia cadaueris putrefactione cerebrum lethaliter affectum fuerit.

Occasionem huius monstri hanc fuisse tradunt Authores, colloquebantur duæ mulieres inuicem, quarum altera geminos in vtero gestabat fœtus, sed tertia mulier superueniens de improuiso capita colloquentium concussit. Vnde fœta perterrefacta concussionis notam fœtui impressit, vt in icone III. ostenditur.

III.

Amplius anno post sesquimillesimum tertio, in pago Gossou Agri Tigurini apud Heluetios, honesta mulier duos fœtus vmbilico copulatos peperit, duobus capitibus, quattuor brachijs, & totidem cruribus. Et anno post sesquimillesimum trigesimo octauo, authore Licosthene, similes fœtus vmbilico connati conspecti sunt.

Item anno post sesquimillesimum quadragesimo primo, Februario mense, Friburgi Misorum, puelli, tota parte anteriori fœtus cohærente, editi sunt: sicuti Peucerus in Teratoscopia exarauit. Immò subsequenti anno in Ducatu Vuintenburgensi, duo partus pectore coniuncti nati sunt.

Gemelli alio modo copulati.

Similiter Heyndelbergæ ad Neccarum flumen, die Pentecostes anni post sesquimillesimum quadragesimi quarti, ex Gasparo Besler Fabro patre, & Catherina matre natus est duplex fœtus virilis sexus ventre conglutinatus, cæteris partibus absolutis, vixit sesquidiem, & aperto cadauere, Chirurgi vnum tantùm cor inuenerunt.

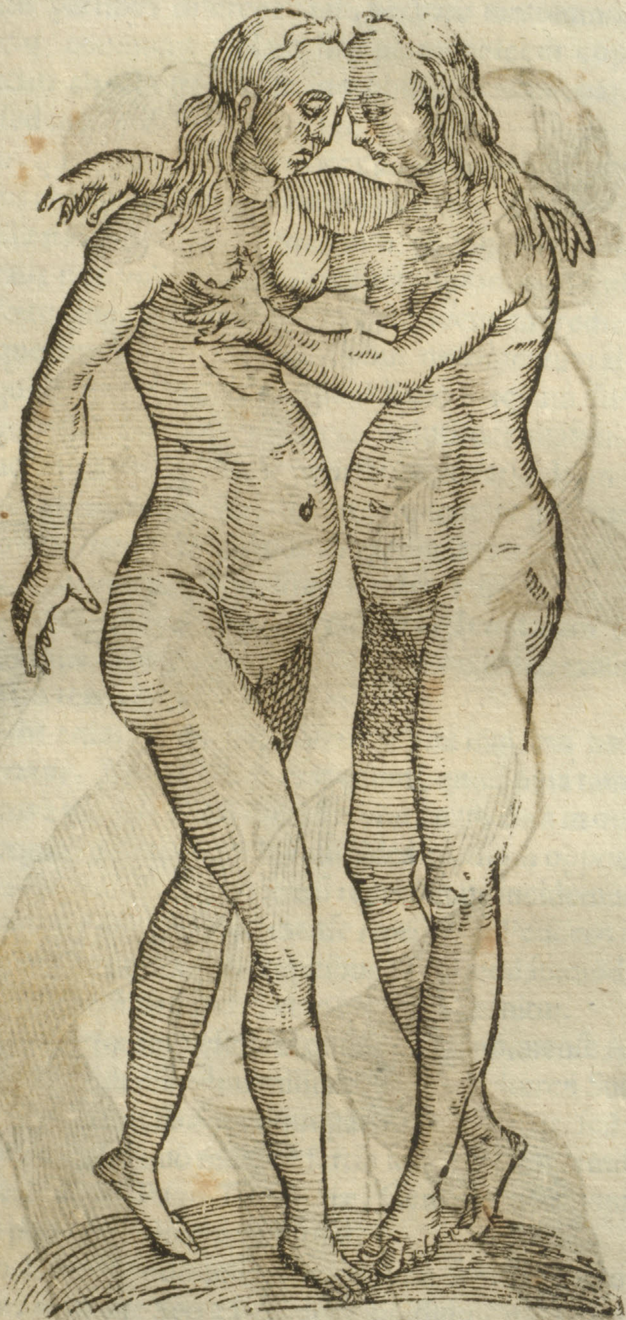
Cor vnum in gemellis.

Rursus anno post sesquimillesimum quadragesimo sexto, in oppido Saxoniæ ad Albim, infantes nati sunt à fæmoribus vsq; ad collum concreti; itaut se se mutuis amplexibus stringere viderentur. Hunc casum alio antiquiori, necnon recentiori stabilire possumus. Primus legitur apud Schenchium, nam anno Domini post millesimū, & centesimum sexto, Ianuario mense, in celebri, & Imperiali Ciuitate Argentina fœtus monstrosus ex plebeis parentibus, nempè ex Stephano patre Fabrolignario editus est, nimirum bicorpor fœminei sexus, capitibus, collo, pectore, & ventre connatus. Vna apparebat facies binis oculis, quattuor auribus, naso, & ore non indecenter formata, si tamen monstrum iuxta partem anteriorem spectabatur, nempè iuxta partem, in qua ex duobus conglutinatis capitibus facies effigiabatur. Verùm fœtu in faciem procumbente, vbi alterius infantis facies erat formanda, duo capita in modum vtris copulata visebantur; nihilque præter duas auriculas in colli fastigio locatas, exhibebatur spectandum.

Partus geminus admirandus.

Hæ gemellæ pectore, & ventre cohærentes, se se inuicem complecti videbantur, nempè brachijs, & cruribus vicissim hinc inde decussatis, vmbilico vtriusq; subtus propendente. Vixit monstrum sesquihoram, & post obitum, corpusculo aperto, Chirurgi

III. Gemellæ frontibus cohærentes.

IIII. Fœtus bicorpor complicatus Æthiops, & Albus.

gi vnicum cor, vnicum pulmonem, vnicum ventriculum cum duplici hepate, & quatuor renibus inuenerunt.

Non valdè absimilis, sed recentior monstri natiuitas contigit Regij, mense Nouembris anni post millesimum, & sexcentesimum decimi quinti. Monstrum erat bicorpor, vtroque sexu refertum, duo erant Gemelli Aethiops, & albus coniuncti ventre, thorace, & vnico vmbilico, cæteris partibus perfecti, qui quodammodo in mutuis amplexibus esse videbantur. Tres horas tantummodò vixerunt. Icon IIII. complexum, & connexionem ostendit.

Monstrum Regij natũ.

IIII.

Eodem anno Bononiæ, mense Iulij, duæ Gemellæ conglutinatæ natæ mortuæ, & apertæ sunt. In primis partes exteriores vtriq; absolutissimæ erant, nec tantillum ab alijs perfectis partibus discrepabant, pectore tantummodò excepto, quod erat vnicum, & vtriq; commune. Nam hac parte inuicem copulabantur. Incipiebat autem coniunctio ab osse sterni, & in vmbilicum desinebat. Magnitudo corporis vtriq; eadem, sed non eadem erat figura.

Puella enim, quæ latus dextrum occupabat alteri se se quodammodò inserebatur, itaut pectus alterius, & tergus incuruarentur. Quæ corporis constitutio in causa fuit imbecillitatis virium; mortua enim prodijt cum altera viua egrederetur. Venæ vmbilicalis non vulgaris erat structura, quoniam in ipso exortu erat simplex, & vt in omni fœtu singularis, mox verò, vbi iecur ingrediebatur, in binos ramos diuidebatur, quorum singuli singulis fœtibus nutrimentum allaturi infigebantur.

Iecur erat quidem geminum, sed alicui haudquaquam diligenter inspicienti vnicum videbatur: nam alterum sub altero veluti occultatum latibulabat. Folliculi fellis erant duo in parte superiori hepatis collocati. Item ventriculi erant duo, qui deinde iuxta pylorum in intestinum ieiunum copulabantur. Renes non coniuncti, sed separati, vtriq; tamen bini. Alter iuxta latus iecoris, & alter sub eodem latitabat. Lien erat vnicus, & in fœtu sinistro tantummodò conspicuus, figuram potius canini lienis, quàm humani referens. Intestinum colon carebat cellulis. Diaphragma duobus in locis erat perforatum, quia duo erant æsophagi, & totidem ventriculi ad quos tendebant.

Anatome partus geminati.

Lienis forma.

Ossa sterni (ibi enim fœtus copulabantur) ita inuicem nectebantur, vt vnicum tantum os videretur. Pericardium erat vnum, quod bina tamen corda amplectebatur, quorum situs à vulgari valdè diuersus erat; nam cum in omni homine cuspis cordis deorsum vergat, in hisce gemellis cuspides cordium opponebantur.

Modò ad antiquam annorum seriem si reuertamur, incidemus in annum post sesquimillesimum quadragesimum, nam, mense Aprilis, ex Peucero in Teratoscopia, fœtus geminus Louanij in lucem exiuit, capitibus, seu quodammodò occipitio copulatus, cæteris partibus perfectè absolutis, vt in icone V. cernitur.

V.

Rursus anno post sesquimillesimum quinquagesimo, mense Augusti, in Ditione Abbatis Vrsini Pago Reidensi tribus milliaribus à Kauuburen Sueuiæ oppido distante, vxor cuiusdam fabri Gemellas omnibus partibus perfectas, sed ventre ad collum vsq; conglutinatas peperit. Denuò mense Martio anni post sesquimillesimum quinquagesimi tertij, Herbeslebij, in Pago Thuringiæ, Gemellæ natæ sunt ventribus agglutinatæ, quæ ab ortu post horas duas expirarunt.

Iterum anno Domini post sesquimillesimum septuagesimo secundo, Ambrosio Pareo referente, in Ponte Seo ad Andes oppidulo, mense quinctili, prodierunt in lucem infantes fæminei sexus membris omnibus perfectæ, nisi quòd alterius manus quatuor tantùm digitis erat distincta; fœtus iuxta partem anteriorem cohærebant à mento vsq; ad vmbilicum, qui ambabus erat communis, veluti cor, & hepar in quatuor lobos diuisum. Vixerunt sesquihoram, & in icone VI. exprimuntur.

Lib. 24. c. 2.

VI.

Anno subsequenti, nempè post sesquimillesimum septuagesimo tertio, die sexta Octobris, ex obseruatione Cornelij Gemmæ, prodigiosa Gemmellarum species nata est, quæ omnibus partibus perfectæ in aluo materna, pectoribus, & inferiori maxilla ità concreuerunt, vt vnicum os quodammodò repræsentarent. Hæ post ortum spatio sesquihoræ extinctæ sunt. Aperto cadauere, cor cuiq; suum sua sede distinctum erat: cum totum oppositum in multis alijs huius generis monstris repertum sit. Effigies harum est talis, qualis in icone VII. collocatur.

Lib. Cosmocrit.

VII.

V. Fœtus bicorpor capitibus copulatus.

VI. Icon Gemellarum Parei.

VII. Gemellæ pectore, & maxilla inferiori coalitæ.

Rursus ex Schenchio, anno salutis humanæ post sesquimillesimum nonagesimo, mense Maio, in pago Hermeltzheim Ditionis Archiepiscopatus Argentoratensis, Margherita vxor Theobaldi Helden ciuis, enixa est fœtum bicorporem, cum duobus capitibus, quatuor manibus, totidem pedibus, & duplici pudendo mulieris refertum, & omnibus partibus perfectè integratum, præter vmbilicum, qui vtrique corpusculo erat communis.

E

Demum, ex Liceto, anno post millesimum, & sexcentesimum septimo, mense Martio, in Ditione Genuensi, ex Baptista Colloreto, & Peregrina coniugibus natus est fœtus bicorpor ventre copulatus, alijs partibus ab inuicem separatis, virilis sexus, sed vnus erat altero duplo maior, & fœtus minor vnico crure mancus, in reliquis partibus rectè conformatus, nisi quod oculos reclusos non habebat. Parentes tamen non erant monstrosi, & secunda valetudine fruebantur: immò ante ortum huius monstri alios filios optimè membris constitutos genuerunt. Hoc monstrum postea quadrimum Venetijs, & Pauij Clarissimus Licetus non semel vidisse fatetur, quoniam Parentes per Orbem vagantes, ostensione huius monstri, non mediocrem pecuniam à curiosis spectatoribus colligebant.

Alia exempla huius generis.

F

Iuxta eiusdem Liceti narrationem, anno salutis post millesimum, & sexcentesimum decimo quarto, Iunio mense, in Villa Porcetti propè oppidum Coloniæ, ex agricolis coniugibus Gemelli per tertium abdomen veluti copulati in lucem egressi sunt; Horum alter erat sexus virilis, cum sexus alterius non esset distinctus, cuius loco quædam cauitas ad genua vsque protensa visebatur, quæ potius notam distinctionis fæmorum quàm fæminei sexus præ se ferebat; quoniam crura erant coalita, veluti duo plantarum trunci coalescere solent. Loco pedum, quædam carnosæ propagines in extremitate, instar pedum suis, diuisæ conspiciebantur.

Hactenus de Gemelis iuxta partem anteriorem connexis verba fecimus: modò ad copulationem dorsi sermonem conuertemus, quoniam aliquando infantes in materna aluo iuxta tergus conglutinari solent.

Connexio iuxta dorsum.

Legimus enim in Historia Licosthenis, quòd anno salutis humanæ post millesimum, & quadringentesimum septuagesimo quinto, natus est fœtus bicorpor dorso copulatus. Sed id Ambrosius Pareus rectius explicat. Nimirum eodem anno, Veronæ in Italia, editas ex muliere duas fuisse puellas dorso ab imis humeris ad nates vsque arctissimè conglutinatas; vt in icone VIII. cernitur.

G

VIII.

Quamobrem monstri nouitas inopes parentes impulit, vt hoc monstrum per omnia Italiæ oppida, ad colligendam ex accurrente ad spectaculum vndique multitudine pecuniam, circumferrent.

Ex ijsdem Authoribus, anno Domini post millesimum, & quadringentesimum octuagesimo sexto, in Pago Agri Palatini non procul ab Heydelberga, Rorbachio nuncupato, Gemini Hermaphroditi tergoribus conglutinati ad auras vitales prodierunt, quorum effigies in icone IX. apparet.

IX.

Quemadmodum ventre, & dorso, pariter lateribus interdum duo fœtus in matrice coalescunt. Propterea ex Historia Licosthenis colligimus, quòd anno salutis humanæ post sesquimillesimum trigesimo quarto, in oppido Seikingen Patria Clarissimi viri Ioannis Iacobi Beuteri in Academia Fribargensi Professoris, tribus milliaribus supra Basileam ad ripam Rheni sito, fœtus geminatus, & lateribus copulatus natus est, sed propter graues parturientes dolores, diù non vixit.

H

Item Schaphusiæ Heluetiorum, vt Schenchius retulit, anno Domini post sesquimillesimum quadragesimo tertio, infantes duo nati sunt altero laterum coniuncti fæminei sexus, duobus capitibus, quattuor brachijs, & totidem pedibus, necnon vnico vmbilico vtrique communi. Horum alter mortuus ab aluo emersit, alter verò viuus natus continuò expirauit.

Connexio gemellorum iuxta latera.

Similiter in Acken oppido Saxoniæ, infantes latere tenus conati sunt, ea tamen ratione, vt dexter sinistra manu humero alterius incumberet, & sinister dextram thoraci alterius transuersam prætenderet; veluti Peucerus in Teratoscopia delineauit.

Aliquando duorum Gemellorum lateralis connexio efficit, vt vnusquisque fœtus latere tenus cohærens altero brachiorum careat. Quandoquidem anno salutis hu-

VIII. Gemellæ dorso coalitæ.

IX. Gemelli Hermaphroditi tergore connati.

X. Gemini altero brachio carentes latere coaliti.

manæ poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo ſexto, mulier Lutetiæ, Ambroſio Pareo referente, ſexto grauiditatis menſe, fœtum peperit geminatum, lateribus coalitum, conſequenterq; cum duobus tantum brachijs, & quattuor cruribus, vt in icone X. cernitur. Huius monſtri cadauer Pareus diſſecuit, & vnicum cor reperit. X.

Item Dodoneus in Obſeruationibus meminit Gemellorum ab humero ad plantam pedis latere cohærentium. Horum alter ſiniſtro, & alter dextro brachio carebat, vbi iuxta latus iungebantur, conſequenterque coxa, & pes vnus vtrique erat communis, altera tamen parte corporis integra, & ſeparata.

Non diſſimilis monſtri cadauer Ioachinus Camerarius in obſeruationibus ad Schenchium miſſis, curioſitatis gratia, ſe diſecuiſſe retulit (iuuat enim ſæpè huiuſmodi monſtra aperire, vt interna quoque varia Naturæ errata pateſiant) offendit igitur prima facie vnicum ventriculum, vnum hepar ſatis amplum, & latum, quia magnum etiam vmbilicum habebat hoc monſtrum, quo materni ſanguinis alimentum hauriebat. Inteſtina erant vniuſmodi, neque ita diſtincta, vt quilibet infans ſua poſſideret, nihilominus duo ſplenes viſebantur, nam vtrumque ventriculi latus vnus occupabat. Cernebantur etiam duæ veſiculæ felis vtrimque hepati nexæ. Præterea in quolibet infante duo renes, veſica, vterus, & partes genitales in propria ſede erant collocatæ. Medium thoracem vnum cor amplum, & latum occupabat minimè à pulmone circumdatum, ſed membrana mediaſtino nuncupata, quæ erat gemina, & inſtar duorum parietum cor cum pericardio ſepiebat; cum in reliqua pectoris cauitate exigua portio pulmonum conſpiceretur. Capita infantium non fuerunt aperta; quia in his aliquid ſingulare, & præter naturam eſſe neutiquam arbitratus eſt. Verum quidem eſt, quod alterum infantium caput altero fuit grandius. *Anatomia Monſtri.*

MONSTRA HVMANA bicorpora, nata cum capitibus per diametrum oppoſitis.

ACCIDIT interdum, vt in humana matrice fœtus duo per nates, & perinæum coaleſcant, conſequenterque infantes per diametrum oppoſiti ſe ſe intueri videantur: nam olim Romæ, iuxta relationem Licoſthenis, anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & quadringenteſimum nonageſimo tertio, Gemini orti eſſe feruntur, ita connexi, vt aduerſis manibus, & faciebus ſe ſe intuerentur, qui paucos dies vixerunt.

Rurſus anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſecundo, menſe ſextili, Mildeltoſtoni in Anglia natus eſſe perhibetur fœtus bicorpor, oppoſitis vultibus, quattuor manibus, vnico ventre, vno vmbilico, necnon ano ad trudenda excrementa idoneo refertus. Ab vna parte corporis duo crura cum pedibus iuſta proportione formatis pendebant. Ab altera parte vnicum crus cum pede exibat, qui ex duobus pedibus quaſi conflatus, & nouem digitis exornatus viſebatur. *Varia exempla.*

Addit Schenchius, ex mente Iacobi Rufi, non diſſimile monſtrum fuiſſe viſum muliebris ſexus, & fœtuum alter dies quindecim, alter verò vnicum tantùm diem ſuperuixit. Hi rarò lacrymarunt: nam alter erat admodum lætus, alter verò mœſtus, & in ſomnum propenſus. Longitudo, & latitudo horum quinque palmos fuiſſe perhibetur, & effigies monſtratur in icone I. I.

De monſtro non valdè abſimili verba fecit Ambroſius Pareus, quod Lutetiæ anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo, Iulio menſe, natum eſt, & perinæo ad nates copulatum, cum vmbilico in loco ſexus exiſtente. Sic igitur inquit, in vico Grauillierorum ad inſigne Tintinabuli, ex parte baiulo Petro Germano dicto, & Matre Matthea Pernella, duo paruuli nati ſunt, quos vnitas narium, & vnus vmbilicus copulabat, qui per diametrum ſe ſe intuebantur, cum diſtinctione ſexus: ſiquidem ſacro latice intincti, Ludouici, & Ludouicæ nomine fuerunt appellati.

I. Monstrum bicorpor capitibus per diametrum oppositis.

Præterea hæc monstrosa corpora conglutinata optimatibus, & Populo monstrata fuerunt. De his tamen apud Sorbinum hæc carmina leguntur.

Vnde noui genus hoc monstri? quæ dira libido
Naturæ peruertit iter? partumq; creauit
Infandum, hærentes genitali parte Gemellos,
Cætera perfectas discreto corpore proles,
Opposita oppositis spectantes oribus ora,
Alternasq; manus, alternaq; crura, pedesq;
Vna alui cum sit compages, vnica rima
Subter, & è summa qui prominet vnicus aluo
Vmbilicus, certi neq; sunt discrimina sexus
Vlla, nisi secto quòd corpore dicitur alter
Signa tulisse maris; faciesq; virilior illi
Fecit, vt Androgyni species noua possit haberi.
Coniectura procul nec abest, quin dicere possim
Illum illum androgynum nostri per carmina vatis
Plusquam bisdenis, & quinq; prioribus annis
Ostensum nobis, vt cætera multa malorum
Signa, decem quibus est iam constictata per annos
Gallia, &c.

Alij gemelli per diametrum se se intuentes.

Amplius anno Domini post sesquimillesimum septuagesimo secundo, Februario mense, vt Ambrosius Pareus recitat, in Viabani Paræcia, via, qua Carnutum Lutetia itur, in Pagulo, cui Paruarum Bordarum nomen est, Cipriana Giranda Iacobi Mercatoris Agricolæ vxor, peperit puellos ad nates copulatos, consequenterq; per diametrum se se mutuo conspicientes, quibus pudendum commune fuit, necnon vmbilicus, & abdomen, cum huic monstro duo fuerint pectora, quatuor brachia, & crura, sed parùm superuixit.

II.

Venetijs quoq; anno post Christum natum septuagesimo quinto supra sesquimillesimum, Maio mense, ex muliere Hæbrea monstrum admirandum natum est. Erant duo infantes iuxta nates, & perinæum coaliti, cruribus inuicem complicatis, locis secretis, & naturalibus destituebantur, quorum vicem vmbilicus supplebat; singuliq; oppositis inter se vultibus cibum, & potum sumebant. Omnia igitur ob oculos in icone II. ponuntur.

Rursus Venetijs anno salutis post millesimum, & sexcentesimum decimo septimo monstrum huius generis natum esse intelleximus; nec dissimile ortum esse perhibetur Genuæ, Martio mense anni post millesimum, & sexcentesimum septimi.

Monstrum natum in Agro Pistoriensi.

Demum in Agro Pistoriensi, anno salutis humanæ post millesimum, & sexcentesimum decimo, Martio mense, ex coniugibus carbonariam factitantibus nati sunt infantes pariter circa pudenda, & nates adeò connexi, faciebus similiter oppositis, vt sexus distingui non posset: quamuis sexus potius fæmineum participare viderentur. Erant igitur omnibus membris perfecti vsq; ad vmbilicum cum solo excrementorum exitu. Præterea alia etiam rima ibi obseruabantur, cuius interna cauitas duo foramina exhibebat.

III.

Horum infantium alter vnum tantùm crus possidebat; quamuis manu chirurgi obseruantis ossa amborum crurum optimè persentirentur: præterquamquòd huiusmodi crusculum in duos pedes mancos desinebat, nam octo tantum digitis integrabantur, vt ex delineatione monstri in icone III. monstratur.

Ambo infantes optimè lactebant, & potissimum primus, qui in lucem prodierat; Interim dum horum alter mammam sugebat, alter plorare visebatur.

Infan-

II. Infantes duo iuxta nates conglutinati.

III. Fœtus geminatus vultibus oppoſitis in agro Piſtorienſi natus.

MONSTRA BICORPORA ex fœtibus humanis, & belluinis coalita.

A

ANTEQVAM ad historiam monstrorum belluinorum bicorporum exarandam descendamus, necessarium esse duximus nonnihil de monstris vtramq; naturam participantibus manifestare, vt ab vno extremo ad aliud extremum per aliquod medium transeamus, nimirum à monstris humanis bicorporibus ad monstra belluina pariter bicorpora, per illa, quæ vtramq; naturam participant.

Monstra bicorpora trifariam sumuntur.

Namq; in principio huius capituli vndecimi relatum fuit monstra bicorpora trifariam esse intelligenda, primò quatenus humana, deinde quatenus belluina, & demùm quatenus ex fœtibus partim humanis, & partim belluinis integrabantur. Hæc postrema adhuc bifariam accipiuntur; quoniam nonnulli, per monstrum bicorpor hominis, & bestiæ naturam participans intelligunt illud, quod in simplici corpore duplici constat natura, veluti fuit partus ille semihomo, & semicanis, quem Romæ natum esse pronunciarunt, anno salutis humanæ post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo tertio, ex puella virgine editum in signum prodigiosum eorum, quæ deinceps flagitia erant secutura. Quemadmodum in icone I. ostenditur: sed de similibus monstris in præsentia sermonem non habemus, cum superius de his in Capitulo de monstrosis pedibus verba facta sint.

B

I.

Verùm hoc in loco per monstra humanam, & belluinam naturam participantia intelligere debemus illa, quæ non solum ex duplici natura, sed etiam ex binis corporibus inter se specie discrepantibus conglutinata sunt: vt possimus canere cum Poeta.

C

Esse queunt duplici natura, & corpore bino.

Exempla bicorporum.

Vnum huius generis monstrum fuit illud, quod natum est anno Domini post octingentesimum quinquagesimo quarto, circa finem Imperij Lotharij Cæsaris, qui fuit Dux Saxoniæ, ex quadam muliere partu editum specie hominis, & canis. Erant enim duo corpora spina dorsi arctissimè conglutinata, & post ortum huius monstri, mors Imperatoris secuta est.

Pariter anno post partum Virginis Christiparæ vigesimo sexto supra millesimum, & centesimum, in Albania, ignobilis mulier peperit monstrum bicorpor, huiusque altera facies erat humana, cum reliquis partibus proportione faciei respondentibus, altera autem erat canina cum reliquis membris caninis capiti canino congruis, & spinæ dorsi vtriusq; fœtus erant coalitæ, vt in icone II. ante oculos proponitur.

II.

Est autem annotatione, & summa admiratione dignum, iuxta Arnaldi Sorbini mentem, quod eo tempore, quo monstrum hoc ex cane, & homine conflatum, in Albania ortum habuit, misera ciuitas montis Albani Aquitanorum eadem ferè rabie, quæ hodie adiacentia loca ferè omnia caninis diuexat morsibus, vicinas vrbes armis, & proditionibus, mordebat, Albigensium infecta erroribus. Propterea narrabat Sorbinus, quòd horum miseria clarius significari non poterat; quoniam hi cum homines in specie viderentur multis in rebus abstinentiæ professores, à tergo tamen canes erant mordacissimi, procaces, blasphemi, sacrilegi, Caluinistarum errorem, & impietatem sectantes: nam passim ab Hæreticis sacerdotes trucidabantur, sacra Dei templa spoliabantur, ciuitates proditionibus occupabantur, & demum viri Catholici, mærore, & macie afflictati gradiebantur. Alij facultatum iacturam deplorabant, alij propriæ patriæ oppressionem, & miseram illius temporis calamitatem. Demùm lacrymis, & suspirijs omnia replebantur, tanta erat hæreticæ prauitatis impia ferocitas. Hoc futurum, monstri in Albania nati natiuitas præmonstrabat.

D

Monstri præsagia.

Scimus

I. Fœtus ſemihominis, & ſemicanis effigies.

II. Fœtus bicorpor humanus, & caninus.

III. Monstrum bicorpor aliud caninum, & humanum.

IIII. Fœtus bicorpor humanus, & serpentinus.

Scimus quidem fuiſſe nonnullos, qui ad exprimendam iconem monſtri bicorporis duplicis naturæ in Albania orti, alia vtantur icone, in qua partus humanus, & caninus conſpicitur, ſed cani manus etiam humanas aſſignant, vt in icone III. licet intueri.

E

III.

Nihilominus nos ſecundæ iconi adhærentes opinamur hanc effigiem eſſe deſumptam ab illorum hiſtorijs, qui talia monſtra in Aethiopia verſari promulgant: quæ humana natura cum ſint integrata, attamen ſupta humeros corpus canis humanis manibus refertum, & annexum geſtare, & poteſtati magni Canis Tartarorum ſubiecta eſſe feruntur. Verùm hoc eſſe fabuloſum, aut ex aliquo huius generis monſtro in illis regionibus conſpecto originem traxiſſe credimus.

Monſtra fabuloſa.

Prædictis magis horrificum, & admirandum poſſumus publicare illud monſtrum bicorpor huius generis, quod natum eſt menſe Septembris, anno poſt partum Deiparæ Virginis nonageſimo quarto ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, Cracouiæ, in Platea, cui à Sancto Spiritu nomen eſt, vbi quædam mulier fœtum exanimem enixa eſt, cuius dorſo Serpens adhærebat, cadauer infantis depaſcens, vt in figura IIII. conſpicitur.

IIII.

F

MONSTRA BELLVINA Bicorpora.

NON eſt credendum talia conſtrui à Natura in humano vtero, quæ in fœtibus etiam brutorum non fabrefiant: quandoquidem Natura iuxta impedimenta, occaſiones, & diſpoſitionem materiæ, tam in humano, quàm in belluino partu errare ſolet, & ſi bicorpora ab humana aluo monſtra prodeunt, in brutorum etiam vtero fœtus bicorpores progignuntur.

G

Etenim legimus in hiſtoria Poloniæ, quòd Caliſſij in Polonia, anno poſt partum Virginis ſexageſimo nono ſupra milleſimum, & ducenteſimum, intra octauam Natalis Chriſti, natus eſt Vitulus bicorpor cum duobus capitibus, & dentibus caninis, quorum capitum maius (erant enim hæc duo capita paruitate, & magnitudine diſcrepantia) ſua ſede erat locatum, alterum verò nempè minus locum caudæ occupabat. Septem pedibus vitulinis nitebatur, quorum quattuor partem beſtiæ anticam muniebant, & alij tres vnà cum cauda partem poſticam exornabant. Poſtmodum ab huius monſtri cadauere Canes, & Volucres abhorruiſſe referunt: hoc monſtrum repræſentatur in figura I.

Lib. 7. c. 14.

I.

Non valdè diſſimile monſtrum vitulinum bicorpor fuit illud, quod prodijt in lucem anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſexto, menſe Martio, in oppido Bergendorff. Fuit igitur Vitulus ſextipes biceps, vnico podice, & duabus caudis. Deinde partes monſtri ita erant diſtributæ, vt alterum caput Orientem, & alterum Occidentem ſpectare videretur. Tres pedes vni parti beſtiæ, & totidem alteri parti inhærebant. Caudæ duæ cum podice circa latus monſtri conſpiciebantur.

H

Præterea non minus horrificum, quàm admirandum fuit monſtrum illud vitulinum natum Bonæ oppidi inferioris Germaniæ non ignobilis ad Rhenum quatuor milliaribus à Colonia Agrippina ſiti, anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſecundo, Maio menſe; fuit enim Vitulus duobus capitibus, & caudis, ſed tribus tantum oculis refertus, quemadmodum in icone II. conſpiciendus proponitur.

II.

Cæterùm accidit in Brutis, quòd in humana natura nondum fuit obſeruatum, ſcilicet monſtrum tricorpor procreari; hocque inde oriri opinamur, quoniam multa bruta ſunt hominibus fæcundiora. Namque vbi fœtus numeroſi in vtero concipiuntur, facilè duo, aut tria corpuſcula coniungi, aut conglutinari poſſunt. Id accidit Baſileæ anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto in fele domeſtica Conradi Licoſthenis.

I. Vitulus bicorpor capitibus caninis.

II. Vitulus bicorpor tribus oculis prǽditus.

III. Felis tricorpor ventribus copulatus.

Ipse enim narrat se domi aluisse felem fæcundissimam, quæ vnico partu tres catulos non vmbilici vinculo coniunctos, sed re vera in aluo materna ventribus conglutinatos edidit, quos angustia partus nascentes interemit. Hoc monstrum in icone III. apparet. Matrem huius monstri re vera fæcundissimam felem Licosthenes prædicauit, cum sæpè ter singulis annis conceperit, modò quinq;, modò sex catulos enixa. Sed postquam annum octauum ætatis attigit; monstra plerumque peperit, & tandem, contra naturam matrum, editos catulos, & ad currendum idoneos deuorauit: ideòq; ob hanc sæuitiam submersa est.

III.

Felis monstrosa.

In genere auium bicorpora interdum inuenta esse feruntur. Quandoquidem anno Domini post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo sexto, authore Licosthene, in quodam pago ad Episcopatum Argentinensem spectante, cui Sugenheim nomen est, duobus ab Argentina milliaribus, Anser monstrosæ formæ ab ouo exclusus est, duobus capitibus, totidem linguis, collo vnico, quattuor pedibus, quorum duo locum occupabant, ex quo alæ in alijs animalibus huius generis emergere solent, & alij duo pedes circa podicem visebantur, vbi duplex excrementorum erat exitus, & demùm alæ collo quodammodo annectebantur.

Aues bicorpores.

Itaque hunc Anserem iure meritò bicorporem appellare poterimus, non valdè discrepantem ab illo, quem se vidisse fatetur Albertus Magnus, duplici collo, quaternis alis, totidem pedibus, & dorso vnico, itaut vnus Anser alterum baiulare videretur: qualis in icone IIII. spectari potest.

IIII.

Ad finem tanquam coronidem horum monstrorum in campum afferre volumus monstrum bicorpor in genere lacertarum: si tamen in rerum natura vnquam fuerit, quod in Tabula Torquati Bembi delineatum inuenitur, & figuram duarum Lacertarum simul copulatarum repræsentare videtur: ideòq; placuit hoc monstrum lacertam bicorporem, seu amphisbænam indigitare, qualis in icone V. conspicitur.

V.

Sed maior admiratio legentium animos occupabit, quando iconem bicorporis lacertæ meditabuntur, quæ viua dono data fuit Clarissimo viro Vlyssi Aldrouando à Francisco Centensi Odontagogo celeberrimo. Hæc lacerta loco caudæ aliud caput habebat, & propterea ad vtrumq; caput versus gradiebatur. Quamobrem ex ouo gemino prodijsse fateri debemus, & talis in icone VI. cernitur, qualis viua fuit delineata.

VI.

Id quod in partibus extrinsecis Animantium geminatis obseruauimus, de intrinsecis quoq; idem pronunciandum esse arbitramur: quoniam Pontanus testem citat, qui affirmauit vidisse Arietem exenteratum, in quo præcordia, & intestina geminata conspiciebantur. Præterquamquòd superius multis in locis viscerum in multis animantibus geminatorum meminimus.

Internæ partes animalium mōstrosa.

Quamuis causæ fœtuum bicorporum omnes ab vbertate seminalis materiæ originem trahere videantur: nihilominus multæ horum fætuum causæ ad materiæ inopiam referendæ sunt: veluti quando generantur fœtus bicorpores, iuxta partes supernas, vel infernas, & postmodùm cæteræ partes simplices tantummodò procreantur. Ratio est, quoniam materia duobus fætibus constituendis destinata, cum non assequatur illam quantitatem, quam geminatus fœtus expostulat, tunc fœtus bicorpor tantummodò, vel quoad partes inferiores, vel quoad partes superiores producitur. Namq; Natura incumbens in fabricam Gemellorum, formatis partibus supernis, si deficiat materia, fœtus resultabit bicorpor quoad caput, & thoracem, & deinceps simplex corpusculum remanebit.

Causa bicorporum.

Ex altera parte totum oppositum esset pronunciandum de fœtibus bicorporibus quoad partes inferiores, & simplicibus quoad partes superiores, nisi obstaret difficultas, de primo ortu partium præcipuarum, & potissimum cerebri generatione: siquidem Natura in formando cerebro, & capite primùm occupata, semper hoc genus bicorporum, & Gemellos, ob penuriam materiæ, quoad partes supernas, & simplices quoad partes infernas procreabit.

Cæterùm animaduertere oportet aliquando in hoc genere bicorporum producendo, non solum penuriam materiæ ad partes principales generandas idoneæ esse impedimento, quominus Natura Gemellos integros procreare possit in parte superiori, sed quandoq; angustiam loci, qui duplicem materiæ cerebri distributionem

Angustia loci quid præstet.

capere

IIII. Anſer bicorpor.

V. Lacerta bicorpor.

VI. Lacerta bicorpor alia.

capere non poteſt: ideòq; materia ſimul conglutinata vnicum tantum caput pro Gemellis conſtituit. Quamuis etiam id ex vehementi matris agitatione prouenire poſſit: quocirca obſeruamus plerumque Gemellos in partibus ſuperioribus ſimplices à capite admodum magno regi.

Neque parentes monſtroſi ab his cauſis ſunt arcendi, quoniam ſi ambo aliqua parte ſuperflua eſſent integrati, facilè ex his monſtroſa proles cum numeroſis partibus reſultare poteſt, cum Natura quid ſimile in ſpecie ſemper perpetuare nitatur. Licet hoc poſtea non ſemper ſit neceſſarium, etenim ex ſuperfluis Genitorum partibus tam exigua ſeminis portio fœtui conſtituendo aſſignabitur, ne partes fœtus geminari poſſint.

Quando autem Gemelli omnibus partibus integrati varijs modis in aluo materna conglutinantur, vt multis iconibus fuit oſtenſum; Hoc à multis cauſis originem ducere arbitramur. Primò mulier vtero Gemellos gerens ex vehementi corporis concuſſione, caſu, & alia cauſa huius generis efficere poteſt, vt tenella fœtuum ſubſtantia coaleſcat. Et quoniam Gemelli in vtero non ſemper eundem ſitum occupant; hinc fit, vt partus bicorpores aliquando iuxta corporum longitudinem, & aliquando iuxta nates copulentur.

Cauſæ bicorporum.

Interdum quoq; morbi fœtuum in cauſa eſſe poſſunt, vt Gemelli coaliti in lucem prodeant, dum aliquis humor acris ad vterum fluens, tenellam Gemellorum ſuperficiem erodit: vnde, fluxione cohibita, partes illæ infantium vexatæ glutinantur in vnum, & Gemelli iuxta partem anteriorem, vel poſteriorem, vel lateralem coniuncti ad auras vitales egrediuntur.

Quod de partu humano geminato hactenus aſſeuerauimus, de cauſis fœtus brutorum bicorporis confirmandum erit, quoniam Natura vtrobiq; iuxta diſpoſitionem materiæ, & impedimenta ſemper operatur.

Quoad illa monſtra bicorpora, quæ aliud corpus imperfectum, & minoris ſtaturæ annexum habuerunt; notandum eſt hoc plerumq; à ſuperfœtatione prodire. Nam quamuis hæc ſit rara, rara quoque monſtra huius generis obſeruata fuiſſe feruntur. Præterquamquòd ſuperfœtationem omnes ferè Authores admittunt, & quotidiana experientia, & obſeruatio docent. Primitùs Cardanus in Commentarijs ad Hippocratem, ſua ætate ſuperfætationem obſeruauit. Immò Dodoneus in Annotationibus ad Caput tertium Beniuenij narrat vxorem honeſti ciuis, anno Domini poſt ſeſquimilleſimum ſexageſimo, die ſeptimâ Decembris, enixam eſſe fælicem partum, & poſtridie, nimirum octaua die eiuſdem menſis alium fœtum nondum quadrimeſtrem peperiſſe, qui oculorum, narium, & oris nullam adhuc effigiem præ ſe ferebat: idcirco poſteriorem conceptum, conſequenterq; ſuperfætationem arguebat. Demum Alexander Benedictus monſtroſam quoq; ſuperfætationem memorat, ad quem Lectores relegamus.

Superfætatio quid præſtare poſſit.

Li. 5. Aphor. 36.

Lib. 25. de cur. morb.

Cum igitur interdum fiat ſuperfætatio, hæc vario tempore grauiditatis contingere poteſt. Namq; ſi hæc accidat primo tempore geſtationis vteri, tunc ſemen alteri conceptui adhærens, nouam partem in illo poterit procreare; quemadmodum obſeruatum fuit in illo monſtroſo fœtu, qui præter proprium caput, aliud in ventre geſtabat, de quo monſtro in capitulo de Monſtris Bicipitibus verba fecimus.

At ſuperfætatio, ſi menſe ſecundo, vel tertio grauiditatis contingat, tunc ſecundus fętus priori minor reſultabit, qui dum augetur aliquando ob loci anguſtiam, vel ob aliam cauſam nobis ignotam, fœtui maiori agglutinatur, veluti monſtratum fuit in fœtibus, ex quorum ventre, vel thorace aliud corpuſculum imperfectum pendebat. Hinc fit, vt ratione ſuperfętationis, & temporis varij conceptus, alterum corpus geminati fœtus altero grandius ſemper euadat: cum diuerſo tempore progenita fuerint: ſiquidem Gemelli eodem tempore concepti, ſiue diſcreti, ſiue coaliti, ambo æqualem corporis molem ſemper ſortiuntur.

Tempus ſuperfætationis varium.

Demum cauſæ bicorporum ex humana, & belluina natura conſtitutorum eliciendæ ſunt ab illis vniuerſalibus cauſis, quæ fœtus ex partibus diuerſæ ſpeciei animantium integratos reſpiciebant. Namq; ex ſemine corrupto, & in alienam naturam degenerante etiam in vtero beſtiæ, ranæ, & ſerpentes progignuntur, veluti ſuperius explanatum fuit; ſicq; ortũ eſſe infantem cum ſerpente eius dorſo adhærente opinamur.

Cauſæ bicorporũ ex humana, & belluina natura.

Quam-

Quamquam imbecillitas generantis, principium materiale fœtus prauè dispositum, phantasia Genitorum, & congressus nefandus, nimirum belluinus, & humanus, necnon cætera huius generis inter has causas sint connumeranda.

E Nihilominus hoc in loco vis Cacodæmonis non est omittenda, quæ, Deo permittente, in causis naturalibus mirum in modum operatur, dum partem seminis in vtero existentem in viliorem naturam transformat, vt inde nonnisi corpusculum bruti resultare possit; Interdum semen prolificum alicuius bestiæ latenter in vterum mulieris defert, vt illinc horrificum monstrum egrediatur. Immò fœtum alicuius bruti in alium mulieris transferre, & humano conceptui agglutinare potest, vt ex humana aluo semihumanum, & semibelluinum monstrum erumpat: & hæc de monstris Animalium dicta sufficiant.

Vis Cacodæmonis.

DE MONSTRIS PLANTARVM.
Caput XII.

F

RATIO ordinis in principio huius Historiæ memorata expostulat, vt in præsentia de Monstris Plantarum verba faciamus: cum in illarum procreatione, Natura pariter aliquos committat errores, & præcipuè, quoniam plantæ cum animalibus maximam conuenientiam habere videntur. Fuerunt enim aliqui, qui plantis omnes quinq; sensus animantium assignarunt. Namque liquidò constat Zoophytis sensum tactus inesse, cum Vrtica marina, Mimosa, & alia huius generis ad simplicem tactum se contrahant. Præterea aliqui plantis, & potissimùm maritimis gustum attribuerunt: cum in Agro carente salsedinis satæ, vel non erumpunt, vel translatæ illicò intereunt. Deinde olfactu præditas esse astruunt illas herbas, quæ propter accessum

Sensus in plantis.

G mulierum mensibus laborantium languescunt. Insuper in plantis auditum quidam obseruarunt propter violam albam in monte Myceno crescentem, quæ statimatque nouerca nominatur, confestim corrumpitur. Demùm in aliquibus herbis, & potissimum in Araxe visus fuit obseruatus, quæ planta, simulatque se à Virginibus compertam videt, statim sanguinem effundens contabescit. Sed vt veritatem fateamur hæc vana, & nugamenta esse opinamur.

Quandoquidem, præter hæc, non desunt argumenta, quibus vti possumus ad probandam maximam inter animal a, & plantas conuenientiam: etenim inter animal, & plantam quoddam medium veluti animal s, & plantæ vinculum à natura collocatum fuit, quod Zoophytum, nempè plantanimal, seu animal planta nuncupatur: quod, more plantæ, humi adhæret, & ritu animalis ad quemlibet leuem tactum contrahitur.

Cognatio inter animalia, & plantas.

Amplius cognationem inter plantas, & animantes cadentem, ex mutua generatione cognoscimus: cum animalia ex plantis, & vicissim plantæ ex animalibus oriantur.

H Testes sunt Aristoteles, Theoprastus, & Plinius, ex cornibus viuentis Cerui hederam aliquando veluti ex humo erupisse. Item Plutarchus in arenam ducit, quemdam vrinæ difficultate diù laborantem, qui tandem culmum hordeaceum vnà cum lotio excreuit. Hinc nulla admiratione coerceri debemus, si spicæ hordei ex naribus mulieris viuentis aliquando eruperint: quemadmodum in Rubrica Prodigiorum memoratum fuit. Denique in dorso testaceorum, & crustaceorum herbæ muscosæ crescentes interdum obseruantur.

Vicissim ex plantis animalia generantur. Namque Acosta memorat vermes, & mures ex arundinibus in noua Hispania natos. Ioannes Baptista Porta, in naturali Magia, anguillas ex alga spontè prouenire docet, & tandem Cardanus scriptum reliquit ex folijs mori in Cœlo calidiori crescentis gigni bombyces, non secus atque apes ex cadaueribus boum enascuntur.

Animalia ex plantis generantur.

Demùm Terebinthus, attestante Plinio, quosdam folliculos emittit, ex quibus

animalcula, ceu culices paulò poſt euolant, ſed breuitati ſtudentes infinita huius generis omittimus.

His igitur intellectis de conſenſu plantarum, & animalium, iuri conſonum eſſe videtur, vt pronunciemus vnà cum Ariſtotele monſtra in plantis non ſecus, atque in animalibus neceſſariò contingere: quamuis ſint rariora; quoniam facilius eſt errare in operibus multarum partium mirò artificio inuicem connexarum, quales animalia integrant, quàm errorem committere in partibus ſimplicioribus, quæ plantas conſtituunt.

L.4. de gen. An.c.4.

A

Verùm, antequam ad peculiaria plantarum monſtra accedamus, ſatius erit monſtra plantarum diſcriminare; cum hæc plurifariam intelligantur: ſiquidem monſtra plantarum, vel propria, vel impropria nuncupantur, & hæc poſtrema bifariam accipiuntur, primò quatenus aliquid in plantis prodigioſum euenerit, deinde quatenus in aliqua arboris fronde, vel flore, aut arboris trunco Natura ludibunda nonnullis lineis tanto artificio exprimit iconem alicuius rei, vt omnibus induſtriè depicta videatur, aut aliquam radicem, vel ramum varijs obliquitatibus, & tuberculis ita effigiat, vt cælaturam alicuius rei referat.

Monſtra impropria.

At monſtra plantarum propriè conſiderata, adhuc bifariam conſideranda ſe ſe offerunt, nimirum vel naturaliter, vel iuxta artem parata. Artificio enim plantæ duobus modis monſtroſæ redduntur, aut per inſitionem, cum vna arbos duplex, vel triplex florum, vel fructuum genus producit, aut per talem compreſſionem, vel deligationem fructuum, ſeu tenellæ plantæ, vt propria figura mutetur. Naturalia autem vocantur monſtra plantarum, quando Natura in radicibus, caulibus, folijs, floribus, & fructibus aliquo oppreſſa impedimento errorem committit: veluti quando duo, vel tres fructus intra rami anguſtiam copulantur: quod contingit etiam in vtero animalium, quando propter anguſtiam loci duo fœtus conglutinantur.

B

Monſtra naturalia quæ.

Quamuis hoc poſtremo modò omnes Authores, & potiſſimum Ariſtoteles in plantis raro produci monſtra aſſeuerauerint; tum quia ſemen plantarum eſt ſiccius, in comparatione ad ſemen animantium, quod cum ſit mollius cuicumq; alterationi magis eſt obnoxium; tum etiam, quia maior partium numerus animantium conſtitutioni, quàm plantarum competit, quarum partium poſtea vna deficiente monſtrum contingit. Nihilominus ex aſſidua obſeruatione multa quoque monſtra in plantis comperimus: quapropter hanc Hiſtoriam varijs iconibus huius generis illuſtrare decreuimus.

Li.2. Phyſic.

C

MONSTRA PLANTARVM
Prodigioſa.

MVLTA monſtra ea quidem prodigioſa in plantis varijs temporibus conſpecta fuiſſe legimus. Nam Gualterius Sigibertum citat authorem cuiuſdam Sambuci, præter conſuetudinem, vuas ferentis: ideòque tractu temporis flores, & fructus Sambuci in flores, & fructus vitis tranſmutatos prædicabat. Niſi fortaſſis allucinatus fuerit illa ſambuci ſpecie fructus vuis ſimillimos producente, quæ hodie in viridarijs alta ab Herbarijs Sambucus muſcatella vocitatur, quoniam fructus deguſtati, vuæ apianæ, vulgò muſcatellæ ſaporem referant.

D

Sambucus muſcatella.

Vtcumque ſit, multa huius generis, præter conſuetudinem, in plantis obſeruata non negamus, & potiſſimùm, quoniam Plinius teſtificatur fruges in arboribus natas eſſe, anno Mundi ſeptingenteſimo ſexageſimo quinto ſupra tria millia, & ante Chriſtum natum, centeſimo nonageſimo octauo, quo tempore Plautus ex Sarſina Vmbriæ, Romæ interijt, qui ob penuriam annonæ ad molas manuarias Piſtori ſe locauerat. Pariter, ex Licoſthene, anno mundi octingenteſimo trigeſimo primo ſupra tria millia, & ante Chriſtum natum centeſimo trigeſimo ſecundo, Bononiæ in ar-

Li.18.c.18.

I. Monſtrificum Frumentum in arboribus natum.

in arboribus fruges ortæ eſſe perhibentur. Rurſus anno mundi octingenteſimo quadrageſimo primo ſupra tria millia, & ante Chriſtum natum centeſimo vigeſimo ſecundo, in Veiente, vt tradit Lichoſtenes, frumentum in arboribus creuit; quemadmodum in icone I. Lector intueri poteſt.

I.

A

Vlmus obſequioſa.

Inſuper anno ſalutis humanæ nonageſimo octauo prodigioſam creuiſſe arborem, nonnulli recitant. Quandoquidem ex Philoſtrato in Vita Apollonij Tyanei habemus, quòd Theoperion Gymnoſophyſtarum Dux ſenior præcepit cuidam Vlmo, vt Apollonium Tyaneum ſalutaret, quod ex ſententia ſucceſſit: nam arbor inclinato cacumine, frondibus ſuſurrans, mandatis obſequioſa fuiſſe perhibetur.

Salix Acer.

Immò, ex mente Plinij, in quodam luco Iunoni ſacro penès Nuceriam, tempore belli Cymbrici, Vlmus vetus ad terram proſtrata, faſtigio cæſo, ſponte erecta, denuò frondes emiſit. Hinc Prodigiatores Populum Romanum præſentibus ærumnis liberandum fore præſagerunt. Alibi quoq; Salix, & Acer arbores humi iamdudum ſtratæ folia denuò emiſerunt.

Caroli Quinti irruptio in Germaniam.

Cæterùm anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo ſexto, Baſileæ Rauracorum, in quodam Viduæ agro, vt teſtatur Lichoſtenes, in Diui Albani ſuburbio habitantis, ſtipula Siliginis decorata ſeptem ſpicis inuenta eſt, inter quas ſpica eminentior reliquas magnitudine ſuperabat; & eodem anno Carolus Quintus Imperator copijs Hiſpanicis ſtipatus in Germaniam irrupit, vt aliquos Principes minimè obſequioſos deprimeret.

B

Hæc prodigoſa Siligo in memoriam reuocauit culmum quindecim ſpicarum ſuis ariſtis affabrè munitarum, qui anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo primo, in Germania, propè Pagum Malſch, non procul à Spira, oppido Imperiali, abſq; vlla ſatione, iuxta mentem Lichoſtenis, inuentus eſt, & deinceps præſentem annonæ caritatem rei frumentariæ vilitas ſubſequuta eſt. Hæc monſtroſa planta in icone II. oſtenditur.

II.

Iterum maiori admiratione debent nos afficere Vites monſtrificæ, quæ anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo primo, vuas longis barbis refertas produxerunt. Recitat enim Lichoſtenes Vuas barbatas vindemiæ tempore compertas eſſe in Germania propè Alberſchuuiler, non longè à Landauio oppido, quæ primùm ad Ludouicum Bauariæ Ducem, & Electorem dono miſſæ fuerunt; deinde à Ferdinando Rege, & Principibus Imperij, miraculi loco, conſpectæ; immò, ab Henrico Vogther inſigni Pictore viuis coloribus fuerunt expreſſæ, quemadmodum in icone III. delineantur.

C

III.

Braſsica monſtroſa.

Prædictis addere volumus prodigioſam Braſicam natam in Pago quodam non procul à Norimberga, anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo tertio, iuxta hiſtoriam Licoſthenis, qui pagus lingua vernacula Zutdem Thon nuncupatur, ibi igitur in agro Villici Hofeleri inuentum eſt caput Braſicæ, cui ſex alia capita ſupra decem ex vno, & eodem caule ſuis dinſtincta folijs acreuerunt, quæ Braſica tanquam prodigioſa ad Dynaſtas illius loci delata, & multis alijs oſtenſa fuit.

Meminimus, & nos nonnullis ab hinc annis vidiſſe Bononiæ in Horto cuiuſdam Olitoris Braſicam capitatam immenſæ molis, ad quam conſpiciendam multi concurrebant. Itaq; Olitor curioſitate ductus, circa radices Braſicæ fodiens calceum veterem terra obrutum inuenit, ad quem radit Braſicæ perueniebat. Vnde Olitor coriaveteramentarij huic herbæ fore grata cognouit.

D

Poſſemus etiam, ex Plinio, in medium afferre, quòd ad primum Xerxis aduentum in Laodiceam, Platanus in oleam eſt tranſmutata. Et alibi Platanus iam exiccata virorem frondium denuò adepta eſt. Item poſtremò Imperij Neronis anno, in prædijs V. Marcelli Equitis Romani res Neronis familiares adminiſtrantis, multæ arbores, & potiſſimùm Oliuæ locum mutarunt. Imò, ex Licoſthene, anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo, circa finem Iunij, in Germania propè pagum Bertholdzdorff, non procul ab oppido Coburg, in Pyro arbore iuſtæ magnitudinis, & proceritatis pyra ad maturitatem vergentia reperta ſunt, cum in ſummitate arboris alij flores quaſi ſecundi fructus eiuſdem anni indices erumperent.

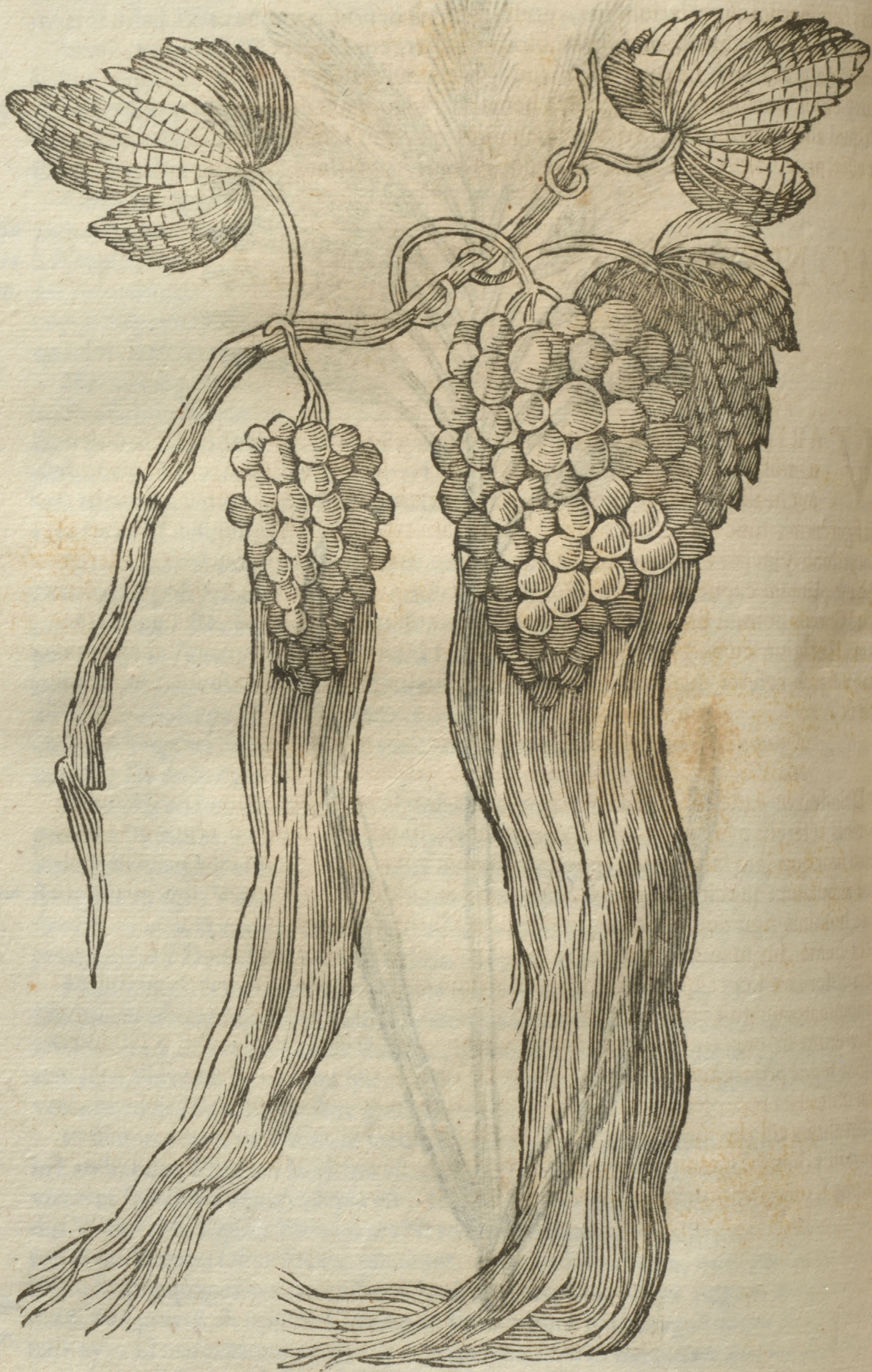
Lib. 2. de diuin. nat. car. c. 1.

Tandem Surius, referente Cornelio Gemma, narrat, quòd anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo nono, Martio menſe, in Regione Angliæ, quam

II. Monſtrificus ſpicarum quindecim culmus.

III. Monstrosa Vua barbis insignita.

Prisci Cambriam, & Nuperi Valleiam vocitarunt, annosa quædam Fraxinus per medium immani tempestate dissecta effigiem Dominicæ Crucis affabrè repræsentauit, quæ ibidem pluribus annis remansit ad imprimendam humanis cordibus Crucis memoriam, & eò potissimum tempore, quo homines scelestissimi viuebant.

Fraxinus monstrosus.

Prodigiosa hæc omnia, siue sint propria, siue impropria, cuncta à summo Deo, vnà cum Diuo Augustino, originem ducere statuimus: cum is scriptum reliquerit. Quælibet igitur corporales, vel seminales causæ gignendis rebus adhibeantur, siue operationibus Angelorum, aut hominum, aut quorumcunque animalium, siue marium, fæminarumque mixtionibus, quælibet etiam desideria, motusue animæ matris valent aliquid lineamentorum, aut colorum aspergere teneris conceptibus, ipsas omninò naturas, quæ sic, vel sic in suo genere efficiantur, non facit nisi summus Deus, cuius occulta potentia cuncta penetrans incommutabili præsentia facit esse quicquid aliquo modo est, in quantumcumque est, quia nisi faciente illo, vt tale, vel tale esset, prorsus esse non posset. Hactenus Diuus Augustinus, & de his satis.

L. 12. de ciuit. Dei cap. 25.

MONSTROSA IN PLANTIS Simulacra.

VARIA, quæ in radicibus, ramis, & alijs plantæ partibus, simulacra obseruantur, aut semper in illis, & in determinatis herbis à Natura repræsentantur, aut in aliquibus tantùm, & raró effigiantur. Sin hæc simulacra per se in herbis figurentur, tunc hæ plantæ monstrosæ non appellantur; vt contingit conspicari in Antyrrhino syluestri, cuius capitula humanam caluariam referunt: hac de re Herbarij hanc plantam caput Defuncti indigitant. Insuper ἀνδρίκελος est quædam planta apud Græcos homini similis, quasi ἀνδρείκελος facta syncope, & mutata tenui in asperam. Hæc igitur cum Mandragora conuenire videtur, quæ in radice rudimenta humanæ figuræ refert: quapropter Columella Mandragoram semihominem appellabat sic.

Antyrrhinũ.

Androcelos.

Quamuis semihominis vesano gramine fæta
Mandragoræ pariat flores, mæstamq; Cicutam.

Deinde hæc eadem planta Pythagoræ ἀνθρωπομόρφος dicebatur, quasi formam hominis referens. Vt omittamus alias plantas humanam figuram repræsentantes, veluti sunt quædam satyriorum species, quarum vnius flos figuram humanam perpulchrè æmulatur: quocirca Græcis ἀνθρωπόφορος cognominatur, quasi hæc planta in flore hominis figuram ferat. Pariter Palma Christi inter species Satyrij, & ipsa radices humanam manum æmulantes producit, & sic deinceps in multis alijs plantis idem obseruare licet: quemadmodum in primo Capite huius libri, nempè in Rubrica Denominatorum fuit enucleatum.

Anthropomorphos satyrij species.

Cæterùm in præsentia de his non est habendus sermo, cum assiduè secundùm Naturæ leges procreantur, sed tantummodò rara quædam in plantis simulacra interdum obseruata recensebimus. Huius generis fuit quædam Bryoniæ albæ radix inuenta cum aliqua effigie humana, & adhuc in publico Musæo seruatur. Rursus radix quædam nobis dono data fuit, in qua Natura artificiosè simulacrum hominis figurauit, vt in icone I. ostenditur proné, & supinè picta.

Rara bryoniæ radix.

I.

Natu-

I. Simulacrum hominis in radice cuiuſdam plantæ pronè, & ſupinè delineata.

Narura in radicibus, & plantis, non ſolum ſimulacra hominis, ſed etiam aliarum rerum identidem figurat, & monſtroſas radices colligentibus, & intuentibus exhibet. Seruatur hodie in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis ῥίζα ὀφιώδης, nempè radix ſerpentiformis, quoniam formam ſerpentis affabrè ſimulet: quamobrem iure optimo ſimulacrum ſerpentiforme in radice à Natura ſculptum erit appellandum, quemadmodum apparet in icone II.

Simulacrum ſerpentiforme.

Neque volumus omittere ramum ophiphyton, ſiue ophixyl on, qui Clariſſimo Viro Vlyſſi Aldrouando tanquam res admiranda donatus fuit. Quamobrem delineatum

II. Simulacrum Serpentiforme in radice à Natura cælatum.

III. Ramus Serpentiformis.

tum Lectori dare decreuimus, vt possit contemplari, quomodo Natura nonnullis eminentijs,& depressionibus in ramusculo figuram serpentis formauerit, vt in icone III. monstratur. Placuit Viro celeberrimo hanc figuram ramum serpentinum indigitare, cum sua effigie serpentem prorsus æmularetur. Ramus fuit appellatus,& non radix; cum alius similis fuerit obseruatus in Clematide, quæ vulgò Vitalba nominatur. Creuerat enim inter ramum, & ramum ramusculus,qui Cenchritem anguem prorsus referebat. Ideò quemadmodum tunc talis ramus in Clematide fuerat procreatus: pariter nihil prohibet, quin huiusmodi ramus in alia etiam planta gigni potuerit.

III.

E

Quòd autem icon delineata ramum, & non radicem repræsentet, hoc inde colligimus, quoniam omni prorsus fibra careat: Siquidem nulla planta in rerum natura crescit, cuius radix fibris vel magnis, vel mediocribus, vel minimis sit priuata: cum plantis siue perfectis, siue imperfectis fibræ ad vitam sint necessariæ, vt alimentum à terra hauriant, quia proportione venis meseraicis respondent, quæ in animalibus chilum ad hepar deferunt.

Variæ figuræ in lapidibus.

Quod modo in radicibus, & aliquibus ramis à Natura cælatum obseruauimus, quandoque in nonnullis saxis per Torrentes, & amnes deuolutis conspicari possumus, cum interdum lapides figuram Panis, Casei, & Peponum referant. Immò tradit Olaus Magnus in Litoribus Ostrogothorum, nempè Orientalium maris Brauiken nuncupati obseruari lapides, qui varias figuras partium humani corporis,quasi artificiosè cælatas repræsentant. Quamuis Incolæ huiusmodi spectaculis assueti talia simulacra nihili faciant.

F

Hactenus Naturæ cælaturas meditati sumus; iam Naturæ picturas contemplari oportet. Namque si contingit, vt ars sculpendo, & pingendo Naturam in omnibus æmuletur, viciffim Natura,quasi artem ludificando, sculptoris, & Pictoris munus imitari videtur, dum quædam lineamenta, quasi penicillo ducta in ramis, & truncis arborum, & interdum in lapidibus, ita affabrè accommodat,vt varias rerum icones exprimat. Proponimus igitur hoc in loco spectandam portionem trunci arboris Guaiaci adhuc in publico Musæo seruatam, in qua duæ figuræ ad viuum expressæ conspiciuntur, quarum altera est auis aquatilis, altera verò fungi.

Picturæ naturales quæ.

G

Nam truncus arboris, in quo hæ duæ figuræ visuntur, non erat his exornatus, nisi in parte illa inferiori, quæ terram respiciebat; pars enim superior caudicis Guaiaci aliquantulum bifida apparebat, & quodammodo in duas partes minores diuidebatur sesquipalmi latitudine, sed in parte inferiori minimè bifida due illæ figuræ inuicem oppositæ duobus ramis bifidis, seu potius ramorum medullis respondere videbantur. Cum Lignum guaiacum suaptè natura medullam quamdam nigricantem, plerumque cætero ligno illam circumdante maiorem habeat. Attamen in hoc ligno oppositum obseruatur, cum maculæ nigræ ligno circumdante minores sint.

Signi Guaiaci truncus figuratus.

Itaque in altera parte ligni cernitur figura auis aquatilis, nimirum Ardeæ marinæ Totani nuncupatæ, & in altera parte trunci conspicitur icon referens formam illius fungi, quem Vulgus Galletto vocitat. Sicuti in icone IIII. exprimitur.

IIII.

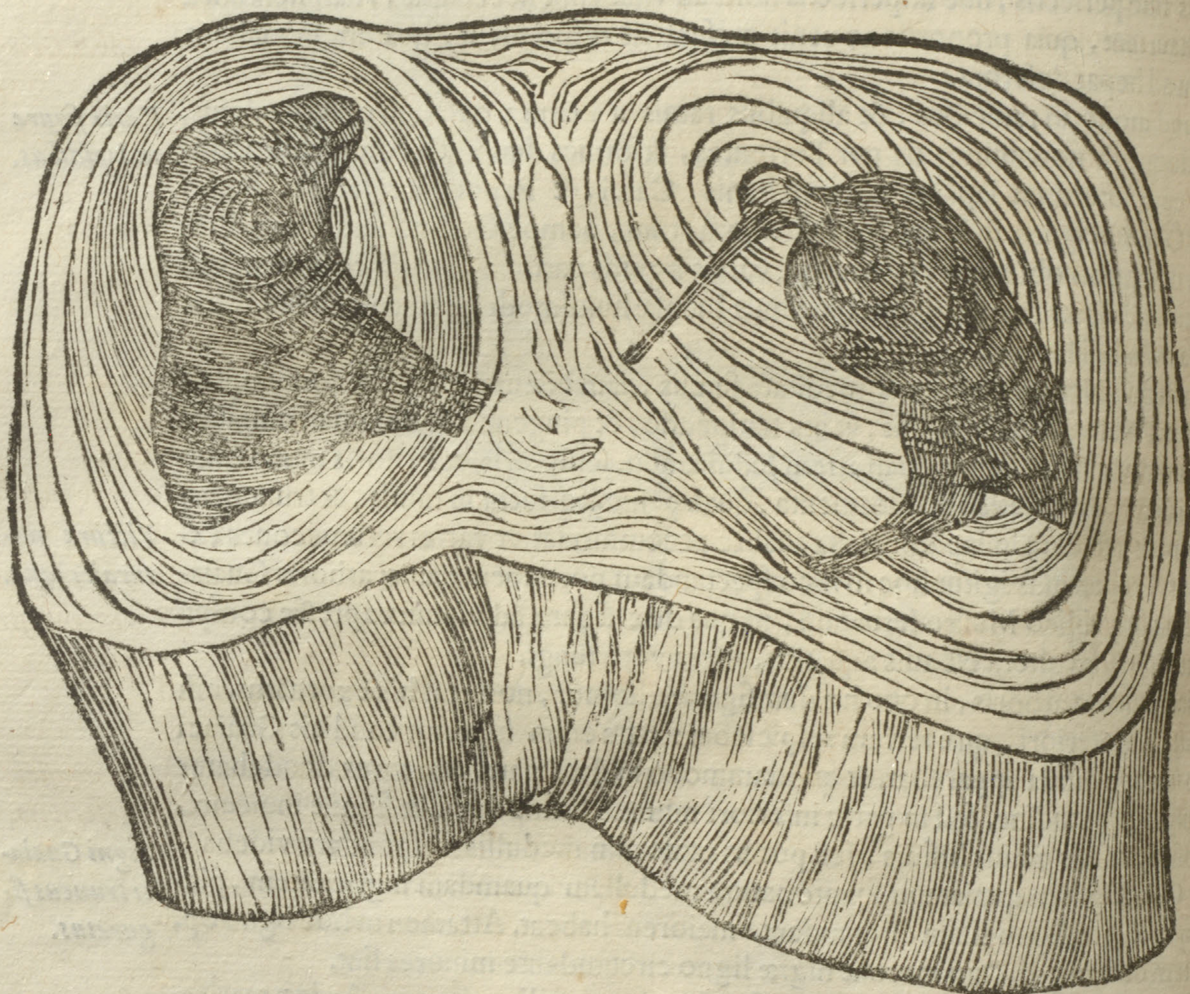
Quapropter non possumus nisi admirari perpulchra Naturæ opera, quæ non solum monstrifica in animalibus generat, sed etiam in lapidibus, & stirpibus, in quibus, macularum varietate, multas animalium, herbarum, & aliarum rerum icones fingit, quas proculdubiò casu factas esse arbitramur. Licet nonnulli, & potissimum Albertus Magnus horum generationem constellationibus assignent. Namque si accidat, vt sydera disponant agentia naturalia ad procreationem Canum, tunc inquiunt hominem cum facie rictum Canis quodammodo æmulante nasci, & pariter tunc in quibusdam lapidibus, & truncis arborum non dissimiles Canum figuras delineari, & sic deinceps de alijs animalium formis asseuerant.

H

Causæ figurarum in truncis, & lapidibus.

IIII. Arboris Indici portio cum duabus figuris à Natura delineatis.

E

PLANTÆ IVXTA VARIAS partes Monstrificæ.

REDDVNTVR plantæ monstrosæ plurifariam, primò per insitionem, quando ex commixtione diuersi generis plantarum arbor sua natura sterilis, accepto fæcundæ stirpis seminario, fructus producit. Quamobrem memoriæ dignum est, quod Plinius se vidisse testatur de insita arbore Tilia apud Tiburtes, omni genere pomorum onusta, alio ramo nucibus, alio baccis, alio vite, ficis, pyris, Punicis, malorumq; generibus; non igitur præter rationem canebat Virgilius. *Lib.2.Georg.*

Inseritur verò ex fœtu nucis Arbutus horrida,
Et steriles Platani malos gessere valentes,
Castaneæ fagos, Ornusq; incanuit albo
F *Flore pyri, glandemq; sues fregere sub vlmis.*

Item Calphurnius in Eclogis huc respiciens scribebat. *Ecloga 1.*

Ars mea nunc malo pyra temperat, & modò cogit
Insita præcoquibus subrepere Persica Prunis.

Vidimus, & nos in pulcherrimis Viridarijs, & Florarijs Serenissimi Magni Hetruriæ Ducis vuarum racemos ex malo limonia prodeuntes, nec non rosas, quas planta Iasmini proferrebat: sed hæc ferè monstrosa non videntur, cum passim in hortis miro artificio parentur.

Itaq; prætermissis hisce plantarum monstris arte paratis, ad illas plantas ponderandas accedemus, quæ in primordio suæ generationis, iuxta radicem, vel folia, vel rcaules, vel flores, vel fructus monstrificæ à Natura procreantur: quandoquidem erata Naturæ in prædictis omnibus plantarum partibus obseruauimus, vt deinceps proponendo icones ostendemus. *Vera plantarũ monstra quæ.*

G In primis monstrum circa radicem plantæ nobis se se offert considerandum, quod elapsis annis in publico Viridario compertum fuit. Nascitur planta passim inter segetes, propè sepes, & in marginibus agrorum, folijs satiuo ocymo similibus, ramulis hirsutis, quorum fastigium flores candidi occupant, quibus cadentibus succedunt vascula, in quibus semen nigrum continetur, radice tenui, & inani, quam Matthiolus ocymastrum, ocymo idem, & ocymum syluestre, immò Castor Durantes Basilicum syluestre appellat. Dodoneus verò Lychnidem syluestrem albam, & Bauhinus saponariam hirsutam Italorum nuncupauit. *Ocymastri descriptio.*

Quoniam autem huius plantæ quattuor species obseruantur: prima est iam descripta, quæ florem album simplicem emittit, à secunda flores purpurei erumpunt; tertia flore pleno candido crescit, propterea Lobelius hanc Lichnidem, syluestrem albam multifloram indigitauit: quarta demum florem purpureum plenum producit. Quamobrem hæ tres postremæ differentiæ ob pulchritudinem, & raritatem in Florarijs aluntur. Prima autem species tanquam vilissima sponte in Hortis crescens à diligentissimis cultoribus eradicatur. *Species variæ ocymastri.*

H

Accidit autem, vt Hortorum Custos, in extirpandis syluestribus herbis, euelleret huiusmodi ocymastrum cum radice adeò tumente, vt rapum æmulari videretur: cum igitur hæc planta tenui radice suaptè natura crescat, hanc delineatam tanquam monstrificam Lectori spectandam exhibemus in icone I. Verum quidem est, quòd similis planta in Hortis ob alimenti vbertatem, & flores, & folia iusto maiora producit, sed nunquam talis radix fuit obseruata, cum in terra stercore saturata prouenerit. Præterquamquod fastigium plantæ, vnde flores exibant, tumore quodam præter naturam laborare videbatur. *I.*

Sin ad monstrosa plantarum folia accedamus, prima facie proponemus ramum spectandum Amygdali folijs monstrosis præditum, olim tanquam admirandum à

I. Ocymaſtrum radice monſtrifica, cum tumore circa faſtigium.

Fratre Gregorio Capucino Regienſi Clariſſimo viro Vlyſſi Aldrouando communicatum.

Folia monſtroſa Amigdali.

Eſt igitur Amygdalus arbor notiſſima, nimirum procera, caudice craſſo, recto; cortice aſpero, & folia gerit perſico ſimilia. Modò in ſummitate rami huius arboris quædam folia valdè magna, craſſa, & criſpa, necnon colore purpureo inſignita conſpiciebantur, quæ prorſus à veris Amygdali folijs degenerabant. Deinde inter hæc monſtroſa folia quædam erant virore prædita, quædam admodum craſſa, & quædam inter ſe ſe ita complicata, vt illos Vlmi folliculos æmulati viderentur, ex quibus animalcula veluti culices euolare ſolent.

Quare coniectare poſſumus horum foliorum complicationem ab aliquibus erucis in fabricandis folliculis fieri, cum inter hæc monſtroſa folia, filamenta candida cum quibuſdam ouis latibularentur, quæ procul dubiò ab Eruca, vel ſimili animalculo fuerunt edita. Præterquamquòd aliquod genus erucarum determinatum fuiſſe exiſtimamus, quod folliculos, ad prolem propagandam, inter hęc folia fabrefecerit: etenim ex contextis folliculis ſimilia animalcula ritu erucarum in chryſalidem tranſmutata Papiliones procreant.

Cauſæ monſtroſæ plantæ.

Cæterùm cum Amygdalus ſit arbos multis redundans excrementis, & ſuperfluitatibus facere non poſſumus, quin dicamus monſtroſa folia ex his dimanaſſe. Præſertim cum copia gummi ex hac arbore ſtillet. Vocatur enim Græcis ἀμυγδάλη ἀπό τοῦ ἔχειν ἀμυχας πολλας, quia habeat multas rimas, à quibus copia gummi exeat, & præſertim cum intellexerimus in huiuſmodi arbore nonnunquam ſimilia folia reperiri. Quamobrem ex hac materia redundāte tales monſtroſæ frondes emergere poſſunt, ex qua deinde materia proportionata generatio erucarum poteſt fieri, iuxta ſententiam Ariſtotelis, non quodlibet, ex quolibet, ſed determinatum ex determinato procreari. Niſi velimus aſſeuerare tantam eſſe huius arboris attrahendi auiditatem, & frondeſcendi luxuriam, vt, ob fructus ſata, fructibus iniuriam inferat, dum alimentum ab humo auidius attractum in frondes abſumit: ſicq; portio fructibus neceſſaria intercipitur. Probanda igitur eſt ſententia Theophraſti, qui de vitio huius arboris loquens verbo ἐξυβρίζειν viſus eſt. Sonat enim apud Græcos ἐξυβρίζω inſolentius efferor, ſeu petulantia modum excedo; videturque ad illas ſpectare plantas, quæ nimia ſoli vbertate laſciuiunt, & luxuriant. Hoc igitur monſtrum in icone II. monſtratur.

Li. 3. de cau. pl. cap. 3.

II.

Li. 4. de mat. med. cap. 79.

Ab hiſce plantarum monſtris non eſt arcenda quædam Vrticæ ſpecies à Natura monſtroſè procreata, quæ ad noſtras peruenit manus: ſunt enim Vrticæ variæ, nimirum pungentes, & non pungentes, & hæ vel fœtidæ, vel non fœtidæ, vel maculoſæ, vel non maculatæ creſcunt. Illarum nempè vrentium duo à Dioſcoride genera aſſignantur: quamuis in Italia tria genera paſſim vireſcant. Primum genus, creſcit caule aſpero rotundo, & pungente, & pilulas hirſutas, & horrentes cum ſemine in caule gerit. Secundum genus prouenit folijs quidem ſimilibus, ſed caule veluti quadrato, aſpero, & ad tactum horrente, cum ſemine racemoſo, & minuto. Tertium genus folijs minoribus, ſed acrioribus creſcit.

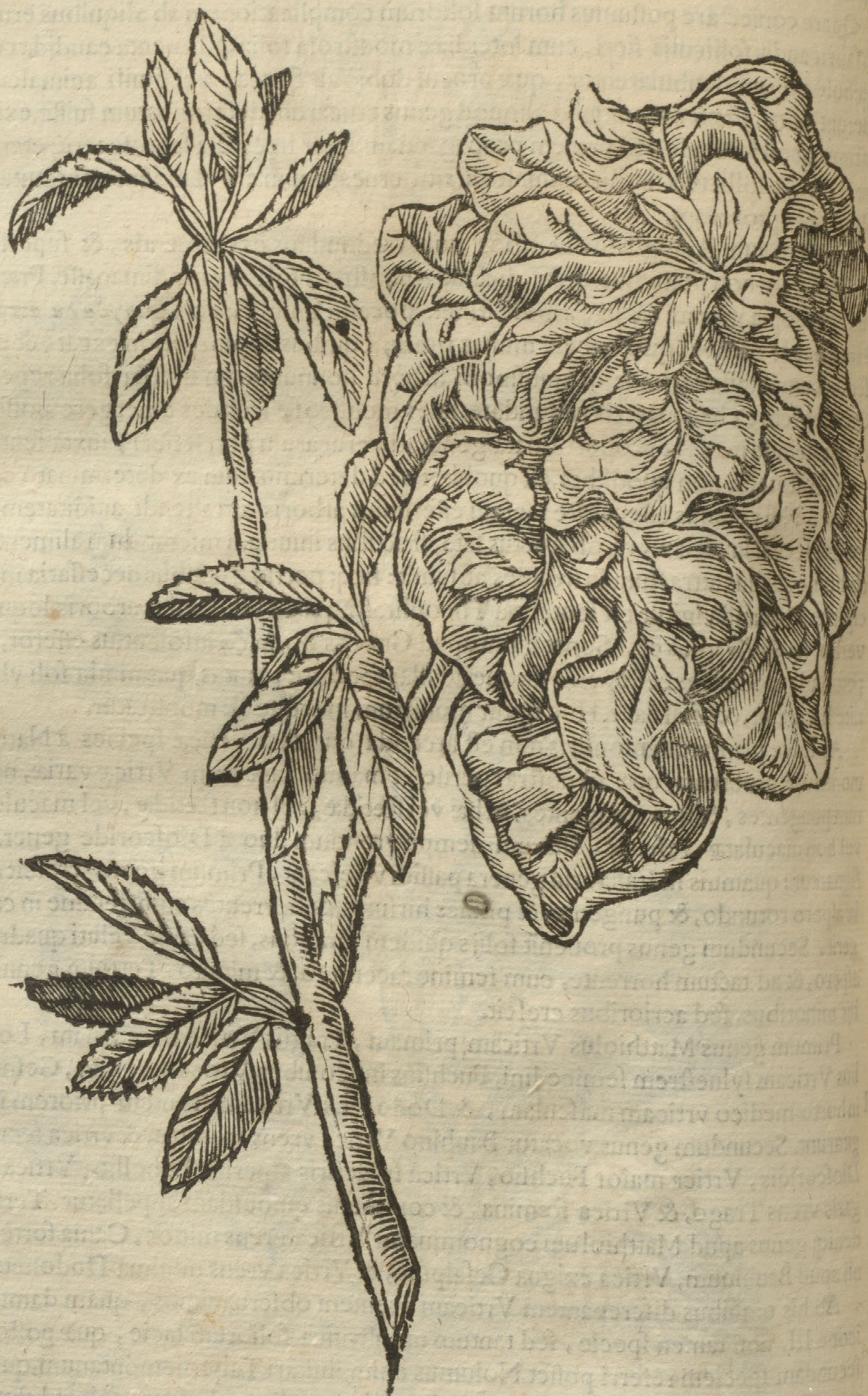
Vrticarū varia genera.

Primum genus Matthiolus Vrticam primam, Tragus Vrticam romanam, Lobellius Vrticam ſylueſtrem ſemine lini, Fuchſius in Iconibus Vrticam veram, Geſnerus in horto medico vrticam maſculam, & Dodoneus Vrticam vrentem priorem indigitarunt. Secundum genus vocatur Bauhino Vrtica vrens maxima, & vrtica ſecunda Dioſcoridis, Vrtica maior Fuchſio, Vrtica ſylueſtris aſperior Lobellio, Vrtica vulgaris vrens Trago, & Vrtica fœmina, & communis quibuſdam appellatur. Tertium deniq; genus apud Matthiolum cognominatur Vrtica vrens minor, Cania fortè Plinij apud Bauhinum, Vrtica exigua Ceſalpino, & Vrtica vrens minima Dodoneo.

Ab his omnibus diſcrepantem Vrticam vrentem obſeruauimus, quam damus in icone III. non tamen ſpecie, ſed tantùm monſtrifica foliorum facie, quæ poſtea ad ſecundam ſpeciem referri poſſet. Nolumus enim imitari Tabernemontanum, qui primam Vrticæ vrentis ſpeciem aliquando in caula, & radice rubeſcere animaduertens, duas Vrticæ ſpecies conſtituit, quarum alteram Vrticam maiorem, & alteram Vrticam rubram appellauit.

III.

II. Amygdali folia monſtrifica.

III. Vrtica monstrosa.

In hac igitur monstrifica planta, ratione situs, & figuræ, folia sunt diuersa: siquidem horum, alia sunt lata, alia angusta, alia crenata, alia nequaquam, alia à pediculo pendent, alia cauli adhærent, alia demum perfectam formam sunt sortita, & alia malè conformata cernuntur. Id autem natura vario sollicitata impedimento, in procreandis stirpibus, præstare solet.

Neque volumus silentio inuoluere monstrosum folium in Malo medica, siue citria inuentum. Malus enim citria, vel medica, aut Assyria, aut Hesperica à Regione nomen sortitur, & varietas pomorum in magnitudine, & sapore obseruatur. Arbor est perpetuò pomifera, quæ Auranciorum, & Limoniorum plantam proceritate adæquat: etenim tria hæc malorum genera, scilicet citria, limonia, & aurantia in officinis Medicorum vsitata ad vnum genus spectant: siquidem folia perpetuò in arbore virescunt, & à folijs aurancij mali, aut parùm, aut nihil dissentiunt exiguis foraminibus visionem effugientibus peruia, cum ramis flexilibus, viridi cortice indutis, & spinarum copia munitis.

IIII.

His igitur intellectis de recta figura foliorum mali medicæ, non poterimus nisi asserere folium in icone IIII. delineatum fuisse monstrificum; cum omniquaq; à genuino mali assyrij folio discreparet; vt Lector contemplari poterit.

Causæ monstri.

Solet enim contingere plantis, quod, in productione Gemellorum, animantibus accidit: siquidem in vtero animantis duplex fœtus interdum conglutinatur, & in plantis duo folia aliquando copulantur, & vnum monstrificum constituunt: quemadmodum hoc in loco licet intueri; & quamuis ibi folium etiam Mechoacani conspiciatur, hoc ideò factum est, quoniam à Pictore in eadem tabella fuerat delineatum, & à cœlatore incisum.

Monstrosi caules plantarum.

Modò ad monstrosam fœditatem caulium plantarum sermo noster dirigetur. Namque in stirpibus interdum caules monstrosè augentur, & dilatantur, veluti fœtus animalium quandoq; magnitudinem enormem sortiuntur: quoniam autem monstrosi caules in multis, & diuersis plantis fuerunt obseruati: idcircò ab herbis notioribus erit inchoandum.

Est igitur quædam planta κιχωριώδης nuncupata, vel quia cichorio sit consimilis, vel quia inter genera cichoriorum recenseantur, Dioscoridi σέρις nominatur, & Latinis Intubus, siue Intubum, quoniam huius plantæ caulis in modum tubi tubulatus sit.

Indiuiæ etymum.

Hinc Herbariorũ Vulgus, nomine latino corrupto, Indiuiam, quasi Intubiã appellant.

Est itaque planta hæc duorum generum, quoniam in Intubum domesticum, & syluestre distribuitur. Domesticum rursus in duas species diuiditur, nempè in latifolium, necnon in angustifolium, folijsque magis incisis. Pariter intubum syluestre duas complectitur species, quæ ratione exigui seminis, & angustiæ foliorum, ab Intubis hortensibus discriminantur.

Intubi species quot.

Modò inter has species vna est, quæ vocatur Intubum erraticum Plinio, Intubum agreste Gesnero in horto medico, Intubum syluestre, & angustifolium Lugdunensi, Solsequium Brumfelsio, Cichorium syluestre Lobellio, Dodoneo, & Matthiolo, Cichorea cærulea Trago, & Denique Cichorium officinarum, & Seris picris Dioscoridi apud Bauhinum. Hæc planta colore floris variat, nempè cæruleo, albo, & roseo, quamuis hæc, quam damus, florem cæruleum protulisset. Immò caulis plantæ huius latitudo aliquando quattuor digitorum fuit obseruatus, vt testificatur Dalechampius, referente Bauhino, in Historia Plantarum in capite de Beta. Quandoquidem hæc planta, ob materiæ vbertatem, solet monstrosos caules ostentare. Non dissimile monstrum Intubi exhibemus spectandum in icone V. vbi caulis admodum latus, & compressus conspicitur, quæ compressio postea, vel ab angustia loci, vel ab aliqua re comprimente prodire solet.

V.

Monstrum Intubi obseruatum ab Illustriss. Senatore Samperio.

Non dissimilem plantam monstrosam Illustrissimus Ioannes Baptista Samperius Bononiæ Senator inuentam, ad locupletandum Musæum publicum, viuis coloribus pronè, & supinè delineari curauit, die vigesima septima Iulij anni post millesimum, & sexcentesimum trigesimi septimi. Hæc erat Intubi species flore cæruleo, caule latissimo, & folijs ita complicatis, & connexis, vt nidum alicuius auis æmulari videretur.

Son-

IIII. Mali Aſſyrij folium monſtrificum, cum folio legitimo Mechoacani.

V. Intubum ſylueſtre caule monſtroſo, nempè lato, & compreſſo.

Soncho, & Intubis affinia sunt Hieracia, ideò Authores post historiam Sonchi, & Intuborum ad ponderandas Hieraciorum species accedunt. Dioscorides hanc plantam ἱεράκιον vocitat ab aue accipitre, quæ ἱέραξ Græcis dicitur. Quapropter Latini Græcos imitati, hanc plantam Hieracium, & Accipitrinam indigitarunt, quoniam, vt Plinius animaduertit, Accipitres contactu foliorum huius plantæ obscuritatem oculorum discutiant. Præterquamquòd hæc herba aliquibus Græcis σογχίτην nominatur, cum à natura, & facultate sonchi non valdè recedat, vt paulò ante fuit annotatum.

Li.3.de mat. med.cap.72.

Huius plantæ Dioscorides loco citato duas assignat species, nempè Hieracium magnum, & paruum, cum nostra ætate species multò plures obseruentur: namq; Bahuinus in Phythopinace duas species supra viginti enumerauit. Itaq; Hieracium maius Matthioli, Fuchsij, Dodonei, & Lobellij, seu Hieracium magnum Cesalpini, Taraxacon maius Loniceri, & Hieracium minus Dalechampij in Herbario Lugdunensi cum sit vnum, & idem crescit passim in locis incultis, folijs soncho, & intubo non dissimilibus, caule gracili, & floribus luteis, qui tandem papposi facti in auras euolant. Hoc in locis stercore saturatis plerumq; ob copiam materiæ, & vbertatem alimenti, monstrificum euadit, vt licet conspicari in icone VI. vbi hæc planta caulem admodum crassum produxisse videtur, quare à natura Hieraciorum degenerans ad caulem Balsaminæ fœminæ accedebat, cui caulis crassus, pinguis, & succo prægnans est.

Hieraciorum species quot.

VI.

Huic addere volumus Genistam caule lato, & monstroso à Natura errante ita procreato. Planta igitur, quæ Genista Matthiolo dicitur, Genista iuncea longifolia Bahuino, Genista Italica Dodoneo, Genista altera trunco rotundo Cesalpino, Genista Transalpina, siue Hispanica Camerario, Spartium, siue Spartum Gesnero in Horto medico, & Spartium Dioscoridis Lobellio nominatur, & crescit folijs longiusculis ferè instar foliorum Lini, & flores luteos Lunæ adolescentis æmulos producit.

Hinc Mesue Genistam inter frutices montanos enumerauit, ex cuius radice multas erumpere virgas rectas, flexiles, & fractu contumaces retulit, cum floribus luteis figuræ lunaris, quibus cadentibus siliquę succedunt magnitudine siliquarum erui continentes semina lenti similia, & quibusdam interuallis distincta.

Genistæ descriptio.

His sic expositis, Genistam, quam hic damus, monstrosam esse intelligemus, cum caulis non sit iunceus, sed admodum latus, & monstrificus, vt in figura VII. ostenditur.

VII.

Non absimilem Narcissi vulgaris plantam nonnullis ab hinc annis in publico Viridario nascentem annotauimus, quæ caulem latissimum cum aliquibus folijs cauli agglutinatis produxit; similiter, & Allium Vrsinum caule latissimo, & candido ibi meditati sumus, quarum plantarum icones in Historia generali Plantarum spectandæ proponentur.

Insuper quamdam Leucoi speciem, ratione caulis, monstrificam comperimus. Cæterùm animaduertendum est, vt cognoscamus huius plantæ vitium, quòd Leucoium, vel est bulbosùm, vel non bulbosum. Nos in præsentia de Leucoio non bulboso verba facimus, quod Dioscoridi dicitur λευκόιον, nempè Viola alba, non ratione florum, eò quod omnis planta huius generis flores albos emittat, sed ratione foliorum, quæ vt plurimum albicant; nam flores postea variant, dum cærulei, albi, purpurei, & lutei inueniuntur: quamuis Plinius violas tantummodò albas, & luteas cognouerit.

L.3. de mat. med. c.138.

Itaque Leucoium luteum est illud, quod florem luteum producit, & à Dioscoride in medicinis commendatur. Hoc igitur in satiuum, & syluestre distribuitur. Satiuum est multiplex, primum vocatur Leucoium luteum vulgare folijs viridibus apud Bahuinum, Leucoium aureum Matthiolo, Leucoium luteũ Fuchsio, Viola lutea Trago, Keiri Gesnero in Horto medico, Viola parua lutea Tabernemontano. Alia species appellatur Keiri maximum, & delineatum cernitur in Horto Eystetensi, cum hæc planta floribus luteis amplissimis exornetur. Demum Keiri pleno flore crescit hodie vbique in Florarijs, quod Lobellius Keiri duplici flore indigitauit.

Leucoi differentiæ.

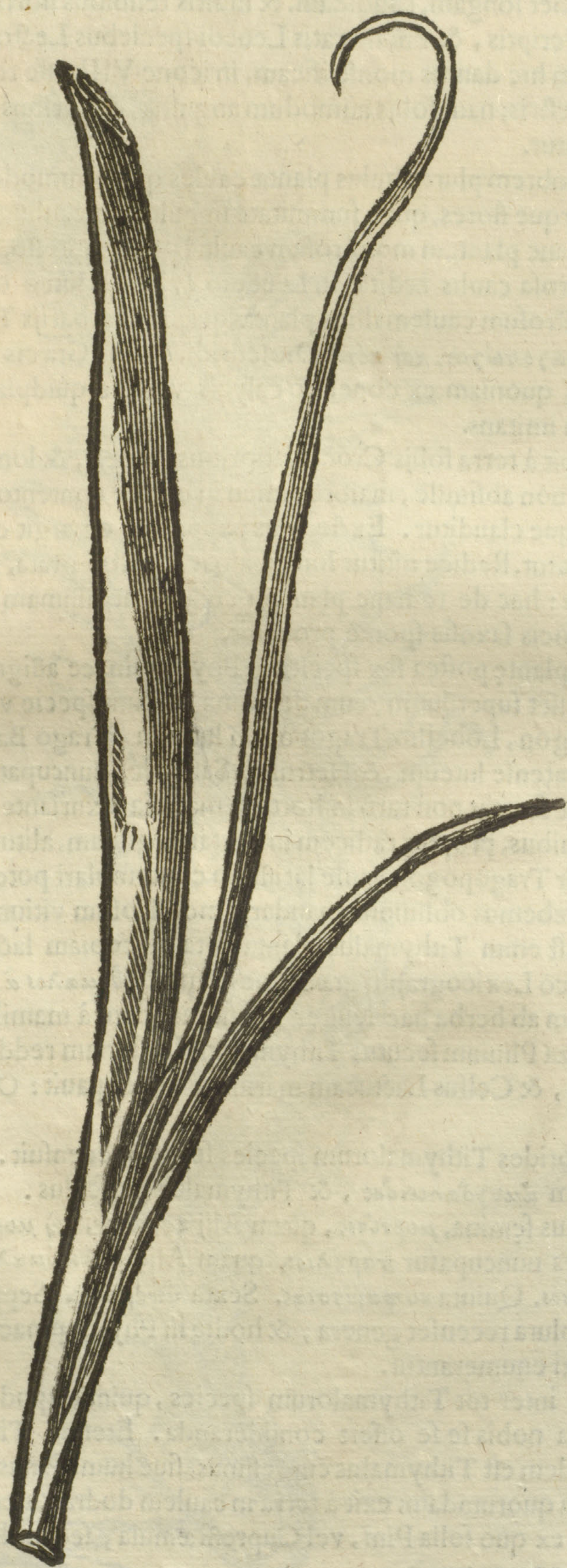
Keiri syluestris differẽtiæ.

Pariter Keiri syluestre duplex inuenitur folijs angustioribus, & floribus exiguis, quarum

VI. Hieracium monstrificum.

VII. Genista monstrifica.

quarum altera ſpecierum apud Cluſium,& altera apud Tragum deſcribitur,quæ inter ſe facie non valdè diſcrepant: namque iuxta radicem, multa emittunt folia Leucoi lutei folijs ſimilia, viridia, ſed anguſtiora, inter quæ vnus, ſed plerumque plures aſ-ſurgunt caules, folijs carinatis obſiti, ſuſtinentes flores quattuor integratos folijs, flauos, & Leucoi hortenſis lutei æmulos, ſed minores, minuſque odoratos. Succedunt floribus oblonga cornicula, vt contingit leucoio ſatiuo, ſeminibus referta. Radicem habet longam, candidam, & multis tenuibus fibris præditam.

VIII.

Ex deſcriptis, & enumeratis Leucoi ſpeciebus Lector facilè poterit elicere plantam, quam hic damus monſtrificam, in icone VIII. eſſe referendam ad genus Leucoi lutei ſylueſtris; nam folijs admodum anguſtis, & floribus luteis quidem, ſed exiguis exornabatur.

Quamobrem plures huius plantæ caules quodammodo agglutinati videntur, conſequenterque flores, qui è ſummitate ſingulorum caulium prodire ſolent, ſimul conglobati hanc plantam monſtroſam caule lato compreſſo,& contorto reddiderunt.

Lib. 2. de mat. med. cap. 131.

Monſtroſa caulis fæditas in Leucoio ſylueſtri luteo obſeruata reuocauit in mentem monſtroſum caulem illius plantæ,quæ ab Herbarijs Tragopogon appellatur.Hęc planta τραγοπώγων, καὶ κόμη Dioſcoridi, & alijs Græcis fuit nuncupata, Latinis Barba Hirci, quoniam ex concluſo calycis vertice quidpiam incanum pendeat Hirci barbulam imitans.

Erumpit à terra folijs Croci, latioribus tamen, & longioribus, flore luteo Taraxaci flori non abſimile, maiore tamen in calyce contento, qui ſereno Cœlo fatiſcit, nubiloſoque clauditur. Ex floribus papposum emergit caput, in quo ſemen oblongum ſeruatur. Radice nititur longa, alba, & guſtui grata, nam coſta in acetarijs commendatur: hac de re hanc plantam cunctis notiſſimam eſſe exiſtimamus: in pratis enim, & locis ſaxoſis ſponte prouenit.

Tragopogoni ſpecies quot.

Huius plantę poſtea ſex ſpecies in Phythopinace aſſignantur,quas hoc in loco recenſere eſſet ſuperfluum; cum de prima tantùm ſpecie verba fiant, quæ Matthiolo Tragopogon, Lobellio Tragopogon luteum, Trago Barba Hirci, Bahuino Tragopogon pratenſe luteum, & Hetruſcis Saſſefrica nuncupatur. Hæc planta cum copioſo humore ſcateat non rarò in hortis, materia luxuriante, monſtroſos caules progignit, in quibus, propter radicem in acetarijs gratam, alitur. Id oſtendit icon VIIII. vbi Lector Tragopogon caule latiſſimo contemplari poteſt.

VIIII.

Etymum tithymali.

Neq; debemus obliuioni mandare monſtroſum vitium in Tithymali caule obſeruatum. Eſt enim Tithymalus planta nota ob copiam lactis, quam vulnerata effundit. Idcircò Lexicographi græci hoc nomen τιθύμαλος ἀ τίτθος, nempè mamma deriuant, cum ab herba hac leuiter inciſa tanquam à mamilla lac effluat. Vnde Theodorus Gaza Plinium ſecutus Tithymalum Lactariam reddidit, Columella Lactucam caprinam, & Celſus Lactucam marinam nuncupauit: Officinæ autem Eſulam indigitant.

Lib. 4. de mat. med. cap. 160.

Species tithymalorum

Dioſcorides Tithymalorum ſpecies ſeptem recenſuit. Prima χαραχίας dicitur, quibuſdam ἀμυγδαλοειδὴς, & Tithymalus maſculus. Secunda ſpecies vocatur Tithymalus fęmina, μυρτίτης, quam Alij καρυίτην, καὶ μυρσινίτην cognominant. Tertia ſpecies nuncupatur παράλιος, quam Aliqui τιθυμαλίδα nominant. Quarta eſt ἡλιοσκόπιος. Quinta κυπαρίσσιας. Sexta δενδροειδὴς. Septima πλατύφυλλος. Theophraſtus plura recenſet genera, & hodie in Phythopinace à Bahuino ſex ſpecies ſupra viginti enumerantur.

Modò inter tot Tithymalorum ſpecies, quinta apud Dioſcoridem Cypariſſias nuncupata nobis ſe ſe offert conſideranda. Etenim Tithymalus cypariſſias apud Dioſcoridem eſt Tithymalus cupreſſinus, ſiue humi Pinus apud Lobellium, & Eſula cupreſſina quorumdam; exit à terra in caulem dodrantalem, & etiam maiorem, ſubrubrum, ex quo folia Pini, vel Cupreſſi æmula, ſed molliora, & tenuiora exoriuntur, vnde nomen traxit.

Candido redundat ſucco, & eadem vi cum alijs Tithymalis pollere perhibetur. Hæc ſpecies inuenta fuit ſummitatem verſus monſtrifica; nam caulis dilatabatur cum multitudine foliorum, & floribus cauli adhærentibus, vt conſpici poteſt in icone X.

X.

VIII. Leucoium luteum ſylueſtre caule lato, compreſſo, & contorto.

VIIII. Tragopogon caule latiſsimo.

X. Tithymalus Cupreſsinus monſtroſus.

Alitur insuper in Florarijs, ob florum copiam, & amœnitatem, quædam planta, quæ à Matthiolo Medium, & Viola mariana nuncupatur, & sponte crescit in locis nemorosis, folijs intubo similibus, caule procero, floribus amplis, & campanæ figuram æmulantibus; quocirca Bahuinus in Phythopinace hanc plantam ad earum classem retulit, quæ à forma floris campanulæ appellantur, quæ postea à Vulgo Herbariorum genera rapi syluestris vocitantur. Hinc rustici monticolæ in agro Bononiensi rapunculum syluestrem nominant, & Gesnerus rapi syluestris genus maximum nuncupauit.

Campanula quæ planta.

A

XI. Hæc igitur planta nonnullis ab hinc annis lato caule in publico Viridario creuit, vt in icone XI. obseruari potest.

Ridiculum, & magis admirandum monstrum in Anchusa conspicati sumus. Est enim ἄγχουσα dicta παρὰ τὸ ἄγχειν, quia suffocandi facultate potiatur: quamuis alij sic nuncupatam putant à rubicundo radicis colore; quandoquidem ἀγχούζειν apud Græcos est fuco illinire. Tria huius genera tradit Dioscorides, Plinius quattuor, & Bahuinus in Phythopinace quinque, folijs, & floribus variantes. Producit vt plurimum folia aspera instar Buglossi, flores per caulem sparsos purpurascentes, & radicem sanguineo colore refertam.

L.4. de mat. med. cap. 23.

B

Anchusa igitur, quæ est secunda apud Matthiolū aliquādo caulem admodum crassum procreauit cum copia foliorum, & florum purpurascentium in summitate complicatorum, & in orbem ita dispositorum, vt figuram ventilabri præ se ferret: quemadmodum in icone XII. apparet, vbi Lector plantam Anchusæ genuinam, & naturalem, deinde monstrosam conspicari potest, vt perfecta, & imperfecta Naturæ opera in plantis quoq; manifestentur.

XII.

His addimus alium Anchusæ caulem eleganter monstrosum, qui alio tempore fuit obseruatus; erat enim obliquus, & latus, cuius fastigium flosculi purpurascentes exornabant, vt in icone XIII. sub numero 1. conspicitur; vbi quoq; sub numero 2. cernitur folium moly monstrificum: cum in eius fastigio fructus rotundus à Natura fuerit procreatus.

XIII.

Moly, seu μῶλυ est herba ita à Græcis nuncupata ἀπὸ τοῦ μωλύειν τὰς νόσους, nimirum ab amoliendis morbis: quapropter inter amuleta collocatur. Vnum tantummodò moly Dioscorides cognouit; cum nostra ætas species plures noscat: siquidem in Phythopinace quattuor differentiæ habentur. Ideò inter has moly maius Bahuini, seu homericum Lobellij, & moly bulbum in folio gerens Theophrasti monstrosum illud folium edidit.

Moly quot sint differētiæ.

C

Producit hoc moly folia scillæ folijs similia, longiora tamen, & inuicem se amplectentia, caule longissimo, crasso, concauo sine folijs, multos flores stellatos longis pediculis inhærentes sustinens, nigro semine, instar seminis cæparum. Radicem habet crassam, albam, rotundam, & nigro cortice tectam, quam negat Theophrastus difficulter erui posse, vt Homerus asseuerauit.

Præterea, iuxta caulem huius plantæ, inter folia plerumq; alius exit cauliculus planus, cuius summitas nucleum veluti Allij gerit, qui terræ commissus germinat, & prolem huius plantæ propagat. Monstrosum igitur folium procreatum esse existimamus, quia cauliculus, materia luxuriante, in folium degenerauit, cuius fastigium huiusmodi nucleo, seu fructu rotundo à natura fuit exornatum.

D

His monstrosis plantarum caulibus tanquam coronidem, pulcherrimum, & admirandum caulem præter naturam latissimum herbæ Lycopsis addere volumus, quæ à natura Anchusæ non multum recedit.

Quandoquidem Dioscorides de Lycopsi verba faciens, eam ab aliquibus Anchusam nuncupatam fuisse pronunciauit, nec præter rationem, cum & ipsa, instar Anchusæ, florido radicis colore referta sit. Hoc monstrum in icone XIIII. apparet.

XIIII.

Neque à monstris huius generis est segregandus quidam ramus Cotini, qui in summitate erat planus, & instar Pedi episcopalis contortus; qui in publico Musæo exsiccatus, & delineatus seruatur, sed cum non fuerit incisus, propterea eius iconem spectandam proponere non potuimus.

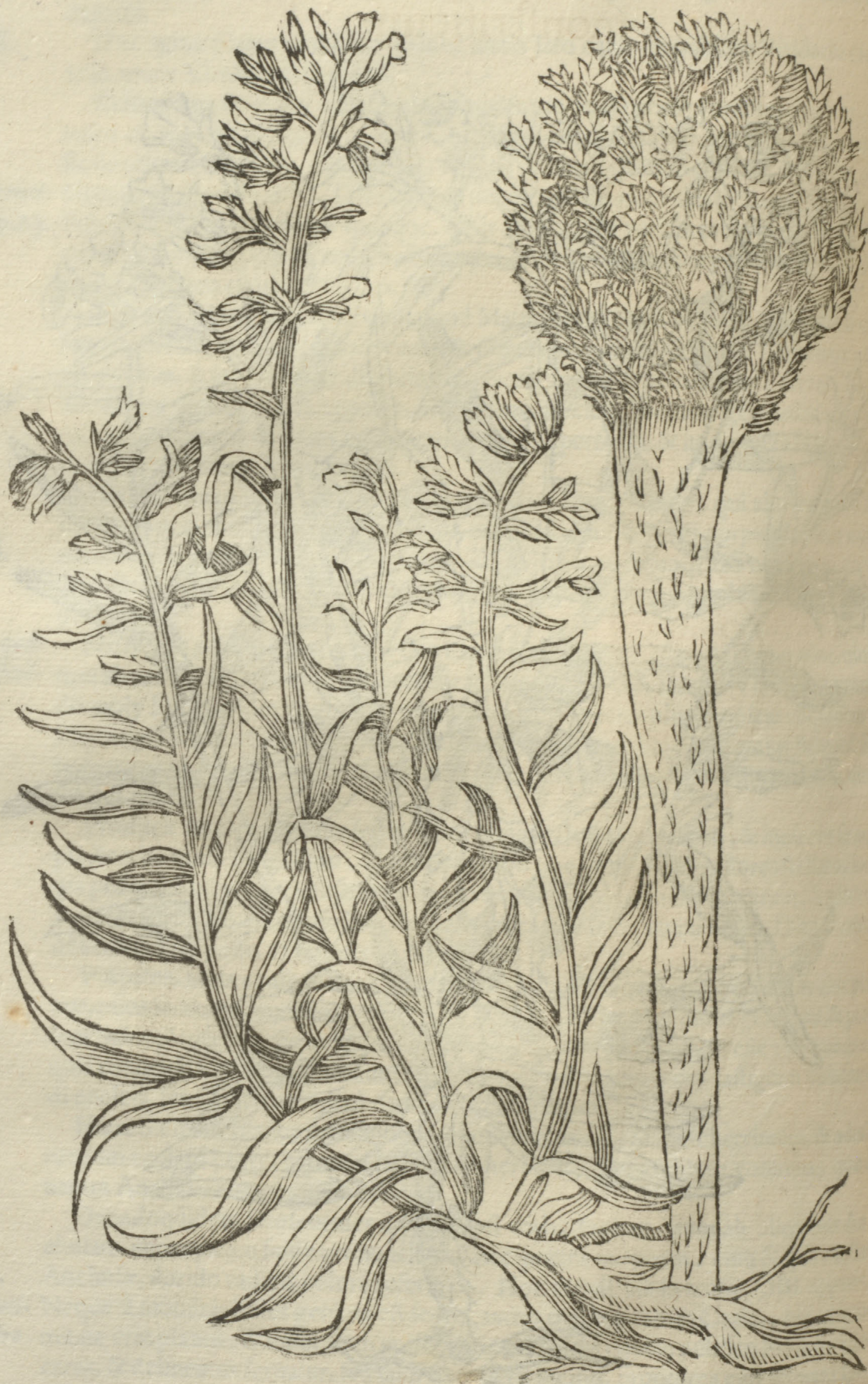
Ramus Cotini monstrosus.

Hactenus de monstrosis plantarum caulibus, & ramis sermonem habuimus, iam tempus est, vt descendamus ad monstrificos flores, qui à natura in varijs plantarum gene-

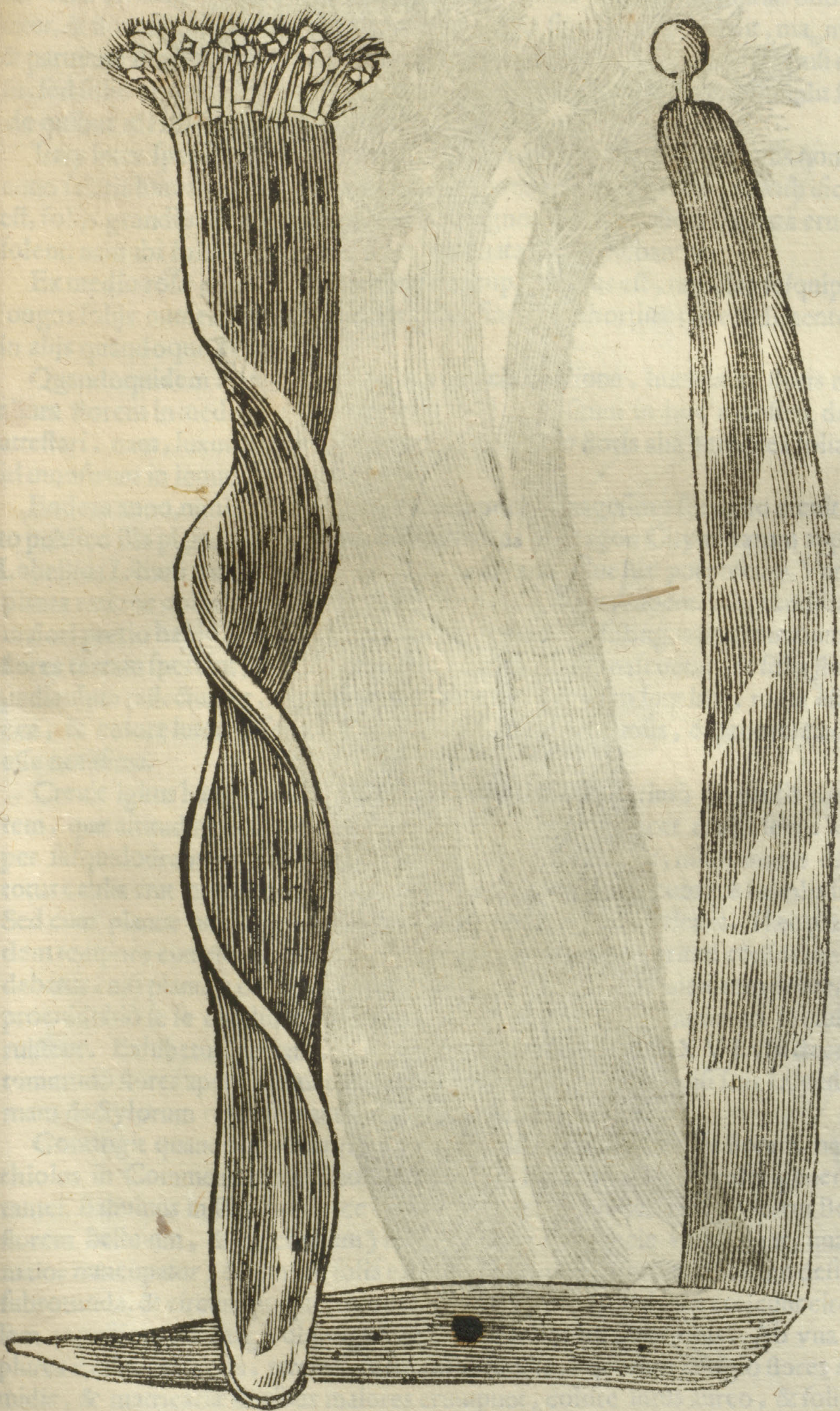
XI. Medium Matthioli caule lato, & monſtroſo.

XII. Anchuſa purpuraſcens figura ventilabri.

XIII. Anchuſa caule monſtroſo purpuraſcentibus floribus. Et Moly folium monſtrificum.

XIV. Lycopſis caule latiſsimo.

generibus interdum procreantur. A notioribus igitur inchoantes, nonnihil de Roſa ramulum herbaceum in centro floris gerente dicemus.

Lib 6. hiſt. plant. cap.6.

Roſarum igitur permultæ differentiæ à Theophraſto recenſentur, quæ foliorum multitudine, paucitate, aſperitate, læuitate, ſtirpis colore, & odore variant, plerumq; tamen roſarum duplex genus, nempè ſatiuum, & ſylueſtre aſſignatur. Ad ſatiuum, & hortenſe genus refertur roſa illa purpurea, minus rubens à Plinio appellata, Italis incarnata dicta, in officinis Medicorum roſa communis, & pallidè rubeſcens appellata. Huic ſuccedit roſa alba pleno flore villior habita. Alia eſt ſaturatè rubens, holoſerica Lobellio vocata, Damaſcena officinarum, quæ florem ſimplicem, & plenum emittit. Alia eſt huius generis, ſed minus ſaturatè rubet. Alia moſcatula ab odore vocitatur, & flore ſimplici, & multiplici creſcit. Alia ſine ſpinis prouenit, magnitudine, & paruitate floris varians. Alia demum roſæ incarnatæ, & vulgari hortenſi eſt ſimilis, ſed folio criſpo. Deinde genus roſarum ſylueſtre multas comprehendit ſpecies, de quibus in Hiſtoria Plantarum verba fient.

Roſarum differentiæ.

Monſtri huius deſcriptio.

Itaq; inter ſpecies roſarum hortenſes, illa vulgaris, & incarnata Italis nominata, anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo ſecundo, monſtrifica nata eſt, folijs grandibus, cum calyce non ita magno, ex quo foliola barbata erumpere ſolent; nam ibi folia viridia magna, & lata enata conſpiciebantur.

Ex medio roſæ centro, vbi anthoræ nuncupatæ locus eſt, ramulus ſeſquipalmum longus folijs numeroſis obſitus emergebat, ſine vllo abortiuæ roſæ rudimento, quod in alijs quandoque cerni ſolet.

Quandoquidem Natura ex præcipua calycis portione, luxuriante floris materia, alium florem in medio alterius fabricat. Sed oppoſitum in hoc monſtro debemus atteſtari, nam, luxuriante herbæ materia, ex centro floris alia herbacea folia emiſit: id monſtrum in icone XV. monſtratur.

XV.

Eodem anno, nimirum poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo ſecundo creuit in horto publico illa planta bulboſa, quam Matthiolus Martagon Chymiſtarum appellauit, Lobellius Lilium montanum, & Ceſalpinus Lilium ſylueſtre purpureum. Variat hæc planta ratione coloris florum; nam alij magis, alij minus rubent. Alij candidi ſunt in G maiori pretio habiti. Sed rubentes aliquibus maculis diſtinguuntur: omnium tamen flores terram ſpectant, & per interualla in ſummo caule naſcuntur, & folia florum ad pediculum reflectuntur. Folia autem plantæ circa caulem ſunt lata, radix eſt bulbacea, & colore luteo referta. Creſcit paſſim in locis ſyluoſis, & propterea creditur eſſe notiſſima.

Deſcriptio lilij montani.

Creuit igitur hæc planta monſtroſa, & admirabilis, primò ob caulis proceritatem, quæ altitudinem ſex dodrantum ſuperabat: deinde licet caulis ſecus radicem per ſeſquidodrantem alijs plantis huius generis eſſet ſimilis; nihilominus deinceps totus caulis erat latus, compreſſus, & herbacei coloris, vbicumque foliolis ſtipatus. Sed cum plantæ huius generis ab imo ad ſummum florere ſoleant. Hæc planta eodem tempore cum flores quindecim apertos oſtenderet, veritati conſonum eſſe videbatur, niſi planta à corona radicitus fuiſſet exciſſa, quò d in maiorem proceritatem proculdubiò ſe ſe extuliſſet, & reliqui flores quinquaginta numerati recluſi appa- H ruiſſent. Exhibetur ſpectanda hæc monſtroſa planta in icone X V I. vbi decem tantummodò flores aperti fuerunt delineati, vt reliqui omnes clauſi ſuis calycibus formam dactylorum repræſentantibus melius conſpici poſſent.

X V I.

Contingit quandoq; nobis videre monſtroſum Bellidis maioris florem, nam Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem tria huius plantæ recenſet genera: cum tamen Bahuinus in Phythopinace duodecim ſpecies enumerauerit (vocatur Bellis ob florem bellulum, & pulchellum) hic autem de illa ſpecie verba fiunt, quæ Bellis maior nuncupatur, & emittit folia ex anguſta origine in latum ambitum deſinentia, ſubrotunda, & circumquaque, more folij querni, ſerrata; ſed quæ creſcunt circa caulem anguſtiora, & magis oblonga ſunt, inſtar foliorum ſenecionis. Ab vna radice plures caules cubitales, teretes, & robuſtos fundit, è quorum faſtigio flores Anthemidis, & matricariæ floribus maiores erumpunt, colore intus aureo, & folijs albis luteum cingentibus.

Species Bellidis quot.

Bellidis maioris deſcriptio.

In ſimili planta à nobis obſeruata flos ita monſtroſé erat fabricatus, vt nonniſi

folio

XV. Roſa monſtroſa.

XVI. Martagon monstrificum quinquaginta florum.

folia alba ſimul iuncta ſine aureo centro conſpicerentur; cum calyx floris, ob membranæ forte duritiem dilatari non potuerit: quapropter folia coalita monſtrificum florem repræſentarunt, vt in icone XVII. cernitur.

XVII.

Neq; admirari debemus, cum hæc membranæ durities in calycibus Narciſſorum similem effectum produxerit: ideòq; Hortorum cuſtos forficula talem membranam dilatare ſolet, ne flos monſtroſus erumpat; alioquin, per compreſſionem folia florum coaleſcunt,& monſtra huius generis producuntur,dum folia tantummodò alba ſimul conglutinata ſine centro luteo in lucem egrediuntur.

Paucis ab hinc annis Ranunculi quoq; monſtroſi flores in admirationem noſtra xerunt. Eſt ranunculus Dioſcoridi βατράχιον, quia locis humectis more Ranarum lætetur, Item σέλινον ἄγριον, nempè Apium agreſte, quia foliorum forma Apium imitetur. Dicitur Herba ſcelerata, quoniam ſceleſti mendici, vt ſtipem extorquere poſſint hac in cruribus vlcera excitant. Vulgus interdum pedem Corui, necnon pedem Galli, à forma foliorum, hanc plantam indigitat. Huius multa genera Dioſcorides,& Plinius memorarunt, ſed multò plura Bahuinus in Phythopinace enumerauit, dum quattuor ſpecies ſupra quadraginta recenſuit.

L.2.de mat. med.c.106.

Ranunculi ſpecies quot.

Illa igitur ſpecies octaua in ordine apud Bahuinum, nempè ranunculus erectus hortenſis multiplex, ſeu pes Corui flore pleno apud Brunfelſium, & Ranunculus polyanthemus multiflorus, ſeu oleraceus hortenſis primus Lobellij in obſeruationibus, & Ranunculus polyanthemus in iconibus apud eumdem exhibuit quandoque flores, quales in icone XVIII. cernuntur. Quandoquidem in ſummitate caulium duo ſimul, & tres flores coaliti emerſerunt. Hocque non aliundè dimanare potuit, niſi ab vberi materia florifera, & à facultate formatrice, quæ flores ab inuicem ſegregare nequiuit.

XVIII.

Monſtrũ in Narciſſo.

In aſſertorum confirmationem, conſpectus eſt quandoq; Bononiæ Narciſſus medioluteus polyanthos duobus diuerſis floriferis caulibus coniunctis, & coalitis, naturæ luxuria compactus, quorum caulium alter ternos, alter quaternos flores oſtentabat, ſed vtrinque ſulcus quidam quaſi caules ſegregaturus ducebatur. Erat igitur hic geminatus caulis ſeptenum numero florum quaſi iunctorum pulchellus monſtroſus, & admirandus.

Aliud monſtrum in floribus Aquilinæ obſeruatum anno poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo tertio circa finem Aprilis,ſummoperè admirandum proponere ſpectandum volumus. Hæc eſt illa planta, quam Coſteus Pothon Priſcorum eſſe voluit, & Ceſalpinus Iaſionem Theophraſti. Dalechampius Διὸς ἄνθον, nempè Iouis florem apud Atheneum eſſe credidit. Fabius Columna Iſopyrum Dioſcoridis eſſe ſtatuit, & tandem Geſnerus Leontoſtomum indigitauit.

Pothon veterum quid.

Vtcumque ſit, hodie hæc planta Aquilegia, ſeu Aquilina nominatur, ob mucrones florum aduncos,inſtar vnguium Aquilæ: in folijs quodammodò cum maiori chelidonio conuenit; ſunt tamen Aquilinæ folia rotundiora, & molliora: qua de re hæc planta ſylueſtris Chelidonia, & Chelidonia media apud Caſtorem Durantem nominatur,& à quibuſdam Columbina dicitur; floribus autem Conſolidæ regali eſt affinis.

Aquilinæ variæ nomina.

Huius plantæ differentiæ quinque in Phythopinace recenſentur, ſed multò plures in publico Bononienſi viridario obſeruantur, ratione magnitudinis, coloris, & multitudinis foliorum: ſiquidem eius flos ſimplex, & plenus colore cæruleo, candido, rubicundo, variato,purpureo, necnon candido nonnullis lituris purpureis aſperſo. Immò interdum creſcit flore inuerſo, degenere, & roſeo.

Itaque Natura videtur omnes prædictas varietates ad vnam Aquilinæ plantam retuliſſe, & monſtroſiſſimam effeciſſe, quam ſpectandam damus in icone XIX. Produxit enim flores admodum varios, & inſolenti forma admirandos; quoſdam enim ex eadem radice, immò & caudice cæruleos protulit, alios partim cæruleos, partim herbacei coloris, & à folijs plantæ minimè diſtinctos. Qui viridi erant colore habitum Roſæ æmulabantur, cum folijs ſupra ſe duplici ordine inclinatis.

XIX.

Nulla cauitate corniculorum ſupernè conſpicua, aut caudis inflexis infernè apparentibus, ſtamine florum non luteo, ſed nonnihil rufeſcente. Quæ autem medio flore extare ſolent veluti ſiliquæ pericarpij abſque vllo pericarpio in foliola tenuia abibant;

Deſcriptio monſtroſa Aquilinæ.

XVII. Bellis maior flore monſtroſo.

XVIII. Ranunculus polyanthemus multiflorus Lobellij monſtrificus.

XIX. Aquilina monſtroſiſsima.

abibant; eaque ratione quædam ad producendum ſemen inepta videbantur. Qua parte flos cæruleus refulgebat, aliquæ caudæ inflexæ ſubtus viſebantur, qua flos vireſcebat, nullæ; vt in propoſita icone conſpicitur.

Amelli differentiæ.

Poſtremo loco inter plantas flore monſtrifero natas quædam Amelli ſpecies à nobis collocatur, quæ à Bahuino inter quattuordecim differentias Aſteris Attici recenſetur ſub nomine Aſteris Tripolij variegato flore: Aliter vocatur à Lobelio in iconibus Aſter minor Narbonenſium, flore Tripolij, aut flore Linariæ, vt legitur in Aduerſarijs apud Petrum Pennam. A

Flores igitur huius plantæ cum aureo, purpureoq; colore mixto refulgeant, fuerunt nonnuli, qui Aſterem Atticum Dioſcoridis, & Amellum Virgilij eſſe voluerint. Aſteris appellationem ſibi vendicauit, quia folia floris inſtar ſtellæ radiata ſpectentur, & Attici nomen ſibi aſciuit, quoniam frequentius in Agro Athenienſi, quàm alibi creſceret. Amellus tandem nuncupatur, quia naſceretur frequentius iuxta Mellam Galliæ fluuium: canebat enim Virgilius hunc in modum.

Li. 4. Georg.

——— *Tonſis in vallibus illum*
Paſtores, & curua legunt propè flumina Mellæ.

Creuit igitur in Hortis publicis planta huius generis ſemine ex Belgio miſſo, B ideòque placuit Amellum Belgicum cognominare, quæ tandem ob ſaturatum læ tamine ſolum, vel ob aliam cauſam in monſtrum degenerauit, vt in icone XX. apparet, vbi materia herbacea, & materia ad florem producendum deſtinata ſimul confuſæ monſtroſum nobis florem generarunt.

XX.

Iam peruenimus ad fructus plantarum, qui nonnunquam monſtroſi à natura procreantur, Quamobrem in primis de fructibus Herbarum, & deinceps de fructibus Arborum agemus: cum in omnibus aliquando monſtra obſeruata fuerint.

Dipſaci etymum.

In primis nobis olim ſe ſe obtulit fructus Dipſaci monſtrificus. Eſt δίψακος Dioſcoridis ex genere herbarum aculeatarum caulem habẽs altum, & ſpinis horridum, folijs lactucæ ſpinoſis, & binis ſingula caulium genicula amplectentibus, concauo alarum ſinu, in quo aſſiduè ros, vel imber ſeruatur: vnde planta hæc Dipſaci, nempè ſitientis, per antiphraſim, nomen inuenit. Hinc poſtea Latinis ſitibunda nominatur, quia rore, vel imbre ad pellendas ſitis iniurias in alarum ſinu recepto abutatur. C In cacumine caulium capitula tanquam fructus oblonga, & echinata creſcunt. Quamuis Matthiolus, & alij plantam hanc Labrum, ſeu Lauacrum Veneris indigitauerint, vt Ceſalpinus arbitratur, quoniam aqua in hac herba reperta maculæ, ſeu mendæ faciei emendentur.

Dipſaci genera.

Huius igitur duo genera aſſignantur, nempè ſatiuum, & ſylueſtre. Genus ſatiuum Carduus fullonius vocatur: cum Fullones echinato huius fructu, vel capitulo rudes adhuc pannos ex lana contextos pectant, & expolliant, antequam colore eos inficiant; quapropter multis in Regionibus magno quæſtu feritur. Aliter vocatur Carduus Fullonum ſatiuus Lobelio, & Trago, necnon Dipſacus ſatiuus albo flore Bahuino. Huius ergo fructus, vel capitulum aliquando inuentum fuit, non iuxta conſuetudinem plantæ in ſummitate acuminatum, ſed quaſi quadrangulum, veluti quattuor alia capitula inde producturum, vt in figura XXI. apparet.

XXI.

Fabarũ differentiæ.

Inſuper faba κύαμος Dioſcoridi à feracitate dicta, planta eſt notiſſima, cuius ſemen inter legumina eſt maximum, & quò maius, eò magis iuxta longitudinem depreſſum, minus eſt rotundius. Fabæ in ſiliquis concluduntur, vt plurimum albæ ſunt, & nigræ, & ex colore rubicundo purpuraſcentes. Flores ſunt, vel candidi lituris nigris conſpicui, aut ex purpura nigreſcentes. Eſt autem faba ſatiua, & ſylueſtris, iterum ſatiua maior, & minor. D

In genere ſatiuæ minoris obſeruatæ à nobis fuerunt ſiliquæ à natura conglutinatæ, dum ex duabus vna reſultabat, quaſi gemella, veluti in latere ſuperiori Thecæ ex oppoſito pediculi cernitur, vbi Theca bifida adhæret, vt in icone XXII. Lector poteſt conſpicari.

XXII.

XX. Amellus Belgicus monſtrificus.

XXI. Fructus monſtrificus Cardui fullonij ſatiui.

XXII. Siliquæ fabarum monſtrificæ.

Idem quoque in Animalibus contingere videtur, quando duo fœtus in aluo materna ob aliquam cauſam conglutinantur, & in vnum tantummodò fœtum coeunt, qui geminatus poſtea in vitales auras egreditur, vt in Capitulo antecedenti enucleauimus.

Huic monſtro aliud ſimile, nimirum fructum gemellum in melopeponibus olim obſeruauimus; quorum multæ dantur ſpecies, de quibus ſuo loco ſermo habebitur. Vocatur πέπων à verbo græco πέπτω coquo, quoniam niſi calore Solis huiuſmodi fructus coquantur, & ad perfectam maturitatem peruenerint, guſtui minimè gratificari poſſunt, ad differentiam aliorum fructuum, qui etiamſi perfectè maturi non ſint, aliquam tamen gratiam palato conciliant.

Peponis etymum.

Pepones autem,& Melopepones figura,& magnitudine diſcrepare videntur: nam qui maiores ſunt, & oblongi Peponis nomen ſortiuntur apud Authores, qui verò figuram mali rotundi referunt Melopepones nominantur,nomine ex malo,& pepone conflato. Hoc genus Palladius melonis, quaſi μήλωνας ſcilicet pomeos à pomorum, & malorum forma nuncupauit, quod nomen hodie paſſim vſurpatur.

In hoc igitur genere duos Melopepones conglutinatos in lucem damus, vt cernitur in icone XXIII. qui affabrè fœtum gemellum æmulantur. Rurſus in icone XXIV. Melopepones gibboſi, & prauè à natura conformati oſtenduntur.

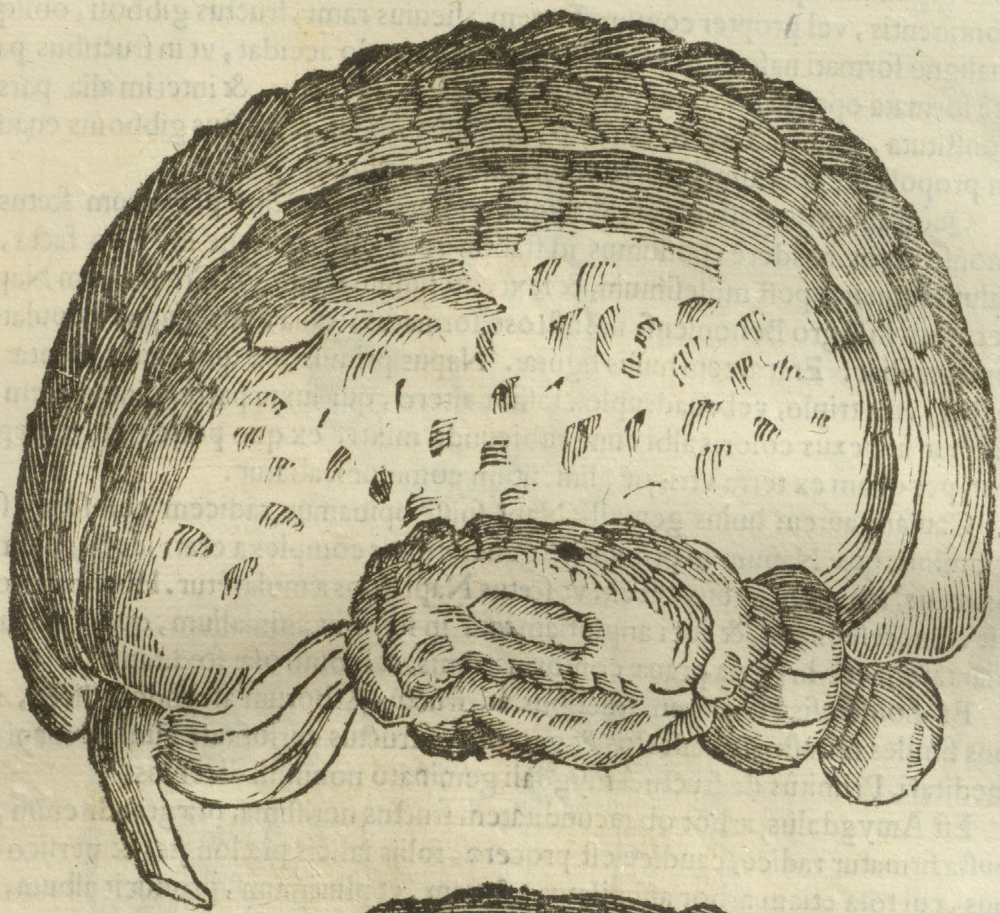
XXIII.
XXIIII.

Nam

XXIII. Melopepo gemellus.

XXIV. Melopepones gibbosi, & malè conformati.

Nam veluti in vtero animalium duo fœtus plurifariam conglutinantur, vt quando diſrupa membrana adhærent, & poſtmodum tractu temporis cohærent: ſic etiam tenella fructuum ſubſtantia nimis vicina coaleſcit, & gemellos fructus producit. Immò ſi in vtero animantis ob varium ſitum infantium, varia fit partuum copulatio: aſſimiliter ob varium fructuum ſitum diuerſa fit eorumdem conglutinatio, vt in fructibus delineatis conſpicamur.

Cauſa monſtroſi fructus.

Amplius quemadmodum ſæpè in vtero animantium ob anguſtiam loci, vel propter compreſſionem à partibus vicinis productam, partus gibboſi, & prauè conformati gignuntur: pari ratione fructus ſiue herbarum, ſiue arborum propter anguſtiam continentis, vel propter compreſſionem alicuius rami, fructus gibboſi, obliqui, & malignè formati naſcuntur: Quamquam, aliquando accidat, vt in fructibus pars rectè formata optimè nutriatur, conſequenterque augeatur, & interim alia pars malè conſtituta, pauco alimento attracto, minimè creſcat, & fructus gibboſus euadat, vt in propoſitis Peponum figuris Lector poterit meditari.

Napus monſtroſus.

Quòd autem anguſtia loci, & aliqua compreſſio tenellos plantarum fœtus poſſit monſtrificos reddere, poſſumus id ſtabilire alia obſeruatione in Napo facta, anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & ſexcenteſimum ſecundo. Creuit enim Napus inter alios in Agro Bononienſi monſtroſè formatus, quia duos Napos copulatos repræſentabat. Erat autem huius figuræ. Napus primus, ex quo caulis plantæ erumpebat, erat triplo, vel quadruplo craſſior altero, qui iuxta partem inferiorem maioris erat annexus coloris albi cum rubicundo mixti, ex quo poſtea radix dependebat, per quam ex terra vtrique alimentum communicabatur.

Cauſa monſtriferi Napi.

Cauſam autem huius gemelli Napi fuiſſe opinamur radicem cuiuſdam ſpeciei graminis, quæ Napum in primordio generationis complexa erat: ideòq; illum comprimens, atque ſtringens effecit, vt fœtus Napi duos æmularetur. Hinc colligendum eſt compreſſionem, & loci anguſtiam tam in fœtibus animalium, quàm in fructibus plantarum eſſe in cauſa prauæ conformationis, & monſtroſæ fœditatis.

Ex monſtroſis Herbarum fructibus ad fructus Arborum aſcendere licet, in quibus ſimiles monſtroſos effectus, & geminatos fructus curioſitate minimè inani ſumus meditari. Primitùs de fructu Amygdali geminato nonnihil dicemus.

Amygdali deſcriptio. *Differentiæ.*

Eſt Amygdalus arbor ob iucunditatem fructus notiſſima; prægrandi enim, & robuſta firmatur radice, caudice eſt procero, folijs ſalicis prælongis, & perſico ſimilibus, cui tota etiam arbor aſſimilatur; florem, vt plurimum, producit album, & fructum figura cordis duplici putamine tectum inſtar iuglandis.

Si reſpiciamus fructuum differentias, hæ ratione ſaporis, magnitudinis, & figuræ erunt diuerſæ. Sunt Amygdalæ dulces, & amaræ.

Sunt item maiores, & minores: namque triplo minores alijs ax Aſia deferuntur: ſunt tamen vt plurimum oblongæ, & figura cordis, quamuis rotundæ etiam inueniantur. His addere poſſumus Amygdaloperſicum in Alſatia frequentem, cuius oſſeus cortex inſtar Perſici eſt rugoſus, & nucleus eſt grati ſaporis redolens perſicum. Itaq; in icone XXV. non ſolum delineatas damus Amygdalas gemellas, ſed etiam Amygdalam magnam figura cordis, & Amygdalam rotundam magnitudine ferè maliperſici, de quibus poſtea in Hiſtoria Plantarum, Deo dante, diſſeremus: cum in eadem tabella omnes prædicti fructus eſſent effigiati.

XXV.

Poma monſtroſa.

Ad Mala ſi noſmet conuertamus, fructus etiam monſtroſos huius generis iam obſeruatos proponere ſpectandos poterimus. Eſt Malus arbos Græcis μηλέα dicta, & fructus μῆλον malum, mel, propter fructus dulcedinem, & pomum nuncupatur à Latinis, quia potum adimat, dum eius eſu ſitis tollitur.

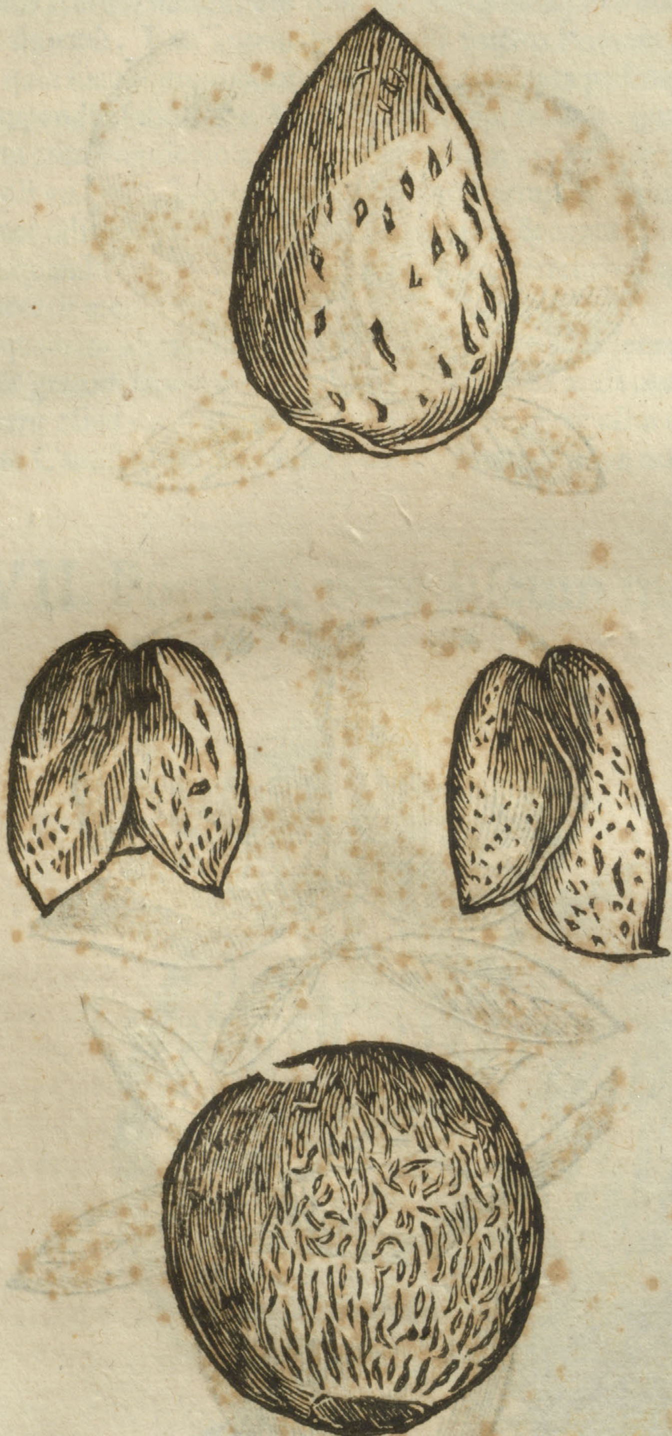
L. 1. de mat. med. c. 131. *Li. 15. hiſt. nat. cap. 14.*

Si differentias mali inquiramus, ſcripſit Dioſcorides malorum genera eſſe, Vulgaria, Cotonea, Perſica, Armeniaca, Medica, ſeu Citria, Verna, Melimela, Epirotica, & Syluestria. Plinius multò plura recenſet, & tandem Tabernemontanus innumera ferè enumerat, quæ nomen ab Inuentore, à loco natali, à ſapore, ab odore, à colore, à magnitudine, & à figura ſortiuntur, de quibus ſigillatim ſuo loco agetur.

Inter malorum ſatiuorum genera, quædam ro tunda epirotica numerantur, hodie Italis *Mele roſe*, fortè à colore roſeo. Hæc mala Primum in Epiro proueniſſe Græci teſtificantur, dum illa Epirotica indigitant.

In

XXV. Amygdalæ geminatæ monstrificæ.

XXVI. Mala Epirotica geminata, cum Pomo Paradiſeo monſtrifico.

In hac igitur specie duo mala gemella ex vbertate materiæ prouenerunt, licet non omniquaque copulata, sed tantummodò iuxta pediculum. Item alia duo Mala epirotica, seu rosea conglutinata vidimus, quæ, licet essent geminata, vnicum tamen pomum repræsentabant, & gemella erant ratione duorum pediculorum apparentium, ex quibus pendebant, qui fuerunt rudimenta, & signa florum, quibus defluentibus, fructus, seu poma procreantur, vt in icone XXVI. ostenditur. XXVI.

Vbi proponitur quoque spectandum pomum paradiseum monstriferum, quod anno salutis humanæ post sesquimillesimum nonagesimo tertio, mense Nouembris, Illustrissimus Camillus Paleotus Bononiæ Senator, Eminentissimi Cardinalis Paleoti Primi Bononiæ Archiepiscopi Frater, & Illustrissimi Camilli Paleoti hodierni Senatoris Auus, rerum naturalium diligentissimus indagator clarissimo viro Vlyssi Aldrouando donauit. Erat autem huiusmodi fructus Pomum paradiseum vulgò nuncupatum, quia suauissimum odorem spirabat, sed iuxta pediculum eiusdem pomi adnata erat appendix substantiæ, & coloris eiusdem fructus, quæ rostrum alicuius auis, vel digitum cum vnguiculo æmulabatur. Verùm, vt veritatem fateamur, mentulam potius Canis vnà cum scroto, quam effigiem alterius rei repræsentare videbatur; & in summitate talis mentulæ cuspis quædam nigra, & acuta cernebatur, sed melius id apparebat, quando hæc pomi appendix deorsum vertebatur, quemadmodum Lector in icone poterit meditari.

Appendix pomi quid referret.

Posteaquam incidimus in sermonem pomorum paradiseorum, quæ, ob iucundum odorem, & gratum saporem, paradisea quasi cælitùs missa nuncupantur; non erit ab re describere aliud monstrum in hoc pomorum genere olim obseruatum à prædicto Illustrissimo Camillo Paleoto, anno post sesquimillesimum nonagesimo quarto.

XXVII. Pomum paradiseum monstrificum.

Hoc nuncupari poteſt Diorchites, quia ſit pomum gemellum figura ferè duorum teſtium, quorum vnus altero ſit longior. Pomum maius erat figuræ colochintidis pyriformis, alterum verò formam teſtis rotundioris imitabatur. Pediculus poſtea fructus vtrique erat communis, ſed maiori pomo magis annexus. In vtroque color flaueſcens ad aliquem ruborem vergebat.

XXVII.

In ſuprema parte vtriuſq; fructus, cui flos hærere ſolet, vmbilicus conſpiciebatur, & propè vmbilicum minoris, erat rima quædam pudendi muliebris æmula, quaſi Natura alium vmbilicum ibi procreare voluerit, vt in icone XXVII. videri poteſt.

Natura igitur in plantis ſæpè numero aberrans à ſcopo, monſtra producit, ſicuti ſæpè vidimus, & præſertim in pomis: hoc enim anno obſeruauimus pomum, quod cucurbitam vinariam æmulari videbatur. Quandoquidem habebat figuram vaſculi rotundioris cum collo adhærente parti ſuperiori, quaſi paruum caput pomo inſideret. Hinc colligimus, quòd Natura duo poma procreare voluit, ſed ex inopia materiæ, pomum magnum, & perfectum primò genuit, deinde aliud admodum paruum, quemadmodum etiam in multis alijs fructibus accidere ſolet.

Pyrorũ differentia.

Malis Pyri ſunt affines, quæ & ipſæ monſtroſis fructibus non carent. Pyrus eſt arbor notiſſima, cum paſſim in Europa creſcat, ita nuncupata, quia eius fructus pyramidem referant. Differentiæ ſunt plurimæ ratione magnitudinis, figuræ, ſaporis, odoris, coloris, & temporis: itaut Cordus in ſua Hiſtoria, quinquaginta genera Pyrorum recenſuerit, quæ in Viridarijs, agris, & alijs locis cultis creſcunt.

XXVIII.

Pyri ſylueſtres quales fructus ferãt.

Sylueſtria dicuntur, quæ in locis incultis, & nemoribus ſpontè oriuntur. In horum ſylueſtrium genere olim Pyrum obſeruauimus admirandam, & monſtrificam, cuius ramum damus ſpectandum in icone XXVIII. Erat hæc arbos ſpinis horrida, quibus Pyri ſylueſtres ſcatere ſolent, & pyra magnitudine, figura, & colore diuerſa procreauerat: quamuis poſtea eſſent inſipida, & guſtui ingrata, veluti fructus ſylueſtres huius generis eſſe ſolent. Quare hæc arbos inter τελεσφόρα δένδρα non poterat connumerari, quoniam Arbores huius generis fructus æquales, vniformes, & tempeſtiuos fuerunt.

Paulò ſuperius, quando de monſtriferis plantarum folijs agebamus, mali medicæ, & Aurantiæ meminimus, de quibus in præſentia verba ſunt facienda, occaſione cuiuſdam fructus nobis donati, qui monſtroſam prorſus formam præ ſe ferebat.

Li.2. de cõp. med. ſec. loc. cap. 1.

Sunt igitur tria Malorum genera, Citria, Limonia, & Arantia, quæ ad vnum genus pertinent, & inter hæc mala Aurantia parumper ſunt conſideranda, quæ fortè ab Arantio Achaiæ oppido, vel ab Aranea gente in Perſia cognominata fuerunt; niſi velimus cum alijs Arantia, quaſi aurantia ab aureo fructus colore cognominare: idcircò Mala aurea Virgilio fuerunt nuncupata. An verò hæc ſint Ceſtiana mala apud Galenum, & an Martiana mala apud Suetonium in Domitiano, & an Citrangula Auicennæ, & Meſui, non eſt præſentis loci diſputare.

Differentia Mali Arantij.

Hæc poſtea variant ſapore ſucci acido, dulci, & medio. Dulcia corticem habent glabrum, acida duriorem, & aſperum. Quædam corium habent magis viride, alia magis flaueſcens. Reperiuntur quædam ſine ſemine, alia duo ſeminum genera in eodem pomo gerunt. Noſtratium cortex amarus eſt, quamuis in aliquibus locis cortice dulci, & ſuaui creſcant. Variant quoque forma aliquando rotunda, aliquando longa, necnon cortice magis, atq; minus rugoſo. Sed monſtroſum fuit illud pomum nobis olim dono datum, cuius cortex multis, & oblongis ſcatebat tuberculis, & ſex trianguli cum ſeminibus in eodem pomo diſſecto apparebant, vt conſtat in icone XXVIIII.

XXVIIII.

Malum limonium dulce.

Ibi quoque mali Limonij dulcis integri, & ſecti effigies fuit delineata, in qua nouem trianguli conſpiciebantur. Romæ Limoncello appellatur, ob appendices, quas in folijs habet: quamuis videatur potius ad malum Arantium, quàm ad Limonium ſpectare, præſertim cum figuram, & colorem ei ſimilem gerat. Diſſectum hoc pomum nouem exhibebat triangula, in quorum ſingulis bina ſemina concludebantur. Sed magna admiratione dignum eſt, quòd nulla conſtat carne, ſed tantùm exteriori cortice ſubtiliſſimo, & interiori parte ſucculenta: ideóq; ratione partium internarum neq; Malo Limonio, neque Aurantio affine eſſe videtur; præterquamquod illa

pars,

XXVIII. Pyrus ſylueſtris monſtroſa.

XXIX. Malum Arantium monſtrificum, cum Malo Limonio dulcis integro, & secto.

pars, cui pediculus annectitur, inſtar turbinis acuminata eſt, vt in effigie propoſita cernitur: Sed hæc de hoc fructu obiter dicta ſint, cum in eadem tabella vna cum monſtrifico fuerit delineatus.

Cæteris addimus tanquam fructuum monſtriferorum coronidem fructum Cerri. Eſt enim Cerrus apud Botanicos quintum genus quercus, Aegylops Idæorum, & Dodonei, Aſpris Macedonum, & Latinorum, Cerrus apud Cluſium; Plinio tamen, & Lobellio in iconibus Cerris cognominatur, vbi duæ ſpecies maioris, & minoris glandis delineantur.

Cerri ſpecies.

Arbor eſt Italiæ magna ex parte ignota, teſte Plinio, cum in aliquibus ſolum Hetruriæ locis creſcat, & paſſim in ſyluoſis locis Greciæ naſcatur, procera eſt, caudice recto, excelſo, & robuſto per longitudinem ad quælibet ædificia ſuſtentanda. Folio eſt craſſo amplis inciſuris laciniato, & folijs quernis non multum abſimili. Non eſt arbor ſterilis, vt non nulli perperam ſcripſerunt, ſed glandifera, Glans eſt quodammodo rotunda, & calyce echinato munita, & adeo amari guſtus, vt nullum animal, præter ſues, illam attingant. Modò materia quandoq; huius fructus necnon materia calycis, & folij quodammodo confuſa ad procreationem fructus concurrens glandem monſtroſam generauit, qualis in icone XXX. delineata monſtratur.

Glans Cerri qualis.

XXX.

XXX. Cerri fructus monſtrificus.

DE

DE MONSTRIS COELESTIBVS. Cap. XIII.

VXTA ordinem in principio huius Hiſtoriæ conſtitutum noſtra intereſt mentem dirigere ad illa, quæ in ſupernis mundi partibus, præter conſuetam Naturæ legem, generantur; quæ poſtea, ratione loci, monſtra cæleſtia nuncupantur, quoniam Cœlum hoc in loco in lata ſignificatione accipitur. Idcircò notandũ eſt ſuperiorem quemdam mundum, ſeu Naturam inueniri, ex pluribus ſphæris conſtantem, quæ circulo tantùm mouentur, & huic proxima eſſe elementa, ex quibus hic inferior mundus, & ſublunaris integratur, nimirum ignem, aerem, aquam, & terram, quorum ſedes, & loca ita inter ſe ſe ſunt diſpoſita, vt poſt cœleſtem naturam ignis ſuccedat, poſt hunc Aer, deinde illum Aqua, & hanc Terra ſequatur.

Ordo in ſublunaribus.

Itaq; ex his quattuor elementis mundum hunc inferiorem cõſtituentibus, quidam aliquando effectus meteorologici dimanant; qui, quoniam non frequenter fiunt, monſtra, & quia genita ſunt in ſublimi, cœleſtia indigitantur: quamuis poſtea hoc nomen aliquod etiam nouum, & non amplius circa ſydera obſeruatum amplectatur.

Anaxagoræ opinio.

Conſultò ſuperſedebimus dubitationi, circa corpora inter Cœlum, & Terram comprehenſa, cui Anaxagoras anſam præbuit, dum, poſt ſupremum illud Cœlum, quod naturæ igneæ eſſe credidit, cætera ad terram vſq; corpora Aerem tantummodò eſſe exiſtimauit: quandoquidem non eſt præſentis loci de hoc diſputare, cum alibi à Philoſophis hæc dubitatio fuerit ſoluta. Nos enim in præſentia quodammodo induere debemus habitum illius Philoſophi, quem Veteres meteorologicum cognominarunt, cuius partes ſunt contemplari illa, quæ in ſublimiori mundi ſublunaris loco procreantur; cuiuſmodi ſunt pluuiæ, rores, pruinæ, niues, & grandines: ſed hæc, quoniam per interualla quodam veluti circulo reuertuntur, monſtri nomine non donantur, conſequenterq; ad noſtrum negocium non pertinent. Quamobrem altius aſcendemus ad paſſiones ignitas, nempè ad Cometas, Sydera volantia, Columnas igneas, faces, & Pyramides accenſas, nec non alia ſimulacra animantium in aere, & nubibus apparentium, quæ quoniam non ita frequenter fiunt, monſtra, & oſtenta nuncupantur.

Qualia appareant in aere.

MONSTROSA ANIMANTIVM Simulacra in ſublimiori ſede conſpecta.

NONNVLLA tantùm hoc in loco hominum ſimulacra memorabuntur, cum multa alia huius generis in Rubrica Præſagiorum primi capitis huius Libri relata, & delineata fuerint. Itaq; admirabiles viſu fuerunt multorum præliantium acies militum in Aere ab Incolis multorum locorum Heluetiæ, anno poſt milleſimum, & quadringenteſimum ſeptuageſimo quarto conſpectæ; ſicut in Annalibus Baſilienſibus memoriæ proditum eſt: quo anno Heluetij aduerſus Ducem Mediolani innumeras peditum, equitumquè copias eduxerunt, & Nouembri menſe ad Teſinum flumen victoriam reportarunt.

Pariter

Pariter per annorum seriem progredientes, inueniemus, quòd anno post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo nono, Lucernæ Heluetiorum, Maio mense, Draco igneus immanis formæ, nimirum crassitudine Vituli, & longitudine octo cubitorum, maxima omnium Incolarum admiratione, volare visus est; & mense subsequenti Maximilianus Rex Romanorum numeroso stipatus exercitu in Heluetiam irrupit, & Engadinum ferro, flammisque deuastauit. Rursus anno post sesquimillesimum trigesimo quinto, in Lusatia non procul ab oppido Ruben, quinctili mense, hominum duo exercitus à meridie ad Septentrionem fuerunt conspecti, qui plenissimis cohortibus, & centuriatis militibus tota acie manum conserere videbantur. Item anno post sesquimillesimum trigesimo octauo, Germaniæ Incolæ acies armatas, gladios, & funera passim in aere conspicati sunt.

Draco volans.

Exercitus in aere visus.

Similiter anno salutis humanæ post sesquimillesimum quadragesimo quinto, mense quinctili, hæc visa sunt in aere simulacra ab Incolis Silesiæ. Vrso instructam aciem ad Orientem ducenti, Leo copijs militum stipatus fiebat obuius, & consertis manibus sanguis ab inflictis vulneribus manabat, & cadauera cadebant; inter præliandum Aquila ex eminenti saltu ad copias Leonis volare visa est. Post pugnam Leo inter suas cohortes refulsit, Vrso nullibi conspecto. Immò eodem anno apud Polonos tres cruces punicei coloris in Cœlo apparuerunt, inter quas miles cataphractus ense igneo aduersus oppositum sibi exercitum præliatus est, qui deinde victor ab horrifico Dracone fuit deuoratus. Paulò post ingens Chasma per horæ spatium apparuit, demum tres Irides, quibus perpulchra Angeli alati species omnibus conspicua supersedebat, donec vnà cum nubibus omnia paulatim euanuerint.

Cruces tres in cælo visa.

Anno Domini post sesquimillesimum quadragesimo septimo apud Heluetios in aere duo exercitus, & duo Leones inter se acriter dimicantes visi fuerunt, quorum alter caput alterius mordicus euulsit. Eodem anno Calendis Octobris in Saxonia, oriente Sole, visus est in Cœlo tumulus panno nigro tectus, cruce rufi coloris superposita, quem præcedebant, & subsequebantur multi homines pullatis vestibus induti cum tubis tantum clangorem edentibus, vt ab Incolis facilè audiretur. Item eodem anno in Italia non procul ab Vrbe, mense Decembris, Crux rubicundi coloris sereno Cœlo visa est, vbi etiam Aquila vibrans alas triduo conspiciebatur.

Crux cum aquila.

Rursus in Saxonia, subsequenti anno, nimirum post sesquimillesimum quadragesimo octauo, Quendelburgi, conspecti sunt in aere duo exercitus acriter pugnantes, & anno succedenti post sesquimillesimum quadragesimo nono, nonnulli viri Brunschuicenses fide digni iter facientes, teste Licosthene, Lunam obseruarunt illo coronatam circulo, qui Græcis ἅλως vocatur: immò igneum quoque conspexerunt Leonem, & Aquilam sibi pectus fodientem, vt in icone I. apparet.

I.

Eodem anno in oppido Vortlandiæ obseruarunt Incolæ in aere simulacrum illius viri germanis vestimentis induti, de quo superius in Rubrica Præsagiorum primi capitis sermonem habuimus.

Sequenti anno post sesquimillesimum quinquagesimo, intra Norimbergam Fichtuuangit, & Anoltzbachium, initio mensis Sextilis, die sereno, multi sunt intuiti Solem vario colore deturpatum, cum simulacro Aquilæ varijs coloribus effigiatæ, passis alis, & pedibus carentis infra arcus erat cælestis, & iuxta illum eques, qui altera manu equum, & altera carnem venaticum ducere videbatur, cuius monstrosi simulacri iconem Lector videat in primo capite huius Historiæ.

Vide Iconē in primo capite.

Eodem anno, in Saxonia ad Trebinum, Iunio mense, non procul ab Vuittenberga celeberrimo omnium disciplinarum Emporio, multa simulacra in Cœlo comparuerunt, inter quæ perpulchra Cerui species visa est, pugnantibus hincinde varijs militum aciebus, quorum sanguis instar pluuiæ stillare videbatur, & in icone II. ostenditur.

II.

Rursus anno salutis humanæ post sesquimillesimum quinquagesimo tertio, Herbeslebij in Pago Thuringiæ, authore Licosthene, quinctili mense, gemini serpentes in Cœlo mordicus se se comprehendere visi sunt, caudis implicatis, in quarum medio crux ignea refulgebat, vt in icone III. cernitur.

III.

Eodem anno in quodam vico Thymigræ, viri proceri effigies inter nubes apparuit

I. Simulacra ignea Leonis, & Aquilæ pectus sibi fodientis.

II. Cerui, & pugnantium ſimulacra in aere.

III. Serpentum mutuo ſe mordentium ſimulacrum.

ruit, cuius de membris paulatim sanguis manabat. Anno succedenti post sesquimillesimum quinquagesimo quarto, Iunio mense, vt scribit Licosthenes, in Pago Blech quinque milliaribus à Norimberga distante, virgam sanguineam Solem deturpasse perhibetur, cum turmis equitum, quæ mutuo se bello aggrediebantur, vexillis cæ-
E ruleis præcedentibus.

Viri cataphracti in aere visi.

Iterum eodem anno, vt Fristchius in Meteorologicis retulit, in Palatinatu Rheni superiore ad syluam Bohemicam, duo viri cataphracti in aere comparuerunt, quorum statura minor ab altero in certamine superatus ad alterius pedes concidit, cui Victor gladio igneo vindictam maiorem minitari videbatur, donec vterq; euanuerit. Similiter propè Stolpen in Australi Cœli plaga, pugnantium, atque magno clamore concurrentium acies in Cœlo fuerunt conspectæ: deinde, peracto prælio, ingens flammarum globus ab aere erumpens in terram cadere visus est. Demum anno post sesquimillesimum quinquagesimo sexto, mense Decembri, non procul ab Augusta Vendelicorum, Leonis, & Vrsi pugnam incolæ regionis in aere conspexerunt.

Armorum fragor auditus.

Præterquamquod varijs temporibus Fragor armorum in aere auditus est. Immò nuper, scilicet anno post millesimum, & sexcentesimum vigesimo primo, per litteras
F intelleximus, quòd in Gallia, nimirum in ciuitate Augustarum Aquarum Aquitaniæ, non solum armorum strepitus in aere auditus est, sed etiam instructæ militum acies, quasi bello aliquem aggressuræ per spatium horarum trium conspectæ sunt.

MONSTROSA RERVM
Inanimatarum Ignitarum, & præcipuè Cometarum varietas.

G VT humanus intellectus ad simulacrorum huius generis cognitionem pronus, & idoneus reddatur, animaduertere oportet, iuxta mentem Philosophorum, & potissimum Aristotelis, in libris Meteororum, ex his terrestribus, & aqueis corporibus duplicem halitum virtute Solis in sublime continuò vehi, quorum alteri nomen vaporis, quia ab humectis terræ partibus prodeat, alteri nomen exhalationis Philosophi assignarunt, quia tenuior sit, & ab aridioribus terræ partibus emergat.

Horum igitur halituum prior tanquam grauior, & humidior locum in aere maximè infimum, & terræ proximum occupat, alter verò, quia calidioris, & siccioris est substantiæ, sedem sublimiorem, & tertiam aeris regionem petit. Namque quod inter corpora calidius, & siccius est, ignem appellamus in primo sub sphæris cœlestibus loco consistentem. Quod verò humiditatem calori coniunctam possidet, & hac de causa est ponderosius instar vaporis, non potest ad altiores euolare sedes, sed pau-
H lò infra ignem residet, & aereum elementum nuncupatur.

Pars verò illa superior appellatione ignis donatur, quia celerrimè exuri, & in ignem transmutari possit; ideòque cum nostra exhalatione maximam conuenientiam habere videtur: quamobrem hanc Philosophi, & præcipuè Aristoteles in Meteoris ὑπόκαυμα, quasi succensibile à verbo ὑποκαίω succendo, indigitarunt: vnde hæc materia apprimè disposita, ob leuem motum quemlibet, confestim exuritur, & in flammam vertitur: quemadmodum contingere solet in face nuper extincta, quæ si illicò rotetur, flammam denuò concipere solet.

Hypacauma quid.

His igitur sic constitutis, nimirum supposita re vstibili, seu hypocaumate, & motu corporum cœlestium, poterimus asseuerare, quò ille calidior spiritus à partibus siccioribus terræ sublimatus, & ad destinatum locum ascendens celeri incalescat motu, & tandem inflammationem, & ignem concipiat.

Cæterùm, quando prædicta hypocaumata circulari motu accenduntur, multæ

I. Haſtæ, Trabis, Caprarum ſalientium, & Aræ ſimulacra ignea.

rerum varietates, & diuersa simulacra in aere apparent; de quibus postea Lucanus cecinit hunc in modum.

Ignota obscura viderunt sydera noctes,
Ardentemq; polum flammis, Cœloq; volantes,
Obliquas per inane faces, crinemq; timendi
Syderis, & terris mutantem regna Cometen.

Lib. 1. Pharsal.

E

Quamuis multò plura huius generis simulacra interdum obseruentur. Sæpè enim accidit: vt id, quod flammam in sublimi aeris sede concipit, æqualem longitudinem, & latitudinem sortiatur; & tunc impressio hæc imaginem flammarum stipulæ in campis accensæ imitatur. Sin æmuletur camini luculenti flammam, tunc Authores hanc impressionem Aram cognominarunt, quoniam similis ardor in Antiquorum aris cum sacrificijs accensis conspiceretur. Quando maior est longitudo, quam latitudo exhalationis, hæc accensæ trabis formam exhibet. Immò, quando in longum protensa est cum gracilitate, hastæ ardentis habet figuram. At quando accensiones, & scintillationes non sunt simul iunctæ, neq; iuxta rectam lineam positæ, immò dispersæ, & dissipatæ, itaut prima pars exhalationis sit accensa, deinde aliæ portiones successiuè, prioribus extinctis, sed non per rectitudinem accendantur modico spatio inter se dissitæ; tunc temporis saltantium Caprarum vestigia imitari videntur.

Impressionum ignearum varietas.

F

Tandem si per rectam lineam exhalatio, consequenterq; inflammatio non procedat, sed huc, atq; illuc volitet, tunc stellam cadentem, aut volitantem præ se fert: cum vno sydere veluti extincto, ad sequentem exhalationis particulam inflammatio properare videatur. Horum nonnullorum effigies in sequenti icone I. monstrantur, vbi Aræ, Trabis, Hastæ, & Caprarum saltantium figuræ apparent.

I.

Cum stellarum volantium, & prædictarum impressionum ignitarum, necnon Cometarum materia, substantia, & natura sint consimiles; iuri consentaneum esse videtur, vt de Cometis, tanquam de monstrosis Cœli simulacris sermonem habeamus. Sunt autem Cometæ calidioris, & siccioris naturæ: quandoquidem locum, & regionem, quam suo splendore illustrare incipiunt, ibi calidiorem, & sicciorem aerem fieri præsignificant.

G

Philosophi igitur rerum naturalium scrutatores ad insinuandam Cometarum procreationem, iuxta mentem Aristotelis, probabilibus rationibus incedunt. Primò supponunt tria, quæ antea tanquam huius doctrinæ metheorologicæ fundamenta fuerunt exarata. Primum est sub corporibus cœlestibus esse exhalationem, quam vel hypocauma, vel ignem appellare consueuerunt. Secundum est hanc substantiam, & aerem illi copulatum circulari motu agitari, & demum propter hunc motum hanc exhalationem accendi consueuisse, non tamen totam, sed illam portionem tantummodo, quæ ad ignem suscipiendum erat idonea mox cæteras inflammari partes; vnde postea tot impressionum ignitarum differentiæ originem ducere solent.

Causæ ignitarum impressionum.

His ad mentem reuocatis, verum Cometarum ortum ad igneam vim Cœli, aut alicuius syderis referunt, iuxta quorum motum exhalationes illæ feruntur. Deinceps Cometas ad exhalationem, tanquam ad causam materialem reducunt, quæ in dies ex partibus terræ siccioribus in sublimiorem locum indesinenter ascendit; itaut, absumpta priori exhalatione, recens, atq; noua veteri prestò sit: propterea cum id aliquandiù perseueret, non erit aliud Cometa, quàm exhalatio successiuo modo accensa, & inflammata.

H

Verùm si huiusmodi exhalatio accensa aliquam stellam instar crinium, & cincinnorum ambiat, meritò poterimus hanc exhalationem Cometam, nempè stellam comatam appellare; præterea quando exhalatio, iuxta sydus, in modum barbæ fuerit accommodata, Pogoniam poterimus nuncupare. Est enim apud Græcos κομήτης crinitus, & comatus, immò hoc vocabulum absolutè sumitur ab Aristotele pro ἀστὴρ κομήτης stella comans crinita, & cincinnata. Cum autem πωγωνίας exponatur barbatus, non est mirum si aliquando cometæ πωγωνίαι ἀστέρες nuncupentur. Ptolomeus autem Cometas τὰ φθαρτικὰ ἄστρα, nempè corruptibiles, & elementares stellas vocitauit.

Cometæ etymum.

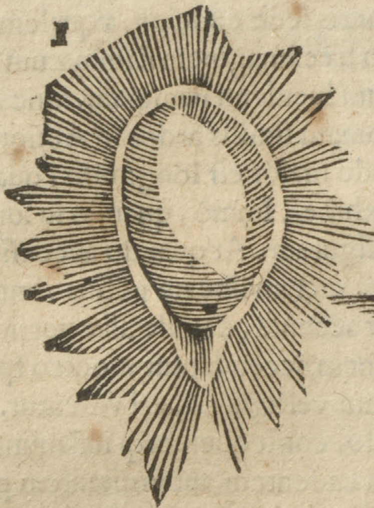
Stella corruptibilis quæ.

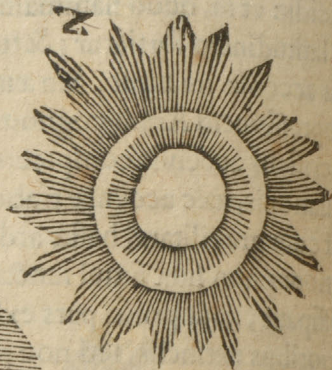
Lib. 2. Hist. nat. cap. 22.

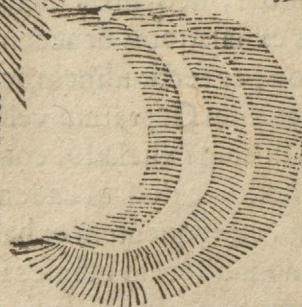
Multi Authores, & potissimum Plinius nouem cometarum differentias constituunt.

II. Nouem Cometarum differentiæ.

1. Cometa clypeiformis.
2. Crinitus.
3. Cornutus.
4. Barbatus.
5. Iaculiformis.
6. Enſiformis.
7. Solaris.
8. Equinus.
9. Lampadiformis.

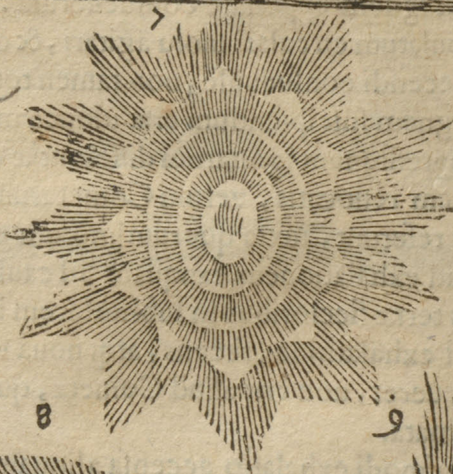

unt. Primus Cometa in icone propoſitus vocatur δισκεῖος, quia figuram Diſci, vel clypei referat. Secundus κομήτης, nempè comatus, ſeu crinitus, huicque vocabulum hoc per excellentiam competit, quoniam vt plurimum Cometæ hac forma induta comparcant. Tertius κεραπίας, nempè cornutus. Quartus dicitur πωγωνίας barbatus. Quintus ἀκοντίας, iaculi formam habens. Sextus ξιφίας enſiformis. Septimus πιθίτης effigiem dolij repræſentans, quem cometam poſtea nonnulli ſolarem, vel Roſam nuncupant. Octauus ἱππεύ, quæ vox vt plurimum equitem apud Græcos denotat, nihilominus à Plinio trahitur ad hunc cometam, quaſi equinum dixerit. Nonus,& poſtremus appellatur λαμπαδίας, quia effigiem accenſæ facis repreſentet. Hæ autem cometarum ſpecies in icone II. delineantur.

E *Cometarum nouem differentiæ.*

II.

Verùm Authores Arabes Cometis varia nomina ab eorum effigie, tum à viribus aſſignarunt, quæ in campum afferre minimè neceſſarium eſſe iudicauimus, quoniam in delineatis figuris non tanta obſeruatur diſcrepantia, quin varij cometæ ad vnum genus reduci, & pertinere poſſint, veluti ſunt Cometæ clypeiformes, & ſolares. Præterquamquòd aliæ quoq; Cometarum differentiæ à figuris petitæ recenſeri poſſunt: ſunt enim Cometæ, qui formam Tubæ, vel Pectinis referant, ſunt quadranguli, necnon duobus, vel tribus cornibus decorati. Quamuis poſtea Cornelius Gemma, quoad fictionem figurarum, valdè dubitet, num vnquam Cometæ ſimilibus induti formis apparuerint, & potiſſimum quales ab Arabibus memorantur: cum nulla Veterum monimenta perſonent alios orbi illuxiſſe Cometas, quàm illos, qui iaculi gladij, aut pyramidis effigiem repræſentauerint. Cornuti ſemel tantùm meminerunt.

F *Aliæ differentiæ cometarum.*

Cæterùm ſi alia Cometarum imago apud ipſos nominata, & deſcripta, præter memoratas, reperitur, ambigendum eſt; num veteres reliqua ignita metheora cum legitimis, & genuinis Cometis confuderint. Rectius igitur, & ſatius præſtitit Ariſtoteles, qui omnes figurarum varietates, in recenſendis Cometis, ad duo tantùm genera redegit, nimirum ad κομήτην, καὶ πωγωνίαν: cum eorum coma in longitudinem, vel in latitudinem proferatur. Quapropter hodiernum vulgus Cometas comatos, barbatos, & caudatos appellat: quamquam alij in figuram acutam, alij in latam proprium iubar portendere videantur.

Ariſt. opinio circa differentias.

G Vt autem Hiſtoriæ noſtræ nihil deſit, in icone III. alias Cometarum differentias, ratione figuræ, exhibere ſpectandas decreuimus: vbi prima ſpecies vocatur κεραπίας: altera, nempè cornuta, quamuis aliquo modo figuram tubæ præ ſe ferre videatur. Secunda dicitur ξιφίας altera. Tertia eſt ξιφίας tertia; quarta τετραγωνία, nempè quadrata: quinta, & ſeptima nuncupatur ἱππίτευς varia, nimirum, quia vario modo equum referat. Niſi velimus cum Alberto Magno differentias Cometarum quinq; ſtatuere, non ratione numeri ſtellarum errantium, ſcilicet Mercurij, Veneris, Iouis, Martis, & Saturni, ſed iuxta quinq; differentias vaporis materialis; omnis enim vapor Cometæ, licet ſit in genere craſſus, & ſibi cohærens, nihilominus ſecundum exigentiam materiæ, poteſt eſſe craſſus, tenuis, aut medius per æquidiſtantiam inter craſſum, & tenue: vnde tria media reſultabunt, conſequenterq; erunt tantùm quinq; differentiæ Cometarum, ratione materiæ.

III.

Cometarum differentiæ ex Alberto.

Nolumus prætermittere duas Cometarum figuras, quas Cornelius Gemma propoſuit ſpectandas, & à ſydere, vel à colore Saturnios Cometas nuncupauit, quorum alter fulſit anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo octauo, die decima ſeptima Auguſti, in occaſu Solis, circa duodecimum gradum Virginis, diſtabatque à cauda maioris Vrſæ, per ſpatium octo graduum ſupra viginti. Stabat in Occaſu mœſta, & lugubri facie, nimirum naturæ ſaturninæ, & caudam verſus orientalem plagam porrigebat, ſed diù non fuit conſpectus, nam, pluuia ſuperueniente, ante diem ſeptimam euanuit.

H *Cometa Saturnius qualis.*

Meminit pariter idem Gemma alterius Cometæ naturæ ſaturniæ, qui effulſit anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum ſexageſimo nono, circa initium Nouembris, cauda admodum longa verſus ſubſolanum extenſa, qui circa diem vigeſimum eiuſdem menſis paulò altior fuit conſpectus, ſed paulò poſt impetu Ventorum inualeſcente, & imbre continuo diſſolulus eſt. Horum imagines in icone IIII. ſpectantur.

Cometa Saturnius alter.

IIII.

III. Aliæ Cometarum differentiæ.

1. Ceratodes altera.
2. Enſiformis altera.
3. Enſiformis tertia.
4. Quadrata.
5. Et 7. Equina varia.

IIII. Cometarum naturæ ſaturniæ duo differentiæ.

Cæterùm nullum Cometæ genus fuit tanti horroris, & tantæ admirationis, quàm illud, quod apparuit anno salutis humanæ post sesquimillesimum vigesimo septimo, die vndecima Decembris, circa occasum Solis, vt multi Authores, & præcipuè Licosthenes, annotarunt, in Ditione Palatinatus. Erat hoc Cometæ genus ratione propriæ figuræ ensiformæ, & cruentum, sed ratione circumstantium imaginum horribile: etenim nube terribili, stellis, hastis, gladijs, & capitibus humanis hinc inde cingebatur, vt Lector in icone V. meditari potest. Hinc multi hoc solo spectaculo attoniti, & perterrefacti in morbum, & syncopem incidisse feruntur.

Cometa horribilis. V.

Hactenus circa differentias, & generationem Cometarum, iuxta opinionem Aristotelis, & aliorum Philosophantium mentem, versati sumus. Modò aliorum, nempè Veterum Philosophorum sententia est aperienda: quandoquidem Anaxagoras, & Democritus concursum quemdam quinq; Planetarum, præter Solem, & Lunam, cometas esse dixerunt, quos Planetarum etiam nomine donarunt: sunt enim opinati illas quinq; errantes stellas, si fortè fortuna congrediantur, & se contangant, vnius solùm stellæ imaginem repræsentare: cuius postea splendor longius diffusus comam veluti quamdam præ se ferre videatur: præterquamquòd addebant, dissipatis cometis, planetas quosdam relictos comparuisse.

Anaxagoræ opinio.

Alij prædictos secuti Philosophos quinq; planetis sextum addiderunt, quem cometam appellarunt, eumq; sub radios solares, vt plurimum latibulari, ab ijsq; raro emergere: quapropter raro Cometa apparet. Hanc opinionem stabiliunt exemplo Mercurij, qui & ipse cum sit planeta, raro apparet, quoniam modico interuallo à radijs Solis recedit. Horum Philosophorum sententiam Albertus Magnus validissimis rationibus refellere nititur; vt communem Philosophantium sententiam circa generationem Cometarum probare possit. Quas rationes vnusquisq; apud eumdem Authorem videre potest.

Nos autem hanc Priscorum sententiam, neq; prorsus damnandam, aut improbandam esse arbitramur. Improbatur, dum hæc Cometarum generatio planetis assignatur; tunc illa probatur, dum in sedibus æthereis Cometæ fieri perhibentur. Nam Cornelius Gemma locum generationis Cometarum in parte nobiliore Vniuersi esse statuit, cum vim corruptibilis metheori sapere non opinetur. Præterquamquod hoc fuit perspicuum in illo Cometa, qui apparuit fulgidus, anno post sesquimillesimum septuagesimo secundo, mense Nouembris in constellatione Cassiopeæ, Iouem enim magnitudine superabat, & eidem figura, & cand ore simillimus, limbo boreo Gallaxiæ affixus: itaut cum secunda, quarta, & duodecima Cassiopeæ stellis tertiæ magnitudinis Rhombum ferè perfectum effingeret.

Nuperorum sententia circa cometas.

Hinc pleriq; phasmatum indagatores hoc genus Cometæ in regione elementari non fuisse existimarunt, quam sedem Aristoteles Cometis assignauit, sed in regione ætherea constituerunt, quia nullum prorsus motum proprium, & nullam parallaxim habebat. Hæcq; noua stella, instar lyræ, micabat, & de improuiso absq; vllo incremento maxima apparuit, nullumq; spargebat crinem, & diutius, quàm vnquam alius Cometa refulsit, nempè menses sexdecim, deinde paulatim in nihilum redacta est. Huius fulgor, in comparatione ad alias stellas, erat admirandus, quoniam Syrium, Procyona, Iouem, & cæteras stellas, tam firmas, quàm erraticas splendore, & magnitudine antecellebat.

Splendor cometæ qualis.

Non igitur multùm à veritate recesserunt Democritus, & Anaxagoras, qui Cometas, congressus quosdam stellarum esse existimarunt. Item Nicephorus scriptis mandauit visam fuisse nouam stellam, penès quam multæ stellulæ veluti tot apes penès Ducem suum congregabantur. Dion quoq; scriptum reliquit sydus per spatium multorum dierum ab Vrbe fuisse conspectum, quod postea in multas partes dissolutum est. Demum Democritus obseruauit, Cometis in nihilum redactis, stellas quasdam apparuisse.

Quamobrem necessarium erit, vt asseueremus plura corpuscula lucida, ceù tot stellulas hactenus inuisas, tum fixas, tum erraticas in Cœlo versari, quas per Telescopium aliquando obseruauimus. Immò harum aliquas in Pleiadibus vnusquisque ad libitum per tubum specularem diligenter fabricatum intueri poterit. Item in vnica stella Cancri nebulosa, per commodum instrumentum, quini stellularum

tumuli

V. Cometa portentoſus, & horribilis.

tumuli ex opaco constantes lumine, aliquibus intermicantibus stellis, spectantur. Insuper quædam stellarum congeries sub vltimam Iugulę conspicitur, vbi in paruo spatio coaceruatur: deinde inter has stellulas lux candida instar nubis refulget. Amplius paulò supra iaculum sagittarij globus etiam obscurus intermixtis stellulis apparet. A

Sententia quorundam recentiorum

Præterea erratica quoque corpuscula in Cœlo reperiri coniectandum est ex maculis quibusdam Solis, quas excellenti Telescopio multi obseruarunt: Hæc ergo, vel alia corpuscula lucida, quæ seorsim non conspiciuntur, si confluant in vnum, refulgent: quemadmodum si planeta cum alio planeta, vel cum fixo sydere copularetur: nam ita radij vtriusque confunduntur, vt vnius tantùm stellæ fulgor esse videatur. Quamobrem his sic constitutis, Cometæ euanescere dicuntur, diffluentibus huiusmodi corpusculis, quæ antea confluxerant: cum autem ista corpuscula sint parua, lumine quodammodo confuso sunt referta, ideò splendorem, & claritatem cæterarum stellarum adæquare nequeunt: vnde ex his corpusculis Cometas constare, multi per turbos opticos diligentissimè obseruarunt.

Tubus opticus instrumentum.

Coma autem, & cauda Cometarum non erit flamma, non hypocauma, sed fortassis transmissio radiorum Solis ea figura per corpuscula minus vnita, eo modo, quo radij solares per foramen in aliquod cubiculum immittuntur. Præterquamquod reflexio, & refractio ex varijs dimanans corpusculis varijs Cometarum speciebus crinitis, barbatis, & caudatis sufficere poterit. B

Præsagia Cometarum.

Quod autem Cometarum apparitio, Orbi terrarum mala præsagiat, multi Authores affirmant. Ideò Virgilius lib. decimo Aeneidos arma Aeneæ, quæ liberalitate Vulcani meruerat, quoniam in multorum exitium fuerant fabrefacta, Cometis, & Syrio, nimirum Caniculæ comparantur, in quorum apparitione ægritudines, & hominum interitus resultant. Verba Virgilij sunt hæc.

Lib. 10. Aeneid.

Non secus ac liquida si quando nocte Cometæ
Sanguinei lugubre rubent, aut Sirius ardor
Ille sitim, morbosq; ferunt mortalibus ægris,
Nascitur, & læuo contristat lumine Cœlum.

Propterea referunt Actæos, in ortu Caniculæ obseruando, fuisse diligentissimos, teste Pierio; nam ex illius coniectura, num salubris, vel pestilens futurus esset annus, intelligebant. Etenim si hæc stella obscurior, & caliginosior extitisset, pingue, & concretum Cœlum esse, consequenterque annum grauem, & pestilentem futurum ominabantur: sin illustris, atque pellucida apparuisset, Cœlum fore purum, & anni salubritatem præsagiebant. C

Lib. 11. hist. nat. cap. 25.

Si tot, & tanta mala stella Canicula humano generi afferre potest, multo plura, teste Plinio, ex Cometis elicere poterimus: cum bella, famem, clades, morbos, euersiones Vrbium, Regnorum mutationes, hominum interitus, & varia exitia portendere perhibeantur. Ideò non sine ratione prolatum fuit illud græcum, & vetus adagium incerti Authoris, οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ κακὸν φέροι, quod quidam eruditus non illepidè numeris hexametris sic reddidit.

Heu nunquam certa visus sine clade Cometes.

Huic postea est valdè consentaneum illud Claudiani;

Et nunquam terris spectatum impunè Cometen. D

Lib. 14.

Tacitus quoque in Annalibus hæc habet. Sydus Cometes effulsit, de quo Vulgi opinio est, quod mutationem Regnis portendat. Propterea Silius Italicus ad rem sic canebat.

Lib. 1. Pun.

Crine vt flammifero terret fera regna Cometes
Sanguineum spargens ignem, vomit atra rubente
Fax Cœlo radios, & sæua luce coruscum
Scintillat sydus, terrisq; extrema minatur.

Pertinax quidem est hominum opinio, quòd apparitio alicuius Cometæ Principum interitum denotet. Testatur id Suetonius in Nerone sic. Stella crinita, quæ summis potestatibus exitium portendere Vulgò putatur. Idem in Claudio prodidit Præsagia motis eius præcipua fuerunt exortus stellæ crinitæ, quam Cometam appellant. Sed facetum fuit illud, quod in Historia Vespasiani recitatur: nam cum

sydus

ſydus crinitum apparuiſſet; fuit dictum illud ad Regem Perſarum attinere, cui capillus eſt effuſior, quaſi crines effuſiores illius tremendi ſyderis hoc ipſum de Perſarum Rege portenderent.

E Verùm per annorum ſeriem progredientes, Cometas admirabiliores memorabimus, vt, quid præſignificauerint, intelligamus. Anno mundi poſt tria millia quingenteſimo quinquageſimo tertio, & ante partum Deiparæ ſupra quadringenteſimum decimo, ante cladem Athenienſium in Sicilia, quæ accidit Olympiade nonageſima ſecunda, Euclea Athenis Prætore inſignis Cometa in Boreali plaga viſus eſt. Tunc autem, teſte Plutarcho, in Nicia, Athenienſes ſuperati ſunt, & Nicias cum multis alijs interfectus eſt. Rurſus anno mundi poſt tria millia ſexcenteſimo vigeſimo primo, iuxta circulum æquinoctialem, alius Cometa effulſit. Athenienſes, ſuaſore Demoſthene, cum Philippo Macedone congreſſi ad Cheroneam intercmpti ſunt.

Cometarum variæ apparitiones.

Anno mundi ſupra tria millia ſeptingenteſimo octuageſimo, & ante natum Chriſtum centeſimo octuageſimo tertio, maximus Cometa effulſit, qui quartam Cœli partem ita occupauit, vt totus terrarum orbis vndiq; conflagrare videretur, & antequam diſſolueretur, diem octuageſimum attigit. Hic bella ciuilia inter Syllam, & Marium, mortem Scipionis, & Annibalis, necnon cædem Celtiberorum in Hiſpania portendiſſe perhibetur.

Cometa magnus quando apparuerit.

F

Anno poſt natum Chriſtum ſeptuageſimo ſecundo, horrificus, & enſiformis cometa die Azimorum per ſpatium annuum Vrbi Hieroſolymæ imminuit; vnde ſecuta eſt miſerrima Vrbis deſtructio, in qua fame, & gladio vndecies centena milla Iudæorum perierunt, quod Ioſephus Hebræus in ſua Hiſtoria ampliſſimè ſcripſit.

Anno Dominicæ Incarnationis poſt quadringenteſimum decimo octauo, Cometa inſignis viſus eſt, & eodem anno omnes Iudæi ab Alexandria pulſi ſunt. Anno poſt quadringenteſimum octuageſimo octauo, Cometa horrendus apparuit; & tunc Theodoricus Oſtrogothorum Rex à Meſia egreſſus, & in Italia profectus Ordoacem Italiæ Regem in fugam vertit, & Papiæ inclusum per triennium obſedit.

G Anno poſt quingenteſimum octuageſimo nono, Cometa memorandus per menſem effulſit, tunc multi Principes ab hac vita diſceſſerunt, & anno quarto Mahumetus in Arabia natus eſt, qui Saracenis leges dedit.

Cometæ alij inſigniores.

Anno poſt ſeptingenteſimum vigeſimo nono duo memorabiles Cometæ apparuerunt, quorum vnus orientem Solem præcedebat, & alter occidentem ſubſequebatur, hinc immenſa ſiccitas dominata eſt, & mutationes admirandæ conſpectæ ſunt. Item anno poſt noningenteſimum quinquageſimo ſexto, in Italia Cometa miræ magnitudinis conſpectus eſt, qui inſignem annonæ penuriam præſignificauit.

Anno poſt milleſimum, & ducenteſimum vndecimo in Polonia permagnus, & horribilis Cometa reſplenduit, & vtraq; Sarmatia grauibus bellis fuit afflictata. Item anno ſupra milleſimum, & trecenteſimum quinto, Cometa admirandus, hebdomada maiori viſus eſt, & peſtis teterrima per vniuerſum ferè terrarum orbem graſſata eſt. Similiter anno poſt milleſimum, & quadringenteſimum ſeptuageſimo ſecundo, Cometa crinibus longiſſimis in principio anni plagam occidentalem aſpexit, eratq; in primis Libræ partibus locatus, cuius ſplendor ad dies vſq; octuaginta perdurauit, quo diſſipato, altera ignita coma ſub Arietis ſigno apparuit, & ſubſequenti anno, cuncta ſiccitate aruerunt. Item anno Domini ſeſquimilleſimo ſupra quartum, memorat Auguſtinus Niphus, Cometam refulgentem biennio, poſt congreſſum ſuperiorum planetarum ſub ſigno Cancri, & tanta ſiccitas in Orbe dominata eſt, vt à menſe Ianuario vſq; ad menſem Nouembris guttam pluuiæ Inſubres deſiderauerint.

Cometa inſignis molis.

H

Magna ſiccitas apud Inſubres.

Anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſexto, apparuit Cometa Gallicæ calamitatis prænuncius. Leguntur etiam quædam elegantiſſima carmina apud Cornelium Gemmam de prodigioſa ſpecie, & natura Cometæ, qui effulſit anno ſeſquimilleſimo ſupra ſeptuageſimum ſeptimum, in quibus hi poſtremi Cometæ comparantur, & ægritudinum terræ ſcopæ eſſe feruntur: verſus ſic ſe habent.

Iuppiter in terram Cœli ſpeculatus ab arce,
Quis nouus hic toto eſt, inquit, in Orbe furor?

Credi-

Credideram ventri tot, cum malè nuper haberet,
Pocula purgando sumpta, fuisse satis.
Sparsa sed in vastam morbi sunt semina molem
A capite ægrotant brachia, crura, pedes.
Cor, ex quo vitæ vigor, en modò causa ruinæ est,
Et mors, Incolumi quo solet esse salus.
Pars ægrota suæ nescit contagia labis,
Vim tamen, & sanis partibus illa facit.
Ergo age nunc summo verrenda à vertice tellus:
Non metuunt molles aspera terga scopas.
Nuncius è foribus Capricorni prodeat Austro
Terrificam sparso qui ferat igne comam.
Vt mea si veteri purgata est Belgica flagro,
Europæ medicum totius istud agat.
Per sua dum populis mitescant funera Reges,
Subdere se Regi plebs sciat ipsa suo.
Dum belli rabies cadat à radice resecta,
Quæq; odium vulsit, glutinet arctus amor.

Hoc etiam in loco recensendi essent Cometæ, quos Aristoteles, & Hippocrates, nec nòn nouissima ætas obseruarunt, sed in his diu morari institutum opus negat, nonnullas tamen dubitationes circa Cometarum præsagia dissoluere conabimur. Prima est, quia non videtur vlla ratio persuadere, quòd Cometæ magis Principum, quam subditorum mortem præsagire possint; propterea quòd si horum causa referatur ad exhalationes, hæ non magis ex terra Principum, quàm subditorum eleuantur. Sin ad concursum stellarum reducatur, hæ non magis in regionem Regum, & Diuitum, quam Plebeorum, & inopum operari videntur: cum facies inferioris mundi faciei superioris ad mentem Aristotelis in Meteoris subiecta sit.

Prima dubitatio circa præsagia cometarum.

Deinde, ex sententia Philosophi, cometæ à causis naturalibus pendent aliquid aliud non respicientes; quamobrem ad mortem alicuius, vel ad bellum referri non possunt. Sin ad hæc referantur, aut se se habebunt vt causa, vel tanquam effectus, vel tanquam signum, sed nullum horum est asseuerandum: non enim est causa, quia cometa neque efficiens, neque forma, neque finis, neque vt materia horum esse potest: Similiter non est horum effectus, quia neutrum necessariò alterum sequitur, cum tamen efficiens necessariò causam concomitetur. Tandem neque cometa est considerandus tanquam signum, cum careat conuenientia: etenim constat inter signum, & signatum maximam conuenientiam semper cadere.

Secunda dubitatio.

Insuper quinq; cometarum differentiæ penès quinque stellas erraticas, seu planetas plerumque sumuntur, sed non omnes planetæ producunt, tam prauos, & malignos effectus, quales à cometis prodire feruntur. Namque Iuppiter fortunam significat; pariter Venus, & Mercurius infortunium non indicant. Hinc colligendum est, quòd mala semper præsagire, & indicare non debent, quod cometis semper assignatur. Præterquamquod scriptum reliquit Albumasar, in libro de Coniunctionibus Planetarum, aduentum Ignium, & cometarum non pendere ab aliquo planeta, nisi in aere, & potissimum quando radij fuerint in signis terreis, vel aereis, vel Luna non impediente, quoniam hæc commouet vaporem aqueum, qui postmodum effectus igneos impedire potest, & propterea non est asseuerandum quinque cometas iuxta quinque planetas esse considerandos, cum tales impressiones non producantur, nisi in coniunctione Martis; ideòque ab ipso tanquam à primo mouente generari perhibentur. Sicuti etiam aliquandò fiunt in Iouis, & Martis synodo, cum ex hac copulatione scintillationes, coruscationes, & ignes per aerem currentes procreentur.

Tertia dubitatio.

Quoad primam difficultatem de indicio mortis Regum, & Principum, dicendum est, exhalationem quidem ex terra tam Magnatum, & Diuitum, quàm inopum eleuari, consequenterq; vtriusq; necem denotari, dum aer alteratus inficit sanguinem, illumque ad graues producendos affectus disponit: nihilominus Principes, & Optimates, quia sunt delicatiores, hoc mortis periculum magis incurrunt, quàm homines plebei, qui propter robur virium læthalibus morbis reluctari possunt. Præterquam

Solutio primi dubij.

quamquòd etiamſi tam inopes, quàm diuites, & magnates moriantur: attamen ob famam, & dignitatem mors Principum magis, quam Plebeorum conſideratur, & obſeruatur.

E Quando autem dicebatur cometas pendere à cauſa naturali, abſq; relatione mortis alicuius: reſpondendum eſt, quod cauſa earum proxima ad mortem Principum refertur, ſed tantùm prima eorum cauſa mouens fortitudinem Martis ſignificat, qui mortem potiſſimum violentam deſignare ſolet, & tunc Mars in commotione elementorum ſuum dominium exercet. Ipſe enim cum dominetur periodo, cauſam interitus quodammodò producere videtur.

Solutio ſecundæ difficultatis.

Demum quando quærebatur, vtrum cometa mortis ſignum, vel cauſa eſſet: reſpondendum eſt cometam eſſe ſignum, non cauſam: namq; dominium Martis prælia, mortem, & populorum rixas ſignificat: etenim ob nimiam ſiccitatem, & calorem, ingentes irarum motus concipiuntur; hinc gentes animoſæ, & ad pugnas procliues redduntur: ideò ſignificatio cometæ prius Martem reſpicit, qui in cauſa belli, & deſtructionis populorum eſſe perhibetur.

Dubium tertium ſoluitur.

F

ADMIRANDA CHASMATVM varietas.

PRÆTER monſtrificos cometas multa quoque eſſent conſideranda, veluti clypei, faces, & cætera ignita huius generis, quæ inter cæleſtia monſtra à metheorographis recenſentur. Nos tamen in præſentia hiatus, ſeu chaſmata, tanquam maiori conſideratione digna memorabimus. Apud Græcos χάσμα, vel χάσμη hiatum, vel hiationem ſignificat, vocabulo deducto à verbo græco χαίνω hiſco, & hio: hinc χασματίας, apud Ariſtotelem legitur in libris de Cœlo, & Mundo, G & denotatur terræmotus, quoniam dum hic generatur, terra aperitur, & quemdam veluti hiatum edit: vnde metheorologici hoc nomen ad quaſdam cęleſtes impreſſiones tranſtulerunt, & præcipuè quando Cœlum dehiſcere, & hiatus quoſdam, ſeu voragines oſtendere videtur.

Quandoquidem quando exhalatio craſſior, & turbulentior nigredinem quamdam initus concipit, exterius verò ob viciniam luminis rarior, & candidior apparet; tunc iuxta hanc diuerſitatem, ſpecies profundioris rei in Cœlo repræſentatur, quæ ab hiatu, aut voragine nihil diſtare videtur: tunc enim fit, vt albedo viſionem vehementius feriat, eaq; ratione propinquior oculis videatur; nigredo verò exhalationis, propter cauſam oppoſitam, longiori interuallo ab oculis diſtare, & quodammodo hiare creditur: quapropter Vulgus harum cauſarum ignarus hæc Cœli chaſmata tamquam monſtroſa vehementer admiratur.

Cauſæ hiatus Cœli.

Neq; ſolum chaſmata, ſed alia non pauca huiuſmodi ſimulacra interdum eodem H in loco ſpectantur, veluti foueæ, feneſtræ, dolia, & alia huius generis, quorum ratio cum hiatibus eadem eſt, diuerſitate ſolius inter ſe partium nigredinis, & albedinis ſuſcepta. Nam accidit perſæpè, vt aliter, quàm in chaſmatibus album, & nigrum conſpiciatur. Interdum enim album erit intus locatum, & nigrum extra ſitum, interdum vtraque, iuxta ſe poſita, quandoque etiam æqualia, & nonnumquam inæqualia, longis exceſſibus inter ſe diſtantia.

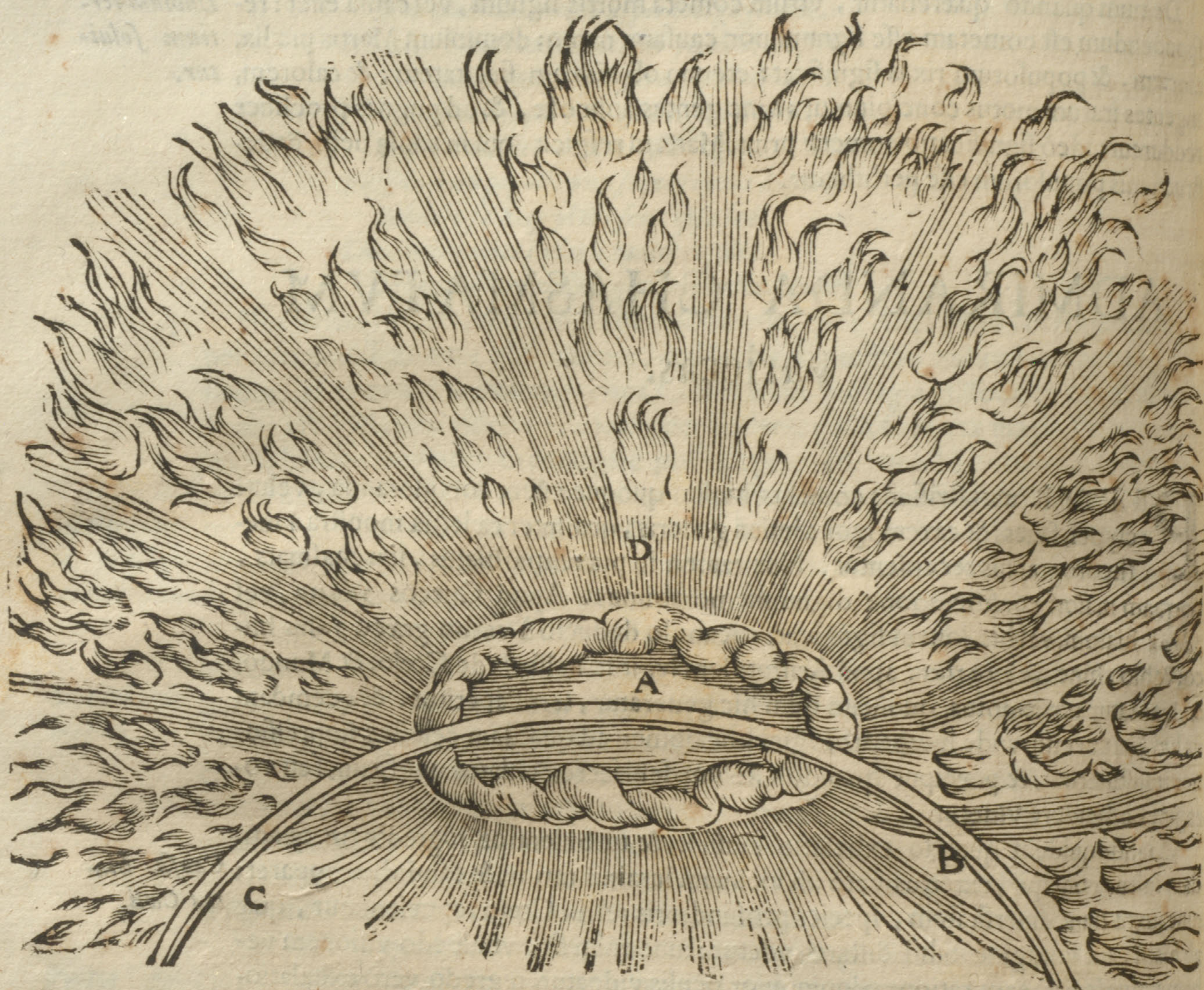
Hæc autem tanta varietas tot, & tantorum Cœli monſtrorum, & imaginum in cauſa eſſe ſolet, eadem planè ratione, qua aliquando obſeruamus ſub camino flammam diuerſimodè fumo permiſceri: vnde ex hac mixtione multarum rerum effigies reſultant: ſic enim exhaltatio turbulenta, & craſſa aeri permixta non diſſimilia ſimulacra repræſentat.

Cauſæ aliæ.

Verùm quod ad Chaſmata ſpectat, illud etiam prædictis addere non erit inutile, nimirum ex illis interdum torrium quorumdam imagines excidere, quę à Metheorographis effluuia chaſmatum nuncupantur, vt in iconibus ſuo loco reponendis oſtendetur.

Effluuia quid ſint.

I. Chasma cum diuerſis effluuijs.

A. Lucida exhalatio.
B. Orizon.
C. Locus ſub Orizonte.
D. Vinculum exhalationis.

detur. Huius autem diuersitatis causa est, quoniam intimior pars eorum hiatuum semper ab extremo frigore mediæ regionis aereæ præmitur, in qua sæpenumero hiatus contingunt, quæ tamen concreatio pro ratione maioris, atq; minoris diuersa, E & varia est.

Itaq; vbi valdè concreta fuerit exhalatio, necessarium est, vt magis incalescat illa pars, & instar torris exeat. Sin eadem exhalatio mediocris fuerit, Cœlum dehiscere absq; simulacro torris, & sine effluuijs videbitur. Cæterùm vbicumq; torres appareant, id in hiatibus est perpetuum, quia nunquam interdiu, sed semper noctu conspiciuntur, idq; propter splendorem Solis accidit, qui die cæteros colores opacat, veluti etiam nocte idem contingit, præterquam in colore nigro; nam licet tunc temporis non emittat iubar, vt aliorum claritatem obnubilet: attamen lumen etiam aliquod tempore nocturno ad sydera transmittit, cuius reflexus alijs coloribus est impedimento, ne prædictas rerum effigies repræsentare possint: siquidem cæteri colores, præter nigrum, albo sunt proximiores, quæ similitudo efficit, vt remotius, veluti distantia longiori apparente, à chasmate simulacrum repræsentetur.

Causæ torrium, & effluuiorum.

F Sin ad peculiaria harum impressionum exempla accedere volumus, prima fronte incidemus in Plinium, qui retulit, anno Vrbis conditæ quadringentesimo supra tertium, horrificum chasma maximo incendij effluuio coronatum apparuisse. Sed per antiqua vagari exempla non est opus; cum anno post sesquimillesimum sexagesimo quarto id acciderit, quando in vltimis partibus Cancri, vel secundùm aliorum sententiam, in primis gradibus Leonis tres superiores planetæ, nimirum Saturnus, Iuppiter, & Mars, & cæteri ferè omnes congressi sunt. Nam talis synodus fuit admirabilis, non solum, quia vis synodi horum planetarum in plures annos fuerit prorogata, sed etiam propter continuum Lunæ progressum, quæ ab vnius planetæ coniunctione, ad alterius congressum continua quadam serie voluebatur, & eodem anno variæ impressiones cœlestes fuerunt conspectæ.

Lib. 2. nat. hist. cap. 27.

Commixtio planetarum admirabilis.

Inter has autem impressiones duo chasmata fuerunt obseruata, quorum primum mense Februarij, alterum mense Octobris forma penè consimili, teste Gemma, magnum terrorem spectantibus incussit. Namq; nube illustri Lunæ claritatem superante intra limbum obscurum comprehensa, varia effluuia radiorum, & flammarum alternatim disposita ad simplicem ventorum impetum mouebantur: vnde Cœlo veluti dehiscente, & veluti facta ingluuie vasta, orbem totum sublunarem absorptura videbantur, quemadmodum in figura I. ostenditur. G

I.

Iterum anno salutis humanæ post sesquimillesimum sexagesimo octauo, mense Septembris, in Belgio hiatus, siue vorago Cœli versus Septentrionem, velut excussis hastis ardentibus, telis, atq; flammarum globis vniuersum aerem per noctem integram illustrauit; idq; accidisse dicitur ex Cornelio Gemma, ante infaustam irruptionem militum Germanorum in Belgium.

Pariter mense Septembris, anno salutis humanæ post sesquimillesimum sexagesimo nono, ex militibus Hispanis in Belgio versantibus, qui fortè tunc excubias agebant, intellexit Cornelius Gemma nocte decima mensis visum esse Cœlum ab Hellesponto quasi sanguine perfusum, deinde cum luce horrida crucem rubicundam, & H octogonam natam esse, postremò crucem albam admirandæ claritatis, itaut intuentes illam vix sustinerent: immò tunc Cœlum quodammodò discendi visum est, stellis veluti discurrentibus, & flammas iaculantibus, vt in figura II. ostenditur.

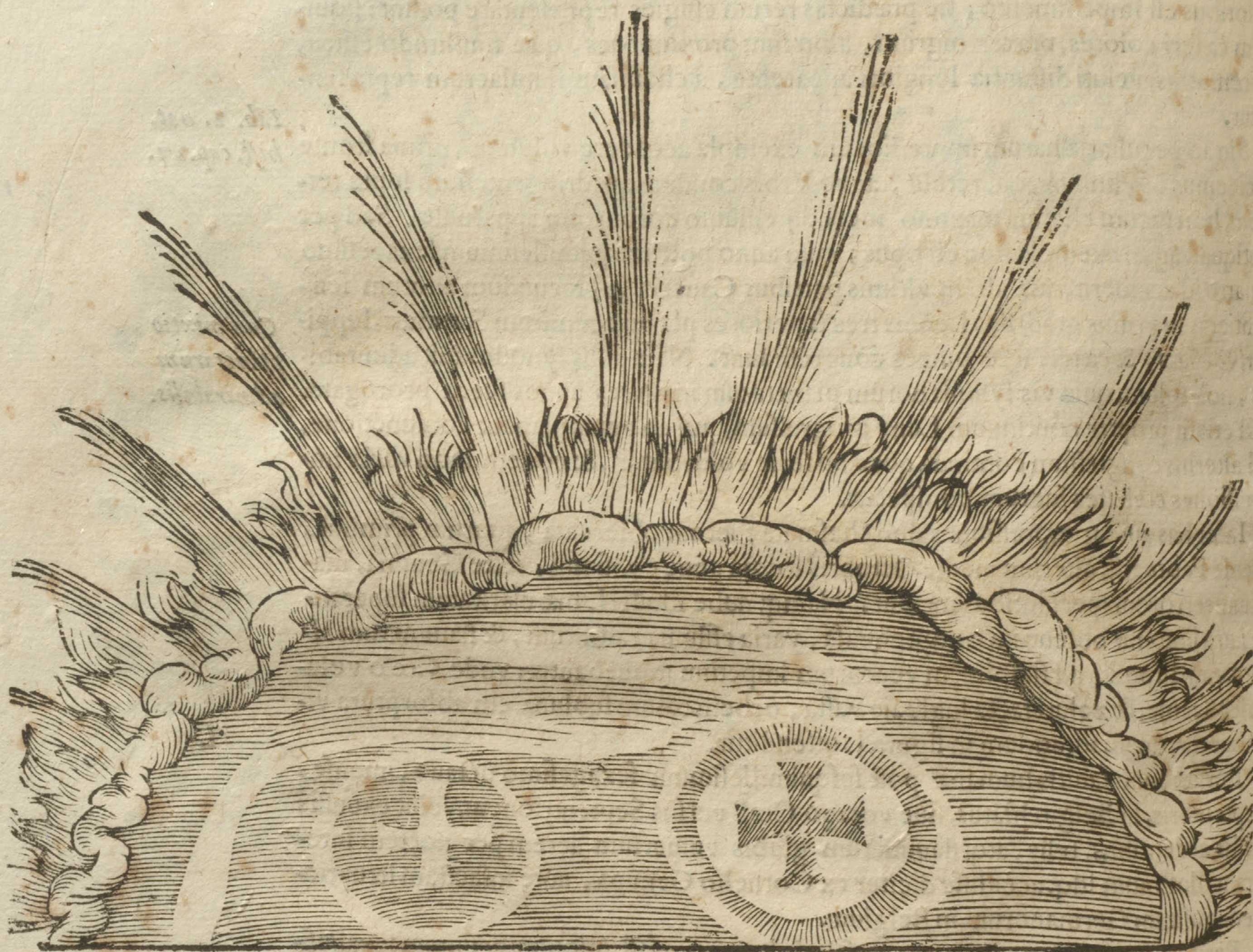
II.

Verùm, vt inquit Gemma, si conferatur effusio sanguinis, quæ deinceps subsecuta est, ad Phænomenon fulgidissimæ crucis, proculdubiò asserendum erit, id non à causa naturali, sed à prima omnium immediatè prodijsse. Quamuis etiam anno Domini post millesimum, & centesimum decimo quarto, Henrico Quinto Romanorum Imperatore, die festo Paschatis, Cœlum vasto hiatu discissum fulgorem illustrem per horæ spatium emiserit, deinde crucis simulacrum aurei coloris in medio Chasmatis apparuit.

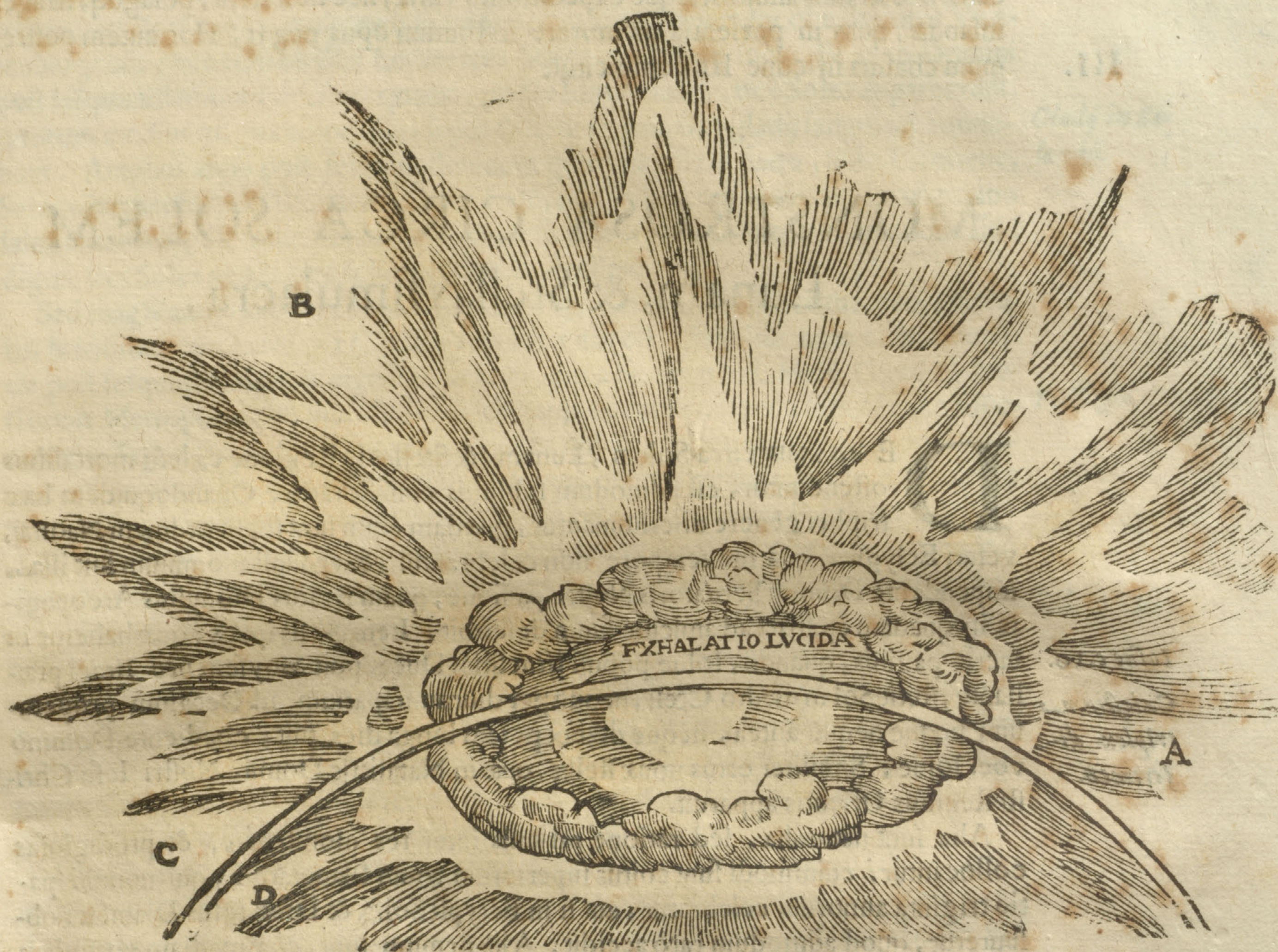
Amplius anno post sesquimillesimum septuagesimo primo mense pariter Septembris, in Belgio apud Louanienses, aliud Chasma conspectum est in illa aeris parte, quæ Circium spectat, & prioribus iam descriptis non absimile; quod, ad mentem

Chasmatis præsagia.

II. Chasma cum effluuijs diuersis, & crucibus.

III. Chasma aliud.

A. Vinculum exterius exhalationum.
B. Exhalationes prærumpentes.
C. Orizon.
D. Locus sub Orizonte.

Gemmæ, externorum hostium alteram irruptionem præsignificauit. Sicq; anno subsequenti sesquimillesimo supra septuagesimum secundum, varij in Plebe tumultus exorti sunt.

At anno adueniente post sesquimillesimum septuagesimo tertio, die vigesima septima Ianuarij, denuò aliud chasma effulsit instar accensæ ciuitatis, fortè etiam propter frequentiam, teste Gemma, frequentes externorum hostium irruptiones, ruinas Vrbium, & Populorum, proditiones, conflictus, & clades vndequaque significans. Secuti sunt assultus, atque expeditiones variæ, nec non terra, pelagoq; strages infandæ, quas in præsentia memorare institutum opus negat. Hoc autem postremum chasma in icone III. conspicitur.

III.

A

MONSTROSA CIRCA SOLEM, Lunam, & Stellas simulacra.

B

De his, quæ circa Solem, Lunam, & Stellas in Regione cælesti mortalibus ostenduntur, est admodum sublimis consideratio. Quandoquidem hæc triplici genere discriminantur; quædam enim sunt supra ordinem Naturæ, veluti Eclypses, quæ suo tempore non celebrantur, & vna instar omnium fuit illa, impendente Domini Seruatoris Nostri passione, quam Beatus Dionysius Areopagita in quadam epistola ad amicum suum describit. Item Solis quies, quæ habetur in sacris paginis, quando, Iosue populi Israelitici Duce, post Moysem pro Israel præliante, stetit Sol in medio Cœli, neque per diurnum spatium ad Occasum properauit; sicque neque antea, neque deinceps tam longa dies fuit, obediente Domino voci Iosue. Similiter ortus nouæ stellæ, quæ in Natalitijs Domini Nostri Iesu Christi Regibus Orientis apparuit.

Iosue c. 10.

Cælestium triplex discrimen.

C

Alia sunt naturalia, sed ratione raritatis inter res monstrosas, & prodigiosas collocantur: cuiusmodi sunt coitus superiorum trium Planetarum, qui nonnisi spatio triginta annorum celebratur; aut si in Eclypsi Solis, & Lunæ totus Diameter obscuretur, quod admodum rarò accidit. Alia demum sunt, quæ mediam quamdam conditionem inter diuina, & naturalia sortiuntur: quemadmodum si tres, vel plures Soles, aut Lunæ videantur, si circa stellas, & luminaria varij circuli appareant, & demum si hæc corpora veluti lumine destituta, & coloribus quibusdam deturpata conspiciantur.

Itaq; de his postremis verba facturi, primitus de monstris circa Solem differemus. Et quoniam facies Solis varijs coloribus, alijs Solis simulacris, & diuersis circulis deuenustatur, prima fronte de coloribus, & postmodum de alijs verba fient. Nam Priuerni, anno mundi septingentesimo sexagesimo sexto supra tria millia, ex Licosthene, Sol in meridie colore sanguineo deturpatus est. Deinde Plutarchus in Vita C. Cæsaris narrat, quod post eius obitum, inter alia prodigia, quæ acciderunt, anno mundi noningentesimo vigesimo primo, & ante Christum natum quadragesimo secundo, Sol caliginoso obsessus colore annuum spatium illustrauit: itaut ob lumen imbecillum, & tenuem calorem non solum aeris intemperies, sed frugum etiam cruditas prodierit. Sed nostris etiam temporibus id contigisse refert Gemma, nimirum anno post sesquimillesimum sexagesimo septimo; tunc enim Solis faciem rutilo, & ferè sanguineo colore deuenustatam, sereno Cœlo, dies vigesima Septembris obseruauit. Non dissimilis facies monstrosa Solis, anno Domini post millesimum, & sexcentesimum vigesimo quinto in Bohemia visa est, vt ex relatione Virorum fide dignorum intelleximus.

Monstra circa Solem.

D

Alia huius generis.

Præterea monstrosa deformitas in Sole obseruatur, quando Sol alijs Solis speciebus circumdatur, quod interdum contingit. Namq; ex Chronographis, anno mundi

di septingentesimo quinquagesimo nono supra tria millia, Albæ duo Soles conspecti sunt. Immò, authore Plinio, anno mundi octingentesimo quadragesimo septimo supra tria millia, tres Soles visi sunt. Item anno ante Christum natum quadragesimo secundo, Romæ tres Soles orti paulatim in eumdem orbem coierunt, quod simulacrum proculdubiò vnius, & trini Dei cultum portendebat: quemadmodum etiam anno Domini quinquagesimo primo tres Soles simul conspecti in eumdem statim orbem congressi sunt.

Lib. 2. nat. hist. cap. 31.

E

Item anno Domini post millesimum,& quadringentesimum sexagesimo nono, Sol trigeminus Romæ visus multorum mentes perturbauit. Pariter Incolæ Ducatus Vuittenbergensis circa tertiam diei horam tres Soles conspicati sunt. Et anno Domini post sesquimillesimum decimo quarto, pridie Idus Ianuarij, tres Soles apparuerunt, quorum medius magnitudine alios superabat, & in omnibus gladij sanguinei eminebant. Amplius anno post sesquimillesimum quinquagesimo sexto, teste Licostene, Santgoiæ, mense quinctili, multi, Cœlo sudo, tres Soles conspexerunt. Deniq; anno salutis humanæ post millesimum, & sexcentesimum vigesimo nono, ex relatione fide digna, tres Soles penès Neapolim apparuisse intelleximus.

Gladij in Sole visi.

F

Sed magis admirandum est, quod Sol alijs speciebus Solis associatus, varijs circulis, & iridibus coronatus per Cœlum spatiari visus est. Primitùs anno salutis humanæ post sesquimillesimum vigesimo octauo, circa finem mensis Maij, Tiguri Heluetiorum Metropoli, multi simul Soles cincti varijs circulis conspecti sunt,& anno adueniente, Tigurini cum gentibus confœderatis quinq; Heluetiorum pagos oppugnarunt. Item anno Domini post sesquimillesimum quinquagesimo primo, circa finem mensis Martij, Soles apparuerunt cum varijs circulis, quos Græci Pareliar vocant.

Præsagia.

Theon enim apud Aratum, ex Possidonio refert παρήλια esse nubes rotundas, quæ circa Solem irradiantur, nec proprio lumine, sed solari vtuntur: quemadmodum etiam Luna similes illustrat nubes. Quamuis postea apud Aristotelem παρήλιος Sol geminatus exponatur, & apud Suidam παρήλιος adiectiuè appellatur nebula admodum condensata, quæ à Sole illustratur. Immò secundùm Philosophos ad Solis latera semper vergit, veluti in virgis quoq; obseruatur. Hanc monstrosam impressionem contigisse Magdelburgi Cornelius Gemma astruit, nec multò post iussu Imperatoris Caroli, Mauritio, & Alberto Ducibus, ciuitas ad menses quindecim obsessa, pacem tandem cum iniquis conditionibus obtinuit.

Lib. 3. Meteor. c. 3.

G

Monstrosum quid simile in regione cœlesti apparuit Romæ anno salutis humanæ post millesimum, & sexcentesimum vigesimo nono die vigesima Martij ab hora decima nona vsq; ad vigesimam primam, cuius schema in icone I. monstratur, vbi quinq; Soles cum triplici circulo conspiciuntur, nec non cum varijs litteris, quæ explicantur.

Gemmæ, externorum hostium alteram irruptionem præsignificauit. Sicq; anno subsequenti sesquimillesimo supra septuagesimum secundum, varij in Plebe tumultus exorti sunt.

A

At anno adueniente post sesquimillesimum septuagesimo tertio, die vigesima septima Ianuarij, denuò aliud chasma effulsit instar accensæ ciuitatis, fortè etiam propter frequentiam, teste Gemma, frequentes externorum hostium irruptiones, ruinas Vrbium, & Populorum, proditiones, conflictus, & clades vndequaque significans. Secuti sunt assultus, atque expeditiones variæ, nec non terra, pelagoq; strages infandæ, quas in præsentia memorare institutum opus negat. Hoc autem postremum chasma in icone III. conspicitur.

III.

MONSTROSA CIRCA SOLEM, Lunam, & Stellas simulacra.

B

De his, quæ circa Solem, Lunam, & Stellas in Regione cælesti mortalibus ostenduntur, est admodum sublimis consideratio. Quandoquidem hæc triplici genere discriminantur; quædam enim sunt supra ordinem Naturæ, veluti Eclypses, quæ suo tempore non celebrantur, & vna instar omnium fuit illa, impendente Domini Seruatoris Nostri passione, quam Beatus Dionysius Areopagita in quadam epistola ad amicum suum describit. Item Solis quies, quæ habetur in sacris paginis, quando, Iosue populi Israelitici Duce, post Moysem pro Israel præliante, stetit Sol in medio Cœli, neque per diurnum spatium ad Occasum properauit; sicque neque antea, neque deinceps tam longa dies fuit, obediente Domino voci Iosue. Similiter ortus nouæ stellæ, quæ in Natalitijs Domini Nostri Iesu Christi Regibus Orientis apparuit.

Iosue c.10.

Cælestium triplex discrimen.

C

Alia sunt naturalia, sed ratione raritatis inter res monstrosas, & prodigiosas collocantur: cuiusmodi sunt coitus superiorum trium Planetarum, qui nonnisi spatio triginta annorum celebratur; aut si in Eclypsi Solis, & Lunæ totus Diameter obscuretur, quod admodum raro accidit. Alia demum sunt, quæ mediam quamdam conditionem inter diuina, & naturalia sortiuntur: quemadmodum si tres, vel plures Soles, aut Lunæ videantur, si circa stellas, & luminaria varij circuli appareant, & demum si hæc corpora veluti lumine destituta, & coloribus quibusdam deturpata conspiciantur.

Itaq; de his postremis verba facturi, primitus de monstris circa Solem differemus. Et quoniam facies Solis varijs coloribus, alijs Solis simulacris, & diuersis circulis deuenustatur, prima fronte de coloribus, & postmodum de alijs verba fient. Nam Priuerni, anno mundi septingentesimo sexagesimo sexto supra tria millia, ex Licosthene, Sol in meridie colore sanguineo deturpatus est. Deinde Plutarchus in Vita C. Cæsaris narrat, quod post eius obitum, inter alia prodigia, quæ acciderunt, anno mundi noningentesimo vigesimo primo, & ante Christum natum quadragesimo secundo, Sol caliginoso obsessus colore annuum spatium illustrauit: itaut ob lumen imbecillum, & tenuem calorem non solum aeris intemperies, sed frugum etiam cruditas prodierit. Sed nostris etiam temporibus id contigisse refert Gemma, nimirum anno post sesquimillesimum sexagesimo septimo; tunc enim Solis faciem rutilo, & ferè sanguineo colore deuenustatam, sereno Cœlo, dies vigesima Septembris obseruauit. Non dissimilis facies monstrosa Solis, anno Domini post millesimum, & sexcentesimum vigesimo quinto in Bohemia visa est, vt ex relatione Virorum fide dignorum intelleximus.

Monstra circa Solem.

D

Alia huius generis.

Præterea monstrosa deformitas in Sole obseruatur, quando Sol alijs Solis speciebus circumdatur, quod interdum contingit. Namq; ex Chronographis, anno mundi

di septingentesimo quinquagesimo nono supra tria millia, Albæ duo Soles conspecti sunt. Immò, authore Plinio, anno mundi octingentesimo quadragesimo septimo supra tria millia, tres Soles visi sunt. Item anno ante Christum natum quadragesimo secundo, Romæ tres Soles orti paulatim in eumdem orbem coierunt, quod simulacrum proculdubiò vnius, & trini Dei cultum portendebat: quemadmodum etiam anno Domini quinquagesimo primo tres Soles simul conspecti in eumdem statim orbem congressi sunt.

Lib. 2. nat. hist. cap. 31.

Item anno Domini post millesimum, & quadringentesimum sexagesimo nono, Sol trigeminus Romæ visus multorum mentes perturbauit. Pariter Incolæ Ducatus Vuittenbergensis circa tertiam diei horam tres Soles conspicati sunt. Et anno Domini post sesquimillesimum decimo quarto, pridie Idus Ianuarij, tres Soles apparuerunt, quorum medius magnitudine alios superabat, & in omnibus gladij sanguinei eminebant. Amplius anno post sesquimillesimum quinquagesimo sexto, teste Licostene, Santgoiæ, mense quinctili, multi, Cœlo sudo, tres Soles conspexerunt. Deniq; anno salutis humanæ post millesimum, & sexcentesimum vigesimo nono, ex relatione fide digna, tres Soles penès Neapolim apparuisse intelleximus.

Gladij in Sole visi.

Sed magis admirandum est, quod Sol alijs speciebus Solis associatus, varijs circulis, & iridibus coronatus per Cœlum spatiari visus est. Primitùs anno salutis humanæ post sesquimillesimum vigesimo octauo, circa finem mensis Maij, Tiguri Heluetiorum Metropoli, multi simul Soles cincti varijs circulis conspecti sunt, & anno adueniente, Tigurini cum gentibus confæderatis quinq; Heluetiorum pagos oppugnarunt. Item anno Domini post sesquimillesimum quinquagesimo primo, circa finem mensis Martij, Soles apparuerunt cum varijs circulis, quos Græci Pareliar vocant.

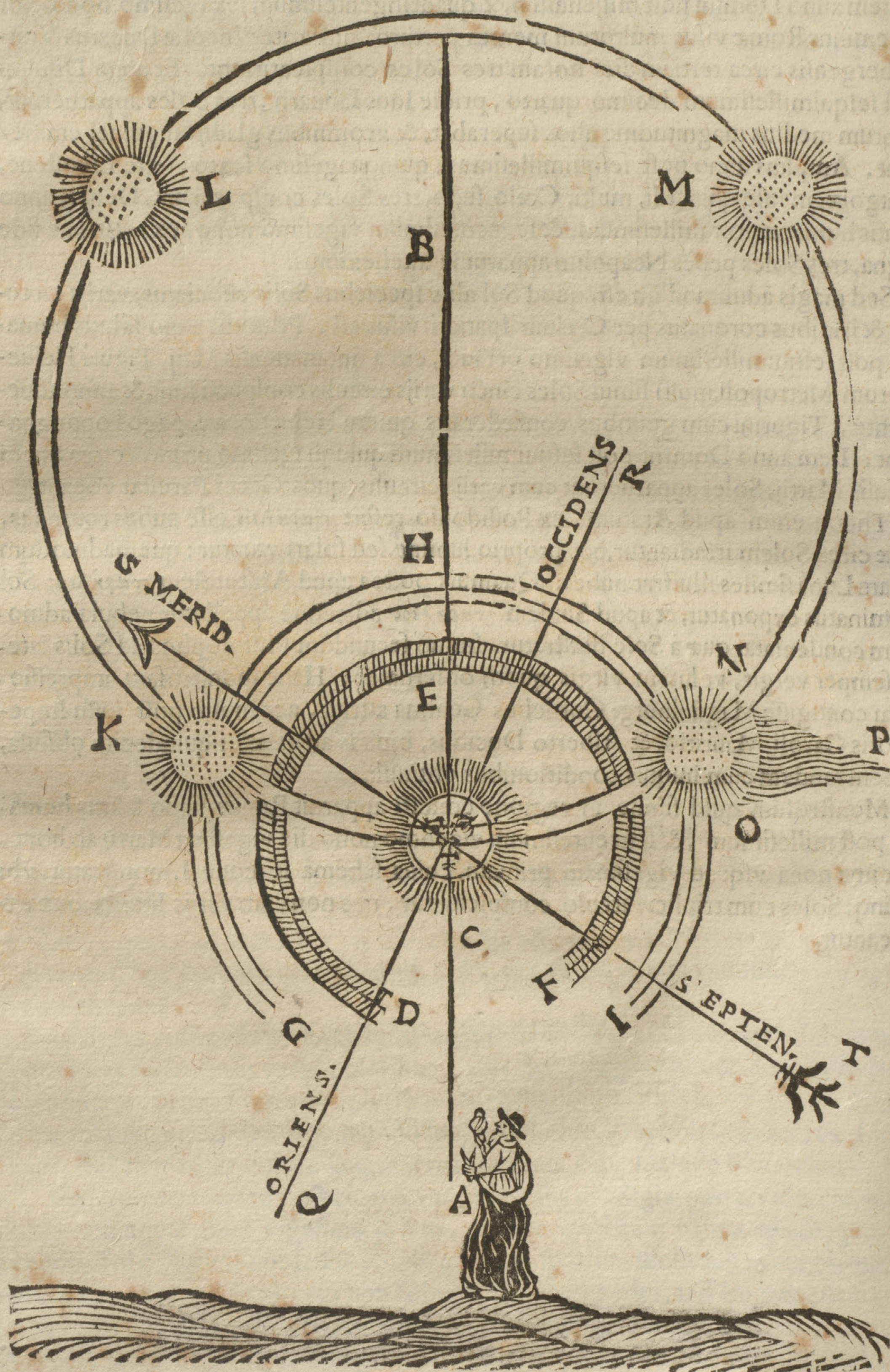
Præsagia.

Theon enim apud Aratum, ex Possidonio refert παρήλια esse nubes rotundas, quæ circa Solem irradiantur, nec proprio lumine, sed solari vtuntur: quemadmodum etiam Luna similes illustrat nubes. Quamuis postea apud Aristotelem παρήλιος Sol geminatus exponatur, & apud Suidam παρήλιος adiectiuè appellatur nebula admodum condensata, quæ à Sole illustratur. Immò secundùm Philosophos ad Solis latera semper vergit, veluti in virgis quoq; obseruatur. Hanc monstrosam impressionem contigisse Magdelburgi Cornelius Gemma astruit, nec multò post iussu Imperatoris Caroli, Mauritio, & Alberto Ducibus, ciuitas ad menses quindecim obsessa, pacem tandem cum iniquis conditionibus obtinuit.

Lib. 3. Meteor. c. 3.

Monstrosum quid simile in regione cœlesti apparuit Romæ anno salutis humanæ post millesimum, & sexcentesimum vigesimo nono die vigesima Martij ab hora decima nona vsq; ad vigesimam primam, cuius schema in icone I. monstratur, vbi quinq; Soles cum triplici circulo conspiciuntur, nec non cum varijs litteris, quæ explicantur.

I. Monſtroſum Solis Schema.

A. Oculus obſeruantis.
B. Vertex obſeruantis.
C. Verus Sol.
A. B. Planities verticali, vbi eſt linea optica ad verum Solem, nam circa verum Solem duo apparuerũt circuli Iridis cum Sole concentrici.
D. E. F. Iris minor diuerſorum colorum perfectum circulum non efficiens.
G. H. I. Circulus Iridis maior adeò debilis, vt vix appareret, & quamuis ſuis eſſet decoratus coloribus, nihilominus erat inſtabilis.
K. L. M. N. Iridis circulus tertius, & maximus coloris tantum albi, quo colore ſolet eſſe decoratus circulus Lunam interdum cingens.
In hoc exteriori circulo duo Soles imperfecti apparebant, nimirum in interſectionibus K. & N. quorum ſplendor erat ſimilis Soli, & eorum pars exterior ſimilis Iridi: immò circuli non erant perfectè rotundi, ſed inæquales.
Sol N. erat inquietus, & de ſe caudam quodammodo flammeam emittebat, quæ notatur N. O. P.
L. & M. erant alij duo Soles in tertio circulo, ſeu Iride magis rotundi, & quieti, necnon coloris argentei.
Sol M. non benè apparebat, ideoq́; citò euanuit, quoniam circulus illius partis primum euanuerat.
Sol N. defecit ante Solem K. quo deficiente, Sol K. ſplendidior euaſit, qui poſtremo loco diſſolutus eſt.
Q. & R. æquinoctialem ſignant.
S. & T. Meridianum indicant.

Tandem hoc ſchema in nubes albas diſſolutum eſt, quo perdurante, verus Sol non rectè refulgebat,

Similes impreſſiones meditatus eſt Virgilius, quando cecinit.

L. 1. Georg.

Sol tibi ſigna dabit, Solem quis dicere falſum
Audeat? ille etiam cæcos inſtare tumultus
Sæpè, monet, fraudumq́;, & operta tumeſcere bella.

Quare ad memoriam reuocandum eſt, quod anno ſubſequenti, poſt apparitionem prædicti ſchematis Solaris, circumſeſſio, & oppugnatio Mantuæ ſecuta eſt, deinde teterrima peſtis totam Ciſalpinam Galliam, nempè Lombardiam occupauit.

Præſagium.

Cæterum circuli Solem, & Lunam aliquando coronantes ratione temporis, & loci variare poſſunt: nam cum integer circulus circa Solem, & Lunam, aut alias micantes ſtellas, ſiue nocturno, ſiue diurno tempore, ſiue antemeridianis, ſiue pomeridianis horis conſpicuus apparuerit, ἅλως Græcis nuncupatur; quamuis hoc vocabulum apud Græcos propriè ſignificet aream, in qua frumentum teritur; nihilominus apud Ariſtotelem in libris de Cœlo, & Mundo, pro corona, & circulo ſyderum accipitur, & in Meteoris circulum integrum circa Solem, & Lunam apparentem denotat, de quo in præſentia verba fiunt.

Halo quid ſit.

Fit igitur Halo ex refractione intus facta: refrangitur autem viſus interdum, nec vltra ferri permittitur, cauſa aeris, & vaporum, qui in nubem ceſſerunt, & præcipuè in nubem raram cum plana ſuperficie: etenim cum à re viſibili quidpiam exierit verſus oculum intuentis, & interim vſq; ad oculum penitus non perueniat, alicuius rei occurſu impeditum, id tunc retrocedere cogitur, & in reditu opus eſt, vt diffundatur; quamobrem fortè quandoq; rotundam figuram procreauerit; ſicq; Halonem factum eſſe aſſeuerauimus. Immò hæc corona Solem ſepiens interdum cum parelijs obſeruatur, quemadmodum in icone II. conſpicitur.

Generatio Halonis. II.

Semper autem phænomena huius generis varios rerum publicarum motus præſagierunt: quandoquidem, anno mundi octingenteſimo vigeſimo tertio ſupra tria millia, Lauinij inter horam tertiam, & quintam duo diſcolores circuli faciem Solis circumdederunt, quorum alter ruborem, & alter alborem præ ſe ferebat, deinde non multò poſt Carthago fuit diruta.

Item anno ſalutis humanæ octingenteſimo quinquageſimo primo, in ciuitate Paderburnenſi duo circuli circa Solem fuerunt obſeruati, quibus euaneſcentibus, Vrbs ferè tota conflagrauit. Amplius anno Domini poſt milleſimum centeſimo quinquageſimo ſeptimo, circulus amplæ latitudinis ignei, & cærulei coloris Solem fædauit, & in Normannia, imbrium copia non mediocris ſubſecuta eſt, quæ labores Agricolarum impediens annonæ caritatem produxit. Pariter anno ſalutis poſt milleſimum, & trecenteſimum octuageſimo ſeptimo, in Heluetijs ingens circulus Solem deformauit, deinde fames, bella, & inundationes non vulgare incolis detrimentum attulerunt. Anno etiam poſt ſeſquimilleſimum vigeſimo, quando Carolus Quintus Romanorum Imperator Aquiſgrani fuit coronatus, Area circa Solem cum iride viſa eſt.

Præſagia varia.

Inſuper anno poſt ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo tertio, die vigeſima nona Aprilis, ab hora duodecima vſq; ad meridiem, Cornelius Gemma fatetur ſe obſeruaſſe Solem Cœlo ſereno admodum pallentem, quodam circulo redimitum, qui inter Halones frequentiores erat monſtrificus, & inſtar iridis florentiſſimæ, conſpicuus, trium colorum varietate diſtinctus. Immò addit, quòd rei ratio ad cauſam phyſicam relegari non poterat, ſed inſigne ſimulacrum in admirationem populum trahens effecit, vt id cuidam portento non abſimile putaretur. Iterum addit Gemma ſe multos obſeruaſſe Halones cum nube candida leui, æquali, & tranquillo Cœlo ante planitiem Solis extenſa; cum tamen in hoc nulla fuerit conſpicua nubes, ſed circulus ſereno Cœlo exactam iridem præ ſe ferebat: hinc poſtea ille anguſtias ſuorum temporum præſagiuit.

Halonis varietas.

Verùm inter cæteros Halones ingens, & admirandus fuit circulus Solis ſub imperium Auguſti Cæſaris, authore Plinio, qui ceu radiantibus ſtellis inſignita corona apparuit, deinde alij duo circuli, vt ex Suetonio, & Dione conſtat, prædictum circumſepiebant, quorum alter elegantiſſimæ iridis formam, alter verò ex ſpicis triticeis

II. Halo cum parelijs.

ceis ſertum repræſentabat, claro, & euidenti Religionis Chriſtianæ impendentis, pacis, & vbertatis argumento. Quapropter huius egregij, & memorandi Halonis ſpeciem in icone III. ſpectandam proponimus.

III.

A Quæ hactenus explanauimus de circulis ad Solem attinentibus, eadem de circulis Lunam coronantibus intelligenda ſunt: namque ſi Halo penès Solem quandoque apparet, ſimiliter circa faciem Lunæ generatur: immò in Sole Paralios, & in Luna Paraſelinos obſeruatur. Præterea ſi plures Soles interdum fuerunt viſi, quandoque etiam plures Lunas Veteres conſpicati ſunt: etenim anno mundi poſt tria millia ſeptingenteſimo vigeſimo nono Ariminenſes magna cum admiratione tres Lunas conſpexerunt, & eo anno, ex relatione Hiſtoriographorum Carthaginenſes Corſos, & Sardos in Romanos incitarunt. Anno Domini poſt milleſimum centeſimo decimo octauo, Henrico Primo Angliam regente, duæ Lunæ pleno orbe apparuerunt, quarum altera Orientem, & altera Occidentem illuſtrare videbatur: non multò poſt Normannia fuit ſubacta.

Tres Lunæ quando conſpectæ.

Anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & centeſimum quinquageſimo ſeptimo, menſe Septembris, Cœlo ſereno tres Soles, & paucos poſt dies eiuſdem menſis tres Lunæ viſæ ſunt, quarum media Crucis nota ſignabatur. Vnde rerum naturalium B perſcrutatores difficultatem, & diſcordiam in eligendo Pontifice Maximo præſagierunt, & id à veritate minimè fuit alienum, vt in Hiſtoria Alexandri Pontificis Romani illius ætatis liquidò conſtat.

Item anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo tertio, Incolæ Madelburgi tres Soles viderunt, quorum medius lucido planè colore erat conſpicuus, ſed collaterales rubro, & ſanguineo colore fœdati apparebant; his occidentibus, cum iam noteſceret, tres Lunæ apparuerunt, quæ longè maiorem intuentibus metum attulerunt: cum ea, quæ noctu apparent horribiliora videri ſoleant, & anno ſubſequenti, in principio Aprilis, Saltzfeldij, quod diſtat tria milliaria à Schuuinfurto oppido Imperiali, dum noteſceret, duæ Paraſelinæ conſpectæ ſunt, & paulò poſt vicus pernicioſo incendio perijt.

Tres Soles, tres Lunæ viſæ.

Inſuper Halo circa Lunam pluries viſus eſt; nihilominus inſignis ille fuit, quem obſeruarunt Baſileæ Rauracorum, anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo tertio, die vigeſima tertia menſis Ianuarij circa octauam noctis horam: ſiquidem C amplus, & magnus circulus, inſtar iridis, Lunam per tres horas cinxit: deinde gelu non mediocre eſt ſubſecutum, quod arboribus, & omnibus plantis maximum attulit detrimentum.

Halo circa Lunam.

Aliquando etiam præter geminatas Lunas, & circulos Lunam ſepientes, monſtrifera ſimulacra in Luna apparent: quandoquidem anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & centeſimum quinquageſimo ſexto, Crucis imago in Luna fuit conſpicua, ea forma, quæ in icone IIII. repræſentatur. Et eo tempore, vt recitat Licoſthenes, Albericus miles Belluacenſis pro Chriſtiana fide martyrio fuit affectus, & Mediolanum à Friderico Barbaroſſa Imperatore oppugnatum, & in fidem receptum fuit, & ſequenti anno Tyberis inundatio Romæ maximum detrimentum attulit.

IIII.

Non diſſimile ſimulacrum in Luna, anno poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo quarto, menſe Aprilis, Cœlo ſereno, in Ciuitate Vuyl Turganiæ, homines ſunt conſpicati: namque circa corpus Lunare Crux alba refulgebat; neq; mirandum eſt, quia D eadem Crucis nota punicea, anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto, in Oppido Griſſenſe Thuringiæ viſa eſt, quæ totum Solis corpus tegebat, cum multis alijs circulis, quos in præſentia recenſere non eſt opus.

Crux in Luna, quando refulſit.

Iam tempus eſt opportunum, vt per cauſas prædictorum effectuum tranſeuntes ad finem huius Hiſtoriæ properemus. Nam quamuis in examinandis, & deſcribendis huiuſmodi monſtris Cœleſtibus, aliquæ cauſæ fuerint exaratæ, ſine quibus talis effectus intelligi non poterat: nihilominus in præſentia omnes amplecti conabimur.

Inchoantes igitur à cauſis generalibus, eas in duplices diſtinguemus, quarum altera cœleſtis, altera verò elementaris dicitur. Prior metheorologicos effectus producit, poſterior autem illos recipit. Priori id videtur contingere bifariam. Primò, quia ea eſt cauſa omnium effectuum, nedum metheorologicorum, motu tamen intercedente: deinde, quia æterna rerum infimarum, & non æternarum cauſa eſſe ſolent.

Cauſæ monſtrorum cæleſtium.

III. Ingens, & admirandus Solis circulus.

solent. Est autem superior illa natura æterna, & infinito mouetur tempore; ideóq; principium, & finem sui motus possidet, cum cætera corpora sint finita; & finitos, motus habeant, & propterea cuicumq; corruptioni sunt obnoxia.

Causa vniuersalis.

Hinc colligendum est, quòd suprema illa natura cunctorum aliorum effectuum, nedum meteorologicorum causa est, & effectus postea in materia elementari recipiuntur. Idq; alia expositione indigere non opinamur, quoniam alia non dantur corpora, præter elementa, quæ descriptas impressiones recipere possint. Immò elementa in rebus Meteorologicis subeunt magis rationem subiecti, quàm materiæ, cum elementa verè sint illa, quæ impressionibus meteorologicis subijciuntur, & cœlestes actiones in se recipiunt. Nisi velimus has actiones diuinam potestatem appellare, quæ proculdubiò in re quacunq; reperitur, siue vim solis, cui etiam cælestis virtutis appellatio ob quamdam excellentiam competit; cum lumen, & motum cæterarum stellarum moderari videatur. Ab his igitur causis vniuersalibus cæteræ talium effectuum peculiares dependent. A

Præterea causæ generales prædictarum impressionum, quæ in suprema aeris regione generantur ad duas iterum reduci possunt, quarum altera hypocauma nominatur, vt superius etiam fuit explanatum, quòd causæ materialis vicem gerit: altera verò est motus circularis, qui functionem causæ efficientis obire perhibetur. Namq; cum illùc ascenderit siccior ille spiritus à terra eleuatus, necesse est, vt incalescat eo modo, quo res aliqua à celeri motu calorem haurire solet, quæ calefactio eatenus procedit, quatenus inflammationem concipiat. B

Causa Chasmatum.

Sin ad causas impressionum, quæ citra inflammationem contingunt, animum dirigamus; hæ à præcedentibus non valdè discrepabunt: cum hiatus, seu chasmata, vel Cœli voragines fiant, vt antea exposuimus, quando exhalatio turbulentior nigrorem quemdam contrahit, qui crassarum, & obscurarum imaginum color proprius esse solet; sed extra, ob vicinitatem luminis rarior, & candidior euadit; quocirca ratione huius diuersitatis, quod magis intus est speciem cuiusdam profunditatis repræsentat, quam ab hiatu nihil differentem esse spectatores opinantur.

Tunc enim fit, vt album vehementius percellat visionem, eaq; ratione propinquius oculis videatur; nigrum autem, ob causam oppositam, longiori interuallo videtur distare, & quodammodo hiare creditur. Qua de re vulgares homines id intuentes, chasmata, seu hiatus, in Cœlo esse arbitrantur, & tanquam monstrosa admirantur. C

Neq; ab his causis multùm discrepant illæ, quæ sanguineos colores in Cœlo, & circa astra procreant. Quandoquidem exhalatio pariter turbulentior, & inopia cælestis lucis, dum in vnum congrediuntur, non alium, quàm purpureum colorem sanguineo proximum generare possunt: dummodò quædam proportio, & æqualitas inter hæc duo seruetur.

Colorum varietatis causa.

Alioquin si exhalatio fuerit ita turbulenta, vt longè splendorem lucis superet, color niger magis, quam ruber, vel quilibet alius apparebit, quoniam lux iuxta eum diffundi nequeat, quæ vice versa in causa est, vt, quando eadem lux fuerit copiosa, & crassitudinem exhalationis superauerit, colorem album pariat. Hinc denuo fit, vt, si neutrum horum alium vicerit, neutrum etiam prædictorum colorum emergat, sed alius quidam vtriusq; naturam participans, qui sanguineus, vel purpureus color erit appellandus. D

Hinc etiam prodire potest causa, propter quam huiuscemodi colores noctu magis, quàm interdiu videantur: etenim causa huius effectus est inopia lucis: cum diurnum lumen nocturno semper fit copiosius, vnde fit, vt cuncta interdiu magis albicantia appareant. Verùm si huiuscemodi sanguinei colores fortè etiam interdiu conspicantur, quod minimè negandum est, vt exemplis superius memoratis manifestauimus, tunc asserendum erit id contingere æstiuo potissimum tempore, quo, ob copiam caloris, & incendij fumosæ, & turbulentæ exhalationis, hypocauma magis viget: propterea perspicuitas prioris luminis aufertur, vel saltem remittitur: ideóq; tunc non candida, sed sanguineo veluti colore fœdata astra, & luminaria conspiciuntur.

Circulorum causa.

Quoad causas circulorum, qui aliquando Solem, Lunam, & quoduis astrum circumdare videntur, notandum est aliam non esse horum circulorum, siue halonum causam,

IIII. Admirabile Crucis signum in Luna.

cauſam, quàm vaporem, & nubem, in qua ſplendor aſtri frangitur, quam fractionem metheorographi halonem indigitant. Nam radij aſtrorum dum vltra viſum ferri non poſſunt, æqualiter in ipſa nube franguntur: verùm ſi nubem æqualem offenderint, exactus circulus prodibit: ſin nubem inæqualem inuenerint obuiam, tunc non integer circulus, ſed ſemicirculus tantummodò apparebit. A

Cur Halo circa lunam frequentior.

Præterea circa Solem rarius, & circa Lunam frequentius halones apparent, quoniam calor Solis, qui multò maior eſt, quàm calor Lunæ appropinquantes nubeculas facilius diſſipat, quàm Luna, quæ caloris eſt imbecillioris, & propterea hæc nubes facilius admittit, & frequentius halones patitur.

Cauſa phyſica.

Paralios autem neq; iuxta Solem, neq; admodum longè produci poteſt, quoniam propinquitas Solis nubem prius diſſolueret, quam ſpeculi vicem obire poſſet: namque diſtantia refractionem viſus ita adimit, vt nubes longè diſtans à Sole formam, nec etiam puſilli ſpeculi præ ſe ferre poſſit: quocirca redditur inepta ad albedines, & ad illos recipiendos colores, quos apparitio paralij expoſtulat. Quamobrem ſimulacra huius generis neq; ſupra Solem, vel propè, vel eminus formari poſſunt: idcircò neceſſe eſt, vt tantummodò iuxta latera Solis producantur, mediocri tamen diſtantia, ne propinquitas Solis diſſoluendo nubeculam, horum generationem impediat, & longa diſtantia vim formandi ſpeculi adimat. Hæc ſunt, quæ quoad cauſas phyſicas de prædictis effectibus pronunciare poſſumus. Quando autem huiuſmodi cæleſtia monſtra à manu Diuini Opificis immediatè prodeunt, eorum cauſas humani ingenij acumen penetrare, neque reddere poteſt. B

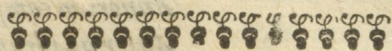
Hiſtoriæ Monſtrorum finis.

L. D. D. P. Q. S. V.

INDEX MONSTRORVM ET RERVM MEMORABILIVM COPIOSISSIMVS.

Rrr Agnus

INDEX.

INDEX.

INDEX.

Cra-

INDEX.

Dryo-

INDEX.

Ger

Hiero-

Ho-

INDEX.

Ho-

INDEX.

INDEX.

L

Lac

Mu-

N

Pullus

Sce-

INDEX.

Sta-

T

INDEX.

Viri

FINIS.

PARALIPOMENA ACCVRATISSIMA HISTORIÆ OMNIVM ANIMALIVM,

Quæ in Voluminibus Aldrouandi desiderantur.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS
In Patrio Bononiensi Archigymnasio Simpl. Med. Professor Ordinarius,
Musæi Illustrissimi Senatus Bonon. necnon Horti publ. Præfectus summo labore collegit.

MARCVS ANTONIVS BERNIA BIBLIOPOLA BONON. proprijs sumptibus in lucem edidit.

BONONIÆ M.DC.LVII.

Typis Io. Baptistæ Ferronij. Superiorum permissu.

ILLVSTRISSIMIS BONONIENSIS REIPVBLICÆ SENATORIBVS

Bartholomæus Ambrosinus F.

VNQVAM possum, Illustrissimi Senatores, inter illa vestræ benignitatis, & beneficentiæ argumenta, quibus quotidie vestros Ciues, & præsertim Ministros prosequimini, illud postremo loco reponere, dum me omnium minimè peritum non modò custodiæ vestri Musæi θαυματοφιλακίῳ *designastis, sed etiam mihi tot, tantorumq; operum condendorum, & perficiendorum curam demandastis. Quod postea munus pro viribus exercendum aggressus, quàm vigili studio, & quanta sedulitate præstiterim, interdiù, noctùque huic inuigilans messi, narrare non est opportunum: quia nunquam talem virium mearum imbecillium solicitudinem in hoc opere consumere possum, quin semper maiorem Illustrissima tantorum Patrum humanitas non mereat. Sed animus meus hoc identidem versiculo recreatur.*

Si desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Itaque hoc tantùm annuo, quòd nudius tertius in vestro dum versarer Musæo, vastum Historiæ omnium animantium intuens pelagus, mul-

tas Icones omissas, historijsq; minimè insertas animaduerti. Quare id admiratus, tum ne perpetuis obruerentur tenebris, tum vt vobis in obsequiosos pergratis morem gererem; iuxta illud Virgilianum.

Li.4.Aen. vers.519.

Et benè apud memores veteris stat gratia facti.

Ex Iconibus collectis hæc Paralipomena Historiæ cunctorum animalium accuratissima, ab omnibus Studiosis expetita concinnaui, & eadem vestro Nomini, quasi Numini obtuli; nec immeritò: sic enim vestrum campum, quem olim mihi dedistis excolendum, nunc vepribus expurgatum, semitis reclusum, & multis lucubrationibus cultum restituo, seu potius flores in hoc fertili, & amœno lectos agro, quasi in fasciculum compositos vobis olfaciendos reuerenter porrigo. Pergite vos vestro patrocinio me fouere, quem olim ad hoc munus obeundum tanto suscepistis ardore.

Valete, & fælices viuite.

Bononiæ Cal. Decembris M.DC.XXXXI.

PARALIPOMENA ORNITHOLOGIÆ.

OLIM Ornithologia ab Eruditissimo viro Vlysse Aldrouando in tres partes fuit distributa, in quarum prima Aues rapaces, tam diurnæ, quàm nocturnæ recensebantur; in secunda, præter aues granivoras, nempè gallinacea genera, columbas, pauones, phasianos, similesq; alias, illæ etiam, quæ vermibus vitam sustentant, necnon pamphagæ numerabantur: in tertia demum quotquot aues in aquis se mergunt, vt anseres, & anates, & quæ circa aquas, pabuli gratia, semper versantur, vt Ardeæ, & cæteræ huius generis, collocabantur. Nos in præsentia, hoc seruato ordine, pauca addemus, quæ partim ob multitudinem iconum, quæ in Musæo olim Aldrouandi, & nunc Illustrissimi Senatus Bononiensis seruantur, partim quia, maturiùs Author non obseruauerat, typis non fuerunr mandata.

Pamphage aues.

Primitùs proponimus spectandum, & considerandum Lectori vnguem alicuius auis rapacis, qui in Musæo adhuc diaphanus conspicitur. Hanc enim iconem Lector contemplabitur, num ad diurnas, vel nocturnas aues huius generis spectare possit.

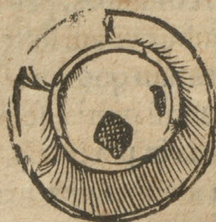
Aues rapaces nocturnæ, & diurnæ.

Sin hic vnguis ad rapaces aues diurnas attineat, aliam, atq; aliam iconem ad nocturnas pertinentem exhibemus: namq; figuram Periophthalmij noctuæ, siuè Vlulæ, necnon ouum habebit Lector, & meditabitur.

Vnguis rapacis Auis.

Periophthalmion Noctuæ.

Ouum Noctuæ.

Nolumus prætermittere iconem Accipitris capite, & cauda nigri, cæteris verò albi, si tamen hoc animal in rerum natura versatur de quo valdè dubitamus, quandoquidem hæc icon obseruata fuit in tabula Bembi supra caput Apollinis effigiata, in qua tabula multæ aliæ aues monstrificæ fuerunt delineatæ, vt in Historia monstrum explicauimus.

Accipiter capite, & cauda niger.

DE AQVILIS.

A

PErpulchrum, & regium Aquilæ genus corona, vel crista nigra redimitum per Indiam vagatur, quod Incolæ Yzquauhtli nuncupant, rostro circa radicem luteo, deinceps nigro, pedibus pallidis, vnguibus nigris, cruribus, & ventre ex colore nigro,& candido permixtis,collo fuluo, dorso,& cauda nigris, atq; fuscis. Hæc Aquila magnitudine vulgarem æquat Arietem, magna audacia, & ferocia est prædita, itaut homines, sicut etiam facta, leui de causa adoriatur: mitescit tamen, & aucupio instar aliorum Accipitrum, quorum videtur species, famulatur.

Aquila ad Aucupium.

Aquilæ albæ, præter memoratas à Doctissimo Aldrouando, vagantur per montes vltra regnum Malabar, per mille milliaria ad regnum Morfili, quod nemini est tributarium, & serpentibus in conuallibus illis versantibus vescuntur. His Incolæ in venatione gemmarum, & præcipuè Adamantum vtuntur: cum in montibus huius regni multi Adamantes generentur. Idcircò post pluuias multi homines egrediuntur ad riuos aquarum de montibus descendentes, & in arena aliquos inueniunt Adamantes. Sed quoniam plurimi ad conualles inaccessas ab vndis conuehuntur; æstiuo tempore homines ascendunt montes, & in illas valles proijciunt recentium frustra carnium, Aquilis albis aspicientibus, quæ postea ab ipsis in montes sublata nonnullos adhærentes habent Adamantes. Aduertunt igitur, quò aues sublatam portent carnem, & accurrentes strepitu Aquilas abigunt, & lapillos carni adhærentes colligunt. Sin Aquilæ proiectam carnem in conuallibus comederint, obseruant diligenter locum, in quo noctu Aquilæ dormiant, & mane ab excrementis lapillos eliciunt, si quos vnà cum carne deuorauerint.

B

Venatio adamantum per aquilas.

C

DE AVRIS, SIVE AVIBVS Ventorum.

AVIS est quædam apud Indos, quæ nomen aduersus quamuis auræ violentiam, & ventorum impetum meruit. In locis maritimis vocatur Zamuro, Peruanis Suyunu, Mexicanis Tropilloti: Coruini videtur generis, & magnitudine ad Aquilam accedit, colore est nigro,vngue adunco,& atro, crure fusco, rostro instar Psitaci, fronte depili, & cute plicatili obtecta, necnon raris, & nigris pilis circumuallata, Morticina carne, stercore humano, & alijs sordibus vescitur.

Coruigenus.

In arboribus, & rupibus huiusmodi aues pernoctant, sed mane ad ciuitates aduolant, & à locis eminentioribus diligenter intuentur plateas, vt quicquid immundum, & exangue in escam sumant. Perspicaces enim sunt, præpetes, & miri silentij, neq; enim vociferantur, neq; canunt, sed quoddam leue murmur edunt. Hernandus author est, ignotæ esse originis, cum locus, vbi nidulentur, & sobolem alant, ignoretur; tamen in singulis nouæ Hispaniæ angulis sunt frequentissimæ. Nihilominus Acosta scribit eorum pulos esse albos, & adolescentes coruinam nigredinem adipisci, & odoris esse ingrati. Cinis pennarum ortum pilorum coercet. Caro estur ad morbum gallicum expugnandum; stercus, haustum in aliquo liquore, melancholicis confert, & cor Sole exsiccatum suauissimum spirat odorem. Quocirca huiusmodi aues in aliquibus Prouincijs, lege lata pœna, non interimuntur.

D

Vsus in medicina & alijs.

Alias auis est Cozcacoauhtli ab Indis vocata, & regina Aurarum, scilicet earum esse perhibetur, quas Mexicani Auras, nempè Ventorum Aues nominant. Mexicanæ

Aues ventorum.

canæ Prouinciæ est indigena, hancq; nomenclaturam sibi vindicauit; quoniam magna vi resistens ventis, ijsdem sedibus perstet immobilis. Magnitudine Gnesias adæquat Aquilas. Totum corpus, præter collum, & pectus, ex nigro purpurascit. E Alæ subtus circa exortum nigræ, cætera cinerea, desuper verò mixtim fuluæ, nigræ, & nonnihil ad purpureum colorem tendentes. Crura rubra sunt, vngues vnci, rostri extremitas Psitacorum æmula, alba, cætera rubicundo colore infecta; narium foramen est amplum, oculi nigri, iris fulua, rubræ palpebræ. Frons sanguineo est perfusa colore, rugis plicatilibus exornata, quas instar Galli pauonis aliquando explicat, cum pilis quibusdam raris, & nigris. Cauda est Aquilæ infernè cinerea, foris autem nigra. Vescitur, & ipsa morticinis carnibus, & stercore humano, deinde anguibus, lacertis, & muribus, quibus in dies insidiatur. Indi plumas huius auis vlceribus admouent, & carnes elixas, perdurante hoc affectu, necnon in profliganda lue gallica fæliciter vsurpant.

Vsus in medicina.

F

DE AVIBVS PSITACO congeneribus.

EX Moluccanis insulis quædam auis Noyra nuncupata in Indiam defertur, quæ Psitaci faciem apprimè exprimit, & cãtum etiam imitatur, nisi quòd pennis rubicundioribus est vestita, & caro pretio venditur. Præterea hoc peculiare sibi vindicat, quòd altorum suorum capita, aures, nares, & vultum, lingua studiosè, more Canum, detergit: itaut his gesticulationibus Dominis suis non parùm oblectationis afferat. Præterquamquòd vario, & amæno pennarum colore alios Psitacos longè superat.

In Chiappa quoq; aues quædam, Acciptres fluuiatiles nominatæ versantur, monG strosæ quodammodò pedibus videntur; cum horum alterum anserinum, & alterum aquilinum habeant: etenim dùm altero innatant, altero prædam rapiunt.

Accipitres fluuiatiles.

DE PISCIS.

QVÆDAM auis à sedando, & dissipando capitis dolore Picus salutifer fuit appellata, merula est maior, rostro longo, & nigro, sed inferna parte breuiori, vertice, & toto ferè collo desuper rubicundo, infernis partibus prorsus cinereis, alis autem, & dorso nigris, sed albis lineis transuersis varietatis. Frequentat agros prouinciæ Totonacapæ, & ad Pici genera referri creditur; cum arH bores rostro perforet.

Picus salutifer.

Plumæ capitis rubescentes applicatæ, capitis dolorem leuare feruntur: siue id à signatura retulerint, cum in vertice capitis huius auis emineant, siue quia experimento id comprehenderint.

Est ibi alia species huius auis, quæ Picus imbrisœtus indigitatur lingua vernacula Quatotoni, magnitudine Vpupam æquat, nigro, fuscoq; colore variatur. Rostrum, quo arbores cauat, tres digitos est longum, firmum, & candens, sed infernè breuius. Caput est paruum, plumisq; rubris contectum, & decoratum, crista rubicunda tres vncias longa, & in superna parte nigra. Ab alterutro colli latere fascia nigra ad pectus vsq; descendit. Pedes, & crura sunt liuida. Non longè à mari australi degit, in excelsis arboribus nidificat, cicadis, & vermibus victitat, & tempore imbrium in prolem incumbit, vnde nomen sibi comparauit.

Picus imbrefœtus.

DE

DE NOCTVIS, & Vespertilionibus.

A

NOCTVA canora est, Chicoatli apud Indos vocata, quæ magnitudine nostratem æquat, rostro est longo, tenui, & pullo, necnon tænijs iuxtà vtrumq; oculum luteis, & obliquis. Inferiora corporis pallida sunt, nigris quibusdam plumis circa collum interfertis. Nigri ei sunt oculi, iride lutea. Cætera ex fuluo, fusco, & cinereo permixta sunt; montosa colit loca, & in vimineam coniecta caueam non mediocriter garrit, vnde nomenclaturam acquisiuit. Facili alitur negocio; quia pane, vermibus, & alijs huiusmodi rebus vescitur. Calidis, & frigidis regionibus comprehenditur, & non insuaue præbet alimentum. Nonnulli à Noctua vulgari Chiaquatotol appellant, quoniam illa non minus sit auguralis.

Vsus in cibis.

B

Vespertiliones occidentales grandes sunt, itaut horum nonnulli pedalem longitudinem superent, duris, & longiusculis pilis præditi, color est diuersus: nam quibusdam ex flauo est cinereus, aliorum est magis fuscus, & nonnullorum spadiceus. Alarum partes corpori proximiores pilis sunt tectæ rarioribus, earumq; supina pars magis, quàm prona. Sunt autem alæ sesquipedalis longitudinis, & latitudinis octo vnciarum: quamuis in aliquibus sint breuiores, & angustiores, sicuti vicissim in alijs latiores, & longiores. Color alarum ex fusco est cinereus, summa singularum alarum pars, ossiculum duas vncias longum continet, in acutum, & curuum vnguem desinens, quo arboribus adhærent; similiter ab extrema ala vnguis minor, & vix eminens pendet.

Vespertilionum descriptio.

Duas habent aures, sed paruas in comparatione ad magnitudinem, & crassitiem capitis, extima parte angustas, & in mucronem desinentes. Rictus nonnullorum obtusus, quasi rictus felis obseruatur, aliorum verò oblongius, & ad vulpeculæ rictum accedens.

C

Demum in superna mandibula vtrinq; seni, & in inferna septeni sunt dentes, quorum anteriores cæteris sunt longiores, & candidi. Crura binas vncias longa, pedes parui, & semiunciales, qui in quinq; digitos binis articulis integratos distribuuntur, quorum singuli in magnos, firmos, acutos, curuos, & nigros vngues desinunt, ijs similes, qui membranaceis alis inesse retulimus, quibus de arboribus se suspendunt.

Cap. 61.

Gomara, in sua generali Historia, horum animalium magnitudinem prædicat, sed eorum faciem non describit, solum addit esse animantes admodum mordaces, morsumq; esse valdè nocuum, qui ablutione aquæ marinæ, & adustione curatur. Deinde paulò inferiùs ad rem, non iniucundam narrat historiam. Accidit, inquit ipse, vt in Prouincia Chriribichi, famulus Monachorum Dominicanorum in Cœnobio, cui nomen Sanctæ Fidei, pleuritide corriperetur, sed vena, ad tollendum morbum à Chirurgo minimè deprehensa, ægrotus deploratus relinquebatur, interim sequenti nocte Vespertilio ægroti decumbentis pedem nudum inueniens circa venam momordit, & sanguine satur, aperto vulnere discessit; ideòq; tantùm sanguinis effluxit, vt patiens à morbo liberaretur, non sine magna Monachorum admiratione: vnde pro miraculo id prædicare solebant.

Cap. 80.

D

Casus pleuritidis.

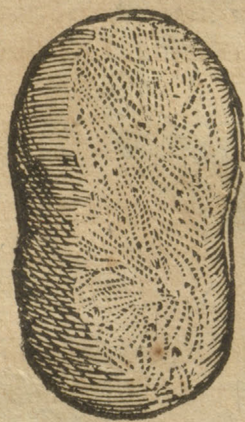
In Plaga Orientali viuunt etiam Vespertiliones immensæ ferè molis, quoniam magnitudine gallinas æquare perhibentur, quorum caro palato est grata, & iucunda: sunt tamen fructibus admodum infesti; propterea noctu agros custodire oportet; & hæc de Auibus ad primum Ornithologiæ Tomum attinentibus dicta sint.

DE

DE GALLINIS, & Vrogallis.

GALLINARVM, in Regione Mozambicha, caro atra est, immò pennæ carnes, & ossa ita nigricant, vt si coquantur, in atramento elixæ esse videantur: nihillomimus sapidissimæ sunt, & reliquis longè meliores creduntur. Icones Gallinarum Indicarum habentur in secundo Tomo Ornithologiæ: hìc autem damus Iconem Oui Gallinæ Indicæ, vt Lector discrimen inter hoc, & Ouum Gallinæ nostratis meditari possit.

Ouum Gallinæ Indicæ.

Icones variæ Ouorum Gallinæ.

Amplius adduntur icones omissæ varietatis ouorum Gallinæ, quæ monstrificam quodammodò naturam referunt, veluti in hac tabella conspicitur.

1. Ouum gallinæ rotundum instar pilæ.

E 2. Ouum aliud gallinæ paruum rotundum cortice durissimo.

3. Ouum gallinæ magnitudine oui columbini.

4. Ouum gallinæ monstrificum, nempè vndosum, & rugosum.

5. Ouum gallinæ monstrosum, nempè figura cucurbitæ perticalis.

Cæterùm oua delineata sub numero sexto, & septimo sunt aliorum animalium, siquidem sub numero sexto repræsentatur figura oui Testudinis terrestris, & sub numero septimo effigies oui Noctuæ, quæ ambo in eadem tabella erant incisa.

Prædictis addamus iconem alterius oui gallinæ magis monstrosi, quandoquidem collum instar phialæ habet.

Ouum Gallinæ cum collo instar phialæ.

De Vrogallo postea tam maiori, quam minori in secundo Ornitologiæ tomo fusiùs egit Vlysses Aldrouandus, quos Tetraonem maiorem, & minorem appellauit. Verùm Olaus Magnus, præter memoratos, alios Vrogallos minores in septentrio-

Vrogalli minores Septentrionales.

ne, nimirum in Noruegia, & regionibus finitimis, degere scripsit, qui sub niue duos, aut tres menses, absq; cibo latibulantur, fortassis eo modo, qui pingitur in superiori icone; ideóq; tunc à Venatoribus facilè capiuntur.

E Hos igitur, si attentè Lector meditabitur, proculdubiò discrepare ab illis asseuerabit, quos Clarissimus Aldrouandus loco citato delineauit.

Hæ autem aues, iuxta sententiam Ornithologi, non erunt absimiles illis, de quibus in libro mirabilium Aristoteli adscripto, hæc habentur. In Ponto per hyemem quædam aues reperiuntur, quæ neque excernunt, nec si pennæ euellantur, sentiunt, nec etiam si veru transfigantur, sed tantummodò quando ab igne incaluerint, & quamuis aliqui id sibi persuadere nequeant: attamen quando inferius de auicula epilepsiæ verba fient, & illius proprietates narrabuntur, proculdubiò id etiam credet.

Aues hyeme veluti mortuæ.

DE AVIBVS INDICIS
Phasianis nuncupatis.

F

AVIS montana Tepetototl ab Hispanis indigenis Phasianus nuncupatur, est magnitudine Anseris colore nigro, & splendenti, plumis nonnullis infernè candicantibus circa caudam, & in postremis alis cruribus, & pedibus cinereis, rostro curuo, partim cinereo, partim luteo, & circa radicem veluti tumente, crista plicatili, & oculis nigris, frugibus frumentaceis, seu in massam, seu in panem coctis, alijsque similibus edulijs vescitur. Caro est edilis, & palato grata. Auis postea, est valdè familiaris, & hominum amica: propterea sæpè domesticorum pallium rostro apprehendens cibum exigit, & ianuam domus clausam rostro similiter pulsat, hominemque sequitur, si ei liber detur aditus, & domum repetentem blanditijs excipit. Hinc Lector colligere debet, quod adulatio, & societas canum hanc auem minimè superat.

Auis blandiens more canum.

G Non dissimiles aues habet Tartaria, quas vocant Seyserach, magnitudine, & pennis Phasianum æmulantes, & in planitie quadam monga nuncupata versantes. Sed quoniam in loco non procul hinc Ciba appellato, militum agmina ad custodiam resident, vt quorumcumque hostium impediant transitum, quando huiusmodi aues aduolantes, & vnica facta veluti acie, fugientes obseruant, inimicorum aduentum intelligunt, & illicò ad arma, & ad tutelam se accingunt.

Aues hostē indicantes.

DE PERDICIBVS.

H DEGVNT Perdices tam magnæ in insula Sanctæ Helenæ, vt crassitudinem Gallinæ adæquent, coloris sunt cinerei, & adeò cicures, vt homines sibi appropinquantes intueantur, nec facilè auolent. Magna frequentia foueis conduntur, vt quandoque viginti, & plures in vna tantùm crypta latibulentur.

DE COTVRNICIBVS INDICIS.

Differentiæ.

SVNT huiuſmodi aues noſtris Coturnicibus quodammodo ſimiles; quamuis ad genus Perdicum potius ſint referendæ. Multa genera apud nouos Hiſpanos reperiuntur. Nonnulla ſunt fuſca, & criſtata, quæ Quauhtzonecolin appellant, mediocris magnitudinis: alia fuſca, ſed criſtarum expertia, & paulò minora; alia omnium maxima, & fulua, ſed capite albo, & nigro colore variato, extremis autem alis, & dorſo albicantibus. Pedes, & roſtrum nigra ſunt, omnia tamen genera homini optimo ſunt alimento, & gulæ gratificantur, dummodò per triduum iugulentur, antequam menſis apponantur. Immò harum auium carnem ægrotis, & valetudinarijs exhibent, neq; Indi habent aliam carnem, quæ poſt carnem cohortalium huic præferri poſſit. Canunt more noſtratium, quamuis aliæ alijs ſuauiùs, in vimineis carceribus includuntur, & frumento indico, & noſtrate aluntur.

Vſus carnis.

Alia auis Coyolcozque nuncupata eſt ſpecies Coturnicis Mexicanæ, quæ noſtratibus magnitudine, cantu, nutrimento, volatu, & moribus aſſimilatur, diuerſo tamen eſt colore prædita, nam supernè color eſt fuluo, candidoque permixtus, infernè autem tantummodò fuluus; Præterquamquod verticem, & collum nigræ, albæq; plumæ occupant. Oculi ſunt nigri, & crura fulua. Indigena eſt auis, & alimento noſtratibus communi victitat.

Alia ſpecies.

Eſt alia ſpecies Acolin dicta Sturno magnitudine ſimilis, cruribus, pedibuſque ex viridi paleſcentibus, & in quattuor longos digitos diuiſis. Roſtrum eſt luteum, & longiuſculum pro corporis proportione, necnon tenue, & mucronatum. Oculi nigri iride fulua cincti, corpore tamen paruo. Inferna corporis alba ſunt, lateribus fuſco colore maculatis. Superna verò, & cauda breuiuſcula, fulua ſunt, ſed maculis nigricantibus diſtincta, & candidis lineis quaſcumque pennas ambientibus. Indigena eſt auis Mexicani lacus, quia muſcis, & paruis animalibus circa aquam volitantibus veſci ſolet.

DE PTEROPHÆNICO INDIÆ.

AVIS quædam alarum nota inſignis vocata Acolchichi, propter humeros rubicundos honorificum apud Hiſpanos nomen meruit: quandoquidem aues huius generis Comendadoras indigitant; cum Inſignia equitum militarium circa latus rubore fulgentia æmulentur. Sturnis magnitudine, colore, & forma ſunt æquales, & cum illis vbicumq; verſantur; quamuis humeri primò fului appareant ad rubedinem tendentes; deinde tractu temporis, & ætatis, talis rubor in fuluum prorſus colorem degenerat. In caueis interdum ſeruantur; nam lepidè garriunt, & voces humanas imitantur, etiamſi liberè per domos incedere permittantur; qualibet re ſed potiſſimum pane, & frumento indico nutriuntur, in Regionibus calidis, & frigidis inueniuntur, in arboribus non procul ab hominum commercio nidificant, & ſata in quibus fortè conſederunt, depopulantur. Tandem horum animalium caro non inſuauem, & minimè gratum ſuccum præbet.

Aues Comēdadoræ quæ.

Mores, & vſus.

DE

E

DE TVRTVRIBVS INDICIS.

TVRTVR Indica,siue Cocotzin Passere nostro paulò est maior,cuius vniuersum corpus supernè est fuscum, plumis tamen singulis ambiente nigro colore. Alarum partes anteriores partim sunt nigræ, sed pro maiori parte fulvescunt. Cauda extrema albo, & fusco colore promiscuè referta est. Plumæ infernum tegentes corpus sunt albæ, sed lineis atrofuscis terminantur. Infernæ alarum partes fuluæ, cinereæ, & nigræ. Caput paruum est, rostrum paruum, & nigrum, collum breue, crura rubentia, & demum vngues fusci, & parui.

Apud Mexicanos] ab alarum colore, & strepitu, apud Hispanos, quia has aues Turtures vocant, à murmure, sapore, & nutrimento nomen sortiuntur: quamuis nostris Turturibus longè sint minores. Versantur potissimum in montibus, & etiam iuxtà oppida, & Mexicani agri sunt alumnæ. Referunt autem harum carnem, si mulieri insciæ in edulijs permisceatur, Zelotypiæ mederi.

Nomen vnde sumptũ.

F

Præterea est aliud genus prædictæ aui prorsus simile, sed fuluo, & nigro corpore, capite autem cinereo. Sunt qui Tlapalcocotli ob fuluum colorem indigitent.

Aliud genus.

DE AVIBVS PARVIS INDIÆ.

EST auis florida Xochitototl nuncupata plumis multicolor: pallet enim, nigrescit, candet, partim quoque est fusca, & vbique incola. Passerem magnitudine, & forma ferè æmulatur. Vermiculis, & exiguis seminibus vescitur, ex arborum ramis nidum suspendit, ibiq; ouis incubat; amæna est auri, & palato, quoniam canora est, & gulæ mirandum in modum gratificatur.

G

Fortassis hæc eadem, vel non multum in moribus discrepabit ab auibus Chagrinis, quæ instinctu naturali ductæ pensiles nidos miro artificio struunt, vt à latrocinio Simiorum securæ sint, qui circa fluuium Chagren frequentes sunt, & omnes arborum ramos visitant, vt nidos auium exinaniant. Itaque huiusmodi aues ex besucis nidos suspendunt. Sunt autem besuci palmites tractabiles absque folijs hærentes, & reptantes per arbores proceras vsque ad earum culmina, quibus Indi pro funibus vtuntur.

Aues Chagrinæ.

Besuci quales.

Præterea minores adhuc aues in regione Peruana versantur; sunt enim ita exiguæ, vt apes, papiliones, seu cicadæ volantes esse videantur. Immò harum auicularum volatus est adeò celer, & præpes, vt alarum motus non magis conspici possit, quam crabronis, & qui talem auiculam præteruolantem videt, crabronem esse opinatur, & Auis nidorum magnitudini respondet, quos ex floccis gossypij illic abundè crescentis construit. Plumæ elegantibus coloribus, nempè aureo, viridi, alteriusue generis colore præditæ sunt. Rostrum est adeò tenue, vt acu, qua vestes farciuntur, sit exilius. His auiculis nomen, *Tomineio*, impositum est, quoniam auis ita sit leuis, vt vno tantùm tomino, nimirum duodecim grana pendat.

H

Auium minimarum mores.

Sunt tamen hæ auiculæ diuersæ speciei, quarum vnam, Indi Hoitzitziltototl appellant; nos variam auem diceremus, quia plumis tegitur vario colore infectis, quibus postea artificiosè copulatis, & contextis Diuorum effigies, & quarumlibet aliarum rerum imagines Indi artifices eleganter exprimunt. His auiculis talis est natura, vt eatenus volitent, quatenus herbæ, & flores perdurant virides, quorum succo aluntur: quandoquidem aduentante hyeme ad Pinus, vel alias arbores confugiunt, & de earum ramis tanquam mortuæ rostro se suspendunt, donec vernantibus

Natura auicularum.

tibus agris, & reflorescentibus herbis, denuò reuiuiscant, seu potiùs expergiscantur: indeque ad florulenta loca euolent, similes vices pluries subituræ, neque hoc nugamentum videri debet: siquidem hoc multorum virorum fide dignissimorum testimonio compertum est, qui auiculam stipiti affixam intra cubiculum tulerunt, & eam, cum menses brumales tanquam exanimis ibi iacuisset, statuto sibi à natura tempore, reuiuiscentem, & dimissam, ad agros volitantem obseruarunt. Insuper referunt huius auis concrematæ puluerem epilepticis summo esse adiumento, quod à signatura, vel ab experimento, vel ab vtroque nouerunt: propterea non immeritò auis epilepsiæ esset nuncupanda. Gomara tamen in Historia de expugnatione vrbis Mexicanæ, Vicicilin hanc auiculam nominare videtur.

Vsus in medicina.

Auis Epilepsiæ qualis.

DE AVIBVS AQVATICIS,
& primum de Cycno cucullato.

PER aues aquatiles non solùm eas intelligere debemus, quæ in vndis natantes alimentum quæritant, sed etiam illas, quæ circa aquas fluuiales, marinas, & stagnantes victum sibi cōparant. Miris igitur Natura vaframentis instruit aues quasdam Prouinciæ Veræ pacis, quæ victum inueniunt egesto in amnes stercore, ad quam escam pisces emergentes rapiunt.

Quædam auis Cycnum magnitudine æquans, reperta est in insula, quam Bataui insulam Mauritij à Principe Mauritio cognominarunt; antea tamen Lusitani insulam Cycneam forsitan ab aue, de qua in præsentia sumus acturi, appellabant, quoniam ipsi hanc auem verum Cycnum esse opinabantur; licèt Clusius hoc animal gallinaceum gallum peregrinum nominet.

Insula Cycnea quæ.

Gallus peregrinus.

Itaque hæc auis magnitudine Cycnum quidem æquat, aut superat. Forma tamen longè diuersa: quandoquidem eius caput est magnum, & tectum quadam veluti membrana cucullum referente. Deinde rostrum non planum, sed crassum est, & oblongum subflaui coloris, parte corpori proxima, cuius extimus mucro est niger. Superior rostri pars adunca, & curua, inferior verò subcærulea, & macula mediam partem inter flauum, & nigrum occupat. Raris, & breuibus pennis auis est tecta, alis caret, quarum loco quaternæ, aut quinæ tantùm pennæ admodum longæ, & nigræ apparent. Posterior corporis pars præpinguis, & crassa est, in qua pro cauda pennæ crispæ, & conuolutæ cinerei coloris conspiciuntur. Crura illi sunt crassa potiùs quàm longa, quorum pars superior genutenus nigris pennis est velata, inferior vna cum pedibus subflaui est coloris. Pedes in quattuor digitos sunt distributi, quorum terni longiores antrorsum spectant, quartus verò breuior retrorsum, omnesque nigris vnguibus sunt præditi. Nautæ hanc auem suo idiomate Vualgh, Vogel vocitant, quasi auem nauseam mouentem, quoniam huius caro per diuturnam elixationem non fiat tenera, sed dura remaneat, & difficilis concoctionis. In ventriculo huius auis duo lapilli fuerunt inuenti, non quod ibi fuerint geniti, sed potius secus maris littus ab aue deglutiti, cum huiusmodi aues secus littora maris ad victum inueniendum versentur.

Auis mouens nauseam.

Lapilli auiū.

DE

E

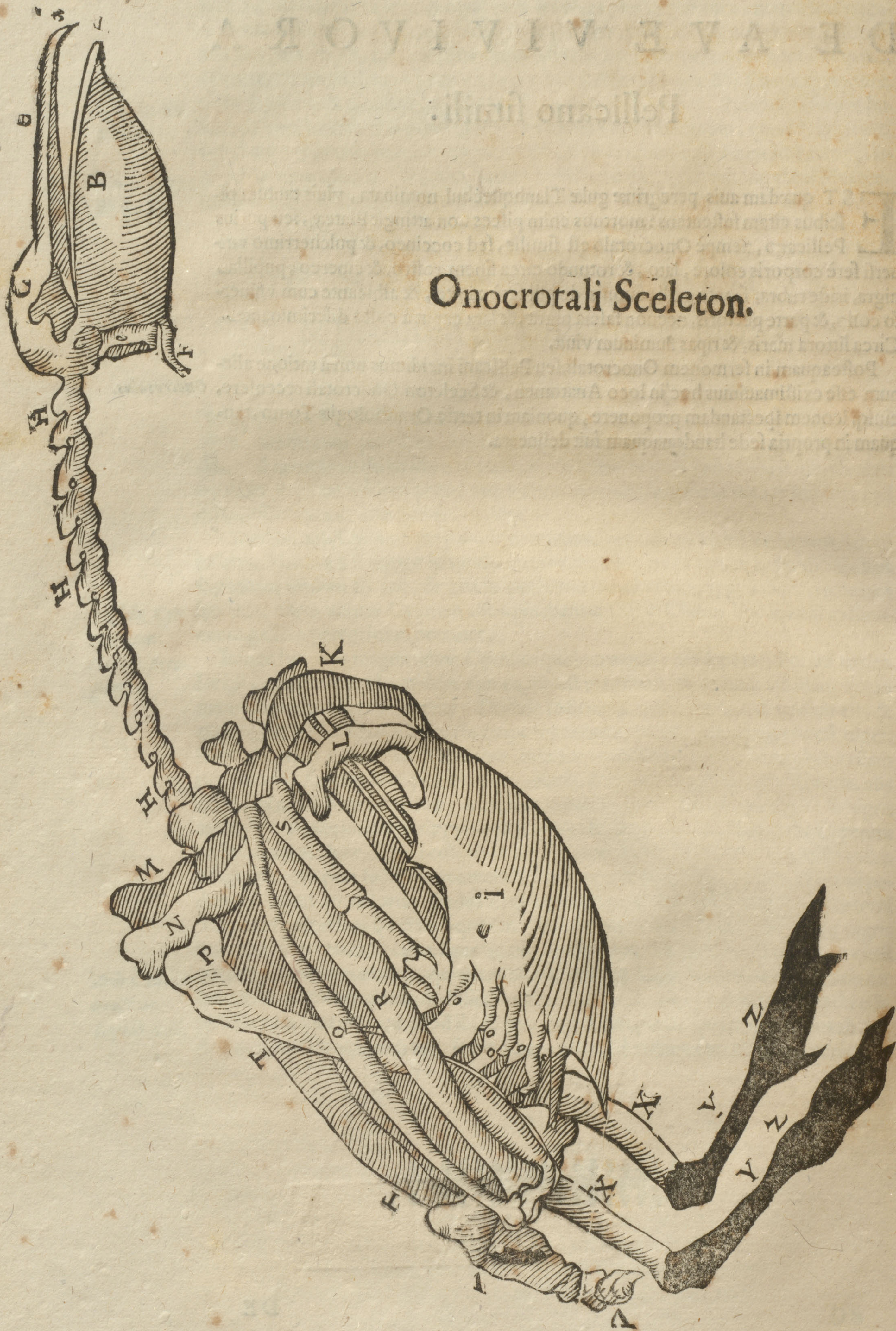
DE AVE VIVIVORA Pellicano simili.

EST quædam auis peregrinæ gulæ Tlauhquechul nominata, viuis tantum piscibus vitam sustentans: mortuos enim pisces non attingit Plateæ, seu potius Pellicano, nempè Onocrotalo est similis, sed coccineo, & pulcherrimo vniuersi ferè corporis colore, lato, & rotundo circa finem rostro, & cinereo, pupilla nigra, iride rubra, fronte galli pauonis, de pili ferè capite, & albicante cum vniuerso collo, & parte pectoris, necnon fascia nigra, & lata caput à collo discriminante. Circa littora maris, & ripas fluminum viuit.

F Posteaquam in sermonem Onocrotali, seu Pellicani incidimus non à ratione alienum esse existimauimus hoc in loco Anatomen, & Sceleton Onocrotali recensere, eiusq; iconem spectandam proponere, quoniam in tertio Ornithologiæ Tomo, tanquam in propria sede haudquaquam fuit delineata. *Onocrotalus.*

DE

Onocrotali Sceleton.

Litteræ in Onocrotali ſceleto exaratæ ſic explicantur.

A. Mandibula inferior palmi longitudine ſuperiorem excedens, cum ab interiori parte capitis ortum ducat.

B. Ingluuies, vel receptaculum piſcium tantæ capacitatis, vt etiam exiccatum, pedem immiſſum capiat: conſtat enim ex duplici membrana omni fibrarum genere prædita, quæ ſe ſe contrahentes ingluuiem anguſtant, & ſe ſe extendentes dilatant.

C. Mandibula ſuperior tres digitos lata, longa autem duas ſpithamas.

D. Roſtri extremitas curua inſtar hami.

E. Extremitas ſuperior œſophagi, quæ ingluuiei nectitur.

F. Pars oſsis Hyoidis.

G. Cranium.

H. H. H. Vertebræ colli.

I. Sternum.

K. Iugulum ſiniſtrum.

L. Iugulum dextrum.

M. Omoplata ſiniſtra.

N. Omoplata dextra.

O. ooooo. Extremitates ſterni cartilagineæ, quæ extremitatibus coſtarum nectuntur.

P. Superior pars alæ dextræ, quæ humerus etiam dicitur.

Q. R. Media pars alæ, in qua Q. deſignat cubitum, & R. Radium.

S. Pars inferior alæ, quæ manui reſpondet, cuius prima pars carpum, ſecunda metacarpum, & tertia digitos denotat.

T. T. Os ſacrum, cui iuxta latera oſſa anonyma nectuntur.

V. V. Vropygium in vertebras diuiſum.

X. X. Dextrum, & ſiniſtrum os fœmoris, quæ primæ partes cruris dicuntur.

Y. Y. Pars ſecunda cruris cute velata.

Z. Z. Tertia pars cruris, quæ pes nominatur ſua cute, & vnguibus munita, membrana inter digitos intercurrente.

DE ANSERIBVS DOMESTICIS, & feris.

A

ANTIQVÆ domesticorum Anserum historię recentem horum animalium vigilantiam,ex Ioanne Eusebio Nierembergio Madritensi addere debemus, quæ accidit anno salutis humanæ post millesimum, & sexcentesimum vigesimo octauo, in Libu,vbi quidam Nigrita noctu imaginem pueri Iesu furatus erat, sed cum icone prodiens obuiam habuit Anserum gregem, qui impetu in furem irruerunt, & horum Anserum nonnulli morsibus vestes furis apprehenderunt,alis ad Cœnobij turrim auolantes campanam pulsarunt, alij horribiliter gracitantes incolas excitarunt, qui tandem à somno expergefacti, & accurrentes furem deprehenderunt. Non ergo dicendum erit posthac, quod Roma solum harum volucrum excubijs fuerit redempta.

Anserum vigilantia.

B

Præterea Anseribus feris addendus est Anser Magelanicus ita Clusio nuncupatus, quia in insulis Magellanici maris eum Bataui inuenerint, sed hi à copia pinguedinis huiusmodi aues *Pinguins* nominarunt. Est admirabilis hæc volucris ex genere Anserum, quamuis rostro sit dissimilis; in mari victitat, & semper magna pinguedinis copia redundat. Magnitudo est prægrandis anseris, prona parte nigris pennis tecta est auis, supina, & circa ventrem albis. Collum crassum, & breue candidis pennis instar torquis cinctum. Cutis crassa, & densa instar suillæ. Est alarum expers, quarum loco duæ pinnæ, quasi ex corio confectæ circa vtrumq; latus tanquam brachia propendent, prona parte breuibus, angustis, & rigidis pennis tectæ, supina verò minoribus, rigidioribus, & albis, quibus nonnullis in locis nigræ permiscentur; quæ pinnæ ad volandum sunt ineptæ, ad natandum verò huic animali maximo sunt adiumento: cum vt plurimum in aquis versetur, & terram tantummodò sobolis gratia petat. Namque quaternæ, aut quinæ huius generis aues in vna scrobe nidulantur, quia cryptas valdè latas, & profundas, instar cuniculorum, in littore fodiunt; immò interdum adeò altas, vt Nautæ per littus gradientes sæpiùs in eas genu tenus ruant. Huiusmodi volucres rostrum coruino maius habent, non adeò tamen elatum, & caudam valdè breuem, pedes nigros,planos,& forma pedum Anseris, non tamen ita latos. Erectæ, & capite sublimi incedunt, demissis pinnis tanquam brachijs in latera, itaut procul intuentibus tot homunciones, seu Pygmæi gradientes videantur. Aemulantur profectò gallinam illam monstrosam, quam domi alit Illustrissimus Fuluius Antonius Marescalchus, cuius icon in capite quinto Historiæ Monstrorum conspicitur. Hæ igitur aues erunt fortassis Anseres, quos Gomara scripsit sine pennis esse, nunquam à mare egredi, & pennarum loco villis quibusdam tegi.

Anser Magellanicus qualis.

Descriptio Auis.

C

Variæ differentiæ Anserum.

Insuper in Farris insulis duæ diuersæ Anserum species vagantur, quarum prima Helsingegaas nominatur, magnitudine Anseris, caput, & collum habet magnum, torque albicante cinctum, pectus album, alas leucophæas, tergum cyanæi coloris, & pedes rubros. Altera species vocatur Erandgaas Ansere syluestri paulò minor, capite leucophæo,collo rubente torque decorato, pectore fusco, alis,& pedibus rubris. Hæ species Anserum syluestrium Farris rarissimè conspiciuntur, neque ibi fætificant; vnde autem veniant, & quò nigrent adhuc nemini est cognitum. Longa autem experientia superstitio quædam ibi nata est, quòd, cum huiusmodi aues apparuerint, mutatio Magistratuum immineat.

D

DE

E

DE ANATIBVS.

QVÆDAM Anatis species circa paludes Mexicanas versatur. Xlepapantotl nominata, cuius rostrum in acutum desinit, nullum illi Natura colorem negauit, quoniam pennarum varietas pulchritudinem, & pulchritudo ei nomen assignauit, cum passim auis pulchra cognominetur. *Auis pulchra quæ.*

Amplius est quædam auis Mexicanæ plagæ familiaris, rauca, ob vocis sonitum, nuncupata, quam nonnulli ad Halcyonium species, alij ad Anates feras reducunt: cum eius caro non dissimile nutrimentum, & gustum carnis Anatis feræ præbeat; est tamen fera Anate paulò minor. Rostrum habet spithameum tres digitos in medio latum, mox in acumen desinens, & morsui idoneum, supernè nigrum, infernè album, & circa latera pallidum. Oculi sunt nigri, iride circa pupillam rubra, deinde pallida, & demum candicante. Ab oculis vsq; ad rostri originem fascia ex viridi pallescens procedit. Crura, & pedes in digitos fissi virescunt extrinsecus; intrinsecus verò ad pallorem inclinant. Color totius corporis magna ex parte albus est, fuluis insertis pennis. Sed superna magis fusca sunt, inferna autem alba. Alæ infernæ cinereæ, desuper circa extremitates nigræ, mox ex fuluo rubescentes, deinde pallescentes, cauda breui, & nigra. Piscibus vescitur, & facilè cicur redditur. Vere inter iunceta in sobolem incumbit; sed mirandum est, quòd ceruicem habet, in comparatione ad reliquum corpus, longissimam; nihilominus, frequenter in miram breuitatem illam contrahit. F *Descriptio.*

Tandem in Farris insulis, quæ vulgò Ferroyer à plumarum copia nomen adeptæ videntur, multæ aues sunt palmipedes, sed, inter has, multæ etiam ad feras Anates essent referendæ, & potissimum illæ, quas Incolæ Landas, Alkas, & Iomuuias nuncupant, quæ tum copia, tum plumæ vsu reliquis harum insularum auibus præferuntur. Landa rostro est rubente, & latiusculo pectore candido, tergore nigro, alis, & pedibus rubicundis, mole corporis anatæ inferiori. Hæc proculdubiò videtur illa auis, quam Carolus Clusius in Exoticis anatem arcticam nuncupauit, quæ in cauernis excelsorum scopulorum nidificat, & oua gallinarum ouis æqualia parit, singulo Vere reuertitur, & Hyeme, quò abeat, ignoratur. *Landa quis.* G *Anas arctica.*

Alka prædicta aliquanto maior est, rostro lato, & nigro, itemq; corpore, nisi quòd sub extremo pectore, & alis albicat. Pedes sunt nigri, caput deniq; fuscum, & linea alba ab vtroq; oculo ad partem rostro proximam ducitur. In editissimis pariter scopulis, vt Landa, nidulatur, & oua, ex albo, & nigro maculata enititur.

Iomuuia demum est grandior, cuius corpus totum est nigrum, prçter pectus, quod albicat, pedes item nigri sunt, rostrum nigrum, acutum, & oblongum, oua similiter in eminentioribus scopulis excludit cyanei quidem coloris, sed lineamentis diuersorum colorum variegata.

H

DE CORVIS AQVATICIS.

OMISSA Corui Indici historia, qui Cacaloti nuncupatur, & aliquibus pennis candidis vestitur, & triplici colore variatur, duploq; maior, quàm Europeus est; nosmet conuertemus ad Coruum aquaticum plagæ Mexicanæ indigenam ab extrema cauda vsque ad acumen rostri, quattuor ferè spithamas longum, & mediocris latitudinis. Crura ei sunt sesquispithamea, rostrum, instar arcus, curuum, duos palmos longum, & mediocriter tenue, pedes in quaternos digitos finduntur, vnguibus nigerrimis munitos, crura minus nigrescunt *Coruus Mexicanus.*

digitis,

digitis, rostrum est cyaneum, & caput exiguum. Pennæ infernæ sunt fuscæ insertis rubris, supernæ verò promiscuè purpurascunt, deinceps subnigræ, virides, atq; splendentes. Caput, & collum pennis fuscis, albis, & viridibus, necnon paulisper fuluescentibus teguntur. Oculi sunt nigri, iride sanguinea. Verùm ab extremis oculorum angulis vsq; ad rostrum vnius vnciæ interuallo, pellis est deplumis, & ex albo rubescit. Alæ viridi, & nitente fulgent colore, supernæ propè originem violaceæ, deinceps viridi, & colore pauonino refertæ. Assiduè circa Lacus Mexicanos versatur, quia piscibus vescitur, & iuxta lacustria loca educat sobolem.

Descriptio.

Piscatio ope Corui marini peragitur.

A

De Coruo autem marino Sinarum, Mendoza Augustinianus hæc habet. Rex Sinarum in cunctis Vrbibus iuxta fluuios sitis quædam habet ædificia, in quorum singulis multi Corui marini aluntur, quorum opera piscatio mirandum in modum peragitur, illis potissimum mensibus, quibus pisces suos fœtus ediderunt. Quandoquidem eductos ex illis ædificijs Coruos ministri ad ripas fluminum deferunt, vbi scaphæ piscatoriæ aqua semiplenæ detinentur, quibus in ordinem digestis singulis singulos Coruos assignant.

Coruos deinde longo funiculo sub alis vinciunt, & alio funiculo ingluuiem stringunt, ne captos pisces vorare possint, postea ad capturam piscium aues dimittunt, quæ suum munus tam diligenter obeunt, vt cunctis intuentibus admirationem pariant: namque magna celeritate huiusmodi aues se se mergunt, & tandiu sub vndis morantur, donec ingluuiem à rostro ad pectus vsq; impleuerint; postmodum emergentes eadem velocitate ad scaphas toties reuertuntur, donec piscibus repletæ fuerint. Tunc enim soluto gutturis vinculo liberè dimittuntur, vt pisces ad proprium victum venentur. Sunt enim famelicæ, quia die piscationem præcedente nulla eis cibaria fuerunt suppeditata, vt ad piscationem alacriores redderentur.

B

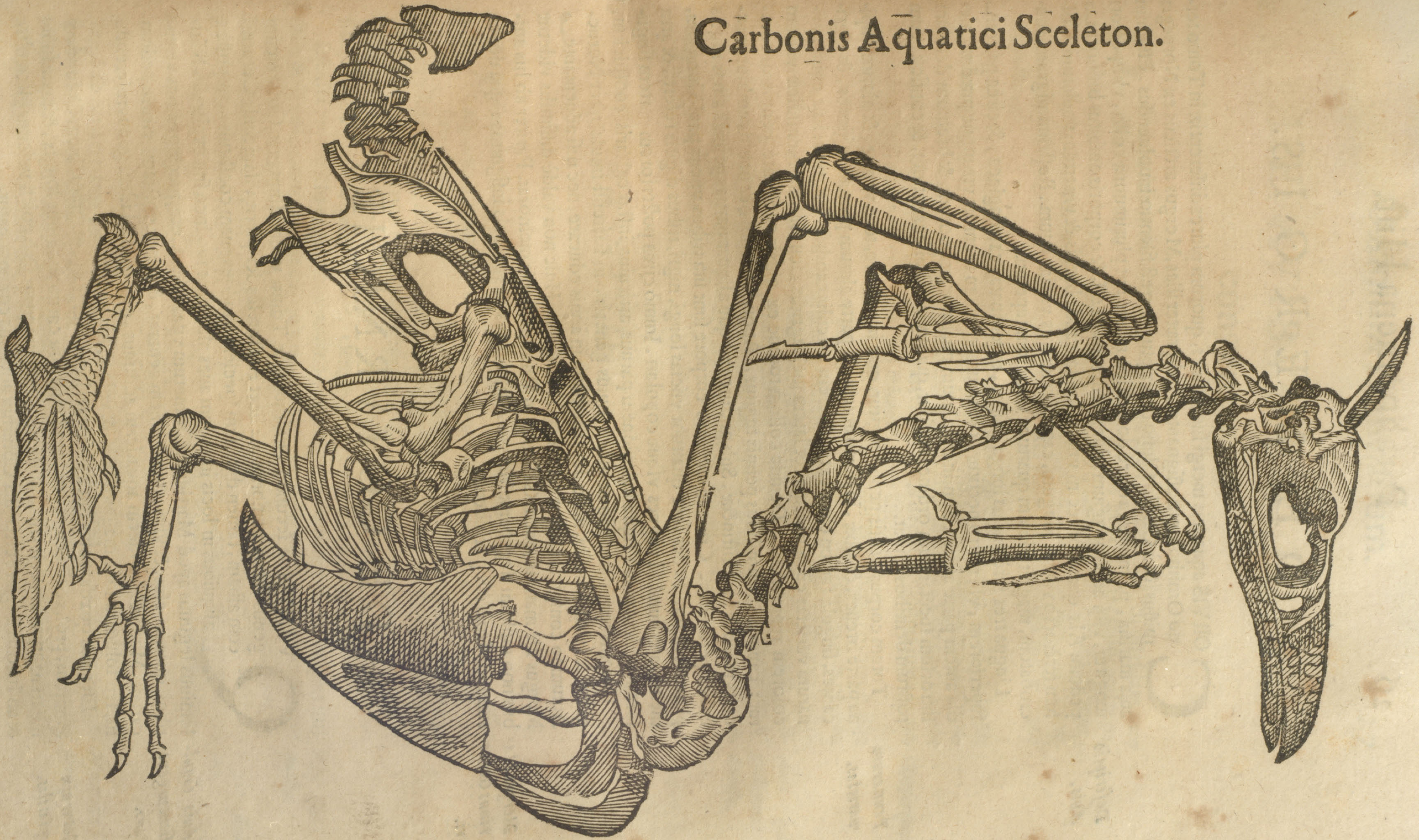
Sed dubitandum est, ob memoratam ingluuiem, cum Author nullius coloris, & conditionis auium meminerit, quòd huiusmodi auis non ad genus Coruorum aquaticorum, sed potius Onocrotalorum sit referenda.

Coruus aquatilis Carbo, & Mergus Magnus.

Vtcumq; sit, nos in præsentia proponimus Lectori spectandam iconem Corui, seu Carbonis aquatici, qualem in publico Musæo inuenimus, de quo animali in tertio Ornithologiæ tomo actum fuit: quandoquidem hæc auis apud Albertum, & Carbo aquaticus, & Mergus Magnus niger appellatur.

DE-

Carbonis Aquatici Sceleton.

DE MERGIS.

A

CORVIS aquaticis mergi sunt affines, quorum plures differentiæ in Tomo tertio Ornithologiæ assignantur, sed, præter illas, Mergus arcticus ex Noruegia missus, & à Carolo Clusio descriptus non est silentio inuoluendus. Est enim auis marina, palmipes, ansere domestico maior: vt plurimum à collo, vbi pectori iungitur, vsq; ad vropygium, duos pedes longa est, & corporis ambitus binorum pedum: Alæ quattuordecim vncias longæ, cauda breuis, & vix trium vnciarum. Collum ferè octo vncias longum, caput breue tres vncias latum. Rostrum nigrum, mucronatum, magnitudinem quattuor vnciarum superans.

Descriptio Auis.

Lingua tres ferè vncias longa, nigra, mucronata, cartilaginea, & circa partem superiorem, vbi rostro nectitur, dentibus introrsum recuruis vtrimque prædita, media autem parte aspera. Similiter palatum quattuor exiguorum, & breuium dentium introrsum spectantium ordine munitur, quibus facilè pisces retinet, & conficit: cum rostrum dentibus careat.

B

Pennarum varietas.

Totum corpus densis pennis tegitur, quæ in pectore, toto ventre, & alarum supina parte breues, & albæ, in dorso autem, & parte alarum prona longiores, & nigricantes, singulæ tamen circa extremitatem maculis candidis insignitæ: hæc enim pennarum varietas circa dorsum, & latera meleagridis, seu Gallinæ Numidicæ varium colorem repræsentat. Deinde collum torque ex nigris constante pennis decoratur: caput etiam similibus pennis tegitur. At quæ rostrum, & oculos ambiunt candidis maculis sunt distinctæ. Sub gutture quoque aliquas paruas pennas albas nigris habet permixtas. Crura in extremo corpore sunt sita tribus vncijs paulò longiora, plana, & nigra. Pedes sunt quattuor vncias longi, nigri, tribus digitis referti, & atra membrana simul ad vngues vsque copulati. Immò circa posteriorem partem singulorum pedum paulò supra inflexionem paruus articulus instar calcaris conspicitur.

C

Hoierus scriptum reliquit auem huius generis, in Farrensi insula inter Noruegiam, & Islandiam sita, fuisse deprehensam; in aquis educare, nec nisi aduentante Autumno conspici, terram autem rarò attingere. Huic non valdè dissimilis videtur Mergus ille marinus, quem Gesnerus in Paralipomenis memorat. Pariter ab his auibus non multùm degenerat Mergus Americanus alis exiguis insignitus: qua de re auis monstrosa esse perhibetur.

Mergus Marinus Gesneri.

DE COTVRNICIBVS.

D

QVAMVIS in secundo Ornithologiæ Tomo vnum dumtaxat Coturnicum genus fuerit memoratum: licet Aristoteles scripserit visam fuisse Coturnicem albam, tamen diuersam speciem haudquaquam constituit: cur postea aliquibus in locis interdum aues albescant suo loco fuit explicatũ. Nihilominus legimus apud Martinum Cromerum visas fuisse Coturnices pedibus virentibus, quarum esus, & vsus conuulsionem generat, & tamen nostrates virore pedum carent. Modò Coturnicem aquaticam addimus, non quia ad idem genus referenda sit, sed solum ratione magnitudinis, & velocitatis pedum.

Auis conuulsionem generans.

Est enim quædam auis fusca Mexicani lacus indigena, magnitudinem Coturnicis æmulans, prolixo tamen rostro, & ad inferiora curuo, pedibus longis, & iuxta summitatem aquarum celerrimè cursitans; cum nunquam ferè volet, vescitur pisciculis, & ab Incolis lingua vernacula Coturnix aquatilis cognominatur.

Coturnix aquatilis.

E

DE AVIBVS FVLICIS congeneribus.

RElatum fuit in tertio Ornithologię tomo ad mentem Alberti quasdam aues fulicas nuncupari, quæ potius ad Mergorum genera erant reducendæ: pariter Ornithologus scribebat apud Italos duas fulicarum species, nempe maiorem, & minorem versari; quamuis ipse maiorem fulicam Coruum aquaticum Aristotelis esse putauerit: quandoquidem in Italia vnum tantummodò fulicæ genus habetur.

Apud Indos Yachacintli auis ad fulicas Nuperorum videtur referenda, virentibus est cruribus, capite, & ventre cyaneis, sed in colorem purpureum tendentibus, F alis promiscuè fuluis, & nigris. Rostrum tres digitos latos longum, & circa exortum in coccineum colorem vergens, parte anteriori capitis depilli. Piscibus iuxta lacus, & flumina viuit, edilis est eius caro, sed minimè grato alimento. *Descriptio.*

Eodem nomine indigitant aliam auem Indi fulicæ pariter æmulam; quamuis alijs vocetur Quachiltone, coloris est purpurei ex nigro interiertis albicantibus pennis. Rostrum initio pallet. Adolescentibus rubet, cum caluitie iuxta originem rostri. Crura sunt lutea ad virorem inclinantia, & quatuor digitis pallidis terminantur. Oculi sunt nigri, iride fulua, circa paludes cursitat, piscibus victitans, & huius caro ad differentiam superioris palato non est iniucunda. Tandem huiusmodi auis vigiliam, & cantum Galli gallinacei imitatur: siquidem nocte intempesta, & crepusculis aduentantibus matutinis canit. *Auis galli gallinacei æmula.*

G

DE PASSERIBVS AQVATICIS, & exoticis.

VErsatur in Mexicanis Plagis auis nuncupata Acototloquichitl, seu passer aquaticus, quoniam passerem nostratem magnitudine, & forma simulet, rostro est nigro, cruribus, & pedibus fuluis, inferiori parte corporis plerumque candida, cæteris fuluis, albedine aliqua, & nigredine variatis. Pertinacis cantionis est animal, quia non minus canit, quàm Sol pergit, dum contumaci sonitu mures imitante garrit. In iuncetis plerumq; insidet, & nidulatur, & toto Cœlo discrepat ab illo passere aquatico, qui in secundo Ornithologiæ libro fuit memoratus.

Est alia auis in illis regionibus passer aquatilis pariter nuncupata, cui insignis stultitia, & simplicitas nomen dedit, quia manus apprehendentium non fugit, admiratur solum, & tanquam auis stolida stupet, voce Gracculum, magnitudine Picam, & forma Larum æmulatur. Rostro est tenui tres vncias longo, rotundo, & recto, necnon propè extremitatem nonnihil curuo, pupilla nigra, & membrana oculos cingente in ambitu cinerea. Crura sunt nigra, & pedes instar animalium palmipedum membrana muniuntur. Marina est auis, & vescitur pisciculis. H *Vox auis qualis.* *Passer stultus.*

Cæterùm aues huius generis, nautis appellentibus, arboribus insident, & securæ ad manus accedunt; qua de re passeres stulti nominantur: Bononiæ verò auiculam longè ab his diuersam passerem stultum indigitant, nimirum motacillæ quamdam speciem nonnullis etiam Aucupibus magnaninam vulgò nominatam; item aliam auiculam, quæ corporis habitu passerem simulat, licèt colore sit diuersissima; de quibus postea in secundo Ornithologiæ libro vberius actum fuit. *Motacilla auis quæ.*

PARALIPOMENA HISTORIÆ Insectorum.

A

DE VESPIS.

OMnes persequi Vesparum differentias admodum difficile esse opinamur, cum aliæ ab Antiquis, aliæ à Nuperis recenseantur. Præterea aliæ legitimæ, aliæ spuriæ, aliæ nostrates, aliæ exoticæ, & potissimum Indicæ nuncupantur. Modò, præter illas in Historia Insectorum memoratas, quoddam Vesparum genus aculeatum, & pungens Tetlatocha ab Indis vocatur, quoniam, singulis quibusque diebus, effossa terra, & aliò delata, cubiculum sibi parat, sed fauos minimè construit. Vespa est nigra ad cæruleum vergens, exceptis alis, quæ fuluæ sunt; similiter cornicula luteo tinguntur colore. In montibus potissimum Tepoatlamicis viuit.

B

Vespa Indica.

DE PAPILIONIBVS.

SI genera Papilionum inquiramus, innumera ferè inueniemus. Namque alij sunt diurni, alij nocturni, nempè lucis,& tenebrarum amantes. Alij magni, alij parui, alij mediocres. Alij vno tantùm prædito sunt colore, alij duobus, alij pluribus. Alij maculati, alij maculis carent.

Inter hos autem nullus reperitur aculeo infestus: cum tamen in India plures huius generis nascantur, vbi etiam quoddam Papilionum genus versatur, quod à Barbaris Arauers nuncupatur, grilli magnitudine, vt Lerius testificatur. Huiusmodi autem Bestiæ gregatim tanquam grilli ad focum, & ad loca calidiora accedunt, & si edile aliquid offendunt, illicò exedunt; immò vestes ex corio paratas ita aliquando corrodunt, vt earum superficiem penitus absumant. Deinde si Pullastri cocti, aut aliá cibariá, per incuriam, noctu incondita remaneant, manè vsque ad ossa carnibus nudata reperiuntur, & hæc est noxa, quam huiusmodi Insecta Incolis afferunt.

C

Papilio Indicus.

DE SCARABEIS.

HÆC animalcula primùm inter se colore discrepare videntur, dum alii nigri, alij virides, alij quouis colore, præter album; insigniti obseruantur. Alij magnitudine, alij sono, alij generandi modo, alij demum capitis constitutione differunt: cum alijs caput cornutum, vt Ceruis volantibus, alijs absque cornibus insit.

D

Illud igitur genus cornibus refertum varios habere vsus perhibetur, vt in Historia Insectorum fuit explanatum: siquidem in doloribus sedandis fæliciter vsurpantur, & contractiones neruorum mirandum in modum tollunt, quem affectum Vulgus *Grancio* vocitare solet. Immò in huiusmodi affectionibus vice amuleti auro, & argento tales bestiolæ includuntur: deinde ex cornibus harum bestiarum amuleta ad fascinationes, & ad terriculamenta puerorum parant: quamuis alij in omnibus puellorum affectibus tale præsidium commendent. Præterquamquod multi, in quartanis febribus abigendis, hæc cornua vtiliter suspendunt.

Vsus in medicina.

Sed

Sed, præter hæc, iam ſuo loco narrata, ſciendum eſt in nouo Orbe Scarabeos ex genere cornutorum generari, quos Temolin Incolæ nuncupant, & quorumdam cornua deradunt, & in aqua propinant, & Venerem mirandum in modum ſtimulare profitentur.

Scarabeus cornutus Indicus.

E

DE MVSCIS.

LIBRO poſtremo Hiſtoriæ Inſectorum Muſcæ fluuiatiles Rondeletij memoratæ fuerunt, quæ ſupra vndarum ſuperficiem, Aeſtate, volant, oculis magnis pro corporis mole, dorſo rotundo, ventre plano, ſenis pedibus, & poſtremis maioribus, qui ad corpus in aqua impellendum, eis magno ſunt adiumento: quamuis inter natandum geminæ alæ extendantur; qua de re non ſolum natare, ſed etiam volare poſſunt.

F Verùm in Plaga Mexicana, muſca paluſtris nō prorſus prædictæ diſſimilis in aquis verſatur, Akkagacatl nuncupata, quoniam faciem aquoſam repræſentet, & valdè ſimilem elemento, in quo aſſiduè verſatur. Hæc continuam annonam Plebi Mexicanæ ſuppeditat; dum vber harum muſcarum copia, ſtatis quibuſdam temporibus ad retia venit: ex his tritis, & commixtis globuli ad totius anni emporia præparantur, namque Indigenæ illas membranis ſpicæ mayzi, nimirum frumenti Indici conuolutas, & in aquam nitratam coniectas coquunt, atque ita bonum, & guſtui minimè ingratum alimentum præſtant. Prӕterquamquod iiſdem mille auicularum genera alunt, quæ caueis incluſa, non ſine audientium voluptate voces varias modulantur: tandem harum muſcarum genus maius, & minus reperitur.

Muſca Mexicana paluſtris.

Vſus in cibis.

Inſuper lacus Mexicanus magnam præbet copiam Ahoaurli: ſic enim oua prædictarum muſcarum Indi cognominant. Hæc Papauerum ſeminibus ſunt ſimilia, & capiuntur proiectis in lacum funibus brachialis craſſitudinis, qua parte fluctus ſunt G tumidiores: ſiquidem illis oua adhæreſcunt, & inde Piſcatores illa corradunt, & in vaſis ad vſum ſeruant. Ex his poſtmodum placentas, aut orbes effingunt, & in membranaceis inuolucris ſpicarum Mayzi recondunt, vt deinde, oblata occaſione, torrefaciendo fercula parent. Piſcium odorem ſpirant, nec prauum penitùs alimentum præſtare perhibentur; immò ventriculum imbecillum, & diſſolutum roborare dicuntur.

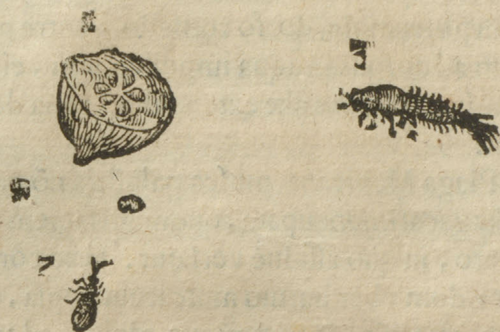
Oua Muſcarum Indiæ ad quid.

Iam explicatum fuit, muſcarum alias eſſe aquatiles, alias terreſtres: pariter terreſtrium duplex generatio ſuo loco fuit aſſignata, quarum altera ex ouis, altera ex putredine procedit, quamuis poſtea ex ouis prius vermis dimanet, qui ſenſim pedes, atq; alas effert, & tandem volucris, nempè muſca euadit.

Cum igitur vermiculorum muſcas progignentium duplex ſit origo, nimirum congreſſus muſcarum, & putredo: aduertendum eſt, quòd hæc putredo non ſolum cadauera, ſed etiam corruptionem fructuum reſpicit. Quamobrem hoc in loco libuit exhibere iconem muſcæ in quercus pilula natæ, vbi Lector poterit etiam intueri iconem Blattæ telas ſectantis.

Muſcarum varia origo.

Musca ex Quercus pilula prodiens, & Blatta telas sectans.

DE ARANEIS.

C

MVLTÆ Araneorum species apud Indos generantur, quarum præcipuas memorare decreuimus, cum multæ aliæ in historia Insectorum enumeratæ fuerint; quædam species magnitudinem ouum columbinum superans Ahoachrocatl vocitatur, quæ cum tantæ sit molis, nullius tamen esse veneni dicitur. Rursus alij apud Caribes sunt Aranei, dimidium malum citrium adæquantes, exiguis tamen pedibus, dentibus tamen longis, & acutis referti, qui elaborant telam satis resistentem, in qua si parua volucris incidat proculdubiò irretitur. Posset hæc aranea tanquam Calantica, seu reticulum capitis mulieribus inseruire, & potissimum quia ablutione alba redditur. Alia species Hoitztocatl, nempè Araneus spinosus dicitur, qui morsu dementat, superna, & media corporis parte est niger, cætera luteus, figura aculeata, & tribulo similis: vnde apud Indos nomen sibi comparauit cum Hoitztli spina vocetur.

Reticulũ capitis. *Alia species aranei.*

D

Atocatl autem est Araneus iuxta aquas degens, rubro, aureo, & nigro variatur colore, & vitam ducit in planta ab Incolis Metl vocata; mira dexteritate telam peragit circino veluti semper rotundatam: innocui, aut saltem leuissimi est ictus.

Tandem in illis regionibus aranei paruuli sunt, aureis, & punctis nigris distincti. Horum vulnus est noxium, quoniam ictus ad quamdam veluti insaniam patientes ducit, & partibus stuporem communicat non sine anxietate, & dolore, quibus postea Indi proprijs antidotis resistunt.

Tertia species.

DE

E

DE MVLTIPEDVM Differentijs.

TRIA diuersa, & terrestria Insectorum genera multipeda Prisci appellarunt, nempè Iulum, Scolopendram, & Oniscum, sed de postremo in præsentia habetur sermo. Oniscos vocauit Aristoteles ὄνους πολύποδας, nimirum Asellos multipedes, nec præter rationem, quoniam nomen Aselli multis animantium generibus apud Græcos competit; ideòque adiecit multipedes, quoniam Latini etiam Veteres à numero pedum has bestias multipedes indigitarunt. Galenus ὀνίσκους appellauit, & apud suos χυάμους dici tradidit, eosque sic descripsit. Aselli sunt animalia, quæ in globum se se contrahunt: qua de re nuncupant χυάμους, nempè fabas, quia fabis esculentis similes sub hydrijs intueri licet. Immò Galenus pluries horum Asellorum meminit, & semper sub hydrijs nasci, & versari scripsit.

Asellorum descrip.

F

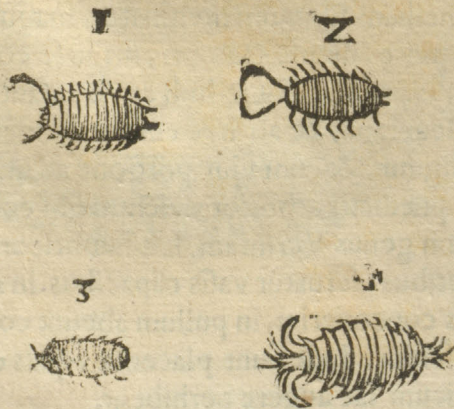
Marcellus Virgilius in Commentarijs ad Dioscoridem has bestiolas ὄνους, nempè asinos, similiter Galenus ὀνίσκους, nimirum asellos nominauit, quia liuido colore instar asinorum tales bestiæ sint præditæ. Quid si addatur incessus, cum hæ multis instructæ pedibus, tardo tamen gressu, instar asinorum moueantur. Itali Porcelletos à totius corporis specie, & Latini pariter Porcelliones cognominant. Horum autem dantur variæ species, quæ in Historia Insectorum, neque memoratæ, neq; delineatæ fuerunt. Quamobrem Lector hoc in loco eas meditari poterit: siquidem hic obseruatur Oniscus cinereus, deinde alter cinereus obscurus. Item alia species punctis albis medium dorsum maculantibus, & demum Oniscus peregrinus, qualis fortè ab Ambrosio Pareo depingitur, vbi de varijs animalibus per vrinā excretis verba fiunt.

Onisci etymum.

Onisci varij.

Lib. 19. c. 5.

1. Oniscus cinereus.
2. Oniscus alter cinereus obscurus.
3. Alius punctis albis dorsum maculantibus.
4. Oniscus peregrinus.

DE

DE HIRVDINIBVS.

A

DVORVM generum esse Hirudinem, siue sanguisugam, alteram in aquis salsis, & alteram in aquis dulcibus viuentem iam in libro septimo de Insectis fuit enucleatum. Modò prædictis addimus hirudinem tenuem, & terrestrem ad Indos spectantem, quæ Incolis Lámatech nominatur. Est molestissima hirudinis species inter herbas, & montanas arbores degens, semidigitum longa, & admodum tenuis, prætereuntibus tenaciter adhæret, & quoscumque humani corporis meatus etiam angustos, & fædos subit, neque prius illinc discedit, quàm humano satietur sanguine; tunc enim, instar nostratium, sponte cadit; minusque molesta est vigente Sole: Remedium est quibusdam præacutis arundinibus eas euellere, aut se se intra aquas saxis confidendo tueri, aut igne illas abigere. Itaque huiusmodi hirudo à natura nostratium abhorret, dum inter herbas versans aquas auersatur.

B

DE VERMIBVS.

DIFFERENTIÆ Vermium sunt plurimæ; nam ratione corporaturæ alij sunt magni, alij parui, & alij mediocres: ratione partium, quidam caudati, quidam cornuti, & quidam pilosi: ratione coloris, alij sunt albi, alij flaui, & alij alterius coloris: ratione originis, quidam in animalibus viuis, & quidam in mortuis proueniunt. Ratione qualitatis, alij sunt venenati, alij veneno carent, & tandem ratione loci natalis, quidam nostrates, & quidam exotici nuncupantur. Etenim Peruani habent vermes, ex quibus lethifera venena parant.

C

Præterea, in Huexutla Prouincia Panicensi, vermes generantur lineis albis, & cyaneis distincti versantes inter folia quarumdam herbarum, quas Tunas vocant. Mirabilis sunt facultatis in curanda insania: nam bini vermes tusi, & in aqua dissoluti per os sumuntur, & si moribus sit inueteratus, bis, & ter medicamentum reperitur, siquidem somnus conciliatur, & patiens post longum excitatus somnum resipiscit, sunt enim huiusmodi vermes innoxij. Hinc fit, vt tutò propinentur; immò Paralyticis, & Epilepticis fæliciter etiam præscribuntur.

Aliud vermis genus est in Mexicanis agris iuxta moros, & salices degens, qui Cuchipilutl, seu vermis concilians somnum nominatur, magnitudine, & forma quasi Bombycis; nam, de illius more, mense Octobri, firma se conuoluit membrana, & Aprili in Papilionem mutatus prodit. Hunc Indi cunis infantium suspendunt, atque illis somnum conciliare asseuerant, & ab hoc effectu nomen bestiæ imposuerunt. Eumdem in puluerem redigunt, & cum vini portione ad stimulandam Venerem præbent. Tales bestiolæ ex prædictis arboribus victum sibi comparant.

D

Reperitur etiam quoddam genus Vermium, seu lumbricorum tenuissimorum Yxcahoitli dictum, capitur retibus, seruatur vasis capacibus in mercatus deferendum. Posteaquam illos Institores concoxerint, in pullum abeunt colorem, & odorem spirant non absimilem ouis piscium. Inde fiunt placentæ, quas exiccatas seruant, quoniam puerperarum, & nutricum lac augere perhibent.

Versantur etiam in paludibus illarum regionum quidam Vermes similes illis, quos caro putrida hospitatur. Mexicani hos vocant Ocuiliztac, crudi sunt nigri, & torrefacti albicant, quoniam hi quoque gulæ famulantur.

Vermes varijs coloribus decorati reuocarunt ad mentem Amphisbænam marinam, cuius icon nullibi est expressa; ideòque non prætermittenda. Fuit igitur Amphisbæna hæc cōprehēsa in mari Anglico, vbi multæ aliæ huius generis versabantur.

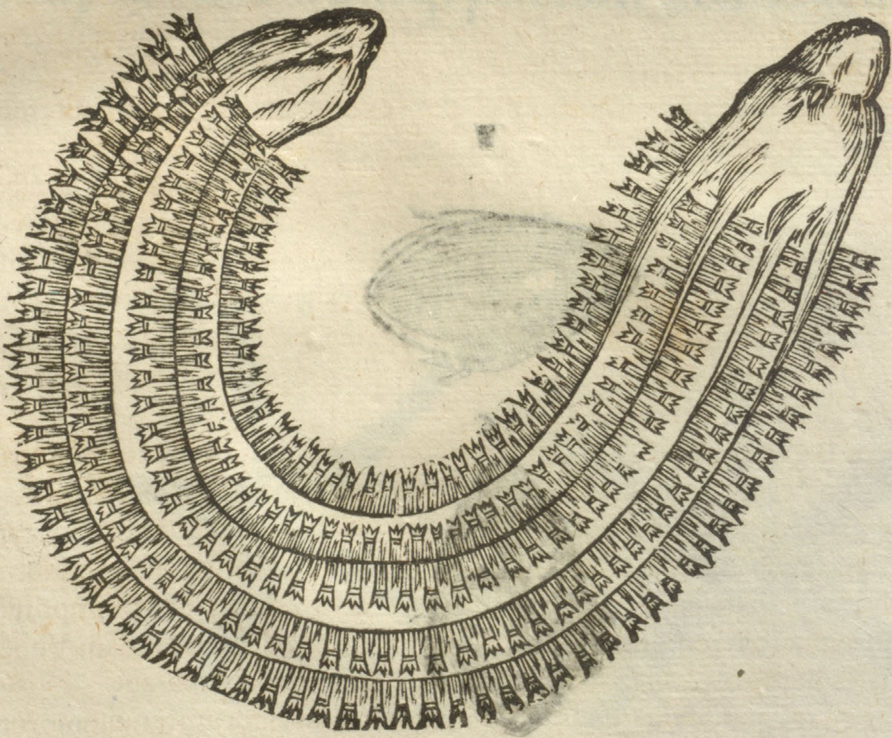
Habet

Habet talis bestia binà capita geminis exornata oculis. Capita ab inuicem discerni non possunt, nisi quòd alterum altero maius conspicitur. Quatuor lineæ coloris amethistini totum corpus decorant, quæ quidem lineæ vndequaque flosculis quibusdam pulcherrimis videntur insignitæ, ad instar florum Pseudosycomori arboris. Hæc autem in sequenti Icone repræsentatur.

Amphisbænæ marinæ descriptio.

E

Amphisbæna marina.

DE

DE PVLICE MARINO.

A

PLinius Pulicis marini meminit, qui noctu in mari somnum piscium infestare creditur. Kiranides, hanc bestiolam Psyllum marinum appellauit. Niphus, & ipse memorat hoc animal, sed illud postea cum Scolopendra confundit. Rondeletius, pulicem marinum esse animalculum tenui crusta tectum asseuerat, quod aspectu homuncionem, vel simiam simulat alijs partibus locustæ similibus, cum appendicibus in cauda, ritu squillæ; idque opinatur esse pulicem marinum, nempè ψύλλον θαλάττιον, cuius meminit Aristoteles, quando de somno piscium verba fecit. Sed, vt veritatem fateamur, ex hac Rondeletij descriptione non possumus nisi coniectare, pro pulice marino, squillam marinam minorem intellexisse: quapropter aliam iconem hic damus in publico inuentam Musęo ab icone Rondeletij valdè discrepantem, vt Lector optimè poterit intueri.

Piscium somnus.

B

Pulex marinus iuxta vtramque partem delineatus.

E

DE STELLIS MARINIS.

VARIA ſtellarum marinarum genera obſeruantur; quædam enim in ingentem excreſcunt molem, nonnullæ mediocri contentæ ſunt magnitudine, & quædam ſemper paruę manent, neq; vllam auctionem adipiſcuntur. Item aliæ ſunt aculeatæ, aliæ reticulatæ, aliæ leues, ſed hæ ſunt raræ, aliæ ramoſæ, quæ à nonnullis arboreſcentes appellantur; aliæ tandem ſinuoſæ, & omnes poſtea colore plurimum variant. Tandem aliæ quinque tantùm radijs, & aliæ pluribus ſunt refertæ.

Stellarum differentiæ.

Inter illas, quæ conſtant quinque radijs, collocatur ea, quæ à Rondeletio Sol marinus nuncupatur, quoniam Solis picturam quodammodo referat: nam è medio corporis trunco, tanquam à centro quinque radij erumpunt, minimè aſperi in ſuperiori parte, ſed veluti ex ſquamis compoſiti, in lateribus verò paruis veluti aculeis rigentes, & ad extremitatem vſque gracileſcentes. At corpus ſtellæ rotundum in medio effigiem roſæ pictæ habet expreſſam, vt in icone propoſita in Hiſtoria Inſectorum appareat, vbi pronè tantum delineatur; ſed, hoc in loco, icon huius ſtellæ marinæ iuxta vtramq; partem delineata exhibetur.

F

Stella quinq; radijs conſtans, ſeu Sol Rondeletij iuxta vtramq; partem delineatus.

DE

Pariter in Historia Insectorum differentiæ marinarum stellarum duodecim tantùm radijs ornatarum à Clarissimo viro Vlysse Aldrouando obseruatæ, delineatæ, & descriptæ fuerunt; quibus addimus stellam tredecim radiorum insignem, quam Carolus Clusius in calce libri sexti Exoticorum descripsit. Erat hæc stella ex genere aculeatarum, orbe corporis satis amplo,& radijs non admodum longis constabat, qui numero erant tredecim recti, & minimè sinuosi, omnes tamen æqualis longitudinis. Hi igitur radij æquales sescuntiam erant longi, & diameter corporis orbiculati binarum vnciarum. Singuli radji prona parte quinis aculeorum ordinibus erant præditi, tribus medium occupantibus, & duobus alijs latera; itaut singula latera decem aculeis pectinatim munirentur. Stella hæc pronè rubescebat, & supinè flauescebat.

Stella trib. radijs supra decem exornata.

Quoniam autem multæ icones Insectorum post impressionem Historiarum, inuentæ fuerunt, & illas publicare voluimus, hoc in loco tanquam coronidem eas collocauimus.

1. 1. Papilio oculatus fuscus hirsutus mediocris, pronè, & supinè effigiatus.

2. Item Papilio paruus cæruleus polyophthalmos pronè pictus.

3. & 4. Papilio alius exiguus rufus nigris guttis notatus pronè, & supinè delineatus.

5. Papilio alius exiguus ex fusco rufus oblonga macula transuersim distinctus.

7. & 8. Papilio corpore crasso fusco villoso magnis oculis pronus, & supinus, Tabani fortè species.

1. Teredo in cortice iuglandis genita suo folliculo inuoluta.

2. Forbicina tota nigra.

3. Forbicina rubra, & nigra culioptera in fungis boletis reperta.

4. Culiopteron exiguum araneo simile.

5. Cimex maximus syluestris.

6. 7. Termites.

1
3
4
5
7
8
1

1. Papilioni caudato inſectum congener.
2. Inſectum ambiguum tergo bicorni, habitu Bubonis, rictu Buſonis.
3. Papilionaceum inſectum.
4. Muſciforme inſectum pedibus longiſſimis.
5. Analytrum quadripenne roſtro acuminato.

1. Cimex ſylueſtris colore leucophæo.
2. Cimicis ſylueſtris alia ſpecies.
3. Cimex ſylueſtris non fætidus colore viridi diluto.
4. Cimex alius ſubuiridis, & ſubluteus duplici punctorum ordine diſtinctus.
5. Cimex totus viridis.
6. Cimex ſylueſtris ſubuiridis fætidus.
7. Cimex fætidus ſubtus tantùm quattuor punctorum ordinibus varius.
8. Cimex colore ſubnigro capite rubeſcente.

1

2

3

4

5

6

7

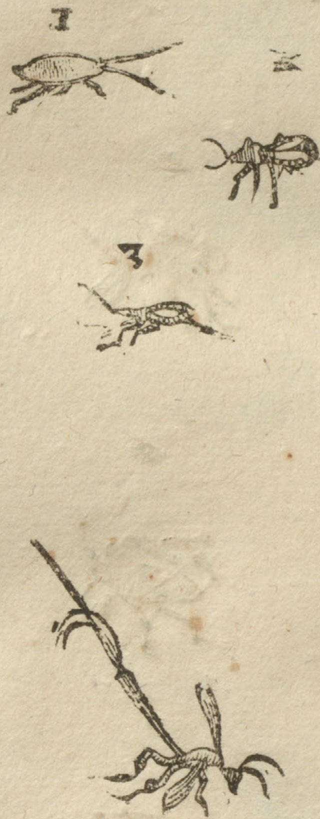
8

1. Insectum cinereum cimiciforme figura ouali.

2. Insectum aliud cinereum cimiforme,

3. Insectum aliud aluo longiuscula.

4. Insectum culici simile, sed monstrosum aluo oblonga,& cauda trifida.

1. Musca syluestris chrysopteros aluo lineis albis cincta.

E

2. Musca leucophæa capite albo.

3. Musca api similis.

4. Musca boaria, Tauanello vulgò dicta.

5. Musca oblonga tænijs nigris, & luteis aluo alternatim variata.

6. Musca aurea alis argenteis.

7. Musciforme insectum ventre acuminato.

F 8. Musciforme insectum minimum.

9. Insectum quadripenne musciforme.

10. Musca cum longa promuscide.

1. Muſcilionaceum inſectum.

2. Eiuſdem oua ex quibus prodierat.

3. Inſectum muſciforme quadripenne cauda tricuſpida.

4. Inſectum inter culicem, & muſcam ambiguum cauda tricuſpida.

5. Inſectum papilionaceum cauda bifurca.

6. Inſectum muſcilionaceum.

7. Inſectum papilionaceum aliud.

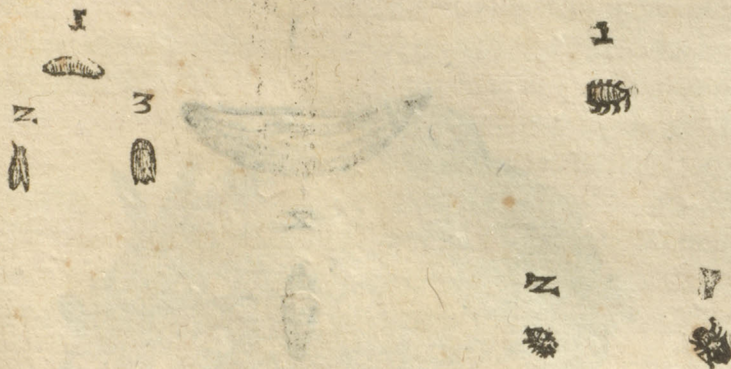
8. Inſectum mulciforme ventre oblongo, & anguſto.

1. Vermis triticarius κὶς Græcis nuncupatus.

2. Eiusdem spolium.

3. Eiusdem chrysalis.

1. 2. 3. Pediculi campestres cimicibus lectularijs similes.

1. Chrysalis aquatilis instar seminis ricini, aut phaseoli in radice nympheæ inuenta.

2. Vermiculus ex chrysalide transmutatus parte supina pictus.

3. Idem vermiculus parte prona delineatus.

4. Nympha, seu rudis quædam formatio insecti cimiformis.

5. Insectum cimiforme vaginipenne corpore oblongo.

1. Folliculus alicuius Erucæ incertæ.

2. Eiusdem spolium.

A

PARALIPOMENA MOLLIVM Crustaceorum, & Testaceorum.

C

DE LEPORIS MARINI Differentijs.

LEPVS marinus, est animal de genere mollium, quod ab Aeliano cochleæ testa exemptæ comparatur, nec præter rationem: quandoquidem Plinius & ipse hanc bestiam offam informem, nimirum massam carneam potiùs, quàm piscem apellauit: cum neque pinnæ, neque oculi, neque alia membra rectè distincta in hoc genere animalium, quemadmodum in alis piscibus conspiciantur.

Rondeletius tria genera huius animalis descripsit, quorum icones libro primo de Mollibus spectandæ fuerunt expositæ. Præter hæc tria genera, alia etiam tria à Doctissimo viro Vlysse Aldrouando fuerunt effigiata, quorum primum lepori terrestri, colore, & parte anteriori, planè assimilatur, sed posteriori parte informis offa, iuxta sententiam Plinij, apparet. Secundum genus, forma, & colore ab antecedenti discrepat, quia colore amethistino maculis albis variato refulgeat. Tertium genus est cinereo colore magis refertum, deinde albo, & amethistino maculatum.

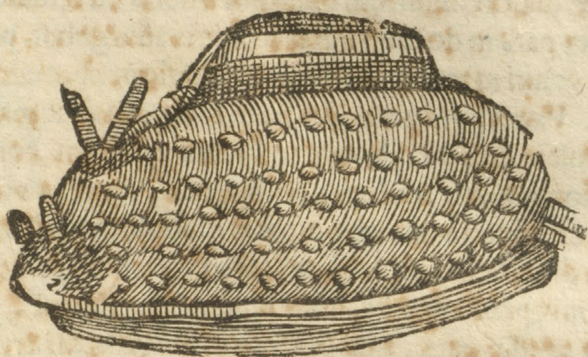
D

Alia genera Leporis marini.

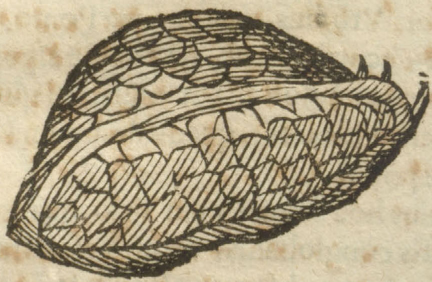
His, & alijs in generali Historia expositis, duas alias addimus differentias, in quarum prima Lepus marinus colore prorsus amethistino collocatur, & in altera Lepus marinus purpurei coloris, veluti in subsequentibus iconibus exprimuntur.

DE

Leporis Marini duæ differentiæ, nimirum coloris prorſus amethiſtini, & coloris purpurei.

DE CANCRIS.

A

ALIIS Cancrorum ſpecibus Cancer Mollucanus addendus eſt, quia circa Mollucanas inſulas fuerit comprehenſus. Deſcriptus fuit à Cluſio in Exoticis hunc in modum. Perpolitam is habebat cruſtam, & verſicolorem, in qua lumini oppoſita, colores ex flauo, & rubro mixti obſeruabantur. Conſtabat autem teſta duabus partibus, anteriore, & poſteriore inter ſe quadam chartilagine connexis; anteriore quidem breuiore, & anguſtiore, tres tamen vncias longa, & quattuor lata, & poſteriore longè maiore; nimirum quattuor vncias cũ ſemiſſe longa, & ſeptem cum ſemiſſe lata. Vtraq; pars in dorſum inſtar fornicis aſſurgebat, poſterior tamen magis, quàm anterior, & veluti in tres eminentiores diuiſiones breuibus quibuſdam aculeis refertas diſtincta. Pariter vbi anteriori parti connexa erat magis eminens, & breuibus quibuſdam aculeis armata, deinde in lunata quædam cornua ſe ſe diuidens ad longos vſq; anterioris partis aculeos pertingentia, dentata vtrinq; & in firmam ſpinam deſinentia, & circa connexionem aſperis quibuſdam villis tecta. In media quaſi parte cruſtæ iuxta dorſi latera orbiculatæ, quædam eminentiæ conſpiciebantur, oculorum ferè effigiem repræſentantes, duræ tamen, & teſtaceæ.

Deſcriptio Cancri Mollucani.

B

Anterior verò cruſtæ pars, qua poſteriori nectebatur tres vncias erat lata, & quattuor, vbi erat ampliſſima, extima binas tantùm vncias, quæ in tres breues aculeos æquali ſpatio inter ſe diſtantes deſinebat. Iuxta medinm aculeum, adnexum habebat non exteriori cruſtæ adhærens, ſed quadam articulatione ſub ipſa cruſta cornu triangulare ſeptem vncias longum anguſtum, & mucronatum. Supremus in prona aculei parte angulus breuibus aculeis inſtar ſerræ erat refertus, ſuprema eius pars leuis, & carinata. Latera anterioris partis cruſtæ ſeptem aculeis, præter extimum, firmis planis, & vnciam longis, ſpadicei coloris erant inſignita.

Anterioris partis deſcriptio.

Totum huius animalis corpus ſiccitate contractum, & vetuſtate ferè corruptum Cluſius eſt conſpicatus: nihilominus decem pedes habuiſſe obſeruauit, quorũ priores, an chelas habuerint necne, non potuit conſpici. Poſteriores quidem pedes ſubſequebantur exiguæ chelæ tribus articulis integratæ nullis vel capitis, vel caudæ veſtigijs apparentibus. Illa autem pars teſtæ, ex qua ortum ducebat triangulare mucronatum cornu, erat concaua.

Pedum animalis numerus.

C

Aliqua hirſuties huius cancri in memoriam reuocauit quamdam ſpeciem Cancri heracleotici, cuius icon in Hiſtoria Cruſtaceorum fuit locata: vocatus enim fuit Heracleoticus ab Heracleis Vrbibus, quarum vna Ponto, altera Propõtidi adiacet. Huiuſmodi Cancer cruſta nec valdè leni, nec valdè aſpera tegitur. Rondeletius hunc gallum marinum nominauit, non alia de cauſa, niſi quia brachia huius animalis, inſtar criſtæ galli formata eſſe videantur, quemadmodum Lector in iconibus propoſitis, & proponendis intueri poteſt.

Cancer Heracleoticus.

Pariter Rondeletius hoc animal cum Vrſo quadrupede comparat, quia brachijs, oculis, & ori appoſitis conglobatus, more Vrſi dormiat. Verum hoc nomen alteri ſpeciei competit, quam non obſeruauit Rondeletius, quæ Vrſi corium, ob pilorum denſitatem, æmulatur: immò robore prædictum cancrum heracleoticum ſuperat.

D

Vrſus Marinus.

Itaq; libro ſecundo de Cruſtaceis in prima facie fuit locata icon Cancri heracleotici leuis, deinde hirſuti; aut igitur hirſuti duæ dantur ſpecies iuxtà icones inuentas, aut icon hirſuti hic propoſita ad ſimilitudinem lenis fuit effigiata.

Inſuper in Plagis orientalibus tanta vis, & moles cancrorum eſt, vt ab hominibus formidentur; nam quæcumque chelis ſuis comprehendunt illicò obtruncant, & immediatè vorant. Hocque non eſt in dubium reuocandum: ſiquidem Nautæ fide digni nuper ex India in Luſitanam nauigantes, hanc veritatem iure iurando affirmabant.

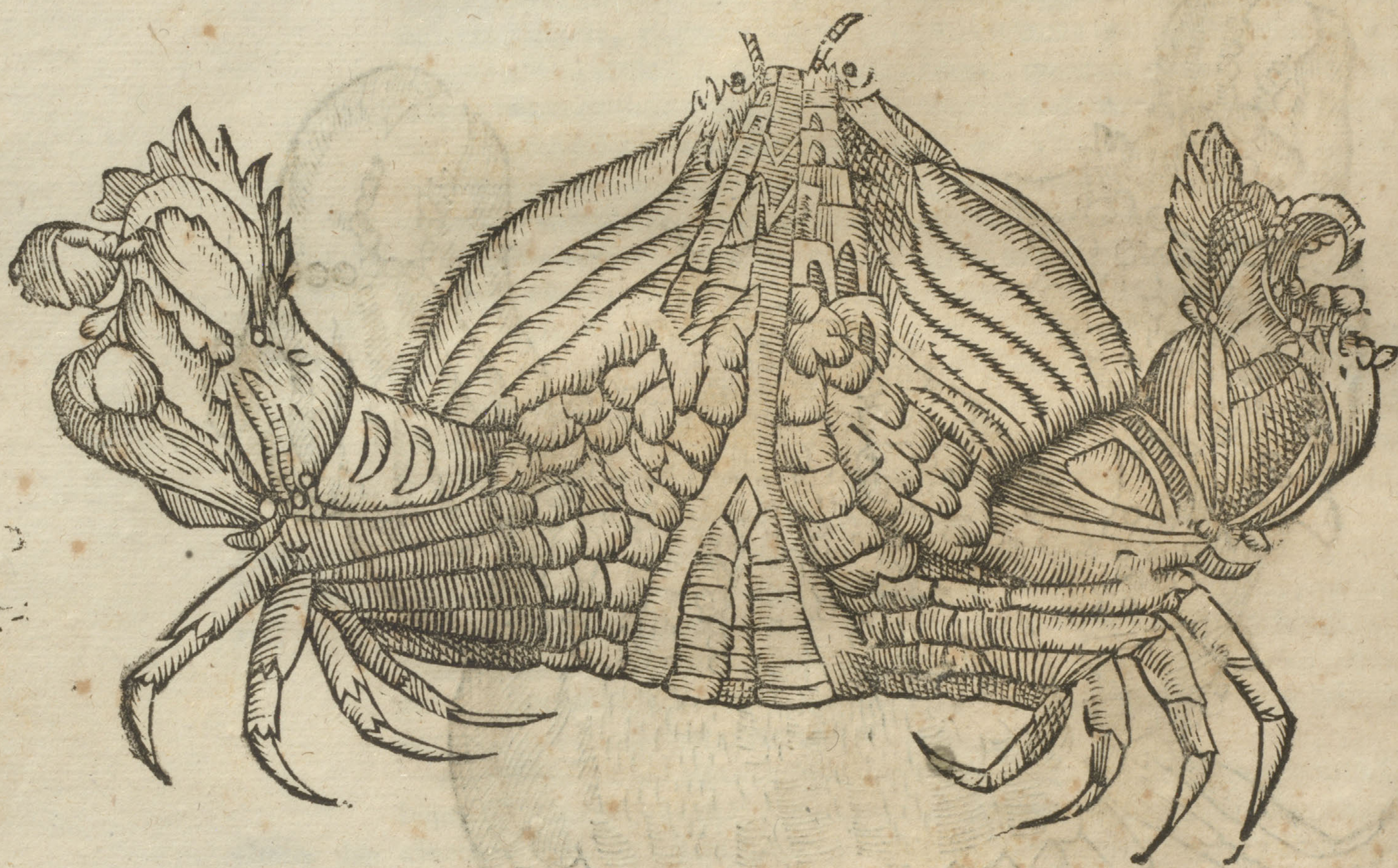
Cancri plagæ Orientalis quales.

Reperitur etiam in Virginia Seeccananc piſcis teſtacei generis, cauda cruſtacea Cancris congener, quia multis refertus eſt pedibus, vt Cancer, oculis in dorſo eminentibus

Cancer Heracleoticus hirſutus pronè pictus.

Cancer Heracleoticus hirſutus ſupinè pictus.

nentibus, pedem circiter latus, aquas marinas reſtagnantes ſequitur, & gratiſſimi eſt ſaporis.

Mexicanis lacubus frequens eſt animal, forma, magnitudine & colore, ex pullo in atrum vergente Scarabeos terreſtres ſimulans, tegitur cruſta, cancrorum more, ob cuius duritiem, ab Incolis Atetepitz nominatur: quattuor tantùm ſuſtentatur pedibus, iiſdemque ſaltitat. Ab Incolis eſtur, qui ritu Pamphagorum, nulli ferè rei parcunt. Vulgare præbet alimentum, veluti, & aliæ Scarabeorum paluſtrium ſpecies, quibus item veſcuntur.

Pāphagi populi

Similiter Indi edunt Atopinam animal ſimile Scarabeo, quattuor tantùm vncias longum, & extenſum duas in latitudinem. Color ei eſt fuſcus, tegmineq; cruſtaceo, more cancrorum, veſtitur. Hæc beſtia volans crepitat, & circa lacum Mexicanum noctu in iuncetis verſatur. Editur ab Indigenis elixa cum alijs piſcibus, & herbis.

Scarabeus Mexicanus edulis.

DE CONCHIS, & CONCHILIIS.

VARIÆ Concharum differentiæ in mari Auſtrali nouæ Hiſpaniæ reperiuntur. Vna vocatur Xochpaltapachth, nempè concha coloris minij, auriculata, mediocris magnitudinis, tranſuerſis ſemicirculis, lineas ſecundùm rectum procedentes ſecantibus, & colore minij rubeo dilutiore, & luteo in ruborem tendente diſtincta. Altera ſpecies maior eſt, & lineis ſimillima, ſed colore candido rubro, & fuſco varia. Tertia demum circa auriculas eſt rubicundo diluto, & fuſco colore prædita, lineis tantùm rectis.

Habet auſtrale Indiarum pelagus Tapachporcauhqui, nimirum Concham muſcoſam, quæ hoc nomen ſibi comparauit, quia muſcus illi inaſcatur.

Concha muſcoſa.

Item Panacenſis Prouincia alit concham quamdam veneream inſolentis formæ, aurita eſt, ſed auris altera multò minor. Color extrinſecus eſt niger, vnde Concha nigra appellatur; infernè verò ex nigro ad cinereum vergit, ſtirijs diſtinguitur nouem, quæ, ob lineas alias tranſuerſim diſcurrentes, in quoſdam orbiculos ſecari videntur.

Concha venerea exotica.

Quamuis nomen Conchylij pro vniuerſo teſtaceorum genere aliquando accipiatur: nihilominus priuatim pro vna tantùm ſpecie eorumdem apud Veteres vſurpatur; & quando priuatim ſumitur, non purpuram, neque buccinum, ſed concham ab his diuerſam, & peculiarem ſignificat, nempè qualem Rondeletius ab hoc nomine exhibuit, buccino valdè diſſimilem, & nullis purpuræ aculeis muricatis circundatam: muricis tamen ſpecies eſt, quando ſcilicet murex pro colore accipitur.

Itaque Conchylium, iuxta mentem Rondeletij, in genere Concharum maiorum turbinatarum collocatur, ea parte latius, qua in turbinem deſinit, aculeis, & alijs tuberculis carens, & foramen, quo interior caro oſtenditur, non eſt rotundum, veluti in buccino, & purpura, ſed longum apparet. Ideòque huius etiam formæ eſt foraminis operculum. Quapropter addit Rondeletius liquidò conſtare operculum purpuræ βλάττιον, ſiue βλάττιον βυζάντιον appellandum eſſe: quamuis Blatta byzantia Arabum nil aliud ſit, quam Conchylij operculum. Hinc Pharmacopolæ noſtri Authores Arabes ſecuti, Conchyliorum, & Buccinorum operculo permixta vendentes, Blattas byzantias, & vngues odoratos nuncupant: quamquam hæ ſint rotundæ, illæ verò oblongæ: hoc enim ex doctrina Serapionis, & aliorum Arabum colligitur. Quamobrem non à ratione alienum erit, ſi hoc in loco veri vnguis odorati, necnon falſi icones exhibeantur, quas Lector perpendens, horum tres differentias poterit meditari.

Conchilium quid ſit.

Blattæ byzātiæ quales.

1. & 4. Vnguis odoratus Officinarum.
2. & 5, Pseudounguis odoratus.
3. & 6. Vnguis odoratus verus.

Vt autem exacta horum vnguium cognitio habeatur, notandum est apud Pharmacopolas verum vnguem odoratum rarò obseruari. Nam qui primo loco effigiatur non est latior dimidio digito auriculari, habetque lineamenta quædam subtilia: pars autem inferior concaua est, & lineas, seu eminentias à medio ad extremum habet productas, vt numero 4. apparet.

Insuper aliquando habetur apud eosdem Pharmacopæos vnguis alter odoratus, quem Pseudonichim angustiorem appellare poterimus, lineasque transuersas habet, vt in numero 2. & 5. cernitur.

Itaq; sunt prædicti vngues odorati falsi, quia sunt opercula cuiusdam cochleę, quæ semetipsam claudit, & recludit; sed vnguis odoratus genuinus est quidem operculum, sed illius Conchilij, de quo superiùs egimus latitudine duorum digitorũ, & longitu-

gitudine trium. Eminentias, & lineas quasdam exterius habet, in medio autem nullas, vt in icone 3. videre licet: siquidem in icone 6. pingitur iuxta partem inferiorem, quæ animali adhærebat; vbi est magna concauitas, in superiori verò parte quamdam E habet veluti appendicem lucidam, quæ vnguem quemdam æmulari videtur. *Descriptio.*

Posteaquam Conchylijs nonnulli Authores addunt Mytulos, nolumus silentio inuoluere pulcherrimam mytuli speciem, quam Clarissimus vir Clusius conchiferam appellauit, obseruatam anno salutis humanæ post sesquimillesimum nonagesimo nono. Erat hic Mytulus Conchifer septem vncias longus, & tres latus, vbi maximè dilatabatur, forma non valdè dissimili Conchæ longæ à Rondeletio descriptæ. Testa erat spissa, & rugosa, quæ duabus patula conchis fuisse videbatur, caua erat, dorso eleuato, & nigro, cui vermiculorum tubuli inhærebant, necnon parui frutices sex, vel septem vncias longi, quorum nonnulli crassiusculi, alij graciliores, & valdè ramosi erant, à quibus paruæ conchæ dependebant musculis non absimiles hirtis, veluti capillis obsitæ. *Mytuli descriptio.* *Lib. 1. de Testac. cap. 21.*

F

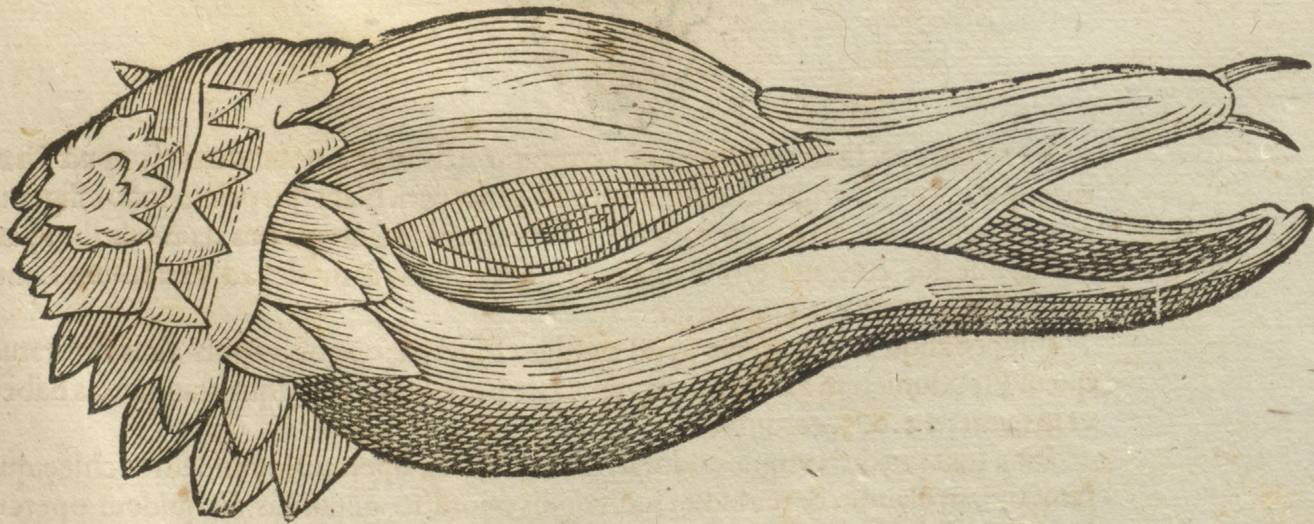
DE TVRBINIBVS.

CVM Turbo sumatur pro quocumque habente in imo formam acutam, & in summo latiorem, non poterimus negare hoc nomen non competere Conchilijs, de quibus in præsentia verba fiunt: cum hæ conchæ turbinatæ hanc præcipuam figuram sortiantur.

Aristoteles igitur inter turbinata vnũ simpliciter turbinem collocauit, deinde oues eodem nomine complexus est, nulla, aut magnitudinis, aut qualitatis habita ratione. Rondeletius tamen, & Vlysses Aldrouandus infinitas ferè Turbinum differentias recensuerunt, quãdoquidem alios magnos, alios paruos, quosdam acuminatos, & quosdam obtusos, alios auritos, alios tuberibus scatentes, nimirum nonnullos leues, & nonnullos asperos, quosdam angulosos, quosdam muricatos, alios Tesseradactylos, alios Pentadactylos, quosdam tandem concolores, & discolores obseruarunt. *Differentiæ multæ.*

G Inter tot igitur differentias à viris clarissimis tot iconibus illustratas, nulla icon cum sua carne fuit delineata: idcircò in gratiam doctæ curiositatis, Turbinem acuminatum cum Limace exhibemus spectandum.

Turbo acuminatus cum Limace.

DE PATELLIS, SEV LEPADIBVS.

PATELLAS Rondeletius appellauit nonnullas Conchas ad formam vasis escarij patulas, cum quo magnam videntur habere similitudinem. Galenus autem in Glossis, vbi ab Hippocrate Lepades nominantur vertit Conchas saxis adhærentes, nec præter rationem, quoniam habemus apud Aristotelem, Lepadem esse μονόθυρον, scilicet vniualuem. Est enim in doctrina Aristotelis vniualue genus, quod saxis adhæret, testa in dorsum data.

Vniualue quid.

Lepadum igitur duas differentias Rondeletius assignauit, quarum altera Lepas simpliciter vocatur, altera Lepas agria, & Auris marina dicitur. Forma autem inter se discrepant, & præsertim, quia Lepas in loco superiori os habet, & in inferiori loco ori opposito meatum excrementorum; cum Auris marina hæc foramina in testa habeat. Nomen verò Auris sibi comparauit à figura, quoniam perbellè humanam Aurem repræsentat, vt licet intueri in iconibus datis libro tertio de Testaceis apud Vlyssem Aldrouandum: sed quoniam ibi Patellæ sine carne delineatæ exhibentur, libuit in præsentia iconem Auris Marinæ cum sua carne dare spectandam.

Auris marina differentia.

Auris marina cum sua carne.

DE PENICILLIS.

TVBVLI quidam testacei, Penicilli à Nuperis appellantur, quia in eorum cauitate quid contineatur similitudinem referens Penicillorum, quibus Pictores vtuntur. Hi, iuxta sententiam Rondeletij, molli quadam, & laxa substantia saxis alligantur; itaut aquarum vndis facilè cedant, & agitentur. Quando autem egreditur id, quod intus carnosum latet, frondeum quoddam expandit; quod exprimitur in iconibus apud Rondeletium: quamuis multi alij sint Tubuli, in quibus vermes latibulentur. Et tandem alij sunt, qui in Spongijs viuere perhibentur, qui in sequentibus iconibus exprimuntur. Licet nonnullis Authoribus hi Turbines Dentalis species esse ferantur.

Penicillorum instar Viuentes in spongijs.

PARALIPOMENA HISTORIÆ Piſcium, & Cetorum.

A

DE PISCIBVS VOLATILIBVS.

TRES Piſces volatiles Plinius recenſuit, ſcilicet Hirundinem, Miluum, & Lucernam, qui Piſces noſtra ætate ſunt notiſſimi, ſed, præter hos, multò plures fuerunt obſeruati, qui Plinio non enumerantur. Namq; Piſces volatiles ſquamoſi, diſtincti tamen à noſtris Hirundinibus volatilibus reperiuntur, qui circa caput Bonæ Spei degunt,& duos dicuntur habere hoſtes, nimirum in aquis Albicos piſces, & extra vndas Cornicem.Hi per aliquod temporis ſpatium ſupra aquas alis corpus ſuſtentant, deinde in aquam rurſus decidunt.

Lib.11.c.35 B

Videntur quodammodo hi Piſces non abſimiles illis, quorum meminit Ioannes Euſebius Ieſuita in Hiſtoria Naturæ, dum inquit. Noctù volucres quidam piſces palmaris longitudinis in naues claſſis Indicæ cadere, & comprehendi ſolent, qui habent membranaceas alas ferè inſtar Veſpertilionum, quibus explicatis, ad centum, vel amplius paſſuum interuallum, vndas maris ſuperuolant, vt alios piſces inſequentes effugiant, ſed interdum vngues rapacium auium marinarum incurrunt: quapropter vbiq; pericula ſubeunt; ſicque citò denuò merguntur,vt à Cæli periculo ſe ſubducant. Horum nonnullorum icones in tabula Africæ delineantur, vt hic apparet.

Antipathia.

Piſces volatiles ſquamoſi.

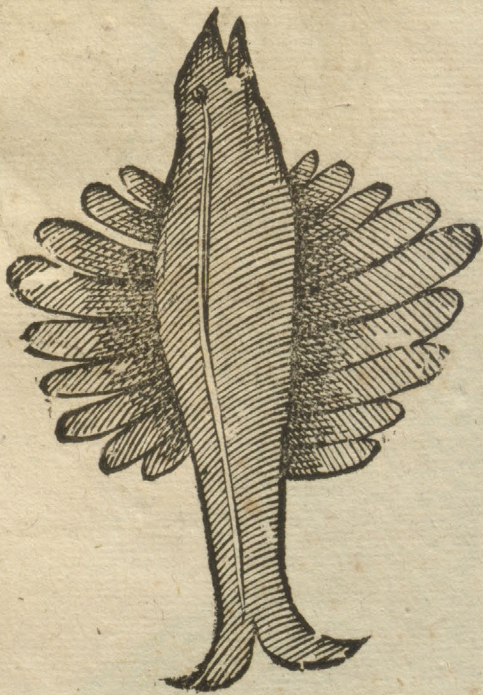

Pariter

Pariter in tabula Oceani ſeptentrionalis, apud Olaum Magnum, conſpicitur pictura aliorum piſcium volantium: Prima icon piſcis exprimit caudam repandam inſtar Delphini. Secunda icon ſpectat ad piſces tabulæ Lacus Albi, qui maximus, & remotiſſimus eſt verſus Septentrionem, & partim ad Moſcouitas, partim ad Sueuos, vel eis ſubditas gentes pertinet, vbi piſcis volatilis verſatur, qualis in ſubiecta icone delineatur.

Piſcis volans ex Olao Magno.

Piſcis volans Lacus Moſcouitici.

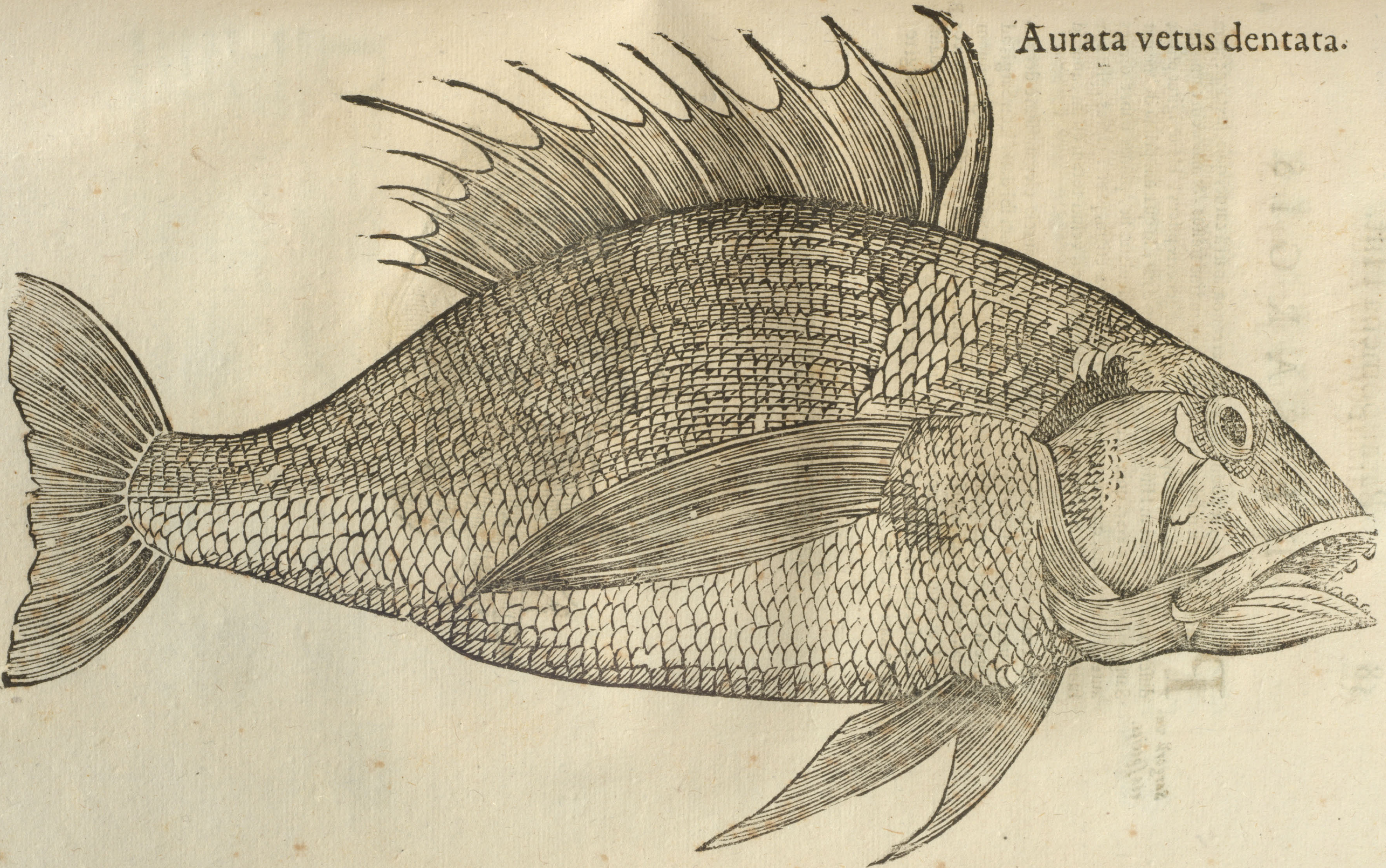
DE DENTICIBVS.

MVLTI ſunt piſces, qui vel à copia, vel ab aliqua dentium prærogatiua nomen ſortiuntur. Vocatur συνόδοντις quædam Thuni ſpecies à vigore dentium, & συνόδων, ſiue συνόδους Græcis appellatur piſcis, quem Latini Denticem nuncupant. Sed aduertendum eſt nonnullos piſces, nempè Denticem, Synagridem,& Auratam ob ſingulares dentium notas,ab Authoribus confundi.Hoc igitur in loco Synodontis maxillas cum dentibus in palato delineatas exhibemus, deinde Auratam veterem dentatam, quæ pro Synagride,aut Synodonte quandoque ab Authoribus vſurpatur.

Synodontis maxillæ cum dentibus in palato.

Aurata vetus dentata.

DE SARGIS.

A

Sargorũ varia species.

PISCIS Σαργὸς potius Σάρκος deberet nominari à carne, quia, iuxta mentem Rondeletij, fit piscis pro corporis magnitudine spissus, & maiorem carnis habeat copiam, quàm Sparus, vel alij huius generis pisces. Huius igitur plures differentiæ, & icones in Historia Piscium fuerunt datæ, in quarum prima delineatur Sargus ὀρρόπυγοςικτος, quia circa vropygium maculatus sit, pinnas habet omnes aureas, præter eam, quæ circa anum nigricat. Lineæ etiam, præter nigras, plurimæ sunt aurei coloris,& macula iuxta vropygium violacea, veluti totum etiam caput ad colorem violaceum vergit.

Secundo loco pingitur Sargusπολύγραμμος lineis aureis elegantissimè decoratus, item argenteis serræ figuram exprimentibus. Demum ibi datur icon Sargi, ad mentem Gesneri, qui postmodum iuxta opinionem aliorum, aliam Sargi figuram effigiat, vt licet conspicari in Historia Aquatilium. Verùm huius postremi piscis iconem Cornelio Sittardo acceptam refert. Hanc figuram exhibemus spectandam, vt latus speculandi campus Lectoribus præbeatur, vbi os, caput, & dentes Sargi repræsentari feruntur.

B

Sargi postrema icon Gesneri.

DE ATHERINA.

PISCICVLVS marinus, & littoralis est Atherina, quæ in marinis etiam stagnis reperitur, Aphijs similis, dodrantali magnitudine, parui digiti crassitudine, dorso spisso, ventre leuiter depresso, ore paruo absque dentibus, & oculis magnis, colore est vario: nam venter est argenteus, dorsum est fuscum, circa caput ex flauo rubescit, instar Sardinarum, pinnas habet quattuor, binas ad branchias, binas in ventre, & aliam à podice, & præter has, duas alias in dorso, omnes candidæ sunt. Cauda duabus pinnis constat, vt in icone Bellonij apparet. Pro linea in medio corpore à branchijs ad caudam protensa, spissum quid sub cute ostenditur, quod non potest aliter, quàm per similitudinem fascia appellari. Duæ igitur icones in Historia Piscium fuerunt locatæ, nunc additur tertia, quam in publico Musæo inuenimus, vt Lector his iconibus inter se comparatis magis congruam eligat. *Descriptio.*

Atherina alia.

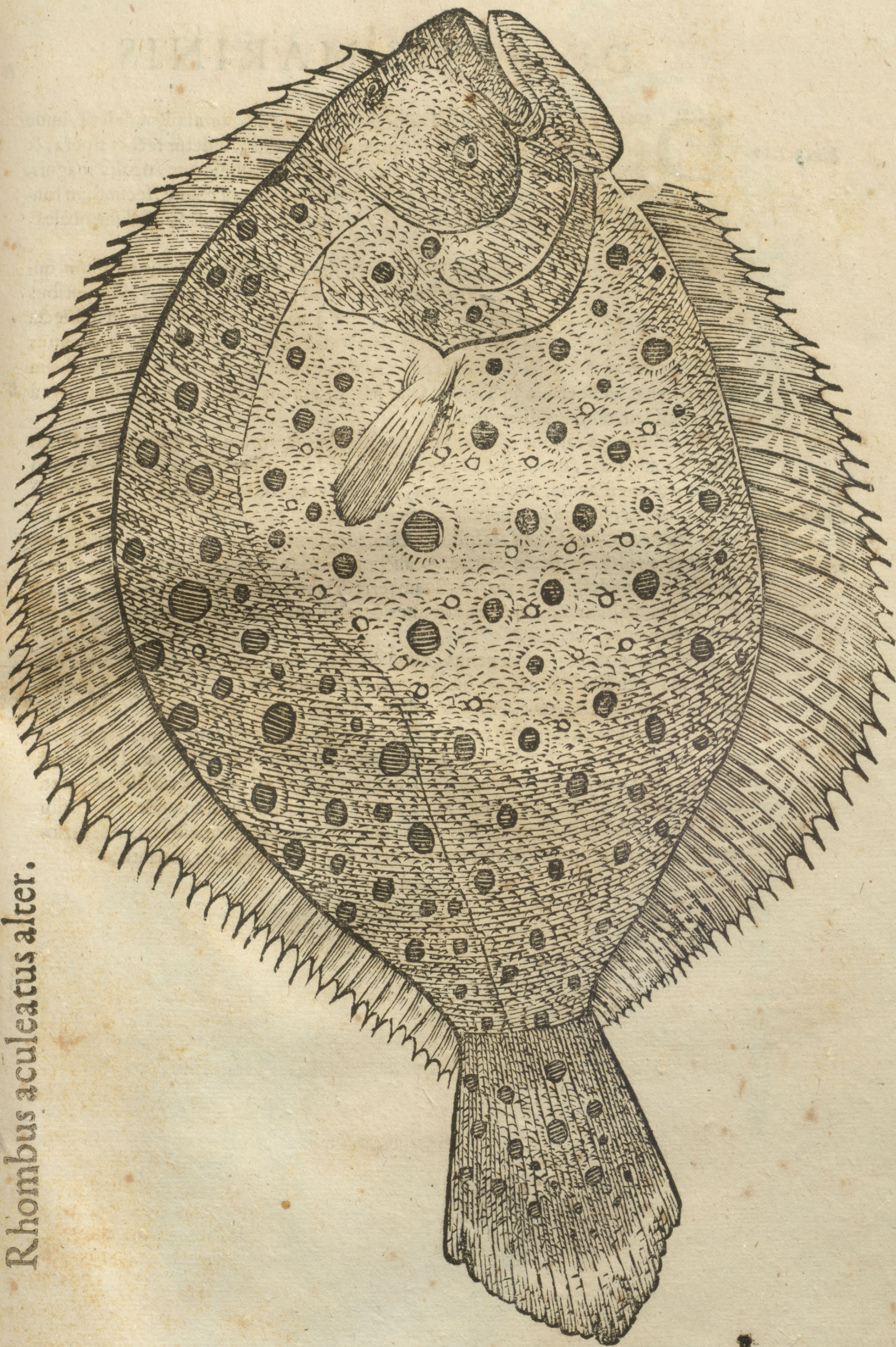
DE RHOMBIS.

DVPLEX Rhomborum genus leue vnum, & aculeatum alterum recensetur in Historia Piscium. Aculeatum prona parte multos habet aculeos, maximè circa caput, & à capite caudam versus, quibus aliud genus penitus caret, alioquin simile; nisi quod tenuius est, capite, ad mentem Bellonij, magis eleuato, & grandi. *Rhomborum differentia.* *Lib. 2. c. 48.*

Præterea ambo differunt postea magnitudine: etenim Rhombi in Oceano comprehensi cæteris sunt maiores. Cum igitur loco citato tres Rhombi icones fuerint exhibitæ, nimirum Rhombi aculeati, Rhombi leuis, & Rhombi leuis veri. Modò addimus iconem speciei à prædictis diuersæ, colore Lamiæ, maculis obscuris, & Rhombus leuis alter poterit appellari. Rursus additur alia icon Rhombi aculeati, quæ icones infra erunt considerandæ.

Rhombus leuis alter.

Rhombus aculeatus alter.

DE APRIS MARINIS.

A

Lib. 3. c. 12.

DESCRIBITVR Aper in Historia Piscium, ex sententia Rondeletij, hunc in modum. Aper est piscis squamosus, quamuis videtur tectus aspera, & cute veluti villosa, corpore ferè rotundo, & rubescente, oculis magnis, rostro oblongo, & obtuso, instar Suis, absq; dentibus. Mox à capite, secundum longitudinem dorsi, aculeos habet præ acutos, duros, longos, rectos, sed inæquales, & Setas Apri æmulantes.

Cæterùm hic Aper nullius ferè est considerationis, in comparatione ad illum, qui in mari Oceano olim fuit conspectus, capite Apri, caninis dentibus, longioribus incidentibus, & acutis, & squamis miro ordine à natura dispositis, vt in subiecta pictura apparet: sic enim ab Ambrosio Pareo delineatur, quamuis intellexerimus hunc Aprum ad animalia amphibia esse reducendum. Et Gesnerus hanc belluam sine nomine delineatam in Tabula Olai Magni aprum cetaceum appellauit, vt à pisce eiusdem nominis discriminaret.

B

Non alienum à ratione esse existimamus, si gregi Aprorum aquatilium Sues etiam marinos addamus, quorum duo genera in mari Indico versari feruntur. Alterum genus rostro est acuto, more Anserum, alterum verò rostro ita obtuso, vt quando è mari attollitur, sphæra prorsus esse videatur. Horum Suum nonnulli longi sunt circiter sex pedes, cauda lata, & bifida. Cum incipit mare commoueri, super aquam eminentes videntur, & tempestate conflictati, virides apparent, immò viridem maris effigiem reddunt. Præterea, ritu Suum terrestrium, vehementer grunniunt: quamobrem Nautæ huiusmodi bestias vagantes, & respirantes conspicati certissimam tempestatem præsagiunt.

Suum marinorum differentiæ.

Possumus addere tertium genus, quod in Regione Mexicana fuit obseruatum, Vituli magnitudine. Piscis hic Incolis vocatur Andura, sed Hispanis, qui illam Regionem armis occuparunt, Hoga appellatur. Capite, & auriculis ferè est suillis. Ex maxillis pendent cirri quinq; tanquam barbatæ appendices semipedem longæ. Carnem esui non iniucundam habet. Animal est viuiparum, instar Balenæ. Dum natat in aquis, viridis, flauus, ruber, & prorsus instar Chamæleontis versicolor apparet. Circa littora versatur, & vescitur folijs arboris Hoga nuncupatæ: vnde nomen sibi comparauit. Animal est instar Suis dentatum, reliquos pisces obuios etiam se maiores necans; quapropter Piscatores hanc bestiam prius interficere conantur.

C

Aper Marinus Cetaceus.

Andura Piscis aspectu suillo.

DE GALEIS, SIVE MVSTELIS.

E

AD Pisces longos rotundos, & chartilagineos, Authores Mustelos, siue Galeos referunt, qui ita nominantur, non solum quia Mustelam terrestrem longitudine corporis repræsentent, sed etiam propter nonnulla alia, quæ ambobus communia esse creduntur, quemadmodum suo loco fuit explanatum. Sunt autem Canum marinorum species, quas Authores promiscuè, modò latina, modò græca voce vtentes interdum, Mustelos, & aliquando Galeos cognominant: immò sæpè caniculas appellant, quia, ritu Canum, dentibus noceant.

Galeorum multæ differentia.

Horum piscium multæ differentiæ in Historia fuerunt numeratæ, nimirum κύων Aristotelis, Canis Galeus Vulgaris, Catulus maior, & minor Saluiani, Mustelus leuis ex Gesnero, Galeus Asterias, necnon Galeus glaucus Rondeletij, & demum Galeus Acanthias, siue Spinax.

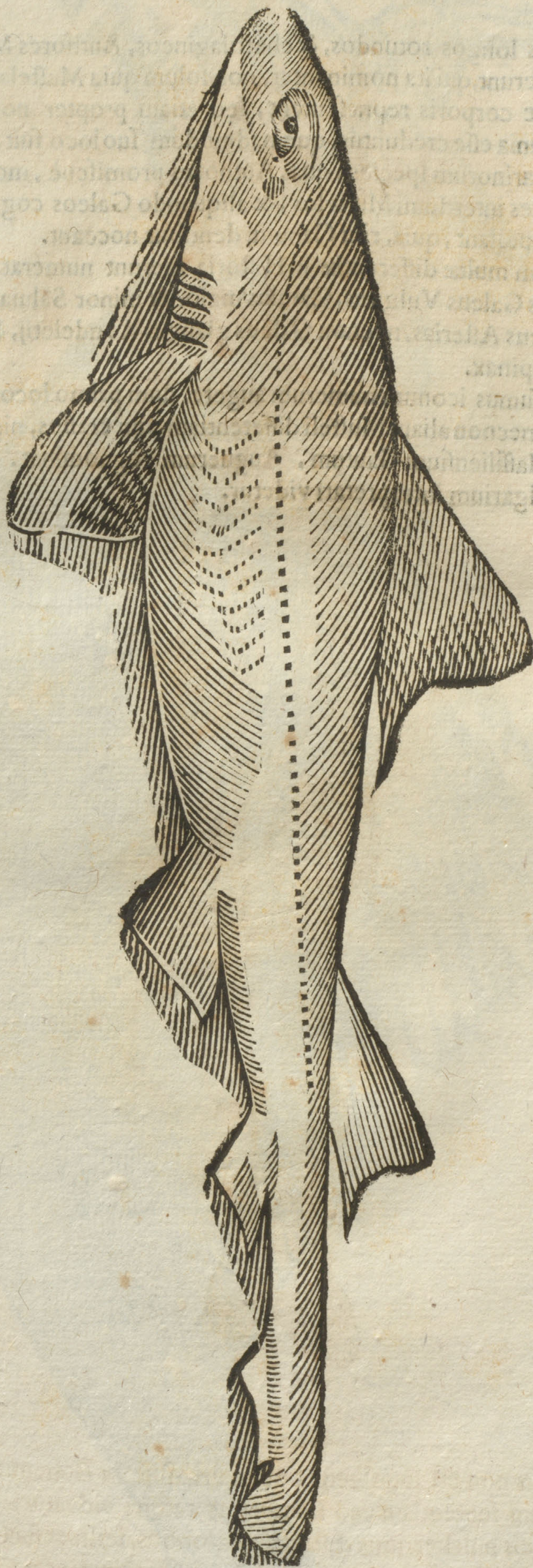
F

Cæterùm possumus iconum numerum augere, dum primo loco Galei leuis aliam speciem damus, necnon aliam Musteli differentiam, qui crassus, niger, & curuus est, huncq; Vulgus Massiliensium Gautum, Auguerum cognominat. Rondeletius hæc verba Cattum Algarium interpretari videtur.

Cattus Algarius.

Mustelus leuis alter.

Cattus Algarius.

Pariter silentio non est inuoluenda quædam Mustelæ Bohemicæ species: quamuis, iuxta aliorum sententiam, ad Lampetras referri videatur. Est igitur, teste Gesnero, hic piscis pulcherrimis distinctus coloribus, scilicet flauo, croceo, candido, roseo, & atro, pupilla oculorum nigra, & parte ambiente cærulea. Ante paucos annos huiusmodi pisces in Bohemia comprehendi cæperunt, & primi, propter pulchritudinem, in vase amplo aqua pleno, viui, Regi seruabantur.

Descriptio.

Mustelæ

Mustelæ Bohemicæ species.

Quoniam in genere Galeorum, Vulpeculæ, & Simiæ marinæ à nonnullis recensentur; placuit hoc in loco belluam ex genere Amphibiorum, terrestrem Vulpem facie simulantem delineare. Hæc voce Arabica Brethmechi, vt putat Gesnerus, nominari perhibetur. Capta fuit in Iaua Insula, anno salutis humanæ post sesquimillesimum quinquagesimo primo, mense Aprilis, fuitque longa circiter decem cubitos, & alta duos, cum dimidio, magna ex parte rubicundi coloris, & quibusdam in locis cœrulea. Cauda autem, vbi instar caudæ equinæ diffundebatur, ad colorem cæruleum dilutum inclinabat, rubeis distincta maculis. Vngues leonini ferè, seu potiùs pantherini apparebant, veluti & cauda, quæ caudam Pantheræ, ratione macularum, simulare videbatur.

Breth-

Brethmechi Arabum.

DE LAMIS.

A

LAMIA παρὰ τοῦ λαίμου, nimirum à gula nuncupata est, quoniam magnam habeat gulam, idest, quod voracissimum sit animal, sed, teste Bellonio, nostris Piscatoribus piscis est incognitus, nam quamuis Nicander, & illius verbis fretus Rondeletius, Lamiam à Cane Carcharia Aristotelis non discriminent: nihilominus si attentè verba Aristotelis meditemur, inueniemus Lamiam inter genera planorum piscium, non autem Galeorum à Philosopho fuisse collocatam. Item Oppianus Lamias à Canibus distinxit: quamobrem vnà cum Bellonio Lamiam latum esse piscem statuendum est. Crescit igitur, ex eodem Authore, talis piscis in maximam molem, cute tegitur scabra, os habet in anteriore capitis parte, vt squatina, & mirandum est, vt inquit ipse, quod dentibus plus minus ducentis est refertum, in vtraque maxilla per quaternos ordines dispositis circa radicem latis, in pyramidem deficientibus, & circa latera crenatis.

Lib. 5. hist. an. c. 5.

Dentium descriptio.

B

Quare hæc Bellonij verba multis dubitandi ansam dederunt, quod Bellonius cum iconem huius animalis omittat, hanc bestiam cum Cane Carcharia confundat. Etenim quis vix potest sibi persuadere, quod Lamia piscis planus, tam amplis dentibus muniatur: non negamus quidem illi inesse multos dentes, sed vt plurimum paruos, quales in sequenti icone conspiciuntur.

Denticuli existentes in ore Lamiæ.

Præterea damus iconem Lamiæ cetaceæ ex Epidaurijs littoribus aduectæ, vt aliqua saltem huius animalis icon in vasta Piscium Historia habeatur.

Lamia Cetacca ex Epidauro.

DE RANIS PISCATRICIBVS.

A

Descriptio. RANA marina, seu piscatrix ita dicta, quoniam in piscando magna vtatur solertia, caput habet toto corpore longè grandius aculeatum, asperum, orbiculatum, & depressum, os pro corporis mole amplissimum, & dentibus multis acutis, & recuruis armatum. Oculos habet amplos, potiùs in vertice capitis, quàm in temporibus sitos. Cauda rotunda est, breuis, & carnea, cute tegitur iuxtà infernam partem subalbida, & iuxta supernam ex nigro flauescente.

Nos igitur in præsentia huius piscis multas assignari differentias opinamur, propter diuersas icones, quæ hodie monstrantur. Siquidem in Historia Piscium tres conspiciuntur. *Differentiæ.* In prima icone apparet Rana piscatrix vulgaris; deinde Rana piscatrix Authoris, & demum tertio loco Rana piscatrix minor effigiatur. Modò alias addimus picturas, in quarum prima Rana piscatrix Georgij Fabritij apparet, & tandem B datur icon illius Ranæ, quam nostri Piscatores, seu potiùs Ichthiopolæ Bufonem marinum, & Nautæ piscatores Diabolum marinum indigitant.

Rana piscatrix Georgij Fabricij.

Rana piscatrix alia, seu Bufo marinus.

DE ACCIPENSERE, & Attilo.

D

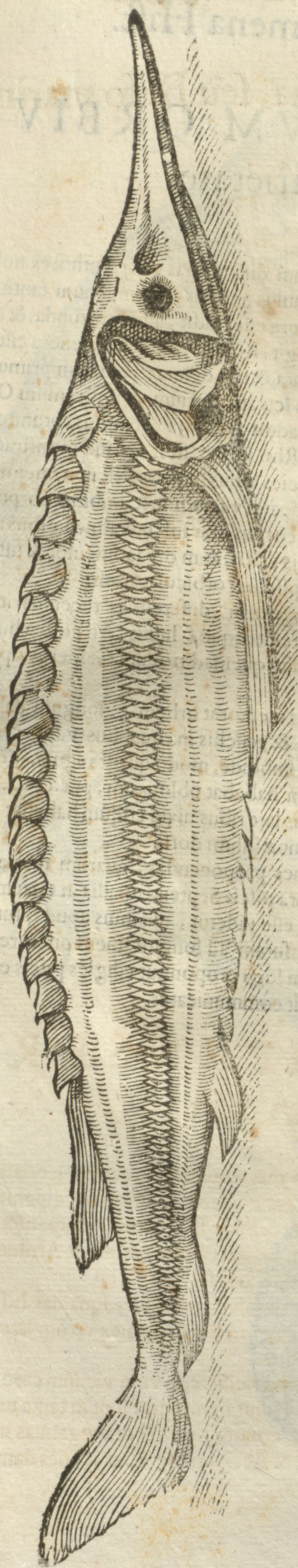
HI sunt duo pisces, qui propter magnam inter se conuenientiam, spectatores aliquando decipiunt; discrepant; tamen, quoniam Accipenser, seu Sturio pelagius est Attilus amnicola, & Pado familiaris. Accipenser non temerè visus est æquare trecentas libras; cum tamen Plinius scripserit Attilum ad mille libras interdum excreuisse, quæ magnitudo insignis, & rara est.

Præterea Attilus, quando ad certam molem excreuit, squamas hispidas abijcit, quas per quinque ordines dispositas in summa dorsi spina, ex vtroq; latere geminatas gestat; quibus abiectis, tactu leuis euadit.

Descriptio vtriusque.

Ex altera parte Sturio mirificè palato gratificatur; cum vicissim caro Attili mollis, & palato non admodum iucunda sit. Huius oculi parui sunt in tanta mole corporis, & sic deinceps Lector varias vtriusque conditiones, & prærogatiuas in Historia Piscium videre poterit. Hic igitur Attili, & Accipenseris alias icones damus.

Acci-

Accipenseris icon ex Polonia.

Attili alia icon.

DE PISCIVM ORBIVM Varietate.

A

MVLTAS esse horum piscium differentias varij Authores nobis insinuant: nam quamuis Saluianus huius generis piscium vnum tantùm agnouerit, Bellonius tamen duo genera esse tradit, ambo rotunda, & duro corio tecta, horum verò vnum tantùm depingit. Rondeletius plura genera esse significat, ex Orientali,& Septentrionali plaga delata,& tria delineat, quorum primum simpliciter Orbem cognominat, alterum Orbem scutatũ, tertium, & postremum Orbem echinatum vocat. Prædictis Gesnerus alia addit genera, licèt minus rotundo corpore. Immò in nostra Piscium Historia Orbis Rhodius, & stellatus fuit monstratus.

Differentiæ variæ orbiũ.

B

Tandem Clusius, inter multas species huius generis Piscium, meminit Orbis rictu Ranæ, qui habebat longitudinem sexdecim vnciarum,& ambitus corporis mensuram viginti vnciarum superabat. Totum corpus erat fuscum albicantibus maculis distinctum. Caput erat crassum, supercilijs elatis, cum ore latiusculo, & fisso, in modum rictus ranæ, præter formam aliorum piscium orbiculatorum.

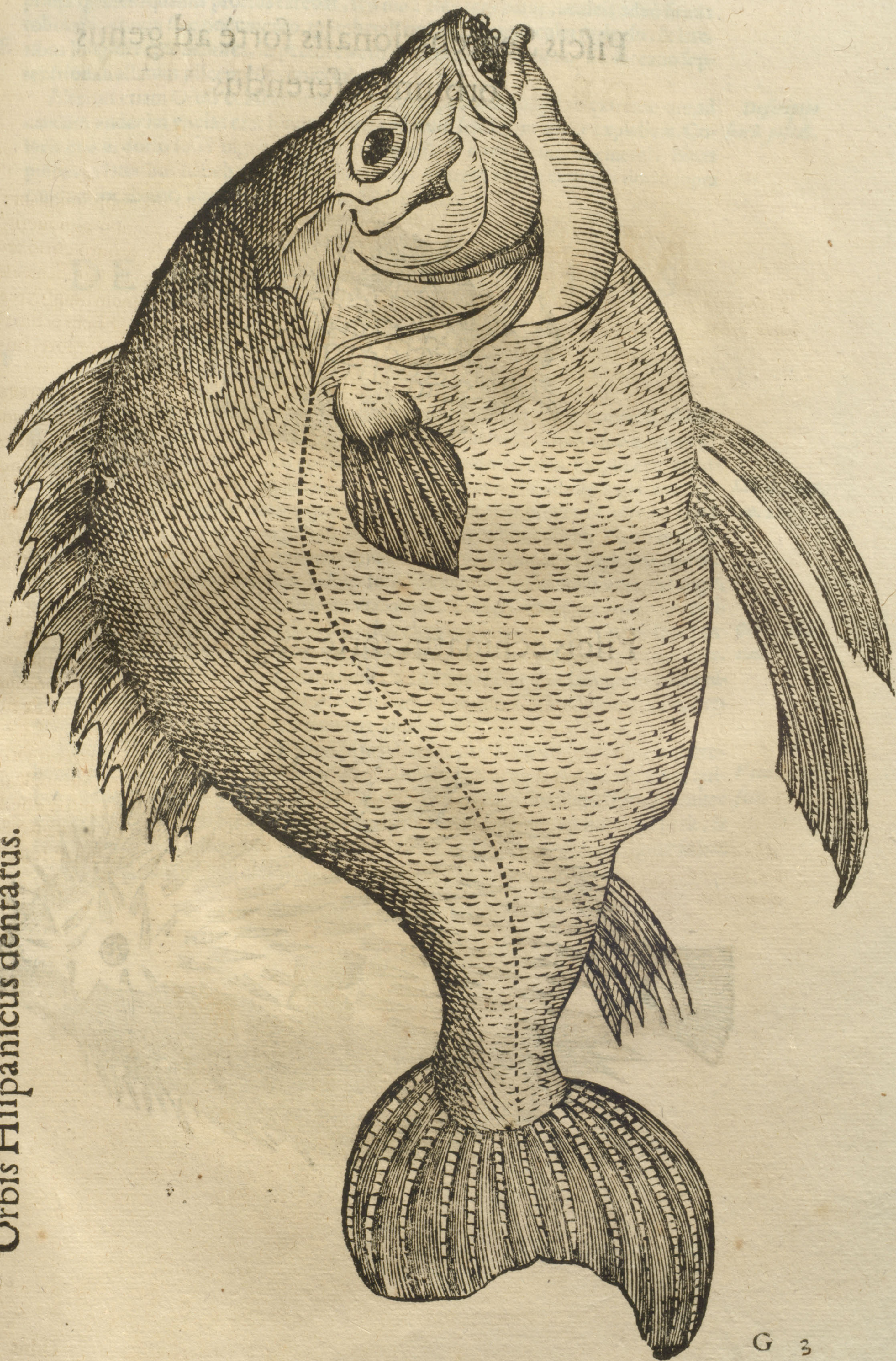
Quamuis Gesnerus varias oblongi orbis differentias recensuerit: nihilominus hanc speciem non ita eleganter expressit atque Clusius. An postea huiusmodi piscis Lepus marinus Apuleij appellari possit, quemadmodum Gesnerus opinatur; id Clusius in dubium reuocat.

Insuper idem Clusius in Exoticis memorat orbem oblongum capite testudinis, qui corio fusci coloris erat tectus, & tessellis inæqualibus variè distinctus, modò ferè orbicularibus, modò figura Rhomboide, modò quadrangula, ijsq; omnibus maculas candidas habentibus. Collum habebat oblongum, præter naturam aliorum piscium Orbiculatorum, & in singulis lateribus uixta collum habebat pinnam ex fusco rubentis coloris, similes erant pinnæ infimi dorsi.

C

In præsentia alias habemus icones proponendas, quarum prima est icon Orbis Hispanici dentati, secunda est pictura piscis Septentrionalis in Olai magni tabula delineati, qui orbibus annumerandus esse videtur, quamuis apud ipsum piscis duodecim pedum nominetur, quam mensuram ad longitudinem piscis referendam esse Gesnerus arbitratur. Tertiò demum loco proponitur effigies piscis echinati fortè ex genere Orbium, qui à Ioachimo fuit communicatus.

Aliæ differẽtiæ præter enumeratas.

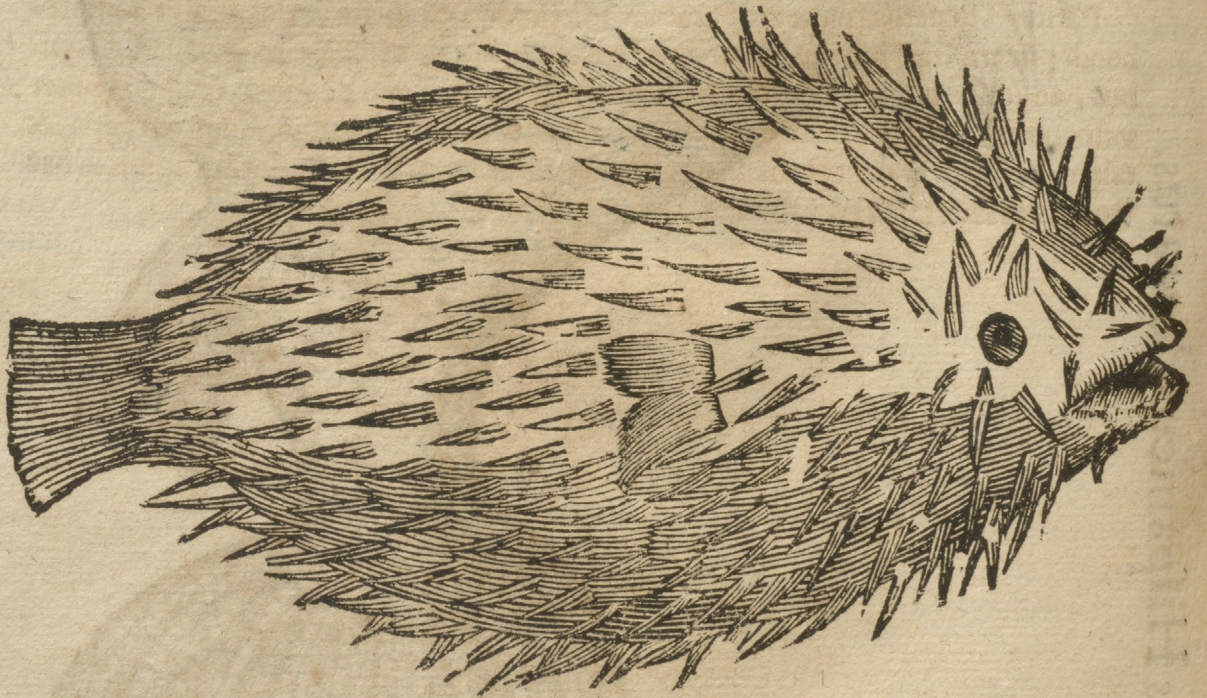

Orbis Hispanicus dentatus.

Piſcis Septentrionalis fortè ad genus orbium referendus.

Piſcis echinatus fortè ex genere orbium.

Præterea Carolus Clusius in Exoticis alias huius generis piscium icones exhibet prima species squamis prorsus carebat, sed dura cute tegebatur, aculeis adeò firmis roborata, vt non sine nocumento apprehendi posset. Erant aculei in dorso, & lateribus longiores, & maiores, in pectore verò minores, & breuiores. Ex Oceano septentrionali allatum piscem esse coniectabat.

Lib.6.c. 22.

E

Alterius etiam Orbis echinati iconem præbet spectandam, qui ab extremo ore ad caudam vndecim vncias erat longus; eius ambitum sexdecim vnciæ explebant. Coloris erat in dorso fusci nigris maculis conspersi, & circa ventrem cinerei. Binas pinnas in lateribus habebat; pariter alias duas, quarum vna in extremo dorso supra caudam locabatur, altera post podicem fusci coloris.

Descriptio horũ piscíũ.

DE RELIQVIS PISCIBVS aculeatis.

F

ORBIVM Echinatorum historia in memoriam reuocauit nonnulla alia piscium genera, quæ spinis armantur. Vnius meminit Clusius sub nomine piscis histricis. Hic piscis ab extremo ore ad initium caudæ longus erat viginti vncias, & crassus viginti nouem, squamis carebat, & corio albicante tegebatur, vbique firmis, & acutis spinis obsito; quarum basis in binas alias breues, & sub cute latentes desinebat. Labia erant rugosa, & bina ossa pro dentibus stabant. Oculi erant illi grandes, & supercilia elata quattuor spinis horrifica. Vtrinque in lateribus pinnam gestabat, item binis alijs munitus in fine dorsi. Breuiores spinæ erant vnciam longæ, longissimæ triunciales, mediæ duarum vnciarum. Longissimæ latera armabant, reliquæ totum corpus, seruata quadam serie, sed circa caudam rariores. Spinæ supra caput erant erectæ, & quæ versus os vergebant in anteriorem partem erant conuersæ. Quamobrem, ratione huius descriptionis, hic piscis videtur quodammodo conuenire cum aliqua specie orbium echinatorum, iam ab eodem Clusio delineatorum. Prçterquamquod os rictum histricis æmulare videbatur.

Lib. 6. exot. cap. 21.

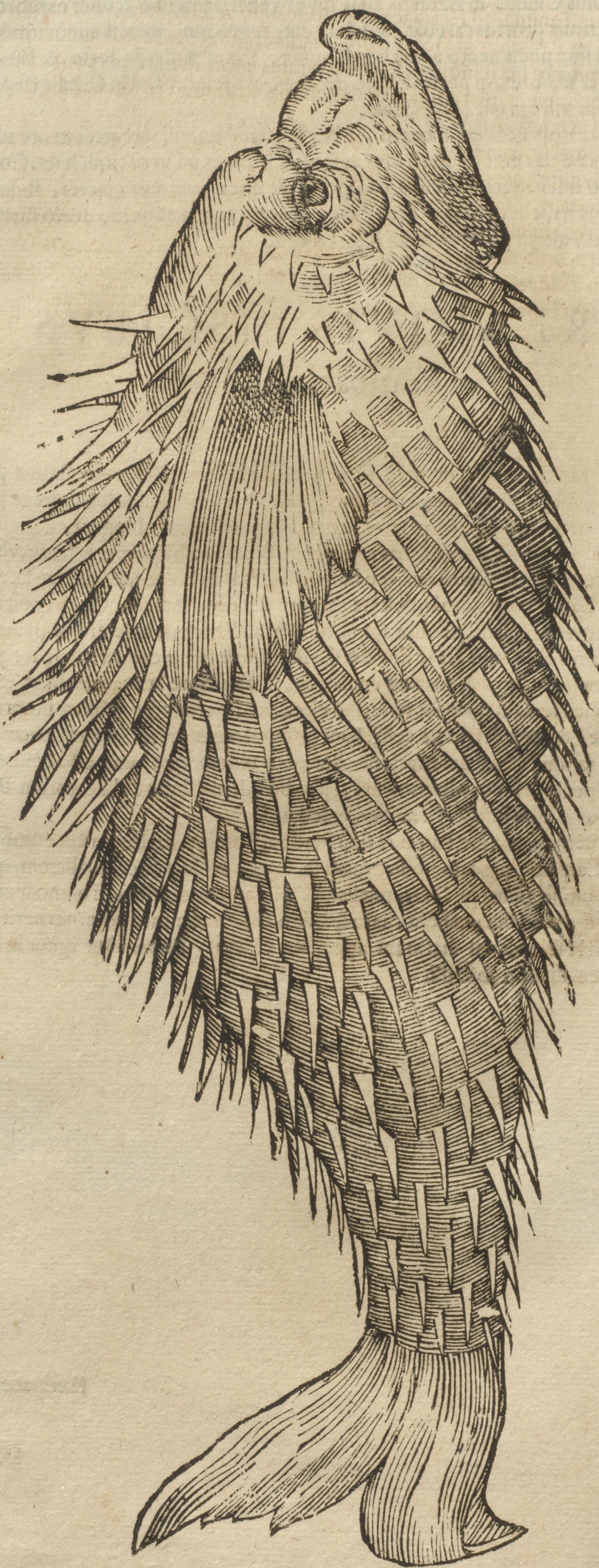
Orbes echinati.

G

Pariter Theuetus, referente Pareo, in sinu Persico, Arabiam versus, scribit comprehendi piscem Carpioni quodammodo æqualem, longis aculeis circumuallatum, quibus, aduersus omne genus piscium, præliatur. His autem dentibus, si homo leuiter vulneretur, nisi præstò sint præsidia, intra spatium viginti quattuor horarum perit, & talem belluam Hærinaceum marinum appellare videtur. Exprimitur igitur in hac icone, vel saltem illi non absimili.

Venenum piscis.

Hærinaceus

Hærinaceus marinus.

Amplius si aliquod animal ad Herinaceos marinos est referendum, proculdubiò erit ille piscis, qui ab Arabibus in Oceano obseruatur, & ab ipsis Calstol Iaul nuncupatur, quæ voces piscem periculosum, seu mali ominis nobis insinuant: propterea quod, quando sæpè apparet, plerumq; aduersi quidpiam contingere solet. Effigiatur à Cornelio Iudæo in tabula Asiæ.

E

Piscis malè ominis.

In primis est animal horrendi aspectus, & rictum instar Suis gestat, cum dentibus serratis: deinde ab initio capitis ad extremitatem caudæ sex aculei firmi, & magni necnon ad pugnandum, & feriendum idonei conspiciuntur: sed tres propè caput cæteris sunt maiores, nempè instar corniculorum, cum alij minores sint, & æqualiter inter se distantes, postremus verò propè caudam aliquantulum est recuruus. Cauda est bifida, & pars superior maior est inferiori, cum aculeis in summitate. Circa ventrem pinnis est refertus, quibus natando vtitur. In sequenti icone exprimitur.

F

Herinaceus Arabum.

DE

DE COPSO, BARBOTA, & Botatrissa.

A

Copsus qui Piscis.

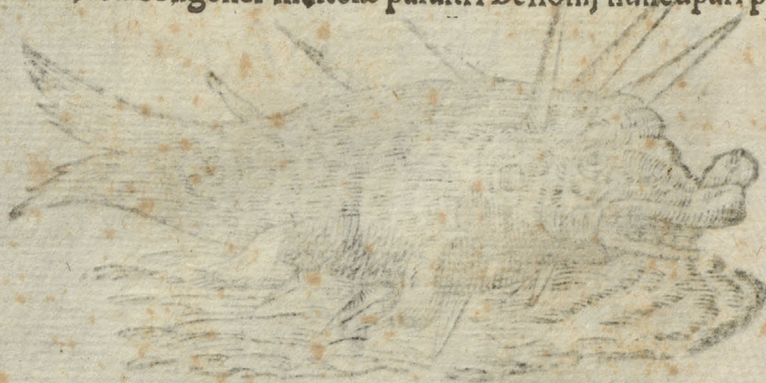
PISCEM quemdam Ichthiocollam, quasi glutine redundantem Authores nuncupant, quemadmodum in Ponto similem piscem Collanum indigitant. Itali Colpiscem, & Vulgus Colabuccum cognominat, vt Bellonius testificatur, qui similem piscem Bononiensibus Copsum appellari asseuerat; cum tamen Copsus nobis, & Ferrariensibus sit Galeus Rhodius Veterum, vt in sua Historia fuit explicatum. Reliquum est modò, vt piscem sub hoc nomine ab Hispania missum Lectori ostendamus, vt figuram huic nomini magis congruam ponderet.

Barbotæ Etymum.

B

Galli vulgò Barbotam appellant quemdam piscem non à barba, vt testatur Bellonius, sed ex eo, quod, Barborare, cænum, & lutum rostro, more Anserum, commouere dicunt: hinc tamen non fit quin Barbota cirro recto, & breui, instar barbæ, in maxilla inferiori non insigniatur. Nos in præsentia damus aliam barbotam multis cirris decoratam, quæ Plinij Glumis esse à multis perhibetur.

Botatrissam Insubres appellant quamdam piscis speciem, quæ aliter mustela lacustris nuncupatur, & Mediolanenses, secundum Cardanum, Bottam simpliciter indigitant, quia vtri sit similis: cum Mediolanensibus vtris botta cognominetur. Sed satius esset ob capitis huius piscis similitudinem cum Bufonibus, Bottam cognominare: nam Bufones Botti nominantur; quandoquidem non solum figura capitis, sed etiam rictu hic piscis ranas simulat. Datur hic alia icon, quæ in Historia piscium non fuit locata, & Botatrissa, seu congener mustelæ palustri Bellonij nuncupari potest.

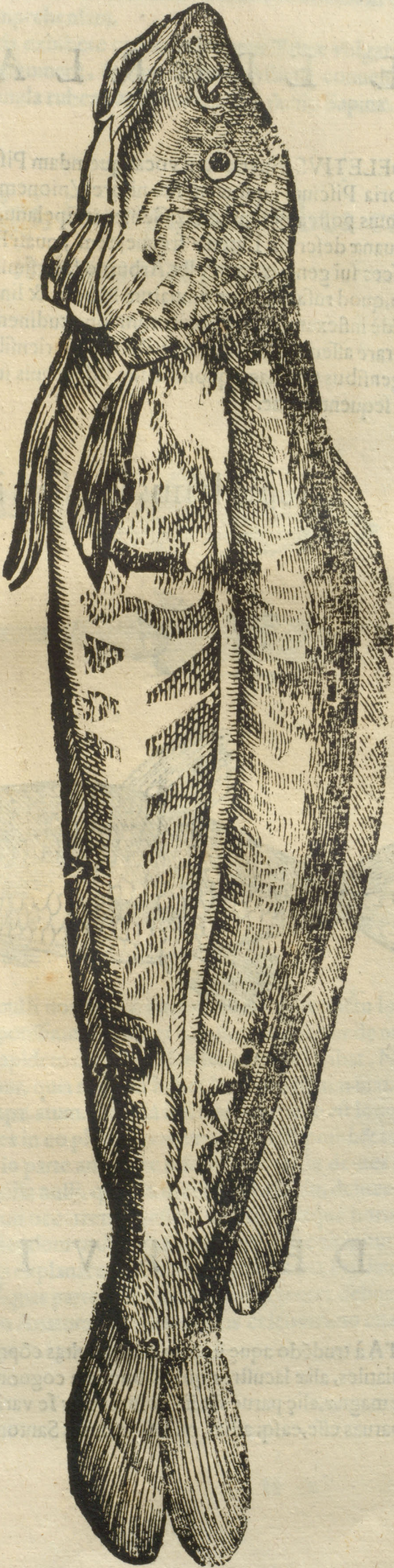

Copsus ex Hispania.

Barbota alia.

Botatrissa alia, seu Mustelæ palustri Bellonij congener.

DE EPERLANO.

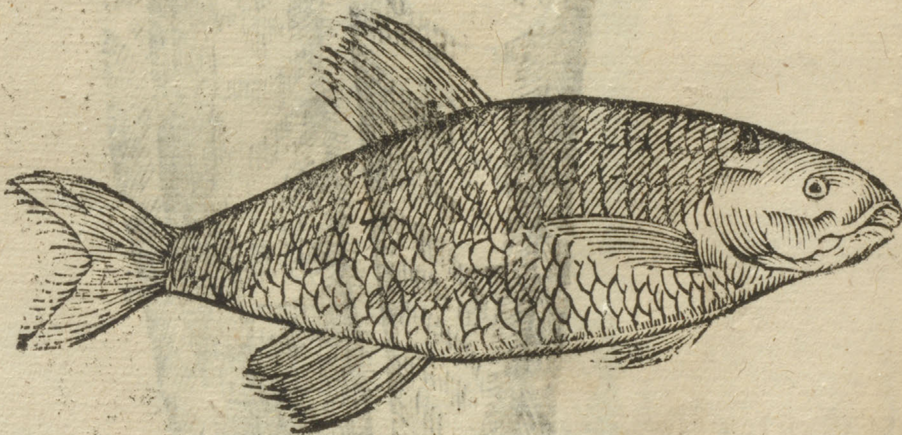
A

RONDELETIVS Eperlanum vocat quemdam Piſcem, cuius icon datur in Hiſtoria Piſcium, quoniam ſuo nitore Vnionem, nempè Perlam referat; quamuis poſtea Bellonius, & Geſnerus Epelanum nuncupent. Geſnerus Epelanum Sequanæ deſcribit Lutetiæ frequentem, quaſi Excellanum à præſtantia, qua cęteros Piſces ſui generis antecellit. Arburno facit ſimillimum in hoc tantummodò differentem, quod rufas radices pinnarum habeat, & lineam, quæ latera ſecat verſus caudam valdè inflexam quinq; digitorum longitudinem, & pollicis latitudinem interdum ſuperare aſſeuerat. Deinde ſcribit à Ferrarienſibus Borbolum nuncupari, & à Rothomagenſibus Ouellam, quoniam hic Piſcis ouis ſemper ſit prægnans. Huius forma datur in ſequenti icone.

Eperlani etymum.

Ouella Piſcis.

Eperlanus Geſneri.

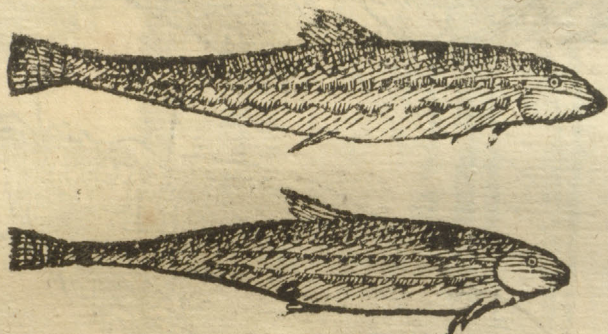
DE TRVTIS.

TRVTA à trudẽdo aquę impetu dicta, multas cõprehendit ſpecies, cũ alię ſint fluuiatiles, aliæ lacuſtres, quæ Salmonata cognominãtur. Deinde fluuiatiles, alię magnæ, alię paruę sũt, itẽ colore inter ſe variãt. Tradit Rõdeletius quaſdam Trutas paruas eſſe, eaſq; albas, quales in fluuis Santonũ, & Boiorũ verſantur, alias

esse maiores,& flauas. Pariter Gesnerus scribit se audiuisse alicubi in Germania Trutam flaui coloris fuisse comprehensam.

E Vtcumq; sit, in præsentia exhibere volumus iconem Trutæ vulgaris, quam mustelæ speciem nonnulli esse autumant, & cum Spinulo Alberti conuenire arbitrantur. Potest quoque vocari Spinula rubea capta Bononiæ in fluuio Sapinæ. *Truta vulgaris.*

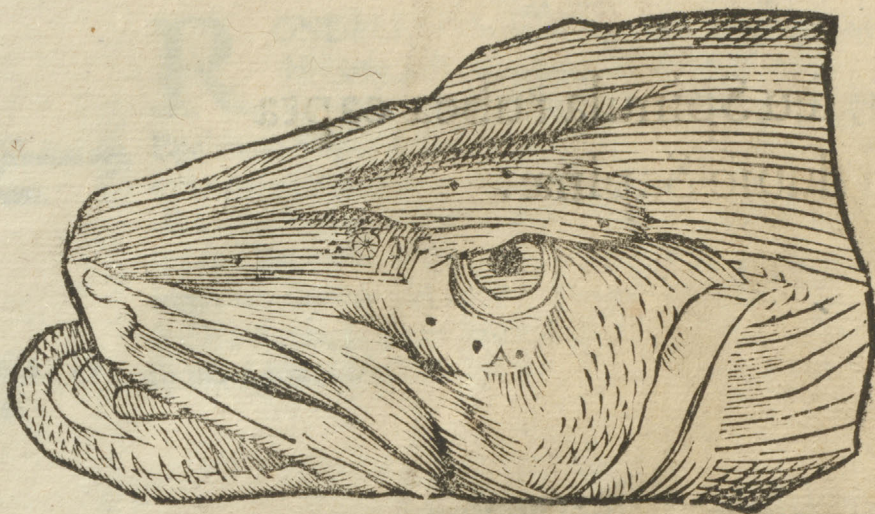
Truta vulgi, seu Spinula rubea capta in fluuio Sapinæ.

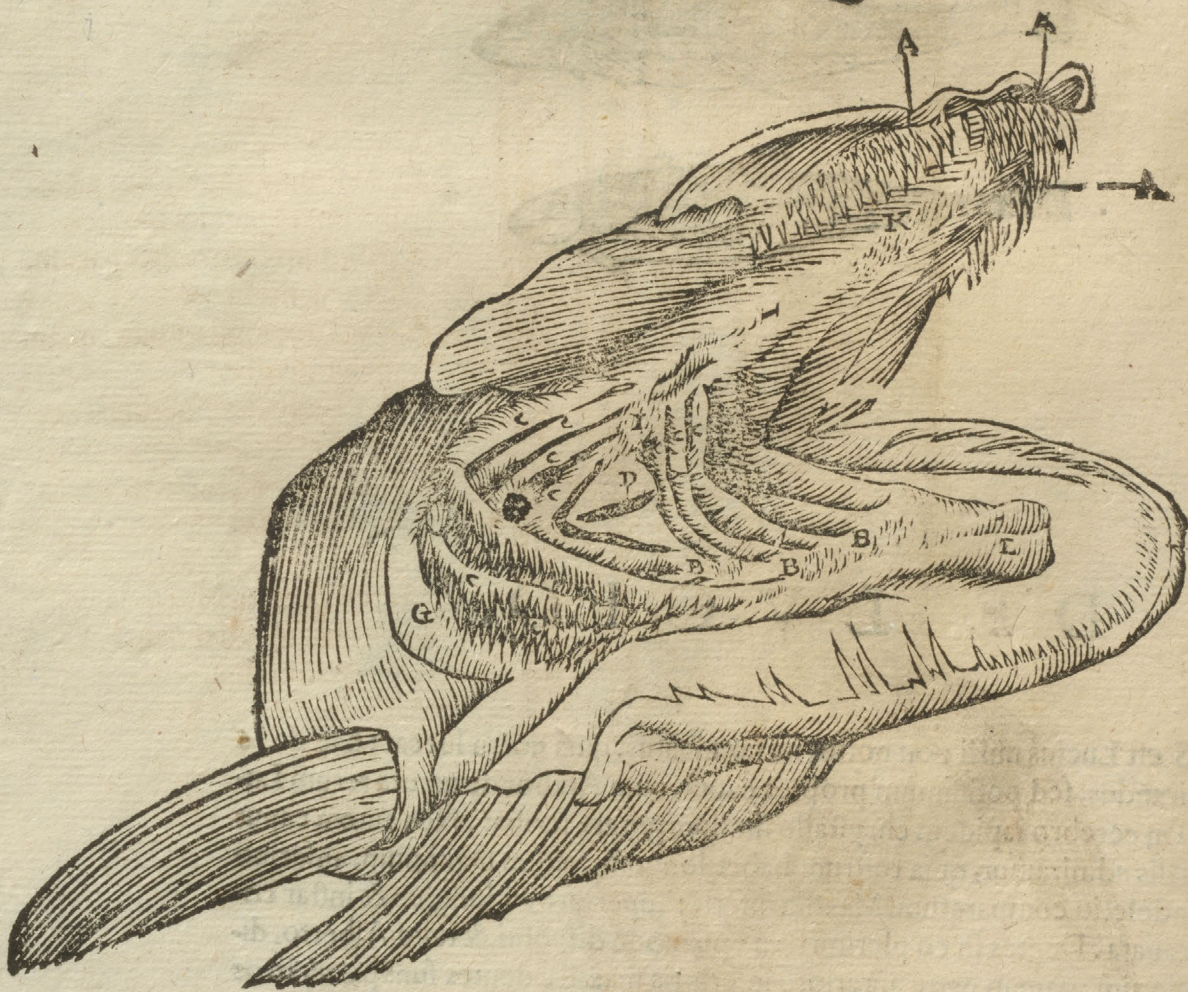

DE LVCIO.

PISCIS est Lucius nulli non notus, ita nominatus, quia noctu luceat: hac de re admirandus, sed potissimum propter caput, cum Author de natura rerum Lucium in cerebro lapidem chrystallo similem gerere scribat. Nos autem caput huius Animalis admiramur, quia rostrum habet longum, rictum maximum, anserino rostro à Rondeletio comparatum. Maxilla inferior superiore est longior,& instar cochlearis excauata. Dentes in eo plurimi non vno modo dispositi,& teste Alberto, diuersarum acierum; nam in parte anteriore inferioris maxillæ dentes sunt parui, in os H recurui; in superiori maxilla nulli, quoniam, cum ea latior sit, dentes extra os prominentes, & inferioribus non occurrentes, essent inutiles. Itaque horum loco, natura, Rondeletio teste, duos dentium ordines palato infixit. Placuit igitur hæc omnia icone capitis huius animalis explanare, posteaquam in Historia Piscium non fuit collocata. Immò addimus reliquas partes internas Lucij diligenter delineatas, & à Clarissimo viro Io. Ant. Godio Anatomico nostræ ætatis celeberrimo examinatas: veluti in Iconibus Lector conspicari poterit.

A. Foramina, quæ ſparſim frontem Lucij inſignunt.
D. Nares.

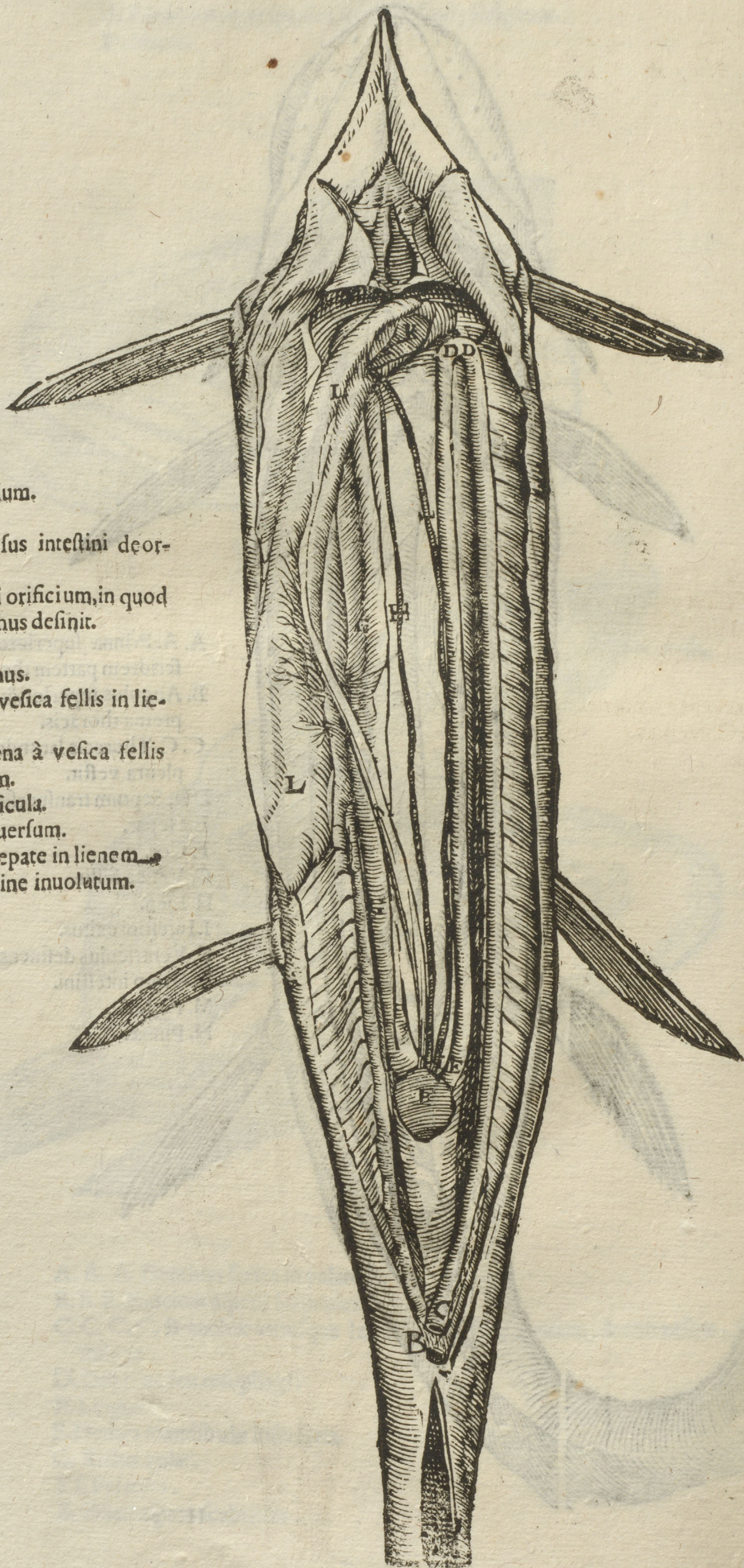

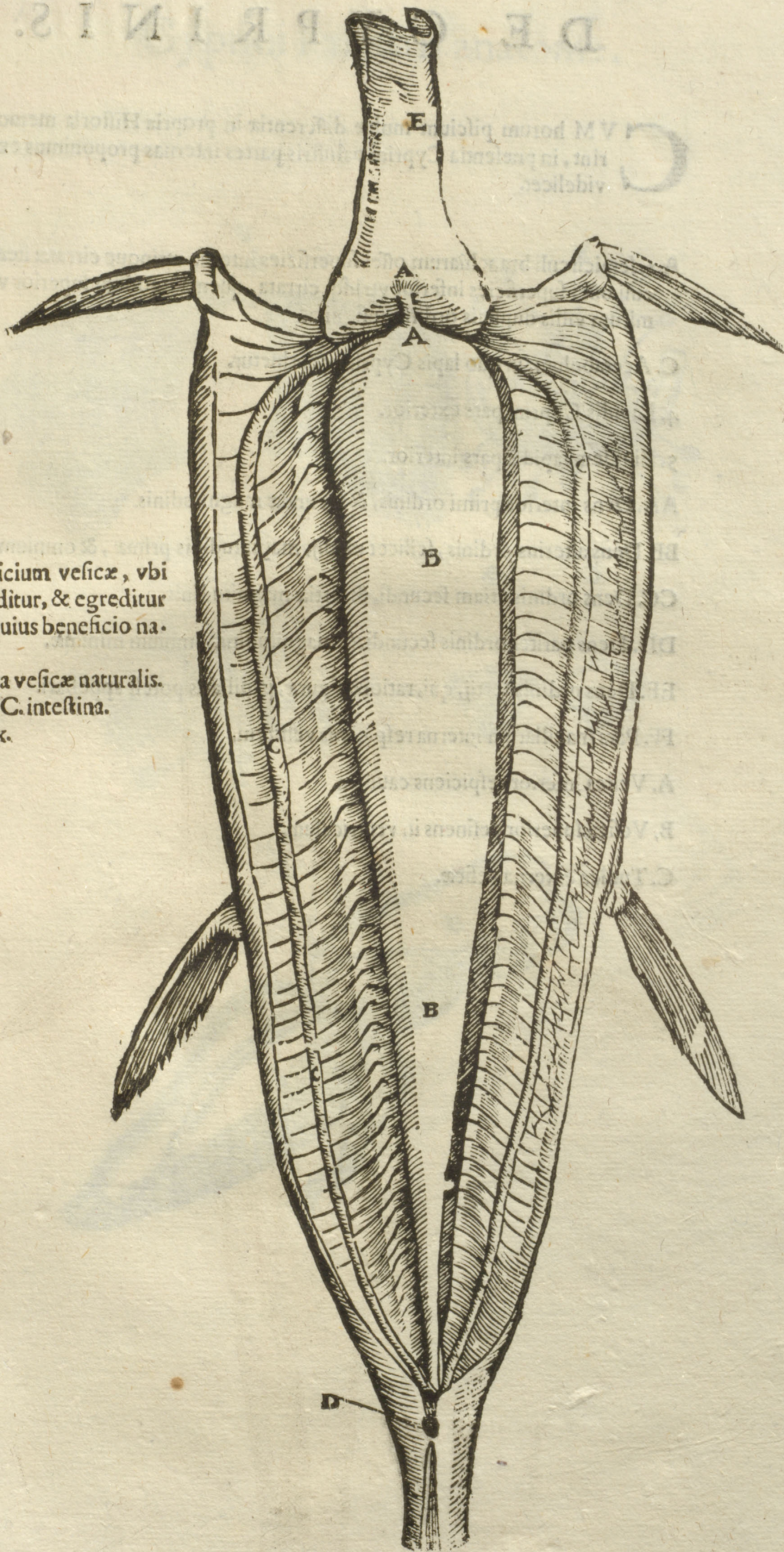
A. A. A. Dentium ſeries in palato.
B. B. B. Faucium aſpera ſcabrities.
C. C. C. C. Branchiæ vtriuſque lateris introrſum dentatæ, & extrorſum, ſeu foras inflexæ.
D. Os gulæ, ſeu œſophagi.
E. Lingua.
F. Dentes mandibulæ inferioris.
G. Rictus gulæ.
I. I. Palatum.
K. Palati aſpera ſcabrities.

A. A. Prinnæ ſuperiores ad inferiorem partem thoracis.
B. Angulus ſuperior,& pars ſuprema thoracis.
C. C. Thoracis latitudo, quam pleura veſtit.
DD. Septum tranſuerſum.
E. Hepar.
F. Cor.
G. Veſica fellis.
H. Lien.
I. Inteſtini exitus.
K. Ventriculus deſinens.
L. Origo inteſtini.
M. Podex.
N. Pinnæ.

B. pudendum.
C. anus.
DD. reuersus intestini deorsum.
E. intestini orificium, in quod stomachus desinit.
F. lien.
G. stomachus.
H. vena à vesica fellis in lienem.
I. altera vena à vesica fellis in lienem.
K. fellis vesicula.
L. hepar inuersum.
M. vas ab hepate in lienem pinguedine inuolutum.

AA. orificium vesicæ, vbi ingreditur, & egreditur aer, cuius beneficio natant.
BB. figura vesicæ naturalis.
C. C. C. C. intestina.
D. podex.
E. gula.

DE CYPRINIS.

CVM horum piſcium multæ differentiæ in propria Hiſtoria memoratæ fuerint, in præſentia Cyprini paluſtris partes internas proponimus examinatas; videlicet.

A.1. ſemicirculi branchiarum oſſei ſuperficies interna vtrinque cirrata: item ſemicirculi oſſei ſuperficies inferior vtrinq; cirrata, quemadmodum ſuperior villoſa, nimirum villis duplicis ordinis inſignita.

C. Acetabulum, in quo lapis Cyprini continetur.

4. Lapidis Cyprini pars exterior.

5. Eiuſdem lapidis pars interior.

AA. Dens interior primi ordinis, & ſecundæ magnitudinis.

BB. Dens alterius ordinis, ſcilicet medij, magnitudinis primæ, & omnium maximus.

CC. Dens ordinis etiam ſecundi, & tertiæ magnitudinis.

DD. Dens pariter ordinis ſecundi, & magnitudinis omnium minimæ.

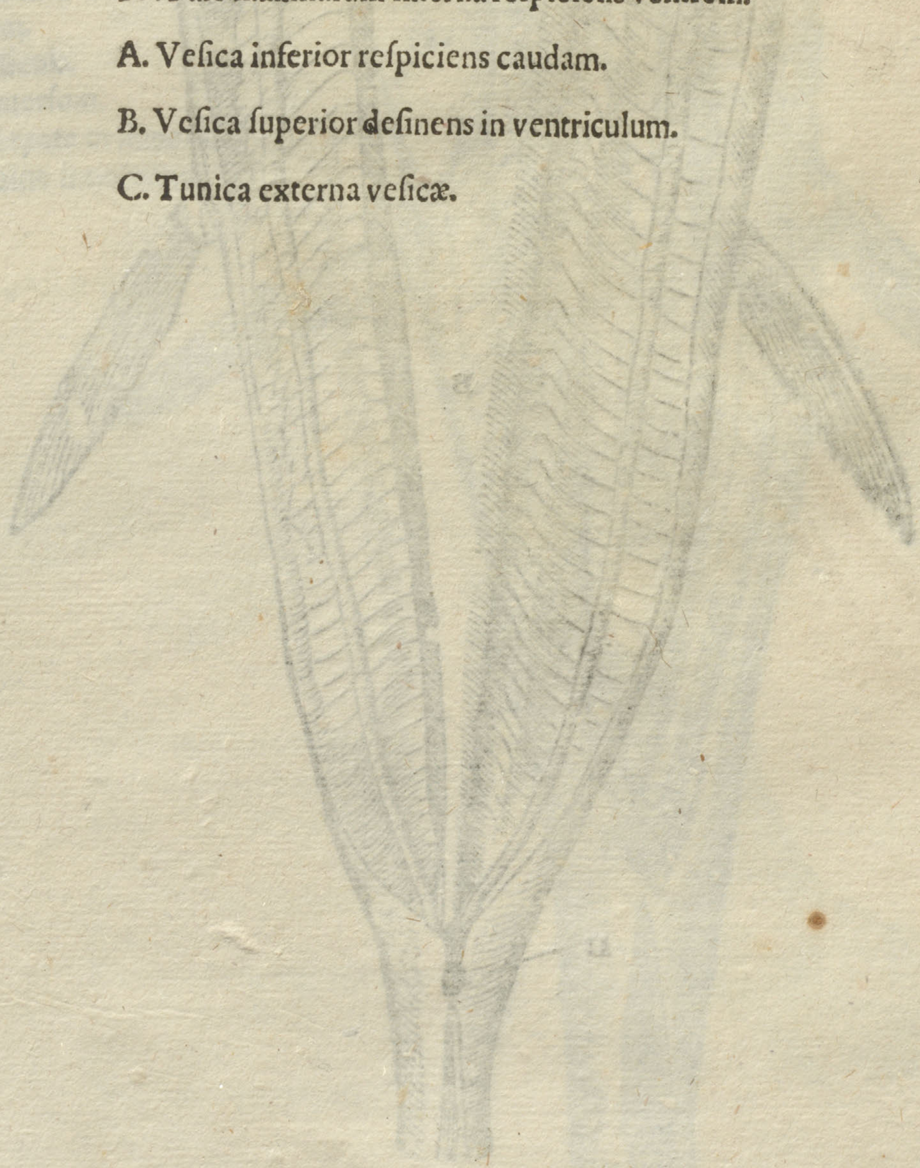
EE. Dens ordinis tertij, qui, ratione figuræ, papillaris poteſt appellari.

FF. Pars maxillarum interna reſpiciens ventrem.

A. Veſica inferior reſpiciens caudam.

B. Veſica ſuperior deſinens in ventriculum.

C. Tunica externa veſicæ.

Cyprini Paluſtris anatome.

DE PERCIS.

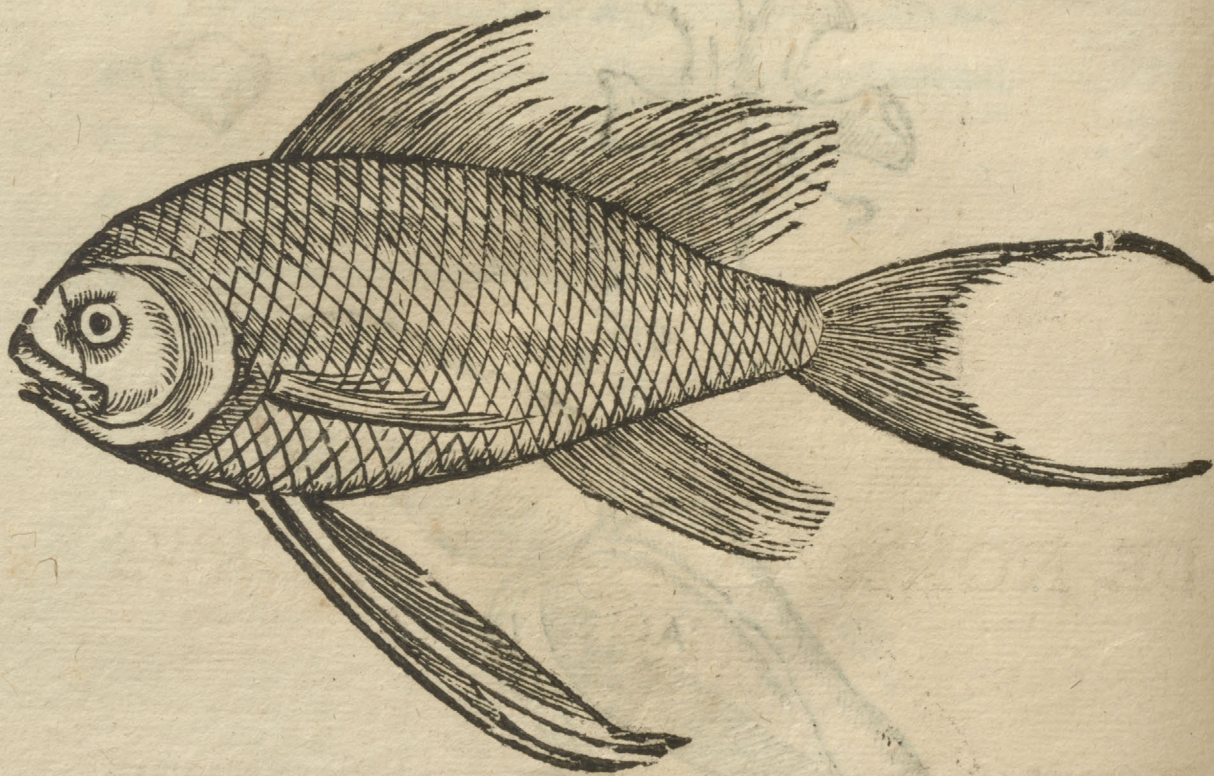
A

Percarũ variæ ſpecies.

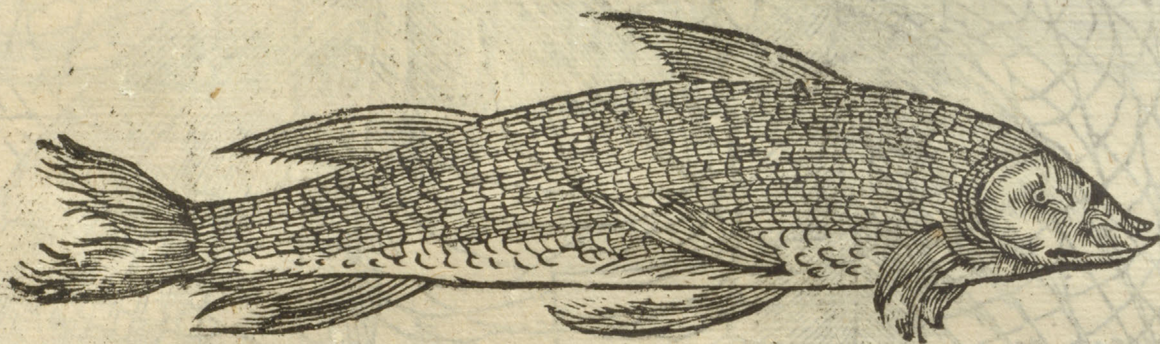
PERCA eſt ille piſcis, quem nos piſcem Perſicum appellamus, cuius multas icones Lector conſpicari poteſt in Hiſtoria Piſcium, vbi maiores, & minores delineantur, ſed hic damus aliam ibidem non delineatam. Deinde alium piſcem Percæ conſimilem, quem Geſnerus Schedal Danubij in Bauaria eſſe opinatur, quoniam comprehendatur in Danubio, circa Viennam, Badam, & alibi, & Lucio Percam poſſe nuncupari aſtruit. Vilis eſſe pretij, carne molli, abſq; dentibus ſcribit, & habere barbulas infra, & ſupra ſtylo ferreo, qui vaginis enſium addi ſolet, craſſitudine æquales, interdum etiam longitudine. Forma non multum diſſimilis eſt Lucio, pinnis verò dorſi aculeatis, rictu Percę, & putat Schaid dici in Danubio à noxa, quam alijs piſcibus infert, nam alios deuorare dicitur: quandoquidem ſchedel cranium eſt, ſicque fortaſſis à magnitudine capitis nomen piſci eſt impoſitum.

B

Percæ alia ſpecies.

Schedel Danubij apud Geſnerum.

DE NONNVLLIS ALIIS PISCIBVS diuerſi generis.

Piſcis Reticulatus.

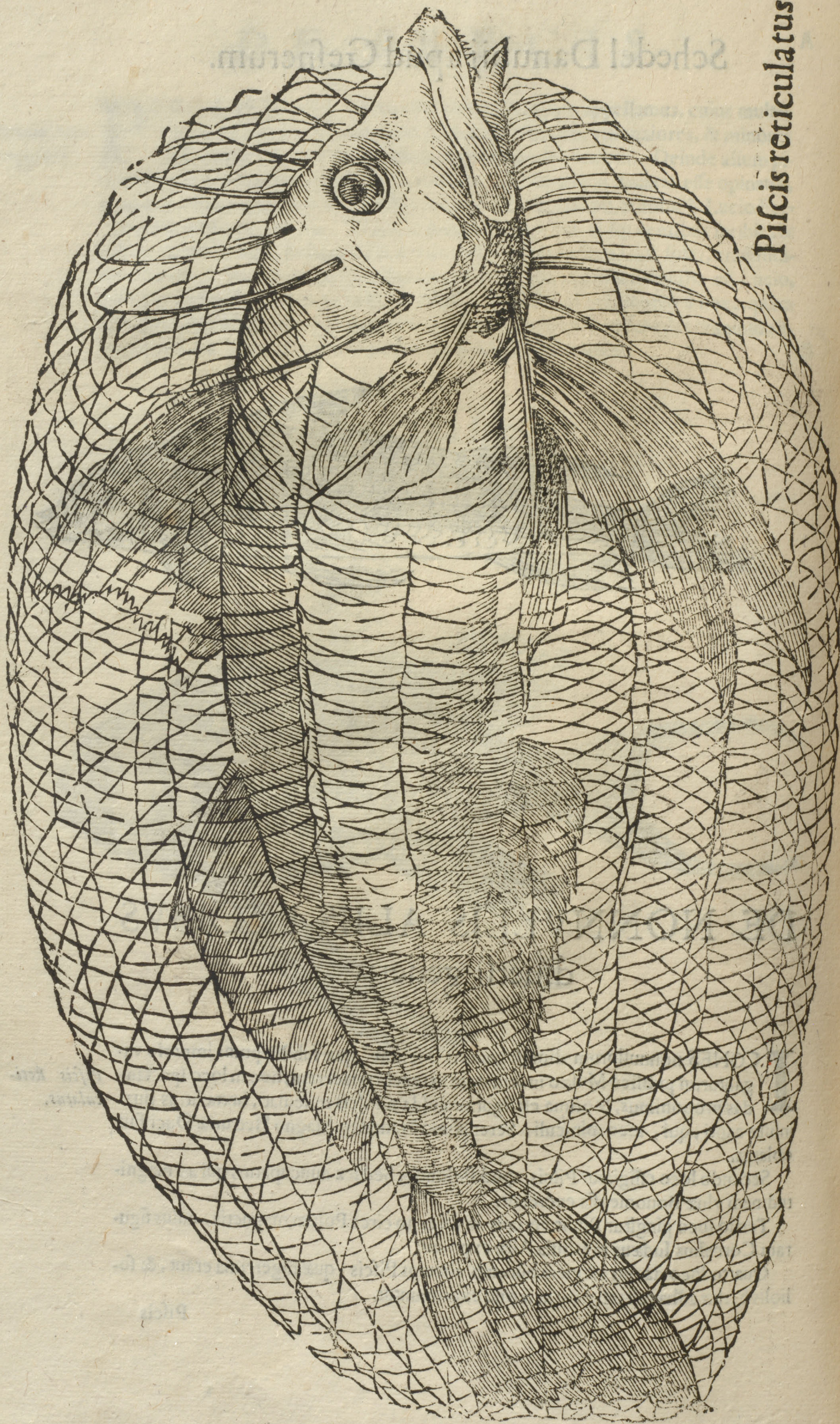
ICONES nonnullorum diuerſi generis piſcium, quæ ſub Neptuni imperio vagantur, in pnblico Muſæo inuentas, ne in tenebris iacerent, hoc in loco ſpectandas proponimus, & prima eſt figura cuiuſdam Piſcis reticulat, iuxta litus Iluæ inſulæ capti, qui, loco miraculi, Sereniſſimo Franciſco Magno Hetruriæ Duci fuit oblatus.

Secundo loco effigiatur Piſcis, apud Polonos, Sedacz nuncupatus, qui ad magnitudinem vlnæ Bononienſis excreſcit.

Tertio loco pingitur Piſcis verſans in Oceano circa Polum magnetis, cuius figuram Cornelius Iudæus in tabula Aſiæ exprimit.

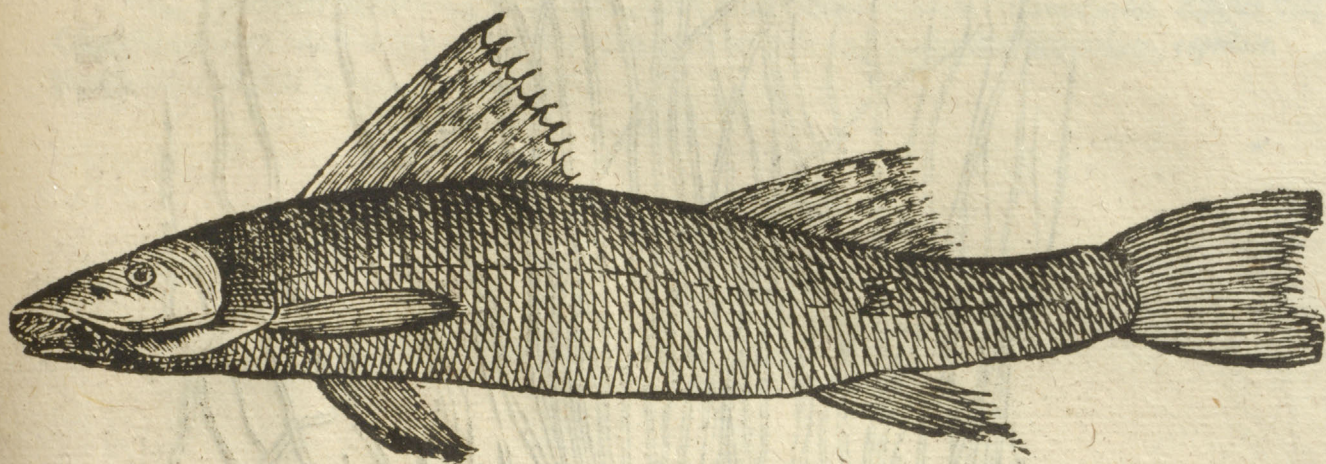
Quarto loco damus effigiem ouorum alicuius Piſcis, quæ nigerrima erant, & foliolis herbæ adhærebant, ſicut in icone exprimuntur.

Piſcis

Piscis reticulatus

Sedacz Piſcis.

Piſcis icon veluti eſt in Tabula Aſiæ.

Oua nigerrima Piſcis.

DE CETIS, ET ALIIS
Aquatilibus immensæ molis.

E

QVAMVIS ſuperius nonnullorum Cetorum obiter meminerimus: nihilominus in præſentia ex profeſſo horum nonnullorum icones dare ſpectandas decreuimus: cum in Hiſtoria Piſcium impreſſæ non fuerint. Primitùs exprimitur effigies Ceti capillati, vel criniti, cuius figuram tantummodò Olaus Magnus in ſuis Tabulis delineauit, cum nullam eius explicationem propoſuerit: ideòque veritas in ambiguo verſatur.

Effigies Ceti capillati.

Cetus capillatus.

Deinde eodem in loco Olaus Magnus pingit aliud maximum animal aspectu quasi flammeo horrendum, capite quadrato, barba prolixa, & multis cornibus insignitum. Gesnerus Cetum barbatum appellare voluit. Caput quattuordecim cornibus est radiatum, quæ vtrinque ab oculo inchoantia per occipitium transeunt. Sed dubitat Gesnerus an hoc animal rectè fuerit descriptum. Quandoquidem Albertus nonnullis Cetis cornua inesse non scripsit, sed appendices quasdam corneas circa oculos, octo ferè pedes longas, plus minus iuxta magnitudinem piscium, quæ ex lato in acutum desinunt.

Cornua piscium.

A

Inter Cetos reponitur etiam Physeter, seu Physalus animal aquatile, quamuis Physeter apud Aristotelem sit fistula, qua huiusmodi animantes aquam proijciunt. Quidam, Gesnero teste, Physeterem nuncupant, quoniam, excitatis vorticibus, vndas maris tale animal subuertat; & licèt sit animal immensæ molis, ad Balenæ tamen magnitudinem nunquam accedit. Turnerus ad Gesnerum scripsit, quòd huiusmodi Bellua tantam aquæ copiam fistulis in naues aliquando profundit, vt facilè submergantur.

Physeter vox æquiuoca.

In tabulis Regionum septentrionalium Physeterem forma equina capite sine auribus, patulis naribus, ore sine lingua, & duabus fistulis prominentibus, depingunt, vt in sequenti figura licet intueri, sed hanc picturam vnà cum Gesnero absurdam esse opinamur: etenim Lector effigiem Physeteris genuinam in Historia Piscium, seu Cetorum delineatam conspicabitur.

B

Cetus barbatus.

Pſeudophyſeter.

Cum inter Cetos Delphini recenſeantur, & eorum genuinæ icones in propria Hiſtoria locatæ fuerint, in præſentia nihil, niſi nonnulla oſsicula Delphinorum proponenda habemus, vt apparet in iconibus.

Delphini oſsicula.

1

2

3

Phocæ, ſeu Vituli marini duæ differentiæ in Cetorum Hiſtoria fuerunt memoratæ. Hic addimus tertiam, quæ ab Ambroſio Pareo Vitulus marinus monſtroſus appellatur, fortaſſis quoniam à Vitulo marino vulgari diſcrepet: non tamen ſimpliciter monſtrum nuncupari debet; cũ huius generis beſtia non rarò comprehendatur. Tradit enim Olaus Magnus ſimilem belluam, inxta littus Bergæ, fuiſſe captam, & nuper aliam ſimilem Carolo Nono Regi fuiſſe oblatam, quæ in Viuario fontis Belleaquæ diù vixit, & ab aquis in terram gradiebatur: Demum quinq; ab hinc annis Bononiæ à quibuſdam Circumforaneis tale animal viuum, quæſtus gratia, publicè monſtrabatur, & ſenex maris vocabatur; quandoquidem eius aſpectus faciem ſenis apprimè ſimulabat, vt in icone conſpicitur.

Vbi tales beſtiæ ſitæ.

Vituli

Vituli marini alia species.

Quædam bestia inter Cetos numeratur, quæ Germanis, teste Gesnero, *Rusor* nominatur, quod nomen factum esse asseuerat ab impetu, & sonitu belluæ, dum per vndas marinas fertur: hinc quidam latina voce Rosmarum indigitare voluerunt.
E Verùm putat Gesnerus hoc nomine fuisse donatam bestiam à voce, *Ris*, quæ, lingua germanica, Gigantem indicat, fortassis à magnitudine, & robore, quo cæteris Piscibus, & Cetis hæc bestia præstat. Hæc bellua binis, dentibus elephantinis est prædita, quibus tanquam clauis se de scopulis suspendit. In extrema Moscouia, vel Hungaria Scythica, non longè ab ortu Tanais *Morsz* nominatur, sed Ambrosio Pareo Elephantus marinus dicitur, cui amphibium est animal, additque dentibus circa rupes se suspendere, sicque dormire: vnde Nautæ conspicientes littus petunt, & crassioribus funibus ipsum constringunt. Sed animal his vinculis non excitatum, magno strepitu, & lapidum iactu expergefacere conantur, sicque in mare solito impetu resilire conatur, sed vinculis nodatum adeò mansuescit, vt arbitrio nautarum regatur: quamobrem ipsum mactant, adipem eliciunt, & corium in corrigias diuidunt, quæ quoniam validæ sunt, & nunquam corrumpuntur, magni pretij esse perhibentur.

Somnus animalis.

Vsus.

Succedit alia bellua marina, nostro iudicio, cum superiori eadem, Elephantis ma-
F gnitudinem æquans, quam genuinum rosmarum esse multi autumant, cuius figuram Olaus Magnus in sua Tabula delineauit, sed nullam explicationem addidit: quapropter Gesnerus pedes in hoc pisce improbat: quamuis pictura huius animalis, quæ in Curia Argentinæ spectatur, pedes ostendat. Etenim caput ad sceleton veri capitis factum esse, & reliquum corpus ex coniectura delineatum Gesnerus intellexit. Pariter dentes in hac figura deorsum vergunt, & tamen effigies Tabulæ Olai Magni dentes bestiæ sursum eleuatos ostendit. Author, qui Chronographiam Moscouiticam publicauit, *Morsz* hanc belluam nuncupauit, & similiter binos dentes exertos è superiori mandibula descendentes, pinxit.

Alia descriptio.

Addunt præterea, quòd bestia hæc montes littorum scandit, & graminibus vescitur, item somni gratia, se de rupe suspendit, hinc Piscatores animal sopitum obseruantes funibus vinciunt. Quamobrem colligendum est hoc animal vnum, & idem cum superiori esse: quamuis picturæ diuersimodè delineatæ varias animalis species
G ostendere videantur, vt apparet in iconibus.

Somnus.

Aliud animal magnum, aquatile, horrificum, & valdè ferum, pedes nouem, aut decem longum, & iuxta proportionem longitudinis latum, corio, instar Crocodili, vestitum, Orobonis nomine, circumfertur. Hoc pisce aluntur Arabes Incolæ Mazouanij montis, qui iuxta mare rubrum porrigitur.

Elephas Marinus.

Rosmārus bellua marina eadem cum superiori.

Orobonis Piscis effigies.

Prædictis addimus icones trium aquatilium animalium, quæ in Tabula Europæ apud Cornelium Iudæum pinguntur. Primum rostro est Balenæ, & versari perhibetur in mari Thyrreno, propè Sardiniam, rostro est acuto, primis munitur magnis, nempè duabus propè caput, & binis alijs circa initium caudæ. Caudam circulis quibusdam insignitam, & reuolutam gestat, cuius extremitas est bifida cum flocco, summitatis caudæ leænæ æmulo.

Primi descriptio.

Pinna alicuius Ceti.

Secundum animal est Boui simile, & Vualrus cognominatur; immò ratione pedum anteriorum, Phocam, seu Vitulum marinum refert. Prima facie hæc bestia catum simulat, si posterioribus pedibus esset referta. Desinit tandem in caudam pinnatam, & triangularem, cum extremitate pinnarum serrata supra os appendices quasdam instar corniculorum gerit, & pedes in quinq; vngues finire videntur.

Secundi delineatio.

Tertium animal est Sui terrestri simile: ideòque id ancipitis naturæ esse arbitramur; quandoquidem quatuor habet pedes, quibus in mari, loco pinnarum, ad natandum vtitur, & in terra ad gressum: namq; hirundo etiam marina alis natans vtitur, & quando supra vndas attollitur, easdem ad volandum adhibet: Præterea hoc animal binas habet aures acutas, suillum rictum edentulum, & pinnam ab initio capitis vsque ad finem caudæ porrectam, quæ setas suum æmulatur; cum reliqua corporis pars depilis appareat, cauda tamen lata, & bifida, & vt in iconibus conspicitur.

Tertij descriptio.

His quoque libuit addere pinnam alicuius Ceti, quam ita delineatam in Musæo inuenimus.

Pinna hæc ad animal aquatile attinere debet, cum figuram remi maximè referat, quandoquidem pinnæ ad vsum nauigandi, iuxta sententiam Philosophorum, quatuor esse dicuntur, licet quandoq; sint duæ, vt in anguillis. Præterea similes pinnæ discrepare solent inter se, substantia, magnitudine, forma, colore, numero, excessu, & defectu. Namq; nonnullæ solida substantia constant, quædam filis, & membranis integrantur, quædam ex sola chartilagine, & demum aliæ ex chartilagine, & osse conspiciuntur, vt in belluis marinis licet conspicari.

Pinn differenita.

E

Quapropter, vt nostra fert opinio, pinna hæc ad aliquam belluam marinam spectare debet, cum mediam naturam inter chartilaginem, & os participet, præterquamquòd colorem eburis æmulatur. Deinde pinnæ sunt quædam, alas auium, iuxta quamdam proportionem, repræsentantes. Similiter hæc longitudine vnius dodrantis, & duorum palmorum, & latitudine digiti auricularis referta, à media sui parte vsque ad summitatem in tenuia fila scinditur; itaut simulare videatur ramos arboris Palmæ, antequam folia expandantur: non igitur præter rationem, hæc pinna Phœnicites appellari posset.

Cuius autem sit animalis non potest quidquam certi in medium afferri: fieri enim potest, vt hæc non sit integra pinna, sed pars, & fragmentum alicuius maioris: pariter potest esse ex numero earum, quæ vel sunt in dorso, vel ad podicem, vel ad caudæ extremitatem.

Pinna ambigua.

F

Antequam ad Paralipomena Historiæ quadrupedum accedamus, piscem, seu Cetum quadrupedem ponderare decreuimus, vt is ad familiam terrestrium quadrupedum examinandam aditum reseret. Hoc animal non diù ante obitum Pauli Tertij Pontificis maximi, in medio Tyrrheni maris, magna cum omnium admiratione comprehensum fuit, forma, & magnitudine planè leonina, vt in icone figuratur, sed corpore squamoso, & voce nonnihil humanæ simili. Hoc Romam deductum fuisse referunt, vbi diù non vixit, naturali loco, & proprio alimento destitutum. Huius animalis historiam Philippus Forestus, referente Pareo, scriptis mandauit.

Animal Leonino aspectu.

Quocirca hoc animal ex genere eorum fuisse videtur, quæ apud Iapones in quadam sylua gignuntur, facie, & magnitudine canina, aureo colore, & molli villo. Hoc enim genus animalis, vt tradit Aloysius Almeida, & multi confirmant, dimissa terra spontè mare ingreditur, idcircò Maripeta appellatur: ibiq; paulatim in piscem transformatur. Idq; adeò verum esse testatur Author, vt affirmet aliquando contigisse piscem quandoq; captum, omnibus corporis quadrupedis partibus nondum prorsus transformatis. Additque hoc fabulosum non esse, quia omnium Indigenarum consensus huic veritati adstipulatur.

Maripeta.

G

Amplius aliud animal aquatile,& quadrupes non est omittendũ, quod in vna Moluccarum insularum viuit, Camphurch vocatum, vt testatur Theuetus, referente Pareo. Hoc magnitudine Ceruum æquat, cornu gestat in fronte mobile, ferè instar cristæ galli Indici, trium pedum longitudine, & aliquando ad crassitudinem humani brachij accedens. Ceruicem pilis cinerei coloris habet tectam. Pedes posteriores anserinis habet similes, quibus ad nandum in aquis dulcibus, & salsis vtitur. Pedes autem anteriores ceruinis sunt affines. Piscibus victitat. Pleriq; sibi persuaserunt hoc animal Vnicornis esse speciem, & propterea cornu aduersus venena habere efficax. Rex Insulæ, Theueto teste, huius Feræ nomine insigniri gloriatur.

Camphurch effigies.

PARALIPOMENA HISTORIÆ omnium Quadrupedum.

A

DE MONOCEROTE.

CIRCA formam huius animalis, Authores inter se sententijs variant, vt in Historia Solidipedum narratum fuit. Cum nonnulli hanc bestiam ad genus quadrupedum Solidipedum, alij ad genus Bisulcorum, & demum alijs ad genus Digitatorum referant, nec mirandum est, quoniam alicubi canes cornuti viuere feruntur. Veruntamen vt plurimum inter quadrupedes Solidipedes recensetur: siquidem testificantur, quod in Occidentali India Barbari Veræpacis apud se magnum animal forma equi, crassum cornu in fronte gerens versari asserunt. Alij autem Authores alia tradunt: nihilominus adhuc non constat cuiusnam formæ, conditionis, & prærogatiuæ sit illud animal, quod per excellentiam Vnicorne appellatur. Monstrantur quidem à Circumforaneis cornua, & frusta cornuum, quæ Monocerotis esse feruntur; cum tamen quicquam certi non habeant, quo id probare possint. Nos pariter multas differentias huius cornu, quæ ad nostras peruenerunt manus hic exhibemus delineatas. Primo loco figuratur Monoceros vulgaris, deinde Monoceros alter, tertio, & quarto loco duæ aliæ differentiæ proponuntur, & postremo loco duæ differentiæ Monocerotis ex terra effossi: nam quandoq; contingit, vt Cetacei pisces à mare in arenas pulsi obruantur, & post multos annos ex imis terræ visceribus ossa eruuntur cornuum simulacra referentia, & Circumforanei credulis spectatoribus cornua Monocerotis esse persuadent.

Canes cornuti vbi.

B

Frusta Monocerotis varia.

Qui plura scire cupit de hoc animali, adeat huius Historiam in Tomo quadrupedum Solidipedum.

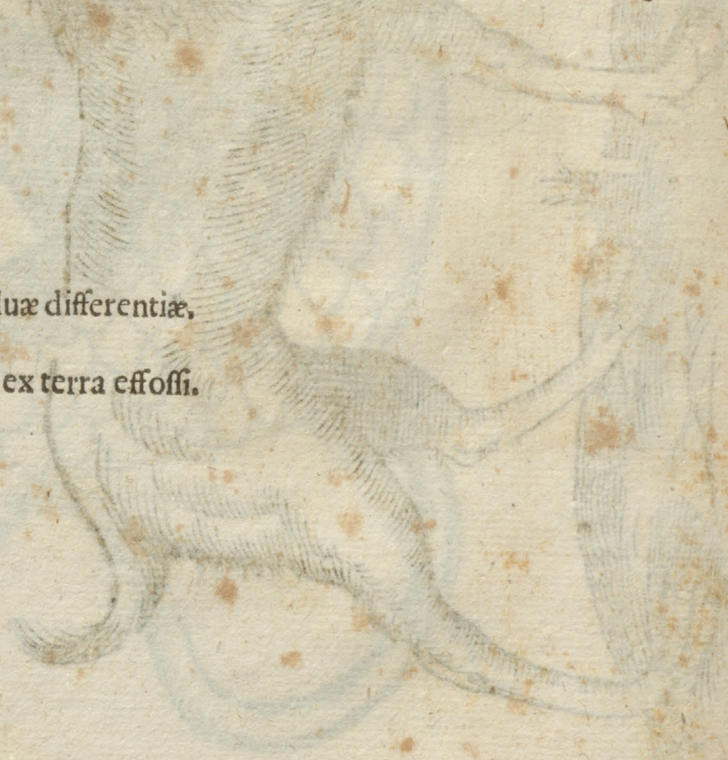
C

1. Monoceros vulgaris.

2. Monoceros alter.

3. & 4. Monocerotis aliæ duæ differentiæ.

5. & 6. frusta Monocerotis ex terra effossi.

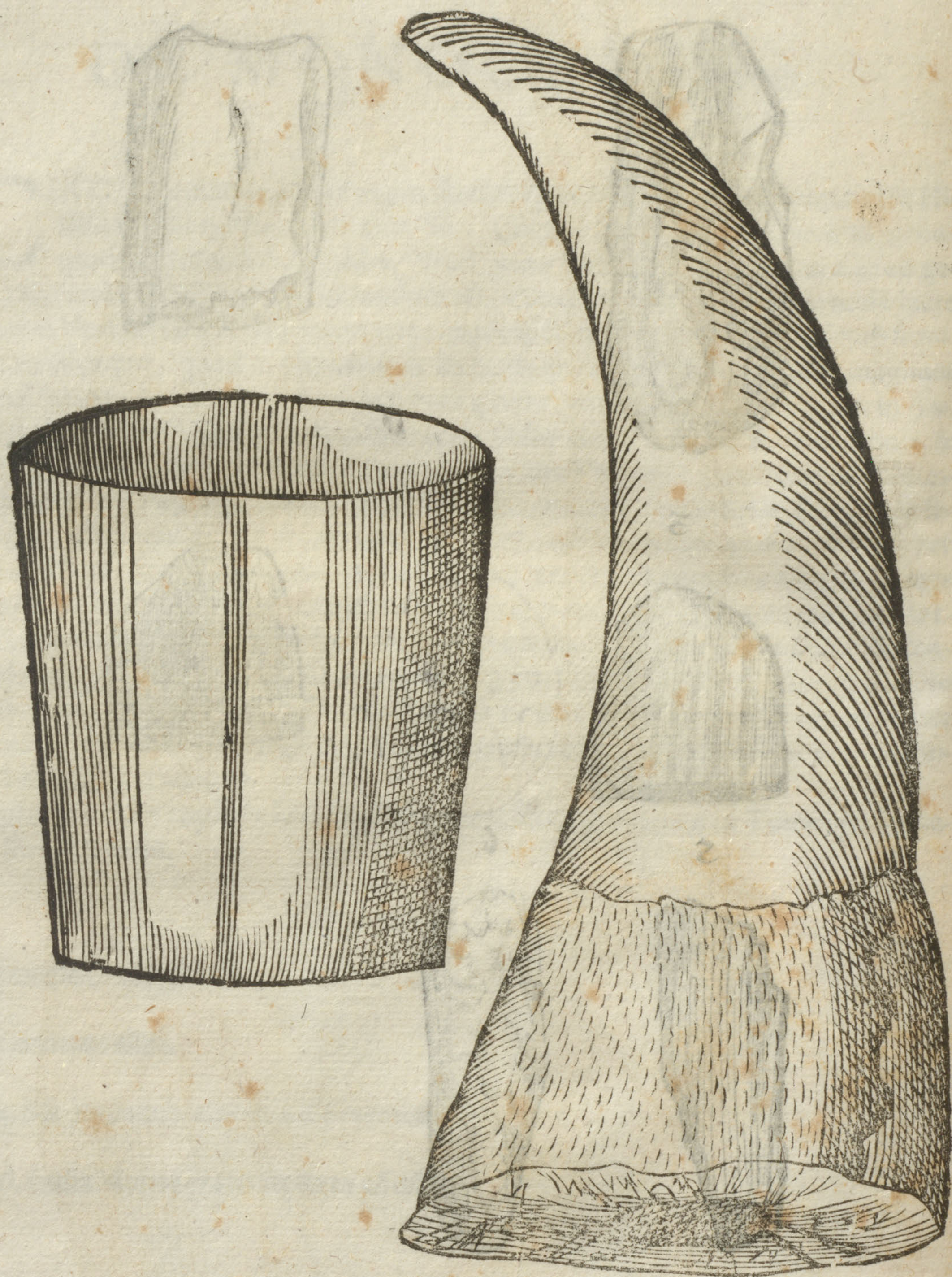
Qua-

Quapropter Nos in præſentia exhibemus iconẽ cornu Rhinocerotis, quod aliquibus cornu Monocerotis appellatur. Pariter iconem cyathi ex cornu eiuſdem Rhinocerotis, quod pariter pro cornu Monocerotis habetur.

Cornu

Cornu Rhinocerotis cum cyatho ex eodem.

DE ELEPHANTO.

HOC animal dentium candore, & magnitudine eſt admirandum, & propterea ebur eius dens dicitur, quaſi à barro, qua voce, Incolæ Elephantum appellant: quamuis poſtea ſolum ebur ſit illa pars præcipua, quæ extra os animalis prominet, quod nos etiam docuit Plinius. Placuit igitur in præſentia icones horum dentium exprimere, poſtea quam in Tomo Solidipedum non fuerunt collocatæ, & primo loco damus dentes Elephantis ſuperiores ſupinos, deinde eoſdem dentes cum parte prona ſuperioris maxillæ.

Den-

Dentes Elephantis superiores supini.

Dentes Elephantis cum parte prona maxillæ superioris.

E

DE TAVRIS.

SVNT quædam animalia bisulca, quæ ratione ætatis, & sexus, varia sortiuntur nomina: nam Bos in ætate iuniori constitutus, Vitulus, vel à viridi ætate, vel à vitulando, nempè lasciuiendo, vel à vita fuit vocatus, vt in propria Historia exaratur: quando autem ad ætatem adultam peruenit, antequam castretur, Taurus dicitur, veluti post castrationes Bos cognominatur. Item, ratione sexus, Bos fæmina, Vacca appellatur. Itaq; hoc in loco nil aliud habemus, quod addamus nisi figuram dentis Vituli vnius mensis.

Nomina varia.

Præterea habent Indi animal, quod Tlachaxolotl indigitant, bestiam Tauro non valdè absimilem, sed aliquantò maiorem, capite magno, rictu oblongo, latis auribus, dentibus atrocibus, crasso collo, vngulis taurinis, sed maioribus, cauda crassa, & prolixa, pelle densa, cum pilis hispidis. Animal est solitudinis incola, & edile. Vescitur montanis quibusdam herbis, vastatis passim campis & satis, quibus deficientibus ad frondes arborum confugit. Humanum aspectum non reformidat, neque sagittis facilè occumbit, quia tergus ferè habet impenetrabile. Quapropter defossa terra, & desuper ramis arborum tecta, facilè capitur: quemadmodum elephas apud Indos decipitur.

Taurus Indicus.

F

Dentes Vituli vnius Mensis.

Pinna

DE CAPRIS.

A

Pannus Cymatilis.

INTER animalia bisulca, differentiæ caprarum exoticarum sunt admirabiles, inter quas recensetur illud genus incolens Aethiopiam, cuius mares ad vituli molem accedunt, prolixis pilis terram verrunt, sed pili non sunt tenues, immò instar crinium equorum, & magno in pretio habentur.

Soli mutatio quod præstet.

Neq; omittenda est memoria illarum caprarum, ex quarum pilis pannus ille texitur, quem cymatilem, seu vndulatum nuncupant, est enim earum pilus tenuissimus, & nitens, & ad terram vsq; propendens, ideòq; pulchritudine serico non cedit. Hunc Caprarij non tondent, sed depectunt: capræ tamen sæpius in fluminibus lauantur, gramine per illos campos pascuntur exili, & sicco, quod ad lanæ tenuitatem producendam multùm conferre certum est: quandoquidem liquidò constat huiusmodi Capras aliò translatas, eamdem lanam non producere, sed vna cum pabulo mutari, totasq; capras ita degenerare, vt vix agnoscantur. B

Vicunt animal.

Sunt, apud Peruanos, quædam animantes pericissimæ, quas Vicunas appellant, syluestribus capris valdè similes, ad quod genus fortassis referuntur, cum tamen cornibus careant. Gaudent montanis locis; ideòq; frigus, & deserta amant, gelu, & niue recreari videntur, societate, & grege delectantur. Celebri venatione capiuntur: namq; Barbari congregantur, vt numerum trium millium compleant, & aliquem montem circumdant, sicq; paulatim in vnam sedem has feras aliquando plusquam trecentas cogunt, & fæminas ad prolem demittunt. Aliter capiuntur, quando ad conueniens interuallum accedunt, coniectis ad pedes funibus plumbo extremitati innexo, quibus bestiarum cursus impeditur. Tondent has capras ad stragula, nam culcitras ex lana infarciunt, quæ inflammationes renum, & podagras mitigare dicitur. Præterea in harum visceribus lapis Bezaarticus generatur, qui secundum locum post Orientalem, occupat: qui plura de hoc lapide scire cupit, adeat historiam Bisulcorum in capite de Hirco Bezaartico. C

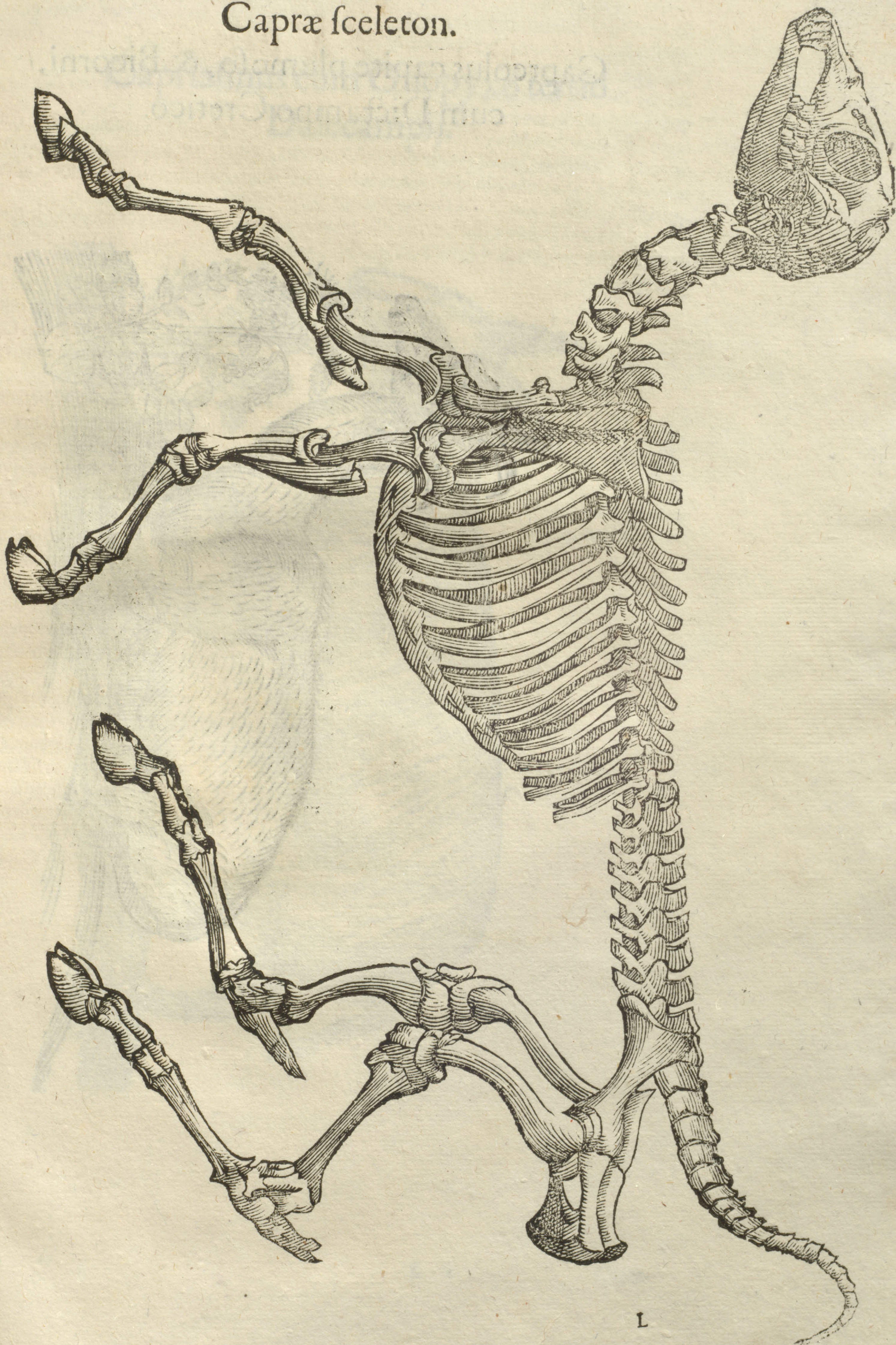
Capiendique ratio.

Lapis Bezaar.

Antequam ad aliam accedamus Historiam, iconem sceleti Capræ exhibemus spectandam, deinde Capreolum plumoso capite, & bicorni cum Dictamno Cretico, Dorcidio inde nuncupato; sed aduertendum est, quòd duo cornua huius animalis ex crista propendent. Hic capreolus in Sueuia à quodam caupone fuit altus; sic quidam Phliater Augustanus nobis retulit, qui animal viuum se vidisse est testificatus, & illam in fronte eminentiam ex materia inter plumas, & pilos media constare asseuerauit.

Præterea addimus iconem animalis, quod faciem Asini, & pilos, pedesq; Capræ repræsentat; pingiturq; cum Onopyxo tertio Dalecampij.

Capræ ſceleton.

Capreolus capite plumoso, & Bicorni, cum Dictamno Cretico.

Capriasinus cum Onopyxo tertio Dalecampij.

Lib.3.

Caprarum mentio in memoriam reuocauit,quod recitauit Aristoteles in Historia Animalium: nimirum in Lemno insula Caprum ex mammis, quas geminas, iuxta genitales, habebat, tantùm lactis effluxisse, vt inde colostra fierent. Sed recentior casus est, quem narrat Diuus Franciscus Xauerius in tertia epistola secundi libri, referente A Ioanne Eusebio Iesuita, in Historijs Naturæ. Hæc igitur sunt verba Diui Francisci in originali epistola manu ipsius propria Hispano idiomate scripta, quæ seruatur in Collegio Societatis Iesu Madritensi. *In hac Insula Amboino, rem vidi incredibilem, & ante hoc tempus inauditam, quam fortassis opere pretium erit agnoscere: Caprum marem, inquam, vidi lacte suo paruos alentem hædos: vbere enim, quod propè genitalia, vnicum habet, tantum lactis reddebat quotidie, quantum scutella capere potest.* Addit præterea in huius confirmationem Ioannes Eusebius Iesuita se quoque proprijs oculis vidisse mulam sterilem, quæ tamen lacte copioso alia paruam mulam nutriebat, quam Asina quædam pepererat.

Capri vbera.

Mula lactans.

DE AGNO.

B

MVLTA de hoc animali in Tomo Bisulcorum quadrupedum fuerunt exarata, quò Lectorem relegamus. Hic solùm nonnulla de extis huius Animalis recensebimus, quæ olim in delicijs fuisse apud Priscos comperimus, veluti apud Plautum in Pseudolo: qua de re horum iconem pronè, & supinè delineatam exhibemus.

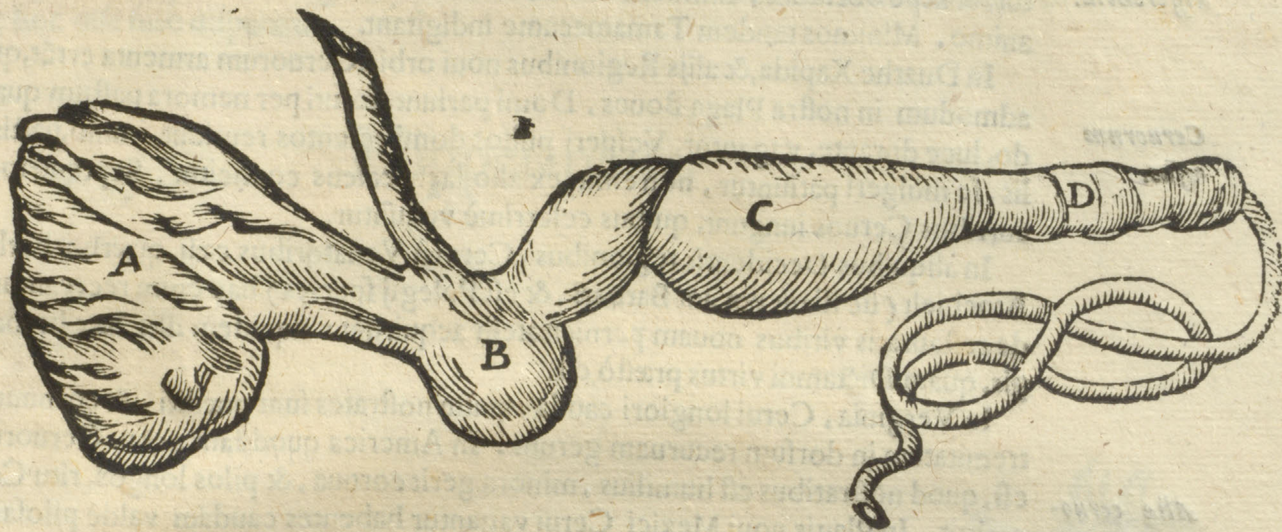
I. Ventres Agni externa parte depicti.

A. Ventriculus.

B. Reticulum.

C. Omasum.

D. Obomasum.

2. Ijdem ventres parte inuersa delineati.

A. Ventriculus.

B. Reticulum.

C. Omasum.

D. Obomasum.

DE CERVIS.

NON simplex Ceruorum genus in noua Hispania obseruatur. Etenim quidam sunt rubei, quidam albi toti. Hos Ceruorum reges vocant Indi, & Yztacmacame. Alij sunt nostratibus forma consimiles magnitudine, & ingenio, Aculhuame vocitant. His minores Quauhtlamacame, magnæ sunt generositatis, & à ceruina timiditate degenerant, nam vulnerati efferociunt, & Venatores adoriuntur, & sæpè occidunt. Eiusdem molis, & moris sunt Tlalhuicamacame, sed impares animo. Minimos tandem Tamamacame indigitant.

Ceruorum exoticorum differentia.

In Duarhe Xapida, & alijs Regionibus noui orbis, Ceruorum armenta errāt, quemadmodum in nostra Plaga Boues. Domi pariunt, soluti per nemora pastum quærendo, luce durante, vagantur, Vesperi pullos domi retentos reuisunt, immo, pastis pullis, se mulgeri patiuntur, non enim ex alio lacte caseus conficitur. Septentrionales curribus Ceruos iungunt, quibus celerrimè vehuntur. B

Ceruorum vsus.

In aliquibus Occidentis regionibus, Cerui à Venatoribus cæsi, quærunt herbam Atochielt (sic illam vocant Barbari, & est Pulegij species) hac enim recreantur, vnde restauratis viribus nouam pernicitatem acquirunt: siquidem illis hæc herba magis, quàm Dictamni virtus præstò est.

In Verginia, Cerui longiori cauda, quàm nostrates sunt præditi, & cornuum extremitatem in dorsum recuruam gerunt. In America quoddam genus Ceruorum est, quod nostratibus est humilius, minora gerit cornua, & pilos longos, ritu Capræ, emittit. In Plagis noui Mexici Cerui vagantur habentes caudam valdè pilosam, & prolixam, more mularum, quarum molem superant, maximique roboris esse perhibentur. Quid? si addamus iconem illius Animalis, quod aspectu Cerui, & equi formam simulat, & propterea Hippelaphus, nempè equiceruus nominatur. Immò proponimus etiam spectandam iconem illius Animalis, quod faciem Cerui, & Cameli refert: quamobrem à Matthiolo in epistolis Elaphocamelus appellatur.

Alia ceruorum species.

Libuit hoc in loco veram figuram ossis de corde Cerui iuxta vtramq; partem delineati exhibere, vt apparet numero 7. & 8. quandoquidem non est ambigendū in sub-

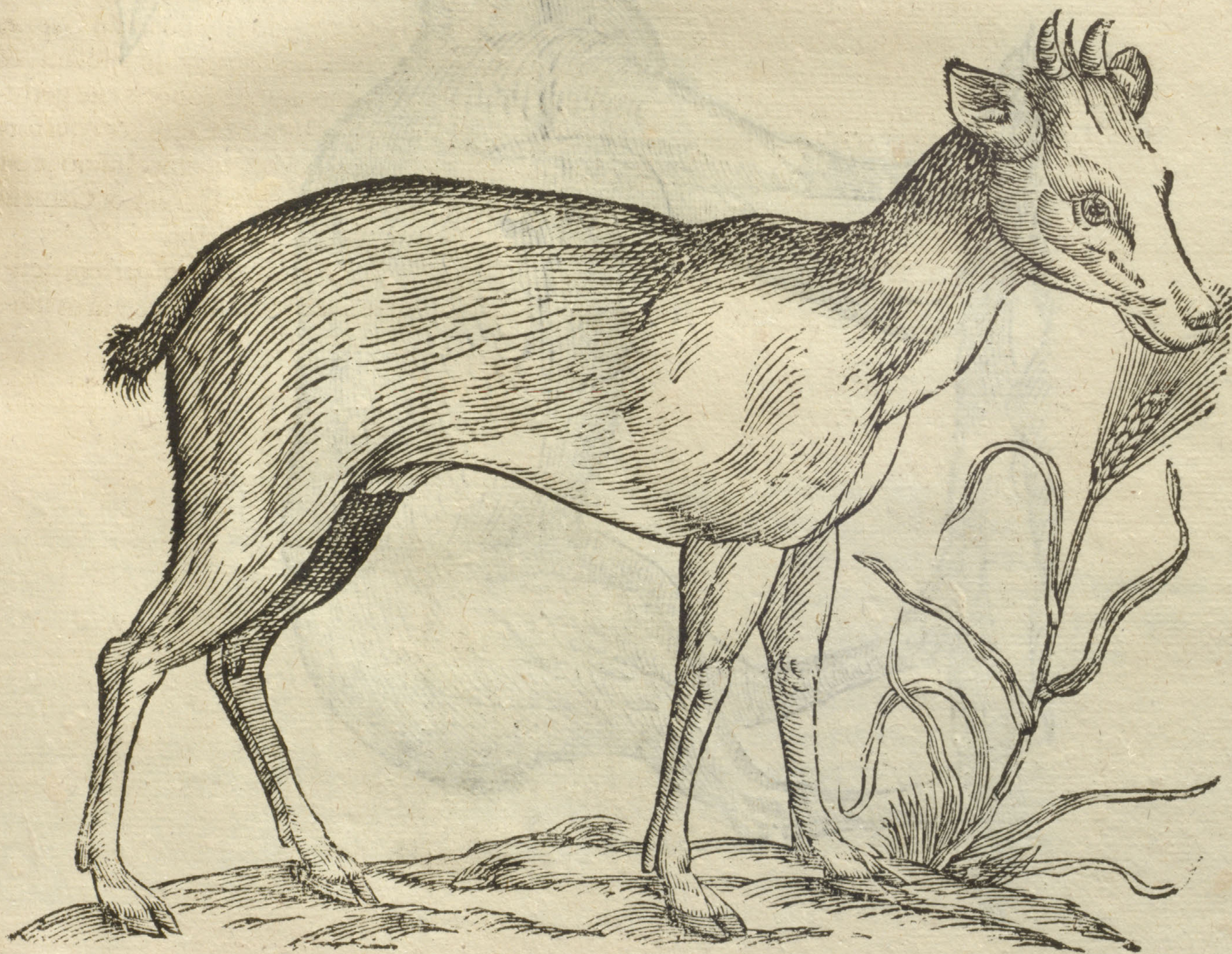
stantis

ſtantia cordis ceruini quamdam materiam chartilagineam non reperiri, quæ ad materiam oſſeam maximè accedat, coloris albicantis,& figuræ triangularis:quapropter Rinodeus Pariſienſis in Ceruis potiſſimum annoſis huiuſmodi oſſiculum eſſe ſcribebat, quod Venatores à figura, crucem cerui appellant. Immò in cordibus etiam Camelorum os inueniri multi autumant. Namque Toſtatus, in enarrationibus Leuitici,os in corde cameli,& in corde Cerui reperiri promulgauit:deinde Dalechampius, in Annotationibus Plinianis, Toſtati ſententiam ſtabilire videtur: cum tamen cæteri authores, tum græci, tum latini id negauerint. Itaque notandum eſt in cordibus magnorum animalium,& præſertim ſeneſcentium, bronchia arteriarum talem adipiſci duritiem, vt oſſeam ſubſtantiam facilè ſimulent: non igitur admirationi nobis eſſe debet, ſi interdum in corde magni animalis ſeneſcentis oſſa reperiri perhibeantur. Qui plura huius generis ſcire deſiderat, adeat Hiſtoriam Biſulcorum, vbi de hoc oſſe fusè diſputatur.

E

Os de corde cerui.

Hippelaphus.

Elaphocamelus.

E

DE ALCE, SEV MAGNA BESTIA.

HÆC Bellua, iuxta multorum ſententiam, tres partes medico vſui vtiles habet, nimirum cornua, neruos, & vngues: quamobrem Menabenus tradidit, in Suetia, cornuum raſuram ſummoperè probari, & Prutenos Principes, in epileptico affectu, cornuum virtutem cognouiſſe. Quamobrem nulla debemus coerceri admiratione, ſi ex huiuſmodi cornibus, magno artificio corcula parentur: quemadmodum in ſequenti figura conſpicitur, quæ poſtea ad huius affectionis prophylacticam de collo ſuſpenduntur.

Alcis partes ad vſum me dicum quæ.

Corculum ex cornu alcis.

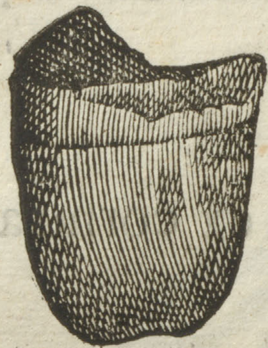
Præterea vngues huius magni Animalis in Epilepſia magis commendantur, illudque magna admiratione dignum eſt, hunc vnguem non tantùm terapeuticum, ſed etiam prophylacticum eſſe: non enim ſolum factam iam epilepſiam curat, ſed impendentem etiam prohibet. An verò omnis vnguis huius animalis eadem potiatur facultate, variæ ſunt apud Authores ſententiæ. Non deſunt, qui ſiniſtro vngui poſteriori plus tribuunt, quàm alijs, quia hunc, beſtia auri apponens morbum propellat. Nos verò dextro potius, quàm ſiniſtro poſteriori primas tribuendas eſſe cenſemus: ſiquidem ſi vſum vtriuſq; reſpiciamus, dexter facilius, quàm ſiniſter auri apponitur, aut vtrumque vnguiculum indiſcriminatim eadem pollere facultate pronunciamus, cum vterque auri ſine difficultate iuxta animalis appetitum, & opportunitatem loci, & ſitus, applicari poſſit. Nihilominus in præſentia genuinam iconem vnguiculi poſterioris dextri pedis exhibemus ſpectandam.

H

Vnguis Alcis quis optimus.

Alcis vnguiculus posterior dextri pedis.

1

2

DE CAMELI, & CAMELOPARDALI differentijs.

VARIÆ species huius Animalis enumeratæ fuerunt in Tomo quadrupedum Bisulcorum, necnon ibi variæ icones fuerunt propositæ. Nos hic damus alias icones, quarum prima erit Cameli Bactriani altera species. Secunda erit Cameli frequentis in Libyæ, & Numidiæ Desertis, in quo Animalis genere diuitię Arabum consistunt. Huius Cameli figura delineatur à Cornelio Iudæo in tabula Africæ; est enim diuersa ab effigie huius animalis, quam alibi pictam posuimus.

Cameli Bactriani altera ſpecies, cum iunco odorato.

Cameli alia differentia picta à Cornelio Iudæo in Tabula Africæ.

In Hiſtoria Biſulcorum quadrupedum poſt exaratam naturam Cameli, de Camelopardali quoque actum fuit, vbi vna tantummodò icon iſtius animalis fuit propoſita, modò ad maiorem huius animalis cognitionem, duas icones maris ſcilicet, & fœminæ exhibemus ſpectandas, vt Lector faciem vtriuſque ratione ſexus diuerſam eſſe agnoſcat.

Came-

Camelopardalis mas.

Camelopardalis fœmina.

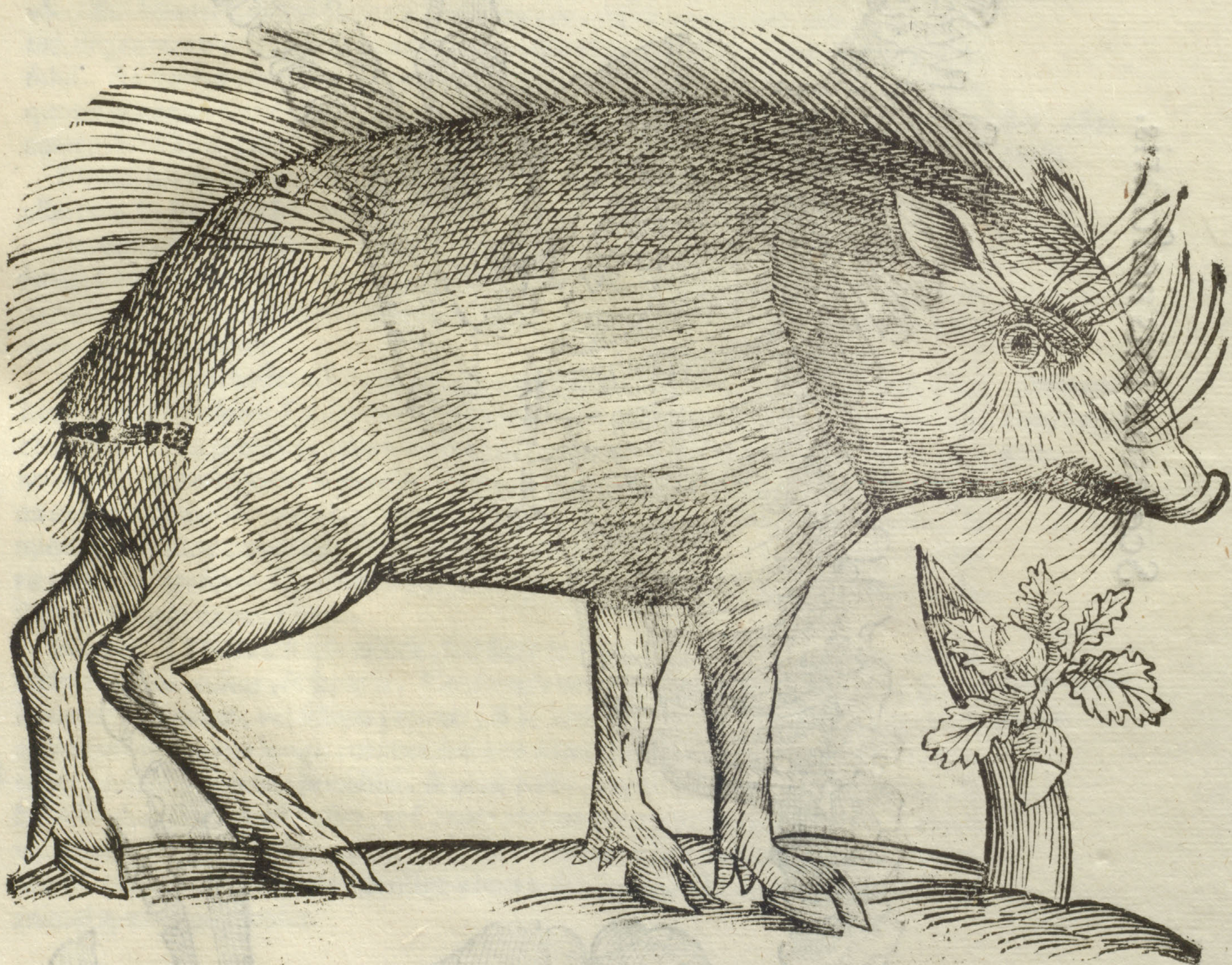

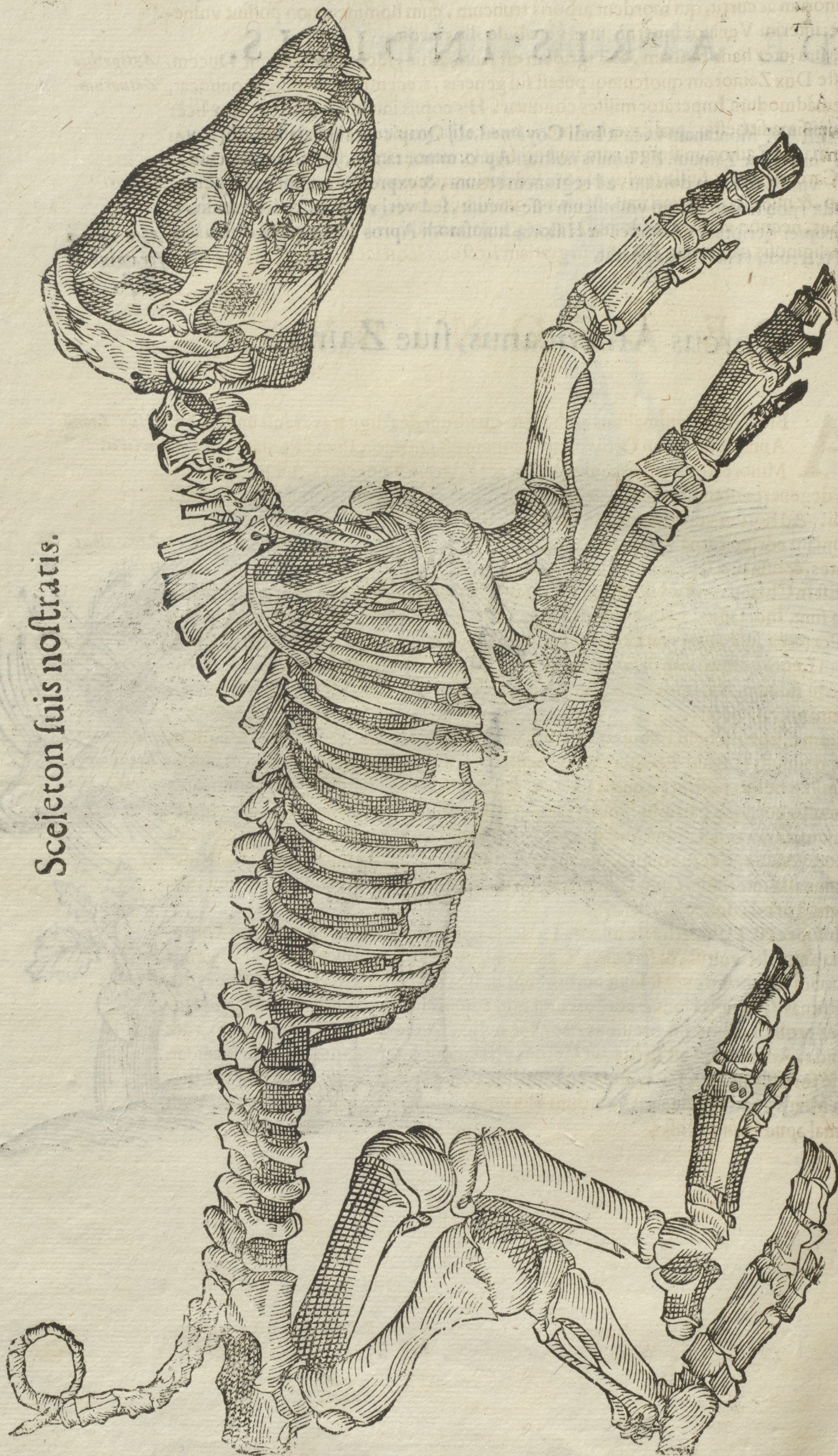
DE APRIS INDICIS.

FERAM montanam vocant Indi Coyametl, alij Quapicotl, alij Faiassou, alij Saynum, siue Zainum. Est similis nostrati Apro, minor tamen, & deformior, cum vmbilico supra dorsum, ad regionem renum, & expressus humorem aqueum effundit: non tamen verum vmbilicum esse dicunt, sed veri vmbilici rudimentum: quapropter Scriptores Americanæ Historiæ huiusmodi Apros foramen in dorso habere referunt, vt in icone apparet.

Aper cum foramine in dorso.

Porcus Americanus, siue Zainus.

Sceleton ſuis noſtratis.

Iracundum eſt animal. Conſcendunt Venatores arborum ſummitatem, & grex Zainorum accurrit, qui mordent arboris truncum, cum hominem non poſſint vulnerare; interim Venator supernè tutus venabulo illos cædit.

E Mira inter hanc beſtiam, & Tigridem eſt Antipathia; ideòq; conſtituunt Ducem, & iſte Dux Zainorum quoſcumq; poteſt ſui generis, trecentos, aut plures conuocat, quemadmodum Imperator milites conducit. His copijs inuadit Tigridem, quæ licèt ferociſſima ſit beſtia, præ cæteris Americanis feris, vincitur tamen multitudine non ſine magna Zainorum ſtrage, nam inuenti ſunt innumeri occiſi, ſimul cum Tigride. *Antipathia Zainorum.*

Caro eſt ſimilis ſuillæ, vel aprugnæ, ſed durior, atque inſuauior. Setæ ſunt aſperæ albo, & nigro colore variatæ. Veſcitur glandibus, radicibus, & alijs montanis fructibus, necnon vermiculis, lumbricis, atq; alijs animalibus huius generis, quæ in locis vliginoſis naſcuntur. Additur in gratiam Lectoris Icon ſceleti porcelli vulgaris. *Victus.*

DE LEONIBVS.

F

ABISVLCIS animalibus ad beſtias quadrupedes digitatas tranſeundum eſt. Apud Indos noui Orbis natio Leonum eſt ignauior, Puma Peruani vocant. Minores, quàm Africani ſunt, fugaces, atque innocentes, niſi prius lædantur, degeneres omninò animo, mole, iuba, & colore, quia ſunt potius fuſci, quàm fului. Ad horum venationem conueniunt Indi lapidibus, & fuſtibus eos interimunt, quoniam eorum carne veſcuntur, quæ eſt alba, & craſſa, adipem medicamentis reſeruantes, & oſſa pro ſaltationibus, & choreis. *Vſus Leonũ in cibis.*

Eſt in Chiappa animal ſimile cani leporario nigrum, præter caput, & collum, quæ alba ſunt, Indi tamen Leonum album appellant. *Leo albus qualis.*

Præterea ſunt aliæ Feræ Leoni affines, veluti Miztli, animal ita à Barbaris appellatum Leoni noſtrati non iubato congener, quod adhuc paruum, eſt fuſcum, creſcens verò fit fuluum, & interdum rubrum, & ſubalbidum, quod, ob regionis diuerſam naturam, poteſt euenire.

G Item Quamztli beſtia affinis eſt Leoni, vnde nomen ſumpſit, ſed mitior, & agilior, hinc nonnulli Hiſpani Pantheram eſſe exiſtimarunt. Ad has etiam differentias Machamitzli bellua pertinet, quæ à Ceruo, & Leone nomen ſumpſit, quas animantes nonnullis corporis partibus ſimulat: immò & Cuitlamiztli à Leone, & Lupo indigena mutuata nomenclatione huc ſpectat. Beſtia eſt Leone craſſior, mitior tamen, & minor, venatione ceruorum, & ouium viuit, immò etiam ſatur, quæcumque offenderit animalia interimit. Cum famem ſemel expleuit, binos, & ternos dies dormit, abſtinens à præda donec eſuriat. *Animantes Leoni congeneres.*

Inſuper eſt Tlalmiztli fele minor, ſed facie leonina, mirabilis eſt in paruo corpuſculo animalis vultus, & ferocia. Cacamiztli vocatur aliud animal, quod ad genus Leonum paruorum, vel felium pertinet, & in iuncetis verſari ſolet. Quadrupes eſt, quaternas ſpithamas longo corpore, ſed non admodum amplo, fuluo pilo, & aliquantiſper prolixo, auriculis breuibus, & penè nullis, capite ælurino, cauda prolixa, & hiſpida. Adeò ferox eſt beſtia, vt Ceruos plerumque aggrediatur, & etiam occidat: vnde fortaſſis nomen ſibi comparauit, niſi hoc nomen à fele potius profectum ſit. Etenim Mixtli apud Mexicanos interdum ælurum, & aliquando Leonem ſignificat. Viuit animal apud Pannocenſes. *Leones parui quales.* H

DE TIGRIBVS INDIARVM.

A

TIGRIS in nouo Orbe non vna est, vel mole, vel furore, vel specie Vulgaris nostratibus est maior. Huic alia similis, quæ quia minor est, ab Indis Tlaco ocelotl, idest parua Tigris nuncupatur, maculis fuscis, & nigris variata, non pallidis, & candentibus, vt in alijs, apparet.

Tigris Leone ferocior.

Sunt hæ Tigres Leonibus ferociores, & auidè Indos quærunt etiam in ædibus, & nisi constanter fores sint clausæ, clanculum ingrediuntur, & comprehensum aliquem Barbarum mordicus deferunt, non secus ac felis murem, & tanta feritas huius animalis non potest vinci nisi baculo circa renes bestia cædatur, & reddatur elumbis; sic enim languet, & paret victoriæ. Nulla alia Fera magis timetur Indis occidentalibus, quàm hæc: immò honoribus cumulatur, quoniam Dæmon illos sæpissimè specie Tigridis alloquebatur, sed postquam Indi rectam in Deum fidem receperunt, timor, & reuerentia huius feræ euanuit.

B

Animalculũ comitãs Tigrim quale.

In Bengala ferocissimæ sunt Tigres, & contumacis odij, quia ad spacium mille passuum supra triginta insequuntur per littora nauim, qua aufugit læsor. Præterea obuijs quibuscumque Hominibus, & Feris atrox. Nihilominus natura præuenit tantam pestem. Comitatur Tigrim aliud animalculum, quod assiduo latratu illam indicat, quo audito, aliæ Feræ recedunt, & conduntur, homines autem fugiunt.

In Brassilia quoque magna Tigrium est multitudo, quæ famelicæ magna pollent velocitate, & tremendis viribus. Eædem pastæ tanta feruntur esse ignauia, vt confestim à gregarijs etiam Canibus in fugam vertantur.

Animal Tigridi affine.

Tigridi affine videtur esse animal Thanacth vocatum, quod se vidisse fatetur Theuetus, apud Indos mercatores, dum mari rubro veheretur. Hoc magnitudine, & membrorum conformatione Tigridi non erat absimile, facie tamen ferè humana, sed naribus valdè resimis. Immò anteriores pedes humanis manibus, & posteriores Tigrium pedibus similes habebat. Cauda carebat, & pilo vestiebatur fusco. Denique capite, auribus, ceruice, & ore hominem, capillis verò subnigris, & crispis æthiopem referebat: cætera Tigris. Simile animal vidisse in Germania quidam medicinæ studiosi nobis anno elapso publicum inuisentes Musæum referebant, quod, quæstus gratia, à quodam circumforaneo ducebatur, veluti in sequenti icone effigiatur.

C

Animal Tigridi affine.

DE VRSO.

Lib. 1. cap. 5. IN Historia Quadrupedum digitatorum explicatum fuit, iuxtà nonnullorum mentem, fætum Vrsæ ab aluo informe egredi: quem postea mater lingua formare videtur: nihilominus inspectio anatomica Vrsæ prægnantis occisæ oppositum monstrauit: siquidem in aluo Vrsulus suis membris distinctus inuentus fuit, ea forma, *Lib. 8. c. 36.* quæ in sequenti icone conspicitur. Hinc patet multas opiniones esse falsas, quæ præcipuè relationi adhærent: veluti est opinio illa de excisione testium Castoris, de partu viperæ, & pariter de informi partu Vrsæ: cum in vtero vrsino imperfectus non sit fætus, citra distinctionem membrorum, quæ post partum lingua matris perfici, & distingui dicuntur: etenim autopsia totum oppositum demonstrat. Hinc Plinius corrigendus est, qui falsò hanc opinionem protulit.

Pariter hic damus figuram Vnguis vrsini, qui refert effigiem illius lapidis ex terræ visceribus eruti, qui Græcis Rhincolithos appellatur, cum rostrũ rapacis auis simulet.

Vrsulus ex cæsa matris aluo exemptus.

Vnguis Vrsi adulti.

DE LVPIS.

REGIONES nouæ Hispaniæ calidiores alunt Lupum, quem Indi Cuetlachtli appellant: nostratibus est similis, sed amplitudine capitis maior, Tauros, & aliquando Homines adoritur. Inueniuntur nonnulli albi.

Lupi Regionis Bambæ oleo Palmarum summoperè delectantur. Oleum .n. ex fructu Palmarum expressum, crassum est, & instar butyri ductile, quod corticibus cucurbitarum excipitur, & magna diligentia reseruatur. Sed mirandum est, quàm dextrè hi Lupi id furentur; mordicus enim vasa comprehendunt, & humeris, vt Lupi nostrates ouem furati, inijciunt, vt cursus tantò sit expeditior, & verbera persequentium effugiant.

Luporum versutia.

DE HIPPOPOTAMO.

IN Historia Quadrupedum digitatorum Hippopotami meminimus, quoniam re vera vngulas in quattuor veluti digitos diuisas habeat. Quapropter ibi icones Hippopotami maris, & fæminæ dedimus, insuper figuram capitis Hippopotami, in qua melius dentes conspiciuntur. Modò ante oculos Lectoris repræsentamus picturam partis anterioris Hippopotami fæminæ, in qua nares patulæ melius conspici possunt.

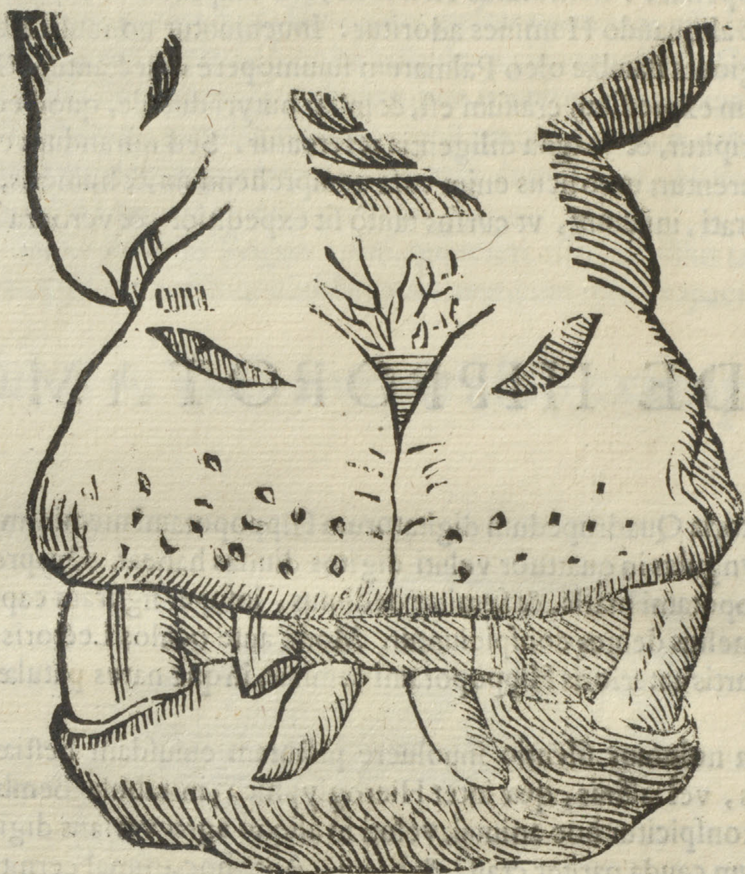
Præterea nolumus silentio inuoluere picturam cuiusdam bestiæ Hippopotamo congeneris, vel affinis, quæ inter Hieroglyphica, in tabula Bembi fuit delineata. Itaque ibi conspicitur hoc animal, veluti in aliquo agro versans digitatum, & valdè crassum, cum cauda pariter crassa, & breui. Ante hoc animal cernitur homo Aegyptius, qui telo bestiam ardori videtur: quemadmodum in icone proposita licet conspicari.

Hippopotami differentia.

Hippo-

Hippopotami fœminæ pars anterior, in qua nares melius apparent.

Animal Hippopotamo affine.

E

DE VVLPIBVS INDICIS.

ANIMAL, quod nonnulli Hispanorum Vulpem, & alij Oedipum, Indi Coyotl, alij Atoc vocant. Est ignotum orbi veteri, lupino capite, viuidis oculis, paruis, & acutis auribus, rostro longo, nigro, nec admodum crasso, cruribus neruosis, vnguibus vncis, cauda valdè pilosa, & crassa, & morsu nocuo: valde enim accedit ad formam nostratis Vulpis, ad cuius fortasse genus spectare potest, media constans magnitudine inter Vulpem, & Lupum, quamobrem non solum sues, & similia animalia, sed Ceruos etiam, & interdum homines adoritur. Fusco longo, candidoque promiscuè pilo tegitur: vulpinis est moribus, & adeò pertinax iniuriæ vltor, & ereptæ sibi prædæ ita memor, vt post aliquot dies, agnoscat raptorem, insectetur obuium, & adoriatur; immò cognitis ædibus, & interemptis quibuscumque domesticis animalibus, iniuriam vlciscatur. Vice versa erga beneficos est bellua comis, & grata, & intactis auibus cohortalibus animi beneuolentiam testatur. Incolit potissimùm loca calidiora nouæ Hispaniæ. Vescitur carne imbecilliorum animalium, Maizio, & alijs frumentaceis, necnon saccharinis arundinibus, si quando offenderit. Decipulis, & laqueis capitur, & Sagittis necatur.

Vulpium Indicarum mores.

F

Ad hoc genus pertinet aliud animal Indis coyotl vocatum, & eodem ingenio præditum, sed formicarum assistit cauernis; vnde nomen sibi vindicauit. Cum noctu vlulat, multiformes edit clamores, quod præstat etiam aliud animal Hal coyotl nuncupatum, quod versatur circa oppida, & plerumque ex rapina auium cohortalium viuit. Similiter animal Ilpemaxtla dictum species est Vulpis candido, nigro, & fuluo pilo vestita, capite paruo, auriculis paruis, corpore gracili, & quattuor ferè dodrantes longo, rostroq; prolixo, & tenui, sed victu, & moribus vulpinis.

Animantes Vulpibus affines.

G

Alia Vulpecula, quæ maizium tostum colore æmulatur, vocatur Indis Yzquiepotl technis, & artibus nostrati Vulpi est similis, duos penè dodrantes longa est, & humilis, rostro tenui, paruis auriculis, piloso, & nigro corpore, & potissimum iuxta caudam, quæ longa est, & nigro, candidoq; pilo, quemadmodum & dorsum vniuersum, vestita. Breuibus est cruribus, & nigris, necnon vncis vnguibus. Viuit in antris intra saxa, vbi educat prolem. Vescitur scarabeis, & vermiculis, aues etiam cohortales iugulat, sed solum earum caput deuorat. Cum pedit, halitum fætidissimum fundit, vrina etiam, atque stercus sunt fætidissima, itaut nihil adeò pestilens in toto orbe reperiatur. Hinc fit, vt in extremo constituta periculo, reddito lotio, & deiectis fæcibus, ad interuallum octo, vel plurium passuum se se ab omni vindicet iniuria. Editur tamen eius caro, necnon stercus ab ijs, qui luem Hispanicam, aut Indicam potius patiuntur. Fit quoq; ex hoc animali oleum vulpinum non minus efficax illo, quod ex nostrate Vulpe paratur. Demum Chiappa nutrit vulpeculas, quæ per arbores aucu lis insidiantur. Denique notandum est circa partes Vulpis, eius genitale esse osseum, veluti Aristoteles retulit: sic enim in Historia Quadrupedum digitatorum explicauimus; quoniam autem eius icon non erat ad manus, non potuimus Lectori satisfacere; idcircò hoc in loco illius effigiem exhibemus.

Vulpecula alia Indica.

Vsus in Medicina.

Oleum vulpinũ quale.

f

DE

Genitae Vulpis osseum.

DE SIMIIS.

MAGNA est industria Venatorum Orientalium, qui miro artificio ex Simijs conficiunt lapides, quos postea pro Bezaar venditant. Certo anni tempore ad Simiorum venationem prodeunt, non vt interimant, sed vt tantummodò sagittis leuiter vulnerent, quos cruentatos deinceps non insectantur. Interea ex cruore lapis quidam intra corpora Simiorum generatur. Etenim singuli tot lapides procreant, quot vulnera à sagittis inflicta sustinuerunt. Cum autem Venatores maturos esse lapillos arbitrantur, rursus ad illos comprehendendos egrediuntur, Simijs interemptis.

Bezaar Simiorum.

Sunt qui ad Simiarum genus, seu Cercopithecorum illud animal referant, quod Indi Mapach nuncupant. Non desunt etiam, qui ad Vulpeculas indigenas reducant. Varia tamen sortitur nomina apud Indos, nam alijs dicitur Illamaton, seu Vetula, alijs Maxtle, seu gossipinum cingulum, alijs Cioatlamacazquu, seu Sacerdotissa. Est animal paulò maius Cane Melitensi, humile, teres, pilis tectum, nigro, alboq; colore promiscuè variatis, magno capite, paruis auriculis, rostro canis venatici, fascijs singulis candidis, iuxta oculos, in rectum procedentibus, cauda longa, humanis ferè manibus, & pedibus, quibus omnia prætentare videtur. Cicuratum, & in ædibus altum facilè mitescit, & quibuscumq; oblatis vescitur. Iacet iuxta Heros, volutatur humi, & mille modis lasciuit, & ludit, astu, & moribus Vulpeculam, imitatur. Instar felium manibus faciem lauat, & ijsdem, ritu Simiæ, cibaria ori apponit. Exteris, & Aduenis se ferocem bestiam ostendit; cum tamen familiaribus blandiatur.

Nomina variabelluæ.

Mores belluæ.

D

DE PIGRITIA, ET ANIMALI Ignauo.

DE nominibus, natura moribus, & cibo eius animalis fusum sermonem habuimus in Historia Digitatorum. Reliquum est, modò, vt addamus verba Parei, & proponamus effigiem spectandam, quæ tunc temporis non erat in promptu. Inquit igitur Pareus, quòd hoc animal Haut nominatur, magnitudine Cercopitheci, capite, & facie puerum referens. Captum gemit, & suspiria ab imo trahit pectore, instar hominis anxij, & dolentis; pedes tribus vnguibus sunt muniti, *Lib. 2. c. 10.*

Pigritia, seu Haut, & ignauum Animal.

Mores pigri animalis. ſcandit arbores, illicq; frequentius, quàm in terra degit. Adeò lentè incedit, vt in extenſione pedum, ventre humum tangere videatur. Spatium iactus lapidis, quindecim diebus, non abſoluit,& arborem aſcendens, biduum conſumit, neq; greſſum, aut minis, aut plagis accelerat. Quocirca Ioannes Euſebius Ieſuita naturam huius A animalis ad hominem pigrum conferens, hoc aliquando luſit octaſticho.

Te ridet natura, Piger, Braſilica Tempe
Beſtia fœda colit nomine dicta tuo.
Tarda gradu reptat, pede non aſſurgit inani;
Ventre ſed adlambit lento adipalis humum.
Ad iactum properat ter quina luce lapilli,
Et biduo frondens laſſa cubile ſubit.
Acta minis, plagis, neutris ignauia cedit:
Nec ſinit inflicto vulnere torpor iners.

DE TAXOMONTANO.

B

Taxi ſpecies. INDI nouæ Hiſpaniæ Melem montanum puauhpecotli nominant. Animal eſt duos, plus minus, dodrantes longum, roſtro prolixo, tenui, verſus ſuperna contorto, prolixa item cauda, pilo longo, circa aluum albicante, cætera fuſco, vel nigro, & candenti, ſed circa dorſum nigriore, atris pedibus, & incuruis vnguibus. Facilè miteſcit, vorax eſt, quia nullis parcit oblatis eſcis, nec tamen caro eius eſt edulis. Placidum eſt animal: nam mirandum in modum blanditur, & ludit, noxium tamen ignotis. Videtur tamen referendum ad genus Taxi, proptereaquod nonnulli Texon vocare conſueuerunt.

DE LVTRIS.

C

Leo aquatilis. GENVS Lutræ videtur illud animal Indis Ahoitzotl cognominatum, magnitudine canis meliteñſis, nigro, & pullo variatur colore. Huic affinis eſt alia beſtia Leo aquaticus appellata, longitudine trium ſpithamarum, rufo, & obſcuro circa dorſum pilo, longo, & molli, roſtro tenui, & longo, incuruo vngue, breuibus cruribus, & auribus, & cauda longa duos dodrantes. Piſcibus victitat, & non procul à littore auſtrali viuit, eius tantummodò pellis eſt in vſu His beſtijs proxima eſſe videtur alia Cattiuare nuncupata, amphibia, veſcitur quodam iunceo genere in ripis aquarum dulcium naſcente. Si metu aliquo occupetur, fugit in aquas vſq; ad imum. Cæteris grandior eſt, caput habet ferè leporinum, craſſius tamen, & minus auritum, caudam obtuſam, & breuem, crura magis alta, quàm Lutra habet: ſi-D quidem veloci etiam per terram curſu, ex amne in amnem fugit. Pilus eſt ſubniger, & pedes tribus digitis referti. Edilis eſt, quæ ſuillam carnem comedenti ſapit.

DE HISTRICIBVS.

E

IN Malaca quædam ſpecies Hiſtricis viuit, in cuius felle lapis generatur, quem Malacenſem appellant,& omni ſpeciei Bezaar præferunt. Ideò tanta eſt in æſtimatione apud Indigenas, vt ſcripſerit Gargias, è duobus, qui ſuo tempore reperti ſunt, alterum pro ſummo munere ad eum, qui pro Rege Luſitaniæ Indiam gubernabat, miſſum fuiſſe. Et quamuis iſthic lapis Bezaar frequens inueniatur: Nihilominus hunc Hiſtricis lapidem Incolæ cæteris alexipharmacis præferũt. Vnum tantùm vidiſſe refert Gargias, cuius color dilutioris videbatur purpuræ, guſtu amaro, tangenti lubricus, inſtar Saponis gallici, Cluſius addit anno ſalutis humanæ poſt milleſimum ſexcenteſimo tertio, ſe vidiſſe ſimilem fortè lapillum planum non ſuperantem magnitudinem vnguis digiti humani, leuem, coloris ex cinereo candicantis, ſed paruis quibuſdam maculis rubiginoſis aſperſum, qui valdè commendabatur aduerſus venena. Illum ex India orientali recenter allatum ferebant, lapidemq; porcinum eſſe dicebãt.

Lapidis Hiſtricis conditiones.

F Ex his notis Cluſius coniectabat eſſe poſſe lapidem malacenſem iam commemoratum, qui in felle Hiſtricis quandoq; reperiri ſolet.

Lapis Malacenſis.

Ferdinandus Lopes meminit & ipſe cuiuſdam lapidis, cui non minorem facultatem attribuit, quam lapidi Bezaar, aut Malacenſi: cum mirandum in modum omnibus venenis reſiſtat. Eſt lapis magnitudine auellanæ, rarus admodum, cum in capite animalis, quod Indi Bulgoldalf appellant, naſci perhibeatur.

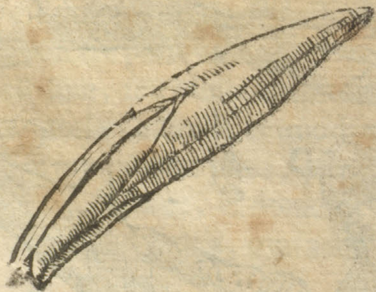
Lib. 1. hiſt. Ind.

Cætera ad Hiſtricem noſtratem attinentia in Hiſtoria Digitatorum exarata fuerunt, vbi non ſolum icon Hiſtricis, ſed etiam pellis conſpicitur, in qua cutis externa Hiſtricis dorſi, cauda,& vropygium, nec non cutis interna, pes anterior & pes poſterior conſpiciuntur. Nunc huius animalis alias partes delineatas addimus, vt in icone cernitur.

Præterea hic etiam delineatur figura dentis huius animalis, aut valdè ſimilis dentibus anterioribus eiuſdem, qui olim nobis fuit communicatus. Huiuſmodi dens, G iuxta latera, membranas habebat adnexas, & vbi nectebatur, erat ſubtilis, rimaq; per medium notabatur, ſed non ita profunda, qualis in dentibus Hiſtricis conſpici ſolet: ſiquidem dens huius animalis figuram duorum dentium ſimul copulatorum æmulari ſolet. Hinc aſſeueranter dentem eſſe Hiſtricis non atteſtamur: niſi fortè Natura dentem monſtrificum produxerit, quod aliquando in animalibus accidit.

Dentis Hiſtricis deſcriptio.

Dens ſimilis denti anteriori Hiſtricis.

Histricis variæ Partes.

A. Mandibula superior.

B. Mandibula inferior.

C. Fulcrum separatum, & de loco suo exemptum.

D. Organum auditus.

E. Lingua.

F. Intestinum cæcum.

G. Tympani membrana.

H. Ossiculum fulciens tympanum.

I. Concameratio, seu antrum osseum.

E

DE CANIBVS INDICIS.

IN Orbe nouo variat caninum genus, præter differentias, quas vetus orbis cognouit. Primum genus vocant Barbari Xoloitzeuintli, excedit mole corporis, quia tres plerumq; superat cubitos, nullo pilo tegitur, sed tantùm molli cute, fuluis, & cyaneis maculis asperſa.

Secundum genus nuncupant Itzeuin teporzotli,& à Patria vnde venit,Michua canem. Simile eſt Melitenſibus,variat cādido,nigro,& fuluo colore,in delicijs habitum, & gratiſſimum, collo penè caret, gibba quadam fœditate ſupra humeros eminenti.

Canum varietas.

Tertium genus Barbaris dicitur Techichi, alioqui noſtratibus ſimile, niſi quòd aſpectu eſt mæſtū, Indis eſt edule. Nutriunt hos canes comedendos, quemadmodum Hiſpani cuniculos, quos ad eſum deſtinant, caſtrant, quia citò pinguefiunt, copiam F fœminarum procreandæ ſoboli ſeruant, ex maribus exiguum numerum.

Inſuper Barbari quoddam genus Canum paruulorum. Alco vocitant, quorum ſocietate mirandum in modum delectantur: ideòq; ſibimetipſis cibum detrahunt, vt illos alant. Cum iter agunt, hos ſecum, vel humeris, vel gremio deferunt. Cum ægrotant, conſortio inſeparabili, & familiaritate horum catellorum recreantur.

Vſus in varijs.

Verſantur etiam apud Indos canes muti, vulpina facie Cozumella inſula hos nutrit. Immò percuſſi nec gemitum, nec clamorem edunt.

Canem montanum vocant Indi Tepeytzeuintli, magnitudine mediocri audaciſſimum tamen animal, quia aggreditur Ceruos, & illos quandoq; interimit. Corpus vniuerſum nigrum eſt, ſed caput, pectus, & collum candens. Pili longi, longa cauda, & caninum caput, veſcitur vitelis ouorum, & pane in aqua calida diſſoluto, quando cicuratur.

Canes muti vbi.

Demum aduertendum eſt, quòd Canes cōmmunes ex Hiſpania in Hiſpaniolam G transfuecti, aucti numero, & magnitudine, per ſyluas diſcurrere cæperunt gregibus, tanquam lupi nocentiſſimi; ideòq; tale præmium conſtitutum eſt occidentibus illos, quale apud nos venantibus Lupos.

Canes montani.

DE FELIBVS SYLVESTRIBVS.

QVODDAM genus felis ſylueſtris, ſeu potius muſtelæ Indi vocant Tepemaxtlaton. Aeluro ſimile eſt animal magnitudine, roſtrum tamen eſt longum, auriculæ paruæ, breuia crura, & cauda tranſuerſis faſcijs nigris,& candidis decorata. Veſtitur pilis nigris promiſcuè tamen albicantibus. Puluis H huius animalis febrientibus conferre perhibetur.

Vſus in Medicina.

Aliud genus felium ſylueſtrium, ſeu Muſtelarum nuncupant Indi quauhtentzo. Viuit in regionibus calidis Xonotlæ, aſſimilatur quodammodo Vulpeculæ, prælongam habet caudam, fuſcos, & molliſſimos pilos, punctiſque nigris diſtinctos. Mitiſſimum eſt animal ſiquidem ad cognitos, & domeſticos accedit. Ex pelle veſtes magno habitæ pretio, tum ornamenti gratia, tum ad propellendas frigoris iniurias parantur.

Vſus pellis.

DE RANIS, ET RVBETIS.

A

Gyrini vbi ediles.

IAM peruenimus ad Animantes quadrupedes digitatas, & ouiparas: propterea sciendum, quòd licèt Europa ab esu ranarum caudatarum, quas Authores Gyrinos appellant, abhorreat: nihilominus indicagula huiusmodi recreatur; quia neque Gyrinis, neque formicis, atque locustis parcit. Vocant has caudatas ranas Atolocatl, & has non solum comedunt, sed etiam pro mercatura, ad nundinas, venales conuehunt.

Lac rubetarum veneficum.

Habent præterea ranas vnius libræ, quas malulas nominant, quæ iucundæ, & gratæ palato sunt. Præterea lacus Mexicanus Rubetas tum paruas, tum magnas nutrit: exiguæ vocantur Tamacoli, magnæ verò immensæ molis dicuntur Aquaquę. Harum lac parte posteriore effusum est veneficum.

B

DE SCINCO INDICO.

Scinci Indici vires.

VERSATVR quoddam genus animalis dictum Axolotl in Lacustribus locis Indiarum molli cute tectum, & lacertarum more quadrupes, longitudine dodrantis, & pollicari crassitudine. Vuluam habet muliebri simillimam, & venter eius maculis fuscis distinguitur, caudam habet prolixam, quæ paulatim, & sensim gracilescit. Pro lingua cartilago breuis, & lata visitur. Quaternis natat pedibus, in totidem digitos fissis caput depressum est, in proportione reliqui corporis magnum. Rictus hiscit, & color est ater. Huic animali menstrua singulis quibusq; mensibus fluere, muliebri ritu, sæpius obseruatum est: quapropter ad Venerem excitandam animal prædicant, more Scinci, quem terrestrem Crocodilum quidam nuncupant, ad cuius genus hoc animal fortassis spectat: gratum in cibo præbet alimentum carni anguillarum non dissimile: propterea multis modis parari solet. Assatur enim, & elixatur: sed vt plurimum ab Hispanis aceto mulso, addito pipere, caryophillis, atque siliquastro indico paratur. A Mexicanis verò solo siliquastro illis familiarissimo, & pergrato condimento.

C

DE TESTVDINE MARINA.

Testudinis varię icones.

OMNIA ad hoc animal spectantia in Historia Quadrupedum digitatorum Ouiparorum fuerunt exarata, vbi multæ icones conspiciuntur. Prima icon fuit Testudinis marinæ pronè pictæ, secunda icon eiusdem Testudinis supinè pictæ, tertia icon erat cranij testudinis marinæ, ore clauso, modò additur quarta icon, nimirum cranij testudinis marinæ ore aperto, vt in sequenti Icone apparet.

D

Cra-

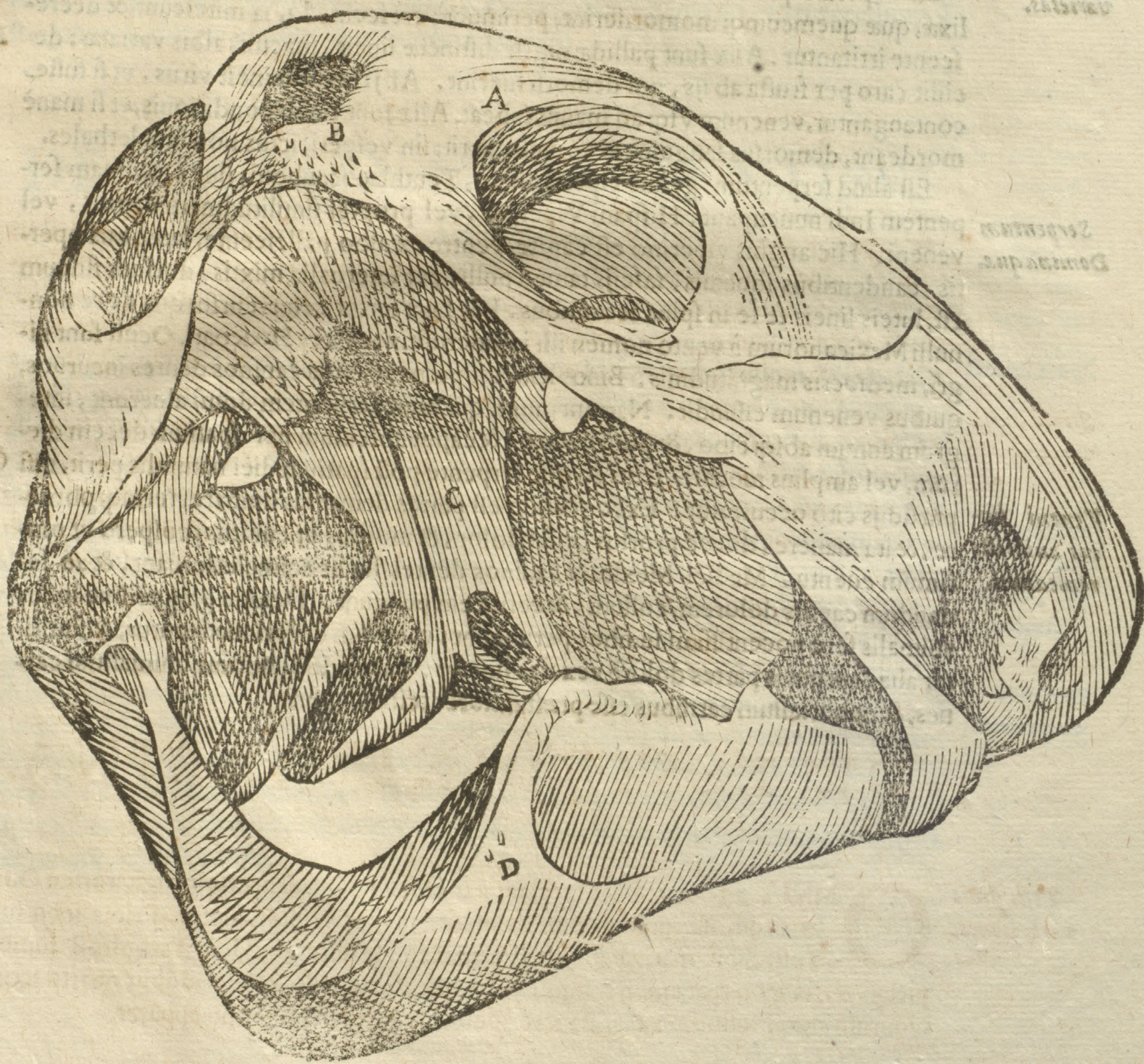
Cranium Teſtudinis ore hiante.

A. Oculorum foramina.

B. Foramina narium.

C. Palatum.

D. Mandibula inferior.

PARALIPOMENA HISTORIÆ Serpentum, & Draconum.

A

DE VIPERIS EXOTICIS.

Viperarum varietas.

CHIAPPA alit magnum genus viperarum, quod peſtilentem ſpiritum quattuor narium foraminibus effundit. Præterea verſantur ibi quædam aliæ viperæ equum intra diem occidentes. Sunt aliæ variegatæ, aliæ nigræ, & prolixæ, quæ quemcumq; momorderint, perimunt: creſcente Luna miteſcunt, & decreſcente irritantur. Aliæ ſunt pallidæ nigris diſtinctæ lineis, maculis albis variatæ: decidit caro per fruſta ab ijs, qui demorſi fuerint. Alijs tantùm ineſt virus, vt ſi fuſte contangantur, venenum vſq; ad manus ſubeat. Aliæ ſunt huius conditionis, vt ſi manè mordeant, demorſus ſanguinem vomens perit: ſin veſperi, ictus non ſunt lethales.

B

Serpentum Domina quæ.

Eſt aliud ſerpentum genus viperis affine, Teuthlaeocauhqui, ſiue Dominam ſerpentem Indi nuncupant, Hiſpani Viperam, vel propter ſimilitudinem capitis, vel veneni. Hic anguis viperino eſt capite, ventre ex albo palleſcente, lateribus opertis, candentibus ſquamis, faſcijs tamen pullis per interualla mixtis, dorſum fuſcum eſt, luteis lineis ſe ſe in ſpina ſecantibus. Per ſaxa fertur celeri curſu: qua de re nonnulli Mexicanorum à vento nomen illi indiderunt, vocantes Hoacoatl. Oculi ſunt nigri, mediocris magnitudinis. Binos habet ſuperna maxilla caninos dentes incuruos, quibus venenum effundit. Narrant multi, qui hunc ſerpentem domi aluerunt, integrum annum abſq; cibo, & potu durare, & caput abſciſſum per ſpatium decem dierum, vel amplius moueri. Ictus ab hoc ſerpente poſt ſpatium diei naturalis perit, niſi præſidijs citò occurratur. Excogitatum eſt partes demorſas humare, terraq; obruere, & ita manere, donec prorſus ceſſet dolor, & morbus ſit curatus proſpero vt plurimum euentu. Medici Mexicani caninos dentes huius animalis ſeruant, & ad ſedandum capitis dolorem, collum, & ceruicem pungunt. Deinde pinguedine huius animalis ferè nocentiſſimi lumbos perungunt, vt eorum dolori medeantur, & ſimiliter alias corporis pàrtes dolore vexatas liniunt. Edunt Indi horum animalium carnes, & cohortalium carnibus eſſe præſtantiores teſtificantur.

C

Veneni huius animalis remedium.

DE

E

DE HEMORRHOO INDICO.

NOVVS orbis habet Hæmorrhoum, Ahucyactli nuncupatum. Eſt autem maior illo Hæmorrhoo, de quo in Hiſtoria Serpentum egimus; eiuſdem tamen veneni: namq; icti ab hoc Serpente per omnes corporis meatus ſanguinem fundunt.

Pariter in Agro Incatanenſi verſatur ſerpens Hæmorrhoo noſtrati affinis, quatuor longus dodrantes, fuſco colore, ſed cyaneis, & rubeſcentibus maculis conſperſo. Huius animalis ictus eſt adeò peſtilens, vt intra ſpatium vnius horæ hominem ad vomitum ſanguinis inducat, & poſt ſpatium diei naturalis ab omnicorporis parte eundem effundat. Antidotum eſſe referunt ſiliquaſtri ſuccum liquori Tabaci permixtum. Cauernas ſaxorum colit, inibiq; prolem educat. Cum ab antro egreditur, ſi ſtrepitum audiat, in quoſuis obuios impetum facit.

Antidotus huius veneni.

F

DE IACVLO, ET SERPENTIBVS ei affinibus.

PRÆTER ſpecies Iaculorum memoratas in Hiſtoria Serpentum, aliam differentiam monſtrabat annis elapſis quidam Circumforaneus. Erat animal longitudine quatuor dodrantum cum dimidio, habebat oris hiatum longitudine pollicis tranſuerſalis. Roſtro erat acuminato, & ſquammis magnis, & oblongis tectum, figura quodammodo quadrangulari, licèt inæqualiter: ſquammæ tamen dorſi erant aliquantò maiores, ijs, quæ ventrem tegebant. Deinde verſus caudam, more aliorum ſerpentum, extenuebatur. Propè hiatum obſeruabatur rima vtrinq; ad latera corporis, qua tanquam ala, ſeu appendice ad ſaltum vtebatur. Hæc autem appendix, ſeu ala ad genitalia terminabatur. Beſtia hæc erat ſpecies Iaculi, ſed Vulgò à Circulatoribus *Crepaſaſſo* appellabatur. Alia ſpecies Iaculi verſatur apud Indos Texminani nuncupata, ſiue ſerpens oculos inuolans, quoniam oculos primum petat: ideòq; alijs oculipeta dicitur. Serpens prælongus eſt, & tenuis ventre liuido, & dorſo fuſco: quidam Indorum Micoatl indigitant, quoniam ſagittæ ſit ſimilis. Vibrat ſe ex arboribus in homines, & potiſſimum in humanos oculos: hac de re Iaculi ſpecies cenſetur: etenim licèt craſſitudine corporis Iaculis cedat, proprietate tamen, & natura eis aſſimilatur.

G

Lib. 1. c. 13.

Iaculi ſerpentis alia ſpecies, & deſcriptio.

Oculipeta ſerpens qualis.

DE ALIIS SERPENTIBVS Indicis.

Serpẽtis immanis vbi.

ANNO humanæ salutis post millesimum,& sexcentesimum vigesimo octauo, ex litteris Patris Iosephi Adei Iesuitæ intellectum est non procul à Tuna Puma, in quodam nemore versari Serpentem bouina ferè crassitie,longitudine moli proportionata, cuius annona Testudines erant, & Cerui sopiti. Quà transibat, herbas adurebat. Procul odorabantur Serpentem mulæ, nullisq; stimulis instigatæ procedere volebant. Idem contingebat canibus, fugam sollicitantibus, cum primùm excrementa anguina naribus hauriebant. Ibi erant tumuli ossium animalium à Serpente voratorum, neq; fætebant, sed potius suauem odorem moschi spirabant.

Serpens Indicus in tumoribus adhibetur.

Alium serpentem vocant Indi Tzicatlinan, seu matrem formicarum, quia in cuniculis formicarum viuat, & statis anni temporibus, eas sequatur, cum foras prodeunt. Hic anguis pulcherrimus est omnium, neq; cuiquam noxius; minimi digiti crassitudinem æquat,& duorum dodrantum longitudinem, fascijs distinguitur candidis,rubrisq; transuersis, & alternis. Indi hunc ad vsum medicum trahunt, nimirum ad discutiendos tumores præter naturam, dum illum contusum tumori applicant.

Serpẽtes parui nocentissimi.

Paruulus anguis Attaligatus dictus versatur apud Indos, qui pennæ anserinæ crassitudinem, & longitudinem non excedit. Centeni huius generis Serpentes semper, pluresuè offenduntur, neq; vnquam à se inuicem separati. Veneni sunt expertes; alioquin adeò perniciosi,vt aggressi dormientem, si fortè quemquam inuenerint, nulla arte auelli possint, donec tandem ictibus hinc inde illatis hominem interemerint, & totum deuorauerint.

Lib. 1. Hist. Rhem.

Libuit nonnulla remedia aduersus venena serpentum addere, quæ non iuxta ordinem, sed supra vim naturæ bestias venenatas exterminant. Primitùs puluis pauimenti circa sepulcrum Sancti Remigij collectus Serpentes fugat; vt scribit Hodoardus de quodam colono villæ Episcopi Rhemensis,qui secus amnem Saram in loco lutoso habitabat, & à serpentibus mirandum in modum vexabatur. Hic igitur puluerem ex pauimento Ecclesiæ Sancti Remigij collectum per ædes sparsit, & deinceps nullus serpens apparuit. Compertum etiam est, quòd in omnibus Templis Sancti Remigij, necnon atrijs, & cæmeterijs circumiacentibus serpens nullus soleat inueniri; quinimò si illuc delatus fuerit, nullatenus viuat. Hactenus Hodoardus, referente Ioanne Eusebio Iesuita.

Insuper terra Hiberniæ exitialis serpentibus esse perhibetur, post admirandam benedictionem, quam Hibernia à Sancto Patritio accepit, eiectis inde baculo suo omnibus venenatis reptilibus: miranda enim scribit Giraldus de baculo, quo Sanctus Patritius venenata animantia ex hac insula expulit. Pariter eiusdem baculi meminit Sanctus Bernardus in vita Sancti Malachiæ. Itaq; narrat Giraldus, referente Ioanne Eusebio Iesuita, inter omnia reptilium genera innocuis solum gaudet Hibernia; etenim Serpentibus, bufonibus, ranis, scorpionibus, & draconibus caret. Habet quidem araneas, sanguisugas, & lacertas, sed prorsus innocuas: immò si aliunde venenatæ bestiæ illuc deferuntur, illicò intereunt. Nam legitur in antiquis terræ istius Sanctorum scriptis, quòd serpentes aliquando, periculi faciendi causa,in ollis eneis delati sunt,sed statim atq; medium maris Hibernici cursum transierunt, exanimes reperti sunt. Præterea mercatores, cum naues in portu Hibernico aliquoties exonerassent, bufones casu illatos in fundo nauium inuenerunt, quos dum viuos in terram proiecissent, confestim, omnibus videntibus interierunt. Contigit quoq; nostra ætate, vt scribit Giraldus, in Borealibus Angliæ finibus, vt iuuenis nullo remedio posset à Serpente liberari, cuius dormientis os ingressus fuerat. Hic cum loca Sanctorum per Angliam lustrasset, tandem saniore consilio

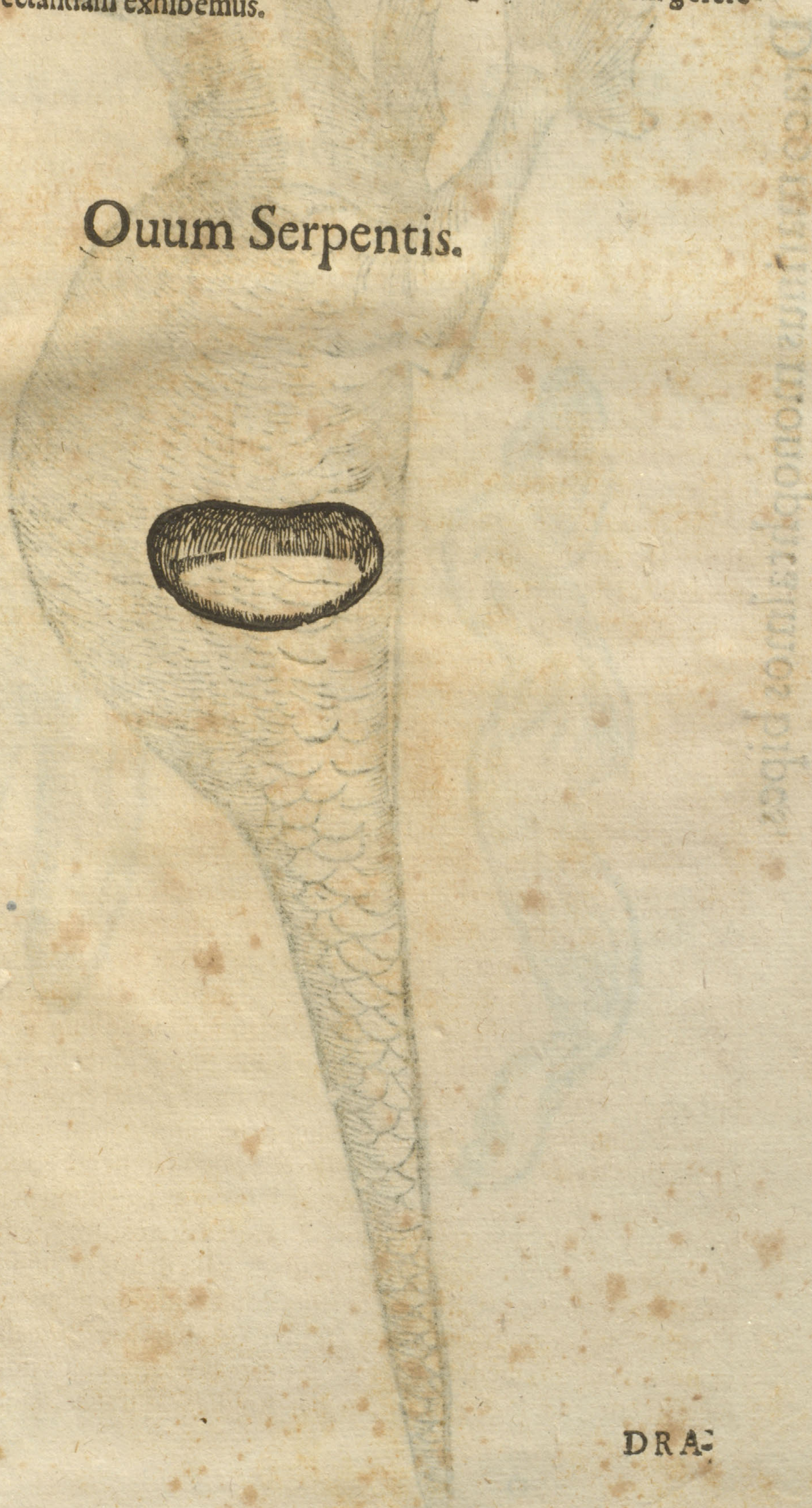
in Hiberniam transuectus, statimatq; aquas illius terræ hausit, lethalem hostem extinctum per partes inferiores expulit. Quod contigit Hiberniæ meritis Sancti Patritij. Idem debemus attestari Melitæ insulæ meritis Beati Pauli fuisse concessum: siquidem E terra Melitensis aduersus quascumq; venenatas bestias fæliciter adhibetur.

Draconis descriptio.

Circa Dracones multæ differentiæ in propria Historia fuerunt assignatæ, & præcipuè ratione loci; cum alij in montibus, alij in planitie versentur, in Regionibus tamen calidioribus. Præterea aduertendum est alios etiam esse aquatiles, diuersos à memoratis in Historia Piscium. Quandoquidem olim Draco marinus dono datus fuit Clarissimo viro Vlyssi Aldrouãdo ab Illustrissimo, & Reuerendissimo Bouio Episcopo Ostiensi. Erat hic Draco viridis, bipes, vnico tantùm oculo insignitus, rostro Delphini, & serratis dentibus refertus, & squammis munitus, & in mari Adriatico propè Ostonium captus, veluti in sequenti icone cernitur.

Deniq; quoniam iconem oui Serpentis inuenimus, vt legentibus morem gereremus, hoc in loco spectandam exhibemus.

Ouum Serpentis.

Draco marinus monophtalmos bipes.

PARALIPOMENA HISTORIÆ Monſtrorum.

IN Rubrica Denominatorum meminimus cuiuſdam radicis rudimentum humanæ formæ referentis; immò ibi iconem illius pronè, & ſupinè delineatam dedimus; quamobrem aliam illi congenerem hic ſpectandam præbemus, quæ folio 135. erat collocanda: immò in eadem tabella effigiatus eſt ramus Serpentinus, qui in folio 672. erat reponendus.

Radix anthropomorphos, & ramus Serpentinus.

Relatum fuit in Hiſtoria Monſtrorum, capite ſecundo, exeuntia ab vtero fœmineo, vel eſſe effluxiones, vel molas, vel abortus, vel fœtus perfectos, vel tandem imperfectos, & monſtroſos. Omnium autem icones fuerunt exhibitæ, præter figuram effluxionum, quam hoc in loco damus pagina 330. reponendam. Hic etiam effigiatur Mola anthropomorphos altera, quæ ibidem deſideratur. Et quamuis delineatæ A effluxiones ex aluo muliebri exierint; hinc tamen non fit, quin ex vtero brutorum aliquando prodeant; quandoquidem Andreas Taurellus Diuionenſis I. C. & in Bonon. Academia Profeſſor publicus, virq; politioris Muſæ ſtudioſiſſimus, nobis retulit ſe nuper in Gallijs verſantem, prædictis non valdè abſimilem effluxionem obſeruaſſe, quæ ex vtero equino prodierat. Itaq; vir in his indagandis valdè curioſus, & diligens inter Mortales curioſos non eſt recenſendus: ſiquidem in tali curioſitate ῥ'ξυπεινος ſummoperè commendatur, cum inde cauſas naturales rimari poſſit.

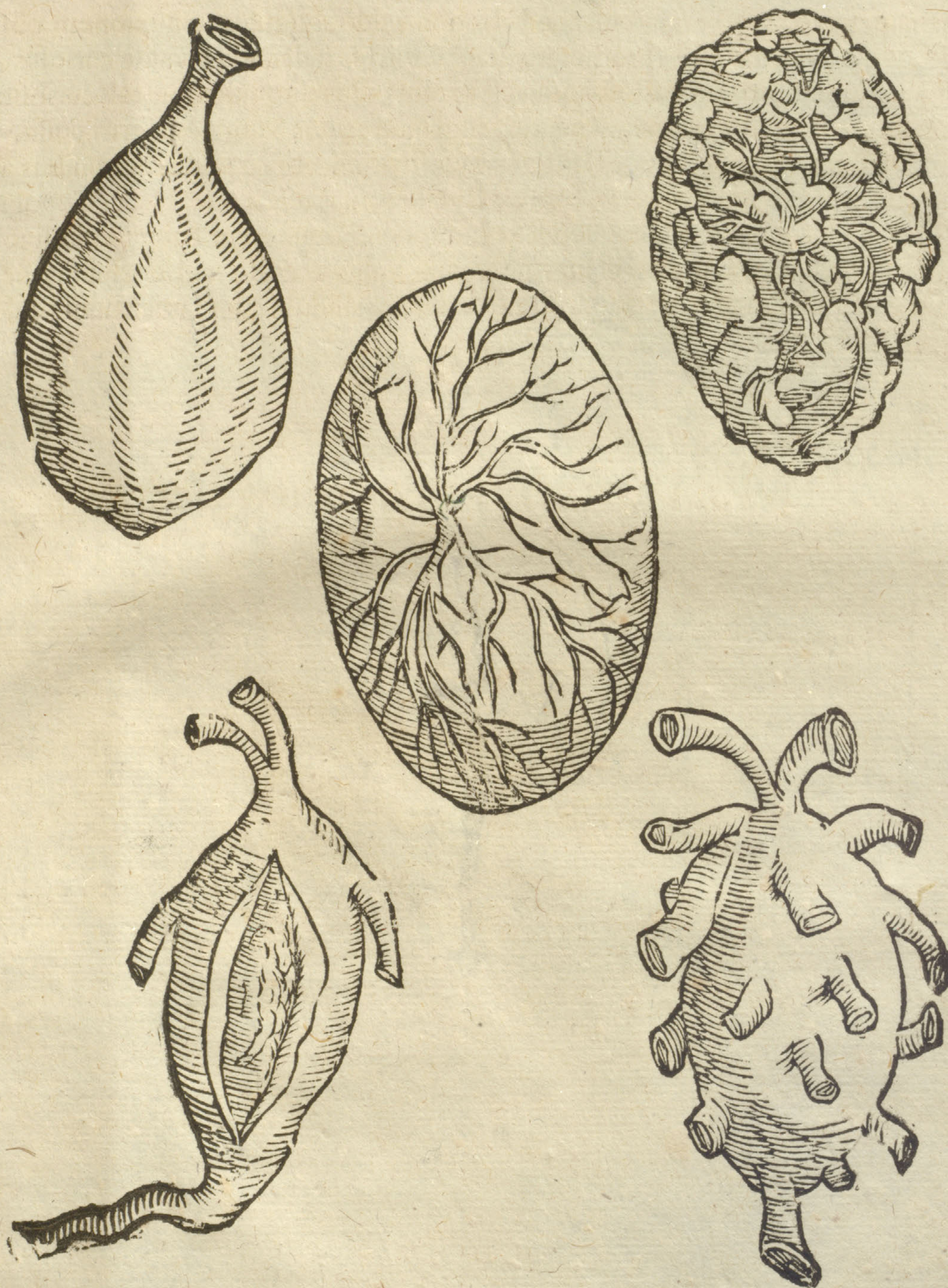
Demum ad caput primum Hiſtoriæ Monſtrorum, vbi de piloſis hominibus agitur, hæc de muliere monſtroſè barbata ex Gyraldo, ſunt referenda. Hic in Topographia Hiberniæ ſcriptum reliquit, quòd Rex Limiricenſis mulierem habuit vmbilico tenus prorſus barbatam; immò criſtam, inſtar pulli annui à collo per dorſum crine veſtitam gerebat, non erat hermaphrodita, & curiam aſſiduè, cum intuentium riſu, & ſtupore ſectabatur. B

Mola anthropomorphos altera.

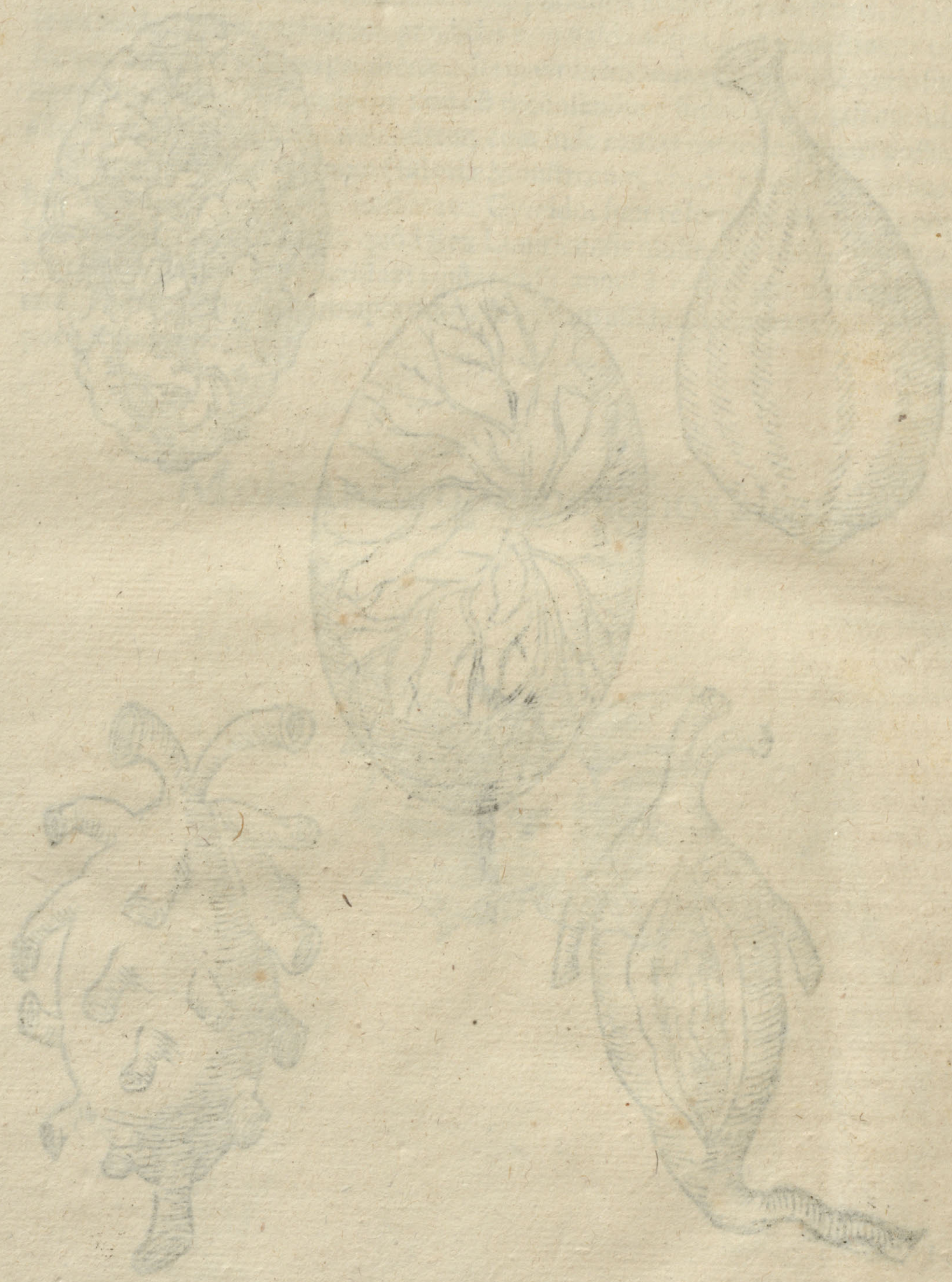
Variæ

Variæ Effluxionum vitalium, & non vitalium effigies.

L. D. D. Q. S. V.

Finis.

INDEX EORVM, quæ in Paralipomenis continentur.

INDEX:

Insania

INDEX.

Pigri-

INDEX.

Vesper-

INDEX.

Finis Indicis.

REGISTRVM.

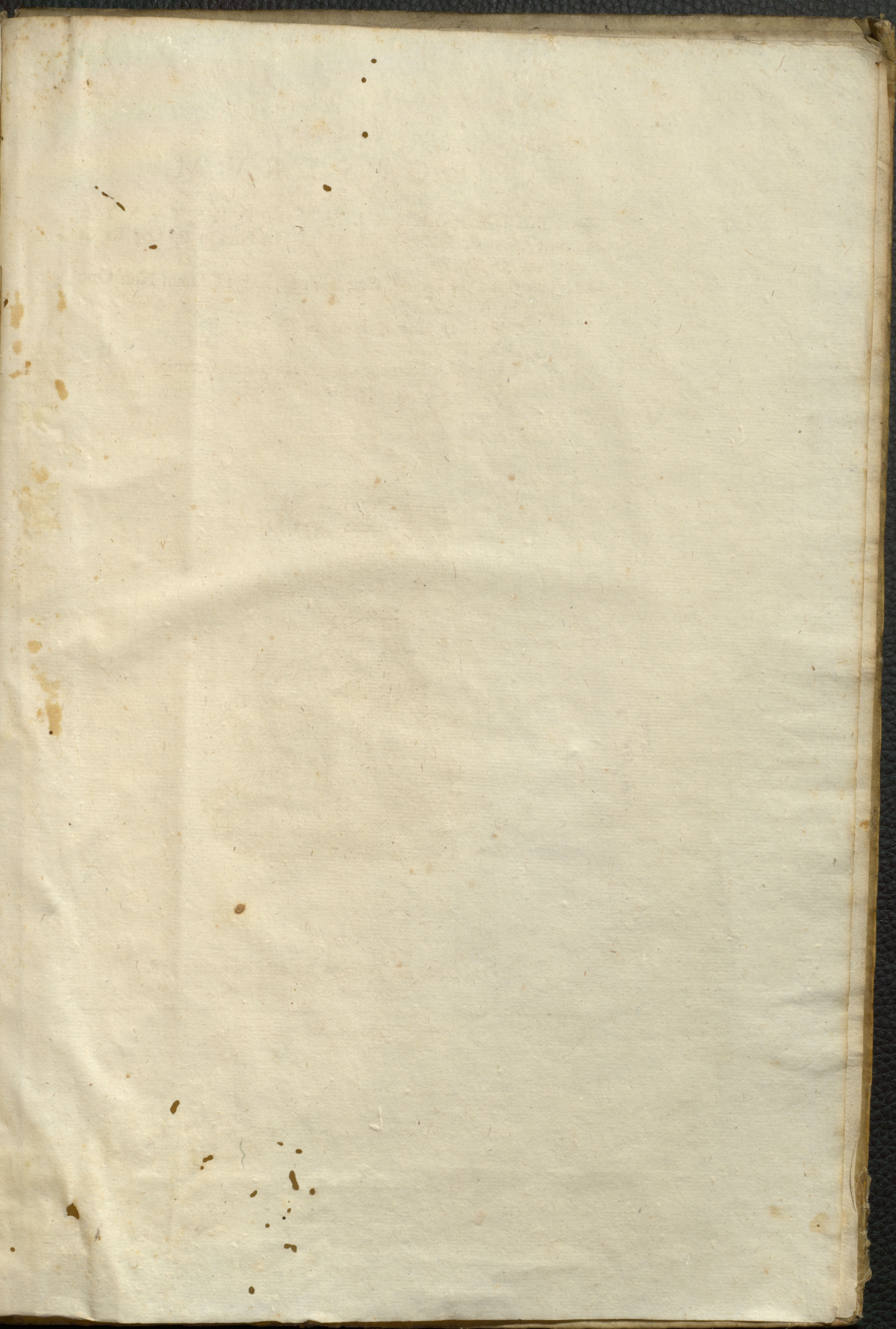
✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss.
A B C D E F G H I K L M N O.

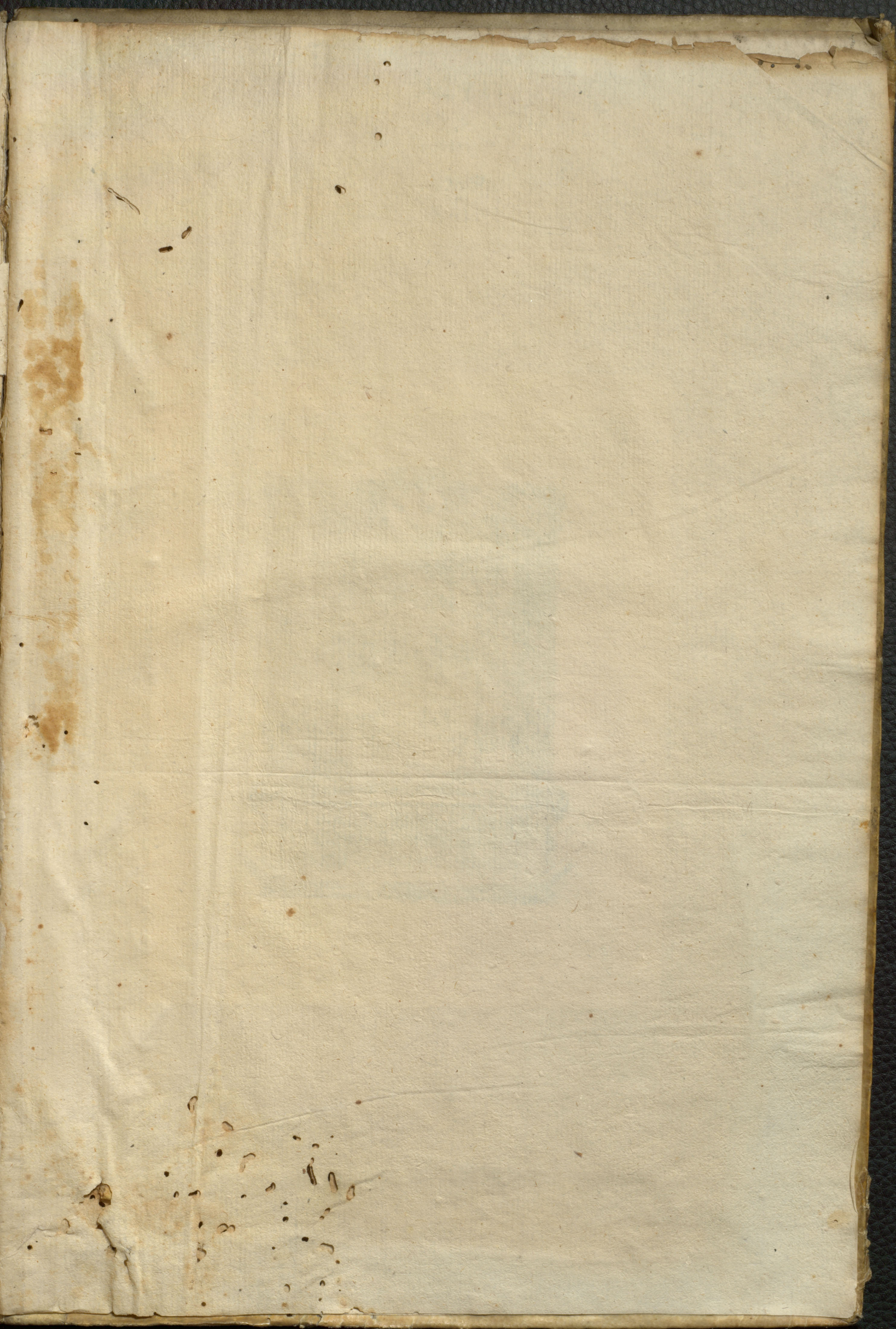
Omnes sunt Terniones, præter ✠ quæ est Duernio, & Sss, & Qqq, quæ est Quaternio.

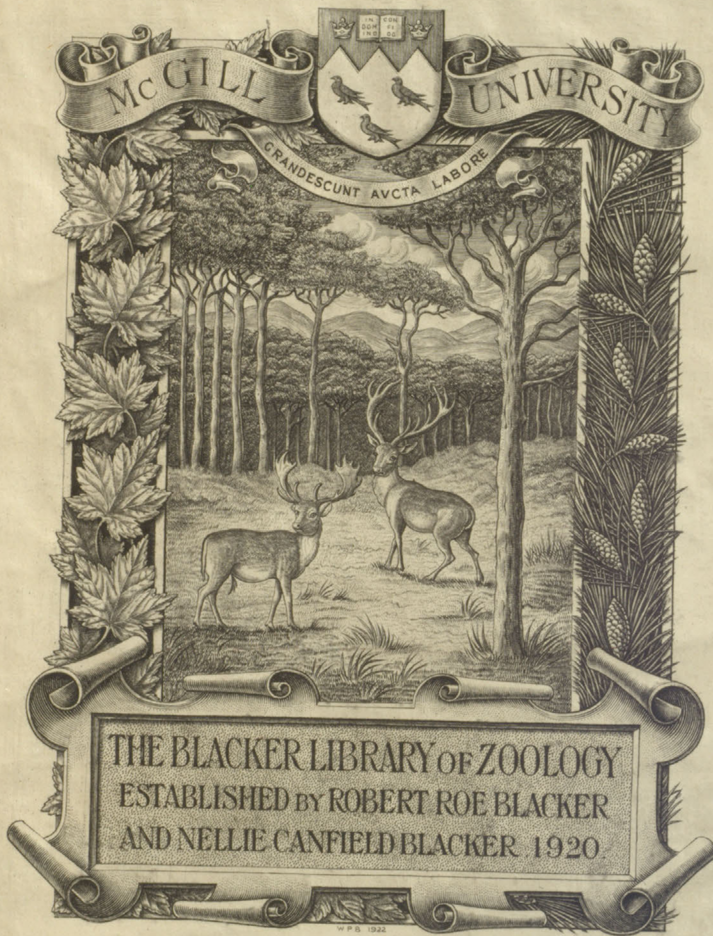

BONONIÆ, Typis Io. Baptistæ Ferronij 1658.
Superiorum permissu.

Impensis Marci Antonij Berniæ.

McGILL
UNIVERSITY
GRANDESCUNT AVCTA LABORE
THE BLACKER LIBRARY OF ZOOLOGY
ESTABLISHED BY ROBERT ROE BLACKER
AND NELLIE CANFIELD BLACKER 1920